Dagverhaal

Jan van Riebeeck

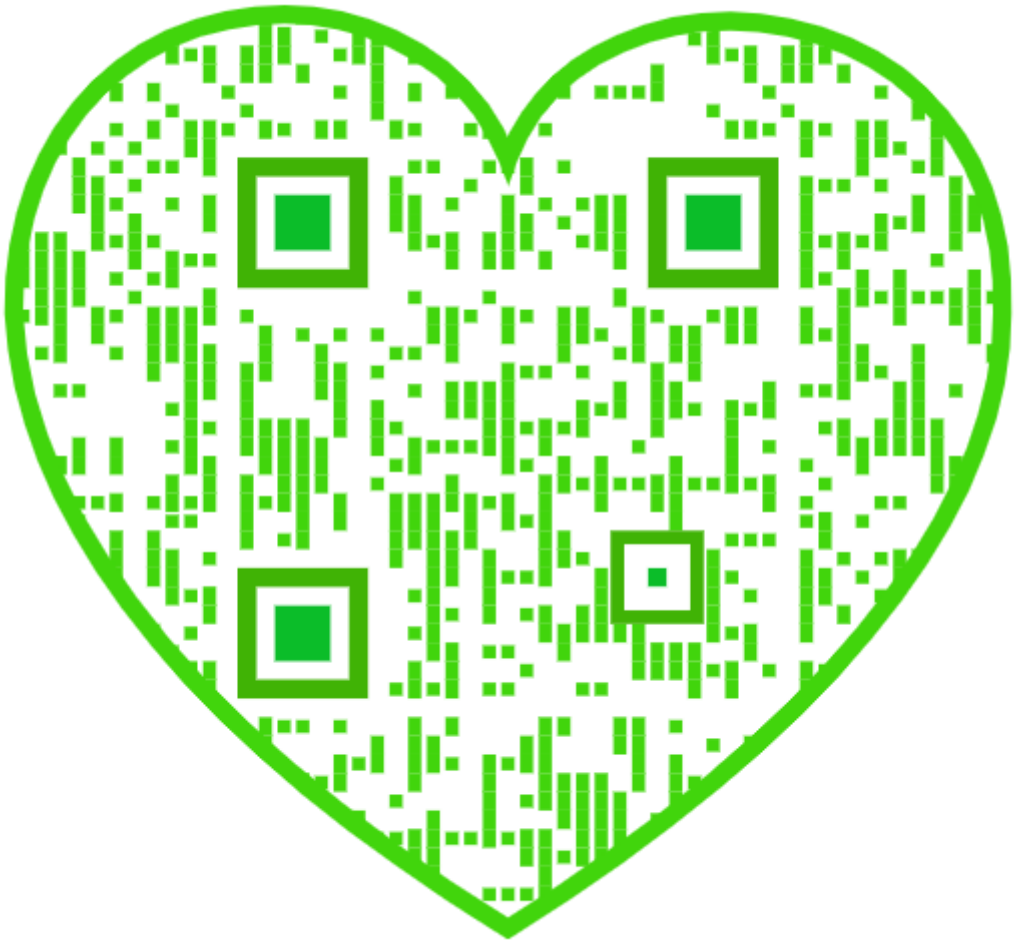
editie Historisch Genootschap, Utrecht

bron
Jan van Riebeeck, *Dagverhaal* (ed. Historisch Genootschap, Utrecht). Kemink & Zoon, Utrecht / Martinus Nijhoff, Den Haag 1884-1893 (3 delen).

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/rieb001dagv02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren



p. t.o. V

[Deel 1]



Inleiding.

In dit Deel onzer Werken ontvangen de Leden en wie verder van onzen arbeid kennis neemt, eene uitgave, op welke ons Genootschap reeds sinds het jaar 1848 bedacht was[1)], te weten, het Dagverhaal van Jan Antoniszoon van Riebeek, eersten Commandeur van de Kaapkolonie, gedurende de jaren 1652-1662.

Hij was geboren in 1618. Zijn vader Antonius Johannesz. is in 1639 in Brazilie overleden, en te Olinda in Fernambuc in de kerk San Paolo begraven. Te oordeelen naar zijne kleedij en de bijgevoegde attributen op een portret, met andere portretten zijner familie door ons medelid, Mr. S. Muller, ter onzer kennis gebracht[2)], schijnt hij scheepsgezagvoerder geweest te zijn. Zijne vrouw, Jan van Riebeeks moeder, was Elisabeth Govertsdochter van Gaasbeek, in 1629 gestorven en begraven te Schiedam.

1) Zie *Kroniek* van dat jaar, bl. 226, 227. In 1848 is er zelfs een begin van uitovering aan gegeven. De uitgave is toen echter, nadat eenige bladen waren afgedrukt, tot nader order gestaakt. Waar deze uitgave ophield, hebben wij het H.S. van het Rijksarchief gevolgd. Zie bl. 1, 72.
2) Zij werden gevonden in het familiehuis van den Baron van Lijnden van Lunenburg te Utrecht, na dezen bezeten door Jhr. Mr. J.H.F.K. van Swinderen, die ze aan het Rijk ten geschenke heeft gegeven.

Onze Riebeek trouwde in Maart 1649 te Schiedam met Maria la Quellerie of Querellerius, geboren in 1629. Haar vader was predikant te Rotterdam. Zij volgde hem naar de Kaap, waar zij hem nevens verscheiden andere kinderen in October 1653 een' zoon, Abraham, schonk, die Gouverneur van de bezittingen der O.I. Compagnie in Oost-Indie geworden is.

Geen wonder, dat de zoon van een' tijdelijk in Brazilie verblijf houdend vader al spoedig zeetochten medemaakte. Uit het Dagverhaal[1)] blijkt, dat hij Formosa bezocht heeft; maar nog veel meer weten wij uit eene mededeeling van den Heer P.A. Leupe[2)], waaruit wij vernemen, dat hij reizen medegemaakt heeft zoo naar China en Japan, als naar West-Indie en Groenland. In welke betrekking hij deze zeetochten medemaakte, is de vraag. In een monsterrol der retourvloot van Batavia naar Nederland[3)], opgemaakt in 1648 ter reede van St. Helena, komt hij voor als *koopman*. Dus waarschijnlijk in hoedanigheid van onder- of opperkoopman. Toch is het gevoelen algemeen, dat hij als heelmeester medevoer. Het ééne sluit het andere niet volstrekt uit: hij kan, bekwaam door gemaakte studien, zijne diensten als zoodanig verleend hebben. De plantkundige verraadt zich in de belangstelling in het gezaaide, die ons uit zijn Dagverhaal blijkt, en de dierkunde schijnt hem mede niet vreemd geweest te zijn, althans zoo hij de teekeningen van visschen, waarvan hij op bl. 117 spreekt, zelf gemaakt had.

Hoe dit zij, voorzeker op zijne zeereizen heeft hij zulke bekwaamheden aan den dag gelegd, dat de Raad van XVII Bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie hem in 1651 de gewichtige taak der eerste vestiging

1) bl. 162, 168.
2) Kroniek IX (1853) bl. 400.
3) Onder bevel van Wollebrand Geleynszoon de Jongh.

aan de Kaap de Goede Hoop hebben toevertrouwd. In 1648 had hij zich bij zijn retour uit Indie een' tijd lang aan de Kaap opgehouden. De resolutie van de Kamer van Amsterdam betreffende zijne aanstelling luidt: ‘Is Jan van Riebeek bij de vergadering aangenomen in qualité als koopman en opperhoofd van het volk, gaande met het schip de Drommedaris naar de Cabo de bona Esperance voor den tijd van vijf jaren onder een tractement van 75 guld. 's maands; en dat hij daar zoo lang zal blijven tot dat het werk in goede orde gebracht zal zijn.’ Hij aanvaardde die betrekking op hoop van beter. Immers reeds in het eerste jaar van zijn verblijf aldaar zag hij, blijkens zijnen brief, in onze Kroniek[1] medegedeeld, naar bevordering in den dienst der Compagnie uit. Toch lieten hem de Bewindhebbers waar hij was, ja! in 1657 verlengden zij zijn bewind aanvankelijk nog voor drie jaren. Toen echter kenden zij hem uitdrukkelijk den reeds vroeger[2] door hem gevoerden titel van Commandeur toe; te voren schijnt hij niet anders dan Opperkoopman te hebben kunnen heeten[3]; doch zijne wedde werd niet naar evenredigheid, niet eens tot 150 gulden in de maand, verhoogd[4]. Een perk lands achter den Leeuwenberg, hem in leen door de Compagnie geschonken, verzocht hij in eigendom te krijgen en hoopte hij met slaven te kunnen bebouwen.

Eerst den 6 Mei 1662 mocht hij zijn goevernement aan de Kaap aan zijnen opvolger Zacharias Wagenaar overdragen, en daags daaraan ging hij met vrouw en gezin naar Batavia scheep. In Indie aangekomen werd hij, ter vervanging van Jan Thijssen, aangesteld tot Commandeur en President van het Goevernement te

1) Jaarg. 1856, p. 251.
2) Dagverhaal, 578.
3) Dagverhaal bl. 11 en 54.
4) *Kron*, Jaarg. 1853, bl. 457.

Malacca. In Oct 1665 werd hij op zijn verzoek ‘mits het overlijden van zijne huisvrouw’ uit deze betrekking ontslagen. Te Batavia aangekomen, werd hij onmiddellijk benoemd tot Secretaris van Goeverneur Generaal en Raden van Indie, ter vervanging van Pieter Marville, die tot Goeverneur van Amboina verkozen was. In 1667 hertrouwde hij met Maria Scipio, weduwe van Jacob Gruys, als admiraal en veldoverste gesneuveld. Tot 18 Jan. 1677 bekleedde Riebeek dat Secretaris-ambt, toen hij overleed[1)].

In 1804 werd hem eene welverdiende hulde gebracht. Toen, namelijk, kort nadat de Engelschen, die de Kaap in 1795 vermeesterd hadden, haar aan de Bataafsche Republiek hadden teruggegeven, werd zijn wapen, dat voortaan het wapen der Kaapstad zou zijn, door den Regeeringscommissaris plechtig in den gevel van het stadhuis aldaar geplaatst[2)].

Reeds in 1619 was men bedacht aan de Kaap een fort te bouwen ‘tot verzekering van de verversching, noodig tot de navigatie van Indie en de conservatie van het zeevarend volk.’ Toen toch bij de onderhandelingen tot vereeniging onzer Oost-Indische Compagnie met de Engelsche, besloten de beide Compagnien aldaar een fort aan te leggen. De opperkoopman van Baccum van Haarlem zou de gelegenheid gaan opnemen, en wel voornamelijk aan de Tafelbaai. Evenwel eerst in 1649 werd de zaak weder onder de punten van beschrijving der Kameren van de Compagnie op-

1) Wat wij van Riebeeks levensbijzonderheden niet uit onze Kroniek en uit dit Dagverhaal te weten zijn gekomen, danken wij aan de nasporingen van den Heer J.H. Kingman in het Rijksarchief.

2) Kron. VII (1851), bl. 455-463. Naar de beschrijving stelt het wapen voor (zinspelende op de *Goede hoop*) een anker, rustende op een grond van goud, en gedekt door het wapen van Riebeek, een schild van keel met drie gouden ringen.

genomen. Den 20sten Augustus 1650 werd de stichting vastgesteld.

De instructie aan Riebeek medegegeven lezen wij in onze Kroniek van 1857[1]. Zij hield onder anderen in, dat hij, ‘correcte notitie ende dagregisters zou houden omtrent hetgeen voor zou vallen.’ Hoe hij aan dit voorschrift heeft voldaan, blijkt uit onze uitgave. Het eerste gedeelte werd aan den terugkeerenden buitengewonen Raad van Indie van Goens, toen hij de Kaap had aangedaan, in Mei 1655 naar Holland medegegeven[2].

Dit Dagverhaal bevat, behalve Riebeeks eigen mededeelingen, ook berichten van tochten door onder hem staande personen uitgevoerd. Zelfs is er een rapport te lezen van een' tocht door ‘wegloopers’ ondernomen[3]. Om verwarring te voorkomen, vermelden wij hier, dat het Dagregister, door Verburg gehouden, loopt van bl. 172-184. - Vooral van die bijzondere berichten is de stijl soms hoogst gebrekkig, ja, op verscheiden plaatsen, ook waar van Riebeek zelf de pen voert (gemeenlijk spreekt hij van zich zelven in den derden persoon), moet men soms raden naar de bedoeling. - Niettemin hebben wij gemeend, het origineel in al zijne uitvoerigheid te moeten laten afdrukken, en ons geene willekeur in opnemen of weglaten te mogen veroorloven: de een of andere lezer mocht soms meenen, dat in het weggelatene eenig bericht school, hetwelk zijne belangstelling verdiend zou hebben.

Behalve de telkens terugkomende berichten omtrent wind en weder, vernemen wij uit dit Dagverhaal menige belangrijke bijzonderheid.

1) bl. 229-237.
2) Zie Dagverh. bl. 472.
3) bladz. 66-68.

Wij zien hier, hoe groot een aantal schepen reeds dadelijk de Kaap aandeden, en hoe zeer zij deze aanlegplaats noodig hadden ter verversching der aan scheurbuik lijdende manschappen, soms ook ter gerechtelijke vervolging der oproerige matrozen. Het getal dooden, onder weg op vele schepen bekomen, verraadt almede de groote moeilijkheden, met welke toen de Oostindievaart gepaard ging. Ook een Engelsch schip kwam, in December 1654 ter reede; met de opvarenden vierde men den kortlings herstelden vrede met wederzijdsche hoffelijkheid en eene overmatige gasterij, waarbij Riebeek zijne waardigheid wenschte te bewaren[1)].

Belangwekkend is vooral op te merken, hoe onze Nederlanders het land, waar zij zich vestigden, en de inboorlingen beschouwden. Zij volgden het spoor der Portugeezen. Dezen dekten hunne stoutheid, hun geweld, list en wreedheid met het geloof dat zij met de genademiddelen en symbolen der Kerk het heil van de inboorlingen der landen, die zij innamen, te weeg brachten; de onzen achtten zich, boven de Roomsch-Katholieken, door het bezit eener heil*leer*, die zij gehouden waren in de verste oorden te verkondigen, bevoegd landen te bezetten en volken te onderwerpen. Ook bezielde hen hooge dunk van het gezag der Oost-Indische Compagnie, tot wier dienst, glorie en machtsuitbreiding hare beambten zich met ware toewijding verbonden rekenden.

Zoo merkten dan de onzen den bodem en de lieden met al hunne have eigenlijk aan als bestemd om der Compagnie ten deel te vallen. Aan koop van grond, al was het dan ook maar voor de leus, hoezeer die toch in het plan gelegen schijnt te hebben, dacht men

1) Zie bladz. 419 en volgg.

niet, en bij al de schietgebeden, in het Dagverhaal geslaakt, om den goddelijken zegen op elken tocht, en op de winstbejagende ondernemingen der Compagnie, was men op bekeering der inboorlingen niet bedacht. Onze kolonisten hebben het op niets anders gezet, dan tegen koper, tabak en arak het vee der inboorlingen in te ruilen. Ja, zij zouden er geen bezwaar in gezien hebben, hen, tot straf voor hunne dieverij en andere overtredingen, uit te moorden en zich van hun vee meester te maken, of wel hen tot slaven te maken, daar men het toch, oordeelde de Commandeur, op den duur niet zonder slaven zou kunnen stellen, al was het alleen omdat, wanneer de Hollanders werken moesten, er geene manschappen genoeg gereed konden zijn ter verdediging tegen mogelijken overval[1]. Eens was de Commandeur van zins eenen stam der inboorlingen, op een eiland overgebracht, geheel in zijne macht te krijgen en te houden[2]. En zoo de onzen bestendig hunne ontevredenheid ontveinzen en de inboorlingen vriendelijk bejegenen, is het om hun vertrouwen te winnen, hen tot den ruil van hunne koeien en schapen williger te maken, en eenmaal te zekerder den beslissenden slag te slaan, hoezeer er bij Riebeek ten opzichte van dit laatste wel eenig gewetensbezwaar schijnt bestaan te hebben[3].

Boven de overigen onderscheidde zich een Hottentot, Herry, die wat Engelsch sprak. Deze werd door de onzen een' tijd lang tot hunne doeleinden gebruikt; maar hij verliet hunnen dienst, en, bespeurden de onzen alsnu bij den een' of anderen stam geene geneigdheid tot ruiling, zoo weet men dit aan de kwaadwillige inblazingen van dien Herry. Toch kwam hij later terug en wist zich op nieuw in te dringen; ja,

1) Zie pag. 519.
2) bl. 510.
3) Zie bl. 304.

hij zou de Hollanders hebben willen gebruiken om een' stam, dien hij opgelicht en dronken scheep gebracht wilde hebben, kwijt te raken. Dat men hem niet volkomen vertrouwde, laat zich denken.

Zoo blijkt dit Dagverhaal de moeite der kennisneming wel te verdienen, bepaaldelijk in eenen tijd, dat de belangstelling in Zuid-Afrika bijzonder is opgewekt.

24 Juli, 1884.

[Dagverhaal]

[1652]

De Instructie den Goeverneur van Riebeek door de Bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie in Maart 1651 *gegeven, staat afgedrukt in onze Kronijk, Jaarg. XII* (1856) *p.* 229-237. *Voor zoo ver wij geen afschrift van het op het Rijks-Archief berustend Dagverhaal bezitten, volgen wij de witgave van een gedeelte, geleverd door het Tijdschrift de Zuid-Afrikaan. De Redactie van dit Tijdschrift deelt den aanvang niet volledig mede, maar zegt daarvan het volgende*.

'*Het verhaal begint den* 14 *December des jaars* 1651, *toen van Riebeek, door de Bewindhebbers der Oost-Indische Maatschappij tot Vlootvoogd aangesteld, zich, met zijne familie, aan boord van den Dromedaris begaf. De Kapiteins der beide andere schepen, Reiger en Goede Hoop, kwamen op den* 20 *dier maand, daar zij in Texel lagen, aan boord van den Dromedaris, toen bij het openen der papieren bleek, dat de Kapitein van laatstgemeld schip tot fungerend Opperhoofd der nieuwe Volkplanting, bij afwezigheid van den Gouverneur van Riebeek, was benoemd*.

Op den 23sten *staken zij in zee, en het eentoonige van het verhaal hunner zeereis daarlatende, waarin men den ondernemenden Riebeek meer dan eens over de rankheid van zijn schip hoort klagen, beginnen wij met den dag, toen zij tot groote blijdschap, de lang gewenschte Zuidpunt in het gezigt kregen. Dit gebeurde op den* 5^{den} *April* 1652, *wanneer het volgende werd aangeteekend:*'

Den 5 April 1652.

- Omtrent vijf glazen in den nademiddagwacht, zagen wij, Gode lof, het land van de *Cabo de boa Esperança*, namelijk den Tafelberg, O. en O. ten Zuiden, omtrent 15 à 16 mijlen van ons, zijnde van den Opperstuurman eerst gezien, die wij derhalven vier Spaansche Realen in specie, op het eerste gezigt van het land gezet zijnde, vereerden, en de vlaggen lieten waaijen, met een kanonschot, tot een teeken dat de Reiger en de Hoop, verre te loefwaart op wezende, zulks bekennen zouden.

> '*In den nacht kwamen de schepen Reiger en Hoop digt bij den Dromedaris, en vroeg in den morgen van den* 6 *April wilde men naar de Tafelbaai stevenen, doch men oordeelde het raadzaam eerst te doen onderzoeken of er geene vijandelijke schepen op de reede waren, daar zij meenden dat Prins Robert alhier de retourvloot inwachtte*[1)]. *Het verhaal, dat nu belangrijker begint te worden, luidt als volgt:*'

Stil weder met weinig variabele koelte, en alzoo wij door deze dwarlwinden weinig konden avanceren, en vrij digt onder de wal waren, zonden de sloep, met den Boekhouder Adam Hulster en den Onderstuurman Arend van Seeveren, naar den staart van den Leeuwenberg, met order om den hoek van dien te gaan inspectie nemen, wat en hoe vele schepen op de reede in de Tafelbaai mogten leggen, hetwelk gevoeglijk konde geschieden, zonder zich eens met de sloep aan de aldaar bevindende schepen te vertoonen, opdat wij, na bekomene advertentie, ondertusschen daartegen ter defensie of offensie mogten prepareren.

Omtrent twee uren voor den avond wederom aan boord komende, rapporteerden, dat er geene schepen

1) Wel was de oorlog tusschen de Republiek en de Engelschen nog niet uitgebroken, maar reeds hadden de Engelsche brieven van représuille verleend en schepen genomen.

lagen, des wij lieten voorstaan, en, Gode lof, niettegenstaande gemelde stilte, nog met eene mooije Zuidelijke koeltjen (op het laatst krijgende), even na zons ondergang, nevens het jagt de Goede Hoop, in de Tafelbaai voor de Versche Rivier, op 5 vademen zandgrond wel en salvo ten anker kwamen, zijnde schipper Jan Hoogzaat met den Reiger, zeewaarts gehouden hebbende, buiten gebleven.

Gaven dezen avond nog order aan onzen schipper David de Konink, om morgen heel vroeg met een der sloepen nevens zes gearmeerde soldaten, behalve de roeijers, vooraf naar land te varen, om te zoeken of er geene brieven van eenige alhier aangewezene en vertrokkene schepen begraven waren, en met een wat groente te halen tot verversching, alzoo wij nu over de vierde halve maand in zee geweest zijn, zonder eenige ververschingsplaats te hebben aangedaan, waardoor het volk al vrij verouderd is; bevolen hen ook de zegen mede te nemen, om met eenen in der haast een trek of twee te doen, tot een versche soô.

Zondag den 7 dito,

's morgens, de wind labberkens uit het N. Westen, edoch den ganschen dag meest W.Z.W., is de schipper Konink met de sloep ten einde voorn. naar land gevaren. De dag een weinig doorgebroken wezende, zagen wij de fluit de Reiger uit zee de baai inkomen, daar, Gode lof, omtrent ten 8 uren voor de middag bij ons wel ten anker kwamen.

Weinig daarna kwam schipper Konink met de sloep wederom, een redelijke soô visch gevangen hebbende, medebrengende een kastje met brieven van den 25 Feb. door den Ed. Jan van Teylingen, Kommandeur der laatst vertrokken retour-vloot, gedirigeerd twee aan den Heer Generaal en Raden van India, en een aan de Opperhoofden der schepen Prins Willem, Vogelstruis, Vrede, Orange, Salmander, Koning David,

Lastdrager en Breda, alhier toen ter tijd nog te verwachten, - zoo veel wij vernemen en merken konden nog niet aangekomen, maar apparent voorbij geraakt en naar St. Helena voortgezeild, zijnde de gem. Kommandeur, maar een koebeest en een schaap bekomen hebbende, den 26 Febr. met de schepen Diamant, N. Rotterdam en Henrietta Louisa, na elf dagen leggens, mede van deze reede die weg af vertrokken. En alzoo wij vernamen uit de missive, door ged. Heer van Teylingen gerigt aan de Opperhoofden der voorm. schepen, dat dezelve eenige paarden in hadden voor het volk alhier in het te maken fort te remoreren, en dat zij lieden dezelve niettegenstaande onze absentie zouden aan land zetten, en overgeven in handen van den Ottentoo, die Engelsch spreekt, waardoor wij meenden, dat dezelve in eenige conferentie met dezen inwoonder waren geweest, en derhalven ietwes uit denzelven mogten vernomen en aan de Edele Heeren Generaal en Raden van Indiën daarover geschreven hebben, dat ons misschien in onze zaken tot eenige narigting ten dienste van de Ed. Compagnie mogte te pas komen, zoo hebben wij hier de missive, niet die particulier aan den Heer Generaal of iemand anders in het privé alleen, maar generalijk aan Zijn Ed. en deszelfs Raden gedirigeerd was, goed gevonden op te breken, om de lectuur tot onzer narigt genomen hebbende, weder toe te sluiten en per eerste gelegenheid voort te zenden, wezende van inhoude als de onderstaande Copy is dicterende:

Copia Missive, door den Ed. van Teylingen geschreven aan de Ed. Heeren Carel Reyniersz., Gouverneur Generaal, en de Heeren Raden van India.

Edele, Erntfeste, Welwijze, Voorzienige en zeer Bescheidene Heeren!

Per het jagt de Leeuwrik, in handen van schipper

Dirk Oogel, is mijne jongste schrijvens aan Uwel-Ed. in dato 26 van de laatste maand des verstreken jaars geweest, waarna eerst p^{o}. Januarij adstanti, door harde contrari winde buiten de straat in ruime zee zijn geraakt, na welken tijd gedurig goede wind en voorspoed hebben gehad, invoegen op 15 dezes hier ter reede in de Tafelbaai aan Cabo de Boa Esperance (de goede God zij des hartelijk gedankt), ten anker zijn gekomen, zijnde hier mede twee dagen voor ons gearriveerd de schepen N. Rotterdam en Henrietta Louisa, edoch uit Patria hebben geen schip noch pinas, veel min een fortjen op het land vernomen. Zoo is ons mede slechts een koebeest en een schaap van de Wilden toegebragt, en zien ook, mits de onwilligheid dezer onredelijke menschen, geen apparentie van eenig vee of andere verversching meer te zullen kunnen verwerven, alhoewel koebeesten in abondantie niet verre van het strand door het varend volk gezien zijn, waarom dan ook met den anderen goedgevonden en gearresteerd hebben, om morgen van hier met onze schepen op te breken, en de reis in den naam des Allerhoogsten naar St. Helena te vervorderen, alwaar onze andere schepen zullen blijven inwachten, bijaldien dezelve daar ter reede niet voor ons verschenen zullen zijn, dat wel willen gelooven, doordien het eenige dagen na den anderen, terwijl hier gelegen hebben, hard gestormd heeft, waardoor ligt de Kaap voorbij geraakt en naar het verhaald eiland geloopen zijn, zulks de tijd uitwijzen zal.

Tot dato hebben op de reis, namelijk op den Diamant, maar een man door ziekte verloren, doch op Rotterdam zijn drie, en op Henrietta Louisa vier man gestorven, - God gave het daarmede mag ophouden! Schipper Aart Pleunen, doleert grootelijks over zijne Chirurgijns, die ook in der waarheid beide jonge en

onervarene borsten zijn, gelijk zulks genoegzaam blijkt aan hunne gedane kuren, die zoodanig geweest zijn, dat wel twaalf personen nog zeer miserabel op Henrietta Louisa, zoo aan kwade voeten als anderzins zijn leggende, waarvan eenige (bij zoo verre daarin niet tijdelijk voorzien werd) groot perikel loopen van hunne beenen, ja het leven te verliezen. Tot voorkoming van hetwelk goed gedacht hebben onze Onderbarbier (die een zeer ervaren en wellevend jongman is) op Louisa te laten overgaan, tot welken einde hem ook met den titel van Opperchirurgijn begiftigd hebben, met vertrouwen hetzelve niet kwalijk genomen worde.

Gezegde schipper heeft ons mede te kennen gegeven, hoe hij het gerepeteerde schip uitermate rank heeft bevonden, ja zoodanig dat geen zeil naar behooren heeft kunnen voeren, insgelijks kwantiteit peper gepompt zijn, waarom ook genoodzaakt was een zijner pompen uit te zetten en gestadig een man in de soo[1)] te houden, tot dat eindelijk (na dat achter van de koebrug ettelijke kaneelbalen en omtrent 40 à 50 zakken peper geligt en boven gebragt waren) gewaar wierden, dat de wiering[2)] geheel open, en op sommige plaatsen gaten, daar wel een vuist door kon, waren, dat immers eene beklaaglijke zaak, en niemand anders te inputeren zij dan diegenen, wie het opzigt over de gemeene timmerlieden zijn hebbende, die haar geen tijd zijn gunnende, dat de schepen naar behooren voorzien en gedreven werden. Hoedanig het met de Vrede gesteld zij, is den Almachtigen bekend, 't is altoos zulks, dat de schipper, ten tijde nog in de straat waren, verklaard heeft, dat alle glazen wel 8 à 900 ponden gepompt wierd, weshalve ten hoogsten

1) Kiliaen: *sode*, sentina.
2) Is dit hetzelfde als *waring*, d.i. *halfdek?*

beducht ben, dat de Overigheid van genomineerde Vrede, als bij ons komen, nog al van meerder zwarigheid zullen spreken, dat God geve contrarie mijne mening mag uitvallen.

Zoo dato bekomen tijding, dat gisteren avond een schip omtrent het Robbeneiland gezien; edoch op dato zijn hetzelve niet vernemende, waarom nog tot morgen avond zullen blijven vertoeven, en alsdan niet te voorschijn komende, de ankers ligten en onder zeil gaan.

Op den 4 des voorgaanden maands, in den avondstond, wierden gewaar dat onze kombuis in brand was, waarom dadelijk timmerlieden in 't werk stellen en eenige gaten zoo binnen als buiten de kombuis maken, om te zien aan boord tusschen de kniën van het schip, daar de brand eerst begonnen had, waaruit vele verbrandde houtskolen voort bekwamen; edoch door het gedurig en veel water gieten werd de brand haast geblust. De groote God moet ook daarvoor in der eeuwigheid geloofd zijn! Hiermede,

> Edele, Erntfeste, Manhafte, Welwijze, voorzienige en zeer bescheidene Heeren! bevelen UEd., naar mijne eerbiedige salutatie, de protectie Gods Almagtig, die UEd. in langwijlige gezondheid ter zaligheid wil sparen, en ons door Zijne H. Engelen in het lieve Vaderland geleiden, - UEd. verobligeerden en dienstwilligen Dienaar,
> JAN VAN TEYLINGEN.

In het schip den Diamant, dezen 25 Feb. 1652, geankerd leggende in de Tafelbaai aan Cabo de Boa Esperance.

Copia Missive, door den Ed. van Teylingen geschreven aan de Opperhoofden van de schepen Prins Willem, Vogelstruis, Vrede, Orange, Salmander, Koning David, Lastdrager en Breda.

Achtbare goede Vrienden!

Dit weinige zal geen ander einde dienen, als om UEd. bekend te maken, hoe met het schip den Diamant, den 15 dezer (de Almagtige zij ten hoogsten gedankt), hier ter reede gelukkig zijn aangekomen, zijnde twee dagen voor ons de schepen N. Rotterdam en de Henrietta Louisa mede hier salvo ten anker gekomen, en gemerkt nu al elf dagen hier gelegen hebben, en geen van u allen opdonderd, dienvolgens van gevoelen zijn, dat welligt, doordien het eenige [dagen] na den anderen vehement gestormd heeft, eenige schepen van de vloot, is 't niet alle, deze Kaap voorbij en naar St. Helena geraakt zullen zijn, zoo hebben met den anderen geresolveerd en goedgevonden om morgen vroeg van hier op te breken en de reis, in den naam Godes, naar verhaald eiland te vervorderen, alwaar met lief verschijnende, Ul. bijaldien noch achter zijt, tot primo April zullen blijven inwachten; en of 't geval Ul. deze reede nog kwaamt aan te treffen, zoo willen Ul. op het hoogste verzocht en vermaand hebben, hier geen tijd te spillen, maar op 't spoedigste het versch water in te nemen, opdat toch tijdelijk voor St. Helena bij den anderen komen, en van daar gezamentlijk de reis naar het lieve Vaderland volvoeren mogen, gelijk ook de order van onze gebiedende Heeren is medebrengende.

Wij hebben hier slechts een koebeest en een schaap ter verversching bekomen, niettegenstaande landwaarts in overvloed door het scheepsvolk gezien zijn, echter hebben ons de wilde onredelijke menschen niet meer als het gezegde willen toebrengen. God geeft Ul. beter geluk mogt hebben, en blijft hiermede van ons vriendelijk de hoede des Allerhoogsten bevolen.

Ul. goedgunstigen Vriend,

JAN VAN TEYLINGEN.

In 't schip den Diamant, dezen 25 Feb. 1652, geankerd leggende in de Tafelbaai voor Cabo de Boa Esperance.

De paarden die Ul. zijt inhebbende, mogt vrijelijk aan land zetten, en den Ottentoo, die Engelsch spreekt, bevelen, dat hij dezelve aan de genen, die in 't fortje zullen remoreren, wil ter hand stellen, met belofte dat hem daarvoor een goede recognitie zal toekomen - Vale.

'*Na melding gemaakt te hebben van deze gevonden brieven, vervolgt het dagverhaal':*
Dezen avond voeren nog zamen eens aan land, om ter loops eens ten naastenbij af te speculeren, waar het fort gemaakt zal dienen; kregen dezen avond ook twee wilden aan boord, daaronder een die wat Engelsch sprak, welke wij den buik met eten en drinken dapper vulden; maar na wij daaruit vernemen konden, zoude van hen geen vee te krijgen wezen, alzoo ons door gebroken Engelsche woorden en teekenen te kennen gaven, zij maar visschers waren, en de beesten door die van Saldinia altijd gewacht wierden, zulks wij wel meer uit eenige overgeblevene personen van het schip Haarlem verstaan hadden.

Den 8 April,

- 's morgens, had den ganschen dag vrij hard gewaaid, uit het Z.Z. Oosten, continuerende tot omtrent 's middags met klare heldere zonneschijn; schijnt tegenwoordig in den droogen tijd te wezen, alzoo de gronden overal van droogte op het land van den anderen geweken zijn, en veel spruitjens van rivierkens heel droog bevinden. Op dato lieten den Raad beroepen[1)], om met denzelven goed overleg te

1) De Raad vergaderd zijnde aan boord van den Dromedaris, begon men met een plegtig gebed, waarin onder anderen deze uitdrukking voorkomt: 'Mogt uwe ware hervormde Godsdienst onder de brutale inwoners van dit land bekend worden.' RED. van de Zuidafrikaan.

maken tot ons aan te vangen werk der fortificatie, enz. waartoe gisteren ten naastenbij plaats uitgezien hebben, die verstaan is van daag eens nader te gaan bezien, en af te meten of ook groot en bekwaam genoeg zal wezen, gelijk wij, uit onze raadspleging gescheiden zijnde, ook gedaan en de plaats bekwaam en groot genoeg bevonden hebben, digt aan de principale Versche-rivier, die apparent rondom de graften van het fort zal kunnen geleid worden. Is wijders op het een en ander zoodanige nadere order gesteld, als bij de Resolutie van dato dezer in ons Resolutieboek kan beoogd worden. Wezende nog dezen avond van den Dromedaris aan land gezonden

om te arbeiden	50 koppen.
van den Reiger	39 koppen.
van 't Jagt	11 koppen.

	Te zamen 100 koppen.

Den 9 April.

- Fraai zonneschijn en redelijk warm weder, is het Opperhoofd Riebeek 's morgens vroeg naar land gevaren, daar het fort dezen dag ten eenemale heeft afgestoken, en 's avonds weder naar boord gevaren; de buitenste poligonen of der bolwerken uiterste punthoeken van den anderen genomen hebbende op 24 roeden Rijnlandsche maat.

	roed.	**voet.**	**duim.**
De binnenste poligonen of veelhoeken op	13	7	3
De distantie der binnenste en buitenste poligonen-liniën op	3	6	2
De keel	2	3	8
De kapiteel	5	0	9
De flank	2	0	3

	roed.	voet.	duim.
De secunde flank.	1	8	6
De face	6	1	0
De half-diameter	9	1	7
De gordijnen	9	1	7
De poligoons hoeken	90	graden.	
De bolwerk hoeken	60	graden.	
De tanges of tenalie	15	graden.	
De strijkhoek	150	graden.	
De hoek, de flank, formeert	40	graden.	

Maat van het profijl van de wal.

De basis of onderste aanleg des wals zullen nemen op	2	8
De buitenste dosering of schuyheid(?)	0	4
De binnenste	0	8
De hoogte des wals	0	8
De kruin van dien breed	1	8
De aanleg van de borstweer op de wal	0	10
De buitenste en binnenste dosering van dien, te zamen	0	4
De buitenste hoogte van dien	0	4
De binnenste hoogte	0	6
De kruin van dien breed	0	6

En zal den walgang rondom dan blijven 8½ voet breed, welkers nader en perfecter uitrekening, nevens de afteekening, na dezen beter zullen kunnen doen, als ten naastenbij volmaakt zijnde; vooreerst maar ons project, daar misschien nog iets in veranderd of verbeterd kan worden.

Dezen dag zijn die van den Dromedaris en Reiger doorgaans bezig geweest met materialen; enz. te lossen, en de Opperkoopman Riebeek met het verder afsteken van het voorm. enz.

Den 10 April.

- Mooi warm weêr, is gem. Riebeek

's morgens vroeg naar land gevaren, alwaar het volk met schoppen, spaden, pikken, houwelen en kruiwagens heeft beginnen aan 't werk te stellen, bevindende de aarde zoo mul, dat kwalijk vaste wallen zullen kunnen maken, en alhoewel veel kreupelbosch tusschen de aarde in arbeidde, zoo is echter beduchtelijk door harde regen vrij afregenen zal, ten ware wij bekwaam land vonden tot zoden, om van buiten tegen aan te zetten, daar wij eerstdaags, het noodige ook eerst in trein gebragt hebbende, na uit zullen zien, hebbende dezen dag nog genoeg te doen gehad, om gedeelte van de graften af te trekken, die aan de eene punt in de rivier komt te vallen, en alzoo verhopen heel rondom te leiden; item het volk in orde aan het werk te doen stellen, alzoo zeer weinige daaronder vinden, die haar zulks verstaan.

Omtrent den middag kwam een klein troepje van omtrent negen of tien wilden van Saldinia aan, tegen dewelke zich de Strandloopers, die dagelijks met vrouw en kinderen bij ons aan de tenten zitten, in defensie stelden, met zulken couragie en furie daarna loopende met hassegaayen, pijl en bogen, dat wij genoeg te doen hadden hen te stuiten, hebbende hunne vrouwen naar het gebergte gejaagd; deshalve de schipper Jan Jansen Hoogsaat, met onzen korporaal, nevens eenige gearmeerde soldaten tusschen beiden lieten trekken, dewelke omtrent een halve goteling schoot van ons af zijnde, en de inwoners digt bij een in postuur van battaille staande, een bestand tusschen dezelve door gem. schipper is getroffen, zulks dat dezelve den ganschen dag vredig met elkanderen omtrent onze tenten zich onthielden, en die van Saldinia door teekenen en vele gebroken Duitsche en Engelsche woorden (apparent van het verongelukte Haarlem's volk geleerd en onthouden) te verstaan gevende, voor

koper en tabak binnen korte dagen beesten en schapen zouden brengen, daar wij hen ruimelijk en met goed tractement toe aanmaanden.

Schipper David Konink, nevens twee adsistenten en twee soldaten, met vogelroers en musketten uit visschen gevaren zijnde in de Zoute-rivier, waren deze voorschreven negen Saldinische wilden gerencontreerd en van dezelve zeer minnelijk en fraai bejegend, dat het wonder was; vattende den schipper, zoo haast zij hen hadden beduid, het de Kapitein van een der schepen was, als met eene groote blijdschap om den hals, met teekengevingen, dat zoo wij koper en tabak hadden, zij ons vee genoeg brengen zouden. Zij waren zeer fraaie en zeer fluksche mannen, van bijzondere goede statuur, echter met een redelijk bereide beestenhuid bekleed, die zij zoo fraai op den eenen arm droegen, met zulk eene moedigheid in hunnen gang, als eenige snoeshaan in het vaderland zijn mantel op den schouder of arm dragen kan. Voorm. schipper Konink kwam met vier zakken mosterdbladen en zuring te huis, nevens een vangst van omtrent 750 schoone steenbrasems, daaronder vier delicate andere visschen, schoonder van smaak, als eenige visch in het vaderland wezen kan, gelijkende de een wel bijna schelvisch, doch was wel zoo groot en vet van smaak.

Den 11 April 1652.

- 's Morgens harde stormwinden uit het Z.O., blijvende de wind den gautschen nagt even stijf doorwaaijen, alsmede

Den 12 dito,

doch zonder zoodanige buijen als gisteren, die sommige zoo fel waren als orkanen; en alhoewel het heel stijf woei, zoo hebben wij echter (in den naam des Heeren) onderstaan met de chaloup en zes kloeke roeijers na land te varen, alzoo bij onze absentie, zoo wij met de kijker bekennen kunnen,

niemand aan het werk bleef, niettegenstaande drie onderstuurlieden tot oppassing van dien dagelijks aan land blijven, met order om het volk bij onze absentie gedurig aan 't werk te houden. Met de chaloup dan, ten einde voormeld, van boord gestoken zijnde, kwamen wij tegen den Leeuwenberg door de klippen met groot perykel en moeite nog aan land, vindende vier balkdeelen uit des Reygers boot, gisteren door nood gesmeten, op 't strand gespoeld, die wij dadelijk door agt mannen bij de tenten lieten brengen, en al het volk aan de loefwaarsche punten in het werk stellen, om van het stuiven door den harden wind in 't aangezicht, bevrijd te wezen; bleven door het continueerend harde weer dezen nagt aan land, alzoo niet één vaartuig van of na land konde varen.

Den 13 dito.

- Wat beter weer; hebben de schepen bezig gebleven met het lossen van materialen en geschut, en aan land in het werk van de fortificatie, die, vermits de mulachtige aarde, in de regentijd met zoden zal moeten vastgemaakt worden, waartoe bekwaam land genoeg hebben uitgevonden, maar vermits de groote droogte nog te hard om te steken. Ruilden heden een koebeest en jonge kalf voor vier plaat koper en drie stukjes van een half vaâm koperdraad, waarvan de schepen na behoren is medegedeeld.

Den 14 dito.

- 's Morgens schoon, lieflijk weder; lieten het versch vleesch voor het volk met groente opschaffen tot verversching, en gingen wij na de gedane Zondagsche Christelijke oefening, met alle de schuiten naar de Zoute-rivier uit visschen, daar wij met drie trekken tusschen 900 en 1000 schoone steenbrasems en eenige andere visschen en harders vingen, zijnde de steenbrasem door elkander stijf eene en eene halve voet groot op het minste.

Den 15 dito.

- 's Avonds even na zons ondergang

komt alhier, Gode lof! salvo ten anker het schip de Salamander, met den E. Dirk Snoek en schipper Jan Eysbrands, op den 25 Januarij pass. van Batavia verzeylt, en 13 Febr. nevens de schepen Orangie, Konink David, Lastdrager en Breda, uit de Straat Sunda geraakt, waarover als Vice-Commandeur is de E. Dirk Ogel, verstaande uit de rapporten van gem. Snoek, dat door order van de Heeren Meesters bij de E. Heer Generaal en Raden van Indiën met de eerste schepen, (die wij niet beloopen hebben,) verscheide Indiasche zaden en planten, nevens eenige paarden, voor deze plaats van Batavia verzonden waren, daarvan wij nu destitut blijven[1)].

1) Daar vele Reizigers zich hebben uitgelaten over de wreede behandeling der Hottentotten, zal het besluit door den Gouverneur van Riebeek, in zijne eerste vergadering, waarvan gewag is gemaakt pag. 9, aan boord van den Drommedaris gehouden, en hetwelk wij hier laten volgen, dienen, om de nakomelingen te overtuigen, hoe onverdiend de blaam is, welke op onze voorouders is gelegd geworden; hoe men niet, zoo als Barrow beweert, voor een bottel brandewijn en een stuk tabak, hun land gekocht en zich met geweld van hun vee heeft meester gemaakt, maar hoe steeds de uiterste zachtheid ten aanzien der Hottentotten in acht is genomen geworden. Laat elk onpartijdige het volgende lezen:

JAN VAN RIEBEÉK, Opperkoopman en Opperhoofd, wegens de Ed. Heeren Bewindhebberen van de generale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, over derzelver te maken Fortresse, Schepen en ommeslagt, mitsgaders hare Ed. te verkiezen possessie aan Cabo de Boa Esperance, en bijhebbende Raad, doen te weten:

Alzoo wij door welgem. haar Ed. de Ed. Heeren, Mijne Heeren de Bewindhebberen voorm. geordonneerd, en daartoe de schepen Drommedaris, Reyger en de Hoop geprojecteerd zijn, om met derzelver hulp, aan Cabo de Boa Esperance gemeld, voor haar Ed. te bouwen zoodanige fortresse en sterkte, als tot bewaring van 's Comp. te nemene possessie haren dienst zal nodig bevonden worden.
Ende vermits in zoodanige en onze te beginnen zaak, inzonderheid omtrent de wilde natie van dat land, zeer brutaal wezende, met groote voorzigtigheid dient geprocedeerd en inzonderheid naauw toegezien, dat wij in alles wel op hoede en in postuur van defensie mogen wezen, mitsgaders bij ons ofte de onze aan die natie geen oorzaak van misnoegen gegeven, maar integendeel alle vriendschap en minnelijkheid betoond, en alzoo door onzen lieftalligen omgang dezelve tot onze correspondentie genegen gemaakt worden, ten einde door dit middel te meerder toevoer van allerhande vee bekomen, en te minder moeiten van hen komen te lijden in onze plantagie, en aldaar te cultiveren en aan te kweeken tot verversching van Comp. heen en weder navigerende schepen, 't geen voor eerst het principaal oogmerk van onze Heeren Principalen is, en wat meer met er tijd tot dienst van de Compagnie.
Zoo is het, dat wij, tot weering van alle onheilen en bevordering der gemelde zaken, als tot onderhouding van goede order en discipline onder het gemeen volk, hetwelk tog weinig op 't te denken (?) hoognoodig hebben geacht, als bij Resolutie van dato den 8 April anno 1652, deze navolgende artikelen placaatsgewijze ten fine voorsz. te concipieeren, en na genomene resumptie en goedvinding van den Raad, en voor hun allen nevens eenige dienstige posten uit den generalen Artikelbrief te pronuntieeren en affigeren ter plaatse en zoo zulks enz. namentlijk:
In den eersten, dat een iegelijk van de drie gemelde schepen, zoo wel matrozen als soldaten in Comp. dienst op den eed van den generalen Artikelbrief aangenomen, zullen bereid en gehouden, ook al te vreden wezen haar op onze order te vervoegen aan land met zulk gereedschap en aan zoodanig werk, als tot voltrekking van 's Comp. te maken fortresse &c. hen zal aangewezen worden, en daaraan met allen ijver werken en doen arbeiden zoo een eerlijke dienaar volgens schuldige pligt betaamt, zonder zich op 't een of ander, hetzij soldaat of matroos, of wie het ook wezen mogte, te mogen decipieeren.
En opdat zich niemand bebbe te beklagen van minder of meer als andere te doen, zullen de schild- en andere wachten rond en egaal gaan, zoo onder de soldaten als matrozen, zonder uitneming van iemand, onverminderd nogthans, dat het Opperhoofd ondertusschen goed vindende te landwaarts te gaan onderzoeken, vrij zal staan zoodanige soldaten of matrozen tot zijne geleide en bewaring uit te kiesen als 't nodig achten zal.
En alzoo deze wilde natie vrij stout, diefachtig en gansch niet te vertrouwen is, zal ieder wel toezien, dat zijn geweer en werktuig, hetwelk hem toebehoort en daarop hij [is] gesteld, zij

wel bewaard, ten einde hem zulks niet van de wilde ontstolen wordt, alzoo wij in geene deelen, noch uit eenige considratie begeeren, dezelve daarom aan iemand buiten ons voorweten en consent nagejaagd, geslagen, ja eenig bang gezicht gegeven worde, maar zal ieder zijn gestolen geweer of gereedschap tot eene amende op deszelfs rekening gesteld, en voor zijne onachtzaamheid met 50 slagen voor een paal gelaarsd worden, en daarenboven zijn wijn rantsoen agt dagen lang missen, of zoodanige andere zwaardere straf genieten als de wettigheid van zaken zal vercischen.
En zoo wie derhalve iemand van de inwoonders kwalijk bejegend, slaat of stoot, het zij hij gelijk of ongelijk heeft, zal in het aanzien van denzelven met 50 slagen gelaard worden, opdat zijlieden daaraan mogen bespeuren, zulks tegen onzen wil zij, en wij genegen zijn om met hen in alle minnelijkheid en vriendelijkheid te corresponderen, volgens den last en de oogmerken van onze Heeren Principalen. Waarom de schild- en andere wachten bij dezen mede wel expresselijk gelast worden daarop ook te helpen toezien, of zullen, onder haar gezicht het kwaad doen aan de wilde gedogende, dezelfde straf als de handdadigers schuldig zijn.
Wordt ten dien einde een iegelijk serieus vermaand en gelast, dezelve alle vriendelijkheid en lieftalligheid te bewijzen, opdat zij met er tijd door onzen minnelijken omgang tot ons te eerder gewend en genegen gemaakt mogen worden, om alzoo tot onzer Heeren Principalen oogmerk te geraken. Mits nogthans dat elk make wel op zijne hoede te zijn, zonder zich onder hen zoo verre te begeven of te vertrouwen, dat zij iemand van de onzen mogten meester worden en massacreren of wegvoeren.
Ten welken einde mede wel expresselijk ieder een bij dezen op het hoogst verboden zij zich alleen, of met vele in compagnie, van haare bevolen wacht of werkplaatsen te begeven, het zij bij nagt of bij dag, of om te visschen of anderzins onder pretext, of wie het ook zoude mogen wezen, dan met speciaal consent en goedvinden van het Opperhoofd voorz. op poene van zwaar gestraft te worden.
Derhalve wij alle uitstaande schildwachten bij dezen bevelen, daarop mede toe te zien, ten einde niemand van het landgoed noch zich buiten de uiterste schildwacht begeeft, of zal bij verzuim of oogluiking van dien, zoodanige schildwacht insgelijks strafbaar worden gehouden.

En die op zijn bevolen werk en zijne wachten niet wel past of slapende bevonden wordt, zal voor de eerste maal met vijftig slagen gelaarsd en agt dagen zijn wijn rantsoen onthouden worden, en zoodanig rantsoen wezen voor den genen, die den slapenden of luiaard aanbrengt; maar ten tweeden of meermalen slapende bevonden zijnde, met zoodanige zwaardere straf gecorrigeerd worden als naar krijgs discipline gebruikelijk is.
Opdat dan het werk te beter in alles verrigt en rasscher mogte voortgaan, zal een iegelijk gehoorzamen zoodanige personen als bij de absentie van de Opperhoofden over hen het opzigt zal bevolen zijn, op poene als voren.
Zoo zal ook niet mogen gevischt of ten dien einde eenige zegens getrokken worden als met voorweten en consent als voorschr. na de order daarop met advis van Rade gesteld en nog te stellen.
Wordt mede bij dezen wel expresselijk verboden en geïnterdiceerd aan ieder een, dat zich niemand, wie en van wat qualiteit hij ook zij, zich vervordere buiten weten en consent van het Opperhoofd en Rand voorschr. eenige de minste ruiling of handeling met de inwoonderen ofte iets anders doen, het zij beesten, verversching, of van welke natuur zulks ook mogte wezen, opdat dezelve ook door het gemeen volk, ofte onder hare graagheid en onbedachtzaamheid, niet duur en trotsch met hun vee en goed gemaakt, en Comps. waren alzoo in disreputatie gebragt worden; en zoo wie in dezen boven dit ons gebod pecceert of contramineert, zal volgens den generalen Artikelbrief ten hardsten en op 't rigoureuste tegen geprocedeerd worden, bij mulcte aan qualiteit en gagie, om zonder tractement, bediening of anderzints gedeporteerd, naar huis gezonden te worden, en het verruilde of verhandelde vee [geconfiskeerd: vermits] de Ed. Comp. hieraan ten allerhoogsten gelegen te zijn.
Bevelen derhalve alle Officieren, eenig hoog of laag gezag over matrozen of soldaten tot uitvoering van onzen last hebbende, of gegeven wordende, zoo wel aan boord als aan land, zoodanige zorg te helpen dragen, dat deze onze bevelen en ordonnantien promptelijk achtervolgd en onderhouden, mitsgaders den dienst van de Compagnie na behoren mag gevorderd worden, en zoo wie daarin te slaperig of nalatig zijn, zal om eenig ambt te bekleden inhabiel verklaard en wijders zoodanig gemulcteerd worden, als naar exigentie van zaken: daarom elk zich wachte voor schade en schande.
Die zich verders in andere zaken (in dezen niet geïnsereerd) mogte verlopen, zal naar luid van den generalen Artikelbrief en vereisch van zaken gecorrigeerd worden.
En opdat niemand hebbe oorzaak ignorantie te pretenderen, zoo hebben wij dezen, nevens eenige artikelen uit den generalen Artikelbrief, op alle de volgende schepen het volk doen voorlezen, mitsgaders ter behoorlijker plaatse en aan een gestelde paal doen affigeren.
Aldus bij den breden Raad, in het schip den Drommedaris, den 9 April anno 1625.
(Get.) JAN VAN RIEBEEK.

Den 16 dito.

- Lieten onzen Raad 's morgens bijeen komen, waarbij verstaan is, dat men den E. Snoek en zijn schipper Jan Eysbrands zoude verzoeken eens

bij ons te komen, om hem te eommuniceeren de gerugten van Prins Robbert en de order daarop bij onze Heeren Meesters gegeven, alsmede de interdictie van

oorlogen tegens Europeesche natie buiten Portugal, welk verzoek in 't werk gesteld,
en daarop den E. Snoek alleen aan boord gekomen is, die wij alles ten

dienste van de E. Compagnie gecommuniceerd hebben, om zich met den zijnen tot Compagnies voordeel na te mogen rigten.

Den 17 dito.

- 's Morgens mistig weder, met een koeltjen uit het W.N.W. gelijk als gisteren, met fraay bekwaam weder. Zijn bezig gebleven met werken aan land en lossen van de schepen, die ook met éénen ballast halen.

Den 18 dito.

- Hebben, per den Salamander, geschreven aan onze Heeren Meesters, en haar Ed. laten weten onze arrivement alhier, en hoe ver we in ons werk waren gekomen, als bij ons brieven-boek kan beoogt worden.

Den 19 dito.

- De brieven en andere papieren met onzen Raad gesloten zijnde, hebben wij de Opperhoofden van het schip den Salamander dezelve geintregeert, met recommandatie om aan de Ed. Heeren Bewindhebbers ter Kamer van Amsterdam te bestellen.

Den 20 dito.

- 's Morgens met den dag, de wind slapjes Z.O. wezende, is de Salamander onder zeil gegaan, rakende den avond nog uit ons gezigt. - God Almagtig wil hen geluk en behouden reis verleenen, blijvende wijlieden aan land besig met werken, en de schepen met lossen van materialen, enz. - 's Avonds westelijke landwind, hebben vijf stukken kanon bij provisie in de ramparden gesteld, buiten de twee zeepuntjes, als ieder hoek twee, om langs het strand en ook over het land te flankeeren, en één regt in het midden, dwars over de gordijn na de Tafelberg flankeerende, alzoo hem de Opperkoopman Riebeek eerstdaags meent aan land te begeven in een loots, voor de loots van rauwe planken tegen schuinsche sparren opgesmeten.

Paaschdag, 21 dito.

- De wind uit het N.W. met tamelijke koelte en fraai zonneschijnweder, hebben heden de stukken van gisteren afgeblazen en met scherp geladen, en eenige pijpen daarvoor gesteld in maniere van schanskorven; zoo zijn wij ook heden een goed stuk de kloof van de Tafelberg, omtrent twee mijlen weegs, opgegaan, daar wij doorgaans het schoonste en vlakste klei-land en andere fraaije vruchtbare aarde vernamen, wijd en breed, als in eenige plaatsen van de wereld zoude kunnen gevonden worden; maar kan door ons weinig volk het honderdste deel niet beploegd of bebouwd worden, daarom niet vreemd ware eenige laboreuse Chinesen ten dien einde hier kwamen, met allerhande zaden en planten, alzoo vrij beter vrugt van te verwagten staat, als ooit van

Illa Formosa kan gehoopt worden, dewijl de grond hier veel vetter en verscheide moerassige plaatsen zijn.

Den 22 dito.

- Zijn op dato nog drie stukken van den Drommedaris na land gebragt, die 's avonds in de ramparden wierden gesteld.

Den 24 dito.

- De wind westelijk met redelijk weer, zijn wij met al onze bagagie en familie na land gevaren, om aldaar te blijven in een loose planken tent, bij provisie wat rouw opgeslagen, opdat het werk wat beter mogte voortgaan. Dezen voorleden nacht had het volk aan land een groote zeekoe gevangen, wel zoo zwaar als twee gemeene vette ossen, hebbende een zeer afgrijslijk monstreus hoofd en verscheide scherpe uitstekende tanden, waarvan de langste ⅞ el lang waren, met een korte hals en lage beenen, de voeten bijna van fatsoen als rhinoceros voeten, edoch gekliefd in vier partijen. Was zeer fel en wreed, en hadden genoeg te doen om te bedwingen, onaangezien met eenige kogels agter de ooren door het hoofd getroffen was, wesende de huid wel een duim dik en zoo hard, dat op sommige plaatsen geen musketkogel door konde geschoten worden: des hem regt voor in het hoofd lieten dood schieten, en het volk eten, alzoo het van goeden smaak was, loopende de melk uit de uyeren.

Den 26 dito.

- Schoon zonneschijn weder met Z.O. wind; hebben dezen morgen order gegeven, om de twee punten, daar gearbeid wordt, vooreerst niet hooger op te halen als vier voeten, dan daar bovenop bij provisie een borstwerk van zes voeten aan te leggen, om in der ijl geschut op de bolwerken te brengen, en dan voorts het fortjen rondsom met een borstweer van gelijke hoogte en breedte te besluiten en aan een te hegten, om daarna van tijd tot tijd het werk voorts na zijn' eisch te volbrengen, en vooreerst

maar voor aanval [een] weinig besloten te wezen, waartoe de Schipper Jan Jansen Hoogsaet alle morgen vroeg aan land komende, zijn volk fraay aanpressende, zijnde de timmerlieden vast besig, om de houtwerken tot de woningen en pakhuizen etc. te prepareeren.

Den 27 dito.

- Op den middag gingen eens agter de bil van den Leeuwenberg langs de duinen om, daar wij tusschen het gebergte en de gem. duinen, wel een paar mijlen weegs lang en omtrent een mijl breed, de schoonste aarde vonden om te bezaaijen en de beesten te weiden die men zoude kunnen wenschen, komende den Leeuwenberg van de andere zijde aan den zeekant bij 't hoofd over wandelen, dewelke in zijn opgang dor en steenachtig is; maar even weder in de Tafelbaai omtrent de laagte komende, vonden weder de schoonste kleigronden van de wereld, welke van verscheide spruiten in den regentijd bevochtigd worden, zijnde nu gantsch droog, en de aarde, vermits den droogen tijd, vrij hard; maar, na de diepe sporen van het vee, merken wij, dat het in 't natte moisson week genoeg valt en bekwaam zal wezen te cultiveren, als er maar volk genoeg toe ware, daar wij eenige getrouwe Chinesen en andere vrije Mardijkers of ook wel Nederlanders toe vereischen, en onder zekere conditie vergund zoude kunnen worden eenige partijen lands te beslaan. Heden zagen ook verscheide walvisschen in de baai, maar kunnen, vermits nog open leggen en met de fortificatie etc. de handen vol hebben, niet aan het vangen beginnen, bovendien zijn wij ook met niet meer dan twee Biscaysche sloepjes voorzien, die niet bestand zijn om een walvisch mede te vangen: des wel te wenschen ware, om van Batavia met nog een paar, van ligte kiaten planken gemaakt, konden geaccommodeerd worden, alzoo die uit Holland te ontbieden, nog te lang aanloopen zal.

Zondag den 23 dito.

- Des Zondags Christelijke vermaning door den Ziekentrooster gedaan wesende, zijn wij met de Schippers Jan Hoogsaet en Turpher, nevens eenige gearmeerde soldaten, stuk weegs over den rug naar de zuidzijde van den Tafelberg gegaan, bevindende, van ons fortjen af tot aan de Zoute-rivier, en ook in het hangen van den berg, zeer schoone wijde en breede vlakte van uitermate fraaije tuinaarde en kleigronden; item agter bezuiden gem. berg zoo vele vlakte als dwars over van het eene gebergte tot 't ander, en van het zeestrand der Tafelbaai tot het zeestrand bij de kleine tafel agter den grooten Tafelberg leggende. Zoude kunnen in een' gantschen dag regt aan begaan worden, alzoo na onze gissing wel omtrent 10 mijlen wijd en breed was, met de schoonste versche rivieren doorloopende, als men zoude willen wenschen, al waren er bij duizende Chinesen of andere bouwlieden, zouden 't het tiende gedeelte van het land niet kunnen beslaan of beploegen, en is ook zeer bekwaam en vet, dat er geen Formosa, dat ik gezien heb, nog Nieuw Nederland, daar ik van hooren zeggen heb, bij te passe komt.

Den 29 dito.

- Hebben dezen morgen op de zuiderpunt eene provisioneele borstwering van 6 voeten breed afgestoken; item, in de plaats van de gordijnen, daar tot nog toe niet aan begonnen is, op dito breedte mede zoodanige borstwering beginnen te maken, om, als voorzeid, ons in dezelve voor eerst te besluiten, en alzoo bij provisie voor eenen aanval wat beschut te wezen, zijnde de noorderpunt op zijne hoogte van 4 voeten dezen dag nog niet geraakt, vermits de hardigheid der aarde, die uit de gracht aldaar gegraven wordt. Ondertusschen wierd vast de kelder van het woon- en pakhuis gegraven, mitsgaders door de timmerlieden met alle mogelijke vlijt gereed gemaakt de

daartoe vereischende houtwerken. Item, bij den tuinier ons uit vaderland medegegeven eenige bakjens aarde om voor eerst tot provisie wat te bezaaijen, hetwelk voor als nog weinig beschieten zal, vermits ons volk te noodig hebben aan den arbeid van de fortificatie; edoch latende ons weinig aan gelegen, vermits de winter en de drooge tijd; maar zoo haast wij ons in eene loose borstwering besloten hebben, en de vogtige tijd begint aan te komen, zullen er met wat meerder magt aan vallen, alhoewel het duizendste deel der bekwame aarde en de valleijen door dit weinig volk niet beploegd of bezaaid kan worden, en eene menigte van Chinezen of andere laboreuse menschen of huisgezinnen wel toe dienden hier te komen, die hier met er tijd de kost genoeg zullen krijgen. 's Avonds betrok de lucht vrij wat, doch zonder regen; wij vernemen ook geene inwooners uit het land van Saldinia, of ergens anders, als somtijds 4 à 5 van de Strandloopers, die niets anders als magere ligchamen en hongerige buiken mede brengen, die wij met wat gort en brood, en somwijlen een dronk wijn opvullen, waarom ons ook wat meer rijst noodig wezen zal, item arak om haar en andere met er tijd uit het land komende, somtijds mede te vereeren, en te beter tot ons genoegen te maken.

Ultimo dito.

- Hebben wij, met Schipper Hoogsaet, in de gegraven kelder den eersten steen gelegd van de muurtjens, daar de steilen van het pak- en woonhuis op zullen gesteld worden, wezende de arbeiders vast bezig met de gordijn te beginnen aan te leggen, van de noordkant, die heden ook op 4 voeten hoogte massief geraakt is.

Primo Mey.

- Hebben bezig geweest met de gordijn te maken, latende de punten zoo lang leggen tot dat de gordijn in eene borstwering van 6 voeten breedte en hoogte zullen omgetrokken hebben; den hovenier

ondertusschen bezig houdende met zijn tweën, om wat moes en andere kruiden te zaaijen, tot eene proeve vooreerst, en allengskens eenig bekwaam land digt aan de grachten rondom de fortificatie om te spitten, daar hem wat meerder hulp van volk toe zullen geven. als wat beter uit den noodigen arbeid missen mogen.

Zondag den 5 dito.

- Heden waren met ons consent uitgegaan beide de Boekhouders van den Drommedaris en de Reyger, nevens de Adsistenten van den Helm en Verburg met hunne vier roers, welke

Den 6 dito.

's morgens omtrent 8 uren wederom kwamen, hebbende den Tafelberg, de Kloof tusschen den Leeuwenberg overgegaan zijnde, heel agter buiten om gewandeld, tot omtrent 6 mijlen het land in, daar zij eene groote schoone bosch hebben vernomen van groote, hooge en regt op wassende boomen, mitsgaders eene menigte van harten, steenbokken en ander wild, daaronder ook cevetkatten, die hier apparent heel abundant zijn, alzoo onder deze Strandloopers eenige teekens daarvan om den hals dragen, en misschien als die van Saldinia ons hier met hare beesten in den groeizamen tijd komen bezoeken, dat onder dezelve wel meer zal vernomen worden. Altoos dat er is, gaat vast, maar hoe abundant zal de tijd moeten leeren, en als men lieden van kennis had, om de katten het cevet af te nemen, zoude men zelfs voor de Compagnie kunnen cevetkatten houden, die de inwoners ons met teekenen beduiden, dat zij ze met strikken vangen, als wanneer daar cevet zoude af te handelen wezen.

Den 7 dito. - Komen tegens den avond hier ter reede de schepen Walvisch en Oliphant, den 3 Januarij uit Texel gezeild, en onder wegen St. Vincent aangeweest, door nood van ziekte onder het volk, daar er de Walvisch 45 en de Oliphant 85 van verloren heeft, en alle beide hunne groote stengen van boven neder

gezeild, zijnde tegenwoordig nog vol zieken, en de Walvisch dapper lek. Het schip de Provincie, uit Zeeland gezeild, was bij haar geweest en aan de Kanarische Eilanden van hen gesteken, zoo zij meenden, na Teneriffa, om aldaar eenige vrouwen, door hun haastig vertrek op het schip blijven staan, aan andere schepen over te geven. Hetzelve begon alstoen mede vele zieken te krijgen, en daarom van resolutie veranderd om de Sarliones aan te doen, zulks te bedugten is ook eene penibele reis zullen hebben, doch willen hopen God Almagtig het verzien zal.

D. 8 dito.

- Hebben zich de opperhoofden van gem. schepen aan land wat komen verluchten en ons werk bespeculeerd, mitsgaders doende geweest met water en groente te halen, om haar volk te ververschen, alzoo tot dato nog geen inwoonder met eenig vee uit het land vernemen, zijnde deze strandloopers niet anders voorzien als met magere hongerige buiken, daar zij dagelijks brood en andere kost toe bedelen om op te vullen, gelijk bij ons zulks aan haar ook al veeltijds gegeven wordt, om hen te beter tot ons te gewennen en met er tijd ons profijt voor de Ed. Compagnie uit te trekken, zoo veel doenlijk zijn zal.

Den 11 dito.

- Is de Opperkoopman Riebeek naar het schip den Drommedaris gevaren, daar den breeden Raad heeft doen bijeenkomen, bij welke goedgevonden is, vermits het werk hier aan land aan de fortificatie met de weinige lieden van den Drommedaris en Reyger in den arbeid zijnde, wat sober voortgaat, en de schepen Walvisch en Oliphant met vele zieken beladen, en daarvan eenige aan land gebragt zijn om te reconvalesceren, dat men van dezelve hier zal laten verblijven 50 koppen, om, na bekomene gezondheid, mede aan de werken te helpen arbeiden, en gemelde schepen van dezelve wat te ontlasten, om met de eerste gele-

genheid voorts na Batavia te laten nakomen, namelijk van den Walvisch 30 en van den Oliphant 20, nevens victualie voor drie maanden, onder behoorlijke recepisse, als wijders bij de resolutie van dato dezer kan beoogd worden. Op dato dezer wierd een Ottento bij onzen barbier gebragt, die zeer zwaar gekwetst was, na dat wij uit hem verstonden, tegen die van Saldinia doende geweest en twee dooden gehad hebben.

Zondag den 12 dito.

- Is alhier in het nog ongedekte stuk van het huis, binnen in het plein van het ongemaakte fortjen staande, door Dominé Boukerius, Predikant per den Walvisch hier gekomen, de eerste predikatie gedaan en het Heilig Avondmaal des Heeren gecelebreerd. De Almogende wil Zijnen genadigen zegen over ons voor het te doene werk verleenen. Amen.

Den 14 dito.

- Heden waren vele walvisschen in de baai, die in de zon lagen en beilden(?), en zoo mak scheenen, dat zij ligt zouden te vangen zijn, als wij maar met ons ander noodiger werk gedaan hadden.

Den 15 dito.

- Dezen nagt is een jongen van het Oliphants volk, hier aan land bescheiden, overleden, genaamd Jochem Andriesz. *Dezen middag hebben het fort den naam gegeven van de Goede Hoop* na de order van onze Heeren Meesters, en de bolwerken of punten, na de schepen hier ter reede leggende, als namelijk:

De Zuidpunt genaamd den *Drommedaris*.
De Oostpunt, *Walvisch*.
De Westpunt, *Oliphant*.
De Noordpunt, *Reyger*.

Hebbende het jagtjen van zich zelf den naam van het gantsche fort de *Goede Hoop*; waarmede de schepen Walvisch en Oliphant hun afscheid hebben genomen, en onze adviesen aan de Ed. Heeren Generaal en Raden van India gesloten en hen ter hand gesteld.

Den 16 dito.

- De wind zeer sterk uit het Z.O.

als wanneer het schip de Walvisch egter evenwel onder zeil ging, en de Oliphant nog een boot water haalde, latende wij hier aan land op de twee punten Drommedaris en Reyger, vier voeten hoog zijnde, het geschut halen, en gaven 's avonds, de wind afgenomen zijnde, de fluit den Reyger mede zijne depeche, om met den Oliphant te gelijk te vertrekken. De Almogende wil hen behouden laten voren. Amen.

Den 17 dito.

- 's Morgens schoon lieflijk weêr met kleine labber Z.O. koelte, zijn de schepen Oliphant, de fluit den Reyger mede onder zeil gegaan, om hunne reis naar Batavia te vervorderen, daar hem den Almogenden salvo wil geleiden. Heden lieten alle de broodvaten van beneden boven in het woonhuis brengen, om plaats te maken voor de zware goederen, in den Drommedaris wezende, zijnde de zoldering vermits onze ligte houtwerken zoo zwak, dat dezelve kwalijk genoeg de broodvaten dragen kunnen, doch hebben 't echter onderstaan, om plaats voor des Drommedaris goed te hebben, ten einde morgen mede aan het lossen te komen, en te eerder vaardig mogte worden, om mede na Batavia te vertrekken, gevende ten dien einde dezen avond nog last aan den Schipper, dat morgen vroeg zijn wijn en andere zware vaten aan land zoude zenden.

Den 20 dito.

- Zijn wij eens gegaan na het wrak van het verongelukte schip Haarlem, dat daar diep in het zand nog zagen liggen. Niet mogelijk om het geschut daar uit te krijgen, als zijnde al te diep in het zand geweld, leggende verscheide schoone balken alsmede twee masten op het strand gespoeld, die ons dapper zouden te pas komen, als wij ze hier bij het fort hadden, maar te moeijelijk vallen om te halen, alzoo zij vrij wat ver en zwaar zijn, waartoe men karren zoude moeten maken, gelijk wij ook voor-

nemens zijn, doch principaallijk om het zout, daaromtrent heden in redelijke abundantie bevonden, te halen, zulks dat wij van Batavia of Holland niet nodig zouden hebben, zout te ontbieden. Op dato zijn twee personen van den Oliphant door ziekte overleden, genaamd Swens Erasmus en Jacob Martens.

Den 23 dito.

- 's Morgens vuil, hard, stormig weder, vermengd met harde hagelbuijen uit het Z.W. zulks dat wij genoeg te doen hadden ons goed in de opgeslagene woning droog te houden, ten welken einde daar nog een zeil over halen moesten, als kunnende met de planken zoo digt niet maken, dat wij het brood konden droog houden.

Den 25 dito.

- Onze brieven en andere papieren aan de Ed. Heeren Generaal en Raden van India gereed en vaardig, mitsgaders het schip den Drommedaris van alle goederen voor de Kaap gelost en tegenswoordig zeilree leggende, hebben den Schipper David Konink heden zijne depeche gegeven en voorm. onze brieven overgeleverd, om met den eersten goeden wind, in den naam des Heeren, onder zeil te gaan, en zijne reis naar Batavia te vervolgen, waartoe hem de Almogende zijnen heiligen geleide en zegen wil verlenen. Amen.

Het volk begint hier aan land vrij in te vallen zoo van het roode melizoen als andere ziekte en koortsen, apparent van koude en ongemak hier lijdende, vermits de sobere woning, daar wij ons zelve voor eerst mede nog in behelpen, maar hopen haast beter klaar te maken, hebbende tot dato nog maar bezig geweest om onze victualien en andere drooge waren onder dak te krijgen; leggende het spek en vleesch nog op het bloote veld, onder losse planken voor de zon maar wat bedekt. Op dato is overleden een matroos genaamd Tjerk Klaasz., bescheiden geweest op den Drommedaris,

welke eenige dagen aan het rood melizoen gelegen heeft; en komt op den middag hier ter rheede het schip 't Hof van Zeeland, met Schipper Jan Overstraaten, den laatsten Januarij uit Zeeland gezeild en onder wegen nergens aangeweest; hebbende 37 doden gehad, waaronder den Onderkoopman Zacharias Nansius, en ook twee andere van desperatie buiten boord gesprongen, zijnde voorts de rest van zijn volk meest frisch en gezond.

Den 28 dito.

- 's Morgens heel schoon helder weer met weinig variabele koelte, hebben den Drommedaris met onze twee chaloupen en zijn boot na buiten geboegseerd, op hoop om daar beter slagboegen van wind te bekomen. Dezen voorleden nagt is onze oppertimmerman Hendrik Jansen, van Utrecht, aan het rood melizoen overleden, en de opperbarbier van die ziekte mede ingevallen. Het schijnt God Almagtig ons met die plagen hier dapper komt bezoeken, 't zedert zes à zeven dagen wel 7 à 8 aan die ziekte geraakt zijn. Zoo is ook mede een soldaat van het schip 't Hof van Zeeland dezen nagt overleden en heden ter aarde gebragt.

Den 29 dito.

- Waren die van het Hof van Zeeland nog bezig met water halen, en is onze onderbarbier en constabel mede heel ziek geworden. Tegen den avond begon 't wat hard te waaijen uit het N.W. en alzoo ons de opperhoofden van voormeld schip adverteerden, dat gereed waren om met den eersten goeden wind onder zeil te gaan, zoo hebben hun depeche gegeven, en onze missive en annexe papieren aan den Ed. Heer Generaal en Raden van India geintregeerd. Op dato hebben weder een jonge zeekoe gevangen, wesende van vleesch en smaak even als een kalf, dies wij het volk hetzelve lieten eten.

Den 1 Junij 1652.

- Dezen namiddag is onze con-

stapel genaamd Albert Hendrik van koortzen overleden, welke ziekte, alsmede rode loop, langs hoe meer onder het volk toeneemt, dat ons vrij zwak in den arbeid maakt.

Den 2 dito.

- Het weder op den middag een weinig opklarende met een zagt Z.O. koeltjen, heeft het Hof van Zeeland daarmede weder onderstaan anker te ligten en onder zeil te gaan, maar even zijn anker ophebbende, en nog naauwelijks gezwaaid zijnde, dede zein om hulp, des wij hem onze twee sloepjens gemand toe stuurden, die hem nog hielpen een werp wat opwaarts aanbrengen, alzoo wat laag vervallen was, en door onzer sloepen hulp weder hoog genoeg ten anker kwam.

Den 3 dito.

- 's Morgens klaar met weinig koelte uit het N.O. is voorz. schip onder zeil gegaan en salvo buiten geraakt; de Almogende wil hem behouden tot Batavia laten arriveeren! De ziekte neemt hand over hand dagelijks meer en meer toe, zoo dat tegenswoordig van 116 koppen niet meer dan 60 tamelijk gezonden hebben om te arbeiden.

Den 4 dito.

- Is dezen nagt overleden een jongen van den Olifant overgekomen, genaamd Jan Hendrik Bakker.

Den 5 dito.

- Dezen vergangen nagt is weder een man overleden, genaamd Heere Hidder.

Den 6 dito.

- Harde N.W. wind en veel regen; 's namiddags liep de wind geheel Z.W. met groote slagregens, waardoor wij dezen dag weinig of niet konden vorderen in onzen arbeid aan de fortificatien en de huizing, welke wij met de planken en de pressennings[1)] zoo digt niet konden maken, dat ons brood en andere drooge waren kunnen voor het nat worden en bederven bewaren. 's Avonds is des ziekentroosters vrouw van een zoon verlost, zijnde het eerste kind,

1) geteerd zeildoek.

dat binnen het fort de Goede Hoop geboren is, zoo als wij den ziekentrooster eergisteren eerst eene plaats in het fort hadden gegeven, daar tot nog toe niemand anders als hij in woont, houdende wijlieden nog al te zamen huis in de tenten, buiten het fort voor de loods opgeslagen, maar hopen in de andere week meest al te zamen na binnen te trekken, en aldaar wat beter woonplaats te kiezen.

Den 7 dito.

- Zijn dezen dag bezig geweest met biesen of riet te zaaijen, die wij hier in de duinen agter de bil van den Leeuwenberg abondant gevonden hebben, om onze huizingen mede te dekken, 't welk te hopen is wel succedeeren zal, alzoo het met planken en pressennings van oud zeildoek, zoo digt niet krijgen kunnen, dat ons brood en andere drooge waren ter degen droog mogen houden. Sedert drie à vier dagen herwaarts zijn wel 7 à 8 persoonen aan het roode melizoen en loop, als ook vehemente koortsen ingevallen, en leggen sommige op haar sterven. Zoo is ook mede gisteren en dezen dag onze hovenier, met zijne vrouw en oudste zoon, aan dezelfde kwaal geraakt, zulks dat bijna al ons werk zoodanig daardoor begint te vertragen, dat het gelijkt als stil te staan, altoos vermits de debiliteit van de menschen weinig voortgang te nemen; en zoo God Almagtig met zijne slaande hand niet gelieft op te houden, staat het geschapen, dat wij een lang en sober werk maken zullen; doch willen hopen Zijne Almogenheid ons genadig wezen en zijne plagen van ons afweeren zal. Amen.

Den 8 dito.

- Is weder een matroos van den Oliphant, genaamd Martin Paulsen, overleden, en eenige andere personen aan den rooden loop geraakt, aan welke plaag of ziekte des Opperkoopmans Riebeeks huisvrouw mede zeer deerlijk vast is, insgelijks ook de zieketrooster.

Den 9 dito.

- Is gemelde Riebeek, nog wel te passe wezende, gegaan agter den Tafelberg, omtrent zes mijlen van hier, na eene zeer groote boschgasie, vol van groote, hooge, regte, zware, middelmatige en kleine boomen, bekwaam wezende om het grootste werk van te maken, dat men zoude willen wenschen, maar in zoo verre en moeijelijk te halen, dat het beter koop in Holland of Batavia gekogt, en van daar herwaarts gezonden kan worden, dan uit dit bosch te laten halen.

Den 10 dito.

- Bleven vast bezig met omtrent schaars 50 tamelijk gezonde menschen in den arbeid, leggende de rest meest ziek aan den rooden loop, persing en zware koortzen, die zeer weinig deegs kunnen gedaan worden, anders als met wat wijn en eenige groenten, die van ons Hollandsch zaad ietwes begint voort te komen, alzoo tot dato, zedert onze arrivement alhier, nog niet meer als een koebeest met een kalf, en dat in het allereerste, van deze inwoners hebben kunnen bekomen: invoege het hier tegenswoordig een arm en ellendig leven wordt, vermits de een voor en de andere na dagelijks aan gemelde ziekte invalt, en vele daarvan komen te sterven; en zoo ons de Almogende niet weder van die plagen gelieft te verlossen, zien wij weinig kans om ons werk te volvoeren, alzoo ons veel volk afsterft, en de rest meest ziek in de kooijen blijft leggen.

Den 11 dito.

- Vuil, nat, mottig weder, met vrij harde N.W. winden en groote slagregens, waardoor de gantsche dag weder passeerde, zonder eenig werk te kunnen vorderen zoo wel in het een als in het ander; en alhoewel wij riet gevonden hebben om te dekken, zoo mankeeren ons nu persoonen, die zulks met kennis weten te doen, alzoo het geen reeds gedekt is, ten aanzien van de slordigheid en onbe-

kwaamheid, weder moet afgenomen worden; zittende ondertusschen vast in zeer digte tenten, daar wij met den anderen groote koude en ongemak lijden, hetwelk geene kleine oorzaak tot de continueerende en nog dagelijks toenemende ziekte is, en kan, vermits den gedurigen regen en de zwakheid des volks, geen meerder werk gevorderd worden, tot groot verdriet van ieder een.

Den 12 dito.

- 's Avonds hadden vele harde donderslagen en bliksem met zeer zware stormwinden, die somtijds zoo vehement hard aankwamen, dat wij meenden alles ter neder zoude waaijen dat er was, waardoor ook al onze jonge kool en vele andere Hollandsche moeskruiden en vrugten, die zeer fraai voortkwamen, aan stuk geslagen en in den grond bedorven zijn.

Den 13 dito.

- Weer en wind als voren, doch met minder regen, zoo dat wij nog eenigzints wat doen konden met de gezonden die wij hebben, daar er zedert twee dagen herwaarts al weder 8 of 10 van aan de loop en andere ziekte waren ingevallen, en derhalven hoe langer hoe zwakker worden. Hebben ook van daag, op eene andere manier, door een ander persoon laten dekken met het riet voor dezen gesneden, het welk zoo fraai en bekwaam tot dek is, dat het jammer zoude zijn, dat men niemand onder het volk had kunnen vinden, die kennis van rietdekken had; maar na het zich laat aanzien, zal het met dezen man wel gaan, doch wat langzaam, echter redelijk goed, altoos digter en beter als met planken en pressennings, die door het rietdekken vrij gespaard zullen kunnen worden, en ons tot andere nodigere zaken beter te pas komen, alzoo ons uit den Reiger vele houtwerken te kort geleverd zijn.

Den 14 dito.

- Was het wederom zeer stormachtig

weder, vermengd met vele donder, bliksem en hagelbuijen uit het westen, waardoor in groote vrees waren, dat alles onder de voet zoude waaijen dat er was, en inzonderheid voor het jagt, alzoo de zee vrij hard de baai inrolde, en zoodanige holle deiningen maakte, dat het genoeg te doen had om af te reijen, leggende gestadig met de boorden bijna onder water te slingeren; en waren wij wel blijde dat den Drommedaris voor dato zoo vroeg hadden laten vertrekken, want tegenwoordig met dit weer kwalijk behouden ten anker zoude kunnen blijven leggen, maar groot perikel geloopen hebben om te vergaan met volk en al, vermits de groote stortingen der zeeën, vallende omtrent de plaats daar het schip hier ter rhede gelegen heeft. Door dit harde weer is ons gezaaide meest al te malen verdorven, en blijven met eenen ook vast belet het nodiger werk te vorderen; wordende de menschen mede van dag tot dag, door het lijdende ongemak, zieker en zwakker, zonder dat daartegen anders te doen is als te wachten naar het beter en bekwamer weer, daartoe patientie nemen moeten, met hoop dat het den Almogenden voorzien zal. Amen.

Den 18 dito.

- Regen en wind wat bedaard; zijnde op dato overleden de timmerman Andries Jansen van Rinckkoppen.

Den 19 dito.

- In het opspitten van de aarde hebben onze tuiniers gevonden fraaije soorten van esparges, waarop wat nader onderzoek gedaan zijnde, het land overal vol gevonden hebben, wassende aan vele kanten in het wild, van zeer goeden smaak en fatsoen als in het Patria wezende, des wij dezelve laten verplanten en accommoderen, om mogelijk zijnde nog beter en weliger in het groeijen te maken. Behalven de klaverzuring, die men zeer gewoonlijk plag te vinden, hebben nog zekere andere soort van zuring

redelijk abondant gevonden, die de Hollandsche zuring zeer veel gelijkt, en veel beter en gezonder is als de klaverzuring. Het schijnt zich met dezen regen vele kruiden openbaren, en zal het met de Hollandsche vruchten, na het zich laat aanzien, tegen den aanstaanden goeden tijd mede wel gaan, zijnde nu nog bezig, nevens het werk aan de fortificatie, om wat aarde met vijf à zes man te prepareren tot bezaaijing van allerlei Patriasche zaden, tegens voorz. goeden tijd, alzoo hetgeen nu gezaaid is, dagelijks door den hagel en harde winden verpletterd, aan stuk geslagen en ten eenemaal bedorven wordt; doch zijn echter al zoo ver in het Hollandsche groen geraakt, dat wij dagelijks voor onze tafel en de zieken al kunnen genieten radijs, latou en stercors; daarbij gevonden hebbende esparges en Hollandsche zuring, kunnen ook somtijds al redelijk moes maken. Maar ons mankeeren beesten en schapen, daar die van Saldinia, vermits den kouden en onbekwamen tijd nog niet mede aankomen, hebbende deze Strandloopers, die dagelijks hier bij ons zijn, onder faveur van ons kanon wonen, zelf niet anders te eten als klipmosselen en groente van het land, en wanneer die van Saldinia komen, vlugten deze dadelijk weg, behalve een die wat gebroken Engelsch spreekt, die beloofd heeft te blijven, en ons bij die van Saldinia voor tolk te dienen; wat er af vallen zal, en of hij ons dienen zal kunnen, leert de tijd. 's Nachts heeft het den gantschen tijd al hard gewaaid uit het Z.O. hetwelk

den 20 dito

- bleef continueren, zoodanig dat de schipper van het jagt met zijn boot niet konde aan land komen, onaangezien al vrij digt aan de wal, op 3 à 3½ vademen ten anker legt, met geschoten strengen en rhaas omlaag, wezende zeer koud maar droog weer, waardoor de arbeid nog tamelijk zijn gang konde

gaan. Op dato is weder een adelborst overleden, genaamd Bartel Jans Oijert.

Den 21 dito.

- Heel schoon zonneschijn weer, tot tegen den avond. Toen begon het wederom zeer hard te waaijen uit het Z.O., den gantschen nacht lang zoo afgrijsselijk hard als of het een orkaan was.

Den 22 dito.

- Item, en wat wonder dat niet alles onder de voet woei wat overeind stond, loopende het jagtjen mede perikel genoeg om van zijne ankers te spillen; derhalve geene schepen dezen tijd van het jaar hier dienen aan te komen, want kwalijk behouden ten anker zouden kunnen blijven leggen. Op den namiddag deed de schipper van het jagt zein om hulp, maar was onmogelijk, vermits de harde wind, hem met de sloepen bij te komen, en God de Heere gaf dat het weder op den avond wat begon te bedaren, als wanneer gemelde schipper aan land kwam, en uit hem verstonden, maar zein gedaan had, om visch, die gevangen had, van boord te laten halen; zulks hem recommandeerden na dezen, in zoodanige harde weder, niet meer om zoo geringe zaken te doen; want wij hier aan land denkende, dat in nood was, de sloepen mogten toezenden en het volk in perikel stellen om te vergaan, dat om zoo geringe zaken onnodig was, en dienthalven eene zware verantwoording voor hem zoude vallen.

Den 25 dito.

- Hebben weder wel 4 à 5 walvisschen digt bij het jagt leggen beilen.

Den 26 dito.

- 's Middags in discours wezende met schipper Turpher van de walvischvangst, communiceerde ons dezelve, dat dagelijks vele visschen in de baai vernomen had, bijzonderlijk in deze maand, en zoo digt bij het schip, dat er wel op konde gesprongen worden uit het jagt. Zoo als wij van strand kwamen, zagen vele harders regt voor onze deur digt tegen het

strand zwemmen, des wij de zegen eens lieten trekken, die zoo vol kregen, dat er de kuil glad uit scheurde, en echter nog wel tien duizend stuks gevangen wierd, daar wij de Ottento wel twee duizend van mededeelden, en ingeval de zegen heel hadden kunnen op het land krijgen, zouden apparent meer als twintig duizend visschen in deze eene trek gevangen hebben. Het is hier dikwijls zoo gelegen, dat wij meer visch vangen dan wij begeeren. Het ware te wenschen, dat de koebeesten en schapen en ander vee mede zoo abundant konden bekomen, tot verfrissching en verkwikking van de zwaar arbeidende en ziekelijk leggende menschen, die haar nog al met oude kost, en somtijds wat visch, behelpen, en daarop hunnen zwaren arbeid doen moeten.

Den 27 dito.

- Was de baai weder vol walvisschen. Het is jammer dat men niet aan het vangen mag vallen, doordien wij nog te veel ander nodiger werk onder handen hebben, en als wij al een visch vangen, zouden ook geen raad weten om de traan te bergen, vermits nog onvoorzien zijn van vaten en hoepels; maar ingevalle hadden materialen om traanbakken onder de aarde te maken, gelijk men in het vaderland doet, zoo zoude daarin kunnen bewaren, hetwelk ook veel beter is als in vaten. Zedert drie à vier dagen herwaarts zijn weder 7 à 8 persoonen aan zware koortzen ziek geworden, daaronder onze bottelier M. Metzelaar en een timmerman, dat al te minder spoed in het werk causeert.

Den 1 Julij.

- Heeft de Opperkoopman Riebeek, met een van de Biscaysche sloepjens, onderstaan naar het Robbeneiland te varen, bij zich hebbende den schipper van het jagt, om de inspectie te nemen van 's eilands situatie en gelegenheid, ten einde metter tijd aldaar robben mogten laten vangen; maar omtrent

hetzelve komende, vernamen zoodanige harde stortingen en aanbrandingen van de N.W. zeeën tegen het strand, daar men gemeenlijk aankomt, dat niet mogelijk was met eenig vaartuig de wal te naderen: des ten eersten resolveerden en ondernamen weder terug te keren, en toen omtrent halver wegen de baai en het Robbeneiland geavanceerd waren, kregen de wind vrij stijf van het Z.O. regt uit de baai, zoo dat in groote risico waren om van die harde wind in zee gedreven te worden, en nooit weder aan land of te regt te komen: want ingevalle de Z.O. wind, die de Almogende tot groot geluk deed ophouden, had blijven continueren, zouden, na allen oogenschijn, met de sloep in grooten nood van te vergaan geraakt hebben, vermits geene plaatsen aan het voorm. eiland door gem. aanbranding landelijk was; maar de Heer heeft het merkelijk voorzien, dat het stil wierd, en Gode lof! nog 's avonds behouden te huis kwamen, uit zoodanigen grooten perikel als hier ooit ter wereld uitgestaan is.

Den 3 dito.

- Zeer schoon warme zonneschijn, zonder wind, dat ons redelijk spoed deed maken in den arbeid aan de fortificatie, enz. en waren eenige walvisschen in de baai. Hebben ook wat tarwe en garst gezaaid, om te proberen of zij voortkomen willen.

Den 8 dito.

- Hebben weder een partij wortelzaad in de aarde, daartoe bereid, laten zaaijen. Deze 7 à 8 dagen droogte heeft de aarde weder zoo hard gemaakt, dat er met pieken en houweelen kwalijk in te komen is, hetwelk ons lang en verdrietig werk aan het uitgraven van de grachten en opvullen der punten en wallen maakt. Op dato is bij den Raad, de persoon Jan Blancq, op het jagt de Goede Hoop, over stoute moedwilligheid, tegen het Opperhoofd petulanter begaan, bij sententie gecondemneerd van de rhede te

vallen, en met 50 slagen gelaarsd te worden, als onder dato dezes bij het sententieboek largo kan nagezien worden.

Den 9 dito.

- Heden is voorz. sententie gepronuntieerd en ter executie gesteld. Idem de persoon Gerrit Dirks van Essen, adelborst, hier aan land voor injurie begaan tegen den schipper van het jagt, gecondemneerd gelaarsd te worden met 400 slagen en den geheelen dag met zes musketten te schilderen, als verder bij sententie op dato dezer in het sententieboek kan gelezen worden. Voorleden nacht is Nicolaas Pieters Venlo, adelborst, van ziekte, dezer wereld, zonder testament te maken, komen te overlijden, en dezen avond ter aarde besteld.

Den 10 dito.

- Is de sententie op gisteren geveld, ter executie gesteld.

Den 13 dito.

- Heden vernemen de tarwe, op den 3 dezer gezaaid, al voor den dag komt; willen hopen nevens andere aardvruchten mede wel wassen zal, en zoo van de harde wind niet onder de voeten gewaaid wordt, is er na oogenschijn redelijke apparentie toe: zoo hebben mede twee fraaije akkers kool verplant, die ook redelijk tier schijnt te hebben.

Den 14 en 15 dito.

- Hebben weder vele walvisschen in de baai vernomen. Op dato waren eens na de Zoeterivier gegaan, leggende omtrent 1½ mijl van hier, bezijden den Tafelberg, agter de Zouterivier, daar wij vele harten en elanden vernamen, gelijk voor dezen meer bespeurd hadden. Des resolveerden strikken te stellen, om te proberen of men hen daarmede zoude kunnen vangen, alzoo zij met roers, door hare wildigheid, niet te begaan zijn.

Den 16 dito.

- Hebben een fraaije akkertjen met witte erten bezaaid, nevens wat bloemkool, salade en andere moeskruiden, alzoo ook radijs, die hier treffelijk

voorkomt, en reeds al fraaije wil van hebben, gelijk mede doen van asperges, die hier in het wild gevonden en verplant, mitsgaders alle dagen redelijk abondant op tafel hebbende; maar ons kervelzaad is bedorven, vermits niets voortkomen wil, insgelijks de peterselie, welke mede sober valt: edoch hopen in deze nieuwe aarde, die wij gevonden hebben, en vrij vetter schijnt als de vorige, onze gezaaide beter tieren zal, dat de Almogende geve! Wezende ondertusschen met allen doenlijken ijver mede bezig, om onze fortresse in defensie te brengen, alzoo ook onze huizinge bekwaam om in te wonen, alzoo ons tot dato nog onder tenten van oud zeildoek behelpen.

Den 17 dito.

- Schoon zonneschijn weder, met variabele winden en groote branding van de zee tegen het strand, waaruit te presumeren is, dat zoo goeden weer in zee niet is, maar vrij hard moet waaijen of gewaaid hebben; waren ook verscheide walvisschen in de baai. Item dezen nacht zoo koud geweest, dat het natuurlijk ijs gevrozen had. Op dato hebben bij de Verscherivier, bezijden den Tafelberg, omtrent 1½ mijl van hier leggende, en veel vee van elanden, harten en steenbokken hen onthoudende, 16 stuks strikken van lijn van zessen, over diepe naauwe kuilen daartoe gegraven, zoodanig dat voorm. gedierte kwalijk de rivier kunnen naderen om te drinken, of moeten er met de voeten invallen, gelijk gebleken is, want

den 18 dito

- 's morgens schoon stil weder zijnde, en vóór dag na de strikken gaande, bevonden van dezelve 9 aan stukken gebroken en heel weggedragen: des wij presumeren voorz. lijn niet sterk genoeg te zijn.

Den 19 dito.

- Weder en wind als voren wezende, leggen strikken van lijn van twaalven, maar was evenveel, alzoo daarvan

den 20 dito

- 's morgens mede vier aan stukken

getrokken vonden, mitsgaders de rest onder het water gevloeid door den regen, welke dezen nacht met harde westelijke winden gevallen had. Op dato hebben een partij tarwe, garst en graauwe erten in de aarde gekregen, mitsgaders eenige andere zaden van moeskruiden, enz. Het is een lust om te zien, zoo schoon als de erten zonder schillen, groote boonen, radijs, salade, beet, spenagie, en meer andere tuinvruchten voortkomen, als ook de tarwe en rapen digt onder het fort gezaaid, insgelijks de kool, die wij omtrent een musketschoot van ons, tusschen beide de versche rivierkens, in zeer schoone vette aarde verplant hebben, daar wij met goeden ijver dapper aan bezig zijn te bereiden, om nog meer zaad in den grond en gevolgelijk, door Gods zegen, overvloedige vruchten te krijgen, tegen de aankomst van de retourschepen uit India, tot derzelver verversching.

Den 21 dito.

- Fraai vochtig en groeizaam weder met N.W. koelte; konden merkelijk zien, dat het kruid met dit vochtig weder goeden tier had en willig opschoot.

Den 22 dito.

- Begon 's morgens weder hard te waaijen uit het N.N.W., met vrij harde hagel en regenbuijen, en nam op den dag zoodanig toe, dat het jagt genoeg te doen had op de rhede om af te rijden, waarom ook al vrij voor ongeluk weder beducht, en niet min blijde waren, dat den Drommedaris, gelijk gezegd, zoo vroeg hadden laten vertrekken: want regt ter plaatse, daar de zware schepen in de baai ordinaris ten anker leggen, met deze N.W. winden zoodanige harde en zware stortingen vallen, dat het menschelijker wijze niet mogelijk is voor ankers of touwen af te staan, maar na apparentie tegen strand of klippen aanraken zouden moeten: want onze sloepen, leggende elk voor eene goede dregge, die zoo ligt zijn,

dreven tegen de strandwal aan, hebbende genoeg te doen, dat zij ze droog op het land krijgen konden, waarom het voor de schepen dees tijds jaars, de Kaap zonder perikel bezwaarlijk aan te doen is. Het was ook zoo hoog water, dat het tot tegen eenige van onze tenten en in de kombuizen aanvloeide, die nogtans al hoog op het strand in 't groene veld staan. 's Avonds is des opperchirurgijns huisvrouw overleden, zijnde hij even uit eene zware ziekte opgestaan, en nog een meisje van hem heel krank, mitsgaders ook nog vrij veel van onze soldaten en matrozen. Edoch beginnen sommige al wat te beteren; willen hopen God Almagtig met zijne slaande hand ophouden, en ons voortaan in gezondheid sparen zal. Amen. Tegen den nacht nam het harde weer meer en meer toe, met de grootste en zwaarste stortregens van de wereld, waardoor

den 23 dito

- het weder wat bedaard zijnde, bevonden alle onzen zwaren arbeid, in den nieuwen tuin gedaan, ten eenenmale ondergeloopen, en al ons gezaaide verdronken en bedorven, tot zeer groot verdriet om aan te zien, alzoo wij verscheide akkertjens met tarwe, garst, erwten, kool en andere land- en tuinvruchten bezaaid en beplant hadden, van welke sommige al zoo schoon stonden, dat een vermaak was om te aanschouwen: want daar was zoo magtig water gevallen, dat het land op verscheide plaatsen stond gelijk een zee, alzoo het de rivieren niet al hadden kunnen verzwelgen, staande in ons pakhuis wel een half voet water, en het fort van binnen op verscheide plaatsen blank, mitsgaders de grachten rondom, daar nog anders geen drup water in komen kan, heel vol geregend, en een muur omtrent 2½ voet, van klei en zware steenen, sterk genoeg, 8 voeten hoog opgemaakt tot een kombuis, door de magtige en overtollige inwatering, mede gansch onder den voet gevallen; maar

de werken van onze fortificatie, met zoden opgehaald en nog dagelijks vlijtig aan bezig wezende, bleven, Gode lof, hecht en vast, en is ook te vertrouwen, dat wel vast blijven zullen, alzoo alle mogelijke vlijt daartoe contribueren, om goed werk te maken en te kunnen houden, waartoe ons de Almogende zijnen genadigen zegen wil verleenen. Amen. Het bleef dezen dag nog al vochtig weder, met redelijke doch niet zoo harde westelijke wind als gisteren, die des avonds nog al met regen aanhield tot omtrent in den nacht; toen begon het wederom uit het Z.W. nog veel harder te waaijen, als het ooit te voren gedaan had, met zware hagel en regen, hetwelk meestal het rest van onze schoon staande vruchten en moeskruiden, enz. onder den voet sloeg en bedorf.

Den 24 dito.

- Zoo als wij dezen middag des chirurgijns vrouw ter aarde bragten, zagen vele bavianen onder langs den voet van den Tafelberg loopen in verscheide troepen, maar konden er niet omtrent komen, omdat te rad in het voortlopen waren.

Den 25 en 26 dito.

- Nog al even ongestadig, stormachtig, koud, guur weder uit het W., dat men kwalijk een hond zoude uitjagen, maar

den 27 dito

- was het zoo veel te schoonder, helder warm zonneschijn weder, maar bitter koude nachten en heel stil. Zagen weder vele bavianen onder langs den voet van den Leeuwenberg weiden, zeer groot en verschrikkelijk om aan te zien. Voorleden nacht is weder een soldaat, genaamd Hendrik Ertman, overleden en op dato ter aarde gebragt. Het gebergte is deze 5 à 6 dagen op verscheide plaatzen ten eenemaal met sneeuw bedekt geworden, doch

den 28, 29 en 30 dito

- doorgaans stil, warm en schoon zonneschijn weder zijnde, vrij versmolten, en hebben met deze fraaije warme dagen, wederom wat

land geprepareerd, en met erwten, rapen, wortelen en andere moeskruiden digt onder het fort op hooge mulle zandachtige aarde bezaaid, komende de rapen en wortelen, in het begin van deze maand op hetzelve oord mede gezaaid, zeer fraai voor den dag. Willen hopen God Almagtig met er tijd goede vruchten verleenen en dezelve voor het kwaad weder voortaan bewaren zal. Amen. Met deze voorledene kwade natte gure dagen zijn weder 8 à 10 persoonen ziek te kooi geraakt, dewelke geen ander of beter deeg kunnen doen, als met wat warme wijn, alzoo tot dato nog niet een beest of schaap hebben vernomen, maar hopen in de toekomende maand die van Saldinia met haar vee afkomen en alsdan van dezelve goede partij beesten handelen zullen mogen, zoo tot verversching van ons volk hier tegenwoordig aan land, als die haast met de schepen te verwachten staan, welke al tamelijk van groenten zullen kunnen voorzien, alzoo niettegenstaande het kwaad weder daartegen al redelijk wat in voorraad en bekwaam staat te wezen.

Ultimo dito.

- Hebben wederom begonnen den verdronken en nu wederom opgedroogden tuin aan den bovenkant te omgraven en leggen met een sloot en dijkjen, om in toekomende overtollige afwatering hier door te lozen, alzoo gebleken is, dat de rivierkens hetzelve niet wel verzwelgen kunnen, maar het water bij groote regen aan alle kanten over het land loopt, en op deze manier bekwamelijk zal kunnen voorgekomen worden. Het was dezen dag meest mottig weer, met stille, variabele, edoch meest N.W. winden, en vele walvisschen in de baai.

Primo Augustus 1652.

- De baai vol walvisschen, met stil, bekwaam en groeizaam weder, tot groot voordeel van het zaad, dezer dagen in de aarde gebragt; maar in den tuin, dien wij weder beginnen te prepa-

reren, is de aarde zoo extraordinair schoon en vet, mitsgaders bekwaam om met sloten naar ons voornemen te omgraven, dat niet te twijfelen zij, of zal uitermate vruchtbaar vallen, gelijk al eenigzints blijkt bij het verdronken zaad, daarin voor dezen gezaaid, hetwelk op verscheide plaatsen, onaangezien door het water verstrooid is, in het wild opkomt, inzonderheid op eenige hoeken van bezaaid gewezene akkertjens nog staande is gebleven, als kool en graauwe erwten, welke zeer treffelijk uitlopen en nog al iets van behouden zal kunnen worden; mogen hopen onze rapen en wortelen, op de mulle zandige aarde onder het fort gezaaid, na hare tegenwoordige redelijk schijnende apparentie, mede wel voortkomen en volgroeijen zullen. Dezen voorleden nacht is weder een soldaat, genaamd Albert Elders, overleden en tegen den avond ter aarde besteld.

Den 2 dito.

- Heden op den bil van den Leeuwenberg gegaan zijnde, vernamen en zagen aldaar klaarlijk de N.W. wind uit zee tegen de Z.O. wind in de baai aanwaaijen, de eene zoo sterk als de andere, zulks hieraan genoegzaam onze aanteekening van de winden in de baai niet overeen kunnen komen met de winden, die buiten de baai in zee waaijen, gelijk wij al dikmaals gepresumeerd hebben aan de groote deiningen, om dezen tijd des jaars doorgaans uit het N.W. de baai in vernemende.

Den 3 dito.

- Waren wederom vele walvisschen in de baai, welke voorleden nacht digt aan het strand vrij groot geraas gemaakt hadden, met blazen en ander geweld dat zij daar bedreven. Op dato zijn wij met alle man van het strand met ter woon na binnen in het fort getrokken, daar wij al éénen, namelijk den Noorder punt, genaamd de Reyger, stijf 16 voeten hoog, in volkomen defensie hebben, en bezig zijn aan

den Zuidpunt en wat meer te doen staat. Heden is weder een soldaat, Daniel Le Plae geheten, overleden.

Den 7 dito.

- Vele walvisschen in de baai; hebben bezijden den Tafelberg bij de Verscherivier, het land wat opgedroogd zijnde, weder ondernomen strikken te stellen, om herten en elanden, mogelijk zijnde, te vangen, ten welken einde daaromtrent een klein wachthuisjen van riet laten stellen, voor de personen, die er bij nacht en dag oppassen zouden.

Den 8 dito.

- Westelijke wind en donkere lucht, daar tegens den avond groote en zware slagregens opvolgden, insgelijks

den 9 dito,

- waardoor het land weder vol water raakte, en oorzaak was dat er geen vee konde gevangen worden.

Den 10 dito.

- Schoon helder zonneschijn en stil warm weder, maar dappere koude nachten en morgenstonden. Heden hebben wederom wat garst en wortelen gezaaid in den nieuwen tuin, daar wij dapper aan arbeiden; de verdronken tarwe en erwten, met den laatsten grooten regen weggespoeld, komen op verscheide plaatsen fraai uit de aarde opspruiten: het is jammer dat het niet heeft mogen op zijne bescheidene plaats blijven, maar hopen nu beter bewaren zullen kunnen, met een dijkjen en sloot die er om leggen, hetgeen, vermits de vettigheid en bekwaamheid van den grond, wel meriteert, en te hopen is alles fraai voorkomen zal, gelijk aan het weggespoelde zaad reeds blijkt, dat, als gezegd, aan alle kanten gespoeld zijnde, in het veld heel willig opkomt. In den nanacht begon het wederom zeer hard te regenen en te waaijen uit het Westen, idem

den 11 dito

- zulks, dat het jagt al wederom genoeg te doen had om af te rijden, alzoo het met deze N.W. winden doorgaans op een lager wal legt, en

dierhalve wat dangereus is om zoodanig een jagt hier altijd ter reede te leggen, hetwelk genoegzaam met een loots of dogboot of ander bekwaam vaartuig zoude kunnen afgezien en zoodanig jagt hier wel geëxcuseerd moge worden, zoodat na dezen geenen importante zaken bevinden noodig te hebben en emplooi te geven, waarvan ons de tijd ervaring werd geven. Dezen morgen kwam ons volk mede te huis van de Zoeterivier, op de wacht geweest hebbende om herten te vangen, met rapport dat het land door den regen zoo vol water was geworden, dat er geen kans was iets te krijgen, maar noodzakelijk gewacht wierd tot drooger tijd: des wij hen al te malen met derzelver gereedschappen lieten te huis komen.

Den 12 dito.

- Zagen de herten en elanden omtrent even buiten kanonschoot van ons fort in redelijke abondantie weiden en lopen, maar zijn zoo wild, dat men ze niet genaken kan, hetwelk ons zeer verdrietig valt: want, wat middel dat wij aanwenden, kunnen gantsch niet opdoen, en hebben bovendien ook tot dato niets van de inwoonders bekomen, als op onze eerste arrivement, in het begin van April, een magere beest en kalf, gelijk voor dato meer gezegd; invoegen ons tot nog toe in den zwaren arbeid met de oude kost en somtijds wat Kaapsche groente en weinige Hollandsche radijs en salade moeten behelpen, tot er tijd dat ons God de Heer wat anders en meer zal gelieven te laten toekomen of brengen.

Den 13 dito.

- Vele walvisschen in de baai. Op dato hebben den Raad doen beroepen, en gemerkt de schepen, in het voorjaar uit het Patria vertrokken, na onze hoop, nu van dag tot dag hier te wachten staan, geresolveerd, van dezelve staande haar verblijf te vorderen zoo veel volk in den arbeid, als zij, zonder belet van water halen, missen zullen kunnen, om

door zoodanige hulp, in passant voorbijgaan, derzelver Comp. fortresse alhier te eerder in defensie te brengen, en andere noodige zaken, tot voordeel van de Compagnie strekkende, mede bij der hand te mogen nemen, mitsgaders ook te vorderen eenige noodzakelijkheden en victualien, hier ten hoogsten noodig, en wat meer tot dienst van onze Heeren Meesters hier ter plaatse vereischende zij, als breder bij Resolutie van dato dezer.

Den 14 dito.

- Harde Z.O. stormwinden, waardoor het jagt groote perikel lijdt om van de ankers te drijven.

Den 15 dito.

- Hebben weder een partij tarwe en rapen gezaaid in den nieuwen tuin, daar dagelijks en vlijtig aan gearbeid wordt, om, mogelijk zijnde, tegens de komst van de retourvloot uit India, wat verversching gereed te hebben, dat God geeve!

Den 16, 17 en 18 dito.

- Zeer onstuimig weer met vele harde hagelvlagen continueerende, tot weinig vordering van ons werk aan de fortificatie, vermits het volk in den regen en hagel niet wel kan arbeiden.

Den 19 en 20 dito.

- De erwten zonder schillen, in den voorleden maand gezaaid, beginnen al lustig te bloeijen, mitsgaders sommige fraaije peulen te zetten, zulks dat te hopen is, dezelve wel succedeeren zullen, gelijk mede de graauwe erwten, op verscheide akkertjens korteling gezaaid, fraai uitkomen; maar de groote boonen vallen hun bloesem altemalen af, apparent door den hagel en lange continueerende koude causeerende, des wij voornemens zijn, nu weder andere te planten, en zoo van tijd tot tijd het gantsche jaar door, telkens met weinig in verscheide maanden van alle vruchten te probeeren, om ten laatsten experientie van de bekwaamste tijden te krijgen.

Den 21 dito.

- Op dato is weder een soldaat over-

leden, genaamd Jan Jansen, van Swartsluis, van den rooden loop, daar er nog eenige van in de kooi leggen en dagelijks beginnen in te vallen, apparent van de groente, die men hier gebruiken moet tot verversching, in plaats van versch vleesch, dat hier nog niet te krijgen is; ons dierhalve nog behelpen moeten met de oude kost.

Den 22, 23 en 24 dito.

- Hebben weer wat erwten zonder schillen, Turksche boonen, anijs, vencol en alsem gezaaid, mitsgaders eenige mispel- en kwe-korlen op de kanten van de gravende sloten geplant; en als het wat warmer begint te worden, zijn voornemens, om ook wat Spaansche limoenen en appelkorlen te planten, die wij mede uit het patria gebragt hebben. Hebben ook voor dato op verscheide plaatsen en tijden veel suikerwortel en mostaardzaad gezaaid, dat niet voortkomen wil: daarom gissen, dat de bederving van het zaad, gelijk van de kervel en ajuin, voor dezen gezaaid, de oorzaak is. Dewijl onze stokvisch op geraakt is, hebben goedgevonden voortaan versche visch te vangen, en die in plaats van stokvisch te schaffen, om het driemaal schaffen daags, zoo lang deze zware arbeid continueert, te onderhouden, ten welken einde gister uit visschen wezende, weder 400 groote steenbrazems en omtrent 2000 harders gevangen en ingezouten hebben; het ware te wenschen, dat de koebeesten en schapen mede zoo abundant bekomelijk waren, alzoo het versch vleesch wat meer hart als de visch aan het volk geven zoude; edoch willen hopen, dat die van Saldinia met den aankomenden zomertijd haast opdonderen en genegen wezen zullen met ons te handelen, tegen welken tijd wij ook al redelijk in defensie hopen te zijn. De garst en tarwe op den 10 dezer in den niewen tuin gezaaid, begint al fraai voor den dag te komen.

Den 25 dito.

- Heden hebben voor de derde maal twintig stuks rapen geplukt en gegeten, die wij op onze eerste aankomen in een klein akkertjen tot preuve gezaaid hadden, en bevinden dezelve zeer delikaat, en immers zoo goed als in het Vaderland te wezen, waarvan ook gele wortelen; wij hopen tegen de aankomst der retourvloot uit Indië vrij wat rijpende in voorraad te hebben, alzoo dezelve op eenige akkertjens wel fraai staan en wassen, en nog dagelijks meer en meer land gereed krijgende zullen zaaijen. Hebben ook van daag een jonge hart, door den hond gevangen, zijnde nog een zogeling, en van smaak als een jonge zuiglam.

Den 29 dito.

- Begon de wind noordelijk te lopen met zeer zware regen- en hagelbuijen, waardoor het gansche land weder genoegzaam blank als een zee stond, en ten ware wij een sloot hadden gegraven en een kadijkjen gelegd om den nieuwen tuin, dezelve zoude weder ondergelopen hebben en al het gezaaide bedorven geweest, dat nu door dat middel is behouden gebleven.

Den 4 September.

- Hebben de eerste peulen zonder schillen beginnen te plukken, en al redelijk gele wortelen, omtrent een pink dik, gegeten, die wij een weinig tot preuve op onze eerste aankomst gezaaid hebben; staande diegenen, welken in dezen en den voorleden maand in de aarde zijn gebragt, mede heel fraai, als ook de rapen, kool, tarwe, garst en graauwe erwten. Op dato heeft de korporaal van de soldaten, Joost van der Laak, dronken zijnde, zich vrij stoutelijk verlopen met grove en vuile woorden te voeren en zich te opponeeren tegen den Opperkoopman Riebeek, waar over voor eerst in apprehensie is gesteld.

Den 5 en 6 dito.

- Hebben wederom wat wortelen, rapen, boonen en kropsalade gezaaid, die hier zoo

schone koppen zet of in het Vaderland was; maar de boonen schijnen heel bedorven te zijn, doch nemen echter preuve of zij zullen willen opkomen; de andijvie wast mede zoo fraai, dat een lust is om aan te zien, item ook de Roomsche of groote boonen; hebben al eenige gezaaid, maar door den harden regen al te malen bedorven, daar met de aankomende warmte wat nader preuve van zullen nemen.

Den 7 dito.

- Is voorz. van der Laak, over geperpetreerde insolentie, enz van zijne actueele bediening gesuspendeerd, als breeder hij de Notulen en definitive sententie, onder dato dezes geveld.

Den 9 en 10 dito.

- Op dato hebben het jagt na het Robben Eiland gezonden, om de gelegenheid aldaar te gaan onderzoeken, en alzoo de wind op den middag westelijk liep en vrij wat vuil begon uit te zien, moest tegen den avond, onvolbragter reize, wederom ter reede komen, gaande des anderen daags

den 11 dito.

- wat beter weer, en wind Z.W. zijnde, wederom onder zeil na voorz. eiland, daar des avonds op eenigen afstand van het land voor eene fraaije zandbaai, tusschen het vaste land, ten anker kwamen. Heden hebben wederom een akker met beet en een dito met beetwortelen gezaaid, die hier fraai voortkomen, zoo wij bemerken aan diegenen, welke voor dato gezaaid hebben.

Den 13 dito.

- Komt het jagt wederom ter reede van het Robben eiland, medebrengende omtrent honderd zwarte vogels, *Duikers* genaamd, van goeden smaak; item weinige peguins, nevens omtrent drie duizend stuks duiker-eijeren, die al te malen aan het volk omdeelden, om hen eenigzins te dienen tot verversching of vernieuwing, komende niet kwalijk te pas, alzoo de stokvisch op is, en nu al eenige malen met de zegen weinig opgedaan hebben. De Schipper

van gem. jagt, Symon Turver, bragt ook mede een levendige jonge Zee-rob, en rapporteerde, dat dezelve daar maar tamelijk abundant waren en geen spek op het lijf hadden om traan af te branden; item ook, dat er geen versch water te bekomen was, maar peguins en zwarte duikers in groote menigte; doch alhoewel aan de medegebragte Zee-rob scheen, dat wegens het spek deszelfs rapport daarmede accordeerde, zoo heeft de Opperkoopman Riebeek, considereerende de menigte van traan, die jaarlijks uit Moskovië van de robben gehaald wordt, het daar niet bij willen laten, maar geresolveerd morgen in persoon met het jagt derwaarts te gaan, om zelfs alle gelegenheden van het een en ander te gaan onderzoeken, weshalve ten dien einde op

den 14 dito

- een fraaije Z.W. wind zijnde, per voorz. jagt van hier na gem. eiland is onder zeil gegaan, mede nemende beide sloepen met eene partij balies en tobben, om eijeren, peguins en andere gevogelte voor het volk mede te brengen om te eten, alzoo de gort en erwten mede al smal beginnen te worden, en die van Saldinia nog met geene beesten verschijnen. 's Namiddags onder het Robben Eiland ten anker komende, gingen na land, en vonden alle de eijeren op de N. hoek door de meeuwen (dewijl de duikers van hunne nesten de vorige dagen door het jagtsvolk waren gejaagd) weggenomen en opgegeten, waarom na de Z. hoek gingen, daar wij het vol eijeren vonden, maar alzoo het laat op den avond wierd, namen maar omtrent 500 à 600 nevens 25 vogels mede na boord, latende zes man aan land.

Den 15 dito.

- 's Morgens vroeg, de wind vrij hard Z.O. waaijende, beproefden wij ten eersten de rest der eijeren op te halen; maar zoo als dezelve ten dien einde daar wederom kwamen, vonden alle de nesten

als voren van de meeuwen ledig gemaakt, gelijk ons zelfs, mede aan land komende, bleek; zulks dat wij niets anders kunnende krijgen, omtrent 600 stuks peguins na onze vaartuigen dreven, die zich lieten voortdrijven of het schapen waren. Ondertusschen liet de E. van Riebeek zes robben dood slaan en villen, die daar in groote abundantie vonden, met vrij dik spek op het lijf en schone dikke vellen, zulks dat er niet alleen traan, maar ook goede vellen van te komen staat, apparent tot goed profijt van de Ed. Compagnie, gaande wijders het eiland rondom, en overal dwars over en weder kruisende, bevond het op vele plaatsen te wezen vrij zandachtig met kleine boschjes, ook op sommige plaatsen redelijk bewassen met gras en allerhande fraaije welriekende kruiden en bloemen; item aan verscheide oorden eenige straaltjens versch water uit den grond naar het strand en over de klippen in zee aflekkende, wel zoo veel dat men geene dorst behoefde te lijden, en als men putten begon te graven, zoude apparent wel meer kwantiteit gevonden hebben. Het woei dezen dag zoo hard uit het Z.O. dat zich gem. Riebeek des avonds niet vertrouwde met de sloep naar boord te varen, maar zond den Schipper met eenig volk na zijn jagt, alzoo maar drie man aan boord waren, blijvende zelfs in persoon nevens 15 à 16 man, 's nachts aan land, en

den 16 dito

- het weder bedaard zijnde, is met alle de peguins na boord gevaren en onder zeil gegaan, komende tegen den avond wederom aan land in het fort de Goede Hoop, alwaar het den voorleden nacht zoo hard uit het Z.O. had gewaaid, als het ooit te voren gedaan heeft, waaraan te bespeuren is, dat het gemeenlijk in zee of een mijl à 26 van de wal nog al mooi weer is, als het hier al hard waait.

Den 18 dito.

- Op dato is de Opperkoopman Rie-

beek met zijne timmerlieden eens landwaarts in agter den Tafelberg heen gegaan, om te onderzoeken of er ook nabij eenige meer boschgagie als voorheen gevonden, mogte wezen, alzoo het timmerhout, uit vaderland bekomen, veel verbruikt is, en ook wat ligt valt om vaste woningen, enz. van te maken, vermits de harde valwinden uit het gebergte, waardoor somtijds schijnt alles te zullen onder den voet waaijen, wat er is, gelijk wij reeds aan de gemaakte woningen van het ligte hout vernemen, durvende onze zwaarste huizingen zonder stutten niet laten alleen staan. Des, als gezegd, na zwaarder hout is gaan uitzien, komende omtrent 1½ mijl van het fort agter in het hangen van sommige kloven van den Tafelberg, bevond daar zeer schone boschgagie, in welke duizende fraaije dikke en vrij lange regte boomen vonden, in soort bijna als beuken- en essenhout, maar vrij zwaar en wat moeijelijk om te halen, doch echter bij nood te krijgen, brengende twee fraaije stukken, omtrent 2 voeten in het rond dik, mede, om pennen van te maken, daar men de schilderhuizen op zetten zoude. Omtrent een kwart uur verder en wat hooger tegen verhaalde gebergte, vonden nog bij honderden zoodanige veel grootere boschgagie, zoo vol van schone, groote, lange en regt op wassende boomen, dat men er heele masten van schepen bij duizenden, doch met moeite uit zoude kunnen halen, behalve de boschgagie voor dezen omtrent twee mijlen verder gevonden. In voorgem. boschgagie vonden op eenige boomen datums geteekend, van den jare 1604, 1620 en 1622, zulks dat alstoen gevonden is geweest; doch bij wien konden niet vernemen. Al het geen ons dapper doet verwonderen, dat vele ervarene Oost-Indisch vaarders doorgaans gestatueerd hebben hier geen hout te bekomen zoude wezen, daar nogtans behalven deze groote bosschen,

menigte boschgagie, digt bij de waterplaats of fort, van korte, kromme, dikke boomen zijn, zeer bekwaam tot brandhout, kolen makende zoo schoon als de beste boschkolen in het vaderland; maar moet omtrent een kwart uur in het hangen van den Tafelberg gehaald worden, dat een klein principaal is voor die er om benoodigd zijn. In dit opzoeken van verhaalde boschgagien hebben ook bevonden op verscheide plaatzen de schoonste en vetste bouw- en wijlanden van de wereld, zeer wijd, breed en vlak leggende, met fraaije en vele, ja ontelbare versche rivieren doorstrengeld, waarvan de grootste omtrent half zoo wijd als den Amstel, in de Zouterivier, heel diep zijnde, afloopt, en indien de Zouterivier mede zoo diep ware, was er bekwamelijk met roeivaartuigen in te varen, maar door de menigte zandplaten en klippen, in de Zouterivier leggende, is er kwalijk zoo ver op te komen, als bij hoog spring met een vlak schuitje, zijnde jammer dat het land daaromtrent bij mankement van volk niet mag bebouwd worden, waaraan Chineesen of andere vrije lieden fraai konden te werk komen; en herten, hinden, reetjens, elanden, hasen en ander wild vernemen nu alle dagen in groote menigte; maar zijn zoo schuw, dat met honden noch roers ongenakelijk zijn; insgelijks gansen, eenden, patrijsen, snippen en velerlei ander groot en klein gevogelte, welke hier zeer overvloedig zijn, maar door hunne wildigheid mede niet te bekomen; doch als men gereedschappen en lieden van kennis had, om vogelkooijen, enz. te maken, zoude misschien wel te krijgen wezen, alzoo de vele versche rivieren agter den Tafelberg, daartoe op verscheidene plaatzen bekwaam zijn.

Den 21 dito.

- Op dato zijn twee personen over vechterijen gestraft.

Den 23 dito.

- Is op dato een Adelborst, Bartho-

lomeus Klaas genaamd, aan het water overleden, en leggen nog al eenige, zoo aan koortsen als loop, ziek te kooi.

Den 24 dito.

- Hebben geresolveerd het jagt de Goede Hoop, voor het leeg leggen, alzoo hier weinig dienst doet, te verzenden na de baai van S. Helena en Saldanha, mitsgaders de eilanden daaromtrent gelegen, tot ontdekking van de kusten, enz. en principaallijk wat aldaar in handel of andersints tot profijt voor de Ed. Compagnie mogt te doen vallen, als breder bij Resolutie op dato met den Raad daarover genomen. Hebben ook van daag wat volk na het bosch gezonden, om latten te halen, daar men de corps de guarde mede zal dekken, zijnde onze planken en andere houtwerken veel verbruikt, en door het kruiden enz. onbekwaam, mitsgaders aan het pakhuis al meest geconsumeerd.

Den 25 dito.

- Vernamen dat voorleden nacht vier mannen weggeloopen waren, namelijk Jan Blanke, van Mechelen, bootsman op het Jagt, mitsgaders Willem Huytjens, van Maastricht, bootsgezel, Gerrit Dirkse, van Maastricht, en Jan van Leyden, soldaten, hier aan land bescheiden, niet wetende werwaarts heen zijn, of in den zin hebben, waarover de Ed. van Riebeek den Schipper liet aan land komen, om wat nader met den Raad op die zaken te letten, en van het een en ander, mogelijk zijnde, informatie te bekomen. Eenige personen dan daarover roepende, is zoo veel geopenbaard, dat eenen Pieter Jansen Brackenier, bootsman, hier aan land bescheiden, dezen morgen gezegd had, ‘het anker is al weg, de kabel zal welhaast volgen: zijn zijluiden nu weg, daar zullen er welhaast meer deur gaen.’ Item dezen morgen in de tent gepraat wordende van de genen, welke weggeloopen waren, hadde ook gezegd, ‘ik woude dat ik

bij haar was,' volgens attestatie ter requisitie van den Geregte daarover belegd; over al hetwelk gemelde Brackenier, geroepen zijnde, niet heeft willen bekennen, maar alles gelogend, des tot nadere gelegenheid bij provisie in apprehensie gesloten is. Hebben van daag ook bij Plakaat, den volke afgelezen, zich voor het wegloopen te wachten, op poene als tegens de wegloopers is gestatueerd, en de ontdekkers van eenige komplotterij of voorgenomen verraad, te vereeren met 50 gl., die schuldig is nevens vrijdom van straf, en de onschuldige eens zoo veel, nevens advancement tot het eerste vacante officie, enz. als breder bij hetzelve onder dato in het Plakaatboek te zien is.

Den 26 dito.

- 's Nachts heeft vrij hard geregend met onstuimige N.W. winden, tot weinig vordering van ons werk; en begon het volk al vrij te murmureeren over den continueelen moeijelijken arbeid aan de fortificatie en omspitten der landerijen, insgelijks mede over het schaffen, vermits de stokvisch op is, en dierhalve somtijds een dag voorbijgaat, als geen versche visch kan gevangen worden, dat bij mankement van dien, maar twee malen daags, namelijk, 's morgens gort, 's avonds erwten, konde geschaft worden, ook dat van daag, gelijk nog eens geschied is en noodzakelijk (geene schepen uit patria van de Meytijd verschijnende) meer zal moeten gebeuren, een vleesch- of spek-dag met versche visch of gevogelte verspaard wordt, om de victualie, over de helfte al geconsummeerd zijnde, wat te doen strekken, alzoo met vleesch en spek, geene schepen uit het patria of beesten van de inwooners bekomende, tot de arrivement van de retour-vloten uit India, niet zullen kunnen strekken, en nog veel minder met erwten en gort, daar ten alleruitersten niet langer als nog twee maanden mede kunnen toe komen, en met brood ook

het rantsoen op 3 lb.-'s weeks zullen moeten verminderen; van al het welk henlieden, zoo veel behoren te weten, hebben onderrigt gedaan, en voor dezen tijd nog te vrede gesteld, mitsgaders met éenen voorgelezen eenige notabele pointen uit den generalen artikelbrief, hoedanig ieder eer- en eedshalve schuldig is aangaande de rantsoenen van eten en drinken, na tijds en zaaksgelegenheid, de order bij de opperhoofden beraamd, te submitteren, en echter zonder tegenspreken aan 's Comp. fortificatie en andere nodige zaken te arbeiden, mitsgaders wachten en togten waar te nemen, zoodanige en waar zulks de nood of gelegenheid des tijds is vereischende.

En alzoo van zoodanige murmureering noodzakelijk iemand roervink is, hebben ons best gedaan zulken persoon na te vorschen, en ten dien einde den aanbrenger beloofd twee kannen wijn en zijnen naam te verzwijgen, om zoodanigen opruijer zijne verdiende straf te doen ontvangen. Item, willen hopen de Almogende ons haast secours zal laten toekomen, het zij met schepen uit het patria, of beesten, enz. van de inwoners, alzoo het gewas van wortelen, rapen, kool, enz. nog te onlangs in de aarde is geweest, om vrucht tot voedzel van te genieten, doende tusschen wijlen dagelijks ons best om visch te vangen met de zegen; maar wil juist niet even wel gelukken, want gisteren omtrent 100 kleine steenbrazems en zoo veel harders, als een haring groot, hebben gevangen, daar pas twee dagen 's middags van kunnen schaffen; en heden weder uit visschen zijnde geweest, hebben gantsch niet gevangen; echter doen ons best het volk goeden moed te geven, om in den arbeid zoo weinig als mogelijk te doen; edoch zoo de murmuratien hooger beginnen te loopen, zal het in consideratie komen, om hun daggelden boven haar bedongen gagie toe te

leggen, wel verstaande, zoo wij bij *non paresseren* van schepen, in het schaffen en rantsoenen, per mankement van victualie, verminderen moeten; edoch willen God den Heere bidden, dat het bij tijds voorzien zal. Het geeft ons geene kleine bedenking wegens het wegloopen van voorgemelde personen, dat er misschien meer aan vast is, en wel iets vreemds in den zin hebben, des wij ook de wachten verdubbeld hebben, en de ronden kort op den anderen 's nachts van vertrouwde personen, zoo wij altoos meenen, laten waarnemen, en scherpe onderzoek doen na alle conspiratien of komplotteeren onder 't volk, om meerder ongemak, zoo veel doenlijk, voor te komen, waartoe ons de Albestuurder zijne hulpe wil bijvoegen, Amen. Ondertusschen werd ons aangediend, dat een Herman Vogelaar, van Lubeck, Adelborst, alhier bescheiden, de roervink wegens het schaffen en murmuratie enz. zoude zijn, waarna scherp lieten vernemen, en verscheide attestatien beleggen om denzelven, eerst met goede papieren wel gewapend zijnde, op te verhoren, en wijders te doen wat de nood en gelegenheid van zaken zal komen tot meeste rust te vereischen.

Den 28 dito.

- Op dato verscheide personen geëxamineerd wegens de weglopers en murmuratien voorz. en zoo veel te weten gekomen, dat gem. Brackenier, volgens eigene confessie bekend heeft, gezegd te hebben, dat wel wenschte bij de weggelopene personen te wezen, edoch spotswijze; maar dat gezegd zoude hebben, ‘het anker is weg, en de kabel zal welhaast volgen,’ ontkende wel expresselijk. Zoo beleed voornoemde Harmen Vogelaar mede, dat onder anderen gezegd had, ‘als ons geen visch en vleesch zamen zal geschaft, maar vleesch en spek telkens met visch gespaard werden, wenschte wel dat er nooit een visch gevangen wierd, of geen visch meer in de rivier

was,' over welke en meer andere vuile woorden, strekkende tot oproering onder het volk, bij den Raad gecondemneerd is, ten afschrik van anderen, met 100 slagen gelaarsd te worden, latende de zaak van gem. Brackenier tot nadere gelegenheid in surchéance en hem in apprehensie om ondertusschen zoo veel mogelijk nadere informatie te bekomen.

Den 29 dito.

- Op dato hebben onze adsistenten nevens nog negen andere personen, onder hen elven met den Hottentot, die wat Engelsch spreekt, boven op den Tafelberg geweest, daar zoo vuur stookten, dat wij zagen tot teeken, dat zij bovengekomen waren, zijnde zeer moeijelijk om op en af te komen, en boven op vlak, met weinig groente bewassen, omtrent zoo breed en drie maal zoo lang als den Dam tot Amsterdam, met eenige plasjes versch water.

Den 30 dito.

- Heden dorst het volk aan den E. van Riebeek voorstellen, dat wel genegen waren heden, vermits het mooi weer, uit visschen te gaan, maar moest haar beloven, dan het spek daarvoor niet te onthouden; waarop tot antwoord kregen, dat wel uit visschen zoude gezonden worden, als er tijd was en zijn Ed. goed dacht, en aangaande het inhouden of menageeren van vleesch of spek en andere victualie gehandeld zoude worden, als behoorlijk was na tijds en zaaks gelegenheid. Ondertusschen vernamen vele visschen voor het fort tegen het strand, daar de zegen lieten trekken en ten eersten in eenen trek vongen over de 1400 stuks harders, en de Schipper van het jagt en passant met de sloep na de rivier om riet varende, aldaar nog 1000 stuks in twee trekken, zoo dat nu weder overvloedig hadden, daar dezen middag en avond af lieten schaffen, en order gaven om morgen middag en avond weder te doen, in plaats van spek en erwten, om dezelve wat te strekken, namelijk

elke maal voor het volk stijf 300 stuks harders, waarbij ieder man ten naasten bij drie visschen, meest een voet lang, mogte gebeuren, en alhoewel dit wat tegen 's volks zin was, lieten het echter zoo voortgaan, om, als gezegd, onze Nederlandsche victualie te langer te doen strekken, als ook om te laten blijken, dat geene wet van den gemeenen man wilde gesteld zijn. Interim hebben meer aangetogen Pieter Brackenier weder gehoord en geëxamineerd, die niet meer als voor dezen wilde bekennen, onaangezien de attestatien, tegens hem belegd: des zijne zaak weder tot morgen is uitgesteld.

Primo October 1652.

- Hebben op dato wederom wat erwten zonder schillen gezaaid, komende die over 14 dagen gezaaid hebben, fraai op; en die het eerst gezaaid zijn, worden nu al heel rijp, als ook de kropsalade, die uitermate schoone koppen zet. De adsistenten voor dato op onze eerste aankomst alhier, eens uitgegaan zijnde agter den Tafelberg om, na de andere zijde van het land om de Zuid, en aldaar gevonden hebbende, volgens hun rapport, eene baai die fraai besloten en vol schoone boschgagie was, zoo hebben goedgevonden hetzelve eens nader te onderzoeken, te meer, alzoo wel gemeend wordt, dat de particuliere Portugeesche en Mosambieksche vaarders agter deze Tafelbaai ergens havens hebben, daar zich in de heenen terugreize komen ververschen, ten welken einde dan den stuurman van het jagt nevens de adsistenten van den Helm en Verburg, met eenig gearmeerd volk en den Hottentot Herry, die wat Engelsch spreekt, tot wegwijzer heen gezonden hebben om de gelegendheid van die baai en boschgagie, enz. wat nader en volkomen te ontdekken, komende

den 2 dito.

- 's voormiddags, gezamentlijk wederom, rapporterende de voorm. baai regt zuidwaarts meest agter den Tafelberg zeer bekwaam en voor alle winden

genoegzaam besloten, omtrent 1½ mijl in het rond bevonden te hebben: het inkomen van die N.N.O. en Z.Z.W., invoegen alleenlijk eenigzins voor de Z.Z.W. wind zoude openleggen; edoch, na derzelver zeggen, meenen echter achter zeker hoek met schepen nog te schuilen zijn, hebbende voor dato Engelsche met een groot schip daarin geweest, volgens het zeggen van meergem. Herry, die met hetzelve van daar na deze baai zoude verzeild en van de Engelsche met twee zakken rijst vereerd wezen. Vonden aldaar ook zeer schoone en vele boschgagien met nog veel bekwamer, hooger, dikker en regter boomen als ooit voor dato vernomen hadden, omtrent 5½ duizend treden van het strand, en bekwamen weg om de houtwerken met wagens of karren na den zeekant te voeren. Item eene zeer schoone versche in zee aflopende rivier, wel zoo wijd en diep dat men er met boten genoegzaam in roeijen kan, doch omtrent ½ mijl opwaards wat naauwer vol ruigte wordende, egter, na hunne mening, tot heel in de boschgagie strekkende, invoegen het hout willende drijven met de stroom, de rivier zoude kunnen worden afgedreven, hetgeen na dezen verder te onderzoeken staat.

Op dato, gemerkt meerm. Pieter Brackenier over de woorden, bij hem gesproken: ‘Het anker is weg en de kabel zal haast volgen,’ geene bekentenis wil doen, en de attestanten bij het recolleren der attestatien verklaren aan de stem maar gehoord, en niet gezien hebben, dat dezelve woorden door hem gesproken waren, is bij den Raad verstaan, hem van zijne detentie te ontslaan, en overdien hij, volgens eigene confessie, gewenscht had bij de weggelopene personen te wezen, gecondemneerd driemalen van de rheede te laten vallen met honderd slagen voor de mast, en, om geene opruijing meer onder het volk te maken,

gesteld op het jagt, om aldaar voortaan zijnen dienst waar te nemen.

Zoo is ook geresolveerd de traanketels te stellen aan de zijde van de Zouterivier, agter een hoog zandduin, even binnen in de mond van gezegde rivier leggende, om hier over het fort van den rook en stank niet bekommerd te wezen voor eenige ziekten, daaruit te causeeren, en tot bewaring van gem. ketels en derzelver dependentien, op dito zand-duin een klein redoutjen van zoden, drie roeden in het vierkant, op te werpen, om bij de walvischvangers en traankokers te bezetten en te bewaken, zullende bovendien ook strekken tot meerder verzekering dezer Tafelbaai en de daar in de rivier te houdene sloepen, als ook eene bekwame uitkijk na de walvisschen en schepen, die de baai mogten inkomen, en zoodanig tot bescherming dezer baai, dat zeer bezwaarlijk iemand met boten tegen onzen wil zoude kunnen landen, alzoo alle bekwame advenuen met ons kanon kunnen beschieten en gedefendeerd worden.

Den 3 dito.

- Is voorm. sententie aan Brackenier genomen ter executie gebragt. Op den middag kwamen de konstabel en nog twee mannen van het jagt, in de Zouterivier geweest om riet te halen, vluchten en ons aandienen, dat menigte inwoonders hadden vernomen en door zeven à acht (zijlieden met hun vijven wezende) over de rivier gejaagd en hunne twee makkers, niet kunnende zwemmen, met de sloep agtergelaten hadden, waarover 12 à 14 gearmeerde soldaten heenzonden om de sloep en de andere twee maats wederom te halen en te ontzetten. Maar bij de Zouterivier komende, bevonden zeven à agt wijven van de bij ons wonende Ottentots te wezen, welke daar eenige worteltjes tot hun voedsel uit de aarde groeven, en de onze ziende, al danzende na hen waren

toegelopen, tot betoning van vriendschap en om wat tabak of brood te verzoeken.

Ondertusschen vertoont zich een van de op den 24 passato weggelopene personen uit een boschje, verzoekende verlof om binnen het fort, behoudens lijf en leven, te mogen komen, en kort daarna de andere drie, welke te zamen, even voor den avond, nog alle vier van zelfs binnen kwamen, zijnde de soldaten gemist, die op het gerucht dat hieromtrent ware, na hen hadden gezonden, welke een uur daarna wederom binnen kwamen. Dezelve aldus wederom en binnen het fort gekomen, hebben ons dadelijk van hen verzekerd, en één voor één bijzonder geëxamineerd, maar spreken al te maal meest uit éénen mond, dat uit eigene en onbedwongene wil waren doorgegaan, op hoop om over land in het vaderland te komen, maar, vermits de hooge en moeijelijke bergen, niet verder kunnende komen dan omtrent 24 mijlen van hier om de Oost, geresolveerd weder om te keeren en hunne lijfsgenade te bidden, wel wetende grootelijks misdaan te hebben, maar willen gantsch niet weten, dat de een den ander daartoe opgemaakt had, noch ook wie de eerste aanvoerder is geweest, behalve Jan Blank, die zegt, dat met Jan van Leyden zamen gespannen had en de andere twee van zelfs bij hen gekomen waren, en dat voor eenigen tijd in het jagt gedroomd had van een goudberg, dien zij meenden op te zoeken en dachten te vinden, nevens meer zulke en diergelijke frivole kinderlijke uitslagen, waarop voor eerst alle vier, elk afzonderlijk, zijn in de boeijen gesloten en verzekerd, dat met elkanderen niet mogen spreken.

Den 4 dito.

- Heden andermaal de voorgem. fugitiven geëxamineerd en verhoord wordende, confesseren vrijwillig, dat hun voornemen was, om na Mosambique

over land te reizen, en van daar verder na het vaderland, en dat tot zoodanige reis eerst van Jan van Leyden waren aangemaand, gelijk ook zelfs mede bekent; item, dat Jan Blank, ook zoodanig belijdende, hen had moed gegeven om den weg te wijzen, alzoo hij eenigzins het stuurmanschap verstond, maar ongeveer 24 mijlen van hier over het gebergte gekomen zijnde, en hetzelve zeer moeijelijk en onmogelijk bevindende om over te komen, als mede dat hen de honger dwong en volgens dien heel flaauw wierden, Jan van Leyden, die de eerste aanvoerder was, en Willem Huytjens wederom keerden, als wanneer Jan Blank had gezegd: ‘gij zult nu mede voortgaan, of ik zal u dood schieten,’ invoegen nog tot 's anderen daags, den 30 September, met den anderen over het gebergte voortgingen; hebbende ondertusschen Gerrit Dirkse, geen doorkomen ziende aan het gebergte, mede bewogen om wederom te keeren, als wanneer Jan Blank, niet wel alleen durvende voortgaan, ook resolveerde te retourneren, en alzoo op gister avond nog van zelfs binnen het fort verschenen en om hun lijfsgenade baden: alles nader bij geteekende confessie gespecificeerd. Hebben bij hen ook gevonden een Journaal met rood krijt geschreven en gehouden door Jan Blank, zedert hun verloop of vertrek van hier tot den 30 dito, dat gezamentlijk wederom zijn gekeerd, luidende van woord tot woord, als de onderstaande Copia dicteert:

> Copie Journaal, gehouden bij Jan Blank, nevens Jan van Leyden, Willem Huytjens en Gerrit Dirkse, den 24 September uit hunnen dienst van hier weggelopen, wegens hun wedervaren:
> In den naam des Heeren Jezu Christi.

Den 24 September.

- Des avonds van de Kaap de Boa Esperance gereisd, onzen koers nemende naar

Mosambique met ons vieren, Jan Verdonk, van Vlaanderen, Willem Huytjens, van Maastricht, Gerrit Dirkse, van Maastricht, en Jan Blank, van Mechelen, bij ons hebbende vier beschuiten en visch. God laat ons de reis wel vergaan! Ook vier degens, twee pistolen en den hond.

Den 25 dito.

- Des avonds gemarcheerd zeven mijlen; zagen twee renosters, die tegen ons aankwamen en meenden ons te vernielen; Jan Verdonk moest zijn hoed en degen verlaten; een luttel te voren had onze hond jagt op een ijzer varken, waarvan hij gekwetst wierd in zijn hals, zoo dat wij meenden hij daarvan zoude gestorven zijn. Namen des nagts onze rust bij een waterbeek in Godes naam; zagen ook twee struisvogelen. Moesten denzelven dito daar weder van daan wegens twee renosters, die op ons aankwamen, en kozen als toen het strand; toen wij twee mijlen gingen, maakten wij ons leger in het eerste van de duinen.

Den 26 dito.

- Des morgens gingen ons weder op de reis begeven; kozen het strand na de Kaap Aguillas; marcheerde omtrent zeven mijlen. Ons eerste eten was vier jonge vogels, die in het nest zaten, en drie eijeren; namen des avonds ons leger aan het strand, daar wij wat klipkonten bescharen (?).

Den 27 dito.

- Gingen langs het strand omtrent zeven mijlen; kwamen des avonds tegen eenen zeer hoogen berg, aan de zee, dien wij over moesten: daarom blijven daar onder leggen rusten tot

den 28 dito.

- en voorzagen ons met klipkonten om met ons te nemen over het gebergte, die wij brieden en regen die aan touwtjes en droogden die, en ook van kalbassen om water in te nemen.

Den 29 dito.

- 's Morgens op de reis begevende over het gebergte, meenden dien hoek over te reizen,

en hetzelve niet wel kunnende gaan, begonnen Jan Verdonk en Willem Huytjens berouw te krijgen, maar trokken

‘den 30 dito.

- al evenwel voort tot 's anderen daags. 's Agtermiddags was Gerrit het ook al moede en voor mij alleen konde geen dans maken, daarom resolveerden wederom na het fort te trekken, op hoop van barmhartigheid en genade in Gods naam.’

(Onder stond). ‘Na gedane collatie is deze met het begonnen Journaal bij mij ondergeteekende zedert mijn vertrek met rood krijt gehouden, van woord tot woord bevonden te accordeeren. In taken der waarheid heb ik deze met eigene handen onderteekend, ter praesentie van Pieter van der Helm, Boekhouder, en Fredrik Verburg, mede Boekhouder, als getuigen hiertoe verzocht, dezen 4 October anno 1652, en was geteekend Jan Blank, P. van der Helm, P. Verburg.’

's Avonds begon het zeer hard te waaijen, dat's nagts zoo vehement uit het Z.O. toenam, dat de geteerde ent heel aan flerden woei.

Den 5 dito.

- Nog veel harder, zulks dat genoeg te doen hadden onze woningen staande te houden, zijnde ook meest alle de roomsche bonen en vele erwten zonder schillen, vol peulen en bloesem staande, onder de voet en de tarwe plat op de aarde neder gewaaid, gedurende de harde winden, tot omtrent 10 uren na den avond, als wanneer het weêr begon te bedaren.

Den 6 dito.

- Hebben tegen den avond hier voor op het strand omtrent 2000 harders en 200 zandkruipers met de zegen gevangen, daar weder deze week 's middags van schaffen kunnen; de Heere zij geloofd voor den zegen!

Den 7 dito.

- Op dato hebben de gevangene fugi-

tiven ten derden male wederom geëxamineerd, welke gewillig, buiten pijn van ijzer en banden of dreigementen van dien, confesseerden, eerstelijk Jan van Leyden, dat Jan Blank onder wegen op hunne reis had gezegd van de E. Comp. nooit eenig goed, maar alle kwellingen van de wereld had genoten, en daarom dezelve zoo veel afbreuk zoude zoeken te doen, als hij konde of mogte; als ook dat Mr. Adriaan en Mr. Cornelis met hem, Jan Blank, hadden de foy[1)] en het goed succes van de reis, mitsgaders op hem Jan van Leydens gezondheid gedronken, waartoe Mr. Adriaan 7 à 8 mutsjens wijn had gespendeert, en Mr. Cornelis aan Jan Blank had gegeven rottekruid, om de wilden, die hem vangen mogten, mede te vergeven, en alzoo weder los te raken; item een oud scheermes, als ook dat dito Mr. Cornelis mede had willen doorgaan, maar door Jan Blank was afgeraden, omdat groote gagie won en niet behoefde te arbeiden. Al hetwelk Willem Huytjens mede bekende, alleenlijk dat niet en wist Mr. Cornelis had willen medegaan, maar Gerrit Dirkse zegt, dat Mr. Cornelis hem zulks nog op het allerlaatste had gezegd, genegen was om mede te gaan, maar door afrading van Jan Blank voorm. hier bleef, het welk Jan Blank, gehoord wordende, ook belijdt en verklaart waarachtig te wezen; insgelijks mede, dat hem, ten einde voorzeid, rottekruid en een oud scheermes had medegegeven, maar dat de foy met hem en Mr. Adriaan zoude gedronken hebben, ontkende wel expresselijk, alsmede dat uit den mond zoude hebben laten vallen om de Compagnie afbreuk te doen. De Mr. Adriaan en Mr. Cornelis overvoorhaalde zaken voor den geregte geroepen, en al zulks voorgeteld zijnde, ontkennen al hetzelve wel expresselijk, ver-

1) *foye* of *voye*, d.i. *dronk op de goede reis*.

klarende nergens van te weten, veel min van hun weggaan of voornemen.

Den 8 dito.

- Zijn eens na de zoutbank gegaan om wat zout te halen, alzoo van die specie weinig meer geproviandeerd waren. Daar komende, vonden gantsch niets; misschien te koud en de zon nog te krachteloos wezende, om zout te maken, maar zal in den warmen tijd apparent genoeg te krijgen wezen, ja, als men de moeite nam, wel zoo veel, dat jaarlijks menigte schepen zoude kunnen beladen worden, en bekwamelijk met boots te halen, alzoo tegenwoordig zoo weinig aanbranding digt aan de zoutpan was, dat de boten genoegzaam daar zoude kunnen geladen worden; edoch is altijd zulk slegt water niet, en dierhalve wagens van node zouden zijn om het zout uit de pan aan de Zouterivier te brengen, omdat 1½ mijl gaans van daar zijnde, en langs het strand (dat hard zand is) bekwamelijk te geschieden.

Den 9 dito.

- Zijn weder na drie à vier dagen, wel 10 à 12 man aan de loop ziek te kooi geraakt. Op dato hebben de gevangene fugitiven wederom ten examen gesteld, en bij interrogatorien ieder afzonderlijk verhoord, welke alle meest met hunne vorige gedane confessie accorderen, en de meesters bij hunne expresse ontkenning van hetgeen de gevangene omtrent hen gezegd hadden, persisteren, en verklaren van der gevangene weglopen of voornemen [niet] de minste voorweten gehad te hebben, gelijk mede de gevangene verklaren, de waarheid in alles geopenbaard en alles gezegd te hebben, wat zij weten, invoegen bij den Raad goedgevonden is, hunne zaken op morgen, in Godes naam, bij sententie voorts af te handelen, en ieder zijne verdiende straf naar vereisch der misdaad te laten ontvangen, als breder bij sententie op dato daarover genomen.

's Avonds waren eenige Saldinische Hottentots bij het fort gekomen, waarover door de schildwachten eenig weinig alarm gemaakt wierd, komende de Hottentot Herry, die wat gebroken Engelsch spreekt, en aan de overzijde van de rivier onder de noorderpunt den Reyger met zijn huisjen onder ons geschut woont, met twee Saldiniers voor de poort, verzoekende om binnen te komen, dat wij lieten geschieden, en dezelve voor ons komende, trakteerden hen met wat wijn en tabak, soo dat omtrent twee uren daar wel verheugd wederom uitgingen, geaffirmeerd hebbende, binnen korte dagen vele van hunne makkers met een overvloed van vee zouden aankomen, als wij maar koper, bij hen *bras* genaamd, genoeg hadden, des hen partijen lieten zien, daar zij graag na schenen te wezen.

Deze twee Saldiniers waren veel kloeker en frischer mannen dan de strandlopers, die dagelijks hier bij ons wonen, maar echter van ééne kleding en spraak, hebbende aan hunne armen ringen van olifantstanden, en in hun haar gevlogten hoorntjes, evenals cauris de maldiba, tot sieraad, als ook de kopere ringen en dito platen om den hals, en niets anders bij hen als wat struisdopen en prei of jonge ajuin en look, die wij hier ook in het wild wassende redelijk abundant gevonden hebben, en het zaad meenen op te garen, om bij ons fort aan te kweken, gelijk wij met de esperges, zuring en mosterd al begonnen hebben.

Den 10 dito.

- 's Morgens kwam Herry met nog wel 12 à 14 Saldieniers in het fort, welke met een dronk wijns of twee en wat tabak vereerden, en zijl. ons met wat jonge ajuin en prei, belovende binnen korte dagen met eene menigte beesten aan te komen: zouden nu heengaan hunne makkers van ons adverteeren, dat wij met koper en tabak voorzien waren,

om met hun te handelen; wilden ook partij oliphantstanden en muskus of cevet, dat hen hadden laten zien en ruiken, medebrengen en tegen tabak en koper verruilen, waartoe hen met alle vriendelijkheid en goede traktementen aanmaanden. Ondertusschen ons best vast doende, om de fortificatie verder in defensie te brengen, waarin de beginnende ziekte alweder groot belet causeert, dat willen hopen, beesten bekomende, door Gods genade alsdan wel beteren zal. Amen.

Op dato zijn meergemelde gevangene fugitiven door den Raad bij sententie gecondemneerd, namelijk Jan van Leyden, als eerste aanrader tot het wegloopen zijnde geweest, aan een paal gebonden, en door veler voorbidding nevens Jan Blank van de straf des doods geabsolveerd, de kogel over het hoofd geschoten, mitsgaders Jan Blank, wegwijzer, gekield, item met 150 slagen gelaarsd te worden, nevens een bannissement, daar en boven met Jan van Leyden twee jaren lang als slaven in de ketting aan de gemeene en vuile werken te arbeiden, blijvende Willem Huytjens en Gerrit Dirkse, door Jan van Leyden hen mede tot weglopen hebbende laten verleiden, eenlijk maar gebannen voor twee jaren in de ketting als voren, en Mr. Adriaan met Mr. Cornelis, van hetgeen over hen door de gevangene was gezegd, dewijl geene volle preuve van hetzelve kunnen bekomen, geabsolveerd, mitsgaders Mr. Cornelis uit zijne detentie gelargeerd, en weder op vrije voeten gesteld.

Den 11 dito.

- Is voorm. sententie ter executie gesteld.

[1] 12 dito.

Weer ende wint ut s. Sijn omtrent 20 Sal-

1) Van hier aan volgen wij de door ons van het H.S. in het Rijksarchief te 's Gravenhage genomen kopij.

daniers[1)] bij ons gecomen, te kenne gevende, dat soo op haer vertreck stonden, om haer mede mackers van ons te adverteren ende gesamentlijck met hun vee ende oliphants hier te comen, versoeckende tot een foytje elck een stuckjen taback, dat wij haer gaven, nevens elck een dronck wijn, met vrundelijcke aenmaeninghe om ons haest met hun vee ende alles wat hadden, bij te comen, alsoo coper ende taback voor haer genoech hadden: sij wilden maer ombeschroomt aen comen, waertoe de selve hun genegen thoonden, ende dierhalven haest het succes willen hopen te impetreren.

Deselve waren seer begerigh nae broot, daer hun gaerne mede getracteert hadden, ende veele vruntschap mede soude connen gedaen worden; maer nademael 't selve al vrij begint op 't laest te lopen ende 't rantsoen haest sullen moeten verminderen omdat geen ontset noch in 4 maenden hebben te verwachten, dewijle de voorjaerse schepen apparent al verbij sijn, soo hebben deselve in plaetse van dien wat te meer met taback vereert; maer sal hier jaerlijckx wel wat meer broot, rijs ende arack dienen te wesen, om d' inwoonders mede te tracteren, alsoo wij bemercken sijluyden daer mede grotelijcx cunnen aengelockt ende tot ons genegen gemaeckt worden; bespeuren insonderheyt oock daer aen, dat se algeduyrigh roepen d' Engelse haer heele sacken vol broot ende veel taback ende heele canne vol arack ende wijn schencken, waeromme wij te meer versien dienen, omme d' Engelsen daerinne te overwinnen ende bij dese natie te aengenamer te worden, soo wij hun uyt 't lant tot ons willen trecken, alsoo doch anders niet een beest sal te becomen wesen, die apparent wel soo goet coop

1) *Saldaniers* is juister dan wat wij vroeger vonden (*Saldiniers*).

sullen vallen, datter wel wat broot, taback, ende wijn off arack toe te geven op sal mogen staen.

13 dito.

Vuyl regenachtigh ende windrigh weder uytten westen; hebben heden een affscheytmaeltjen gegeten met d' opperhooffden vant jacht (op hun vertreck gereedt leggende) altemalen met hier aen de Caep aengefockte hoenders, nieuwe erten sonder schellen, spenagie, kervelwarmoes, esparges een vinger dick ende cropslae, soo vast gesloten als cool ende stijff, 1¼ ℔ yder crop swaer; beginnende de cool ende wortelen fray aen te groeyen, maer de rapen, in den nieuwen vetten thuyn gesayt ende fray voor den dagh gecomen, sijn nu tot 2 malen weder vergaen, daer wij de haerwortel (van welck 't lant hier vol is) de schult van toe schrijven; edoch op de sandige thuyn dicht achter 't fort blijven de rapen redelijck aen 't groeyen ende sijn sommige al een cleyn caetsballeken groot. 't Sal hier apparent met alle vruchten wel gaen, als 't maer noch wat langer gelegen ende een reys 5 à 6 omgespit, mitsgaders met mest van de koebeesten te becomen toegemaeckt wort. Soo schieten oock de garst (een hant vol op ons arrivement alhier gesayt) seer schoone vette airen, ende den taruw verthoont hem tot heden oock noch al fray, waer van voor de comste der retour vloote al mede nader ondervindinghe ende goet succes hopen te vernemen.

14^{en} dito.

Weder ende wint meest als voren, edoch wat maer heel coudt, idem den

15 dito.

met veele regen ende noort westelijcke wint, tot weynich vorderinge onser fortificatie streckende.

Ende nademael 't jegenwoordigh geen bequaem weder wort om 't incomen deser baije, nae onse dickmael gegeven ordre ende iterative vermaninghen aen den schipper van 't jacht gedaen, aff te diepen, tot narichtinge in 't aendoen deser rheede voor de schepen re-

spective uyt vaderlant ende India hier te arriveeren, waertoe voor dato dickmael bequaem weder ende dubbel gelegentheyt genoech is geweest, maer door de nonchelance des gemelten schippers getraineert ende tot heden door versuym van den selven, niet jegenstaende onse dagelixe aenmaeningen, nagebleven sij, soo is verstaen (alhoewel wij niet van meeninghe waren, 't jacht voor 't volbrengen van dien te laten van de rheede scheyden) om tijt te winnen, dewijle doch onse hope van de paresse[1] der Meij scheepen vergaet, daer wij de gelegentheyt des bays incomen gaerne mede nae Batavia hadden geschikt, 't selve[2] op morgen echter sijn despesche te geven nae de baye zuytwaerts achter den Taeffelbergh leggende, ende op den 2^{en} deser, door aenwijsinge van de bouckhouders van den Helm ende Verburgh, op onse ordre over lant nader ontdeckt ende bij den stuyrman van voorsz. jacht g'oordeelt een beter baye te wesen als dese, vol schoone bosschagie met veel bequaem hout ende redelijck wel te crijgen, als breeder bij resolutie op dato met den schipper daerover genomen. Des denselven het gereedt gemaeckte....[3] tot preuve van handel in de bayen van St. Helena ende Saldanha, nevens desselffs instructie op 't een ende tander oock hebben ter hant gestelt, van inhoude wesende als bij ons copieboeck onder dato 14 deser can beoogh t worden.

Savonts begond seer hard te regenen ende wayen, dat snachts noch al meer toenam, insgelijcx den

1) Dit zal *verschijning, verwachte aankomst*, moeten beteekenen, als van 't Fransche *paraître*, of zoo als men ten onzent zegt, *paresseeren*.
2) d.i. aan het jacht.
3) In deze opengelaten plaats zal een woord, dat zooveel als *opstel* beteekende, gestaan hebben.

16 dito.

uytten westen sodanigh dat niet alleen 't jacht genootsaeckt was te blijven leggen, maer oock genoech te doen hadt om aff te rijen, lopende den wint heel nae 't noort westen, dat hier een glat lager[1)] is, ende doorgaens 't jacht in groot prijckel stelt, waeromme te meer geresolveert hebben de gelegentheyt van de meergemelte bay achter den Taeffelbergh wat nader te laten ondersoecken, omme te vernemen oft 't jaeht in de quade tijt daer beter te bergen sal wesen, als hier; dat te wenschen ware, alsoo men alle daghen over lant in 6 à 7 uyren malcanderen soude connen bijcomen ende aldaer (seer schoone, bosschagie sijnde) veele bequame houtwercken te crijgen wesen, aen 't welcke 't jachts volck soude cunnen te werck comen, die hier in de Taeffelbay pleyn ledigh op 't schip moeten laten om 't selve te bewaren, off het door de harde zuyt ooste winden van dese rheede (veeltijts pryckel genoech lopende) quam te verdrijven.

17 dito.

Wint west met wat beter weder als gister, is 't jacht ten eynde voorsz van dese rheede des namiddaghs onder zeyl gegaen, settende savonts onder 't Robben eylant, blijvende de wint als vooren tot den

18 dito;

noch al westelijck met regen ende 't jacht onder d^{o} eylant leggende tot den

19 dito.

's Morgens heel schoon weder ende 't luchtjen in dese bay zuyt oostelijck wesende, sagen 't jacht van 't Robben eylant onder zeyl gaen, maer moste op sijn oude plaetse wederom anckeren.

Snamiddaghs sijn eens gegaen besijden den Taeffelbergh omtrent 1½ mijl van hier, om te sien, hoe het mostertsaet stonde, dat wij daer seer schoon ende redelijck abondant bevonden te bloeyen ende tot saet

1) d.i. een gevaarlijke aanlegplaats.

te setten, ende nae alle schijnende apparentien wel ½ dosijn smaltonnen vol affcrijgen sullen, dat dan van meeninghe sijn hier dicht bij ende omtrent het fort te sayen, tot ververschinge van de aencomende Comp^{s} scheepen seer bequaem wesende; item den Caepse suyringh, hier in groote abondantie in 't wilt wassende, ende 't saet ten dien fine oock opgaderende, alsmede de prey ofte cleynen ajuyn, dagelijx soo langhs soo meer in 't wilt vernemende, ende van alsoo goeden smaeck ende deucht wesende als in Hollant.

Savonts even thuys gecomen ende 't gebet gedaen, mitsgaders de poort van ons noch qualijck halff volmaeckte fort gesloten wesende, quamen eenige inwoonders van Saldanha voor de poorte, versoeckende den captijn (denoterende 't opperhooft) te spreecken. Des wij buyten quamen ende van deselve verstonden dat hier gecomen waren met hun 12^{en}, voor aff met drie koebeesten ende vier schapen, thoonende oock eenige jonge struysvogelen ende drie oliphantstanden, die op morgen aen ons wilde verhandelen voor coper ende taback, versoeckende nu weynigh taback voor hare, daer van brengende tijdinge ende preadvertentie, dat binnen 4 à 5 dagen al de Saldaniers met vrou ende kinderen, mitsgaders duysende beesten, oliphants tanden ende muscus souden comen, dat wij haer tot meerder aenmaeninghe nevens een dronck wijn gaven, ende sijluyden dierhalven seer blijde van ons affgingen om haer nachtrust te nemen, comende den

Sondagh, 20 dito,

smorgens vroegh, schoon fray weer ende stil sijnde, weder voor 't fort met drie koebeesten ende 4 schapen, 2 oude ende 2 jonge d^{os}, welcke haer affhandelden, als namentlijck de drie koebeesten voor 9 plaetjens coper van een pond yder ende ongeveer 1 ℔ taback toegift, monterende samen yder beest 31 stuyvers 12 penninghen, de 2 oude schapen voor 2

d^{o} plaetjens coper ende ⅛ ℔ taback toegift, dat yder schaep quam te staen op 10 stuyvers 5½ penninghen ende 2 jonge fraye delicate vette lammekens voor ½ ℔ coperdraet ende ⅛ ℔ taback toegift, samen monterende 11 stuyvers 4 penningen, dat yder lammeken was 5 stuyvers 10 penningen, minder als 1 ℔ in Hollants gelt ende sijn van gevoelen metter tijt al beeter coop sullen cunnen handelen, gelijck mede de oliphants tanden, die wij 3 stux matelijck voor omtrent ½ ℔ taback (monterende 2 stuyvers 13 penningen) costen, item 2 jonge struysvogelen voor ⅛ ℔ taback om te proberen off op te brengen sullen wesen. Op dato compt 't jacht hier weder ter rheede, rapporterende den schipper, dat den hoeck van de Caep niet hadde cunnen omcomen ende op de clippen aen 't Robben eylant 't jacht bijnae verloren hadt, des hem ordre gaven sijn reyse na de bayen van St. Helena ende Saldanha te vervorderen volgens instructie hem ter hant gestelt ten welcken eynde den

21 dito,

weer ende wint als vooren wesende, weder van dese rheede scheyden, ende sijn meergemelte Saldaniers oock vertrocken met weynigh taback op hun bedelachtigh versoeck vereert hebbende, omtrent ½ ℔ int geheel bedragende, belovende binnen 2 à 3 dagen met meer beesten ende tanden aen te comen, daer hun met alle vriendelijckheyt ende goede tractementen toe aenmaenden, comende (soo desen even wegh waren) een ander Saldanier vooruyt ons aenseggen, dat affgestuyrt was om preadvertentie aen ons te doen van de comste der meenichte Saldaniers met vrou ende kinderen ende al hun vee aencomende ende dichte bij sijnde omme met ons te handelen, versoeckende wat taback voor desselffs brengende tijdinge, dat hem gaerne gaven etc.

Ondertusschen is Herry den Hottento (die wat ge-

broocken Engels spreeckt ende sigh arrogeert, hoewel tegen onse opinie, de oorsaeck te wesen van der Saldaniers beginnende onderhandelinge met ons ende dat sonder hem niet te doen soude vallen) nevens eenighe van sijn strantlopers nae de Saldaniers in 't gemoet gegaen, daer wij vremde speculatien (alhoewel doorgaens wel getracteert is) op hebben; te meer omdat voorstelt voor yder beest 'twelck wij handelen, een plaetjen coper van 1 ℔ behoort te hebben ende voor makelaerdy schijnt te pretenderen, dat ten aensien van de handelinge alhier te duyre cortagie soude vallen; echter sullen hem, soo veel mogelijck ende sonder merckelijcke prejuditie geschieden can, soecken te complaceren, omme te beter te ondersoecken wat in sijn schilt voert. Willen hoopen jegenwoordigh bij de Saldaniers wesende 't besten onsent wegen verrichten sal, off dat d^{o} natie weynigh na hem vragen sullen, dat oock wel geloven ende qualijck dencken cunnen (siende onse vrundelijcke bejegeninghen ende resolute genegen handelinghe met haer) op eenige quade voorslagen van gemelten Herry souden achten, alsoo wij aen dese weynige reede al eenighsints gemerckt hebben, liever sonder Herry als met hem willen handelen. Edoch is voor als noch niet wel vast te stellen, hoe met d' een off d' ander staen, off wat deselve bij den anderen vermogen: daeromme op ons hoede sijn, ende van dage de wachten beginnen te verdubbelen; hebben item alle timmerluyden, metselaers ende wat lepel houwen[1)] can aen 't cruyen geset, om in aller ijl de wallen noch wat hoger (sijnde noch maer 7 voeten) te crijgen, ten welcken eynde elck (op 130 wagens aerde op te brengen dagelijx gestelt wesende) noch 20 wagens daeghs

1) *wat lepel houwen*, of *houden kan*, uitdrukking, die zooveel beteekenen moet als: *al wie handen uit de mouw kon steken*.

veertien dagen lanck meer opgeleyt hebben onder vergeldinge van een vaem taback (bij 't volck gansch niet, ende dierhalven daer nae seer graegh wesende) yder persoon, gevende de helft, nu omtrent yder ¼ ℔ wesende, ende d' ander helft als de veertien dagen om sijn, latende oock tot meerder couragie ende lust de geruylde beesten van cant aff slachten ende schaffen, mitsgaders elck een mutsjen wijn geven, waermede yder met goede couragie aen 't werck is gevallen, sonder een ledigh te houden, als 2 timmerliedon, passende op 't vermaeckende van de cruywagens ende andere materialen, door 't geduyrigh werck ontramponeert wordende. Soo lieten mede op dato beginnen de crael met een slooth graven om de beesten snachts in te bergen, item wat meest[1)] (op gister 1½ mijl van hier gevonden ende fraye verteert sijnde) halen, tot toemaeckinge van onse thuynen, daer de cruyden wel voortcomen, maer sommige, insonderheyt rapen ende erten, veele weder vergaen door de scherpe haerwortel seer veel int lant wesende, ende hier mede hopen te verbeteren dat de Heere geve, amen.

22 dito.

Harden regen met noort weste wint ende voorts anders niet sonders gepasseert.

23 dito.

Smorgens wint zuyt oost met redelijck moy weder, edoch 't luchtjen wat betogen met eenige regenbuytjens; echter wiert op den dach heel claer met sonneschijn.

Heden compt Herry nevens 3 à 4 andere bij ons hier woonende Ottentoos (nae dat twee nachten met eenige inwoonders van Saldanha te landewaerts in geweest was) wederom in 't fort, mede brengende twee elantshooffden verciert met groote schoone hoornen, die aen ons vereerden, ende nae desselffs seggen (in

1) lees: *mest*.

gebroocken Engelse tale) bij die van Saldanha vernielt ende doot geslagen, ende 't vleys in hare hutjens opetende.

Op den middagh begondt vrij hard te waayen uytten Zuyt Oosten, dat tegen den avont noch al vrij stercker ende harder toenam.

24 dito.

't Weder heel bedaert ende schoone warme sonneschijn met stilte wesende, hebben andermael wat Turckse boonen gesayt in aerde (met) mest toegemaeckt, op hoope beter als de vorige, die niet voortgecomen sijn, opwassen sullen.

25 dito.

Smorgens wint Noort West, 't weder heel dysigh, edoch op den dagh warme sonneschijn wesende.

Smiddaghs becomen tijdinge, datter meenichte vis aen strant in de bay lagh en beylden[1)], waeromme aen den constabel last gaven den zeegen te trecken, 'twelck terstont geschiede ende vingen omtrent 500 delicate herders, die desen avont noch al meest voor 't volck (dagelijx swaer ende lastigh arbeydende) lieten schaffen.

26 dito.

Wint variabel ende moy weer; schoten heden met canon van de punt den Reyger nae een seer groote monstreuse zeekoe, die in de bay dicht aen strant lagh en beylden, ende wel geraeckt sijnde maer vermits met de sloepen niet tijts genoegh claer conde raecken om daer bij te royen, heeft hem echter evenwel noch 't sewarts gesalveert.

Sondagh 27 dito.

Schoon warm weder, de wint aen d' een sijde Noort West ende d' oversijde van de bay Zuyt Oost. Hebben heden van onse nieuwe rapen met lams vleys voor d' eerste mael gegeten, daer onder eenige van een halff pont swaer, ende emmers soo

1) Dit woord komt reeds hierboven (bl. 37) voor van walvisschen bij het strand. Het schijnt *zich spelend heen en weder bewegen* te beteekenen. Wellicht is het in den grond één met *beieren*.

delicaet als int vaderlant, sonder eenige de minste wormsteeck, maer alsoo ons twee ackers met rapen in den nieuwen thuyn wel opgecomen, maer door de scharpheyt der haerwortel (daer veel vruchten door vergaen) weder uytgegaen sijn, soo valt de portie van de rapen ende andere aerdt- ende moesvruchten noch wat sober, maer hopent 't lant met mest te verbeteren ende voor eerst ons beste doen om van alles saet te winnen.

't Begon tegen den avont uytten Zuyt Oosten hard te wayen ende vrij sware vlagen over den Taeffelbergh te vallen; hebben desen avont voor d' eerste mael oock crooten ofte roode beetwortelen redelijck dick gepluckt ende gegeten, die hier mede wel schijnen te aerden.

28 dito.

Wint Noort West met moy warm weder; hebben wat pompoenen gesayt in aerde met mest geprepareert, waervan goede vruchten metter tijt hopen te genieten.

Savonts comen hier weder 8 à 9 inwoonders van Saldania voort fort bij ons met tijdinge, dat eenige schapen dicht bij de Soute revier hadden lopen, die met ons (beduydende als geslapen hadden) wilde verhandelen, ende dat hare mackers met vrouwen ende kinderen mitsgaders meenichte van beesten in corte dagen soude volgen, versoeckende echter voor de gebrachte tijdinge om wat taback daer wij wat mede vereerden.

29 dito.

Wint ende weder ut supra, edoch 't luchtjen een weynigh betogen wesende, hebben op dato een goede zoo vis met de zegen aen strant gevangen van omtrent 1600 stux in 't getal. Ondertusschen sijn vast besigh een crael voor de te handelen beesten met een sloot van 8 voeten wijt ende 4 diep te omgraven, ende voorts onse fortificatie in wat meerder deffentie te brengen, daer d' aerde soo hard in de gracht bevinden, bijnae als formele steen, in voegen genoech te doen

hebben met picken ende houwelen los te crijgen, sijnde al veele schoppen ende spaden daer op gebroocken, ende worden onse cruywagentjes mede heel dun, die door mancquement van cleyne spijckers nevens ander werck belet blijven te repareren: des daervan ende andere saecken hoogh nodigh ontset van doen hebben. Soo hebben oock van die van Saldania een schaap ende 2 cleyne oliphantstanden voor weynigh taback ende dun coperdraet (omtrent in alles... stuyvers bedragende) gehandelt.

Savonts doncker weder met wat regen, beginnende tegen den nacht seer hardt over den Taeffelbergh uytten Zuyt Oosten te wayen, continueerende den

30 dito

den geheelen dach, sulckx dat aen de fortificatie niet coste gewerckt worden, vermits op de walle met de cruywagens niet cunnen staende blijven, maer van boven neder soude wayen. Ondertusschen is den hovenier vast besigh met wat comcommers ende pompoenen te sayen in aerde met mest gemenght, waervan willen hopen ter bequamer tijt, nevens al ons ander gesayde, goede vruchten sullen becomen.

Ultimo dito.

Even onstuymigh weder ende wint als vooren, soo affgrijsselijck hardt, dat alle onse boonen, erten ende garst, seer schoon in vruchten ende ayren staende, aen stuck woeyen, soodat te vrese qualijck yts tot volcomen wasdom sullen crijgen, dat wat hoogh opwast, alsoo de Zuyt Ooste winden soo hardt doordringen datter niet voor staen can, in voegen ons beste wil van rapen ende wortelen sullen hebben, waervan den tijt ons wijser maecken sal.

Heden sijn eenige Saldaniers weder vertrocken met een tabackje tot een foy op haer gewoon bedelachtigh versoeck, ons hope gevende haest met veel volckx ende vee sullen opdonderen, dat te wenschen ware, alsoo onse Hollantse victualie op 't eynde loopt.

November A° 1652. Primo dito.

Wat beter, edoch tegen den nacht wederom eeven onstuymigh weder uytten Zuyt Oosten als vooren ende den

2 dito

noch al even hart aenhoudende. Hebben van dage het rantsoen broot ½ pont vermindert ende in plaetse van 3½ pont maer 3 ℔ yder man gegeven, waer bij calculeren noch qualijck 4 maenden sullen cunnen strecken. Soo hebben mede elck een halff vadem taback voor haren boven ordinarissen gedanen arbeyt gegeven, ende (vermits door 't harde weder niet costen aen de fortificatie arbeyden) 't volck om coemest, omtrent 1½ mijl van hier in abondantie leggende, laten halen, om onse thuynen mede te mesten ende bequaem te maecken.

3 dito.

Smorgens fray bedaert weder met sonneschijn tot tegen den avont, doen 't wederom uytten zuyt oosten soo hard ende affgrijsselijck begond te wayen, dat wij dachten ons gansche woonhuys om vert soude gewayt hebben, onaengesien met 8 à 9 stercke joffers onderstut was, welck ons den ganschen nacht seer besorgelijck heeft gevallen tot den

4 dito,

als wanneer 't harde weder vrij affnam ende schoone warme sonneschijn werde, weesende veele van onse vruchten, die wat hoogh boven d' aerde stonden, als erten, boonen, garst ende taruw tot ons groot verdriet van de stercke wint onder de voet gewayt ende totaliter bedorven, mitsgaders de nieuwe corps du gaerde, die maer 12 voeten, met dack ende al 2 voeten minder als de wal ende borstweer hoogh is 2 à 3 stijlen ende balcken aen stuck ende over een sijde gewayt: dat heden weder lieten repareren.

5 dito.

Wint Noort West met redelijck warm weder; hebben heden een goede zoo vis aen strant gevangen omtrent 800 stux int getal, waermede wederom 2 dagen costen strecken.

6 dito.

Wint als voren met warme sonneschijn.

7 dito.

Idem, doch wat couder, ende bevonden onse pompoenen cortelingh gesayt in den thuyn dicht onder 't fort seer fray ende wedrigh (sic) boven d' aerde opcomen: willen hopen tot volle wasdom sullen geraecken.

8 dito.

Smorgens regenachtigh weder wint ut supra tot smiddaghs, doen 't wederom seer hard uytten Zuyt Oosten begond te stormen, met soo harde sware buyen ende stoten over den Taeffelbergh vallende, off bij nae formele donderslagen waren geduyrende tot den

9 dito,

als wanneer 't op den nademiddagh wat, doch weynich, stilder wiert.

Sondagh den 10 dito.

Heldere sonneschijn wesende, uytten selven hoeck even hardt bleeff wayen, nemende tegen den nacht meer ende meer toe tot groot retardement onser nodige wercken aen de fortificatie etc.

11 dito.

Insgelijckx, wordende tegens den avont wat stilder, ende bevonden op dato weder wel 24 persoonen int sieckenhuys te coye te leggen, clagende meest alle seer van groote pijne door de leden, die hun scheenen als aen stuck geslagen te wesen, dat niet te verwonderen is, vermits den continuelen arbeydt ende outheyt der vaderlantsche cost, welcke soo sober wort, dat men de luyden voortaen nergens nae haer nootdrufft, veel min hun becomste, can geven, ende als 't eenighsints quaet weder is ('twelck hier dickwils gebeurt) isser niet een visch te vangen, daertoe onse zegen (die maer een hebben gehadt) almede door d' outheyt heel onbequaem begint te worden, ende met stoppen ende boeten genoech te doen hebben, om bij den anderen te houden: des soo Godt de Heere niet haest gelieft ontset te schicken door aenbrengingh van beesten bij dese inwoonders, off arrivement van scheepen uyt 't patria (op welcke vermits den verloop des

tijts voor eerst noch weynigh hope is), staet het geschapen, dat wij door machteloosheid van 't volck 't werck haest voor een tijt sullen moeten staecken, want erten, gort, vleys ende speck loopt heel opt lest, tot streckinge van twelcke onse goede vischvanghst somtijts al veel geholpen heeft, hadden anders al deur onse victualie geweest, alsoo tot dato noch in alles niet meer als drie koebeesten ende 4 schapen van de inwoonders hebben cunnen becomen, wiens vuyren aen d' oversijde van de bay in 't geberchte weder hebben sien branden. Willen hopen Godt de Heere sal geven, dat ons haest met overvloet van vee sullen bijcomen, waertoe den Hottento Herry goede hope schijnt te geven, seggende dat die vuyren Saldanjaman is met al sijn vee, vrou ende kinderen, op comende wege herwarts wesende, 't welck Godt geve, amen.

12 dito.

Wint noort westelijck met warm sonneschijn weder, comende savonts een seer couden, vuylen, stinckenden mist uytter zee oprijzen.

Den 13 dito.

Insgelijcks als gister, maer betoont die mist hier doorgaens goet weder, als voor dato meermael geexperimenteert hebben.

Smiddaghs over taeffel, metten Hottento Herry (die wat gebroocken Engelss spreeckt ende dagelijckx van onse taeffel spijsen om hem te meer genegen te maecken) in discours wesende ende hem wat nauw ondervragende, gelijck meermalen gedaen hebben, na de gelegentheyt van de verscheydentheyt der inwoonders deser plaetse, wiste ons door teyckenen ende halfftaelige gebroocken Engelsse woorden te beduyden ende te verstaen te geven, dat hier in de Taeffelvaley jaerlijcks driederley soorte van menschen quamen van eenderley habit ende maniere wesende, namentlijck sijluyden, welcke strantlopers ende boven 40 à 50 (soo tot noch toe cunnen vernemen) in getal niet en sijn,

onder haer genaempt, na derselver geleerde gebroocken Engelse spraecke, Waterman, omdat van mosselen leven, die uytte clippen halen ende eenige worteltjens uyt d' aerde, sonder vee altoos te hebben.

De tweede soorte waren die van Saldanha, onder haer genaemt Saldanjaman, die alle jaren met ontelbare coebeesten ende schapen hier verschenen.

De derde soorte waren bij hem genaemt Visman, welcke na 't vertreck van Saldanhaman mede met koebeesten alleen, sonder schapen, hier quamen ende hun generende met de visserijen sonder vaertuygh langhs de clippen met vislijntjens, daer se seer gretigh nae sijn, tegen welcke Visman (omtrent 4 à 500 sterck) dese Watermans ende Saldanjamans, nae Herrys seggen, continuelen oorlogh hadden ende malkanderen alle affbreuck sochten te doen, daer se conden off mochten. Ende na den selven ons wijders te verstaen gaff, soude men Waterman ende Saldanhaman groote vruntschap doen, als wij Visman wilde sien door practijcq van schoon samblant tot ons te locken, om quansuys (gelijck jaerlijckx gewoon sijn) voor coper hun beesten aff te handelen ende dan met vrou ende kinderen alsoo in ons macht crijgende om te brengen ende haer vee tot ons te nemen, waertoe sigh geliet al de Water- ende Saldanjamans hun macht ende vermogen tot hulpe wel soude genegen sijn te contribueeren. Op welcke hem onse genegentheyt voor als noch niet lieten blijcken, maer antwoorden, als dat volck quam, dat alsdan souden sien wat se waren, ondertusschen hem echter met schoone samblanten soo veel dienstigh is de cap vullende ende na de mont pratende, om metter tijt meer ende meer ervaringe ende openheyt van 't een ende 't ander te mogen crijgen.

Na denselven wijders te kennen gaff, souden dese Visman altijt bedectelijck ende schuylende voor Sal-

danjaman reysen, geen vuyren gelijck Saldanjaman dervende branden, off als de Saldaniers haer vuyren vernamen (welcke ontelbaer in menichte van volck sijn) sochten hun altijt te attraperen, voor wien Visman oock dapper bevreesd waren, woonende over 't geberchte beoosten de Caep na de baye de Sambras ende die wegh uyt, ende Saldanjaman om de West ende Noort van hier na de bayen van Saldanha ende St. Helena, daer 't jacht jegenwoordigh heen is om handel etc. te soecken, wesende Watermans geduyrige woonplaetse in dese Taeffelvaley ende achter de Leeuwenende Taeffelbergh. Ende meergenoemden Herry hout hem alleen bij ons met vrouwen ende kinders om de Comp^{e} soo veel in hem is als tolck te dienen, sijnde sijn volck de Watermans achter den Leeuwenbergh ende Taeffelbergh vertrocken, daer sij hun soecken te generen van de mosselen uyt de clippen ende worteltjens, diese met lange scherpe ronde ijzers ende groote moeyten uyt d' aerde sticken, van smaecke wesende als suyckerwortel ende de gelijckenisse hebbende als Japanse wortelnisi, daer se menige luyden voor aengesien hebben; maer den Japansen nisi bij ons volcomen van smaeck ende geur bekent sijnde, bevinden deselve wel de formele gelijckenisse, maer de minste geur off smaeck van dien te hebben, souden anders al getracht hebben partije voor d' E. Comp^{e} op te samelen, alsoo op Batavia, Tajouan, Toncquin ende Quinam, onder Chinesen, Toncquinders ende Quinammers, ofte Contchinchinders den nisi seer getrocken is, ende dickwil wel 50, 60 à 80 Teyl, na se goet is, 't catty placht te gelden: des wel te dencken is, alsset de rechte soorte was, wij wel geerne souden trachten d' eere te hebben van d' E. Comp^{e} sodanige proffijten aen te jagen; edoch dat tot noch niet onder vonden is, hopen door naerstigheyt na te vorssen ende

metter tijt te ervaren, waertoe den Almogenden sijn genadigen zegen wil verleenen. Amen.

14^{en} dito.

Weer ende wint als voren met mist ende noort westelijcke labber coelte, waermede 't jacht de Goede Hoope hier ter rheede retourneerden met een fraye ladinge van 2700 stux extraordinaire schoone wel gedrooghde robbenvellen, gevonden op een eylantjen in de baye van Saldanha, fray op den anderen gestapelt, apparent verleden jare bij seecker Frans scheepjen, door de meenichte niet cunnende wegh voeren, daer gelaten, 't welck aen St. Helena bij de vlooth van d' heer van der Lijn was geweest ende den schipper Symon Curver, mede aldaer present sijnde, kennisse van heeft dat sigh beroemt hadde desselffs ladinge wel een tonne gouts waerdigh te wesen.

Na 't schijnt aen alle de gereedtschappen daer gevonden, souden de Francen (wiens hutjens noch eenige van walvis ribben ende robben vellen gemaeckt daer stonden) veele moeyten om gemelte vellen gedaen hebben, alsoo dese soo helder ende schoon sijn gemaeckt aen de bloote sijde, dat de minste verrottinge niet cunnen onderworpen sijn, wesende met leertouwers gereedtschappen (daer noch yts van stonde) soodanigh toebereyt ende nae 't schijnt met leertouwers messen op een boom al het vet gladt affgeschaefft ende fray met pennen uytgespannen, opgedrooght ende op den anderen gestapelt, ende ten ware door de groote harde winden van malcanderen waren gewayt ende door den regen verdorven, souden noch wel twee mael soo veel gebracht hebben, edoch sijnder na des schippers ende boeckhouders rapporten genoegh te crijgen van de robben, in ontallike meenighte op Ilha Elisabeth off 't Dassen- ende seecker ander eylandeken int incomen van de bay haer onthoudende; maer hebben daer toe cloeck volck van doen om de

robben te dooden, alsoo heel groot sijn, ende wanneer niet wel geraeckt worden, een gauw man cloeck genoech vallen om aff te maecken; des met 't jacht wederom gecomen was, om sigh met wat meerder ende cloecker volck, nevens eenige meerder gereetschappen van kneppels etc. te versien, hoedanige bequame kneppels hier uyt 't bos (anderhalff mijl van 't fort gelegen) genoech te becomen sijn, die wij met ijsere banden aen de eynden meenen te beslaen, tot voorcominge van 't splijten, door 't slaen op de robben hare harde coppen te vreesen, gelijck mede eenige leertouwers boomen uyt dito bos te halen, ende messen tot behulp voor eerst van ijsere hoepen offte staven, soo best cunnen, te maecken, ter tijt degelijck uyt 't vaderlant cunnen ontbieden, omme, mogelijck sijnde, tegen de comste der retourvloote uyt India noch een redelijck cargasoentjen van dito vellen op voorraedt te hebben ende nae 't patria te mogen senden tot preuve, alsoo ons inbeelden om haer deuchts wille veel gelts sullen waerdigh wesen.

Als geseyt, hadden sijluyden op Ilha Elisabeth offte Dassen-eylant, ende noch een ander cleyn eylanden int incomen van de bay, soo machtige meenichte van robben gevonden, dat ongeloofflijck scheen, ende soo der selver vellen (gelijck aen haer deucht, als geseyt, wel vertrouwen) een rijxdaelder off 3 gulden yder waerdigh sijn, isser apparentie om schoone proffijten te bevaren, behalven den traen, dieder metter tijt mede van te comen staet, alsmede van den handel, welcke d' opperhooffden des gemelten jachts vermeenen daer beneffens dien bij tijt ende wijle oock vallen sal, hebbende nu niet veel volckx vernomen ende maer 2 schaepen ende een hertjen 2 à 3 gehandelt nevens weynigh struysveren; maer hadden dito inwoonders met gebroocken Francen ende Engelse woorden te

verstaen gegeven, dat eenige dagen te landewaert in mosten gaen om haer mackers advertentie te doen vant 't schip, die dan affcomen souden om met haer te handelen, waervan (oock te beduyden wisten) veele met haer vee, vrouw ende kinderen na de Caep vertrocken waren, op tijdinge van daer gehadt datter volck was comen woonen, welck veel coper hadden, daer se machtigh graegh nae sijn, insonderheyt nae platen, maer 't draet achten nergens nae soo veele: des in toecomende meest van vasen off platen geel coper sullen dienen geprovideert.

In dito baye de Saldanha, welcke Noort Noort West 16 mijlen van hier ende omtrent 5 mijlen 't landewaert in diep ende voor alle winden fray besloten leyt, hadden geen goet versch water ende 't lant seer dor ende schrael bevonden, bij dese Caep wegen de bequaemheyt der landerijen voor aen in geen comparatie comende; edoch hoe 't diep te landewaert in gelegen was, hadden noch niet ondernomen te ontdekken.

De baye van St. Helena, omtrent.... om de....[1] lager aff leggende, hadden oock besocht met groot pryckel, vermits de meenichte clippen, rudsen[2] ende reven langhs de cust van de baye de Saldanha tot daer gelegen, ende bevonden deselve geen formele baye, maer slechts een inham te wesen, voor verscheyde ende insonderheyt de noorweste winden geheel open, vol rudsen ende vuyle clippen, mitsgaders door de harde aenbranding met stil weder bijnae ommogelijck om met schuyten off boots te landen, waeromme die baye meer te besoecken sullen staecken, ende maer ons werck voor eerst maecken om voorsz. jacht metten eersten weder na de baye van Saldanha te senden, tot opgaderinge van quantité

1) oningevuld.
2) rotsen.

robben vellen, tot cargasoen voor 't patria, waertoe ende andere saecken meer, tot Comp^{s} proffijt streckende, den Almogende sijnen zegen gelieve te verleenen, amen.

Wat wijders bij d' opperhooffden des gemelten jachts op de reyse verright ende ervaren sij, is uyt derselver gehouden dagelixe aenteyckeninge 'tsedert hun vertreck largo nae te lesen, ten welcken eynde de selve haer hebben affgevordert ende hieronder tot nader speculatie g'insereert, luydende van woorde tot woorde als volcht:

> Extract uyt de dagelijxe aenteeckeninge gehouden bij schipper Symon Pietersz Turver 't sedert. sijn vertreck van hier na de baye van Saldanha etc. tot dato sijner wedercomste in dese Taeffelbay.

Den 21 dito.

Smorgens met den dagh gingen wij 't seyl om onse reyse te vorderen nae de voorn̄ bayen, die wint oostelijck met een frisse coelte op den van den z.w. met slappe coelte. Tegen den avont quamen wij ten ancker onder het eylant Ilha Elisabeth op 16 vadem wit santgront tusschen 't vaste lant ende het voorsz. eylant, een canon-schoot van 't eylant, ende was bij Joris Spilbergen alsoo genaemt in den jare 1601, wort bij anderen oock wel het Dassen-eylant genaemt. Ick voer naar landt, aen lant comende sagen meenichte van dassen, waervan wij metter haest 20 van doot sloegen; wij sagen oock een ongelooffelijcke meenichte van robben ende swarte vogels ende peguyns; wij meenden een groot partye eyers aen boort gebracht te hebben, maer worde ons van de meeuwen beleth, die hier oock in groote meenichte mede sijn, die d' eyers op slockten, soo ras als de vogels van 't nest vlogen, een wonder om sien. Dit eylant leyt van de Taeffelbay omtrent 8 mijlen is leegh lant, is aen de west sij heel vuyl, die clippen ende rutsen leggen in zee soo ver als men sien can, misschien

verder. Men can van hier met claer weer den hoeck van die Caep ende Taeffelbay gemackelijck sien.

Den 22 dito.

Die wint van den N.N. W^{en}, stijfftopseyl, hol water; smorgens sondt ick de booth aen lant, om een partye eyers te soecken; quamen omtrent middagh wederom met die halve boots ladinge, vertrouwende datter wel 12000 eyers waren, daer 't volck heel blij om was van sulcken vanghst. Wij aten oock van die voorsz. dassen, die soo smaeckelijck waren, dat ick verclaer mijn leven geen beter vlees gegeten te hebben; sijn soo groot als een braetvercken van 6 weecken, ros van haer, kort van beenen; wij hadden daer een lams-boutjen bij, dat wij aen de Caep geruylt hadden: was niet halff soo smaeckelijck als de voorsz. dassen. s Avonts liep die wint westelijck tot het Zuyt Westen, toe cregen weder opperwal, snachts die wint Z.Z. Oost langhs de wal; mosten wegh, vermits het holle water.

Den 23 dito.

Smorgens hebben wij ons ancker gelicht, gingen weder 't seyl, die wint Z.O., slappe coelte op den een, frisse coelte ende 2, quamen 2 glasen na de middagh in de voorsz. bay van Saldanha ten ancker op 5 vadem wit sant. Dese bay leyt omtrent 16 mijlen benoorden de Taeffelbay off de Caep de boa Esperance, 7 mijlen benoorden het Dassen eylant ofte IIha de Elisabet. Het is een fraye besloote bay, beschut voor alle winden, aen de N. sijde witte sant strant, aen die Z. sij steen clippen, romtom berghachtigh, niet seer hoogh. Int incomen van dese bay leyt een cleyn [eylant] met een blinde clip, aen de west sij van 't eylant. Men mach daer aen beyde sijde langhs seylen; het eylant een groot canonschoot gepasseerd sijnde, loefft men bij een hoeck om oostelijck aen. Men mach dan soo verde in seylen als men wil. Het scheynt dan offer een voert op loopt van 4 à 5 mijlen oostelijck

aen, ende lijckt geen bay te wesen, maer een besloten water ofte meer: is omtrent een mijl wijt ende 2 mijlen langh. In dese bay leggen noch 3 eylandekens, die men in't incomen qualijck can cennen; als men in de bay is leggen die 2 om oost voor die mont van die revier, alsoo het een revier schijnt te wesen, het ander aen de westsij tegen 't lant aen; dese bay leyt op de hooghte van....

Den 24 d°.

Die wint Z. stijve coelte, wij vingen desen dagh een weynigh vis ende haelde een partij swarte vogels van een van de eylandekens uyt die nesten, die heel smaeckelijck waren; wij hebben roock sien opgaen, conde geen menschen vernemen, snaghts stilte tot den 25 toe.

Den 25 d°.

Die wint Z. stijve coelte; smorgens wast mottigh weer, wij schooten 2 schoten, gelijck wij op ons arrivement mede deden, dat die inwoonders, soo daer eenige waren, het mochte hooren ende voor den dagh comen. Op den dagh wordent claer weer, ick voer uyt visschen ende vingen omtrent 400 stuckx harder. Aen lant wesende bevond ick het heel dor lant, was bewassen met scharpe ruyghte, santgront, dat het scheen offer geen menschen conden leven, vermits die dorheyt vant lant om dese bay.

Den 26 dito.

Wint als voren. s Morgens sagen wij een partij volck langhs strant nae ons jacht toe marceren van omtrent 20 mannen. Ick liet mijn boot mannen g'ermeert sijnde voer nae lant, met ons nemende eenige coopmansschappen van coper ende taback, daer sij heel graegh nae sijn; verhoopten its van haer te ruylen, bevonden niet bij haer als eenige struysdoppen met schilpadden, daer wij niet seer om begaen waren. Wij namen 2 van haer aen boort, mosten 2 ostagiers in plaats laten, tracterende nae behoren om meerder kennisse met haer te maecken. Wij brachten

se weder aen lant, ons wijsende op morgen weder te comen wat anders te brengen. De tijd sal leeren.

Den 27 d^{o}.

Wint als voren, smorgens quamen de voorsz. swarten weder bij ons jacht; riepen, dat wij aen lant soude comen, 't welck wij deden op hoop yts raers bij haer te vinden van gout, amber, ofte oliphantstanden, alsoo den Commandeur Jan van Riebeeck mijn geseyt hadde, dat alsulcke waren alhier bij den Portugesen wel geruyld waren. Wij bevonden weder niet bij haer als struysdoppen ende schiltpadden, daer ons weynigh aen gelegen was; wij peurden aent vissen ende vingen omtrent 300 herders voeren aen boort, resolveerden op morgen die bay op te varen, om te besightige wat daer te doen is.

Den 28 d^{o}.

Smorgens, alsoo 't heel moy weer was met stilte, hebbe ick mijn boot gemant neffens den stuyrman ende boeckhouder, wel g'armeert met 2 steen stucken, die man een musquet; sijn alsoo die bay opgevaren, vernamen desen dagh niet meer als een swart op strant.

Den 29 dito.

Smorgens wast heel doncker mistigh weer; weer op den dagh begondt op te claren; op den middagh quam de boot wederom aen boort, verclaerde omtrent 4 mijlen op geweest te hebben tot het ende.... sonder volck gesien te hebben, maar hadden plaetsen gesien daer beestiael gestaen hadden, daer den dreck noch versch lagh; hadden oock versch water gesien; dit alles aen de suyt sij van die bay; het water is niet veel besonders, alsoo dat het een cuyl is daer het wilt compt drincken. Aen de oost ende van de bay leyt het vol sant platen, als men die twee eylandekens gepasseert is; sommige leggen met laegh [water] meest droogh; daer is oock veel vis van steenbrasem ende herder. Dese voorsz. swarten quamen weder neffens ons jacht, riepen ende tierden, waerover wij nae lant

voeren, vertrouwende dat se nu its van valleur gebrocht hadden; wij vonden echter niet bij haer als struysdoppen ende schiltpadden. Ondertusschen sagen wij 3 vuyren opgaen aen die suytsij van die bay; wij gingen in de booth ende voeren over, vonden aldaer drie mannen; ick gaff se een weynigh toeback met 2 pijpen, daer se heel blij mede waren, ons wijsende met het jacht wat hoger op te seylen, twelck ick niet geraden vont, vermits de drooghte, die ons in passant mochte hinderlijck sijn. Wij wesen dat se beesten soude brengen ende andere dingen daer sij hadden; sij wesen ons wederom sulckx op morgen te doen; wij scheyden van haer ende voeren nae boort, naemiddagh stijve coelte de wint Z.

Den 30 d^{o}.

Wayden een storm uyt den Z. Wij mosten aen boort blijven, conden niet aen lant comen, vermits die harde wint; in de nanacht worden stillekens.

Den 31 d^{o}.

Smorgens quamen die voorsz. swarten weder bij ons jacht, riepen dat wij aen lant souden comen, twelck wij oock deden op hoop van eenige coopmanschappen met haer te doen; vonden wederom niet bij haer, als boven verhaelt. Sij hadden een jonck reebeesjen met haer boogen geschoten; dat ruylde ick van haer voor een weynigh coperdraet, ende voeren weder aen boort; het begon weder een storm te wayen, die wint Z. als voren.

Primo November.

Noch al stijve coelte, die wint Z. Wij voeren nae lant om te vissen; aen lant wesende vonden niet meer als een swart, ons wijsende dat sij stricken hadden gemaeckt, om harten ende ander wilt te vangen. Alsoo onse visvanghst weynigh was, resolveerden wij an de oversij van die bay te varen, 'twelck wij deden, om te sien off wij daer volck conden vinden, alsoo wij daer op den 29 pass^{o} bij de drie mannen hadden geweest, die ons hadden gewesen veel te bren-

gen; aldaer sijnde alomme op een hogen bergh, sagen veer het lant over, conden menschen noch vee vernemen, 't scheen altemael dor lant te wesen, bewassen met scherpe wildernis; wij sagen oock van daer den Taeffelbergh met den Taeffelbay. Alsoo wij niet conde vernemen voeren weder nae boort.

Den 2 d^{o}.

Wayden weer een storm uyt den Z. al met heldere clare lucht. s Morgens waren die voorsz. swarten weder neffens 't jacht, riepen ende tierden dat wij aen lant soude comen. Hoewel dat het niet veel weer en was, liet ick evenwel die boot mannen neffens den stuyrman ende boechouder, ende sont se nae lant, op hoope sij its raers gebracht hadden; bij haer comende vonden weder niet als 2 jonge reejens, die van haer geruylt wierden voor wat coperdraet. Wij sagen roock opgaen aen de Z. sij van die bay, waardoor wij vermoeden dat het selve volck te wesen, die voorsz. drie mannen, die wij den 29 passado daer gesproocken hadden, wederom waren gecomen. Wij hadden graegh over geweest; conde niet, vermits die harde wint sij....[1] boort verhopende morgen op beter weer.

Den 3 dito.

Wayden een harde storm uyt den Z.; smorgens sont ick mijn boot aen lant neffens den stuyrman ende boeckhouder; conde met nauwer nooth aen de oversij van die bay comen, vermits het holle water ende harde wint. Over wesende, bevonden 8 à 9 mannen, bij hebbende 2 schapen, met struysdoppen ende een weynigh veeren, die wij van haar ruylden voor een weynigh taback; die schapen bleven ongeruylt, alsoo sij daer wat veel wilde voor hebben; quamen weer aen boort verwachtende morgen op beter weer.

Den 4 dito

wast goed weer, die wint Z.; smorgens

1) in de copie oningevuld.

voer ick nae lant aen die suytsij van die bay ende vont daer 14 à 15 mannen, bijhebbende die 2 voorsz. schapen ende oock anders niet van valleur. Ick ruylde se van haer voor 2 stuckjens plat coper met een weynigh toeback ende voeren weder nae boort; resolveerden ondertusschen die schapen op een van die eylanden te brengen, dat daer een canonschoot van daen lagh, twelck wij deden om te besoecken, off die schapen daer op wilde groeyen. Aen't eylant comende, vonden daer een groot partye robbenvellen, die gedrooght waren, ende lagen op malcanderen gestapelt, waervan de bovenste bedorven waren, alsoo sij in regen ende wint lagen; int midden scheene se noch heel goet, waer over wij resolveerden die voorsz. vellen te laden ende brengen se na die Caep aen ons fort. Int jaer 1651 den 5 May was ick aen St. Helena met generael Cornelis van der Lijn; daer leggende om te ververschen, quam daer een frans scheepjen bij ons ten ancker. Wij verstonden van haer, dat se aent Dasseneylant geweest waren ende oock in die bay van Salhanda; waren met vellen geladen; vertrouwende vastelijck dat die selve Fransman die vellen hier gelaten heeft. Wij vonden oock alhier bij de vellen een weynigh van haer gereedtschap van hoepen, 3 à 4 lege vaetjens, met een graft, daer een cruys op stont met eenige stucken van botteljes, somma het scheen al frans gedoen te sijn.

Den 5 à 6 d^{o}.

Die wint noordelijck met een frisse coelte; wij hebben dese voorsz. vellen geladen ende bevonden 2700 stux, die noch goet waren, omtrent 6 à 700 bedorven, alsoo sij onder den blauwen hemel in regen ende wint lagen; het eene vel had het ander bedeckt.

Den 7 dito.

Een stijff topseyls coelte, de wint N. Ick liet mijn boothmannen, ende ben op verscheyden

plaetse aengevaren om goet water ende branthout te soecken, hebbe het selve niet cunnen vinden; wij hebben 't sedert den 4 pass^{o} oock geen volck vernomen; wij vingen tegen den avont 4 à 500 herders ende voeren wederom nae boort; in de naenacht liep den wint Z. met regen.

Den 8^{en} d^{o}.

Wint Z. stijff topseyl. Alsoo wij geen volck meer vernamen, resolveerden wij ons ancker te lichten ende te seylen onder een cleyn eylant, dat int incomen van de bay leyt, die suytsij naest, alwaar wij int incomen veel robben op sagen, om te besightigen off wij onse robbevanghst aldaer conde goet maecken. In de mont van d^{o} bay comende, bevonden wij hol water; die wint scherp, dat wij hetselve eylant niet conde beseylen, waerover wij resolveerden, alsoo ons de wint diende, nae zee te gaen om onse reyse te vorderen na de bay van St. Helena, alwaer wij met sonondergangh onder de west hoeck ten ancker quamen, op 17 vadem steeck gront, een groote canonschoot van 't lant. Het is sorghelijck seylen van die bay Saldanha tot hier toe; alsoo der veel blinde clippen leggen, het lant moet een mijl off twe geschout[1)] sijn; alsoo het water heel hol stont met hooge deyningen, sagen wij verscheyde branden. Omtrent 2 mijlen besuyen de hoeck van St. Helena leyt oock een groot steenriff, streckende een groot mijl in zee, soodat men bij doncker weer het lant schouwen moet; dese bayen leggen omtrent 8 mijlen van malcander.

Den 9^{en} dito.

Die wint van den Z. Oosten, goet weer. s Morgens peurden wij aent laveren, om die bocht offte bay dieper in te comen, alsoo wij noch wel 2 groote mijlen hoger op mosten S.O. aen, ende bevonden int cruysen over ende weder 12. 11. 10. 9. 8. 7. 6. vaem,

1) d.i. *geschuwd, vermeden*.

meest vuyle gront. Tegen den avont anckerde wij op 5½ vaem swart sant, soo verde in die bay als wij wilde wesen. Dese bay is vant W.N.W. tot het N.N.O. open, swaerlijck voor grote zee ende harde noordelijcke winden, alsoo wij veel harde stormen hebben affgestaen 't sedert wij hier in dese contreijen geweest sijn, vertrouwende, soo wij geen menschen vernemen, niet lange sullen leggen, ons opt alderspoedighste wederom te vervoegen nae die bay van Saldanha, om onse robbenvanghst aldaer in't werck te stellen; wij sagen alhier een walvis.

Den 10^{en} d^{o}. Wint van den S.O. met een frisse coelte. Ick sont mijn booth aen lant aen die Z. sij, neffens mijn stuyrman ende boeckhouder om te besightigen off sij geen volck conde vernemen; gaff haer daer beneffens die zegen mede om te visschen. Bij 't lant wesende, quamen datelijck wederom, rapporteerde mijn datter ommogelijck was aen lant te comen, alsoo het scheen langhsheen vol clippen te leggen, streckende een musquet schoot vant lant ende het rollen van die zee haer beletten. Ick sont se na die ander zij, bevonden aldaer niet veel, brachten evenwel omtrent 100 vissen aen boort, van een vreemt fatsoen; waren niet smaeckelijck; hey gel^{ende} (sic) waren aldus gedaen.

Den 11^{en} d^{o}.

Smorgens ontboot ick mijn officieren achter, om resolutie te trecken wat best geraden was, om noch 8 ofte 10 te leggen ofte niet, waer op wij resolveerden met den eersten te vertrecken, vermits de groote pryckel, die wij aldaer verwachtende waren vant West tot het Noort Noort Oost, van welcke winden wij niet verschut lagen, ende veele vuyle gronden. Qualijck versien van rijtuygh, alhoewel 't sedert die 8 maenden, die wij hier geweest sijn veel quaet weer hebben affgestaen, dorsten ons derhalven in sulcken

open bay niet vertrouwen. Tegen den middagh alsoo wij het luchtjen W.N.W. quam, lichten ons ancker ende peurden aent laveren, sonder volck ofte roock vernomen te hebben, ende quamen savonts onder den N. hoeck ten ancker op 23 vadem steck gront.

Den 12^{en} d^{o}.

Smorgens, alsoo die wint frisse coelte noordelick was ende die cours S.S.W., hebben wij ons ancker gelicht ende gingen weder 't seyl. Het worde heel mistigh sonder gesicht; smiddaghs begont op te claren; bevonden ons recht voor die bay van Saldanjes; hadden in passant meenichte van robben vernomen in troppen bij malkanderen als tonijnen, wij meenden oock dickmaels dat het tonijnen waren, vermits die hooge sprongen, die sij in het water deden; wij sagen oock 2 walvis. Wij setten ons cours de bay in Oost aen ende settent onder het voorsz. eylandeken, dat in de mont van de bay leyt op 20 vaem steghachtige gront met sant vermenght. Wij voeren nae lant ende vonden daer een ongeloofflijcke meenichte van robben ende peguyns, hadden veel jonge, maeckten een geluyt offt schapen nde lammeren waren, conde soo veele doot slaen als wij begeerde; wij sloegender 15 à 16 doot ende voeren weder nae boort, vertrouwende dat onsen aenslagh van wegen die robben hier goet vallen sal, alsoo wij 't schip hier connen bergen uyt alle pryckel.

Den 13 d^{o}.

Smorgens, alsoo ons de wint noch wilde dienen, docht mijn goet te sijn om nae die Caep te seylen, om mijn rapport bij den Commandeur te brengen wat ick bevonden hadde, ende quamen omtrent middagh onder Ilha Elisabeth ende anckerde aldaer. Wij voeren nae lant om een pertij dassen te vangen, 37 stux; sochten oock een pertij eyers; ick gingh 't eylant voort ront ende bevont daer 3 à 4 tenten, daer die Francen in huys gehouden hadden; daer lagen oock 4 à 5 tonnen met as, die sij, mijns oordeels,

gebruycken om over de vellen te stroijen om op te droogen; daer stont oock een houte dinck, gelijck de leerbereyders gebruycken, daer sij de vellen het haer op aff arbeyden. Tegen den avont wordent heel mottigh met stilte; wij bleven leggen tot den 14 smorgens toe.

Den 14 d^{o}.

Smorgens begond op te claren, de wint liep van den N.W. met tamelijcke coelte. Wij gingen onder zeyl ende quamen tegen den avont aen die Caep ten ancker onder het fort. Ick voer nae lant ende dede mijn rapport, mede brengende eenige dassen soo levendigh als doot, die heel wellecom waren, ende voeren weder nae boort.

> Extract uyt de dagelixe aenteyckeninge, gehouden bij den boeckhouder Fredrick Verburgh, 't sedert sijn vertreck van hier na de baye van Saldanha etc. tot dato sijner wederomcomste in dese Taeffelbay.
> October 1652.
> Int jacht de Goede Hoope.
> Daghregister int largo gehouden bij den boeckhouder Fredrick Verburgh van de bayen Saldanha etc. ende d' eylanden daervoor ende omtrent leggende, mitsgaders 't gepasseerde aldaer voorgevallen in dienst van de generale g'octroyeerde Oostindische Comp^{e}, vertrocken met jacht de Goede Hoope uyt den Taeffelbay.

Maendagh 21 d^{o}.

Des smorgens heel vroeg (naerdat aen den E. van Riebeeck, vant ondersoeck naer 't Houtbaeytgen, beoosten dese Cabo leggende, daer door contrary wint niet costen comen, rapport gedaen hadden) sijn wij in den naem des Heeren met een fraye doordringende Z. Oostewint onder zeyl gegaen, die naerdat omtrent de 3 mijlen geseylt hadden, naer 't Noort Westen schoot, waermede nae gissinge 2 uyren

voor sonsondergangh voort Dassen eylant tusschen 't vaste lant wel ende behouden (sijnde doen na gissinge 7 mijlen van voorsz. Cabo ofte Taeffelbay) op 16 vadem santgront ten ancker quamen, alwaer een groot getier ende gecrijt hoorden, als offer meenichte van schapen, calveren ende diergelijcke liepen op weyden; daer aen lant comende vernamen 't jonge robben te wesen, die bij de oude daer in ontallijcke meenichte op 't lant liepen ende [op] de clippen lagen en sliepen, sijnde seer speculatieff ende vermaeckelijck om sien, waerbij den steendas in redelijcke abondantie tusschen de steen is inhoudende, die wij echter, niet te min wat moeijelijck om crijgen, 20 soo groot als cleyn doot sloegen, waermede naer boort sijn gekeert met intentie om op morgen, soo Godt gaff het bequaem weder bleeff, alle de duyckerseyren, off soo veel wij bergen coste, op te halen, gelijck wij

22 d^{o},

regenachtigh weder, de wint uyt verscheyde oorden heen ende, weder schietende, edoch vrij hard wayende, echter naer lant voeren ende haelden, als voren geseyt, soo veel eyers als in de boot bergen costen, daer den dagh bijna mede heen liep, waeromme geen dassen, soo door vermoeytheyt als cortheyt des tijts, niet een doot sloegen. Ondertusschen dewijl den stuyrman met sijn bijhebhende volck doende was, ben eens alleenlijck het lant door ende om gegaen, daer eenige hutten stonden recht voor een sant baytgen, die van walvis ribben opgerecht ende met robben vellen overdeckt waren (edoch door d' outheyt schier vergaen), die ick vastelijck vertrou van Francen daergestelt sijn, alsoo der noch eenige gebroocke tinne botteljes ende commetjens, alsmede 3 à 4 vaten asch (apparent van gebrant hout) daer opgegaert lagen, ende bij de Francen, altoos in die plaetsen, daer ick geweest ben, tot linnen om schoon te broeyen ende

wassen in groote cuypen gebruyckt wort, maer watter hier mede uytgerecht is ben mij de rest aengaende..., Dit dan wel affgespeculeert hebbende, ben van daer de zeecant langhs gaende, die alomme vol clippen leyt, na de schuyt gekeert, onderwegen hier en daer eenige inhammetjes off cleyne sanbaytjens vernemende, die men bij verlegen weer (verstaende de wint vant lant wayende) soude cunnen inlopen, daer het oock van de voorsz. robben heel vol was. Vernam onder allen oock een plaats, daerder 10 à 12 bij den anderen lagen en sliepen, die soo ongemeen groot, vet ende out, want se schier wit waren, scheenen te wesen, als twee van de grootste robben, die den E. van Riebeeck op 't Robben eylant wesende heeft gesien, off beter te seggen, van swaerte als een coebeest, soodat men, mijns oordeels, niet eens en behoeffde te twijffelen off men sal wanneerder maer vlijt ende goet gereetschap toe gestelt ende gedaen wort, in sulcken grooten meenichte cunnen becomen, dat nae alle apparentie uyt die vanghst 's Comp^{s} hier te doene oncosten metter tijt alleen wel rijckelijck mochte goet gemaeckt worden, waertoe wel stercke carels dienen te werck gestelt, ende seer wel te passe sullen comen.

23 d^{o}.

Des smorgens sijn wij met een stijve Z. Oostewint van het voorsz. eylant 't seyl gegaen langhs de vaste cust naer de bay Saldanha (die 7 mijlen van d^{o} eylant leyt), daer wij omtrent 3 uyren naer den noen tot contentement op 5 vadem santgront (alsdan gepasseert hebbende een eylantge, daer omtrent een gotelingh schoot off int incomen leyt, daer mede een ontallijck meenighte van robben op saten) ten ancker quamen, sijnde 'teenemael besloten ende omtrent de 4 mijlen cun't opvaren. Dat hopen metten eersten (met de 3 eylandekens in de bay leggende) te ondersoecken, waervan dan meenen een pertinente

affteyckeninge te laten maecken. Wij hebben vandaegh ende gisteren de proeff van de dassen gehadt, maer verclaert se soo delicaet van smaecke, blanck ende cort van vlees sijn als het schoonste lam, dat men soude willen wenschen, wanter geen haes off conijn bij in comparatie comt.

Op dato onderstonden eens, naardat wij slecht lagen, te varen (mede nemende den segen) naer lant om eens te vissen; edoch woey een harde Z. Oostewint, maer alsoo het scheen aen lant slecht water (dewijl een opperwal was) te wesen, tgeen wij ter contrarie met groot pryckel wel haest vernamen, wantter te machtige hooge deyningen van den N. Oosten de bay inschoten ende soo affgrijsselijck tegen strant met stortinge aenrolden, dat een mensch affgrijsden die 't sagh, waerom malcanderen onnosel aenkeecken, siende geen apparentie om nae 't schip, veel min aen lant te cunnen geraecken, alsoo de wint hant over hant toenam. Echter naedat langen tijt geroyt hadden, (daerdoor vermoeyt sijnde) het voor den dregh te leggen, daer mede 3 à 4 malen voor gelegen hadden, 't niet lucken wilde ende veel water over cregen, stemden generalijcken, alsoo geen ander uytcomste sagen, het door de brandingh ('t geen als voorsz. affgrijsselijck sijnde) op 't strant te setten, dat wij in Godts naem onderstonden, die door sijn groot genade ons er noch redelijck deur hielp: daer wij des nachts mosten, te meer nat sijnde, een groote.... lijden ende daer blijven; edoch wiert, omtrent 6 glasen na gissinge daer geweest hebbende, stillekens met moy weder, soodat des anderen daeghs het geberchte opgaende, dat dor ende steenachtigh was, om sien off oock volcq off vuyren vernemen coste, gelijck in de nacht mede uyt siende, niets vernomen hebbende, van daer nae boort sijn gekeert daer wij den

24 d^{o}

wel ende behouden, edoch noch cout ende nat sijnde, aenquamen, daer den schipper verblijt sijnde, van onse wederomcomste, alsoo wij noch den heer van Beeven speelden[1], een brandewijntjen liet schencken om ons van binnen wat te verwermen, 't geen mijns dunckens (om sieckte voor te comen) een nodige saecke was.

Op dato sont den schipper den stuyrman eens uyt vissen, die naer dat 4 trecken[2], waerinne verscheyde soort van soet smaeckende vis gevangen had, een van de voorsz. eylantjens in passant aendeet, waervan oock omtrent 60 jonge scholvers[3] (daervan noch eenige daerlatende) medebracht, die ons niet te onpasse quamen: wanter weynigh voor te schaffen viel.

ady 25 d^{o}.

Des morgens mottigh weder met herde Z. wint. Hebben den constabel gelast 2 schoten (gelijck op ons arrivement mede gedaen had) te schieten, opdat de inwoonders, soo daer eenige waren, mochten voor den dagh ende met ons comen negotieren offte ruylen, die tot dato niet vernomen, veel min hun vuyren off roock gesien hebben, waeromme wij presumeren, sij van hier naer de Caep vertrocken sijn, te meer omdat het lant hier allomme heel dor ende onbequaem om eenige cost voor hun ofte haer vee te becomen, is. De son brack omtrent den middagh door, soodat moy weder wiert, waerom d^{o} Verburgh met den schipper naer het eylantjen (daer den stuyrman op gisteren had aengeweest) sijn gevaren, 'twelck seer steenigh ende ruygh bewassen is, soo van loff van esperges (edoch van bitteren aert) als andere ruyghte en doornen, daer op verscheyde vogels haer

1) d.i. nog trilden van de koude.
2) Hier zijn de woorden *gedaan had* uitgevallen.
3) soort van watervogel.

nesten hadden gemaeckt, met namen reygers off cranen, eyereeters, meuwen, duyckers ende scholvers, daervan wij der 5 à 6 medenamen ende de rest jongh sijnde daer lieten. Vernamen oock eenige slangen, als mede een gemeene lantschiltpad, die met de scholvers in de schuyt lieten brengen; waermede nae boort sijn gekeert, daer wij aent schip comende een groote meenichte van herders vernamen, waerop den schipper aen lant voer om te vissen, die naerdat 4 à 5 trecken gedaen had met omtrent de 500 herders (waer onder twee cleyne tonghkens waren) aen boort quam, verhalende dat eenige steenen vol water gedaen had om sout (daer al een hant vol had uyt gehaelt) te garen, opdat van hier vertreckende, daermede herders off steenbraessems, dieder overvloedigh ende facil te becomen sijn, in te souten, omme op de reys, die langh cost duyren, voor 't volck te laten schaffen.

26 d^{o}.

Moy weder, wint als voren. Quamen, soo als achter sat en schreeff, een partij Hottentoos langhs de strant op 't schip aengaen, waeromme sonder toeven nae lant voeren, yder man met een musquet ende houwer versiende, alsoo men dese brutale menschen weynigh vertrouwen mach, noch mede nemende eenige plaetjens coperdraet ende taback om met haer, soo sij eenige waren ons aenstaende bij haer hadden, te ruylen; maer vernomen ende vertrouden vastelijck het strantlopers te wesen, want se geen beesten, schapen noch oliphantstanden hadden, oock niet van hooren wilde, wijsende, soo veel wij verstaen costen, die bij de Saldanhaers, ende de bay ofte spruyt hoger mosten opvaren, soo wij die waren begeerde te becomen. Dat wij metten eersten (Godts weder ende wint toelatende) voornemens sijn te doen, op hoop daer eenige proffijt voor onse heeren principalen mochte te halen wesen, daer wij (mijns aengaende) alle mogelijke vlijt toe

sullen contribueren als doenlijck (eer ende eedts halven schuldigh sijnde). Wij brachten echter 2 van de voorsz. Hottentoos (daer voor 2 van ons volck in de plaats moste laten) aen boort, die doen se wel gegeten, gedroncken ende getoebacqueert hadden, op ons versochten, soo se met teeckens te kennen gaven, hij ende haer medebroeders, die aen lant waren, op het eylant, dat int incomen van de bay leyt (daer se apparent voor desen van Francen, off andere wel waren opgeseth) gaerne wilde wesen, met haer monde baffende, ende in haer hant een stock hebbende, slaende daer mede, seggen wilde: sij daer hercas, te seggen robben (dieder als meer geseyt in groote abondantie sijn), wouden dooth slaen omme met het vleys haer holle buycken (daerinne loose wegen weynigh hadden) op te vullen, dat in der daet soo was, want se allen seer mager ende schrael waren. Tot het versoeck van haer aen ons costen niet toe verstaen, want se ons wijs maeckten (aen lant comende) met hun allen herten off eenigh wilt soude gaen schieten, om aen ons tegen toeback te ruylen, daerop wij se naer lant sonden, ende onse 2 man weder aen boort brachten; wat van haer wijs maecken vallen sal, sullen ondertusschen in hoop blijven ende verwachten de uytcomst.

Sondagh 27 d^{o}.

Weder ende wint als voren. Naerdat des smorgens de christelijcke vermaninge gedaen was, quamen de voorsz. strantlopers weder naer het schip gaen, die ons weder naer lant presten, yder als vooren sijn geweer mede nemende, wantse riepen, meenende yts sonderlinghs bij haer gevonden te hebben; gelijck wij deden, want se haer vrouwen (daer onder eenige swaer waren) mede gebracht hadden, waeromme siende dat van die arme menschen (die ter contrary van ons begeerde) niet te ruylen viel als schiltpadden, struyssdoppen (daer van 't volck met

ons consent eenige ruylden) ende diergelijcke vodderijen, een treck 5 à 6 met de zegen lieten doen, daerinne verscheyde soort van soet smaeckende vis (die naem mij onbekent) nevens omtrent 200 herders vingen; waermede siende dat niet anders costen uytrechten, weder nae boort voer.

28 d^{o}.

Des smorgens stil helder weder, waeromme voorñ Verburgh den schipper voorhielt, dat het heden bequaem tijt was, om met de schuyt de voorsz. bay soo hoogh op te varen als doenlijck was, om inspectie te nemen van alles dat daervoor mochte vallen, off daer oock int geberchte eenige Saldanniers gelijck de strantlopers 26 pass^{o} ons hadden aengewesen, ende dat se daer (als meer geseyt) hun onthoudende waren, ende bij ontmoetinge (dat willen hopen) met haer in alle min ende vruntschap mosten soecken te mangelen, [so] proffitabelijck voor onse heeren Meesters als doenlijck was, mitsgaders voorts te vernemen, als d' instructie aen ons Opperhooft medegegeven, int largo dicterende [eñ] belastende was. Waerop voorsz. ons schipper minnelijck antwoorden, dat sulcken te onderstaen vrij hasardeus was, ende men pryckel soude cunnen lopen van lijff en leven te verliesen: derhalven eenige onheyl ons ontmoetende (twelck Godt verhoede) een sware verantwoordinge voor hem soude vallen, soodat, om cort te gaen, seyde daer toe niet te cunnen verstaen, want ten tijde noch aen de Caep in de Taeffelbay leggende den E. van Riebeeck, waer mede over die saeck in discours ende hem de swarigheyt als voorsz. voorg'houden hebbende, wel expresselijck bevolen had, sulckx niet te laten beginnen, ende het volck soo lichtelijck niet in pryckel moste stellen. Daervan voorsz. boeckhouder het sijne gelooffde: want hij wel wiste wat d' instructie als voorsz. belastende was, ende antwoordde, seggende, soo hij het

wagen dorstte ('t welck nochtans soo wij handelen ende ruylen wilde, daeromme oock daer gecomen waren, last volgende geschieden moste), wel heen wilde varen, sonder die pryckel te ontsien, 't geen d' een soo wel als d' ander uytwijsende den generalen articulbrieff gehouden was. Daerop den schipper, hem bedenckende, ten eynde resolutie nam, ende liet alles tot de reys nodigh sijnde reedt maecken, bevelende den constabel 2 steenstucken ende toebehoren, tot de schuyt uyt vaderlant mede gegeven, voor op te setten, nevens musquets, bandeliers ende houwers, opdat wij ons daer door deffensiver bij overval ofte verrassingh mochte stellen.

Waerop wij in den naem des Heeren met ons sevenen (daaronder den voorsz. boeckhouder ende stuyrman gereeckent) de bay ofte spruyt sijn opgevaren, die seer moeyelijck door de meenichte van de santplaten is op te comen, echter naerdat omtrent middagh was, ten eynde quamen soo hoogh als eenigh vaertuygh can geweest hebben, daer wij onder het geberchte ons leger hielden tot

den 29 d^{o}.

's Morgens mistigh, alsdoen wij weder van daer voeren, want wij geen menschen (veel min vuyren off roock vernemende) off yts dat noteren waerdigh was, ende quamen des naermiddaghs, naedat op alles wel acht genomen hadden, omtrent een mijl van 't schip, daer wij langhs de wal heen hielden om sien off oock water costen vinden, dat wij ten eynde van de voorsz. bay, doen omtrent ½ mijl van 't jacht noch sijnde, vonden, daerbij een groote meenichte van beesten ende schapen gelegen hadden, alsoo der veel van d^{o} mest, noch versch sijnde, laga, waerom vertrouden niet verre van daer coste wesen, apparent op een plaets, daer wat veel voor 't vee te eeten viel, want hier alomme niet veel te crijgen was.

Soo dat d^{o} Verburgh, mede nemende een soldaet, het lant een moy stuck ingingh, daer een maniere van een crael vonden, die met tacken rontsom toegeleyt was, waerinne mede veel beesten geweyt ende gelegen hadden, maer waren, soo 't scheen, van die plaetse langer vertrocken als de vorige, 't geen, als meer geseyt hebben, niet vremt was, want het lant, dat bij de groene tijt heel goet ende nu te machtige dor is, soodat se sonder twijffel van hier naar de Caep verreyst sijn. Daervan onverseeckert sijnde, liet weder een schoot schieten, gelijck op gisteren met de 2 steenstuckgens oock hadden laten doen, om soo se noch dighte bij waren mochten wederom comen, gelijck gebeurde; want wij se noch tegen den avont, naerdat aen boort ende den schipper rapport gedaen hadden, vernamen, waerom verblijt sijnde naer hun toevoeren, welcke sijnde met hun drie, vette gladde ende cloecke carels waren, daerbij minnel^{r}, oock beter costen verstaen als de strantlopers; die wij met een toebackjen onthaelden, ende onse coopmansschappen toonden, daer sij een groote treck (te weten naer 't coper) hadden, ons wijsende, alhoewel wat verde heen was, schapen ende wat sij crijgen coste wilde halen; maer wesen, dewijl se heen gingen, met het jacht hoger mosten opcomen, seggende: water, water, waermede te kennen gevende tot daer toe, waerop sij, verbleyt ende wel tevreden sijnde, van ons scheyden ende wij naer boort voeren, met intentie om op morgen met het jacht, doenlijck sijnde, hoger op te varen.

30 d^{o}.

Des morgens herde Z. wint, waerdoor tot leetwesen gefrustreert off belet van ons voornemen bleven, die tot den

31 d^{o},

noch al continueerden; maer voeren echter (alsoo de voorsz. weder riepen) dwars van 't schip naer lant, want wij door de herde wint niet hoger

costen comen, als bij de wal met een lijn op te halen, gelijck gedaen wiert. Daer wij vernamen, dat d^{o} Hottentoos een jongh reetjen met hun pijlen geschoten hadden, dat den schipper voor een span dun coperdraet (dat sij saracqua noemen) ruylden, alsmede 3 witte puntjes om aen die van Saldanha te thoonen. Waeromme siende, datter niet anders te doen viel, noch mede nemende een hoosvat met sout, dat wij op de clippen bij malcaer geschraept hadden, naer boort seylden.

Primo November.

Weder ende wint als voren, edoch soo hardt niet wayende, soodat wij eens voeren ter plaetse daer geseyde Verburgh den 29 passado met den stuyrman had geweest, den schipper aenwijsende de plaetsen daer de beesten in groote meenichte gelegen hadden, meenende eenige van dien off ten minsten de meesters daervan gevonden te hebben, die tot leetwesen niet vernamen; waeromme een hoger bergh opclommen, die seer clippigh, steenigh ende met crepelbosch bewassen was, dat qualijck costen opcomen, daer van wij den Taeffelbergh ende 't Dasseneylant mackelijck sien costen, soodat geen inwoonders, veel min haer vuyren off roock, vernemende, 't geen wel gewenst hadden, van daer weder nae boort sijn gekeert, noch aent strant in passant een treck 3 à 4 doende, waerinne omtrent 60 herders als andere vis vingen.

2 d^{o}.

Weder ende wint als voren, edoch vrij harder doordringende. De strantlopers weder roepende, hebbent weder dwers aen lant geset, die weder een jongh reetjen ende een cleyn steenbockjen gevangen ende geschoten hadden, daervoor Verburgh 2 span off daer omtrent dun coperdraet gaff, als mede 2 duym breedt toeback voor een groote zeekoestant. Sagen soo als met ruylen gedaen had, aen de overcant vuyren, daer

wij gaern heen gewilt hadden: want vertroude de Saldanh^{rs} daer te wesen, 't geen al onderstonden; maer siende dat niet gaen wilde, het voor de wint naer boort setten; hadden al vooren een treck a 6 laten doen, maer niet gevangen.

3 d^{o}.

Weder seer harden wint als vooren. Sagen die van Saldanha weder vierren, die wij vreesden van daer vertrecken soude, soo wij langer (sonder bij haer comende) wachten, derhalven om uyt die vreese te sijn, onderstondent al weder van 't schip dwers aen lant te setten, de schuyt als vooren bij de wal optreckende, tot dat wij sagen de Saldanhars aen de Z. sijde costen beseylen, daer wij in Godts naem nae toe staecken, die 2 schapen bij hun hadden, als fraye puntjens, schiltpats ende struysdoppen, daervoor se wesen[1)], aen de Caep omtrent een span taback gegeven wiert, wanter van ons daervoor een weynigh gepresenteert was; de puntjens, omdat se redelijck waren, ruylden een bosjen voor een span taback. Hadden de schapen mede gaerne gehadt, maer costen (dewijl se te veel hebben wilde) niet accorderen; vraeghden hun offse ossen off boebas hadden, daerop een hunner alleen (sijnde doen met haer 15 à 16 sterck) antwoordde, seggende Caep, Caep, daer uyt te verstaen was met de boebas, schaeps ende cramerij, alsoo hier voor haer ende 't vee (soo se mede wesen) niet te eeten viel, vertrocken waren, die men vastelijck vertrout daer, off daer 't groen is, soo langh sullen blijven, tot hier weder bequaem wort om hun beesten te cunnen weyden, daer hier fraye vlacktens toe sijn, ende van[2)] hier, met jacht sijnde ende met eenen winter laegh

1) d.i. gelijk zij met teekens te kennen gaven.
2) voor *van* schijnt *men* gelezen te moeten worden.

leyden[1], wel wat meer soude cunnen uytrechten, als bij dese tijden, waer aen d' E. Comp[e] mijns gevoelens soude gelegen wesen, door de dagelijxe ruylinge ende proffijten, die der heel gevoeghlijck ende gemacklijck soude cunnen geschieden, waerop ons bijsonder te letten staet, ende daervan ons de tijt ervaringe wert[2] geven.

4 d[o].

Bequaem weder, wint soo hart niet wayende als voren. Ben met den schipper weder naer de Saldanhars gevaren, daervan wij de 2 schapen voor 2 cleyne plaetjens nevens 2 seekoestanden ende 5 à 6 witte puntjens ruylden, die niet anders bij hun hadden, ons affscheyt namen, ende voeren in passant eens aent Z. lijckste eylantjen, daer wij de schapen lieten op loopen, wantter redelijck gras stont; daer een redelijck partye robbenvellen op malkanderen gestapelt lagen, edoch de bovenste door den regen bedorven, die de Francen daer apparent op voorraet gelaten hadden, op hoop (daer wij se metten eersten sullen inlaeden ende daermede aen de Hoop brengen sullen) se weder te vinden, 't geen hem misschien wel een mordiabel etc. ende boggerflamen[3] om leggen[4] sal, waermede sijn vellen quyt sijnde ende teycken van Comp[s] possessie siende, daer en boven sal moeten van daen blijven, 't geen hem sonder twijffel spijtende, op een onnoselen bloet, daer cans over siende, sal vergelden.

Op dato voer den stuyrman door last van den schipper uyt visschen, die des avonts weder aen boort quam met een vanghts van 103 steenbraessems, daer men der onder vont, die van 10 tot 18 ℔ swaer waren,

1) *laegh leyden* is onverstaanbaar: misschien moet *langh beyden* gelezen worden.
2) d.i. *zal*.
3) *bougre flamand*.
4) in plaats van *om leggen* leze men *doen seggen sal*.

nevens 1000 herders, die hij op de vlackte off santplaten, daer over 9 à 10 trecken gedaen hadden, daerinne mede verscheyde tot omtrent de 50 heyen[1)], dieder in redelijcke abondantie mede sijn, daervan meergenoemde boeckhouder aen den schipper, in presentie van den stuyrman, verhaelde, dat d^{o} heyvellen den E. van Riebeeck ons opperhooft wel begeerde ende proffijt in Japan (dat ick hem selver eens aen taeffel sijnde had horen verhalen) voor d' E. Comp^{e} wist te doen, waerop den schipper antwoorde, het ander slagh van vellen waren, waermede ick most gecontenteert blijven, totdat het opperhooft daer kennis aft hebbende, hun moght belasten, denckende met de vermaninge voldaen te hebben.

5 & 6 d^{o}.

Bequaem weder, de wint noordelijck, waerom naert eylant ben gevaren om alle de robbevellen, die noch goet waren, aen boort te senden, 't geen met de boot in 6 toghten gedaen wiert, bestaende in 't geheel in 2733, waeronder de 600 off meer besnoyde gereeckent hebben. Ondertusschen de schuyt heen ende weder voer, liet se, gelijck selffs mede deed daer yts aen bedorven was, besnoyen, die anders daer gebleven soude hebben, want dewijl sonder twijffel die om de wol te doen sal wesen, docht mijn datter niet aen gelegen was, al liepen der wat cleyne stucken onder, alsoo se daer soo wel als op de heele vellen was, die allen seer gladt yder met 18 pennen op de vlacke aert sonder vett aengelaten te hebben uytgereckt ende gedrooght waren, die ons om naer 't patria aen onse heeren meesters te senden, heel wel te passe comen, ende ons tot naerightingh mede te dienen.

7 d^{o}.

Weder ende wint als vooren, is den schipper

1) *haaien?*

ende stuyrman uyt vissen, die naedat se omtrent een uyr hadden uyt geweest, met een vanghst van omtrent de 500 herders ende 2 steenbraessems aen boort quamen. Hadden oock mede om hout en water uytgesien, maer geen water ende hout, niet dat bequaem om branden, gevonden.

8 d°.

Stijve Z. doordringende wint, sijn wij met het jacht onder zeyl gegaen, alsnu al 5 dagen geleden geen inwoonders hun vertoont hebben, met meeninge het achter 't eylant, dat int incomen (hier voren meer geroert) leyt, te setten; maer wierde genootsaeckt door de groote zees ende hooge deyningen het nae de bay St. Helena, daer wij noch wesen moste, voor te laten staen, daer wij 't omtrent 4 mijl van Saldanhabay sijnde, mosten setten. Sagen int heen seylen langhs de vaste cust veel clippen, die bijnae 1½ mijl in zee streckte, soodat het hier, om de waerheyt te seggen, vrij wat haserdeus valt, te meer volgens seggen van de schipper ende stuyrman, dat de cabeltouwen, waermede op een lager wal te anckeren, gelijck wij hier doen moeten, heel sleght ende onbequaem sijn om eenige force aff te staen, het om 't schip ja lijff ende leven te doen wesen; maer willen hopen, daer wij in sijn, den Eenigen al het ten besten keeren ende ons bewaren sal.

9 d°.

Weder ende wint als voren, sijn wij des avonts in de voorsz. bay St. Helena op 5 vadem santgront g'anckert (leggende alsdoen noch bijna 2 mijlen van de wal), daervan wij mede een affteyckeninge sullen laten maecken, waerinne ten naesten bij sal cunnen bespeuren, het hier vrij pryckeleus te leggen valt.

Sondagh 10 d°.

Moy weder ende wint als voren; heeft den schipper den voorñ boeckhouder ende stierman eens naer lant gesonden om te vissen, maer

costen, doordien 't aen strant seer clippigh, soo vert men sien conde, was, ende op veel plaetsen niet aencomen costen; maer door veel soecken vonden ten eynde een plaets, daer 2 trecken deeden, daerinne, naer dat den zegen verscheyde malen aen de clippen vast raeckte, daer wel gemeent hadden 't schoonste te wesen, echter noch vingen omtrent de hondert vissen van een vremde slagh, alsmede 5 platte ende 2 haringhs, die een hanticqse[1] hooft hadden, met een scharpe speer op den rugh, sijnde de staert bijcans 't fatsoen van een hey. Waren mede eenige onder, die bescheydelijck pooten hadden, diese onder in de buyck wegh conde halen; sijn se seer vremt, gelijck aen nevenstaende affteyckeninge bespeuren cunt, daermede, alsoo aen lant off strant niet vernamen, dat noterenswaerdigh was, naer boort zijn gekeert.

11 d^{o}.

Schoon weder ende wint van den Noorden, waermede meende van hier te vertrecken, dat al onderstonden, maer mosten des avonts edoch, omtrent 2 mijlen off meer gewonnen hebbende, weder op een hoeck, om te bequamer in see te geraecken, anckeren, alsoo de wint weder naert Zuyen schoot.

Op dato wiert oock bij den scheepsraedt besloten, door de pryckel, die ons hier leggende soude cunnen overcomen, waer, Comp^{s} dienst ongevordert, mitsgaders 't schip, jae lijff ende leven soude cunnen verloren werden, waeromme wij, sooveel het mogelijck ('t geen een yder te raden soude sijn), ons van hier wederom op spoedighste te begeven[2], ende weder in de Saldanhabay aen 't Dassen-eylant off andere eylanden ons werck, waerom uytgesonden sijn, te bevorderen, profitabelijxt voor onse heeren Meesters, als doenlijck is; opdat daerdoor ons opperhooft bij hen comende

1) hand-dik?
2) De zinbouw is in de war.

occasie hebben mach te seggen: wij iveraers, van d' E. Comp^{s} proffijten te soecken (dat al eenighsints met een Caepse gerechtigheyt gedaen hebben), als schuldige gehouden sijn.

12 d^{o}.

Moy weder met een Noort Westen wint. Sijn weder 't zeyl gegaen, ende quamen omtrent 3 uyren naer noen noch ondert eylantge, dat in 't incomen van de bay Saldanha leyt (daer wij 8 pass^{o} oock meende onder geset te hebben) ten ancker, daer wij naer toe voeren om sien, off daer mede robben soo facil te becomen waren, gelijck op 't Dassen-eylant, die wij soo mackelijck in sulcken grooten meenichte cunnen becomen als begeren; edoch mancqueerde ons aen stocken, die wij allen op de robben stucken sloegen, dat affgrijsselijck groote beesten waren, ende vrij veel speck hadden.

13 d^{o}.

Moy weder. Sijn van daer door goetvinden van den schipper weder onder seyl gegaen, ende quamen des middaghs voor 't Dassen-eylant op 10 vadem santgront ten ancker, daer wij over de veertigh dassen (naer veel lopen ende rontom tuymelens) doot sloegen, alsmede een partye eyers uit de nesten haelden, die naer boort brachten. Van de robben willen niet stellen, want se bij duysenden (gelijck meer geseyt hebben) facil genoegh te becomen sijn, te meer alsoo in plaetse dat sij van ons mosten, wij van haer op de loop peuren, 't geen al gewenste saecken sijn.

14 d^{o}.

Des morgens mot ende mistigh weder. Sijn weder 't seyl gegaen naer den Taeffelbay, daer ontrent den avont, de Heer sij gedanckt, wel ende behouden ten ancker quamen, ende den E. van Riebeeck, 't opperhooft, rapport deden, van onse francen robbenprijs, alsmede van alle 't gene ons vorders voorgevallen was. Ons vrundelijck welkom heete; daer mede ick desen besluytende ben.

Voor aengetoge opperhooffden des gemelten jaghts hadden ons oock mede gebracht 5 dode ende 5 levendige dassen, van smaecke soo schoon ende delicaet als de beste capoen in 't vaderlant can wesen, geen haes off conijn eenighsints daerbij in comparatie comende; hadden oock geruylt 3 à 4 zeekoetanden ende omtrent een hantjen vol struysveren, voor wat taback.

Heden quamen weder eenige Saldanhars int fort, tijdinge brengende dat veele van haer volck met vrou, kinderen ende al hun vee dightebij waren, versoeckende voor hunne brengende tijdinge een tabackjen, daer hun mede beschoncken ende vrundelijck tracteerden. Om te meer aen te locken, soo toonden haer oock partye plaetjens coper ende taback, daer seer graegh nae scheenen, hun niet genoech cunnende verwonderen over de groote quantité, hoope gevende binnen 2 à 3 dagen soo meenichte van koebeesten, schapen etc. hier omtrent soude vernemen, dat noch wel coper ende taback, om dezelve van hun te handelen, souden te cort comen.

15 d°.

Wint ende weder ut s. Hebben heden 1895 gedrooghde robbevellen uyt 't jacht aen lant gecregen, die desen dagh noch altemalen op de solderingh van ons woonhuys (omme verrottingh voor te comen) lieten bergen.

Savonts comen noch 4 andere Saldaniers int fort, ons preadverterende van de comste der meenichte volckeren met al hun vee, ten fine voorsz., biddende om een weynigh taback voor de brengende tijdinge, dat hun geerne gaven tot meerder aenlockinge.

16 d°.

Wint Z. Oostelijck ende warme sonneschijn wesende, hebben op dato wederom 821 d° vellen uyt 't jachtjen voorsz. aen lant gecregen, die mede op de solderingh bij d'anderen lieten bergen, ende blijven

de tuyniers ondertusschen vast besigh- om wat wortelen in aerde met mest toegemaeckt te sayen, waervan 't goet succes metter tijt hoopen te ervaren.

Savonts begond vrij hard uyt de Z. Oostelijcken kant te waayen, geduyrende tot den

Sondagh 17 d^{o}.

's Morgens, doen 't weder warme sonneschijn wierde, ende de wint uytten N. Westelijcken kant cregen. Mitsgaders 5 à 6 van de voorhaelde Saldaniers vertrokken met een tabackje tot een foy op hun gewoonlijck troghelachtigh versoeck, belovende niet weder herwaerts te keeren, dan met al hun macht ende vee, daer haer minnelijck toe versochten, ende dewijl sulckx al verscheyden malen geseght hebben, schijnt vrij wat ongeloofflijck te wesen ende de saecke niet wel vast te staen, edoch willen d' Almogende ondertusschen bidden, hun herten tot ons genegen sal maecken, ende 't goet succes ons in corten te laten toecomen, alsoo 't selve voor de dagelijxe invallende siecken (omme tot reconvalisatie ende verquickinge te comen) onder 't volck ten hooghsten van noden is.

18 d^{o}.

Smorgens dysigh weder met N. Westelijcke wint als voren, edoch op den dach claer, met warme sonneschijn.

19 d^{o}.

Weer ende wint als voren. Sont de schipper van 't jacht sijn volck na de soutpannen om sout, daer seer sober van versien was, comende savonts elck met een goede draght uyttermaten schoon wit sout thuys, nevens raport, dat noch goede quantiteyt te becomen was, als oock dat daerontrent vernomen hadden ongeveer 40 à 50 Saldaniers, met wel een duysent soo koebeesten als schapen, die morgen wilde bij 't fort brengen om coper voor te handelen, hebbende d' onse seer minnelijck bejegent ende met deselve in alle vruntschap een tabackjen gedroncken etc.

20 d^{o}.

Wederom schoon weder sijnde met Z. Oostelijcke wint, hebben ons volck met haer 29^{en}, daer onder 6 musquettiers, oock om sout uytgestuyrt, onder opsighte van de boeckhouders van den Helm ende Verburgh, die savonts met treffelijke drachten wederom quamen, ende rapporteerden, noch heel veel in de pannen bleeff, mitsgaders gelegentheyt was, alser volck toe gebruyckt cost worden, om jaerlijckx veele schepen mede aff te laden. Hebbende oock Saldaniers met coebeesten op comende-wege herwaerts vernomen, waervan eenige heden met 4 schoone coebeesten bij ons waren geweest, edoch soo duyr, dat niet hebben cunnen handelen, maer eenlijck wat goet tractement aengedaen, tot meerder aenlockinge.

Savonts begond vrij hard uytten Z. Oosten te wayen, nemende tegen den nacht soo affgrijsselijck toe, dat meenden onse wooninge, ende al wat hoogh boven aerde stont, om vert soude wayen, geduyrende tot den

21 d^{o},

doen de harde wint wat, doch weinigh, affnam, ende sonden heden partye van ons volck om wat coemest te halen, omtrent 1½ mijl van 't fort in abondantie leggende, die tegen den middagh yder met een goede draght, nevens een Saldanies capteyn, wederom quamen, rapporterende dat meenichte koebeesten ende schapen etc., ontrent de Versse revier hadden vernomen, ende van de Saldaniers minnelijck in hun hutten onthaelt, ende met koemelck wel getracteert waren. Hebbende desen Saldanjes capteyn (daeghs te vooren in 't fort geweest) met een van ons volck voor affgesonden een delicaet schaep, tot vereeringh aen 't opperhooft, voor dat hem gister middagh met een tabackje ende wat andere spijse nobel getracteert hadden, gelijck desen middagh, nevens desselffs huysvrou ende den Ottento Herry (die wat gebroocken Engelsch spreeckt) mede deden, ende d^{o}

vrou met wat coralen om den hals ende coperdraet tot armringen, nevens een tabackje in recompens van 't schaep beschoncken, op hoope hem door onse cordiale ende goede tractementen te beter tot ons genegen ende gewent maecken soude. Deselve brachten oock haer eygen spijse, namentlijck melck in groote ledere sacken mede, die met een quastjen off cleyn swabbertjen, bijnae een spetie als van henp gemaeckt wesende, opslobberden, seer speculatyff ende vremt om aen te sien.

22 d°.

Heet sonneschijn, stil weder. Quamen eenige Saldaniers met 3 schapen voor 't fort, daerder 2 affhandelden, elck voor schaers soo veel dun coperdraet als 't schaep langh was, wegende omtrent ½ ℔ ende ⅛ ℔ taback toegift, samen monterende voor yder schaep 6 stuyvers; 't derde, een weynigh groter wesende, wilden eens soo veel voor hebben, daeromme niet costen in de prijs overeencomen, om hun in geen quade gewoonte te brengen.

Ondertusschen sijn d' adsistenten van den Helm ende Verburgh, nevens noch 4 à 6 personen, met ons consent gegaen na den Saldanhasen captijn (op gister hier geweest), haer mede gevende een goede houte doos vol gecorven taback ende wat pijpen, om deselve te tracteren, nevens een stuck dick coperdraet, quansuys in plaets van een rottangh elck in de handt, om haer graegheyt nae 't selve te vernemen, sonder nochtans eenige mine van ruylinge van beesten te thoonen. Dewelcke omtrent 1½ mijl van hier, daer 't mostert saet staet, bij haer comende, van den voorsz. oversten ofte capteyn seer fatsoenlijck wierde willecom geheeten, ende allomme geleyt, om den rijckdom sijner huysen, 15 int getal wesende, nevens desselffs beesten ende schapen (wel 15 à 1600 bij den anderen hebbende) te thoonen, na 't welcke hun in sijn huys van

matten (seer fray ende radelijck groot gemaeckt) liet comen neder sitten ende, eenige vrouwen laten melcken hebbende, met melck minnelijck ende vrundelijck onthaelden, spenderende d' onsen wederom rijckelijck taback, haer ten dien eynde (als geseyt) met schone pijpen, gekorven mede gegeven. D' onsen hadden oock een tinne commeken metgenomen om melck uyt te drincken, daer den capiteyn ofte oversten ende sijn vrouwen mede uyt begeerde, ende toegelaten wierden te drincken, dat voor een groote eere van d' onse aennamen; wesende seer graegh na de stucken coperdraet, in plaetse van een rottangh, als voorsz., in de hant hebbende, voor welcke een omtrent 5/4 ℔ wegende, een seer schoon vet calff ende voor 3 d^{o} stuckx een coebeest presenteerden, edoch gelieten d' onse haer off sulckx niet te verruylen was, maer bij 't fort comende genoech vinden souden bij 't Hollants opperhooft, die genegen was met hun in alle minne ende vruntschap te handelen, waerop den oversten belooffden morgen den Hollantsen capteyn in 't fort met beesten te comen besoecken.

Desen oversten der Saldanhars werd van sijn volcq dapper ontsien ende veel werck aff gemaeckt, wetende oock seer wel sijn reputatie te houden. Waren omtrent met vrou ende kinderen samen sterck 250 sielen, suygende de kinderen aen d' euyren van de schapen, daer se de moeders van achter tusschen de schapen haer benen aenleyden, seer soet ende speculatyff om aen sien. Hebbende hare hutten ofte huysen fray in een ronde cringh besloten, daer de beesten tusschen beyden hielden, ende d' onsen te verstaen gaven op die plaetsen soo lange souden blijven tot hun beesten 't gras daer opgegeten hadden, als wanneer met deselve ende hare huysen bij 't fort soude comen, om haer beesten daer soo lange te weyen

alsser oock gras stonde; wijsende d' onse meenichte vuyren in 't lant, ende te verstaen gevende daer oock veel volckx met groote meenichte beesten herwaerts op comende wegh waren, die oock genegen soude sijn met ons te handelen.

Savonts sagen uyt fort aen d' oversijde van de bay veele vuyren over ende in 't geberghte branden, dat ons den Hottento Herry te kennen gaff altemalen Saldaniers waren, met soo overvloedigh veel vee, dat wij wel haest coper sullen te cort comen, 't welck Godt geve, amen.

Op dato hebben soo veele van den schipper van 't jacht vercregen, op onse meenighmael gedaene ernstige ende iterative vermaningen, ende van dage noch mael gegeven expresse last, vermits 't bequame weder, dat denselven 't incomen deser baye heeft affgediept, ende bevonden teenemael sonder pryckel te wesen, als bij d' affteeckeninge nader te sien sij, verclarende in 't comen deser baye onmogelijck te sijn eenige schepen te verseylen, als door moetwillige sloffigheyt ende loshooffdigheyt sommiger schippers ende stuyrluyden, welck vorder oordeel aen de zee-verstandige laten.

23 d^{o}.

Stil weder met fraye liefflijcke regen. Heden quamen wederom partye Saldaniers met een schaep voor 't fort, dat voor 1 plaetjen coper ende omtrent ¼ ℔ taback toegift ruylden, item een schoone stier voor de waerde van omtrent 2½ gulden aen plat coper, d^{o} draet ende taback, van den Saldanhasen capteyn, nae sijne gedane belofften daer mede hier gecomen wesende, die, neffens desselffs vrou ende 6 à 7 van sijn principalen, vrij wat tractement ende vruntschap bewesen, om te meer tot ons genegen te maecken ende met al sijn vee bij 't fort te locken, vertreckende tegens den avont met goet contentement

weder wegh; comende ondertusschen 't jachtsvolck met sout uyt de soutpan, rapporterende seer veel aengegroeyt was.

Sondagh 24 d^{o}.

Warm sonneschijn weder met N. Westelijcke wint.

Snamiddaghs gingen de boeckhouders van den Helm ende Verburgh, nevens noch 15 à 16 personen, redelijck wel g' armeert, met onse kennisse wederom na den Saldaniers capteyn, haer medegevende wat gecorven taback ende pijpen, om den selven ende sijne principalen wat tractament ende caressen aen te doen, op hoope hunluyden met al de beesten nae 't fort te troonen, mitsgaders alsdan te beter occasie van handelinge te becomen, alsoo ons tot dato noch maer 11 à 12 stux, soo koebeesten als schapen, toegebracht sijn, ende wel nodigh ware wat meerder voor de siecken versien mochte worden van de beesten, bij hun in overvloet wesende. Bij haer comende wierden van den capiteyn offte oppersten in sijn hutte als te voren seer minnelijck onthaelt ende welcom geheeten, mitsgaders met melck (dat sij *bie* noemen) gepresenteert te tracteren, welck d' onse, vermits hare potten seer vuyl ende onbequaem uyt te drincken waren, met goet fatsoen ende beleefftheyt (soo veel doenlijck was) excuseerden, beschenckende hem, nevens eenige van sijn principaelste edeluyden, in erkentenisse van hare cortosye, ende oock om haer als geseyt te meer met hun vee bij 't fort te locken, met wat pijpen ende taback. Edoch in discours bemerckten uyt teyckenen ende gebroocke Engelse woorden, dat niet genegen waren bij 't fort te comen, maer nae 't groot boschagie, omtrent 7 mijlen van hier leggende, ende bij gemelte boeckhouders eerst gevonden ende ontdeckt sijnde, te vertrecken. Ondertusschen toonden d' onse hem mede eenige stijlen coper, quansuys tot rottangh in

de hant hebbende, daer gansch geen graegheyt meer nae thoonden, maer hun daervan soo coel hielden, alsoff noyt eenigh coper meer gesien hadden; oock gansch ongenegen om te handelen, dat ons op 't hooghste doet verwonderen, niet wetende wat van de saecke sullen dencken, alsoo noch op gisteren middagh selffs belooft had (nae dat nevens den Hottento Herry, die wij in de te drijven handelinge als tolck gebruycken, wel onthaelt was) in corte daegen met al hun vee bij 't fort soude comen ende handelen, waerom halff beducht sijn, voornoemden Herry (dewijl de Saldanhars jegenwoordigh seer toegedaen ende te voren altijt vijanden plachten te sijn) in plaetse van wel met ons te handelen, quaet stoockt, daer met alle naerstigheyt ende vlijt metter tijt noch wel hopen achter te comen, als wanneer, sulckx waer sijnde, niet vremt ware hij met vrou ende kinderen, nevens alle de Waterluyden, door een soet lijntjen op 't Robben eylant gebracht ende gelaten wierden, omme met d' inwoonders van Saldanha (goet slagh van volck schijnende) te geruster te mogen handelen ende te beter tot ons contentement te comen, van alle 't welcke den tijt ons nader leeringe geven sal.

Tegen den avont begond vrij hard te wayen uytten Z. Oosten, maer duyrden niet langh, sijnde den wint

25 d°,

N. West, met redelijcke coelte ende droogh weer, mitsgaders 't jachtsvolck na 't bos gegaen om kneppels ende boomen tot de robbenvanghst, daertoe ten eersten wederom soude na de bay van Saldanha vertrecken. Tegen den avont met hun hout wederom comende, wisten te seggen, de Saldaniers al besigh waren met opbreecken, om na de groote bosschagie achter de Taeffelbergh te vertrecken.

26 d°.

Wint aen dese sijde van de bay N.W. ende aen de oversijde Z. Oost, vrij hard doorcoelende met

fray claer sonneschijnweder. Quamen wederom eenige Saldaniers met een out ende jongh schaep, dat hun affhandelden voor een eynt coperdraet, soo langh als 't schaep was, ende wat taback voor 't lammeken, ende soo wij in de handelinge waren, sagen ende spraecken sij Herry aen, die, soo wij bemerckten, haer onderwees meer coper te vorderen, maeckende dat wij qualijcq met de Saldaniers costen te recht comen, onaengesien al vrij veel voor d^{o} schaep presenteerden, die men voor desen, sonder hem, plachte voor taback alleen, soo langh als 't schaep was, te ruylen, 't coper eenlijck maer voor koebeesten te geven. Volgens getuygenisse van den stuyrman van 't jacht ende den corporael van de soldaten, voor dato hier meer geweest ende met de Saldanhars gehandelt, daer desen Herry noyt bij gesien, ende sonder hem seer facil ende minnelijck met deselve te recht gecomen waren, soodat uyt alle de actien van Herry bemercken, denselven ons grooten hinder in plaetse van dienst doet, voor de tractementen hem den tijt onses aenwesens tot nu gedaen. Waeromme sijn schelmerye ende valsheyt soo naeckt merckende, hem ons misnoegen te verstaen gaven, ende dat hij genoechsaem oorsaeck was, wij tot geen degelijcke handelinge costen comen, ende denselven sigh anders moste aenstellen, soo wij hem genegen soude blijven etc. Beproevende hem wijders, off wel met ons volck soude willen na de Saldaniers gaen, daer qualijcq, soo wij meenden uyt vrese van deselve, aen dorst, ende echter niet dervende weygeren, noch medegingh tot de plaetse, daer de Saldaniers (die met al hun hutten ende vee nae 't groot bosschagie vertrocken vonden) gelegen hadden. Edoch geloven vastelijck gemelten Herry van hun vertreck wel geweten heeft, alsoo nu met een goede couragie ende vrijmoedigheyt mede gaende, ende 1 dagh à 2 geleden

hen tot 't selve versochten, sulckx echter niet dorste bestaen. Intrim sagen d' onse eenige vuyren branden int hangen van 't geberghte, dat dachten menschen mosten wesen, waeromme 't lant wat verder opgegaen, geen menschen (vermits al te verde tegens 't geberghte was) vernamen, als wanneer gemelten Herry niet dorste (uyt vrese van de Saldaniers dootgeslagen te worden) met haer gaen, maer wederkerende ende d' onse aen de Soute-revier inwachtede, soodat uyt al desselffs doen bemercken, de Saldaniers veel meer coper (als selffs wel soude begeren) voor haer vee soeckt aen te jagen, om in haer gunst te blijven, dat ons grootelijckx beleth int handelen maeckt, ende off geen meerder quaet stoockt, is niet al buyten beduchtinge.

Op dato hebben geresolveert, 't jacht de Goede Hoope wederom een tocht na de bay van Saldanha te laten doen, omme tegen d' aencomste der retourvloote wat meer robben vellen in voorraet te gaderen, tot retour voor 't patria, als breder bij resolutie heden daerover genomen.

27 d°.

Wint N.W. Hebben d' opperhooffden van gemelten jacht, conform op gister genomen resolutie, sijn despesche gegeven, omme metten eersten goeden wint ten eynde voorsz. onder zeyl te gaen.

Heden quamen eenige nieuwe Saldanhars met 27 schapen, daer wij 19 stux van handelden voor coperdraet ende taback, door den anderen 't stuck comende te costen tusschen de 6 ende 7 stuyvers, welcken handel heel griff gingh, soo langh alsser Herry van aft bleeff, maer soo haest hij daer bijquam, nam de handelinge een stut, sulckx dat teenemael bemercken denselven ons principalijck in den wegh is, ende daeromme metter tijt gedacht sal dienen ander middel met hem aen te wenden.

28 d°.

Wint als vooren ende regen. Quamen weder

eenige Saldanhars met schapen, daeronder de oude, die dese door Herrys instigatie sooveel instoockten, dat wij van dage tot geen bequame handelinge costen comen. Echter siende, wij ons mede wat achtelijck hielden, ruylden noch 9 stux schapen, soo goet coop als gister; willende al plat coper hebben, dat wij te verstaen gaven voor coebeesten ende 't draet voor schapen handelen wilde etc.

29 d°.

Weer ende wint als vooren N. Westelijck, waerdoor 't jacht noch belet bleeff onder zeyl te gaen. Tusschen wijlen compt den ouden Saldanhasen capteyn bij ons, belovende morgen beesten te brengen, maer off sijn woort houden sall, leert den tijt; echter deden hem goet tractement om te meer aen te locken, ende ruylden 4 schapen, cleyn ende groot, van sijn volck voor omtrent ½ ℔ coperdraet ende 1 ℔ taback; schijnen niet gaerne van haer beesten te willen scheyden.

30 d°.

Warm weer ende wint als voren, sulcx dat het jacht noch niet coste van dese rheede scheyden, ende comen eenige Saldanhars (omtrent 3 mijlen van hier aen d' oversijde van de baye leggende) met een moy tropjen schapen, daerder 17 stux jongh ende out aff ruylden, voor ongeveer 7 ℔ coperdraet ende 6 ℔ taback ende eenige pijpen, samen ter monture van omtrent 6 guldens, sijnde yder schaep door den anderen 7 stuyvers, ende belooffden morgen oock coebeesten te brengen, daer hun te verstaen gaven plat coper voor geven soude, na 't welcke seer graegh sijn ende al hun roepen is. Hebbende genoech te doen gehadt haer te gewennen om de schapen voor draet te handelen, willende al plaetjens hebben, die wij voor de coebeesten achterhouden, ende gelijck sijluyden met haer coebeesten wat costelijck schijnen, soo doen wij oock met het plaet coper, bij haer (soo bemercken cunnen) in meerde estime wesende, ende

bijaldien wij plaetjens oock voor schapen gaven, cunnen wel sien, dat ons niet één koebeest, maer anders niet als schapen toebrengen souden: des haer wel platen thoonen, maer oock te verstaen geven, dat daer koebeesten voor begeeren.

December A° 1652. Primo d°.

Weer ende wint ut s. mitsgaders 't jacht daerdoor noch al g'obsteert blijvende te vertrekken na de baye van Saldanha tot opgaderinge van wat meerder quantité robbenvellen voor 't patria ende speck om traen te branden. Quamen voormiddaghs weder eenige nieuwe Saldanhars met 7 à 8 stux soo jonge als oude koebeesten, daerder 4 (namentlijck 1 oude ende 3 fraye jonghe kalven) aff ruylden voor 1½ ℔ draet ende 6 ℔ plat coper met 2 ℔ taback ende pijpen, samen bedragende ongeveer 4½ Gulden, mitsgaders 6 stux jonge ende oude schapen voor 2 ℔ dun coperdraet ende 2 ℔ taback ende pijpen, monterende yder schaep qualijcq 6 stuyvers; handelden oock 2 oliphantstanden voor ¼ ℔ taback.

2 d°.

Z. Westelijcke wint ende fray weder, waermede 't jacht onder zeyl gingh ende de bay uyt geraeckte; comende 's middaghs wederom partye Saldanhars, daeronder weder veele nieuwen, met 6 à 7 koebeesten ende een trop fraye schapen, daerder 28 stux van handelden, namentlijck 24 cloecke schapen voor coperdraet ende taback, de waerde yder van tusschen de 6 à 8 stuyvers, nevens 2 oude ende 2 jonge koebeesten voor omtrent de waerde van 3½ Gulden aen plaetcoper, taback ende pijpen; sulckx dat nu eerst beginnen ter dege te handelen, maer hebben groot spel met de coebeesten, willende niet gaerne daeraff scheyden, sodanigh wij oock ons veynsen van 't plaet coper; souden, nae alle apparentien, anders niet één koebeest cunnen crijgen.

Sagen savonts 't gansche lant vol vuyren branden,

waeraen bemercken ende ons oock van den Ottento Herry te verstaen gegeven wort, datter bij duysende menschen hier om ende bij sijn, des oock al te nauwer wacht laten houden, onaengesien d' inwoonders ons, ende wij haer, niet als alle minne ende vrundelijckheyt bethoonen. Ruylden op dato oock 12 stux enden, ende 42 stux andere fraye vogels voor omtrent 1 ℔ taback in alles, die, niet cunnende opgebracht noch tam gemaeckt worden, voor 't volck lieten schaffen ende van seer goeden smaecke waren.

3^{en} d^{o}.

Goet warm weder met Z. Weste wint. Hebben 8 koebeesten ende 12 stux schapen van de Saldanhars gehandelt voor ongeveer 30 ℔ soo plat als draet coper ende 8 ℔ taback toegift met wat pijpen, sijnde 't stuck van de schapen stijff 6½ stuyvers, ende de koebeesten elck omtrent 6 schillingen.

4 d^{o}.

Weer ende wint ut s. Begonnen smorgens al vroegh met de inwoonders te handelen, maer haer mede gebrachte coebeesten, 1 pinck ende 1 kalff met 9 jongh ende oude schapen affgeruylt hebbende, sijn weder haest vertrocken; wordende op den namiddagh vrij windrigh cout weer uytten Z. Westen, met wat regen tegen den nacht.

5 d^{o}.

Cout windrigh weder uytten Z. Westen. Hebben heden maer ééne koe ende 11 schapen geruylt, comende de Saldanhars met haer wooningen langhs soo nader in groote meenichte bij ons, waeromme te meer soecken op hoede te wesen, ende vermits haer veele van ons volck, tegen onse iterative waerschouwingen ende beveelen, niet ontsien snachts op hare schiltwachten te slapen, ende groote dieverijen niet alleen onder malcanderen, maer oock selffs aen Comp^{s} goederen ende wercktuygh, mitsgaders in de thuynen, aen de jonge ende in 't zaet staende vruchten, te plegen; - soo hebben, tot voorcominge van dien ende

beter onderhoudinge van goede ordre, goetgevonden een geweldiger te stellen, omme, bij voorval van saecken, de justitie met eenen oock als scherprechter te mogen bedienen, om wat meerder vreese onder 't gemeene volck te brengen, waertoe den persoon Michiel Gleve van Straelsont (een bequaem man wesende) sigh vrijwilligh heeft laten aennemen, onder een tractement van 15 Gulden smaents, nevens d'emolumenten nae d' Indische costumen daertoe staende, als bij resolutie, op dato daerover specialijck genomen.

6 d°.

Fray weder ende Z. Westelijcke wint wesende, quamen al vrij vroegh een goede trop Saldanhars met 9 oude ende jonge koebeesten, welcke haer, beneffens noch 22 stux schapen ende lammeren, affhandelden, voor coper ende taback, die doorgaens de coop moet maecken, ende soo wij geen taback hadden, soude qualijcq handelen te doen wesen, alsoo dickmael om een vinger lenghte taback ofte een pijp de coop van een heel coebeest nae blijven soude, daeromme oock jaerlix al met 1000 ℔ dienen versien, welcke mede heel goet wesen moet, want alsser eenige verrottinge aen is, cunnent datelijck proeven ende willen se dan niet aensien, roepende stinckende taback. Onder dese verhaelde Saldanhars waren 2 nieuwe capitains, versoeckende ons huys te mogen sien, dat haer toestonden, ende minnelijck met een dronck 3 à 4 ende een tabackjen (daer seer graegh nae sijn) tracteerden, omme te meer tot ons genegen te maecken. Ondertusschen sagen tegen den rugh, besijden den Taeffelbergh, de weyen ende 't lant al omme soo vol schapen ende koebeesten als gras op 't velt, welcke voornoemde capitains bedieden ende ons te verstaen gaven haer vee te wesen, daer se neffens haer huysen mede meenden metter woon hier dight bij ons te comen, willende haer vrouwen morgen binnenbrengen om oock onse

huysingen ende vrouwen te sien, dat wij seyden goet ende ons aengenaem te wesen, hoewel liever hadde, dat se metterwoon ons soo nae niet quamen, alsoo ontallicke sterck van volck sijn, ende wij noch soo heel vast niet leggen. Echter willen hopen geen nooth sullen hebben, ende den Almogende ons bewaren sal, mitsgaders de gemelte Saldaniers soodanigh van herten als uytterlijck seer minsaem verthoonende sijn, altoos dat, isser van ons maer een beest ontloopen, halent ons datelijck voor 1 duym lenghte taback wederom. Maer daer se een platjen coper cuypen cunnen, latent niet, soo ons van dage noch gebleecken is; alsmede wij de beesten van haer al affgehandelt hebben ende deselve ons ontlopen, geven ons 't coper wederom, tot sij 't beest selffs in onse weyde gebracht hebben, maer willen minnelijck, vrundelijck, resolut ende blijgelatigh bejegent sijn, dat licht ende sonder oncosten te doen valt.

Verleden nacht is eenen Martinus de Hase van sijn schiltwacht affgegaen in de thuyn onder 't fort even over de grachten leggende, daer over de 70 stux rapen uyt gehaelt heeft, ende van de ronde op g'attrapeert ende in de hooftwacht gebracht was, mitsgaders desen morgen vroegh soo drae de poort open gingh ende sijn rantsoen gedroncken had, wijders weghgeloopen, apparent uyt vreese van verdiende straffe, die nu swaerder als voor desen beducht sijn te sullen genieten, overmits diversse malen op sulcke ende andere dieverijen meer bevonden ende telckens om sijne vroome ouders met civile straffe sonder schandael gecorrigeert is geweest.

Soo is oock op dato den persoon Jan Pietersz. Soenwater, over begane dieffstal op sijn schiltwacht aen Comp^{s} coperdraet (daer de wielen van de cruywagens bij gebreck van ijsere banden voor 't splijten mede

beslagen waren), door den Raet deser fortresse gecondemneert, openbaer met roeden gegeselt te worden, als breder bij sententie daerover gevelt.

7 d°.

Weer ende wint als gister. Was den voorleden nacht het timmerhuys buyten fort ende der timmerluyden kisten daer in staende, opgebroocken ende bestolen, namentlijck uytten oppertimmermans kist 1 pack laeckense cleeren, 1 corsayen witten onderbroek, 4 hemden, 4 à 5 copere ringen tot de assen van de cruywagens, eenige messen, ende 1 p^{r} schoenen. Uyt Willem Gabrielsz kist ¼ Guinees linnen, 6 messen, 1 p^{r} nieuwe schoenen, 1 coper potjen, ½ boeck papier, ende pennen; ende uyt de kist van Frans Hendricksz. van Vleute een beytel. Alle 'twelcke gepresumeert wort door den gemelten Martinus de Hase gedaen te wesen, die sigh tot noch toe niet vertoont, waeromme een corporael met 6 mussquettiers uytsonden, om hem op te soecken, maer costen hem niet vinden nochte oock vernemen dat bij de Saldanhars was, die hun bij duysende omtrent de soute revier met haer vee, ontelbaer in meenichte, onthouden, hebbende heden wel met 2 duysent schapen ende koebeesten tot omtrent ½ canonschoot onder ons fort wesen weyen, daerder 21 stux, namentlijck 1 koe ende 2 pincken met 18 schapen, voor coper ende taback affhandelde, willende noch al heel qualijck van koebeesten ende liever van schapen scheyden, edoch wij nemen al nae ons wat voor coper ende taback crijgen cunnen; soo hebben oock 3 schapen geruylt, elck voor een out drijff ofte braeu-ijser[1)] met een eynt taback, die se in plaets van coubeytels (?) gebruycken: des wel te wenschen partye hadden, alsoo der verleden oock een

1) *brauwen* is *breeuwen:* dus zijn *brauwijzers, ijzeren breeuwhamers*.

redelijck calff voor geruylt hebben, ende sijluyden seer graegh nae sijn.

Heden was ons een jongh osjen uyt de wey gelopen heel uyt het gesicht, ende onder de Saldanhars beesten geraeckt, welckers capteyn, nae dat wyt al deurgeschreven hadden, ons 'tselve wederom bracht: des hem oock seer treffelijck ende royael tractement met eeten, drincken ende een tabackjen (dat hun 't aengenaemste bankett is) aendeden, om te meer genegentheyt tot ons onder haer te maecken.

Op dato is de sententie, op gister gevelt over den persoon Jan Pietersz. Zoenwater, ter executie gestelt.

Savonts begond seer hard uytten Z. Oosten over den Taeffelbergh te wayen, 'twelck desen nacht soo affgrijsselijck toenam, dat meenden alles onder de voet soude wayen, in voegen qualijcq ymant een oogh coste toedoen, nemende tegen den morgenstont, den

Sondagh 8 d^{o}

wesende, wat aff, als wanneer ons de Saldaniers weder vroegh bij quamen ende van deselve handelden, 11 jonge ende oude coebeesten, met 29 stux seer schoone schapen, voor coper ende taback als voren, daeronder eenige van de capitains, daer gister een van getracteert hadden, ende nu weder minnelijcq ende vrundelijcq onthael deden.

Op dato hadden eenige Saldanhars 't gras alomme in den brant gesteecken, ende alsoo 'tselve wat dight aen onse weyden quam, versochten, ons met haer vuyr soo nae niet te willen comen, waerop datelijck met alle man den brant seer subyt gingen blussen, voor 't welcke elck met een vinger lenghte tabacq vereerden. Nae 't schijnt, soecken ons niet te beschadigen, maer alle vruntschap te bewijsen, waer se cunnen off mogen, gelijck wij in reciprocque mede doen, echter niet te min op hoede sijn, ende op alles goede wacht ende toesight laten houden.

Gemelte Saldaniers waren heden met duysende beesten ende schapen dicht bij ende omtrent ons fort weder weyen, blijvende eenlijck van de weyden (bij ons beslagen) aff, schijnen ons veel toe te vertrouwen; cregen van dage oock 2 schoone patrijsen voor een vinger lenghte taback van haer, die haer wesen dat ons meer wilden toebrengen, als sijnde een delicaet eeten.

Tegen den nacht begond weder even stijff te wayen, wordende den

9 d^{o}

smorgens, fray bequaem weder, als wanneer de Saldaniers al heel vroegh ons met vee bij quamen, daer der 6 koebeesten ende 36 schapen heel goetcoop aff handelden, een coebeest omtrent tegen 35 à 36 stuyvers ende de schapen seer cloeck wesende, yder niet boven 6 stuyvers yder.

Soo was Martinus de Hase desen morgen door de schiltwacht op de cant van de reviere gesien ende binnen gebracht, met des timmermans cleren aen sijn lijff, die eergister nacht uyt het timmerhuys neffens meer ander goet gestolen had, dat altemalen uyt een bosjen gehaelt wierd, daer hij 't verborgen had. Snamiddaghs hem examinerende bekende vrijwilligh, dat tusschen den 5^{en} ende 6 pass^{o} snachts van sijn schiltwacht gegaen wesende, in den thuyn uyt gepluckt had goet deel rapen, welcke achter onder tegen 't lant poortjen had gesmeten, daer se oock gevonden sijn; item dat door vrese van straffe, vermits op sijn dieverijen g'attrapeert wiert, weghgelopen, maer dichte bij in de bosjens sigh onthouden had; oock dat eergister nacht door een open venster int timmerhuys geclommen, de kisten opengesmeten ende 't vooraengetogen goet daeruyt gehaelt hadde, met meeninge om daer eenige eetbare waren voor van de Saldanhars te ruylen, maer deselve de copere ringen van de cruywagens verthoonden, hadden se, hem alleen siende,

affgenomen met noch 4 messen, die de luyden, ende d' E. Comp^{e} haer coper, comen te missen. Seggende wijders, dat de gemelte dieverijen niet hadde gepleeght uyt een dieffachtigh gemoet, maer om occasie te geven, dat door de justitie mochte ter doot gebracht worden, versoeckende de cogel door 't hooft in plaetse van de galgh. Bekende oock opentlijck uyt, dat voor dato meermalen de rapen, wortelen, ende andere vruchten uytten thuyn had genomen, alsmede de eijeren uyt de hoenders hare nesten, die vermist waren geweest; biddende om geen andere genade als de cogel door 't hooft te mogen genieten. Schijnt heel desperaet te wesen, waeromme oock goetgevonden hebben sijn saecken in surcheance ende hem gedetineert te houden, tot de comste van de retourvloote uyt India, omme hem dan over te leveren in handen van den Commandeur derselver, apparent een raedt van India sullende wesen, als breder bij resolutie op dato daer over genomen.

Hebben heden oock de rest van 't mostertsaet, besijden den Taeffelbergh bij de soete revier staende, laten ophalen, omtrent 1 ton vol, sijnde de rest meest al door de Saldanhars ende haer beesten bedorven ende onder de voeten getreden: souden anders wel 6 à 7 smaltonnen gewonnen hebben, ende 't geene nu op gegadert hebben, sullen dicht bij de wercken sayen, om de bladen oock tot ververssinge voor de schepen te emplojeren.

Soo hebben oock d' eerste mael al beginnen melck van de beesten ende schapen te eeten, daer de siecken mede al vrij van gespijst sijn, ende noch dagelix meer sullen genieten.

10 d^{o}.

Stil warm weder. Hebben 12 stux koebeesten ende 18 stux schapen, jongh ende out, heel civil minder als gister, van de Saldanhars gehandelt, co-

mende yder koebeest door malcander te staen omtrent op stijff 26 stuyvers ende een schaep op 5½ stuyver.

Snamiddaghs begond wat te wayen uytten Zuyt Westen.

De cadjadigh (?), over 6 à 7 dagen gesayt in een gemesten acker, begint heel fray voor den dagh te comen, item de cool ende wortelen vrij te groeyen, als mede erten sonder schellen voor de vierde mael gesayt ende redelijcke partye saet van gewonnen; soo beginnen oock al saet te winnen van croppen ende een weyninghjen kervel, hoewel luttel van voor den dagh gecomen was.

't Heeft desen nacht vrij wat gewayt ende geregent, dat

den 11 d^{o},

noch al continueerden ende heel wel op onse thuynen te passe quam; wesende 2 schapen desen nacht door den harden regen gestorven, met een jongh calffjen. 't Ware goet, dat het vee bij nacht, altoos de schapen ende jonge calven, costen onder dack brengen; waertoe ons sparren, juffers ende plancken mancqueren.

Soo sijn oock op dato weynigh Saldanhars (vermits 't natte weder) bij ons geweest, in voegen maer 5 stux schapen hebben geruylt, tegen ongeveer 4½ stuyver yder, leggende met groote meenichte om ende bij de Soute ende Verse reviere, waeromme op dato begonnen hebben, om niet onversiens overvallen te worden, de soldaten van 't werck aff te nemen ende pleyn op hare wachten nacht ende dagh te laten passen, mitsgaders de matrosen onder 't beschut van dien in 't werck te houden, ende snachts wacht vrij te laten, alsoo met alle man bij daegh arbeydende, 's nachts te seer vermoeyt sijn om hunne wachten nae behoren waer te nemen, daer in dese gelegentheyt wel nau opgepast dient.

Sijnde de soldaten sterck	30
ende matrosen aen de wercken	24
timmerluyden ende jongens	7
metselaers	9
tuyniers	8
die op de coebeesten passen	2
op schapen	2
ende op de verckens	1
cox ende jongens	4
m^{r} en jongen	2
constabel	1
sieckevaer	1
geweldiger	1
behalven 't opperhooft, 1 sieckentrooster, 1 adsistent, 1 botlier ende maet, cuyper ende noch 2 jongens	8

Samen coppen	100
beneffens vrouwen ende kinderen, 15 sterck wesende, ende op 't jacht	25
	---
is in alles	125

gagiewinners, waeronder eenige siecken doorgaens in de coy leggen ende veele luye daghdieven sijn, van dewelcke weynigh werck te crijgen is, ende beter uytten dienst waren.

12 d^{o}.

Goet weer met westelijcke lucht. Hebben een gemesten acker vol roomse boonen gesayt, ende op dato niet meer als 2 koeyen, 5 schapen ende een oliphantstant geruylt, hoewel de Saldanhars met duysende bij de Soute reviere leggen, maer gissen dat, om 't natte weder van gister (desen morgen eerst begonnen op te houden), noch sijn achter gebleven.

13 d^{o}.

Weer ende wint als boven. Quamen de Saldanhars met duysenden beesten ende schapen tot dight bij ons fort, dat haer vee bijnae onder 't onse

Jan van Riebeeck, *Dagverhaal*

geraeckten; echter costen tot geen degelijcke handelinge comen, brengende soo nu en dan een mager sleght beest ende schaep off 2 aen de marckt, in vougen niet meer als 20 schapen, 2 koeyen ende 5 calven ruylden, willende seer qualijck meer van vee scheyden; staende derhalven seer verdrietigh soo schoone troppen beesten te sien, ende niet sonders van te cunnen handelen. Ende alhoewel wij haer, om aen te locken ende graegh te maecken, noch wel ⅓ meer coper voor yder beest presenteerden als te voren gehandelt hebben, ende bovendien alle vrundelijcke tractementen van de werelt aendeden, costen hun echter niet bewegen. Off nu reede al overcropt sijn van coper, vermits misschien geen consumptie onder haer is, dan off uyt wangunst off quade opstookinge nalaten, cunnen niet wel raden; 't ware te wenschen dat men 't coste weten, want jammer soude sijn, dese troppen te moeten sien vertrecken, sonder meer te cunnen handelen. Edoch, als 't geoorlofft was geweest, hadden cans genoegh gehadt desen dagh haer 10000 stux offhandigh te maecken, 'twelck na desen (ordre daertoe crijgende) altijt ende noch beter te passe comen can, omdat ons meer ende meer vertrouwen sullen, ende als mender dan soo eens in was, soude men door aenteelinge genoegh in blijven, ende dan oock niet te vresen hebben dat d' Engelssen, hier aencomende, dien veehandel met d' inwoonders bederven souden. Haer volck geefter ons dagelix oorsaeck genoegh toe, met stelen ende weghdragen van d' onsen haer goet, veel onderworpen sijnde, ende dierhalven tot revengie reden genoech hebbende, om ons op haer ofte derselver beesten te guaranderen, ende als men met geen vrundelijcke handelinge het vee van haer coste crijgen, wat behoeffde men dan hare stelen ende weghdragen te lijden, sonder revengie te nemen, dat

maer eens van noden was, ende met 150 man thien à twaelff duysent beesten te becomen soude wesen, sonder pryckel van een persoon te verliesen, maer wel veele wilden sonder slagh off stoot gevangen te crijgen, om voor slaven nae India te senden, alsoo doch altijt sonder geweer bij ons comen. Edoch hier op wat meerder beraedt ende wijser consideratien als d' onsen alleen; nu per occasie dus maer ter loops te passe comende, ende na desen door beter ervaringe nader te overdencken ende te delibereren, mitsgaders hoger last over te verwachten vallende.

Tegen den nacht begond seer hard uytten Z. Oosten te wayen, met sulcke harde rockwinden, dat alles scheen van den anderen te scheuren, nemende tegen den

14 d^{o},

een uyr off 3 op den dagh, wederom wat aff, ende quamen de Saldanhars weder met haer beesten dight bij 't fort, in groote meenichte weyden; maer cregen echter niet meer als 15 coyen ende calven, met 31 stux schapen, onaengesien meer coper ende taback als te voren gaven, ende yder beest door den anderen al omtrent 6 scellinge, ende 1 schaep op 7 stuyvers compt te staen, die al voor 5 à 5½ ende de beesten tot 26 à 28 ende 30 stuyvers plachten te hebben; sulcx dat ons doet presumeren, sijluyden met coper overcropt sijn, ofte ten minsten weynigh consumptie daerinne hebben; edoch hoe het sij off niet, sal ons den tijt nader moeten openbaren. 't Is altoos sulcx, hoe wij meerder bieden, hoe sijluyden noch al meerder soecken te hebben, treckende tegen den avont met haer vee weder na de Soute revier, als wanneer de wint uytten Z. Oosten wederom seer hard over Taeffelbergh begond op te steecken; edoch tegen den dagh,

Sondagh 15 d^{o}

wesende, wierd heel moy warm stil

weder, ende quamen de Hottentoos van Saldanha met haer vee al weder bij onse weyden, maer costen niet meer als 4 koeijen, 1 kalff ende 11 schapen van haer ruylen, willende alle dagen meer ende meer coper voor deselve hebben, sulcx dat bemercken, hoe wij meerder geven ende presenteeren, hoe dat sij meerder willen hebben: des ons desen dach oock weynigh stijft hielden. Edoch soo 't niet beteren wil, sullen noch meer de hant lichten, om vooreerst wat diep in 't vee te geraecken, ten eynde metter tijt bij d' aentelinge van selffs bestaen mogen, hebbende op dato noch maer 88 stux coebeesten ende 269 stux schapen, jongh ende out, in de weyde, boven de geene welcke van dagh tot dagh voor 't volck geslagen sijn.

Heden had een Saldanhar ons een platjen coper ontstolen, 'twelcke een van de soldaten siende, hem, eer wij 't sagen, bij der hant greep, waerdoor een heele ontroeringe rees, ende al de Saldanhars de vlucht namen; maer door Herry, haer weder roepende, gaven hun oversten te verstaen, daeromme niet gestoort waren, als wel wetende sulx niet met sijn wille was, in voegen weder tot handelinge geraeckten. Maer scheen evenwel al een schrick onder haer te blijven, vermits al haer vee ten eersten wegh dreven, ende weynigh daernae 3 coebeesten dight bij d' onsen vonden, door een Hottento gedreven wesende, welcke wij meenden van d' onse achter om gehaelt had, ende daeromme 3 à 4 man daer nae toe sendende, ende deselve hun onderscheppende, dight bij hare groote troppen vee ende volck, liepen deselve altemalen 't bos in ende den bergh op, latende d' onse haer vee ten besten, totter tijt d' onsen haer riepen ende hun meeninge te verstaen gaven, van dat waren comen sien off de gemelte drie oock van d' onsen waren, ende sulckx merckende neen, haer beesten niet be-

geerden, maer vrundelijck versochten ons tegen coper wilden verhandelen, waerop datelijck een nieuwe vruntschap ontstont, ende savonts eenige weder met schapen bij 't fort quamen. Maer hadden onse 4 man (sonder ander als sijtgeweer) gewilt, costen wel een trop van 40 à 50 beesten sonder hinder aen 't fort gedreven hebben, alsoo, gelijck geseyt, al de Saldanhars weghliepen, ende onse 4 maets al dat vee ten besten lieten, waeruyt emmers een vreesachtigh aert te bespeuren is, ende wij dienthalven seecker capitain off capitael persoon, savonts bij ons comende (edoch met vreese), onse goede intentie met haer te verstaen gaven, ende dat de minste genegentbeyt hadden om haer eenige schade, maer alle vruntschap te doen van de werelt, ende met haer in minne broederlijck te handelen, mitsgaders soo veel coper ende taback voor hun beesten te geven, als met malcanderen billicq bedingen coste, versoeckende maer dat ons wat veel gelieffden toe te brengen, ten welcken tonende partye coper, 't welck te verstaen gaven voor haer hadden mede gebracht, ende met de schepen noch meer comen souden, omme tegen beesten ende schapen te ruylen. Oock, dat wij geen luyden waren, die ymant ytwes met gewelt sochten aff te nemen, maer integendeel genegen hun alles te beschicken dat van ons begeerden voor 't gene dat wij hebben ende ons dienstigh wesen mochte, doende denselven met eenen goet ende vrundelijck tractement met eeten, drincken ende een tabackjen, nevens een lachent praetjen etc., soodat savonts doncker wordende, heel gecontenteert vertrocken, met belofften om morgen weder met beesten te comen.

Snachts hadden een cleyn plasregentjen, ende was den

16

smorgens, fray sonneschijn weder, de wint varia-

bel, als wanneer de Saldanhars met hun beesten wederom in 't gesicht vant fort quamen weyden, maer bleven wel een halff mijl daervan aff, sonder meer als 1 coebeest ende 4 schapen aen de marckt te brengen, daerder 3 (namentlijck schapen) van wederom dreven, onaengesien al meer coper gaven ende boden als te voren, soodat langhs soo meer geloven sijluyden met coper overcropt worden, ende daerinne geen ander consumptie hebben als tot eygen ciraet, 'twelcke soo sijnde, staet geschapen weynigh meer vee sullen cunnen becomen, tensij ander middel werde aengewent, dat noch wat te vroegh is.

Den Hottento Herry (die als meer geseyt tot tolck gebruycken) wiste ons te beduyden, gelijck voor dato oock gedaen heeft, dat wanneer dese Saldanhars vertrocken waren, een ander volck (Visman genaempt) comen soude, met coebeesten alleen, sonder schapen, ende soo wij hem ende de Saldanhars wilden vruntschap doen, mosten die om den hals brengen, ende haer vee tot ons te nemen, dat genoegh te doen was, mits, nae sijn seggen, onsterck van volck waren. Waerop tot antwoort gaven, alle die met ons wilden handelen wij voor vrunden aennamen, sonder onderscheyt van Visman, Waterman, off Saldanhaman. Wij waren gecomen met coper ende taback om voor beesten te geven, maer niet om ymant te beschadigen off eenigh quaet te doen, gelijck wij noch hem, Saldanhaman, Waterman nochte Visman, eenigh leet sochten te doen, maer met d' een soo wel als d' ander in vruntschap te leven, 'twelck hem wel scheen te behagen, soo veel hem ende de Saldanhars aengingh, maer niet dat men Visman niet soude willen ruyneren, dat noch te vroegh is, ende vooreerst dient ondersocht wat proffijt uyt deselve voor d' Comp^{e} te halen wesen sal.

Op dato is een schoonen os seer schielijck ende oock een lam van selffs gestorven.
Savonts begond seer hard te wayen uytten Z. Oosten, dat den ganschen nacht ende den

17 d^{o}

noch al continueerden; comende de Saldanhars met eenige schapen, 1 coebeest, ende 1 calff aen de marckt, maer costen van 4 qualijck een ruylen, niet jegenstaende al meer ende meer daervoor gaven, drijvende telckens, alsser een gehandelt hadden, de rest al weder wegh. Wat sulcx beduyt, cunnen niet wel raden, ende alhoewel desen middagh, gelijck oock voor dato dickwils gedaen hebben, haer oversten vrij met eeten drincken ende alle minnelijck tracteerden, soo costen deselve echter niet bewegen meer vee te brengen. 't Is een wonder volck, als men meent haer gewonnen ende op sijn voortgangh te hebben, sonden sij, soo bot op drijvende, haer vee wegh, alsoff ergens voor verschrickt waren, hoewel hun met al ons vermoghen in alles soecken te voldoen: soodat op dato niet meer bequamen als 1 coebeest, 1 kalff ende 11 schapen, voor meer coper en taback, noch oyt gegeven hadden. Snachts bleeft even hard uytten Z. Oosten wayen, ende hebben van dage wat cadjangh, cors, cool, waterlimoenen, meloenen ende Indise boontjens in d' aerde gebracht, als mede eenige limoen ende appelcorns, gelijck voor dato meer gedaen, ende noch niets van voor den dagh gecomen is.

Savonts omtrent tusschen 9 à 10 uyren sagen int O.Z.O., suytwaers van 't hooft van den Reus, omtrent 80 graden boven den horisont, een vremde ster met een staert, streckende de staert noortwaerts, recht op de knien van den Reus, ende 't hooft meest Zuyen omtrent 10 graden van aff.

Heden is den persoon Jan Pietersz. Soenwater (over begane dieffstal gejustificeert) van ons affgelopen, ap-

parent uyt vreese van straffe over andermael gepleeghde dieverije: op gister 't smeer van een beest, dat voor 't volck geslaegen was.

18 d^{o}.

Smorgens woeyt noch al even stijff van den Z. Oosten, maer wiert tegen den middagh heel stil ende heet; comende de Saldanhars wederom met duysende beesten bij ende omtrent 't fort weyden, jae bij nae (de) poort inloopen, daer se, als oock uyt de thuynen, qualijck houden cunnen. Echter waren niet graegh om te handelen, soodat niet meer nae coper omsien, waeromme langhs soo meer susteneren daervan al overcropt sijn, 'twelcke soo wesende den veehandel niet veel beschieten sal. Oock weet ons Herry te seggen, dat voortaen niet meer als somtijts een koebeest ende schaep off 2 sullen becomen, vermits deselve all veel coper van ons gecregen hebben, daer se mede besigh sijn armringen ende kettinghs van te maecken tot haer cieraet, ende alsser dan geen ander handel meer van te verwachten stont, wat wasser veel aengelegen off men hun eens een duysent beesten 6 off acht affhandigh maeckten; daer ware cans genoegh toe, alsoo niet vernemen heel sterck van volck, maer wel dapper vreesachtigh sijn, comende dickwils maer 2 à 3 man met duysent beesten aendrijven, onder ons canon, die heel wel de pas aff te snijden waren, ende dewijle bemercken deselve alles goets van ons vertrouwen, ende soo onbevreest met haer vee bij ende onder 't fort comen weyden, voeden wij haer noch al meer ende meer met vrundelijcke gelaten ende tractementen, omme deselve noch al onbeschroomder te maecken, soo ten aensien off misschien noch yts goets met deselve in tijt ende wijle te doen mochte wesen (met handel off andersints) tot proffijt van d' E. Comp^{e}, als oock omme door derselver goet vertrouwen, schier off morgen ordre crijgende, te be-

quamer gelegentheyt te hebben, haer vee facil ende lichtelijck sonder slagh off stoot hun affhandigh te maecken, ende voor d' E. Comp^{e} nae ons te nemen: want 't staet te verdrietigh soo machtige veel vee te sien ende soo nodigh tot ververssinge voor Comp^{s} schepen te hebben, dat men daer niet degelijx voor coopmanschappen ende vrundelijcke tractementen van becomen can.

Tegen den avont begond wederom hard uytten Z. Oosten te wayen, als wanneer de Saldanhars hun vee weder na de Soute ende Versse revier, besijden den Taeffelbergh (omtrent een mijltjen van hier), wegh dreven.

Sagen de ster met de staert op deselve plaets van gister wederom.

19 d^{o}.

Smorgens fray stil bequaem warm weder tot tegen den middagh, doen begondt wat te wayen uytten Z. Westen met een coude damp, ende cregen van dage maer 8 schapen van d' inwoonders, slappende den handel langhs soo meer, ende haer graegheyt nae meer coper, soo 't schijnt, 't eenemael overgaende.

Op dato wederom wat cadjangh gesayt in een gemesten acker.

20 d^{o}.

Smorgens stil regenachtigh weder, is Jan Soenwater wederom in 't fort gecomen ende sijn verdiende straffe toegevoeght.

Heden vernamen de cadjangh op den 17^{en} pass^{o} gesayt fray voor den dach comen, insgelijx de waterlemoenen.

Snamiddaghs droogh weder wordende, waren de Saldanhars al weder met redelijcke partye vee bij ende omtrent ons fort comen weyden, maer brachten niet meer als vier schapen aen de marckt, die meest om den taback aen ons verhandelden, vragende gansch

weynigh meer nae coper, alsoo een onder haer geen coper, maer taback alleen voor sijn schaep hebben wilde: sulcx claer bemercken, geen off altoos gaer weynigh consumptie offte vertier in coper onder haer is, ende in gevalle geen taback hadden, souden qualijck een schaep off coebeest voor coper alleen meer becomen: derhalven noch een goede saecke is, deselve soo begerigh nae taback (onder haer vrij consumabel vallende) sijn, waeromme oock wel te wenschen daervan wat meer hadden, vermits voortaen daer best mede sullen terecht comen, want van dage een schoon cloeck melckschaep voor soo langh taback als 'tselve was, ruylde, sijnde niet boven ¼ ℔ in gewichte, ende omtrent 11 duyts, tegen 26 Gulden 't C, maer waerdigh, dat emmers goetcoop valt: quammer maer wat veel, 't soude de Comp^{e} beter coop als coper vallen.

Tegen den nacht begond al weder uytten Z. Oosten te wayen, dat altijt een drooge wint is, maer de Westelijcke wint is hier ordinaris met regen vermenght.

Sagen de ster met de staert jegenwoordigh int N. Oosten, noortwaers van de gordel van den Reus, omtrent 60 graden boven den horisont.

21 d^{o}.

Schoon helder sonneschijn, warm weder, 't luchtjen aen dees sijde N. West ende aen d' oversijde stijff Z. Oost wayende, dat hier veel gebeurt met droogh weer. Wonnen van dage al goet deel cropslaesaet, item boonen ende erten sonder schellen; soo hebben oock al beginnen taruw ende garst aff te snijen, die hier, nietjegenstaende de harde winden, seer schoon voortgecomen is, van partye tot preuve in den beginne gesayt; ende in gevalle 't lant wat eerder hadden cunnen mesten, souden al meerder ende beter vruchten van 't een ende 't ander gehadt hebben, dat na desen oock te passe comen can, sijnde dit ons eerste proeffjaer, ende oock al verwonderens waerdigh

de vruchten op een wilt ende elft (?) omgespit ende ongemest lant soo voort gecomen sijn, ende dierhalven oock goede hope gevende van groote vruchtbaerheyt, door de mestinge te verbeeteren, waertoe ons de beesten mede dapper te passe comen, ende daeromme oock te wenschen, dat ons wat overvloedigh van d' inwoonders wierde toegebracht, omme oock melckbeesten aen te mogen houden, boven de geene tot ververssinge voor de schepen, wel nodigh vereysschende. Maer schijnen de Saldanhars haer graegheyt nae coper heel over te gaen, soo dagelix meer ende meer bemercken, want heden noch een van de oversten t' onsen huyse goet tractement aengedaen, ende vrij wat coper vertoont, mitsgaders voor de beesten meerder gepresenteert hebbende te geven als voor desen, scheen weynigh hope te geven van meerder beesten aen de marckt te brengen, vragende, gelijck dagelix veele doen, al na de schepen, wanneer die comen sullen, ende insonderheyt nae d' Engelssen, waeruyt halff dencken onsen aengenomen tolck, den Hottento Herry, haer na de Engelse ophout, uyt meerder genegentheyt tot deselve als ons, vermits voor dato met haer schepen oock tot Bantam is geweest, ende uyt alle desselffs actien wel cunnen bemercken, veel van hun hout, weshalven oock sorgen al wat spel met d' Engelsen (hier comende te ververschen) sullen hebben; edoch de middelen tot voorcominge van dien hopen den tijt ende gelegentheyt van saecken ons oock aenwijsen sullen. Echter wenschten wel, dat prompte ordre hadden, off men haer den handel met d' inwoonders sal beletten off niet, die na desen gaerne hopen te verwachten, pro memorie. Bequamen heden niet meer als drie schapen. Savonts sagen de star met de staert wederom in 't Noort Oosten als gister avont van ons.

22 d^{o}.

Cout vochtigh ende mottigh weder met Z.

Weste wint. Ruylden 5 schapen van de Saldanhars, ende sagen de meloenen, op den 17^{en} pass^{o} gesayt, oock al voor den dagh comen; schijnt de mest veel goets doet, alsoo vóór dato in 't ongemeste lant altijt vergingen.

Snachts is van sieckte overleden een matroos, genaemt Switsert Teunisz Pijl, ende den

23 d^{o},

fray stil weder met betogen lucht ende Westelijcke wint wesende, ter aerden bestelt. Hebbende niet een Saldanhar met off sonder vee desen dagh omtrent 't fort vernomen,; maer ons volck in de Soute reviere uyt visschen sijnde, hadden deselve met duysende beesten ende schapen, hier van haer plaetse aff 't lantwaert in (zien) vertrecken; edoch geeft ons Herry hope haest wederom sullen comen, tegen dat het gras tot een etgroen sal uytgelopen wesen, 'twelck nu hier alomme ten dien eynde verbrant hebben.

Ondertusschen blijven vast noch maer met 89 stux coebeesten ende 284 stux schapen, jongh ende out, tegenwoordigh versien, daer voor 't volck hier aen lant alle dagen van schaffen moeten, vermits de Hollantse victualie op, ende gansch geen vis in langen tijt, noch oock nu, te vangen is, 't welck 't versch vleys voor de schepen wat sober maecken sal, soo nae desen geen beesten meer comen te handelen, daer cleyne cans toe sien, vermits de Saldanhars, soo 't schijnt, reede met coper overcropt ende vervult sijn; echter willen in goede hoope blijven, tot het den Almogende beter sall gelieven te versien.

Tegen den nacht begondt vrij hard te wayen uytten Z. Oosten, dat den

24 d^{o},

noch al stijff aenhield. Sonden den boechouder van den Helm ende provisionelen sargeant met 6 musquettiers eens uyt na de plaetsen van de Saldaniers, omtrent 2 à 3 mijlen van hier, omme ter

degen te vernemen, hoet met deselve gelegen was, off vertrocken waren off niet, ende oock met eene aff te speculeren, hoe sterck deselve wel van volck mochten sijn; item oock omme te onderstaen, off liever daer als hier bij 't fort met ons souden willen handelen, gevende hun een goede houte doos met gekorven taback ende pijpen met eenen mede, om de inwoonders mede te tracteren; comende tegen den middagh wederom met eenige Saldanhars, bij haer hebbende 1 koebeest ende 5 schapen, die voor coper ende taback hun affhandelden.

Ende rapporteerden d' onse, dat al veele Saldanhars met haer vee vertrocken waren, hebbende niet meer als 2 leegerplaetsen vernomen, bestaende d' eene in 7 ende d' ander in 8 huysjens, met vrou ende kinderen te samen boven 70 à 80 sielen (daeronder omtrent 40 weerbare mannen) niet sterck wesende, ende omtrent 7 à 800 coeyen ende 1½ duysent schapen bij haer hebbende, mitsgaders, d' onsen eerst vernemende, seer verschrickt, haer vee (dat op een coppel bij hun huysjen hadden) den bergh op drijvende, des haer d' onsen toeriepen, dat coper ende taback hadden ende te verstaen gaven geen quaet doen, maer alle vruntschap ter werelt bewijsen wilden. Sulcx noch bij quamen, als wanneer d' onsen haer elck een tabackjen latende stoppen, hadden beweeght met dat eene beest ende 5 schapen mede nae 't fort te comen, 'twelck, als verseyt, hun affruylden; soo souden deselve oock meerder g'inclineert hebben geschenen, om daer in 't bos bij haer huysen met ons te handelen, als hier voor 't fort. De redenen waerom cunnen niet wel raden, vermits doch meenighmael gewaeght hebben met all haer vee dicht onder 't fort te comen, ende alsdoen genoechsaem gesien, dat wij der niet anders nae taelden als om voor coper ende taback hun aff te handelen,

ten ware door Herry naderhant vervaert gemaeckt waren. 't Blijckt altoos, dat seer bevreest voor ons sijn, jae meer als voor dato, ende dit mercken wij van Herry, dat hij d' Engelssen meer schijnt toegedaen te wesen als ons, doordien der veeltijts de mont vol van heeft, ende daeromme de Saldanhars wel mochten geraden hebben, haer vee tot derselver comste op te houden, alsoo ons al redelijck pertinent te beduyden weet, tegen wat tijt hij gissingh maeckt d' Engelsse uyt India hier comen sullen. Soo vragen oock de Saldanhars al doorgaens nae de schepen, ende principalijck na de Engelsse schepen, waer tegen haer door Herry (soo hij trou int overseggen valt) haer weder laten seggen, dat 't coper van de schepen ons sal in handen gelevert worden, om met haer te handelen, ende dat wij dan de beesten aen deselve uytdeelen sullen, derhalven maer met ons souden negotieren, hadden noch coper ende taback genoegh voor haer; edoch oft denselven al oprecht verhaelt, twijffelen halff, doordien menichmael sonder hem beter handel hebben cunnen doen, als met hem; edoch als d' Engelse hier eens comen, sullen best vernemen, wat werck van malcanderen maecken.

't Wiert op den namiddagh heel schoon stil warm weder, met een cleyn N. Westelijck luchtjen; edoch aen d' oversijde van de bay, de Z. Ooste wint noch even stijff doorcoelende, sulcx hier wel meer gebeurt.

Savonts sagen de star met de staert wederom, heel verschoten sijnde tot int N.N. Westen van ons, omtrent 50 graden boven den horisont, met de staert (die wat duyster als voor desen was) nae 't Oosten Z. Oosten wijsende: 't beduytsel is den Heere bekent.

25 d^{o}.

Schoon warm sonneschijn weer, 't luchjen van den N. Oosten; hebben van dage 8 schapen gehandelt.

De verleden nacht was een schaep in de krael van

een wilt gediert wel bijnae halff opgegeten, nietjegenstaende doorgaens een man den ganschen nacht met een musquet ende brandende lont de crael door ende rontom gingh, mitsgaders telckens de ronde om de wallen van 't fort gaende antwoorden moste; ende desen avont doncker geworden sijnde, quamen wel 7 à 8 stux wilt gediert wederom over de sloten (stijff 8 voeten wijt ende 4 voeten diep van water sijnde) in de crael onder 't vee, in voegen de wachters daerop vuyr gaven eer deselve wilden vertrecken; des ordre stelden voortaen des nachts 8 personen de beesten te wachten, omme daeruyt 2 doorgaens beurt om beurt gelijck in de crael ront te laten gaen ende te deurcruyssen, mitsgaders geduyrigh vuyr te stoocken, ten eynde 't wilt gediert daerdoor mochten schuw gemaeckt ende 't vee te beter bewaert blijven, alsoo 't pleyn van 't fort te cleyn is om al 't vee daer binnen te bergen, ende dierhalven voornemens sijn, achter, dight tegen 't fort aen, tusschen de 2 punten Drommedaris ende Oliphant, nu tot thuyn sijnde gemaeckt, alsser de vruchten aff sijn, een vaste crael te maecken, met een borstweer rontom van soden, 8 voeten hoogh, recht op te halen, nevens een goede sloot daerbinnen om de beesten te cunnen wateren, 'twelck gevoeghlijck met dammen ende stutten der reviere cunnen te wege brengen, waer toe alsnoch andere nodige wercken den Commandeur der aencomende vloote meenen te versoecken, door des vloots volck ons de hulpende hant wat te laten bieden, anders soude met dese weynige menschen hier hebbende qualijck oyt eynde crijgen, alsoo ons dagelix meer ende meer werck onder de hant compt ende noch veel aen 't sloten ende omgraven van thuynen te doen valt.

Savonts begondt wederom heel stijff uytten Z. Oosten te wayen, houdende den

26 d^{o}

smorgens noch al aen, met clare sonneschijn ende heldere lucht.

Heden quamen eenige van d' alderouste Saldanhars, nevens haer capteyn, met 4 schapen, die haer affhandelden; hebbende in langen hier niet geweest. Deden deselve wat goet tractement, tot meerder aenlockinge etc., ende cregen snamiddaghs noch 2 schapen, soodat van dage 6 schapen hebben geruylt.

Op dato den 2^{en} Kersdagh hebben d' eerste boter gekarnt ende van omtrent ½ ancker melck becomen 2 ℔ redelijck schoone geele boter; soo doen oock mede ons beste om kees te maecken, daer ons verscheyden gereetschappen toe gebreecken, ende nodigh met der eerste gelegentheyt sullen van doen hebben, alsoo sigh de saecken tot een goet succes redelijck wel laten aensien.

Tegen den nacht begondt soo extreem hard uytten Z. Oosten wederom op te steecken als 't noch oyt gedaen heeft; geduyrende den ganschen nacht sodanigh, dat de ronde niet machtigh was, langhs de wallen gaende, op sijn beenen te blijven staen, schijnende alles te sullen aen stucken ende van boven neder wayen datter was. In de gansche werelt can 't soo hard niet wayen als dese Z. Oosten wint hier doet, jae gaet Westindische orencanen ende Japanse tuffons somwijlen te boven, die niet harder cunnen deurdringen als den Z. Oosten stoockert over den Taeffelbergh desen nacht met een claren helderen lucht gedaen heeft, ende den

27 d^{o},

noch al even stijff bleeff aenhouden tot tegen den avont, doen begond 't wat, echter weynigh, aft te nemen. Hebben van dage een coebeest ende 7 schapen geruylt van de Saldanhars, die gister hier oock geweest waren.

28 d^{o}.

Noch al bijnae even hard uytten Z. Oosten

wayende, met clare heldere lucht, maer den Taeffelbergh met wolcken vrij bedeckt wesende, over welcke den wint als uyt een sack compt vallen, waerdoor oock veel rijp corn uyt d' airen wegh gewaeyt is, soo dat qualijck 't vierde part hebben cunnen crijgen; veel schoone haver loopter onder 't coorn, die onder den taruw ende garst is vermenght geweest, ende mede wat nauw opgaren laten, om oock op een acker bijsonder te sayen ende voorts sien aen te focken, gelijck van de garst mede voornemens sijn. 't Is jammer dat het coorn door de harde winden soo vernielt is geworden: souden anders al een goet deel gehadt hebben, alsoo 'tselve hier soo extraordinaire fray voortcomt, dat een lust is om aen sien; maer integendeel seer verdrietigh, dat door de harde winden, als geseyt, soo vernielt wort.

Op dato hebben 2 male van wat minder melck als den 24^{en} pass^{o} wederom boter gekarnt, ende becomen omtrent 1½ ℔ veel schoonder ende geelder als de vorige; 't salder apparent metter tijt noch al meer aen beteren. 't Is Godt loff al soo verde, dat de siecken met soete ende kernemelck ende eyren al fray cunnen accommoderen, teelende de hoenders meede heel moy aen; maer de verckens ende duyven schijnen weynigh voort te willen, alsoo de verckens noch noyt gejonght, ende van duiven tot op heden noch niet meer als 7 in 't getal gecomen sijn, in voegen maer 15 stux in alles hebben.

De Saldanhars hebben ons van dage noch toegebracht 5 schapen, 1 koe ende 2 kleyne kalffjens, die haer wat duyrder als voor desen affhandelden, om te meer aen te locken, ende voor eerst wat diep in 't vee te geraecken, ten eynde door aenteelinge daerin te beter mogen blijven. Sij wisten oock te seggen, dat se 1 dach à 2 geleden tegen hare vijanden Visman

doende waren geweest, van deselve 4 personen dootgeslagen ende veele beesten met genomen, ofte gerooft hebbende, hoedanigh versochten, dat wij ons tegen d^{o} Visman mede wilden aenstellen, souden hun vruntschap doen, alsoo nae haer seggen doch altemaelen rovers waren, die hier comende ons vee souden soecken aff te nemen. Waerop antwoorden, dat wij met hun (namentlijck Saldanhaman) genegen bleven in vruntschap te leven ende te handelen, ende als Visman hier quam souden sien, wat volck het was; altoos hielden ons vast aen Saldanhaman, omme met deselve altijt in vruntschap te leven, 'twelck hun scheen te behagen.

Savonts stack de Z. Ooste wint wederom even hard op, geduyrende den ganschen nacht ende

Sondagh 29 d^{o}.

noch al even stijff aenhoudende. Cregen van dage 4 schapen ende 2 koebeesten.

Heden 't vee natellende bevonden 18 stux schapen te cort, die de herders bekende over eenige dagen door haer versuym waren wegh geraeckt, ende alsoo deselve niet cunnen wederom crijgen, wat devoiren daerom aenwenden, hebben hun onder hun drien, die de principaelste wacht bij dage daer over bevolen sijn geweest, namentlijck Jan Glijsteen, Pieter Martensz, Roeloff^{e} Hendricksz, elck 6 schapen tegen 2 R^{a} yder, tot straffe op reeckeninge laten stellen, nevens waerschouwinge om voortaen beter op 't vee te letten, off dat men haer bovendien aen den lijve soude straffe etc.

't Bleeff den ganschen nacht noch al even hard wayen, tot den

30 d^{o}

tegen den dagh, doen begont te stillen ende heel moy weer te worden, de Noort Oostelijcke wayende uyt d' oversijde van 't lant.

Op dato de thuynen visiterende, bevonden door de

harde winden, dese 5. 6 dagen seer extreem gewayt, onse jonge erten sonder schellen (fray in den bloey hebbende gestaen met apparentie om tegen de compste van de retourvloote rijp te wesen) heel aen flersen gewayt, als oock de boonen, die soo fray stonden dat een lust was, nu meest verdorven sijnde; maer 't meeste is te verwonderen, dat het cropslae-saet (seer veel bijnae rijp in de thuynen staende) gansch geen schade van de wint heeft geleden, 'twelck met dit stille weder ingaderen, item radijs, spenagie, andivi ende andere saden, nu alle dagen meest rijp wordende. Nae 't schijnt sullen, vermits de drooghte, voor Februarij off Martio niet weer mogen sayen, ende de retourschepen uyt India al onse moescruyden int saet vinden, behalven geele wortelen, rapen, radijs, ende bietwortelen, cool, die redelijck abondant, tegen hare comste, met Godt de voorste, nae alle schijnende apparentien hopen rijp ende op voorraet te hebben, alsoo de cool nae wensch begint te sluyten, ende de gemelte wortelen heel dick worden, daer wij alle dagen al met schapen vleys over taeffel aff eeten, gaende de boter karn oock redelijck sijn gangh, sulcx dat al omtrent 6 ℔ verse boter opgegadert hebben, ende somtijts 't volck met bax de carnemelck omdeelen, welcke die aencomende schepen oock tot geen cleyne ververssinge sal strecken. Mancqueren ons maer gereetschappen om kaes te maecken, alsoo de saecken van 't vee haer redelijck wel laten aensien, ende reede, Godt loff, soo verde sijn gecomen, dat over taeffel al versse boter tot ons broot cunnen eeten, latende de Hollantse boter over de spijse gebruycken, ende om broot te backen van onsen nieuwen taruw, oock de snaren toe stellen, om mogelijck sijnde alles op de gangh te brengen ende de schepen fray te verversschen, dat door Godes genade nae alle apparentien

nu voortaen al redelijck sal cunnen geschieden. Maer, nae 't schijnt, sullen van April tot October de beste ververssinge van allerhande moescruyden ende liefflijcke thuynvruchten van croppen, beet, kervel etc., aen te treffen sijn, ende voor de schepen in Februarij ende Meert 't meeste vee, wortelen, cool ende cnollen etc., maer melck 't gansche jaer door, waertoe dan oock beesten dienen aengehouden, pro memorie.

Cregen op dato een kalff ende 5 schapen, jongh ende out, van de Saldanhars.

Sonden van dage 6 soldaten na de schapen te soecken, over de clooff tusschen den Taeffel- ende Leeuwenbergh, achter 't fort heen, nevens last om achter den Taeffelbergh om te gaen ende met eenen inspectie te (doen), hoe sterck de Saldanhars wel waren, ten welcken eynde den ganschen nacht uytbleven.

Ul^{o} d^{o}.

schoon warm weder ende een Westelijck luchtjen sijnde, smiddaghs wederom quamen, rapporterende, dat onse schapen niet hadden vernomen, maer machtige veel vee van coebeesten ende schapen, de Saldanhars toebehorende, ende hun meest in 't Houtbayken achter den Taeffelbergh (bij d' onsen voor dato opgedaen) onthoudende, als oock 4 à 5 mijlen van hier, omtrent de groote bosschagies, vermits de meenichte weyen daer sijnde; hebbende in alles maer 6 legerplaetsen vernomen, waervan de grootste 20 huysen ende omtrent 100 personen, mans, vrouwen ende kinderen sterck, ende d' andere elck 7. 8 à 9 huysjes, met malcanderen niet boven 500 zielen waren, maer 't vee hadden in ontallicke meenichte, 't volck seer bevreest voor d' onsen wesende, die hun nochtans nae onsen last niet als alle minne ende vruntschap bewesen, soodat van deselve noch een goet stuck weeghs nae huys wierden geleyt, principael om een tabackjen te verdienen.

Ondertusschen waren soo nu en dan eenige met schapen bij 't fort gecomen, daerder 12 stux affhandelden, ende tegen den avont quamen eenige nieuwe Saldanhars met een melckbeest bij ons, 'twelck redelijck civiel cregen, te kennen gevende, dat omtrent de Soutpan (4 mijlen van hier) lagen met veel volcks ende vee, die alle dagen souden bij ons comen om te handelen, daertoe hun met alle vrundelijckheyt ende goede tractementen noch meer animeerden, nevens affirmatie dat veel coper ende taback voor haer hadden. Willen hopen van die nieuwelingen noch een goet partijtjen becomen sullen, ten welcken eynde haer oock al te meer tractement aendeden om aen te locken; d' Almogende wil daertoe sijnen zegen geven, amen.

Op den avont begont wederom uytten Z. Oosten seer ongestuymigh ende fel te wayen, geduyrende den ganschen nacht langh.

[1653]

Januario A^{o} 1653. P^{mo} d^{o}.

Nieuwjaersdagh bleeff den Z. Oosten wint noch al even stijff wayen, comende de Saldanhars redelijck vroegh met 7 schapen, die voor 't sermoen noch handelden.

Op dato hebben, door veelvoudige voorspraecke ende op belofften van goede beterschap, uyt de kettingh wederom gelargeert, de persoonen Gerrit Dircksz, Jan Blanx ende Willem Huytjes, daer se voor twee jaren in gebannen waren, omdat haer voor dato hadden fugityff gestelt.

Soo oock den gesuspendeerden corporael over de soldaten wederom met dit nieuwe jaer in sijn bedieninge gestelt, op hoope, volgens gedaene belofften, des selffs begane faulten met beter comportementen sall repareren.

2 d^{o}.

Noch al even stormigh weder uytten Z. Oosten.

Bequamen van de Saldanhars 8 stux schapen, ende is ons weder affgestorven een van de Hollantse verckens, die hier gansch niet schijnen te sullen aerden, item een kalff ende schaep.

't Bleeff tegen den nacht noch al even hard wayen, tot groot beleth in onse wercken, alsoo geen cruywagens door de stercke wint op de plancken cunnen gehouden worden, sijnde quaet genoegh, dat men met 't ledige lijff can gaende ende staende houden, wordende bovendien door den drooge wint de aerde soo hard ende moeyelijck om uyt te halen offt formele steenclippen waren.

3 d°.

Weer ende wint als gister, even ongestuymigh. Hebben 5 schapen van d' inwoonders becomen; blijvende snachts noch al hard wayen, tot beleth van onse nodige wercken aen 't fort etc.

4 d°.

Schoon helder sonneschijn ende stil warm weer. Sonden den sieckentrooster met den corporael van de soldaten ende 6 musquettiers, nevens wat coper, taback ende pijpen, na de Saldanhars, omme te vernemen, dewijle dagelix met soo weynigh vee hier bij 't fort comen, off daer beter met ons souden willen handelen als hier.

Ondertusschen cregen hier noch 7 stux schapen, ende sijluyden snamiddaghs wederom comende brachten met haer 2 koeyen, 1 bul, 1 os, 1 pinck ende een calffjen, met 11 schapen, van de Saldanhars 1½ mijl van hier geruylt, welcke nae hun seggen meer genegen souden hebben geschenen om daer met ons te handelen als hier bij 't fort te comen, des oock voornemens sijn overmorgen (maendagh wesende) 'tselve wederom te onderstaen. Behalven 't vee bij d' onsen geruylt, quamen oock eenige Saldanhars beneffens haer met noch 4 koeyen, een calff ende 6 schapen, die hun oock noch al affhandelden, soodat op dato

bequamen 9 stux koebeesten ende 24 schapen, jongh en out; de Heere sij gelooft voor den zegen.

Aen d' oversijde van de bay, omtrent 't vrack van Haerlem, was 't lant overal ende langhs de gansche cust heen, al heel na de bay van Saldanha toe, vol vuyren, dat nae 't seggen van Herry altemalen volck met vee was, die noch hier te verwachten hadden. Sulcx soo sijnde ende deselve wat graegh nae coper vallende, salt met den veehandel misschien noch wel gaen, dat Godt geve. Ware te wenschen, dat wat meer taback hadden, alsoo deselve heel op 't lest loopt, dat ons dapper verlegen maecken sal, want beter vee sonder coper met taback alleen, als sonder taback met coper alleen, te crijgen soude wesen, gelijck vóór desen meermalen genoteert hebben.

Sondagh 5 d^{o}.

Idem moy stil warm weer, maer begond op den namiddagh ende tegen den nacht al wederom lustigh over den Taeffelbergh uytten Z. Oosten aen te wayen, ende cregen op dato 12 schapen, met 2 koeyen, een os, 2 kalven ende een pinck van de Saldanhars, voor coper ende taback, daer de leste rol al halff van geconsumeert is, ende dierhalven voor 't coper opraecken sal.

6 d^{o}.

Schoon helder sonneschijn weer. Hebben smorgens vroegh den sieckentrooster Willem Barentsz Wylant, nevens eenige soldaten, wederom heen gestuyrt met coper en taback na de Saldanhars, omtrent 1½ à 2 mijlen van hier, om soo veel vee te handelen, als becomen sal cunnen, ons tusschen wijle hier vast besigh houdende, met 't weynige overige volck, aen de nodige wercken van de fortificatie metselen ende decken van huysingen, mitsgaders 't ingaderen ende winnen van saden van croppen, radijs, andivy, spenagie, erten sonder schellen etc, taruw etc. ende wijders noch wat lant preparerende, omme eenige aen-

comende plantjes cool te verplanten, die hier soo extraordinaire schoon sluyt ende tiert als in 't vaderlant, gelijck oock de wortelen ende rapen, daer redelijck tegen de comste van de retourvloote, nae alle vertoonende apparentie, van sullen versien wesen, omme neffens 't gehandelde vee haer tot treffelijcke ververssinge te strecken. 't Ware te wenschen, dat van wortelen ende rapen elck een corensack vol saet hadden, souden haest soo veel hebben als uyt de goeden costen eeten, ende tot mestinge van verckens diende. Beetwortelen, radijs, beet ende voorts alle andere Hollantse thuynvruchten sullen metter tijt door mestinge van 't lant mede niet minder manqueren, ende ingevolge na desen overvloedige ververssinge 't gansche jaer door hier te becomen wesen. De botterkarn neempt oock langhs soo meer toe, maer 't meeste jammer is, dat de beesten hier gaer weynigh melck geven, alsoo jegenwoordigh van 25 melckbeesten boven ½ ancker melck in een gansche weeck niet crijgen, daer omtrent 3 à 3½ ℔ schoone geele boter aff hebben, beter ende schoonder als op Formosa gemaeckt wort, ende voor alsnoch maer pas soo veel als over taeffel tot broot eeten mogen, de melck somtijts onder 't volck omdeelende.

Tegen den avont compt ons volck wederom met 5 koeyen, 1 os, 3 calven ende 5 pincken, nevens 8 stux schapen, van de Saldanhars gehandelt, waerbij wij hier voor 't fort hebben geruylt 2 koeyen ende 2 kalven, sulcx dat desen dagh bequamen 16 stux jonge ende oude coebeesten met 8 schapen, dat een fraye dach is, ende rapporteerde d' onse, de Saldanhars met haer huysen wel 2 mijlen verder als eergisteren lagen, ende wel soo veel hadden cunnen bemercken, ingevalle eenigh voordeel op d' onsen hadden cunnen sien, dat haer om 't copers wille wel souden affgemaeckt hebben, sijnde ongeveer 80 weerbare mannen sterck,

ende d' onse met hun twintigen, daeronder 10 musquettiers. Ende dewijle sulcx al meer hebben gemerckt, dat d' onsen, alleen off maer met hun 2 off drien wesende, bijlen ende tabaxdoosen etc. hebben affgedwongen, sullen voortaen wat meer volck om de beesten te handelen laten mede gaen, omme te deffensiver te wesen, al soude ons werck hier wat te langer retarderen, opdat doch meenichte vee op voorraet mochten becomen tot ververssinge van de schepen, waertoe nu de gelegentheyt dient waergenomen, vermits de Saldanhars hier 't gansche jaer door niet en hebben, ende wel mercken, dat wij haer meer moeten soecken als sij ons schijnen te willen doen, sijnde een seer luye natie, haer somtijts te veel wesende dat voort gaen, laten staen dat, om haer vee aen de marckt te brengen, soo verde daermede soude willen comen aendrijven. Edoch 't scheelt ons weynigh, als 't maer sonder becommeringh off swarigheyt voor coopmanschap ende goede woorden crijgen mogen, al mostent noch al vrij verder halen, ons maer genoech sijnde dat overvloet van beesten mogen opgaeren voor d' E. Comp^{e}, tot ververssinge van de uyt 't patria ende India hier aencomende schepen.

Savonts begond al weder vrij hard uytten Z. Oosten te wayen, 't welck

den 7 d^{o}

noch al aenhield; souden anders ons volck al weder na der Saldanhars legers met coper ende taback gesonden hebben om vee te handelen. Soo bleven oock (gelijck dickwils gebeurt) door de harde wint mede beleth aen de fortificatie te arbeyden, vermits met de cruywagens niet gaende te houden is, waeromme 't volck om riet sonden, daer de huysinge mede gedeckt worden; echter cregen van dage noch 3 koeyen, 1 os ende 2 kalven, met 4 schapen.

Savonts stack de wint soo affgrijsselijcken hart we-

derom op, dat te vreesselijck was, geduyrende soodanigh tot den

8 d^{o}

smorgens, eer 't begond te stillen, als wanneer den sieckentrooster met 20 man g'armeert wederom uytsonden, nevens partye coper ende taback om beesten te ruylen. Ondertusschen cregen hier bij 't fort 1 os, 1 calff ende 10 schapen, blijvende ons volck den ganschen (dag) uyt. Op dato hebben d' eerste 2 roode cooltjens gesneden, soo schoon ende vast gesloten sijnde als in 't vaderlant can wesen.

9 d^{o}.

Smorgens heel fray stil warm weder als gister. Quamen deselve wederom met 1 coe, 2 kalven ende 3 schapen, rapporterende, dat alle de Saldanhars met hun legers ende vee al vertrocken waren, tenderende om de Oost na de bay de Sambras, welcke wegh ons Herry wiste te beduyden dat alle jaren heen trocken, ende van daer 't lant dwers over wederom na de West treckende, over de baye van Saldanha wederom hier quamen. Voorsz. schapen ende coebeesten hadden becomen van den capiteyn der Saldanhars, die int aldereerste bij ons was geweest, welcke, ende geen andere meer, wel 7 à 8 mijlen van hier, heel om de Oost bijnae tegen strant aen lagh, sterck sijnde omtrent 80 weerbare mannen, in 16 stux huysjens, ende bij haer hebbende 5 à 600 extraordinaire schoone coebeesten, jae de beste wel van al de Saldanhars, ende ongeveer 2000 stux d^{o} treffelijcke schapen, daer nemmermeer, nochte oock nu, hadde willen aff scheyden, hebbende d' onse veele smaets van deselve verdragen, soodanigh dat bijnae (hoewel verdroegen) hadden aen malcanderen geraeckt; edoch ten aensien van onse expresse ordre omme deselve 't minste quaet ter werelt te doen, alschoon eenige overlast genoten, soo haddent noch gelaten, maer was nae hun seggen soo veel als lijden conde, ende dierhalven nae genoech ende oock wel

cans geweest om al haer vee aff te nemen ende herwaerts te brengen, alsoo den corporael van de soldaten onder deselve wat bedrongen wesende, ende een poffertjen, om ontslagen te worden, uyt sijn sack boven over hunne hooffden affschietende, al de Saldanhars hun op de loop begaven, latende hun vee staen, als wanneer door d' onse wederom geroepen ende 't vee nae gedreven wierden, met beduydinge dat sulcx spelen was ende haer geen quaet doen noch eenigh vee affnemen, maer wel voor coper ende taback affhandelen wilden, ende soo daertoe niet genegen waren vrijelijck mochten gaen ende keeren; souden van ons geen quaet geschieden etc., sulcx dat noch goede vrunden scheyden met een tabackjen tot de foy.

Over dit vertreck der Saldanhars Herry spreeckende, wiste ons te seggen ende beduyden, deselve nu voor 't naeste jaer niet weer te verwachten hadden, maer dat alsdan beneffens haer noch wel meer ander volck in 't lant wesende (siende dese sooveel coper mede brachten) affcomen souden, om met ons te handelen, 'twelck alsdan te ervaren staet; maer souden, als de Saldanhars (onder haer Quena genaemt), die allenskens ende maer van d' eene vette weyde na d' ander telckens met haer vee voortrecken, wat verde waren, Visman (bij haer Soaqua genaemt) met eenige, maer niet veel, coebeesten hier comen, voor dewelcke, nae sijn seggen, seer nauw op hoede moeste wesen, als sullende wel met beesten te coop comen, maer echter niet te min onder goeden schijn ons alle quaet soecken te doen, ende soo veel te stelen ende roven als vermogen, alsoo doch nergens anders als van den rooff en leven, ende al hun goet geen eygen, maer rooffgoet van de Saldanhars is, die haer derhalven in alle gelegentheden vervolghden, ende gevangen crijgende sonder genade dootsloegen ende voor de honden wierpen.

Heden wasser niet één Saldanhar bij 't fort geweest, ende sagen om de Oost veel vuyren in 't lant, dat ons van der Saldanhars vertreck te meer gelooff dede. Mogen blijde sijn, dat een redelijcke partye beesten van haer hebben gehandelt, daervan ons volck hier aen lant treffelijck ververscht ende gespijst hebben, blijvende jegenwoordigh bij ons noch overigh 350 schapen ende 130 stux coebeesten, jongh ende out, daeronder 25 schoone melckbeesten, 1 bul ende ettelijcke fraye jonge ossjes ende coekalven, seer bequaem om aen te focken, ende eenige te laten strecken tot ververssinge voor de aencomende schepen. De Heere sij gedanckt voor dien zegen, ende geve dat van Visman oock een goet deel becomen mogen, alsoo noch niet veel meer als ons halve coper geconsumeert ofte verhandelt is; eenlijck loopt de taback op 't laest, daer in toecomende ten minsten met 1000 ℔ van dienen versien, om wat rijckelijck te mogen spenderen, vermits daer machtigh graegh nae sijn ende veel door cunnen vercrijgen; pro memorie.

Verleden nacht sijnder wederom 2 schapen door wilt gediert uyt de crael gehaelt ende verslonden; aen 't spoor scheenen 't leeuwen geweest te zijn.

Sedert 2 à 3 dagen sijn al weder eenige van ons volck (daeronder 4 timmerluyden) aen den loop te koey geraeckt, apparent ontstaen van eenige wilde vijgen hier op de aerde wassende, ende bij de inwoonders gegeten wordende, welcke d' onse met heele sacken vol hebben gehaelt ende sonder maet te houden sodanigh van gesnoeyt, datter nu veele van aen de loop geraeckt. 't Is een verdrietige saecke, dat 't gemeene volck soo roeckeloos over haer eygen gesontheyt sijn ende geen maet weten te houden, voor dat met de neus in de coy raecken.

10 d^{o}.

Smorgens al wederom harde Z. Oosten win-

den, continueerende den ganschen dagh ende nacht, tot den

11 d^{o}

noch al even hard aenhoudende; 't schijnt jegenwoordigh in 't Z. Oosten storm-sysoen te wesen.

Sondagh 12 d^{o}.

Heel stil warm weer hier onder de loute van de Taeffelbergh; maer d' oversijde deser bay den Z. Oosten wint vrij hardt wayende, sulcx hier meer gebeurt.

Op dato bequamen noch 2 schapen van de Saldanhars, daer se wel 2 dagh reysens van hier mede waren comen aendrijven, ons wijsende haer vuyren, die heel ver in ende over 't geberchte om de Oost sagen branden; souden echter, nae hun seggen, soo langh daer noch leggen, somtijts al met ytwes aencomen.

Den voorleden nacht was wederom een schaep van een leeuw verslonden, die op den lichten dagh smorgens noch gedeelte van 't schaep buyten de crael gesleept, door een matroos met een musquet schoot ontjaegt wiert, ende de vlucht na de clooff van de Taeffelbergh nam, nevens meenichte jackhalsen, als oock noch een ander leeuw na den Leeuwenbergh, alle beyden door d' onse verjaeght, derhalven de schapen ordonneerden voortaen savonts binnent fort te drijven ende de koebeesten, als vooren, in de crael met 8 man snachts bewaeckt te laten.

13 d^{o}.

Stil weder met betogen lucht ende Westelijcke coele, maer geen harde wint; snamiddaghs weynigh mot ende regenachtigh.

Op dato hebben onsen affgesneden ende hier aen de Caep aldereerst gewassen taru beginnen te dorssen, sijnde redelijck vet ende groff van corl ende nae alle apparentien hier nae ('t lant wat gemest sijnde) beter te succederen. 't Is jammer, dat de Z. Oostewinden hier soo hard vallen: souden anders alle soorte van graen ende vruchten hier genoech cunnen aengefockt

worden; edoch meenen in de valeyen achter de Soute reviere de vruchten sulcken nooth niet sullen hebben, vermits daer sulcke valwinden niet subject sijn als hier over den Taeffelbergh, ende dierhalven die landen door vrijluyden bequamelijck cunnen gecultiveert worden, sijnde heel vet, schoon ende vlack, met treffelijcke schone veele soete revieren doorstrengelt, soo plaisant ende effen als men soude willen wenschen, geen Formosa (dat gesien hebbe) daer bij te passe comende.

14 d°.

Smorgens heel stil mistigh weder, maer begond op den namiddagh ende tegen den nacht al wederom hard uytten Z. Oosten te wayen.

Op dato brachten ons de Saldanhars noch 1 koe ende 1 calff, dat hun voor coper ende taback affhandelden, seggende haren capteyn ofte oversten (mede gecomen), dat met haer huysen ende beesten wederom bij ons souden comen woonen. Off sulcx meenen, sal den tijt leeren; altoos wij deeden haer goet ende vrundelijck tractement met een tabackjen ende dronck wijn, om daertoe te meer aen te locken, nevens belooften van noch meerder coper voor derselver beesten te sullen geven. Ondertusschen met onsen aengenomen tolck Herry in discours wesende, gelijck meermalen geschiet is, wat de Saldanhars met coper deden, wiste ons door gebroocke Engelsse woorden soo veele te verstaen geven, dat van het selve armringen ende kettinghs (gelijck haer sagen dragen) maeckten, die aen seecker ander natie, diep te landewaert in, voor vee wederom verhandelden, ende dan jaerlix wederom ander coper van de Hollantse ende Engelse scheepen ruylden, maer waren noyt gewent soo veel beesten op een jaer te verhandelen, als nu gedaen hadden; doch als haer coper quijt waren, soudent 't naeste jaer wel weder ander halen voor vee.

Ingevalle sulcx waer is, dat sij haer coper voor vee aen andere natien, als boven, verhandelen ende vertieren, soude 't selve een gewenste saecke voor d' E. Comp^{e} wesen, ende ingevolge met ter tijt soo abondant becomelijck, dat men in de coude tijden wel eenige ossen (seer groot ende vet vallende) souden cunnen in vaten insouten, tot geen cleyn voordeel ende accommodatie van d' E. Comp^{e}, alsoo het sout hier om niet genoech te crijgen, ende 't lant vol schoone vette weyden is, selffs onder 't gesight van Comp^{s} fortresse, wel voor duysende beesten ende schapen, boven 't geene nodigh vereysschen mach tot thuynen ende coorngewas etc., behalven dat besijden den Taeffelbergh emmers soo vet ende schoonen lant leyt, op 8 à 10 mijlen vlack genoegh niet aencomende, gelijck wel van buyten niet alleen te presumeren, maer genoechsaem te susteneren ofte vast te stellen is, aen de groote quantité wel omtrent 20(00) soo schapen als coebeesten de Saldanhars hier sedert November in de spatie van 7 à 8 mijlen in dese Taeffelvaley hebben cunnen weyen.

15 d^{o}.

Bleefft noch al even hardt uytten Z. Oosten wayen tot tegen den middagh, doen cregen 't luchtjen N. Westelijck uytter zee, met schoon warm weer; maer wierd voor den avont noch al even hard weder als te voren, edoch snachts wederom stil.

Heden quamen de voorsz. Saldanhars noch met een koe ende 5 schapen, die haer affhandelden, willende seer qualijcq van hun vee scheyden, sulcx van dit volck altijt bemerckt hebben; item dat se haer vee (veel vetter ende schoonder als d' andere sijnde) vrij costelijcker houden, ende naer advenant soo wel niet als d' andere Saldanhars daer aff scheiden willen.

Op dato sijn twee coebeesten uyt de crael gemist.

16 d^{o}.

Warm sonneschijn weder, met een fray Z.

Westelijck coeltjen, ende waren verleden nacht al weder een koe met een bul wegh geraeckt, door de slordige wacht, die de wachters van deselve gehouden hadden; sijnde seer verdrietigh, dat het volck haren schuldigen dienst soo weynigh laten ter herten gaen. Schijnen der oock gansch niet nae te vragen, wat straffe off beloffte dat men doet, ende als men al denckt een sorghdragent man over de beesten te hebben, bevint men sigh telckemael al wederom bedrogen, soodat men wel schier selffs diende bij nacht ende dage daerop te waecken.

17 d^{o}.

Smorgens mistigh weder sijnde, lieten al de coebeesten eens wederom naetellen, ende bevonden in plaetse van 138 stux (dieder noch wesen mosten) niet meer als 126, sijnde 12 te cort, altemalen door slordigh waecken der wachters als voorsz. weghgeraeckt, gelijck uyt alle derselver belijdenisse is gebleecken, dat elck even luttel op haer wachten des nachts in de crael gepast hebben, des hun met sessen elck 2 beesten, à 50 Gulden yder, tot straffe op reeckeninge hebben laten stellen, opdat hiernae te beter wacht houden mochten. Ende alhoewel door den corporael van de soldaten, met eenigh volck, daernae lieten uytsien, wierde echter tael noch teycken van deselve gevonden, in vougen niet anders costen presumeren off nu en dan bij nacht door de Hottentoos uyt de crael gehaelt, alsoo gister nacht tot twe malen de heckens op de dammen van de crael open, ende telckens beesten buyten gevonden waren. Dit onsen aengenomen tolck Herry te kennen gevende, was oock van gevoelen deselve door eenige strantlopers wegh gedreven waren, daer hij selffs wilde nae gaen uytsien, gelijck op stont oock deede. Ondertusschen stelden ordre, omme de wachten over de beesten (door matrosen, beurt om beurt, alle nachten met 3 teffens ge-

schiedende) bij 2 vertroude adelborsten te laten commandeeren, die des avonts door de weyers, ende smorgens door deselve adelborsten wederom aen de weyers wel getelt 't vee overgelevert, mitsgaders bovendien door ons alle saterdagen eens nae getelt sal worden, op poene van den mancquerende sijn verdiende straffe te laten ontfangen etc.

Snamiddaghs compt 't jacht de Goede Hoope uyt de baye van Saldanha wederom ter rheede, mede brengende omtrent 1500 stux groote ende cleyne robbenvellen, redelijck wel gedrooght, ende rapporteerden d' opperhooffden, dat wel eens sooveel souden cunnen mede gebracht hebben, in gevalle volck van kennisse als oock de nodige gereetschappen hadden gehadt om de vellen schoon te maecken, als scherpe vilders ende leertouwers messen etc., sijnde soo moeyelijck 't vet aff te schaven geweest, dat bijnae soo veel schavers als vilders hadden behoeft, ende 't volck om dien vuylen arbeyt te doen seer traegh ende moeyelijck aen te houden geweest; in vougen niet beter deegh als met partvaerders[1)] te doen sal wesen, alsoo de gagiewinners de saecken doch weynigh ter herten nemen.

Soo en hadden oock gansch geen volck met vee off andere coopmanschappen vernomen, als eenige weynige cale magere strantlopers, maer wel veel vuyren te landewaert in gesien, in voegen tot noch geen handel vernomen hebben, ende 't principaelste sal wesen de robbevellen, sijnde 't speck na derselver rapport qualijck waerdigh dat ment in vaten soude overvoeren, om hier traen aff te branden, daervan uyt de 8 vaten, die mede gebracht hebben, echter preuve sullen nemen. Maer was de gemelte bay, ende

1) d.i. deelkrijgenden aan den buit.

d' eylanden daer omtrent, doorgaens soo machtige vol walvissen geweest, dat te verwonderen ware, hoewel hier sedert 't uytgaen van Augusto gansch geen in dese bay hebben vernomen, waeromme oock niet vrempt ware, die vanghst daermede waer genomen wiert, als d' E. Comp^{e} haer aen den traen soo veel gelegen lieten, tot welck een ende ander ons tot noch de nodige gereetschappen van sloepen etc. vrij gebreecken; pro memorie.

Wat wijders op derselver vojagie etc. is voorgevallen ende hoe de saecken daer hebben toegegaen, can uyt de dagelixe aenteeckeningen van den boeckhouder Verburgh (hier onder g'insereert) nae gesien worden, daer toe ons refereren.

> Copie.
> Daghregister, gehouden bij den provisionelen boeckhouder Fredrick Verburgh, van de tweede voyagie gedaen naer de baye Saldanha ende d' eylande daer voor ende omtrent leggende, vertrocken met 't jacht de Goede Hoope uyt de Taeffelbay 1652

2 December.

Des naermiddaghs, alsdoen wij in den naem des Heeren met een stijve Weste wint sijn t' zeyl gegaen, daermede noch omtrent een uyr voor sonnen ondergangh onder 't Robben-eylant, op 5 vadem santgront, ten ancker quamen, daer wij door den stuyrman eenige peguyns lieten van halen, om voort volck, dieder graegh nae waren, te laten schaffen.

3 d^{o}.

Smorgens stil bequaem weder. Hebben andermael seyl gemaeckt met een cleyn luchtjen uytten Westen als voren comende, daermede omtrent den avont voor 't Dassen-eylant geraeckten, ende 't ancker op 10 vadem santgront gevallen sijnde, voeren met een partye volck en een jaeghhont daer noch aen, daermede wij, dewijl de andere eyeren opgaerde, aen

't dassenjagen togen, die se alles wat in 't gesight creegh attrappeerde, tot omtrent de 8 à 29 stux toe, latende de robben ende peguyns ongetoucheert.

't Schijnt de robben nu ter tijt haer jonge werpen, dieder in sulcken ongeloofflijcken meenichte op de clippen ende 't lant leggen, dat al begeerde men een schip van 300 lasten vol vellen te hebben, had men se maer met handen te grijpen, ende de oude, dieder met geen 60 man, in jaren (nae alle schijnende apparentie), cunnen opgevangen worden, daer van op 't lant off in zee te jagen, soo dat nae onse oppinie indien yder jongh robbenvelletje (die heel schoon van haer sijn) 10 stuyvers in 't vaderlant waerdigh, off dat men der van vremde soo veel voor crijgen cost, soude het d' E. Comp^{e} jaerlix groote proffijten aenbrengen, jae de pijne waert wesende om een fluyt daer expres om hier te senden, veel guldens (behalven de oude, die gesustineert worden 't stuck een rijxdaelder waerdigh te sijn).

4 d^{o}.

De wint N.W. met goet weder. Sijn andermael naer lant gevaren, bij ons nemende den corporael ende 2 delvers om putten te graven; maer verclaert, naerdat op verscheyde plaetsen hebben onderstaen, geen apparentie is om, als een mans diepte bent, door de clippen te cunnen comen, soodat daer moste uytscheyden, ende met den hont weder aen 't jagen peurden, dieder wederom een pertij van omtrent 4 à 26 in corten tijt bij de cop had. Vernam onder allen door aenwijsen van den corporaeleen plaets, daer de Francen haer vellen hadden geprepareert, ende apparent met groote maght van volck over doende sijn geweest, off met alle man geslagen, gevilt, geschraept (daertoe wel elff à 12 schraepboomen stonden) ende uytgereckt ende om den een na den anderen niet te laten wachten.

't Is jammer, dat men de present geen sestigh man om te gebruycken heeft, alsmede 2 snedige roeyseylvaertuygen, daer bij heel nodigh sijnde, dieder gevoeghlijck sonder prijckel soude cunnen leggen off op 't lant gehaelt worden (als hier naer breder aenwijse), gebruyckende d' een om de gedrooghde vellen aen 't fort (ofte daer 't geordonneert wiert) te brengen, ende d' ander off ende aen varende in den Saldanhabay, om voor het aldaer ende op 't Dassen-eylant geordonneerde volck te vissen, beesten ruylen, 't volck van 't eene eylant op 't ander te brengen, ende principalijck om de te doene negotie ende ruylinge, daer voorvallende, waer te nemen, dat jaerlijx d' E. Comp^{e}, in cost als anders, in haer hier te doene oncosten machtigh soude soulageren. 't Geen, mijns gerinck gevoelens, met weynigh oncosten ende volck, sonder pryckel geschieden kan. Ende of 't geviel, dat eenige op dit ons voorstellende wilde sustineren, het pryckeleus om eenige aenstoot (alsoot een cleyn vaertuygh is) van Francen off andere gevijnsde vrunden te lijden soude lopen, 't geen wel te beduchten is, maer kan met 2 prince stuckens ende yder man een musquet wel voorgecomen werden, ende dan alsoo sterck in deffentie wesen om tegen de grootste aenstoot, dat maer van sloepen off soo groote vaertuygen als selffs is, geschieden can, hem te verweren, soodat, al quaemt ons eygen toe, die pryckel ende risco wel soude begeren te lopen.

Waeromme, onder correctie, mede niet vremt was, dat ymant, die men de saeck ende kennisse van de wol ende andere nodigheden had, vertrouwde, met de aenstaende retourvloote naer 't vaderlant wiert gesonden, om voor d' E. Comp^{e}, volgens de daerover largo beschrijvinge aen deselve, met alle deligentie ende mogelijcken ijver, op de reetschappen als anders,

die in veel nootsaeckelijckheden bestaen ende bijsonder dient op geleth te worden, acht te slaen, als saecken daer genoemde Comp^{e} veele aengelegen is, ende veel vercoopers hun weynigh aengelegen soude laten, off slecht in plaets van goet goet (dat hun rijckelijck genoegh betaelt wert) leveren, als denckende het wert vert heen gesonden, ende sullen geen clachten aen ons daerover gedaen werden, aen allen 't welcke (met kenders van villen ende vellenschrapers hebbende) 't geheele werck aen is hangende ende d' E. heeren Meesters grootelijckx schadelijck cunnen sijn, door de costelijcke equipagies, die daerom gedaen soude werden, en door sulcke bij veele schijnende cleynicheden sou verhindert blijven, 't geen door soo een persoon, sonder twijffel acht op slaende ende eenighsints op 't poinct van sijn advancem^{t} ende honuer sach, ten deelen verhoet conde werden; edoch sal bij den E. van Riebeeck, ons opperhooft, over die ende andre saecken, alles ten meesten dienst der gemelte Comp^{e}, wel geordineert werden.

5 d^{o}.

Smorgens, alsoo de wint een stijve topseyls coelte uyt Z.W. waeyde ende hol water liep, is 't ancker gelicht; sijn andermael t' zeyl gegaen ende hebben 't omtrent den noen in den bay van Saldanha, op 3 vadem santgront, weder laten vallen.

Staet te beduchten dat (soo 't holle water langh continueert) het volck in geen 8 dagen sullen cunnen op 't Saldanhars Robben-eylant brengen, gelijck wij den E. van Riebeeck (daer over in discours wesende) hebben verhaelt, datter bij 't minste holle water geen aencomen is. Edoch willen hopen, het haest sal slecht werden, ende wat vroegh sullen aen varen, opdat wat veele vellen op voorraet der aenstaende retourvloote crijgen mogen.

6 d^{o}.

Goet weder, de wint Z.Z.W. met een stijve

coelte. Hebben op dato naer water gegraven, dat soo sout bevonden hebben als bijcans 't seewater; den stuyrman ondertusschen weder uyt visschen geweest hebbende, heeft omtrent 3000 herders met 16 steenbraessems gevangen, die wij allen hebben laten drogen, om 't volck uyt te deelen.

7. 8. 9 ende 10 d^{o}.

Stormachtigh weder uytten Zuyen, edoch, bij eenige cord duyrende vlaeghjens, stillekens dat vissen conde, ende deselve weder yder sijn gedeelde, die op 't eylant geordineert waren, gegeven; alsmede alle nodigheden ende montcosten voor 14 dagen langh, om bij verlegen weer (dat niet costen aencomen) wat op voorraet versien te zijn.

11 d^{o}.

Smorgens, alsoo 't redelijck weer ende wint Z.W. was, hebben 't volck met beyde de schuyts ende soo veel nodigheden sij voeren costen, naer 't voorsz. eylant gesonden; Godt geve se daer geluckelijck mogen aencomen ende 't wel geordonneerde ten meesten proffijte voor onse heeren Meesters mogen uytvoeren. Hebbende ten dien eynde den corporael off opsiender voorgehouden, dat niemant most verschoonen, off met praetjens hem laten payen, daer Jan Hagel wel alle listen soude toe aenwenden om bevrijt van den vuyl stinckenden arbeyt te zijn, 't geen in 't minste deel niet diende toe te staen, maer de dagh[1)], in plaetse van de rottangh, op de cortamige, luye ende trage gasten niet te sparen; alsmede op de dootslaenders, daer hem bijsonder op te letten staet, acht te nemen, dat de boffon[2)] niet en spelen, ende in plaets van d^{o} robben doot te slaen, dat wijt ende breet geschieden moet, se bedecktelijck naer zee te jagen, dat de vilders mede gaerne zien soude, want dan occasie soude hebben,

1) een touw, waarmede de matrozen gestraft worden.
2) Fransch *bouffon*.

weynigh te doen, ende dan met een buytelaers praetjen seggen: ‘wat duyvel corporael 't en is niet mogelijck dat men der veel slaen kan, want se worden al den bruy seer schuw ende kiesen 't robbenpat over de clippen in zee.’ Op alle 't welcke voorsz. corporael belooffde (alsoo hem mede aenmaende, alles tot sijn verantwoordinge quam) op sijn hoede wel soude wesen ende bij bevindinge van sodanige aen boort te senden, daer men sulcken exempel, andere ten affschricke, sullen aen statueeren, dat se naer de tweede reys geen lust sullen hebben, mede seggende sijn fortuyn ende advancement daeraen gelegen was, ende selffs niet begeerde stil te staen, als g'obligeert sijnde, volgens eer en eet aen genoemde onse heeren Meesters gedaen.

Op dato comen de sloepen met allet volck wederom, in die soo veel te doen hadden als voeren costen, jae hadden de schuyt tot 2 mael bijnae vol water gehadt, soodat veel pryckel van te verongelucken affstonden, verclarende geen apparentie te zien, om aen 't voorsz. eylant te comen, dat, als meer geseyt hebben, niet vreempt is. Ende sullen hier noch wel een lange tijt leggen, eer der wat uytgerecht sal cunnen werden; edoch daer zijn der, die heel contrary van gevoelen sijn ende seggen, dat hetter mackelijcker aen te comen sal wesen, als aen 't Dassen-eylant, 't geen kinderlijcke gevoelens sijn, ende laet het, soo der niet uytgerecht wort, op hun verantwoordingh aencomen, want daer in een seecker santbay, hier voren aff geroert (dieder verscheyde cleyne, om met sloepen aen te comen, sijn), daer de Francen met haer schip apparent gelegen ende sijn vellen geladen heeft, dat wel vastelijck geloven (alsoo sijn hutten, reetschap als anders daer dichte mede bij stonden), altoos dat met een doffboot, een licht gaende galjot off ander snedich vaertuygh daer goet leggen ende voor de Z. Ooste ende andere winden

seer besloten ende bevrijt can sijn, is seecker, daer 't zijn last heel facil soude cunnen becomen, ende oft geviele het daer een leger[1)] wiert ende den zee begost aen te storten, soud' men met een spil off blox, op 't lant gestelt, het op rollen (dewijlt een harde santstrant is) soo hoogh ende mackelijck cunnen ophalen ende bij moy weer met sijn volle ladingh weder 't zee laten lopen ende 't zeyl gaen als begeren. Waer dat nu mackelijcker aen comen is, can bij den E. van Riebeeck ende andere wel geoordeelt worden, waeraen wij ons refereerende zijn.

12 d^{o}.

Des morgens heel stillekens, de wint op den noen naer 't Z.W. schietende, compt den stuyrman, naerdat het geordineerde volck (sijnde 16 man) met alle nodigheden op 't eylant had gebracht, aen boort, verhalende dat op 't eylantje, dat dieper in de bay ende omtrent een ½ mijl vant ander leyt, had geweest, daer 't jacht (volgens sijn sustenue) bequaem souw kennen leggen, oock met de schuyt soo bequaem aencomen was als men begeerde te wenschen, 't geen een treffelijcke saecke is om de meenichte robben; soo mede verclaert, daer facil ende naer advenant meer (als daer se nu sijn) te becomen, als mede de plaets om d^{o} vellen uyt te recken ende droogen daer bevonden heeft seer bequaem te zijn ende seer gemackelijck. Aldaer met jacht leggende, kunnen droogh geladen worden; 't ware te wenschen, dat het eer bij ons bekent hadde geweest, want mijns aengaende soude alle 't volck, dat noch te beginnen was, indien volcomen commando had, daer op stellen, om soo der eenige Francen hier quamen ende ons hinder wilde

1) *leger* komt bl. 184 regel 10 van boven nogmaals voor, in geen duidelijker zin. Dat de constructie van den geheelen volzin hoogst gebrekkig is, behoeft geene vermelding.

doen, van haer met d^{o} schuyt, diese daer bij haer op 't lant cunnen halen, gesecoereert te worden; dat op 't eylant, daer se nu sijn, niet te verwachten staet, soodat (wanneer der een quam) eenichsints pryckel soude lopen, als hij de gelegentheyt van ons weynige volck sagh; alle 't welcke, 't volck op 't ander geseth sijnde, niet te vreesen staet ende wel voorgecomen conde werden; edoch willen hopen, ende hier in den tamboer slachten, bidden den Eenigen al, datter[1] niet toecomen sal.

13. 14 ende 15 d^{o}.

Weder ende wint als voren. Hebben eenige seesnoeckjens gevangen, alsmede 2000 herder ende 30 steenbraessems.

Op dato quamen eenige strantlopers bij ons, die wij voorstelden off hercas[2] wilde helpen doot slaen, daer van het vleys wel willen hebben om te eeten; maer verstaen[3] geen werck daertoe te willen doen.

16 d^{o}.

Goet bequaem weder. Ben heden eens naer 't eylant gevaren om sien, hoe 't met de vellen al gemaeckt wiert, die soo ser[4] soo mede voort gegaen hadden, niet een van goet gebleven soude hebben, daer wij naer onse kennisse ordre in stelde, bevelende den opsiender, dat acht most slaen, dat geen vellen 't minste vet diende aen te blijven, hem mede wijsende, hoe yder vel met 18 pennen most uytgereckt ende gespant worden, als oock particulier aen yder vilder gelasten; die antwoorde sij hun best soude doen, maer dat de reetschappen, gelijck de schavers mede claeghden, niet en dochten[5] ende geen steen hadden om haer messen te scharpen, die wij soo haest als mo-

1) d.i. *dat het er*.
2) Dit schijnt een andere naam voor peguijns te zijn.
3) te weten, *dat zij*, de strandloopers, daartoe geen werk willen doen.
4) d.i. *zij er*.
5) d.i. *deugden*.

gelijck is hun sullen senden, omdat se geen excus van stil staen mogen hebben.

Dat haer werck tot noch soo pertinent niet gedaen wort als bij de Francen, is niet vrempt, want die haer met alle nodicheden daer expres op versien hebben ende sonder twijffel met beter lust over doende sijn geweest (alsoo ter een party en misschien al aengegaen heeft, dat op veel seeplaetsen, altoos daer ick geweest ben, gedaen wort), als d' onse, die hun der weynigh aengelegen soude laten, off veel off weynigh, wel off qualijck doen (wel wetende dat haer gagie echter betaelt wort), soo der geen opsight, die 't bijsonder bevolen blijfft, toegestelt was; edoch sal bij ons, goet gereetschap, vilders ende kenders van vellen schrapen hebbende, mede wel gaen; daervan de hoop bij mij ende de apparentie seer groot is, ende geen twijffel slae, off d' E. Comp^{e} sal van die te doene uytreedingh (boven de oncosten) jaerlix goede uytdeelinge becomen.

17 ende 18 d^{o}.

Bequaem weder, de wint variabel. Op dato hebben van de strantlopers 25 soo cleyn als groote zeekoestanden, yder voor 2 duym breet taback, geruylt; wesen hun, off oock oliphantstanden (die sij quahabi noemen) hadden, daer op sij 't hooft schudden, wijsende die al te groot ende machtigh waren om met haer weinige volck die aen te doen.

19 ende 20 d^{o}.

Smorgens de wint N. West met redelijck moy weder, edoch 't luchtjen wat betogen wesende.

Op dato hebben omtrent 3000 herders ende 60 steenbraessems aen strant gevangen; ondertusschen sijn vast besigh met schrijven en om te practiseeren, hoe wij de vellen 't vet best sullen affcrijgen, daer den schipper aen eenige hier aen boort gebrachte velletjens (die wij met patientie hebben laten villen ende op den overloop hebben uytgereckt) sulcken ijver toege-

daen heeft als doenlijck was; maer wil echter niet gaen, alsoo der noch vet aen gelaten wort, 't geen bij kenders van villen (als Tanneke, diese vilt datter geen schraepmes op nodigh is) sonder twijffel wel affgehaelt sal werden, ende wel rijckelijck op hun gemack eens soo veel daeghs doen sullen, dieder, als meer geseyt hebben, heel nodigh sijn, ende buyten haer voor d' E. Comp^{e} geen proffijt sal te doen wesen, soodat, dewijl 't een slechte tijt in 't vaderlant is, door die persoon, derwerts gaende, voor een sevilen (sic) prijs in hun dienst soude cunnen aenbrengen, op conditie die se hier op een van de eylanden, daer se geordineert wierden, robben te villen, ende dat soo langh als hier, bij de opperhooffden te beramen, soude goetgevonden worden.

21. 22. 23 ende 24 d^{o}.

Herde zuydelijcke winden. Hebben echter ondertusschen weder een pertij van omtrent de 2000 herders ende 40 steenbraessems gevangen ende deselve laten drogen.

Kersdagh 25 d^{o}.

Des morgens stil ende moy sonneschijn weder, de wint als boven. Heeft den schipper een vat water, met yder man een ¼ ℔ taback laten brengen, daer 't volck seer ernstigh aen ons om versocht hadden, om den vuylen stanck wat mede te verdrijven, daer een arrackje mede wel toe dienen ende groote graeghheyt onder 't volck maecken sal; maer dewijl wijder nu niet van versien sijn, cunnen daer van geen rantsoen laten geven, soodat het moeten uytstellen tot nader gelegentheyt.

26. 27. 28 ende 29 d^{o}.

Weder stormachtigh weder uytten Zuyen, waerdoor niet costen uytrechten. Heden verhaelden ons den meester, dat de quetsuren van 't bijten der robben heel facil te genesen waren, jae van selffs schier toeliepen.

30 d^{o}.

Moy warm weder, 't wintje variabel. Is den stuyrman om water naer de waterplaets gevaren, die

sustineerde (dat wel geloofflijck is), als men een partij tonnen in de cuyl (daer 't water continueel tusschen een steen in loopt) stelden, het heel claer ende soet water maecken soude ende bij onse schepen, door fortuyn off expres daer comende, heel facil soude cunnen verwateren, 't geen om te koocken (dat selffs bevonden hebben) heel goet is.

Op dato compt den stuyrman, naerdat eenige nodigheden aen 't eylant gebracht had, wederom; dat den opsiender claeghden, dat soo veel robben als ordinary niet costen dootslaen, apparent datter bij de slagers eenige boffonnerye gespeelt wort, dat wel vachtelijck (sic) willen geloven, 't geen dan niet vrempt is, ende sullen echter niet vrij sijn, maer willen van daer (gelijck de francen gedaen hebben) op een ander brengen, daer als meer geseyt hebben, een doffboot heel wel toe dienen sal om de andere eylantjes, dat met dit vaertuygh niet bestaen durven, te besoecken.

Ul^{o} d^{o}.

Weder ende wint als voren. Hebben op dato weder een pertij herders van omtrent 600 ende 7 steenbraessems gevangen.

Januario 1653.

Primo ende 2 d^{o}.

Herde stormachtige Z. Ooste winden, waerdoor wij niet uytrechten conde.

3 d^{o}.

Schoon warm sonneschijn weder, de wint als voren labber coelende. Ben heden eens naer 't eylant gevaren, daer den stuyrman den 12 pass^{o} had aen geweest, ende 'tselve gevisiteert hebbende bevonden volgens desselffs aen ons gedane rapport te accorderen, uyt geseyt het cleynder ende vrij smalder als Saldanis Robbeneylant, soodat de robben niet wel sullen op lant cunnen jagen, daervan de tijt ons wijser maecken sal.

4. 5 ende 6 d^{o}.

heeft den schipper het jacht aen

de gront gehaelt ende 'tselve laten schoon maecken. Hebben weder 4000 herders gevangen.

Sijn op dato met 't jacht, naer 'tselve schoon gemaeckt was, naer de mont van de bay verseylt ende 't volck scheep laten halen, dat met de schuyt (die cleyn is) vrij haserdeus valt, dat heden bespeurt hebben, alsoo 't met 10 man om seylde, ende ten waer wij met 't jacht daer niet gelegen hadden, souden altegaer pryckel gelopen hebben van verongeluckt te zijn; doch Godt de Heere heeft het versien, soo dat wij allet volck met de schuyt behouden aen boort cregen.

7 d°.

Hebben 't achter 't eylant geseth, daer dien dagh noch 75 robben goet maeckte.

8 d°.

Hebben weder omtrent 3 à 64 vellen bereyt, doch waren deronder, die doot sijnde in de son lagen, waerdoor de wol van 't vel affrotte, soodat niet meer geslagen, verstaende bij heete sonneschijn, als voort gevilt can werden, daer bijsonder op te letten staet.

Sijn heden weder verseylt achter een uytsteeckende hoeck aen de oostzijde van 't vaste lant, daer goet anckergront ende met veel ende sware schepen beslooten ende goet leggen is, daer van daen men met een N.W. wint weder naer de Caep off elders cunnen verseylen.

9 ende 10 d°.

Hebben weder 139 robben geprepareert.

11 d°.

Smorgens herde Z. wint. Sijn echter met beyde de schuyts weder naer 't eylant gevaren (maer de schuyt most, doordien 't niet bolwercken conde, wederom) ende wij met de sloep daer niet te min aenvarende, sloegen noch 7 groote ende 48 cleyne robben doot.

Sondagh 12 d°.

Donckerachtigh weder. Hebben heden aen strant veel van 't verloren off uyt de schuyt gespoelde goet weder gevonden.

13 d°.

Smorgens stil bequaem weder, wint van den N. Westen. Hebben alle de vellen, soo groot als cleyn, met 8 vaten speck, sijnde in 't geheel 1136 groote ende 379 cleyne, die wij allen van 't begin tot dato becomen hebben, ende ten ware de schrapers het hadden cunnen affclaren, soude wel eens soo veel goet gemaeckt hebben; de robben beginnen op dit eylant wederom te anumeren (sic)

14 d°.

Wij hebben, soo hier als in de bay, dagelix groote meenichte van walvissen vernomen ende bij kenders geoordeelt heel facil te becomen wesende.

15 ende 16 d°.

Alhier aen 't Dassen-eylant sijnde, daer de schapen op setten, hebben omtrent de 106 robben geslagen, nevens een ongemene groote, wel soo swaer als een groot coebeest, alsmede de teyckens van Comp^{s} genomen bewint, die op verscheyden plaetsen gestelt; ende eenige dassen gevangen hebbende, sijn naer den Taeffelbay (dewijl de wint N.W. dat hier een botte leger maeckt) verseylt, daer wij des avonts, Gode loff, wel ende behouden ten ancker quamen, ende rapport aen 't opperhooft van onse voyagie gedaen hebbende, sijn desen besluytende.

Januari 1653. Int fort de Goede Hoope.

18 d°.

Moy weer met Z. Westelijcke coelte. Sonden ons volck weder nae eenige Saldanhars, hier dicht bij leggende, om beesten te handelen, maer wilden qualijck van hun vee affscheyden, soodat niet meer als met een bul ende een coebeest wederom quamen. Ondertusschen compt hier ter rheede met gesont volck 't galjot de Swarte Vos, daer schipper op is Teunis Eyssen, 4 September uyt Texel geseylt ende door nooth Brasil aen geweest, met advysen dat onsen Nederlantsen staet tegen die van Engelant in oorloge geraeckt waren, nevens eenige secrete instrucktien aen

den Commandeur ende opperhooffden van de retourvlote, op seeckere tijden te openbaren ende communiceren etc.

Ende alsoo wij met ons fort noch vrij bloot leggen, insonderheyt om Europise oorlogen affteslaen, soo hebben ordre gestelt om voor eerst ende voor al met alle man aen 't fort te arbeyden ende alle andere saecken soo langh te laten stil staen, tot in volcomen deffentie sijn.

Sonden desen avont een schaep nae 't galjot tot haer ververssinge, ende gelasten de schippers op morgen hier aen lant te comen, om te beraden, wat tot dienst van de Comp^{e} vorder nodigh vereyste etc.

Tegen den nacht begond al wederom soo hardt uytten Z. Oosten te wayen, dat de schipper van 't galjot beleth bleeff weder aen lant te comen, om sigh desen avont aen onse taeffel te verversschen, dat, vermits sieckelijck was, wel van noden had.

Sondagh 19 d^{o}. Noch even stijff uytten Z. Oosten wayende. Echter quamen de schippers van 't jacht ende galjot aen lant, met dewelcke bij resolutie besloten, om redenen in deselve gemelt, 't jacht de Hoope met de brieven nae Batavia te laten gaen, ende 't galjot in plaetse hier te houden. Item dewijle ons volck hier aen lant, door mancquement van Hollanse victualie, wey[1)] cunnen schaffen, ende niet gaerne meer van 't vee voor deselve souden slachten, om te meer voor de aenstaende retourschepen t' haerder[2)] ververssinge te houden, soo is oock verstaen, om te eerder in deffentie te geraecken, ende 't volck echter wat moet ende couragie te geven, dat men deselve sal

1) Beteekent dit *weide* hier zoo veel als *voeding*, bij gebrek van Hollandsch voedsel, te geven?
2) d.i. ter hunner.

beloven een maent gagie op reeckeninge te vereeren, voor dat van morgen aff met alle macht ende naerstigheyt sullen aen 't werck van de fortificatie vallen, opdat van de Engelse (dus bloot noch leggende) niet mochten overrompelt worden etc.

't Bleeff savonts soo hard wayen, dat de schippers niet costen nae boort varen.

20 d°.

Weer ende wint als gister, even hard wayende, tot beleth onser wercken, maer wiert op den middagh fray stil weer, als wanneer met een leeuwenmoet aen 't werck van de fortificatie vielen, om met der haest deselve soo verde in deffensie te brengen, dat ons d' Engelssen geen leet sullen cunnen doen; de schipper van 't jacht sich ondertusschen mede reppende, om op morgen seyl te gaen, wordende met broot ende wijn etc., voor de voyagie nae Batavia van 't galjot geprovideert, ende d° galjot oock gereet gemaeckt om metten eersten nae 't Robben-eylant te varen, omme aldaer peguyns ende jonge robben in te laten souten, tot spijsinge voor 't volck hier aen lant, vermits de Hollantse victualie niet boven 14 dagen (ende dat al vrij sober) sal cunnen strecken, ende 't broot noch omtrent een maent.

21 d°.

Schoon stil warm weder. Bequamen een schaep van de Saldanhars, die, omtrent 3 à 4 mijlen van ons aff, noch sagen.

Op dato onse missive ende annexe pampieren aen d' Ed. Heeren Generael ende Raden van India 't eenemael gereet, ende 't jacht de Hoope oock volcomen seylvaerdigh leggende, gaven d' opperhooffden haer affscheyt, met ordre omme noch desen avont, doenlijck sijnde, onder zeyl te gaen.

22 d°.

De wint N. Westelijck, waerdoor 't jacht noch belet bleeff onder seyl te gaen; ruylden van dage noch een fraye coe ende 1 schaep.

23 d°.

Regenachtigh weder met N. Westelijcke wint, die 't jacht noch al binnen deede blijven ende ons werck traineren, doch treffelijck op de vruchten te passe comt. Snamiddaghs de wint Z. Oostelijck lopende, is 't jacht de Goede Hoope, achtervolgende onse ordre, onder seyl gegaen, ende geluckelijck de bay uyt geraeckt, omme, soo spoedigh als mogelijck, sijn reyse nae Batavia te vervorderen.

Den voorleden nacht scheenen de leeuwen 't fort schier als te bestormen om de schapen, die snachts binnen bewaren, daer op den reuck met meenichte comen nae lopen, seer groot ende affgrijsselijck gebrul ende gekrijs maeckende, als off all verscheuren wilden watter was; maer te vergeeffs, alsoo de wallen rontom alsoo hoogh sijn, dat haer ommogelijck is die te beclimmen. Arbeydende dapper aen om 'tselve haestelijck in vorder deffentie te brengen, dat oock alsoo weynigh voor de Engelsen mochte te duchten hebben, daer nu, Gode loff, soo wel al voor begraven sijn, datter ons sonder harde caetsballen, ende 20 mael meerder macht als wij hebben, niet souden uytdrijven, sullende voor deselve, noch eenige andere Europianen, hier gansch niet te vresen vallen, soo haer maer cunnen beletten aen dese sijde van de Soute reviere met geschut te landen, waertoe een redout, op seecker hooge duyn aen dese sijde in de mont van deselve leggende, ten hooghsten nodigh wesen sall, ende bij ons goet gevonden ende de plaetse oock al ten deele geprepareert is om te beginnen, wachtende maer nae wat meerder hulp van de retourschepen uyt India in dien nodigen arbeyt, daer ons volck wat te weynigh ende swack toe vallen.

't Begon tegen den nacht seer hard uytten Z. Oosten te wayen, dat den ganschen nacht duyrden ende

den 24 d°

noch niet affnam, maer even stijff bleeft continueren tot den

25 d^{o}

smorgens, als wanneer 't weder heel bedaert was, ende ons volck wederom de cruywagens (gister om de harde winds halven hebbende moeten blijven stilstaen) costen gebruycken, ende vingen desen avont, Gode loff, een zoo vis, wel van 1700 stux herders.

26 d^{o}.

Weer ende wint als gister, was de bay weder vol vissen, maer vermits de zegens door outheyt heel gebroocken waren, costen se niet gebruycken, als noch besigh wesende met verstellen. 't Schijnt ons den Almogende wederom met vis sal gelieven te ontsetten, dat voor 't volck in den swaren arbeyt niet qualijck, ende veel beter als peguyns off robbe, te passe comen sal.

27 d^{o}.

Smorgens stil dijsigh ende mistigh weder; bracht de schipper van 't galjot wat ijser aen lant, dat met d' eerste uyt 't patria aencomende schepen voorts nae Batavia sal gesonden worden.

Op den dagh regenachtigh ende buyigh uytten Z. Oosten, dat tegen den nacht in seer harde winden veranderde, soodanigh dat 't galjot genoegh te doen had om niet van sijn anckers te spillen.

Desen middagh had een wolff, in 't gesicht van de veewachters, een schaep bij 't lijff gevat, ende eer der aff gejaeght wiert, al een quartier affgescheurt, daer mede wegh liep.

28 d^{o}.

Heel schoon, stil, sonneschijn weder. Ruylden smorgens al vroegh 8 fraye schapen van Saldanhars, die wel 7 à 8 mijlen van hier lagen: des wat resolut met ons coper waren, omme haer te meer aen te trecken; maer met den taback moeten heel carigh vallen, omdat se haest op is; ware te wenschen dat meer hadden.

Snamiddaghs begond al weer heel hard uytten Z. Oosten te wayen, maer wierd omtrent middernacht stil.

29 d^{o}.

Smorgens fray stil weer. Eenige Brasilse

pompoenen, meloenen ende waterlemoenen, ons door schipper Teunis Eyssen, per 't galjot de Swarte Vos uyt Farnambucquo hier gebracht, ende verleden weecke gesayt, begonnen al fray uyt de aerde te spruyten, maer de cadjangh redelijck uytgeschoten sijnde, is door de scharpheyt der haerwortel, in d' aerde noch sittende, 'teenemael wederom vergaen, daer nae desen noch nader preuve van nemen sullen.

Tegen den avont verleenden ons Godt Almachtigh wederom een fraye soo vis, van tusschen de 14 ende 15 hondert schoone herders, die 't volck dapper wel te passe quam, vermits de Hollantse victualie meest op is, ende 't broot oock noch boven 3 à 4 weecken langer qualijck sal cunnen uytharden, edoch onse goede hoope blijft op d' Indische retourvloote, nae ontset van rijs etc.

30 d°.

Weer ende wint als gister, insgelijx den laetsten d°.

Februario A° 1653.

Primo d°.

Weer ende wint als voren westelijck.

Sondagh 2 d°.

Moy weer ende wint als gister. Hebben van dage noch een ander soutpan, omtrent de halve wegh nader als de vorige, opgevonden, maer heel cleyn ende niet boven 4 roeden int viercant groot, echter noch wel 3 à 4 tonnen uyt te crijgen sijnde, daertoe morgen eenigh volck meenen heen te senden om 'tselve te laten halen, eer 't voor den regen weder wegh smelt.

Op dato hebben d' eerste witte cool voor onse taeffel gesneden, soo extraordinaire vast gesloten, mitsgaders mals ende delicaet van smaecke, als in 't vaderlant can gevonden worden; gelijck mede de roode cool, emmers alsoo vast ende redelijck groot vallende, waervan 't volck van de aenstaende retourvloote met coe-

beesten ende schapenvleys treffelijck sullen cunnen ververschen, insgelijx oock van biet ende geele wortelen etc., daer hier 't ganse jaer deur, als wat meer saet hadden, souden cunnen overvloedigh van versien blijven. Altoos cool salder voortaen niet gebreecken, maer overvloedigh genoech sijn, ende van cropsalade ende alle andere groente niet minder, alsoo te machtige veel saet van 't een ende 't ander winnen; behalven wortelen, rapen, kervel, ajuin ende petersely, daer veel van verloren hebben door de scharpheyt van de haerwortel in d' aerde bevonden etc.

3 d°.

Heel schoon sonneschijn weder met variable, doch meest Westelijcke luchtjens. Sonden smiddaghs 26 man uyt met sacken, om 't sout uyt de gister gevonden soutpan te halen, nevens 4 musquettiers tot haer geleyde ende bewaringe, welcke tegens den avont elck met een goede dracht schoon wit sout aenquamen.

't Begon tegen den nacht soo aftgrijsselijck hardt uytten Z. Oosten wederom te wayen, als 't noch oyt gedaen heefft, blijvende

den 4 d°,

even stijff aenhouden, waerdoor 't galjot (al wat deur gedreven sijnde) noch beleth bleeff onder zeyl te gaen nae 't Dassen-eylant, waertoe hem op gister sijn depesche hadden gegeven, om aldaer wat dassen inderijl te gaen vangen ende insouten tot spijsinge van 't volck hier aen lant, om 't bestiael in de plaets te excuseren, ende te meer voor de aenstaende retourvloote op voorraet te houden t' haerder nodige ververssinge etc.

5 d°.

De wint weynigh affgenomen, edoch echter noch al redelijck uytten Z. Oosten aencoelende, is 't galjot ten eynde voormelt onder seyl gegaen, ende op dato een soldaet, genaempt Willem Sybertsz, van den loop overleden, mitsgaders wel 12 à 13 man, sedert 3 à 4 dagen herwaerts, sieck te coey geraeckt,

nae 't schijnt door vermoeytheyt van den dagelixen arbeyt, daer veele trage gasten onderlopen.

6 d°.

Fray warm ende stil sonneschijn weder, maer begond weynigh op den dagh al weder hardt uytten Z. Oosten te stormen, tot belet onser wercken aen de fortificatie, die anders (altijt goet weer gehadt hebbende) al deur hadden geweest.

7 d°.

Wat beter weer als gister. Bevonden in 't natellen van 't vee wederom 9 schapen wegh geraeckt door achteloosheyt van de wachters. 't Schijnt, hoe de luyden gestrafft worden, echter qualijck ter deegen cunnen haer dienst doen waernemen, waeromme oock Jan Glijsteen ende Roeloff Hendricksz, die de sorgh ende wacht principael over de schapen bevolen sijn, tot haer meerder pene, ende om te beter acht op deselve te mogen nemen, voor yder schaep op reeckeninge hebben laten belasten, in plaetse van 5, jegenwoordigh 10 Gulden, beneffens 100 slagen met de colff van 't musquet tot straffe over hare sorgheloosheyt.

8 d°.

Fray stil warm weer, item

Sondagh den 9 d°.

Snamiddaghs omtrent 2 mijlen achter den Taeffelbergh in gegaen sijnde, bevonden 't daer soo machtige vol sprinckhanen, dat aerde ende lucht, gelijck de vlocken van snee vliegen, qualijck te bekennen was, ende soo deselve omtrent ons fort ende in de thuynen comen, is te vresen dat alle vruchten sullen ruineren, gelijck hier aen 't gras bemercken, dat heel cael tot op de gront affeeten; edoch willen hoopen ons de Heere daervoor bewaren sal.

10 d°.

Stil regenachtigh weder, fray op onse plantagie te passe comende, beginnende tegen den avont oock met eenen vrij hard uytten Z. Oosten te wayen en met continuatie van regen.

11 d°.

Droogh weer met Z. Oostelijcke redelijck harde winden. Bevonden op dato over de 20 personen

wederom heel sieck aen coortsen, water ende loop, mitsgaders verscheyden vrij swack op de beenen ende vermoeyt in de leden, apparent door den geduyrigen arbeyt, dat, vermits de schaersheyt van victualie, haer becompste qualijck ter degen can gegeven worden, waeromme wel haest ontseth dienen te hebben, want 't broot oock noch maer 14 dagen langer strecken sal mogen, ende d' erten sijn algaer op, resterende noch maer ontrent oock voor 14 dagen gort, vleys ende speck, daer al dickwils een beest ende somtijts een schaep onder geslacht worden, om de menschen te beter op de been ende noch wat aen den nodigen arbeyt der fortificatie te mogen houden.

12 d^{o}.

Fray schoon stil weer, bracht ons den barbier noch 8 persoonen op, die aent water, den loop, coortsen ende van pijne in de leden hem waren onder handen gecomen, mitsgaders, nae sijn oordeel, onmachtigh eenigen arbeyt te doen, behalven noch al veele die, gaende ende staende, oock vrij claeghden, sulcx dat jegenwoordigh hier bijnae in onmacht raecken aen de fortificatie etc., daer door groot achterdeel lijden. 't Ware niet goet, dat ons nu eenige Engelsen oft anderen vijanden aenquamen: souden, alsset wisten, ons haest uytgehongert hebben, alsoo binnen 't fort behalven 't vee dat buyten sijn cost halen moet, ten alderhooghsten niet boven 14 dagen soberlijck gevictualiceert sijn, edoch blijven in goede hoope van tijdigh ontset uyt India off 't Patria.

Soo was oock bovendien noch sieck geworden desen dagh den oppertimmerman, opperbarbier (dieder maer alleen is) ende hovenier, hebbende den corporael offte provisionelen sargeant van de soldaten den verleden nacht mede de coortse gehadt.

Op dato hebben, Gode loff, wederom een koebeest met 15 stux jonge ende oude schapen geruylt van Sal-

danhars, omtrent 5 mijlen met haer leger van hier leggende.

13 d^{o}.

Weer ende wint als gister. Quamen smorgens vroegh al weder sommige Saldanhars met schapen ende coebeesten aen, daer desen dagh 16 stux affhandelden, namentlijck 10 stux schapen, 1 os, 3 koeijen ende 2 calven, sijnde beneffens dien eergister, ende oock desen nacht, een lammeken geworpen, dat den hoop al mede doet vermeeren.

Heden deden 't volck hier aen lant generalijck haer clachte, dat vermits den continueelen arbeyt ende de soberheyt van eeten seer vermoyt ende swack op de beenen wierden, versoeckende verlichtinge in 't wercken. Ende alsoo ons 'tselve oock dagelix claer bleeck, mitsgaders door de schaersheyt van Hollantse victualie niet vermogens waren deselve meerder te eten te geven, ende niet gaerne te veel vee souden consumeren, omme emmers genoech tot verversinge voor de aencomende retourvloote ende uyt 't Patria te arriveren scheepen op voorraet te mogen houden hebben hun wat verlichtinge in den arbeyt toegestaen, nevens goede vermaningen van goeden moet te houden, alsoo 't op 't laetste gingh, ende alle uyr, soo uyt India als 't vaderlant secours van victualie te verwachten hadden, waermede deselve weder met een nieuwe couragie noch aen 't werck hielden. Maer hebben seeckers soo veel als op de jegenwoordige sobere tijt cunnen gaende houden, vallende vast d' een voor ende d' ander nae van swakheyt, loopwater ende coortsen in de kooy, sulckx dat dese weeck tusschen de 30 ende 40 personen sieckelijck sijn geraeckt, daer gansch geen dienst off werck van hebben, waeromme oock, tot meerder versterckinge, goetgevonden hebben alle dagen voor de vroeghcost 2 schapen met wat gort (dieder maer noch ½ vat is) beneffens 2 koebeesten sweeks te laten schaffen.

14 d^{o}.

Moy stil weer met betogen lucht, tot snamiddaghs; doen begond uytten Z. Westen redelijck te coelen, waermede 't galjot de Vos van 't Dassen-eylant hier ter rheede quam, mede brengende 100 stux levendige ende 1 vat vol, daerinne 160 ingesoute dassen, nevens raport, dat se daer haest souden op te vangen sijn, hebbende in een fray bayken aen voorsz. eylant gelegen, waervan d' affteyckeninge ons schipper Teunis Ayssen heefft ter hant gestelt, sijnde na desselff seggen bequame gelegentheyt om groote abondantie robben te crijgen, ende voor sulcke galjots de schoonste haven, die men soude willen wenschen. Soo hadden daer oock groote abondantie van walvissen vernomen, die hier in dese Taeffelbay noch niet verschijnen.

15 d^{o}.

Smorgens fray stil sonneschijn weer. Is den voorleden nacht een adelborst, genaempt Harman Halderfort, van den loop overleden, ende sijn noch al veele mede heel sieck, Godt betert! Met dese stilte isset hier over 't lant ende onse thuynen mede vol sprinckhanen gecomen, die groote schade aen de cool ende andere vruchten doen. Cregen heden voor coper en taback noch 13 stux schapen van de Saldanhars.

Tegen den avont begond uytten Z. Oosten wederom heel hard te wayen ende stormen, geduyrende tot

Sondagh 16^{en},

als wanneer 't op den dagh wat begond op te houden, edoch tegen den avont al weder aen te vangen; hebbende van dage 1 os ende 1 calffjen, mitsgaders 8 schapen geruylt.

17 d^{o}.

Smorgens fray, warm, stil, sonneschijn weer. Quamen al wederom sommige Saldanhars met schapen, daerder desen dagh 4 stux van ruylden, ende viel 't volck langhs soo meer in, meest aen 't water, waerdoor genoechsaem onmachtigh blijven de nog nodige fortificatie te vervolgen. 't Ware te wenschen, dat wat

brandewijn hadden: soude seer goet ende beter als Spaense wijn wesen voor 't water, derhalven voortaen jaerlix al ytwes sal dienen voor dese plaets gesonden; pro memorie.

't Begon tegen den nacht al weder hard te stormen, maer

den 18 d^{o}

smorgens was 't heel fray, stil, warm weer, idem

den 19

dach savonts harde Z. Ooste winden. Hebben heden wederom walvis in dese bay vernomen, ende 10 schapen met 2 coebeesten van de Saldanhars gehandelt.

20 d^{o}.

Smorgens, als voren, stil warm weder met een N. Westelijck luchtjen, item

den 21 d^{o}.

Maer begond snamiddaghs wat te regenen ende tegen den avont uyt den Z. Oosten al weder hard te wayen, ende bequamen op dato 24 stux oude ende jonge coebeesten met 5 schapen. Schijnt dat de Saldaniers tegen de comste van de scheepen (daer veel nae vragen) wederom comen, misschien op hoope van deselve meerder coper te sullen crijgen voor haer vee: des, om geen cladde in de handelinge te maecken, nodigh sal sijn alle de scheepen haer coper hier aen 't fort overgeven om de handel in reputatie ende op een goede voet te houden, alsoo haer reede al 4 a 5 ℔ coper voor yder beest, na se groot off cleyn sijn, gegeven wort, waervoor (minder) graegh schijnen van te scheyden als voor 3 à 4 ℔ coper, gelijck voor dato plachten te geven.

Heden ons aengedient wordende, dat calff (op gisteren uyt den trop vermist) niet verloren, maer door Jan Blanx ende Willem Huytjens, gewesene fugitiven ende op beloffte van goede comportementen weder uyt de kettingh gelargeerde persoonen, was geslacht in de bossjens van de duynen achter den Leeuwenbergh,

daer wij selve noch 2 pooten ende hare koockplaetsen gevonden hebben. Deselve op dato ter examinatie geroepen sijnde, uyt hun ende andere meer soo veel verstaen, dat sulcx niet alleen nu, maer meermalen, gepleeght hadden met kennisse van de koe- ende schapenwachters, d' eene somtijts een calff ende d' ander daertegen weder altemets een schaep laten slachten hebbende, als bij de confessien ende informatien, op dato daer genomen, nader can gespeculeert worden, waeromme haer oock hebben laten in d' ijsers sluyten. Edoch vermits den nodigen arbeyt aen Comp^{s} fortificatie (waertoe weynigh gesonden hadden) ende dese wel de cloeckste waren, goetgevonden, deselve maendagh aenstaende op hanttastingh weder uyt te laten ende aen den arbeyt te houden tot de compste van de vloote uyt India, omme haer saecken dan weder bij der hant te vatten ende decideren, opdat 't nodige werck als te minder achterdeel come te lijden.

22 d^{o}.

Stormigh weer uytten Z. Oosten. Ruylden heden noch 10 coebeesten van de Saldanhars; blijvende den wint vrij hard aenhouden, den ganschen volgenden nacht soo uyttermaten vehement, dat 't galjot genoech te doen had, om de rheede te behouden.

Sondagh 23 d^{o}.

Noch al even hard weer. Cregen 3 schapen, ende waren op dato geworpen 2 lammekens, beginnende de schapen redelijck aen te teelen, sulckx van de coebeesten oock te verhopen is, alsoder mede veele, gelijck de schapen, met jongen sijn.

24 d^{o}.

Smorgens heel schoon, warm, sonneschijn weer, 't luchtjen variabel.

25 ende 26 d^{o}.

Idem, edoch meest westelijck insgelijx.

Den 27 ende 28 d^{o}.

Op dato isser wederom een os uyt de wey wegh geraeckt, die apparent door de Hottentoos achter aff geknepen is, alsoo sedert een dagh 3 à 4 verscheyden wilden hun bedectelijck omtrent

onse beesten gehouden hebben, ende van dage al een schaep wegh hadden, datter van d' onse noch ontjaeght wiert, derhalven wel eenige sackpistolen offte poffertjes nodigh waren om bij de veewachters in de sack te dragen, tot haer verweringe tegen de geene, welcke de beesten soecken te steelen, om vrees onder deselve te maecken, alsoo voor schietgeweer dapper vervaert sijn; pro memorie.

Tegen den avont begond uytten Zuytwesten wederom hard te wayen.

Martio 1653.

Primo d^{o}.

Schoon helder sonneschijn warm weder. Waren voorleden nacht al weder partye wortelen uyt den thuyn gestolen; soo wiert ons oock aengedient van Jan Leyen, anders genaempt Jan Verdonck van Vlaenderen, gewesen fugityff ende sigh nu beter comporterende, dat Pieter Martensz., koe- ende Roeloff Hendricksz. schapen-wachter, met Jan Blanx, Willem Huytjens ende Gerrit Dircksz., voor desen oock fugityff geweest, ende nu laest hun verlopen met steelen van beesten ende schapen, waerover geapprehendeert, ende weder op hanttastinge gelargeert waren, onder haer vijven besloten hadden, desen offte ten langhsten morgen avont deur te gaen met een van de sloepen ende eenige schapen, waertoe hem Jan van Leyen tot den sesten man hadden versocht, met voornemen om met eenen de galjot aff te lopen ende daermede te vertrecken. Waerover datelijck de 3 principale, nametlijck Jan Blanx, Willem Huytjens ende Gerrit Dircksz. met een soet lijntjen aen 't galjot gecregen hebben, weder lieten vast sluyten, soodanigh met Pieter Martensz. ende Roeloff Hendricksz. voorn̄t (met de beesten ende schapen in 't velt te weyden sijnde) oock in den sinne hadden; maer soo als uyt velt ge-

roepen wierden om voor ons te comen, scheenen de snoff in de neus te hebben, apparent door overtuygingh sijner eygen consjentie, alsoo, in plaets van bij ons te comen, het hasepat coosen; ende soo de schapen savonts nae telden, bevonden 6 te cort, diese apparent tot haer voorgenomen vuyl bedrijff ergens in de bossen verborgen ende vast gebonden hebben: des eenige soldaten na de gemelte persoonen ende schapen uytsonden, maer costen niet vinden.

Tegen den avont comen ons eenige Hottentoos, achter den Taeffelbergh van daen, tijdinge brengen, dat se 5 schepen hadden gesien, die noch voor den doncker door ons volck van den Leeuwenbergh gesien sijn, waerover den Almogeñ te dancken hebben, alsoo heden 't laetste rantsoen broot onder 't volck was uytgegeven.

2 d^{o}.

Smorgens vroegh stil wesende, sagen een booth op de hoeck van de bay, daer datelijck den schipper van 't galjot met een sloep g'armeert heen sonden, om te vernemen, wat volck het was etc.

Voorhaelde 2 weghgelopen schelmen hadden te nacht uyt den thuyn groot deel wortelen gehaelt: des door soldaten daer weder nae lieten uytsien, maer ocsten hun niet vinden.

Voormiddaghs de wint wat variabel sijnde, quamen hier ter rheede de scheepen 't Hoff van Zeelant, daer op den Vice-Admirael Junius, nevens den Walvis, ende quamen omtrent den middagh den Admirael Gerard Demmer, ordinaire Raet van Indien ende gewesene Gouverneur van Amboina per de Parel ..... ende .....[1] mede voor gaets; maer costen de rechte reede niet crijgen, vermits den Z. Oosten wint seer stijff begond deur te wayen, waerdoor oock alle drie

1) Oningevuld.

een groot stuck ver dreven, nemende d^{o} wint hant over hant meer ende meer toe, mitsgaders den ganschen nacht soo vehement stormende, als noch oyt voor dato vernomen hebben, houdende

Den 3 d^{o}

noch even hard aen tot den

4 d^{o}

op den dagh; doen begond 't weder wat te bedaren, ende was den voorleden nacht het timmerhuys buytent fort bestolen, apparent van de 2 weghgeloopen persoonen.

Op den middagh cregen den vice-admirael Junius, nevens eenige schippers ende coopluyden aen lant die met ververssinge tracteerden nae vermogen. Ondertusschen de schepen onder seyl sijnde om de reede te beseylen, raeckte Malacca sijn voorstengh aff, ende bleeff d' heer Demmer noch leggen, vermits de harde winden uytten Z. Oosten weder vrij hard opsteeckende, waerdoor eenige genootsaeckt bleven hier te overnachten.

5 d^{o}.

Wat beter weder sijnde, versagen de scheepen met coebeesten, schapen, cool, wortelen, melck etc., ende sonden den admirael per 't galjot oock 10 stux schapen ende partye cool, wortelen ende crooten, die welcke, nevens Malacca, onder seyl gingh, maer vermits de wint tegen den middagh weder uytten Z. Oosten schoot, costen noch niet ter rheede comen.

6 d^{o}.

Smorgens heel schoon, liefflijck, stil weer, op den dagh 't luchtjen labber uytten N. Westen coelende, quam den admirael per de Parel ende Malacca mede ter rheede, daer sijn E. gingen verwillecomen ende raport doen van dese Caepse saecken etc.

7 d^{o}.

Smorgens, weer ende wint als vooren, quam d' E. heer Demmer aen lant, bespeculeerende onse fortificatie etc., dat sigh altemalen wel liet gevallen, vertreckende tegens den avont (sigh met sijn geselsohap wat ververscht hebbende) wederom nae boort.

8 d°.

Smorgens redelijck harde Z. Ooste winden; echter dede den admirael den breeden Raedt beroepen. aen dewelcke onse missiven ende advertissementen van den Engelsen oorlogh, nevens d' instructie voor de retourvloote etc., per 't galjot de Vos uyt 't patria becomen, communiceerden ende overhandighden, eenlijck nae d' ordre onser heeren meesters, noch achterhoudende de secrete instructien, omme op 't jonghste van des vloots affscheyt aen d' opperhooffden g'intregeert te worden.

Wijders door ons voorgedragen sijnde, dat 't fort, met hulpe van 200 man uyt de vloote, binnen 14 dagen (dewijle doch hier leggen mosten) soude cunnen in volcomen deffentie gebracht worden, waertoe ons volck alleen door den continuelen arbeyt ende sobere victualie waren affgeslooft, uytgemargelt ende verhongert, soo is echter, niet jegenstaende onse ernstige instantie, daertoe bij den Raedt niet cunnen verstaen nochte geresolveert worden, als breeder bij de resolutie g'extendeert; maer vermits hier alle victualie heel op ende onder 't volck grooten honger is, goetgevonden bij provisie van yder schip aen lant te laten comen ½ last rijs, 1 vat vleys ende wat broot.

Ende aengaende de ververssinge is verstaen, dat yder schip alle weecken voor 't volck sal beschickt worden 3 koebeesten ende cool daertoe, mitsgaders voor de kajuyten van elck schip respective 4 schapen, nevens cool, wortelen, croten, salade etc., maer den admirael 6 ende vice-admiraels kajuyt 5 schapen etc., ende wes meer alles breeder bij resolutie voorsz.

Den voorleden nacht een van onse sloepen wegh geraeckt sijnde, waermede gepresumeert wort, dat de 2 fugitiven sijn deur gegaen, is mede last gegeven 't galjot nae 't Robben-eylant te senden, omme aldaer nae te laten soecken.

Sondagh 9 d°.

Smorgens schoon, liefflijk, stil weder.

10 d°.

Idem, ende compt 't galjot wederom, hebbende sloep noch volck aen 't Robben-eylant vernomen, waermede nu (door 't missen van dese sloep) de gansche walvis-vanghst onder de voet leyt; edoch soude, vermits de harde winden, oock al wat periculeus vallen.

Tegen den avont quamen de 2 weghgelopen persoonen, Pieter Martensz. ende Roeloff Hendricksz., door hongersnoot wederom in 't fort, daer hun lieten apprehenderen.

Snachts begondt seer hard uytten Z. Oosten over den Taeffelbergh te wayen, geduyrende tot den

11 d°

den ganschen dagh langh, wordende den

12 d°

heel schoon weer, als wanneer den E. heer Demmer, met desselfs geselschap, sich aen landt wat quam verfrissen.

13 d°.

De wint Z. Westelijck.

14 d°.

idem, ende sijn op dato de gevangens bij gecommitteerden g'examineert ende op interrogatorium verhoort.

15 d°.

Weer en wint als vooren. Sijn d° gevangens anderwerf verhoort ende wat nader informatie genomen. 't Begon tegen den avont ende nacht vrij hart uytten Z. Oosten te wayen.

Sondagh 16 d^{o}.

Smorgens, schoon, warm sonneschijn weer, 't luchjen variabel, edoch op den namiddagh hard Z. Oost.

17 d^{o}.

Smorgens schoon weer.

18 d^{o}.

Hardt windrigh weder uytten Z.Z. Oosten tot snamiddaghs; doen begondt te stillen ende heel fray weer te worden, maer tegen den avondt al weder uyt denselven hoeck heel hardt te wayen.

19 d^{o}.

Smorgens heel mooy weer. Is op dato den Commandeur ende breden Raedt van de retourschepen aen lant gecomen, ende bij deselve de koe- ende scha-

pendieven seer gratieusselijck gesententieert, namentlijck 3 van de rhede te vallen, met 100 slagen gelaerst ende 1 jaer in de kettingh, ende 2 oock van de rhede, met 60 slagen ende ½ jaer bannessement, in de kettingh aen de gemene wercken te arbeyden.

20 d^{o}.

Weer ende wint als vooren. Hadden hun den Commandeur ende opperhooffden voormelt aen lant wat wesen vermaken ende vervrissen.

21 d^{o}.

Idem, ende wiert op dato bovengemelte sententie ter executie gestelt.

22 d^{o}.

Dijsich weer, 't luchjen uytten Westen.

Sondagh 23 d^{o}.

Idem, met redelijck harde Westelijcke wint uytter zee.

24 d^{o}.

De wint noch al uytten W.N. Westen, maer soo hardt niet als gistere, snachts regenachtigh ende

25 d^{o},

ende op den dagh weder drooch weer, ende wint als voren. Heden is een soldaet, genaemt Jan Gale, overleden.

26 d^{o}.

Smorgens schoon weder, ende was omtrent middernacht hier ter rhede gecomen 't jacht de Haes, met schipper Joris Jansz. Somer, nevens de nader advysen van den Engelschen oorloge etc.; sijnde den 28e September anno passado uyt Texel

geseylt ende onder wegen de Siere-leonas aengeweest, daer 't schip W. Vrieslandt hadde gelaten, 'twelck binnen 8 à 10 dagen soude navolgen, hebbende op 't selve vrij wat muyterye geweest, waerover den opperstuirman nevens noch 4 andere personen (de roervincken sijnde) waren ter doot gesententieert ende g'executeert, als breder bij de stukken per 't jacht verschreven, aen d' heer Generael ende Raden van India gederigeert; d' Almogende geve door goede directie ende voorsichtigheyt van de opperhoofden, 't selve schip (daer al 89 personen op gestorven waren) doch mach te rechte comen.

Op dato den breden Raedt door d' E. heer Demmer beroepen sijnde, is in deselve besloten, geseyde jacht na behooren te verversen, ende van sijn inhebbende goet voor de Caep ontladen sijnde, met allerijl sijne despesche vorder na Batavia te geven, ende uyt sijn victualie voor 't fort aen landt te laten brengen,

3 vaten vleys.
2 d^{o} speck.
1 d^{o} boter.
½ vercken asijn.
6 ½ amen oly.
1 legger Spaensche wijn.
2000 ℔ broot ende
½ casien kaersen.

Blijvende wijders den Commandeur van 't fort bevolen aen d' heer Generael ende Raden van India wegen de saecken deser Cabo cortelijck te adviseren etc., ten eynde voorn. jacht niet nodeloos opgehouden, maer met onse heeren meesters advysen, soo haest doenlijck, mach voortgaen.

27 d^{o}.

Schoon, stil, warm weer. Heeft gemelte jacht met hulpe van alle de boots der retourschepen beginnen te lossen. Snachts begont hard te wayen uytten Z.Z. Oosten.

28 d^{o}.

Noch al continuerende tot smiddags, doen begont weer te bedaren, ende gemelte jacht sich vorders t' ontladen, nemende desen avont oock noch in de 709 staven ijser, met 't galjot hier gecomen voor Batavia.

29 d^{o}.

Schoon weer, de wint Westelijck.

Sondagh 30 d^{o}

ende ultimo d^{o}. Idem.

Aprilus (sic) A^{o} 1653.

Primo d^{o}.

Schoon, helder, sonneschijn weder ende wint als voren.

2 d°.

Mottigh ende mistich weer, edoch op den dagh ende tegen den avondt claer weer wordende, met redelijcke Z. Weste windt. Desen nacht is een soldaet, genaempt Jan van Heusden, overleden.

3 d°.

Claer sonneschijn weder, de wint meest Westelijck. Heeft den Commandeur Demmer den breeden Raet hier aen lant gehouden ende beslooten, 't jacht de Haes noch op te houden tot 't laetste dat de retourvlote vertrecken soude, omme dan met eenen seecker advys na Batavia daermede te cunnen senden, of d' andere noch te verwachten schepen oock g'arriveert sullen sijn, of niet; soo sijn oock eenige luyden wat verbeteringe toegeleyt voor hare bedieningen diese provisionelijck hadden waergenomen etc.

4 d°.

Harde Z. Ooste winden.

5 d°.

Heel stil weer; op den dagh 't luchjen Z. Westelijck.

Sondagh 6 d°.

idem, sijnde verleden nacht een soldaet, genaemt Andries de Belij, overleden.
Tegen den nacht begont vrij te regenen, vermenght met veel weerlight ende donder.

7 d°.

Stil regenachtigh weer, op den dagh weynich uytten Z. Oosten coelende.

8en d°.

Schoon, stil, sonneschijn weer en Z.W. coelte. Heeft sigh den E. heer Commandeur Gerard Demmer ende bijhebbende geselschap, aen landt wat wesen vermaken.

9 d°.

Weer ende wint als vooren, beginnende 's namiddaghs wat uytten Z.O. te wayen. Op dato heeft d' E. heer Demmer, aen boort sijnen breden Raet beroepen, ende ons de secreten instructien gelast mede te brengen, welcke op desselfs last (als sijnde op een na den laetsten dagh van hun tijt dat hier leggen souden) in Rade voor sijn E. ende schippers van de vlote hebben geopent, ende na de ordre van onse

heeren ende Meesters elcx een copie autentycq ter hant gestelt, omme hun int verseylen van hier na 't patria te dienen tot gouverno.

Ende vermits heden d' andere te verwachten retourschepen uyt India boven expectatie noch niet en parresseren, soo is verstaen met dese vlote tot den 15^{en} aenstaende daernae te wachten, ende 't jacht de Hase oock noch soo lange op te houden, maer alsdan niet verschijnende, op dien dach (Godes weer ende wint sulcx toelatende) deur te gaen ende hare reyse soo veel mogelijck nae 't lieve vaderlandt te spoedigen.

Soo is oock verstaen, vermits den opperstuirman van de admirael op gisteren overleden is, den schipper van 't galjot, Theunis Ayssen, op sijn versoeck na 't vaderlant te largeren, ende in de plaetse van voorsz. opperstuirman op de Parel in de thuysreyse te doen becleden, mitsgaders den jegenwoordigen stuirman op 't galjot de Vos, Gerrit Abelsz, in de plaetse van gemelte schipper te gebruycken.

10 d^{o}.

Schoon sonneschijn weer. Hebben de schepen Malacca, P. Royael ende Walvis, t' samen 4105 stucx Caebse robbevellen, voor de Camer Amsterdam ingenomen.

11 d^{o}.

Weer en windt als voren.

12 d^{o}.

Idem, liet d' E. heer Demmer den breeden Raat beroepen, gevende deselve in bedenckinge, dewijle de noch te volgen retourschepen van Batavia tot heden niet en paresseren, ende dienvolgens te vresen sij, dat wel verbij ende St. Helena aengeloopen mochte wesen, of niet geraden ware, d^{o} eylant int verseylen van hier soo nae te gieren om de rhede te besichtigen, ende haer daer vindende van de secreten instructie te mogen dienen, daer anders (dese plaetse verbij raeckende, ende de schepen St. Helena buyten 't gesicht passerende) van ontbloot soude blijven, ende

misschien de perykel staen om d' Engelse (als onbewust van de oorloge) in den mondt te loopen. Waerop heden geen finale resolutie genomen, maer in bedenckingh gelaten is tot Dinghsdaghs den 15e aenstaende, als onder seyl sullen gaen, om dan daerop te resolveeren.

Wesende wijders eenige delinquanten van de schepen gesententieert ende sommige questien ende crackelen geslist.

Tegen den avont comt hier voor de baye 't jacht de Winthondt uyt 't patria, met brieven (door een sloep laten halen) van onse heeren Meesters van Amsterdam, gedateert 21en October passato, waeruyt de continuatie van den Engelsen oorloge tegen onsen Nederlantsen staet vernemen etc.

Sondagh 13 do.

Drooch weer met redelijcke harde Z. Oostelijcke winden, waerdoor 't jacht de Winthont noch niet coste ter rhede comen.

14 do.

Smorgens stil weder met een cleyn luchjen in de bay uytten Z. Oosten. Compt do jacht de Winthont op de rhee, Gode lof, wel t' arriveren, 't welck met alle de boots datelijck water toegebracht wiert, om morgen met de retourvloot mede uyt de bay 't seyl te mogen gaen, nevens 't jacht de Haas.

15 do.

Schoon, stil weer. Hebben den Commandeur ende opperhoofden van de retourvlote haer laeste afscheydt van lant genomen ende wijlieden onse brieven ende annexe pampieren aen deselve overgegeven, omme aen onse heeren meesters int patria bestelt te worden; insgelijcx aen d' opperhoofden van de jachten, Haes ende Winthont, onse advysen, gederigeert aen d' Ed. heer Generael ende Raden van India tot Batavia.

16 do.

Dijsich weer met N. Westelijcke coelte, waerdoor de bovengemelte schepen desen dagh noch beleth bleven onder seyl te gaen.

17 do.

Smorgens voor dagh de wint uytten Z. Oosten

wesende, is d' E. heer Demmer met sijn retourvlote, bestaende in de 5 schepen Parel, 't Hof van Zelant, P. Royael, Malacca ende Walvis van dese rhede t' zeyl gegaen, omme hare reyse na de secrete instructien van d' heeren Meesters na 't vaderlandt te vervolgen; idem oock de jachten Haes ende Winthondt na Batavia. D' Almogende wil hun voorspoedige ende behouden reyse verleenen, amen.

Ondertusschen blijven 't onser verwonderinge d' andere te verwachten retourschepen, tot dese vlote behoorende, noch achter, dewelcke willen hopen emmers niet sullen verbij geraect wesen, of souden (destituyt blijvende van de gemelte secrete instructie) lichtelijck d' Engelse in de mont lopen ende van deselve (dat Godt verhoede) vermeestert mogen worden, ende wij seer verlegen sitten om den reys ende andere nodicheden, daer mede noch van Batavia verwachtende; te meer dewijle oock al beginnen te despereeren, van de compste van 't jacht Muyden, eenige dagen verleden voor 't landt gesien, dat al behoorde hier te wesen, omme ons bij achterblijven van de gemelte resterende retourschepen, met wat meer victualie uyt 'tselve te mogen versien.

Op den dagh wierdt heel windigh weer uytten Z. Oosten 'twelck den

18 d^{o}.

noch al redelijck hardt aanhielt; echter quam tegen den avondt 't schip Muyden in de bay weynich buyten de rhee ten ancker, met schipper Evert Teunisz. Harnay, wesende den 26^{en} December uyt Texel gelopen ende geen plaetsen aengeweest, redelijck gesont volcq ende maer 6 à 7 dooden gehadt hebbende.

Per dit schip bequamen brieven van d' E. heeren Bewinthebberen ter Camer Amsterdam, waeruyt vernamen den continuerende oorloge met Engelandt, item oock dat den Diamant ende Lastdrager (met de Wint-

hondt primo November uyt Texel in Goeree ende den eersten December uyt Goeree weder in zee gelopen sijnde) op de bancken voort landt van Schouwen soodanich gestooten hadden, dat beyde gader seer leck geworden sijnde, van hare reyse na India versteecken bleven; d' Almogende wil Comp^{en} schade versetten! Amen.

19 d^{o}.

Schoon, stil weer. Sonden aen 't jacht Muyen een koebeest met wat cool ende wortelen tot verversinge voor 't volcq ende kajuydt.

Tegen den avondt compt hier, Gode lof, uyt India wel ter rheede 't retourschip den Oliphant, met den E. Frisius, den 2 February, in comp^{e} van de schepen Proventie ende Enckhuysen, uyt Batavia geseylt ende int aflopen van de Sundas-strate van den anderen geraeckt, welcke 2 andere schepen dagelijcx verwacht werden, nevens een Engelsman soet geladen, met haer de straet uyt gelopen, ende over eenige dagen hier onder 't lant gesien, welcke hoopen (hier ter rheede comende) voor d' E. Comp^{e} sullen in handen crijgen, dat d' Almogende geve tot soulagiment van de hier doende oncosten.

Met voorsz. schip den Oliphant becomen de missiven van d' Ed. heer Generael ende Raden van India, nevens de facturen ende coignossementen van de goederen etc., uyt Batavia met d' eerste schepen over crijgende.

Sondagh 20 d^{o}.

Schoon weer als voren. Quam den E. Frisius met den schipper van 't schip aen landt, ons toebrengende de brieven, die, door 't haestich vertreck van de eerste schepen, uyt de straet Sunda waren achtergebleven, bij dewelcken becomen een briefken van onse heeren Meesters, gedateert 20^{en} April anno passado, dienende tot authorisatie omme ons garnisoen uytten schepen Malacca, P. Royael, Westvrieslandt

ende Zelandia, noch met 25 militaire coppen ende daertoe nodich hebbende provisien te verstercken etc.

Ondertusschen hebben haer E. voormelt gecommuniceert d' opene instructien onser heeren Meesters, nevens de advertissementen van den Engelsen oorloge etc.; item op haer laeste afscheyt, gelijck de vorige vloote, met secrete instructien sullen gedient worden, hoedanich hare reyse van hier na 't vaderlandt sullen vervorderen, versiende hun weyders met eenen desen dagh met een koebeest, biet, kool ende wortelen tot verversinge.

Op dato hebben weder 12 stucx koebeesten geruylt van ander volcq, echter al eens gehabitueert, als die voor desen hier geweest waren, wat dieper int landt woonende ende volgens hun seggen gecomen wesende, omdat de vorige Saldanhars met soo veel coper hadden sien terughcomen, mitsgaders uytte selve verstaen hadden, dat hier volcq (denoterende ons Nederlanders) woonden, die noch meer coper hadden, om van 't welcke mede wat te crijgen, met haer beesten nu mede afquamen, ende noch al meer volcq, dieper int lant woonende ende van ons hoorende, afcomen souden. Sulcx soo uytvallende staet geschapen, overvloet van vee sullen becomen ende haest coper ende taback crijgen. Ondertusschen wort nu en dan oock een oliphants- ende zeekoetant geruylt voor cleyne stuckjens tabacq ende coperdraet, des daervan vervolgens dienen gesecondeert om niet stil te sitten, ende de luyden minnelijck getracteert met somtijts een buyck vol rijs, gort of erten, ende wijn of aracq; een weynichien royaelheydt in desen sal, soo bemercken, groote aenlockinge causeren.

21 d^{o}.

Weer ende wint als voren. Quamen voorhaelde inwoonders weder even graech met 16 stucx seer schoone koebeesten, die haer altemalen afhandelen; 't schijnt consumptie onder haer int coper moet

sijn, waervan mettertijt wijser sullen worden, ende dese beesten voor eerst treffelijck te passe sullen comen, tot ontset, om dese laeste schepen noch fray ende lustich mede te verversen; waer voor d' Heere gelooft sij.

22 d^{o}.

Weer ende wint als voren. Hebben de opperhoofden van de hier ter rhede leggende schepen, hun van dage aen landt wat wesen verfrissen.

Ende compt omtrent 3 uyren in den avont hier ter rhede 't retourschip de Provintia, met den E. Frisius, als voorsz. van Batavia geseylt; resterende nu noch 't schip N. Enckhuysen, dat op den 16 February passato noch in de straet Sunda gelaten hadden, nevens een Engelsman van Bantam, met voorhaelde Enckhuysen (van geen oorlogh en wetende) in compagnie seylende; 't ware te wenschen samen hier quamen, omme uyt d^{o} Engels schip noch wat te vinden, waer mede Comp^{s} oncosten hier aen de Cabo wat mochten gesoulageert worden.

23 d^{o}.

Weer ende wint even schoon als voren. Hebben in rade van de jegenwoordigh hier leggende retourvlote geproponeert, - dewijle wij, ten behoeve van 't fort de Goede Hoope, uyt 't schip Muyden souden lichten 6000 ℔ broot, waertoe geen bequame vaten ofte plaetse noch oock gelegentheydt hebben om voor eerst te maken tot berginge ende bewaringe van 't selve, ende dierhalven in corten bedervinge onderworpen souden sijn; mitsgaders tot den rijs bequame gelegentheydt reede was gemaeckt, dewijle staet hadden gemaeckt van Batavia ten minsten 25 à 30 lasten rijs te becomen, dat ons tegen opinie gemist is, - of niet goet ware dese retourschepen voorhaelde broot (beter cunnende bergen) overnamen, ende ons voor 't fort in plaetse rijs gaven. 'T welck in bedencken genomen sijnde, nae goeden overlegh alsoo verstaen ende vast gestelt is: namentlijck dat de schepen Oli-

phant ende Provintia elck souden uyt voorhaelde schip Muyen overnemen 3000 ℔ broot, ende daertegen aen landt senden 3 lasten rijs, sijnde samen voor ons uyt 2 schepen 6 lasten, nevens elck noch een halff last bonen, daer al een goede tijt mede hoopen te strecken, tot ons d' Almogende nader ontset sal gelieven te verleenen.

Soo is oock verstaen de schepen voorn^{t} met haer drien elck een koebeest alle dagen met kool ende wortelen etc., tot verversinge te geven.

24 d^{o}.

Noch al even schoon weder, idem den

25 ende 26 d^{o},

doen 't schip Muyden, treffelijck ververscht ende eenige overige siecken ende swacken 't onser versterckinge hier gelaten hebbende, sijn despeche gaven, omme met den eersten goeden wint, die Godt verleenen sal, in den name des Heeren sijn reyse na Batavia te vervorderen, nevens onse missive ende anexe pampieren aen d' Ed. heer Generael ende Raden van India d' opperhoofden van dien op dato ter handt gestelt.

Heden is oock bij den raet deser 2 retourschepen, Oliphant ende Provintia, geresolveert, na 't schip Enckhuysen noch tot den 3^{en} May te wachten, ende 't selve dan niet verschijnende, met hun 2^{en} hare reyse na 't vaderlandt te vervorderen. Op den middagh wierd regenachtigh weer.

Sondagh 27^{en} d^{o}.

Goet weder met betogen lucht, 't windeken Westelijck, waer mede 't schip Muyden noch belet bleef 't seyl te gaen, ende bequamen heden weder vrempt volcq (diep uyt 't landt) met 14 schoone koebeesten, die haer voor koper, tabacq ende pijpen altemalen affhandelden.

28 d^{o}.

Schoon weer ende wint als voren, weynich uytten Z. Oosten koelende, is 't schip Muyden daermede de bay uytgeseylt; d' Almogende geve dat behouden op Batavia mach arriveren.

Tegen den avont begond d^{o} Z.O. wint al vrij hart aen te coelen, geduyrende den gantschen nacht langh ende den

29 d^{o}

noch al lustigh aenhoudende; 't snachts doen begondt 't weer te bedaren, blijvende den

30 d^{o}

heel fray weer, 't luchien uytten Z. Oosten; ende wiert ons op den namiddagh tijdingh gebracht, dat een schip voor de bay gesien was, 't welck hopen haest binnen comen sal.

Mayus Anno 1653.

Primo d^{o}.

Schoon, helder, stil, sonneschijn weder; quam voorhaelde schip genaempt Enckhuysen, Gode loff, binnen; werdende door alle de boots van de schepen tot op de rhede, vermits de stilte gebougseert.

Den schipper van d^{o} schip rapporteerde, dat den Engelsman, met hun de straet uytgeseylt, verleden Maendagh noch hier onder 't lant gesien hadt, steeckende nae de wal ende dierhalven wel meenende, dat achter den Tafelberg (desen hoeck om) in een baye aengelopen was, ende alsoo wij voor dato daer een fraye bay gevonden hebben, daer weleer Engelsen sijn aengeweest, vermits de schoone revieren in deselve sijnde, soo hebben den stuirman van 't galjot met 3 soldaten over landt derwaerts gesonden, omme bedectelijck contschap te nemen, of d^{o} schip daer leyt ende hoedanich daer doende sijn, met water etc. te halen, ten eynde nae becomen rapport daerop soodanich te attenteeren als met den anderen ten meesten dienste van de Comp^{e} sullen goetvinden etc.

Op dato is bij des vloots raet verstaen met de schepen noch tot Maendagh den 5 May aenstaende hier te rhede te blijven leggen, ende ondertusschen 't schip Enckhuysen met de boots om water te halen, nde 3 timmerluyden van elck schip om te calfaten

te adsisteren, ten eynde daer tegen mede gereet wesen mochte, omme alsdan gesamentlijck na 't lieve vaderlandt te mogen vertrecken; ondertusschen aen onser sijde deselve adsisterende met beesten, kool ende andere groente tot verversinge etc.

2^{en} d^{o}.

Even schoon weer, is Enckhuysen doende geweest sijn vorder inhebbende goet voor de Kaep te lossen.

3^{en} d^{o}.

Weer ende wint als boven.

Sondagh 4^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer, de wint Westelijck. Hebben van dage d' opperhoofden van de 3 retourschepen Oliphant, Provintia ende Enckhuysen, haer afscheyt gegeven ende de secrete instructien onser heeren Meesters ter hant gestelt, omme na deselve hare reyse na 't lieve vaderlant te vervolgen, ende ten dien eynde op morgen (Godes weer ende wint toelatende) van dese rhede gesamentlijck onder zeyl te gaen.

5^{en} d^{o}.

Wat mottigh weer, 't luchien uytten Westen, als sijnde contrarie windt, waerdoor de schepen noch beleth bleven 't seyl te gaen.

Op dato hebben de personen Gillis Fred. Walvis, bottelier, ende Symon Huybrechse, adelborst, over dat den anderen met messen te keer waren geweest, bij sententie gecondemneert met eenige slagen gelaerst te worden, ende te verbeuren, namentlijck Walvis 2, ende Symon 1 maent gagie, cum expensis.

6^{en} d^{o}.

Wint Westelijck, edoch op den namiddagh weynich Zuydelijck lopende, sijn de gemelte schepen onder seyl gegaen ende, Gode loff, noch voor den avont de bay uyt geraeckt, d' Almogende wil haer behouden int lieve vaderlandt geleyden. Amen.

7 d^{o}.

Mistich weer ende wint als voren Westelijck. Sijn voorhaelde sententien ter executie gestelt ende eenige personen, die haer in de retourschepen versteken hadden ende door nau soecken wederom ge-

vonden waren, haere verdiende straffe met eenen oock gegeven, wesende noch 3 wegh, die niet cunnen vinden hebben, namentlijck Claes Jacobsz. Boer, Jan Verschuyr ende Gerrit Jansz. uyt 't Hereveen; edoch hadden d' opperhoofden van de schepen te degen willen soecken, souden wel te vinden sijn geweest.

Omtrent den middagh sagen de gemelte 3 schepen tusschen 't Robben-eylandt ende de vaste kust noch ten ancker leggen, maer tegen den avont (onder seyl gegaen sijnde) uyt 't gesicht geraeckt.

Heden hebben weder van nieuw volcq 5 koebeesten geruylt.

8^{en} d^{o}.

Schoon, stil, warm, sonneschijn weer, 't luchien op den dagh uytten Westen coelende.

9^{en} d^{o}.

Idem, ende quamen op dato al weder eenich nieuw volck uyt 't lant met 14 stucx schoone koebeesten, die hun voor koper, taback ende pijpen altemalen afhandelden, gevende deselve op haer afscheyt elck een roemer aracq of twee, twelck bemercken, groote aenlockinge veroorsaeckt.

10 d^{o}.

Even schoon weer en 't luchien uytten Westen.

11 d^{o}.

Idem, insgelijcx den

12^{en} ende 13^{en} d^{o},

als wanneer d' opperhoofden van 't galjot de Swarte Vos haer afscheyt gaven, omme morgen (Godes weer ende wint toelatende) na 't Robben-eylant te gaen, ende aldaer schelpen te halen, om hier calck (ten hoochsten nodich hebbende) van te branden, dewijle doch, vermits 't beginnende regensaysoen noch geen bequame tijt is om robben te vangen ende derselver vellen te drogen, sulcx in de droge tijt (omtrent October beginnende) eerst can geschieden.

S' nachts was 't wat buyachtigh uytten Z. Westen, edoch met drooch weer.

14^{en} d^{o}.

's Morgens betogen lucht, de wint variabel, edoch 's namiddaghs Z. Oost lopende,
is voornoemt

galjot onder seyl gegaen, mede gegeven hebbende 6 stucx schapen, namentlijck 2 rammen ende 4 oyen, om op 't Robben-eylandt te setten ende te proberen of daer oock sullen cunnen voortteelen, gelijck met eenige dassen (van 't Dassen-eylandt daer gebracht) voor desen oock ondernomen hebben, ten eynde ditto vee 't avondt off morgen mede tot verversinge te passe comen mach.

15^{en} d^{o},

bleeff voorhaelde Z. Oosten winden vrij harder als gister aenhouden, nemende 's nachts af, ende den

16 d^{o},

weder heel schoon, warm, stil, sonneschijn weder sijnde, als oock

17^{en} ende 18 d^{o},

insgelijcx den

19 d^{o},

maer 's nachts wiert heel onstuymich weder, met sware Z. Westelijcke winden ende groote continuerende stortregenen, die den

20^{en} d^{o}

noch al even seer aenhielden, waerdoor ons volcq van den nodigen arrebeyt aen de fortificatie etc. mosten stil blijven.

21. 22 ende 23 d^{o}

insgelijcx, ende quam op den namiddagh van 't Robben-eylandt hier wederom ter rhede 't galjot de Swarte Vos, sijn cleyn ruymptie vol schelpen hebbende om hier calck van te branden, ende refererende den schipper dat daer niet meer voor de hant te crijgen waren; hebbende de 6 mede genomene schapen daerop geseth, die seer goede weyde hadden ende hun fray bij den anderen hielden; willen hopen wat aentelen mogen.

24^{en} d^{o}.

Noch al Westelijcke wint, met nat ende vuyl regenachtigh weer. Echter cregen van dage de oostpunt, genaempt den Walvis, noch bijna op sijn hoochte, ende hopen de naeste weke de westpunt (omtrent 4 voeten hooch wesende) oock met een frissen moet aen te vatten, ende voor 't uytgaen van de

maent Junius (met Godes hulpe) op sijn hoochte te crijgen; tusschen wijle sal 't landt door den regen fray bequaem worden om sooden te sticken, daer een wijle tijts herwaerts te drooge toe geweest is, om d^{o} puncten dan vorders sterck ende permanent mede op te halen, gelijck met 't gantsche fort (met 2 puncten cruyswijs over den anderen besloten ende genoechsaem in defentie leggende) oock geschiet is.

Sondagh 25 d^{o}.

Fray weer.

26 d^{o}.

Idem, als wanneer d' E. Riebeecq selfs in persoon (met eenige Hottentoos) na 't bos gingh achter den Tafelberg, daer onse timmerluyden doende sijn met blacken ende stijlen te houwen voor het te bouwen brantvrij magasijn; omme voorn̄ Hottentoos te annimeeren, dat d^{o} balcken wilden bij 't fort brengen, ten welcken eynde deselve eerst lustich met eeten ende drincken ende een tabacjen onthaelden, sulcx dat haer een redelijcke balck op 't lijf cregen, die onder hun setten tegen den avont int fort brachten, ende met een timmermans wagen van 2 wielen, door ons volcq noch 2 andere balcken latende omme de gemelte inwoonders te meer te animeren, deselve alsdan den buyck weder lustich vullen, nevens elck een dronck aracq ende een span tabacq.

Ondertusschen maecten vast gereetschap omme oock voor de wagen te spannen, die soo best cunnende in 't bos mede gereet laten maecken.

27 d^{o}.

Redelijck goet weer ende Westelijcke windt, lieten met 8 man van 't galjot mede branthout hacken ende halen voor de calckoven te maecken, voor de schelpen die 't galjot van 't Robben-eylandt hier gebracht heeft, ende ondertussen ons ander volcq wacker aen 't opcruyen van aerde in de puncten van de fortificatie etc., omdat een soo wel als 't ander sijn voortganck mochte nemen ende haest ten eynde comen.

Soo hebben weder deselve Hottentoos van gister na 't bos gecregen, maer was geen deegh mede te doen, wijsende dat door 't dragen van gister, al te seer vermoeyt waren.

28 d°.

Weer ende wint als voren, hebben 't eens met de ossen geprobeert, comende 2 personen uyt 't bos op den avont wederom, rapporteerende d' ossen int gins gaen redelijck wel hadden getrocken, ende voor den doncker al 11 stucx balcken uyt 't bos op 't velt gehaelt waren.

29 d°.

Weer ende wint als boven. Cregen voor een back bonen ende een dronck arack weder 5 Hottentoos na 't bos, maer was als vooren weynich deegh mede te doen, ende dierhalven vrij geruster met ons eygen volck te arbeyden.

30 d°.

Windrich weer uytten N. Westen. Quamen ons volcq met drie kloecke balcken op de wagen aen, welcke met drie ossen (daer voorgaende) getrocken wierdt.

Ultimo d°.

Weer ende windt als voren, met wat motregen; ende sonden ons volcq in 2 partyen langhs de strandt om schelpen te rapen tot de te maecken calckoven, item eenige met de wagen na 't bos om balcken te halen, ende andere met picken, houwelen, schoppen ende spaen, om de wegh (omtrent 1 ½ mijl van hier vrij ongelijck sijnde) wat effen te maecken, opdat de wagens des te beter soude de wegh passeren.

Junius A° 1553.

1 Pinxsterdagh Primo d°.

Nat regenachtigh weer ende wint uytten Westen.

2 Pinxterdagh. 2 d°.

Idem, ende quam voor de middagh (Gode loff) hier wel ter rhede 't langh verwachte galjot de Roode Vos, sijnde den 19^{en} September A^{o} passato uyt Texel geseylt, ende den 26^{en} October

St. Jago aengeweest om te verversen, daer den eersten November weder van daen sijn vertrocken; den schipper Joris Meyndertsz den Ham, tusschen 24 ende 25^{en} d^{o}, ende den opperstuirman Cornelis Jacobsz. Berckhoudt, den 18^{en} December overleden, mitsgaders den onderstuirman Elbert Cornelisz., in derselver plaetse alsoo door versterf vervolgens gesuccedeert wesende, ende tot sijn hulpe als stuirman onder wegen aengenomen hebbende den boss$^{r1)}$ Crijn Jansz. Swart, met den welcken voornoemde galjot, door Godes hulpe, heeft terecht gebracht.

Voornoemde gesuccedeerde schipper rapporteerden, dat (door verleydingh van de compassen) omtrent 3 ½ maendt hieromtrent de Cabo de Boa Esperance had leggen swerven, ende 12 dagen geleden omtrent 70 mijlen benoorden de Caep te laegh vervallen is gewest, sijnde desselfs volcq vrij veroudert ende eenige heel sieck, derhalven terstondt ¼ van een os met wat hollantse biet ende cool (overvloedich in den thuyn sijnde) tot verversinge aen boort sonden, leverende ons over de brieven van d' Ed. heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam, dat de dubbelden waren van de vorige met 't galjot de Vos ende 't jacht de Haes ontfangen.

3^{en} d^{o}.

Lieten onse raedt beroepen, in welcke besloten is, alhoewel d' opperhoofden in Persia ende Suratte de tijdinge van den Engelsen oorloge, over d' een of d' ander wegh ja selfs wel van Batavia, misschien al sullen becomen hebben, echter 't galjot de Swarte Vos, na d' ordre onser heeren meesters, met derselver advys aen de voorñ opperhooffden na Gamron of Suratte voorts te senden, off sulcx misschien gemist ware.

1) Er schijnt gelezen te moeten worden *bott^{r}*, d.i. *bottelier*.

Wijders in bedenckinge genomen, of men empassant met beyde de galjots de plaetsen om desen hoeck, daer die van Mosambique haer gout handelen, souden cunnen ondersoecken, is verstaen (vermits de schippers ende stuirluyden meenen, daerdoor de reyse na Persia off Suratte te veel soude verachtert worden) sulcx uyt te stellen tot nader ordre van onse heeren meesters uyt 't patria.

4^{en} d^{o}.

Fray bequaem weder, is 't volcq van 't galjot de Vos, doend' geweest met water ende branthout te halen.

5^{en} d^{o}.

Idem, is bij den Raedt besloten, 't galjot de Swarte Vos op den 9^{en} deser te laten vertrecken, ende ondertusschen den gesuccedeerden schippe ende stuirman van 't laest aengecomen galjot de Roode Vos, in rade versoeckende, verbeteringe in hare gesuccedeerde ende bedienende plaetse, sijnde selve namentlijck Elbert Cornelisz. Kes eerst van onderstuirman tot opper d^{o} ende alsoo volgens tot schipper bij overlijden gesuccedeert, toegeleyt bij halveringe 50 Guldens smaents, met d' absolute qualité van schipper, ende Crijn Jansz. Swart als voren van boss[r1)] tot de onder ende opperstuirmans plaetse gesuccedeert, toegevoecht 26 Guldens smaents met de absolute qualité van onderstuirman, als breder is blijckende bij resolutie ende derselver actens daervan verleendt.

Hebbende oock om d' een schipper soo veel voordeels te laten als d' ander, de welck elck even graegh van de Caep verlost ware, beyde de schippers van de Swarte ende Roode Vos, tegen malkander bij trecken van briefkens laten loten, wie van beyde met 't galjot de Swarte Vos na Persia soude varen, 'twelck den provisionelen schipper op de Swarte Vos selfs te beurt

1) Zie vor. bl.

is gevallen, in vougen die met de Roode vos gecomen, op 't selve alhier aen de Caep sal blijven, latende den stuirman van de Swarte Vos ('t vaerwater deser custen ervaren) op de Roode Vos overgaen, ende die van de Roode weder in plaetse op de Swarte Vos, op dat yder mochte versien blijven van persoonen, tot elcx reyse ervaren.

6^{en} d^{o}.

Schoon weer met nevelachtige lucht. Den provisionelen schipper Gerrit Abelsz. versoeckende om de absolute qualité, hem van d' heer Demmer mondelingh op desselffs vertreck belooft, is bij den raed, dewijle bij lotinge met de Swarte Vos is te beurt gevallen de reys na Persia of Suratte te doen, toegeleyt, als den vorige schipper van de Roode Vos, 50 Gulden smaents met de formele qualité van schipper, waervoor hunnen tijt gehouden blijven aen de Comp^{e} ten vollen uyt te dienen.

Heden is een matroos, genaemt Cornelis Clasz. van Haerlem, overleden van den rooden loop, daer nu al eenige dagelijcx van invallen, gelijck vergangen jaer om dees tijt oock geschiet is, leggende het sieckenhuys al heel vol, dat veel wijn ende vars vlees consumeert; desen man wiste ons alle dagen veel patrijsen (in meenichte hier wesende) te vangen, soodat aen hem al wat verliesen.

7^{en} d^{o}.

Schoon helder sonneschijn weder, 't luchien uyt N. Westen.

Sondagh 8^{en} d^{o}.

Nat, vuyl, regenachtigh weer ende Z. Weste windt.

9^{en} d^{o}.

Fray, drooch weer, met Z. Ooste buywinden. Hebben op dato 't galjot de Swarte Vos sijn afscheyt gegeven, ende onse pampieren aen d' opperhoofden van Persia off Suratte ter hant gestelt, waermede noch in de voornacht uyt dese Tafelbay is 't seyl gegaen. d' Almogende wil haer behouden reyse verleenen. Amen.

10^{en} d^{o}.

Schoon, drooch, sonneschijn weder, 't luchien variabel. Hebben sedert 5 à 6 dagen herwaerts 19 stucx jongh ende oude schapen geruylt, ende quamen van dage oock al weder eenige inwoonders met 11 stucx koebeesten, jongh en oudt, nevens 2 schapen, die hun voor coper, tabacq ende pijpen afhandelden.

11 d^{o}.

Weer ende windt als voren. Cregen alle dagen 2 à 3 balcken uyt 't bos, dewelcke op een gemaecte timmermanswagen van 2 wielen door ossen laten trecken, seer fray ende gemackelijck gaende, ende alle dagen een tochien doende met 2 ossen teffens; hebbende 8 stucx die daertoe houden ende gewennen, om malkanderen te vervangen.

Waren sedert 3 à 4 dagen herwaerts al weder 7 à 8 siecken in 't sieckenhuys gecomen: schijnt om dees tijt van 't jaer wat ongesont valt, insonderheyt voor de nieuwelingen, veele aen sware coortse ende loop raeckende.

12 d^{o}.

Even schoon weer. Sijn eens na 't bos gegaen daer de timmerluyden doende waren met hout te prepareren, stellende ordre dat deselve overmorgen thuys comen ende blijven souden omme de houtwercken tot het packhuys gereet te maecken ende op te stellen etc.

13^{en} d^{o}.

Fray weer met betogen lucht ende stilte. Waren sedert eergister al weder 5 à 6 personen aen de coorts ende loop geraect, welcke plagen dapper onder 't volck beginnen te domineren.

Snachts begondt vrij hardt te wayen uytten Z. Oosten.

14^{en} d^{o}.

Noch al aenhoudende ende omtrent middagh weder afnemende.

15^{en} d^{o}.

Fray helder ende sonneschijn weder.

16^{en} d^{o}.

Idem, hebben op dato 3 koebeesten geruylt.

17^{en} d^{o}.

N. Westelijcke coelte ende betogen lucht.

18^{en} d^{o}.

Stil, mistigh weer.

19^{en} d^{o}.

Heel onstuymigh, buyachtigh weer uytten Z. Westen, met harde slaghregenen.

20^{en} d^{o}.

Idem, regenachtigh ende buyigh weer uyt de westelijcke hant, edoch soo ongestuymich niet als gister.

21^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren, met gestadigen regen ende Noort Westelijcke coelte.

Sondagh 22. 23 ende 24 d^{o}.

Weer ende windt als voren.

25^{en} d^{o}.

Ongestuymich regenachtigh weder, met veel buywinden uytten N. Westen. Waren sedert eenige dagen al weder 5 à 6 personen sieck geworden, soo dat het sieckenhuys al gestadigh meest vol blijft.

26^{en} d^{o}.

Fray bedaert weder ende wint als voren, met coude betogen lucht.

27 ende 28^{en} d^{o}.

Schoon claer sonneschijn met stilte, idem

Sondagh den 29^{en} ende 30^{en} d^{o},

wesende alle dagen de bay vol walvissen, ende soo wij backen ofte bequamen vaten hadden om den traen te bergen, souden met onse eene sloep ende 't schuytie van 't galjot al eens ondernomen hebben een te vangen, daer dese dagen (vermits het stille weer) schoone kans toe scheen; maer als al een vingen, souden met den

vis verlegen wesen, vermits al, (als) geseyt, geen raet weten om den traen te bergen, waertoe ons niet bequamer is als cement ende calck, om steene backen onder d' aerde te maecken, tot den robben traen oock nodigh vereysschende.

Julius Anno 1653.

Primo d^{o}.

Doncker, dijsich, stil, cout weer.

2^{en} d^{o}.

Cout, windrigh weer uytten Z. Westen ende somtijts eenige regen vlaeghies als gister. Sijnde vele walvissen in de bay; insgelijcx

den 3^{en} 4^{en} ende 5^{en} d^{o}.

Hebben oock, dewijle noch redelijck van victualie versien sijn, om 't volcq te spijsen, deselve boven haer dagelijcx werck voor wat aracq ende tabak noch opgeleyt ofte aenbesteet 't nieuwe crael voor de beesten achter dicht onder 't fort met een vaste borstweer hoornwercx wijse met sooden fray op te trecken, omme 's nachts binnen 'tselve affgesloten ende sonder ander buytenwacht als de koe- en schapenhoeders bewaert te cunnen blijven, insgelijcx oock de oude crael (lustich van de beesten doormest ende al te groot sijnde om soodanich af te bolwercken) tot een thuyn te prepareren, sijnde reede fray met diepe sloten vol water omgraven, soo mede noch een ander goet stuck lants rechts achter 't oude crael ende besijden den ouden thuyn aen malkander vast ende heel fray mul ende wat santachtige aerde recht bequaem wesende tot raepen en pattatissen etc., die in den ouden thuyn soo wel niet voort willen, maer beter tot cool ende wortelen is, sullende oock seer gemackelijck het water uyt den ouden thuyn in desen nieuwen thuyn sloten om te leyden wesen, aen allen 'twelcke met goeden ijver, boven 't ordinairie werck aen de fortificatie, dapper g'arbeyt wort, sijnde gister de laeste aerde op de punct den Oliphant gebracht, waermede 't gantsche fort ende alle de vier puncten haer volcomen hoochte hebben van aerde, mancquerende maer noch de 2 puncten Walvis ende Oliphant met sooden van buyten, voor 't afregenen, wat op te trecken, dat binnen weynich dagen oock hoopen te volbrengen, ende dan vorders maer de pleynen binnen ende den barm etc. buyten 't fort (wat ongelijck ende heuvelich leggende) te egualiseren. Ondertusschen laten dagelicx mede hout hacken tot de kalckoven, ende van de balcken uyt 't bos gecregen 't brantvrij packhuys prepareren, daer maendach aenstaende met lief

oock aen begonnen sal worden te metselen, ende den steen door een hier gemaeckte wagen van hout uyt 't bos met ossen toegebracht worden, leggende omtrent 60 roeden van 't fort aff, daer den steen met koevoeten seer facil uyt d' aerde laten graven ende rede soo veel in voorraedt leyt als tot de muragie van verschreven packhuys nodich hebben, 'twelcke op te trecken de metselaers voor een vrolijcken dagh na 't voltoyingh in 5 weecken aenbesteet is, omme dan aen de geprojecteerde cat binnen 't fort (redoutswijse op te maecken) te mogen beginnen, ende aloo door Godes hulpe voor de compste van de retourvlote alles claer ende in esse te hebben, latende oock expres, soo seere als verschreven, haesten met de thuynen gereet te crijgen, om 't saet uyt 't Patria te verwachten, mogelijck sijnde ende vroech genoech becomende in de aerde, ende vruchten van te mogen hebben tegen de compste van de retour vloote 't haerder nodige verversinge, waer toe willen hopen al goet deel beesten mede sullen becomen, hebbende nu noch voor de uytcomende schepen op voorraet in de 80 koebeesten, ende over de 130 schapen jongh ende out daer alle weecken omtrent 2 pondt schoone, gele boter afcrijgen, ende veele met jongen sijn dagelijcx (namentlijck de schapen) werpende, wesende boven dien oock cool, biet, radijs ende veele andere groente doorgaans in den thuyn overvloedigh, ende begint de cropsla etc. mede haer tijt te crijgen, in vougen de schepen, die nu aenquamen, overvloedige verversinge vinden souden; de verckens, duyven ende hoenders beginnen oock vrij beter als verleden jaer aen te teelen, gelijck insgelijckx van de gansen ende eenden uyt de retourvlote becomen mede te hopen is, ende meenen voor aenstaende weecke in de thuynen (bequamer plaetse beschut van alle winden gevonden hebbende) ook wat lant te prepareren

om taruw, garst, erten ende boonen te saijen ende te proberen of daer wassen sal willen, dat te wenschen ware, alsoo de harde winden vermits de hoochte der duynen, daer aen 't saet soo geen schade sal cunnen doen.

Den handel met d' inwoonders, vermits hier nu 't een natten couden weer is, ende daeromme met al hun vee ende haven wegh sijn, staet tegenwoordigh stil, daer tegen 't aenstaende goede hope op hebben ende tot welck een ende ander ons d' Almogende met sijn H. zegen wil bijwonen. Amen!

Sondagh 6^{en} ende 7^{en} d^{o}.

Cout, vuyl, mottigh, regenachtigh weer ende westelijcke windt.

8^{en} d^{o}.

Wint als vooren met sonneschijn, lopende op den namiddagh Z. Oost, vrij stijff doorcoelende tot namidnacht, doen begon 't te stillen, wesende

den 9^{en}.

seer schoon, lieflijck, stil, warm, sonneschijn weder, ende in 't optrecken van de Oliphantspunt met soden ijverich besich, mitsgaders de bay heel vol walvissen, insgelijcx

den 10^{en} d^{o}.

sayende in de thuynen wat taruw, garst, haver, erten, bonen ende cadjangh, om te proberen off daer (van de harde winden wat meer als hier beschut) beter sal willen voortcomen ende rijp worden.

11^{en} d^{o}.

Fray weder met een N. Oostelijck coeltien. Is smorgens voor dagh eens heen gevaren den schipper van 't galjot nevens den bouckhouder Verburgh met de Biscayse sloep buyten den Leeuwenbergh, om na seecker bayken, voor dato over lant achter den Tafelbergh ontdeckt, ende bij ons, vermits de schoone bosschagie aldaer sijnde, genaemt de Houtbay, met ordre omme d^{o}. bayken na behooren perfectelijck eens af te diepen ende speculeren of oock bequame berginge voor alle winden ende goet incomen voor gemelte galjot ende andere schepen sij, of misschien van daer per

galjot beter ende facilder timmerhoudt uyt dat bos, als van hier over lant, te crijgen ware.

12^{en} d^{o}.

Heel dijsigh stil weer, waerom den schipper ende bouckhouder verschreven over lant uyt gemelte Houtbay wederom thuys quamen, de sloep daer gelaten hebbende, met ordre aen 't volck om claer weer in te wachten ende dan mede buytenom hier te comen.

Deselve rapporteerden, dat 't galjot in d^{o}. bayken (niet groot wesende) voor alle winden coste beschut leggen, op 4½, 2 ende 3 vadem schoone santgront, soo verde in ende achter een hoek aen de Noortsijde, dat geen see sien souden, wesende vorders de bay wel in te comen, ende overal in deselve schoone santgront, beter als in dese Tafelbay, soo bij de aenteyckeninge (door den schipper voorsz. daervan gemaect) nader te sien is.

Sondagh den 13^{en} d^{o}.

Fray weer, de wint variabel. Sonden den stuirman van 't galjot met noch 3 andere bij hem over landt na verschreven baye, nevens victualie voor 't volck van de sloep, omme dat van dage niet gecomen waren, welke luyden hun affwegen (?) over landt in 't gemoet quamen, de sloep op 't landt gehaelt hebbende; des den stuirman sijn wegh vorderende, deselve na d^{o}. baye mede wederom nam, om morgen, goet weer sijnde, na onse last met de sloep buytenom in dese bay te comen.

14^{en} d^{o}.

Stil sonneschijn weer, is den stuirman met de sloep heel gemackelijck thuys gecomen, ende gaven noch desen avont 't galjot de Roode Vos sijn afscheydt na 't Robben eylandt om schelpen tot de calckoven te halen, maer den

15^{en} d^{o}.

de wint uytten N. Westen vrij wat aen coelende, bleef g'obsteert (als sijnde contrarie wint) ten eynde voormelt seyl te gaen, draijende 's nachts den

wint heel nae 't Z. Westen met extraordinarie harde hagel ende regenbuyen, die soo vehement over 't hooft van den Leeuwenbergh quamen, dat scheen alles onder de voet te sullen wayen, houdende alsoo den

16^{en} d^{o}.

noch even hard aen, tot verleth in onse wercken, ende woeyen de schapententen, daer deselve 's nachts voor de coude in bewaert worden, t'eenemael wegh ende aen stucken, insgelijckx oock den hoveniers huys, buyten 't fort bij de thuynen noch ongedeckt staende, plat tegen d' aerde neder, ende had 't galjot oock soo veel als afrijen conde.

17^{en} d^{o}.

Was 't weer heel bedaert met betogen lucht ende een N. Oostelijck coeltien, dat op den dagh variabel viel.

18^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren, variabel; coste 't galjot noch niet t' seyl raecken.

19^{en} d^{o}.

Stil warm sonneschijn weer, maer seer coude nachten, avont ende morgenstonden, insgelijckx

Sondagh den 20^{en}, 21^{en} ende 22^{en} d^{o}.

't luchien al uyt de westelijcker hant, idem

den 23^{en} d^{o}.

met doncker regenachtich weer, waerdoor 't galjot noch niet wegh coste ende dierhalven 't volcq aen lant lieten comen om steen los te breecken uyt d' aerde voor de metselaers tot de onderhanden hebbende packhuysen ofte magasijnen etc.

24^{en} d^{o}.

Noch regenachtigh, weer ende wint als vooren, tot retardement onser nodige wercken aen de fortificatie etc., daer almede veel toe doet de siecte onder 't volcq met dit natte weer in swangh gaende, cunnende qualijck ter degen oyt 40 mannen met soldaten ende al, van al 't volck doorgaens aen 't werck houden; edoch sullen 't aen de fortificatie nu haest t' eenemael ten eynde wesen.

25^{en} d^{o}.

Schoon, warm, sonneschijn weder ende N. Westelijcke wint, contrarie sijnde voor 't galjot om

na 't Robben eylant ten fine voormelt te varen, des de schipper ende stuurman 's namiddaghs aen lant lieten comen, ende den raed in deliberatie leyden, dewijle sien dat den tijt vast deurloopt, sonder eenigen dienst van 't galjot ende ophebbende volck te trecken, ende ondertusschen dagelijcx na alle comoditeyten ondersoeck doende, gevonden hebben hier langhs strant voor eerst schelpen genoech voor de te maken calckoven sullen becomen, of niet goet ware dat men eer de tijt van de robbenvangst aencompt, 't galjot eens na 't Houtbayken achter den Tafelberg sondt, omme te ondersoecken, hoe het timmer- ende branthout van daer te halen soude wesen ende wes meer aldaer af te speculeren vallen. - Waerop na rijpe deliberatie eenstemmich geresolveert is, de reyse na 't Robben eylant om schelpen te staecken, ende d^{o}. galjot, ten eynde voormelt, na genoemde Houtbay te laten varen, ende daergecomen sijnde, over lant de wete aen ons hier in 't fort te laten doen, opdat wij ons derwaerts mede te lande vervougen mochten omme met de opperhoofden van 't galjot gesamentlijck op alles goede inspectie te nemen, ende tusschenwijlen, om geen vergeefde reys te maecken, van 't volcq voor eerst 't galjot vol branthout (daer dicht bij strant genoech wesende) te laten hacken, alsoo 'tselve tot de kalckovens hier ten hoochsten nodich hebben, ende daeromme alleene wel de pijne waert is, dat cleyn reysken te laten doen, alsoo 't galjot voor alle winden in d^{o}. bayken kan beschut leggen ende in 4 à 5 uyren, de wint eenichsints wat dienende, can overseylen.

26^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voorən, met betrocken lucht over 't geberchte.
In den nanacht begon 't seer hard te regenen, soo datter veel water viel, houdende

Sondagh den 27^{en} d^{o}.

noch al even seer aen, met

een Z. Oostelijcke wint, daer 't galjot ten eynde voormelt, mede onder seyl gingh, crijgende soo haest buyten quam, een fray N. Westelijck coeltien, met 'twelcke hopen, desen avont noch sal in de Houtbay gecomen wesen.

28^{en} d^{o}.

Fray, stil, warm, sonneschijn weer. Comen savonts 2 matroosen van 't galjot de Roode Vos over lant uyt 't Houtbayken achter de Tafelbergh ons de tijdingh brengen, dat d^{o}. galjot desen middagh omtrent 2 uyren seer gemackelijck daer g' arriveert was, op schoone santgront achter een hoeck, fray beschut voor alle winden ende buyten 't gesicht van zee geanckert leggende, waerop datelijck alles lieten prepareren, omme morgen selfs in persoon derwaerts te gaen ten eynde voorsz.

29^{en} d^{o}.

Redelijck goet weer ende wat betrocken lucht wesende, is van Riebeeck smorgens vroech selfs in persoon nevens 12 g' armeerde soldaten over lant na verschreven Houtbay vertrocken, crijgende onder wegen een lustigen regen op 't lijff, sulcx dat savonts heel nat in de gemelte bay aen 't galjot quame ende bleef vernachten, hebbende de groote bosschagies alomme wel afgespeculeert, maer bevonden deselve ongeveer 1½ mijll van de strant aff ende de passagie soo steenich, heuvelich, berghachtigh ende mourassigh, dat niet mogelijck ware van daer eenige houtwercken op strandt te crijgen; anders daer stonden de schoonste bosschagies van de werelt, ende in deselve soo lange dick reghte houten als men souden mogen wenschen off begeeren; edoch meenen dat in 't uytgaen omtrent ½ uyr verder van 't fort, als daer in 't hout halen achter de Tafelvaley gemerckt hebben, apparent redelijcke gelegentheyt sal te vinden wesen om meerder houdt te becomen, dat wederom thuys comende met 't eerste bequame weder, wat nader mee-

nen te gaen afspeculeren; 't is te verwonderen soo schoone bosschagies als alomme bij ende omtrent 't geberchte staet, jammer wesende dat geen bequamer wegen sijn, door de heuvelachtigheydt om te halen. Soo bevonden mede overal de schoonste vlacke weylanden van de werelt, seer bequaem om te beplanten ende bouwen, vol wilt van herten, hinden, reeties, steenbocken, elanden, bergheenden, gansen, patrijsen, phaisanten en alderhande vinck, snippen ende cleyn gebeent, maer alles soo wilt, dat schier onmogelijck sijn te vangen; dassen ende hasen vernamen boven int geberghte oock in groote abondantie, maer wisten haer onder de clippen soo diep in hollen te verschuylen, dat ongenakelijck waren.

30^{en} d^{o}.

Betogen lucht, met weynich regen. Is gemelte Riebeecq wederom aen lant gevaren met den schipper van 't galjot, ende uytsiende na 't een ende 't ander, heeft bevonden dicht aen strant, daer 't galjot stijff een musquet schoot aflagh ende drooghvoets heel bequaem aen lant te comen was, redelijck goet hout te staen om tot de calckoven te gebruycken, des den schipper g'ordonneert is, daer sijn galjot van te laden ende dan weder na Tafelbay te comen, ende dewijle hier niet anders meer bevonden te cunnen uytrechten, sijn weder na huys gekeert langhs de zeestrant, aen d' ander sijde van 't geberchte, in vougen gister ende van dage niet alleene den Tafelbergh, maer oock alle het geberghte achter ende rontsom denselven leggende sijn omgewandelt, bevindende de zeekant overal seer bar ende clipachtig tegen 't geberghte, ende buyten wat van 't lant af vele verborgen ende uyt 't water steeckende clippen, daer de zee seer afgrijsselijck overal over ende tegen aen storte, dan weynige ende seer cleyne hoeckies sant strant (hier en daer liggende), in de welcke noch eenichsints soude cunnen lijfberginge

gevonden worden voor 't volck van de schepen, die op dese wal benaut waren.

Ultimo d^{o}.

Weer ende wint als vooren, met motregen, beginnende op den avont wat hart uytten Z.Z. Oosten te wayen.

Augusto Anno 1653.

Primo d^{o}.

De wint noch al tamelijck hard uytten Z. Oosten met drooch cout weer, werdende op den dagh stil, als wanneer weder uyt gingen na 't bos, omtrent 2 groote mijlen van 't fort achter den Tafelbergh, 't welcke treffelijck vol van alderhande schoone hooge dicke bomen bevonden, emmers soo groot ende vol hout als den groote ende cleyne houte buyten Haerlem, mitsgaders redelijck facil van 't geberghte (daer tegen aen staet) nederwaerts af te halen, sonder eenige steenachtigheyt, revieren ofte mourassen in den wege te leggen, soo dat nu van alderhande houtwercken groot, cleyn, dick, dun, cort ende langh, soo 't maer begeeren, na wensch voor dese plaetse abondant hopen gedient te worden, insgelijcx oock van plancken, als maer bequame sagen hadden, die ons noch mancqueren. Pro memorie.

2^{en} d^{o}.

Weer ende wint als boven. Sijn nochmael uytgegaen om te vernemen, of oock noch bequamer gelegentheyt te vinden ware om hout te halen; maer hebben geen beter cunnen opdoen: des geresolveert blijven onse timmerlieden na bovengenoemt groote bos te senden, ende ten eynde voor de wagen een gemackelijcken gangh moeten hebben, overmorgen volcq uyt te stuyren om den wegh te bereyden.

Sondagh den 3^{en} d^{o}.

Schoon, helder, sonneschijn weder, als de vorige dagen.

4^{en} d^{o}.

De wint N. Westelijck met betogen lucht ende redelijck goet weer. Sonden den soldij-bouckhou-

der Verburgh met 13 man heen na 't bos een goeden wegh te bereyden, omme met de wagen 't hout van daer te cunnen laten halen.

Snamiddaghs liep de wint na 't Z. Westen, uyt welcken hoeck een seer onstuymich weder ontstondt van hagel ende regenbuyen, houdende den gantschen nacht soo vehement aen, dat alles scheen onder de voeth te sullen wayen.

Den 5^{en} d^{o}.

Noch al continuerende met ongestadighe hagelbuyen ende jachznee uytten W.Z. Westen, ende quam 't volck op den middagh met de wagen uyt 't bos wederom, mede brengende 2 redelijcke houten tot spanningen voor 't brantvry packhuys, onder hande sijnde te maecken, ende hebbende passagie met eenige teyckens afgebaeckent. Omtrent 2 uyren op den na den naemiddagh compt hier, Gode lof, wel t'arriveeren 't schip den Zalmander, 10^{en} April passado met den Phenix ende Coning Davidt, voor de Camer Amsterdam uyt Texel in zee gelopen, de reyse achterom genomen hebbende ende nergens als dese plaetse aengecomen, met eenige siecken ende scheurbuykige, waertoe datelijck een koebeest ende cool tot verversinge nae boort sonden: compt de schepen om dees tijt 's jaers recht te passe om lustich te verversen, alsoo, behalven onse thuyn, 't landt jegenwoordigh overal vol groente van suring, mostertbladen ende andersints staet, ende in gevalle ontset van saden uyt 't patria hadde gehadt, souden qualijck wegh met de thuynvruchten weten.

Met dit schip cregen gansch geen brieven van d'E. heeren Meesters ende anders niet als mondelinge tijdinge van continuatie des oorloghs tegen de nieuwe regeringe van Engelant etc.

6^{en} d^{o}.

Fray, bequaem, weder ende een Westelijck luchien. Quam den schipper van 't galjot de Roode

Vos uyt de Houtbay hier; rapporteerden, dat den stuirman daeghs voor eergister hadt uyt laten gaen, om over lant te gaen ondersoecken, hoe 't met de bay Falso gelegen was, ende wederom comende den constapel had achter gelaten, die op den wegh door de extreme coude vercleumpt ende, soo hij meende, doot blijven leggen was: des ordre stelden om na denselven te laten gaen soecken.

7^{en} d^{o}.

Schoon, warm, sonneschijn weder. Sijn d' opperhoofden van den Zalmander besich geweest met eenige provisie etc. voor 't fort aen landt te brengen ende water te halen.

8^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren. Sijn wij met den schipper van den Salmander eens gegaen na 't Houtbayken, omme 'tselve met hem noch wat nader af te speculeren, 'twelck na d^{o} schippers gevoelen bequaem was voor 4 à 5 retourschepen te leggen. Comende des anderen daeghs,

den 9^{en} d^{o}.

wesende, wederom in 't fort, ordre gelaten hebbende aen 't galjot, vermits al vol branthout wesende, den eersten goeden wint van daer na de Tafelbay te comen.

Sondagh den 10^{en} d^{o}.

Goet weer ende windt als vooren.

11^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende Noort Weste windt, waermede 't galjot den verleden nacht uyt 't Houtbayken hier ter rede is geretourneert, vol branthout sijnde tot de calckoven.

12^{en} d^{o}.

Weer ende windt als boven, hebben vermits de veelvoudige voorspraecken, weder uyt de kettingh gelargeert de persoonen Jan Blancx, Willem Huytiens, Gerrit Dircx, Jan Soenwater ende Pieter Martensz., voor dato haer misgrepen int stelen ende

slachten van Comp^{es} vee etc., te meer omdat haer sedert vrij naerstich ende willigh aen Comp^{es} wercken

wercken hebben gequeten, in vougen hare gagie van dato deser weder inganck neempt als vooren.

13^{en} d^{o}.

Schoon weer ende 't windeken uytten Z. Oosten, waeromme haer die van den Zalmander dapper repten om t'seyl te mogen gaen; maer liep den windt eer den middagh quam, weder Westelijck; echter gaven d'opperhooffden haer afscheyt nevens onse missive ende anexe pampieren aen d'Ed^{n} heeren Gouverneur Generael ende Raden van India tot Batavia.

14^{en} d^{o}.

Schoon weer ende de wint van den W.N. Westen waerdoor den Salmander noch belet bleeff de bay uyt te zeylen.

15^{en} d^{o}.

Mottigh weer ende wint variabel. Is gemelte schip met een zuyelijck hapien buyten geraect. d'Almogende wil hem een voorspoedige behouden reyse verleenen. Amen.

16^{en} d^{o}.

Fray sonneschijn weer met een N. Westelijck coeltien, waermede hier, Gode lof, wel ter rhede quam 't schip den V. Phenix, als voorhaelt, in comp^{e} met den Zalmander ende Coningh Davidt, op den 10^{en} April passado uyt Texel ende mede achterom geseylt; hebben eenige scheurbuykige op, daer toe alle dagen een beest, cool ende andere groente uytten thuyn laten aen boort gaen, om deselve te verversen. Met dit bequamen mede (niet) de minste schrijvens ofte advys van onse principalen.

Sondagh 17^{en} d^{o}.

Mooy weer ende wint als voren. Niet sonders gepasseert als dat hun d'opperhooffden van den Phenix aen lant wat quamen verfrissen ende ons eenige Hollantse novas meede deelden.

18^{en} d^{o}.

Suyr, cout, windrich weer uytten N. Westen, welcke wint op den dagh soo vehement opstack dat alles scheen te sullen onder de voet wayen, sijnde de Phenix eene tou gebroocken, geduirende alsoo den gantschen nacht tot den

19^{en} d^{o}.

smorgens 't weer te bedaren.

20^{en} d^{o}.

Heel mooy weer. Is op dato den sieckentroosters kint (verleden jaer geboren) gedoopt, ende 't H. Avontmael hier aen landt gehouden, door den predicant Fredricus Fronten (met den Phenix hier gecomen) ende van dage gedaen, om 't schip daeromme niet expres tot den Sondagh op te houden.

21 ende 22^{en} d^{o}.

Fray, stil weer als voren, ende niet sonders gepasseert, als dat nu 3 à 4 nachten-herwaert telckens van 't wilt gedierte 5 à 6 schapen uyt de tenten (binnent crael staende ende volck in slapende) sijn gehaelt; soo sijn oock desen verleden nacht al onse gansen ende eenden van d^{o} gedierte uyt de besloten hocken wegh geruckt ende verslonden, daer veel aen verliesen, alsoo fray begonnen aen te teelen ende oock eenige op de nesten saten ende broeyden, die alle d'een met d'ander sijn verslonden, soodat wanneer andere becomen, binnen goede stercke ende hooge heyningen sullen moeten bewaert worden.

23^{en} d^{o}.

Regenachtigh weder ende Westelijcke wint. Hebben d'opperhoofden van den Phenix hun affscheyt gegeven ende onse pampieren aen d'Ed. heeren Generael ende Raden van India overhandicht.

24^{en} d^{o}.

Mooy weer. Was den Phenix vermits de stilte besich om uyt te raecken, maer raecte niet eerder als den

2^{en} d^{o},

weer ende wint als voren wesende, buyten de bay, als wanneer 't galjot de Roode Vos oock sijn afscheyt gaven nae 't Robben eylandt, om van daer noch wat meer schelpen te halen tot de calckoven, die gaerne wat groot maken souden, ten welcken eynde desen avont noch ancker lichten ende in de nacht te zeyl gingh.

26^{en} d^{o}.

Vuyl, regenachtigh ende windrigh weer uyt-

ten N. Westen, waerdoor geen werck coste gedaen worden.

27^{en} d^{o}.

Mooy, sonneschijn weer met stilte; maer op den dagh cregen 't luchien uyten Z. Oosten; als wanneer een schip vernamen 'twelck vermits het Z. Oostelijck coeltien desen dagh niet coste ter rhede comen, maer onder 't Robben-eylandt ten ancker blijven moste.

28^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren Z. Oostelijck, dat gemelte schip noch belettede ter rhede te comen.

29^{en} d^{o}.

De wint uytten N. Westen, quam voorsz. schip (sijnde de fluyt den Coningh Davit), Gode lof, in dese bay wel ten ancker, hebbende op de kuste van Brasil uyt een caeper verstaen, dat het schip Westvrieslant aen 't Risiffo te Pharnambuco lagh ende geen al te goeden ordre op 'tselve gehouden wiert. 't Volcq van gemelte fluyte hier gecomen, waren vrij aen 't scheurbuyck vast, waeromme deselve ten eersten met een koebeest ende lustich groente, cool ende salade uytten thuyn versagen, om in der haest wat te ververschen.

30^{en} d^{o}.

Vuyl, regenachtigh weder en de wint Westelijck. Wierdt tegen den avont een schip voor de bay gesien.

Sondagh ultimo d^{o}.

Fray weer, de wint Z. Oostelijck. Is gemelte schip niet meer vernomen, niet wetende wie 't geweest mach sijn.

September Anno 1653.

Primo d^{o}.

Fray weer ende wint als gister, idem den

2^{en} ende 3^{en} d^{o},

als wanneer op nieuws weder eenige Saldanhars aenquamen met 1 os, 2 koeyen ende 2 kalven, die haer vrij civiel afhandelden, ende gaven deselve te kennen, dat met hare huysen ende vee maer

4 à 5 mijlen van hier ende voornemens waren in corten dagen bij ons te verschijnen met menighte vee ende oliphantstanden, daer hun met goede tractementen toe animeerden etc.

4^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren, idem den

5^{en} d^{o},

ende gaven d'opperhoofden van 't fluytschip den C. Davidt haer afscheyt, met onse missiven ende anexe pampieren aen d'Ed^{e} heeren Generael ende Raden van India etc.; maer costen desen avont, vermits de wint Westelijck liep, niet onder seyl geraecken.

6^{en} d^{o}.

Smorgens schoon, helder weer ende 't luchien uytten N. Westen; edoch op den dach weer suyelijck lopende, is voorsz. fluyt onder seyl gegaen; maer de bay niet cunnen uytraecken, blijvende aen d'oversijde noch ten ancker leggen.

Sondagh den 7^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren, wat variabel. Is den verleden nacht gemelte schip uytgeraeckt. Godt de Heer wil het met gesondt volck behouden laten overcomen. Amen.

8^{en} d^{o}.

Cout, guyr, regenachtigh weer ende windrich uytten N. Westen, waerdoor weynich ofte geen werck coste gevordert worden, insgelijcx den

9^{en}, 10^{en} ende 11^{en} d^{o},

als wanneer een jongen, genaempt Jan Aertsz. van Jaersvelt, overleden is.

12^{en} d^{o}.

Weer als voren; edoch begond 't savonts den regen op te houden ende seer hard uytten Z. Oosten te waeyen, wordende den

13^{en} d^{o}

smorgens heel schoon, helder ende stil sonneschijn weer, ende waren met alle man wacker besich aen 't prepareren van de thuynen, om tegen de retourvloote wat veel vruchten op voorraet te hebben, sijnde jegenwoordigh genouch in den ouden thuyn voor de uytcomende schepen, ende moeten de salade aen 't volck alle weecke uytgedeelt worden, behalven die aen de schepen seer overvloedich gegeven is, om uytten goe-

den oirbooren, ende dat meest de schoonste kroppen van de werelt doorgaens van 1 tot 1½ ℔ swaer vallende, van saet verleden jaer hier gewonnen.

Sondagh den 14^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint uytt de westelijcker handt labber coelende. Is des namiddaghs 't galjot de Rode Vos van 't Robben-eylandt geretourneert met een ladinge schelpen tot de te maecken calckoven, die den

15^{en} d^{o},

stil weder ende betogen lucht sijnde, begost aen landt te brengen, ende rapporteerde de schipper dat de 6 schapen op 't Robben-eylandt voor dato geseth al tot 9 stucx waren aengeteelt ende 1 doot hadden vinden leggen, soo hadden mede de dassen oock noch vernomen, die in Februarij laestleden van 't Dassen eylandt gebracht, daerop geset hadden, soodat te hopen is van 't Robben-eylandt metter tijt een goede schaepsweyde te maecken sal wesen.

16^{en} d^{o}.

Weer ende wint als gister.

17^{en} d^{o}.

Mooy sonneschijn weer ende windt variabel, idem den

18^{en} ende 19^{en} d^{o}

drooch windrich ende hard buyich weer uytten Z. Oosten. Begonden 't hout tot de calckoven op te stapelen, dat met dit oromme Caepse hout soo heel fatsoenlijck niet wil vallen; echter hopen der even wel calck van te crijgen, soo best cunnen.

20^{en} d^{o}.

Schoon, helder sonneschijn weer, 't luchien Z. West.

Sondagh 21 d^{o}.

Doncker, mistich weer met dicke stofregen, fray te passe comende op de wortelen, rapen ende cool, deese weecke in de nieuwen ende ouden thuyn gesaeydt ende geplandt.

22 d^{o}.

Guyr, cout, windrich weer uytten Z. Oosten.

23 d^{o}.

Heel warm weer, 't luchien variabel, maer tegen den avondt vrij hardt Z.Z. Oost.

24 d^{o}.

Stil, warm sonneschijn weer, insgelijcx den

25 d^{o}.

26^{en} d^{o}.

Stil weer met betrocken lucht ende stofregen.

27^{en} d^{o}.

Noch al regenachtich weer, ende niet anders gepasseert, als dat dagelijcx vele walvissen haer in de bay hebben onthouden, ende wij doende sijn geweest met sayen ende planten, daer de rechte tijt nu principael toe aencompt.

Sondagh den 28^{en} d^{3}

Redelijck weer ende Westelijcke wint met regen, idem den

29^{en} 30^{en} d^{o}.

October A^{o} 1653.

Primo d^{o}.

Heel claer sonneschijn weer sijnde, is bij den Raet deser fortresse de Goede Hope verstaen, dewijle de regentijt noch aenhout ende dierhalven noch geen robben cunnen laten vangen, om dat die vellen bij drooch weer moeten gedroocht, 't galjot de Roode Vos eerst noch een tocht te laten doen, directelijck nae de baye van Saldanha, omme pleyn te vernemen, of de Saldanhars om dees tijt 's jaers daer te vinden ende met deselve oock eenige handelinge te doen sal sijn, nevens ordre om met eenen soo veel vis (daer seer abondant sijnde) te vangen ende in te souten als ondertusschen mogelijck wesen sal, gelijck breder bij resolutie heden daerover genomen ende instructie d'opperhoofden des gemelten galjots ter handt te stellen can nagesien worden.

Heden hebben vermits 't stille bequame weder in onse eerst gestelde calckoven (9 vadem in 't ronde wesende) den brant gestoocken, beginnende tegen den avont vrij hard te wayen, waerover al beducht bleven van geen goet succes; maer luckte echter noch al redelijck wel.

2^{en} d^{o}.

Heel schoon, warm sonneschijn weer. Quamen weder eenige Saldanhars bij 't fort, niet anders

bij haer hebbende als wat struyseyren, ende te verstaen gevende dat hare compangions met huysen ende vee op komende wege waren. Ondertusschen waren vast besich om 't galjot sijn afscheyt te geven; maer stack tegen den middagh al weder soodanigen harden Z. Oosten windt op, dat de boot niet heen noch weer cost, blijvende den schipper 's nachts aen lant verweert, ende wiert tegen den

3^{en} d^{o}

smorgens vroech heel stil, ende besich wesende omme 't galjot noch desen voormiddagh na de baye van Saldanha af te senden, compt onsen tolcq Herry met gebroocken Engelse woorden seggen, datter soo datelijck 2 Saldanhars waren gecomen, met tijdinge datter een groot schip in die baye was g'arriveert, handelende schapen ende aen de eylantiens doot slaende robben om te eeten, ende alsoo wel half dencken dat het Westvrieslandt mochte wesen, hebben met gemelte galjot desen middagh noch laten mede gaen den ondercoopman Jacob Reyniersz. met 6 cloecke soldaten, behalven 't galjots volcq, omme te vernemen wat schip het is, ende wijders met den scheepsraedt te doen, sulcx den meesten dienst van d' Comp^{e} sal comen te vereysschen, nevens ordre, soo 't schip Westvrieslandt is, 'tselve sien hier te crijgen, omme op 'tselve wat redres in goede ordre te brengen, met 't afnemen van eenige belhamers ende oversetten van beter ende gehoorsaem volcq, ten eynde d^{o} schip doch noch te rechte ende na langh suckelen behouden op Batavia mochte comen, ende wes meer de saecken mede brengen mogen, ten welcken eynde gemelte galjot dan op den middagh is vertrocken, comende met een fray Z. Oostelijck coeltien desen avont de bay uyt.

Verleden nacht int gesicht van den schiltwacht een persoon buyten gesloten sijnde ende weder over de wallen binnen geclommen wesende, sijn deselve alle

beyde, vermits noyt in de militie geweest ende vrij onnosele luyden waren, die niet wisten wat de saecke te beduyden hadden, gratieuselijck gecondemneert, omme elck wat gelaerst ende bij hare sententie een generale waerschouwinge te doen van sulcx voortaen in geen gevolch te trecken etc.

Snachts begondt vrij hart te wayen van den Z.Z. Oosten.

Den 4^{en} d^{o}.

Noch al starck aenhoudende; doch wiert 's namiddaghs fray bequaem weder, als wanneer 12 à 13 matrosen uyt eygen goeden wil ende versoeck tegen den avont met de sloep ende segen uyt vissen voeren, comende voor den doncker wederom met een bedroeft bescheyt, dat een van haer genaemt Juriaen Wilken verdroncken was, soo als aen landt staende de lijn van de sloep uyt 't water wilde halen, die uyt de sloep geworpen wierdt om binnen de revier te trecken, ende wesende omtrent tot even over sijn knien int water, is hij door den stroom onder uyt gewelt, nevens 2 andere persoonen (soo diep niet staende), welcke echter noch ter naeuwer noot de wal cregen volgende de verclaringe elck int bijsonder daer over mondelingh gedaen, ende hier onder g'insereert.

> ‘Wij ondergesz. geroepen sijnde voor den Raed deser fortresse de Goede Hope, ende door deselve ondervraecht wordende, hoe ende op wat maniere Juriaen Wilkes was comen te verdrincken, verclaren wij ondergesz. gesamentlijck op onse mannewaerheydt, in plaetse van solemnele eeden, dat, soo als wij met consent van den Commandeur onder ons 13^{en} met de sloep van 't fort waren gescheyden om te gaen vissen, eenige van ons langhs strant gaende, ende d'ander met de sloep roeyende nae de Soute reviere ende in de mont van deselve comende, soodanige harde uytlopende stroom bevonden, dat niet costen de stroom

doot roeyen, dierhalven door den constabel geseyt wiert: laet ons 't volck (aen landt sijnde) de lijn toewerpen, omme van deselve binnen getrocken te worden; sulcx die van de sloep doende, Jan Gabrielsz. ende Gerrit Harmenss., daer nae toe liepen om de lijn te vangen; maer niet dervende, vermits de wellende santgront ende hard uytlopende stroom, verder als tot hare knien toe int water loopen, was Juriaen Wilke gecomen, seggende: ick salder wel na lopen, ick can swemmen, ende alsoo d'andere 2 int water verbij gaende tot omtrent een hantbreet boven de knien kreech, de lijn van de sloep gevat; edoch eer met deselve coste aen lant comen, wierd van de gemelte hard uytlopende stroomen onder de voet gestroomt, steeckende sijn handen boven ende een galm van geroep gevende, bleef soo voorts terstont heel wegh, ende d' ander 2 niet boven de knien, als geseyt, omtrent een stap weeghs achter hem staende, genoech te doen hebbende dat het vaste strant cregen, verclarende de sandige gront soo welachtigh was, dat tot de knien maer int water sijnde qualijck op haer beenen coste staende blijven, ende wat moeyten die aen landt ende dewelcke in de sloep waren om gemelten Juriaen Wilken deden, costen hem niet weer te sien crijgen nochte eenige hulpe ter werelt doen, 'twelcken wij ondergesz. verclaren d'oprechte ende sincere waerheyt, ende alsoo in der daet toegegaen te wesen, met presentatie omme 'tselve t'allen tijden met solemnelen eede te bevestigen.

Gedaen int fort de Goede Hoope desen 4^{en} October 1653, ter presentie van de ondergesz. raedtspersoonen, die desen nevens ons verclaerders in teycken der waerheyt hebben onderteyckent: was geteyckent Bartelt Schaeff, Meeuw^{s} Jansz., dit merck..[1] van Jochim Al-

1) hier staan verschillende merken.

bertsz., Johannes Claesz., dit merck.. van Engel van Dam, dit merck.. van Jan Gabrielsz., dit merck.. van Wouter Evertsz., dit merck.. van Jelle Hendrickx, dit merck.. van Pieter Bracken^{r}, Willem Gerritsz., Pieter Jansz. Sus ende Gerrit Harmensz.
Onse ondergesz. dese bovenstaende verclaringe ten twedemael distinctelijck weder voorgelesen sijnde, blijven bij onse daerbij gedane verclaringe persisteren, soo waerlijck moet ons Godt Almachtigh helpen!

Int fort de Goede Hope 4^{en} October 1653. Was geteyckent als boven.'

Sondagh 5^{en} d^{o}.

Drooch windrich weer, meest uytten Z. Oosten.

6^{en} d^{o}.

Idem windrigh uytten Z. Westen.

7^{en} d^{o}.

Fray warm stil weer, insgelijcx den

8^{en} ende 9^{en} d^{o},

tot tegens den avondt, als wanneer 't wat uytten westelijcker hant begond te wayen; edoch voor den doncker stil wordende, quamen 5 Saldanhars met tijdinge dat haer medegenoten binnen 3 à 4 dagen met huysen ende al haer vee souden hier comen, genegen wesende met ons te handelen, voor welcke hunne brengende tijdinge een tabacquin ende een droncq aracq versochten, dat haer gaven ende wijders alle goet tractement deden, tot aenlockinge etc.

10^{en} d^{o}.

Windrich weer uytten Z.Z. Oosten, tegen den nacht vrij hardt opsteeckende. Op dato waren 7 à 8 Saldanhars aen 't fort gecomen met 17 stucx jongh en oude schapen, die haer voor d'eerste reyse altemalen redelijck civil afhandelden, ider omtrent tegen de waerde van 3⅔ stuyver aen coperdraet ende tabacq.

Den 11 d^{o}.

Harde Z.Z. Oostewinden met drooge sonneschijn. Quamen 2 Saldanhars tijdinge brengen, dat ons galjot bij 't groote schip in de bay van Saldanha gecomen was, met den anderen in vruntschap omme gaende, d'onse visschende ende die van 't groote

schip aen d'eylanden in de bay robben doot slaende ende de vellen drogende, voor welcke tijdinge haer met een tabackien ende een dronck aracq met wat eetens vereeren, ende versochten, dat over landt een brief van ons aen 't galjot brengen souden; maer hoe veel coper, taback ende broot haer boden, wilden der gansch niet aen, te verstaen gevende, dat het te periculeus ende onveylich was van 't wilde gedierte, seer menichvuldig overal door 't lant sijnde.

Smiddachs den timmerman uyt 't bos thuys comende, bracht een jonge cevetcat mede, welcke bij haer tent geschoten hadden, ende seer veel vernamen, dagelijcx haer vleys ende speck comende opeeten, alsser bij costen.

Tegen den avont comen 2 soldaten, afgesonden van den ondercoopman Jacob Reyniersz, die sich Woensdaghs smorgens verleden, uyt de bay van Saldanha met sijn achten had op wegh gegeven, omme over landt van daer hier aen 't fort te comen, hebbende desen morgen, omtrent noch 8 mijlen van hier, sinckingh in de knie gecregen, waerdoor niet verder voorts conden, ende daeromme gemelte 2 soldaten vooraf hadt gestuyrt te versoecken, dat hem een paert mochte te gemoet gesonden worden, omme mede thuys te comen, sulcx wij datelijck met 3 man (daeronder een corporael) deden, nevens wat eeten ende wijn, alsoo haer cost op was ende, door 't gaen vermoeyt sijnde, vrij flaeu waren geworden.

Gemelte 2 voorafgesonden soldaten rapporteerden, dat 't schip, in de bay van Saldanha gevonden, een Fransman was, op hebbende 12 stucken, ende 35 à 40 man, die altemalen op de reyse aengenomen waren, sommige voor 20. 30. 40. 100 ende 200 gulden den hoochsten; dapper besich sijnde met robben vangen, villen ende van 't speck traen branden, daer toe

alle 6 maenden toegebracht ende omtrent 48...[1] stux vellen ende eenige traen op voorraet hadden, ende jegenwoordigh binnen 8 à 10 dagen vaerdigh waren om te vertrecken; hebbende veele van haer hunne gagie al t' eenemael op genomen ende geconsumeert, ende laten ontvallen dat wel gaerne van d^{o} schip af waren, alsoo haer eygen cost doen ende peguyns vangen moeten om te eeten, gelijck mede robbenvleys hun dagelijckse cost was.

Soo als wij savonts over tafel saten, wierden eenige schoten gehoort, ende cort daerna vernomen den ondercoopmen Jacob Reyniersz voorn^{t} met sijn bijhebbende volcq, sijn knie na 't afsenden van de gemelte 2 soldaten gebetert sijnde, was noch te voet voort gecomen.

Rapporteerden als boven, dat den fransman over 6 maenden daer gecomen was om robben te villen, met omtrent 40 eeters ende 12 stucken geschuts, meenende den 25^{en} deser na Rochel te retourneren, presenterende voor ons brieven mede te nemen, ende die wel te doen bestellen over Rotterdam, daer hij adres ende participanten hadt, als bij d' onderstaende copie-aenteyckeninge, bij den ondercoopman Jacob Reyniersz gehouden ende in desen g'insereert, can nae gesien worden.

> Copie-aenteyckeninge ende resolutien van den ondercoopman Jacob Reyniersz, gehouden ende doen houden wegen 't gepasseerde op sijn voyage per 't galjot de Roode Vos na de bay van Saldanha ende 't gene laten vernemen heeft van de aldaer gevonden Fransman.

Vrijdagh den 3^{en} October A^{o} 1653.

Vervoechde mij per 't schuytie aen 't galjot de Roode

1) Vergel. beneden bl. 247 en 249.

Vos, om daermede volgens de geresolveerde, aen lant sijnde, resolutie na de bay van Saldanha te navigeren. Aen boort comende lichten 't ancker, ende seylende sagen ende passeerden savonts 't Robben-eylandt; 's nachts stil.

Saterdach den 4^{en} d^{o}.

Met lemieren van den dagh bevonden ons tusschen 't Dassen-eylandt ende 't vaste lant te wesen, naeckende ondertusschen met een stijve S. Ooste wint de bay van Saldanha, resolverende met malkander de ondergespecificeerde resolutie als te weten.

Alsoo de bay van Saldanha beginnen te genaecken, ende niet wetende of 't aldaer leggende schip (volgens 't g'adverteerde van den tolck Herry) vrunt of vijandt mochte wesen, naer rijpe deliberatie met malkanderen goet vinden (alsoo ten meesten dienst van d' E. Comp^{e} geschiet), den bouckhouder Fred. Verburgh met het schuytie ende 6 matrosen gemandt naer 't schip te stuiren, om te vernemen off 'tselve oock vrient of vijant is; vriendt bevindende tot teecken van dien met een musquet 3 schooten, ende vijant sijnde, één schoot schieten, waerop wij ons dan soude mogen verlaten.

Aldus geresolveert in 't galjot de Roode Vos, seylende tusschen 't Dassen-eylant ende de bay van Saldanha, datum ut supra.

onder stondt: JACOB REYNIERSZ ELBERT CORN. KES FREDRICK VERBURGH JAN SIJMONSZ.

Naer den middagh quamen voor in de bay ten ancker, op 12 vadem santgront, daer een schip hooger op sagen leggen, ende door een versiende bril (aen de vleugels) beoogt wiert een Fransman te sijn; dor-

sten door den harden wint die opstack, den bovengemelte bouckhouder van dien dag niet afstuiren. Den avont ondertusschen vallende, sagen een schuyt van 't aldaer leggende schip op ons afcomen; stelden ondertusschen onse soldaten ende bootsgesellen int geweer, niet wetende hoe starck d^{o} boot gemant, of wat dat in 't sin mocht hebben, roeyende ons dicht voor de boech, preyende ons van waer dat quamen; seyde van Amsterdam, ende riepen dat se ons soude aen boort comen, 'twelck sij deden, ende seyde dat sij aen 't Dassen-eylandt ende in de bay van Saldanha over de 6 maenden gelegen ende altusschen de 38 à 39000 robbenvellen gedroochte ende geslagen hadden.

't Gepasseerde van den 15^{en} ende 16^{en} d^{o} brengen mede van den bouckhouder Verburgh, alsoo die p^{r} schuytie aen den Fransman hadden gesonden, luydende van woorde tot woorde als volcht:

Verhael die den Fransen Capiteyn gedaen heeft aen mij Verburgh, als te weten:

Eerstelijck, dat hier in de bay van Saldanha (naer dat al vooren sijn volck ende reetschappen tot de robbenvanghst etc. op 't Dassen-eylandt had geset) over de 6/m hier heeft gelegen, latende 2 man met een jongen (tot bewaringe van 't schip) aen boort, die van hem ordre hadden niet aen lant te mogen varen, dewijl hij met sijn schuyt (naer 't Dassen-eylant om ordre te stellen) was heen ende weder varende, alwaer 't schoon dat d' inwoonders hun riepen, die dagelijcx tot hun riepen, verscheyde malen omtrent haer schip met meenichte beesten verscheenen, maer dorsten haer gegeven ordre (van aen lant te varen) niet overtreden, 't geen de Saldanhars siende, sijn sonder eenige handelinge met hun gedaen te hebben (nu 8 dagen verleden) vertrocken, doch wist niet of se wederom na

de houck van de bay van St. Helena (van waer se gecomen waren) gekeert sijn, daer hij met sijn schip (alvoren hier quam) had gelegen, ende de Saldanhars aldaer met duysenden van beesten ende schapen op de vlactens gesien ende gesproocken heeft. Maer eenige van haer hebben cunnen handelen, faute dat geen coper ofte tabacq, maer alleen slechte glase craeltiens hadde. Sagh mede Saldanhars op een seeckere in zee uytsteeckende hoeck veel robben (daer bij duysenden mede sijnde) doot slaen tot spijsinge van haer etc.

Verhaelde mede op eenige aen hem gedane vragen van mij Verburg voorn^{t}, dat sijn equipagie voor de reys 7 duysent guldens coste, daer hij tot reders (nevens hem selven) hadde Nicolaus du Val, Coopman, woonende tot Rotterdam ende desselfs broeder, woonende a Diepe, Jaques du Val, elck voor ¼ behalven 't schip (dat seyde) d^{o} broeders geen part aen hadden, maer ter contrarie gehouden waren, haer gedeelte van den huyr van 't schip aen de verhuyrders te laten aftrecken, welcke waren den Gouverneur van Ilia de Tortouve(sic) voor een helft, ende hij capiteyn selfs voor een 6^{en}, mitsgaders noch eenige andere (bij hem hebbende persoonen) voor de rest, hopende nu met dese reys (wanneer Godt de Heer hun die behouden liet doen) uyt te scheyden, alsoo vertrouwde dat voor hem soo veel soude overschieten, dat wel mocht rusten.

De voorgaende voyagie, bij hem gedaen van nu af over de twee jaren geleden, verhaelde, dat de Mons^{rs} Schuyt ende van den Helm sijn assuradeurs yder voor 3000 guldens waren geweest, ende voornoemde broeders Du Val sijn reders, op sijn behouden reys te varen van Diepe, soo hij seyt, naer Mauritius, alwaer, soo hij seyde, de logie van de Hollanders viercant gemaect sach, haer instruerende dat sijluyden, soo sij wilde, seer facil 4 puncten (die hij in presentie van

de schipper ende mij met krijt op sijn kist afteyckende) costen aenmaken, dat alsdan vrij diffenciver soude wesen.

Willende mede, dat sijn volck aldaer soude ebbenhout hacken; maer 't wiert hem van deselve (namentlijck 't opperhooft aldaer) gerefuseert, als wanneer hij alsdoen daermede van daer is vertrocken ende de Caribese ende andre eylanden aendeet, daer verscheyde goederen creech te handelen, als indigo, suycker ende taback etc., soodat van daer rijckelijck geladen naer 't patria vertrock, sij cours achter Engelant omme, ende bij Schotlant comende onse retourvlote vernam, welcke hij gepreyt hadde.

Meenende nu in 't laest van dese maent van hier (in den name des Heere) te vertrecken, met een ladingh van over de 48 duysent stucx robbenvellen ende pertijen traen (die hij dagelijcx alhier noch op 't cleyne eylant compt branden), welcke ladingh hij in Vranckrijck comende meent te vercopen. Vraechde hun, waertoe de vellen gebruyckt wierden; antwoorde, tot bandeliers, opslagen van hantschoenen, de wol tot hoeden, met 't fijnste silverhaer, oock fatsoen van Spaens leer om laersen van te maken, ende hondertderhande dingen meer; de waerde van genoemde vellen soude, soo hij seyt, wesen 15 à 20 stuyvers, dat qualijck geloven kan, want, 'tselfde waer sijnde, sou der geen groote winste (om de sware oncosten) gedaen worden, ende geen schip (soo nochtans hij seyt) in 't toecomende jaer hier weder verschijnen, of misschien wel eerder, waeraen te sustineren is datter groote hasardt of proffijt aen vast moet wesen etc.

De Biscayse sloep, die in Maert verleden door een harde wint uyt dese bay was verdreven, heeft den Fransman alhier aen sijn boort, ende begost, soo dra als ick over quam, daervan te praten (sonder dat van

mij daer naer gevraecht wiert), ende sijn beclaech maecten, dat hij 2 jaren verleden, doen hij met de voorsz. retourvloote in Texel gecomen was, hij sijn boot aen een groenlantsvaerder om sijn ancker te lichten, ende bij denselven door harde wint achter bij 't schip los geraeckt ende wegh gedreven was, waervoor in plaetse (tot leetwesen, soo hij seyt) dese Biscayse sloep creech. Verhaelde hem, dat over de 6 maenden verleden diergelijcke uyt de Tafelbay met een stercke Z. Oostewint hadde laten drijven, ende dat ick vastelijck vertroude dat het die selfde was, ende soo wanneer die wilde overgeven hij ons groote vruntschap ende wij hem een schenckagie soude vereeren. Maer verclaerde, die niet gesien te hebben, ende 'tselfde soo was als hierboven verhaelt stont, noch seggende, indien hij d^{o} sloep missen conde, dat hij die wel aen ons vereeren soude, omdat hem van de Hollanders veel vruntschap was geschiet.

Dinghsdagh den 7^{en} d^{o}.

Om UE. tardeeren ende achterblijven van ons met 't galjot de Roode Vos te communiceren, proponeer ende sla voor met de soldaten naer 't fort de Goede Hope te voeteren, om UE. te spoediger 't adverteeren wat 't alhier leggende schip voor een is, wanneer dat meent te vertrecken, of UE. oock eenige missive aen d' E. heeren Bewinthebberen wilde g'adresseert hebben, den Fransman presenteerden deselve te bestellen, alsoo van meeninge is, 25^{en} October aenstaende, soo weer ende wint toelaet, naer Rochel (met Godt) te navigeeren, ende wij 't galjot in de bay alhier te laten vissen, volgens UE. haer mede gegeven instructie is inhoudende, als mede geen gelegentheyt jegenwoordigh sien om door zee te geraecken, door den Z^{en} ende Z. Westen ende Z.Z. Westen winden stijfdoor coelen, ende met d^{o} winden alhier niet cunnen uytraecken als bevonden hebben,

ende blijt waren dat weder geanckert lagen. Op welcke propositie met malkanderen gediscoureert hebben, goet vinden den ondercoopman Jacob Reyniersz op desselfs voorgeslagen voeteeren, in de name Godes te laten wandelen, ende bidden dat Godt Almachtigh haer in salvo gelieft te brengen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't galjot de Roode Vos, leggende in de bay van Saldanha, datum ut supra.

onder stong: JACOB REYNIERSZ ELBERT CORN. KES FREDRICK VERBURGH JAN SIJMONSZ.

Gedachten Reyniers dan, als voorhaelt, met dese bovenstaende schriftelijck bescheyden ende genomen resolutie uyt de bay van Saldanha over lant wederom hier aen 't fort gecomen wesende, ende ons oock mondelijck rapport gedaen hebbende, dat veele van des Fransmans volcq ongenegen waren met d^{o} schip weder naer Vranckrijck te retourneren, omdat niet te eeten cregen als peguyns ende robbenspeck ende 't geene vorders selfs sagen te vangen, ende dierhalven d' onse baden om in Comp^{es} dienst te mogen aengenomen worden, met presentatie ons alle informatie van 't vangen, villen ende droogen der vellen te doen, ende hun soodanich te quijten dat haer souden bedancken etc., is bij onsen raed noch desen avont gevonden ende beslooten, dat men d' opperhoofden van 't galjot de Roode Vos in de gemelte bay sullen aenschrijven, alle de soodanige, die haer dienst presenteren, aen te nemen, ende beneffens dien noch soo veele meer te locken als mogelijck sij, soo omme, doenlijck sijnde, den Fransman verlegen te maecken ende van sijn thuysreyse te frustreren, ingevolge sijn meesters

(dit een subject[1)] vresende) in toecomende de lust van wederom comen te doen vergaen, als oock mede omme door die luyden, gelijck geseyt, volcomen kennisse te crijgen van 't vangen, villen ende droogen der voorgen. vellen, ende wes meer bij de France hier omtrent verright ende bejaeght is etc.

Sondagh den 12 d^{o}.

Mooy droogh weer. Waren besich met onse advysen aen d' heeren Meesters claer te maecken, om p^{r} den Fransman over Rochel na 't patria te bestellen.

13^{en} d^{o}.

Schoon weer als voren, mitsgaders onse missive etc. aen d' heeren Bewinthebberen volcomen vaerdigh ende gesloten sijnde, hebben deselve noch voor den middagh over landt nae de bay van Saldanha afgesonden met een corporael ende 3 soldaten, nevens advys aen d' opperhoofden van 't galjot de Roode Vos, bij den gemelte Fransman in de voorn. baye leggende, omme door haer aen den Francen capiteyn (ten eynde voormelt) overgelevert te worden, ende wijders te doen wat onse missive (aen haer geschreven) is meldende, ende onder dato deser in ons copiebouck can nagesien worden.

14^{en} d^{o}.

Mooy weer, de wint variabel ende sachiens[2)], als de vorige dagen.

15^{en} d^{o}.

Fray, soet, regenachtigh, groeysaem, stil weer, treffelijck te passe comende op onse dagelijcxe plantende ende sayende cool, wortelen, rapen, waterlemoenen ende andere thuynvruchten, die langhs soo beter schijnen te succedeeren.

Tegen den avondt harde Z.Z. Ooste- ende groote valwinden over den Tafelbergh.

1) De zin is onvolkomen: De auteur schijnt te hebben willen zeggen: *een gelijke uitkomst duchtende.*
2) d.i. *zachtjes.*

16^{en} d^{o}.

Smorgens heel heet, stil weer; insgelijcx den

17^{en} ende 18^{en} d^{o},

als wanneer des nachts d' E. van Riebeeckx vrouw in de kraem gecomen was van een jonge sone, sijnde de 2^{e} die in 't fort de Goede Hoope gebooren is. Desen dagh cregen noch 8 schapen van den Saldanhars, dewelcke tot meerder aenlockinge met een dronck aracq elck ende een tabacjen op haer vertreck vereerden.

Sondagh den 19^{en} d^{o}.

Dijsige lucht ende regenachtigh weer, wint Westelijck. Sooals 't sermoen gedaen was, vernamen, dat onse aengenomen tolcq Herry (binnen een pistoolschoot onder 't fort woonende) met vrouw, kinderen, huysen ende al sijn goet, heel schielijck (dewijl in 't sermoen saten) opgebroocken ende vertrocken was, sonder noch te weten wat sulcx mochte beduyden, hebbende noch even voor 't sermoen bij ons in 't fort geweest, nergens van seggende, nochte yts ter werelt hebbende laten blijcken, anders als dat gist. wel geseydt hadt: voorgaens (sic) was eens na de Saldanhars te gaen, gelijck voorgangen saysoen mede wel gebeurt is, in vougen daer weynich acht op sloegen, als sijnde (gelijck geseyt) sulcx voor dato meer geschiet. Maer soo als wij over tafel saten, wort ons oock geseyt, dat al de beesten wegh warén, daer stracx na lieten sien, ende voorts terstont tijdinge op cregen, dat den jongen, die beneffens den boss^{r} Hendrick Wilders op de beesten altijt pasten, ende door denselven, terwijl hij om cost bij de cock gingh, bij den staert van den Leeuwenbergh vermoort lagh, de beesten wegh gedreven sijnde, die noch omtrent 1 uyr te vooren in 't gesicht van de schiltwacht op de punt waren gesien, ende bij voorn. Hendrick Wilders (gelijck voor desen meermalen had gedaen) door den jongen vernoemt aldaer in een seer groene weye hadde gelaten, omme met het eeten daer weder ten eersten

bij hem te comen. Ondertusschen sonden wij datelijck den sergeant met 4 à 5 man te paert den Leeuwenbergh achter heen om de beesten na te jagen, ende 2 corporaels met 15 à 16 soldaten de clooff van de Tafel- ende Leeuwenbergh deur, malkander int gemoet, om de beesten (mogelijck sijnde) te achterhalen; comende savonts na 't gebeth den sergeant weder binnen met rapport, dat de beesten al achter den Tafelbergh langhs de strant over clippen en rudsen waren heengedreven, ende de corporael deselve met haer volcq noch bleven navolgen, met vertrouwen dat se die apparent souden achterhalen, cunnende hij met de paerden niet vorder navolgen. Dewijle nu door dese rapporten cuntschap cregen, dat de Hottentoos met onse beesten (42 in 't getal sijnde) na 't Houtbayken heen waren, stuyrden noch 4 man uyt na 't bos om de 6 persoonen (daer leggende) van dese rusie 't adverteren, ende met haer te nemen, omme onder hun thienen g'armeert (binnen 't lant om) de wilden met de beesten de pas (mogelijck sijnde) af te snijden, ende d' onse, die haer noch nae volghden, tot secours int gemoedt te coomen. Snachts begondt vrij hardt te regenen ende wayen, dat d' onse heel qualijck op de wegh compt.

20^{en} d^{o}.

Smorgens noch al cout, guyr, regenachtigh ende windrigh weder uytten Westen. Quam een van de corporaels met 5 man de cloof tusschen den Tafelende Leeuwenbergh deur wederom aen 't fort, rapporterende dat sijn cameraet, den anderen corporael genaemt Jan van Harwarden, hem met 5 man had wederom gestuyrt, omme ons te rapporteren, dat hij met sijn 13^{en} de Hottentoos met de beesten souden blijven najagen tot int Houtbayken, versoeckende hem daer wat victualie binnen deur te gemoet te senden, sulcx wij terstondt deden, met 10 man, oock wel g'ar-

meert, ende goede ordre omme overal wel op hoede ende voorsichtigh te wesen etc. Willen hopen desen dagh noch bij den anderen mogen comen, als wanneer 33 persoonen sullen sterck sijn, die bij ontmoetinge wel 2 à 300 Hottentoos of meer cunnen wederstaen.

S' avonds in 't vallen van den doncker compt den corporael Jan van Harwarden met sijn 23^{en} (daeronder 't volck, die gister avont hadden afgesonden) wederom bij 't fort, wesende hem gister avont langs de clippege strant aen de andere sijde van den Tafelbergh de beesten mits de donckere nacht ondonckert, echter deselve tot in de Houtbay al nagejaecht, daer se den hoeck om al na Cabo Falsa met 't vee waren heen gedreven, ende vermits gansch geen victualie door 't haestich vertreck uyt 't fort (als meenende de beesten noch dichte bij te onderhalen) hadden mede genomen, ende sedert gister middagh gantsch niet gegeten hadden, waren genootsaeckt na 't fort te keeren (als weesende 't volck door den honger ende vermoeytheyt heel afgeslooft ende de thien man huyden morgen met victualie te gemoet gesonden gemist): anders souden deselve noch al verder nae gevolcht werden. In somma, wij sijn dat brockien vrij clackeloos quyt geraect, ende dat door de strantlopers, Watermans genaempt, die van de tijt onses aencompste altijt onder ons geschuylt, gewoont ende soo extraordinarie veele vruntschappen genoten hebben, ende doorgaens den buyck gevult ende al de vellen van de beesten gegeven sijn tot haer cledinge etc., ende insonderheyt sijn wij te machtig bedrogen in onsen aengenomen tolcq Herry, die altijt als 't opperste over dit bij ons woonende volckien hadden gehanthaeft ende van onse tafel als een groot vrunt in huys gespijst ende met Hollantse clederen gecleet, behalven dat hem telckens van yder aencoment schip met sacken broot, rijs, wijn etc.,

hebben laten versien, quansuys voor sijn tolcqs diensten etc.

Alle dese swaricheyt is overcomentlijck, soo maer de Saldanhars door dit stelen van de strantlopers niet beschrcomt worden bij ons te comen, uyt vrese van dat wij onse revengie op haer souden soecken, 'twelck niet willen hopen, maer vasteijck vertrouwen dat se daerom niet sullen weghblijven, dat sich haest sal moeten openbaren.

't Is te grooter jammer van de melckbeesten ende de schoone aentelinge der koeyen, daer wij jegenwoordigh soo treffelijck vele melck, boter ende kaes van cregen, of men int vaderlant was, dat nu t' eenemael soo plots weder moeten missen ende in de asse leyt, beneffens den dienst van de ossen in 't halen van hout ende steen etc. hebbende getrocken, mitsgaders den mest tot lant seer nodich wesende.

Edoch willen hopen ende, met Godt de voorste, niet twijffelen of sullen wel haest weder andere van de Saldanhars crijgen, die eergister avont noch 8 schapen aen ons verhandelt, ende wel genoecht door de goede tractementen haer gedaen vertrocken sijn, met beloften ons in der haest weder bij te comen, met beesten ende schapen in overvloet, dat Godt geve, alsoo jegenwoordigh niet meer hebben behouden als in de 60 schapen, een melckoe, een os ende 4 jongh geworpen kalfies; de rest hebben ons dese gemelte strantlopers, als voorhaelt, seer diefachtigh ende troulooslijck ontstolen, ende Godt betert al te haestich wegh gevoert, dewijl wij gister voormiddagh onder 't sermoen saten.

Snachts noch al geduirich regenachtigh ende windrich weer uytten N. Westen, idem

den 21^{en} d^{o}

ende is bij den Raet goetgevonden, nietjegenstaende het stelen ende ontvoeren onser beesten

van dese Hottentoos, dewijle hun op de heete daet doch niet hebben cunnen achterhalen, onsen volcke (op deselve hierdoor seer verbittert wesende) wel expresselijck te verbieden, imant van dese inwoonders eenigh 't minste quaet ter werelt daeromme aen te doen, 'tzij waer se deselve soude mogen ontmoeten, al waer 't oock schoon dat se de dieven, ja Herry den principalen oorsaeck selfs recontreerden, omme emmers te doen blijcken, dat wij niet alleen genegen sijn hun niet als alle vruntschap te bewijsen, maer oock 't quaet aen ons gedaen te vergeten ende vergeven, nochte noyt meer aen te dencken, ten eynde de Saldanhars te min vrese, maer te meer genegentheyt mochten behouden voortaen met ons om te gaen ende met haer vee weder bij ons te comen, gelijck in corte hoopen te vernemen, alsoo den principalen tijt van handelinge nu haest moet aencomen, ten welcken fine dan noch desen dagh 't volcq 'tselve bij placcate in der haeste afcundichden, omme door de hitticheyt ende wraecksucht van deselve op d' inwoonders doch in geen meerder ongelegentheyt ofte vijantschap te vervallen, maer 'tselve soo veel mogelijck te verhoeden.

Sijnde wijders op de verdeelinge van 't volcq, hare plaetsen op de wallen ende bij 't geschut ordre gestelt, opdat sich yder bij tijde van eenich ongeval op sijn g'ordonneerde plaetse soude weten te vervougen, mitsgaders de wachten overal verdubbelt, alsoo aen dit gemelte schelmstuck bemercken dese natie gansch niet vertrouwen, maer wel op hoeden mogen wesen.

Soo sijn ons desen nacht door den couden regen oock afgestorven den overgebleven os, 1 jongh calfien ende een schaep, door mancquement van stallinge, bij gebreck van houtwerc noch niet cunnende gemaect worden, ende dierhalven dat vee door coude ende ongemaeck dagelijcx veele stervende ende van 't wilt

gedierte 's nachts onder de schiltwachten weghgehaelt ende verslonden wordende.

22^{en} d^{o}.

Fray, bedaert weder met warme sonneschijn. Hebben de timmerlieden nevens eenige musquettiers, samen 16 personen sterck, weder na 't bos gesonden, omme de houtgebinten ende balcken tot de poort ende andere houtwercken voorts claer te maecken, ende met de wagen door onse 2 van Batavia gecregen paerden, in plaetse van de verloren ossen, te laten trecken.

Op dato sijn al weder 2 schapen gestorven; schijnt schier of deselve vergeven sijn, alsoo niet eenen dach nochte nacht passeert of daer sterven schapen, ende dat soo schielijck, eer men eenige sieckte of letsel aen deselve verneempt.

23^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren. Sagen 's morgens 1 Hottento in de bossjens dicht bij 't fort, ende 's middaghs vernamen der 2, daer corporael met noch 2 man (geladen pistolen bedectelijck onder de rocken hebbende om hun bij noot mede te deffenderen) heen sonden, quansuys ledich of haer gingen vermaecken, omme te vernemen, off de gemelte Hottentoos souden willen bij haer comen, ende in cas van dien deselve met een tabacjen ende vrundelijcke tractementen aen 't fort te locken, om hun daer dan noch soo veel meer goets te doen, dat niet alleen selfs weder mochte genegen worden, vrij ende vranc bij ons comen, maer oock andere, namentlijck de Saldanhars met haer vee, daer toe te animeeren ende verseeckeren, nietjegenstaende de begane moort aen de jongen ende 't wegh stelen der beesten, haer van ons 't alderminste quaet ter werelt soude ontmoeten, maer even seer genegen bleven met haer in vruntschap te leven, als wel wetende dat het maer een deel struyckrovers ende strantlopers sijn, die ons 't gemelte affront ende schade hebben aengedaen, ende wes meer tot dienst

van d' E. Comp^{e} bedenckelijck ofte practicabel wesen mochte.

Den corporael voormelt, laet op den middagh weder thuys comende, rapporteerden, dat haer de Hottentoos niet hadden vertoont, onaengesien met sijn drien (de pistolen bedect onder de rock) hadden geen wandelen, als of eenige bloemen ofte cruyden sochte.

Tegen den avont quam 't volcq met de wagen (daerop een balck ende 2 carbeels geladen) uyt 't bos weder thuys, te seggen wetende dat heden 7 inwoonders (met hasagayen gewapent) over 't vlacke velt hadden sien gaen, sonder dat deselve d' onse nochte oock ons volck haer hadden aengesocht, elck sijn wegh maer vorderende.

Een uyr of soo later comen noch 3 van onse musquettiers seer haestich uyt 't bos, met tijdinge dat soo even bij haer int bos waren gecomen 5 à 6 Saldanhars, daeronder seecker capiteyn, van de welcke wij verleden jare veele beesten hadden geruylt ende eens een beest dat van ons wegh gelopen was ende al t' eenemael doorgesz.[1)] was, van selfs hadt wederom gebracht, die haer hadde weten te beduyden, dat Herry, onsen gewesen tolck, met al onse gestolen beesten bij de Cabo Falsa was leggende, ende aen haer, Saldanhars, versocht hadde bij hun te woonen. Maer alsoo wel wisten, dat hij, Herry, die beesten van ons troulooslijck gestolen had, wilden met hem niet te doen hebben, maer gaerne ons aenwijsen waer hij lagh, om die wederom te becomen: souden maer met eenigh volcq ende schietgeweer met hun derwaerts trecken.

Waer op wij desen Saldanhasen capiteyn van verleden jaer kennende, ende wetende dat sij met duysen-

1) Deze verkorting zal zoo veel als *doorgestreken* of *doorgeschrapt* moeten beduiden.

den beesten ende schapen hebben, daeromme na soo een cleyn troepien weynich vragen, mitsgaders oock dickwils ende doorgaens gemerckt datse weynich van gemelten Herry ende sijn consoorten houdden, ende veel liever sonder denselven als met hem wilden handelen, item oock, dat desen capiteyn van selfs sijn geweer afleggende bij d' onse in 't bos vrundelijck was comen seggen, waer Herry met onse beesten lagh, met presentatie van sijnen dienst om d' onse daer bij te brengen, ten welcken eynde dichte bij 't bos d' onse desen nacht soude blijven inwachten, hebben geresolveert, als bij resolutie daer over specialijck genomen, desen avont noch, wel g'armeert ende voor 5 à 6 dagen gevictualieert, off te senden den corporael Jan van Harwarden, een persoon van goede ordre ende vlijt, met 16 van de gaeuste soldaten, uyt eygen wil daer toe haeren dienst gepresenteert, gaende noch desen avondt heen om den nacht int bos bij de timmerluyden te vernachten ende hun morgen voor den dagh van daer met den verhaelden Saldanhasen capiteyn, of oock wel sonder denselven, soo 't best sullen vinden, op wegh te begeven.

's Nachts heel regenachtigh weer.

24^{en} d^{o}.

Beter weer met betogen lucht, fray voor ons gister na Herry uytgetogen volcq om te marcheren. Op dato hebben weder parthye waterlemoenen ende comcommers in den nieuwen thuyn gesaeyt. De fijne cruyden desen ende verleden maent gesaeyt ende fray voor den dagh hebbende geweest, worden altemalen van eenige wormen in de aerde sijnde opgegeten, ja selfs de jonge coolen, wortelen, rapen, radijs ende meest alle de thuynvruchten, of dit om dees tijt 's jaers altijt sal te doen wesen, staet mettertijt te ervaren, altoos verleden jaer haddender mede noot aff: pro memorie.

25^{en} d^{o}.

Fray, sonneschijn weer. Quamen savonts

(de poort even gesloten wesende) 3 van onse uytgesonden partije wederom aen 't fort met een van de melckbeesten bij haer, rapporterende dat se gister al bij tijts de beesten ende 't leger van Herry, bestaende in 4 huttjens, omtrendt den hoeck van Cabo Falsa hadden vernomen; maer dewijle overal goede wacht hielden, waren al opgebroocken eer d' onse daer bij costen comen; edoch hare gemelte huttiens ende veele van hunne lompen, huysraet, door haesticheyt achter gelaten ende door d' onse ontjaecht sijnde, mitsgaders den gantschen dagh de beesten int gesicht houdende, nagelopen ende jegenwoordich noch al najagende, met voornemen om deselve soo lange op 't spoor te volgen, totdat se die t' eenemael souden becomen hebben; wesende dit melckbeest door moedicheyt achter den trop gebleven, dat den corporael van Harwarden met dese 3 soldaten had na huys gesonden, versoeckende wat victualie te gemoet gesonden te mogen werden, 't welck desen avont noch lieten gereet maecken ende

Sondagh den 26^{en} d^{o}

schoon weder ende wint als gister sijnde, den voorhaelden corporael met 5 man toestuyrden, nevens ordre, dewijle de Saldanhars haer niet dorsten vertrouwen met d' onse samen te trecken ende Herry na te jagen, dat se de beesten niet verder soude volgen, maer deselve op de compste van dese wederom sendende 5 persoonen, niet becomen ende Henry ontjaecht hebbende, datelijck weder na 't fort te keeren, sonder hun dieper te landewaert in te volgen, daer hun telckens met geen victualie soude cunnen secunderen.

's Namiddaghs quam een melckbeest achter den Leeuwenbergh van daen selfs na 't fort, 't welck apparent van den trop achter gebleven is geweest.

27 d^{o}.

Weer ende wint als vooren. Comt den corporael Jan van Harwarden wederom thuys, met rap-

port dat de gister met victualie uytgesonden 5 persoonen gemist ende niet vernomen hadden, hebbende Herry met de beesten wel langh ende dapper nagevolcht, maer niet cunnende achterhalen, vermits geduirich in ende over dwers ende langhs de duynen van de bay Falsa, seer hooch wesende, met 't vee heen cruysten, daer geen water altoos te becomen was, ende 't volcq dierhalven, seer grooten dorst lijdende, heel affgeslooft wierden: souden anders noch al langer deselve vervolcht hebben, alsoo hun alleens soo na waren, dat een van Herrys volcq onder schoots had ende wel cost onder de voet laten schieten hebben, maer socht hem levendich te crijgen, omme een weghwijser aen deselve te mogen hebben; doch was ondertusschen, eer hem soo nae costen comen, door mourassige bosjens noch ter nauwernoot geschiappeert.

Als geseyt, hielt hem Herry gedurich al in ende over de gemelte duynen, niet eens dervende sich op de vlackte begeven, noch oock op strant, ende veel min die wegen uyt daer de Saldanhars met haer vee ordinaris heen comen, soodat genoechsaem bemercken voor deselve alsoo bevreest als voor ons is, dat wel haest met de Saldanhars compste nader ende seeckerder hopen te vernemen, ende sulcx soo bevindende, te ondersoecken, of men dan de Saldanhars met eenige schenckagie sal cunnen bewegen, om ons den gemelten Herry ende sijn volcq in handen te leveren ofte met haer in comp^{e} denselven te vervolgen etc.

28^{en} d^{o}.

Schoon, stil, sonneschijn. Quamen de op eergister met victualie uytgesonden 5 persoonen mede wederom, den corporael voormelt, als geseyt, met sijn volcq gemist hebbende ende relaterende, dat wel weder op 't spoor van de beesten waren geweest, maer deselve nochte oock Herry ofte ymant van sijn volck cunnen achterhalen.

29^{en} d^{o}.

Schoon weer met stilte als voren. Waren desen nacht van de baye van Salhanha over lant thuys gecomen den op 3^{en} deeser derwaerts gesonden corporael Willem Muller neven drie soldaten, meede brengende een missive van d' opperhoofden des galjots de Roode Vos, ons adviserende als d' onderstaende copie (hier g' insereerdt) is dicterende.

> Copie missive door d' opperhoofden van 't galjot de Roode Vos, uyt de bay van Saldanha gesz. aen den Commandeur ende opperhoofden vant fort de Goede Hope, dato 22^{en} October 1653.

Mijnheer Riebeecq ende Sr Reyniersz.

Wij hebben per den corporael Willem Muller UE. missive, d' eene aen ons ende d' ander aen onse heeren Majores houdende, wel ontfangen, dewelcke op den selven dagh, dat die bequamen aen den Francen capiteyn hebben overhandicht, die selve (naer dat de groetenis van UE. aen hem gedaen hadden) seer gaerne aennam, met belofte dat wel sorge dragen soude deselve wel bestelt soude worden.

Van sijn volck hebben tot dato niet meer als 4 becomen, waeronder een is, die over langen tijt aen Madagascar is geweest, gewoont heeft, de gelegentheyt van 't lant ende de spraeck (soo hij seyt) wel weet, mitsgaders oock redelijcke kennisse heeft van 't accommoderen der robbenvellen. Maer verclaert, dat noch eenige persoonen aen boort sijnde ende gaerne mede wegh wilde, d' ervarentheyt[1)] (alsoo 't langer bij der hant gehadt), ende dewijle den genoemde Frans capiteyn, die ons (ende wij hem) weynich sijn vertrou-

1) Hier schijnt gelezen te moeten worden wegh *willende*, d' ervarentheyt *hadden*.

wende, alsoo 4 van sijn volck (gelijck geseyt) quijt is, derft niet bestaen, soo langh wij met 't galjot hier leggen, sijn volck om water of hout te stieren, omdat vreest, dat mede (gelijck d' andere) 't reynosters padt[1)] sullen kiesen.

Ende om den corporael met sijn volck (dewijl doch een goet deel schelpen geladen, ende een pertij vis met groote moeyten gevangen hebben) niet langer op te houden, soo is verstaen, deselve UE. weder toe te senden, met ordre dat 3 à 4 dagen naer ons vertreck van hier (dat morgen vroech in Godts naem voornemens sijn) aen de waterplaets haer sullen onthouden, als wanneer den Fransmans sloep met volck daer comende (dat niet soo lange wij hier leggen doen souden) noch soo veel derselver sien te bewegen als doenlijck is, waer toe (eenige mede crijgende) rijckelijck provisie meede gegeven is, op de reys sijnde haer daer van mede te delen.

Ende dewijle alhier tot noch toe bij ons geen Saldanhars verscheenen sijn, als alleenlijck een parthye magere strantlopers (daer maer 6 à 8 struysdoppen hebben van geruylt met een cleyn reebockien), die haer sedert 14 dagen verleden niet weder bij ons hebben vertoont, sullen ons, als geseyt, op morgen vroech van hier depescheren, ende ons beste aenwenden om 't Dassen-eylandt, soo dra mogelijck is aen te doen, ende aldaer sooveel dassen ende eyren te crijgen als becomen cunnen.

Hiermede

Welwijse, seer bescheyde Heere, willen UE. na onse dienstige ende ootmoedige gebiedenisse den eenigen Almachtigen in genaden bevelen, die wij willen bidden dat sijn Almogentheyt gelieft te geven een voor-

1) De beteekenis dezer uitdrukking is duidelijk, de oorsprong duister.

spoedige ende gewenste verlossinge aen UE. beminde huysvrouw, opdat met lief weder thuys comende (den candeel daertoe hopen de eyren mede te brengen) mogen helpen eeten, ende ons wijders in UE. goede gratie voor gerecommandeert laten.

Onderstont, UE. onderdanigen ende verplichten dienaren, was geteyckent,

ELBERT CORNELISZ KES,
FREDRICK VERBURGH.

Ter sijde stont: Int galjot de Roode Vos desen 22^{en} October Anno 1653, geanckert leggende in de bay van Saldanha.

Voorsz. corporael rapporteerden oock mondelingh, dat int uytgaen omtrent een dagh reysens van hier gerescontreert had een trop Saldanhars, die vergangen jaer d' eerste aen 't fort verscheenen waren, ende van deselve, mitsgaders sijlieden oock van d' onse wel getracteert sijnde met tabacq, aracq ende broot, in goede vruntschap van den anderen gescheyden, d' onse noch een van de hare een dagh ende nacht mede laten gaen hebbende, om 't rechte padt na de bay van Saldanha te wijsen, int gins gaen op wegh geweest hebbende 3½ dagen, ende nu int wederom comen niet meer dan drie dagen, meenende na desen de wegh noch wel corter, ende meer water onder wegen, als voor desen sal te vinden wesen; veele oliphanten, renoscheros, elanden, herten, hinden, ende meer ander wilt wasser ontmoet, eens een trop van 7 ende nochmael een trop van 8^{en} oliphanten, daer all eenichsints voor beducht waren, alsoo deselve, gelijck oock de renocheros vast voor haer bleven staen, moetende ons volck de beesten selfs wijcken.

Den Fransman lagh op haer vertreck van daer, den 26^{en} deser noch in de bay doende wesende met sijn

schip te schrapen ende op de eylandekens traen te branden van robbenspeck, edoch hadde geseyt, dat van dagh tot dagh meenden te vertrecken, houdende ons volcq seer suspect, ende dapper vresende voor 't verlopen van de sijne, daerder veele toe genegen waren; maer was den schipper wel soo voorsichtigh, dat hij noyt boot om water of andersints liet varen, of hadder altijt eenige van sijn vertrouste met snaphanen in ende bij, om hun 't weghlopen te beletten, daer d'onse aen lant vier dagen na 't galjots vertreck noch op hadden gewacht, volgens bespreck met eenige van des Francen volcq secretelijck gehouden, maer door de naeuwe toesicht als versz. geen occasie hebben cunnen becomen, ende d' onse door die van 't galjot niet langer als voor 8 dagen gevictualieert wesende, waren deselve weder herwaerts aen getrocken, aen ons voorhaelde missive ende tijdinge brengende, dat op 't galjot 4 Francen becomen hadden, goede kennisse van 't accommoderen der robbenvellen hebbende, in welcke saecke ons treffelijck sullen te passe comen ende d'E. Comp^{e} apparent grooten dienst doen.

't Begon in de nanacht seer hard te wayen uytten Z.Z. Oosten met groote sware valwinden over den Tafelberg, 't welck den

30^{en} d^{o}

noch al aenhield, tot omtrent half voormiddagh, doen begond af te nemen, ende 't luchjen uytten N. Westen labber te coelen.

Ultimo d^{o}.

Heel warm ende stil sonneschijn weer, 't luchjen variabel.

November Anno 1653.

Primo d^{o}.

Heet weer ende wint als voren, insgelijcx

Sondagh den 2^{en} d^{o}

tot 's namiddaghs, doen begond uytten Z.Z. Oosten hart te wayen, met sware valbuyen over den Tafelbergh, continuerende tot over

middernacht, waerdoor veele van de jongen cool ende andere boven d' aerde staende vruchten aen stucken waren gewaeyt.

3^{en} d^{o}.

Smorgens stil, heet sonneschijn weer, maer tegen den avont al weder harde Z.Z. Oostewinden als gister, die den

4^{en} d^{o},

met betogen lucht noch al aenhouden, met groote ende sware valwinden over den Tafelbergh.

Ons volck uyt 't bos met de wagen met balcken thuys comende, hadden onder wegen een ouden Hottento beset ende tusschen hun beyden aen de handen (edoch sonder force) vast hebbende, int fort gebracht, dewelcke wij lieber ende los stellende, ende vernemende een Saldanhar te wesen alsoo hem verleden jaer onder de Saldanhars oock hadde vernomen, lieten lustich de buyck ende oock sijn knapsack vullen met broot, ende rijckelijck wat tabacq ende weynich coperdraet tot vereeringe, invougen, sijn alteratie overgaende door goet genoegen over onse minnelijcken tractementen, desen nacht van selfs int fort bleef slapen, tonende hem veele tabacq ende coper, met beduydingen dat bij sijn volck soude seggen, wij dat voor beesten ende andere waren aen hun wilden verhandelen, gelijck vergangen saysoen. Waerop te verstaen gaf, dat vele Saldanhars op comende wegen waren, ende wees, dat Herry al heel 't landewaert in dreeff, doch costen 't beste bescheyt niet van hem ter degen becomen, omdat niet een woort Duyts of Engels coste, sulcx al wat van hem begrepen, verstonden uyt sijn eygen taels woorden, bij ons eenichsints door ervarentheyt geleert.

5^{en} d^{o}.

Noch al stijf windrigh weer uytten Z.Z.O. Deden gemelte Hottento weder op nieus wel tracteren om sijn mackers doch te mogen aenlocken, ende hare vrese te doen vergaen, van dat wij haer om de roverij

van Herry eenich leet souden willen doen, waervoor wij sorgen, dat sijlieden al vrij bevreest sijn, ende daeromme niet derven aen 't fort comen, welcken volgende dan ons volck oock doorgaens gelast sijn, alle inwoonders, wie ofte hoedanich deselve mochten wesen, bij ontmoetinge niet dan alle mogelijcke vrundtschap te bethoonen, gelijck desen van ons gedaen is, ten eynde van hare beschroomtheyt vergaen ende sonder schrupel tot ons met haer vee ende coopmanschappen mochten comen, waervan haest hopen eenich goet succes te vernemen, dat Godt geve. Amen.

Lieten voor den noen desen gemelten Hottento sijn sack met broot, tabacq ende 't lijf insgelijcx oock nevens een dronck aracq wel gevult ende vernoecht sijnde, weder vertrecken. Mogen hopen door die wel onthalingh haest meer volck sullen vernemen, omme aen deselve insgelijcke goede tractementen te doen, tot meerder aenlockinghe etc.

6^{en} d^{o}.

Smorgens fray, stil, bequaem, maer heel heet weder, beginnende jegens den avont heel fel te wayen uytten Z.Z. Oosten, met groote valwinden over den Tafelbergh, waerdoor alle de airen van de garst, taruw ende haver, hier ende daer staende tot preuve, gelijck vergangen saysoen aen stuck wierden geslagen, ende t'eenemael vernielt.

7^{en} d^{o}.

Noch al even harde Z.Z. Oostewinden, met groote droochte meer als verleden jaer, insgelijcx den

8^{en} d^{o},

met extraordinarie sware valbuyen over den Tafelbergh, waerdoor schier alles schijnt onder de voet ende aen stucken te sullen wayen.

Op dato den ondercoopman Jacob Reyniersz versoeckende, omme te mogen in den huwelijcken staet bevestight te worden, met d' eerbare jonge dochter Elisabeth van Opdorp, nichte ende onder voochdye sijnde van den Commandeur Jan van Riebeecq, als

hebbende sich daeraen met trouwbeloften verbonden etc., is hem 'tselve toegestaen, ende ten dien eynde oock geconsenteert op morgen d' eerste afcundinge te laten geschieden als per resolutie, heden daerover specialijck genomen, bij dewelcke oock goetgevonden is, omme door den bouckhouder Fredrick Verburgh, Secretaris van onsen raet, na 't derde gebodt oock publicquelijck de vordere solemnisatie van het trouwen voor den Raedt ende alle den volcke te laten bedienen, ten eynde alles wettelijck ende in Godes name met goede ordre ende stichtinge toegae. Amen.

Sondagh den 9^{en} d^{o}.

Wat, edoch maer weynich, stilder weer ende windt als gister, met continuatie van de valbuyen over den Tafelbergh.

Op dato is d' eerste afcundinge van de bovengen. jonge luyden na 't lesen van 't sermoen publyckelijck gedaen.

10^{en} d^{o}.

Hard stormich weer uytten Z.Z. Oosten, als de vorige dagen.

Door dese harde Z. Oostewinden blijft ons galjot noch achter, niet cunnende van deselve uyt de bay van Saldanha opcomen, tot retardement van den robbenvangst, daervan hier arriveerende, al overlangh voornemens waren ten eersten toe af te senden.

11^{en} d^{o}.

Smorgens warm sonneschijn weer, 't luchien labber uytten N. Westen, maer op den middagh ende tegen den nacht al weder vrij hard Z.Z. Oost, met valbuyen als voren, insgelijcx den

12^{en} ende 13^{en} d^{o}.

14^{en} d^{o}.

Warm sonneschijn, met een sacht luchien uytten N. Westen.

15^{en} d^{o}.

Betogen lucht met een fray N. Westelijck coeltien, waermede 't galjot de Roode Vos uyt de bay van Saldanha, over 't eylandt Elisabeth, hier ter rhede retourneerden, ingeladen hebbende 7 vaten ingesouten herders ende wat schelpen uyt de gemelte bay, ende

vant versz. eylandt 5 vaten met eyren, die 't volcq omgedeelt wierden, nevens oock een partye schelpen, daer overvloedich te becomen, ende rapporteerden d' opperhoofden, dat het den Fransman op alle d' eylanden soo cael gemaect hadt, datter qualijck meer robben vernomen wierden, maer souden, na d' onderrichtinge van de 4 mede gebrachte Francen, nu alle dagen weder overvloedigh van jonge robben versien worden, die de beste vellen hebben, ende waervoor in Vrancrijck bij de groote wel een pistool betaelt, alsoo die tot moffen gebruycken, als aen een monster (ons mede gebracht) coste gemerct worden.

Sondagh den 16^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren. Hebben van dage d' eerste blomcool uyt onsen thuyn gesneden, soo schoon ende delicaet vallende als in 't vaderlant; ende is de 2^{e} afroepinge der verhaelde ondertroude jonge luyden sonder verhinderinge geschiet.

17^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren N. Westelijck, met betrocken lucht. Hebben de 4 Francen, met 't galjot uyt de bay van Saldanha hier gecomen, eens voor ons laten comen, welcke ons fraye onderrichtinge deden van 't accommoderen der robbenvellen, oock dat deselve veel gelts waerdigh waren, ende alhoewel het wat cael gemaeckt was, dat het echter binnen de weynigh dagen weder even vol jonge robben wesen souden, welckers vellen 't meeste wel in estime waren, vermits 't schoone bondt, soo wij aen eenige (ons verthoont) oock wel cunnen bespeuren, presenterende met een opgeboeyde boot ende 10 à 12 man preuve te doen ende ons redelijck partye te beschicken.

Den eenen Fransman hadde over 9 jaren met Francen oock op Madagascar gevaren, daer se omtrent 400 man sterck (doen noch sonder fortresse) op Ante Pera, 8 à 10 mijlen van de bay St. Lucia, gestabileert waren ende voor seer geringe prijse groot meenichte

beesten handelden, om de vellen alleen, die se daer in groote quantité van d' inwoonders tegen coralen ruylden ende opgaerden. Item op sommige plaetsen veel schoon ebbenhout ende seer overvloedigh rijs ende slaven in grooten meenighte voor slechte glase ende oock fijne bloetcoraelen ende coperdraet, dat se tot ringen om armen ende beenen gebruycken, item oock thinne ringen. Verclaerende wijders, dat Francen aldaer wel geneghen souden wesen met ons te handelen teghen Europise victualien, als kaes, wijn, oly etc., ende allerhande coraelen voor slaven, rijs ende huyden, vermits qualijck om de 4 à 5 jaren uyt Vranckrijck met eenich cargasoen nochte schip off schepen gesecundeert worden ende haer selffs daer moeten erneren van 't gene daer valt.

Edoch wasser alles van vee, hoenders, ende alderhande gevogelte, vruchten ende vis soo overvloedigh, dat niets gebreck hadden; sijnde haer principale meesters den cardinael Maserijn, ende Monsr de Luyne, thesorier van den Coningh, nevens noch eenighe andere graven ende grootten van Vranckrijck, die haer voor desen derwaerts gesonden hadden op informatie datter een goudtmijn te vinden ware, gelijck sij oock eens een inwoonder soo verde in obligatie hadden gebracht, dat se al met den selven op weghe waeren om die gewesen te worden, maer den inwoonder door den Coninck (dewijl op wech was) subtylijcke ten hove ontboden wesende, was denselven daer gehouden ende tot dato noyt meer te voorschijn gecomen, ende sijlieden daerdoor van de goutmijne gefrustreert gebleven, diese nochtans vast stellen datter is, vermits eenigen tijt voor desen wel ontrent 300 ℔ ongesuyvert santgoudt seer civil hadden gehandelt; maer hebben d' inwoonders naest eenige jaren herwaerts geen meer goudt willen affbrengen, d' oirsaecke waerom wiste niet te seggen.

Indigo was 't landt vol van, daer d' inwoonders haer clederen ende sluyers van cattoen ende sijde (daer selffs vallende) mede verffden, maer om den indigo t' accomoderen tot beqnaemheyt voor Europa dienstich, wiste niet ofter kennisse toe hadden.

Soo hadden oock vernomen, datter langhs de custe mede silver soude te becomen wesen, gelijck vertrouwt dat wel ondervonden souden hebben, ingevalle haren capiteyn wat ondersouckende was geweest; maer daer haddet aen gehapert, nae sijn seggen.

Ende vermits haer vindinge van de goudtmijne vruchteloos was uytgevallen, ende nochtans vernomen datter soo goede lijfftocht was, hadden haer daer (namentlijck op Ante Pera) gestabileert, ende sedert niet anders gedaen, als, gelijck voorseyt, vellen op te gaderen, die se, alsser particuliere France schepen aenquamen, met deselve dan aen hare voorgemelte meesters (mits betaelende vracht) oversonden, daer se dan oock haer cargasoenen van negotieerden, ende niet toelieten dat deselve ofte eenige andere schepen met d' inwoonders handelden (verstaende op die plaetse daer sij gestabileert waren); maer was langhs de cust soo veel gelegentheyt als men begeert, alhoewel hij meent, dat men alles van de Francen selffs wel soo civyl soude crijgen, dat men niet eens souden trachten met d' inwoonders te handelen, hebbende hij (genaempt Nicola Raine) persoonelijck de gantsche cust langhs alle bayen ende revieren uyt ende ingevaren ende oock in de bay van Antongil geweest, bij tijden dat den Commandeur van der Stel van Mauritius-eylandt, daer was comen slaven handelen.

Portugeesen waren op dese gantsche buytencust niet een, in vougen van deselve geen swaricheyt soude te vreesen sijn.

Overslaende ende ten propooste comende waeromme

dese 4 Francen door haren Cap^{n} in de bay van Saldanha op d' eylandt waren gebannen, verclaerden deselve, dat het nergens om was geweest als dat hij, Nicola Raine, eens gesproocken hadde om wat meerder eeten te mogen hebben in haren vuylen, moeyelijcken ende swaeren arbeyt, die se daer doen mosten, ende dat haer in Vranckrijck anders belooft was, laetende hun nu niet anders eeten als robbenvleys ende peguyns, die se selffs mosten vangen, ende oock noch insouten voor de reys, niet meer als een ton broot, in al de tijt dat daer hadden geweest, voor al 't volcq geschaft hebbende, daer over ydereen vrij murmereerden. Edoch hij alleen 't woort doende was met sijn neve, Louys Raine, op gemelte eylandt gebannen sonder eenige lijfftocht, anders als somtijts maer weynich water; dat hun oock veel lieten gebreck lijden, moetende hun leven houden met de vogels ende robben, die daer selffs costen ofte mochten vangen. Invougen ons galjot daer in de bay siende comen, ende vernomen, dat de Nederlanders aen de Caep gestabileert waeren, sijn capiteyn liet vragen off hun daer woude gebannen laeten, dan oft hun weder mede nae huys nemen soude, versouckende daerop bescheyt, dewijle nu gelegentheyt sagh om sich uyt dat ellendich bannesement te moghen helpen ende veele andere, oock meteenen om beter tractement van eeten in haren swaren arbeyt soliciterende, had den Francen capiteyn hun in 't generael daerop g'antwoort: de poort ende de wech is open: diese gaen wil die mach, sonder eenich ander bescheyt te willen geven; sulcx dat sijlieden, namentlijck Nicola ende Louys Raine, gebannen sijnde, nevens Martijn Cordijl ende Daniel Mulot, noch vrij meer door 't quaede tractement halff desperaet off mistroostich wesende, tot d' onse hare toevlucht hadden genomen, ende per 't galjot (als ge-

seyt) hier gecomen wesende, op haer hartelijck bidden ende versoucken, vuyt puyre christelijcke medogentheyt ende compassie in Comp^{s} dienst voor matroosen aengenomen, als p^{r} resolutie heden daer over specialijck genomen.

D' ingesouten vis, p^{r} galjot hier gebracht, aen landt comende, bevinden deselve in 't opslaen altemaelen stinckende ende bedurven, waeromme oock wech gesmeten is; sijnde die van 't galjot wijders besich om hun van hare mede gebrachte schelpen, tot noch een calckoven, t' ontlaeden, hoedanige schelpen op 't Dasseneylandt (nae 't rapport van d' opperhooffden) genouch te crijgen sijn; was maer 't brandthoudt soowel te becomen, daer 't nu aen sal beginnen te haperen, alsoo uyt 't Houdtbayken niet veel meer als noch een ladingh sal te haelen wesen. Maer soo ons de Saldanhars weder met beesten bijcomen, ende wij van deselve wat comen te handelen, soo sal 't noch met ossen en wagens uyt 't bosch, omtrent 1½ mijl van 't fort, genouch cunnen gehaelt worden, soowel timmer- als brandthoudt; daer ons de door Herry wechgevoerde ossen seer treffelijck dienst in deden, ende nu bij mancquement van dien het timmerhoudt alle dagen met de 2 van Batavia becomen Javaense paerdekens uyt 't bos laten haelen.

18^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren, met wat regen, fray te passe comende op onse thuynen, daer de fijnne cruyden door de verleden droochte ende heette sonneschijn veel verbrant ende verdroocht sijn; item oock de rapen, wortelen ende cool vrij opgegeten van de wormen, in de thuynen met sulcken overvloet wesende dat het te verwonderen is. Echter staet nae alle apparentie des niet te min geschapen, datter overvloedich genouch voor de retourvloote sal wesen, ende oock voor alle die uyt 't patria nae desen aencomen, behalven koebeesten ende schapen, die vreesen dit jaer

van de Saldanhars niet sullen crijgen, alsoo beducht blijven dat deselve hier omtrent comende ende vernemende 't schelmstuck ende moort bij Herry aen onsen jongen ende beesten begaen, niet sullen derven bij 't fort verschijnen, uyt vreese dat wij ons op haer daerover souden soucken te revengeren. Edoch willen hoopen Godt de Heere haer anders in 't herte wil te verstaen geven, opdat deselve hier comende, mogen bespeuren dat wij niet anders voorhebben als met haer in minne ende vruntschap om te gaen, soo vergangen jaer begonnen hebben.

19^{en} d^{o}.

Noch all fray, regenachtich, groeysaem weder, ende windt als de vorige daghen Westelijck.

20^{en} d^{o}.

Heet, schoon, sonneschijn weer, de wint uytten Z.Z. Oosten; insgelijcx den

21^{en} d^{o},

maer 't luchtjen N. West.

22^{en} d^{o}.

Idem.

Sondach den 23^{en} d^{o}.

Fray, warm, sonneschijn weer, ende windt als voren, meest Westelijck.
Op dato sijn de voor aengetogen ondertrouwde persoonen (haer 3 affroepinge na christelijck gebruyck sonder eenige de minste verhinderinge gepasseert wesende) voor de Wet ofte den Raedt deser fortresse de Goede Hoope ende alle de volcke publicquelijck in openen raedtcamere (alsoo geen predicant hebben) door onsen secretaris solemneelijck in den houwelijcken staet wettelijck bevesticht.

24. 25. 26 ende 27 d^{o}.

Noch all fray weer ende westelijcke koelte; sonder yts remarquabels gepasseert te wesen, als dat heden eenige persoonen over begane faulten sijn gecomdenneert, als bij de gevelde sententien te sien is.

28^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren.

29^{en} d^{o}.

Regenachtich weer, 't coeltjen uytte westelijcker handt.

Sondach den 30^{en} d^{o}.

Groeysaem weer ende windt, als voren, waerdoor de vruchten redelijck tieren, insonderheyt de cool ende rapen, die heel schoon ende veele seer groot, ende wel 3 à 3¼ ℔ swaer, soo dicht ende vast als lever vallen.

December A^{o} 1653.

Primo d^{o}.

Weer ende windt als boven; maer begond 's namiddachs ende tegen den nacht vrij hard te wayen uytten Z.Z. Oosten, met drooch weer; edoch wierd voor midnacht weder stil.

2^{en} d^{o}.

Stil, warm sonneschijn, item den

3^{en} d^{o}.

Op dato sijn den bottelier ende den onderbarbier vant galjot de Roode Vos, over eenige injurieuse achterclapperijen, wegen haren schipper ende stuyrman gevoert, beyde te gader gesententieert met 50 slagen gelaerst te worden, ende den onderbarbier (oorsaecke van eenige al geresene onheylen) voor 6 maenden gesuspendeert, ende gecondemneert de justitie ende hare geledeerde partijen om vergiffenisse te bidden, mitsgaders derselver eere te repareren, alles breeder bij de sententie g'extendeert.

4^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren. Is voorhaelde sententie ter executie gestelt; ende begond op den middach wat te waeyen uytten Z.Z. Oosten.

5^{en} d^{o}.

Smorgens helder, sonneschijn weder, 't luchtjen variabel.

6^{en} d^{o}.

Goet weder ende wint als voren. Alhoewel het nae 't rapport van d' opperhooffden des galjots de Roode Vos (den..... pass^{o} uyt de bay van Saldanha hier geretourneert) aen d' eylanden vrij cael van robben was gemaeckt door de Francen, soo is nochtans op heden goetgevonden d^{o} galjot met de grootte boot (opgeboyt, mitsgaders van alle gereetschappen, provisien, water ende brandthoudt rijckelijck voor 3 maen-

den versien) op overmorgen haer despesche derwaerts aen te geven, om de robbenvanghst echter in 't werck te stellen, ende te ondersoucken off de Saldanhars (uyt vreese apparent niet dervende hieromtrent comen) hun daer onthouden ende met deselve eenige handel mochte te doen vallen etc., als breeder bij resolutie heden specialijck daerover genomen ende d' opperhooffden p^{r} instructie in mandato gegeven.

Op den middach even na onse raetsplegingh buyten 't fort comende, sagen in 't oosten (omtrent 8 à 10 mijlen te landewaert in) eenige vuyren opgaen, 't eerste van dit saysoen. Willen hopen, dat het Saldanhars sijn met vee ende ons haest bijcomen sullen, dat Godt geve. Amen.

's Namiddaghs begond vrij hard te wayen uytten Z.Z. Oosten, met sware valbuyen over den Taeffelbergh.

Sondach den 7^{en} d^{o}.

's Morghens schoon weer, 't luchjen als gister variabel tot 's namiddachs, doen begond al weder stijff uytten Z.Z. Oosten te wayen.

Twee van ons volcq, d' eene met een roer, aen de Soutte reviere hebbende geweest, om eenich gevogelte te schieten, hadden daeromtrent 5 Saldanhars vernomen, die haer een dop van een struys ey hadden gegeven, om aen den Commandeur te brengen, versouckende wat tabacq, daer deselve 2 luyden mede wederom nae haer toesonden, nevens wat pijpen tot vereeringhe, over 'twelcke de Saldanhars seer danckbaer waeren, ende d' onse bijsonder minnelijck hadden bejegent, ende vertelt ofte te verstaen gegeven, dat het werck van Herry, haerlieden bekendt geworden, niet aengenaem was, wetende oock te seggen, dat den Hottento, bij ons den naem gegeven van Lubbert, Herrys cameraet, den jongen had vermoort ende sijlieden met deselve noch ymant van de Watermans gansch

niet wilden te doen hebben, maer op morgen bij ons komen met koebeesten ende schapen, om met ons in vruntschap, als vergangen jaer, weder te handelen, waerop haer ons volcq van onse goede genegentheyt mede, soo veel costen, verseeckeringh hadden gedaen ende 4 à 5 struysdoppen van deselve geruylt; willen hoopen Godt de Heere sijn segen tot den handel weder geven sal. Amen.

8^{en} d^{o}.

Smorgens weer ende windt als gister. Is 't galjot met de opgeboeyde boot, ten eynde voormelt na de bay van Saldanha vuyt dese rhede vertrocken; d' Almogende will deselve behouden ende met zegen te sijner tijt laeten weder comen.

Heden is een soldaet, genaemt Jan Coenraetsz, overleden.

9^{en} d^{o}.

Heet weer met een labber luchjen uytten N. Westen, doch meest variabel.

Op den naemiddach de wagen vuyt 't bos comende, rapporteerden ons volcq, datter eenige Hottentoos bij de tent van de timmerluyden waren geweest, dewijl deselve diep int bos, vrij wat van de tent aff, besich waren met stormpaelen te hacken, ende dat sijlieden, niemant bij de tent siende, all haer gereetschap hadden genomen, derhalven goet vonden tegen morgen weder een corporael met 4 soldaeten nae 't bos te senden, om de timmerluyden ende haer goet te bewaeren, nevens 4 Comp^{s} bijlen, daer deselve om geschreven hadden.

's Nachts begond seer hard uytten Z.Z. Oosten te waeyen, met extreme sware winden, valbuyen over den Taeffelbergh blijvende.

10^{en} d^{o}.

Noch al even stijff aenhoudende, ende sagen ongeveer 2 mijlen van 't fort, int Oosten van ons, veele vuyren branden, maer quamen noch geenige inwoonders bij 't fort.

11^{en} d^{o}.

Smorgens noch al even hard stormich weer uyt den Z.Z. Oosten, waerover aen de hoornwercken, onder handen hebbende, niet costen arbeyden, ende dierhalven ons volcq nae 't bos sonden om stormpaelen, daer van de timmerlieden gereet gemaeckt wordende.

Op den dach wiert het stil heet weer, 't luchjen uytten N. Westen.

's Namiddachs ons volcq wederom comende, wisten te seggen dat veele vuyren te landewaert in hadden gesien, maer geen inwoonders vernomen.

Teghen den nacht begond uytten Z.Z. Oosten al weder hard te waeyen, geduyrende tot den

12^{en} d^{o}

smorgens, doen 't weder wat bedaerde ende 't luchjen uytten N. Westen creghen, met grootte hitte, dat ons cool- ende raepsaet dapper dede rijpen, van 'twelcke dagelijcx veel incregen, geschapen staende soo overvloedich te sullen winnen, dat niet alleen van Hollandt yts meer en sullen behoeven te ontbieden, maer oock wel India redelijck abondant cunnen versien met verser zaeden als uyt patria.

Tegen den nacht al weder harde Z.Z. Oostewinden, maer

13^{en} d^{o}.

Smorgens heel stil warm sonneschijn weer, 't luchjen variabel; insgelijcx

Sondach den 14^{en}, 15^{en}, 16^{en} ende 17^{en}

tot tegen den middach, de lucht betreckende, cregen een fray soet regentjen, de windt westelijck.

Tegen den avont ons volcq met stormpaelen op den hals uyt 't bos thuys comende, brachten tijdinge, datter 6 Hottentoos bij haer waren geweest, ende weynich tijt daernae den corporael Willem Muller alleen met deselve tot hier bijnae onder canonschoot gecomen, daer se bleven sitten, niet dervende dichter bij 't fort comen, seggende dat 2 koebeesten over de revier had-

den, welcke aen ons wilden verhandelen, derhalven den dominé (diese kennen, alsoo verleden jare verscheyden maelen in haer legers was geweest) daer nae toesonden met wat cooper, tabacq, pijpen ende broot, nevens voorhaelde ende noch een corporael met pistoolen, bedeckt onder de rocken; maer soo haest sij hun onder haer vieren sagen aencomen, namen de vlucht tot in een dal, omtrent ½ mijl buyten 't ge sicht van 't fort, daer se d' onse (geen musquets siende hebben) inwachten, totdat bij den anderen quamen, sijnde volcq van den capiteyn, daer Herry verleden jaer scheen geallieert mede te weesen, ende d'eerste met den welcken wij gehandelt hebben, onder welcke voorhaelde 6 persoonen 2 waeren, die op den dach dat Herry ons de beesten had ontvoert, bij denselven oock present waren geweest. Vraechden meenichmael aen d' onse, off oock schietgeweer bij hun hadden, met de grootste vreese van de werelt all sidderende ende bevende bij d' onse sittende, ende wat den sieckentrooster haer beduyden, dorsten gansch [niet] bestaen aen 't fort te comen, maer versochten dat d' onse morgen weder op die selffde plaetse wilden comen, sij souden daer met 2 koebeesten verschijnen. In vougen d' onse siende, dat se niet te bewegen waren, hoe schoone beloften dat men haer dede, vereerden deselve elck met een eynt coperdraet, wat tabacq, pijpen ende broot, nevens oock wat voor haren capiteyn, ende alsoo der een onder was die aen 't ontvoeren onser beesten mede handich, offt altoos op dien dach bij Herry present was geweest, wierd hem de vereeringh aen den capiteyn te brenghen ter hand gestelt, ende [niet] de minste mine van kennisse meer als d' andere aen hem gethoont, omme emmers hare vreese soo veel mogelijck te benemen, sulcx dat alsoo in vruntschap desen avont van den anderen scheyden, met bespreck om morgen

op die plaetse d' onse met cooper ende tabacq, ende sij met beesten, malcanderen wederom t' ontmoeten, sendende in teycken van vruntschap een vol struys ey aen den Commandeur van 't fort, ende nae sijn beduyden souden Herry ende sijn quade acten heel verfoeyt hebben. Wat daervan sij, is Godt best bekent; maer dat sij vreesen wij onse revenge op haer sullen soucken is seecker, derhalven deselve de maet lustich vol moeten geven, ende ons best gedaen worden, om eenige met soeticheyt aen 't fort te locken, ten eynde gelegentheyt mogen becomen haer soodanige tractementen te doen, dat derselver schrupuleusheyt doch t' eenemael mach vergaen, waertoe wel hoopen nu haest occasie sal offresseren[1)], als maer weder eens met haer gehandelt hebben.

Wij hadden oock versocht, dat den do^{né} den dach nae morgen weder met haer in comp^{e} nae hun cap^{n} soude gaen om (gelijck vergangen jaer 3 à 4 mael geschiet was) daer met haer te handelen.

18^{en} d^{o}.

Hard winderich ende buyigh weer uytten Z.Z. Oosten. Niet jegenstaende de vreesachticheyt deser natie, soo vonden echter goet met de 50 persoonen, die dagelijcx nae 't bos 2½ mijll van hier om stormpaelen senden, 10 musquettiers mede te laten gaen, om deselve voor ongemack te bevrijden; want alhoewel genouchsaem blijckt, dat de Saldanhars hengelen om met ons weder in onderlinghe correspondencie te comen, waertoe haer vuyt groote vreese niet derven omtrent het fort begeven, soo sijn deselve echter niet te vertrouwen; altoos bevinden wij, dat voor alle saecken ons volcq ende goet well moet bewaert worden, alsoo deselve, mits haeren dieffachtigen aert, gelegentheyt siende, niet cunnen laeten alles waer

1) Naar den Spaanschen vorm *ofrecer*, aanbieden.

maer sonder verhinderinge cunnen bijcomen, te steelen ende wech te dragen, als wanneer dan vuyt vreese van daerover door ons qualijck bejeghent te worden, niet weder derven te voorschijn comen, in voughen om met haer in vreede te blijven leven, ende deselve buyten vreese te houden, mitsgaders tot de handelinge met ons meer ende meer aen te locken, nootsaeckelijck selffs toesien ende ons goet wel bewaeren sullen moeten: want alsser maer 2 à 3 met musquets bij sijn, sullen der geen hondert inwoonders derven op aen comen; maer siende d' onse sonder geweer, cunnen niet laten haer goet ende gereetschappen te ontweldigen, onaengesien alle vruntschap ende minne ter werelt van ons worden aengedaen. Dat deselve bloetgierich sijn, is noch niet gebleecken, alsoo de moort, aen den jongen begaen, maer geschiet is, opdat denselven ons gheen tijdelijck rapport soude brengen van 't wechdrijven der beesten, ende sij derhalven niet te vrouch van ons mochten nagejaecht werden: want soo sij menscheeters ofte bloetgierich waeren, souden d' onse sonder geweer een ende somtijts 2 à 3 bij den anderen verre van 't fort gevonde, wel verscheyden maelen hebben cunnen dootslaen, alsoo ons volckjen, hoe sterck men haer verbiedt, niet cunnen nalaten uyt te gaen om vijghen off andere snoeperijen in 't velt te soucken.

Ende alsoo de gister bij ons volcq gewesene 6 Hottentoos met d' onse hadden versproocken om op deselve plaetse weder bij den anderen te comen, wij met cooper, tabacq etc. ende sijlieden met beesten, soo sonden den geweldiger op den middach nae die plaetse alleen heen, met een pistooll verborgen onder sijn rock, om sich bij noot mede te defenderen, ten eynde de Saldanhars, geen schietgeweer bij hem siende, te vrijer moediger op hem mochten aencomen, ende mo-

gelijck sijnde met haer vee oock aen 't fort, des niet willende haer dan te vermaenen, om daer te wachten tot ons volcq, op desselffs voorgaende waerschouwinge, met voorhaelde coopmanschappen souden bij haer comen.

't Wierd 's middachs heel warm en fray, bedaert weder; maer tegen den avont al wederom harde Z.Z. Ooste coelte, ende wierden van dage geene inwoonders vernomen.

19^{en} ditto.

Windrich weer uytten Zuyt Zuyt Oosten met betrocken lucht tot 's middaghs, doen 't luchjen variabel, ende soel weer cregen.

Onse hout- ofte stormpaelhaelders tegen den avont uyt bos comende, seyden dat de Saldanhars met haer vuyren heel wech te landewaert in terughdeysden, ende geen volcq altoos vernomen hebben.

20^{en} d^{o}.

Weer ende windt als gister. Is d'E. van Riebeecq, nevens den ondercoopman Jacob Reyniersz., met omtrent 20 man, soo musquettiers als andere, de minste met pistoolen g'armeert, eens na 't bos gegaen, omme aldaer wat nader inspectie op de houtwercken etc. te nemen, ende met eenen eens te sien off oock mogelijck bij de Saldanhars soude te comen weesen. Maer soo als omtrent 1½ mijl van 't fort, int hangen van 't geberchte heen gaende, gecomen waren, saghen beneden in de vlackte, ongeveer ½ mijl van ons, verscheyden troupen inwoonders, des ons datelijck na deselve, beneden waerts aff, begaven, de soldaeten onder musquet schoot achter ons latende ende geen andre als 3 à 4 met pistoolen, bedectelijck onder de cleederen, soo wij mede versien waren, bij ons houdende, mitsgaders den tamboer alleen oock als voren bedectelijck (sonder geweer schijnende) g'armeert, voor uyt nae deselve toesendende, met ordre omme bij haer comende te seggen, dat den capiteyn daer selffs was, ende bij hun comen wilde.

Den tamboer dan alsoo bij haer comende, ende deselve te verstaen gaven, dat wij daer selffs in persoon aen quamen, mitsgaders siende, dat onse troupen musquettiers verre achter lieten, ende wijlieden maer met ons 6 à 7 (als voren sonder geweer schijnende) op haer affquamen, bleven bij den tamboer onder hun 12 à 13 ons sitten inwachten, ende alsoo wij te met wat nader quamen, onse troupen soldaten al sáchtjes navolgende, reesen deselve somtijts eenige van den tamboer op, haer uyt grootte vreese op de loop begevende ende dan wederom comende, sulcx wel 10 à 12 mael gebeurde, tot ten laetsten, noch 4 van d' onse achterlaetende, met ons 3^{en} -alleen affcomende, ons inwachten. Echter ons noch niet wel dervende vertrouwen, ofte uyt groote vreese al sidderende ende bevende ten langen laesten, met hun 8 à 10^{en} (de rest van verre staende, om te sien hoe 't affloopen soude) ons inwachtende, ende bij haer comende, datelijck den Commandeur van 't fort selffs in persoon siende ende kennende, nae hem toetraden, ende tot welcompst de hant uytstaecken, ende tot meerder teecken van genegen vruntschap ons om den hals vatten, ende wijlieden haer wederom met veelderley gesten van vruntschap, over ende weder geschiedende, waerop datelijck ons victualiedragers de sacken met broot, aracq, wijn, tabacq ende pijpen, voor deselve (als daertoe mede genomen hebbende) lieten openen, ende lustich royael tracteren, sijlieden haer gelatende ende te verstaen gevende grootelijcx t'onvreden waren over d' actie van Herry, ende dat den selven door haer dapper geslagen was etc. Wat daervan te geloven sij, sal den tijt noch moeten leeren; altoos sij gelieten haer, oft hun gansch tegen 't gemoet was ende t'eenemael genegen waren met ons in onderlinge correspondentie te leven, waertoe haer lieten blijcken

wij mede genegen waren, ende soo schoon prateden, dat wij se ten langen laeste met een koebeest nae 't fort creghen; maer eer daer quamen, bleven wel 50 mael stil ende in bedenckingh off oock verder voort wilden, telckens ende al gestadich begerende dat ons coper daer int velt bij haer souden haelen, waer teghen hun weder sooveel verseeckeringe deden van aen 't fort wel getracteert te worden, dat sij 't, als geseyt, ten laesten waechden, nemende haer bij de handt ende alsoo al dansende, springende ende singende, met hun binnen comende, daer deselve lustich lieten opvullen met tabacq, aracq ende eeten, nevens veelderley apenspel, dat tot meerder genoegen met haer aenrichtende, invougen een formele vernieuwinghe van alliantie met deselve getroffen ende hare vreese t' eenemael uyt 't hooft gepraet wierdt, ende tot intree van handelinge een koebeest ruylende, wel eens soo duyr als ordinarie, om deselve te meer aen te locken.

Sondach den 21^{en} d^{o}.

Zuyt Westelijcke windt met regen, waermede 't schip Naerden, 23^{en} Augusty van de camer Amsterdam uytgeseylt, hier ter rheede arriveerden, met veele scheurbuyckige, daertoe ten eersten lustich cool aen boort sonden t' haerder ververssinge; cregen een cleyn brieffken van de gemelte camer van sonderlinghe gheen substantie.

Heden waren de Saldanhars weder bij 't fort geweest met hun vrouwen, dat een goet teycken is, nevens een ondeugent schaep, 'twelck niet en ruylden, echter deselve als voren, tot meerder aenlockinge, wacker tracteerden, mitsgaders 2 goede oliphantstanden van deselve handelende.

22^{en} d^{o}.

Regenachtich weer ende wint als gister Quamen hier, Gode loff, mede wel ter rheede 't schip Breda van de camer Hoorn, den 9^{en} September uyt

't Vlie geseylt, ende de fluyt 't Lam van Amsterdam, met Naerden te gelijck uytgeloopen, altemaelen met veele scheurbuyckige beladen, daer terstont tot ververssinge lustich cool ende ander moescruyden toe na boort sonden.

Desen dach waren weder eenige Saldanhars, nevens hare vrouwen, heel onbeschroompt bij 't fort geweest met 2 koebeesten, die haer affhandelden omtrent eens soo duyr als voor desen, om deselve daermede voor eerst noch wat meer aen te locken, nevens soo veel goet tractement als mogelijck was; soo lieten oock eenige op haer versouck nae boort varen, ende aldaer door de schippers hare buycken ende sackjens lustich met broot vullen ende droncken maecken, ende wes meer tot aenlockinge dienstich. Savonts dese 2 geruylde beesten willende melcken, waere over 't walleken van 't crael wech gesprongen, ende voorts wech geloopen; edoch wierden ons terstont voor een tabackjen ende een back broot, door de Saldanhars wederom gehaelt, hoewel al een halff mijl wech waren.

23^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren, regenachtich ende westelijck. Waren aen de schepen om van deselvige eenige noodighe provisien etc., aen landt t' ordineren.

24^{en} d^{o}.

Weer ende windt als gister, maer des snachts soo hard coelende, dat de schepen Breda ende Naerden, op 5 vadem hier ten ancker leggende, door de grootte in de bay rollende baren dapper hebben gestooten, edoch, Gode loff, noch sonder eenige schaede.

Kersdach den 25^{en} d^{o}.

Wat beter weer ende windt N. Westelijck met regen, als wanneer de voorhaelde schepen doende waren met wat meerder nae buyten te cortten, om op wat dieper water te comen.

26^{en} d^{o}.

Moy, sonneschijn weer, de windt Westelijck.

Waeren de schepen besich met eenige provisien ende nodicheden, ten behoeve van 't fort, aen landt te brengen.

27^{en} d^{o}.

Weer ende windt als gister. Retourneerden hier uyt de baye van Saldanha 't galjot de Roode Vos, met rapport dat den Fransman in de voorsz. baye niet had vernomen, noch eenige de minste vellen off gereetschap, alles mede genomen hebbende.

Van de Saldanhars hadden d' onse 7 schapen geruylt, die op 't Saldanhars Robben-eylandt gelaeten hebben, ende aldaer omtrent 600 schoone vellekens opgegadert, van waer voort nae 't Dassen-eylandt gevaren waren om de robbenvangst ter degen int werck te stellen; int bayken van welck eylandt verleden Kersavondt, doen de schepen hier ter rhede soo hadden gestooten, sijlieden oock groot pryckel met 't galjot geleden ende de grootte opgeboeyde boot verlooren hebben, waeromme de middelschuyt van Breda in de plaetse wederom lichten.

Op gemelte Dassen-eylandt waren de robben all weder redelijck vermenichvuldicht, insonderheyt van jongentjens, waeromme d' onse voornemens waren die voor de grootte (als met minder pryckel te vangen wesende, ende frayer vellen hebbende) te prefereren.

Teghen den nacht begondt hardt te wayen uytten Zuyt Oosten.

Sondach den 28^{en} d^{o}

noch al even seer aenhoudende, item den

29^{en} d^{o},

waerdoor de schepen beleth bleven eenich goet voor 't fort aen landt te brengen.

30^{en} d^{o}.

Smorgens moy, stil, warm weer, ende waren wel veele Saldanhars bij 't fort geweest, maer hadden maer één koebeest aengebracht, dat hun affhandelden, soodat nu weder 7 stucx hadden, waervan dese schepen drie lieten geven, namentlijck 5/4 voor

Breda, een beest voor Naerden, ende ¾ voor de fluyt 't Lam, met cooll alle dagen, opdat se doch noch eenich vers vleys mochten hebben.
S' avonts begondt wat hardt te wayen uytten Z.Z. Oosten.

Den laesten d^{o}

noch al aenhoudende, sijn de schepen Breda, Naerden ende 't Lam (haer affscheyt gegeven ende onse brieven aen d' Ed. heeren Generael ende Raden van India ter handt gestelt sijnde) uyt dese baye vertrocken, om hunne reyse voorts nae Batavia te vervolgen. d' Almogende wil deselve geluckigh laeten overcomen.

[1654]

Januario A^{o} 1654.

Nieuwejaersdach den 1^{en} d^{o}.

's Morgens schoon, stil, warm, sonneschijn weer, 't luchjen uytten N.N. Westen; gaven 't volcq een flapcan Spaense wijn aen de bacq tot haer nieuwe jaer.

2^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren. Siende dat de luyden het haelen van de stormpalen, alle dagen bij de 3 mijlen van 't fort, uyt het bos vrij swaer ende moeyelijck valt, hebben deselve daervoor wat tabacq ende alle avonden (boven 't ordinair rantsoen) een halff mutsjen aracq ofte Spaense wijn, yder man belooft, om wat meerder moets onder deselve te maecken; soo hebben oock de schoenen van Breda gelicht aen haer uytgedeelt, alsoo qualijck ymant een paer schoenen aen de voeten hadden.
Heden is een adelborst overleden, genaemt Marcus Pouwelsz.

3^{en} d^{o}.

Schoon weer ende windt als gister. Quamen al weder eenige Hottentoos bij 't fort sonder vee ende vrij stouter als voor desen wesende in 't steelen ende wechdragen van alles daer maer bij cunnen, hun oock niet ontsiende ons volcq dicht onder de fortresse (son-

der geweer vindende) haer goet per force t' ontweldigen, jae selffs de kinderen ende jongens om de copere knoopen (aen hun clederen hebbende) achter aff te crijgen, niet jegenstaende van ons binnen ende buytten de fortresse niet dan alle goede tractementen ende vruntschappen tot aenlockinge gedaen worden. Soo weten ons oock de stormpaelhaelders te seggen, dat sich dagelijcx wel een troup van 50 Hottentoos met geweer omtrent 't bos onthouden, sonder dat se herwaerts aff comen, sulcx uyt 't een ende 't ander niet wel weten wat van deselve dencken sullen ofte vertrouwen mogen, ende derhalven goet gevonden, in plaetse van 10, 20 musquettiers alle dagen met de stormpaelhaelders nae 't bos te laeten gaen, ende de timmerluyden aldaer met noch 2 soldaeten meer te laten bewaren; insgelijcx oock alle nachten met 5 musquettiers des hoveniers huys, buyten 't fort bij de thuynen, d' hoender-, eenden- ende gansen-hocken staende, boven de 5 soldaeten, die alle nachten de wacht over 't vee in 't crael hebben; item oock alle dagen in de wayde (behalven de met pistoolen g'armeerde veewachters) 2 musquettiers bij de beesten, omme soo veel mogelijck aen onser sijde alle verwijderinge met dese natie te prevenieren, 't welcke nergens beter mede sal voor te comen sijn als met onse persoonen ende goet selffs wel te bewaren: want als sijluyden yts genomen hebben (dat se doch niet laeten cunnen), soo sijn se datelijck vreesachtich ende beschroompt om weder aen 't fort te comen, daer se nochtans ten hoochsten van noode hebben, al waer 't maer om branthoudt voor de cocx te haelen, nu al weder op nieuws beginnende tot grootte ontlastinge van ons volck, ende insonderheyt om den schoonen veehandel, die noch niet wel schoot nemen wil, waeromme oock voornemens sijn eerstdaechs selffs in per-

soon eens weder nae haer troupen te gaen, om te sien off se wat beter sullen cunnen afflocken. Maer de vreese is grootelijcx, dat onsen gewesen tolcq Herry veel quaets onder de Saldanhars doet, ende misschien d' een off d' ander tijt wel eenich verraet op ons mochte aenleggen, daer, met Godt de voorste, doorgaens hoope goede wacht op te houden.

Sondach den 4^{en} d^{o}.

Smorgens weer ende wint als voren, item den

5^{en} ende 6^{en} d^{o}.

Smorgens sagen een zeyl boven 't Robben-eylandt, dat op den middach (Gode loff) wel ter rheede quam, sijnde 't schip de Vreede, 23^{en} Augusto A^{o} passado in comp^{e} van Naerden ende 't Lam (hier aengeweest), mitsgaders den Draeck ende 't Calff, noch niet verschenen, uytgeseylt; omtrent 60 in de koye sieck hebbende ende veele aen 't scheurbuyck, waertoe datelijck een paer wackere sacken vol cool ende andere moescruyden tot ververssinge aen boort sonden; sijnde vier man soo int Vlie als op de reyse overleden.

Met verhaelde schip cregen 't dubbelt van voorige missive, p^{r} Naerden ende 't Lam becomen, nevens acte van aucthorisatie van de vergaderinge van de 17^{e}, omme uyt de aencomende schepen uyt Patria ende India van alle nootsaeckelijcheden g'assisteert ende g'accommodeert te worden.

't Begond tegen den nacht seer vehement uytten Z.Z. Oosten te wayen, geduyrende tot den

7^{en} d^{o},

omtrent halff voormiddach, als wanneer 't weder bedaerde; wesende de wint vorders den ganschen dach variabel. Heden eenige van voorhaeld schip aen landt wesende, wierde ons van des sieckentroosters vrouw eenige questie ende krackeelpampieren ter handt gestelt, onderteyckent bij den opperstuyrman, sargeant, hoochbootsman, onderstuyrman, der-

dewaeck, constabel, schieman, oppertimmerman, corporael ende lanspassaet, waerinne deselve den schipper ende ondercoopman over quaet reglement ende comportement dapper sijn beschuldigende, soodanich oft geschapen had gestaen, dat het schip noyt soude hebben te recht gecomen, derhalven ons, na genomen resumptie, den

8^{en} d^{o},

bequaem weer ende windt als gister wesende, nae boort vervouchden, omme wat nader informatie van de saecke te nemen, ende yder op derselver verclaringe te verhooren, ter presentie van onse bijhebbende raetspersoonen deser fortresse. Ende is ons voor eerst soo veele gebleecken, dat de voorgemelte officieren met een dappere haet tegen den schipper ende gemelten ondercoopman sijn ingenomen, hebbende oock, recht tegen hare beschuldinge aen, verclaringe gedaen, dat den schipper aengaende desselffs regeringe van 't schip sich had gedragen als betaemde etc. Wijders oock g' openbaert, dat den bottelier ende quartiermeesters haer besondicht hebben, den wijn voor haer privé uyt 't ruym steelswijse te haelen, ende veele meer andere onbehoorlijcheden door d' een ende d' ander gepleecht, als oock dat den ondercoopman den sieckentrooster seer qualijck getracteert had, dewelcke, heel lam ende sieckelijck van toegeslaegen scheurbuyck sijnde, aen landt is gebracht om (den tijt hares leggens) sich wat te ververssen, ende soo veel gemack aen te doen als mogelijck is. Ondertusschen hebben den ondercoopman Jacob Reyniersz, onsen 2^{e} persoon deser fortresse, nevens den schipper van 't galjot gecommitteert, om van 't een ende 't ander noch naeder informatie te nemen ende te laeten beschrijven, die des avonts met deselve aen landt quamen, nevens rapport dat sich langhs soo meer ongemaniertheden openbaerden van diverse persoonen, ende insonderheyt

dat hun de gemelte officieren seer vrevelich tegen haren schipper aengestelt hadden, ende daerinne noch vrij bleven persevereren, ende nootsaeckelijck de saecke noch nader ondersouck vereyste: des voornamen (met Godes toelatinghe) ons tegen morgen ten dien eynde selffs in persoon, nevens onse raetspersoonen, weder nae boort te transporteren, omme, soo haest mogelijck, na becomen informatie, wat redres in de saecke te brengen, ten eynde dat costelijcke retourschip om die krackelingeluyden niet al te langh opgehouden worde, maer soo haest mogelijck, met goede herstelde ordre ende reglementen, sijn reyse sal mogen vervorderen etc.; ondertusschen den schipper last gelaeten hebbende, sich in sijn water halen soo veele te spoedigen als mogelijck was, om oock van die candt geen retardement te hebben; wij van onser sijde alle mogelijcke hulp met ververssinge voort volcq doende.

9^{en} d^{o}.

's Morgens schoon, stil, warm weer sijnde, is den Commandeur met voorsz. sijne raetspersoonen deser fortresse, ten fine voorsz., weder nae boort gevaren, in 't ondersoucken van alles de saecke langhs soo slordiger bevindende, jae soodanich dat men qualijck weet hoe men in dit spel sal te werck gaen, want door haer E. voorsz. de gemelte scheepsofficieren distinctelijck ende met eenvoudige redenen naeder affgevordert wordende om getuygenisse te geven off haren schipper, Cornelis Noortstrant, sich doorgaens ofte oyt op de reyse soodanich met droncken drincken hadde verloopen, dat al telckens ofte t' eeniger tijt onbequaem is off was geweest sijn bevoolen dienst, vermoghens desselffs ampt, waer te nemen, hebben daerop geen getuygenisse willen geven, niettegenstaende door wat redenen daertoe minnelijck ende ernstich vermaent wierden, maer desniettemin halsterrich ende onwillich gebleven om daervan getuygenisse

te geven, als bij de daervan gedane verclaringe der gemelte raetspersoonen nader is blijckende etc.

10^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren. Is bij den raedt deser fortresse de Goede Hoope goetgevonden, om de officieren van 't schip de Vrede nochmael door gecommitteerde uytten raedt de voorgemelte getuygenisse off te vorderen, als bij resolutie, daerover specialijck genomen, omme (nae becomen rapport) wijders in de saecke te procederen, als ten meesten dienst van d' E. Comp^{e} sal bevonden worden te vereysschen.

Heden waren weder veele Hottentoos met haer vrouwen bij 't fort gecomen, daeronder eenige strantloopers, die met Herry de beesten mede hadden helpen wech steelen. Echter lieten ons niet blijcken, dat wij wisten daermede schuldich aen waren, maer deden haer neffens de Saldanhars oock soo veel tractement als vermochten, met broot, aracq, tabacq ende pijpen; wetende ons te beduyden, dat Herry met onse beesten ver 't land in gedreven was, ende dat de Saldanhars grootte vreese had aengejaecht, ende wijs gemaeckt, alsse met haer beesten quamen, wij se tot revengie souden wech nemen ende haerlieder volck doot slaen. Maer alsoo nu 2 à 3 mael ter contrarie bevonden hadden, dat haer van ons niet als alle vruntschap gedaen wierd ende weder 3 à 4 beesten gelijck vergangen saysoen geruylt hadden, was hare beschroomtheyt overgegaen, genegen blijvende binnen cortte dagen met al haer vee ende huysen bij ons te comen, om voor coper eenige te verhandelen etc., waertoe tot meerder aenlockinghe deselve soo veele door goede tractementen ende minnelijcke bejegeninghen animeerden, als van onser sijde vermochten. Maer 't quaeste is, dat men 't volcq van de schepen qualijck can vande luyden houden, jae derven sommighe schippers (discrete luyden) wel seggen, dat se (geen beesten genouch van

ons na haer sin crijgende) met honderden mannen te landewaert in willen gaen om beesten te schieten, ende, soo se de Hottentoos niet verruylen willen, haer aff te haelen ende diergelijcken meer, als bij geteyckende ende gerecolleerde attestatie can bewesen worden.

Op den namiddach de voorsz. gecommitteerde wederom comende, rapporteerden, dat de meergenoemde officieren seer qualijck hadden willen getuygenisse geven, maer echter noch op 't laeste verclaert ende geteyckent, dat den schipper wel droncken hadden gesien op den 14^{en} December ende oock te vooren; maer dat onbequaem geweest was sijn dingen waer te nemen, ofte yts deshalven bij versuympt, costen niet seggen. Relateren wijders onse voorgemelte gecommitteerdens, dat langhs soo meer bemerckten, dese luyden tegen haren schipper dapper ingenomen waren, ende uyt alle dingen genouchsaem bleeck, dat se haer van den selven t' eenemael hebben soucken meester te maecken, wel hem voor schipper houdende ende erkennende, maer nochtans niet meer authoriteyt te laeten als sij wilden, waer van de blijcken mettertijt noch meer sullen moeten openbaren; altoos isser dit van, dat se hem niet gaerne souden gehoorsaemen als 't behoort, dierhalven oock nodighe redressementen sullen moeten beraempt worden, eer van hier scheyden.

Soo soude oock den opperchirurgijn, volgens eenighe aenclachten, wat slordich met de medicamentkist ende eenige patienten omgegaen hebben: des alles door onsen opperchirurgijn van 't fort ende de verdere onderchirurgijns van 't schip lieten visiteren, omme ons van 't een ende 't ander goet rapport te doen, gelijck dan geschiet ende van onsen chirurgijn getuycht is, dat met de medicamentkist niet qualijck, maer met 2 patienten door den genoemde scheeps-oppermeester wat slordich gehandelt was, d' eene een breuck

aen den arm ende d' ander een apastimatie[1)] aen de knie hebbende, wesende den gebroocken arm t' eenemael versuympt: sulcx den patient van 't Vlie aff noch niet genesen wesende, grootte pijne ende ellende is lijdende. Soo waren oock noch al meer onbehoorlijcheden van denselven meester voor den dach gecomen, van dat sijn schipper (na de patienten vragende) vrij inobedientelijck doorgaens hadde bejegent ende geseyt hem geen reden te geven hadde, ende diergelijcke meer: alles breder blijckende bij de documenten daer van sijnde.

Sondach den 11^{en} d^{o}.

Fray weer ende windt als voren. Wierden ons weder op nieuws eenige verclaringen aen landt gebracht van den hoochbootsman, schieman, derdewaeck, oppertimmerman, corporael ende lanspassaet, waerbij te kennen gaven, dat tot de teyckeninge van seecker geschrift ten laste van haren schipper, aen ons overgelevert, t' eenemael waren misleyt, ende hare intentie nergens anders toe was streckende, als eenlijck om getuygenisse te geven van de moeyten tusschen den ondercoopman Born ende den sieckentrooster voorgevallen, maer in 't alderminste niet om haren regerenden schipper eeniger maten te beschuldigen, alsoo van hem niet anders wisten te seggen, als dat sich geduyrende dese voyagie in sijn scheepsregeringe hadde gedragen als een schipper toestaet etc.; soodat al eenige beginnen affvallich te worden, ende langhs soo meer schijnt te sullen blijcken, dat den opperstuyrman, sargeant, onderstuyrman ende constabel principael hun hebben soucken meester van den schipper te maecken, ende haer selffs 't hoochste commande ende regeeringe van 't schip t' approprieren: nae allen 'twelcke noch naeder sal geïnquireert worden etc.

1) lees: apostema.

12^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren. Is bij den raedt besloten, door de eergister gestelde gecommitteerdens alle de voorgaende stucken ende verdere noch onbeëedichde attestatien te laeten recolleren, omme ons dan noch nader bij interrogatorium van alles dinstinctelijck te informeren ofte andersints te procederen, als de saecke ende noot sal vereysschen.

De voorsz. gecommitteerden dan, des avonts wederom comende, brachten mede seecker memoriael, gehouden principael bij den stuyrman ende sargeant, die daer noch in besich was te schrijven, ende om over te leveren seer qualijck aen wilde, in 'twelcke van dat in 't Vlie gelegen hebben ende geduyrich de gansche reyse van dagh tot datum aengeteyckent staet alles wat in de cajuyt in ende buyten haer presentie gedaen ende gesproocken, mitsgaders des schippers doen ende woorden, die sij gesien, gehoort ende niet gesien ende niet gehoort hebben, vrij naergesift sijn, in vougen alles 'tselve blijckt, sijluyden t' eenemael tegen haren schipper met een bijsondere passie sijn ingenomen geweest; maer dat den schipper oock heel suyver soude sijn, can oock niet uytgevonden worden, in vougen de saecken nootsaeckelijck redres vereysschen ende wel te wenschen ware, datter meer schepen op de rhede lagen, omme wat verschansinge te maecken ende d' eene van d' ander te separeren.

Op dato hebben 2 jonge bulletjens geruylt, ende seyden d' inwoonders, dat haest met veel meer vee aencomen sullen; maer sullen geen koebeesten meer bij ons cunnen gehandelt worden, soo geen ontset van plaetcoper crijgen; tot schaepen hebben dun draet genouch, maer de koebeesten strecken wat beter voor 't gemeene volcq.

13^{en} d^{o}.

Harde valwinden uytten Z.Z. Oosten, waerdoor niet costen aen boort varen, ende beleth bleven

verder te besoigneren in de saecken van 't verhaelde schip de Vrede.

Heden geen werck cunnende doen in 't leggen van de stormpaelen etc., vermits de harde winden, soo hebben 't volcq voor 't moeyelijck haelen van de gemelte stormpaelen, omtrent 2½ mijll van hier, vereert 50 ponden tabacq ende 15 flapkannen Spaense wijn, om 't hart eens te laeten ophaelen.

14^{en} d^{o}.

Noch all even ongestuymich weer, derhalven 't volcq met picken ende houwelen aen een parcklandt van omtrent een mergen groot stelden, om de wildernissen uyt te roeyen, ende daervan noch een thuyn voor d' E. Comp^{e} te prepareren, alsoo bemercken al veele thuynen sullen van noode hebben, vermits d' uytcomende scheepen (veel met scheurbuyckige ende siecken beladen) vrij wat consumeren.

15^{en} d^{o}.

Schoon, stil, warm weer. Heeft den raed beslooten, om 't schip niet al te langh op te houden, de interrogatorien tot verder enqueste van de opgeresene questien des schips de Vreede (dewijle doch blijcken genouch hebben) nae te laten, ende partijen door gecommitteerdens te laeten ondervragen, off oock ymant meerder tot elkanders laste ofte verdedinge wisten in te brengen, als breeder bij resolutie daerover specialijck genomen.

Voormiddachs vingen in ééne treck een schoone soo wel van 4 à 5000 stucx herders, daer 't schip de Vreede voor 't volcq 1100 stucx van toesonden, ende de rest lieten insouten, om voor d' onse dagelijcx te schaffen.

16^{en} d^{o}.

Smorgens schoon weer met stilte. Sijn, conform resolutie heden genomen, den schipper ende scheepsofficieren van de Vreede aen landt ontboden, ende den stuyrman van 't galjot soo langh, om ordre te houden, op d^{o} schip gelaten, omme deselve op

yder articul van haer gehouden memoriael ende vertooch specifice te verhooren, dewijle doch gister weynich ter degen bescheyt hebben willen geven, ende den sieckentrooster oock niet heefft begeeren ander antwoort aen de gecommitteerde te doen, als dat sich op Batavia met wijser wilde beraden; daermede genouchsaem te kennen gevende, den raedt alhier niet suffichant genouch soude wesen om de voorgevallen moyten, particulierlijck tusschen hem ende den ondercoopman Born, aff te handelen, die nochtans t' eenemael op sijn pladt valt ende vrij oitmoedich met schultkenninghe corte expeditie versouckt etc.

's Namiddachs sijn de gemelte officieren van de Vreede op yder articul dinstinctelijck verhoort, ende bevonden dese dagelijcxe aenteyckeningen, door den sargeant, Jan Rogencamp, al van in 't Vlie aff gehouden waren, mitsgaders veele onnosel geteyckent hadden dingen, daer protesteren noyt van geweten hebben, ende volghens dien vrij misleyt sijn.

17^{en} d^{o}.

Den raedt deser fortresse wederom vergadert sijnde ende merckende, dat den tijt vast deur liep ende aen 't affhandelen van de voorsz. questien noch vrij wat wercx vast was etc., soo is geresolveert, om dit schip daer niet expres nae op te houden, de verdere proceduyren te staecken, ende alle de stucken, genomen informatien etc., onder couverte van onse missive, met dit schip na Batavia te senden, omme bij d' Ed. Heer Generael ende Raeden van India vorders in gedaen te worden, als haer Ed. sullen bevinden te behooren. Ondertusschen is oock goet gevonden den opperstuyrman, sargeant, onderstuyrman ende constabel, de principale van de moeyten wesende, buyten hare bedieninghe (sonder gesach) over te laeten varen, als oock den ondercoopman Willem Born, omdat den sieckentrooster van d^{o} schip onschuldich

geslagen ende qualijck getracteert had, ende om 't schip in goede ordre over te brengen, onsen 2^{en} persoon, den ondercoopman Jacob Reyniersz, onder de qualité van coopman, daer als formeel opperhooft op te stellen, om oock den schipper in sijn bevolen ampt ende regeeringe te helpen maincteneren, ende wijders te doen ende helpen doen wat tot behoudenisse van 'tselve schip ende den meesten dienst van d' E. Comp^{e} bij voorval van saecken sal comen te vereyschen. Soo sijn oock op dato den bottelier ende de 2 quartiermeesters met den cuyper van 't voorsz. schip gecondemneert, drie mael van de rheede te vallen met 100 slagen voor de mast, over dat metten anderen bedectelijck wijn uyt 't ruym gestoolen hadden.

Sondach den 18^{en} d^{o}.

Schoon, stil, warm, sonneschijn weer, als de vorige dagen.

19^{en} d^{o}.

Weer ende windt als voren, maer op den dach, voorhaelde sententie aen 't schip de Vreede even ter executie gestelt sijnde, begond 't seer hardt te wayen uytten Z.Z. Oosten, met extraordinare harde valbuyen over den Taeffelbergh, schijnende schier alles te sullen aen stuck ende onder de voeten wayen, welcke harde winden

den 20^{en} d^{o},

noch al even seer aenhielden, sulcx dat geen vaertuygh van off na boort coste comen, tot tegen den middach, doen begond 't heel te bedaeren, maer even nae noen weder soo hardt aen te nemen, datter 't schip om moste blijven leggen: soude anders desen dach mogen 't seyl gaen hebben.

21^{en} d^{o}.

Weer ende windt noch al even hard als gister, insgelijcx

den 22^{en} d^{o}.

23^{en} d^{o}.

Fray weer ende 't windeken uytten N. Westen, waerdoor 't schip noch belet wiert onder zeyl te gaen.

24^{en} d^{o}.

Weer ende wint als gister, maer tegen den avont begond vrij aen te coelen uytten Z.Z. Oosten, daer 't schip de Vrede mede onder seyl gingh, ende noch al fray bij daech buyten geraeckten; d' Almogende wil het geluckich ende behouden op Batavia laeten arriveren. Amen.

Sondach den 25^{en} d^{o}.

Noch al harde Z.Z. Oostewinden, tot teghen den middach liep de wint westelijck in zee; doch in de bay variabel.

26^{en} ende 27^{en} dito.

Idem, tot op den namiddach creghen harde Z.Z. Ooste valwinden, ende rapporteerden ons bosvolcq, dat seecker trop Saldanhars wel met 11 à 1200 stucx koebeesten ende schapen tot omtrent een mijll nae herwaerts aen 't fort waren, onder dewelcke meest al onse affgestoolen koebeesten gesien ende bekendt hadden; item oock die geene, welcke aen 't wechvoeren waren handadich geweest, behalven alleen onsen gewesen tolcq Herry, die se niet vernamen, roepende de Saldanhars, dat wij bij haer souden comen met cooper: souden ons beesten verruylen. Edoch off deselve niet eenich verraet door instigatie van meergeseyden Herry in 't sin hebben, is niet al buyten bedenkinge; altoos dat is seecker, als ons costen meester wesen, souden om 't coopers halven weynich werck maecken eenige van ons om den hals te brengen; oock sijn wij heel destituyt van plaetcooper, mitsgaders van dick draet, mede soo sober versien, dat wij niet boven 5 à 6 koebeesten ten hoochsten souden cunnen handelen, vermits sijluyden voor 't dunne draet niet als schapen willen geven, diese jegenwoordich wel 't minste bij haer hebben, ende dierhalven ons uytgaen bij haer weynich vruchts soude baeren, alsoo jegenwoordich tot nieuwe aenlockinge wat liberael int ruylen van beesten dienen te vallen, sulcx vermits ons gebreck van plaetcooper onvermo-

ghens sijn, ende dierhalven beter achten voor alsnoch van haer wat aff te blijven, ende die gene, welcke aen 't fort verschijnen, 'tsij met off sonder vee, soo veel tractement te doen als mogelijck is, ten eynde deselve hare beschroomtheyt metter tijt wat meer moge vergaen, ende wij ondertusschen tijt winnen omme nodich ontset van plaetcooper uyt 't patria in te wachten, door mancquement van 'twelcke de handel jegenwoordich principalijck stil staet: souden anders al onderstaen hebben, op haer dickmael versouck onsen persoon bij haer te presenteren, op hoope van haer weder met hun vee aen 't fort te locken, daer se nu uyt vreese van haer begane roverije en moorderij (hoewel 't ons voor hun niet laeten schijnen aen te trecken) niet wel derven comen.

28^{en} d^{o}.

Heel windrich weer uytten Z.Z. Oosten met vehemente harde valbuijen uytten Taeffelbergh, waerdoor aent fort al weder niet coste gearbeyt worden, ende dierhalven ons volcq nae 't bos sonden om eenige houten tot beddingen van 't geschut etc.

Ende dewijle de Saldanhars al doorgaens niet afflieten van te bidden, dat men doch met cooper souden bij haer overste comen om beesten te ruylen, ende langhs soo meer bemerckten, dat uyt bevreestheyt met haer vee soo nae als vergangen jaer niet weder dorsten bij 't fort verschijnen, sonden, nevens 19 wel g'armeerde soldaten, onsen sieckentrooster Willem Barentssz (haerluyden bekent ende gewendt), met ons laeste dick ende oock wat dun cooperdraet derwaerts, om soo veel beesten ende schapen voor te ruylen als mogelijck was, beneffens wat broot, wijn, tabacq ende pijpen tot haerluyder tractement etc.

Ondertusschen hebben wij aen 't fort een silversmith int werck gestelt, om uyt seecker gevonden minerael te ondersoucken, off silver uyt sal cunnen getrocken

worden, sijnde reede soo verde dat al tot een beter specie als thin gecomen is.

's Namiddachs quam den sieckentrooster wederom aen 't fort met 2 koebeesten van deselve, die ons affgestoolen sijn, ende waren dese Saldanhars gansch niet graegh om te handelen, soo verleden jare aen dese troup oock ervaren hebben, apparent gelijck als doen oock nu door instigatie van Herry, die met desen capiteyn geallieert is, als anno passado mede genouchsaem ervaren hebben, ende nu soo claer als den dach sien, alhoewel hem persoonelijck nochte oock den capiteyn, maer niemant anders en vernamen als den capiteyn sijn vader, wesende een seer out ende bijsonder swaerlijvich veth man, welcke verleden jaer de gansche tijt bij Herry, onder 't faveur van ons fort gewoont had, ende nu capiteyn van desen ganschen troup volcq ende beesten scheen te wesen, waeronder all onse affgestoolen beesten waren, item oock alle de watermans ofte strantloopers, nevens een van Herrys vrouwen, die dooff is ende alle desselffs kinderen, onder welck oock een meysjen, dat bij ons gewoont ende den naem van Eva gecregen had. Gemelten ouden man was met een vrouw aen 't fort gecomen, doen den sieckentrooster de gemelte 2 beesten geruylt had (vrij duyrder als te vooren om aen te locken), quansuys om die tijdingh te brengen ende insonderheyt om wat cooper ende tabacq tot vereeringe te crijgen, dat hem tot meerder aenlockinge oock gaven, nevens soo veel tractement van wijn ende broot etc. als vermochten, cunnende van den selven niet anders verstaen als dat Herry niet bij haer, maer verde 't lant in wech was. Maer ons gevoelen is, dat hem denselven nevens den capiteyn achter eenige bosjens heeft verborgen gehouden, uyt vreese dat men hem bij de cop soude vatten, sulcx haer nochtans verseeckerden

dat wij niet doen souden, hoewel 't qualijck te sien is, ende 't gemoet sooveel heeft als verdragen can, dat ons beesten ende de schelmen, diese gestoolen hebben, moeten voor oogen sien ende noch daer en boven vruntschap bewijsen, in plaetse van ons gerechtelijck te revengieren ende betalingh te nemen voor de geledene schade affront ende moorderije aen 't christenbloet, waervan ons jegenwoordich aen desen schuldigen troup volcq ende beesten (wel 12 à 1300 ende omtrent 5 à 600 schapen in getal wesende) soo treffelijck souden cunnen guaranderen, dat een lust soude sijn, ende eens voor al (mits d' aentelingh) genouch hebben om Comp^{s} aencomende schepen ende volcq hier ter plaetse overvloedich te ververssen ende spijsen, alsoo doch boven 50 persoonen niet sterck sijn, die wij met 14 à 15 coppen sonder slach off stoot wisten in ons gewelt te crijgen, waer voor deselve (d'onse onder haer 20 persoonen g'armeert vernemende) oock all vrij bevreest waren, wel hondertmael vragende off men hun off haer beesten wouden wech haelen, sulcx haer van d'onse gewesen ende te verstaen gegeven wierd van neen, maer (thoonende cooper en tabacq) dat wij se sochten, als vergangen saysoen, daervoor te handelen, doende deselve met het mede genomen broot ende wijn mede soo veele tractement als vermochten.

Ende dewijle wij bemercken, dat se dus nae weder vrij aencomen hebben, voor dese mael niet geresolveert haer eenich hinder te doen, hoewel van desen troups volcq dagelijcx veele overlast lijden, als mogende niemant ontmoeten die oovermogen, off plunderen haer cael ende dreygen de geene, welcke haer wat tegen stellen, datelijck met de hasegaey op de borst te vermoorden, in vougen hare quade ganghen qualijck langer verdraechelijck vallen, ende dat men deesen schuldigen trop eens betaelden, souden misschien

wel wat beter coop geven, nemende tot ons de beesten tot verversinge ende spijsinge als vooren, ende hare persoonen omme als slaven in de kettingh te gebruycken, tot brandthoudt haelen ende andere noodigen arbeyt, tot ontlastinge van onse Nederlanders, die doorgaens te onverdraegelijck veel overlast van dese schelmen lijden moeten, waertoe wij oock dagelijcx van ons volcq aengemaent ende versocht worden. Item oock bevinden niet een raetspersoon die 't tegenstemmen soude, waeromme het oock niet derven eens in raetspleeginge ofte de minste deliberatie brengen, alsoo wij daertoe haest overstempt souden worden, hoewel der onses gevoelens oock weynich aen gelegen was, alsoo dan eens soodanich in 't vee souden sijn, dat noyt meer, ofte altoos seer weynich, van nooden hadden, ende aengaende de handelinge van oliphants tanden off muscus etc. mercken der dit van:

Dat dese natie te luyde is om daer moeyten om te doen, ende [zij] al de tanden, diese weynich genouch aenbrengen, maer bij de wech vinden, soo oock uyt haer genouch vernemen.

Gelijck mede den muscus off cevet, die sommighe aen den hals dragen, crijgen uyt eenige catten, welcke sij insgelijcx bij de wegen doot vinden off somtijts in een strick vangen, geen kennisse hebbende nochte moeyten willende doen om aen te houden, maer gebruycken 't vleys tot haer spijse.

Sulcx oock van de struysveeren remarqueren, in vougen langhs soo meer bevinden, van die coopmanschappen in honderden jaeren qualijck meritable quantité te becomen sal wesen, ende op desen troup onse gerechtelijcke revengie al nemende, d' andere, als wel wetende de redenen waerom, haer des niet eens aentrecken souden, derhalven niet vreemt ware onse heeren meesters op dit poinct eens gelieffden te de-

libereren, sullende aenstaende saysoen ons deselve schoone occasie, om gerechtelijcke revengie ende guarant te haelen, niet minder als nu mancqueren, ende wij ondertusschen soo verdraechsaem vallen, tot die tijt dat derselver noodige ordre daerop inwachten mogen. Wij hebben oock soo veel te doen als vermoghen, dat ons volcq van dese natie cunnen affhouden, om den overlastshalven als voorsz.: per memorie.

Voor den avondt sijn wij persoonelijck noch eens gegaen nae 't geberchte, omtrent de plaetse daer 't vooraengetogen minerael gevonden hadden, met eenige picken, houwelen ende koevoeten, sommige steenen aen stucken ende uyt de gront crijgende, mitsgaders nae 't aensien beter als de voorige in grootte quantité bevindende, waervan diverse sorteringen (extraordinaire glinsterende) medenamen, om te proberen watter in steeckt.

't Bleeff desen nacht soo vehement uytten Z.Z. Oosten wayen, dat dochten al de huysingen souden op d' aerde pladt te neder hebben geslagen geworden, dat den

29^{en} d^{o},

noch al even stijff aenhield, ende begonnen op dato de redout bij de Souterevier, van tackebossen (als kribwerck op den Rhijn) op een santduyn te maecken, tot meerder deffencie van de bay, ende principalijck om vijanden het landen met canon tusschen 't fort ende de Souttervier te beletten, sulcx met geschut van 't fort ende de gemelte redout, tegen den ander schietende, al bequamelijck hopen te sullen cunnen doen, mitsgaders oock achter de boschjens langs strant in embuscade soldaten houden, om d' aen lant comende boots waer te nemen etc.

Maer mosten, vermits de harde windt ende volgens dien 't stuyven van 't sandt, voor den middach noch uytscheyden, alsoo de oogen soo vol cregen, dat niet

sien conden; des 't volcq aen 't ompicken en uytroyen van de wildernissen stelden, om thuynen van te maecken.

's Namiddachs sonden onsen sieckentrooster voorsz. weder na de verhaelde Saldanhars, om te sien wat beesten costen handelen, alsmede oock om eenige potten (mogelijck sijnde) van haer te ruylen, daer 't geseyde minerael in souden proberen te smelten; dat sich vertoont silver ende gout in te hebben, 'twelcke (Godt gunne) soo ten besten uytvallen mach, tot soulaes van Comp^{s} hier dragende oncosten, amen.

Den sieckentrooster des avonts thuys comende, bracht weder 2 koebeesten mede, ende rapporteerden, dat dese gemelte Saldanhars haer desen dach niet wilden binnen de cringh van hare huysjens hebben, omdat se hier niet toegelaten wierden binnen 't fort te comen, 'twelck dese schelmen om haer trouwloosheyt nochtans niet dient ingewillicht; wouden oock seer qualijck tot handel comen, wijsende nae 't geberghte, dat daer veel volcqs met overvloedich vee lagh, welcke binnen weynich dagen stonden aff te comen.

30^{en} d^{o}.

Stil, heet weer. Vielen met een goeden moet weder wacker aen de redout te arbeyden, ende lieten op dato een partye south haelen uyt de soutpannen, die soo vol schoon wit sout laegen, datter wel een paer goede fluyten hare ladinge souden cunnen becomen.

Ultimo d^{o}.

Weer ende wint als voren. Sonden weder deel volcqs uyt om soudt, ende quamen ondertusschen eenige Saldanhars bij 't fort met 2 koebeesten; maer dewijle geen plaetcooper ofte dick draet nae haer sin hadden, costen se niet handelen, drijvende deselve wech; maer 's namiddachs keerden met één koe wederom, die ter nauwernoot met veele moeyten noch voor dun cooperdraet cregen.

's Nachts begondt seer hardt te wayen uytten Z.Z. Oosten.

Februario.

Sondach Primo d^{o}.

's Morgens schoon weer tot 's namiddachs. Doen begondt al weder vrij hardt te wayen als gister; maer

den 2^{en} d^{o},

smorgens wederom schoon weer, 't luchjen aen dese sijde N. West ende aen d' oversijde van de bay Z.Z. Oost, redelijck stijff aenkoelende. Hebben op dato 't galjot de Roode Vos sijn affscheyt gegeven nae 't Dassen-eylandt, omme den bouchouder Verburch van daer op t' ontbieden t' onser adsistentie in verscheyden saecken, ende in desselffs plaetse wederom derwaerts g' ordineert den provisionelen adsistent Jan Woutersz, om de robbenvanghst waer te nemen ende wijders soo veel robbenvellen ende schelpen over te brengen, als laeden sullen cunnen. Gister ende van dage waren de inwoonders met hunne beesten bij honderden in 't gesicht, omtrent ¼ mijl van 't fort weyden; maer alsoo vermercken, dat wij geen plaet noch dick draetcooper meer hebben, wilden deselve daer niet mede aen de marckt comen, ende schapen hadde dese troup weynich, daeromme daer oock niet graegh schenen aff te scheyden, in voughen den handel van koebeesten, door mancquement van plaetcooper, jegenwoordich heel stil staet, ende soo in cortten daervan uyt 't Patria niet gesecondeert worden, staet geschaepen datter niet één beest voor de retourvloote sal te geven sijn, ende worden de vruchten in de thuynen van de jegenwoordige langh gecontinueerde ende noch al duyrende extreme droochte ende hitte soodanich verbrant, dat wij sorgen van 'tselve oock al sober sal vallen.

Tegen den avondt cregen de windt aen dese sijde

van de bay oock uytten Z. Zuyt Oosten, daer 't galjot noch mede uytliep.

3^{en} d^{o}.

Smorgens schoon, warm, stil weder, ende tegen den nacht harde Z.Z. Oostenwinden, met grootte valbuyen over den Taeffelbergh.

4^{en} d^{o}.

Smorgens noch al even harde winden, ende extreme droochte, waeromme 't volcq, niet cunnende door 't overvloedich stuyven aen 't fort ofte redout arbeyden, nae 't bosch stuyrden om balckjens (daer claer wordende gemaect) te haelen, tot de beddingen van 't canon, dat tot dato noch maer op losse plancken hebben cunnen stellen, waerdoor der al veele om den hals geraeckt ende gebroocken sijn.

5^{en} d^{o}.

Was 't weer heel bedaert, soodat met de redout weder costen voortvaeren, daer heden de poort al geseth ende de baterijen op begonnen wierden claer te maecken; maer begond tegen den middach soo hard te wayen uytten voorigen houck, datter weder mosten uytscheyden ende branthoudt voor de cocx laten halen, dat hier met grootte moeyten geschiedt ende doorgaens veel wercx beleth.

6^{en} d^{o}.

Smorgens weder stil, soodat ons met 't werck aen de redout besich houden costen; ende hebben van dage van een steen, omtrent een kindts hooft groot, gecregen 1 maes ende 5 condrijn swaerte fijn silver, sijnde omtrent 10 stuyvers in wardye, ende wanneer men wat in de gront begint te comen, hebben 't vertrouwen, dat vrij beter minerael sullen vinden, sijnde dit maer van een steenclip (boven d' aerde staende) tot een prouff maer affgehouden: deshalven oock voornemens sijn, siende datter met veele moeyten noch silver uyt gecregen hebben, wat meerder moeyten om te doen, ten welcken eynde oock ordre stellen om instrumenten te maecken tot pottebackers gereetschap, om smeltcroessen ende andere noodiche-

den te maecken, ende in 't bos houtcoolen te branden etc.

7^{en} d^{o}.

Stil, warm weer als gister. Sonden 5 man nae 't geberghte met picken ende koevoeten, om een gadt te maecken ende alsoo in de gront te comen, ende ondersoucken, hoe 't onder d' aerde met 't minerael gestelt is.

Den verleden nacht waeren eenige Hottentoos aen de redout geweest, meenende datter geen volcq op was ende alsoo 't ijserwerk van de poort etc. daer aff te steelen; maer de schiltwacht, haer vernemende, ende d' andere soldaeten daerop voor den dach comende, waren deselve weder wech geloopen. Dit sijn al van Herrys g'allieerde, die onse beesten onder de hare hebben, van dewelcke soo veele overlast lijden, dat qualijck langer verdraegelijck is, ende dierhalven niet vreempt was, dat men desen hoop aen een cant hulp, verstaende niet dat men haer souden dooden, maer met haer beesten nae ons nemen, ende tot slaven gebruycken aen d' eylanden tot de robbenvangst etc. Sullen eer niet gerustelijck met d' andere inwoonders (seer eenvoudich sijnde) cunnen omgaen, soeckende desen niet anders als steelen ende rooven wat se cunnen, sonder dat een schaep ofte koebeest (diese wel de schoonste van allen hebben) willen verhandelen, als dat sieck, lam ofte gebreckelijck is; per memorie.

's Namiddaghs begond wat te wayen uytten westelijcken handt, waermede tegen den avondt hier wel ter rheede retourneerden 't galjot de Roode Vos, mede brengende op onse ontbiedinge ende ordre den bouchouder Frederick Verburgh, ende in desselffs plaetse d' opsicht over de robbenvangst aen 't Dassen-eylandt gelaten hebbende den provisionelen adsistent. Jan Woutersz.

Brachten mede 6 verckens traen, nevens 5373 stucx d^{o} vellen, cleyn ende groot, ende rapporteerden gemelte Verburgh, dat niet boven 2 à 3 weecken langer soude gaende te houden wesen, vermits het daer (door 't dagelicx opvangen) al heel cael wierd; hebbende 't volcq vrij gemurmureert over den vuylen ende stinckende arbeyt, in vougen al wat moeyten gehadt hadde, omme deselve in ordre ende dissipline te houden, edoch door statueeren van exempel aen eenige van de principaelste belhamers, was 't noch al tamelijck gerustich toegegaen ende jegenwoordich 't volcqjen al fray gewent geworden. D' onse hadden verleden maendach dicht bij 't Dassen-eylandt 2 schepen vernomen, die vermits de Z.Z. Ooste winden niet costen opcomen ende dierhalven in zee gesteecken waren: wensten dat de gelegentheyt hadden geweten van daer onder 't eylant te cunnen anckeren off in de bay van Saldanha, van waer se alle dagen met een noorlijck windeken (op dese custen veel wayende) tot haer gemack cunnen comen, soo met ons galjot dickmael ervaren hebben; sijnde beoosten 't Dassen-eylandt, mitsgaders oock in de mont ende diep in de bay van Saldanha, de schoonste rhee (voor cleyn ende grootte schepen) van de werelt, ende passeert niet eene weeck off wayen altijt noorlijcke ende westelijcke winden, waermede in een halff etmael, wat meer off min, na de wint deurkoelt, tot haer gelieven tot in dese Taeffelbay cunnen opcomen; per memorie.

Gaven desen avondt aen den schipper van 't galyot noch ordre om sich per eerster gelegentheyt van d' inhebbende schelpen, traen ende vellen (in bossen latende binden) t' ontlaeden.

Heden is oock de redout, den 29^{en} verleden begonnen, t' eenemael vaerdich geraeckt ende 2 twaelffponders daer op gebracht, waermede, als oock 't canon

van 't fort, nu hoopen 't landen met boots tusschen hier ende de Soutereviere al vrij te verhinderen, mitsgaders oock de rheede te bevrijden.

Ons bosvolcq brachten tijdinge, dat Herrys geallieerde omtrent een mijl ver met haer vee vertrocken waren, willende hopen, nu dese aen 't vertrecken sijn, dat andere, gelijck vergangen saysoen, weder aen comen ende grager wesen sullen om te handelen als desen trouwloosen troup geweest is, welcke niet anders gesocht hebben als ons alle schade ende overlast te doen die se costen.

Sondach den 8^{en} d^{o}.

Stil weer, maer op den dach ende snachts harde Z.Z. Oostewinden.

9^{en} d^{o}.

Smorgens 't coeltjen uytten N.N. Westen. Stelden weder 3 silversmits te werck om t' ondersoucken wat in 't minerael steeckt, dat wij nu weder op nieuws hebben gevonden, sijnde harde rode aerde, schijnende als vol vijlsel van gout off silver te wesen, cunnende om van 't eerste (t' eenemael soo hard als clipsteen sijnde) yts meer te becomen, niet wel in de grondt geraecken, ende in dit op nieuws gevonden minerael soo diep graven als begeeren, ende soo hier wat insteeckt, sullen in een maent meer van cunnen crijghen als van 't ander een gansch jaer. De Heere geve dat wij yts mogen vinden tot soulaes van Comp^{s} hier dragende oncosten.

Savonts doncker comen hier aen 't fort 4 inwoonders van andere troupen, als de vorige, met 3 schapen ende lammekens, die haer redelijck civil affhandelden, wesende dese luyden seer eenvoudich ende fray om mede om te gaen, derhalven haer oock de sackjens met broot vulden, ende elck met een dronck wijn vereerden tot meerder aenlockinge. Soo compt hier desen avont oock uyt 't patria, Gode loff, wel ter rhede de pinasse 't Calff, met de Vreede, Draeck, Naerden

ende 't Lam gelijck uytgeseylt, nevens missive aen ons van den 31^{en} May uytte camer Amsterdam, van inhouden als per de voorige schepen becomen.

Hadden aen St. Jage aengeweest, 8 dooden gehadt ende jegenwoordich wel in de 20 siecken te coy; maer den Draeck (daer verleden vrijdach noch jongst waren geweest) hadde alsdoen al over de 20 dooden gehadt ende meest al sijn volcq sieck te coy, item oock den schipper, sulcx dat genouchsaem onmachtich was, ende te vreesen is door swackheyt qualijck vermogens sijn 't schip langher te regeeren ofte hier te brengen. Edoch willen hopen, Godt de Heere haer bijstaen ende aen dese ververschplaets in corten helpen sal, waerna wij oock gestadich laten uytsien, om haer in 't gesicht crijgende ende mogelijck sijnde, soo veel hulpe toe te stuyren als sullen vermogen, 'tsij met sloupen ofte 't galyot, soo best sullen cunnen.

10^{en} d^{o}.

Fray weer ende een noortwestelijck coeltjen, waermede den Draeck al ogenblick tegemoet sagen; maer desen dach, hoeseer daer nae lieten uytsien, niet vernamen. Quamen veel inwoonders op 't schieten van 't schip bij 't fort van Herrys vrunden, willende al nae boort om den buyck vol te haelen, maer wesen haer, dat ons schapen ende beesten souden brengen, waerop in antwoord te verstaen gaven, datter ander inwoonders op comende wegen waren met beesten, ende sij de hare niet verruylen nochte misschen wilden, opt welck haer weder beduyden, dat die ons beesten brachten, nae boort souden gaen ende andere niet, ende soo voorts al lachende ende spelende malcander met praetjens over ende weder payende. 't Is jammer, dat wij geen plaetcooper hebben; in gevalle daer van versien waren, souden geen koebeesten mancqueren; maer daer hapert het nu aen.

't Nieuw gevonden minerael door de silversmits int

vuyr gehadt ende haer best gedaen hebbende is niets in gevonden geworden, derhalven ordre stelden om van 't voorige steenachtige minerael, daer al wat uyt gecregen hebben, nochmael preuve te nemen.

's Nachts gaff den Almogende een frayen reghen, 't eerste wel in 7 weecken, waerdoor de vruchten op 't landt vrij verdort waren, ende nu door Godes genadigen zegen weder fray staen op te luycken.

11^{en} d^{o}.

Hield den regen noch al fray aen, tot halff voormiddach met noortwestelijcke coelte, ende quamen van dage eenige inwoonders met een koebeest, daer hun sommige watermans ende van Herrys vrunden weder bij vouchden. Mochten anders vrij civil gehandelt hebben; maer nu hadden door derselver quade instoockinge al veele spels eer 't bequamen. Echter cregen 't noch voor 't dunne cooperdraet, maer seer beswaerlijck ende vrij duyrder als ordinaris.

Lieten al weder op 't geberghte uytsien nae den Draeck, die niet verde van de wal can wesen ende met dese westelijcke coelten behoort te voorschijn te comen; maer is noch niet vernomen.

Tegen den avondt begond al weder vrij uytten Z. Zuyt Oosten te waeyen, met droochte, item den

12^{en} d^{o}

tot smiddachs begond al weder te stillen, ende brachten ons de uytkijckers alsdoen tijdinge dat een schip achter den Leeuwenbergh hadden gesien, ende alsoo wij wel dachten dat het den Draeck soude wesen, sonden den schipper van 't galyot derwaerts, omme den selven met onse Biscayse sloup vol volcqs te recht te helpen, ende binnen de bay te lootsen, gelijck met 't Calff oock gedaen hadden. Maer aen boort gecomen sijnde, begond de wint weder uytten Z.Z. Oosten hard aen te nemen, sulcx dat se onder 't Robben-eylandt ten ancker liepen, om morgen vrouch met een noortwestelijck windeken (veeltijts met 't op-

comen van den dach hier wayende) in de bay te comen, dat den Almogende wil laten gelucken. Amen.

13^{en} d^{o}.

Smorgens noch al Z.Z. Ooste harde winden, die op den dach wel wat ophielden, maer tegen den avondt al weder aenvingen, waerdoor 't schip van 't Robben-eylandt noch niet coste opcomen. Ondertusschen rapporteerden ons de silversmits, dat nae veele aengewende debvoiren gansch niet uyt 't minerael hadden cunnen vinden, meenende oock 't geene op den 6^{en} deser daeruyt gecregen hadden geen recht silver te wesen, dewijle wel goet schijnt op de touts, maer niet aen de steeck, gevende roock van sich ende swart wordende als 't vuyr daer aen compt. Echter sonden deselve heden uyt om van 't minerael een goede dracht te halen, omme na Batavia te senden, ten eynde aldaer eens mach geprobeert worden alsoo wij dencken de rechte rafineerders ofte mineurs hier niet te hebben.

14^{en} ditto.

's Morgens heel stil weer ende tegen den avondt al weder harde Z.Z. Oostenwinden, die 's nachts soo vehement over den Taeffelbergh quamen vallen, dat alles scheen aen stucken ende onder de voet waeyen. Den Draeck van 't Robben-eylandt noch niet coste opcomen.

Sondach den 15^{en} ditto.

't Luchtjen variabel, quam 't schip den Draeck, Gode loff, des namiddachs wel ter rhede, vol siecken ende scheurbuyckige ende bijnae onmachtich de zeylen te regeeren, hebbende door informatie van den schipper van 't galyot (hem aen boort gesonden als voorsz.) van 't Robben-eylandt, dewijle daer geanckert lagen, wat eijeren ende peguyns gehaelt tot ververssinge, ende rapporteerden denselven, dat dese schapen, verleden saysoen daerop geset, al tot 11 aengeteelt ende daer en boven noch één vol jongh was, mitsgaders soo veth dat qualijck cos-

ten voortgaen, waeromme oock voornemens sijn, siende dat se daer soo wel aerden ende hier doorgaens meer sterven als aenteelen, eenige meer daerop te planten, ende alsoo een formele schaepsweyde van d^{o} eylandt te maecken.

Seyde wijders, dat onse Biscayse sloep, die wij met den schipper van 't galyot vol volcqs tot adsistentie hadden aen boort gesonden, daechs voor eergister int wenden van 't schip in de gront geraeckt ende verongeluckt was, waermede nu alle beyde onse sloupen quijt sijn, t' onser grootte incommodatie: per memorie.

16^{en} d^{o}.

Weer ende wint als gister. Is den Draeck wat nader aen 't landt op de rhede gecort, alsoo gister door de stilte niet wel dicht genouch costen aencomen.

17^{en} d^{o}.

Betogen lucht met Z. westelijcke coelte, ende teghen den nacht wat regen.

18^{en} d^{o}.

Hard ende drooch windrich weer uytten Z.Z. Oosten.

19^{en} d^{o}.

Noch al even fel aenhoudende.

20^{en} d^{o}.

Smorgens stil, maer op den dach al weder hard uytten ..... wayende, op dato is den opperstuyrman van de pinas 't Calff bij den Raedt deser fortresse, gesterct met die van de schepen, gedeporteert van sijn qualiteyt ende gecondemneert om gekielt ende alsoo sonder gagie met d'eerste retourvloote nae 't patria gesonden te worden, over dat met opseth ende coelen moede, sonder emportante bewegende oorsaecke, den onderstuyrman sijn maet, Dirck Janssen, op d^{o} schip over taeffel sittende, met een mes seer verradelijck ende deerlijck in de oxelen onder de armen hadde gequest, waervan volgens des meesters rapport al prijckel hadde geleden te sterven, als breeder bij de sententie daerover gevelt.

Desen avont gaven 't galyot de Roode Vos sijn affscheyt om nae 't Dassen-eylandt te gaen, ende van

daer te haelen alle de vellen ende traen, die in voorraedt mochten weesen, om met de te verwachten retourvloote nae 't patria te senden; ende alsoo jegenwoordich de robben daer meest opgevangen waren, gaven oock ordre 't volcq mede te brengen, om de robben weder wat te laeten aengroeyen etc.

21^{en} d^{o}.

Bleeff noch al even seer uyt den selven houck wayen, ende vertrock tegen den avont gemelte galyot nae voorsz. eylandt ten fine voorsz.

Sondach den 22^{en} ditto.

Noch al stijve Z.Z. Ooste coelte, tot teghen den middach begond heel fray ende stil weer te worden,

Den 23^{en} d^{o}.

Noch al continuerende met extreme hitte ende droochte, tot groot nadeel van de vruchten in de thuynen, die daerdoor veel verdorren ende verbranden.

Heden is de verhaelde sentencie aen den gemelten opperstuyrman van 't Kalff ter executie gestelt.

24^{en} d^{o}.

's Morgens stil weder met betogen lucht, op den dach de windt Zuyt-westelijck, waermede des naemiddachs hier wel ter rhede retourneerden 't galyot de Roode Vos, met over de 2000 stucx grootte ende cleyne robbenvellen, nevens 5 vaten traen, die wel meer souden cunnen becomen, maer sijn in de oude vaten qualijck te bergen ende bewaren, dierhalven wat cement ende clinckert uyt 't vaderlandt wel noodich hadden, om daertoe backen onder d' aerde te maecken, hoedanige clinckert in dese 2 scheepen den Draeck ende 't Calff genouch sijn, maer vermits onder al de ladingh op de kiel leggen, hebben ons niet g' amuseert deselve daer uyt te lichten, vermits de schepen dan in de plaetse weder ballast haelen ende t' eenemael ontlossen moeten, dat te grootten retardement veroorsaecken soude. Op dato vingen die van 't Calff wel een halve boot vol schoonen haringh, daer

wij omtrent duysent stucx van ingesouten hebben, vallende heel schoon ende, ingesouten sijnde, de schoonste peeckelharingh van de werelt; doch hebben noyt soo veele gelijck, maer telckens niet boven 3 à 4 stucx onder een school herders gevangen, die dan ingesouten hebbende heel delicaet bevonden, ende jegenwoordich een goede versnaperingh voor d' opperhooffden van d' aenstaende retourvloot wesen sal.

25^{en} d^{o}.

Smorgens stil weer met betoogen lucht, ende als gister op den dach Noort Westelijcke windt, vrij stijff uytter zee aencoelende, waerop teghen den avont een schoonen reghen volchden, die den ganschen nacht ende oock

den 26^{en} d^{o}.

's morgens, noch al fray aenhield, tot treffelijcke verquickinge van de vruchten ende moescruyden in de thuynen, die door de langh gecontinueerde droochte ende extreme hitte verdort ende verbrant waren.

27^{en} d^{o}.

Smorgens fray, groysaem weer met sonneschijn ende somtijts wat regen, maer tegen den nacht harde Z.Z. Ooste drooge winden.

Ultimo d^{o}.

Idem harde Z.Z. Oostewinden, op den dach wat affnemende, met heete sonneschijn.

Op dato den Raedt deser fortresse, op 't versouck van de schippers van de hier ter rhede leggende schepen Draeck ende 't Kalff vergadert, mitsgaders door deselve voorgestelt sijnde de navolgende persoonen, die sijluyden in overledens ende qualijck gecomporteerde persoonen hare plaetse provisionelijck hadden gesurrogeert, waervan wegen derselver goet comportement goede getuygenisse gaven, ende dierhalven de confirmatie versochten, - Is bij den Raedt (versterct met de schippers der verhaelde schepen) goet gevonden, deselve in hare bedienende ampten te confirmeeren, bij halveringh van gagie toe te legghen als te weeten:

Meyndert Harmansz, van Amsterdam, derdewaeck, met 26 guldens 's maents bescheyden op 't schip den Draeck, ende gesuccedeert in d' onderstuyrmans bedieningen, 29 guldens per maent, primo Martij ingaende.

Jacob Buy van Baert, constabelsmaet, à 14 guldens op d^{o} schip mede bescheyden tot de derdewaeck, in plaetse van Meyndert Harmansz, 20 guldens.

Pieter van Delff, bootsman, à 8 guldens op 't Kalff, tot kocxmaet in d' overleden Reyer Pietersz plaets, 11 guldens.

Gerrit Hansz. van Swol, bossch^{r}, à 12 guldens op 't Kalff, in d' overleden constabelsmaet Symon Cornelisz. van Ossanens plaetse, 13 guldens; alle ingaende als boven op primo Martio voorsz.

Sondach primo Martio.

Schoon, lieffelijck, sonneschijn weer; ende wierd ons geseyt datter een dooden walvis, omtrent 1 ½ mijl van 't fort, in dese bay tegen 't strant was aengespoelt, dat wij den

2^{en} d^{o},

weer ende windt als gister, mitsgaders een matroos, genaemt Gerrit Bruyne, overleden sijnde, eens nae toegingen, ende bevonden van grootte ende fatsoen als Noortcaper walvis, redelijck dick van speck ende vol baerden, welcke baerden den

3^{en} d^{o},

met goet weer als vooren, daer wederom nae toegaende, eenige lieten uytsnijden, maer bevonden deselve al te cleyn, ende de grootste qualijck soo cloeck als de lichste in Groenlandt vallen, waeromme daer uytscheyden om geen moeytten te vergeeffs te doen; souden 't speck oock wel tot traen gebrandt, mitsgaders daer aff wel 40 à 50 quarteelen traen gebrant becomen hebben, maer hadden geen vaten bequaem om in te bergen, weshalven, als oock om de grootte stanck, die van hem gaff, den traen mede moesten laeten blijven.

Maer de Hottentoos staande wacker achter, begraven verscheyden stucken speck in 't sandt.

4^{en} d^{o}.

Stil weer met betogen lucht, ende op den dach westelijcke coelte met weynich regen, item den

5^{en} d^{o}.

tot snachts, begond wat uytten Z.Z. Oosten te wayen, met eenige valbuyen over den Taeffelbergh.

6^{en} d^{o},

smorgens noch al aenhoudende. Heden tijdinghe becomende van ons bosvolcq, dat Herrys g'allieerde met hun beesten wederom bij de mosterblaaden (omtrent een mijl van hier) lagen, sonden onsen sieckentrooster met wat cooper ende tabacq weder derwaerts, nevens wat broot ende wijn, om haer met eenen wat tractement tot meerder aenlockinge te doen, ende te vernemen off genegen waren met ons te handelen. Daer comende bevond' heel weynich vee, ende niet boven 200 koebeesten ende omtrent 1 ½ hondert schapen bij haer, te verstaen gevende al haer beesten van de Vismans (Soaqua onder haer genaemt) gerooft waren, wijsende aen veele persoonen verscheyden quetsuyren, die in den crijch gecregen hadden, cunnende derhalven van hun beesten ofte schapen niet missen; maer indien noch plaetcooper hadden gehadt, souden daer wel eenige koebeesten tegen hebben willen ruylen; maer 't dunne draet (dat wij genouch hebben) stondt haer niet aan als voor schapen, diese nu niet missen wilden, ende derhalven niet meer als een moy kalffjen cregen voor omtrent 2 ℔ dun cooperdraet.

Dese Hottentoos waren wacker besich met traen branden van 't speck van de dooden walvis, die in dese bay aen strandt gedreven was, 'twelcke sij berchden in gedroochde trompas, die men hier bij ende omtrent de Caep comende siet drijven, ende overal op strandt spoelen, daer se wesen dat haer selffs mede smeerden, ende, als broot van ons cregen, daer in sopten ende alsoo aten.

7^{en} d^{o}.

Noch al drooch, windrich weer uytten Z.Z. Oosten, hebbende desen nacht vrij harde valbuyen gewaeyt over den Taeffelbergh, waerdoor alles schier scheen onder de voet te sullen waeyen.

Op dato stuyrden den sieckentrooster ende sargeant met haer 15^{en} weder 't landt noch wat verder in, omtrent 3 ½ mijl van 't fort, daer wij vernomen hadden, dat een ander troup inwoonders lach met vee, omme te vernemen off die wat beter van beesten ende schapen souden willen affscheyden; teghen den avont wederom comende, rapporteerden, dat niet hadden cunnen vinden off vernemen.

Sondach den 8^{en} d^{o}.

Noch even hard buyich weer uyt Z.Z. Oosten.

9^{en} d^{o}.

Schoon, stil, sonneschijn weer. Namen op dato de schippers van de schepen Draeck ende 't Calff haer affscheyt, omme metten eersten goeden windt, die Godt verleenen mochte, onder zeyl te gaen, ende hare reyse nae Batavia te vervolgen, des haer onse missive ende annexe pampieren aen Ed. Heeren Generael ende Raeden van India ter handt stelden, ende van ververssinge op hare reyse nae behooren versagen.

10^{en} d^{o}.

Noch al stil weer, waerdoor de gemelte schepen beleth gebleven desen dach noch t' seyl te gaen; ende quamen heden eenige Saldanhars (g'allieerde van Herry) met een overste, die door becomen quetsure sijn knie 't been heel krom gewassen was, versouckende dat onsen meester hem tot sijn voorige gesontheyt wilde helpen, den welcken daertoe moet hebbende, is den gemelten Hottentoos sulcx toegestaen, ende den chirurgijn bevolen sijn uytterste debvoiren tot genesinge aen te wenden, ten eynde dese luyden daerdoor te meer aen ons verbonden, geaffectioneert ende gewent mochten worden etc.

11^{en} d^{o}.

's Morgens stil weer met betoogen lucht, ende op den dach frayen regen, 't luchjen uytten N. Westen.

12^{en} d^{o}.

Idem, tot even na den middach begond op te claren ende uytten Z.Z. Oosten redelijck te coelen, als wanneer de schepen Draeck ende 't Calff onder seyl gingen, ende fray de bay uyt geraeckten; nemende gemelten Z.Z. Ooste coelte tegen de nacht vrij wat hard aen, met grootte valbuyen over den Taeffelbergh,

13^{en} d^{o}.

's Morgens noch al continuerende; edoch wierd voor den middach noch heel stil, als wanneer van de uytkijckers tijdinge cregen, dat den Draeck noch dicht onder de wal van stilte lach en dreeff, ende 't Calff al uyt het gesichte was, sulcx wij persoonelijck uytgaende selffs oock alsoo bevonden; wat baet nu het wachten hier in de bay soo langh na den anderen, dewijl soo haest buyten quamen, datelijck van malcander affgeloopen sijn.

Tegen den avont quam den Draeck weder binnen, rapporterende aen den schipper van 't galjot (derwaerts hadden gesonden om te vernemen, watter mochte haperen), dat den verleden ganschen nacht, omtrent de clip tusschen 't Robben-eylandt ende hier leggende, op groot pryckel van daerop te vergaen, hadden gedreven, ende in de nanacht 't Calff van hem was geraeckt, ende alsoo nu door de stilte ende groove deyninghen van zee heel na del wal quam te sacken, had geresolveert met bouchsaerden[1)], ende alsoo best conde, dese bay weder in te loopen.

's Nachts begondt seer hard uytten Z.Z. Oosten te wayen met felle buyen over den Taeffelbergh, die den

14^{en} d^{o}

's morgens, noch al even hard aenhielden,

1) *boegseeren*.

ende alhoewel dit een goede wint was voor den Draeck om een goet stuck in zee te geraecken, ende denselven desnietjegenstaende echter bleeff ten ancker leggen, sonder dat met de boot coste aen landt comen, soo deden een canonschoot van 't fort tot seyn, dat met dese goede windt soude 't zeyl gaen, waerop omtrent 2 uyren daernae van dese rheede scheyden ende in cortten uyt het gesichte raeckten; d' Almogende wil hem, als oock 't Calff, behouden op Batavia laeten comen. Amen.

15^{en} d^{o}.

Noch al ongestuyme harde Z.Z. Ooste winden, met stijve valbuyen over den Taeffelbergh, ende extreme droochte.

16^{en}, 17^{en} ende 18^{en} d^{o}

stille heete sonneschijn. Heden is bij resolutie goet gevonden, alle de oyen van onse schapen op 't Robben-eylandt te setten ende de rammen hier te houden, om voor de aencomende schepen te slachten, behalven 3 à 4, dieder altijt van de beste tot de voorteelinge gelaeten sullen worden, vermits doch bemercken, dat se daer seer treffelijck aerden ende beter voort setten als hier in de Taeffelvaley, daer se door 't overvloedige water veel tijts gellich ofte ongans worden, ende vrij meer versterven alsse aenteelen cunnen, behalven die ons oock dagelicx veel van 't wilt gediert, hoe nau daerop laten passen, verscheurt worden. Ende opdat sich niemant ende verstoute (gelijck sommige van de aencomende Comp^{s} schepen wel hebben derven dreygen) daer bij nacht off ontijden eenich aff te haelen, is oock verstaen 4 à 5 man aldaer te laten om wacht te houden, ende met eenen van de weynige robben aldaer vallende, oock de vellen ende traen op te gaderen. Om alle 't welcke in treyn te brengen, den bouchouder Fredrick Verburgh is gelast mede te gaen, om oock te speculeren, offer geen bequame gront is te besayen,

ende een waterputh als op 't Dassen-eylant te maecken, mitsgaders een bequame loots voor 't volcq ende schaepen om 's nachts in te verschuylen, waertoe riedt ende houdt uyt bos wert bij der handt gehaelt, om ten dien eynde mede te geven.

19^{en} d^{o}.

Warme sonneschijn met weynich koelte, als de voorige dagen, uytte westelijcke handt.

20^{en} d^{o}.

Idem tot savonts, begond hard te waeyen uytten Z.Z. Oosten, met fellen valbuyen over den Taeffelbergh.

21^{en} d^{o},

ende

22^{en} d^{o}

noch al aenhoudende.

23^{en} d^{o}.

Smorgens fray, stil sonneschijn.

24^{en} d^{o}.

Smorgens stil, mottich; snamiddachs de wint uytten Z.Z. Oosten comende, is 't galjot de Roode Vos, ten eynde voormelt, onder zeyll gegaen, ingenomen hebbende 19 oyen ende een jongh rammeken, dat noch soogh, nevens parthye riet ende houdt uyt bos, om een loots voor de schaepen ende de daerblijvende luyden te maecken.

Op dato hebben (de steenbackerij in alles claer gemaeckt sijnde) d' eerste steen laten vormen van seer bequame cley, hier dicht bij 't fort gevonden; maer alsoo der 't volcq noch wat onervaren in was, is 't voor eerst soo hard niet voortgegaen; doch staet nae alle apparentie wel te succederen, als wanneer dan voornemens sijn alle de huysingen binnen 't fort van steen brantvrij ende soo hecht te laten maecken, datter noyt meer omkijcken nae wesen sal, alsoo deselve van 't verbroeyde lichte

houtwerck (uyt vaderlant mede gevoert) doch qualijck 3 jaren langh staen sullen cunnen.

25^{en} d^{o}.

Smorgens noch al harde Z.Z. Ooste winden ende valbuyen over den Taeffelbergh; edoch wierdt tegen den middach heel warm weer, 't luchjen uytten N. Westen.

26^{en} d^{o}.

Warm sonneschijn weer, met N. Westelijcke luchtjens; maer tegen den avont al weder harde Z.Z. Ooste winden, die den

27^{en} ende 28^{en} d^{o}

noch al aenhielden.

Palmsondach den 29^{en} d^{o}.

Stil weer met betoghen lucht, waerop 's namiddachs vrij harde donder, blicxem, regen ende hagelvlagen volchden, ende teghen den nacht weder bedaerde.

30^{en} d^{o}.

Smorgens doncker, betogen lucht met stilte, ende sagen 't galjot de Roode Vos van 't Robbeneylandt onder seyl gegaen, dat tegen den avont met een Z. Westelijck luchtjen hier ter rhede quam, mede brengende, om ons te monsteren off te verthoonen, een onderjarigen ram (over 10 maenden een zuychlammeken hebbende geweest) nevens 4 oyen ende 1 ouden ram, door ons op 't Robben-eylandt geplant, welcke soo extraordinaire veth, dat te verwonderen was, ende soo groot als een clouck jarich kalff, met een staert, well omtrent 30 ℔ swaer, wegende 't heele schaep 170 ℔, ende rapporteerden d' opperhooffden van 't galjot, dat van de 6 schapen (over thien maenden daerop geseth) jegenwoordich 13 in 't leven ende 3 gestorven bevonden hadden, sulcx dat 4 oyen in die cleyne tijt hebben voortgebracht 10 jongen, dat voorwaer treffelijck is, ende dierhalven wel meriteert, d^{o} eylant met een baterij ende 2 sesponders stucken daerop, nevens 7 à 8 man te besetten: want apparent is binnen een jaer off 2 (maer eenichsints weynich handel van schapen vallende) soo veel op dat eylant voort te teelen, dat altijt genouch sullen hebben om Comp^{s} schepen overvloedich tot ververssinge mede te dienen, alwaer 't dat niet één koebeest meer kregen: alsoo de schapen daerop 't minste wel soo clouck vallen als een groot kalff, ende hier in de Taeffelvaley sterven se geheel uyt, vermits d' overvloedige nattic-

heyt der revieren, behalven die ons noch alle dagen van tijghers ende leeuwen ende jackhalsen onthaelt ende verscheurt worden, daer se op 't Robben-eylant t' eenemael van exempt sijn, alsoo daer geen ander wilt gediert als slanghen bevinden, die deselve, soo bemercken, geen quaet doen, ende d' onse oock gelast sijn t' eenemael, soo veel vermoghen, uyt te roeyen; ende bij vers water cunnen se oock niet comen, hebbende d' onse met grootte moeyten ende soucken daer een schoonen puth gegraven, dicht bij de loots van rieddack daerop geseth, de grondt een bare clip ofte rotsteen omtrent 7 voet diep wesende, daer extraordinare schoon water aen allen canten uytcompt, ende oock soo overvloedich, dat apparent bij verlegentheyt schepen selffs daervan souden connen gedient worden; maer 't landt is, vermits sijn santachticheyt, t' eenemael onbequaem om te bebouwen.

Soo en waren de robben daer oock soo overvloedich niet, dat om traen off vellen daervan op te gaderen te pijne waert soude wesen. Echter hadden een cleyn cooper ketelken (van een scheepsketel gemaect) daerop gestelt ende ordre gelaten om, conform onse last, van de robben evenwel sooveel vellen ende traen op te gaderen als mogelijck was, ende soo der alle daghen maer 10 stucx gevangen worden, can de gagie ende cost van 't daer leggende volcq noch altoos wel 6 dubbelt uytgewonnen worden, alwaer 't dat yder vel maer een gulden waerdich was.

Met dese 20 schapen, die wij nu op gemelte eylant onder opsicht van 4 man geplandt hebben, isser jegenwoordicht 33 stucx, ende hebben der hier aen landt noch 10 rammen, die der altemalen ten eersten mede op menen te setten, omdat se hier cleyn ende mager blijven, ende daer groot ende veth worden, om aff te haelen alsse van nooden hebben, bij welckers aentee-

linge in cortten, als voornoempt, dat eylant vrij sal vermenichvuldicht worden, tot geen cleynen dienst van d' E. Comp^{e} ende accomodatie derselver hier aencomende schepen t' harer nodige ververssinge.

In de gemelte van boshout ende riet opgestelde loots quamen de schapen haer voor de reghen verschuylen, ende woonden d' onse aen d' eene cant, welcke loots om de schapen halven, alsse wat vermenichvuldigen, mettertijt al sal moeyten vergroot worden; sijnde voor eerst door den bouchouder Verburgh aen 't aldaer blijvende volcq dese navolgende ordre gelaten, luydende als te weten:

> Memorie ofte corte instructie voor den Corporael Martus Robbeljaert, tegenwordich op 't Robbeneylant sijnde, waernaer hij hem sal hebben te reguleren.

Dewijle door ons alhier alles in ordre gestelt ende ten effecte gebracht is, sult Maendach aenstaende de twee Francen aen robbenvangen stellen, Ul. daer altijt mede bij laetende vinden, opdat alles in goede ordre mach toegaen en gehouden werden. Soodra dan deselve geslagen ende gevilt sijn, sult het speck door Louys, daer sijnde, laeten affsnijden, ende soo veel opgaderen tot dat telckens een keetel vol coocken cunt, alle 'tselve latende geschieden op de maniere als Ul. tot distincte reysen door ons voorgedaen ende gewesen is.

Ende alsoo wij tsedert ons aenwesen alhier gesien ende bemerckt hebben de voor desen opgestelde schapen vrij wilt vallen ende geen trachtinghe naer dese nieuwe schapen hebben, maer integendeel daervan seer schuw sijn, mitsgaders daer dwers van aff loopen, sult deselve door den schaepen wachter bij den anderen doen houden, dat om een dach 4 à 6 te doen

sal wesen, als wanneer deselve bij een gewendt sijnde, Ul. alle avonden sal toetellen en nevens dien rapport doen, hoe 't met deselve staedt, daer selve mede wat acht op slaen moet, wat jongen datter geworpen ende noch te werpen sijn, wel toesiende ende belastende dat geenige derselver (insonderheyt die eerst jongen geworpen hebben) gemolcken werden: want deselve de melck van haer oude quijt raeckende en weynich water om te drincken vindende, souden pericul loopen van te sterven, alsoo 't seecker is deselve soo niet groeyen sullen, dan off de melck behielden, daer veel aengelegen is.

Wat middel Ul. aenwenden moet om d^{o} schapen helder ende schoon te houden, sult door de schapenwater voorsz. alle dagen drooge groente in den stal doen dragen, ende deselve 2 à 3 maell 's weeks schoon maeckende, mitsgaders de mest, groente en vuylicheyt bijeen vergaderen, om 'tselve tot mestinge van eenige percquen landts bij tijt en wijle te mogen gebruycken; alle 'twelcke soo doende, sullen de beesten voor ongemack ende vuylicheyt mogen bevrijt ende 't sterven derselver alsoo voorgecomen werden. Mitsgaders te belasten ende wel toe te sien, dat niet geslagen ofte 't minste leet geschiede, waerdoor soude mogen om den hals geraecken, dat door den schaepenwachter ofte ymants anders (om 't genoth van 't vlees) wel soude te vresen sijn, en dierhalven u toesicht vooral bevoolen blijft. En ofte 't geviele eenighe van meergenoemde schaepen ('tsij jonck ofte outh, als geseyt) om den hals raeckten ofte door sieckte off andersints quamen te sterven, sult deselve (t' uwer gerusticheyt en verantwoordingh) doen bijeen begraven, ter tijt ende wijle dat Ul. die aen ymant van 't fort comende mocht thoonen, door welcke middel ghij in 't minste geen schelmerij sult te vresen hebben etc.

Ende omdat Ul. seecker in alles mocht gaen, sult dagelijcx goede notitie houden van alle 't geene datter passeert en voorgevallen is, insonderheyt van 't getall en aentelinge der schapen, mitsgaders wat robbenvellen en traen becomen hebt, alle 't welcke met een brieff niet vergeten moet aen den Commandeur van 't fort te schrijven, daermede bijsonder aen gelegen is.

Voor alle saecken wel op u hoede sijnde, dat door u volcq (als bij u selffs) moet goede wacht gehouden werden, soo bij nacht als bij daghe, verstaende alsser schepen in de bay (dat wel weten cunt) off hier aen 't eylant leggen, opdat deselve niet opt onversiens bij ontijden off andersints, met haer boots aen 't eylandt comende, u de schapen soucken aff te haelen, 't geene lichtelijck van de orangh lammen ofte thuysvaders (licht volcq wesende, de goede ongeprejudiceert, die nae den duyvel noch sijn moer niet en vragen, dat u selffs genouchsaem bekent is) met force (als ghij 't met goedicheyt niet wilde laten volgen) soude cunnen geschieden. Daer gesamender handt soo veell tegenweer met reden ende woorden sult soucken te doen als mogelijck is, vooral u niet te laeten payen met eenige praetjens, dat last van den Commandeur van 't fort voorsz. hebben, off met eenige giften van aracq etc., maer ter contrarie u in alles thoonende, als ghij volgens eer ende eedt schuldich ende gehouden bent te doen, voor alle saecken vernemende van wat schip off schepen de boots comen ende hoe de opperhooffden derselver schepen haer namen sijn, dat voor alle saecken met d' eerste gelegentheyt den Commandeur, van 't fort voornoemt moeten laeten weten, opdat daerinne bij tijts soude mogen versien werden etc.

Dit dan alle 't geene sijnde, dat wij Ul. voor ditmael weten te ordineren, sult selve dan soo veel in u is, promptelijck achter volgen, ende daer yets bij ons in

vergeten sijnde, dat Ul. noch soude moghen voorvallen, sullen 'tselve aen u goet beleyt bevoolen laeten.

Hier dan mede ten eynde sijnde, willen Ul. in de bewaeringe des Alderhoochsten bevoolen laeten.

Aen 't Robben-eylandt desen 28^{en} Martio 1654, onder stont: ter ordonnantie van den Commandeur Riebeecq, was geteyckent Fredrick Verburgh.

Ultimo d^{o}.

Smorgens regenachtich weer, met Z. Westelijcke coelte.

Aprilis A^{o} 1654.

Primo d^{o}.

Weer ende windt als gister.

2^{en} d^{o}.

Smorgens mottich, maer 's naemiddachs heel windrich weer uytten Z.Z. Oosten, met stijve valbuyen over den Taeffelbergh; ende is op dato goetgevonden, om oock de rammen op 't Robben-eylant te setten, dewijle bemercken, dat deselve daer soo extraordinaire veth ende groot worden ende ter contrarie hier seer qualijck groeyen willen, maer door de overvloedige natticheyt der revieren veele ongansch ende gellich worden ende daerdoor heel onder blijven.

Item onse conijnen in een kooy, 9 stucx hebbende, op d^{o} eylant mede te planten, op hoope daer in de duyn ende santachtige gronden wel voorteelen sullen, alsoo der hier langh ende veele vergeeffse moeyten mede gehadt hebben. Ende omme te proberen, off men de verckens (door mancquement van cost oock niet wel voort willende) met robben- ofte peguynsvleys souden cunnen voeden, is den schipper van 't galjot gelast, mitsgaders de schapenwachters op 't eylandt aengesz. partye robbenvleys tot op aenteelen te laeten droogen ende peguyns mede te brengen, om alhier met 't affval van coolsblaeden, loff van wortelen, rapen ende ander groente, voor deselve dagelijcx te laten coocken, alsoo van de uyt patria aencomende schepen

sooveel gort off erten niet cunnen becomen, dat op thiende deel ons volcq daermede tot toespijs can gedient worden, die deshalven den meesten tijt de mont moeten open houden met de moescruyden uytten thuyn, alle dagen 2 mael met wat gesouten speck ende vleys geschaft wordende, alsoo op haer rantsoen broot ende vleys dagen alleen, niet uyt honger ende aen soo swaeren arbeyt cunnen worden gehouden, als hier noch dagelijcx te doen valt. Ende vermits een nieuwe plaetse sij, voor eerst niet aff te nemen staet, ende sijn onse zegens oock soo slecht gestelt, datter qualijck een vis langher mede te vangen is, dierhalven wel 3 à 4 nieuwe jaerlicx van nooden hadden, t' onser grootte accomodatie ende soulagement in de montcosten, ende alsser dan rijs in plaetse van broot toe hadden, waren de luyden vrij oncostelijck den buyck te vullen, dat nootsaeckelijck aen de Nederlanders wesen moet, sal men der arbeyt van hebben. Doch als 't soo coste verstaen worden, soud' men veel oncostelijcker de landtbouwerij, robbenvanghst ende alle anderen nodigen arbeyt met slaven, voor de slechte cost van rijs ende vis, off robben- ende peguynsvleys alleen, sonder gagie cunnen laeten doen, die van Madagascar, nevens den rijs in eene voyagie, wel te haelen ende seer civil te negotieren waren, waerdoor hier eenlijck maer Nederlanders hoeffden te leggen tot besettinge ende waerneminge van tochten ende wachten, dat nu soowel den eenen als den anderen doen moet, omdat soldaet noch matroos uytten noodigen arbeyt noyt gespaert hebben, maer gelijck als noch gecontinueert daer even gelijck ende gestadich aen gehouden worden.

3^{en} d^{o}.

Smorgens, den voorhaelden Z.Z. Oostenwindt noch continuerende, is den schipper voornoempt al voor dach de gemelte rammen ende conijnen per de opgeboeyde boot nae 't Robben-eylandt gevaeren.

4^{en} d^{o}.

Smorgens schoon, helder, stil sonneschijn weer, met grootte hitte ende drooghte; ende quam op den namiddach de boot wederom van 't Robben-eylandt, hebbende de schapen ende conijnen daer gelaten, die datelijck in de santduynen liepen, ende de schapen bij malcander, wesende tsedert 't vertreck van 't galjot noch al een geworpen, soo datter nu 44 stucx oyen ende rammen op sijn, waervan eenige gelubt, ende oock sommighe door 2 Hottentoos (ten dien eynde mede geweest) de staerten hadden laeten affsnijden, daer wij schoon braet veth aff maeckten, om in plaetse van boter tot de spijs te gebruycken.

Brachten na onse ordre oock wat peguyns ende robbenvleys mede, omme te proberen, offer de verckens mede sullen te voeden sijn, ende soo de retourvloote niet haest verschijnt, sullen wel genootsaeckt worden peguyns te haelen, om oock 't volcq te eeten te geven, alsoo erten, boonen ende rijs al glad op is, ende met die gort boven 14 dagen niet duyren sal, wordende bovendien oock veel cool 2 mael daeghs geschaft ende geconsumeert, dat de retourvloote anders te overvloediger soude gehadt hebben, echter sullen noch al genouch ende vrij meer als vergangen jaer vinden.

Paesdach den 5^{en} d^{o}.

Werm weer ende windt als gister, tot tegen den avont begond uytten N. Westen wat te koelen met regen.

6^{en} dito.

Idem N. westelijcke windt ende regenachtich weder. Heden al onse victualie nader oversien ende bevonden hebbende, [na-]mentlijck den rijs, gort ende boonen ende cadjangh teenemael door 't lange achterblijven van de retourvloote geconsumeert te sijn, behalven broot, dat noch omtrent voor 2 maenden, nevens vleys ende speck, voor 6 à 7 maenden hebben, ende dierhalven gansch ontbloot sijn, omme de luyden in haren noch dagelijcxe doende swaren arbeyt

den hongeringen buyck met eenige dagelicxe toespijs te vullen, is op dato goetgevonden, 't galyot nevens de opgeboeyde boot na de bay van Saldanha te senden, omme aldaer van de eylanden eenige vogels, peguyns ende vis te haelen, in te souten tot spijsinge van deselve, alsoo al seer beginnen te verhongeren, want op 't ransoen broot ende vleys niet en cunnen leven, ende dierhalven om den buyck te vullen genootdruckt sijn haer te eeten te geven wat wij becomen cunnen, namentlijck peguyns off andere vogels, daer anders qualijck de mont aen setten willen. Ende opdat wij voor eerst vast wat mochten hebben om den tijt van 't galyots daer toe te doene reyse te mogen inwachten, is den schipper gelast de eerste gelegentheyt waer te nemen om in der haest met de gemelte boot eerst een tochtjen nae 't Robben-eylandt te doen nevens 4 à 5 vaten, omme die van daer vol peguyns te haelen, alsoo wel cool genouch hebben, maer door de lange continuatie te veel geconsumeert wordt, ende soo doende wel te weynich voor de retourvloote overblijven mochte. Souden oock wel met vleys ende speck 2 à 3 mael daechs te schaffen de luyden cunnen voeden, maer alsoo dat voor d' E. Comp^{e} te costelijck valt, vermits de grootte consumptie daerdoor in die durable victualie te veroorsaecken, hebben liever, als voorseyt geresolveert tot de dagelijcxe cost ofte toespijs peguyns te laeten haelen, om 3 mael daechs van te schaffen, ende den honger wat uyt 't volcq te houden, opdat men se dienthalven niet en behoeft van 't noodighe werck te excuseren ende ledich laeten gaen.

Soo is den schipper voormelt oock geordonneert de schapen, in de gemelte bay van Saldanha op seecker eylant gelaeten, met eenen van daer te halen, ende in sijn herwaerts ofte wederom reyse deselve empassant mede op 't Robben-eylandt bij de andere schaepen te stellen.

Heden voor de tweede mael jarich sijnde dat wij door Godes H. geleyde met de scheepen Drommedarus, Reyger ende Goede Hoope hier ter plaetse behouden sijn aengelandt, omme dese fortresse ende colonie nae d' ordre onser heeren Meesters op te maecken ende stabileren, ende gemerkt Godt de Heere alle die saecken tot den dach van heden met veele segeningen, wel ende gewenscht heeft laeten succederen ende voltrecken, soo hebben beslooten, ende oock voor d' eerste reyse begonnen, desen dach, den 6^{en} April wesende, tot Godes eere met danckseggingheh te vieren ende voor altijt tot een vast blijvenden danck- ende bededach in te stellen, ten eynde daer bij des Heeren weldaeden, aen ons bewesen, bij ons naecomelingen noyt vergeten, maer altijt tot Godes eere, ter gedachtenisse in memorie gehouden mogen worden.

Op den namiddach stil sijnde, dat 't galyot niet coste t' seyl gaen, is den schipper met de opgeboeyde boot, ten eynde vermelt, nae 't Robben eylandt geroeyt, ende ordre gegeven aen 't galyot, dat soo haest de wint goet wort, 'tselve volgen soude, om dan die boot voorts nae de bay Saldanha etc. te verseylen, ende d' ingesouten peguyns op 't Robben-eylandt te laeten, om met onse ander schuyt dan van hier gehaelt te worden.

7^{en} d^{o}.

Smorgens den windt Z.Z. Oost, redelijck deur coelende, is 't galyot ten voorigen fine de gemelte boot nagevolcht, ende vermits den schipper met d' opgeboeyde boot nae onse ordre nu met 't galyot te samen sijn reyse sall ervorderen, als vooren, ende die gemelte vaten met peguyns op 't Robben-eylandt laeten staen, soo hebben op dato onse ander schuyt nae d^{o} eylant versonden, om die vaten te halen, als p^{r} schriftelijcke memorie haer ten dien eynde mede

gelanght, ende nae te sien onder dato deses in ons copiebouck.

Soo sijn wij op dato selffs in persoon mede eens uytgegaen, om te sien, off wij eenighe inwoonders met vee costen opdoen, ende comende omtrent 1 ½ mijl van 't fort achter 't geberchte, vernamen verscheyde troupen schaepen ende beesten, ende weynich verder een heel leger van inwoonders met vrouw ende kinderen, omtrent 100 sterck, ende alsoo sommige van selve uyt sijnde, ons met soo veele musquettiers langs in 't hangen van 't geberghte sagen aencomen, quamen sijluyden met hare hasegaeyen, pijl ende booghen dapper aengeloopen om ons de pas van haer leger aff te snijden, bestaende in 16 redelijck grootte wooningen, fray int ronde gestelt, ende met rijsbossen aen den anderen gehecht, als een borstweer met 2 openingen ofte deurganghen, daer hun vee 's morgens ende savonts uyt ende in dreven, ende voor 't wilt gedierte bewaerden, welcke vermits die stuytinghe ofte beschansinge niet wel binnen den cringh van de huysingen comen costen.

Wijluyden wat nader comende, bevonden de passagie wel treffelijck beseth met omtrent 30 fluxe karels, haer vellen ende mantels aff ende heel naect, sonder de minste belemmeringh van de werelt, versien sijnde met lustige hasegayen, pijl ende booghen, meest van de gasten, die onse beesten hadden ontrooft, welcke oock tot 3 stucx onder de haren perfectelijck bekenden aen teyckenen op deselve gemaeckt. Ende alsoo wij allenskens wat nader op haer aff quamen om derselver leger eens te besien, staecken wij tot haer de hant uyt met een vrundelijck wesen, waerop datelijck eenige bekende met de handt cussende aen de mondt toe quamen ende ons mede de handt toe staecken, mitsgaders malcander soodanich omhelsden als de

grooste vrunden van de werelt, sulcx dat wij al weder een cleet bedierven vermits hare smericheyt van den traen ende vuylicheyt, daer se haer, namentlijck de grootste, soo mede besmeert hadden, dat se glommen in de son als spiegels, 't veth bij 't hooft ende langs 't gansche lichaem heen druypende, 'twelcke schijnt haer grootste pracht te wesen. Aldus dan binnen den cringh van hare huysingen ofte leger comende, bestonden malcander met omhelsingen ende hantgevingen weder even seer te verwillecomen, maer schenen vrij bevreest te wesen, alsoo ons menichmael vraechden, off hare beesten oock wilden affnemen, te verstaen gevende dat sijluyden aen 't rooven van ons vee geen schult hadden, maer datter Herry mede verre te landewaert in gedreve was, presenterende voor cooper ende tabacq, schaepen ende beesten te willen verruylen. Maer dewijle niet mede hadden, beduyden haer, dat morgen volcq met cooper souden senden, daer se schenen nae te luysteren; edoch wy presumeren, dat hare presentatie om te handelen meer uyt vreese is geweest als uyt genegentheyt, ende alhoewel wij verseeckert wisten, dat dese principael handtdadich aen 't roven onser beesten waren geweest, mitsgaders Herrys vrou ende kinderen als oock eenige onser affgestoolen beesten onder haer sagen, soo gelieten ons echter evenwell haer te gelooven, met verseeckeringen dat wij waren gecomen om noch vaster alliantie met hun te maecken, 'twelcke met een dronck wijn 2 à 3 rontom aen mans, vrouw ende kinderen bevesticht wierd, sijluyden aen d' ander sijde ons ende ons volcq met melck ende hoonigh beschenckende, soodat hier omtrent een uyr off 1 ½ met den anderen toegebracht hebbende, wedersijts wel gecontenteert scheyden, ende wij nevens eenige van haer voorts nae 't bos gingen, daer wij overvloedich geboomte, jae heele bosschagies

vol rijpe bitter-amandelen vonden, apparent bequaem om verckens mede te mesten, gelijck men boven int landt met aeckers doet, hoedanige smaeck dese amandelen perfectelijck mede hebben, van d'inwoonders veele gehaelt ende gegeten wordende, diese eerst pellen ende dan eenige dagen in de son gedroocht sijnde op 't vuyr branden, waervan met d' eerste gelegentheyt oock eens preuve meenen te nemen.

8^{en} dito.

Smorgens fray, stil sonneschijn weder sijnde, sonden onsen sieckentrooster nevens den bouchouder Verburgh ende 10 à 12 musquettiers met wat cooper, tabacq ende pijpen na de voorhaelde inwoonders, omme te versoucken off deselve, achtervolgende hare op gister aen ons gedane presentatie, tot handel sullen willen comen; maer wat haest hadden sij, want soo haest d' onse met 't cooper ende tabacq, nevens soo weynich volcq vernamen, bestonden deselve in plaetse van te handelen, wel lustich den draeck met d' onse te steecken, stootende ende wijsende haer wederom, niet willen gedoogen, dat eens omtrent hare huysen quamen, ende alhoewel d' onse des niet jegenstaende haer even vrundelijck ende minnelijck bejegenden ende tot handel nodichden, soo affronteerden sij d' onse ter contrarie noch des te meer, stootende den sieckentrooster wel fel op de borst, ende den bouchouder Verburgh een wackeren cloncq aen 't hooft gevende, soodat ingevalle niet wat verdraechsaem waren geweest, licht een nieuwe rupture in de alliantie soude geraeckt hebben. Maer alsoo onse ordre altijts is, liever wat te verdragen als tot eenighe faictelijcheyt te comen, soo sijn d' onse, om in geen verder contentie te geraecken, daerop datelijck terugge gekeert, sonder aen ymant een stuckgen tabacq off yts te geven, aen allen 'twelcke oock volcomentlijck mercken, dat met goet doen op desen trouloosen hoop niet

te winnen weesen, maer te sijner tijt een ander gangh mede sal gegaen, ende over 't christenbloet, bij haer moetwilligen gestort, billicke revengie moeten genomen worden, als vooren meer gemelt. Want off wij nu schoon 2 van hare gequesten onder handen van onsen chirurgijn hebben om te cureren, ende wat vruntschap dat haer meer doen, sij worden maer des te stouter, jae hebben verleden weeck dicht onder 't fort, dewijle 't volcq meest binnen waren, seecker jongen (aldaer op 4 Hollantse schapen passende) wel derven bij den keel grijpen om te vermoorden ende met die schapen deur te gaen: sulcx oock souden g' effectueert hebben, ingevalle niet ymant, uyt de thuynen comende, hadden vernomen, als wanneer se den jongen los lieten ende haer hielden quansuys off se met hem speelden. Dese haere trouwloosheyt dan langhs soo meer vermerckende, lieten 't bosvolcq met noch drie soldaeten meerder bewaeren, insgelijcx onse koebeesten (12 sterck sijnde) met meerder wacht versien, om geen verder affronten subject te weesen.

Op den namiddach begond seer hart uytten Z.Z. Oosten,

Den 9^{en}, 10^{en} ende 11^{en} d^{o}

noch al aenhoudende met extraordinaire valbuyen over den Taeffelbergh.

Sondach den 12^{en} d^{o}.

Smorgens fray, stil, bequaem sonneschijn weer, ende waren desen voormiddach, dewijle onder 't sermoen saeten, al weder parthye fluxe Hottentoos met hasegaeyen bij de beesten gecomen, omme ons die, gelijck vergangen reys, weder aff te steelen ende t' ontvoeren, denckende daer niet meer als 2 à 3 man bij te vinden, gelijck se voor eerst oock niet meer en vernamen, sittende vier andere musquettiers achter eenige bossjens verhoolen, die, soo haest de gemelte Hottentoos op de beesten aenquamen, voor den dach spronghen, 'twelcke sijluyden siende, date-

lijck affhielden ende haer quansuys veynsden om wat tabacq te troggelen, gelijck hunne gewoonte is, ende dan cans siende haer personagie te speelen. Hier ende aen meer andere actien dagelicx meer ende meer vermerckende, dat desen Herrys' g' allieerde trouwloosen hoop gansch niet vertrouwen moghen, ende wat vruntschap dat men haer doet, echter evenwel niet ontsien ons in alle gelegentheden t' offenceren ende affronteren, soo hebben, omme ons selven te bewaren, de beesten met noch stercker wacht versien, namentlijck datter alle dagen ten minsten 5 musquettiers dicht onder 't fort sullen bij gaen weyden, daer voor 12 beesten, die maer hebben, weyde genouch can gevonden worden, ende ons bosvolcq oock met noch 5 cloecke soldaeten versien, omme emmers met desen gemelten trouloosen hoop buyten verwijderingh ende in alliantie te mogen blijven, soo lange ten minsten dat dese wederom een duysent beesten ende schapen bij den anderen hebben, omme die alsdan nevens haer met vrouw ende kinderen altesamen in ons macht te nemen, als wanneer uyt d' aenteelinge genouch souden hebben, ons ende d' aencomende schepen daer uyt te spijsen ende ververssen, dat tegenwoordich uytte 300 beesten ende soo veel schapen (nu maer bij haer ende de rest van hun wechgedreven hebbende) niet strecken soude ende daerom niet te pijne waert achten voor alsnoch eenich misnougen te laeten blijcken, veel min om daerop te attenteren, maer voor eerst noch al te continueren met soo veele goede tractementen ende minsaemheden aen deselve als oyt te vooren, omme haer in noch te meer vertrouwen over ons te voeden, ende alsoo metter tijt beter occasie in te wachten ende waer te nemen, om behoorlijcke revengie ende guarant te haelen, waertoe voor jegenwoordich al behoorden te resolveren, ingevalle beesten

genouch hadden om uyt d' aenteelinghe te moghen bestaen ende van de menschen, in plaetsen van slaeven, fraeyen dienst te trecken op d' eylanden int robbenvillen etc., met welck vleys men haer oock genouch sonder yts anders voeden can. 't Sal oock eens moeten geschieden, off sullen geen deech met deselve hebben, want hun al beginnen in te beelden dat wij haer ontsien, ende derft oock niet een van de andere inwoonders hieromtrent comen, soo langh desen troup hier leyt, daer seer civil mede te handelen wesen soude, gelijck vergangen jaer genouchsaem ervaren hebben, ende als men met cooper ende tabacq bij dese schelmen comen om te handelen, scheren den geck met ons, soo dese weeck noch jongst gebleecken ende op den 8^{en} deser te lesen is.

's Namiddachs quam onse schuyt van 't Robben-eylandt met 4 vaten ingesouten ende 4 à 500 levendige peguyns, om ons volcq (door gebreck van andere cost) mede te spijsen, ende schreven ons die van 't Robben-eylant, dat 2 schapen gestorven ende jegenwoordich noch 42 stucx jongh ende oudt in 't leven waren, wesende 't galyot ende d' opgeboeyde boot nae de bay van Saldanha vertrocken om noch meer gevogelte ende visch in te souten, ten eynde voormelt.

Savonts begond al weder vrij uytten Z.Z. Oosten te wayen.

13^{en} d^{o}.

Fray weer ende windt als gister.

14^{en}, 15^{en} d^{o}.

Idem, als wanneer siende dat wij niet meer als eenen dach met een vath peguyns costen strecken, ende 't galyot misschien noch wel sommige dagen mochte wech blijven, soodat ondertusschen binnen 2 à 3 dagen ten langsten daer weder souden uyt raecken, hebben op dato de schuyt met 5 vaten anderwerff nae 't Robben-eylandt gesonden, nevens mondelinge ordre aen den bouchouder Verburgh (mede

gaende) omme deselve voll peguyns in te souten, ende sooveel levendige met eenen mede te brengen als bequamelijck sullen cunnen ende mogen vervoeren, om hier te eeten. Soo hebben oock, siende de grootte consumtie ende onse soberheyt van victualie, als oock om d' eylanden van dat gevogelte niet al te cael te maecken, ordre gestelt om voortaen in plaetse van 3 reysen maer 2 mael daeghs te schaffen, namentlijck smorgens omtrent thien uyren tot de vrouch cost cool, warmoes, met weynich speck, om wat smaecks te hebben, daerin gecoockt, ende savonts yder man ½ peguyn, ter tijt ons Godt de Heere nader ontseth sal gelieven te laeten toecomen, dat principael van India verwachten, want de uyt 't vaderlandt comende scheepen niet als broot, vleys, speck, oly ende asijn te becomen is, maer gort off erten, dat de principale buyckvullinge sij, mogen deselve gansch niet ofte altoos soo weynich maer missen, datter onse hoenders, duyven ende eenden (fray aenteelende) qualijck mede te spijsen sijn, ende can ons den rijs van Batavia tot treffelijck buyckvullinge ende broot te gelijck strecken, dat oock wel thien mael oncostelijcker voor d' E. Comp^{e} valt.

16^{en} d^{o}.

Smorgens fray, stil weer, als vooren. Ende alsoo men door de schaersheyt van victualie nu begond maer 2 mael daeghs te schaffen, begonden eenige van 't volcq daer over te murmureren, ende insonderheyt eenen Gerrit Fagels van Oldenburgh, matroos, ende Evert Barentssen van Groeningen, soldaet, 't woort voerende, soo als nae haer werck gecommandeert wierden teghen d' officieren te seggen: ‘ghij cunt ons wel commanderen te arbeyden, maer sout maecken dat wij wat meer in den mondt cregen’, waerop den gemelten Evert Barentsz. had gesegt: ‘laet ons maer met alle man plat neder leggen ofte 2 à 3 den neck breec-

ken, soo sullen se ons niet meer bruyen', met meer diergelijcke opposite woorden; ende also hetselve saken waren, streckende tot beginselen van oproer ende muyterye, soo lieten hun datelijck aen beyde de voeten in d' ijsers sluyten, omme bij gelegentheyt nader g' examineert ende in de saecke geprocedeert te worden als na behooren.

17^{en} d^{o}.

Fray, stil weder, als de voorige dagen.

18^{en} d^{o}.

Smorgens doncker betogen lucht, ende retourneerden op dato van 't Robben-eylandt onse schuyt met 5 vaten ingesouten peguyns.

Soo arriveerden op den middach hier oock uyt patria 't galyot de Tulp, den 23^{en} December passado uyt Texel geseylt, sijn reyse achter Irlant om genomen ende nergens als dese plaetse aengedaen, mitsgaders onder wegen door hard weer sijn bouchspriet over boort, nevens alle desselfs ronthoundt aen stuck geseylt hebbende, ende dierhalven lustich gelapt ende gewanght hier gecomen sijnde, met aenschrijvens van onse heeren Majores, onder anderen meldende dat dit saysoen geen retourschepen hier te verwachten hebben, 'twelck uyttermaeten qualijck voor ons compt, alsoo niet boven 5 à 6 weecken broot ende geen toespijs altoos meer voor 't volcq hebben om te geven, waeromme ons oock met peguyns moeten spijsen, ende als die van d' eylanden opraecken, sorghen dat het robbenvleys sullen moeten aenspreecken, sijnde bovendien qualijck een ancker wijn meer in 't magesijn om 't volcq tot rantsoen te geven, sulcx dat het hier vrij qualijck staet ende nootsaeckelijck veele wercken sullen moeten laten stil staen, om 't volcq haer cost te laten soucken. De 2 vaten gort, grau ende wit erten met dit galyot voor de Caep comende, cunnen boven 3 weecken niet mede strecken, sullende oock de gort alleen wel dienen gehouden om de hoenders

(al over de 200 aengefockt) mede te voeden, off souden genootsaeckt sijn deselve, als oock de eende ende verckens (mede fray aenteelende) van cant aen op te eeten, dat jammer soude wesen.

Sondach den 19^{en} d^{o}.

Ongestuymich, regenachtich ende hardt buyich weer uytten Z.Z. Oosten. Gaven ordre aen d' opperhooffden van 't galyot de Tulp, hun op morgen met alle spoedt t' ontlaeden van 't gene voor de Caep in hadden, om ten eersten weder zeylreet te mogen wesen etc.

20^{en} d^{o}.

Noch al even ontstuymich weder, waerdoor geen schuyt off boots costen varen, om 't gemelte galyot t' ontlaeden.

21^{en}, 22^{en} ende 23^{en} d^{o},

insgelijcx, jae soodanich als 't dit gansche jaer noch niet gedaen heeft, met groote regenbuyen ende felle ruckwinden, sulcx dat tot geen lossen van 't galyot costen comen, als eenlijck wat provisien ende touwerck, boven op voor de handt leggende, hebbende de reste (voor dese plaetse gesonden) daerin gelaeten, ende om de retourvloote doch te mogen beloopen, geresolveert gemelte galyot met onse heeren Meesters geslooten missive, na derselver ordre voorts aen den Commandeur van de retourvloote nae St. Helena, maer ten eersten sonder eenighe vellen in te laden, aff te senden, nevens ons schrijvens ende annexe pampieren aen d' Ed. Heeren Bewinthebberen in 't vaderlandt. Ten welcken eynde 't selve galyot dan noch desen avont is vertrocken, met ordre om nae overleveringhe der geseyde pampieren aen gedachte vloote datelijck weder herwaerts te keeren, ende alsoo wij door 't verbij loopen van de retourvloote jewoordich soo sober van victualie versien sijn, dat om de luyden de mondt open te houden, peguyns ende robbenvleys moeten van de eylanden haelen ende schaffen. Soo hebben aen commandeur ende opper-

hooffden van de retourvloote p^{r} voorsz. galyot mede affgesonden ende gecommitteert den bouckhouder Fredrick Verburgh (kennisse van saecken hebbende), omme uyt onsen name van deselve te vorderen ende solliciteren, soo veele rijs, cadjangh, boonen ende aracq als uyt haeren overvloet behoorlijck sullen cunnen ende moghen missen, alsoo hier niet een corl rijs, nochte boven 3 vaeten gort ende gansch geen erten off boonen meer hebben om de luyden dagelicx van te schaffen etc.

24^{en} d^{o}.

Smorgens noch al harde Z.Z. Ooste winden, treffelijck te pas comende voor 't op gister avondt vertrocken galyot de Tulp, om de retourvloote aen St. Helena in der haeste noch te beloopen, dat Godt geve. Amen.

Heden werd doot gevonden aen 't geberghte een bosmanneken, op Batavia orangh-outangh genaemt, sijnde wel soo groot als een cleyn calff, pertinent handen ende voeten hebbende als een mensch, met lange armen ende pooten, heel ruych ende doncker grauw van coleur, die ons volcq van honger op aten, alsoo 't warmoes weynich voetsel bijbrenght.

25^{en} d^{o}.

Smorgens fray, stil, bequaem, sonneschijn weder, quamen de Hottentoos, namentlijck Herrys' g'allieerde, met hare beesten in 't gesicht omtrent een halff mijl vandt fort weyden; maer wilden niet een verhandelen, hebbende genough te doen om ons volcq daer aff te houden, als willende, omdat weynich t'eeten hebben ende sijluyden doch voor dato onse beesten gestoolen (die der oock onder sijn) ende den jongen vermoort hadden, telckens daer nae toe om hun beesten aff te nemen ende in desen soberen tijt liever gerecht ende revengie van dien trouwloosen trop haelen, als langer hongher lijden off sober te leven. Echter wordt door ons tegengehouden ende de luyden

op ontset uyt de retourvloote van St. Helena soo veel mogelijck noch gecouragieert, mitsgaders den mondt met de cool ende andere moescruyden uytten thuyn ende peguyns open gehouden, omme hun alsoo noch in redelijcke devotie ende aen 't werck doen blijven, edoch niet sonder murmuratie.

's Middags comt hier weder van de bay van Saldanha onse opgeboeyde boot, met den stuyrman van 't galyot de Rode Vos, mede brengende een vat ingesouten voghels, op seecker eylantjen in de gemelte bay gevangen, fray ende beter van smaeck als de peguyns, ende rapporteerde gedachten piloot, dat om 't harde weers ende contrarie windes halven, 8 dagen langh voor 't landt hadden gelegen ende 't galyot jegenwoordich noch onder 't Robben-eylant lach, vermits de stilte niet cunnende in de bay comen, welcke noch 20 vaeten vol ende omtrent een duysent stucx d^{o} gesprenghde vogels los in 't ruym had legghen, die ons treffelijck te passe comen ende omtrent noch een paer maenden van schaffen sullen cunnen, onderwijle wij mogen sien, off wij resolveren 't galyot nae Madagascar te senden om rijs ende aracq etc.

Sondach den 26^{en} d^{o}.

Droogh windrich weer uytten Z.Z. Oosten, waer door 't galyot noch niet coste opcomen.

27^{en} d^{o}.

Smorgens betogen lucht ende noort westelijcke coelte, daer 't gemelte galyot mede ter rheede quam, geladen als voorz. met 20 vaten ingesouten voghels, ende rapporteerden den schipper dat wel 7 à 8 Hottentoos in de bay van Saldanha hadden vernomen, maer gansch geen vee.

Aengesien wij jegenwoordich, mits 't verbijloopen van de retourvloote boven hoope, ons vrij schaers ende meest t' eenemael gansch ontbloodt bevinden van dagelicke victualie, als namentlijck gort, erten, boonen, rijs offte diergelijcke, omme 't volcq hier aen

landt 2 à 3 mael daegsch van te schaffen, ende dat 't gevogelte, 'twelcke nu gehaelt hebben op de eylanden, oock al vrij opgevanghen ende schuw gemaeckt sijn, waerdoor te vreesen is, dat men, altijt na onsen wil, qualijck meer sal connen crijgen, ofte vasten staet op deselve moghen maecken, ende noch langen tijt voorhanden is, eer wij uyt India van rijs, cadjangh, boonen of aracq eenich secours te verhoopen hebben, gelijck mede van uyt 't patria te verwachten schepen, die doorgaens soo sober van erten offte gordt hier aencomende, connen accommoderen, dat men der qualijck ons aenteteelende hoenders ende gansen mede voeden mogen; Item oock geconsidereert de wijn tot rantsoen voor 't volcq te lichten uytte vaderlantse schepen, machtighe costen voor de Comp^{ie} vallen ende India daerdoor oock niet min grootelicx ontrieft soude worden, soo ist dat wij, nae verscheyden deliberatien, in dese occurrentie ons selven moetende redden, nootshalven hebben geresolveert ende goetgevonden, omme niet in den uyttersten noot van honger te vervallen, 't galyot de Rode Vos (heden uyt de Saldanhabay hier geretourneert) ten aldereersten nae Madagascar te senden, omme ons van daer soo veel rijs, boonen, cadjangh ende aracq te halen als bequamelijck sal cunnen overvoeren. Ende alsoo wij, om 'tselve te negotiëren, van gheene coopmanschappen nae vereysch versien sijn, is verstaen te ondersoucken, offer wat onder 't volcq noch mochte schuylen van de lijwaeten etc. aen deselve verleden jaere op reeckening verstreckt, omme hun dan p^{r} contant offte op reecqueninge weder goet te doen als na behooren.

Ende dewijle 't gemelte galyot omme soodanige reyse te doen, nootsaeckeleyck eerst sal dienen wat schoon gemaeckt, 'twelck hier niet bequamelijck nochte nae behooren geschieden can, soo is oock goetgevonden,

'tselve ten dien eynde eerst na de bay van Saldanha te senden, daer men 't fray drooch can laeten bevallen, omme doch ter degen schoon gemaeckt te worden ende van daer weder herwaerts te laeten keeren, om sijn instructie ende cargasoen etc. voor gemelte voyagie te haelen etc.

28^{en} d^{o}.

Fray, stil, sonneschijn weer, 't luchtjen uytten Noort westen.

29^{en} ende 30^{en} d^{o}.

Idem Westewindt met dicke sware mist.

Mayus Anno 1654. Primo d^{o}.

Doncker, regenachtich, coudt weer met westelijcke windt, in zee harder als in dese bay deurcoelende.

2^{en} d^{o}.

Idem.

Sondach den 3^{en} d^{o}.

Sonneschijn weer met drijvende wolcken ende de windt noort-westelijck als de voorige daghen.

4^{en} d^{o}.

Idem, doncker, regenachtich weer ende windt als vooren. Gezien het Godt de Heere niet gelieffft de windt (aen 't westen blijvende) te laten dienen, omme 't galyot de Rode Vos na de bay van Saldanha te senden ende aldaer schoon te maecken, harpuysen etc., ende dat ondertusschen den tijt vast dapper deurloopt, ende de victualie alhier heel sober, sijnde machtich vermindert, als cunnende qualijck langer de hoenders ende eenden voeden, welcke derhalven tegen onsen danck van candt aen moet opeeten laeten, ...[1] 't volcq die met peguyns ende moescruyden uyt den thuyn spijsen, vermits niet een corl rijs nochte oock maer weynich gort meer

1) Opengelaten.

hebben, - Soo is verstaen 't galyot hier ter rhede te brengen ende met schrapers ende .....[1)] sooveele schoon te maecken als mogelijck

1) Opengelaten.

is, omme 'tselve op 't spoedigste vaerdich te hebben ende metten aldereersten goeden windt gevictualeert voor 9 maenden, conform onse resolutie van den 27^{en} April passado, in den name des Heeren na Madagascar om rijs ende andere provisien aff te vaerdigen, mitsgaders tot meerder deffentie te mannen met 19 off 20 coppen.

Ende alsoo hier niemandt hebben, die daer oyt geweest is, als een fransman, welcke wij niet derven vertrouwen, dierhalven wat onbekendt daer comen souden, niet wetende hoe ende op wat maniere ende waervoor de handelingen daer te doen mochte wesen, 'tsij met d' inwoonders offte Francen, welcke daer op sommige plaetsen gestabileert ende vrij sterck sijn, soo is nae overlegh van saecken verstaen gemelte galyot eerst 't eylant Mauritius te laten aendoen, dat sonder merckelijck verleth doch genouchsaem can geschieden, omme aldaer van Commandeur ende opperhooffden soodanige informatie, ende oock, nodich sijnde, eenige coopmanschappen beneffens 'tgene mede senden meer te haelen, als deselve tot de handelinge om rijs etc. noch souden mogen nodich vinden te vereysschen, waertoe wij deselve per onse missive met eenen oock dienstelijck sullen versoucken etc. ende mede geven soo veele hier hebben cunnen bij den anderen rapen als per factura d' opperhooffden te overhandigen.

Alsoo Jan Woutersz. van Middelburch in India gecomen met 't schip Orangie a^{o} 1644, voor adsistent à 12 guldens 's maendts, naderhandt verbetert geweest tot 24 guldens, ende jegenwoordich uyt India gecomen per 't schip de Provintie a^{o} pass^{o}, in qualité van adelborst, met 12 gulden 's maendts (noch winnende), welcke sedert dien tijt sich hier wel gecomporteert ende de boucken van 't galyot de Rode Vos gehouden, maer insonderheyt beneffens ende oock in de plaetse

van den bouchouder Fredrik Verburgh, bij sijn absentie op 't Dassen-eylant, de opsichte over de robbenvanghst waergenomen heeft etc., wordt ten dien aensien op desselffs versouck ende bequaemheyt bij dese in de qualité van adsistent weder gerestaureert ende herstelt met 20 gulden 's maendts, mits gehouden blijvende de E. Comp^{ie} van nu aff noch drie jaeren daer voor te dienen.

5^{en} d^{o}.

Regenachtich weer ende windt als vooren. Is op dato Hessel Jacobs van Souttin, soldaet, over begaene diefstal in Comp^{ie} thuynen, ende dat sich des nachs buyten 't fort ende van sijn wachtplaetse g' absenteert had, met 100 slagen van den geweldiger gelaerst ende voor 6 maenden in de kettingh gebannen, met confiscatie van een maendt gagie voor den geweldiger, volgens sententie gister daerover bij den Raedt gevelt.

's Avonts quamen ons d' inwoonders seggen ende wijsen, dat besijden de Taeffelbergh 2 schepen hadden gesien, een groot ende een cleyn: willen hoopen met dese goede wint morgen behouden mogen binnen comen.

6 d^{o}.

Noch al gestadich nat, regenachtich, doncker weer ende oostelijcke wint als de voorige dagen, ende lieten na gemelte schepen door ons volcq wacker uytsien tot aen de houck van Cabo Falsa in cluys. Maer alsoo gansch niet vernamen, lieten den Hottento (genaempt onder 't volcq Cocksmaet), die de tijding gebracht had, roepen ende seggen, dat wij geen schepen conden vernemen, den welcken datelijck presenteerde, ymant van ons volcq willende met hem senden, gemelte schepen te wijsen ende nae hij te verstaen gaff, souden om dese houck ergens g'anckert leggen, waeromme onsen tamboer ende geweldiger met hem heen sonden, den gantschen nacht uytblijvende.

7^{en} d^{o}.

Smorgens weer ende windt als vooren, met

seer sware dicke mist, soodat wij sorghen ons uytgesonden 2 man metten voors. Hottento qualijck eenich gezicht in zee nae de schepen hebben ende dierhalven deselve qualijck vernemen sullen cunnen, gelijck wederom comende ons oock rapporteerden, dat, vermits de dysicheyt boven een mijl niet in zee hadden cunnen sien, ende nademael den gemelten Hottento vast bleeff persisteren, dat 2 schepen gesien had, ende sijluyden dan met dese westelijcke winden al behoorden in dese baye te wesen, als hadden willen hier comen, soo dachten halff off twee Engelsen retourschepen mochte sijn geweest, die in de bay Falsa ofte Houdtbay achter den (Taeffel)bergh mochten geloopen wesen. Vonden derhalven goet morgen vrouch 4 man onder een corporael derwaerts over landt te senden, met ordre om overal wel scherp uyt te sien ende, eenighe schepen vernemende, ons datelijck raport te brengen, en haer stil te houden sonder hun eenichsints te openbaren, omme nae becomen raport hier alsdan op geresolveert te worden als nae behooren.

's Nachts begond heel hard te wayen uytten Z. Oosten, met swaere valbuyen over den Taeffelbergh ende drooghte,

8^{en} d^{o},

smorgens noch al aenhoudende, als wanneer de gemelte 4 man ten eynde voorz. uytsonden.

's Naemiddaghs schoon, stil weer wordende, ende 't galjot sich na onse ordre geprepareert vindende tot vertreck nae Madagascar, mitsgaders onse pampieren daertoe t'eenemael vaerdich ende die den Commandeur van Mauritius oock geslooten sijnde, gaven d' opperhooffden desselven galjots noch voor den avont hunne despesche, omme metten eersten goeden wint (door Godes toelatinge) onder zeyl te gaen.

Omtrent 2 uyren in de naenacht is gemelte galjot met een Zuyt Oostelijck luchtjen van dese rhede ge-

scheyden. d' Almogende wil het een gelukkighe heen en wederom reyse verlenen. Amen.

9^{en} d^{o}.

's Morgens heel stil, warm sonneschijn weer. Quamen tegen den middach ons uytgesonden 4 man wederom met rapport, dat nergens geen schepen off gelijck van dien vernomen hadden.

Sondach den 10^{en} d^{o}.

Schoon weer als gister. Sonden onse opgeboeyde booth nae 't Robben-eylandt, met wat provisie voor de schapenwachters aldaer.

11^{en} d^{o}.

's Morgens stil ende fray sonneschijn, als de voorige dagen, maer op den dagh heel moth regenachtich weer, dat 's middachs weer opclaerde, ende seer hard begond te waeyen uytten Z.Z. Oosten, met sware valbuyen over den Taeffelbergh den ganschen nacht, ende den

12^{en} d^{o}

smorgens noch al aenhoudende tot omtrent ½..... voormiddach wierd heel fray weer, 't luchtjen labber uytten Noort Westen; als wanneer in den eersten gestelden steenoven van omtrent 60 duysent steen den brandt gestoocken wierdt, met hoope dat het wel succederen sal.

Heden was de bay, gelijck de vorige dagen 'tsedert begin van Maert aff, oock vol walvissen geweest.

Ende quam na den middach onse opgeboeyde boot weder van 't Robben-eylandt met een lustigen vetten ram, wel 150 ℔ swaer, sijnde een van de slechste ende lichste, ende waren d' andere schapen, 41 in getall, aldaer heel wel aerdende; maer geen robben te crijgen, hebbende in een ganse maendt qualijck één rob vernomen.

13^{en} d^{o}.

Stil, warm sonneschijn weer, ende veel walvis in de bay.

Hemelvaertsdach den 14^{en} d^{o}.

Betoogen lucht met N. Westelijcke koelte.

15^{en} ende 16^{en} d^{o}.

Idem, ende niets anders gepas-

seert als dat de bay alle dagen vol walvis is; ende dese weecke (vermits 't bequame weder) vrij wat hier gewonnen saet in d' aerde gebracht hebben, van wortelen, rapen, bietwortelen, spenagie, andivy, beet, salade etc., 'twelcke, door Godes seghen wel voortcomende, soo verde nae alle apparentie staet te strekken, datter niet alleen genouch sal wesen tot ververssingh voor de aencomende schepen, maer oock beneffens dien al yts sal moghen uytvallen tot spijsinghe voor 't volcq hier aen landt, ende als wij maer rijs hadden souden ons al bijnae cunnen behelpen.

Sondach den 17^{en} d^{o}.

Weer ende windt als vooren Noort West, item

den 18^{en}, 19^{en} ende 20^{en} d^{o},

ende is (op dato den eersten steenoven affgebacken ende van eergisteren aff al te koelen gestaen hebbende) weder begonnen te vormen om in der ijl voor den principalen regentijt noch een ander oven claer te crijgen.

's Namiddachs ons volcq van de boswagen thuys comende wisten te seggen, dat de inwoonders, namentlijck Herry's g'allieerde, met haer vee (hier omtrent lange wijle gelegen) begonden te landwaert in te vertrecken, sonder oyt een beest off schaep aen ons te hebben willen verhandelen, maer doorgaens niet anders getracht ons overal te bestelen, rooven ende affronteren, deswegen haer vertreck wel te vreden en nu in hoope waren dat haest andre afcomen souden, met dewelcke beter te handelen mochte vallen, dat God geve. Amen.

Gister is een Hottentoos vrouw dichte bij 't fort op de candt van de revier onder wat op den ander gesmeten tackjens van de kinde verlost, sonder eenige hulp van mans off vrouwen, even off een onvernuftich beest was geweest, dit kindt datelijck selffs reynigende ende overal wel dapper met koedreck smerende ende

swart maeckende, was anders alsoo blancq (gelijck mede de moeder) als een bruyn jeudinneken, 'twelck datelijck sonder ergens mede te bewinden (op een velleken hebbende) aen de borst lagh. De moeder ende vader van ons troggelende, ende ten dien eynde heden oock in 't fort comende om wat broot ende tabacq, dat hun gaven, nevens een dronck wijn etc., daer se wel verblijdt ende redelijck flux ter been datelijck weder mede buyten nae haer hutjen vertrocken, voor de minste regen off windt niet beschuth wesende.

21^{en} d^{o}.

Smorgens mottich, nat weer, met westelijcke labber koelte, waerdoor wij uyt het steenvormen mosten scheyden ende in plaetse van dien 't volcq gebruycken om wat landt de wildernissen uyt te royen ende tot thuynen bequaem te maecken, daer het nu, mits 't vochtige weer, fraye tijt toe wordt; ende is op dato den hoveniers vrouw van een jongen soone in de craem gecomen.

22^{en} ende 23^{en} d^{o}.

Weer ende windt als vooren, mitsgaders niet sonders gepasseerd als dat wij raepen, wortelen, cool ende andere moescruyden dese weecke weder gesayt hebben van ons nieuw gewonnen saedt; wesende de bay oock doorgaens vol walvissen, jammersijnde dat men geen gereetschap noch persoonen heeft om te vanghen, alsoo 't er alle daghen goet weer ende vermits de coude oock nu de beste tijt toe is.

Pinxterdagh den 24^{en} d^{o}.

Vuyl, regenachtich weer ende Westelijcke coelte.

25^{en} ende 26^{en} d^{o}.

Heel schoon, helder, sonneschijn weer, windt als vooren. Ende alsoo de cool ende andere moescruyden in den thuyn vrij aen beginnen te verminderen, vermits, 't sedert 3 à 4 maenden herwaerts, alle dagen 2 mael daervan voor al 't volcq geschaft is geworden, sulcx datter voor d' aencomende schepen wel haest niet veel overschieten soude, cun-

nende mede, wat debvoiren daerom aenwenden, oock weynich vis gevangen worden, ende nochtans (soo men den nodigen arbeyt continueren sal) nootsaeckelijck de luyden den buyck dient gevult, - soo sijn wij heden eens wat t' landwaert uytgegaen, omme te sien, off door den regen (eenige daghen nu gehadt) de suyringh ende mosterbladen (op sommige plaetsen in 't wilt wassende) oock wat beginnen op te schieten, om daervan, in de plaetse van de moescruyden ende thuynvruchten, 2 mael daeghs met wat gort ende vleys, warmoes voor 't volcq te coocken; wordende de ingesouten vogels (van d' eylanden gehaelt) smiddachs geschafft, ende smorgens ende savonts warmoes van cool ende ander cruyt uyt den thuyn, mitsgaders Sondach ende Donderdachs ordinaris raepen ende wortelen, die mede alle ten eynde raecken. Edoch staet geschaepen (met Godt de voorste) over 3 à 4 maenden soo veel van 't selve wel weder te hebben, als alsdan ende voortaen uytten goeden sal cunnen gheoirbaert worden, alsoo 't geene eenigen tijt herwaerts gesaeyt hebben, soo treffelijck opcompt, dat een lust om te sien is. Ende sijn noch alle dagen wacker besich om de thuynen (jegenwoordich stijff vier morgen groot) voort voll te saeyen ende planten, mitsgaders oock omme noch meer landt te prepareren om 't saet in te brengen, dat met d' eerste schepen verhopen uyt 't patria te crijgen.

Ten eynde voorz. dan uytgegaen sijnde, hebben op verscheyde plaetsen de suyringh bevonden fray op te comen, maer de mostert noch niet, des ordre stelden om door 2 man alle daghen wat van de suyringh te laten haelen, ende uyt de thuynen soo veel ander groen daerbij te doen als sal mogen bij gebracht worden, om 't volcq noch mede te spijsen ter tijt nader ontseth van d' een of d' ander plaetse becomen.

27^{en} d^{o}.

Smorgens noch al even schoon, helder, sonneschijn weer.

28^{en}, 29^{en} ende 30^{en} d^{o},

insgelijcx, sulcx dat wij alle dese dagen fray hebben cunnen besich wesen met steenvormen, 't landt te prepareren om te bouwen, gelijck op dato, oock al stijff ½ morgen met omspitten claer gecregen, hebben besaeyt met nieuwe tarw, verleden saysoen hier gewonnen, omtrent twee schepels in alles.

Heden wierdt de Commandeur Riebeeck aengedient, dat eenen Gijsbert Jansz. van Haverbeecq, van Haerlem, bosschieter, in de wandelingh toegenaemt Schout, op den 7^{en} deser, daeghs voor 't vertreck van 't galjot de Roode Vos, sich had laeten ontvallen, dat een man wist, die met 2 messen op hem Commandeur gingh, ende geseyt had als 't weder soo gaen sal als verganghen jaer, dat men soo weynich t' eeten crijgt ende evenwel wercken moeten, soo sal ick de Commandeur daer voor eerst de rest mede geven etc. 'Twelcke oock aengehoort hadden Jan Matthijsz ende Adriaen Leerbrouck, matrosen, mitsgaders Jan Jansz. van Nijkerck, soldaet, dewelcke alle drie voor den raedt geroepen wordende, sonder eenich tegensegghen openbaer verclaerden waerachtich te wesen, dat Schout hadden hooren seggen een persoon wist die met 2 messen op des Commandeurs lijff gingh. Des gemelten Haverbeecq mede lieten compareren, die terstont bekende sulcx tegen de voornoemde persoonen vertelt te hebben. Hem dan vraghende nae de man, antwoorde cortelijck, dat het was Jos. Danielsz. van Veurne, boss^{r}, hier te lande gecomen a^{o} 1652 in April met jacht de Goede Hoope, in de wandelingh toegenaemt Doctor, welcke voor desen onder goede belooninghe sijn dienst wel had gepresenteert met d' inwoonders t' landwaert in te reysen om de spraeck te leeren; edoch daertoe

naderhandt van ons aengesproocken wesende om ten dien eynde conditie te maecken, wederom gerefuseert. Voorz. Haverbeecq wijders vragende, hoe 'tselve was comen te weten, verhaelde, dat omtrent 5 a 6 weecken geleden om koemest in 't landt beneffens andre wesende gesonden, in 't wederom comen met den gemelten Jan Daniels vooruyt hadden sitten rusten, ende alsdoen gesien, dat 2 messen op den bandt van sijn broucq in eene scheede sach steecken, ende gevraeght: ‘wel, Doctor, wat beduyt dit, dat ghij 2 messen draeght’? waerop den Doctor had geantwoort: die passen op de Heer (denoterende den Commandeur van 't fort) sonder yts anders meer.

Waerop staende voet de Doctor voor den raedt is geroepen ende hem 'tselve voorgeleyt sijnde, ontkende eerst, dat noyt een mes bij sich had gedragen, veel min 2, ende dat oock genighe de minste oorsaecke en hadde offte wiste, waerom sulcq quaet op de Commandeur in 't sin soude hebben, alsoo noyt slach off quaet woort van denselven hadde ontfangen etc. Edoch denselven voorstellende den tijt wanneer ende met offte tegen wie de gemelte woorden gesproocken had, begond te bekennen dat op die tijt, doe om koemest waeren, in 't wederom keeren met voorhaelden schout vooruyt was gaen sitten ende rusten, ende alsdoen oock 2 messen op sijn bogbandt drouch ende gedraghen had sedert sijn compste van 't Dassen-eylandt, daer se gebruyckt had om robben te villen. Item oock dat d^{o} schout hem gevraeght had, wat met die messen deed, maer dat soude geantwoort hebben: ‘die passen op de Heer’, wiste niet. Hem wijders gevraecht off Schout het dan looch, seyde neen! maer wiste niet dat die woorden gesproocken had. Andermael vragende offt Schout loogh, antwoorde: ‘dat segh ick niet, maer ick weet ook niet dat ick soo geseyt hebbe’. Edoch vorders

sich bedenckende, seyde: ‘icke hebbe misschien gemeent, dat de messen tot des Commandeurs dienst waren, als hij somtijts uytgingh om esperges te snijden, die op veele plaetsen in 't wilt wassen’, met diergelijcke frivole praetjens meer. Hem echter vorder vragende, off Schout het dan loogh, dat hij de woorden soude gesproocken hebben, ‘die (namentlijck de messen) passen op de Heer’, persisteerde bij sijn voorige antwoorde van dat het niet segghen conde, als sijnde hem uyt de memorie ontgaen. Ten laesten hem 't vuyr noch naeder aen de voeten leggende, ende bij sich voelende dat het met hem stondt te haperen, seyde op 't laeste, ‘gij liechtet als een schelm, want wij waren maer met ons tween, ende waerom ben ick niet soo eerlijck om geloofft te worden als gij’, bij 'twelcke bleeff volharden. Ende alsoo te vooren soo weyffelachtich had gesproocken, waeruyt presumeerden als eenigsints schuldig moste wesen, lieten hem, doctor, terstondt in een kelder onder 't cath[1)] vast stellen, omme met gelegentheyt nader te verhooren.

Sondach den laetsten May.

Stil, schoon, helder, sonneschijn weer, als de voorighe dagen, ende veele walvis in de bay; wijders niet sonders gepasseert als dat heden (mits 't hooghe springh) lieten afloopen de gemaeckte chiampan, langh 32 ende breet 8 voeten, te dienen om south, houdt, koemest ende ander dingen van de reviere nae 't fort te voeren.

Junius A° 1654.

Primo d°.

Smorgens even schoon weer ende wint als voren. Hielden ons met dit mooye weer wacker besich aen 't steenvormen, ende noch meerder thuynen te prepareren, mitsgaders deselve met slooten te omgraven.

1) Beneden (bl. 359) gespeld *'t Catt*.

Op dato openbaerden sigh noch, dat den doctor tegen den quartiermeester Jurien Roode soude geseyt hebben, ‘als men mij op 't Dassen-eylant weder soo soude willen aenpressen in 't robbenvillen etc., soo sal icker liever een oft 2 't oor stooten, ofrte sij sullen 't mij doen.’

2^{en} d^{o}.

Noch al schoon, helder, sonneschijn weer met stilte, ende op den dach een labber luchjen uytten W.Z. Westen.

3^{en}, 4^{en} en 5^{en} d^{o}.

Idem, ende de bay doorgaens vol walvissen.

6^{en} d^{o}.

Smorgens stormigh, regenachtigh weder ende wint van den N. Westen, soodat qualijck ymand conde buyten kijcken om yts te doen, beginnende tegens den avondt heel te bedaren.

Heden heeft den quartiermeester Jeuriaen Rode onder ede verclaringh gedaen, dat Jan Danielse van Veurne over eenighe tijt aengesproocken ende gevraecht hebbende, waeromme hem achter den rugge so hadde geblameert ende gevloeckt, onder andere hadde geseyt, ‘als men mij wederom op 't Dassen-eylant soo soude vexeren aen 't robbenvillen etc., soo sal icker een off 2 op 't oor nemen’, waerop gemelte quartiermeester repliceerde: ‘wel, doctor, dat denck ick emmers niet’, op 'twelcke hij, doctor, weder hadt g'antwoordt: ‘ick noem niemant,’ daer mede deurgingh.

Op dese verclaringe lieten den doctor weder voor ons comen ende op 't interrogatorium verhoren; maer onkende de verhaelde verclaringe in allen deelen wel expresselijck, excepto dat den quartiermeester hem hadt aengesproocken ende gevraecht, waerom hem achter de rugge gevloeckt had, bekende waerachtigh te wesen, maer dat soude g'antwoort hebben: ‘ick sal der een of 2 op 't oor nemen’, ontkende als voren wel expresselijck. Ende alsoo onder andre seyde, dattet in des barbiers huys was geschiet en na sijn meeningh

dachte door ymant van deselve haer woorden wel waren gehoort, soo lieten den opper- ende ondermeesters roepen ende vragen watter off wisten, maer deselve verclaerden eendrachtelijck nergens van te weten; sulckx dat den gevangen tot nader gelegentheydt weder in hechtenis wierd gebracht.

Sondagh den 7^{en} d^{o}.

's Morgens goet weer met betrocken lucht ende westelijcke windt, tegen den avondt regenachtigh.

8^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende windt als vooren. Namen weder een stuck lants, voor langh 34 ende breet 24 roeden rijnlants, om claer te maken tot bebouwinge, steeckende het in 't viercant aff, daer aenstellende eenige met schoppen, spaden, picken ende houwelen, om met sloten voor eerst t' omgraven ende de wildernissen uyt te royen etc., moetende het steenvormen, mits 't regenachtigh weer, stil staen, waeromme het thuynen in de plaetse waernemen, dat in drooge tijt om de hardigheydt van de grondt niet wel te doen is.

9^{en} d^{o}.

Wat beter weer, de windt westelijck als de voorige dagen. Desen nacht was des Commandeurs besloten bottelery bestolen, soo van wijn, ham, boter, kaes, eyren etc., ende en costen den dieff noch niet gevonden worden, schoon daer al wat moeyten om gedaen wierd.

10^{en} d^{o}.

Schoon, helder, sonneschijn weer, ende 't luchjen als voren westelijck. Lieten op dato den gevangen Jan Danielsse van Veurne ten derde male weder voor ons comen, om op interrogatorium weder verhoort te worden, ende alsoo hem nu aengeseght wierd de waerheydt niet langer te verhelen, nochte den raedt met frivole omwegen te traineren ende abuseren, oft dat men hem sulckx door pijne soude doen doen, soo heeft deselve opentlijck bekent dat geseyt

had, ‘die messen passen op de Heer,’ edoch de meeninge niet sijnde om den Commandeur daer eenigh 't minste leet mede te doen, maer om hem ende d' Ed. Comp^{ie} daer mede te dienen, daer se te passe mochten comen etc.; ende aengaende de woorden: ‘ick saler een oft twee op 't oor stooten’, gesproocken tegen den quartiermeester Jeurien Roode, bekende mede opentlijck uyt, maer sulckx was te passe gecomen, dat te samen hadden gesproocken van de onfatsoenelijcke bejeginge van den corporael Jan van Gulick, die hem met sijn droncken hooft geduyrich hadde geslagen, nietjegenstaende dat soo wel als andere sijn werck hadde gedaen, ende dierhalven deselve woorden door mismoedicheydt gesproocken, met verclaeringe nooyt de minste gedachte tot sulck quaet gehadt, biddende den raedt wijders om vergiffenisse over 't quaet, dat aen de verhaelde woorden gesproocken hadde.

11^{en} d^{o}.

Goet weer ende wint als voren met betogen lucht. Begonnen van dage met de hier gebacken steen d' eerste mael te metselen aen 't woonhuys aen de rechter handt van 't Catt, op een kelder stellende, sijnde fraye roode steen even als leytse steen.

Voor den middach retourneerde van St. Helena, Gode loff, hier weder wel ter rheede 't galjot de Tulp, den 20 pass^{o} van daer vertrocken, dat extraordinaire spoedigh ende in 3 weecken wel overgeseylt is, mede brengende uyt de retourvloote (aldaer gevonden) tot provisie in onse soberheydt ..... rijs, 2 kisten witte suycker, 2 baeltjes taruw, 28 ℔ was, nevens wat specerijen van folie, neuten etc., ende eenige cleetjes ende schoenen voor 't volcq, mitsgaders wat oudt seyldoeck ende tinwerck. Hadden gehoopt wat meer rijs, nevens oock wat bonen, cadjangh ende aracq te becomen, maer hadden deselve, volgens 't schrijven van den Commandeur Kemp ende 't rapport van den on-

dercoopman Verburgh, niet meer cunnen misschen, alsoo geen boonen gehadt ende alle hare cadjangh soo verdorven waren geweest, dat deselve vóór hun arrivement aen St. Helena al hadden moeten overboord werpen; sulcx dat wij hiermeden noch al sober ende maer voor omtrent noch 2 maenden, nevens 't gene daer bij hebben, geprovideert blijven. De gemelte retourvloote, bestaende in de 6 schepen Phenix, Orangie, Salmander, Leeuwin, Coningh Davidt ende Avontsterre, op 19 January pass^{o} van Batavia gescheyden, waren den 24^{en} d^{o} seer voorspoedichlijck buyten Sundae-Straeten, ende 't lant deser Cabo den 27^{en} Martio in 't gesighte, mitsgaders den 2^{en} April met een Z. Ooste topseyls coelte verbij ende alsoo geduyrigh met moy weer geseylt hebbende, den 18^{en} desselven maents April voor St. Helena ten ancker geraeckt, daer ons galjot, den 23 April van hier gedespecheert, haerlieden den 6^{den} May daeraen was bijgecomen met onse advysen ende secrete ordre van de heeren bewinthebberen, p^{r} d^{o} galjot op den 18^{en} April hier gecomen, waerover hun den Commandeur ende opperhooffden van de vloote (volgens derselver schrijven) vrij hadden verblijt, hebbende voor de gansche vloote schoone ververssinge van verckens, appelen, lemoenen, groente ende water aen St. Helena na wensch becomen; verwachtende noch de 2 retournerende schepen Prins Willem ende N. Rotterdam, die op den 20^{en} April noch niet verschenen waren, van meeninge sijnde tot ultimo April daerna te wachten ende dan, niet verschijnende, onder hun sessen hare g'ordonneerde reyse na 't lieve vaderlandt te vervorderen. Den bouckhouder Fredrick Verburgh door ons aen den Commandeur der gemelte vloote gecommitteert sijnde geweest om eenige provisie in onsen soberen staet uyt deselve te procureren, quam met de qualiteyt van ondercoopman

wederom, hem bij denselven Commandeur en breeden Raedt op sijn versoeck toegeleyt, om met eenen oock alhier als 2e persoon sijn dienst waer te nemen ende alsoo aen denselven bequaemheyt ende capaciteyt genoegh hebben bevonden, mitsgaders sigh doorgaens vrij iverigh in den dienst van d' E. Compie ende van den aenbeginne alhier wel heeft gecomporteert, soo hebben hem daervoor oock g'accepteert, met hope dat sigh hetselve noch vorder waerdigh maecken sal.

Wijders gesien, dat wij (als voorseyt) noch al vrij sober van victualie voorsien blijven, ende dat den schipper van 't galjot de Tulp wat rijckelijck in sijne dispensen valt, soo hebben denselven Verburgh ende den sargeant deser fortresse gecommitteert, om do galjot eens scherpelijck te visiteren ende van alles goede ende perfecte notitie te nemen, omme wat naeuwer ordre op 't schaffen te stellen etc., ende met eenen den schipper gelast alle sijn inhebbende goet voor de Caep te ontladen ende aen landt te brengen.

12en do.

Goet weer ende wint als vooren. Begon 't galjot sigh t' ontlaeden.

13en do.

Idem, dysigh weer ende 't luchtjen voors. Is de visite van 't galjot in 't werck gestelt, daer seer sober victualie in bevonden, veroorsaeckt omdat den schipper aen St. Helena soo wat royaele man gespeelt heeft met overgeven van broodt, gort, erten ende andere provisien meer, waerdoor oock gecauseert heeft, d' opperhooffden van de retourvloote dachten datter hier soo sober niet gestelt was, als door Fr. Verburgh, van ons derwaerts gecommitteert, geremonstreert wierd, ende daeromme te minder hebben willen overlangen: want wel soo veel broot aen de retourvloote heeft gegeven, dat 't galjots volcq daer noch wel 3 maenden soude mede gestreckt hebben, ende nu niet meer als noch maer 2 vaten broot heeft, nevens andre provisien

naer advenant. 't Hadde beter geweest, dat die voor ons Verburgh ende aen de retourvloote overgegeven provisie hier gelaten hadt, omme de swaer arbeydende luyden de buyck mede te vullen; maer heeft hier aen laten blijcken, dat weynich op de behoorlijcke mesnagie past: des hem oock ordre op schaffen hebben gestelt, omme sigh voortaen na te reguleren, ten eynde reeckeningh mogen maecken hoe langh sullen mogen strecken, ende ingevalle jegenwoordigh de voyagie na Batavia moeste doen, souden hem qualijck cunnen daertoe provideeren.

Sondagh den 14^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren.

15. 16. 17 ende 18 d^{o}.

Noch al goet weer ende wint als vooren. Heden is bij den raedt geresolveert, gemerckt wij per de Tulp uyt de retourvloote van St. Helena niet meer als 2½ lasten rijs hebben becomen, waermede niet boven 1 ½ off 2 maenden cunnen strecken, 't selve galjot mede na Madagascar te senden om wat meerder rijs, opdat wij, oft 't galjot de Roode Vos (8^{e} Mey ten dien eynde oock derwaerts geschickt) ongeluck overquame, sulckx Godt verhoedde, noch eenigh secours op dit galjot te verhopen mochte hebben; edoch met ordre omme empassant eerst desen hoeck om langhs de custe alle havenen, bayen ende rivieren t' ontdecken ende ondersoecken wat handel overal oft ergens ter proffijte van d' I. Comp^{ie} mochte te doen vallen tot Rio des Reys, op 25 graden leggende, incluys, omme onsen heeren meesters per d' eerste hier aencomende retourvloote daervan eenigh seecker advys te mogen geven, van welcke Rio des Reys dan na gedaen ondersoeck voorts op Madagascar sullen versteecken ten eynde voormelt, ende was meer bij resolutie largo g'extendeert ende p^{r} instructie d' opperhooffden van 't gemelte galjot de Tulp t' haerder narichtinge ampel in mandato te geven.

19^{en} en 20^{en} d^{o}.

Noch al even schoon weer, treffelijck te passe comende op ons metselwerck aen de nieuwe woonhuysen, met Caepse gebacken steen onder handen hebbende.

Sondagh den 21^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren westelijck, met een bijsondere soete aengename lucht, soo 't nu eenige dagen harwaerts oock heeft gecontinueert, fray comende op 't gene gesaydt ende geplant wort, als sijnde deese weecke partye wortel, rapen ende bietwortelen, alsoock slae ende andere moescruydensaet in d' aerde gebracht. Op dato is 't laeste broot tot rantsoen aen 't volcq uytgegeven, elck 2½ ℔ voor den ganschen weeck, soo se nu wel 3 maenden langh maer gehadt hebben, ende ingevalle 't galjot de Tulp soo spoedige reyse en hadde gedaen, souden 't nu t' eenemael t' eynde bot wesen, gelijck oock haest sullen sijn met de 2½ lasten rijs, per 't selve van St. Helena uyt de retourvloote becomen, alsoo daermeden niet boven 5 à 6 weecken van nu aff sullen connen streeken, hoe naeuw het oock overleggen, sulckx dat, ondertusschen geen ontset comende, daertegen voor ons alhier een soberen tijt staet te worden.

22^{en} d^{o}.

Noch al even schoon weer. Is op dato Jan Danielss van Veurne bij den Raedt gecondemneert om gekielt te worden, nevens een bannissement van 6 maenden in de kettingh ende confiscatie van 3 maenden soldye t' appliceren, naer uso, over dat 2 messen op den Commandeur van 't fort gedragen had, ende andere meer gedreyght op 't oor te stooten etc.

23^{en} d^{o}.

Heel mooy weer ende wint als vooren. Is voorhaelde sententie aen 't galjot de Tulp ter executie gestelt.

24^{en} d^{o}.

Goet weer met betogen lucht ende N. Westelijcke wint; maer tegen den nacht begond heel hard uyt den selven hoeck te wayen ende regenen,

25^{en} d^{o}.

noch al aenhoudende, met groote stortregen ende harde N. Westelijcke winden, waerdoor g'obsteert bleven d' opperhooffden van 't galjot de Tulp, niet cunnende aen landt comen, heden haer despeche te geven.

26^{en} d^{o}.

Beter weer ende wint sacht westelijck. Gaven op dato de gemelte opperhooffden haer afscheyt.

27^{en} d^{o}.

Heel vuyl, nat, regenachtigh weer ende westelijcke wint, waer door 't galjot noch niet coste uyt de bay 't seyl gaen.

Sondagh den 28^{en} d^{o}.

Idem.

29^{en} d^{o}.

Nat weer ende wint als voren. Wierd ons op dato aengedient, dat eenen Evert Barentssen van Groeningen, soldaet, partye gort uyt 't magasijn gister avondt (onder 't gebedt) soude gestolen hebben; denwelcken daerover geroepen wordende 'tselve eerst ontkende, edoch naderhant (op belofte van vrijdom) beleedt ende verhaelde daertoe van eenen Hendrick Jeuriaense, van Swartsluys, aengeraden te wesen, ende wes meer bij sijne geteyckende confessie g'extendeert, aen welcke gort noch verscheyden persoonen hadden geherideert, edoch met verclaringe gesamentlijck, dat niet en wisten, waer deselve van daen gecomen was, anders als dat se den voorhaelden Hendrick Juriaense na sijn segge hadde gecregen van 't galjot de Tulp. Denselven derhalve geroepen wordende, beleet saecke in alles, ende datter noch meer verburge was als wij noch wisten, 't welcke op de plaetse ons aenwijsende oock gevonden wierd, ende dierhalven desen Hendrick Juriaense, den auteur van dese dieverye, nevens eenen Eldert Jansse van Oostvrieslandt, op schiltwacht hebbende gestaen om 't feyt te plegen, daer se op in apprehentie namen, omme ondertusschen na 't een ende ander noch nader ondersoeck te doen.

30^{en} d^{o}.

Noch al nat ende vuyl, regenachtigh weer.

Wierd ons oock aengedient, dat gemelte Hendrick Juriaense eenen Drick Haesjes hadde gepersuadeert sijn maet den hoenderwachter te corrumperen, omme van de rijs ende gort, die voor de hoenders gegeven wierd, gedeelte aff te houden, gelijck oock geschiet was; ende desen Haesien bekende, dat eenige malen daervan voor haer drien gecoockt hadde, maer noyt om gedacht soude hebben, ingevalle daertoe van gemelten Hendrick Juriaense niet eerst ware aengesproocken geweest etc., alles breeder blijckende bij confessie daervan voor ons gedaen; in somma aen alle omstandicheden bemercken, desen Hendrick Juriaense principael autheur van alle de voorhaelde dieverye is.

Julius A^{o} 1654.

Primo d^{o}.

Heel nat, vuyl, regenachtigh weer ende harde westelijcke stormwinden, welcke dese verleden nacht soo vehement hard hadden gewayt met soodanige groote slagh- ende stortregen, dat al de thuynen onder waren gevloeyt, als cunnende de rivieren ende gemaeckte sloten 't affloopende water niet verswellegen, in voegen groote moeyten ende armoede hadden eer 't landt weer droogh cregen, daer veel jongh opcomende aertvruchten weghgespoelt ende verdurven waren, tot geen cleyne schade.

2^{en} d^{o}.

Noch al even nat, regenachtigh weer ende wint uytten Noord-Westen. Op dato sijn de verhaelde delinquenten bij den Raedt gesententieert, namentlijck Hendrick Juriaense aen 't galjot de Tulp gekielt ende gelaerst te worden, ende Eldert Jansse 3 mael van de rheede te vallen, nevens 100 slaghen voor de mast, mitsgaders Fredrick van Loenen, Ysacq Sybrantse ende Meus Jansen, elck met 50 drooge slagen gelaerst te worden, over de dieverye ende mede heelderye gepleeght aen gort, gestolen uyt Comp^{ie} magasijn,

als voren verhaelt ende bij de sententie (heden oock g'executeert) wijtlopigh g'extendeert.

Door dese continueerende harde Noort Westewinden can 't gemelte galjot, tot bevorderinge sijner gedestineerde voyagie, niet buyten de bay raecken; ende wort de victualie ondertusschen vast mede vrij sober t' onser groote becommeringe.

3^{en} d^{o}.

Noch al even nat, regenachtigh, ongestuymigh weer ende wint uytten N. Westen; 'twelcke s' nachts begond op te houden ende een luchjen te coomen uytten Z.Z. Oosten, waermede 't galjot de Tulp onder seyl gingh ende fray uytte bay geraeckten; d' Almogende wil hem een geluckige voyagie verlenen, ten eynde deselve, na gedaen ondersoeck langhs de custe desen hoeck om van Madagascar (derwaerts alsdan mede gedestineert is), ons wat rijs toe brengen mach, daer hier seer nae gevast wordt, ende bij noch maer 5 à 6 weecken achterblijven van schepen, wel in de uyterste noodt van honger mochte comen te vervallen, alsoo de vruchten uytte thuynen dagelijckx oock soo veele opgegeten ende geconsumeert worden, dat qualijck langer weten meer bijeen te schrapen.

4^{en} d^{o}.

's Morgens betogen lucht ende variabele coelten dickwijls met stilte. Sagen 't gemelte galjot onder 't Robben-eylant noch g'anckert leggen, maer op den namiddagh ginght weder t' seyl ende geraeckte fray t' zee.

Sondagh den 5^{en} d^{o}.

Schoon, helder, sonneschijn weer ende wint noorlijck. Waren weder partye Hottentoos (meest van Herrys g'allieerde) bij 't fort geweest, tijdinge brengende, dat eenige andere inwoonders diep uyt 't landt met veele beesten ende schapen op comende wege herwaerts ende genegen soude wesen met ons te handelen, 't welcke ons in dese jegenwoor-

dige sobere tijt niet qualijck te passe comen soude; maer oft niet weder een leugentijdingh sal wesen, gelijck se ons dickwils wel plachten te brengen, sal den tijt leeren, ende soo se dan oock al comen, sullen wij, mits mancquement van plaetcoper, geen koebeesten, maer niet als schapen voor 't ons noch onderhebbende dun coperdraet handelen; cunnen derhalven om 'tselve oock vrij blijven verlangen na schepen uyt 't patria.

6^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als voren, soodat weder wat werck coste gedaen worden, insonderheydt aen 't metselen ende incruyen van gevormde steen in den 2^{en} steenoven, daer al goede partye hout staende de verleden vochtige dagen toe bij den hant gebracht is.

De voors. Hottentoos hadden gister al het touwerck ende de dregge van de chiampan affgestolen ende weghgevoert, die in de riviere vol riedt lach, hoedanich sij het meest altijt claren, niet ophoudende van haren schelmstucken, hoeveel goets hun oock doorgaens van ons gedaen wordt; dierhalven om met haer in geen onmin te geraecken, ons goet ende personen noch al beter sullen moeten bewaren, want haer daeromme qualijck te bejegenen, soude soodanige beschroomheydt onder haer causeeren, dat se noyt meer souden derven met vee ofte eenige andere coopmanse aen 't fort te comen: des oock allen 'tselve ongemerckt lieten passeren sonder eens te laten blijcken, datter van wisten, omme haer te meer van de Neerderlanders goedaerdich^{t} te doen geloven, ten eynde bij offrerende occasie hierna te beter gelegentheydt mochten becomen omme d' een oft d' ander tijt eens van alles revengie ende guarant van haer te moghen halen, soodanigh dat noyt meer verlangen behoeven te hebben om vee van hun te handelen, daer het oock, soo langhs soo meer bemercken, toecomen moeten sal, eerse ons sullen willen met vreden laten: want gister oock wel bijna

met hun honderden wel gewapent tegen 't geberchte omtrent de koebeesten waren geweest, om die weder wegh te steelen; maer alsoo wij daer 7 à 8 musquettiers doorgaens bij hadden, dorfden deselve niet aen doen.

7^en^ d^o^.

Schoon, sonneschijn weer ende stilte, hebbende dese als oock gisteren nacht lustigh gerijpt. Omtrent 8 uyren des smorgens quamen d' uytkijckers tijdingh brengen, dat een seyl hadden gesien achter den Leeuwenbergh, daer wij nae toe gaende 'tselve oock alsoo bevonden, slaende van wegen de stilte sijn seylen tegen de mast: sulckx dat desen dagh niet coste binnen comen.

8^en^ d^o^.

Schoon weer ende weynich wint als voren, was 't gemelte schip smorgens vroegh dicht voor de bay comende omtrent den middach binnen, als wanneer 't bevonden te wesen een Engels scheepken, genaempt den Coopman, van omtrent 70 lasten, genomen van de Goutsblom aen St. Vincent op den 15^en^ April passato, doen se daer om ververssinge ter rheede quamen, geladen geweest met niet anders als 42 esels, welcke de Engelse meenden aen de Barbados te brengen, ende d' onse daer al te samen weder hadden aen landt geseth op 3 stucx na, die se beneffens een paert meende hier aen de Caep te brengen; maer waren onder wege gestorven, mitsgaders al d' Engelse vrij gegeven ende met hun boot laten vertrecken nae de Barbados, behalven 4 à 5, die haer in dienst van d' I. Comp^ie^ hadden laten aennemen.

Gemelte jacht de Goutsblom 28 January pass^o^ in comp^ie^ met 't galjot de Botterblom uytgelopen ende den 20^en^ April van St. Vincent gescheyden, was achter om een extraordinaire vehemente storm bejegent, in dewelcke de Botterblom van haer was geraeckt, vresende dat daer verongeluckt sal wesen. Hadden aen

St. Vincent maer heel weynigh ververssinge becomen, waeromme jegenwoordigh vol sieck ende scheurbuyckigh volcq was, ende eergisteren bij de[1] vant Engelsen prijsje noch onder 't landt alhier gesien.

Dit Engels scheepjen hadden mede genomen op bedenckinge, dat het mits sijn beseyltheydt ende bij vermissinge van de Botterblom, hier aen de Caep d' I. Comp[ie] wel mochte dienstigh wesen, ende dierhalven gemant met 17 coppen, daer, 't Gode loff, heden wel ter rheede is g'arriveert, sijnde oock een recht slagh om hier te gebruycken; weynich oft niet grooter wesende als 't uytgevaerde jachtjen de Goede Hoope, wenschten maer, dat het 8 dagen vroeger hadde becomen om beneffens de Tulp tot ontdeckinge van de custen desen hoeck om, mede te hebben mogen laten gaen.

Weynich na den middach wierd de Goutsblom gesien even boven 't Robben-eylant, edoch coste vermits de stilte heden niet binnen comen, maer quam noch voor den avont een sloep van hem aen 't fort met een briefken aen ons van inhoudt als d'onderstaende copie dicteert.

> Mijnheer ende Commandeur Johan van Riebeeck.
> Alsoo wij hier omtrent 4 dagen in groote stilte ende mist, alsmede eenige dagen in storm ende contrarie winden voor de bay gedreven hebben, hetwelcke seer droevigh voor ons heeft gevallen ende de reyse lange heeft geduyrt, soodat wij ons tegenwoordigh bevinde t' eenemael sonder ververssinge, ende geve maer 6 mutsjens water daeghlijcks tot rantsoen aen yder persoon over 't geheele schip, ende hebben al dartigh dooden, daervan op gisteren 4 sijn overleden, d' eene

1) Hier zijn blijkbaar eenige woorden uitgevallen.

wesende h^{r} Willem Willemse Bennex, adsistent. Voorts soo is mijn vrindelick versoeck aen uwe Ed., dat uwe Ed. gelieve ons op het alderspoedichste ververssinge te laten toecomen, soo van versch vlees, groente ende diergelijcke nootsaeckelijckheden; sullen middeler tijt ons uyterste devoir doen omme met den eerste in de bay te comen, ende bevele uwe Ed. in de bescherminge des Almogende.
Diensv.
Bij welcke missive vernemende hare veelvoudige siecken ende grooten noodt om ververssinge, lieten datelijck een mande met salade ende 2 goede sacken vol cool gereet maecken, daerse

den 9^{en} d^{o}, fray labber uytten N. Westen coelende, smorgens vroegh weder mede na boort sonden, nevens navolgende briefken, luydende van woort te woorde als volcht.
Eersame, discrete, goede vrint, schipper Symon.
Wij hebben u briefken met desselfs sloep gister avondt wel ontfangen, ende daeruyt verstaen ul. noot om water ende ververssinge etc.; waerover hier voornemens waren ul. met al onse ende 't Engels schips vaertuygh, nevens 30 à 40 man bij te comen, soo 't hadde stil gebleven als gister, om u gemeender macht als dan voort binnen te boucheren. Maer alsoo 't jegenwoordigh redelijck uytte westelijcker hant coelt ende voor de wint is om binnen te comen, hebben 't als nu onnodigh ofte te vergeefs achtende, g'excuseert, maer ingevalle de wint weder gaet leggen, hopen ul. alsdan ten dien eynde bij te comen. Senden derhalven met u eygen sloep voor eerst tot ververssinge toe 2 goede sacken vol cool ende een mande met salade, nevens een can met carnemelck; hoope dat eer 'tselve

geconsumeert sal sijn, ul. hier ter rheede te hebben, omme dan vorders te ververssen na behoren. Niet anders als hertelijck gegroet van - ende was onderteyckent
UE. goede vrint
JAN VAN RIEBEECK.
In 't fort de Goede Hoope den 9^{en} Julij 1654.

Wij sullen 't Engels scheepjen laten vuyren oft ghij bij dagh niet coste binnen comen, alsdan bij nacht daerop te mogen inlopen; p^{r} memorie.

Ende na den ..... comt 't jacht de Goutsblom, Gode loff, hier wel ter rheede ..... scheurbige[1)], daer ten eersten ..... sonden.

Met d^{o} schip bequamen verscheyden gereetschappen ende andre nodicheden, ons treffelijck te passe comende, maer gaer weynich victualie, sulckx daer noch al sober versien blijven, insonderheydt van dagelijckse cost, als gort ende erten, alsoo niet meer becomen dan 4 vaten gort ende gansch geen erten, die hier bij 't magasijn oock voor geen 3 à 4 dagen meer hebben, ende dierhalven met 't volcq van 't schip noch al samen eeten moeten van de cool ende moescruyden uit den thuyn, daerdoor de continuatie groote schaersheydt in de ververssinge voor dit schip maeckt, en soo der meer schepen aencomen sonder ons te cunnen provideren van dagelijckse cost, hier voren genoempt, staet geschapen dat seer soober sullen cunnen verversschen: want als wij 't door noodt dagelijckx moeten ons volcq laten opeten, cander ingevolge weynich voor de aencomende schepen overschieten.

Den schipper rapporteerden ons, dat eenige dagen

1) lees: scheurbuikige. De opengelaten plaatsen zijn in 't origineel oningevuld.

verleden noch een schip onder de wal hadt gesien, gelijck als sijlieden mede bijhoudende ende debvoir doende om hier aen te comen, en soo hij meende soude een Seeus schip sijn, wiens seylen oock al wat beswaerlijck omginge, daeruyt presumerende dat misschien oock vol siecken was; willen hoopen God de Heere 'tselve haest sal laten te rechte comen.

10^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende wint als vooren. Quamen heden eenige van Herrys g'allieerde met 4 magere koebeesten bij 't fort; maer waren der soo costelijck mede, dat met deselve tot geen handel te comen was; soeckende maer na boort te varen om aldaer hunne sacken ende buycken vol broot ende wijn te halen. Ende alsoo ons dese schelmen meermalen daermede bedrogen hebben, dat wanneer se aen boort geweest en haer genoegen van broot, tabacq ende wijn becomen hadden, met hun vee weder deur gingen, soo gaven haer te verstaen, dat als de beesten aen ons hadden verhandelt, souden toestaen haer aen boort lustigh te doen tracteren; echter dreven hunne beesten weder wegh: ofter mede sullen wederom comen, leert den tijt. Altoos sullen wij voor hunne oogen wacker monsteren met coper, tabacq ende cralen, die met dit schip becomen, als 't aen landt gebracht wort, om te sien oft daerdoor wat aengelockt mogen worden.

Heden eenige van ons volcq om hout te hacken ende wat suyringh te halen uytgesonden wesende, waren van de gemelten Hottentoos aengerant, mitsgaders 't hout hacken ende suyringh plucken belet; in somma worden langer hoe stouter ende sullen d' een of d' ander tijt onse tanden eens moeten laten sien. Edoch dient gewacht tot dat weder met duysende beesten hier omtrent sijn, ende ondertusschen hun in haer goet vertrouwen meer ende meer gevoet, om daerdoor te beter gelegentheydt aen te treffen niet

alleen tot behoorlijcke revengie over 't vermoorde cristen bloet, nemaer oock tot degelijck gurandt van onse gestolen beesten etc.

Desen namiddach lieten noch al de siecken ende scheurbige[1)], ontrent 60 man sterck, aen landt comen ende binnen 't horenwerck een goede tent opslaen, omme haer aldaer alle dagen tot ververssinge lustigh met cool ende ander warmoes sodanigh te tracteren, dat weder in der haeste, met Godes hulpe, op de been mogen raecken ende met 't schip mede na Batavia gaen.

11^{en} d^{o}.

Vochtigh weer ende wint als voren. Begonden die van den Goutsblom eenige materialen te lossen, mitsgaders 't Engels jachjen wat te calfaten ende toe te maecken, sijnde bij ons vernaempt met de name van Caepvogel, in de plaetse van den Coopman, soo 't bij de Engelse genaemt is geweest. Heden wierd openbaer, dat eenen Jan Pietersz. Soenwater, de sael, daer dagelijcks 't gebet ende Sondaeghs 't sermoen gedaen word, over eenige weecken hadt opgebroocken, ende gestoolen seecker kist, toebehorende eenen Pieter Borgers, die opsight op 't Robben-eylandt heeft over de schapen, welcke gepleechde dieverye denselven Soenwater, voor ons geroepen wordende, sonder eenigh tegenseggen oock bekent heeft, ende dierhalven daerover vooreerst in apprehentie gestelt.

Sondagh den 12^{en} d^{o}.

Guyr en cout windrigh weer uytten Z.Z. Oosten, met doncker lucht ende veele valbuyen over den Tafelbergh.

13^{en} d^{o}.

Weer ende wint als boven, waerdoor geen goet uytte Goutsblom coste gelost worden.

14^{en} d^{o}.

Weer en wint ut s. tot belet als voren. Op dato wierd ons aengeclaegt, dat eenen Willem Huytjes, de cruytkelder op de redout Duynhoop hadden opge-

1) Zie bladz. 371.

broocken, ende daeruyt gestolen omtrent 8 mingelen brandewijn, die de capt^{n} des armes Jan van Harwaerden (op d^{o} redout 't commando hebbende) toebehoorden, ende daerinne, om wel bewaert te wesen, gebercht hadde.

15^{en} d^{o}.

Heel moy sonneschijn weer, soodat nu lustigh wat gelost wierd uytte Goutsblom.

16^{en} d^{o}.

Idem, ende is op dato Jan Pietersz. Soenwater gecondemneert, gegeesselt ende in de kettingh gebannen te worden, over begane huys- ende kistbraecke etc., als breeder bij sententie daervan gevelt.

Wijders gesien, dat de kruytkelder op de redout Duynhoop vergangen Sondagh opgebroocken ende daeruyt gestolen is omtrent ½ ancker brandewijn, toebehorende den capt^{n} des armes Jan van Harwaerden, die 't commando op gemelte redout bevolen is ende sijn brandewijn daerinne, om wel bewaert te wesen, verborgen hadt, ende dat deselven tijt niemant anders als eenen Willem Huytjes, op de gemelte redout is geweest, die oock savonts heel beschoncken is gevonden, waeruyt gesustineert wordt hij de gemelte dievery moet hebben gepleecht, te meer dewijle daerover van gemelte Harwaerden aengesproocken wesende, g'antwoordt hadde: soo hem die dagh eenige schade aen sijn goet was geschiet, dat het alles betalen wilde, sonder nochtans dat hij wil tot bekentenisse comen van 't faict; soo ist, dewijle tot 't selven geen volcomen preuve connen becomen ende gesien desselffs presentatie tot vergeldinge van de schade, dat goetgevonden is, den voorz. Huytjens (voor desen doch weghgelopen ende genouchsame dief geweest met stelen van compagn^{s} beesten en schapen a^{o} passado) met 100 slaghen door den geweldiger te doen laersen, ende voor de waerde van de brandewijn hem op reeckeningh aen de voornoemden van Harwaerden te doen belasten.

17^{en} d^{o}.

's Morgens weer en wint als voren, is de gemelte sententie ter executie gestelt, ende wierd op dato een schip onder 't landt gesien; cunnen vermits de stilte niet binnen coomen; maer kwam noch even voor den middagh de boot daervan aen 't fort met tijdinge dat het jacht de Haes was, comende over Mauritius, van Batavia den 7^{en} Martio verseylt met rijs ende andere provisie voor dese plaetse, sulcx aen Mauritius oock gebracht hadden ende van daer op ..... verleden, gescheyden waren; ende alsoo vermits de stilte niet soude hebben kunnen binnen comen, sonden 3 gemande sloepen daer na toe om hem in de bay te boucheeren, gelijck geschieden, ende alsoo omtrent een uyr in den avont, Gode loff, wel ter rheede gesleept wierde. De Heere sij gedanckt over 't secours daerbij becomen. Heden stuyrde onse boot na 't Robben-eylandt met provisie voor de luyden aldaer, nevens eenige schoppen ende spaden om wat land claer te maecken, daer taruw ende ander saet op souden sayen tot nader preuve, dewijle de Z. Oosten winden daer soo hard niet wayen, ende daeromme gepresumeert wordt den taruw daer beter in te samelen sal wesen als hier.

18^{en} d^{o}.

Fray, stil, warm, sonneschijn weer als voren. Quamen d' opperhooffden van 't gemelte jacht aen ons brengen de missiven van d' Ed. Heer Gouverneur-Generael ende Raden van India, mitsgaders oock van 't opperhooft van Mauritius, bij dewelcke bespeurde de goede sorge ende effecten van haer opgemelte Ed. over ons alhier, met 't senden van rijs, aracq ende andere provisie voor dese plaetse, daer al een goede wijle genoechsaem na gevast ende gehongert is.

Heden ruylden 5 koebeesten van Herrys g'allieerde, vrij duyrder als gewoon waren, om hun te meer aen

te locken, waeromme oock eenige op haer troggelende versoeck lieten aen de schepen varen met recommandatie aen de schippers om haer wat wel te tracteren ende de buycke met broot, rijs ende aracq oft wijn, op te vullen, ten eynde te meer gelegentheydt mochten crijgen om voortaen meerder vee aen te brengen; van welcke 5 beesten de Goutsblom één, 't jacht de Haes een halff ende 't jachtjen de Caepvogel een quart aen boort sonden, nevens cool ende ander groenmoes tot ververssinge etc.

Sondagh den 19^{en} d^{o}.

Weer en wint als voren.

20^{en} d^{o}.

's Morgens doncker deysigh, echter goet weer ende wint N. Westelijck, als de vorige dagen, soodat die van de Goutsblom ende de Haes wacker besich waren met lossen.

21^{en} d^{o}.

Nat, regenachtigh weer ende wint ut s., treffelijck comende op de taruw, wortelen ende croten, vergangen weecke gesayt. Op den dach wat beter weer wordende, vingen de gemelte schepen weder dapper aen 't lossen; ende waren jegenwoordigh over de 60 personen, uyt de Goutsblom sieck en scheurbuyckigh aen landt gecomen, al 35 à 36 heel fris ende gesont weder na boort gevaren, mitsgaders de rest oock bijna heel op de been, soodat (met Godt de voorste) dese weecke al te maele heel fris te wesen ende niet een siecke of scheurbuyckige meer aen landt te blijven.

22^{en} d^{o}.

Weer en wint als voren regenachtigh. Hebben heden den biddach gehouden bij d' Ed. heer Gouverneur-Generael ende Raden van India uytges. over gansch India ende alle plaetse onder de gehoorsaemheydt van deselve staende, achtervolgen haer Ed. resolutie daerover specialijck genomen in dato 10 Juny a^{o} 1653, beneffens 't welcke wij oock Godt de Heere hebben gedanckt voor sijne bijsondere genaeden aen ons bewesen met het ontset van provisie etc., per de

Goutsblom uyt patria ende insonderheydt per 't jacht de Haes van India, boven vermoeden ende verwachtinge in onsen hooghen, bij den hongersnoot, becomen; voor alle welcke groote genade ende andere mildadigheydt, aen ons van tijt tot tijt betoont, als oock voornamentlijck in 't succes onser saecken alhier, denselven drieëenige Godt sij hoogh gelooft van Eeuwicheydt tot in alle Eeuwichheydt. Amen.

23^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende tamelijcke harde N. Weste winden als voren, sulckx dat heden van de schepen niets coste gelost worden; maer quam des namiddaghs, Gode loff, hier wel ter rheede 't langh verwachte ende al half deurges. galjot de Botterblom, met de Goutsblom te gelijck uyt 't vaderlant geseylt ende achterom door vehemente stormwinden van den anderen geraeckt, hoedanige ..... naderhant ende veele peryckelen doorgaens noch meer uytgestaen, ingevolge een seer penible reyse gehadt hadde; geen ander plaetse als St. Jago aengedaen ende aldaer maer 2 vaten water becomen hebbende, vermits haer de Portegesen geen verder acces hadden willen verlenen.

Met d^{o} galjot bequamen de dubbelde van d'advyse p^{r} de Tulp ende Goutsblom al voor dato becomen, mitsgaders t' onser provisie 6 vaten meel ende 2 d^{o} broot.

Den schipper claeghde dapper, dat het galjot machtigh ongemanieert ende onbeseylt was, soodat het (hoewel daertoe van onse heeren meesters verordineert) ons hier gansch ondienstigh ende onbequaem sal wesen, ende dierhalven mede laten nae Batavia voort varen, alsoo doch aen 't Engels jachtjen de Caepvogel ende Tulp vooreerst genoech sullen hebben; waeromme de Roode Vos, oock wat onbeseylt ende derhalven hier op dese custe onbequaem wesende, mede voornemens sijn (als van Madagascar retourneert) na Ba-

tavia te schikken, ende ons met de Caepvogel ende Tulp, alle beyde snedigh beseylt endde gemanieert, te behelpen.

24^{en} d^{o}.

Noch al even nat, ongestuymigh, vuyl weer, ende wint tot belet als voren.

25^{en} d^{o}.

Idem.

Sondagh den 26^{en} d^{o}.

Weer ende wint als boven; tegen den nacht viel der sulcke extraordinaire sware regen als noch oyt hier ervaren hebben, geduyrende meest de gantsche nacht.

27^{en} d^{o}.

Wat beter weer sijnde, begonnen die van 't jacht de Haes wat rijs te lossen.

28^{en} d^{o}.

Nat, vuyl, stormachtigh weer ende wint, tot belet als boven.

Idem 29^{en} d^{o}.

30^{en} d^{o}.

Wat bequamer weer. Waren de schepen wederom doende met ballast halen ende Haes sijn rijs te lossen etc. Gaven oock order aen de schippers van 't galjot de Botterblom, dewijle 'tselve, mits sijn onbeseylt- ende ongemaniertheyt, hier ondienstigh is, dat sigh oock soude gereet maecken, om met de Goutsblom ende Haes mede voorts na Batavia te varen.

Ultimo d^{o}.

Heel nat ende vuyl regenachtigh weer, wint Westelijck, waerdoor de schepen al weder niet costen lossen ofte yts gedaen worden.

Augusti A^{o} 1654.

Primo d^{o}.

Schoon, helder, sonneschijn weer, sulcks dat de schepen weer dapper besigh waren met lossen ende ballast halen.

Sondagh den 2^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als voren. Heden viel de Walvispunt op d' eene sijde in, gelijck oock de wallen op noch eenige andere plaetsen, veroorsaeckt door den machtigen swaren regen, nu eenige dagen gehadt, ende principael oock omdat de wallen,

vermits de Engelse oorloge, vergangen saysoen wat haestigh opgehaelt waren, met veele groote harde cluyten eerde, die der, als clipsteenen soo hard, hebben moeten met picken ende houwelen uyt de grachten hacken ende op de wallen brengen, sonder ons alsdoen tijt te laten om deselve aen stucken te breecken, dewelcke, vermits de regen nu smelten ende meurw wordende, dese uytcalbinge (sic) causeert; maer hopen 't nu soo wel te besorgen met rijs ende takken, daer weder mede op nieuws overal menen mede op te halen, datter na dese geen noot aff hebben sal, waeraen noch omtrent een maent oft 6 weecken werck ten langhsten sij.

3^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren. Begonden van den 2^{en} steenhoven heden wederom al voort te metselen aen de nieuw onder handen hebbende woonende packhuysen; edoch op den dach schielijck beginnende te regenen, moesten weer uytscheyden; ende is op dato den laesten rijs uyt de Haes aen lant gecomen, daerop te cort bevinden 5 lasten, sulcks dat in plaetse van 30 last, niet meer hebben ontfangen als 25 lasten, gereeckent tegen 3000 ℔ 't last, maer tegen 2500 ℔ 't last gereeckent, souden ons wight vol hebben.

4^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende wint als boven.

5^{en} d^{o}.

Schoon, helder, droogh weer, ende wint westelijck.

6^{en} d^{o}.

Idem, fray te pas comende op ons metselwerck, dat met goeden ijver gevordert wordt. 't Heeft den verleden nacht in sommige plassen waters natuyrlijck ijs gevrosen, wel een rijcxdaelder dick.

Heden brachten ons 't bosvolcq tijdinge, dat Herrys' g'allieerde met haer vee al weder aen dese sijde van de Soute-riviere, omtrent een cleyn mijltjen van 't fort, quamen weyden, waer oock eenige bij ons qua-

men met een oliphantstant, die haer afhandelden, ende wesen dat wij morgen met coper ende tobacq bij haer souden comen: wilden aldaer met ons handelen.

7^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als boven. Gingen op dato met de schippers van de Goutsblom, Haes ende Botterblom, nevens stijff 30 g'armeerde soldaten, omtrent 1½ mijl in 't landt, na de Hottentoos haer leger, die daer met omtrent 3 à 400 beesten en oock wel soo veel schapen lagen; wesende den trop, die met Herry g'allieert sijn ende 't gansche verleden jaer hieromtrent gelegen hebben, sonder oyt aen ons yts te hebben willen verhandelen, maer doorgaens beletters gebleven, dat geen andre uyt 't landt hebben durven aencomen, daer altijt fray ende civil mede te handelen is; ende doen dese schelmen niet anders als alle affronten aen diese cunnen oft mogen, des oock, gelijck dickwils aengeteyckent, eens sullen moeten onse tanden laten sien; edoch niet eer voor onse heere meesters hare rescriptie, op onse overgesonden consideratien, daerop becomen, ende sijlieden met soo goede partye beesten hier sijn, dat uyt d' aentelinge vooreerst bestaen sullen mogen.

Sijlieden ons siende, met soo groote partye volcq, aencomen, dorfden niet anders als alle vrintschap bethoonen, maer costen evenwel niet meer als 1 os, 1 koe, 1 kalff ende 1 schaep, heel duyr van haer crijgen, invougen na weynich tijts (haer wat tractement met tobacq ende aracq etc. aengedaen hebbende) daermede na huys gingen, ende de koe aen de schepen gaven t' haerder nodige ververssinge etc.

8^{en} d^{o}.

Noch al schoon, droogh weer ende wint ut s. Is op dato een soldaet, genaempt ..... van Edens, bescheyde op de Goutsblom, bij sententie gecondemneert te vallen 3 mael van de rhee en gelaerst te worden, over bethoonde inobedientie ende force

tegen sijne scheepsovricheydt etc., als breeder bij de sententie daervan gevelt, die oock goetgevonden is op overmorgen, sijnde maendagh den 10^{en}, ter executie te stellen.

Soo is oock den provisionelen schipper Pieter Martense Abbekerck, op 't Engels jachtjen de Caepvogel hier gecomen, en genomen resolutie, tot absoluyt schipper gestelt met 54 gl. 's maents, mitsgaders den gedeporteerden gewesen opperstuyrman Lieve Lievesse, bij gebreck van stoffe, in sijn vorige qualité op d^{o} jachtjen gerestaureert, ende Jan van Harwaerden, corporael, voor sijne extraordinaire diensten gedaen als werckbaes aen de fortificatie en alle andre gemene wercken, gebenificeert met de qualité van capt^{n} des armes, nevens 20 gl. 's maents, alles onder verbandt als uytgecomen sijn, als breeder per resolutie ende acte, yder daervan appart ende speciael ter handt gestelt.

Sondagh den 9^{en} d^{o}.

Windrigh weer uytten N. Westen.

10^{en} d^{o}.

Idem, met betogen lucht. Ende is op dato de sententie, eergister gevelt, aen 't schip de Goutsblom ter executie gestelt.

11^{en}, 12^{en} en 13^{en} d^{o}.

Goet weer ende wint als voren. Hebben op dato de Goutsblom, Haes ende Botterblom haer afscheyt gegeven, ende ter handt gestelt onse missive ende annexe pampieren aen de Ed. h^{r} Generael ende Raden van India tot Batavia.

Tegen den middagh wierd van d' uytkijckers een schip onder 't landt gesien, daer een sloep na toe sonden, welcke, savonts wederom comende, medebracht een briefken van d' opperhooffden, uyt welcke verstonden 'tselve te wesen 't jacht de Angelier van de Camer Hoorn, in comp^{ie} van d' Amsterdamse scheepen Parel, Princes Royal ende 't jacht der Schellingh, op 26 April passato uytgelopen ende hare reyse achterom genomen, sonder ergens aen geweest te hebben, sijnde

van den anderen gescheyden aen de Canarise eylanden met resolutie om elck sijn best te doen.

14^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende wint N. Westelijck. Quam voorhaelde jacht voor de middach, Gode loff, noch ter rheede, mede brengende schrijven van d' Ed. h^{ren} 17^{en}, gedateert 15^{en} April passato, ende daer deselve nietjegenstaende hunne corte reyse al vrij wat siecken ende scheurbige op[hadden], waerom haer datelijck oock partye groen mos uytte thuynen aen boort schickten, ende ordre gaven omme hare siecken morgen aen landt te brengen, opdat te eerder hier opgequeeckt ende verfrist mochten worden.

15^{en} d^{o}.

Weer en wint als voren. Hebben de brieven uyt de Angelier aen de Goutsblom, houdende aen d' Ed. h^{ren} Generael ende Raden van India, doen overgeven, om met deselve soo veel te eerder op Batavia te mogen comen, alsoo d' Angelier, vermits vol siecken is, noch wel een halve maent moet leggen om te ververschen, dese despeche al seylende met de Goutsblom, Haes ende Botterblom de bay uit even gedaen hebbende ende aen lant gecomen sijnde, arriveert hier seer voorspoedich, binnen 't canael deur, 't jacht Vlielandt, 19 May pass^{o} uyt Texel in zee gegaen, neffens gewenschte tijdinge van de vreede met de republycke van Engelandt, op den 18^{en}, daeghs voor sijn vertreck, gepubliceert; waerover d' Almogende in eeuwicheydt gelooft sij. Amen.

Omtrent 3 graden benoorden de liny was bij de Parel onderhaelt, wesende d' E. h^{r} Hulft alsdoen noch in goede dispositie, maer 't gemeene volcq al veel sieckelijck, sulckx dat meerder door noot hier sal moeten aencomen om te ververssen; d' Heere wil se maer behouden laten arriveren.

Op dato sijn de personen Jan Danielsse van Veurne, Hendrick Jeuriaensse ende Jan Soenwater, over hare

misdaden in de kettingh gaende, op 't versoeck ende intercessie van verscheyde luyden, ten aensien van de goede tijdinge van de Engelse vreede, uyt de kettingh gelargeert ende hare vorige gagie heden weder in te gaen vergundt.

16^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende wint als voren. Quam opgemelte sijn Ed..... 't schip de Parel tegen den avont..... geen afge .....

17^{en} d^{o}.

Weer ende wint ut s. Quam sijn Ed. voormelt sigh aen landt wat verluchten. 's Avondts begond heel hard te wayen uytten Z.Z. Oosten, waarmede de schepen Goutsblom, Haes ende 't galjot de Botterblom onder seyl gingh, nevens oock schrijvens van d' E. heer Hulft ende in deselve geslooten d' articulen van den vreede met de republycque van Engelandt. d' Almogende geve deselve behouden reyse! Amen.

18^{en} d^{o}

's morgens noch al even harde wint, tegen den middach ophoudende ende seer schoon, lieffelijck weer wordende. Sonden onse opgeboeyde boot na 't Robben-eylandt met 't Hollantse ende 't Caeps jonge rammeken ende 1 oy, om bij den anderen tot voortelinge te planten, nevens wat provisie voor 't volcq aldaer, ende ordre om 2 van de vetste rammen van 't eylandt weder hier te brengen voor de schepen.

19^{en} d^{o}.

Weer en wint als gister. Hebben op dato 't jacht Vlielant sijn afscheyt gegeven, omme sijn reyse in allerijl na Batavia te vervolgen.
's Nachts was 't vrij stormigh weer uytten Z.Z. Oosten.

20^{en} d^{o}.

Wederom bedaert sijnde is 't jacht Vlielandt met een sacht luchtjen uytten selven hoeck t' seyl gegaen ende fray buyten geraeckt.

21^{en} d^{o}.

Goet weer ende wint als voren, is ons opgeboeyde boot met 2 rammen wederom gecomen van 't Robben-eylandt, daer 't met d' aentelinge ende

thuynen redelijck wel stondt, als bij onderstaende copie briefken aen ons ges. can beooght worden.

> Copie briefken door den corporael, Marcus Robbeltjaert, ende de schapenhoeder, Pieter Borgers, ges. aen de Commandeur van 't fort de Goede Hoope.
> Aan mijn Heer
> Commandeur
> ses geworpen sijn, als 4 rammen, 2 oyen, den een is geworpen den 2 Augusti den oy, den 3^{en} den ram, den 8^{en} een oy met den ram, den 9^{en} een ram, den 11^{en} een ram geworpen. Wij sonden UE. 2 vette rammen, dies resterende sijn 46, met het Hollants. Die thuyn gaat oock wel, hadden wij maer meer saet om te saeyen; die koolplanten groeyen wel, die geele wortelen oock wel, die tarwe staet oock groen, soo die maer met den eersten saet belieft te stuyren. Wij senden Ul. oock 49 ganse eyers, soo die heer gelieft ons een of 2 clappermeulens belieft te stuyren, want die raven ende gansen connen wij qualijck daeruyt houden; soo 't de heer belieft ons wat kruydt ende londt te stuyren. Oock waren wij wel een puds van doen om water te putten, oock een paer hoenders waren wij wel van doen om jongen gansen uyt te broeyen; een berry oft 2 om mes te dragen, met 2 oft 3 manden. Niet meer dan de heer veel duysent goeden nacht; den 20 Augusty op 't Robben-eylandt bij mij ul. dienaers, ende was onderteyckent Marcus Robbeljaert corporael ende Pieter Borgers.

22^{en} d^{o}.

Fray, stil weer als voren. Gingen met d' E. heer Hulft eens na de Hottentoos haer leger, van dewelcke met groote moeyten niet meer als één beest costen handelen.

Sondagh den 23^{en} d^{o}.

Stil, bequaem weer met betogen lucht.

24^{en} d^{o}.

Idem, sonden een Biscayse sloep na 't Robben-eylandt met eenige sade ende andere nootsaeckelijckheden, nevens ordre om noch 2 rammen voor de schepen mede wederom te brengen, daer des. wel mede retourneerden.

25^{en} d^{o}.

Fray weer, ende wint Westelijck. Heeft d' E. heer Hulft 42 siecken uyt de Parel, Vlielandt ende d' Angelier hier aen landt gelaten, ende daertegen weder eenige gesonden uyt 't fort overgenomen hebbende, sijn affscheyt genomen, omme nevens d' Angelier, al onder seyl wesende, met den eersten goeden wint desselfs reyse na Batavia te vervolgen.

Ondertusschen compt hier t' arriveren 't galjot de Roode Vos van Mauritius, sonder Madagascar aengedaen te hebben, achtervolgende de resolutie van 't opperhooft de Jongen seer slechtelijck genomen, omdat 't jacht den Haes herwaerts aen vertrocken was met provisie voor dese plaetse, ende alhoewel sulckx waer sij, soo wisten sijlieden echter niet seecker, dat d^{o} jacht behouden reyse soude doen, als wanneer dan 't ontset van dit galjot treffelijck soude te passe gecomen hebben. In allen gevalle soude goet hebben geweest om daer ten minsten wat preparade tot handel te maecken, soo voorz. de Jongen sustineert, daer al voren al quantité rijs te becomen sijn, nootsaeckelijck sal moeten geschieden. Ende seer treffelijck soudet oock gecomen hebben voor ons ander galjot de Tulp, om de saecken daer wat preparaet te vinden; edoch willen hopen den ondercoopman Verburgh, per de Tulp na d' ontdeckinge van de custen desen hoeck om, beter ijver voor d' Ed. Comp^{ie} sal aenwenden tot den handel aen Madagascar.

26^{en} d^{o}.

Hard weer uytten N. Westen met regen,

waerdoor de Parel ende 't jacht d' Angelier, een goet stuck buyten de rheede leggende, belet bleven 't seyl te gaen.

Tegen den middach ondernaempt d' Angelier noch met laveren ende geraeckten fray buyten, blijvende de Parel noch door contrarie wint leggen.

27^{en} d^{o}.

Stormachtigh, nat weer ende wint als voren, tot belet voor de Parel om t' seyl te mogen gaen, welck weer soo hard toe nam, dat de Parel sijn een ancker aen stucke raeckte ende de Caepvogel sijn touw, sulckx dat d^{o} jachtjen heel na de wal quam te drijven, maer cregen 't noch bij tijts weder voor 2 andere anckers vast, anders leet al pryckel om tegen de strant te vergaen; de 2^{e} schuyt van de Parel was aen d' andere sijde van de rivier heel boven op strandt gespoelt.

28^{en} d^{o}.

Wat beter weer ende wint als voren met regenvlagen. Sonden den sieckentrooster eens na de Hottentoos haer leger, omtrent 3 mijlen van hier leggende, omme te vernemen, oft noch wat beesten oft schapen souden cunnen becomen, ende quamen savonts thuys met 2 schapen ende 1 koebeest vol jongen, mitsgaders een fray kalff, dat aen d' E. h^{r} Hulst na boort sonden tot verversinge.

29^{en} d^{o}.

Weer en wint als de vorige dagen, maer wierd op den dagh heel fray weer, 't coeltjen uytten Z.Z. Oosten comende, waermede d' E. h^{r} Hulst, die noch een koebeest aen boort sonden, met de Parel onder 't seyl gingh, ende ten eersten fray buyten geraeckten. d' Almogende verlene hem behouden reyse.

Sondagh 30^{en} d^{o}.

Helder sonneschijn weer, wint Westelijck, waermede 's namiddaghs hier wel ter rheede arriveerde 't schip Henriette Louyse, van de camer Zelandt, den 22 April pass^{o} in comp^{ie} met de schepen Mars ende Soutlande uyt de Wielinge gelopen, ende

beneffens deselve achterom geseylt sijnde, op den 27 Mey aen St. Vincent geweest, daer den 3^{en} Juny weder van daen vertrocken waren, sonder veele ververssinge becomen te hebben, behalven 't schip Mars, daerop d' E. Dirck Ogel, als commandeur, om na 't reciffo de Fernambucquo te seylen, ende 't schip Westvrieslandt van daen te halen, welcke na noch 2 à 3 dagen stonde te volgen. Voorhaelde schip H. Louyse was heel vol sieck volcq, altemale meest stijff ende heel ellendigh van scheurbuyck gestelt, waeromme datelijck partye moescruyden, salade etc. uytte thuynen na boort sonden, ende ordre gaven alle hun siecken aen landt te brengen, om hier in der haeste weder opgequeeckt te worden.

Ultimo d^{o}.

Schoon weer ende wint als gister; heeft de Roode Vos beginnen te lossen, ende quam op dato mede voor de bay, sonder ergens aen geweest te hebben, 't schip den Dolphyn, 26^{en} May pass^{o} nevens 't schip de Gidion uyt 't Vlie gelopen ende in 't canael passerende door storm van den anderen geraeckt, staende de Walvis ende Prins met den eersten oock van de camer Amsterdam te volgen.

September A^{o}. 1654.

Primo d^{o}.

Fray weer ende wint als gister. Comt voorhaelde schip voormiddachs al goet tijt hier wel ter rheede, met niet boven 3 à 4 siecken, die oock als de voorige datelijck met groenmoes uytte thuynen etc. versagen.

Op dato is overleden een boss$^{r1)}$ van de siecken uyt

1) Dezelfde verkorting troffen wij aan op bl. 218. Vindt men de daar gewaagde gissing niet aannemelijk, zoo stellen wij thans voor, daardoor *bosschutter*, of *busschutter* te verstaan.

de Parel hier gecomen, genaemt Abraham Jansse van Amersfoort.

2^{en}, d^{o}.

Weer en wint als voren. Sonden onsen sieckentrooster eens weder na de Hottentoos hare legers, om te sien, offer noch een beesje oft meer souden cunnen gehandelt worden voor de seer ellendige siecken van de H. Louyse, die soo gestelt sijn, dat men se sonder jammer niet can aensien, wel over de 100 sterck, ende ingevalle deselve niet waren binnen gecomen, souden na alle apparentie noyt te rechte hebben geraeckt, alsoo al 25 à 26 dooden hadden.

's Middachs quamen ons volcq wederom met 2 beesten, die voor de schepen lieten slachten, sijnde heden boven die van H. Louyse noch 10 siecken van den Dolphyn aen landt gecomen, die met ververssinge 2 mael daechs mede worden getracteert, gelijck oock 't gesonde volcq, dat aen de schepen blijft.

3^{en} d^{o}.

Goet weer, ende wint variabel met betogen lucht. Heden opslaende 't casjen n° 75, p^{r} 't jacht Vlielandt becomen, met clooster tobacq à 3 ¾ gl. 't lb, is 'tselve in presentie van de schippers Cornelis van Groet op den Dolphyn, ende Hendrick van der Putte op Henriette Louyse, mitsgaders den ondercoopman Pieter van Duyn, die wij 't aengepresenteert hadden te vercoopen, omdat se hier voor de Hottentoos te costelijck was, t' eenemael verrot ende bedorven bevonden, mitsgaders derhalven altemalen in de mestkuyl geworpen, als sijnde soodanigh verrot ende vergaen oft het dreck selfs ware, als p^{r} attestatie daervan beleyt bij de genoemde schippers ende ondercoopman onderteyckent, mitsgaders voor gecommitteerde raetspersonen beëdicht.

4^{en} d^{o}.

Harde N. Westelijcke stormwinden ende regen, waerdoor niets coste gevordert worden.

5^{en} d^{o}.

Beter weer ende wint Westelijck. Gaven

d' opperhooffden van den Dolphyn heden haer afscheyt om hare reyse na Batavia te vervorderen.

Sondagh den 6^{en} d^{o}.

Fray, droogh weer ende wint uytten Z. Oosten, is gemelte schip den Dolphyn medegegeven 30 personen van de siecken uyt de Parel ende Angelier, hier sieck gebleven geweest, ende wederom in de plaetse gelaten 2 siecken. Soude van daegh met dese goet wint hebben t' seyl gegaen, maer sijn boot was juyst heel achter uyt geraeckt, die vermits de harde Z. Oostewint niet coste opcomen ofte aen boort crijgen, sulckx dat daeromme moest blijven leggen.

7^{en} d^{o}.

's Morgens noch al stijve Z.Z. Ooste drooge winden, waermede den Dolphyn onder seyl gingh ende fray buyten geraeckten.

8^{en} ende 9^{en} d^{o}.

Fray, stil weer. Sonden met een Biscayse sloep weer victualie na 't Robben-eylandt, nevens 2 oyen van d'inwoonders gehandelt, daertegen weder 2 rammen ontboden voor de siecken van de schepen.

Op dato is geresolveert 't jacht de Caepvogel na Batavia te senden met H. Louyse in comp^{ie}, omdat (wat nader hebbende laten visiteren) bevonden, sij dese sware Caepse stormen ende zeën soo wel niet soude cunnen afstaen als 't galjot de Roode Vos, dat daeromme alhier gehouden worden sal om dese custe te bevaren etc., als breeder bij heden genomen resolutie g'extendeert.

10^{en} d^{o}.

Weer en wint als voren. Is den ondercoopman Pieter van Duyn, bescheyden op Henriette Louyse, op sijn versoeck toegestaen in den houwelijcken staet te mogen bevesticht worden met d' eerbare jonge dochter Sebastiana van Opdorp, woonachtigh in 't fort de Goede Hoope, mitsgader om 't gemelte schip niet op te houden, desen avont noch d' eerste gebodt te laten gaen ende alsoo vervolgens alle avon-

den tot het derde incluys, om Sondagh aenstaende (geen wettelijck oorsaeck van verhinderinge offrerende) de vordere solemnisatie voor de wet, door den secretaris van onsen Raedt (vermits geen predicant hier hebben) in opene Raedtcamer te laten vervolgen ende effectueren.

11^{en} ende 12^{en} d^{o}.

Moy weer als de vorige dagen.

Sondagh den 13^{en} d^{o}.

Betogen lucht ende westelijcke coelte, met somtijts weynich regen. Sijnde de voors. conthoralen[1)] in den houwelijcke voor de wet bevestight.

14^{en}, 15^{en} en 16^{en} d^{o}.

Idem weer en wint als voren, waerdoor H. Louyse ende 't jachtjen de Caepvogel, seylt reet leggende, belet bleven te vertrecken; echter stelde hun onse papieren, gedirigeert aen d' Ed. Heeren Generael ende Raden van India, ter handt, omdat na niet te wachten, maer met 't eerste hapjen van goede wint (sonder eenigh verlet) te mogen onder seyl gaen.

17^{en} d^{o}.

's Morgens de wint uytten Z. Ooste labberlijck, maer weynich op den dach liep 't luchtjen N. West, edoch tegen den avondt weder Z. Oostelijck, waermede de gemelten schepen onder seyl gingen, ende waer in den avondt noch buyten geraeckten, omme hun reyse na Batavia te vervorderen.

18^{en} d^{o}.

Fray weder ende Z. Westelijcke coelte, waermede de 2 gemelte schepen tusschen 't Robbeneylandt ende de vaste cust deur passeerden, om alsoo zee te mogen crijgen.

Ondertusschen waren wij oock besigh 't galjot de Roode Vos sijn afscheyt te geven na de bay van Saldanha, om aldaer na eenigh ander volcq te vernemen

1) Fraai woord! het beteekent *bedgenooten*, van het Lat. *torus, huwelijksbed*, met het voorgevoegde *con*, d.i. *mede*.

ende ondersoecken, of van deselve beter partye schapen mochte te handelen sijn als van dese Herry's g'allieerde (hier omtrent met menichte wesende), noyt ter degen yts van deselve hebbende cunnen becomen, wat debvoiren daerom oock doorgaens sijn aengewent.

Jegens den avondt is 't galjot ten vorigen fine met een Z. Westelijck coeltjen uyt de bay vertrocken.

19^{en} d^{o}.

De wint Z. West. Sagen d^{o} galjot als oock 't schip H. Louyse ende 't jacht de Caepvogel noch onder 't Robben-eylandt g'anckert leggen, niet cunnende met dese wint t' zee geraecken.

Sondagh den 20^{en} d^{o}.

Stijve Z.Z. Oostewinden, waermede de voorgemelte schepen van onder 't Robbeneylandt fray t' zeewaerts uyt 't gesight raeckten, ende een ander schip onder 't landt vernomen, laverende ende sijn best doende om in de bay te comen, maer moeste, vermits de stijve Z. Oostewint, noch buyten blijven.

21^{en} d^{o}.

Fray weer met westelijcke coelte, quam voors. schip 's namiddaghs wat voor den avondt fray binnen, sijnde 't jacht de Gidion (met den Dolphyn op den 26^{en} Mey pass^{o} te gelijck uytgeseylt ende 't canael affgelopen), hebbende vrij wat siecken op ende 16 dooden gehadt, sonder ergens aengeweest ofte eenige ramp oft schade geleden te hebben. Sonden desen selven avondt noch wat groente, rapen, radijs ende salade uytte thuynen aen boort tot ververssinge voor de kajuyt ende 't gemeene volcq, ende gaven oock ordre haer siecken aen landt te brengen, om hier met ververssinge in der haest weder op te queecken.

22^{en} d^{o}.

Weer en wint als voren. Gingen aen boort onse placcaeten aenplacken, waerinne onder ander de novo wel expresselijck lieten interdiceren, het vercoopen van brandewijn uyt de schepen aen ons volcq hier aen landt, omme sooveel mogelijck alle schache-

rye voor te comen, met mondelinge beloffte aen ydereen, soo wie eenige sagh aen landt comen, dat men deselve voor 't gemeen souden aenslaen ende ten besten geven, mitgaders den aenbrenger vooraff genieten laten 2 flapcannen van denselven brandewijn, nevens verswijginge van sijn naem etc.

23^{en} d^{o}.

Betogen lucht ende westelijcke coelte. Quam 't galjot de Roode Vos uyt de bay van Saldanha hier weder ter rheede met bescheyt, dat aldaer gantsch geen inwoonders oft gewagh van dien vernomen had, brengende derhalven sijn mede genomen coper ende tobacq, daer schapen voor soude geruylt hebben, wederom. Jegens den avondt stack de wint vrij hard op en begond oock met eenen dapper te stortregenen.

24^{en} d^{o}.

Stil weer met betogen lucht ende somtijts wat regen.

Op dato is overleden eenen Jan Helmus, bootsman van den Dolphyn, hier sieck gebleven geweest.

25^{en} en 26^{en} d^{o}.

Idem, als wanneer 't jacht de Gidion haer afscheyt gaven om na Batavia te verseylen, hier latende 12 sieck, waertegen weder 13 van de voorige scheepen gereconvaliseert mede nam.

Sondagh den 27^{en} d^{o}.

's Morgens 't luchtjen Z. Westelijck met betogen lucht, is voornoemde jacht de Gidion onder seyl gegaen.

28^{en} d^{o}.

Cout, windrigh weer uytten Z.Z. Oosten, met harde buyen.

29 en 30 d^{o}.

Idem.

October A^{o} 1654.

Primo d^{o}.

Noch al hard stormigh weer uytten Z.Z. Oosten als vooren.

2^{en} d^{o}.

Idem, waerdoor den taruw, garst ende haver, heel schoon op 't velt staende ende sommigen al beginnende airen te schieten, vrij ter neder geslagen

wierd, ende na bemercken met 'tselve, vermits dese Z. harde winden, niet sal willen succederen, nochte, soowel gehoopt hadden, voor 't harde Z. Ooste mousson cunnen rijp offte ingesamelt worden.

Soo was oock al den taruw op 't Robben-eylandt gesaeyt ende fray staende, mede t' eenemael verdort ende gansch tot niet vergaen, waervan na onse meeninge de gulle sandige gront ende beginnende droogte de principale oorsaeck was, in vougen langhs soo meer bemercken, dat hier geen granen oft rijs (die oock gantsch niet opcompt) sullen cunnen aengeteelt worden, maer wel overvloedigh cool, croten, gele wortelen, rapen ende alle andere moescruyden ende thuynvruchten onder ende dight boven d' aerde wassende, waer van de thuynen, ende omtrent 6 mergen groot, jegenwoordigh soo vol staen, dat voortaen noyt scheepen van d' Ed. Comp^{ie} meer te veel sullen cunnen comen om hier overvloedigh te ververschen; ja wordt op de vleysketel voor 't volcq jegenwoordigh al somtijts rapen gecoockt, sulckx alles na alle apparentie langer soo meer te verbeteren ende hier een goet leven voor den gemeene volcke te worden staet, als maer dese plaetse jaerlijckx met rijs ende aracq versien wordt; de rest van de provisie can uyt een aencoment schip jaerlijckx van 't vaderlant genoegh becomen worden; p^{r} memorie.

3^{en} d^{o}.

's Morgens stil, bequaem weer. Sonden al 't volcq uyt na 't geberchten om brandhout voor die op 't Dassen-eylandt souden gaen om robben te villen ende traen te branden etc., waertoe in 't eerst van de aenstaende weecke 30 man met 't galjot de Roode Vos meenden af te senden, nevens provisie voor 5/m ende gereets. tot alles.

Tegen den middagh begond al weder even hard te wayen uytten Z.Z. Oosten, aenhoudende gelijck de vorige dagen den ganschen nacht deur.

Sondagh den 4^{en} d^{o} idem.

Gaven 't volcq van dage een halve legger wijn ten beste om haer hart eens te laten ophalen, voor dat se langh in soberheydt hadden geleeft ende echter evenwel cloeck moeten arbeyden; item oock om hun te meer totten noch dagelijckse arbeydt te animeren, ende met eenen die aen 't robbenvangen sullen gaen tot haer foy te laten strecken etc.

5^{en} d^{o}.

Noch al hard weder ende wint als voren. Sonden heden al 't volcq na 't bos om kneppels te halen, daer de robben mede geclopt sullen worden. - Soo lieten oock omtrent 2 schaeffmessen maken ende bij mancquement van stael ende houwers in deselve smeden om de vellen 't vet schoon mede aff te schrapen.

6^{en} d^{o}.

's Morgens fray bedaert weer ende 't luchtjen labber uytten N. Westen, edoch liep tegen den namiddach al weder Z. Oostelijck, als wanneer 't galjot de Roode Vos, ingenomen hebbende den adsistent Jan Woutersen met sijn volcq ende alle de gereetschappen, om op 't Dassen-eylandt de robbenvangst bijderhand te vatten, sijn afscheyt gaven ende noch desen avondt lieten vertrecken, met ordre omme soo haest 't gemelte volcq ende gereets. etc. aen 't Dasseneylandt hadden geset, weder ten eersten herwaerts te comen, als breeder per instructie onder dato deser in ons copie- ofte briefbouck g'insereert.

7^{en} d^{o}.

's Morgens windrigh weer uytten Z.Z. Oosten als voren.

8^{en} d^{o}.

Fray, stil weer ende een westelijck labber luchjen.

9^{en} d^{o}.

Mottigh weer ende wint als voren Westelijck. Begonnen oock gereetschap te maecken (vermits d' aencomende drooge tijt) tot .....[1] omme daer

1) Opengelaten.

met wackeren moet weder aen te vallen ende dit saysoen goede partye op voorraet te crijgen, alsoo de wercken aen de fortificatie doch t' eenemael gedaen sijn ende de wallen jegenwoordich meest rontom van de gront aff op nieuws weder vermaeckt ende met rijs ende tacken, met sooden sterck ende vast, vrij vlacker als te voren, opgetrocken sijn, met stormpalen rontsom daer in; sulcx dat vertrouwen voortaen geen noodt meer van invallen sullen hebben.

Soo sijn oock dagelijckx wacker besig met meer landt te bebouwen, omme daermede waterlemoenen, meloenen, comcommers ende andere Indische vruchten (mits d' aencomende warmte haer tijt wordende) te sayen ende planten, waervan eenige, over 18 à 20 dagen gesaeyt ende geplant, jegenwoordigh al fray beginnen op te comen, ende derhalven nootsaeckelijck desen tijt met ijver moet worden waergenomen, om tegens de compste van de retourvloote, welckx volcq veel op magh abundantie te hebben, t' haerder nodige ververssinge; maer 't is jammer, dat se van de cropslae, dan gedaen sijnde, niet mogen hebben, die jegenwoordich op sijn beste ende doorgaens wel 1¼ à 1½ ℔ swaer en soo hard als sommige cool geslooten wordt; edoch sullen sijlieden echter cool, croten, wortelen, meloenen, waterlemoenen ende alle andere vruchten genough vinden. Item oock pinstenakelwortelen, waervan gister d' eerste (alhier gewassen) gesmaeckt hebben, alsoo delicaet, jae eer beter dan slechter als in 't vaderlandt, mitsgaders voortgecomen wesende van hier gewonnen saet, uyt ééne wortel, die 't eerste jaer van al 't saet maer opgecomen was ende bij ons expres wel naeuw bewaert ende dit saet van gewonnen waer, van soo veele hebben gecregen, dat niet alleen genouchsaem in de queeck sijn, maer oock daervan wel omtrent 10 roeden landts besayt hebben, behalven

noch wel omtrent ½ morgen landt, dat van 't hollantse pestenkelsaet (met de Goutsblom jonghst becomen) onder geele wortelen gesaeyt ende fray voortcomende is. Edoch 't hier gewonnen pestenakelsaet overtreft 't hollandts, hoedanigh wij oock bevinden van andere vruchten meer, ende insgelijckx hoopen met de blomkool te varen, die soo schoon blomt ende in 't saet begint te staen dat een lust is. Aertjessooken, cortelijck meede d' eerste mael gesayt; toonen haer oock fray te sullen wassen, soodat na alle apparentie schijnt hier een bijsonder overvloedige goede verversplaetse te sullen worden. Eenlijck sal 't met de granen niet wel willen lucken om de harde winds halven, noch ook misschien niet met 't boomgewas, daer na desen beter ervarentheydt van staen te crijgen, insonderheyt aen de St. Helenase lemoenenboomtjes, met de Tulp van daer hier gebracht, noch redelijck wassende, gelijck mede van eenige haesneuteboomen, die oock voor den dagh comen, van neuten uyt 't vaderland hier gecregen; maer of se de harde valwinden over den Tafelbergh sullen cunnen verdragen, sal den tijt leeren. 't Elseboomensaet compt niet op, ende 't doornsaet is uyt den Goutsblom niet gelevert, maer gemist: des wel gaern ander hadden om oock preuve van te mogen nemen, alsmede van de ael- ende cruysbesseboomtjes, die per de Goutsblom, na de getuygenisse van den schipper, wel souden overgecomen hebben, hadden die door de sware stormen om de Noort niet van 't zeewater overstort ende bedorven geworden geweest; per memorie.

10^{en} d^{o}.

Als voren westelijcke wint met somtijts wat regen.

Sondagh den 11^{en} d^{o}.

's Morgens cout, windrigh weer uytten Z.Z. Oosten.

12^{en} d^{o}.

Warm, droogh weer met stilte.

13^{en} d^{o}.

Idem begonnen wacker aen 't steenvormen te vallen.

14^{en} d^{o}.

Stil, warm weer ende wint als voren. Vingen heden met de zegen wel 8 duysent harders langhs de strant om ende bij het .....

15^{en} d^{o}.

Idem weer en wint als voren. Quam op dato hier weder ter rheede, van 't Dassen-eylandt, 't galjot de Roode Vos, met tijdinge dat aldaer gantsch weynich robben gevonden noch opquamen, alsoo deselve meest altemalen vol jongen rontom 't eylandt in zee tusschen de clippen lagen, welcke geworpen sijnde eerst op 't landt soude comen, soo anno passado mede gemerckt hadden, invougen dat het noch wat te vroegh was om die vangst bij der hant te nemen, ende dierhalven geresolveert hadden 12 man wederom te senden ende aldaer onder hun 16^{e} maer te verblijven, omme daermede ondertusschen een redelijck parck landts, heel vet en bequaem gevonden hebbende, gereet te maecken om coorn op te sayen, ende proberen, oft daer sal willen wassen, alsoo 't daer (soo hardt niet wayende) beter sal cunnen ingebracht worden als hier, ten welcken eynde oock te meer geresolveert ende g'effectueert hadden, na onse gegeven ordre 2 stucken op dat eylandt te planten, mitsgaders, staende den tijt datter noch weynich robben op quamen, voornoemde landt te prepareren als voors., waertoe den adsistent Jan Woutersse saet was ontbiedende, als onder anderen bij desselfs missive onder g'insereert can nagelesen worden.

> Copie missive door den adsistent Jan Woutersse van 't Dassen-eylandt, ges. aen de Commandeur van 't fort de Goede Hoope.

Aen d' E. Heer Jan van Riebeeck, Commandeur

onder 't fort de Goede Hoope, aen Cabo de Boa Esperance en Comp^{is} vordere omslach aldaer.

Eersame, welwijse, voorsienige ende Mijn Heer!

Op dato den 7^{en} deser des avondts sijn, Godt loff, hier wel ter rheede gecomen in de bay van 't Dasseneylandt; soo dat doende waren, nevens 't galjots volcq, om onse tente te maken ende vordere provisie aen landt te brengen tot den 8^{en} 's avonts. Op den 9^{en} smorgens is 't galjot onder 't zeyl gegaen, ende sonden op dato ons volcq op de robbenvanghst, ende alsoo daer bij quamen conden wel een goet deel gecregen hebben, maer souden d' andere rest al te samen verjaecht hebben ende te niete gemaeckt, alsoo deselve jegenwoordich int vermenichvuldigen sijn, als oock gesien hebbende dat door 't voortdrijven deselve afgejaecht sijn, soodat na ons (doch UE. wijser oordeel) tot groot nadeel van de vanghst ende Comp^{ie} soude strecken, soodat noch wat souden moeten aensien. Oock soo is op den 10^{en} hier, door contrarie weer ende wint, voor de bay ten ancker gecomen ons galjot, soo dat den schipper op denselffden avont niet conde door de harde winden, maer is op den 11^{en} smorgens aen lant gecomen, ende hebben met hem alsdoen goetgevonden om UE. weder te senden, alsoo hier noch in 3 à 4 weecken niet besonders veel sal cunnen uytgerecht worden, 12 personen, die UE. ons alsdan sult gelieven (doch wat cloecker) weder te laten toecomen, alsoo voor dees tijt aen de Caep beter dienst sullen doen als hier, alsoo maer ledigh moeten laten gaen.

Wat aengaet onse hier gehouden 16 coppen, waeronder 3 siecke jongens sijn, sullen haer moeten behelpen met een weynich van de Ed. Comp^{ie} provisie ende vorder wat 't eylandt geeft, doch soo weynich

als cunnen ende sal mogen bestaen tot ter tijt ende wijle dat beter sullen verdienen.

Oock soo hebben hier op 't eylandt goede mullige gront gevonden om thuynen aff te maecken, soodat al hebben een redelijck thuyntjen vaerdigh gemaeckt ende dat selffs al besaeyt met salada, radijs, waterlemoenen, grauërten, ritsjens ende venckel, oock mede van de Mauritius lemoenen geplant. Verhopen met Godes zegen hier wel sal groeijen, soodat UE. als gelieffden (met de wedercompst van 't galjot) wat van allerhande thuynsaden, nevens 3 à 4 schoppen ende spaden toe te senden, oock wat goet voor de 2 gelighte persoonen van 't Robben-eylandt; per memorie.

Wat de galjots bouckjens aengaet sal UE. mij gelieven te excuseren: want doordien hier om alles in ordre te stellen niet geweest sijn, maer dat mijn gelieffden[1)] noch een stel toe te senden, om deselve copieren ende als 't galjot hier aff ende aenvaert, lichtelijcken konnen weten watter voorvalt.

Verder wat belangt de Hottentoos, die met haer vrije wille meede sijn gegaen, connen met de selve niet te recht raecken, alsoo sij 't vrij na hare sin willen hebben, maer dat, als ons nederlanders, onder dissipline mochte hebben, soude noch yts tot voordeel aff te wachten staen, want 't is als vlas, ende groot quaet onder de Robben aen 't strant doen, soo dat een man geduyrigh op haer moeten laten passen, echter niet te min sullender hier een behouden ende sien off de Hollantsche sprake niet sal leeren, alsoo deselfde redelycker al verstaet ende wel laten bejegenen.

Hier mede

Wenschen UE. nevens u huysvrouwe ende gansche

1) d.i. dat u geliefde mij - toe te zenden.

familie in de protextie ende bewaringe des Alderhoochsten, die UE. ende ons sijn segen wil verleenen aen ziel ende lichaem, amen! (onder stont) UE. onderdanige en dienstschuldige dienaer (was geteyckent) Jan Woutersen (in margine). Op 't Dassen-eylandt desen 12^{en} October a^{o} 1654.

Copie resolutien door den adsistent Jan Woutersen gehouden.
's Dindaeghs den 13^{en} October a^{o} 1654.

Op heden comt den Schipper ende stuyrman weder aen lant; soo ist dat de selffde voordragen, doordien dat van den 9 deser van hier sijn vertrocken ende op den thienden van de sware boot van de Cabo mede genomen hier weder is ten ancker gecomen, oft niet raetsaem ware om tijdelijck aen d'E. heer Commandeur Johan van Riebeeck tijdinge te brengen, als dat hier in 3 à 4 weecken ten hoochsten (doordien de Robben int vermenichvuldigen sijn) niet veel te doen vallen; ook om de 12 mede gegeven persoonen aen voornoemde Cabo te brengen, alsoo deselve (voor dit mael aldaer voor d' Ed. Comp^{ie} beter dienst cunnen doen als hier), dat voornoemde boot hier lieten blijven, alsoo deselve haer in 't seylen ende laveren te veel hinderlijck is, omme dan haer voorgenomen reyse te spoediger mogen volbrengen, - Soo ist dat wij onderges. gesamentlijck hebben goet gevonden, de meer genoemde boot hier te laten blijven en hoogh op strant te halen om voor alle schade ende pryckel bevrijt te sijn, tot dat last van den voornoemden E. Heer van Riebeeck becomen hebben, oft na de bay van Saldanha met een partye volck sullen vertrecken, om 't ondersoecken wat daer tot dienst van d' Ed. Comp^{ie} te verrichten is, ende alsdan de boot gevouglijken empassant

van hier cunnen halen, alsoo deselve aldaer doch moste gebruycken.
Aldus gedaen ende geresolveert op 't Dassen-eylandt datum als boven.

(was onderteyckent)
JAN SYMONTS.
JAN WOUTERSEN.
CORNELIS.

Bij bovenstaende missive ende resolutie dan vernemende, dat het noch wat te vroegh was om de robbenvanghst met profijt bij der handt te vatten, soo stelde datelijck ordre omme wat riet ende hout te halen, tot een goede loods op 't Dassen-eylandt ondertusschen te maecken, soo om wat beter wooninge voort volcq, als oock om de vellen te bequamer onder goet dack te brengen, tot welcken ons ook plancquen mancqueeren.

16^{en} d^{o}.

Goet weer ende wint westelijk, met betogen lucht sonder regen. Lieten heden goet deel riet bij der handt halen, ten eynde voors. als oock om matten van te maecken, tot onse jegenwoordigh onder handen hebbende steenbackerij, daer dagelijckx mede brandhout toe op voorraed gecapt ende bijgebracht wordt.

17^{en} d^{o}.

Idem.
Sondagh den 18^{en} d^{o}. Stormigh weer uytten Z.Z. Oosten, item

Den 19^{en}, 20^{en} ende 21^{en} d^{o}.

Soo vehement hard aenhoudende, als wij gedencken dat het noch oyt aen de Caep gedaen heeft, soo langh wij aen de Caep gewoont hebben, tot groote schade aen de jonge cool ende andre vruchten, door die harde winden heel verplet gewaeyt, ende indiender soodanige winden comen tegen dat de granen rijp worden, salder qualyck een corl

in te samelen wesen, daeromme wij het sullen proberen op 't Dassen-eylandt, daer den adsistent Jan Woutersz. ons schrijfft, dat de Z. Ooste winden nergens soo hardt wayen als hier, ende een goet perck landts gevonden heeft, wes hem oock met den aldereersten wat taruw sullen toesenden om te proberen. 's Namiddags begont 't weer te bedaren.

22^{en} d^{o}.

Fray warm ende stil sonneschijn weer. 't Galjot de Roode Vos weder seylreet leggende ende ingenomen hebbende partije riedt ende hout, nevens wat taruw ende eenige saden voor 't Dassen-eylandt, hebben 't selve noch desen avondt sijn affscheydt gegeven, omme die materialen ...[1] te brengen, nevens ordre, na overleveringe van dien, voorts te verseylen na de bay van Zaldanha, om te vernemen oft daer al eenige inwoonders verschenen ende partye schapen sullen te ruylen wesen, waertoe coper ende tobacq is meede gelangt etc.

23^{en} d^{o}.

Fray weer als voren; was 't galjot, smorgens vroegh ten einde voormelt onder seyl gerakende, noch voor den avondt buyten de bay.

24^{en} d^{o}.

Betogen lucht ende redelijcke stijve Noord-Westewinden, waermede des namiddaghs hier wel ter rheede arriveerde 't schip de Swarte Bul, 30 May voor de camer Zeelandt uyt 't Vlie gelopen, ende 't canael deur gepasseert, sonder ergens als aen Torrebay in Engelandt aengeweest te sijn, op hebbende wel over de hondert siecken, daeronder oock selffs de schipper ende andere officieren, die seer ellendigh van 't scheurbuyck lagen, des haer partije biet, salade, wortelen, rapen, melck ende eijeren etc. tot ververssinge ten eersten na boort sonden, nevens ordre om haer siecken morgen aen landt te brengen, ten eynde

1) Oningevuld.

deselve metterhaest weder mochten door ververssinge op de been geholpen worden ende 't schip te vroeger weder vaerdigh raken om sijn reyse na Batavia te vervorderen. Soo quam mede wederom ter rhede 't galjot de Roode Vos, niet cunnende vermits de Westelijcke winden (contrarie zijnde) aen 't Dasseneylandt oft de bay van Saldanha comen: dierhalven 't voors schip in zee ontmoetende daer mede wederom gecomen, 't selve binnen geloost had: soude anders noch niet in de bay gewacht hebben.

Sondagh den 25^{en} d^{o}.

Weer ende Westelijcke wint als gister. Quamen de siecken van 't schip de Bul aen landt, daer der tusschen wegen in de boot veele van storven, sulckx dat de menschen sonder erbarmingh niet waren aen te sien, ende waeromme oock ordre stelden, deselve wat gemak ende sooveel goet tractement aen te doen als mogelijck sij. 't Was seecker hooch tijt dat dese voors. plaetse cregen, want soo swack waren, dat de schipper van ons galjot verclaerde, hij met sijn galjots volcq de seylen genoechsaem moste regeren, ende 't schip binnen brengen: souden anders qualijck cunnen hebben te rechte geraecken, alsoo qualijck een man boven te crijgen was, die bequaemheijdt ofte sterckte had eenigh dingh te doen, als sijnde meest alle stijff van scheurbuyck etc., veroorsaeckt insonderheydt, omdat se hadden willen recht deur gaen; maer gecomende sijnde op 42 graden ende den schipper doen mede soo wel als 't ander volcq heel sieck ende stijff van scheurbuyck raeckende, mitsgaders niet meer als 4 mutsjes water cunnen geven, hadden nootshalven moeten resolveeren terugh te keeren ende hier te comen, daer Gode loff noch wel g'arriveert sijn, ende in een overvloedige tijt van ververssinge comen, waerdoor willen hoopen met Godes hulp haest weder sullen reconvaliseren ende

bequaem worden om 't schip voorts in India te brengen, ten welcken eynde haer sooveel moescruyden worden beschickt, datter alle dagen rijckelijck 2 mael van geschafft wordt nevens abondant crop ende andere salade, nu oock op sijn best wesende, ende wes meer mogelijck te contribueeren sij.

26^{en} ende 27^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als voren, Westelijck, tot tegens den avondt begond wat te wayen uytten Z. Z, Oosten, waer mede 't galjot de Roode Vos, ten fine vooren aengeroert, is onder seyl gegaen, na 't Dassen-eylandt ende de bay van Saldanha respective.

28^{en} d^{o}.

's Morgens de wint noch al van den Z.Z. Oosten. Tot omtrent ½ voor middagh liep deselve Westelijck met heel schoon warm sonneschijn weer, maer tegen den avondt al weder stijff Z.Z. Oost, als wanneer een groot schip voor de bay vernamen, laverende om binnen te comen, maer moste vermits de contrarie wint ten ancker blijven, schijnende aen 't innemen van de seylen vrij swack van volcq te sijn.

den 29^{en} d^{o}.

's Morgens stil mottigh weer sijnde, onse Biscayse sloep met wat verversinge ende onderstaende briefken derwaerts sonden van inhoude als te weten:

> Copie briefken.
> Aen d' opperhooffden van 't onbekende schip, leggende g'anckert voor de bay per Biscayse sloep ges.

Eersame discrete goede vrunden.

Wij senden bij desen onse sloep met wat ververssinge, uyt beduchtinge dat UE. misschien veel sieck volcq op hebben, ende soo sulcx is gelijck wij gister avont aent innemen van de seylen menen vermerckt

te hebben, soo laet het ons ten eersten weten om U alsdan met wat kloeck volcq te secunderen ende op de rechte rheede te helpen. Vale ende hertelijck gegroet van

UE. goede vrunt
(was geteyckent) JOHAN VAN RIEBEECK.
Int fort de Goede Hoope den 29^{en} October,
A^{o}. 1654.

Middags quam voors. schip wel ter rheede met boucheeren, sijnde de Walvis, 30 May pass^{o} in comp^{ie} met de Bul ende Prins uyt 't Vlie 't canael deurgelopen, sonder ergens aengeweest te sijn, ophebbende wel omtrent 100 siecken, vrij ellendigh, van scheurbuyck plat te coy leggende: des daertoe ververssinge na behoren aen boort sonden, ende ordre gaven de siecken aen landt te brengen, omme hier opgequeeckt ende 't schip ondertusschen van alle stanck ende vuylicheydt gesuyvert te worden etc.

30^{en} d^{o}.

Weer ende wint noch al westelijck als voren. Quam ons galjot oock wederom ter rheede, vermits de westelijcke winden niet verder als aen 't Dassen-eylandt hebbende cunnen comen, daer partye hout ende riedt hadde overgelevert, rapporterende dat de robben al redelijck begonnen op te comen ende door den adsistent Jan Wouterse eens was preuve genomen eenige te dooden; maer des anderdaeghs bevindende deselve van dien hoeck al te malen werden in zee gevlucht, hadden goet gevonden te wachten tot dat t' eenemael gejonght sullen hebben, als wanneer tot midden op 't eylandt bij hondert duysende opcomen. Ondertusschen begaven haer aen 't prepareren van de vette gront, die daer gevonden hadden, om met taruw ende ander saet te besayen. Den gemelten adsistent Jan Wouterse gevraecht hebbende gehadt, oft op den 18.

19. 20 ende 21^{en} verleden daer oock soo extreem hard uytten Z.Z. Oosten had gewaeyt gelijck 't hier hadde, verclaert dat wel een tamelijcke Z.Z. Oostewint vernomen, maer van geen stormwinden geweten had, 't welck ons goede hoope geeft om van dat eylandt onse taruw ende broot te sullen cunnen crijgen, ende alsoo mettertijt ons selffs spijsen, mitsgaders oock sonder versuym met eenen de robbenvangst ende traenbranderij exerceren.

Ultimo d^{o}.

Westelijcke wint ende fray weer als voren. Hebben 2 beesten geruylt van Herrys' g'allieerde, die wederom gecomen ende met haer vee omtrent 1½ mijl van hier leggende sijn, sonder dat noch andere inwoonders vernomen worden, welcke voornoemde beesten voor de schepen lieten slachten.

Sondagh primo November A^{o} 1654.

's Morgens fray stil weer, hebbende in de voorlede voornacht wat uytten Z.Z. Oosten gewayt, waermede 't galjot de Roode Vos weder 't zijl gegaan is na de baay van Zaldanha, ten eynde meermael aengetogen.

Op dato is alhier door den predicant Marcus Masius, op den Bul bescheyden, 't avontmael des Heeren bedient ende sijn oock heden 2 koebeesten en 3 schapen geruylt van Herrys g' allieerde; 's avondts begondt wat te wayen uytten Z.Z. Oosten,

2^{en} d^{o}.

's Morgens noch al aenhoudende, maer op den dagh fray weer; edoch tegen den nacht weder harde Z.Z. Ooste wint.

3^{en} d^{o}.

Idem, ende alsoo den derden waeck van 't schip de Walvis, genaempt Evert Janss. Rijk, van Amsterdam, op dato versocht heeft sich te mogen begeven in den h. staet met d'eerbare jonge dochter Magdalena Andries van Middelburg, welckers vader is Andries Arentss. van Brussel, opperstuyrman op

't jacht de Bul, soo is bij den Raedt, niets voorgecomen wesende daer door die saecken souden cunnen ofte mogen verhindert worden, deselve jonge luyden haer versoeck toe te staen, als breeder g' extendeert bij resolutie daerover specialijck op dato genomen.

Heden heeft ons wiltschut, op 't versoeck van de Hottentoos, een leeuw dootgeschooten, wel soo groot als een redelijck koebeest, welcke onder de Hottentoos haer beesten was, sigh verborgen hebbende achter ende in eenige bossjens, ende oock een van de Hottentoos seer deerlijck met de claeuwen gequest, die geen raedt wetende denselve om te brengen, schoon sij met hunne hasegaijen ende al de koebeesten hem hadden omsingelt, onsen wildschut omtrent haer vernemende, hadden versocht denselven doodt te schieten, gelijck hij met sijn snaphaen seer geluckelijck in d' eerste schoot effectueerde, tot groote verwonderingh van de gemelte Hottentoos, dat soo fellen beest met een schoot soo stracx ter neder gevelt wierd, ende ingevolge oock tot niet minder verschrickinge ende vreese voor ons schietgeweer.

Tegen den avond begond al weder hard te waijen uytten Z.Z. Oosten,

4^{en} d^{o}.

's Morgens noch al aenhoudende tot den

5^{en} d^{o}.

's Middaghs begond wat te stillen ende heel fray weer te worden. Heden ruylden wij een os van Herrys g'allieerde, maer vernemen noch gantsch geen volcq van andre troupen, daer beter mede te handelen sal wesen, alsse hier comen, willende dese guyten seer qualijck van haer beesten ende schapen scheyden, hoewel se die heel veel ende schoon hebben, leggende met deselve en hare huysen omtrent 1 mijl weeghs van 't fort, boven de Zoute rivier; van dage lieten weder 2 beesten voor de scheepen slachten.

Tegen den avondt begond al weder vrij hard te waijen uytten voorz. hoeck.

6^{en} d^{o}.

's Morgens fray bequaem weer, 't luchtjen uyt den N. Westen, maer tegen den avondt al weder harde Z.Z. Oostewindt, ende is op dato overleden een soldaet, genaempt Hessel Jacobse, metten Draeck hier gecomen.

7^{en} d^{o}.

's Morgens noch al harde Z.Z. Oostewinden.

Sondagh den 8^{en} d^{o}.

's Morgens idem.

9^{en} d^{o}.

Moy weer met westelijcke labber coelte.

10^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren. Is den opperstuerman Hendrick Vries, bescheyden op de Walvis, over veelderley begane onfatsoenlijckheden ende vilipendien, begaen aen den Commandeur van 't fort ende andere, door de schippers Jan van Campen op de Walvis, ende Abraham Ariaensse op den Bul, daertoe gedirigeert als onpartijdige, gratieuslijck gesententieerd hier aen landt gelaerst te worden met 50 slagen, welcke sententie heden oock is ter executie gestelt omme de schepen daer niet na op te houden, welckers opperhooffden noch op desen avondt haer afscheydt gaven, nevens onse missive ende annexe pampieren aen d' Ed. heeren Gouverneur Generael ende Raden van India, omme daermede metten eersten goeten wint seyl te gaen tot bevordringe hunner reyse na Batavia. Heden sijn 2 personnen van de verbleven siecken uyt de Walvis ende Bul overleden.

11^{en} d^{o}.

's Morgens slappe coelten uytte westelijcke handt. Gingen de scheepen Walvis ende Bul onder seyl ende sonden wij onse sloep na 't Robben-eylandt met 4 oyen van d' inwoonders geruylt ende ordre om een ram ende 162 peguynen met wat

ganseneyeren etc. mede wederom te brengen voor de siecken van de scheepen hier omtrent de 60 verbleven.

's Namiddachs moste de gemelte scheepen, vermits

de stilte, even buyten de rheede ten ancker comen ende blijven leggen.

12^{en} d^{o}.

's Morgens stil weer. Was 't galjot de Roode Vos uyt de bay van Saldanha bij de verhaelde scheepen g'arriveert ende den schipper met sijn schuyt bij ons aen landt gecomen sijnde, rapporteerden, dat in de voors. bay gantsch geen inwoonders nochte eenigh gewach van dien vernomen had, schoon verscheyden malen met canon geschooten, dat sij horen mochte daer een schip lach, ende dierhalven geen gelegentheydt aengetroffen om eenige schapen te reuylen, maer brachte 700 bossen fray langh riedt mede om matten van te maecken tot onse onder handen hebbende steenbackerije etc.

Op 't Dassen-eylandt in 't heen varen aengeweest hebbende, quamen noch weynich robben op, sulckx ons volcq hun besigh hielden tot preparatie van de gevonden vette gronden, om tot preuve met taruw etc. te besaijen, ende quamen de waterlemoenen ende ander goetjen daer al vray voor den dagh; soo waren door hun oock die daer op geplante 2 stucken al fray met een steen batterij (daerin fraije schietgaten) bebolwerckt; mitsgaders sijlieden nu mede besigh een huys van steene muyren met kley te metselen, welcke steen ende kley daer fray te vinden sij, in vougen sijlieden trachtende sijn dat werck in esse te brengen, dewijle doch noch weynich voordeel te doen is aen de robbenvanghst

Onsen sloep was heden morgen mede g'arriveert van 't Robben-eylandt, met tijdinge dat nu 56 jongen ende oude schapen daer bleuen, ende gebracht had, na onse ordre, aen de Walvis 100 peguyns, mitsgaders aen de Bul 60, nevens partije eijeren en 1 extraordinaire schoonen vetten ram, voor beyde de schepen, noch g'anckert leggende even wat buyten de rheede, daer

wij oock noch partye cool, wortelen, melck, salade ende andere moescruyden, beneffens dien na toe sonden, om haer noch soo lange met verversinge te dienen als mogelijck sij.

Op den namiddagh raeckten de gemelte scheepen de bay uyt met een Z. westelijck luchtjen, ende 't galjot op de rechte rheede voor 't fort.

13^{en} d^{o}.

's Morgens warm sonneschijn weer, 't luchtjen uyter zee van den Noordwesten, edoch 's namiddaghs Z.Z. Oost over 't landt redelijck hard door wayende, is 't galjot de Roode Vos (van sijn riedt sigh ontladen hebbende) t' seyl gegaen, na de Houtbay hier achter den Tafelbergh leggende, met ordre om van daer in der haeste een ladinge hout te halen tot de steenoven, jegenwoordigh omtrent 4 à 500 ...(?) steen groot gemaeckt wordende, waertoe ons het hout mancqueert; maer indien wij wat meer paerden hadden, souden 't bos 2 à 3 mijlen van hier over lant met wagens hout genoech cunnen becomen, ende alsdan niet behoeven 't galjot daeromme na soo perículeuse baye te pericliteren, gelijck nu nootshalven doen moeten; pro memorie.

14^{en} d^{o}.

Weer ende wint als gister. Vingen in eene treck wel over de 10000 harders met de zegen, omtrent het fort aen de zeestrandt.

Soo is oock heden de hovenier met 10 à 12 man, omtrent 1 mijl weeghs van 't fort gegaen om wat mostertsaet te halen, dat daer in 't wildt op 't veldt rijp stont.

Sondagh den 15^{en} d^{o}.

's Morgens stil warm sonneschijn weer, maer begond op den namiddagh vrij hard te wayen uytten Z.Z. Oosten,

16^{en} d^{o}.

Noch al even hard aenhoudende. Sonden op dato de timmerlieden weder na 't bos, om aldaer de houtsagerije in 't werck te stellen ende met eenen

affuyten te laten maecken tot het geschut, dat in de rampaerden op de wallen soo veel niet te gebruycken is. 't Ware te wenschen dat wij wat meer als de tegenwoordige 2 paerden, tot de steenbackerije wordende gebruyckt, hadden: costen alsdan uyt 't bos crijgen alles wat ons nodigh was, soo wel timmer- als branthout, vermits de wegen met wagens heel bequaem te berijden sijn, ende ons 't branthout alhier haest sal beginnen te ontbreecken, dat derhalven nodich alsdan sullen moeten uyt 't bos omtrent 2½ à 3 mijlen van hier gehaelt worden, sulckx sonder paerden ende wagens niet wel doenlijck sij; p^{r} memorie.

17^{en} d^{o}.

's Morgens schoon warm sonneschijn weer, tot tegen den avond, begond uytten Z.Z. Oosten weder wat te wayen.

Heden sonden 2 man na de Houtbay over landt, omme te vernemen of 't galjot daer al g'arriveert was, dewelcke, des namiddaghs wederom comende, rapporteerde dat 'tselve daer al g'anckert bevonden hadden, doende wesende met brandhout hacken.

18^{en} d^{o}.

Den ganschen dagh fray stil, warm sonneschijn weer ende 't luchjen Z. West, maer op den avond begond heel fel te wayen uytten Z.Z. Oosten, met extraordinaire harde valbuyen over den Tafelbergh, die somtijts soo vehement sterck overvielen, dat scheen alles te sullen onder de voet wayen wat over eynde stond, waerdoor de vruchten, als cool ende granen, oock vrij groote last leden.

19^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Z.Z. Oostewinden, waerdoor aen de steenoven niet coste gedaen worden, ende daeromme met al 't volcq branthout uyt 't geberchte lieten halen, daer den oven mede gestoockt sal worden.

20^{en} d^{o}.

's Morgens wat bedaerder weer, doch vielen somtijts noch al eenige harde buyen over de Tafelbergh.

21^{en} d^{o}.

Fray bequaem weer ende 't luchjen Z. West met lieffelijcke sonneschijn.

Sondagh den 22^{en} d^{o}.

Doncker lucht met westelijcke coelte ende tegen den avondt wat regen.

23^{en} d^{o}.

Betogen lucht ende westelijcke wint, als voren, maer geen regen. Quam des morgens hier weder ter rheede 't galjot de Roode Vos uyt de Houtbay, met een goede ladinge branthout voor de steenovens, ende rapporteerde de schipper, dat het soo dangereus met uyt ende in d^{o} bay te comen hadde gehadt, dat 't galjot verscheyden malen in groot hasard was geweest om tegens de wal ende op de clippen te vergaen, in voughen na sijn gevoelen niet behoorde weder onderstaen te worden om van daer meer hout te halen: datter oock boven een galjots ladingh qualijck meer te becomen soude wesen.

Op dato quamen oock eenige nieuwe Hottentoos uyt 't landt met 3 koebeesten aen 't fort, in haer comp^{ic} hebbende eenige van Herrys g'allieerde, die doorgaens met hun vee hier omtrent leggen, als dickmael aengetogen; dewelcke dese nieuwe (redelijck graech sijnde met ons te handelen) soo traegh maeckten, dat wij qualijck tot eenige ruylingh comen conden, soodat wel te wenschen soude wesen de gemelte schelmen aen een kant waren, als wanneer met d' andere inwoonders seer bequaemlijck, civil ende gerustigh soude te negotieren sijn. Echter bequamen de gemelte 3 beesten noch voor omtrent 20 ℔ plaet coper ende 1½ ℔ tabacq, behalven noch ongeveer 4 a 5 mingelen aracq ende partije broot, daer wij se wat liberael mede onthaelden tot te meerder .....[1)] etc., soodat sijlieden al te malen fray ver.....[1)] ende wel vernoeght na huys gingen.

1) niet ingevuld.
1) niet ingevuld.

24^{en} d^{o}.

Uyttermaten schoon, warm, sonneschijn weer, 't luchtjen westelijck. Idem

25^{en} en 26^{en} d^{o}

tot tegen den middagh begond wat te wayen uytten Z.Z. Oosten, aenhoudende den gantschen nacht al vrij hard met extreme valbuyen over 't geberchte, tot weynich voordeel (voor de) tarwe ende garst, nu alle dagen beginnende rijp te worden.

27^{en} en 28^{en} d^{o}.

Idem, goet weer en de wint meest Z. westelijck. Hebben dese 2 dagen 2 beesten geruylt van nieuwe inwoonders, edoch al met bijwesen van meergedachte Herrijs g'allieerde, die schijnen haer als maeckelaers in te stellen, tot weynich voordeel van Comp^{s} handel, met d' andre inwoonders, daer sonder dese schelmen (ons noch al dagelijckx vrij affronterende ende spijt aendoende) fray mede te handelen soude wesen.

Sondagh den 29^{en} d^{o}.

Goet weer ende Z.Z. Oostewint.

Ultimo d^{o}.

Idem, weer ende wint uytten Z.Z. Oosten, waermede 't schip 't Hoff van Zeelandt in de bay quam laveren ende weynich buyten de rheede moest ten ancker blijven, daer hem partije ververssinge voor 't volcq ende kajuyt ten eersten te gemoet sonden.

Desember a^{o} 1654.

Primo d^{o}.

's Morgens heel stil warm sonneschijn weer. Quam gemelte schip geboucheert ter rechter rheede wel ten ancker, sijnde den 6^{en} Augusto passado voor de kamer Amsterdam uyt 't Vlie in comp^{ie} van de Oliphant t' zee gelopen ende nergens aengeweest, mitsgaders niet meer als vier luyden op de reyse overleden ende met maer omtrent 20 a 30 siecken ..... wesende, ende was den Oliphant omtrent .....

storm van haer afgedwaelt, d' Almogende ..... mede haest laten opdonderen ende .....[1)]

1) Alles oningevuld.

2^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren. Hebben op den avondt 't galjot de Roode Vos afscheydt gegeven tot vertreck na 't Dassen-eylandt ende bay van Saldanha, nevens 15 man boven 't galjots volcq, om tot de robbenvanghst ende traenbranderij gebruyckt te worden, ende te ondersoecken oft in de gemelte bay noch geen inwoonders sullen verschijnen ende van deselve eenige schapen te handelen wesen, waertoe coper ende tabacq medegegeven is, nevens ordre om oock empassant in de gemelte bay op de eylanden aldaer soo veel robben te slaen ende derselver vellen op te gaderen als doenlijck sij etc.

3^{en} d^{o}.

Is voornoemde galjot smorgens voor den dagh met een Z.Z. Ooste coelte ten fine voormelt onder seyl gegaen.

4^{en} dite.

's Morgens fray stil weer. Sonden de Biscayse sloep na 't Robben-eylandt met wat provisie voor 't volcq aldaer, nevens 2 oyen om daer aen te teelen, met ordre dat ons een ram wederom soude brengen etc.

5^{en} d^{o}.

Weer en wint als voren. Is de sloep wederom gecomen van 't Robben-eylandt, met een 10 maendigh lam, wegende stijff 150 ℔, ende schreeff ons den corporael Marcus Robeljaert aen, datter jegenwoordigh 58 stucx noch bleven, oock dat 8 dassen ende maer een conijn noch in 'tleven vernomen hadde.

Sondagh den 6^{en} d^{o}.

Doncker betogen lucht ende westelijcke labber coelte.

7^{en} d^{o}.

Idem met wat regen.

8^{en} d^{o}.

Windrigh weer uytten Z.Z. Oosten, ende alsoo wij eens gingen na 't bos, omme te sien, hoe 't met de houtsagerij stond, soo sagen wij, daer omtrent comende, dat de troup Hottentoos, welcke Herrys g'allieerde sijn, met al haer hutten ende vee wegh na de Caep Falso vertrocken.

9^{en} d^{o}.

Hard stormigh weer ..... Oosten, soo-

dat gister noch van dage geen ..... van off na boort costen comen ende weel 6 .....[1] Hoff van Zeelandt hier aen landt verweert bleven, anders soude 't selve heden hebben mogen vertrecken, 't welcke derhalven om redenen voors. na bleeff.

10^{en} d^{o}.

Noch als voren even hard stormigh weer uytten Z.Z. Oosten, 't welck tegen de nacht soodanigh vehement toenam, dat te affgrijsselijck was, ende 't meeste deel van de taruw (bijna rijp sijnde) door die harde winden heel uytgeslagen wierd, in vougen 't vierde part daervan niet sal cunnen ingehaelt worden, dat jammer is: soude anders bijsonder schoon graen wesen.

11^{en} d^{o}.

's Morgens was 't weer moy bedaert, sulckx dat wij den taruw begonnen te maijen, die meest al de airen van de winden glad uytgeslagen waren.

Tegen den middagh begond al weder even hardt uyt de vorige hoeck te wayen, in vougen die van 't Hoff heden haer volcq noch niet costen aen boort halen.

12^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil, bequaem weer. Cregen tijdinge van de uytkijckers, datter een schip onder 't landt was, ende cort daerna sagen wij den ondercoopman Fredrick Verburgh achter den Taeffelbergh van daen comen, daer sigh, vermits de stilte, met een Madagascarse kano had laten aensetten. Rapporteerde 't gemelte seyl te wesen 't galjot de Tulp, op den 26^{en} October pass^{o} mede van Madagascar gescheyden, daer met de Coningh van Antongil goede conditie gemaeckt had, namentlijck dat ingevalle wijlieden daer weder wilden comen ende een logie stabileren, ons na genoegen van rijs ende slaven soude accomoderen etc.

Relaterende denselven Verburgh wijders, dat, van

1) Alles oningevuld.

hier gescheyden sijnde, in 't seylen langhs de custe van desen hoeck aff, gansch geene gelegentheydt hadden bevonden om met soo cleyne scheep ... eenige havens aen te doen, ende dat om .....[1] ende stortinge daeruyt tegen de wal ontstaende, in vougen nergens waren aen geweest als in de Mosselbay, daer oock door quaet weer wel 3 dagen verweert waren, ende geen inwoonders oft handel vernomen hadden; ende comende voor de bay van Os Medaos d' Auro, hadden soo vehementen storm ontmoet, waerdoor sulcke harde stortingen tegen den wal liepen, dat niet hadden derven onderstaen die bay aen te doen, maer geresolveert, om schip ende goet te behouden, t' zee te steecken, waerdoor oock soo laegh quamen te vervallen, dat Rio des Reys te beseylen geen moet hadden, te minder dewijle op de binnen custe van Madagascar comende, ten eersten cort na den anderen 2 groote scheepen vernamen, daer se voor genootsaeckt waren te vluchten. Edoch indien een fray defensief jacht bij haer gehadt hadden, souden na hare opinie wel een goede buyt opgedaen hebben, daerse nu loopen moeste, sulckx dat sijlieden, vreesende voor meerder te ontmoeten ende haer soo onsterck bevindende, dat voor elck seyl 'twelcke sagen moesten vluchten, eyndelijck resolveerden haer cours op Madagascar na de bay van Antongil te stellen, sulckx haer nae eenigh suckelen noch fray geluckten, ende in die bay van den Coningh ende sijn onderdanen fray ende minnelijck bejegent ende onthaelt waren, mitsgaders in den tijt van omtrent een maent, boven de overvloedige ververssinge ende andere nootwendicheden, gehandelt hebben 3 lasten pady ende 2 d^{o} schoonen witte rijs, nietjegenstaende deselve daer buyten tijts gecomen

1) Oningevuld.

waren, datter weynich rijs in voorraet was. Ende was voornoemde Verburgh met sommige Nederlanders bij den Coningh een gansche maent langh in eenige huysjes appart wel gelogeert ende getracteert geweest, mitsgaders in goede vrintschap gescheyden ....., dat hij, Verburgh, met alderhande coopmansch .....[1] wederom comen ende den Coningh ondertusschen maecken rijs ende slaven na genoegen in voorraet te hebben, ende hadde seer gaerne gehadt dat d' onse daer eenige Nederlanders hadden laten blijven.

Desen Coningh was op Verburghs comste met eenigh vergift vergeven, sulckx dat hij in pryckel stondt om te sterven, waeromme des galjots barbier aen landt gehaelt wierd, die den Coningh wederom met ingeven van eenige medicamenten, met Godes bestieringe, weder tot gesondheydt bracht, waerover bijsondere genegentheydt tot d' onse betoont wierd, ende belooft de Nederlanders t' allen tijden sooveel acces in haer landt te verlenen als sij souden willen begeren. Deselve scheenen groote droefheydt te toonen over de doodt van den Commandeur van der Stel, daer voor dato geweest ende bij haer, na 't scheen, seer bemindt; sulckx dat als 't d' Ed. Comp^{ie} soo geliefft te verstaen, in die bay fray een logie can gestabileert worden.

Aengaende de Francen, haer doen was op dat eylandt Madagascar principalijck om koehuyden op te gaderen, sijnde omtrent St. Lucia 200 sterck, ende hadden d' onse van haer een scheepjen gevonden achter 't eylandt St. Maria, voor de baye van Antongil, doende wesende met een cleyn vaertuygh, bij haer Barka Longo genaempt, om aen de vaste cust van Madagascar rijs te handelen tot provisie van haer gemelte schip ende volcq, die in een fortjen op St. Lucia bij Antipera

1) Oningevuld.

leggen, daer se door hongersnoot (vermits daer weynich rijs valt) hadden oorlogh aengevangen tegen de inwoonders, ende van deselve veele beesten etc. genomen om haer in dese te versadigen, vermits in 5 jaren geen scheepen hadden gehadt om haer provisie van omtrent Antongil te halen; sulckx dat d'inwoonders van de France seer affgeschrickt waren ende apparent daerdoor wel gelegentheydt voor d' Ed. Comp^{ie} mochte ..... soodanige conditie met die van Madagascar .....[1)], dat al den rijs van dat landt in Comp^{s} handen cregen ende de Francen verlegen wierden, mitsgaders door die verlegentheydt hare plaetse van daer mettertijt wel mochten genootsaeckt worden te verlaten, als houdende die ten principalen maer aen, als geseyt, om de vellen ende oock om een ververschplaetse te hebben voor hare rode meirs rovers, daer sij ende oock in de bay van Saldanha telckens comen te verversen ende water halen.

Anno passado hadden wij verstaen van de Fransman, die in de bay van Saldanha lagh, dat de principale m^{rs} waren van haer colonie op Madagascar den cardinael Mazarin en Monsr de Luyne, tresorier van den Coningh, nevens noch eenige andre graven ende grooten van Vranckrijck, die 'tselve, mits de weynige proffijten, hadden afgestaen, ende nu weder aengevaert eenen Marechal de la Miljerie[2)], alleenigh op sijn eygen beurs. Soo waren de Francen oock al van 400 tot op 200 aldaer vermindert, ende als wij haer in den rijshandel soodanigh costen vercloecken dat sij weynich voor haer bequamen, ende haer rode meyrs scheepen dan oock wat weynich buyt opdeden, mochten metter tijt te hopen wesen dat sijlieden hare gansche residentie souden genootsaeckt sijn te verlaten,

1) Oningevuld.
2) Meilleraie.

ende alsoo die natie van b'oosten desen Cabo quyt raeckte; sulckx wij vertrouwen d' E. Comp[ie] niet qualijck bevallen soude, als 't soo lucken woude.

Vernoemde Verburgh hadde uyt gemelte Fransman, die aen St. Maria lagh, verstaen, dat de Francen op 't eylant de Mascarenhas oock gestabileert waren. Heden gaven d' opperhooffden van 't Hoff van Zeelandt haer afscheydt, om hun reyse voorts na Batavia te vervolgen. Ende quam op den avondt hier wel ter rheede 't voorgemelte galjot de Tulp.

Sondagh den 13[en] d[o].

's Morgens is 't ..... met den Z.Z. Ooste luchtjen onder seyl ..... buyten geraeckt.

Tegen den avondt begont .....[1)] regenen.

14[en] d[o].

Idem stil, regenachtigh weer.

15[en] d[o].

Stil weer met mistige lught, maer op den namiddagh begond heel hard te wayen uytten Z.Z. Oosten,

16[en] d[o].

Noch al even stijff aenhoudende, ende waren wij besigh met onsen nieuw gewonnen taruw te dorssen.

17[en] d[o].

Fray weer ende Zuyd-Westelijcke coelte.

18[en] en 19[en] d[o].

Idem, ende quam hier op dato ter rheede een Engels schip, genaempt d' Oost Indias Marchiant, daer Capt[n] op was Anthony Nijpoort, aen ons vertonende een open brieff van de heeren Zeventiene, waerinne gemelt werd, dat alle acte van hostiliteyt met

1) Oningevuld.

deselven waren gecesseert, ende wij derhalven met haer souden handelen als goede vrinden etc., ende alsoo sijlieden bij de 5 maenden in zee hadden geweest en daerdoor veele siecken ende scheurbuyckige op hadden, mitsgaders oock alsoo seer om water als ververssinge benodight waren, met 'twelcke

minnelijck versochten dat se souden mogen worden g'accomodeert, soo hebben wij haer 'tselve als goede vrinden gaerne toegestaen, mitsgaders beloofft dagelijckx soo veel cool en der ander groenmoes aen boort te beschicken, dat se voor haer volcq daervan 2 mael des daeghs souden cunnen schaffen.

Sijlieden souden oock gaerne 5 à 6 koebeesten hebben gehad, maer gaven haer te verstaen dat wij daer niet wel van versien waren, maer dat hun met groente genoechsaem souden accomoderen, over 'twelcke haer danckbaer thoonden ende op ons versoeck oock belooffden soodanige ordre op haer volcq te houden, dat niemandt yts van de inwoonders souden ruylen, mangelen, oft oock om te schieten oft jagen in 't landt lopen, maer sorge dragen bij de hare in geenen delen d' ordre, over ons volcq gestelt, ende wierde overtreden etc.

Sondagh den 20^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren. Gaven 't galjot de Tulp sijn despeche omme met den eersten goede wint van hier te verseylen na 't Dasseneylandt ende bay van Saldanha, met schrijvens aen den schipper van de Roode Vos, Jan Symonsse, dat al d' opgegaderde vellen ende traen dit galjot soude ingeven, nevens oock de schapen die daer mochte gehandelt hebben, ende met sijn galjot daer vooreerst noch blijven soo langh alsser robben op d' eylanden in de gemelte bay becomelijck waren, alsoo wij om de vellen ende traen hier te halen 't galjot de Tulp telckens souden laten over en weder varen, sulckx wij aen de adsistent Jan Woutersen oock ges. hebben, mitsgaders g'ordineert om sijn aldaer hebbende vellen ende traen per de Tulp mede over te senden. Smiddaghs cregen wij d' opperhooffden van 't Engels schip, op onse voorgaende nodiginge ter maeltijt, aen landt, die wij, nevens eenige over ende weergaende compli-

menten, soodanich goet tractement aendeden, dat deselve des avondts mooy soet ende vrolijck ende wel vernoeght na boort gingen. Waren seer liberael in 't presenteren van alles dat in 't schip hadden, ende wij niet min danckbaer daerover, met betoninge dat wij van alles overvloedigh hadden ende gansch niet mancqueerden, anders als vermogen om hun ten genoege na onse genegentheydt oock met beesten t' accomoderen ende alsoo te bethoonen wat goet hart dat wij onbevijnst haer toe droegen.

Den Captn liet aen de Commandeur tot vereringe senden een oxhoofft goet Engels bier, een keldertje gedistileerde wateren met een goede Engelse kaes ende 6 geroockte tongen, waertegen haer weder voor 't volcq ende kajuyt na boort sonden partye kool, croten, wortelen, salade etc., omme haer niet schuldich te blijven, maer, mogelijck sijnde, d' obligatie aen hun cant te laten.

21^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als voren. Was 't galjot de Tulp, ten fine voormelt, onder seyl, maer vermits hem stilte overviel, moeste even buyten de rheede weder ten ancker komen ende blijven leggen tot den

22^{en} d^{o}.

als wanneer met .....[1] luchtjen uytten Zuyd Zuyd Oosten weder ondernam.

Heden hadden wij d' opperhooffden van 't Engels schip weder ter maeltijt, die wij soodanigh tractement deden, dat des avondts emmer soo vrolijck als eergisteren, al dansende, springende ende rollende, heel verheucht ende wel vernoecht na boort gingen; hadden oock seer gaerne den Commandeur aen 't schip om denselven mede wat eer te mogen aendoen, die 't haer tot noch toe met beleeftheydt ontpraet heeft.

1) Oningevuld.

23^{en} d^{o}.

Fray weer ende westelijcke coelte. Lieten een vetten ram halen van 't Robben-eylandt, om d' Engelse mede te tracteren, daer d' onse den

24^{en} d^{o}.

's morgens vroegh, weer ende wint als voren sijnde, mede wederom quamen. Ende hadde de Engelse soo schoon weten te praten, dat se den Commandeur, nevens eenige van sijn geselschap, aen boort cregen, ende aldaer bijsonder groote ere ende tractement aendeden.

Kersdagh den 25^{en} d^{o}.

Fray, bequaem weer ende wint ut s.

26^{en} d^{o}.

's Morgens idem. Hebben op dato 't partijtjen Madagascars ebbenhout, vermits 't heel slecht ende gescheurt was, om noch yts voor te hebben, aen de Engelse vercocht; bestaende in 100 stocken, ende wegen stijff 1800 ℔ tot 10 Gl. 't cento, ende dat in mangelinge tegen 2 booten goet Engels bier tot provisie voor de taeffel aengenomen à 36 r^{es} de boot, in vougen wij voor die lompen, d' E. Comp^{ie} maer 20 Gl. hebbende gekost, noch goede wijle een frayen dronck over taeffel van sullen hebben.

Sondagh den 27^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren. Staken des avondts den brandt in den steenoven, die wij laten metselen hebben, langh 60, wijt 30 ende hooch 13 voeten rijnlants, daerinne gecroode is 437 .... steen, met dewelcke (affgebacken wesende) al vrij wat sal cunnen uytgerecht worden, sijnde niettemin de ..... besigh met meerder steen te vormen om ..... ovens dese somer claer te crijgen, soo 't .....[1)]

28^{en} d^{o}.

's Morgens windrigh weer uytten Z.Z. Oosten, in voegen 't volcq, niet anders cunnende om

1) Oningevuld.

d' harde winds halven doen, met alle man brandhout bij den steenoven lieten halen etc.

Van onsen gedorsten taruw hebben omtrent eens sooveel gecregen als wij gesaeyt hadden, sulckx soo langhs soo meer bemercken, om de harde Zuyd Oostewints halven, hier geen granen cunnen aenwinnen; edoch hoe 't op 't Dassen-eylandt sal succederen, hopen metter tijt te ervaren, ende nemen wij oock preuve met eenigen taruw, die wij nu van desen nieuwen gesaeyt hebben, om te sien oft die oock voor de winter sal willen rijp worden, welcke alsdan (sooveel harde Zuyd Oostewinden niet subject sijnde) soo seer niet sal uytslaen ende ingevolge (soo wij hopen) beter sal in te gaderen wesen. Ondertusschen moeten wij derhalven noch al met broot ende gort oft rijs nootsaeckelijck telckens versien worden; maer van cool, wortelen ende alle anderen thuynvruchten ende moescruyden staen, Gode loff, de thuynen soo vol, dat ons geen schepen van d' E. Comp^{ie} cunnen te veel comen om daervan na behoren wel te ververssen; ja wort nu oock doorgaens al meest (om 't goet te oirbaren) de wortelen, rapen ende kool op de vleysketel voor ons volcq selffs geschafft, dat hare voorige soberheydt al vrij begint te doen vergeten.

's Middaghs wat beter weer sijnde, quamen d' Engelsen haer affscheydt van ons nemen ende bedancken voor de courtosie hier genoten etc., ende gaven ons eenige brieven aen hunne m^{rs} tot Londen, ende wij aen haer weder d' onse aen d' Ed. Heer Generael ende Raden van India. Edoch alvoren de maeltijt gedaen was, begond weder soo hard te wayen uytten Zuyd Zuyd Oosten, dat niet costen aen boort comen, maer den gantschen nacht moesten hier verweert blijven.

29^{en} d^{o}.

's Morgens even hard windrigh weer, maer wierd tegen den middagh wat stilder .....

d' Engelse capiteyn met sijn geselschap na boort.....[1] affscheydt van ons, ende begond op den namiddagh weder hard te wayen uytten vorigen hoeck, met bijsondere harde ende felle valbuyen over den Tafelbergh; echter gingh den Engelsman onder seyl.

30^en^ d^o^.

Harde Zuyd Zuyd Oosten winden als voren.

Ultimo d^o^.

's Morgens wat stil aen dese sijde, maer aen d' overcant van de bay even harde Z.Z. Oosten winden.

[1655]

Januario A^o^ 1655.

Primo d^o^.

's Morgens schoon, helder, sonneschijn weer ende stilte.

2^en^ d^o^.

Idem.

Sondagh den 3^en^ d^o^.

Fray weer ende Z. Westelijcke coelte, tegens den avondt weynich regen.

4^en^ d^o^.

's Morgens mottachtigh weer; maer wierd op den dagh schoon sonneschijn ende wint als voren.

5^en^ d^o^.

1) Oningevuld.

Idem, ende lieten door al 't volcq desen dagh ongeveer 1½ legger sout halen, ende wel omtrent 3 lasten op den hoop werpen, uyt de pannen, daer wel een retourschipsladingh uyt te halen wesen soude, derhalven

den 6^{en} d^{o}.

's morgens, weer en wint als voren wesende, weder 6 man derwaerts sonden, om voorts al 't sout op hopen te werpen, ten eynde het voor de regen mochte bewaert blijven ende wij 't selve dan bij occasie thuys halen, alsoo 't ons treffelijck te passe comt tot insoutinge van vis, hier redelijck abondant te crijgen, ende groote vervullinge makende voor 't gemene volcq tot den rijs, die dagelijckx geschafft wort etc.

Omtrent 1½ uyr op den dagh crijgen tijdinge van de uytkijckers, datter een schip onder 't landt was, ende weynich later comt hetselve op de rheede, sijnde 't galjot de Tulp, 'twelcke quam uyt de Saldanha-bay ende van 't Dassen-eylandt, met omtrent 1000 robbenvellen, neven 3 verckens traen ende ..... adsistent Jan Woutersen aen dat .....[1] gesonden hebben, maer leckten de helfft wel wegh, vermits de leggers ende verckens, mits hare outheydt, soo qualijck costen dight houden, dat met de traenbranderye vele vergeefse moeyten deden, waeromme ons daertoe wel nieuwe duygen ende bandt sal nodigh wesen; p^{r} memorie.

Ende wat aengingh het thuynen oft taruwbouw, scheen daer voor alsnoch weynich te lucken, soo larger van 't een en 't ander bij d' onderstaende copie is te beogen.

> Copia missive door den adsistent Jan Woutersen van 't Dassen-eylandt ges. aen de Commandeur ende opperhooffden van 't fort de Goede Hoope, dato 5 Januario 1655.

Aen d' E. heer Commandeur Jan van Riebeeck, nevens den ondercoopman Fredrick Verburgh.

Eersame, Welwijse ende seer Discrete.

UE. missiven sijn ons wel ter handt gestelt, den eenen p^{r} schipper Jan op datum den 3 December a^{o} pass^{o} ende den anderen gedateert sijnde op den 20^{en} voornoemt, waer aff den inhout van beyde wel hebben verstaen, nevens oock met schipper Jan hier door UE. ordre gegeven 14 man, waervan dat nu weder stueren

1) Oningevuld.

3 persoonen, alsoo de selfde hier op 't eylandt geen dienst cunnen doen. Ook soo hebben den schipper Jan Symonsz. mede gegeven 6 schraapbancken, 7 d^{o} stucx messen, 6 vilmessen, als oock een corporael Jan van Gulick, alsoo 't mij die selffde hier wat bont aenstelt, ende so haest als weder uyt de bay Saldanha comt UE. toestuyren, ende hebben weder an den oppas waer te nemen, gestelt den persoon Dirck Dirckz. Haesjes, 'twelck een redelijck persoon is ende met volcq wel omgaen can, ja meerder werck oock crijgen. Onse robbenvangst hebben hier begonnen op dato den 4^{en} November pass^{o}, soo dat jegenwoordigh UE ..... sendende 2000 vellen, nevens 3 verckens traen, doch ..... senden, maer door mancquement van vaten cunnen .....[1] 't selffde niet meer stueren, ende dat vaetwerck gehadt hadde soude wel 12 leggers meerder hebben gehadt; zijn hier oock grotelijckx verlegen om d' onderstaende nodicheden, ten dienste van d' Ed. Comp^{ie} ende haer dienaren.

2 groote houte backen om traen in te doen.

partye ledige vaten.

50 stuckx lange rechte cneppels.

brandhout, aracq, vleys, rijs, 1 legger pennen, broot, oly, azijn, vilmessen.

't G'eyschte bovengesz. conde wel langer geduert hebben, sooveel als victualie aengaet, maer sijn van den bottelier al vrij bedrogen; doch sullen UE. attestatie ofte getuygenis der waerheydt laten toecomen, soodrae als Jan van Gulick weder uyt de bay van Zaldanha compt.

Wat aengaet den thuyn, dat wilt hier niet wel succederen door de groote hitte ende onbeboude gront; oock soo hebben hier al sieckenhuys moeten houden,

1) Oningevuld.

ende dat oorsaeck was door de nieuwelingen, doch nu Godt loff een beter.

Oock soo is hier op dato den 3^{en} December alhier overleden den jongen Jacob van Zanten, doch geen goederen naergelaten..

Hier mede

Wenschen UE. nevens U huysvrouw ende den ondercoopman Fredrick Verburgh al te zamen den zegen des Heeren ende een gelucksaligh nieuwe jaer. Amen. (Onderstont) UE. dienstwillighe dienaer (was geteekend) ..... (In margine) In de loots St. Elisabeth-eylandt den 5^{en} Januarij.

Uyt schrijvens van den schipper Jan Symonsz uyt de Saldanhabay vernemen, dat deselve daer noch besigh was op d'eylanden met robben te slaen, edoch datter haest opgevangen soude hebben ende hier comen; onder anderen oock dat op 19 September pass^{o} (den schipper met eenigh volcq op een eylandt sijnde ten eynde voors.) 2 man, namentlijck eenen Teunis Aukessen ende een anderen genaempt Buysman, met de bij haer hebbende groote boot waren deurgegaen, ende voorts na 't galjot (met 2 man ende 1 jonge maer bewaert leggende) gevaren, 'tselve ende oock de schippers ende stuyrmans kiste heel van victualie, coper, tobacq, wijn etc. heel cael uytgeplundert ende daermede met de boot deurgegaen. Edoch gemelte schipper op voors. eylandt staende ende van de schaeffbanken ende stocken van de tenten een vlot makende, was daermede onder sijn tween van 't eylandt affgevaren ende aen de vaste custe gecomen, mitsgaders soo voorts langhs strant tot een eylandtjen, daer 't galjot onder g'anckert lagh, daer alsdan na toe swom, als wanneer dese gemelte schelmen dit vernemende

met de boot op de vlugt de bay uytseylden, maer de schipper in manieren als voren aen boort gecomen wesende ende 't galjots schuytjen (dat de voors. schelmen al vooren oock hadden in de gront geboort) weder droogh ende dight gecregen hebbende, soo cort op de hielen na joegen, dat se met de groote boot, om niet gevangen te worden, dwars tegen de wal aenstelden ende aldaer (vrij clipachtigh ende hard aenstortende) wesende de gemelte groote boot in de gront ende aen stucken stiet, den eenen schelm met al 't geroofide ende geplunderde goet verongeluckte ende den andren noch te lande quam, die hem in bossen ende heggen verschool, maer vonden hem daerna mede doot leggen, soo 't scheen van de Hottentoos vermoort, ... over 't gantsche lichaem ..... ende blaeuw .....[1] hele stucken uyt sijn aengesight gesneden was, gelijck bij d'onderstaende copie missive van gemelte schipper ende verclaringe largo te beogen is.

> Copie missive, door den schipper Jan Symonsz. op 't galjot de Roode Vos, uyt de bay van Saldanha ges. aen de Commandeur van 't fort de Goede Hoope, dato 3^{en} Januarij 1655.

Eersame Discrete.

Mijnheer de heer van Riebeecq, voorts soo lact ick mijn h^{r} weten, als dat wij het, galjot schoon gemaeckt hebben ende hebben aen de strant 10 dagen langh gelegen om de inwoonders te verwachten, ende daer quamen alle dagen strantlopers bij ons, ende sijde, dat de Sardanie man bij ons comen souden met schapen ende beesten te reuylen, ende hebben ons een beest gebracht dat wij van haer gereuylt hebben, soodat

1) Oningevuld.

daer geen schapen van haer te becomen waren, alsoo ben wij op 't eylandt gegaen om robben te slaen. Den 19 December sijnder 2 matroosen met de groote schuyt bij nacht weghgelopen ende lieten ons op een eylandt staen, sonder eten ofte drincken als daerna bij verhaelt sal werden, soo als ten staen (sic) als dat Jochem Elberts daer autheur van is, soodat ick begerigh ben om hem ten eersten vast te sluyten, alsoo dat ick getuyge genoech hebbe ende noch een man hebbende, die mede met sins geweest hebbende om het galjot aff te lopen, ende bekennen dat de man hier geboyt is tot aen de Caep toe: daer sullen wij schrift en bewijs bij brengen, hoe dat sijn sinnen ende gedachten geweest heeft als hij dese reys volbracht hadde.

Ende alle beyde matrosen sijn dood geraeckt, den eenen is verdroncken ende den anderen hebben de Hottentoos doot geslagen, ende de groote schuyt hebben wij wederom gecregen als daer in het ander schrift wijder sal verhaelt worden, hoe dat wij haer verrast hebben, en sij hebben het galjot soo cael geplundert dat daer niet in gebleven is van victualie en coper en tobacq .....[1] weghen. Ick en stuyrman binnen soo cael, als dat wij niet een hempt off een pack cleren hebben om aen te trecken, alsoo dat ick verhopen, dat Jochem Elbertsz. het alles betalen sal.

Voorts soo laet ick mijn heer weten, als dat het galjot hier ter rheede gecomen is den 22^{en} December, ende hebben uyt sijn schrifft verstaen, als dat hij schoon soude maecken, en dan de robbenvellen in te nemen, die wij overgegaert hebben; en schapen hèbben wij niet gereuylt, niet meer als een koebeest, die ick aen schipper Samuel hebbe overgegeven, en traen hebben wij niet cunnen overgaeren, want de robben wa-

1) Oningevuld.

ren soo mager, soo dat daer geen speck op en wassen, daertoe hadden wij geen traenketel ende wij hebben heel verlegen geweest om pennen, om de vellen daer mede te steecken; voorts soo laet ick mijnheer weten, als ick 5 man van schipper Samuel gelight om de robbenvanghst te verstercken, aldat wij swack van volcq waren, sieck ende 2 gequest.

Ende ick hebbe schipper Samuel al de robbenvellen in gegeven, die bequaem waren, te weten 1722, en wij houden hier noch 550 vellen, die noch niet gedroocht en sijn, en wij kunnen niet boven 2 dagen gaende houden; soodat wij met een eersten goeden wint menen te vertrecken nae de Kaep toe; ende schipper Samuel heeft sijn affscheyt genomen om naer 't Dasseneylandt toe te gaen, om aldaer sijn ladingh te halen. Niet meer op dit pas; ick wens U mijn heer Riebeeck, goede nacht, zijt van harten zeer gegroet; ges. den 3^{en} Januario. (onder stont) UE. onderdanigen dienaer (was geteykent) Jan Symonsz.

Copie verclaringe van[1] den 19
December 1654 in 't galjot de Roode Vos.

Den 17^{en} heb ick steurman Cornelis Janse de boot met twee siecken man opgesteurt naer het galjot, ende den schipper laten weten, als dat wij swacq van volcq was, en ick was van een rob gebeten, als dat ick niet uyt ..... conde gaen, als dat de schipper ons gesondt volcq souden sturen. Savonts met doncker is de boot met 2 matrosen bij ons gecomen, en 's morgens daernae ben sij met malkander uytgegaen om robben te slaen, en sij hebben geslagen hondert en tachtigh en schoon gemaeckt, en savonts is elck een naer de kooy toegegaen en een man op de wacht ge-

1) Oningevuld.

stelt, en een man in de schuyt om de schuyt te bewaren van de clippen. En 's morgens voor den dagen sou de kock water uyt de schuyt halen, soo riep de man als dat hij 't alleenigh niet klaren en kon; doen is Theunis Auckessen bij hem gelopen, sonder consent van imant; als hij in de boot comende, snijt het dreggetou sticken en set het seyl bij en seylt naer het galjot toe. Als wij dat gewaer worden, raetslagen wij onder malkanderen, hoe dat wij het best claren souden, want wij hadden niet een droppel water bij ons en daer was niemandt die de moedt hadt om naer de vaste wal te swemmen, ende het worde goetgevonden als dat wij een vlot maecken souden van de schaeffbancken en van de tent, soodat wij weynich houtwerck bij ons hadden. Als het vlot gemaeckt was, is het goet gevonden, dat den schipper met 2 man daerop gaen souden, te weten: Claes Bensingh en Willem Eerle; als wij daer met ons drie daerop quamen is het vlot wegh gesoncken, soodat daer nootsaeckelijck een mosten affgaen, soo is den schipper en Claes Bensingh over naer de vaste wal gevaren en bennen geresolveert in een zantbay, aldaer wij dat vlot opgehaelt hebben. En ick Jan Symonsz. en Claes Bensingh ben over lant gelopen en sijn daer dwars van het galjot affgecomen en sien als dat de boot aen boort leyt, en de kleynen schuyt hebben sij in de gront laten lopen, en ick raetslaegde met Claes Bensingh, als dat hij over soude swemmen aen het eylandt, dat besijden het galjot lagh, omdat hij wel swemmen kon, en ick konde niet een slagh swemmen, en vonden met malkanderen goet als dat hij op 't eylandt soude gaen en speculerende wat sij deden, en hadden sij den nacht overgebleven en met droncken drincken haer tijt versuymt, daer soude Claes Bensingh bij nacht aen boort geswommen hebben om te

sien om de schuyt van haer te crijgen ende haer int schip met listicheydt te beloeren. Als hij de schuyt konde crijgen, soo souden hij stracx bij mijn gecomen hebben om naer de vaste wal toe te comen, ende als hij haer overweldight hadde sou hij een schoot off vuur verthonen om te laten weten als dat hij de overkant gecregen hadde: alsoo hadden wij met elkander onder wegen overgeleyt. Als Claes Bensingh op het eylandt quam, staecken sij van boort aft ende ick weeffde hem toe, als dat hij sijn best soude doen om naer boort te comen, en hij quam aen boort en vont Abraham ende Seylmaecker ende timmerman ende 't schip cael beroofft van alles, alsoo dat daer weynich overgebleven was, en Claes Bensingh ende maes, die aen boort waren, met schuyt droogh en quamen met haer drie bij mijn en ick stapte mede in ende deden onsen best om naer buyten te roeyen aen het eylandt, daer onsen volcq op lagh, en wij roeyden haer verbij en quamen eer buyten als sij deden, en wij quamen aen het eylandt en namen frissen roeyers in en jaeghde haer naer. Als wij dichte bij haer quamen, leyden sij riemen te boort en roeyde en jaeghde tegen de strant aen daer geen lijfbergingh was, want het was herden clippen, en Teunis Auckersse is daer verdroncken en Buysman is aen landt gecomen, en wij hebben hem langh naer gelopen, en heeft hem versteecken in een bos, soodat wij hem niet vinden connde, en wij gingen weder over steur om eenigh goet te soecken, maer wij hebben niemedal gevonden, niet meer als de groote boot, die aen stucken geslagen was van de klippen, en wij maeckte de boot wederom klaer en voeren na boort, en sanderdaeghs voeren wij na het eylant daer onsen volcq op was en haelde ons volcq daer aff, en het werde goet gevonden dat wij onse vellen en goet van het eylandt soude halen en ons klaer maecken

om met den eersten goeden wint naer de Kaep te seylen. Wij conden niet langer toeven, want onse victualie was heel sober, en sanderdaeghs ben wij weder overgevaren, daer sij gestrant hadden, om te soecken off daer enigh goet op gespoelt was, maer hebben niet gevonden; en Buysman hebben wij daer doot gevonden, die de Hottentoos doot gesmeten hadden ende al sijn kleeren uytgetrocken, ende soo deerlijck geslagen, hem stucken uyt sijn aengesight gesneden, en voeren weder na boort en lieten hem leggen. Al dit bekennen wij (onderstaende personen) dat het in der waerheydt geschiet is.

Ges. den 23 December in 't galjot de Roode Vos.

(was geteyckent)
JAN SYMONSZ.
CORNELIS.

Uyt bovenstaende verclaringe bespeurende dat Jochum Elberts van het voorsz. schelmstuck autheur soude wesen, lieten denselven, eer 't van 't volcq coste horen, uyt 't bos halen, daer aen 't houtsagen was, mitsgaders dadelijck in apprentie[1]. nemen ende voor ons comen, alwaer bekende wel dat had helpen spreecken om 't galjot aff te lopen ende daermede 'tsij na Brasil oft Angola te gaen, maer dat daervan autheur was ontkende wel expresselijck, maer seyde, de voornoemde verongeluckte personen, Buysman ende Theunis Aukesse, de principale autheurs waren; edoch staet ons de nader seeckerheydt met 't galjot de Roode Vos haest toe te comen. Desen dagh lieten noch al partye vellen lossen omme 't gemelte galjot ten eersten weder vaerdigh te crijgen ende noch meer te laten halen,

1) apprehensie

mitsgaders de luyden op 't Dassen-eylandt wat victualie te beschicken etc.

7^{en} d^{o}.

Noch al schoon weer ende wint als voren Zuyd Westelijck. Waren die van 't galjot noch besigh met vellen te lossen, ende wij hier aen landt met noch een steenoven te metselen, half soo groot als de vorigen, daer der 437 .... in affgebacken sijn en jegenwoordigh te coelen staen. 't Is jammer dat wij geen meer paerden hebben om met wagens hout mede te laten halen, souden alsdan in corten tijt sooveel steen ende calcq cunnen branden als men wenschen ende nodigh hebben mochte; soo lieten wij mede wat brandhout van 't geberchte halen voor die van 't Dasseneylandt, om haer nevens eenige victualie ende andere nodicheden ten eersten toe te senden.

Op dato is den gevangen Jochum Elbertsz andermael voor den Raedt verschenen, welcke bekende dat besproocken was 't galjot de Roode Vos aff te lopen, ten tijde als 't Hoff van Zelandt hier lagh ende d^{o} galjot gedestineert was te gaen na de Houtbay om brandhout, maer dat alsdoen geen gelegentheydt had gepresenteert, vermits den schipper altijt scheep bleeff ende den stuyrman over ende weder voer, die echter wel souden hebben cunnen overmannen, maer haer voornemen was niet om ymant te dooden, maer als den schipper ergens aen landt was, alsdan met 't galjot deur te gaen na Brasil oft elders, daer hun den verongeluckten Theunis Auckes (de navigatie verstaende) soude te recht geholpen hebben, welcke beneffens den doodt gebleven Buysman daervan de principaelste autheurs waren, ende hij, gevangen, altijt noch had tegengestaen, alsoo verclaerde, in gevalle hij gewilt hadde, 'tselve al over lange ware g'effectueert geweest, maer, vermits daer groote swaricheydt in vonden, hadde noyt tot de resolutie cunnen comen, waeromme

oock vrij blijde was, dat op 't vertreck van gemelte galjot hier laest aen landt g'ordonneert wierde, omme over die saecke nu van voors. verongeluckte personen niet meer gemoeyt te worden. Hem wijders gevraecht waeromme den Commandeur van alle 't verhaelde niet had verwitticht, antwoorde, dat niet en dorste, maer gedacht had 'tselve nu wel stil blijven ende doodt bloeyen soude; thoonende met een bleyck gesight ende droevigh gelaet bijsonder groot leetwesen, met versoeck, dat hem de saeck soo swaer niet mochte gewogen worden etc., als breeder bij geteyckende confessie.

8^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als voren. Quam ons een van de soutgarders aendienen, dat sij in de soutpannen een renocheros hadden geschoten, die noch levendigh was ende soo diep in de modder van de soutpannen gesoncken lagh, datter niet coste uytcomen; derhalven wij uyt curieusheydt eens derwaerts (omtrent 4 à 5 mijlen van hier) gingen om te sien, daer hem noch levendigh vonden, ende voorts lieten doot schieten: maer in gevalle op harde grond had geweest souden hem weynich of niet hebben cunnen schaden met schieten, alsoo meer als honderd schoten had eer hem doot cregen, stuytente veele cogels op 't lijff weder aff, principalijck op sijn sijde, daer wij met bijlen een stuck lieten uythouwen ende alsdoen tusschen de ribben in 't ingewant schoten ende alsoo doot cregen. Ons volcq hadden al goede partye sout op hopen geworpen, dat eerstdaeghs hopen thuys te halen, namentlijck als 't hard wayt, dat men anders niet doen can.

9^{en} d^{o}.

Noch al even schoon, warm, sonneschijn weer, met een westelijck luchtjen, waermede op den middagh hier wel ter rheede quam 't schip de Gecroonde Leeuw, van de camer Enchuysen, met den oppercoopman Pieter de Goyer en schipper .....

Schram, den....[1] July pass^{o} uytgelopen ende nergens aen geweest als nu hier, hebbende al omtrent 50 dooden ende nu noch wel over de 100 siecken, daer wij ten eersten ververssinge van cool, wortelen etc toe na boort sonden.

Soo gaven wij desen avondt oock noch 't galjot de Tulp afscheydt, om te gaen na 't Dassen-eylandt ende ons van daer in der ijl al den traen te halen, omme die (mogelijck sijnde) met dit bovengemelte schip noch mede voorts na Batavia te laten gaen.

Sondagh den 10^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren met groote mist, was 't voors. galjot, ten eynde voors., onder seyl gegaen, maer moeste, vermits de contrarie wint hem uyt den N. Westen ontmoetende, weder op de rheede ten ancker komen; edoch raeckte 's namiddaghs, de wint Zuyd Zuyd Oost lopende, noch weder t' seyl ende fray buyten.

11^{en} en 12^{en} d^{o}.

Goet weer ende westelijcke windt, waermede op den namiddagh hier wel ter rheede arriveerde 't galjot de Roode Vos, uyt de bay van Zaldanha ende 't Dassen-eylandt, met omtrent 8000 robbenvellen, ende rapporteerden den schipper dat het galjot de Tulp aen 't Dassen-eylandt lagh ende doende wesende met traen in te nemen, en bracht deselven oock meden eenige bescheyden ende attestatie wegen 't affloopen van 't gemelte galjot etc.

Soo sonden den oppercoopman Pieter de Goyer ende raedt van 't schip de Gecroonde Leeuw, aen ons gecommitteert, haren ondercoopman Lucas van der Dussen, ten principale om te versoecken, dat wij hunnen sargent Lambert Steenhagen, bij haer gesayseert, souden gelieven aen landt in detentie te laten halen ende over te nemen, de judicature van sijnne begane fouten

1) Oningevuld.

tegens deselve opperhoofden inhorbitant begaen ende ongedecideert hangende, dat sij gedeschargeert mochte blijven van de calumnien, te weten, partijdige en geen neutrale rechters, ende wijders alles te doen blijcken bij stucken, door haer E. te exhiberen etc. Waerop gedelibereert sijnde, om de gewighticheydt van de sake, goetgevonden is hun versoeck toe te staen, ende derhalven te committeren den schipper van de Roode Vos ende den corporael, omme haer, ten fine voormelt, aen landt te halen, als breeder bij resolutie heden daerover genomen.

Savonts compt voorhaelde galjot de Tulp, mede noch wel ter rheede met 8 leggers traen, die wij ordonneerden aen de Gecroonde Leeuw over te scheepen, omme daermede na Batavia te laten gaen.

> Copia missive door den adsistent Jan Woutersen ges. aen de Commandeur ende opperhooffden van 't fort de Goede Hoope, dato 12 January 1655.

Aen den E. heer Commandeur Jan van Riebeeck ende den ondercoopman Fredrick Verburgh.

Eersame, welwijse, voorsienige ende seer bescheyde.

Op den 10^{en} deser is ons van Cabo de boa Esperance hier, Godt loff, wel ter rheede weder gecomen 't galjot de Tulp, waeruyt alles de neffens gesondene provisien wel hebben ontfangen, ende senden bij denselven weder omtrent 9 leggers traen; doch is door 't lecken van de vaten wel 4 leggers ontlopen; ende hebbe aen schipper Jan Symontsz., per 't galjot de Roode Vos, mede gegeven 7000 stux robbenvellen, waeronder sijn 500 stux cleyne.

Wat aengaet dat alhier 2 galjots sijn geweest, doch schipper Jan Symonsz. wilde den ander met sijn groote

boot niet te hulpe comen dan per fors; doch, soo mijn dunckt, wat ongerijmt is.
Senden hiernevens de bouckjens van 't galjot de Roode Vos, doch ongecopieert, alsoo selver wel als 't oock dient tot bevorderinge moet bij wesen.
Hier meede wenschen UE. nevens UE. huysvrouw ende den ondercoopman Fredrick Verburgh den zegen des Heeren. Amen.
(was geteyckent)
UE. dienstschuldigen dienaer
JAN WOUTERSZ.

In de loots St. Elisabeth op 't Dassen-eylandt, desen 12^{en} Januarij a^{o} 1655.

13^{en} d^{o}.

's Morgens redelijcke stijve N. Weste coelte met donckere lucht ende regen.

14^{en} d^{o}.

Idem reuylden wij een grooten os van eenige nieuwe Saldanhars, maer hadden groot spijt, vermits 't oude volcqjen (Herrys g'allieerden) daer bij quamen ende d'andre ophisten: waren anders redelijck graegh tot handel, sulckx dat wij soo langhs soo meer bemerken dese schelmen oorsaeck sijn dat dese andere luyden uyt het landt niet tot ons comen, ende wat Herry haer vorders wijs maeckt, is oock qualijck te weten. Altoos blijckt, dat soo lange dese schelmen met haer vee hier omtrent hebben gewoont, niemandt van de andere inwoonders derven affcomen, ende en willen dese van hare beesten ende schapen niet affscheyden, schoon sij wel omtrent 15 à 1600 te samen hebben: daeromme onses gevoelens, edoch onder verbeteringh, niet vreempt ware, dat men dese schelmen 't vee affhandigh maeckten ende hare personen met vrou ende kinderen vervoerden, daer alle dagen cans genoegh toe is, ende sijlieden oock wel verdient hebben, vermits onse beesten helpen steelen ende den jongen ver-

moort hebben, mitsgaders alle dagen noch al groote stouticheydt aen d' onse plegen; p^{r} memorie.

15^{en} d^{o}.

Beter weer ende wint meer westelijck.

16^{en} d^{o}.

Idem moey weer.

Sondagh den 17^{en} d^{o}.

Schoon, warm, sonneschijn weer ende wint als vooren, tot tegen den avondt begond al vrij hard te wayen uytten Zuyd Zuyd Oosten, soodanigh dat de boot van de Gecroonde Leeuw, willende aen landt comen seylen, omsloegen, edoch sonder verlies van volcq noch behouden bleeff.

18^{en} d^{o}.

Hard windrich weer uytten Zuyd Zuyd Oosten.

19^{en} d^{o}.

Fray stil weer ende westelijcke wint, waermede hier wel ter rheede arriveerde 't schip den Draeck, op 7 November pass^{o}, in comp^{ie} van Wesep, Muyden ende ter Schellingh onder 't commando van d'E. Hubert de la Resse voor aff van Batavia vertrocken, met een cargasoen van suycker, peper ende sappenhout, bedragende fl. 379034.19.11 voor 't vaderlant etc. neffens haer Ed. missive aen ons van den 7^{en} d^{o}, waer uyt onder anderen begrijpen, dat noch eenige andere schepen in 't laest van Januarij oft begin van Feb. souden navolgen, welcke d' Almogende al te samen in salvo wil gelijden.

Op dato sijn bij onsen Rade, versterckt met d' opperhooffden van de Gecroonde Leeuw, bij sententie gecondemneert de gevangens Jochum Elbertse van Amsterdam, schieman, ende Hans Swansze van Maesterlant, bossch^{r}, omme, namentlijck Jochum, gestelt te te worden aen de groote mast van 't galjot de Roode Vos met de strop om den hals, neffens een bannissement van 12 jaren in de kettingh, ende Hans Swansz aen d^{o} galjot te kielen, met 6 jaren bannissement ende confiscatie

van beyde hare maentgelden etc., achtervolgen de sententie daer over als voren gevelt.

20^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als gister sijnde, sijn voorhaelde sententien ter executie gestelt.

21^{en} d^{o}.

's Morgens stijve Zuyd Zuyd Ooste winden, edoch op den dagh wat bedarende. Lieten met bewillinge van d' opperhooffden van 't schip de Gecroonde Leeuw door haer ende eenige van ons volcq desen dagh gesamender macht goede partije brandhout .....[1)] voor de steen ende calck .....[1)] Heden is den sargeant Lambert Steenhagen bescheyden geweest op 't schip de Gecroonde Leeuw, over sijne begane fauten ende inobedientie, geperpetreert tegen desselffs opperhooffden van d^{o} schip, al voren de provisionele suspense van d^{o} opperhooffden voor goet gekent, wijders noch gesuspendeert voor 3/^{m} van qualité en gagie, omme na 't expieren van dien met 't eerste aencomende schip uyt Patria alsdan voorders weder in qualité ende gagie herstelt na India te navigeren, als breeder bij interlocutoire sententie, daer van gevelt bij den crijgsraedt deser forteresse, versterckt mette opperhooffden van 't retourschip den Draeck, is blijkende.

Tegen den nacht begond weder seer hard te wayen van den Zuyd Zuyd Oosten, sulckx dat wel 150 man hier verweerden ende de cost mosten geven.

22^{en} d^{o}.

's Morgens beter weer, doch nam de wint als voren op den dagh even hard weder aen, sulckx dat al dat volcq ons noch op den hals bleeff, 'twelck hier al dickmael gebeurt ende ingevolge groote consumptie maeckt; per memorie.

23^{en} d^{o}.

's Morgens stil, warm sonneschijn weer, maer tegen den avondt harde Zuyd Zuyd Ooste winden, waerdoor d'opperhooffden van de Gecroonde Leeuw gefrustreert bleven affscheydt te nemen: moch-

1) Niet ingevuld.
1) Niet ingevuld.

ten anders desen avondt fray t' seyl geraeckt hebben. Echter gaven wij 't galjot de Tulp affscheydt van 't Dassen-eylandt om van daer wat vellen te halen, ten welcken eynde oock wat in den avondt onder seyl gingh.

24^{en} d^{o}.

Weer ende wint als gister. Quam des voormiddaghs hier wel ter rheede 't jacht der Schellingh met den vice-Commandeur Hubert Hugo, hebbende gister noch bij 't jacht Muyden (daer op den Admirael) geweest, welcke van de wal gewent ende in zee gesteecken was ende alle uyren mede verwacht wort.

Op dato gaven wij d' opperhooffden van de Gecroonde Leeuw haer affscheydt nevens onse missive ende annexe pampieren, te bestellen aen d' Ed. Heeren Generael en Raden, met diverse Caepse thuynsaden, die nu alle dagen gewonnen ende India redelijck van sal cunnen versien worden.

25^{en}.

Moy weer ende wint Noord westelijck.

26^{en} en 27^{en} d^{o}.

Idem ende retourneerde op dato 't galjot de Tulp van 't Dassen-eylandt met 3800 stx robbenvellen.

28^{en} d^{o}.

's Morgens 't luchjen uytten Zuyd Zuyd Oosten wayende, is 't schip de Gecroonde Leeuw uyt dese bay t' zeyl gegaen, omme sijn reyse na Batavia te vervorderen, daer d' Almogende int salvo wil gelijden.

Soo hebben oock affscheydt genomen d' opperhooffden van de scheepen ter Schellingh ende Draeck, omme met den eersten goeden wint van hier te scheyden ende na St. Helena te verseylen om aldaer hun comp^{ie}, namentlijck de jachten Muyden ende Weesp in te wachten, die se meenen dat verbij gelopen sullen wesen, weshalven haer ter hand stelden onse brieve ende annexe pampieren aen d' Ed. Heeren Bewinthebberen in 't vaderlandt, soo veel wij in der haest hebben cunnen vaerdigh crijgen.

Ende alsoo de paerden ende sadels in Muyden ende

Weesp met het verbij lopen soude comen te missen, die ons hier op 't hoochste ende soo noodigh als broot in den mont sijn, om brandhout uyt 't bos etc. te halen, soo hebben met advys van d' opperhooffden der gemelte retourschepen verstaen, een galjot mede te laten gaen offte cort te laten volgen om die paerden van daer hier te brengen, mitsgaders oock te sien off men die andere, daer noch sijnde aengeset uyt d' E. heer van Teylinges vloot, oock soude cunnen opvangen ende met eenen mede brengen, als per resolutie gister daerover genomen.

's Namiddaghs sijn de bovengemelte scheepen ter Schellingh ende Draeck, ten eynde voormelt met een Zuyd oostelijcke wint t' seyl gegaen ende fray buyten geraeckt. d' Almogende wil deselve behouden in 't vaderlandt geleyden.

29^{en} d^{o}. 's Morgens fray weer, 't luchtjen meest Noord westelijck, waer mede des namiddaghs hier oock wel ter rheede quam 't schip .....[1] op den Commandeur Hubert Lairisse met fray gesont volcq, welcke wij 't vertreck na St. Helena van de 2 vorige schepen ter Schellingh ende Draeck, mitsgaders hare resolutien van aldaer den bestemden tijt uyt te wachten, communiceerden, ten eersten overvloet van cool, wortelen etc. tot ververssinge voor 't volcq ende versnaperingh voor de cajuyt na boort schickten, neffens 10 à 1200 verssen gevangen harders etc.

30^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren.

Sondagh den laetsten d^{o}.

Doncker lucht ende westelijcke coelte.

Februario A^{o} 1655.

Primo d^{o}.

's Morgens harde Zuyd Zuyd Ooste storm-

1) Niet ingevuld.

winden met groote droochte, ende is op dato overleden een boss^{r} genaemt Jacob Jansz.

Op den middagh quam 't jacht Weesp voor de bay, menende met laveren in te raecken, maer alsoo de wint meer ende meer opstack, moest afhouden ende voor de wint aflopen na 't Robben-eylandt, omtrent welcke goede anckergront te vinden is, maer sagen hem echter beneden 'tselve om weder bij de windt over t' zewaert steecken.

2^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Z.Z. Oostewinden.

3^{en} d^{o}.

's Morgens scheen 't weer wat te bedaren ende wiert heel schoon weer, 't luchjen uytten westelijcken handt.

Op dato is weder een matroos, genaempt Symon Broers, overleden.

4^{en} d^{o}.

Idem tot tegen den middagh begond heel fel te wayen uytten Z.Z. Oosten, duyrende tot

5^{en} d^{o}

's morgens, als wanneer 't weder heel stil was.

6^{en} d^{o}.

's Morgens mistigh weer ende labber Noort westelijcke coelte; maer op den namiddagh begond vrij hard te wayen uytten Z.Z. Oosten.

Sondagh den 7^{en} d^{o}.

Noch al harde Z.Z. Oostewinden.

8^{en} d^{o}.

Idem.

9^{en} d^{o}.

's Morgens was 't fray stil weer .....[1] alsoo 't luchtjen wat uytten Z. Oosten quam, is d' E. Laresse, siende Weesp niet opdonderen, met 't jacht Muyden onder seyl gegaen ende fray buyten geraeckt, voornemens om d^{o} schip aen St. Helena in te wachten ende alsdan gesamentlijck van daer hun reyse voorts gecombineert na d' havenen van 't lieve vaderlant te

1) Niet ingevuld.

vervolgen, waertoe hun d' Almogende met sijn H. geleyde wil bijwonen.
Heden is een matroos genaempt Romer Romersz. overleden.

10^{en} d^{o}.

's Morgens Z.Z. Oostewinden, redelijck deur wayende, ende quamen ons volckjen uyt bos tijdinge brengen dattet alomme vol volcqs was, maer weynich vee, welcke haer telckens groote moleste op de wegen als oock int bos aendeden, ende daeromme wat meer soldaten versochten tot bewaringe van hunne persoonen ende timmergereetschap etc., alsoo 'tselve voor de Hottentoos qualijck langer wisten te bewaren. Soo wisten oock te seggen, dat haer d' inwoonders beduyden, dat se in groote menichte omtrent onse forteresse meenden te comen, met voornemen omme bij goede gelegentheydt ons te overvallen ende 't coper (dat wij veel binnen 't fort hadden) wegh te roven. Waerop haer te gemoet was gevoert dat wij haer wel coper wilde geven voor haer beesten ende alsoo in vrintschap te samen handelen; maer hadden sij wederom te verstaen gegeven, dat wij op haer landt saten ende sagen dat wij vast lustigh aenbouden om nimmermeer te vertrecken en ons daerom geen beesten meer verruylen wilden, alsoo wij de beste weyde voor onse beesten innamen etc., sulcx de strantloopers ons dagelijckx hier aen 't fort met gebroocken engelsche woorden mede dickwils te verstaen gaven, in vougen voortaen al naeuwer wacht als te vooren moeten houden, opdat ons geen ongelegentheydt op 't onversiens en compt te overvallen, gelijck met 't wegh steelen van de beesten (door al te groot vertrouwen) is geschiet. Ja beginnen soo stout te worden, dat men schier langer in d' een handt 't wercktuygh ende in d' ander wel geduyrich 't geweer dient te hebben, offte ten minsten bij elck een ende overal schier soldaten

te stellen, oft sij doen d' onse de grootste overlast van de werelt.

Gisteren avondt is 't noch gebeurt, dat omtrent 50 personen van dese inwoonders, dicht op de cant van de graght onser forteresse eenige huysjes willende maecken, ende door d' onse minnelijck vermaent wordende wat verder aff te gaen, wel stoutelijck te kennen gaven, dattet niet ons, maer haer eygen landt was, ende hunne huysjes wilden stellen ter plaetse daer se begeerden, ende soo wij 't haer niet genegen waren toe te laten, dat se ons dan met menighte volcq uyt 't lant soude overvallen ende dootslaen, wijsende dat de wallen van aerde ende schuym opgetrocken waren ende daer wel overloopen conden, item oock raed wisten om de stormpalen aen stucken te breecken etc. Sulckx dat wij soo langhs soo meer bemercken dese schelmen door wel doen stouter worden, ende wat Herry misschien met dese natie, diep te landewaert in, tot Comp^{s} nadeel beraedslaeght, is qualijck te weten, altoos wel te sustineren, dat het weynich goets can wesen, ende dierhalven voor ons al te letten, dat wij toesien moeten om, als voorseyt, niet schielijck overvallen te worden. Wel is waer, dat het fort qualijck voor hun in te nemen soude wesen, maer dewijle al ons volcq de handen vol hebben ende gestadigh besigh aen 't werck sijn, sonder datter tot heden noch qualijck een gespaert is geworden, om appart de wacht te houden, soo souden deselve een groote moorderye onder ons cunnen aenrechten, weshalven 't volcq oock hebben verdeelt in 3 quartieren, om alsoo om den derden nacht in haer volle geweer te waeken, ende echter evenwel d' een soowel als d' ander bij dagh haer bevolen werck waer te laten nemen, mitsgaders eenige appart soo in de poort te houden, als oock rontsom alle bossjens te ontdecken ende acht te nemen off de

Hottentoos ergens haer bedecktelijck mochten versamelen, om alsoo d' onse, op haer werck sijnde, niet te overvallen. Waarvoor onse beduchtinge dagelijckx langer soo grooter wordt, te meer dewijle wij aan 't branden van de menighte vuyren alomme wel cunnen vernemen, dattet hier omtrent vol Hottentoos is, ende ons volcq onnooselijck veel overlast van hun onder de forteresse selffe lijden, daer ons echter niet seer derven tegenstellen, omdat wij van haer noch redelijcke accomodatie genieten met brandhout halen, hoewel haer daer genoechsaem moeten bidden ende smeecken, ende als hun de bolworm rijt, willen oock wel gansch niet doen, als wanneer d' onse den hals schier afdragen moeten ende al te malen bijna werck hebben om de kockxketel aen 't koocken te houden, vermits 't hout jegenwoordigh wel een gansche mijl heel tegen den Tafelbergh op ende noch vrij sober te halen valt, sulckx dat ons de paerden van Batavia seer treffelijck sullen comen, om daermede over de vlackte, omtrent 2½ à 3 mijlen van 't fort, ons brandhout redelijck bequaem te halen met wagens.

11^{en} d^{o}.

Extreme harde Z.Z. Oostewinden.

12^{en} en 13^{en} d^{o}.

Idem, met bijsonder groote drooghte, waerdoor veel goets, insonderheydt water- ende andere meloenen, bij duysenden schadeloos[1)] raecken ende bedorven worden, vermits 't loff gans ende gaer aen stucken wayt ende verdort, eer 't goet noch eens ter degen tot volcoomen wasdom raeckt; 'twelck jammer is, alsoo 't fray tot overvloet voor de aenstaende retourvloote te passe coomen ende rijp worden soude, hoewel echter genoegh sal wesen, item oock van cool, wortelen, rapen, croten ende alle andre moescruyden, thuyn- ende aertvruchten etc. seer abondant.

1) d.i. *beschadigd*.

's Namiddaghs quamen eenige van Herry's g'allieerde met een koebeest, dat haer na veel dingens afhandelden voor omtrent 7½ ℔ coper ende tabacq, ende gaven deselve te verstaen, dat op haer vertrek stonden, vermits, dieper uyt 't landt, menighte andere inwoonders op comende wege herwaerts aen varen met veel vee, van welck voors. vertreck ons bosvolckjen (tegen den avondt thuys comende) de confirmatie mede brachten, als hebbende haer met al hun huysjes sien opbreecken. 't Gevolgh sal den tijt leeren, altoos laten wij ondertusschen vast wat nauwer wacht houden en toesien, om van die menigten niet onversiens overvallen te worden, alsoo niet te weten is, wat Herry, een slimmen schelm sijnde, onder deselve gebrouwen heeft.

Sondagh den 14^{en} d^{o}.

Noch al even hard ongestuymigh weer uytten Zuyd Zuyd Oosten; echter quam de schipper van de Tulp met een redelijck stil vlaeghjen noch aen landt, als wanneer hem affscheydt gaven tot sijn reyse te doen na St Helena, omme van daer te halen de paerden ende cas met zadels voor dese plaetse, op Batavia geladen in 't jacht Weesp, dat hier verbij gelopen is. Item oock omme met eenen te ondernemen oft de ander 7 stucx paerden, uyt d' Heer van Teylinges vloote daerop geset, oock te crijgen ende hier te brengen sullen wesen; nevens wat lemoenboomtjes ende verckens tot aentelinge alhier; als breeder per instructie ende missive aen den Commandeur La Resse, denselven schipper, ter handt gestelt.

Omtrent den middagh de wint wat slapper, edoch labber blijvende, raeckte voors. galjot noch onder seyl ende fray buyten in zee. d' Almogende wil hem een geluckige heen- en wederomreyse verleenen. Ruylden op dato een fray schaep van voors. Herry's g'allieerde.

15^{en} d^{o}.

's Morgens heel schoon, warm, sonneschijn

weer. Als wanneer 't volcq van de Roode Vos ende eenige van landt, met de champian sonden na de soutpan, 4 mijlen de Soute-rivier op, omme die van daer vol sout te halen, datter nu in groote menichte (ende ons bijsonder nodigh) is, om telekens vis in abondantie (somtijts vanghende) te souten, ende laten dienen tot toespijs bij den rijs voor 't volcq, diese anders maer droogh eten moeten, vermits daer niet anders toe te geven is, wanneer dickwils geen vis gevangen worden can.

16^{en} d^{o}.

Fray weer met een soet Noord-Westelijcke labber coeltjen als gister. Ende alsoo wij langhs de gansche custe noortwaerts aff veele vuyren sien branden, waeraen te sustineren is datter bij ende omtrent de bay van Saldanha apparent veele inwoonders met vee sijn, soo is op dato verstaen den ondercoopman Fred. Verburgh, per 't galjot de Roode Vos, eens weder na de gemelte bay te senden met coper ende tabacq, om te sien off aldaer partye vee sal te handelen wesen; edoch al voren 't Dassen-eylandt aendoende omme oock met eenen empassant eens inspectie te nemen, hoe 't daer met de robbenvanghst al toe gaet, ende alsdan soodanige vordere ordre te stellen, als ten meeste dienste van d' Comp^{ie} sal bevinden te behoren, gelijck breder per resolutie heden daerover genomen.

17^{en} d^{o}.

Goet weer ende wint als voren; tot tegen den avond begond wat stijff te wayen uytten Zuyt Zuyt Oosten, als wanneer voorn. Verburgh met gemelte galjot, ten eynde voorsz., 't zeyl gingh.

18^{en} d^{o}.

's Morgens noch al stijve Z.Z. Oostewint ende uytermaten droogh weer.

19^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Zuyd Zuyd Oostewinden, maer buyten in zee westelijck labber coelte; ende wierd voor de bay een schip gesien,

'twelcke, vermits de voorgemelte harde winden, in de bay niet comen coste; derhalven een Biscayse sloep na 't schip sonden met wat ververssinge van cool, wortelen, waterlemoenen, radijs etc., ende ordre, omme te vernemen wat schip ende welcke windt dattet was. Tegen den middagh de westelijcke wint wat beginnende .....[1] te coelen, quam voorz. schip Malacca, op den 20^{en} October, in comp^{ie} met 't Wapen van Hollandt ende Amsterdam, uytgelopen sijnde, binnen deur; aen ons brengende missive van de Ed. heeren Bewinthebberen, gedateert 6 October, nevens een brief geslooten aen de Commandeur van de noch te volgen retourvloote. Dit schip had noch weynigh siecken, maer begond het scheurbuyck al onder 't volcq te groyen, datter nu door de dagelijckse ververssinge haest uyt wesen sal; hadden aen Isle de May aen geweest, daer redelijck ververssinge becomen hadden voor hun drien.

20^{en} d^{o}.

Heel fray, bequaem, warm weer, ende 't luchtjen labber van den N. Westen.

Sondagh den 21^{en} d^{o}.

Idem, ende sagen des morgens vroegh een schip onder 't landt, dat op den middagh, Gode loff, wel ter rheede quam sijnde den Oliphant, den 6^{en} Augusto in comp^{ie} met 't Hoff van Zeelandt uytgelopen, ende door storm eerst op den hals aen in Britàngie ende naderhant door sieckte ende 't scheurbuyck onder 't volcq in de Siraleones[2] geweest, van waer 5 maenden tot hier onder wegh is geweest; edoch had noch al redelijck cloecq volcq, maer begond 't scheurbuyck weder eenigsints onder deselve te groeyen, datter door hier te becomen overvloedige ververssinge wel haest, met Godes hulpe, sal uyt raecken, ende de schepen vaerdig om binnen

1) Niet ingevuld.
2) Sierra Leona.

8 à 10 dagen weder te vertrecken tot bevorderinge haerder geordonneerde reyse na Batavia.

Tegen den avondt brachten d' uytkijckers tijdinge, dat noch een schip onder 't landt gesien hadden, 'twelcke, vermits 't uytten Zuyd Zuyd Oosten wat hard begond te wayen, niet coste binnen comen.

22^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Zuyd Zuyd Oostewinden, ende sagen voorgemelte schip onder 't Robben-eylandt wel g'anckert leggen, wachtende na een goede wint om voorts in de bay te mogen opcomen, die tegen den middag uytten N. Westen creegh ende daermede fray de bay quam inseylen; edoch, vermits de wint weder na 't Zuyd Zuyd Oosten liep, moeste weynich buyten de rheede anckeren, sijnde 't schip 't Wapen van Hollandt, in comp^{ie} met Malacca ende 't schip Amsterdam, te samen 't Vlie uytgelopen, weynich siecken ophebbende ende 't scheurbuyck onder 't volcq noch maer beginnende te comen, tot verdrijvinge van 'twelcke, gelijck de voorige scheepen, datelijck eenige sacken met cool, wortelen, croten, melck, radijs, waterlemoenen etc., na boort geschickt wierd.

23^{en} d^{o}.

's Morgens fray, lieflijck weer, 't luchjen van N. Westen.

24^{en} d^{o}.

Idem, ende wierd tegen den avond een seyl onder 't landt gesien.

25^{en} d^{o}.

's Morgens fray weer ende wint als vooren labberlijck van den N. Westen. Ende is op dato overleden een jonge bootsman, genaempt Carel Pietersz. van Heyligesondt.

26^{en} d^{o}.

Weer ende wint als vooren; maer begond tegen den avond wat te wayen uytten Zuyd Zuyd Oosten.

27^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil, warm weer, op den dagh 't luchjen westelijck. En is op dato een voorbereydingh ende beleydenis-predicatie gedaen door den

predicant d^{o} Muis, bescheyden op 't schip 't Wapen van Hollandt.

Sondagh den 28^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren. Is des Heeren H. Avontmael bedient door den predicant Joannes Campius, bescheyden op 't schip Malacca.

Martio A^{o} 1655.

Primo d^{o}.

Moy weer ende westelijcke wint als voren. Heden d' opperhooffden van 't schip Malacca clagende, dat seer lecq waren ende dierhalven swaricheydt maeckten om alleen deur zee te gaen, soo is verstaen alle drie de scheepen, Oliphant, Malacca ende 't Wapen van Hollandt, Sondagh aenstaende in comp^{ie} te laten vertrecken, omme Malacca bij allen noot te mogen adsisteren, ende alsoo d^{o} schip 10 kisten geld en de Oliphant maer 2 in heeft, sijnde 12 t' samen, is oock goet gevonden 4 op den Oliphant te laten overscheepen, om alsoo op elck maer evenveel te resiqueren[1)] etc., als breder bij resolutie daerover genomen, in dewelcke oock verstaen is ondertusschen de groote boots van de gemelte scheepen eens na de bay van Saldanha te senden, om te sien of bij d' onse daer wat beesten of schapen mochten gehandelt ende (tot meerder ververssinge van 't scheepsvolcq) te halen wesen, off bij missinge van dien, deselve boots vol verse vogels ende eyren (abondant daer te crijgen) mede te brengen etc., ten welcken eynde noch desen avondt met een Zuyd Zuyd Ooste luchjen voor de wint aff sijn uyt dese bay gescheyden, onder 't commando van den opperstuyrman van 't galjot de Tulp, genaempt Tymen Egbertsz, die dat vaerwater bekent is, ende affirmativ gedaen heeft om binnen 3 à 4 dagen te sullen cunnen weder hier wesen.

1) *risiqueren, risqueren, wagen*.

2^{en} d^{o}.

Moy weer ende wint als gister.

3^{en} en 4^{en} d^{o}.

Idem, met bijsondere heete sonneschijn ende groote droogte, waerdoor de cool ende andere moeskruyden in de thuynen veel verbranden, sodanigh dat jegenwoordich qualijck een goede cool oft moescruyt op d' ackers meer staen, dewijle in drie maenden qualijck regen gehadt hebben, ende ingevalle het noch langh soo droogh blijft, staet geschapen dattet al verbranden ende verdorren sal watter is, ende dierhalven voor de retourvloote niet anders sullen hebben te geven als wortelen, rapen, radijs, meloenen, waterlemoenen ende comcommers etc., die der noch redelijck abondant sijn.

5^{en} d^{o}.

Stil ende doncker mistigh weer, maer wierd op den dagh claer ende even heete sonneschijn, 't luchjen westelijck, waermede des avondts wel uyt de bay van Zaldanha retourneerden de afgezonden drie boots van de schepen, elck wel 15 à 1600 stucx verse vogels ende 3 schapen mede brengende.

Soo quam oock mede den ondercoopman Verburgh met onse schuyt, raporterende, dat 2 beesten ende 10 schapen maer gehandelt had van eenige strantlopers, die hij meende dat vee van andere inwoonders gestolen hadden; sijnde daer anders gansch niet te doen geweest ende de gemelte strantlopers seer weynich te vertrouwen, waeromme oock beijvert hadde partye vogels in te souten voor ons volcq alhier, tot den rijs te schaffen, waervan 6 vaten in 't galjot lagen, neffens stijff 6000 stucx robbenvellen, ingenomen van 't Dasseneylandt, daer 't met de vangst noch al wel voortgingh; ende hadde aen d^{o} eylandt over eenige tijt een vreempt scheepken geweest, dat sigh in 't bayken van dat eylandt anckerde, met een roode vlagh achter aff, ende sijn boot na landt gesonden hebbende, was dit, omtrent half wegh sijnde, weder na boort gekeert,

ende dito schip alsdoen t' seyl gegaen, sonder eens aen lant gecomen ofte d' onse gesproocken te hebben, menende dat het een fransman sal sijn geweest om als voor desen aldaer aen de robbenvangst te vallen, dat hem nu gemist is ende dierhalven apparent eene vergeeffse reyse maken sal, waerdoor die vellen nu fray in Comp^{s} macht alleen blijven, 'twelcke in deselve wel wat meerder treck ende proffijt veroorsaecken mochte, alsoo in Vranckrijck principael getrocken sijnde, nu door de Francen uyt Comp^{s} handen sullen moeten gehaelt worden.

6^{en} d^{o}.

's Morgens doncker mistigh weer, met oock wat regen. Ende is op dato alhier getrout den ondercoopman Jacobus van den Kerckhoven met de aengehoude suster van den predicant d^{o} Petrus Mus, genaempt Elisabet Statlanders van den Bos, alle bescheyden op 't schip 't Wapen van Hollandt.

Sondagh den 7^{en} d^{o}.

's Morgens harde Z.Z. Oostewinden, waerdoor 't galjot de Roode Vos, buyten de bay g'anckert leggende, niet coste binnen comen.

8^{en} d^{o}.

's Morgens stil weer, was 't voorz. galjot op de rheede gecomen, wel 8 à 10 dagen (vermits de stilte) doende geweest sijnde, eer van de bay Saldanha had cunnen hier comen, ende braght als voorz.....[1)] vaten ingesouten vogels mede met omtrent over de 7000 robbenvellen; hebbende eergisteren tusschen 't Robben- ende 't Dassen-eylandt bij een Frans schip geweest, dat seer vol volcq stack ende van Madagascar quam, niet hebbende den Cap^{n} van dien willen aen 't galjot comen nochte oock onse schipper aen den fransman. Ende schreeff ons den adsistent Jan Woutersz. van 't Dassen-eylandt, dat het met de robbenvangst (na sijn meningh) noch tot omtrent paesschen

1) Niet ingevuld.

zoude cunnen gaende houden, als breeder uyt de copie-missive hier onder geinsereert.

> Copia missive van den adsistent Jan Woutersz. gez. aen de Commandeur van 't fort de Goede Hoop.

Eersame etc.

Den 17 feb. verleden quam alhier wel ter rheede 't galjot de Roode Vos, 'twelck na de bay van Zaldanha op den 19^{en} derselver savonts vertrock, nadat hem 6700 stucx robbenvellen hadden ingescheept, te weten:

> Groote vellen.....5800
> cleyne robbenvellen.....850
> overhaelde.....50
> 6700 stucx.

Op den 4^{en} deser maent sijn alhier uyt de bay Zaldanha aengecomen 3 boots om peguyns te halen, waerin haer (sooveel mogelijck was) de hulpende hant hebben .....[1)] genoegen hadden, ende sijn op den avont weder vertrocken. Quam op dato meede hier ter rheede 't galjot de Roode Vos, 'twelck hier onder 't landt wel 3 dagen laveerden, maer conde met de boots door de contrarie winden niet mede t' zeyl gaen. Gaven deselve weder robbenvellen in, die bij ons in voorraet waren, te weten: 650 stucx cleyne bedragende, dat nu samen in heeft alles 7350 stucx. Wat aengaet de robbenvangst alhier sullen 'tselffde, soo 't Godt belieft, noch connen gaende houden ten hoochsten tot paesschen, ende ons devoor doen, soo veel mogelijck is om nog goede partye robbenvellen op te samelen. Maer sullen noch wel dienen, als 't

1) Niet ingevuld.

UE. geliefde, met noch wat victualie versien te sijn, als te weten:
broot 1 smal ton.
arack.
azijn.
rijs.

Meede soo quam van de Zuyt alhier een schip, 'twelck bewesten 't eylandt omliep, 's middaghs in de bay ten ancker, ende sooveel wij bemercken conden, geen Hollants schip was: toonden oock geen sijnteycken. Schooten dierhalven een canonschoot, liet als doen datelijck een roo vlagge van achteren, waerop datelijck met sijn boot na lant toe quam steecken; omtrent halver wegen sijnde keerden wederom te rugge, vertrouwe door de harde Zuyd Oostewint die alsdoen wayde, ende tegen den avondt lichten sijn anker ende gingh onder seyl, vertrouwe na de bay Zaldanha; wat voor een schip dat het geweest is, is Godt bekent.

Hiermede etc.
UE. dienstschuldige dienaer
(en was geteekend) JAN WOUTERSZ.

In de loots St Elisabeth op 't Dassen-eylandt, desen 6^{en} Maert A^{o} 1655.

9^{en} d^{o}.

Stil weer als voren, waerdoor de schepen, haer despeche al hebbende, noch belet bleven te vertrecken. Ondertusschen is op dato alhier getrout door d^{o} Petrus Mus, predicant op 't Wapen van Hollandt, den ondercoopman Fredrick Verburgh, 2de persoon deser fortresse, met d' eerbare jonge dochter Meynsgen Campen, suster van den predicant d^{o} Joannes Campius, bescheyden op 't hier ter rheede leggende schip Mallacca.

10^{en} d^{o}.

Idem stil weer ende 't luchjen westelijck,

sulckx dat de gemelte schepen noch als voren niet costen buyten raecken, onaengesien wat debuoiren met boucheren[1] ende werpen daertoe aenwenden.

11^{en} d^{o}.

's Morgens noch al stil, maer tegen den middagh 't luchjen aen d' oversijde uytten Zuyd Zuyd Oosten redelijck doorcoelende, deden de voorz. schepen haer best met boucheeren daer in te raecken, gelijck oock effectueerden, ende gingen alsoo t' zeyl, gerakende noch voor den avondt fray in zee met fris ende gesont volcq, weynich menschen op de reyse verlooren hebbende, namentlijcq den Oliphant 16, Malacca 4 ende 't Wapen van Hollandt niet meer als 2 personen, ende sijn van alle drie die schepen hier oock niet meer als 4 inpontente[2] gebleven, ende deselve schepen op de reyse met wortelen, croten, cool, water- ende andere lemoenen etc. treffelijck versien, blijvende niettemin voor de volgende schepen noch genoegh ovrige.

12^{en} d^{o}.

's Morgens extraordinaire mistige weder, sulckx dat men qualijck 1 roe weeghs van sigh sien coste; edoch claerde op den dagh weder op; ende gaven heden 't galjot de Roode Vos (van sijn vellen ontladen sijnde) weder afscheydt om na 't Dasseneylandt te vertrecken met eenige provisie voor 't volcq aldaer, nevens oock ordre om met eenen noch sooveel vellen weder harwaerts te brengen als in voorraedt gevonden sullen worden.

't Is nu al eenige dagen geleden, dat sij seecker Madagascarse slaaff gemist hebben, sonder dat wij weten waer denselven vervaren is, sijnde daeghs voor een .....[3] heel schielijck wegh geraeckt, ende alsoo wij voor desen, somtijts eenige van ons volcq weghlopende, deselve door de Hottentoos om een stuckjen tabacq costen wederom gehaelt crijgen, ende

1) boegseeren.
2) impotenten.
3) Niet ingevuld.

sijluyden nu om desen slaaff niet hebben willen uytgaen, schoon wij daervoor niet alleen veel tabacq, maer oock coper belooft hadden, soo doet ons 'tselve susteneren sij denselven sullen om den hals gebracht hebben, te meer omdat gemelte slave altijt met de Hottentoos doende was met vechten ende slaen. Soo was oock heden hier in 't fort verschenen seecker Hottentoo, bij ons genaempt Lubbert, welcke altijt den 2^{e} persoon van Herry ende met deselven tot dato noch wegh is geweest. Hem vragende waer Herry was, gaff te verstaen: heel diep in 't lant, ende or weercomen soude, antwoorde dat het niet wiste; wij deden hem niet dan alle goet tractement om hem te onbeschroomder te maecken, ende soo doende te sien oft men Herry met een schoon praetjen mede mochten herwaerts troonen; maer is te beduchten, dat wel wijser wesen sal, alsoo een slimmen schelm is, gelijck oock desen gemelten Lubbert, welcke, beneffens Herry, de principaelste mede is van de begane roverij aen Comp^{s} beesten.

13^{en} d^{o}.

's Morgens stil, doncker, mistigh weer. Sonden al ons volcq na 't bos om te halen de inhouten voor de sloep hier op stapel staende, ende van sarter sijnde 51½ amst. voeten over steven, 14 voet, 10 duym wijt ende ses voet hol op sijn watergangh neven de mast recht op de seyllaets[1)], ende met eenen vasten overloop wordende gemaeckt, omme in plaetse van een galjot hier gebruyckt te worden tot aff- ende aenvaren van de eylanden ende baye van Zaldanha etc., als oock om de schepen voor deese bay comende in te lootsen, alsoo ten dien eynde mede tot royen snedigh bequaem sal gemaeckt worden, alles van Caeps hout, behalven eenige eycken plancken daertoe uyt

1) *zeilage*.

de scheepen gelicht. 's Namiddaghs begond wat te coelen uytten Z. Westen, waermede 't galjot de Roode Vos, ten eynde voormelt, onder seyl gingh.

Sondagh den 14^{en} d^{o}.

's Morgens warm ende stil weer.

15^{en} d^{o}.

's Morgens betogen lught met Noord-Westelijcke coelte. Is heden een partye van 7 man lieffhebbers, sijnde op eygen aenbiedinge geprovideert, voor 3 weecken uytgesonden te landewaert in, onder 't gesagh van den adelborst Jan Wintervogel, gewesen capt^{n} van de Bresilianen in Brasil, daer hij dat landt tot aen de Z. zee deurwandelt ende mede helpen opvinden heeft de silverminen van Chiera, weshalven hem 't commando over de gemelte partye gegeven is, als sijnde een lustige bosloper, omme te sien offt eenige anderen natien ende beter mineraal als hier omtrent sullen cunnen opvinden, als breder per resolutie heden daerover genomen.

Ende opdat deselve wat mochten hebben om (bij ymandt comende) yts voor te mogen ruylen oft handelen, soo hebben haer medegegeven -6 ℔ tabacq, 6 ℔ cooper ende wat coralen bougijs etc., omme oock met eenen de inwoonders t' induceren dat hier aen 't fort van diergelijcke ende andere coopmanschap meer te crijgen is. Maer wij vresen, soo dickmael aengetogen is, dat Herry ende sijne g'allieerde d' andre inwoonders vrij beschroomt voor ons sullen gemaeckt hebben, derhalven wel te wenschen ware dat men den gemelten Herry (al waer 't oock met vrintschap en andere beloften van pardon) weder coste bij ons crijgen, waertoe het mettertijt misschien oock wel comen mochte, dewijle sijn grooste cameraet Lubbert (hier voren op den 12^{en} deser gemelt) sigh doch al begint in Comp^{s} fortresse weder te vertrouwen, welcke derhalven, om daerin te meer te voeden, oock niet als alle goet tractement worde aengedaen.

16^{en} d^{o}.

's Morgens vuyl, regenachtigh, stil weer, maer begond tegen den avond droogh te worden ende heel stijff te wayen uytten Z.Z. Oosten.

17^{en} d^{o}

's morgens noch al hard aenhoudende, ende quam op den namiddagh een schip van buyten, de hoeck om, in de bay steecken, maer coste, vermits de stijve Z.Z. Oostewinden (de bay recht uytwayende), niet binnen comen, sulckx dat omtrent een half mijl buyten de rheede ten ancker bleeff, om met d' eerste goede wint vorders op de rechte rheede te comen.

Soo sagen wij noch een ander schip tusschen 't Robben-eylandt ende de vaste custe g'anckert leggen, omtrent 2 mijlen lager, dat wij menen 't galjot de Roode Vos te wesen, comende van 't Dassen-eylandt met robbenvellen, maer wat dit voor een schip is, cunnen noch niet weten.

18^{en} d^{o}.

Wat beter weer ende 't luchjen variabel; quamen de voorhaelde scheepen hier wel ter rheede, sijnde 't eene 't schip 't Wapen van Amsterdam, met op den 11^{en} van hier vertrocken schepen in comp^{ie}, den 20^{en} October verleden uyt 't Vlie gelopen ende oock aen Isle de May geweest, mitsgaders tot hier; maer 7 dooden gehadt, ende weynigh (namentlijck niet boven 3 à 4) siecken plat te koy hebbende, edoch 't scheurbuyck onder 't volcq al beginnende te comen, tot verdrijvinge van 'twelcke ten eersten ververssinge van cool, wortelen, croten, water- ende ander meloenen etc. abondant wierd aen boort beschickt. 't Ander was 't jacht Domburgh van de camer Zelandt, den 20 November passado uyt de Wielinge gelopen, welcke aen Teneriffe aengeweest, daer fraye ververssinge gecregen had, ende met gesont volcq jegenwoordigh hier gecomen is, niet meer als 2 man onder wegen verloren hebbende; wiste mede te seggen, dat 't schip de Provintie 2 dagen voor hem was uytge-

loopen, daerop d' E. Starthenius, ende dat meenden gister noch een schip hier onder 't landt gesien hadt.

19^{en} d^{o}.

's Morgens stil, warm sonneschijn weer ende wint fray labber uytten Noord Westen, waermede 't galjot de Roode Vos sagen comen opseylen, 'twelcke 's nachts noch ter rheede quam, ingeladen hebbende 6000 robbenvellen ende mede brengende den adsistent Jan Woutersen met al 't volcq ende gereetschappen van 't Dassen-eylandt, daertoe geresolveert omdat het daer jegenwoordigh al heel cael op gevangen ende voor dit saysoen geen robben meer te becomen waren, achtervolgen de resolutie bij deselve daerover genomen ende hieronder g'insereert.

> Copia resolutie bij d' opperhooffden van 't galjot de Roode Vos ende die van 't Dassen-eylandt genomen.

Woensdagh den 17^{en} Martio 1655.

Op heden compt alhier (Godt loff) wel ter rheede 't galjot de Roode Vos; alsoo hier op 't Dassen-eylandt geen robben meer en vernemen ende al van den 15^{en} deser met jagen hebben opgehouden, ende den schipper Jan Symonsz. met ons volcq gesamentlijck op den 18^{en} deser hebben uyt robben jagen geweest ende niet opgedaen, soo is 't dat wij onderget. gesamentlijck hebben geresolveert, om de I. Comp^{s} dienaren ende schade van deselve niet ledigh te houden, maer al 't volcq, vellen ende gereetschappen aen boort te vervoegen, om alsdan met den eersten goeden wint, die Godt sal verlenen, t' seyl te gaen na Cabo de Boa Esperance.

In de loots St Elisabeth op 't Dassen-eylandt desen 18 Martio 1655.
(was geteeckent)
JAN SYMONSZ.
JAN WOUTERSZ.
CORNELIS JANSZ.

20^{en} d^{o}.

's Morgens windrigh weer uytten Z.Z. Oosten, geduyrende den ganschen dagh ende nacht met groote drooghte.

Palmsondagh den 21^{en} d^{o}.

's Morgens waer 't weer fray bedaert met extreme heete drooge sonneschijn.

22^{en} en 23^{en} d^{o}.

Idem.

24^{en} d^{o}.

Harde Zuyd Zuyd Oostewinden, waerdoor geen boots van de schepen costen varen tot belet van hun waterhalen etc.

25^{en} d^{o}

noch al aenhoudende.

26^{en} d^{o}.

's Morgens gansch stil, helder sonneschijn weer.

27^{en} d^{o}

idem, ende alsoo den schipper van 't jacht Domburgh, welcke wij hedens voornemens waren afscheydt te geven om sijne reyse vorders na Batavia te vervorderen, voordraecht dat in plaetse van 7 tonnen sout niet meer in 't gemelte jacht gevonden heeft als 3 tonnen omme sijn vleys te versouten, endde dat 'tselve, nieuw geslagen ende haestigh gescheept sijnde, bevonden wordt vrij bloedigh van pekel te wesen, ingevolge nootsaeckelijck sal moeten versouten worden als sijnde schoon nieuw vleys, dat anders te vresen is (voor de compste tot Batavia) soude comen te bederven, soo hebben denselven omtrent 70 man laten senden na de soutpannen, omtrent 4 mijlen verd, omme van daer partye sout te halen endde dan 'tselve voorz. vleys te mogen versouten tot preservatie van dien.

Ende alsoo tot de cool ende andere moescruyden geen beesten oft schapen hebben te geven voor de scheurbuyckige van de hier leggende scheepen, ende dat de inwoonders met geen vee aencomen, soo hebbe oock de groote boot van 't Wapen van Amsterdam laten gaen nae 't Dassen-eylandt, omme van daer 1 à 2 duysent vogels ende partye eyeren te halen, om

met voorhaelde thuynvruchten tot 't volcq meerder ververssinge te laten koocken.
Ondertusschen comen tegen den avondt 't voorz. jachtsvolcq elck met een goede vracht sout wederom thuys wel om.

Paesdagh den 28^{en} d^{o}.

Stille heete sonneschijn ende 't luchjen variabel als de vorige dagen. Ende quam op dato voorz. scheepsboot met 3 vaten ingeprenghde ende daerenboven noch 4 à 500 vogels weder thuys.

29^{en} en 30^{en} d^{o}.

Idem weer. Ende gaven op dato d' opperhoofden van 't jacht Domburgh affscheyt om hare reyse vorders na Batavia te vervolgen, beneffens onse missive aen d' Ed. heeren Generael ende Raden van India.

Ultimo d^{o}.

Weer ende wint us s. Gingh voorz. jacht onder seyl, endde gaven oock die van 't Wapen van Amsterdam hun despeche, ten eynde ende met missive als vooren.

Aprilis A^{o} 1655.

Primo d^{o}.

's Morgens donckere mist ende op den dagh heet sonnescheyn weer met stilte, tot belet van voorsz. schips vertreck.
Tegen den avond begond heel hard te wayen uytten Zuyd Westen, endde quamen onse uytkijckers tijdingh brengen dat 4 schepen onder 't landt hadden gesien, die, vermits den vallende avondt, niet costen binnen comen.
's Nachts liep de wint Z.Z. Oost, welcke zeer hard deurwayde en noch al lustigh toenam tot belet als voren, alsoo 't gemelte schip sijn anckers met dese harde winden niet costen thuys crijgen, als tegen den avond, het weder wat sachter sijnde, creegh sijn anckers op, ende geraeckten alsoo met een labber luchtjen van den Zuyd Zuyd Oosten fray de bay uyt.

Ondertusschen quam hier weder ter rheede laveren 't jacht Koukercken, den 10^{en} December 1654 uyt Zelandt gezeylt, nergens aen geweest noch geene siecken ende maer 2 dooden hebbende gehadt; edogh begon d' amborstigheydt (door 't lange in zee wesen) ende scheurbuyck al eenigssints onder 't volcq te groyen, daer ten eersten cool, wortelen, waterlemoenen ende ander groenmoes etc. toe na boort gesonden wierd.

Soo was mede 't schip de Phenicx, insgelijckx 10 September uyt Texel geseylt, als bijna binnen de bay, doende wesende om met laveeren op de rheede te comen; maer alsoo 't heel stil wierd op den avond, moeste wat buyten deselve vooreerst anckeren.

't Jacht Blommendael, 4 Desember pass^{o} uyt Texel geseylt, was mede onder 't landt gesien van daegh.

Heden hebben oock den brant gesteecken in noch een steenoven, groot ongeveer van 250 .... steenen, ende gaet het metselwerck al mede lustigh sijn gangh, sulcx dat wij hoopen tegens toecomende jaer alle woonende packhuysen, corps de guardes etc. binnen 't fort fray van steen volmaeckt te hebben, die nu (van lighte vaderlantse houtwercken gemaeckt sijnde) al seer beginnen te vervallen, ende daeromme tijt is dat van steen gemaeckt worden, om eeuwigh ende vast werck te mogen hebben, daer men niet meer behoefft na om te sien, tot 'twelcke alle debvoiren genoegsaem worden gecontribueert, insgelijckx mede tot de plantagies ofte thuynen, daer wij mercken dat wacker aen sal moeten g'arbeyt blijven om al de schepen na behoren te mogen accomoderen met competente ververssinge, dewijle deselve doch nu alle moeten aencomen, derhalven wij oock te meer volcq bij den hovenier hebben gestelt om het niet alleen te mogen gaende houden, maer, mogelijck sijnde, doorgaens in overvloet

op voorraet te blijven, dat, met Godt de voorste, wel gaen sal, alsoo wij hoger comende langhs soo beter ende vetter gronden vinden; maer is bijsonder swaren arbeyt aen vast, vermits 't overal vol crekel wortel sit, daer de beste ende vetste gronden vallen, die men nootsaeckelijck evenwel kiesen moet omdat 't landt na de zeekandt in de drooge tijt al te wreed, hard ende droogh valt, mitsgaders derwegen alsdan oock weynich vruchten van cunnen crijgen.

3^{en} d^{o}.

Heeftet 's morgens voor dagh wat geregent, sijndé 't luchjen meest van den Zuyd Westen, waermede hier wel ter rheede arriveerde de schepen Provintie met d' E. heer Sterthenius, raedt van India, 18 November uyt Zelant geseylt ende onder wegen aen Cabo Verde geweest, redelijck gesont volcq ende maer 7 luyden op de reyse verlooren hebbende.

Phenicx, 20 September uyt Texel gelopen, had 5 dooden.

Blommendael, 4^{en} d^{o}

uytgelopen, heeft 2 doden.

Coningh David ende Maeght van Enchuysen, 7 Desember uytgezeylt, had geen dooden oft siecken, altoos, gelijck mede de gemelte grooten schepen, geen van alle veel siecken op hebben, anders als dat scheurbuyck wat onder 't volcq begonde te comen, daertoe voor alle de gedachte 6 schepen ten eersten cool ende ander aert- ende thuynvruchten na boort geschickt, ende g'ordonneert is alle dagen te halen, soo langh hier leggen, tot behoorlijcke ververssinge voor de luyden.

's Avonts quamen wederom aen 't fort Jan Wintervogel met sijn volcq, die wij op den ..... Martio 't landt ingesonden hadden, hebbende een persoon, genaempt Jan de Vos, achtergelaten, die (van eenige bitter amandelen te veel gegeten) overleden was, ende rapporteerde dese gemelte wederom geretourneerde

persoonen, dat omtrent 50 mijlen (meest noortwaerts van hier) te landt in geweest waren, ende aldaer gevonden hadden seecker natie van seer cleyne stature ende arm van leven, heel wilt, sonder eenige huysjes, vee ofte yts ter werelt, gecleet wesende met vellekens als dese Hottentoos ende mede bijna soo spreeckende.

Soo hadde oock sommige Saldanhars (haer soo tegen d' onse noemende) gevonden in verscheyden troupen, sommige 15 à 16, andre 20 à 30, met redelijck maer niet veele vee, ende seecker troup, omtrent 15 à 16 mijlen van hier, sterck ongeveer 70 à 80 mannen met ontallijcke veel beesten ende schapen, seer begerigh na plaetcoper ende tabacq wesende, welcke d' onsen te verstaen gaven dat hier omtrent niet quamen, omdat den troup van Herry's g'allieerde altijt hier omtrent lagen, anders seer genegen te wesen om hier te comen ende civil in 't handelen.

Soo hadden ons volcq oock eenigen Souquaas, Visman genaempt, ende vijanden van Waterman ende Saldanhaman wesende, sonder vee ontmoet, welcke op d' onse met volle geweer waren aengecomen, maer niet g'attenteert, ende met geven van een tabackjen ende wat cralen wedersijts ongemolesteert vertrocken.

Den gemelten grooten troup, dat de rechte Saldanhars scheenen te wesen, ende bijsonder ja ontallijcke veel koebeesten ende schapen hadden, waren seer minsaem ende gansch niet bedelachtich, maer ten eerste voor 'tgeen d' onse gaven datelijck weder gereet yts te geven ende seer genegen tot handel, bijsonderlijck tegen plaetcoper ende tabacq, daer hun meeste roepen na was; maer dorsten, om redenen voorz., niet herwaerts aencomen, als gevende te verstaen, dat Herry's g'allieerde, die sij Caepman noemden, de weyden hier omtrent voor haer hielden; ende als die van hier weecken, dán wel tot ons comen wilden,

leggende al hun hasegayen ende geweer telckens aen een kant, ende quamen alsoo als goede vrinden bij d' onse, deselve seer minnekelijck tracterende ende onthalende.

Dese Saldanhars ende eenige andere van haer troupen hebbende gevraeght na Herry, wisten gansch van deselve niet te spreecken; maer Soaquaa lachten d' onse wat uyt, als se van Herry spraecken, gelijck oock mede doen dese hieromtrent leggende sijne g'allieerden, seggende: hij is al wegh diep in 't landt, nietjegenstaende wij desselffs vrou ende kinderen alle dagen onder haer sien.

Sondagh den 4^{en} d^{o}.

Regenachtigh windrigh weêr van de Z. Westen.

5^{en} d^{o}.

Droogh windrigh weer uytten Z.Z. Oosten.

6^{en} d^{o}.

Fray droogh weer, ende jarigh sijnde van den dagh onses arrivements uyt 't Patria alhier, hebben op dato den daerover gestelden danck- ende bededagh gehouden, ende dierhalven door den predicant van den Phenicx, genaempt Hermanus Bushoft, 't woord Godts laten predicken.

7^{en} d^{o}.

's Morgens stil, droogh ende warm sonneschijn weer als voren. Ende sijn wij van dage met d' E. heer Sterthenius eens te lande ingegaen, besien de Hottentoos hare legers, die wij 4 in 't getal bevonden, sommige van 15 à 16, andere van 7 à 8 ende eenighe van maer 3 à 4 huysjes, met ongeveer in alles 10 à 1200 schapen ende 3 à 400 koebeesten, alle Herry's g'allieerde, die niet een beest off schaep aen ons wilden verruylen, als op onse wederomcompste uyt bos (dat heden mede empassant met eenen eens besighticht hadden, nevens de gelegentheydt van sommige vlacke schoone landerijen tot culture seer bequaem), daer ons deselve een cleyn sober ende apparent sieckelijck lam presenteerden, 'twelcke wij affwesen, ende

te verstaen gaven dat ons andere goede schapen brengen souden; maer waren ongenegen, schoon genomen daer al wat debuoir om aenwenden ende coper etc. genoegh presenteerden.

Oock soo en waren deselve gansch niet schouw van ons, niettegenstaende wij daer wel met 50 à 60 soldaten verschenen, sulcx treffelijck is ende haer goet vertrouwen over ons fray te pas comen sal, alsser eens resolutie sal genomen worden om haer met vee ende al in Comp^{s} macht te nemen, dat se wel verdient hebben ende noch dagelijcx genoeghsaem na maken.

8^{en} d^{o}.

's Morgens doncker weer met variable luchtjes meest uytte westelijcker kant, nevens wat donder, maer niet swaer.

Op den namiddagh cregen tijdingh van de uytkijckers, dat een schip onder 't landt hadden gesien, omtrent voor 't houtbayken 2 mijlen in zee, daer ten eersten door ordre van d' E. heer Sterthenius (die wij 't hadden laten weten) de groote boot van 't schip Provintie na toegesonden wierd, om te weten wat schip het wesen mochte etc.

9^{en} d^{o}.

's Morgens mistigh weer ende wint als voren. Quam verhaelde schip op de rheede, sijnde 't jacht de Cabeljau, 11 Febr. van Batavia gezeylt, met provisie voor dese plaetse ende Mauritius, omme dan van daer vorder na Seylon te verseylen, achtervolgen 't schrijven van d' Ed. heer Generael ende Raden van India, gedateert 10 Febr., per d^{o} jacht becomen, waeruyt onder anderen verstaen, dat noch 9 retourschepen voor 't Patria, onder 't commando van d' E. van Goens, op den 26^{en} January vertrocken waren, namentlijck de Parel, Princes Royal, Dolphyn, Gidion, Coningh van Polen, Ter Tolen, Louyse, Dort ende Breda, welcke, door contrarie N. Westelijcke stormwinden, wel 14 dagen in 't gesicht van Batavia gesuckelt had-

den. d' Almogende wil deselve haest opdonderen ende geluckigh hier arriveren laten.

10^{en} d^{o}.

's Morgens stil weer sijnde, was 't galjot de Tulp, den 10 Meert van St Helena gescheyden, voor de bay gecomen, mede brengende 2 paerden, 't eene gevangen in de Kerckvaley ende 't ander uyt Weesp overgecregen, nevens de cas met zadels, niet hebbende cunnen d' andere paerden met 't galjots volcq opvangen, nochte oock den breeden raedt van de 4 retourjachten Muyden, Ter Schellingh, Wesep ende Draeck resolveren daertoe eenige hulpe te contribueren, sulckx wij om noch 6 à 8 paerden vrij verlegen vallen. De gemelte vloote op 6^{en} Maert pass^{o} van St Helena voort na 't Patria verseylt, hadden gansch geen verckens, maer groente ende vis redelijck becomen, als eenlijck Muyden, dieder ter naeuwernoot 6 à 7 gevangen hadde, soodat het haestigh vertreck van hier derwaerts hun weynigh voordeel heeft toegebracht, vermits hier van den overvloet na de schrale wey elck om 't seerst ende haestighst sijn gelopen, genoeghsaem versmaet hebbende d' abondantie van de hier sijnde moescruyden ende thuynvruchten, die se, na 't raport van de schipper des voorz. galjots, meenden dat wij haer per 'tselve noch soude hebben nagesonden, 'twelck oock wel soude geschiet sijn geweest, indien sijlieden selve ons niet hadden gemaeckt te dencken, daer sulcken overvloet van verckens ende andersints te vinden, dat de cool, wortelen, watermeloenen etc. bij haer mochten in al te cleynachtingh sijn geweest ende over boort geworpen, gelijck sommige van deselve (hier sijnde) die vruchten oock niet veel meer ende estimeerden waerdigh te sijn; maer had men se nu aen St Helena gehadt, souden der wel vinger ende duym na gelickt hebben, ende schijnen sommige scheepsverstanden veeltijts wijser te wesen

als haer eygen heeren ende meesters, welcke om den aenqueecq van ververssinge voor hare uyt- ende thuysvarende schepen aen dese plaetse, emmers nootsaeckelijck hebben geresolveert soodanige excessive oncosten te doen.

Aen St. Helena was mede den 2^{en} Martio g'arriveert een engels jacht, genaempt de Wilcompst van Zuratte, van waer omtrent 3 maenden vertrocken ende tenderende was nae Englant.

Heden hebben 2 koebeesten van inwoonders diep uyt landt geruylt, edoch seer duyr door instigatie van Herry's g'allieerde daer bij sijnde.

Sondagh den 11^{en} d^{o}.

's Morgens heel moy weer ende variable luchtjes als voren. Hebben voorhaelde 2 koebeesten ende een kalff geslaght, aen de hier ter rheede leggende 6 schepen ende jachten, 't haerder meerder ververssinge, verdeelt ende aen boort gesonden, om met cool etc. voor 't volcq gecoockt te worden. Ende quam op den namiddagh hier wel ter rheede 't jacht Dergoes, 10 January pass^{o} uyt Zelant gezeylt, nergens als hier aengeweest, met noch fray gesont volcq, daermede ververssinge toe aen boort gesonden wiert als de vorige schepen.

12^{en} d^{o}.

Soo wierd oock weder noch een schip onder 't landt gesien, daer, weer en windt als voren sijnde, een sloep ende stuyrman na toe gesonden wierd om in te lootsen, welcke voorhaelde sloep op den middag wederom quam met tijdingh, dat gemelte schip was genaempt Prins Willem, den 1sten January pass^{o} uyt Zelant geseylt ende nergens aengeweest, mitsgaders niet meer als 3 personen op de reyse verlooren, ende sonderlingh geen siecken op hebbende, comende tegen den avondt wel ter rheede, des noch partye ververssinge ten eersten na boort schickten.

Soo heeft op dato d' E. Heer Sterthenius in sijnen

breeden raedt besloten, met de schepen Provintie, Phenix, Koukerken, Maeght van Enchuysen, Blommendael ende Coningh David, noch te blijven leggen tot Donderdag den 15^{en} deser aenstaende, omme ondertusschen 't volcq noch wat te laten ververssen ende alsdan onder sijn sessen van dese rheede te scheyden, ende in de name des Heeren de reyse te vervorderen na Batavia.

13^{en} d^{o}.

Schoon weer ende wint als voren. Hebben van dage 2 oyen met een lammeken geruylt van de inwoonders uyt 't landt, edoch door instigatie van Herry's g'allieerde al wat duyr.

14^{en} d^{o}.

Weer ende wint als boven. Heeft d' E. heer Sterthenius affscheydt genomen, beneffens oock onse missive ende annexe pampieren aen d' E. heer Generael ende Raden van India, omme op morgen (in den name des Heeren) van hier voorts na Batavia te verseylen met de schepen, jachten ende fluyte, Provintie, Phenix, Maeght van Enckhuysen, Coningh David, Blommendael ende Koukercken.

15^{en} d^{o}.

's Morgens heel stil weer, maer tegen den middag 't luchjen labber comende uytten Zuyd Zuyd Oosten, is d' E. heer Sterthenius met verhaelde schepen (ten eynde voorz.) t' seyl gegaen ende fray buyten geraeckt; de Heere geve, deselve een spoedige gesonden reyse moge erlangen.

Heden brachten ons bosvolcq tijdinge datter 2 groote troupen nieuw volcq uyt 't landt met heel veel vee, omtrent een mijl van hier, gecomen ware, sijnde van die d' onse, omtrent 30 mijlen van hier, vernomen hadden; mogen derhalven hopen, wat goets met deselve in handel sal te doen wesen.

16^{en} en 17^{en} d^{o}.

Fray, stil, warm sonneschijn weer, 't luchjen meest labber van den Noord Westen. Ende gingen wij op dato met een troup wel van bij de 60

musquettiers eens na de nieuw gecomen inwoonders; edoch alsoo de principale noch vrij wat verder lagen, quamen wij (omtrent 1½ mijl van 't fort) bij een leger van 10 huysjes, die redelijck veel vee hadden, maer alsoo der Herry's g'allieerde hun al weder mede bijvoughden (quansuys onder ons beschut als makelaers), so en costen wij niet meer als 2 hele magere koebeesten, ende dat noch al vrij duyr, van deselve handelen, welcke beesten voor de schepen geslaght ende aen boort gesonden wierden tot volcqs meerder ververssinge.

Sondagh den 18^{en} d^{o}.

Fray weer ende wint als vooren. Is op dato een schaep met sijn jongh verruylt van vreempt volcq uyt 't landt.

19^{en} d^{o}.

Weer ende wint als boven. Hebben op dato der jachten Der Goes na Batavia ende Cabeljau na Mauritius ende Ceylon haer afscheyt gegeven, omme met den eersten goeden wint (ten eynde voormelt) t' seyl te gaen.

Heden hebbe oock een koebeest geruylt van vreempt volcq als boven.

20^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren Noord-Westelijck.

21^{en} d^{o}.

's Morgens vuyl regenachtich weer ende Zuyd Zuyd Ooste coelten, waermede de gemelte jachten uyt de bay t' zeyl gingen, ende cregen weder in 't gesight 3 andere schepen, hun best doende met laveren om de bay in te comen. Weynigh daerna sagen noch 4 schepen, die (Gode loff) alle te samen op den namiddagh wel ter rheede quamen, sijnde de Parel, Ter Tolen, Princes Royal, Dordrecht, Gidion Louyse ende Dolphyn, op den 28 January van Batavia geseylt onder de vlagge ende 't commando van d' E. heer Rijckloff van Goens, extraordinare raedt van India, wesende Breda ende Coningh van Polen, onder 't

landt over 5 dagen van de bovengemelte schepen oock noch gesien, sulcx die alle uyren mede verwacht worden.

22^{en} d^{o}.

Fray bequaem weer ende 't luchtjen van de Noord Westen. Is op dato bij d' E. heer van Goens ende breden raedt sijner vloote onder ander geresolveert, al de robbenvellen van hier in te nemen.

Aprilus A^{o} 1655.
Daghregister gehouden in 't fort de Goede Hoope aen Cabo de Boa Esperance, wegens 't gepasseerde sedert den 23^{en} April A^{o} 1655.

23^{en} d^{o}.

Fray weer ende Noort-Westelijcke coelte.

24^{en} d^{o}.

Idem.

Sondagh den 25^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer ende wint als voren.

26^{en} ende 27^{en} d^{o}.

Insgelijcx hebben heden 2 koebeesten geruylt ende besigh geweest om robbenvellen te laden in de retourvlote.

Soo sijn oock meede die van 't schip P. Willem affscheyt gegeven, om met den eersten goeden wint hun reyse na Batavia te vervolgen.

28^{en} d^{o}.

Wint als voren met wat regen; echter sijn met d' E. heer van Goens eens na 't bos ende eenige andere plaetsen wat omgegaen, vernemende verscheyden Hottentoos legers met veele vee, daervan heden aen 't fort een koebeest geruylt ende na boord gesonden wierd.

Snachts was 't seer onstuymigh weer ende wint als voren.

29^{en} d^{o}.

Idem, edoch nam op den dach wat aff. Ende heefft d' E. heer van Goens affscheyt genomen, om met d' eerste goede wint, die Godt verlenen sal, met sijn vlote na 't lieve vaderlant te seylen.

Ultimo d^{o}.

Labber N. Westelijcke coelte ende betogen lucht.

Mayus A^{o} 1655.

Primo d^{o}.

Weer ende wint als voren, waerdoor d' E. heer van Goens noch beleth bleeff onder seyl te gaen.

Sondagh den 2^{en} d^{o}.

Ongestuymigh regenachtigh weer ende wint tot beleth als voren.

Desen nacht hadden de tijgers 6 van onse Hollantse schapen in de stal doot gebeten, ende dat in 't bijwesen van 2 personen dieder bij waeckten, hebbende verscheyden gaten door de soden muyr van de stal (omtrent 2 voet dick sijnde) gebroocken, daer se deur gecomen waren, sonder dat het de gemelte wachters hebben cunnen beletten.

Des avonts waren de tijgers oock in 't hoenderhuys geweest ende hadden aldaer onse 3 gansen, die wij noch maer hebben, oock den hals aff, ende seecker persoon, die hem uyt weeren wilde, lustigh in den arm gebeten; 't schijnt off ons 't wilt gedierte weder in de regentijt principael sal beginnen te quellen.

3^{en} d^{o}.

's Morgens noch even nat, vuyl, ongestuymigh weer ende wint als voren.

4^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil, bedaert weer ende wint ut s. Hebben 2 beesten ende 3 schapen geruylt. Sijnde oock d' E. heer van Goens, vermits de wint contrarie bleeff, noch eens aen lant geweest ende met ons gewandelt na 't geberghte, daer 't minerael gegraven plagh te worden, van 'twelcke ende eenige andere saken meer nauwe speculatie ende inspectie nam, ende tegen den avont weder aen boord voer, wachtende, gelijck al eenige dagen gedaen heefft, na goede wint om te vertrecken.

5^{en} d^{o}.

Noch al N.-Westelicek coelte tot beleth als

boven: derhalven d' heer van Goens last gegeven heefft, dat 't galjot de Tulp sijn best soude doen om met laveren de bay uyt te raecken ende ten aldereersten voor aff sien na St. Helena te verseylen, neffens missive aen de opperhooffden van de schepen Breda ende Coningh van Polen, met ordre, dat deselve aldaer soo lange sullen blijven leggen wachten, tot sijn E. voormelt, met de hier op goede wint wachtende vlote, sal comen bij haer te verschijnen, sonder om eenige redenen vroeger onder hun beyden van daer te scheyden. Item oock, dat ondertusschen met haer volck, om tijt te winnen, allen mogelijcken iver sullen aenwenden om de paerden op te vangen, ende de vellen (in de Tulp sijnde) over te nemen voor 't Patria etc.

6^{en} d^{o}.

Ongestuymigh regenachtigh weer ende wint als voren. Tegen den avont 't weer wat bedaerende ende de wint wat zuyelijck lopende, is 't gemelte galjot, ten eynde voorsz., onder seyl gegaen; maer, vermits de wint weder na 't N. Westen liep, mitsgaders

den 7^{en} ende 8^{en} d^{o}

noch soo aenhield met mist ende mottigh weer, heefft 'tselve weynigh voordeel cunnen doen ende even buyten de rheede tegen den avont moeten anckeren.

Sondagh 9^{en} d^{o}.

's Morgens stil, mistigh weer, was de Tulp met een Z. Westelijck luchtjen in de nanacht uytgeraeckt.

Tegen den avont de wint wat Zuydelijck wordende, is de heer van Goens met de retourvlote, bestaende in de schepen ende jachten Parl, P. Royael, Gidion, Dolphyn, Tertolen, Louyse ende Dort, van dese rheede gedreven; item oock Prins Willem, nevens 't galjot de Roode Vos, heden mede affscheyt gegeven na Batavia; edoch waren

den 10^{en} d^{o}

's morgens alle te samen noch meest

binnen de bay, doende wesende met boucheren om buyten te geraecken, vermits het heel stil ende clare lucht was. Maer alsoo 't luchjen uytten Z.Z. Oosten op den dagh wat begondt te labberen, geraeckten deselve noch al te malen fray in zee, alsmede Prins Willem ende voorsz. galjot, onder hun beyden gedestineert na Batavia als voorsz.

Heden reuylden een koebeest ende 2 schapen van nieu volcq, die jegenwoordigh met groote menighte om ende bij onse besettinge verschijnen, met oock redelijck veel vee, daer, door instigatie van Herry's g'allieerde (soo ons altoos laten voorstaen), qualijck willen affscheyden.

11^{en} d^{o}.

Fray, stil, sonneschijn weer.

12^{en} d^{o}.

Idem, ende is een matroos overleden genaempt Lourens Pietersz. van Maesterlant.

13. 14. 15^{en} d^{o}.

Noch al fray, stil weer als vooren. Hebben heden noch wat taruw, garst ende haver in d' aerde gebracht tot noch nader preuve van saet, dat vergangen (jaar) hier gewonnen is.

Pinxterdagh, den 16^{en} d^{o}.

's Morgens heel doncker, mistigh, stil weer, edoch op den dagh 't luchjen sachtjes van den N. Westen met warme sonneschijn, ende hebben op dato geruylt 7 schapen ende 1 calffjen van nieu volcq.

17^{en} d^{o}.

's Morgens doncker, regenachtigh weer ende N. Weste coelte, maer 's namiddaghs liep de wint Z.Z. Oost, als wanneer onse opgeboeyde boot met 17 geruylde schaepkens na 't Robben-eylandt sonden, daer der nu te samen op sullen wesen 79 stux. Mogen hopen dat de Saldanhars wat veel sullen aenbrengen, om op d^{o} eylant soo veele op te gaderen, datt men mettertijt uyt de aentelinge mag comen te bestaen, om de arriveerende schepen, neffens de thuynvruchten (in overvloet wesende), na behoren te verversen.

18^{en} d^{o}.

Noch al redelijck harde Z.Z. Oostewint ende droogh weer.

19^{en} d^{o}.

Idem.

20^{en} d^{o}.

's Morgens heel schoon, helder, stil weer.

21^{en} d^{o}.

Insgelijcx.

22^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer met stilte.

23^{en} d^{o}.

's Morgens goet weer ende wint Westelijck met betogen lucht.

24^{en} d^{o}.

Idem, ende hebben heden omtrent ⅔ mergen geploeght lant met rapen besayt, daer vergangen jaer taruw gestaen had, hoedanigh met alle andere aert- ende thuynvruchten jegenwoordigh principael meede besigh sijn, als wordende, vermits de vochtige dagen, daertoe nu den besten tijt.

25. 26. 27. 28 ende 29 d^{o}.

Al mooy weer ende wint meest uytten N. Westen wesende. De meeste Saldanhars, offte 't nieuwe volcq, jegenwoordigh al weder vertrocken, sonder dat wij van deselve boven 5 à 6 koebeesten ende omtrent 20 schapen, jongh ende out, hebben cunnen handelen. Ons inbeeldende langs soo meer (gelijck altijt gedaen hebben) sulcx

verhindert wordt ten principalen door instigatie van Herry ende sijn g'allieerde, hieromtrent met haer vee gedurigh blijvende. Welcke onse opinie over haer wij hun echter niet laten blijcken, opdat sij niet alleen in goet vertrouwen over ons souden blijven, maer daerinne des te meer oock gevoet mogen worden, ten welcke eynde hun oock alle vruntschap ende liberaelheyt wert gethoont ende bewesen, offt misschien t' avont off morgen te passe mochte comen, omme alsdan (de saecken sulcx ten dienste van d' E. Comp^{e} vereysschende) haer met vee ende personen in Comp^{s} macht te nemen, dat sij wel verdient hebben ende alle dagen cans genoegh toe is, mitsgaders door voorhaelde goede bejegeningen mettertijt noch al meer ende beter gelegent-

heyt toe sal openbaren, als comende alle dagen meest met haer vee in 't gesicht van Comp^{s} fortresse, ja somtijts wel onder musquetschoot, haer beesten weyden, sulcx de hare somtijts wel onder d' onse (jegenwoordigh 25 in getal) raecken. Ten principalen geschiedende, soo wij wel claerlijck mercken, om soo doende gelegentheyt te mogen vinden eens weder met Comp^{s} vee (bij 't hare ten deele dus doende dickwijls heefft vermenght) deur te gaen, weshalven wij daer seer naeuwe wacht altijt laten bijblijven van goede cloecke soldaten, ende sien sij oock genoeghsaem dat wij gansch geen inclinatie hebben haer vee aff te nemen, maer 't onse wel te bewaren; daerom deselve oock te resoluter derven onder ons gesicht de weyden meede gebruycken, sulcx niet quaet sij ende treffelijck te passe sal comen alsser eens, ten fine voormelt, t' haerder wel verdiende straffe resolutie genomen wort.

Sondagh den 30^{en} d^{o}.

's Morgens doncker, regenachtigh weer met stilte.

Gister omtrent tegen den avont quamen eenige van den troup van Herry's g'allieerde, met ongeveer 300 jongh ende oude koebeesten, van de Soute-reviere aff, dight verbij het fort seer haestigh heen drijven, seggende dat van eenige Saldanhars uyt lant (die quaet op haer waren) gejaeght wierden ende uyt vreese dese weg aen quamen vluchten, als sijnde al hun schapen ende veele beesten van deselve affgenomen, oock gedeelte van hare vijanden Soaqua, dat oock der Saldanhars vijanden souden wesen, na ons Herry voor dato wel heefft wijs gemaeckt. Versoeckende derhalven dese bovengenoemde Herry's g'allieerden, onder 't faveur van ons met haer huysen ende resterende vee, op de valeyen tusschen de duynen (op de staert van den Leeuwenbergh) te mogen blijven wonen; wilden daervoor gaerne, sommige van de haren om een buyck

vol rijs, wat taback ende aracq, dagelijcx branthout voor de cocx halen.

Omtrent de redout Duynhoop, bij de Soute-reviere, lagh noch een gedeelte van haer mackers met meede omtrent soo veele vee, soo sij te verstaen gaven wat op de wacht, omme (haer vijanden siende aencomen) dan altemalen hier bijeen onder ons faveur te schuylen.

Op den namiddagh den Commandeur eens selffs na haer leger gaende ende mette selve spreeckende, stelden ons eens voor, off se niet wel souden willen hare beesten aen ons geven ende sijluyden daarvoor altijt onder ons beschut wonen, mitsgaders genieten, met vrou ende kinderen, de onbesorghde cost, ende verseeckeringe datter niemant van hare vijanden hun eenige de minste schade off hinder soude doen, ende alsoo geduyrigh blijven altijt goede ende vaste vrunden met de Hollanders etc.

Sij gaven daerop tot antwoort, dat wel wilden goede vrunden met ons blijven, ende (als voren g'allegeert) voor de cockx branthout halen voor een buyck vol eten, taback ende aracq etc., maer van hun beesten te scheyden coste niet wesen.

Wij voerden hun tegen 'tselve weder te gemoet, dat wij se niet voor niet, maer met coper ende taback t' haerder welgenoegen betalen wilden, ende sulcx ons vruntschap genoegh van haer cant soude wesen ende soo voorts.

Sijluyden antwoorden, datter niet affscheyden costen, te coop noch te geeff, alsoo se van de melck leven moesten; maer daer waren ander natien diep in 't lant, als die quamen, souden wij genoegh te coop cunnen crijgen.

Haer vragende wanneer die comen souden, antwoorden, dat sij 't niet en wisten; maer wij houden 't vastelijck daervoor, dat sij de andere wijs maecken,

wij haer onder ons beschut nemen, ende als sijluyden hier quamen, deselve verdrijven ende affkeren souden etc. Ende datter Herry alle quaet oock onder stoockt, is oock wel vast te geloven, vertrouwende oock volcomentlijck dat dese Herry's g'allieerde onder dat pretext maer soecken dese weyden voor haer vee alleen ende ons weynigh ende cleyn van vee te houden, om alsoo des te meer voetsel voor de hare te mogen hebben, ten dien eynde misschien d'andre oock wijs makende, dat wij geen vee handelen willen, ende sijluyden sulcx ondertusschen meede niet genegen sijn te doen, soo ons van tijt tot tijt meer ende meer compt te blijcken. Echter stonden haer toe met al haer have ende vee onder ons faveur te mogen blijven, mits eenige uyt haer, voor wat eten, tabacq ende aracq, ten behoeve van de kocx, alle dagen branthout halen souden, sulcx tot vrij groote ontlastinge strekt voor ons volcq, die 't anders wel een uyr gaens, boven tegen 't geberghte, van daen moeten halen.

Welck voorhaelde wij haer oock te meer inwilligen om hun in te beter vertrouwen over ons te voeden, offt misschien eens te passe mochte comen, om haer met vee ende al te gevouchlijcker in ons macht te nemen, dat se, als dickwijls aengetogen, wel verdient hebben.

Ultimo d^{o}.

Weer ende wint als voren redelijck bequaem sijnde, sonden eens eenige van ons volcq met wat coper ende taback na d' oversijde van de Souteriviere, daer een negery, omtrent 1½ mijl van 't fort, wel van 30 huysen lagh, met wel omtrent 600 koebeesten ende oock wel sooveel schapen, om te proberen off daer wat aff te handelen wesen mochte. Maer daer bijcomende vonden 't te wesen de voorgemelte hare compagnions, die een ende deselve sangh songen, mitsgaders van hun oock niet meer cregen, met veele

moeyten, als één koe ende 6 oude ende jonge schaepkens; wijsende meede, ende oock te verstaen gevende, datter ander volcq diep in 't lant was, die wel handelen souden, maer sij costen haer vee niet missen, als moetende van de melck (gelijck de vorige g'allegeert hadden) leven ende soo voorts.

Ons volcq verclaerden, datter seer weynigh volcq bij d^{o} huysjes was, ende voorsz. haer vee altemalen meest onder 't canon van onse redout Duynhoop, aan dese sijde van de riviere, liep te weyden, onder bewaringe maer van 3 jongens; in vougen sonder slagh off stoot 'tselve altemalen in haer macht souden cunnen crijgen ende seer gevoughlick t' huys brengen hebben. Edoch dat soude niet goet wesen, alsoo ons de schelmen dan overal de wegen te onveyligh houden souden, soo voor de vissers, timmerluyden in 't bos als andersints, welcke niet eens souden mogen ergens gaen off souden door deselve altijt ende overal waergenomen worden, ons tot revengie te overvallen ende massacreeren. Maer als men haer vee souden nemen, voor 't quaet aen de Comp^{e} gedaen, soo moest men oock sien hare personen met vrou ende kinderen met eenen meede te crijgen ende wegh te voeren, daertoe alsoo goede cans, als om de beesten te nemen is, alsoo men se t' allen tijde met vrou ende kinderen wel can binnen 't fort crijgen, ende soo droncken maken als verckens, te meer dewijl haer vertrouwen (door onse goede tractementen) over ons noch dagelijcx langhs soo grooter wert; per memorie.

Tegen den avont begond al vrij wat hard te wayen uytten Z.Z. Oosten met regenvlagen.

Junius A^{o} 1655.

Primo d^{o}.

's Morgens goet weer ende wint Westelijck. Verleden nacht hadde weder een lupert in 't hoender-

huys geweest, door versuym van den hoenderwachter, welcke 't gat onder aen de deur, daer de hoenders uyt- en ingaen, hadde opengelaten, sulcx dat denselven weder 3 van onse 5 gansen (door d' heer van Goens ons om aen te telen gegeven) hadde doot gebeten. Omme welcken lupert te dooden offte vangen, den stalknecht ende sieckenvaer (onder een dack, doch met rijs gevlochten muyren affgeschoten, wonende, soo wel de paerden als oock de siecken) haer in voorsz. hoenderhuys hadden begeven, ende nadat den sieckenvaer (een seer stout persoon wesende) op den lupert had geschoten ende denselven eenighsints gequest, was hij op hem gesprongen ende eenige claeuwen in 't hoofft slaende oock sodanigh in den arm gebeten, dat genootsaeckt was den lupert los te laten, die oock den gemelten stalknecht eenighsints in 't hoofft gequest had, doch sonderlingh niet te beduyden; maer den sieckenvaer, voor desen meermael mette luperts in voorsz. gelegentheyt doende ende gequest hebbende geweest, was lustigh principael in den arm getroffen.

Een bijsondere saeck wierde gesien aen onse koebeesten in 't crael, daer voorsz. hoender, paerden ende sieckenhuys staet. Deselve den gemelten lupert in 't verhaelde hoenderhuys vernemende, hadden haer altemalen, dight op een getropt ende de horens na de deur toe, in een halve mane gestelt, sulcx den lupert genoegh te doen had om hem uytter koebeesten hoorns te redden ende ontvluchten, hoewel deselve beesten (na onse opinie) met haer bulcken genoeghsaem hare vreese voor dat wilt gedierte te kennen gaven. Ende heefft ons dickwijls gebleecken, dat de luperts, leeuwen off tijgers, geen quaet aen de koebeesten hebben cunnen doen, dewelcke haer oock somtijts in 't ronde hebben gestelt, ende de kalven alsoo achter in haren gemaeckten cirkel, sodanigh bewaert, datter noyt imant

van 't wilt gedierte heefft cunnen ontroofft worden, 'twelcke somtijts seer speculatyff om sien is geweest.

Heden hebben acht schapen geruylt van 't volcq, leggende aen de oversijde van de Soute-reviere.

2^{en} d^{o}.

Regenachtigh ende windrigh weer uytten N. Westen.

3^{en} d^{o}.

Heel onstuymigh, regenachtigh ende windrigh weer, meest van den W.Z. Westen.

4^{en} d^{o}.

was 't weer vrij bedaert, de wint als voren, met somtijts oock wat regen.

5^{en} d^{o}.

Heel mooy weer. Sonden wij op den middagh onse opgeboyde boot met 17 gereuylde schaepkens na 't Robben-eylant, nevens ordre om daer tegen een rammeken voor de tafel wederom te brengen van degene, die daer een wijle geweest ende vet geweyt sijn. Soo sonden oock meede 4 verckens, namentlijck 1 beer ende 3 zeugen vol jongen, na d^{o} eylant, om te sien off die daer oock, gelijck de schapen, beter als hier aerden ende voorttelen sullen willen, als bij onderstaende brieffken te lesen.

> Copia brieffken.
>
> Aen Adriaen van de Paver op 't Robben-eylant, p^{r} d' opgeboeyde boot offte sloep Peguyn geschr.

Wij senden Ul. bij desen toe 17 jongh ende oude schapen, laet ons daertegen een middelbaer rammeken wederom comen voor onse tafel, ende met eenen weten hoeveel oyen ende rammen bequaem, ende door jonckheyt noch onbequaem daer sijn, om alsser schepen comen, te mogen weten, wat wij voor deselve sullen cunnen geven.

Soo sullen Ul. oock alle dagen elck maken 5 à 6 sacken met schulpen voor 't leegh gaen aen de strant van de Santbay te brengen, om alsdan bij gelegentheyt

door 't galjot off andersints van daer te laten halen tot een kalckoven, die wij haest meenen gereet te maecken, hierin sult gijl. niet nalatigh wesen; behoevende geen vis voor ons gevangen anders als somtijts een sootjen voor onse tafel, als ghij met de canoo om victualie overcompt; p^{r} memorie.

Ul. becompt oock een sack vol wortelen, ende laet ons oock eens weten, wat u calckbranden beschiet.

Item gaen oock meede 4 verckens, een beer ende 3 zeugen met jongen, om te proberen off die daer oock beter als hier sullen aerden, lettende off deselve daer oock cost genoegh vinden, ende datter bij Ul. tent altijt water in balys voor deselve sij, ende somtijts wat peguyns ende robbenvleys halff gaer gecoockt ende soo wat slobberinge gemaeckt worde, ten eynde deselve niet alleen in 't wilt leven, maer doorgaens oock gewent blijven mogen ten minsten alle avonden bij 't huys te comen, om alsoo t' allen tijden te bequamer op te cunnen vangen.

In 't fort de Goede Hoope den 5^{en} Juny 1655.

was geteyckent
JOAN VAN RIEBEECK.

Sondagh den 6^{en} d^{o}.

Schoon, helder, sonneschijn weer, ende wint van den N. Westen met tamelijcke coelte, waermede des voormiddaghs onse opgeboeyde boot van 't Robben-eylant retourneerde, met een lam ende onderstaende brieffken van die van 't eylant aen den Commandeur deser fortresse, luydende als te weten:

> Mijn Heer Commandeur.
> Nademael ick U.l. schrijvens met 17 schapen ende de 4 verckens ende de sack met wortelen van U.l.

ontfangen heb, ick niet cunnen nalaten om U.l. te adverteren de gelegentheyt van wegen het coorn, de taru, dewelcke heel mooy uytcompt, een vinger lanck boven d' aerde, maer de gansen eeten 't allegaer aff; maer daer anders bequame gront is, ende van wegen de verckens, daer sonder mancquement wel opgepast sal worden, ende de schapen bender tegenwoordigh geen bequaem als een; maer daer blijven der nu noch 8 halffwassen, die over een maent bequaem sullen wesen; maer de kalckoven hebben wij noch niet aengesteecken, maer daer hout bij gedragen ende preparatie gemaeckt; ende van de sack met wortelen wij U.l. hooghlijck bedancken. Niet meer op dit pas.
onder stont:
U.l. oitmoedigen dienaer
(ende was geteyckent)
ADRIAEN VAN DE PAVERT.

7^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer ende wint als voren N. West.

8^{en} d^{o}.

Idem, hebbende desen verleden nacht uyttermaten slaghregenen ende veel water gevallen, echter waren onse wallen nergens geweecken offte ingevallen, hoewel wij (mits den machtigen regen) daer al groote vreese voor hadden.

9^{en} d^{o}.

Noch even regenachtigh weer ende wint als voren.

10. 11 ende 12^{en} d^{o}.

Idem, waerdoór de wal aen de achtergordijn van 't fort, wel omtrent 5 roeden affgecalfft ende ter neder geregent was, 'twelck men na ogenschijn hier jaerlijcx sal subject wesen, vermits het machtige water dat hier in de regentijt uyttermaten overvloedigh valt, met sulcke extraordinaire stortingen, dat schier alles schijnt wegh te spoelen

watter over eynde staet, sulcx dat mettertijt wel nootsaeckelijck 't fort sal moeten met steen opgemetselt worden, 'twelck oock allenskens can geschieden als men hier maer met wat meer paerden versien wort, vermits dien swaren, geduyrigen ende seer nodigen arbeyt, om de cley ende brandhout tot de steenbackerye ende calckovens etc. aen te brengen, voor menschen al te moeyelijck valt, ende ossen cunnen van d' inwoonders niet becomen. Oock sijn de paerden met minder pryckel te regeren als wel de ossen, daer somtijts al eenige ongemack van geleden hebben door 't stooten met hare hoorns, als niet gewent sijnde tot trecken off ander diergelijcken arbeyt.

Heden quamen de Hottentoos aen ons versoecken, datter een soldaet off 2 mochte bij haer comen om seecker wilt gedierte onder hun vee sijnde, ende bij haer niet cunnende g'attrapeert offte gedoot worden, doot te schieten, 'twelcke haer toestonden, ende dienvolgens derwaerts sonden den sergiant met 3 à 4 soldaten, welcke in de duynen, omtrent 1 gotelinghschoot van 't fort, al de Hottentoos met tacken ende riet om 't hoofft, als drommels toegemaeckt, in 't ronde vonden staen met de hasegayen in de hant, aldaer 'tselve gedierte in eenige bosjens beset hebbende, dattet niet dorste voor den dagh comen, nochte sijluyden dichte bij om 'tselve aen te doen, schietende met hun hasegayen al in d^{o} bosjens, maer hadden hem maer eens in 't been geraeckt; invougen onsen sergiant 'tselve beest (sijnde een grooten gast van een lupaert) vernemende, met een snaphaen, met d' eerste schoot, sodanigh in den hals trefte, dat hij datelijck daervan doot bleeff, tot den Hottentoos verwonderinge, vermits sulck een wilt dier soo ten eersten ter neder geveld wierdt. In 't fort gebracht sijnde bevonden hem noch versch geschoten te wesen aen sijn rechterbeen

heel te morsel, sulcx wij sustineerden het denselffden te sijn, die verleden den sieckevaer (daerop geschoten gehadt) gequest ende al de schade aen onse schapen, bocken, geyten, gansen ende eenden etc. gedaen heefft.

Gister avont wasser oock cevetcat in des Commandeurs camer gecomen ende na veel gelaets gevangen offte dootgeslagen, welcke catten hier sodanigh regneren, dat men qualijck duyven, eenden off hoenders, voor deselve naeu genoegh bewaren can.

Sondagh den 13^{en} d^{o}.

Wat beter weer ende wint als voren.

14^{en} d^{o}.

Idem heel schoon weer, waeromme noch desen avont affsonden onse opgeboyde boot na de bay van Saldanha, met den adsistent Jan Woutersz., omme te sien off aldaer geenige inwoonders off handel van vee te vinden wesen sal, ten welcken eynde denselven versien is met 92 ℔ coper ende 45 ℔ taback etc., nevens victualie voor 14 dagen, ten behoeve van 8 man, ende ordre om, van hier scheydende, eerst 't Robben-eylant aen te doen ende daer op te setten 5 schapen, heden bij ons gehandelt, mitsgaders aldaer oock te planten eenige pattattisen, om te proberen off die daer in die mullige santgront niet noch beter sullen wassen als hier, daer wij t' onser verwonderinge bevinden dat se extraordinairen treffelijcken aert hebben, als vallende wel 4 à 5 ℔ yder swaer, ende waeromme oock alle vlijt wort aengewent tot den vorderen aenqueeck, hoedanigh de schapenwachters op 't gemelte eylant (voor 't ledigh gaen) oock g'ordonneert is, principalijck om te dienen tot spijsinge van 't guarnisoen alhier, om de Comp^{e} deser plaetse mettertijt doch soo oncostelijck te maken als mogelijck sij. Welcken volgenden voorn. Jan Wouters dan oock met eenen g'ordonneert is, op 't Dassen-eylant meede eenige te planten, om de robbenvangers t' avont off morgen

oock mede te mogen spijsen, als sijnde gelast dat eylant empassant aen te doen, ende te sien off de robben daer dees tijt 's jaers haer oock niet hoogh op 't lant en begeven, ende die vanghst t' exerceren wesen soude etc.

15^{en} d^{o}.

Heel warm sonneschijn weer met stilte. Ende hebben heden een mageren ouden os gereuylt van Herry's g'allieerden, van dewelcke anders geen vee, als ten naesten bij onbequaem, ende dat noch te hooy en te gras, een te crijgen is, ende bij ons echter noch al aengenomen wordt, soo omdat de beesten bij ons noch al fray weder gedaen worden, als oock om hun in te beter vertrouwen over ons te onderhouden. Anders sijn haer beesten, die se ons als geseyt gaer weynigh aenbrengen, qualijck weert dat mer eens na omsiet, hoewel se schier de schoonste wel hebben van 't gansche lant, omtrent 300 in getal, met ongeveer 150 à 200 schapen, die se jegenwoordigh op de vlackte, tusschen den bil van den Leeuwenbergh en de santduyntjes, alle dagen (onder 't faveur van ons canon) gaen weyden, door 't goet vertrouwen dagelijcx meer ende meer over ons crijgende, dat t' avont off morgen fray te pas comen soude cunnen; p^{r} memorie.

16^{en} ende 17^{en} d^{o}.

Idem mooy weer ende wint als voren Westelijck.

18^{en} d^{o}.

Seer ongestuymigh, regenachtigh ende windrigh weer uytten N. Westen.

19^{en} d^{o}.

Idem, met bijsondere sware stortregenen, waerdoor de achtergordijn van 't fort (den 12^{en} verleden stuck weeghs affgecalfft) nu voorts t' eenemael van d' eene punct tot d' ander gladt ingestort is, derhalven voornemens sijn deselve nu met thuynstaecken 2 à 3 hoogh met rijs gevlochten weder op te halen, dewijle doch wel sien dat deselve anders qualijck sal willen blijven vast staen, vermits het weer daer te

machtigh op staet ende den meesten regen aldaer doorgaens subject is, comende met extraordinaire stormbuyen uytten Z. Westen daertegen aen te staen. Welck voorhaelde werck ons dapper moeyelijck vallen sal, vermits 't hout tot 'tselve heel uyt het bos, omtrent 3 mijlen van hier, moet gehaelt worden, ende wel 7 à 800 stocken van noden sullen wesen, behalven al de menighte rijsbossen, die der oock toe moeten sijn om eens vast werck te mogen hebben, hoedanigh het voortaen altemalen sal moeten gedaen worden, verstaende 't geene mettertijt meerder mochte comen in te vallen.

Dese weeck isser omtrent ¼ mergen lants met geele wortelen besayt, ende noch stijff 1 mergen omgeploeght om oock d^{o} wortelen ende croten in te sayen.

Sondagh den 20^{en} d^{o}.

Nat, vuyl, regenachtigh weer, ende wint Westelijck als voren.

21^{en} d^{o}.

Heel mooy, warm sonneschijn weer met stilte, seer fray om de ploegh te gebruycken, maer 't meeste jammer is dat men daertoe niet paerden genoegh en heefft, daer men veel volcx meede soude cunnen excuseren, soo wel in 't een als 't ander; p^{r} memorie.

's Avonts quam den adsistent Jan Woutersz. met d' opgeboyde boot wederom, hebbende (vermits de N. Westewinden) niet verder als tot omtrent een mijl aen dees sijde van 't Dassen-eylant cunnen comen, vermits hun aldaer sulcke harde N. Westewinden ende stortingen van zeën ontmoeten, dat qualijck vermogens waren 'tselve aff te rijen offte bolwercken; te meer dewijle d' eene hant van de dregh reght geworden was ende alsoo geduyrigh deurgingen, invougen nootshalven hadden moeten resolveren, terugh te keren ende 't Robben-eylant aen te doen, daer se 't, vermits d' onbequaemheyt van de dregh als voorsz., eensclaps

boven op strant joegen ende dus lange blijven leggen, mitsgaders onverrighter saecken retourneren hebben moeten.

22^{en} d^{o}.

Mooy weer als gister.

23^{en} d^{o}.

Idem, ende quam op dato aen 't fort (boven alle vermoeden off bedenckingh) den tolcq Herry, met wel omtrent 50 g'armeerde vreemde inwoonders ende een tropjen van ongeveer 40 schoone koebeesten, daer wij, door sijn toedoen, heden 26 stux, vet ende wel gedaen, van handelden. Nadat denselven versocht had den Commandeur te mogen spreecken, sulcx hem toegelaten ende goet tractement bewesen sijnde, begonde sijn excuse te doen over 't wegh gaen in October A^{o} 1653 verleden, doen ons al des Comp^{s} beesten wierden ontvoert, allegerende dat sulcx niet bij hem, noch met sijn bewillinge, maer bij Caepman (die wij sijn g'allieerde noemen ende jegenwoordigh onder 't faveur van ons wonen) bestaen was, ende den jongen vermoort bij den vetten ouden mans zoon, welcke nu cap^{n} van dien trop is. Hem daerop gevraeght sijnde wat hij derhalven had wegh te gaen, antwoorde: door vreese die hij hadde dat men hem soude ophangen, uyt meeninge dat wij souden gedacht hebben, hij daer meede schuldigh aen was geweest; ende om sijn onschult ende genegentheyt te bethonen, was nu dus vrijmoedigh weder aengecomen, neffens dese inwoonders, dat reghte Saldanhaman waren, ende oock hare beesten om aen ons te verhandelen, met affirmatie dat maecken soude, wij soo veele beesten, van die ende andere meer, souden crijgen als wij begeerden, waervan heden preuve woude doen. Versoeckende maer in genaden te mogen aengenomen worden ende wederom onder ons faveur als voor desen te wonen, sulcx wij hem dan vooreerst hebben toegestaen, mitsgaders over sijn goeden dienst (desen dagh beginnen

te doen) ende tot teycken van onse goede meyninge vereert met omtrent 25 ℔ soo draet- als plaet-coper, tabacq, wijn, pijpen, een sack rijs, broot etc., om met sijn meede gebracht geselschap desen nacht vrolijck te wesen. Waerdoor denselven siende off menende gansch buyten sorge ende van onse goede genegentheyt wel verseeckert te wesen, ons bestonde stillekens te seggen, dat hij ons onse eygen beesten onder Caepmans troppen voornoempt, te sijner meerder ontschuldinge soude cunnen wijsen, hoewel sij der al veele van opgegeten hadden, ende indien wij deegh van Saldanhaman wilden hebben, dat wij dese Caepmans (die wij, als voorsz., altijt sijn g'allieerde genoempt ende doch onse beesten genomen ende noyt geen aen ons willen reuylen hadden) moesten van cant helpen, want daer die waren, dorsten d' andere niet comen, omdat het maer rovers ende schelmen sijn, niet anders hebbende als dat se ons ende een ander ontnemen, gelijck wel te sien ware, vermits het waer ende ons oock genoeghsaem blijckelijck is, dat sij nimmermeer hadden willen handelen etc.

Hem vragende op wat maniere men dat soude beginnen.

Antwoorde: desen selffden nacht, alsse altemalen sliepen; willende sigh selffs met eenige Saldanhars, tot verseeckeringe van sijn opreghte meyninge, binnen 't fort begeven.

Wijders gevraeght, off se bij nacht geen schiltwacht hielden.

Antwoorde: Neen, ende dat al de beesten 2 aen 2 vast aen den anderen gebonden waren, ende dierhalven seer facil te becomen souden wesen, nevens 't volcq met vrou, kinderen ende al, die hij seyde dat men altemalen met de schepen wegh senden moesten; waermeede de Saldanhars niet alleen groote vruntschap

gedaen, maer oock seer genegen tot ons gemaeckt souden worden, ende ons door deselve soo veel vee toegebracht als wij begeerden, vresende dattet ons dan eer aen coper, als haer aen vee ende genegentheyt tot handel gebreecken soude; maer soo lange wij dese Caepmans hier omtrent dulden, dorsten d' andere niet aencomen. Oock hadden sij hem ende 't ander volcq meede altijt wijs gemaeckt, dat wij hem ende Saldanhaman souden doot slaen, om van 'twelcke eens nader preuve te nemen, als wel kennende na sijn opinie der Nederlanders goetaerdigheyt ende dat wij doch sochten veele vee te hebben, hij op dese maniere met eenige inwoonders was bij ons gecomen, willende ons oock verseeckeren, ingevalle tot het voren g'allegeerde resolveerden, dat het d'andere bijsonder gevallen ende met groote hopen affcomen souden, neffens diergelijcke persuaderende allegatien meer.

Op allen 'twelcke wij ons gelieten hem heel weder in genade aen te nemen, met verseeckeringe van lijff etc., ten dien eynde hem oock toestaende, als voren, weder onder ons beschut te mogen comen wonen ende eeten van des Commandeurs tafel, ende soo voorts.

Maer aengaende Caepmans, bij ons altijt gemeent sijn g'allieerde te wesen, vermits onse beesten onder deselve sagen, daer wij dachten hij samen aen was, ende na sijn voorgeven nu anders scheen te blijcken, omme die haer vee ende personen in ons gewelt te nemen, ende eenige die hij noemde ende aenwees doot te slaen, lieten ons vooreerst schijnen off wij tot sulcx niet geresolveert waren, nochte oock gansch niet geneyght ymant eenigen den minsten overlast te doen, schoon 't ons van haer nochtans dagelijcx genoegh in verscheyden gelegentheden geschiet, maer dat wij liever voor coopmansz. hun ende andere goede luyden

haer goet wilden affhandelen, ende dat met soo veele vruntschappen als mogelijck ware.

Waerop hij rondtuyt antwoorde: sij moesten voort, off wij souden noyt deegh met ymant anders cunnen doen, alsoo 't maer rovers ende geen negotianten waren, schijnende ons schier heel daertoe te persuaderen, ende noch desen selven avont daer aen te willen. Maer wij lieten echter niet blijcken, hoe wij eygentlijck gesint waren; edoch dit mercken wij der evenwel van, dat Herry soo heel ver niet buyten den wegh ende waerheyt praet, genoeghsaem met onse sustenue doorgaens overeencomende, hebbende oock desen dagh genoegh gesien, dat die schelmen d' andre (met Herry meede gecomen inwoonders) in 't handelen groote overlast deden, ende met bijsonder onfatsoenelijckheyt haer taback ende coper affparsten, quansuys voor maeckelardij. Ende als wij daer somtijts misnoegen over thoonden, gaven ons die guyten te verstaen, dat sij Herry ende dat volcq geroepen hadden ende sonder haer toedoen niet souden gecomen hebben, hoewel wij 't contrarie wisten, vermits in langh niet uyt haer leger offte qualijck verbij het fort waren geweest. Waerop Herry (met ons alleen binnen gecomen wesende) weder fondament nam tot sijn voorgestelde saecke, ende seyde soo lange de inwoonders sagen die quellinge van dese Caepmans, dat sij niet souden derven vrij off gerustigh aencomen; oock dorste hij hem meede niet seer hard tegen haer stellen, off souden hem doot slaan, sulcx dat sigh somtijts al meede geveynsdelijck gelaten moeste met haer te huylen, gelijck voor desen doorgaens oock moeten doen had.

Ende als de Saldanhars hun tegen de gem. onfatsoenelijcke affparsinge van taback tot cortagie etc. stelden, sochten dese schelmen overal haer achter bossen ende hagen te beloeren ende bestelen etc., dat

een groote onlust ende schroom veroorsaeckt voor de reghte Saldanhamans.

Tegen den avont quam Adriaen van Pavert per het canotjen van 't Robben-eylant met tijdinge, dat gister een schip onder 't landt gesien had, 'twelck door een contrarie luchtjen uytten Z. Oosten gecomen, weder in zee gesteecken was.

Soo seyde oock, datter 2 van de laest op 't eylant gebrachte schapen gestorven, edoch daer tegen weder 5 geworpen, ende nu 98 stucx in alles waren.

24^{en} d^{o}.

's Morgens fray weer ende wint van den N. Westen, edoch heel slapjens wesende. Wierd een schip voor de bay gesien, daer wij een sloep na toe sonden om te vernemen, van waer het quam ende hoe 't der meede gelegen was, mitsgaders oock om 'tselve door den stuyrman Tymon Egbertsz. vorders te reght te doen brengen ende in te lootsen etc. Welcke voorhaelde stuyrman, met de gemelte sloep ten eersten wederom comende, rapporteerde, dat het was 't jacht de Prins te Paert, primo April passado van Batavia geseylt ende gedestineert na 't vaderlant, sijnde seer verlegen om water, waeromme 2 vaten voor hem had meede genomen, om die vol water ten eersten weder aen boort te brengen, vermits 't volcq van dorst schier schenen te versmachten, daer wij derhalven oock ten eersten partye verversinge bij sonden.

Weynigh tijts daerna d^{o} schip wel ter rheede g'arriveert sijnde, quamen d' opperhooffden noch voor den middagh selffs aen lant, uyt dewelcke bovenstaende haer vertreck etc. meede verstonden, item oock dat se redelijck voorspoedigh dese custe hadden beseylt, maer sedert den 28^{en} May pass^{o}, tusschen baye d' Alagoa, door contrarie W.N.W. stormwinden, dapper gesuckelt ende veel ongemacken ende schaden aen 't schip geleden, mitsgaders daer door groot ge-

breck van water gehadt, sulcx dat 3 weecken langh maer 5 mutsjens voor 't volcq tot rantsoen gegeven, ende in al die tijt door de cock niet geschafft was, waerdoor veele sieck ende aen 't water geraeckt waren, edoch tot heden noch maer 2 man gestorven. Ende willen hopen, dat deselve in corte wel weder verfrissen ende gesont worden sullen, door menigherhande verversinge, hier jegenwoordigh seer abondant in de thuynen staende, waerbij t' haren gelucke noch gecomen is de koebeesten, ons door Herry's toedoen als voorsz. gister ende van dage aengebracht, 'twelcke voor die van dit ende alle andere aencomende schepen dapper wel te passe comen sal, insonderheyt tot conservatie van 't volcx gesontheyt etc.

Gedachte opperhooffden seyden oock, dat 10 dagen geleden, b'oosten desen hoeck een schip gesien hadden, stellende sijn coers meest Oost in, sulcx dat meenden 'tselve een Engelsman offte Portugees sal sijn geweest.

Op dato bracht ons Herry noch 2 koebeesten aen, soodat wij gister ende van dage, door sijn toedoen van vrempt volcq uyt 't lant, 28 stucx d^{os} redelijck civil ende sonder veel moeyten hebben gehandelt, vertreckende 't gemelte volckjen weder landewaert in ende bleeff Herry dight bij ons, voor aen tegen de duynen onder canonschoot, met sijn vrouwen ende kinderen wonen, bij hem hebbende 15 à 16 stucx koebeesten, die seyde sijn eygen ende van de voorhaelde inwoonders hem gegeven waren, mitsgaders voor sigh selffs behouden wilde tot onderhout van sijn familie etc. Derhalven versochte onder onse saveguarde mochten geweyt worden, dat hem vooreerst toegestaen is, om te sien, hoe sigh 't werck met hem bij tijt ende wijle sal toedragen. Altoos laten wij ons vee wel bewaren door goede soldaten met carbijnroers, die der

altijt bij gaen in de weyden; te meer, dewijle ons Herry oock waerschout, in gevalle wij niet ter degen toesien, dat ons Caepman, d' een off d' ander tijt, deselve weder souden soecken affhandigh te maken, gelijck door hun voor dato doch was geschiet, wiste derhalven niet, hoe wij deselve sooveel vertrouwden, ende niet wilden resolveren om haer met vee ende al, na zijnen raedt, wegh te nemen ende te versenden etc., blijvende oock volcomentlijck affirmeren, dat soo lange wij daertoe niet quamen, d' andre inwoonders (die garen met ons willen handelen ende seer graegh na coper ende taback sijn) doorgaens, om redenen voren aengetogen, altijt beschroomt souden blijven aff te comen, maer die wegh sijnde in groote menighte souden verschijnen. Meenende oock, nu der een schip was, dat men se altemalen wel soude (onder pretext van goet tractement aen te doen) aen boort cunnen crijgen ende droncken maecken, mitsgaders de rest door hulpe van 't scheepsvolcq genoeghsaem in ons gewelt becomen met vee en al. Willende hij, in teycken van sijn opreghte ende ongeveynsde meyninge, met vrou ende kinderen in ostagie binnen 't fort sigh gesloten laten houden, beneffens diergelijcke persuaderende allegatien meer. Edoch dunckt ons de sake noch wat vroegh ende geraden ten minsten gewacht tot dat de gemelte Caepmans hun met hare mackers, door onse goede bejegeningen aengevoet, hier bij ons sullen hebben geconjungeert, als wanneer 't te pijne waert sal wesen, mits 't groote getal van beesten ende menighte schapen, die se dan bij den anderen hebben, sijnde 't getal deser jegenwoordige Caepmans vee niet boven 4 à 500, soo oude als jonge, koebeesten ende schapen, ende wanneer hunne mackers bij haer sijn hebben se samen wel 15 à 1600 stucx, uyt welckes aenteelt men fray bestaen soude cunnen, alle de sche-

pen overvloedigh (neffens de thuynvruchten) te versien ende oock de gansche consumptie van soute vleys ende speck voor dit guarnisoen uytwinnen.

Dewijle wij sedert Herry's absentie gesien hadden, datter somtijts ende meest doorgaens ymant van sijn vrou ende kinderen onder dese Caepmans waren geweest, waeruyt wij altijt hebben gesusteneert dat het sijn g'allieerde ende sij metten anderen ten minsten aen Comp^{s} gestolen vee samen waren, soo vraeghden wij hem off sijn vooren verhaelde allegatien ende persuasien oock uyt reghte meyninge ende genegentheyt voortquam.

Waerop volcomentlijck te verstaen gaff van jae.

Wat het dan beduydde, dat sijn vrou ende kinderen veeltijts (staende sijn absentie) bij de genoemde Caepmans hadden gewoont.

Antwoorde: dat sij hem die met gewelt hadden affgehouden tot verseeckeringe, opdat hij haer aen ons niet soude beclappen, nochte weder derven bij ons comen offte allieren, sonder de Caepmans meede in te trecken, gelijck oock niet souden gedaen hebben, ingevalle d' andere inwoonders uyt 't lant niet hadde cunnen bewegen met haer vee aff te comen, tot bethoninge van sijn opreghte meyninge ende dienst uyt goede genegentheyt aen de Nederlanders, tot welckers meerder verseeckeringe hij ons oock aenwees de gem. goede gelegentheyt om ons gerechtelijck, in manieren als voorsz., van de Caepmans te guaránderen, dat hij te verstaen gaff wij bijsonder goet dienstigh souden vinden.

Gaven hem weder te kennen, dat wij emmers (voor sijn absentie) in den beginne veeltijts gesien hadden, dat hij met haer groote vruntschap ende alliantie hieldt, ende deselve doorgaens seer dienstbaer was geweest etc.

Waer op hij in antwoort te verstaen gaff, dat sulcx waer sij, edoch meer uyt vreese, als opreghte genegentheyt geschiet was, doordien doen ter tijt noch qualijck ter degen wiste hoe hij met ons stonde ende off wij hier altijt blijven offte wel weder t' eeniger tijt vertrecken souden, gelijck aen die van de verongeluckte schepen Mauritius ende Haerlem ervaren hadden, als wanneer sigh dan (gelijck al de Watermans nu noch doen) voor dese Caepmans verschuylen moeste; ende nu siende wij vast stonden te blijven, soude sigh wat beter ende stouter op ons mogen verseeckeren, als voor desen wel heefft derven doen, derhalven om ons te meerder ende den reghten dienst te bethonen, hadde goetgedacht 't voorsz. ons voor te dragen.

Soo vraeghden hij oock, off wij doorgaens voor dato niet wel hadden genoeghsaem gemerckt, dat hij hem noyt ter degen onder dese Caepmans had derven vertrouwen, anders als met ons in comp^{e}, ende dat oock noch al beswaerlijck ende met grooter vreese, doordien hij wel wiste dat se hem souden doot slaen, soo sij 't niet en lieten om onsent wil, als wel siende, insonderheyt jegenwoordigh, dat wij noch altijt na hem gevraeght ende getracht hadden, met schone belofften ende verseeckeringe, weder hier te crijgen. 'Twelck hij nu en dan van sommige Saldanhars (hier altemet met 1 off 2 beesten geweest) verstaen hebbende, te vrijmoediger geresolveert hadde, in maniere als voorsz., wederom te comen ende vergiffenisse te versoecken; maer om bij Caepman (die wij meenden sijn g'allieerde waren) te comen, soude sijn leven niet geresolveert hebben, als wesende sijn dootvijanden ende noyt anders als geveynsde vrunden samen geweest; edoch onder 't faveur van ons, anders soude sigh (gelijck geseyt) onder haer alleen, sonder ons, niet derven vertrouwen hebben; gelijck hij te verstaen gaff wij

emmers wel gesien hadden, dat hij ten tijde van de ontrovinge van Comp^{s} vee, een heele andere wegh gegaen was dan de Caepmans, die met de beesten den Leeuwenbergh buyten om gedreven waren, ende hem oock noyt onder haer vernomen, maer eenige van sijn vrou ende kinderen was geschiet om reden voorsz., meest door gewelt ende tegen sijn genegentheyt.

Somma, Herry heefft sigh weder fray op nieus in der Nederlanders gunste gedrongen, insonderheyt vooreerst met 't aenbrengen van de voorsz. gehandelde beesten ende affirmatie tot becomingh van meerder bij d' inwoonders uyt 't lant, door sijn inductie (na desselffs voorgeven) aen te brengen. Ende alsoo sigh de begonnen preuve redelijck heefft verthoont, soo doen wij hem oock te meer vruntschap bewijsen om hem tot 'tselve te meer t' animeren, daer hij ons goede hoope toe schijnt te geven, insonderheyt tegen de tijt (seyt hij) dat de regenmaenden over sijn ende moy weer begint te worden, als wanneer der veel volcq uyt 't lant, op sijne al gedane ende noch te doene aenmaninge, met vee souden affcomen; maer hij woude gaerne dat men eerst Caepmans vee ende haer personen na ons namen ende wegh voerden. Na 't schijnt moeten de Saldanhars met hem gecontracteert hebben ons daertoe te bewilligen, te meer dewijle hem onse inresolutie tot sulcx niet schijnt te bevallen, ende genoeghsaem te verstaen geefft, dat het der Saldanhamans principale ooghmerck offte intentie sij, ende wij ons van 't gestolen vee fray ende bequaem nu guaranderen souden cunnen. Edoch, als voorsz., mach dat poinct noch wel wat in bedencken ende hij in twijffel van onse meeninge offte opinie gehouden worden, om te sien hoe offte waer 't sigh noch keren sal.

25^{en} d^{o}.

Mooy weer met stilte; maer begond tegen den middagh al wat op te coelen uytten N. Westen,

met doncker betogen lucht, waerop tegen den avont harden regen volgden.
Heden heefft ons Herry weder 2 schoone vette beesten ende 3 schapen toegebracht door vrempt volcq uyt 't lant.

26^{en} d^{o}.

Idem regenachtigh weer ende wint als voren. Quam ons Herry al weder heel vroegh bij met 2 fraye koebeesten, die sonder moeyten ende redelijck civil als de vorige gehandelt wierden, soodat wij jegenwoordigh al over de 60 stucx, jongh ende out, hebben, behalven die dagelijcx voor de Prins te Paart geslaght ende aen boort gesonden worden, beneffens overvloedigh cool, wortelen, salade ende ander groen, tot 't volcx wel treffelijcke verversinge.

Sondagh den 27^{en} d^{o}.

Weer ende wint als gister, doch wat bedaerder.

28^{en} d^{o}.

Fray, bedaert weder als gister, ende 't luchjen comende van den Z.Z. Oosten. Lieten de tochten met de opgeboyde boot na 't Robben- ende 't Dassen-eylant, mitsgaders de baye van Saldanha, ten eynde hiervoren aengetogen, door den adsistent Jan Woutersz. eens weder hervatten, hem meede gevende 7 stucx gereuylde schapen om op gem. Robben-eylant te planten bij d' andere, daerder nu 105 wesen sullen, excepto die der sedert de laeste tijdinge mochte gestorven offte aengeteelt sijn.

29^{en} d^{o}.

Schoon weer met stilte, ende quam des namiddaghs weder eenigh vrempt volcq uyt het lant, met een trop van omtrent 40 koebeesten ende 50 schapen, verbij 't fort, langhs 't strant deselve heen drijvende na Herry's woningh, daer se haer leger bij neder sloegen, ende weynigh daerna Herry, met deselve aencomende, desen avont aen ons noch verhandelde 9 stucx schone vette koebeesten ende 2 schapen, seggende Herry dat se morgen ende overmorgen ons meer toebrengen souden, wordende nu avont ende moesten derhalven, omdat se vermoeyt waren ende

wat taback gecregen hadden, nu gaen rusten ende dien tabacq eerst opsuygen.

Ultimo d^{o}.

Mooy weer ende wint als voren, meest westelijck doch seer slapjes. Cregen heden noch 26 stucx koebeesten ende 4 schapen, voor coper, tabacq ende pijpen, van 't vernoemde nieuwe volcq uyt lant affgecomen, versoeckende Herry (voor sijn gedane debvoiren) wat coper voor hem, 'twelck denselven gaerne toestonden, ende om te meer te animeren vereerden met 6 ℔ draetcoper ende 1 vat taback, dat een cleyne cortagie is ten reguarde van de diensten, die d' E. Comp^{e} in dese gelegentheyt is doende, alsoo sedert den 23^{en} pass^{o} al 67 stucx koebeesten, behalven 13 off 14 schapen heefft doen aenbrengen ende aen de Comp^{e} verhandelen, wetende oock in de handelinge t' onser genoegen wel te maken dat sijn cortagie genoegsaem uytgewonnen wort.

Julius A^{o} 1655.

Primo d^{o}.

Schoon weer ende 't luchjen als voren variabel ende saghtjes.

2^{en} ende 3^{en} d^{o}.

Idem, ende sijn op dato bij den raadt deser fortresse getrocken dese navolgende resolutien, dicterende van woorde te woorde als volght:

Zaterdagh smorgens den 3^{en} July 1655.

Door d' opperhooffden van 't schip de Prins (hier onder meede geteyckent) ons voorgedragen sijnde navolgende personen om van die te mogen werden ontlast, vermits het vuyle snappers, dronckaerts ende speelders sijn, doorgaens moeyten ende veele onlusten etc. veroorsaeckende onder den volcke ende in de scheeps-dissipline, met niet min groote ongeregeltheden etc., waerdoor deselve in vreese offte beduchtinge waren van meerder onheylen offte swarigheden,

sulcx dat om in ruste ende vreede op 't secuurste te mogen overvaren, instantelijck versochten als voren, dat wij deselve hier aen lant wilden nemen ende eenige andere in de plaetse oversetten, sijnde genaempt als te weten:

Barent Arentsz. van Delffziel, quartiermeester.

Claas Anderiesz. Buysman van Rotterdam, P. bootsman.

Leendert Jorisz. van Arnemuyden, boss^{r}.

Dirck Jacobsz. Lansmeer van Munnekendam, boss^{r}.

Michiel Dircx van Leyden, bootsman.

Barent Barentsz. van Dort, hooploper, sigh op Batavia versteecken.

Waerop met rijpe deliberatie geleth, ende overwogen 't groote pryckel dat dit schip (als alleen deur zee gaende) onderworpen is, om de verseeckertheyt als voren, goetgevonden sij de gedachte opperhooffden haer billicq versoeck toe te staen, ten eynde Comp^{s} schip ende goet doch verseeckert mochte onder goede dissipline onse heeren Meesters thuys gebracht worden, ende omme de gem. ende vordere luyden op 't schip onder te meer devotie ende ontsagh te houden, soo is oock verstaen bovengestelde personen vooreerst hier aen lant in d' ijsers te houden tot het schip vertrocken sij, om van deselve doch wel verseeckert te mogen wesen etc.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jare als boven.

was geteyckent

JAN VAN RIEBEECK.

PIETER JONASZ.

DAVIDT VERDONCK.

FREDRICK VERBURGH.

JAN VAN HARWARDEN.

ende ROELOFF DE MAN, Secretaris.

Zaterdagh na den noen den 3^{en} July 1655.

Gesien d' aenclachten van den coopman David Verdonc over den hooghbootsman Gerrit Jansz. van Hasselt, mitsgaders de vordere blijcken ende eygen vrijwillige bekentenisse van denselven, namentlijck dat hij, hooghbootsman, over eenige fauten gerepremendeert sijnde geweest, hadde geseyt dat den bruy van den coopman ende met hem niet te doen had, ende andere diergelijcke inobediente bejegeningen meer, waer over leetwesen thoonde, - soo is bij forme van resolutie goetgevonden, om de cortheyt des tijts geen proces goetvindende over te maken, verstaen, om alle disordre te voorcomen ende de behoorlijcke dissipline tot der overigheyts ontsagh te maincteneren, denselven te condemneren, gelijck doen bij desen in een amende van 4 maenden sijner te goet hebbende maentgelden ten proffijte van d' E. Comp^{e}, behoudens nochtans dat wij de gem^{e} scheepsoverigheyt (sooveel ons aengaet) g'aucthoriseert laten, indien den gecondemneerden, achtervolgende gedane belofften, sigh wel ende na behoren blijfft comporteren, in de voorhaelde mulcte sodanige mitigatie offte quytscheldinge te doen, als deselve na gelegentheyt ende des persoons meriten sullen bevinden te behoren.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jare als boven.

was geteyckent
JAN VAN RIEBEECK.
FREDRICK VERBURGH.
JAN VAN HARWARDEN.
ende ROELOFF DE MAN, Secretaris.

Sondagh den 4^{en} d^{o}.

Fray, stil weer. Hebben van dage d' opperhooffden van 't jacht de Prins gegeven

haer affscheyt, neffens onse missive ende annexe pampieren aen d' Ed. heeren Bewinthebberen in 't vaderlant. d' Almogende wil deselve een geluckige, voorspoedige, behouden reyse verlenen.

5^{en} d^{o}.

Voormiddaghs schoon weer ende 't luchjen aen d' oversijde van de bay Z. Oostelijck wayende, is voorhaelde jacht onder seyl gegaen ende fray buyten in zee geraeckt, nadat sijluyden met soo veele verversinge van cool, wortelen ende andere thuynvruchten versien waren, als deselve gister ende van dage met haer boot ende schuyt hebben cunnen weghhalen, beneffens oock 2 koebeesten voor de reys, boven degene die haer alle dagen met de thuynvruchten sijn aen boort geschickt, sulcx dat se wel treffelijck ververscht hebbende, met fris volcq vertrocken sijn, hoedanigh willen hopen datter Godt de Heere salvo sal laten overcomen.

6^{en} d^{o}.

Schoon, warm weer ende wint als gister.

7^{en} d^{o}.

's Morgens donckere, graeuwe lucht met redelijck stijve N. Weste coelte, waerop het tegen den middagh vrij hard ende dight begonst te regenen.

8^{en} d^{o}.

Vrij stormachtigh, nat weer, met bijsonder harde buyen meest van den Z. Westen. Echter quam 't galjot de Tulp, den 11^{en} Juny van St. Helena gescheyden, des namiddaghs hier wel ter rheede te retourneren, meede brengende beneffens 3 verckens ende eenige appelboomtjes noch 2 paerden, die daer gevangen hadden, sijnde 't derde een hengst, wesende door ordre van d' heer van Goens weder los laten lopen, om met de 2 merrys (welcke niet gevangen costen worden) tot vorder aentelinge te dienen etc.

Gemelte sijn E. was met de gansche retourvlote (in 9 schepen bestaende) op den 4^{en} Juny van daer vertrocken, ende hadde 3 deugenieten op voorsz. galjot gestelt, om hier in de kettingh te gaen, maer deselve

waren met de boot van d^{o} galjot geschiappeert ende op St. Helena gebleven, sonder dat se van 't galjots volcq costen weder gecregen worden.

Als voorsz. was 't galjot den 11^{en} Juny van St. Helena gescheyden, hebbende daer omtrent 10 dagen in stilte gedreven: souden anders wel een weeck vroeger hier geweest hebben, soodat nu langhs soo meer blijckt dat eylant seer gevoughelijck van hier te bevaren sij, soo wel in 't een als 't ander mousson, ende dat in gaer corten tijt, soo desen ende vergangen jare nu volcomen g'experimenteert ende ondervonden is.

9^{en} d^{o}.

Wat beter weer, maer de wint noch al Zuyd Westelijck. Ende quam op den namiddagh hier wel te retourneren onse opgeboyde boot uyt de bay van Saldanha, met den adsistent Jan Woutersz., die alle dit stormachtigh weer, tusschen de gemelte bay ende 't Robben-eylant in zee ontmoet, affgestaen ende van eergister avont onder gemelt eylant op de dregh gelegen gehad, rapporterende dat gansch geen inwoonders daer omtrent vernomen, maer 4 van de 7 schapen op seecker eylantjen in de gemelte bay (bij d' onsen voor desen gehandelt ende daerop gestelt) gevonden, ende in sijn herwaerts reyse op 't Robben-eylant bij d' andere gebracht had, daerder nu 114 stucx in alles waren, mitsgaders oock de verckens van 4 al tot 19 aengeteelt, sedert den 5^{en} Juny verleden, dat wij deselve daerop geseth hebben.

Op 't Dassen- ende andere eylanden in de voorsz. baye hadden wel redelijcke partye robben gevonden, maer meest al jongh ende cleyn goet, sulcx wij van opinie sijn dat men de natte tijt nootsaeckelijck alle jaren sal moeten laten overstaen, eer men telckens weder aen 't vangen valt, om de aentelinge te min te verhinderen; maer walvissen hadden overal bij duysenden vernomen, gelijck oock dagelijcx hier in de Tafelbay.

In voorsz. baye hadden d' onse, op 't gemelte eylantjen, daer de schapen van daen gehaelt hebben, oock gevonden een France brieff, die, getranslateert sijnde, van inhoude bevonden als hier onder g'insereert.

> Translaet missive van d' opperhooffden van 't Frans schip De Beer, geschr. aen de la Forest des Royers, Commandeur op 't schip St. Joris.

In de bay van Zaldanha den 20^{en} Maert 1655.

Mijn Heer.

Ick gebruyck de vrijigheyt Ul. dese brieff te laten, soo om te voldoen aen mijn debvoir als d' ordre, die Ul. mijn geliefft heefft te geven voor ons vertreck. Waerom ick beginne sal om Ul. te seggen dat onse reys van 't eylant Madagascar tot de Caap van Anguilles, is geweest heel sacht van weer ende genoeghsaem cort, want hebben de voorsz. Caap van Anguilles den 3^{en} Maart op den middagh en 's ander daeghs den vierden waren wij schuyns van de Caap d' Boa Esperance, die wij boven raeckte desselven daeghs, maer op den avont (vier mijlen in de wint van de Tafelbay, in dewelcke wij sagen 3 seer groote schepen, dewelcke 5 canonschote schoten om ons te wijsen de rheede) doen overviel ons de stilte, ingevolge oock seer dicke mist, dewelcke ons berooffde van 't gesicht van 't lant en gedeurde tot den 7^{en} courant, altijt aff en naer lant geleyt. Desselven daeghs op de morgen gingen onse rheede soecken, alsdoen sagen, door eenigh verlichtingh van de mist, een schip, comende voor wint op ons aff, dewelcke ons een weynighje overviel als hebbende doen weynigh canon gereet, niet tegenstaende het selve beter als wij in 't seylen waren; als meede ons gethoont hebbende sijn hollantse vlagh, schoot een canonschoot (sonder cogel) om kennisse van 't

onse te hebben; gyden ons groot seyl op ende lieten de marseyls lopen en namen onse vlagge uyt het gesichte. Ondertusschen quam hij onder de wint bij ons en vraeghde ons van waer wij waren, en offt wij begeerde in de Tafelbay te wesen, alsoo hij daer naer toe gingh, daerop hem antwoorde, dat wij na de Saldanhabay gingen. Doen vraeghden hem wie hij was, waerop hij antwoorde dat hij van de Hollantse vloot van Indien ende dat hij quam van de Saldanhabay. Wij scheyden, in welcken tijt mijn heer de Goascaer op de gesontheyt van de cap^{n} dronck, dewelcke hem bedanckte met het selve, vergeselschapt met een canonschoot, dewelcke de heer de Goascaer hem liet wederom geven; het was een flieboot van omtrent 120 vaten, gemonteert met 4 stucken canon. Wij quamen dien dagh binnen de bay, niettegenstaende de scharpe wint die wij hadden, soo dat wij de rest van de dagh met laveren doorbrochten, en costen niet vorder geraecken als achter het duyckers eylantje, alwaer wij genootsaeckt waren te setten tot s'anderdaeghs den 8^{en}, op welcke dagh laveerden met deselve wint. Doen arriveerde wij aen moullage, sijnde de rheede, gedreven door den stroom, alwaer wij Ul. orders volbracht hebben, soo na gelijck het ons mogelijck is geweest; hebbende wederom de vellen, die achter in 't schip leggen, gesien tot de ⅔ toe, die altesamen soo droogh ende suyver waren als doen wij deselve innamen te Itolanhar, de rest en hebbe niet gesien door advys van de H^{rn} de Goascaer. - De Flavourt, schipper en steurman, vertrouwde het weer niet, wij leyden oock de l'esquine (?) in de son - Dewelcke oock wel geconditioneert waren, ende generalijck al 't geene dat in 't schip is. Wij hebben ons want, mast en het schip rontom geteert, en soo ick gelooff soo crijgen wij van daegh gedaen, met resolutie om morgen offt maendagh

ten langhsten te vertrecken, soo het bequaem weer is. Dit is al 't geene dat ick Ul. voor dees tijt schrijven can, tot het eylant van St. Helena, aen welcke plaets (soo ons Godt de genade geefft daer te mogen comen) soo sal ick niet mancqueren om Ul. aldaer kennisse te laten van al het genen datter tusschen dit en St. Helena gepasseert is. Ick heb aen Ul. vergeten te schrijven, als dat wij ons cruyt in de zon oock gedrooght hebben, als mede het canon op sijn plaets gestelt, geresolveert sijnde liever te vergaen als ons over te geven, ten sij anders door een esquadre offte extraordinaire maght, waervan ick Ul. verseeckeren can. Ende nadat ick Godt gebeden hebben, dat hij Ul. gelieve te conserveren, eyndigende Ul. biddende uyt al mijn hart dat Ul. mijn wil continueren in Ul. weldoen, ende geloven dat ick al mijn leven sal soecken occasien om Ul. door effect te mogen verseeckeren van de dienst ende respect die ick Ul. toedraegh, biddende Godt uyt al mijn hart mijn te willen laten booren soo veel occasien tot het selve als ick door waerachtige medelijden om deselve te ontvlechten, terwijl ick mijn leven na mijn geboorne oprechtigheyt sal wesen.

(onder stondt)
Mijnheer
Ul. dienstwillige, gehoorsame ende
verobligeerde dienaer
(ende was geteyckent)
DE PUIGNE LE MASLE.

(Noch lager stondt)

Mijnheeren de Goascaer ende Flavourt die sijn altijt wel varende en sijn noch gesont, sij doen Ul. dienstwilliglijck de handen kussen, als meede aen alle Ul. officiers, dewelcke, met Ul. verloff, ick meede doen

groeten met al mijn hart, en ick ben haer dienstwillige dienaer.

(ende aen d' ander zijde stondt)

Passerende wie het is ick bid Ul., soo Ul. nieusgierigh sijt dese brieff te sien, deselve wederom te leggen in het coffertje en ghij sult mijn verobligeren, 't is Ul. dienstwillige dienaer de Puigne, luytenant op 't schip genaempt de Beer.

('t Opschrift was)

Mijn Heer

Mijn Heer de la Forest des Royers, Commandeur voor de dienst van de coninck op 't schip genaempt St. Joris.

10^{en} d^{o}.

Stil, nat, regenachtigh weer.

Sondagh den 11^{en} d^{o}.

Idem stil weer, met somtijts wat sonneschijn, item oock al te met regen, ende veel walvis in de bay.

12^{en} d^{o}.

Heel mooy weer, ende 't luchjen aen d' oversijde Zuyd Oost.
Tegen den middagh is den Commandeur Riebeeck selffs in persoon, met samen den ondercoopman Verburgh, per 't galjot de Tulp vertrocken na 't Robbenende 't Dassen-eylant, omme eens wat nader aff te speculeren de gelegentheden aldaer etc. Hebbende, staende sijn absentie, de sorgh over 't fort en alles bevolen aen den opperstuyrman Tymon Egbertsz., een out sorghdragend man, ende hier leggende principalijck om d' aencomende schepen in te lootsen ende vaertuygh te maken, daer goede ende treffelijcke kennisse, mitsgaders een goede sloep onder handen heefft. Comende gemelde Riebeeck noch des namiddaghs aen

't Robben-eylant wel ten ancker, dat extraordinaire fray groen bewassen ende de schapen aldaer treffelijck wel varende bevond', maer met de verckens scheen 't niet wel te succederen, vermits al 5, van zeventhien geworpene jongen, gestorven waren; echter liet de rest daer noch blijven om te sien hoe 't mettertijt noch soude willen gaen. Met 't graen ginget oock niet wel, edoch principael om datter den rechten ijver ende sorgh niet over gedragen, van degene die tot bewaringe der schapen op 't eylant leggen; sulcx dan eenige op 't een ende 't ander gestelt hebbende, is in den avont weder aen boort gevaren, mitsgaders 't ancker gelight ende met een Zuyd Zuyd Oost coeltjen, als voren, voorts geseylt na 't Dassen-eylant, daer hij, Riebeeck,

den 13^{en} d^{o}

's namiddaghs, meede wel aenquam, ende alles na behoren besightigende, bevondt te wesen een seer schrael eylant, maer redelijck vol robben, meest noch nieu geworpen jongen, bij haer ouden, even noch maer op de klippen comende, waeromme raedsaem gevonden wierd, niet jegenstaende de redelijcke quantité, met de vanghst noch te suppercederen tot de maant van November off December, soo omdat de vellen in dit natte mousson qualijck gedrooght cunnen worden, als oock omdat de robben noch wat te cleyn ende moeyelijck op te jagen souden wesen, mitsgaders meede insonderheyt om deselve, door de geduyrige jacht, oock niet al te schou te maken, ende wat tijt tot aentelinge ende haer volwassinge te laten etc.

Wijders affgespeculeert hebbende wat ende hoedanige huysingen voor 't volcq ende vellen in toecomende daer souden vereysschen etc., is des avonts weder na boort gevaren, met voornemen, omme oock met eenen na de bay van Saldanha te varen, ende die gelegentheden aldaer meede eens te besightigen; maer alsoo

de Zuyd Oostewint stilde ende een dys[1)], mitsgaders redelijcke coelte, uytten Noord Westen rees (dat de wint contrarie maeckte), soo is denselven weder vertrocken na de Tafelbay, daer

den 14^{en} d^{o}

savonts wel arriveerde, ende alles in goede ordre vond, sijnde, sedert des Commandeurs absentie, aen 't fort gereult van Caepman één os, één kalff ende 6 stucx schapen. Anders wasser sonderlingh niet gepasseert.

Den tolcq Herry, met noch 2 Hottentoos meede na voorsz. eylanden gevaren wesende, ende gesien dat onse schapen op 't Robben-eylant sulcken treffelijcken aert hadden, mitsgaders dat lant met soo frayen groen bewassen, versochte, dat hij voor vrou ende kinderen daer mochte een huys maken ende met sijn vee laten wonen, waertoe hij meende dat Caepman meede wel genegen wesen soude, als oock alle die met haer vrunden waren, 'twelck, soo willende lucken, een schoone saecke voor d' E. Comp^{ie} soude sijn, ende vrij wat beter als haer bij forme van oorlogh te overweldigen, want deselve dan alsoo wel in Comp^{s} macht waren als anders, sijnde oock dat eylant groot ende volwassen genoegh om duysenden beesten ende schapen te weyden; ende ons door Herry overvloedigh veel gewas gethoont, daer, na sijn seggen, de koeyen veel melck van geven ende treffelijck groeyen etc. Sulcx dat ons voornemen is, eens preuve te nemen off men dese Caepmans off andere daer sullen cunnen locken.

15^{en} d^{o}.

's Morgens mooy weer, met betrocken lucht ende stilte. Gister nacht had sigh een van d' ossen, die wij een jock op den hals hadden geleght om de wagen te trecken, soo vrempt ende wilt aengestelt, dat sigh selffs de neck gebroocken ende ter doot ge-

1) d.i. *mist*.

bracht had, sulcx wij langhs soo meer sien, het met ossen niet wel gaen sal willen, ende daerom nodigh van noch eenige paarden dienen versien, om ons timmer- ende branthout uyt 't bos, wel omtrent 3 mijlen van 't fort, te halen; per memorie.

16^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer ende wint westelijck.

17^{en} d^{o}.

Fray, sonneschijn weer, de wint als voren.

Heden 't galjot de Tulp gevisiteert ende bevonden sijnde wel wat swack van timmeragie te wesen, maer echter genoeghsaem te verstercken met eenige knies in 't ruym, aen steven ende elders te brengen, soo is bij raetspleginge verstaen, deselve houtwercken, alsmeede een stengh ende boeghspriet etc., uyt 't Caepse bos daertoe te doen claar maken, ende onderwijlen d^{o} galjot na de bay van Saldanha te laten varen, om aldaer ter degen schoon gemaeckt ende geharpuyst te worden, mitsgaders in zijn wederomreyse herwaerts empassant van 't Dassen-eylant meede te brengen een ladinge schulpen tot een kalckoven, ende op sijn retour daervan ontladen wesende, dan vorders soodanigh met voorhaelde houtwercken te verstercken, dat suffichant sal mogen wesen om noch een tochtjen te doen op Madagascar, tot nader ondersoeck ende levendthoudinge van den begonnen handel aldaer etc., als breeder bij resolutie heden daerover genomen.

Hebben oock 2 schapen gehandelt, welcke neffens noch 6 stucx (dese vorige dagen gereuylt) meede lieten aen 't galjot brengen, om empassant van hier, ten eynde voormelt, na de voorsz. bay seylende, op 't Robbeneylant te setten, daerder nu 135 stucx sullen wesen.

Soo lieten oock den adsistent Jan Woutersz. meede varen met wat coper ende taback, om, offer eenige inwoonders vernomen wierden, van deselve met eenen soo veel vee te reuylen als mogelijck wesen sal.

Ende alsoo Adriaen van de Paver op 't Robben-eylant geen behoorlijcke sorge offte naerstigheyt bewees in 't hoeden van de schapen etc., soo is in sijn plaetse derwaerts gesonden eenen Sybrandt Rinckes van Outriemen, adelborst, dat een fray stil borst schijnt, ende vertrouwen wel goede sorge over 't vee ende d' aentelende jongetjes dragen sal, nevens ordre om den gemelden Paver, over sijn nonchalance, behoorlijck correctie te laten gewerden, tot exempel van andere welcken volgende; dan d' opperhooffden van voorsz. galjot noch desen avont haer affscheyt gegeven is, omme metten eersten goeden wint, ten eynde voormelt, onder seyl te gaen, gelijck deselve, 't luchjen uytten Zuyd Zuyd Oosten crijgende, oock onderleyden, ende

Sondagh den 18^{en} d^{o}

's morgens, goet weer ende wint variabel, edoch slapjes, al tot onder 't Robbeneylant g'advanceert waren.

Soo wierd' oock een ander schip onder 't lant, omtrent 't hoofft van de Leeuwenbergh, vernomen, ende (alsoo 't wat stil was) sonden datelijck een Biscayse sloep derwaerts met den stuyrman Tymon Egbertsz., omme te vernemen, wie ende van waer quam, mitsgaders 'tselve met eenen in te lootsen ende op de rechte rheede te brengen, daer 't op den middagh met een Noord-Westelijck luchjen wel ten ancker quam, sijnde d' Avontstar, daer op schipper Jacob Classz. Bruyningh, ende ondercoopman Niclaes Levendigh, 13 Maart pass^{o} uyt Texel geseylt met 137 coppen, waervan onderwegen maer één gestorven ende oock sonderlingh geen siecken had, mitsgaders onderwegen nergens aengeweest, maer den lesten April ontmoet 't schip Brouwershaven, op de noorder breete van 5 graden, 40 minuten, ende 355 graden, 40 minuten lengte; omtrent 10 maanden uyt vaderlant geseylt, ende al geweest sijnde op de

Z. breete van 34½ graden, daer se op 30, 60 ende 80 vademen gront geworpen, ende apparent 't riff van Aguilles al getroffen, maer geen lant vernomen hadden. Ende alsoo de principale officieren overleden ende daeromme apparent geen al te goede ordre op dat schip was, is hetselve van daer weder tot voorgemelde noorder breete, al heel door de linj, wederom gekeert, seecker riviere in Angola aengeweest ende aldaer wel degelijck ververscht, mitsgaders geen siecken off yts ter werelt gebreck hebbende, nochtans desniettemin evenwel geresolveert sijnde, t' eenemael voorts na 't vaderlant te keren, nietjegenstaende wat debvoiren d' opperhooffden van de Avontstar, na derselver rapporten, deden, met minnelijcke vermaningen ende persuasien om haer na India te doen tenderen, hebbende oock niet willen van d' inhebbende contanten offte eenige ladinge voor India scheyden, sulcx dat d' E. Comp^{ie}, door die ongehoorsame luyden, al wat intrest staat te lijden, soo 't maer anders niet erger aff en loopt, 'twelck te hoopen is Godt de Heere verhoeden sal.

Lieten datelijck overvloedigh verversinge van thuynvruchten ende melck, voor die van de Avontstar aen boort senden, mitsgaders oock gelasten alle dagen een halff koebeest voor 't volcq te beschicken, om deselve ter degen te verfrissen.

Soo hadden deselve op den 17^{en} Juny pass^{o} oock vernomen 2 scheepen op de hooghte van stijff 27 graden Z. breete, ende alsoo sij meenden dattet wel mochten Engelse wesen ende bij deselve weynigh voordeel te halen was, soo hadden haer reyse vervordert sonder verder na deselve te vernemen. Ende naderhant gecomen op de hooghte van omtrent 31½ graden, hadden noch een ander schip ontmoet, sijnde een Engelsman, tenderende na Parsia, ende na desselffs voorgeven genegen wesende de Caep aen te doen;

edoch was 2 dagen daerna van haer geraeckt ende tot heden niet weder vernomen.

19^{en} d^{o}.

Mooy weer ende wint als voren meest Noord-Westelijck ende labbertjes.

20^{en} d^{o}.

Idem fray sonneschijn weer ende wint labber van den Zuyd Zuyd Oosten.

21^{en} d^{o}.

Insgelijcx, ende vertrocken de Caepmans weder van achter den Leeuwenbergh na de Z. Oost sijde van ons fort, daer se haer, omtrent ten halff wege de redout Duynhoop, weder ter neder sloegen.

Op den namiddagh wierd' een schip, meest westwaerts van 't Robben-eylant, gesien, dat, vermits de stilte, desen avont niet coste binnen comen, ende oock noch te verde was om een sloep na toe te stuyren.

22^{en} d^{o}.

's Morgens mottigh weer met N. Weste labber coelte, quam voorhaelde schip, sijnde de Leeuwin van Delfft, wel ter rheede, daer op schipper Jan Lucasz. Meeuwen ende bouckhouder Adriaen 's Gravesande, den 21^{en} Maart uyt Goeree gelopen, mitsgaders eerst 3 dagen in Duyns gelegen ende naderhant, om 't schip (wat ranck sijnde) watervast te maken, aen St. Vincent geweest. Maer niet anders dan water gecregen hebbende, waren na drie dagen weder vertrocken, ende tusschen wegen verscheyden Engelse ontmoet, onder welcke drie na Parsia ende Cormandel tendeerden. Had uytgevoert 140 coppen, daerder maer een van gestorven was, ende jegenwoordigh oock niet een sieck te cooy, des om die bij haer gesontheyt te mogen behouden ende metter haest lustigh te verfrissen, datelijck overvloet van groenmoes uytte thuynen ende melck etc. lieten na boort senden, ende een koebeest slaghten etc.

23^{en} d^{o}.

Claar, helder, sonneschijn weer, 't luchjen meest van den Z.Z. Oosten.

24^{en} d^{o}.

Idem, ende gaven op den avont d' opper-

hooffden van d' Avontstar haer affscheyt, omme met den eersten goeden wint hun reyse na Batavia te spoedigen, neffens onse missive ende annexe pampieren aen d' Ed. Heeren Gouverneur Generael ende Raden van India.

Sondagh den 25^{en} d^{o}.

's Morgens schoon sonneschijn weer ende 't luchjen van den Noord Westen, waerdoor die van voorhaelde schip beleth bleven t' seyl te gaen.

26^{en} d^{o}.

's Morgens doncker weer ende wint meest Noord Noord West, waermeede d' Avontstar onder seyl gingh ende met laveren fray buyten geraeckte; d' Almogende verleene hem behouden reyse.

't Begon tegen den avont vrij wat te regenen, 'twelck den ganschen nacht continueerde.

27^{en} d^{o}.

's Morgens noch al doncker, regenachtigh weder ende wint, als gister, Noord Noord West, daer tegen den avont meede ter rheede retourneerden 't galjot de Tulp, uyt de bay van Saldanha, schoon gemaeckt ende geharpuyst, maer geen volcq vernomen hebbende om meede te handelen, nochte oock aen 't Dassen-eylant eenige schulpen cunnen laden, vermits de harde aenbrandingen door de Noordelijcke winden aldaer gevonden: sulcx dat ledigh wederom quam.

Dito opperhooffden rapporteerden, dat al vrij veel robben op d' eylantjes, in de gemelde bay, vernomen hadden, ende dierhalven tegen de drooge tijt al redelijcke partye apparent sal te becomen wesen.

28^{en} d^{o}.

Noch al doncker, regenachtigh weer, ende wint als boven. Ende gaven heden affscheyt d' opperhooffden van 't jacht de Leeuwin, beneffens onse missive ende annexe pampieren, gedirigeert aen d' Ed Heeren Gouverneur Generael ende Raden van India, omme met den eersten goeden wint onder seyl te gaen ende hun reyse te vervorderen na Batavia.

29^{en} d^{o}.

's Morgens dysigh weer, ende wint als voren

van den N.N. Westen; echter gingh de Leeuwin onder seyl, soeckende met laveren de bay uyt te raecken; maer alsoo de zee al te hol gingh, moeste wederom op de rheede ten ancker comen.

30^{en} d^{o}.

Idem weer ende wint als gister, tot beleth van voorhaelde schips vertreck.

Ultimo d^{o}.

's Morgens helder, claer weer, ende 't luchjen van den Z.Z. Oosten, is gemelde schip onder seyl gegaen ende (beneden 't Robben-eylant om) fray in zee geraeckt.

Soo lieten meede, dewijle 't luchjen goet ende de zee redelijck sleght[1)] geworden was, 't galjot de Tulp oock vertrecken na 't Dassen-eylant om een ladingh schelpen, dewijl men hier doch noch besigh is met de boeghspriet ende andre saken voor 'tselve tot versterckinge gereet te maken etc.

Augusto A^{o} 1655.

Sondagh den eersten d^{o}.

Meest weer ende wint als gister. Quamen de Caepmans weder versoecken, om wat dight bij 't fort onder ons beschut te mogen wonen, alsoo eenige andere inwoonders, hare vijanden, (Souaqua genaempt) vernomen hadden, die se vreesden dat hun beesten souden soecken te ontroven. 'tWelck haer derhalven toestonden, ende wesen achter den Leeuwenbergh haer vee te weyden, ende dese Tafelvaley voor onse beesten te laten, dat alsoo g'accordeert wierd' tot genoegen van haer, ende voor d' E. Comp^{e} ten besten, om haer alsoo dight bij te mogen houden ende de reste van hun cameraets, door ons weldoen, mettertijt daerbij te locken, ten eynde t' avont off morgen te beter occasie mochten aentreffen om Comp^{s} ooghmerck te facilder uyt te wercken.

1) d.i. *glad*.

Nieuwe Maen 2^{en} d^{o}.

Fray, sonneschijn weer, ende wint westelijck.

3^{en} d^{o}.

Idem.

4^{en} d^{o}.

's Morgens guyr, cout weer, met donckere lucht ende wint als voren, waerop 's namiddaghs sware stortregen volghden, vermenght met extraordinaire harde buyen. Ende quam op dato weder van 't Dasseneylant te retourneren 't galjot de Tulp, met maer 2 boots schulpen, hebbende (vermits de holle deyningen) qualijck cunnen aen lant comen, om meer aen boort te brengen.

5^{en} ende 6^{en} d^{o}.

Weer ende wint als boven.

7^{en} d^{o}.

's Morgens schoon, lieffelijck, stil, sonneschijn weer. Is op dato bij resolutie verstaen, 't galjot de Tulp (fray met knies versterckt ende van verscheyden nootwendigheden wel versien, ende gevictualieert ten behoeve van 25 eters voor 5 maenden) in 't eerste van d' andere weeck aff te despescheren na Madagascar, tot vervolgh van dien begonnen handel; ende ten dien eynde voorts in te schepen het cargasoen daertoe geprepareert, te consigneren in handen ende onder administratie van den ondercoopman Fredrick Verburgh.

Ende alsoo alle de rivieren ende cleyne baytjens aen d^{o} eylant ter degen te ontdecken, wel nodigh een bequaem light vlot gaende vaertuygh was, waervan die op Mauritius wel versien sijn, soo is oock goetgevonden 't galjot eerst d^{o} eylant te laten aendoen, om sodanig een aldaer van d' opperhooffden te versoecken, dewijle sulcx doch empassant sonder eenigh verleth in de reyse gedaen, ende bij die van Mauritius wel can gemist worden, als hebbende doch anno passado expres een op stapel gestelt, om met een jacht in comp., ten eynde als voorsz., op Madagascar meede over te steecken ende te gebruycken, welck jacht tot

dito handel van India op haer versoeck niet hebbende gecregen, dito vaertuygh doch sal stil leggen ende niet meede weten uyt te rechten, wes omme de gemelde opperhooffden tot largeringe te meer te disponeren, den Commandeur een brieftken van versoeck aen deselve sal schrijven ende meede laten gaen.

Sondagh den 8^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil weer als gister.

's Namiddaghs na gewoonte de parade geschiedende tot 't volcx exercietie, soowel matrosen als soldaten, ende den tolcq Herry juyst bij ons staende ende siende maer omtrent 35 à 36 personen int geweer optrecken, nam ons stilletjes aen een cant ende seyde, alsser schepen uyt Hollant quamen, dat wij dan doch souden maken meer volcq aen lant te nemen, anders dorste hij sigh hier bij ons, met vrou ende kinderen, niet vertrouwen, alsoo der tegen de warme tijt veel volcq soude uyt 't lant comen met haer vee, dewelcke siende dat wij soo onsterck waren, om 't copers halven ons ende hem souden soecken te overvallen. 't Welcke bij ons in achtinge genomen sijnde, vooreerst daerop wat nauwer ordre in de wachten etc. stelden, te meer dewijle ons voor dato sodanige waerschouwingen over 't roven van Comp^{s} vee oock gedaen had ende naderhant soo uytgevallen was. Ende wanneer dese natie maer wijsheyt ende kennisse hadden, omme onse gelegentheyt alhier ter degen aff te speculeren, souden ons seer lightelijck cunnen overrompelen, vermits wij door 't cleyne getal maer 2 à 3 man tot de wachten bij daegh cunnen houden, sijnde de reste al in den arbeyt, partye bij de beesten, eenige in de thuynen, andere aen 't metselen, opperen, timmeren, smeên ende soo voorts, sulcx dat den ganschen tijt meest al 't volcq ongewapent ende in 't werck blijfft, ende wanneer der meer inwoonders hier omtrent comen, al

nootsaeckelijck partye soldaten expres sullen moeten pleyn gehouden worden tot bewaringe van 't fort ende wercklieden, behalven die dagelijcx tot bewaringe van 't vee in 't velt moeten wesen, omme voor sodanigh overval, als Herry ons schijnt te pronosticqueren, wat beter bevrijt te mogen wesen. 't Is wel sulcx, dat wij sterck genoegh sijn om ons te deffenderen, al quamer al vrij een grooten hoop inwoonders, als men de luyden altemalen costen geduyrigh op haer geweer ende deffentie houden; maer soo lange wij geen slaven hebben, soo moeten deselve al continueel, gelijck voorsz., aen 't werck blijven, om de wel begonnen saecken niet te laten in vervallinge comen etc., ende wijders ons met 't wacht houden redden soo best cunnen. 't Is oock seecker genoegh, dat dit volcq langhs soo slimmer wordt, ende daeromme in plaetse van besnijdinge, nootsaeckelijck al meer ende meer sal dienen gedacht om expres ende pleyn ten minsten 40 à 50 militaire te houden tot bewaringe van 't vee ende fort, boven die noch nodigh sijn, niet alleen tot den arbeyt als voorsz., maer oock tot de robbenvanghst ende andere dingen meer, daer slaven toe souden cunnen gebruyckt ende veele Nederlanders meede g'excuseert worden. Item noch eenige meer paerden, om brant- ende timmerhout uyt 't bos te halen, mitsgaders te ploegen, steen ende cley etc. aen te brengen, hoedanigh al eenighsints met de weynige paerden in gebruyck hebben, maer noch niet t' eenemael genoegh, derhalven ons noch wel 6 à 8 nodigh waren, daer wel treffelijcken arbeyt mede gedaen soude worden, tot bijsonder goeden dienst voor d' Comp^{e}; per memorie.

9^{en} d^{o}.

Cout, guyr, windrigh weer, ende wint van den Noord Westen, met swaren regen.

10^{en} d^{o}.

's Morgens fray, bequaem ende bedaert weer. Hebben wij den ondercoopman Verburgh ende

vordre opperhooffden van 't galjot de Tulp gegeven hun affscheyt, om den eersten goeden wint, tot hare g'ordonneerde reyse na Madagascar etc., waer te nemen, mitsgaders ter hant gestelt hare instructien tot narichtinge op derselver bevolen saecken etc.; maer alsoo de wint meestal van den Noord Westen bleeff, costen van desen dagh niet buyten geraecken, nochte oock

den 11^{en} d^{o},

vermits het heden noch al vrij hard bleeff wayen van den Noord Westen.

12^{en} d^{o}.

Idem, met groote stormwinden ende regenvlagen, meestal van den Noord Westen. Desen nacht is den sieckentroosters vrou, hier aen de Caep, voor de tweede mael van een jongen zone in de craem gecomen, ende staen al d' andre vrouwen oock haest te volgen, soo dattet hier van alles vruchtbaer valt.

13^{en} d^{o}.

De wint na 't Suyden lopende (ende 't weder vrij bedarende) is 't galjot daermeede, ten eynde voormelt, onder seyl gegaen, met ordre om empassant eenige materialen van sparren ende andere houtwercken aen 't Robben-eylant te setten, tot makinge van wat beter stallinge voor de schapen. Maer buyten comende vondt 't luchjen contrarie ende slap uyt de noorlijcker hant, mitsgaders de zee soo hol dat het Robben-eylant niet crijgen conden, wordende door de grove zee al na de wal geseth, sulcx dat genootsaeckt waren weder binnen te comen, als wanneer wij voorhaelde materialen daer datelijck deden uyt lossen, om hier na met beter occasie aen 't Robbeneylant te laten brengen, ende 't galjot in sijne gedestineerde vojagie daermeede niet te traineren etc.

14^{en} d^{o}.

Weer ende wint meest als voren, is 't gemelde galjot tegens den avont met een Zuyd Zuyd West luchjen noch buyten geraeckt. d' Almogende geve 'tselve behouden varen ende met zegen retourneren magh.

Sondagh den 15^{en} d^{o}.

's Morgens helder sonneschijn weer ende wint westelijck.

16^{en} d^{o}.

's Morgens harde Z.Z. Oostewinden met felle valbuyen over den Tafelbergh ende regen; maer wierd tegen den avond droogh weer, met continuatie van voorhaelde harde Z.Z. Oostewinden.

Heden quamen eenige vremde Hottentoos met 2 schoone koebeesten, die haer afhandelden, ende den prijs door Herry gemaeckt wierd, dat seer fray ende gemackelijck toegingh, mitsgaders te wenschen dattet altijt soo gaen mochte.

17^{en} d^{o}.

Heel schoon, liefflijck, helder, sonneschijn weer. Sonden d' opgeboyde boot, met de voorhaelde houtwercken ende materialen, na 't Robben-eylant, ten eynde voren aengetogen.

's Namiddaghs wisten ons de wiltschutten, uyt 't velt thuys gecomen sijnde, te seggen, dat de Caepmans met al haer vee opgebroocken ende vrij ras vertreckende waren, haren cours nemende dwers over de Soutpannen, meest noortwaerts na de bay van Saldanha. Soo haest die tijdinge aen 't fort was, liepen oock datelijck met grooter vaerdigheyt noch wel omtrent 20 van hare gesellen (die dagelijcx hier voor de cocx hout halen) meede wegh, ja soo schielijck ende haestigh, als off men haer met vier ende swaert gejaeght had, smijtende sommige hare drachten hout (qualijck halff thuys sijnde) van den hals ende volghden d' andre al lopende na; blijvende hier niemant als Herry, met eenige weynige vrouwen, kinderen en jongens. Wat dit hun haestigh vertreck te beduyden heefft, costen wij niet wel raden: derhalven Herry bij ons hebbende geroepen ende daerna gevraeght, gaff denselven tot antwoort, dat hij tegen haer quaat was ende geseyt had, wegh te gaen, vermits sij doch gansch geen vee aen ons wilden verreuylen, ende maer sochten,

om wat branthout te halen, haer buyck vol rijs, taback ende arack te hebben, daer 't sijn volck meede wel om doen souden, ende soo hij meende haer alleen oock wat beter helpen mogen als met de Caepmans samen etc.

Off dit nu van hem soo te geloven sij, is qualijck te weten; altoos moeter wat te doen wesen, 't sij dan dat se gesamentlijck weder op eenigh verraet uyt sijn, off dat se misschien vluchten voor de Saldanhamans, die Herry ons wijs maackt dat tegen de drooge tijt met groote menighte souden affcomen, ende misschien door de Caepmans al wat nader bij vernomen sijn als sij wel gedacht hadden, daer se seer voor vresen, ende misschien daerom malcander dus haestigh na volgen, offte dat se haer omtrent ons niet langer derven vertrouwen: 't een off 't ander moetet wesen; edoch eygentlijck wat, is qualijck te raden. Altoos voor ons mercken, dat wij moeten op hoede wesen, ende lieten daeromme oock noch meer soldaten bij de beesten gaen, die jegenwoordig omtrent 100 in getal sijn.

Herry riep ons eens buyten de poort van 't fort; daer comende wees ons den wegh, die de Caepmans heen marcheerden, accorderende met 't rapport van de wiltschutten. Daerna wees hij ons na 't geberghte oostwaerts uyt, dat, vermits de heldere lucht, seer claer te sien was, ende seyde, dat even over dat eerste geberghte, omtrent 30 mijlen van hier, veel volcq met overvloedigh veel vee lagh, ende dat hij over 5 à 6 dagen derwaerts wilde gaen, versoeckende eenigh coper meede te mogen hebben, om voor ons beesten van deselve te handelen. Hij wilde sijne 4 à 5 beesten ondertusschen onder d' onse in ostagie laten weyden, schijnende ons te verseeckeren, als wij hem het coper ende taback wilden vertrouwen, dat ons vee genoegh soude brengen: derhalven hem tot antwoort gaven, als

hij tot vertreck vaerdigh was, ons waerschouwen ende aenspreecken soude etc. Ondertusschen compt dit vluchten van de Caepmans vast weder qualijck voor ons volcq, welcke (vermits de nauwe wachten, die men houden moet) uytten arbeyd al stracx in 't geweer ende op de wacht moeten, ja laten den ganschen dagh door, dewijl 't volcq hier ende daer in 't werck is, selffs soo wel barbier, sieckentrooster ende alles, tot den Commandeur incluys, ten minsten met pistolen ende ander schietgeweer op de been wesen, ende aen alle canten omsien offer oock ergers eenige verborgen ende ongemene t' samenrottingen offte ophopinge van inwoonderen mochte voortcomen, sijnde oock al de huysingen binnen 't fort van schietgeweer doorgaens gereet ende vaerdigh versien, sulcx dat niet wel door dese natie 't fort te crijgen sij, maer souden deselve een groote moordery cunnen aenrigten, vermits den ganschen dagh d' een hier ende d' ander daer, elck op bijsonder werck ende plaetsen, verspreyt sijn, ende daeromme lightelijck te overrompelen.

Ons bosvolcq met de houtwagen tegen den avont uyt 't bos thuys comende, wisten meede te seggen, dat de Caepmans voorhaelden wegh op seer haestigh vertrocken waren.

18^{en} d^{o}.

Schoon, helder, sonneschijn weer, ende 't luchjen variabel als gister. Ende waren Herry's volckjen vrij besigh met haer hasegayen, pijl ende bogen te prepareren.

's Namiddaghs quam de boot wederom van 't Robbeneylant, met advys dat de materialen daerop geseth ende bevonden had 3 schapen gestorven, edoch daer tegen weder 4 geworpen te wesen; hebbende oock meede de 4 verckens (voor desen daerop geset) wederom gebracht, omdat se al de peguyns ende hare nesten vernielden, van welckers eyeren en jongen ons

volcq veel genots hebben, ende dito verckens daer doch niet wel aerden conden, vermits al sesthien jongen gehad hadden ende altemalen weder gestorven sijn.

19^{en} d^{o}.

's Morgens doncker graeuwe lucht, met guyr, cout, regenachtigh weer, ende redelijcke harde N. Westewinden.

20^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende wint als voren, doch vrij onstuymiger. Ende is op dato eenen Anderies Jansz. van Wesel, soldaet ende voerder van de hout- offte boswagen, omtrent 2 mijl van 't fort, in de rivier sijn vuyl linnen willende wassen, overvallen van de vallende sieckten, ende alsoo sijn ander cameraets bij de wagen ende paerden waren om die daer te weyden, in de riviere gevallen ende verdroncken, welcke vallende sieckte hem verleden Sondagh voor d' eerste mael van sijn leven, na eygen verclaringe, hier bij 't fort overgecomen was; zijnde een droevigh ongeluck ende wort aen dien man al veel verloren, vermits seer goede kennisse van den lantbou had', dat veel tijts neffens sijn dienst van 't wagenvoeren, meede waernam, ende seer goede sorge over de paerden ende ander saecken droegh, hoedanigh een wij qualijck weder sullen cunnen opvinden.

21^{en} d^{o}.

Onstuymigh, nat, vuyl weer, ende wint als voren.

Sondagh den 22^{en} d^{o}.

's Morgens fray, helder (edoch cout) sonneschijn weer, ende wint offt luchjen Noorlijck.

23^{en} d^{o}.

Al meest regenachtigh weer, 't luchjen slap als voren, edoch op den namiddagh uytten Z.Z. Oosten wat wayende, quam een schip voor de bay, dat, na 't altoos scheen, van achter een witte vlagh liet wayen ende van voren een geusjen, ende alsoo wij daeromme meenden dat hetselve ergens om benodight was, soo

sonden (nietjegenstaende den avont op handen quam) datelijck een Biscayse sloep derwaerts, omme te vernemen wat schip ende sulcx te seggen was.

24^{en} d^{o}.

's Morgens vroegh stil, helder weer, sagen voorhaelde schip aen d' oversijde van de bay g'anckert leggen, comende met een Noorlijck luchjen op de rhee, sijnde 't schip N. Rotterdam, daerop schipper Pieter Gerritsz. ende ondercoopman Thomas Points, mitsgaders een predicant genaempt Leonard' Bonius, den 17^{en} May uyt Goeree geseylt ende nergens aengeweest, op hebbende gehad 307 personen, daer maer 1 van gestorven ende een over boort gevallen is, sijnde de rest noch redelijck gedisponeert ende maer weynige beginselen van scheurbuyck onder sommige, daer ten eersten verversinge in overvloet toe na boort gesonden wierd'.

25^{en} d^{o}.

's Morgens weer ende wint meest als voren.

26^{en} d^{o}.

Hard' windrigh weer uytten Z.Z. Oosten, met helder, clare sonneschijn.

27^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil, bequaem weer.

28^{en} d^{o}.

Idem met mist. Ende is op dato door den predicant Leonard Bonj een belijdenis-predicatie gedaan, ende gedoopt 't kint van den sieckentrooster met den name van Joannes.

Sondagh den 29^{en} d^{o}.

Fray weer als voren. Is door denselven predicant alhier 't avontmael des Heeren bedient.

's Namiddaghs begond vrij stijff te wayen uytten Z.Z. Oosten, met uyttermate harde valbuyen over 't geberghte.

30^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Z.Z. Ooste stormwinden, waerdoor geen vaertuygh aen offte van boort costen comen, ende veel volck van 't schip N. Rotterdam (gister in de predicatie geweest) hier aen lant verweert gebleven ende voor geschafft moeste

worden, dat hier veel gebeurt ende dierhalven groote consumptie veroorsaeckt.

Nieuwe maan. Ultimo d^{o}.

Idem stormachtigh weer ende wint als voren.

Zeptember A^{o} 1655.

Primo d^{o}.

's Morgens noch al even harde winden van den Z.Z. Oosten, welcke tegen den middagh begonnen aff te nemen ende fray, stil weer te worden.

2^{en} d^{o}.

Idem fray, stil weer, met betogen lucht, sijn d' opperhooffden van 't schip N. Rotterdam haer affscheyt gegeven ende overhandight onse missive aen d' Ed. heeren Gouverneur Generael ende Raden van India.

3^{en} d^{o}.

's Morgens doncker, dysigh weer, ende wint van den N.N. Westen met motregen; maer in den nacht 't luchjen comende van den Z.Z. Oosten, is voorhaelde schip onder seyl gegaen om sijn vorder te doene reyse na Batavia te vervolgen.

4^{en} d^{o}.

's Morgens doncker, regenachtigh weer, ende wint buyigh (doch niet seer hard) van den Z.Z. Oosten. Sonden heden al ons volcq na 't bos om partye balcken ende plancken uyt te halen tot op 't wagenpat, om die van daer dan vorders met de wagen te met thuys te halen tot onse jegenwoordigh noch al onder handen hebbende pack- ende woonhuysingen, die altemalen met steen soo hecht en sterck worden opgemetselt, datter bij menschen geen omkijcken na wesen sal.

Sondagh den 5^{en} d^{o}.

's Morgens schoon, helder, sonneschijn weer, ende de wint Z.Z. Oost, doch niet seer hard.

Op dato was ons den tolcq Herry weder aen, gelijck voor desen meermael gedaen heefft ende verhaelt is, om met wat coper ende eenige soldaten te lande in

te reysen, ende aldaer partye bestiael voor d' E. Comp^{e} te handelen, seggende dat het begonde tijt te worden, ende gaerne morgen off overmorgen voort wilde, met verseeckeringe, soo wij daer toe verstaan costen, dat ons veel vee soude aenbrengen, versoeckende de gemelte soldaten tot bewaringe van 't coper ende tabacq (dat door sijn ossen soude laten dragen), edoch principalijck om omtrent die ander inwoonders wat nader kennisse te maecken, mitsgaders deselve soo doende met al haer huysen ende vee hier te locken, daer hij sustineerde, sijluyden (d' onse siende) te beter toe te bewegen souden wesen, mitsgaders oock wel meede met d' onse hier aen 't fort comen eenige van hare oversten, dat hij seyde al groote capitains off cadetten waren.

Wij gelieten ons, dat wij hem 't coper sonder onse soldaten wel wilden vertrouwen, om te proberen offt hem oock om 't coper te stelen te doen was, ende omme hem noch verder te beproeven, veynsden wij ons gansch geen soldaten meede te willen laten gaen, maer wel hem sooveel coper te vertrouwen als hij begeerde, daer wij hem heel toe veynsden te persuaderen. Maer denselven bleeff bij sijn versoeck om de soldaten persisteren, met affirmatie dat hun van niemant schade off hinder soude gedaen worden, ende hij maer met sijn huysgesin alleen meede gaen, mitsgaders d' onse in den handel onderwijsen ende dienen als tolcq, om oock 't ander volcq uyt 't lant hier te locken ende seggen, dat dit Hollanders waren, welcke aen de Caep huysen maeckten, die noyt meer, als voor desen, affgebroocken souden worden, maer geduyrigh blijven staen, versien met coper, tabacq, coralen ende ander goet, om met haer in vruntschap te handelen, ende soo voorts, willende oock al sijn volcq hier laten om voor de cocx, om een buyck vol eeten, taback ende arack, branthout te halen, nevens eenen, bij ons

genaempt Claas Das, om in sijn plaetse, terwijle uyt was, ons als tolcq te dienen.

Hem vragende, waer sijn beesten laten wilde, antwoorde, datter 3 onder onse bewaringe wilde laten, ende de rest, namentlijck d' ossen om 't goet te dragen, meede nemen, als oock eenige koeyen tot onderhout voor sijn familie, die van de melck op de reys leven moesten.

Wij stelden hem voor, dat sijn vrouwen ende kinders hier meede onder ons beschut soude laten, daerop ons een cluchtige antwoorde om te lachen gaff, namentlijck dat haer vrouwen overal meede moesten, op datter geen ander mans bij quamen, oock was 't haer manier nochte gewoonte niet soo langh van haer vrouwen te blijven etc.

De geruchten hiervan onder ons volcq comende, quam schier ydereen sijn dienst tot dese tocht presenteren, elck even graegh schijnende om wat te mogen opsoecken, sulcx dat geen lieffhebbers en mancqueren.

6^{en} d^{o}.

's Morgens stil weer met betogen lucht.

Op dato geleght sijnde een extraordinaire raetspleginge, is op 't vorige subject van Herry, na overlegh van verscheyden saecken, geresolveert, een trop van 9 lieffhebbers (die haer dienst selffs hebben aengeboden) onder 't gesagh van den corporael Willem Muller, met Herry in comp^{e}, te landewaert in te senden met partye coper, taback, pijpen, coralen etc., neffens behoorlijcke proviande ende munitie, 'twelck alles van ossen sal worden gedragen.

7^{en} d^{o}.

's Morgens goet weer ende wint N. West, met betrocken lucht ende regen, welcke tegen den middagh ophoudende, ende ons volcq, mitsgaders oock Herry neffens de sijnen, in alles vaerdigh, en d' ossen met 't goet geladen wesende, sijn deselve noch desen namiddagh vertrocken, d' onse voor haer 9^{en} versien

sijnde met 250 ℔ broot, 80 ℔ speck, 3 kasen, 1 vaetjen arack ende 1 dito brandewijn, ende liet Herry drie van sijne beesten hier bij 't fort, neffens den voorsz. Claas Das als tolcq in sijne plaetse, ende partye andre Hottentoos om dagelijcx, voor de cost, nevens een tabackjen ende aracq, branthout te halen.

Na sigh alles verthoont, cunnen wij niet anders mercken nochte speuren, off Herry soeckt d' E. Comp^{e} dienst te doen ende sijn opreghtigheyt te bethonen, 'twelcke mettertijt noch verder te ervaren staen ende hopen willen, dat Godt de Heere de saecke ten besten van d' E. Comp^{e} zegenen sal.

8^{en} d^{o}.

's Morgens de wint labbertjes van den Noord Westen met stoffregen, bleven d' onse met Herry, vermits 't natte weer, omtrent ¼ mijl van hier, noch leggen.

's Avonts begond' seer hard te wayen van den Z.Z. Oosten, met continuatie van regen.

9^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Z.Z. Oostewinden, met droogh weer.

's Middags ons volcq met Herry hare ossen weder hebbende geladen, sijn te samen met dit drooge weer voorts getrocken. d' Almogende verlene haer geluck op de reyse.

10^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil, sonneschijn weer. Namen weder een stuck lants voor om de wildernissen uyt te royen, langh stijft 44 ende breet 10 roeden rijnlants, sijnde de sloten daer al omgegraven, wijt 8 voeten ende met doorn beplant, hoedanigh jegenwoordigh al de thuynen bepoot ende dito doornbomen fray aen 't wassen, sijn gevonden hier in 't wilt, waermeede deselve ineen getrocken sijn ende in corten tijt ontoeganckelijck staen te worden, selffs voor wilt gedierte, dat ons jegenwoordigh noch al somtijts groote schade op de plantagies doet.

Soo is oock rontom de gansche thuynen (samen bij de 12 mergen groot) met noch een buytensloot omgraven, een rabat breet 3 roeden, mitsgaders langhs de cant insgelijcx beplant met doorn ende jonge bomen uyt 't bos, van 't groote ende hooge slagh, die oock al fray beginnen te wassen ende mettertijt dienen sullen tot beschut van de harde valwinden voor appelende lemoenboomen etc., op voorsz. rabat, rontom de verhaelde thuynen, in maniere van een laninge, al begonnen te planten ende meede fray schijnende voort te comen, van jonge spruyten van St. Helena gehaelt, die wij, merckende dat se wel schijnen te willen aerden, in toecomende noch meer van dito eylant sullen cunnen halen, vermits 'tselve van hier te bevaren t' allen tijden van 't jaer bevonden hebben te cunnen doen, ende dat ten hooghsten in 14 à 16 dagen gins ende 20, 25 off 26 dagen wederom.

11^{en} d^{o}.

's Morgens goet weer ende wint westelijck met betrocken lucht. Hebben al 't volcq gesonden na 't bos, om desen dagh weder partye balcken ende plancken buyten 't bos te halen op 't wagenpadt, om van daer door de wagen dagelijcx thuys gebracht te worden tot de jegenwoordigh onder handen hebbende ende van steen opmetselende huysen, vermits de vaderlantse lighte houten huysen heel te malen vervallen, als wesende dito houtwercken meest verbroeyt geweest, eer se hier aen de Caap gecomen sijn, daeromme nootsaeckelijck altemalen moeten vernieuwt worden, gelijck oock geschiet, ende dat soo hecht datter apparent bij menschenleven geen omkijcken na wesen sal.

Heden is affgelopen de hier gemaeckte sloep genaempt Robbejacht, groot omtrent 16 à 17 lasten, met maer een mast tot een besaen en fockjen, neffens een cleyn galjoentjen ende boeghspriet vooruyt; item oock versien met een fraye roeff tot lijffbergingh voor 't

volcq, alles gemaeckt van 't Caeps hout, te dienen om de bay van Saldanha ende d' eylanden hier ende daer omtrent te bevaren, tot waernemingh van de robbenvanghst etc., omme die vellen over en weer te voeren, daer een gansch galjot meede sal verspaert offte g'excuseert blijven, sijnde oock bequaem gemaeckt om te roeyen, ende sal langh cunnen varen, vermits men hier geen noot van 't eten der wormen aen 't vaertuygh heefft.

Ons bosvolcq tegen den avont thuys comende, wisten te seggen, dat Herry met d' onse noch daeromtrent lagen, ende door sijn Hottentoos d' onse eenige victualie ontstolen was, mitsgaders oock, soo 't scheen, al eenigh wantrouw geresen, vermits Herry aen den corporael Willem Muller hadde versocht, 's avonts haer schietgeweer te lossen ende soo ongeladen den ganschen nacht tot 's morgens te laten leggen, alsoo hij haer 's nachts wel bewaren soude ende d' onse maer hun rust nemen mochten. Soo hadde Herry meede in 't bos geweest ende alles gesocht, na 't scheen, wel naeuw te deursnuffelen, vragende hoe sterck d' onse daer lagen ende met wat geweer versien etc. Allen 'twelcke, ons meede nadencken gevende, heefft ons doen resolveren, desen avont noch aff te senden negen andre soldaten met victualie versien, tot versterckinge van den bij Herry sijnde troup, ende ordre dat bij aldien sij mercken, Herry niet meerder wilde b'ijveren om reys te vorderen, waerdoor d' onse haer victualie maer soude noodeloos consumeren ende op 't laeste moeten honger lijden, wanneer wat verde van honck waren, dat se dan met haer goet souden wederom comen. Item oock sien off Herry met eenigh coper alleen voort wilde, 'twelck sij daer dan aen wagen souden, ende in allen gevalle, siende Herry's suckelingh, liever bij tijts als te laet terugh comen, eer

haer cost soo verde ten eynde raeckte, dat se in de wederomreyse souden moeten gebreck lijden ende alsoo van honger onmachtig worden haer selffs te bewaren, daer se insonderheyt op passen souden, sonder te horen na Herry's raad van 's nachts met ongeladen geweer op sijn wacht te rusten, maer maken selffs soo goede wacht te houden, dat hem geen gelegentheyt voorvalt hun eenigh 't minste hinder te doen etc.

Waermeede dan dese gemelde ander 9 soldaten, onder den corporael Symon Huybrechtsz. van Dort, noch desen avont sijn vertrocken, om doch met der haest bij d' ander te comen.

't Begon tegen den nacht vrij hard te regenen.

Sondagh den 12^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer ende wint Noord West, dat d' onse niet wel op haer lantreys compt.

't Bosvolcq ende houtsagers in 't bos versochten meede noch wat meerder wacht bij haar te hebben, vermits niet wel bewaert dochten te wesen, dewijle seer verspreyt d' een hier, d' ander daer op hun werck moesten sijn ende dat ongewapent, cunnende bij de tent dickwijls oock qualijck meer als één man wesen, ende quamen de Hottentoos somtijts al wat bij haer, hier ende daer omkijckende ende deursnuffelende haer gelegentheyt, waerover goet gevonden hebben eenige soldaten, pleyn op haer geweer, daer te ordonneren, ende op te laten passen dat geen Hottentoos toegelaten werden bij de luyden offte haer huysinge in 't bos te comen, om niet t' eeniger tijt overvallen te worden.

's Middaghs quam den corporael Symon Huybrechtsz. met sijn nagesonden trop wederom, rapporterende, dat d' onse bij Herry gansch geen swarigheyt maeckten, ende welgemoet waren om de tocht te volbrengen, mitsgaders te sien watter van vallen soude. Aengaende haer selffs te bewaren souden wel wacht op houden,

ende waren voor Herry's volcq dubbeld' over sterck genoegh onder hun negenen, begerende derhalven geen meer volcq bij haer te hebben, ende soo haer its genakende was, soude van groote menighte moeten geschieden, ende offse dan schoon eens soo sterck waren, stonden die maer met hun om den hals te raecken etc.; maer soo den Commandeur haer noch wat proviande wilde stuyren, soude haer aengenaem wesen, om het soo langh te mogen uytharden als mogelijck was.

Waerop den voorsz. corporael Symon met 5 man ende partye victualie weder derwaerts is gesonden, neffens ordre aen den corporael Willem, dat hem die provisie wierde toegesonden om te langer te mogen uytblijven, alsoo wij gaerne souden hebben, dat se (mogelijck sijnde) ondersochten, wat bij d' andere natie te doen wesen sal. Edoch soo Herry als voorsz. te langh onder wegen bleeff suckelen, ende ondertusschen haer victualie opraeckt, en dat se dan met gedeelte van 't coper souden wederom comen ende Herry met de reste alleen laten voorttrecken, verstaende, wanneer se sagen dat haer victualie door 't langssaem reysen ten eynde raeckte: anders hadden liever dat 't eynde van de saecken costen verwachten.

13^{en} d^{o}.

's Morgens redelijck goet weer ende wint van den Noord Westen, met betrocken lucht ende regen; maer wierd op den dagh fray, warm, sonneschijn weer, als wanneer wat voor den middagh voorz. corporael Symon wederom, hebbende de provisien aen ons volcq bij Herry gelaten, die weltevreden ende gemoet waren om voorts te reysen ende itwes voor d' E. Comp^{e} op te soecken, ten welcken eynde oock al 's morgens vroegh met Herry op gangh waren.

Herry had sigh bijsonder vernoeght gehouden ende danckbaer gethoont over de sack met broot, hem oock appart gestuyrt, ende sont hij met gemelde corporael

2 Hottentoos elck met een kan, versoeckende daerin wat arack ende wijn, die hem derhalven vol gaven ende met die Hottentoos nasonden, nevens recommandatie dat hij weghspoedigen soude, om haest wederom te mogen comen, als wanneer hij met aracq, taback ende coper voor sijn doende diensten te rijckelijcker soude beschoncken ende geloont worden etc.

14^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer, met betogen lucht ende westelijcke wint.

Alsoo ons 't branthout, insonderheyt tot de weder onder hand te nemen kalck- ende steenovens, hier omtrent vrij schrael begint te worden, sodanigh dat selffs de cocx qualijck langer haer gerieff daervan cunnen becomen, soo is den Commandeur Riebeeck selffs in persoon heden eens na 't bos heengegaen, omme te vernemen ende ondersoecken, off men niet ergens met de wagens bequamelijck, ten eynde voorsz., behoorlijck gerieff sal cunnen becomen, ende is bevonden (omtrent 2 à 2½ mijl van 't fort) met wagen ende paerden sal cunnen gehaelt worden, des oock ordre gestelt is om tegen morgen aenvangh te maken ende te proberen, hoe 't sal cunnen offte willen gaen, ende ware te wenschen dat men hier tot 'tselve ende meer ander saecken met noch wat meer paerden versien waren, daer veel volcx in verscheyden werck meede soude cunnen verspaert worden, alsoo 't doch met ossen niet gaen wil, op wat wijse het met deselve oock ondernomen ende besocht wort, daeromme de paerden hier niet alleen te meer, maer oock ten alderhoogsten nodigh sijn; per memorie.

Volle maen den 15^{en} d^{o}.

Doncker, regenachtigh weer ende wint Noord-Westelijck.

16. 17 ende 18^{en} d^{o}.

Idem regenachtigh weer ende wint, al meest van den West Zuyd Westen, somtijts al wat buyachtigh.

Sondagh 19^{en} d^{o}.

's Morgens noch al los, regenachtigh weer, ende wint Zuyd Zuyd Oost.

20^{en} d^{o}.

's Morgens fray, helder, sonneschijn weer ende stilte.

21^{en} d^{o}.

Idem weer ende wint, aen d' oversijde van de bay Zuyd Oostelijck. Is den Commandeur Riebeeck met de chaloup Robbejaght, selffs in persoon eens gevaren na 't Robben-eylant, omme te speculeren off men 't met de schapen (daer over de 130 stucx in getal) niet soude cunnen sodanigh stellen, dat men noch eenigh meerder voordeel van kaes off diergelijcke van deselve soude mogen becomen. Ten dien eynde met sigh nemende seecker out man, van 't schip Rotterdam gelight, welcke al sijn leven tot Asperen onder anderen met schapen omgegaen ende kennisse van kaesvringen had; latende ondertusschen (staende desselffs absentie) d' opsicht over Comps^{s} fortresse ende omslagh bevolen den adsistent Roeloff de Man, houder van de soldye-boucken, ende Jan van Herwarden, sergeant van 't fort, opdat in 't nodige werck geen achterdeel gecauseert werde etc.

Voorsz. Commandeur 's avonts noch aen d^{o} eylant comende, vonden de schapen treffelijck aerdende, ende voorhaelden ouden rapporteerde, dattet apparent met de schapenkaes wel gaen soude, als daertoe een bequaem keldertjen ende ander gereetschappen costen gemaeckt ende becomen worden, mitsgaders oock een jonge koe 4 à 5, omme de kaes maer halff schapen te mogen maecken, alsoo na sijn oordeel gansch ende gaer schapen alleen soo goet niet, maer al te starck soude vallen etc. Vorders stondt het daer wel, maer in de robbenvanghst op dat eylant niet altoos te doen, alsoo daer qualijck in een maent 3 robben op quamen.

22^{en} d^{o}.

's Morgens doncker, regenachtigh weer, ende wint Noord-Westelijck, is den Commandeur voorsz.

noch eens aen 't eylant gevaren, 'tselve alomme besightigende ende bevindende bequaem om oock eenige koeyen, ten eynde voorsz., te sullen mogen opgeseth worden etc.; varende even voor den middagh weder aen boort, ende met voorhaelde westelijcke coeltjen na de Tafelbay, daer 's namiddaghs, omtrent ten 2 uyren, wel retourneerde, ende alles in goede ordre (soo 't gelaten had) bevond.

Heden waren eenige van Herry's Hottentoos weder hier aen 't fort gecomen, te seggen wetende, dat denselven met d' onse alsoo verde in hun lantreyse g'advanceert waren, at se den Tafelbergh niet meer costen sien, ende voornemens bleven om noch al vrij dieper te land in te reysen, ten eynde sijluyden al haer coper ende taback mochten verhandelen, ende met veel vee wederom comen, waertoe d' Almogende geluck en zegen geve. De voorsz. Hottentoos wisten oock te verstaen te geven, dat den corporael veel met de pen schreeff etc.

23^{en} d^{o}.

's Morgens fray, warm, sonneschijn weer, 't luchjen aen d' oversijde van de bay Zuyd Zuyd Oost, edoch aen dese sijde ende uytter zee een doorgaens N. West coeltjen.

24^{en} d^{o}.

Fray, warm weer, als voren, de wint meest Z.Z. West.

25^{en} d^{o}.

Idem weer ende wint N. West, met betogen lucht.

Sondagh den 26^{en} d^{o}.

Weer ende wint als voren, met sommige regenbuyen.

27^{en} d^{o}.

Idem.

28^{en} d^{o}.

Droogh windrigh van den Zuyd Oosten.

29^{en} d^{o}.

Guyr weer, met betogen lught ende Westelijcke wint.

30^{en} d^{o}.

Idem.

October A° 1655.

Primo d°.

's Morgens, omtrent 2 uyren voor daegh, is in de kraem gecomen van een cloecken jongen zone, den huysvrou van den opperchirurgijn Matthijs Witsma. Ende was op dato goet, fray, stil, warm weer.

Heden bij den crijghsraet gevelt sijnde sententie over den persoon Jan van Kempen, adelborst, namentlijk dat denselven (g'eximeert van de wel verdiende harquebusade) soude worden met de cogel over 't hoofft geschoten van de militie, als sigh die onwaerdigh gemaeckt hebbende langer te bedienen, neffens een bannissement om 3 jaren langh sonder gagie aen de gemene wercken ende andersints voor den heer te arbeyden, boven confiscatie van alle desselffs te goet hebbende maentgelden etc., ter saecke van oppositie ende trecken van sijn sijtgeweer tegen desselffs hoofftofficier, namentlijck den sergeant ende opperste van de soldaten deser fortresse, als breeder bij de sententie g'extendeert.

Soo is met eenen bij nader vergaderinge des raads van 't fort de Goede Hoope oock besloten, als hierna volght, namentlijck:

Aengesien onse heeren Meesters per derselver missive van den 16^{en} April passado jonghst uyt de vergaderinge der 17^{en} aen ons gesz., ende becomen per 't schip N. Rotterdam, op den 24^{en} Augusto verleden hier aengeweest, onder anderen wel expresselijck ordonnereñ, alle debvoiren aen te wenden tot den aenqueecq van bestiael, sulcx dat deselve haer Ed. aen d' abondantie van dien alhier veele gelegen laten, omme insonderheyt (beneffens de thuyn- ende aertvruchten) te dienen tot noch meerder verversinge voor de passerende schepen etc. - Ende gemerckt tot heden noch niet is vernomen, dat uyt den handel van d' inwoonders vooreerst soo veele sal cunnen worden

becomen, als ten overvloede genoegsaem schijnt van node te wesen, sulcx dat het nootsaeckelijck wat meerder als voor dato wel geschiet is, na d' ordre voorsz. sal dienen aengeleyt op d' aentelinge, die sigh jegenwoordigh redelijck verthoont met de koebeesten, welcke d' E. Comp^{e} hier jegenwoordigh in de 80 stucx is hebbende, maer door de sloffigheyt van degene, welcke daer doorgaens van Comp^{s} wegen toe gestelt sijn, niet na behoren waergenomen, maer genoeghsaem verwaerloost wort, sulcx dat niet alleen de calffjes (dagelijx geworpen wordende) telckens al weder wegh sterven, maer daer door oock verloren wort de schone melck ende boter, die de beesten redelijck geven, ende wanneer hun calffjens sterven, deselve melck dan ophouden

Ende alhoewel daertoe veele moeyten werde gedaen om de luyden tot haer debvoir in desen t' animeren, ende nochtans bemercken de saecke sulcx te sijn (dewijl men juyst daer niet altijt met de neus can bij wesen) dat 't gemene volcqjen, met de minste moeyte lieffst beholpen sijnde, dencken hunne gagie gaet echter haer gangh etc.; in vougen volcomentlijck te speuren, sij den behoorlijcken ijver ende vlijt tot heden daertoe noch niet en cunnen worden aengewent. Dierhalven gedacht op nader middel, 'tsij bij verpachtinge van de melckgevende koeyen off andersints, op hoope ende vertrouwen dat wanneer 't imant selffs particulier aengingh, het dan met d' aenteelt, om 't genot van de proffijten, dieder sodanige particuliere pachters mochten van te verhopen hebben, wel beter gaen mochte, als sullende nootsaeckelijck op 't opvoeden van de calffjes haer ten hooghsten moeten gelegen laten, omdat, wanneer die comen te sterven, die koeyen haer melck oock stracx ophouden ende sijluyden dan haer proffijten quyt raacken souden.

Wijders oock gesien, dat 'tselve, namentlijck de melck, door de pachters offte huyrders sullende mogen werden vercoght, grotelijcx ende extraordinairelijck sal strecken tot noch al meerder verversinge (Comp^{s} principaele ooghmerck) voor de passerende Comp^{s} dienaren, soo wel cleyn als groot, mitsgaders oock tot derselver beter gerieff ende contentement, als sijnde noyt soo wel tevreden dan dat na eygen sin ende lust voor haer gelt mogen copen wat ende waer se willen, gelijck reede genoeghsaem bespeurt wort bij sommige, die eenige thuyntjes offte parckjes lant particulier, buyten Comp^{s} thuynen, in leninge bij provisie vergunt sijn, ende hare aentelende vruchten daeruyt aen 't passerende volcq vercopen, alsoo den gemenen man doch noyt degelijck genoegen neempt aen 'tgene (al is 't noch soo overvloedigh) voor deselve na boort gesonden wort, als menende doch (gelijck 't oock al meede gebeurt) dat 't beste voor d' opperhooffden doorgaens uytgeschoten ende 't sleghste haer gegeven wort. Item oock bij ons veel tijts wel gemerckt, schoon al heele vaeten met melck voor 't gemeen volcq ende siecken aen de schepen gesonden waren, dickwijls alles in de kajuyt is verslonden geworden, sonder datter imant buyten deselve, ja qualijck de stuyrluyden, its van genoten, die, in manieren als voren, nu souden cunnen voor een cleyntjen haer eygen gerieff, tot derselver bijsonder verfrissinge ende verquickinge, na genoegen cunnen ende mogen crijgen, als sullende haer meede toegestaen wesen soete- ende carnemelck te copen, soowel als de hoofftofficieren, tot derselver bijsonder contentement ende behagen.

Alle 'twelcke, ende wes meer, ingesien sijnde, item oock ende bijsonderlijck dat in cas voorsz., op 't opvoeden van de calffjes vrij beter als nu, om redenen gemelt, sal werden geleth, waerdoor 't bestiael (d' E.

Comp^{e} eygen blijvende, soo wel dat aengeteelt als gehandelt wort) vrij sal vermenighvuldigen; te meer, dewijle oock noch veele (behalven de jegenwoordigh melckgevende) koeyen draghtigh sijn, 'twelcke apparent al redelijcke quantité boter mettertijt staet te geven, ja sodanigh wel, dat vooreerst al veele, ende mettertijt wel alle de hollantse boter voor dit guarnisoen sal cunnen offte mogen verspaert ende hier selffs geteelt worden, mitsgaders uyt de pacht, apparent voor d' E. Comp^{e}, met eenen meede wel soo veel wel te procederen, dat d' oncosten van 't coper (voor de beesten verhandelende) sal cunnen worden gewonnen ende d' E. Comp^{e} de beesten soo doende genoeghsaem voor niet hebben, boven noch de gemelte aenteelt ende verversinge, die de melck voor de passerende luyden tot bijsonder gerieff ende genoegen, mitsgaders niet min gesontheyt, sal comen te verstrecken, beneffens de beesten ende thuynvruchten, welcke dagelijcx van Comp^{s} wegen oock aen boort geschickt wort etc.

Wijders oock dat bij verpachtinge, om de proffijten als voren, sommige, insonderheyt getroude personen, te meer sullen g'animeert blijven tot continuatie aen dese plaetse, die jegenwoordigh noch gaerne, omdatter niets altoos en valt, van hier al voort na India willen, ende oock een wegh off middel tot voordeel ende conqueste sal bereyt worden voor vrije huysgesinnen, daer d' E. Comp^{e} doch toe schijnt t' inclineren etc.

Soo is na overslagh van allen 'tselve, ende wes meer ten dienste van d' E. Comp^{e} mochte prackticabel wesen, goetgevonden, tot een preuve, Comp^{s} melckgevende koebeesten, op dat[1)] aen de getroude ministers in pacht offte huyre eens aen te bieden.

1) Hier schijnt een woord, wellicht *beding*, uitgevallen.

Welckenvolgende dan deselve onse resolutie bekent gemaeckt, ende de gemelde koebeesten in pacht als voren aengeboden sijnde, mitsgaders bij voorhaelde getrouwden daertegen g'allegeert, dat mitsdien 6 beesten hier qualijck soo veele geven, als in 't vaderlant, een alleen wel doet, item oock staende de gansche drooge tijt, soo reede genoeghsaem gevonden is, geen melck van deselve te becomen sij, ende oock 't pryckel van 't sterven der kalven, als wanneer meede haer melck t' eenemael ophouden, dienvolgende vooreerst noch weynigh staet op de beesten te maken, ende qualijck den halven tijt (de calfjes al blijvende leven) melck van de koeyen te becomen sij etc.

Daertegen van Comp^{s} wegen wederom gerepliceert, sulcx als tot derselver meeste voordeel ende dienste mochte streckende ende op 't verhaelde applicabel wesen, mitsgaders dat sijluyden, Comp^{s} dienaers sijnde, daeruyt noch al redelijck, boven haer winnende gagie, apparent staen te proffitteren etc., soo is eyntelijck g'accordeert omme de gemelde Comp^{s} melckgevende koeyen (sterck 10 stucx) in pacht aen te nemen met den hovenier Hendrick Hendricxen Boom van Amsterdam, welckers huysvrou in 't vaderlant met boerenwerck omgegaen ende buyten Comp^{s} fortresse bij de thuynen wonende, daertoe redelijcke gelegentheyt heefft (d' andere getroude schijnende eerst aen de voorsz. hoveniersvrou te willen preuve sien); welcken Hendrick Boom dan als voorhaelt des Comp^{s} melckgevende koebeesten tot 10 stucx in pacht heefft aengenomen, ende g'accordeert tot pacht te betalen voor yder koe 15 gulden des 's jaers, ende dat op navolgende conditien, namentlijck:

Dat de pacht van de gemelde 10 stucx melckgevende koeyen sal ingaen van heden desen dagh, sijnde primo October.

Ende die na dato meer comen te calven, van den dagh dat se sullen hebben geworpen, welcke calffjes bij hem pachter sullen werden opgebracht ende gevoet na behoren ende ten behoeve voor d' E. Comp^{e}, die al d' aentelinge eygen sal blijven.

Ende alhoewel, gelijck voorsz., de koeyen hier sulcx genatureert sijn, datse haer melck ophouden, wanneer de calffjes comen te sterven, diese daeromme moeten telckens laten suygen ende trecken om de melck van de koeyen te crijgen, soo sal nochtans den pachter gehouden wesen, sijn belooffde pacht aen d' E. Comp^{e} promptelijck te voldoen, mits dat deselve koeyen sullen werden geweyt onder hoede ende beneffens Comp^{s} andere beesten, die dagelijcx tot verversinge voor d' aencomende schepen gelevert ende bij d' E. Comp^{e} doch nootsaeckelijck met goede wacht voor d' inwoonders moeten bewaert worden.

Ende omme den huyrder offte pachter vooreerst noch op geen al te groote oncosten offte belastinge te jagen, soo sullen de verpachte coeyen van deselve Comp^{s} beestewachters, gelijck tot dato g'observeert is, meede mogen worden gemolcken, waertegen, als boven geseyt, hij de calffjes voor d' E. Comp^{e} sal opbrengen, welcke gedachte Comp^{e} al de aentelinge, gelijck voorsz., sal eygen blijven, ende altijt inobligent omme de gemelte ende volgende conditien na 't uytgaen des pachtes alle jaren te mogen veranderen, vermeerderen off verminderen, sulcx ende sodanigh als na tijt ende saeckx gelegentheyt, ten dienste van d' opgemelde Comp^{e}, sal bevonden worden te behoren.

Sal oock den gemelde pachter gehouden sijn aen de Comp^{e} te leveren, soo voor des Commandeurs tafel als andersints, ende 'tgene denselven mochte van node hebben tot verversinge ende tractement van d' opperhooffden der Comp^{s} hier aencomende schepen, respec-

tive te leveren de boter tot 10 stuyvers 't pont, mitsgaders de soetemelck tot 4 stuyver ende de carnemelck tot 2 stuyvers de flapcan.

Waertegen den pachter weder is toegestaen, om sijn voordeel te meer te mogen soecken, de reste alsdan vorders te vercopen tot sodanigen prijse ende aen alle sulcke luyden van d' aencomende schepen als denselven sal cunnen, volgens 'twelcke ende omme den pachter vooreerst sijn proffijten niet al te nau te besnijden, soo sal den Commandeur oock gehouden sijn consideratie te dragen om voor d' E. Comp^{e} niet na sigh te nemen alle de boter, die de beesten geven, ten eynde voor hem, pachter, wat meerder mochte overschieten, vermits hem toegestaen ende g'accordeert is, deselve buyten dien aen 't volcq van de passerende schepen soo duyr te vercopen als hij kan, behoudens nochtans dat van 't volcq, hier aen de Caap bescheyden, 'tsij in Comp^{s} dienst offte vrije, voor de melck niet meer sal genomen worden als bedongen is de Comp^{e}, in manieren voorengemelt, te leveren, maer sullen voor de boter moeten betalen 12 stuyver 't pont, mits oock deselve Caepse residenten niet meer sullen mogen copen als tot derselver nootdrufft properlijck van doen hebben, opdat door haer oock niet alles opgecoght ende aen de schepen dan weder, in plaetse van den pachter, uyt gevent worde, 'twelcke bij desen verstaen wort den pachters alleene maer toegelaten te werden, mitsgaders allen anderen verboden, op pene van confiscatie ende 3 maanden gagie daerenboven, voor Comp^{s} dienaren ende vrije luyden, naer advenant ende exigentie van saken ende personen.

Ende dewijle den gem. pachter oock allegeert, dat hij staende den tijt wanneer der geen schepen leggen, met sijn carnemelck geen wegh sal weten, vermits die aen 't volcq deses guarnisoens (geen gelt hebbende)

niet soude cunnen vercopen, soo is hem oock g'accordeert, alle deselve melck, ten prijse gemelt, voor d' E. Comp^{e} aff te nemen, omme hier voor 't gemeen te schaffen ende coocken met rijs, tot versnaperinge ende in plaetse van ander cost, alsmeede voor de siecken, hier doorgaens al veele van de schepen blijvende, tot verversingh ende verquickinge van deselve etc.

Ende 'tgeene hij pachter offte huyrder aen d' E. Comp^{e}, als voorhaelt, compt te leveren, sal hem strecken in affcortinge ende betalinge van sijn pachte, ende 't resterende gehouden sijn ge betalen in ganghbaren gelde, voor welcken bedongen pacht hij dan sal werden in Comp^{s} negotiebouck belast tot 15 Gulden yder melckgevende koe, samen jegenwoordigh in getal als voorhaelt 10 stucx, dat bedraeght 150 Gulden, te betalen als 't jaer sal wesen g'expireert, onder verbant als na reghten, hoedanigh oock sal geschieden met de koeyen, die na desen meer comen te kalven, ende bij hem off andren in pacht off huyr aengenomen mochten worden.

2^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil, warm weer, met betogen lught als gister. Ende is op dato al 't volcq gesonden na 't bos, omme wederom partye geprepareerde balcken ende plancken op 't wagenpadt te brengen.

Sondagh den 3^{en} d^{o}.

Betogen lucht met N. Weste coelte; maer wierd op den dagh claer weer met harde Z.Z. Oostewinden.

's Avonts is van sieckte overleden een van de thuynknechten, genaempt Adam Dijns.

4^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Zuyd Zuyd Oostewinden, is den Commandeur Riebeeck eens gegaen naer achter 't geberghte omtrent de bosschagies, omme te speculeren, off dese Zuyd Oostewinden daer meede soo fel wayen, mitsgaders met eenen deselve bosschagies wat nader te doorkijcken, off men de 2

houwercken (die al heel achter boven tegen den Tafelbergh op met grooten arbeyt moeten van daen gehaelt worden, wel een mijl boven de plaets daer de houthackers tent staet, welcke oock wel een halff uyr gaens boven de vlackte van 't effen lant gelegen is) niet met wat beter gemack ende naderbij souden cunnen becomen werden, alsoo deselve met seer groote moeyelijckheyt van de gemelde hooghte over veele clipachtige diepe dalen ende heuvelen, jegenwoordigh met volcq tot aen de voorsz. tent op het wagenpadt moeten affgesleept worden, allen 'twelcke dan naeuwe besien, belopen ende doorsoght sijnde, hebben niet cunnen vinden beter accommodatie ergens te becomen, sulcx ordre gelaten is omme in manieren als tot heden geschiet, met de saecken voorts te varen.

Aengaende de Zuyd Zuyd Oostewinden, vonden daer omtrent soo slap wayende, dat men se qualijck voelen conde, ende lagen de wolcken lustigh dick achter boven de bosschagies tegen den Tafelbergh ende over denselven vallende, dat in de Tafelvaley ende d^{o} bay, omtrent 't fort ende de landerijen, daeromme gelegen, seer felle valbuyen veroorsaeckte, maer in de valeyen achter dien bergh, omtrent de bosschagies, was het schoonste ende liefflijckste weer van de werelt. Na 't schijnt wayt d^{o} wint achter tegen den Tafelbergh gansch doot, 'twelck een bijsonder louwte aldaer in de valeyen veroorsaeckt, die soo vet ende schoon van gront sijn, mitsgaders oock versien met sulcke lustige affstromende verse revieren, dat een lust om sien is. Edoch jammer 'tselve, door mancquement van volcq, niet can ter culture werden gebracht, alsoo 't coorn ende ander graen, daer sonder twijffel wel ende treffelijck soude voortcomen, ende veel volcx haer souden cunnen met lantbouw generen, alsoo 't lant wijt ende breet, mitsgaders daertoe bequaem genoegh is, als

oock overvloedighe ende seer wel gelegen accommodatie alomme van hout, steen, riet etc., om huysen etc. te maecken. 't Schort maer aen menighte van menschen, ende soo wij wat slaven crijgen, sijn voornemens tegen 't aenstaende aldaer eens een cleyne preuve te nemen; maer 't slimste is, dat men der juyst sal moeten eerst een redelijck huys maken, bequaem tot deffentie, om sodanigh te behouwen landerye te bewaren, dat wat costelijck voor d' E. Comp^{e} vallen ende vrije luyden beter gelegen souden comen; per memorie.

5^{en} d^{o}.

's Morgens stil, warm, sonneschijn weer, ende 't luchjen op den dagh van den Z.Z. Oosten.

Des namiddaghs quam den corporael Willem Muller ende sijn volcq (die met Herry op den 7^{en} Zeptember pass^{o} te landt in waren getrocken) wederom aen 't fort, rapporterende, dat vermits hun victualie ten eynde geraect was, niet langer met Herry hadden cunnen uytharden om vorder te trecken, ende dierhalven geresolveert metten anderen wederom te keren, hebbende 't coper, taback ende cralen, neffens een van Comp^{s} ossen, bij Herry gelaten, welcke haer wel gaerne vorder hadde meede gehadt ende beloofft met veele koebeesten ende schapen te sullen wederom comen, dat, na haer beduyt hadde, noch wel 2 à 3 maanden soude aenlopen, ende meenden sijluyden dat hij apparent wel wat goets soude uytrechten met de voorhaelde coopmansschappen in 't handelen van bestiael, waervan den tijt staat leermeester te worden, altoos worter dit partijtjen coper ende taback, op 't credit van Herry, eens tot een preuve aen gewaeght.

't Ware te wenschen, dat men hier versien was met eenige ezels om victualie ende coper te dragen, ten eynde men wat lange mochte uytblijven; daer soude misschien wel its op gevonden worden met ossen;

hebben 't verscheyde maelen wel besoght, maer dat wil niet na behoren gaen.
Den gemelten corporael gaff ons over sijn gehouden notitie, bij 't welcke onder anderen onder dato 30 September te lesen is, hoe dat sij een seer ongesonde plaetse hadden gevonden, daer al hun leden als lam wierden, mitsgaders haer hooffden duyseligh, presumeerende dat daer omtrent wel eenigh minerael mochte wesen; van welcke voorhaelde ongesontheyt veele wisten te seggen, ja dat hun die sodanigh overviel, dat se qualijck machtigh waren te gaen off staen, 'twelcke soo haest die plaets terugh gepasseert waren, weder over was, als uyt deselve haer gehouden notitie nader can worden gelesen, luydende van woorde te woorde, als d' onderstaende copie dicteert.

> Copia daghregister gehouden bij den corporael Willem Muller, wegen 't gepasseerde op sijn reyse, gedaen met den tolcq Herry, te landewaert in.

Zeptember.

In 't jaer onses Heeren 1655 den 7^{en} September sijn wij van het fort de Goede Hoope gescheyden met 9 personen, van welcken trop was opperhoofft den corporael Willem Muller, ende sijn den eersten dagh niet verder gemarseert dan tusschen den redout ende het fort; daer hebben wij ons rendevoe gehouden.

Den 8^{en} d^{o}

hebben wij niet gevordert; dan wij hebben ons coper verpackt in 11 packen.

Den 9^{en} d^{o}

sijn wij gemarseert tot aen het ronde bosjen, alwaer wij dien nacht gebleven sijn; maer 's avonts als wij ons goet overgesien hadden, soo hebben wij onsen eenen sack broot en ons speck gemist, dat ons de Hottentoos ontstolen hadden.

Den 10^{en} d^{o}

hebben sij een beest geslaght, 'twelcke

wij op sulcken manier ons leven niet en hadden gesien, hebbende hetselve met touwen op d' aerde neder getrocken ende levendigh in de sijde van den buyck opgesneden; het ingewant daer uyt gehaelt sijnde hebben het bloet daer met potten uytgeschept ende alsdoen het vel affgedaen aen stucken gehouden.

Den 11^{en} d^{o}.

's Morgens vroegh hebben sij de beesten beginnen te laden, ende wij ons veerdigh makende, is ons opperhoofft daer bij gegaen om te sien hoe sij het maackten, ende wij al gereet stonden om te gaen, is Herry toe comen lopen ende heefft, niet geseyt hebbende, eenen groten stock in de hant, willende onsen corporael daermeede slaan, waerover wij stil stonden ende hetselve aensiende hoe het afflopen wilde. Waer over den voornoemden Herry wederom is bij ons gecomen, seggende: ‘Goo Goo reght’, off hij seggen wilde, ick heb u hier niet van doen, als wanneer wij begonden te voeteren, nemende onsen cours Zuyd ten Oosten ende Zuyd Zuyd Oost aen. Ter plaetse gecomen sijnde, daer wij dien nacht bleven, bevonden dat de Hottentoos het kasken, daer de pijpen in waren, geopent hadden, ende daer een deel pijpen ende sleghte coralen uytgenomen ende weder toegemaeckt, vorders ons coper oversien hebbende, bevonden dat sij eenige plaetkens ende staeffkens uyt de packen gehaelt hadden; wij geloven dat sij ons daerom bij het packen van de beesten niet wilden hebben.

Den 12^{en} d^{o}

's morgens vroegh is den corporael Symon Huybrechtsz. van 't fort bij ons gecomen neffens 8 personen, ons vragende off wij noch moet hadden om verder te gaen; waerop wij hem antwoorden van jae, ende hem vorder verhaelt hebbende, hoe sij het met ons gemaeckt hadden, waerop hij, corporael, weder na onse fortresse is vertrocken ende onse Heer Commandeur 'tselve verhaelt, waerop den heer Com-

mandeur ons terstont met den voornoemden corporael ende 4 soldaten heefft versien met nieuwe victualie, die ons niet qualijck en quam door oorsaecke dat de Hottentoos een partij onstolen hadden. Den corporael met sijn volcq 's nachts bij ons gebleven sijnde, is des 's anderdaeghs 's morgens, wesende

den 13^{en} d^{o},

wederom vertrocken. Wij ons selven gereet gemaeckt hebbende, begonnen te marseren ende namen onsen cours Zuyd Oost aen, ende een halff mijl gemarseert sijnde, sagen wij een wonder dingh van de Hottentoos vrouwen, beneven den pas daer wij gingen, alwaer eenen grooten steen lagh; dese vrouwe gesamentlijck een groen tackjen in de hant genomen ende op hare buycken op denselven steen gaen leggen, spreekende eenige woorden, die wij niet en verstonden. Haer gevraeght hebbende wat hetselve beduyden, waerop sij seyden ‘Hette Hie’, ende wesen omhoogh als off sij seggen wilden, het is een offerhant tot Godt.

Wij hebben denselven dagh gemarseert tot in de duynckes van de bay Fals, bij een soete revier, alwaar wij dien nacht bleven leggen.

Den 14^{en} d^{o}

begonnen wij smorgens vroegh te marseren, maer hebben weynigh gevordert, want de ossen vermoeyt waren van den vorigen dagh. Wij namen onsen cours Zuyd Oost ten Zuyden ende zagen den cleyne Leeuwenbergh Zuyd Zuyd west van ons leggen. Vorders hebben wij niet uytgereght, als bleven dien nacht in de duynkes; maer savonts als wij ons coper oversagen, misten wij een van de lange sackjens daer de staefjes in waren. Soo hebben wij de platen oversien, bevonden daer te wesen 111 van de groote ende 45 van de cleyne, soo seyde ons opperhoofft tegen Herry dat de rest van de platen ons ontstolen waren, dewelke seyde voor mij: Nosie, maer weet ghij mij te

zeggen wie het heefft, ick sal het u weer beschicken, hetwelck ons onmogelijck was om te doen, want door dat de packen dickwijls van de beesten affvallen, soo blijfft d' een hier ende d' ander daar, soodat wij bij alleman niet connen blijven.

Den 15^{en} d^{o}

heefft Herry een partij van sijn volcq naer den Hottento Lubbert toegesonden, dewelcke op

den 16^{en} d^{o}

bij ons gekomen is ende bleeff daer tot 's ander daeghs, wesende

den 17^{en} d^{o}.

Doen is hij weder van ons vertrocken, ende heeft met hem genomen 8 stux van Herry's beesten; maer als Lubbert vertrecken soude, begonnen de vrouwen ende mans geweldigh te twisten, 'twelck wij niet en verstonden. Doen quam Herry aenlopen ende seyde Goo; marserende doen soo voort, totdat wij uyt de duynckes quamen, bevonden daer een schone valey te wesen, dewelcke wel meer dan 4 mijlen breet was. Wij hadden onsen cours Oost Noord Oost tot dat wij weder in d' andere duynkes quamen, daer marseerden wij in soo langh dat wij aen een valey quamen, daer water in stont; daer gingen wij door ende daerdoor gegaen sijnde, sloegen wij de rechterhant om, vonden daer een oude crael: daer hebben wij dien nacht onse residentie gehouden.

Item den 18^{en} d^{o}.

bleven dien dagh daer noch leggen, vermits Herry noch niet marseren wilde.

Den 19^{en} d^{o}

sijn eenige van onse Hottentoos vertrocken; het was omtrent 8 uyren, als wij begonnen te marseren, ende hebben weynigh gevordert, door oorsaecke dat het daer soo waterigh was: want de beesten vielen daer tot den buyck toe in, ende dat door de sware vraght, die sij op het lijff hadden. Wij hielden onse vorige cours ter tijt toe dat wij een gelegen plaets vonden daer wij dien nacht bleven.

Den 20^{en} d^{o}

sijn wij seer vroegh aen het marseren

gegaen door oorsaecke dat wij onsen reys garn souden vervordert hebben. Wij namen onsen cours Zuyd Zuyd Oost aen en hebben dien dagh redelijck gevordert; maer als het nu op den middagh is gecomen, soo bennen 2 van de Hottentoos vooruyt gedreven ende hebben onsen grijsen os achter gelaten, door oorsaecke dat hij niet langer gaen en conde ende dat door sijne sware ladingh, die hij dagelijcx op het lijff heeft: want hij moet het coper, de taback ende pijpen alleenigh dragen, ende als wij Herry dan wat seggen, soo hout hij hem off hij het niet en verstondt; doch nu den os een weynigh gerust hadde, soo seyde Herry datter 3 man van ons vooruyt souden gaen, hetwelck alsoo geschiede, om te sien waer sij met de beesten gebleven waren, dewelcke sij niet gevonden en hebben offte niet connen sien, bleven soo langh op eenen hoogen duyn tot dat wij daer bij quamen. Doen heeft Herry tegen ons geseyt: lost het goet van den os, ick sal gaen sien, off ick se vinden can, ende als ick se gevonden heb, sal ick met een ander beest comen tot hulp om dat coper te dragen. Wij daer een lange tijt tijt geseten hebbende, begon het ons te verdrieten, soo hebben wij het coper wederom op het beest gepackt ende sijn gemarseert tot aen een valey die niet verde en stont van een plaetse daer wij soet water cregen. Soo haest als wij daer gecomen waren ende hadden den os eens laten drincken, soo quam Herry met een beest aen, nam daer een partije coper op ende een partije op den onsen, doen gingh hij weder met ons totdat wij quamen aen de strant van de caap Vals, alwaer wij dien nacht bleven.

Den 21^{en} d^{o}

bennen 2 man van ons langhs de strant gegaen, dewelcke een jongen walvis vonden, die daer gestrant was; de Hottentoo's hebben die oock gevonden, daer sij terstont aenvingen om stukken van te

snijden; sij hielden dien dagh groote feest met het speck van den vis. Onse 2 man dan de strant langhs gaende, quamen aen een clip, sij sagen off daer geen mosselen en waren, bevonden daer een groote hoop te wesen; maer het en waren geen mosselen als bij ons fort sijn: sij hebben ettelijck meede gebrocht, die wij terstont coockten. Als sij nu gecoockt waren, souden wij die beginnen te eeten, bevonden daer soo veel korlkens in, dat wij die qualijck conden eten, meenden dat het perelkens waren; door die oorsaeck hebben wij daer ettelijcke bewaert, vorders en hebben wij dien dagh niet gevordert, als oock

den 22^{en},

maer bleven daer noch al stil leggen tot

den 23^{en} d^{o},

begonnen wij alsdoen vroegh te marseren; onsen cours namen wij Oost aen, totdat wij quamen aen de strant ende doen bennen wij de strant langhs gegaen, totdat wij sijn gecomen bij een soete revier, die van het geberghte aff quam; doen wij dese reviere een weynigh langs gegaen hadden, vonden wij een out crael, daer bleven wij dien dagh leggen.

Den 24^{en} d^{o}

sijn bij ons gecomen 8 vreemde Hottentoo's, die van Herry seer vriendelijck onthaelt wierden: want soo haest sij daer gecomen waren, heefft hij terstondt ider man 6 armringen gegeven, ende

den 25^{en} d^{o}

waren sij noch even besigh met smeden van armringen; dese Hottentoo's waren van de strantlopers, die lestleden de beesten aen het fort verreuylden. Blijvende hier noch bij ons

den 26^{en} ende 27^{en} d^{o},

sijn sij (de beesten al gepackt sijnde) smorgens van ons gescheyden ende namen met haer alle onse Hottentoo's, behalven 2 die ons de beesten holpen packen. Sij namen oock met haer 11 stucx beesten van Herry ende lietender bij Herry noch elff. Als sij nu vertrocken waren, begaven wij ons op de reys ende namen onsen cours Oost Zuyd Oost aen,

door een schone valey, totdat wij quamen onder het geberghte, daer het clipachtig was; daer hebben wij dien nacht onse residentie gehouden.

Den 28^{en} ende 29^{en} d^{o}

hebben wij niet connen marseren door het quaet weder.

Den 30^{en}

sijn wij den bergh opgemarseert; maer als wij ten halven op waeren, mosten wij het coper van onsen os affnemen ende dragen 't met alleman na boven toe. Daer gecomen sijnde, bevonden daer een schoon pleyn, daer men wel een regement soldaten soude in batalie hebben gestelt. Soo hebben wij het coper weder opgepakt ende togen doen op de reys, namen onsen cours Oost aen, totdat wij quamen door een schone valey; maer het worde doen soo mistachtigh, dat wij niet van sien en conden. Wij hadden doen onse cours Zuyd Zuyd Oost aen en behielden dien tot den avont, bevindende meede, dat hier een heel ongesonde lucht was; want als wij op d' aerde gingen sitten soo wierden wij soo stijff ende trilden, dat wij qualijck op conden comen, wetende niet off wij staen off vallen souden.

October anno 1655.

Den eersten dito

marseerden wij tusschen de clippen door, houdende onse vorige cours, totdat wij quamen aen een moeras, dat redelijck diep was. Dit moeras dan door gecomen sijnde, namen wij onsen cours Zuyen aen en gingen eenen bergh op, die seer hoogh was; desen bergh beneden gecomen sijnde, quamen wij in een schone valey; door dese valey gecomen sijnde, gingen wij eenen bergh op; beneden desen bergh liep een schone reviere, daer wij door gingen. Wij hadden die reys een Zuyd Zuyd Westen cours, totdat wij quamen ter plaetse, daer wij dien nacht onse resedentie hielden.

Den 2^{en} d^{o}

sijn daer 2 man van ons uytgegaen om

te sien off sij de strant conden vinden en weten te seggen hoe dat het daer gestelt was: want ons Herry seyde van groote dingen, hetwelck sij contrarie hebben bevonden, hebbende meer dan 3 mijlen gelopen, daer sij anders niet en hebben gevonden dan mager lant. Een weynigh verder gecomen sijnde, sagen sij 2 Hottentoo's; maer sij conden daer niet bij comen, gelovende dat het degene waren, die bij Herry hielden. Dan dese 2 man haren wegh houdende, quamen soo verde dat sij de strant in 't gesicht cregen, maar daer niet aen conden comen door oorsaeck dat het te laet op den dagh worden, ende het was naer haer vermoeden noch wel 2 mijlen gaens. Naer haer gesicht soo streckte de cust West Noort West ende Oost Zuyd Oost, tot soo verde als sij sien conden; daer scheen offer een bay in liep, dewelcke streckte Noord Noord Oost, en vorders niet conden sien, sijn sij weder naer ons toegecomen om te sien off de 2 Hottentoo's, die sij gesien hadden, d' onse waren, hetwelck sij alsoo hebben bevonden. Alsoo wij dan Herry soo langh gevolght hadden, dat onse victualie op was ende oock sagen dat wij hieromtrent geen beesten vernamen, als meede een heel ongesont lant was, als voren verhaelt is, soo sijn wij genootsaeckt geworden om weder na 't fort te keeren, hetwelck wij gesamentlijck hebben besloten dat wij des ander daeghs, wesende den

3^{en} October,

weder terugh souden keren ende het coper met ons nemen. Als wij nu smorgens ons selven gereet maekten, soo quam Herry bij ons en seyde waer wilt ghij henen met het coper, waerop onsen corporael antwoorde na de Caep; doen seyde hij: soo ghij dat doet, soo sult ghij geen beesten aen de Caep crijgen, ende ick en derve daer oock niet meer comen: want den Commandeur soude seer quaet tegens mijn sijn; ick en soude niet meer derven in sijn huys comen

eeten offte aen boort varen om Spaence wijn ende broot te halen; maer bij aldien ick het coper meede neem, gelijck de Capiteyn geseyt heeft, ende brengh een hopen beesten meede, soo sal den Capiteyn seggen, dat 's goet fatsoen, Herry compt hier en eet Hollantse kaes ende boter, ende drinckt Spaense wijn, ende ick sal u een huys laten maeken, ende morgen sullen wij aen boort varen, dan sult ghij Spaence wijn ende broot halen, ende bijaldien ghij het coper dan doch meê wilt nemen, daer is dan mijn mes, geefft dat de Cap^{n}, maer ghij sult dan den witten os hier laten, want de Capp^{n} heefft daer ander beesten voor aen de Caep. Wij dan beducht stonden, omdat hij ons het mes geven wilde, wisten niet wat wij doen souden, soo besloten wij dat wij hem het coper souden laten houden, door oorsaecke dat de heer geseyt hadde, doen wij uyt souden gaen, bijaldien dat wij van hem mosten scheyden ende hij het coper begeerde, het hem souden laten volgen. Doen sijn wij met goede vruntschap van hem gescheyden ende hebben onsen graeuwen os met ons terughgenomen ende dat met believen van hem, omdat hij die niet voort conde crijgen. Wij marseerden dan dien dagh terugh beneden den bergh, daer wij den 30^{en} Zeptember overgecomen waren. Doen gingh oock de slappigheyt van onse leden weder over, d' oorsaeck costen wij niet weten.

Den 4^{en} d^{o}

begaven ons vroegh op de reys ende marseerden doen reght toe over den hoeck van den bergh, die tusschen het groote bos ende het ronde bosken leyt. Onsen cours streckte West Noord West. Wij marseerden eerst door een schone valey, totdat het 2 uyren na de middagh was; doen quamen wij in de duynckes, marserende doen voort tot dat het avont was, ende bleven dien nacht in de duynckes rusten.

Den 5^{en} d^{o}

bennen wij uyt de duynckens gemar-

seert, totdat wij op de vlackte quamen; doen namen wij onsen cours West aen totdat wij op den wagenwegh quamen, die wij langhs marseerden tot aen onse fortresse.

Den 5^{en} October 1655.
was geteyckent:
WILLEM MULLER.
HENDRICK HENDRICX.
ARNOLT FOUSTEN.
JAN PIETERSZ. VAN BEMMEL.
JURGEN BITTELMAYER.
Dit (T) merck van JORIS JORISZ. VAN OLDENZEEL.
PAULUS DERCX.
Dit (A) merck van ADRIAEN THOMAS, geweldiger.
ende dit (B) merck van CHRISTIAEN JANSZ. VAN HOESEM.

6 October.

Fray warm sonneschijn weer, maer tegen den namiddagh ende des nachts al stijve Zuyd Zuyd Ooste winden.

7 ende 8^{en} d^{o}.

Idem, souden heden d' opgeboyde boot offte chaloup Peguyn na 't Robben-eylant volladen met cley offte leem, om een melckkelderken van steen aldaer meede te metselen, welcke steen met de chaloup Robbenjaght empassant daer menen te laten aensetten, als in d' aenstaende weecke na 't voornemen 'tselve affgesonden wordt, na de Saldanhabay, om weder de robbenvanghst aen te vangen ende beginnen.

9^{en} d^{o}.

Warm sonneschijn weer ende wint als voren, quam de gemelde boot van 't Robben-eylant wederom met tijdinge dat het met de schapen (in getal 136) heel wel stondt.

Sondagh den 10^{en} d^{o}.

Smorgens regenachtigh weer ende 't coeltjen van den Noord Westen.

11^{en} d^{o}.

Smorgens helder sonneschijn weer, de wint aen d' oversijde van de bay Zuyd Zuyd Oost, waer-

meede voorsz. boot wederom na 't Robben-eylant wierd gesonden met partije metselsteen, gemaeckte cosijns ende ander houtwercken, tot een kelderken als voorsz., neffens een timmerman ende metselaer, ende 'tselve beginnen te maecken.

Tegen den nacht begon 't van den Zuyd Zuyd Oosten al vrij hard te wayen, met valbuyen over den Tafelbergh, die den garst (jegenwoordigh staende te rijpen) dapper uytsloegh ende vernielden, sulcx dat het met de granen sal moeten worden ondernomen aen d' ander sijde van den Tafelbergh, daer men van die valwinden bevrijt ende lant genoegh is om ter culture te brengen, al waert voor duysent huysgesinnen.

12^{en} d^{o}.

Smorgens fray weer ende wint sachjes van den N. Westen.

Op dato hebben 3 moeye schapen gereuylt, van nieu volcq, die wat liberael betaelt ende wel getracteert wierden om te animeren tot wat meerder aenbrenginge, daer hope toe schenen te geven.

Tegen den avont retourneerden onse opgeboyde boot weder van 't Robben-eylant.

13^{en} d^{o}.

Smorgens goet weer ende wint Noord West met dicke betrokken lucht, ende alsoo 't luchjen wat na 't Suyden trock, is de opgeboyde boot met steen geladen, neffens oock de 3 gereuylde schapen, weder na 't Robben-eylant gesonden; edoch in zee comende ende de wint weder heel westelijck lopende, mitsgaders oock vrij beginnende op te steecken, was voorhaelde boot genootsaeckt (als niet cunnende daerdoor voorsz. eylant crijgen) wederom te keren, comende tegen den avondt voor 't fort wel te retourneren.

14^{en} d^{o}.

Smorgens doncker, dijsigh, regenachtigh weer met stilte tot des middaghs, begond 't op te claren ende te wayen uytten Zuyd Zuyd Oosten, waer mede de

gesegde boot met steen etc. noch na 't Robben-eylant voer.

Snachts woey 't vrij harder met bijsonder sware valbuijen over den Tafelbergh, tot groote schade aen den rijpenden garst ende erten etc.

Volle maen den 15^{en} d^{o}.

Smorgens schoon, stil, helder ende warm sonneschijn weer, is de gemelte boot noch voor den middagh van 't Robben-eylant wederom gecomen, met rapport dat noch wel 3 duysent steen ende meer leem tot het melckkelderken op d^{o} eylant nodigh was. Dewijle dan de boot boven 1200 steen niet laden can ende daeromme noch wel 3 mael over ende weder soude moeten varen, soo is goetgevonden 't robbejaghtjen met d^{o} steen en d' opgeboyde boot, met de cley geladen, na voorsz. eylant te senden om met een tocht gedaen te hebben, ende met eenen den adelborst Willem Harmansz. (al sijn leven met schapen omgegaen) met de vordre nodigheden versien derwaerts te stuyren, welcken volgende dan voorhaelde robbejaght ende boot noch voor den avont (als voren geladen) met een zuyelijck luchtjen na 't gemelde eylant vertrocken sijn, onder anderen oock meede nemende dese navolgende gereetschappen, als te weten:

2 melck emmertjes.
10 caes corffjes.
4 tobbekens.
2 houte kaes vaetjes.
1 graes hack, gemaekt van een sight.
2 hoyharcken.
2 vorcken.
1 misgreep.
1 melck jock met sijn haecken.
2 spaden.
2 schoppen.
2 kaven.

2 houwelen.
1 hant bijltjen.
8 boenders.
1 lap seyldoeck.
1 seve.
¼ gunees linnen.
wat fijn sout.
2 roomnappen.
Wat lebbe.

Eenige staecken om huysjes te maecken voor de jonge lammerkens.
Wat timmergereetschappen, als: een boor, 1 beytel, 1 hamer, 1 saegh ende 1 vijl etc.

16^{en} d^{o}.

's Morgens mistigh weer ende 't luchjen uytten zee meest van den N. Westen, waermeede voorhaelde onse 2 sloepen, Robbejaght ende Peguyn, wederom quamen, 't vorige goetjen ende behoorlijck ordre op alles aen gemelte eylant daer gelaten hebbende.

Op dato is den garst (15 May pass^{o} gesaeyt) affgesneden, hoewel deselve noch niet t' eenemael wel der degen rijp was, als dervende niet langer wachten, alsoo de rijpste van de valwinden des Taffelberghs t' eenemael d' airen affgeslagen ende daerdoor langer staende weder niet sonders affgecregen soude worden.

Sedert gister isser begonnen in den nieu gemaekten thuyn cool te planten, sijnde vorders al de ander thuynen lustigh vol allerhande vruchten, ende de spargies in 't wilt jegenwoordigh soo abondant door 't gansche lant, dat ons die neffens oock vaderlantse aertjes socken (hier aegeteelt) treffelijck tot dagelijcxe versnaperinge strecken, genoeghsaem in overvloet.

Sondagh den 17^{en} d^{o}.

's Morgens doncker grauwe lucht met mist ende Zuydoostelijcke coelte, welcke tegen den avont omliep na 't Weste, van waer 't vrij begond te wayen ende regenen.

18^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer ende wint westelijck. Tegen den middagh 't weer opclarende, begond 't vrij hart te wayen van den Z.Z. Oosten, geduyrende tot den

19^{en} d^{o}

's morgens, als wanneer 't aen d' oversijde van de bay noch al aenhield met helder claer sonneschijn weer ende tegen den middagh over de ganse bay wederom even hardt opstack.

Na den middagh cregen tijdinge, datter een galjot voor de bay was, 't welcke, mits de voorhaelde stijve Zuyd Zuyd Ooste winden, niet coste ter rheede comen, maer geraeckte noch aen d' oversijde van de bay omtrent 't vrack van Haerlem, daer 't ten ancker bleeft leggen om te wachten na een goede wint ende tot dese harde winden wat over sullen wesen, dat misschien morgen voregh wel sal succederen, achtervolgens 'tgene wij daervan dagelijcx ervaren.

Ondertusschen vonden oock goet 't robbejachtjen (gereet leggende om te gaen na de bay van Saldanha tot aenvangh van de robbevanghst) noch op te houden tot voorhaelde galjot ter rheede ende ons ter hant gecomen sal wesen 't schrijvens van onse heeren Meesters, off ons misschien daerbij yts mochte gesz. offte g' ordonneert sijn, dat ergens tot narightinge te passe mochte comen.

20^{en} d^{o}.

Fray bequaem weder ende 't luchjen variabel, meest uyt alle hoecken coelende, is voorhaelde galjot (daerop schipper Jan Jacobsz. van Amsterdam, ende sijnde 't Nachtglas) hier wel ter rheede gecomen, 10 Julij pass^{o} uyt Texel achterom geseylt, in compagnie van de schepen Amersfoort, Salmander ende Arnhem, onder 't commando van d' E. Commandeur Pieter Kemp, daer den 22^{en} der verleden maent op 32 graden 10 minuten zuyder breete door storm affgedwaelt was, sonder dat imant van allen ergens aen geweest noch

oock sonderlinge eenige siecken op de gemelte schepen hadden, welcke d' Almogende wijders salvo wil hier geleyden, sullende t' haerder verversinge genoegh in overvloet vinden, alsoo de thuynen overvloedigh vol vruchten staen ende nodigh dienen g'orboort te wesen.

Ondertusschen is tegen den avont oock affgedespecheert de chaloupen Robbejaght ende Peguyn na de bay van Saldanha met 23 man, om de robbenvanghst weder bij der hant te vatten.

21^{en} d^{o}.

's Morgens stil mistigh weer, waren voorhaelde chaloupen onder seyl gegaen, maer mosten mits de stilte in de mont van de bay weder ten ancker comen om te wachten na een goede wint, wesende versien ten behoeve van voorsz. 23 coppen ende tot de robbevanghst met de navolgende provisien ende gereetschappen:

700 ℔ broot in vaten.
1 vat vleys }voor 3 maenden.
1 d^{o} speck }voor 3 maenden.
1 d^{o} rijs, wegende 570 ℔.
20 stockvissen.
123 can aracq.
1 ancker brandewijn.
10 can oly }in een vaetjen.
15 d^{o} azijn }in een vaetjen.
wat sout.
55 ℔ taback à 60 Gl. 't cento.
25 ℔ verse boter.
20 ℔ suycker à .....
wat pruymen.
10 caarsen.
1 lantaren.
peper ende nooten.
1 stuck roockvleys.

25 ℔ cruyt ende wat lont.
2 hammen.
2 tongen.
2 kasen.
Cocq ende botteliers goet.
1 tinne schotel.
2 houte bacx.
1 schuymspaen.
1 tinne ende
4 houte tafelborden.
1 beecker.
2 blicke d^{os}.
1 flapcan.
1 mutsjen.
1 halffjen.
2 lockjes.
1 cocx ketel.
1 isere poth.
1 vlacke pan.
2 lampen.
seylgaren.
catoen.
½ schoverseyl ende sparren tot tenten.
cabelgaren.
spijckers.
12 schraepbancken.
18 d^{o} messen.
8 dosijn vilmessen à 8 stuyver 't stuck.
pinnen.
6 houte hamers.
200 kneppels.
1 traenketel.
2 d^{o} lepels.
1 d^{o} back.
1 slijpsteen.

4 sacken om pennen te dragen.
2 pudsen om uyt te drincken.
1 spoel emmer.
2 schoppen.
2 spaen.
2 picken.
ledige vaten, cleen ende groot.

Voor 't Robbe-jaghtjen noch appart:

½ ancker wijn.
1 tinne schotel.
1 tinne bordt.
1 blick mutsjen.
1 blick beeckertjen.
2 lockjes.
25 ℔ cruyt.
lont.
6 musquets.
2 tinne lepels.
1 groote thijn van 8 ℔ boter.
20 ℔ suycker.
wat pruymen.
1 back.
6 kaerszen.

Op den dagh de wint comende uytten Zuyd Westen, sijn voorhaelde chaloupen noch voortgeraeckt, met welcke wint 's middaghs oock opdonderden 't schip Aernhem (daerop schipper Mangus), halff namiddagh fray ter rheede comende met omtrent 60 siecken, daer ten eersten overvloedigh verversingh toe wierde na boort gesonden, sijnde noch maer 6 man op de reyse gestorven, ende gelijck 't galjot Nachtglas op den 22^{en} verleden meede door storm van den Commandeur Kemp affgeraeckt, welcke alle dagen (ongeluck buyten) meede staet te volgen, nevens oock d' E. Herpers

ende Frisius, per de schepen Salmander ende Westvrieslant.

22^{en} d^{o}.

's Morgens claer sonneschijn, edoch vrij windrigh weer van den Zuyd Zuyd Oosten.

23^{en} d^{o}.

Idem, ende is 't volcq altemalen weder na 't bos gesonden om eenige balcken ende plancken uyt te halen tot op het wagenpadt.

Sondagh den 24^{en} d^{o}.

's Morgens noch al hardt windrigh weer uytten Zuyd Zuyd Oosten, den ganschen dagh aenhoudende, waerdoor den predicant Abbima niet coste aen lant comen om te predicken.

25^{en} d^{o}.

's Morgens heel schoon weer, 't luchjen meest westelijck, waermeede onse Biscayse sloep van 't Robben-eylant wederom quam, met de metselaer ende timmerman, die daer 't melckkeldertjen gemaeckt hadden, maer brachten tijdinge dat het met het melcken van de schapen niet wel scheen te sullen willen gaen, vermits deselve gaer weynigh gaven ende de lammekens door 't affhouden van de moer schenen te verminderen in 't groeyen, waeromme wij de gemelde sloep ten eersten weder derwaerts sonden met onderstaande brieffken, geschr. aen Sybrant Rinckes ende Wilhem Harmansz. Hackert.

Dewijle uyt de rapporten van den constabel vernemen dat het melcken der schapen soo weynigh schijnt te beschieten ende de lammertjes door 't affhouden van de melck in haer groeyen oock seer souden vercort worden, aen welckers aenteelt wij ons voor d' E. Comp. vrij wat meer als aen de versnaperingh van de schapenkaesjes gelegen laten, soo sullen Ul. op den ontfangh deser datelijck het melcken weder schorten ende die altemalen de lammertjes selffs haeren moeren laten affsuygen om in haer groeyen niet beleth te worden. Edoch soo 't met gemenghde hollantse slagh wilde gaen, mooghtet wel proberen, maer in allen ge-

valle geen jonge lammeren in de waeghschael setten, alsoo d' aenteelt 't principaelste is.

Hier neffens gaen wat houtwercken tot verlengingh van de schapenstal, item weder voor een maent victualie, ende wat aengaet de schurffde schapen moet Ul. van d' andere affhouden ende ons die hier wederom senden, om te sien off men se gesont maken kan, soo sullen wij in 't reuylen daermeede op letten. Ende laet Christoffel Mulder met sijn goet per dese sloep meede opcomen, welcke, dewijl 't melcken niet gaen wil, daer wel can gemist ende hier gebruyckt worden.

Hiermeede Gode in genade bevolen.

In 't fort de Goede Hoope den 25 October 1655.

(onder stondt)
Ul. goede vrunt
(ende was geteyckent)
JAN VAN RIEBEECK.

's Namiddaghs den predicant van 't schip Aernhem aen lant gecomen, is door denselven hier in 't fort een predicatie gedaen, mitsgaders gedoopt 't kint van den opperbarbier met den name van Broer, sijnde jegenwoordigh stijff 3 weecken out.

26^{en} d^{o}.

's Morgens fray weer ende wint als voren, quam de gemelde biscayse sloep van 't Robben-eylant wederom met raport, dat voorsz. ordre soude werden achtervolght, mitsgaders de schurffde schapen daer wel wisten te genesen, sijnde 't getal jegenwoordigh 144 stucx ende waren veele met jongen, die alle dagen stonden te werpen etc.

's Avonts aen lant comende den schipper ende ondercoopman van 't schip Aernhem, g'accompagneert metten schipper van 't galjot Nachtglas, neffens alle derselver scheepstimmerluyden, ende ons aendienende

dat de boeghspriet van d^{o} schip op 2 plaetsen sodanigh gebroocken bevonden, dat se vreesde daermeede d' aenstaende reyse na Batavia niet wel souden cunnen doen etc., soo is bij den raadt deser fortresse, versterckt met de voorsz. opperhoofden, verstaen, op morgen vroegh de gemelte boeghspriet, in presentie van den Commandeur (daer toe aen boort te varen), eens wat nader te laten visiteren, niet alleen door de timmerluyden van 't verhaelde schip, maer oock door die van 't lant ende voorsz. galjot, welcke derhalven desen avont meede na boort varende, daer toe ordre gegeven sijn.

27^{en} d^{o}.

's Morgens goet weer ende wint als voren. Den Commandeur deser fortresse na 't schip Arnhem aen boordt gevaren sijnde, mitsgaders achtervolgende resolutie van gister avont de boeghspriet van voorhaelde schip wat nader hebbende laten visiteren, niet alleen van de scheepstimmerluyden maer oock door de schippers ende vordre scheepsoverigheyt des gemelten schips ende galjot Nachtglas, ende door deselve bevonden sijnde dat de gemelte boeghspriet met wangen ende woelen noch wel sodanigh sal cunnen worden versien, dat het tot Batavia soude cunnen uythouden, soo is bij den voorsz. Commandeur ende scheepsoverigheden, respective na rijpe deliberatie ende goet overlegh, vastgestelt ende besloten, deselve boeghspriet, in manieren als voren, met wangen behoorlijck te laten versien, om oock te minder spillinge van tijt te causeren, welcke door 't insetten van een nieuwe vrij soude staen te verlopen, ende daerdoor de reyse na India dapper geretardeert worden, mitsgaders ingevolge wel gefrustreert blijven om desen jare weder tot een retourschip na 't vaderlant te dienen, daer 't (wat vroegh op Batavia comende) apparent wel toe mochte worden g'employeert. Te meer, dewijle d' E.

Commandeur Kemp met 't schip Amersfoort, als oock de schepen Salmander ende Westvrieslant, tot heden noch niet opdonderende, wel vol siecken ende dierhalven genootsaeckt sullen wesen tot verversinge van deselve, hier noch een goede wijle te leggen.

Tegen den middagh compt hier ter rheede t' arriveren een Engels schip, soo altoos aen de vlaggens te vernemen sij, sijnde al vrij groot, alsoo drie vaertuygen had, maer is niemant van denselven desen dagh aen lant verschenen. Wat sulcx beduyt is ons onbekent, derhalven desen nacht wat nauwer wacht lieten houden selffs langhs de strant ende op de redout Duynhoop, bij de Soute-reviere leggende, omme offt misschien een Portugees onder Engelse vlaggen mochte wesen ende des 's nachts ons wilde overvallen, denselven 't landen, mogelijck sijnde, te beletten.

Welcke saecke dan wat nader ingesien, mitsgaders oock geleth op 't schrijven onser heeren Meesters dato 18 January pass^{o}, waerbij deselve haer Ed. ons adviseren, dat in 't voorjaer uyt Portugael na Goa stonde te vertrecken, 4 galjoenen, 2 kraken ende 2 pataches, met omtrent 3000 coppen, onder eenen nieuwen viseroy genaempt Francisco Baretto de Meneres, welcke 't Recifo de Pharnambuco heefft verovert, ende dat wij dierhalven souden maacken wat op hoede te wesen, om ons daer tegens te stellen in postuyre van deffentie, ende gemerckt wij hier aen 't fort vrij swack van volcq sijn, vermits 23 personen verleden hebben affgesonden na de bay van Saldanha tot de robbevanghst, dewelcke daer eerst opgevangen sijnde ende weder begonnen wordende op 't Dassen-eylant, gelijck anno pass^{o} haest noch 10 à 12 personen meer sullen moeten worden waergenomen, behalven noch 14 à 15 man tot de houtsagerye etc. in 't bos ende 3 op 't Robben-eylant leggende tot bewaringe van Comp^{s} schapen, ingevolge

wij alhier niet bastant sijn eenigen merckelijcken stoot van Europianen aff te slaen, soo is bij den Commandeur, versterckt met de crijghsofficieren deser fortresse (andren hem mancquerende), naer overlegh van allen 'twelcke ten meesten dienste van d' E. Comp^{e} ende behoudenisse deser plaetse, verstaen, 't guarnisoen alhier noch te verstercken met 20 coppen van de swackte uyt 't hier ter rheede leggende schip Aernhem; te meer dewijle voorhaelde Portugese schepen (na 't schrijven onser heeren Meesters uytgevaren wesende int voorjaer) nu alle dagen hier souden te verwachten wesen etc.

Wijders gesien 't versoeck van de schippers van 't schip Aernhem ende 't galjot Nachtglas, van dat deselve haer opperstuyrluyden tegen den anderen souden mogen verruijlen, soo is hun 'tselve toegestaan ende dierhalven goetgevonden sulcx door schrifftelijcke ordonnantie van den Commandeur voorsz. te laten geschieden.

28 d^{o}.

's Morgens fray, stil, warm weer als voren, sond voorhaelde Engels schip sijn boot om water ende schuyt na de Soute revier om te vissen, sonder dat sigh imant van d' opperhooffden aen 't fort offte bij den Commandeur quam verthonen, offte eenigh consent tot 't voorhaelde vraeghden, 't welcke echter evenwel stilswijgende vooreerst onbeleth hebben laten geschieden.

Uyt haer gemeen bootsvolcq, die om water quamen, verstonden dat het was 't schip de Lieffde, daerop stijff 60 man wel halff Nederlanders offte Duytsen, laest comende van de westcust, daer peper gehaelt ende onder wegen in de herwaerts reyse Mauritius aengedaen, mitsgaders aldaer 9 dagen aen de westsijde leggen verversen hadden, sonder aen Comp^{s} fortresse geweest offte eenige Nederlanders vernomen te hebben. Haren Cap^{n}, genaemt geweest Elias 's Gorden, was

neffens noch wel 40 personen overleden op Indrapoura ende in sijn plaetse gesuccedeert den schipper Robbert Tendel ende den coopman Tomas Nieuman, die noch niet aen lant quamen, sijnde maer 10 maenden uyt Engelant geweest, sulcx deselve apparent een corte staen te doen.

Op den middagh voorhaelde schipper ende coopman van 't Engels schip aen lant comende, verstonden wij 't vorige van haer, meede onder andren oock dat se op de Westcust hadden ontmoet 't jacht de Schelvis, comende met den Gouverneur van Zeylon, van wie sij souden verstaen hebben dat d' onse hadden genomen 3 Portugese rijcke schepen, maer op wat tijt off plaetse etc. wisten niet te seggen, eenelijck noch dat se veel gelt ende goet onder 't gemene volcq hadden gesien, sulcx oock te hopen is datter voor d' E. Comp^{e} meede wel wat sal gevallen wesen.

Voorhaelde opperhooffden sijn op haer versoeck met wat thuynvruchten voor haer gansche scheepvolcq tot verversinge versien, mitsgaders aen des Commandeurs tafel etc., soo wel getracteert dat se des avonts sonder veel op 't een ende 't ander te hebben cunnen speculeren, genoegh verheught weder na boort voeren.

Nieuwe maen den 29^{en} d^{o}.

Noch al mooy weer ende westelijcke wint als de vorige dagen; sonden na den middagh onse missive aen d' heeren Meesters den En gelsman noch aen boort, welcke met d' eerste goede wint voort wilde, ende belooffden deselve wel te bestellen etc.

30^{en} d^{o}.

Schoon weer ende wint ut supra, waerdoor den Engelsman noch belet bleeff t' seyl te gaen.

Den selven hadde veel onwilligh volcq, insonderheyt de duytsen die der op waren, welcke altemalen wel tot 30 à 40 toe souden hebben willen hier blijven, ende indien maer een weynigh hadden laten blijcken

dat het ons aengenaem ware geweest, souden haer altemalen te landewaert in versteecken hebben, maer nademael onse heeren Meesters niet gaerne met die natie in moeyten is, soo hebben wij 't daer niet op derven aenleggen, anders wasser cans geweest om door die middel den Engelsman soo verlegen te maecken, dat hij sijn schip niet soude hebben cunnen weghvoeren ende dierhalven genootsaeckt 'tselve met al de ladinge aen de Compagnie voor dollen te coop aen te bieden.

Sondagh ultimo d^{o}.

's Morgens doncker graeuwe lucht ende Noordweste coelte, tot beleth voor den Engelsman als boven, die tegen den middagh (wint Zuydoost lopende) noch wegh geraeckten.

November Anno 1655.

Primo dito.

Meest weer ende wint als gister ende vorige dagen.

2^{en} ende 3^{en} d^{o}.

Idem, ende sijn op dato d' opperhooffden van 't schip Aernhem affscheyt gegeven, omme met den eersten goeden wint hun reyse na Batavia te vervorderen, neffens onse brieven ende pampieren aen d' Ed. heeren Gouverneur Generael ende Raden van India.

Tegen den avont begondt vrij hardt te regenen, geduyrende meest den ganschen nacht met stilte.

4^{en}

's Morgens noch al regenachtigh weer, 't luchjen westelijck, waermede savonts hier wel ter rheede quam 't schip Salmander voor de camer Delft, daerop d' E. Herpers ende den schipper Claes Jansz. Walingh met den ondercoopman Anderies Bogaert ende predicant .....[1] Leenaertsz., hebbende hieromtrent de Caap langh van stilte gedreven, mitsgaders (wat

1) Niet ingevuld.

beneden vervallen sijnde) geweest in de baye de Saldanha ende Dassen-eylant, daer door aenwijsinge van onse robbevangers met vogels, eijeren ende groente, soo treffelijck ververscht sijn, dat al haer volcq (die veelal plat te cooy lagen) meest t' eenemael gesont geworden waren, mitsgaders oock becomen eenigh water, daer se maer 10 leggers noch van hadden. Echter niet genoeghsaem van 'tselve hun daer hebbende versien, ende ondertusschen fraye noorlijcke ende westelijcke luchtjes becomen, sijn daer meede vorders tot hier aengecomen, om hun voorts van water te versien na behoren. Waren anders weder soo fris geworden, dat het souden mogen laten doorstaen hebben, als leggende jegenwoordigh niet een meer te coy, om welcke reconvalisatie te meer te doen augmenteren, haer datelijck van lant meede overvloet van alle aert- ende thuynvruchten, mitsgaders oock een koebeest etc. na boordt gesonden wierd.

D' E. Herpers relaterende oock dat omtrent de bay Saldanha noch een ander schip had' gesien, gissende 'tselve te wesen Westvrieslant, al soo geen vlagh van boven had', maer een prince d^{o} van achter liet wayen.

5^{en} ende 6^{en} d^{o}.

Meest slappe westelijcke coelte ende mooy weer, tot beleth van Aernhems vertreck ende niet weynigh retardement in de kompste van d' heer Kemp ende andre schepen, die hier onder 't lant dapper van stilte swerven.

Tegen den avont 't luchjen comende van den Zuyd Zuyd Oosten, is voorsz. schip Arnhem t' seyl gegaen ende fray buyten geraeckt; d' Almogende verleene 'tselve een geluckige behouden reyse na Batavia.

Sondagh den 7^{en} d^{o}.

's Morgens fray weer ende variable coeltjens, tot tegen den avont begondt wat stijff te wayen uytten Zuyd Zuyd Oosten, waer meede hier in de bay quamen t' arriveren, een schip, hebbende

de vlagh van boven, ende dierhalven gissende te wesen 't schip Amersfoort met d' E. heer Commandeur Kemp, welcke, vermits de hart opsteeckende Zuyd Zuyd Ooste wint, ter rechter rheede niet coste comen, maer aen d' oversijde van de bay moste anckeren.

Ondertusschen nam d' E. Herpers (aen lant wesende) sijn affscheyt om p^{r} 't schip den Salmander met desen goeden wint (voor hem) t' seyl te gaen na Batavia, maer alsoo de wint, gelijck verhaelt, soo hardt opstack (met swaren regen) dat haer 2 boots (vol water ende verversinge voor de reys geladen) niet costen aen boort comen, is den selven daer door noch geretardeert gebleven.

8^{en} d^{o}.

's Morgens noch al even harde Zuyd Zuyd Ooste winden met betrocken lucht, maer deselve haest ophoudende sonden wij onse Biscayse sloep na voorsz. schip Amersfoort met wat verversinge ende principalijck oock om te vernemen off haer eenige hulpe nodigh was; welcke sloep onder wege ontmoeteden d' E. Commandeur Kemp in sijn schuytjen herwaerts comende ende overtredende in onse gemelte sloep quam daermede voor den middagh noch aen lant, verhalende dat vrij vol siecken ende gebreckigh van water was. Des ten eersten noch 10 à 12 sacken vol cool ende ander groen moes, salade etc. na boort gesonden wierd.

Ondertusschen is den Salmander met een zuyelijck luchtjen t' zeyl gegaen ende noch fray buyten geraeckt; d' Almogende geve 'tselve behouden varen mach.

9^{en} d^{o}.

's Morgens stil, warm, sonneschijn weer, waerdoor 't schip Amersfoort van d' oversijde noch niet coste herwaerts ter rhede comen, sijnde daerop, beneffens d' E. heer Kemp voornoemt, schipper Hendrick Grotenhuys ende ondercoopman Sybrant Fries mitsgaders een predicant Josias Spiljardus.

's Middaghs quam hier noch een ander schip voor de bay, cunnende, vermits d' opsteeckende Zuyd Zuyd

Ooste wint, niet ter rechter rheede, maer even voor de mont van de bay ten ancker comen, ende liet een Rotterdamse vlagh wayen, sulcx wij gisten 'tselve te wesen 't schip genaempt 't Sloth van Honingen.

10^{en} d^{o}.

's Morgens meest weer ende wint als gister van den Noordwesten, is voorsz. Rotterdams schip neffens ook Amersfoort, met corten ter rechter rheede, Gode loff, wel g' arriveert, wesende d^{o} Honingen uyt Goeree geseylt den 20^{en} Julij passado, nergens aengeweest ende maer een man op de reyse verloren hebbende, edoch 't scheurbuyck onder 't volcq al eenighsints beginnende, des t' haerder refrissinge datelijck verversinge aen boordt gesonden wierd.

11^{en} d^{o}.

's Morgens stil, warm, sonneschijn weer. Lieten drie schapen van 't Robben-eylant halen voor de schepen, waermeede tijdinge cregen dat het op 't eylant met de schapen noch heel wel stont.

12^{en} d^{o}.

's Morgens betogen lucht ende westelijcke coelte, als de vorige dagen.

Heden door d' E. heer Commandeur Pieter Kemp aen 't schip Amersfoort ontboden sijnde den schipper Daem Pietersz. Lely, neffens den oppertimmerman van 't schip 't Sloth van Honingen ende tot versterckinge sijnes raadts oock den Commandeur van 't fort de Goede Hoope, mitsgaders in ende voor deselve geproponeert;

Eerstelijck d' ongemaniertheyt des voorhaelden schips Amersfoort, met 't welcke qualijck op 7 à 8 streecken can cours gehouden worden.

Ende ten anderen de swackheyt van de boeghspriet, die ontrent de benedenste woelingen een groote crack heefft gecregen.

Ende daerop in rade geroepen wesende voorhaelde ende oock des Commandeurs opper-scheepstimmerluyden, mitsgaders door deselve g' adviseert, dattet aen

't roer apparent wel soude te helpen wesen met een schegge ende 'tselve wat breeder, mitsgaders oock een geut daeronder in te maacken, soo is na wel genomen deliberatie, ten aensien van de gewightigheyt der saecke, goetgevonden, gemelte roer te laten lighten, omme alsdan, na noch vorder visie, 'tselve sulcx te laten door beyde de gemelte timmerluyden verhelpen, als ten besten noch vorder sal g'oordeelt worden te vereysschen.

Wijders door de schippers van de gemelte schepen oock ter degen hebbende laten visiteren de boeghspriet, ende bevonden, dat deselve meede hoogh nodigh dient verholpen, soo is oock geresolveert die sodanigh met wangen etc. te versien, dat bastant sal mogen wesen om sonder omkijcken noch langh te mogen varen; tot welck een ende ander door gedachte sijn E. de behoorlijcke ordre is gestelt, ten eynde 'tselve oock, sonder verleth van 't water halen ende ander nodigh werck, sal mogen gevordert worden ende voortgaen.

Ende alsoo staande dese vergaderinge bij den Commandeur van 't fort de Goede Hoope wort gecommuniceert seeckere missive van de heeren bewinthebberen uytte vergaderinge van de 17^{en}, in dato 6 October 1654 aen hem geschr., waerbij deselve onder andren die van voorsz. fort ordonneren, bij goede occassie ende mits hebbende bequaem vaertuygh, te ontdecken d' eylanden van Tristao da Cunha, omme te ondersoecken wat aldaer te doen soude mogen wesen, principalijck ten reguarde van bequame havens, water ende gelegentheyt tot verversinge etc.

Soo is, dewijle na examinatie 't hier sijnde galjot Nachtglas, volgens advys van d' opperhooffden desselffs, daertoe wort g'acht bequaem te wesen, na overlegh van saecken ende genomen deliberatie meede goetgevonden, dito galjot daertoe t' employeren, ende

ten dien eynde met den aldereersten vaerdigh te laten maacken, omme in dese somertijt 'tselve noch te mogen laten uytrechten, ten eynde haer opgemelte Ed. daervan met d' aenstaende retourvlote mochten becomen behoorlijck ende seecker advys van d' ondervindinge; geconsidereert oock, dat 'tselve na d' ordre van de heeren meesters met geen minder oncosten als nu per dit galjot can gedaen worden, te meer dewijle 't hier vooreerst daertoe oock can worden gemist.

Volle maen den 13^{en} d^{o}.

Goet weer ende westelijcke wint als voren, welcke tegen den avont uytten Z. Westen wat hardt deurcoelde, met betrocken lucht ende drijvende wolcken, item oock wat regen.

Sondagh den 14^{en} d^{o}.

's Morgens noch al weer ende wint als voren meest van den Z. Westen.

15^{en} d^{o}.

's Morgens Noord Weste wint, redelijck deurcoelende met vrij wat regen.

16^{en} d^{o}.

Regenachtigh weer ende wint als voren; maer op den dagh droogh wordende, sijn d' E. Commandeurs Pieter Kemp ende Riebeeck te samen eens na 't bos gereden.

Comende tusschen wijle, soo als deselve 's namiddaghs weder thuys waren gecomen, hier wel ter rheede 't schip Westvrieslant, daerop d' E. Frisius ende schipper Pieter Cornelisz. Puyt, met den predicant Johannis Amsingh ende ondercoopman Isaack Welsingh, welcke gelijck de vorige schepen hieromtrent oock veel stilte gehadt ende de bay Saldanha aengeweest waren, mitsgaders aldaer tamelijcke verversinge van groente etc. becomen, sulcx maer met 2 à 3 siecken hier quamen, edoch eenige 't scheurbuyck noch wat onder de leden, ende maer 5 man op de reyse verloren hebbende; uyt 't Vlie geseylt den 10^{en} Juny met 290 coppen, in compagnie ende onder de vlagh van d' E. heer Kemp.

Tegen den avont retourneert hier uyt de bay Sal-

danha oock wel ter rheede de chaloup Robbejaght, met stijff 300 vellen, hebbende in de Saldanhabay geen meer cunnen becomen, sulcx hem den adsistent Jan Woutersz. met sijn volcq hadde laten setten op 't Dassen-eylant, om die vanghst daer weder als anno pass^{o} met ijver bij der hant te vatten, gelijck bij onderstaende brieffken aen de Commandeur geschr. can b'ooght worden.

> Copie brieffken geschr. door den adsistent Jan Woutersz. aen den Commandeur Jan van Riebeeck.

Op den 22^{en} deser sijn wij (God loff) met beyde sloupen Robbejaght ende Peguyn, in de bay Saldanha op de scheepsreede wel g'arriveert, ende sonden op dato noch partye van onse gereetschappen aen lant om onse tent te maacken, waertoe den opperstuyrman Tymon Egbertsz., tot dienst van d' E. Compagnie, de behulpende hant aen ons heefft geboden.

Ende op den 25^{en} October begonden wij, nadat alles in ordre gestelt was, de robbevanghst in 't werck te stellen, doch hebben niet veel voordeel (tot mijn groot leetwesen) voor de Compagnie cunnen uytwercken, doordien de robben, gelijck alsser wel een goet deel sijn, maer te dicht aen 't water op de barre clippen leggen, alsmeede groot pryckel van de sloep de Peguyn om te vergaen aen voornoemde clippen en rudsen, - Soo ist, dat wij met den Opperstuyrman voormelt samen hebben goetgevonden, ten meesten dienste van onse heeren Meesters, weder op te breecken, ende met mijn bijhebbende volcq na 't Dassen-eylant te vertrecken, alsoo onse provisien soo doende hart gemindert sijn; U.E. can wel b'oogen uyt de nevensgaende rolletjen, wat wij van node hebben, ende willen hopen (met Godts hulpe) dat aen 't Dassen-eylant een goet deel vellen sullen opsamelen.

In den avontstont, doen wij omtrent 3 uyren geseth gelegen hadden, quam (Godt loff) hier in de bay uyt 't Patria wel ten ancker 't schip den Salmander, voor de camer Delfft, waerop was den E. Herpers ende vertrock op primo November. Alsdoen quam 2 uyren na sonondergangh oock bij ons uyt 't vaderlant in voornoemde bay wel ter rheede 't schip Westvrieslant, voor de camer Hoorn, op sijnde d' heer Frisius, dewelcke op den 15^{en} deser met ons is uytgelopen. D' Almachtigen geefft dat se behouden aen de Caap mogen geraeckt sijn, alsoo al wat siecke op hadden, waertoe haer somwijl wat groente ende eyeren aen boort brachten.

Hiernevens gaat onse lijste van uytdelinge met de restanten ende een attestatie van 'tgeen wij van onse provisien hebben te cort bevonden, met 300 stucx vellen.

Hiermeede

Wenschen U.E. ende gansche familie in de bewaringe Godes, die U.E. ende ons gesamentlijck sijn zegen wil geven aen ziel ende lichaem. Amen.

(onder stondt)
U.E. onderdanige en dienstschuldige dienaer, (was geteyckent)
JAN WOUTERSZ.

In de loots St. Elisabeth op 't Dassen-eylant den 15^{en} November 1655.

17^{en} d^{o}.

's Morgens Noord Weste coelte ende veel regen tot des namiddaghs, wierd 't droogh weer ende quam 't luchjen uytten Zuyt Zuyt Oosten, waermeede 't Robbejachtjen stuyrden na 't Robben-eylant

om 8 schapen te halen voor de schepen. Ende is op dato oock affscheyt gegeven 't schip 't Sloth van Honingen, om sijn reyse na Batavia te vervorderen, hier latende 4 inpotenten.

18^{en} d^{o}.

's Morgens claer weer ende 't luchjen van den Zuyd Zuyd Oosten, is 't Sloth van Honingen met dese goede wint noch van de voormiddagh onder seyl gegaen ende fray t' zee geraeckt; d' Almogende verlene hem behouden reyse.

Tegen den avont cregen van ons bosvolcq tijdinge, datter wel 4 negrijen Hottentoos met veel vee achter den Tafelbergh, omtrent 1 à 1½ mijl van hier, op dieverse plaetsen haer legger hadden nedergeslagen.

19^{en} d^{o}.

Weer ende wint als gister. Hebben sergeant met eenige soldaten eens na voorsz. Hottentoos uytgesonden, om te sien wat volcq het was ende offer oock meede sal te handelen wesen etc., mitsgaders waer ende hoe se lagen. Welcke wederom comende rapporteerden als 't bosvolcq gister hadden gedaen, mitsgaders oock, dat hem de gemelte Hottentoos hadden te verstaen gegeven, datter morgen off overmorgen noch vrij meer volcq uyt 't lant aencomen souden met vee, dat se seyden aen ons wat aff wilden verhandelen. Ondertusschen sijn de Caepmans met hun vee meede hier verschenen, welcke haer tusschen 't fort ende de gemelte inwoonders gelegert ende versocht hadden onder onse hoede te mogen schuylen, doch is haer g'antwoort, dat se sullen moeten blijven soo verde van onse besettinge, dat sij de weyden voor ons vee niet door 't hare laten opeten etc.

Tegen den avont heefft d' E. heer Commandeur Pieter Kemp sijn affscheyt genomen, omme morgen vroegh metten eersten goeden wint, die Godt sal gelieven te verleenen, t' seyl te gaen, ten dien eynde aen boort varende, g'accompagneert met den Comman-

deur Riebeeck ende d' E. Frisius etc., ende hier aen lant latende over de 30 impotenten.

20^{en} d^{o}.

's Morgens stil, helder, droogh ende warm sonneschijn weer, waerdoor d' E. heer Kemp noch beleth bleeff te vertrecken, alsoo 't op den namiddagh oock vrij coelde uytten N. Westen.

Sondagh den 21^{en} d^{o}.

's Morgens dysige, betrocken lucht ende 't windeken van den N. Westen, tot 's namiddaghs begondt vrij wat te coelen uytten Zuyt Zuyt Oosten, waermeede d' E. heer Kemp per 't schip Amersfoort onder seyl gingh ende fray buyten raeckten; d' Almogende wil hem behouden tot Batavia geleyden.

Desen morgen is een predicatie in 't fort gedaen door d^{o} Joannes Amsingh, predicant op Westvrieslant.

22^{en} d^{o}.

's Morgens stil, claer weer. Ende is op dato gedespescheert 't galjot Nachtglas na d' eylanden van Tristan da Cunha, met ordre, omme, na den last van onse heeren Meesters, eens te ondersoecken wat havenen, bayen etc. aldaer bequaem gevonden mochten worden voor schepen aen te doen, alsmeede wat gronden tot culture ende wes meer ten dienste ende voordeel voor d' E. Compagnie op te soecken sij, als breeder per instructie d' opperhooffden des voorsz. galjots ter hant gestelt.

's Namiddaghs brengen ons 't bosvolcq tijdinge, datter machtige partye inwoonders noch gecomen waren met veel vee, van dewelcke wij sedert eergister hier aen 't fort over de 50 schapen hebben gehandelt; willen hopen dat het vorder wel gaen sal, waeromme oock tot te meerder aenlockinge al wat liberael vallen ende deselve vrij wel tracteren; echter niettemin oock goede ende meerder wacht houden, vermits 't getal van d' inwoonders heel groot is.

Wat voor den avont, 't luchjen comende uytten Zuyt Zuyt Oosten, is voorhaelde galjot Nachtglas, ten eynde

gemelt, onder seyl gegaen; d' Almogende geve 'tselve goet succes ende behouden reyse.

De wiltschutten wisten ons te seggen, dat hier om ende bij wel duysent huysen gemaeckt waren, ende 't lant soo vol vee als gras op 't velt, van dewelcke sij gister waren wegh gejaeght geweest, ende alsoo ten dien eynde eenige met hasegayen op haer waren aencomen lopen, hadden sij met hun roers los geschoten d' inwoonders over 't hoofft, die daer door plat op d' aerden gevallen wesende, sijn de voorsz. wiltschutten ondertusschen over de reviere aen dese sijde ende soo wegh geraeckt; na 't scheen souden sij niet begeren, dat door onse wiltschutten 't gevogelte (dat nu fray uytgebroyt ende veel jongh is) geschoten wierd', om door haer selffs te mogen gecregen worden.

23^{en} d^{o}.

's Morgens stil, helder sonneschijn weer, quamen 2 Hottentoos, die wat duyts conden ende dagelijcx hout voor de cocx halen, waerschouwen, dat men de wiltschutten niet meer souden laten die wegh uytgaen, daer de Saldanhars in groote menighte lagen, alsoo geseyt hadden hun te willen doot slaen, omdat sij gister geschoten ende eenige van haer beesten geraeckt hadden. Dewelcke daerover aengesproocken sijnde, seyde dat se over haer hoofft in de lucht geschoten ende geen vee cunnen raecken hebben. Echter wierd' ordre gestelt, dat deselve andre wegen souden uytgaen, om in plaetse van gans ende eenden, patrijsen, dassen ende ander wilt te schieten. Maer alsoo d' inwoonders alomme lopen ende draven, sal der weynigh te becomen sijn, ende in plaetse van dien moeten worden gebruyckt van de reuylende schapen voor de tafel, tot tractement der scheepsopperhooffden, die wij anders liever spaerden om 't Robben-eylant vol te crijgen, ten eynde men te eerder mochte uyt die aenteelt onbecommert bestaen, sonder dat men

langer meer souden behoeven te wachten ende vasten op den handel ende toevoer van dese natie, om welck doel te schieten deselve oock al te liberaelder werden getracteert ende hun vee vrij duyr betaelt, ten eynde deselve te meer souden mogen worden g'animeert ende aengelockt.

Heden sijnder van d'inwoonders geruylt seven stucx jongh ende oude schapen.

Tegen den avont 't luchjen comende van den Zuyt Zuyt Oosten, is 't Robbejachtjen gesonden na 't Robben- ende Dassen-eylant, met 63 stucx gehandelde schapen, om bij d' andere op 't Robben-eylant te setten, ende beneffens een brieffken oock eenige provisie te brengen voor de robbevangers op 't Dassen-eylant, als breder per instructie, die van voorsz. Robbejachtjen ter hant gestelt.

24^{en} d^{o}.

's Morgens stil, doncker, mistigh weer, 't welcke noch voor den middagh opclarende met een Westelijck labber windeken, is den Commandeur Riebeeck met d' E. Frisius (gehoort hebbende van de menighte inwoonders ende bestiael hier omtrent) eens te paart met eenige g'armeerde soldaten uytgegaan, omme daervan selffs oculaire inspectie te nemen. Ende comende omtrent even verbij de redout Duynhoop, bevonden 't overal soo vol schapen ende koebeesten tot bij 't bos, stijff 3 mijlen van hier, daer ons volcq leyt ende wel ½ mijl breet, dat de wegh qualijck was te passeren ende geduyrigh 't vee door de Hottentoos voor ons moste op sij aff gedreven worden, scheen anders onmogelijck om door te comen, ende niet alleen de stucx, maer selffs de troupen vee ontelbaer, insgelijcx oock de menschen, daer wij in een ommesien, door hare nieusgierigheyt om ons te sien, soo van omringht waren, als op de paerden qualijck was te oversien, gissende 't getal, soo jongh als out,

wel tusschen de 5 à 6 duysent menschen, ende de nedergeslagen huysen omtrent 4 à 5 hondert stucx, vrij groot ende in ronde circkels (daer se haer vee 's nachts bewaren) dicht aen den anderen leggende, die in een halff uyr qualijck souden wesen rontom te gaen. Schijnende een formeel legger te wesen, daer de Caepmans met haer huysen ende vee meede bij lagen, item oock seecker troup, waervan de cap^{n} savonts te voren, eer onse beesten gestolen wierden, noch bij 't fort was geweest, mitsgaders bij ons wel gemerckt, dat met de Caepmans g'allieert sijn, ende aen 't gestolen vee oock deel gehadt hebben. Waeromme t' avondt off morgen, verstaen wordende tot revengie ende guarandt, onse ooghmerck is omme dien troulosen troup met de Caepmans meede aen te tasten, alsoo machtigh rijck van vee ende, gelijck de Caepmans, altijt gansch ongenegen bevonden sijn tot handel, ende bij ons gevreest wort sij de principaelste oorsaecken sijn, dat 't ander volcq met soo weynigh vee affcompt, als wesende desen dagh niet meer als 2 oude schapen met haer jongen gereuylt, mitsgaders oock bevonden, dat se ons gaerne met coper ende taback onder haer troupen hadden om daer met hun te handelen, 'twelcke om verscheyden redenen ende swarigheden (achtervolgens reede bevonden preuve) ongeraden sij, maer nodigh deselve aen 't fort onder onse eygen bescherminge gelockt, daer doch onbeschroomt mogen comen, ende dewijl sij soo weynigh aenbrengen is onse beduchtinge dat se d' onse, om 't coper ende taback, bij haer hebbende souden soecken te overvallen.

Eenige nieuwe Hottentoos gingen met ons meede aen 't fort, die met een aracqjen, broot ende taback etc. vrundelijck ende wel getracteert wierden, mitsgaders versocht, dat sij wat vee souden affbrengen, haer

tonende dieverse partijen coper ende taback, 'twelck sij derhalven schenen te beloven; 't succes sal den tijt openbaren.

Tegen den avont heefft d' E. Frisius affscheyt genomen om per 't schip Westvrieslant met d' eerste goede wint sijn reyse na Batavia te vervolgen, met gesonde luyden, sonder een man sieckelijck hier te laten, maer noch eenige gereconvaliseerde meede neemende van de vorige vertrocken schepen, waervan der noch wel omtrent 50 impotent int sieckenhuys leggen, edoch met apparentie om per de naeste schepen wel bequaem te wesen om meede te volgen.

25^{en} d^{o}.

's Morgens helder schoon weer als voren ende 't luchjen van den Zuyt Zuyt Oosten, waermeede 't schip Westvrieslant ten eynde voormelt onder seyl gingh ende fray t' see raeckten; d' Almogende verleene hun behouden reyse.

Heden sijn van d' inwoonders gereuylt 8 schapen ende 3 koebeesten, ende souden wel meer becomen hebben, ingevalle de Caepmans daer niet waren bij geweest, dewelcke haer houdende als maeckelaers, d'andre telckens van hun coper ende tabacq goet deel affnemen, quansuys voor cortagie, ende dat met sulcke onfatsoenlijckheyt ende force, dat het de Saldanhamans groote onlust causeert ende genoeghsaem affkeerigh maeckt.

26^{en} d^{o}.

's Morgens hard, windrigh weer uytten Zuyt Zuyt Oosten met clare sonneschijn ende drooghte.

Heden sijn gereuylt 15 stucx jongh ende oude schapen met 1 koebeest.

Nieuwe maan den 27^{en} d^{o}.

Helder weer ende wint als gister. 's Namiddaghs wierd den sergeant ende eenigh volcq met hem uytgesonden, omme te sien ende tellen hoe veel huysen datter van de Hottentoos noch wel hier omtrent lagen, mitsgaders te vernemen

off deselve daer liever off beter souden genegen wesen te handelen als hier aen 't fort.

Wederom comende rapporteerden, dat bij de Soete Revier getelt hadden net 200 huysen, vrij groot ende niet bevonden, dat eenige graegheyt tot handel hadden, leggende Caepman ende den swarten capiteyns leger (welcke als voorsz. oock bij 't roven van Compagnies beesten geweest was) midden onder allen, bij haer hebbende machtigh veel vee, behalven noch omtrent 40 à 50 huysen, 2 mijlen verder beneden 't bos leggende. Echter sijn van dage niet meer als 8 schapen gereuylt ende geen koebeesten altoos, niet jegenstaende hoewel daervoor geboden ende wat goet tractement de gemelte inwoonders aengedaen wierd.

Sondagh den 28^{en} d^{o}.

's Morgens doncker graeuwe lucht ende wint Noort West, waerop swaren regen volghde, ende even na den middagh met dien goeden wint van 't Dassen-eylant retourneerden de groote ende cleyne chaloupen Robbenjaght ende Peguyn, ingeladen hebbende 520 à 30 stucx robbevellen met 2 verckens ende ½ aem d^{o} traen, sonder schrijvens van den adsistent Jan Woutersz., vermits door de gemelde harde wint desen morgen (doen van daer scheyden) met 't bootjen niet hadden cunnen aen lant comen, maer brachten mondelinge tijdinge, dat de robben noch weynigh opquamen, vermits noch niet gejongt hadden, soo anno pass^{o} oock geremarcqueert is, waervan metter tijt meer ende beter ervarentheyt sal becomen worden, om staet op te mogen maecken.

Heden sijn gereuylt maer 5 schapen.

29^{en} d^{o}.

's Morgens noch al wat regenachtigh weer ende Noord Weste wint uytter zee, den ganschen dagh aenhoudende.

Op dato hebben gereuylt 13 schoone koebeesten ende 7 schaepjes. Cregen oock tijdinge, dat Herry op co-

mende wege was met beesten ende schapen, voor d' E. Compagnie in 't lant gereuylt, daer hij binnen 8 à 10 dagen meede stonde aen 't fort te verschijnen neffens veel andre inwoonders ende haer vee, om aen ons oock te verhandelen; 't succes sal den tijt leren.

Ultimo d°.

Weer ende wint Noort West als gister, edoch sonder regen. Hebben heden gereuylt 16 oud ende jonge koebeesten met 20 d° schapen, ende quamen eenige Hottentoos van Herry om wat taback voor hem versoecken, ten dien eynde meede brengende een mes met een coperen hecht, tot teycken dattet van hem quam, gelijck 'tselve bij ons bekent sijnde, hem daerop wat taback toegesonden is. Soude in korte dagen selffs met veel gehandelt bestiael voor d' E. Compagnie hier wesen.

Door ons aen voornoemde Herry's volcq eens gevraeght wesende na seecker Madagascarse slaeff, al overlangh bij ons gemist ende bij Herry beloofft ons wederom te beschicken, genaempt Anthony, wisten te seggen, dat van 't wilt gediert verscheurt was, edoch menen wij dat van de Caepmans vermoort is.

December Anno 1655.

Primo December.

Weer ende wint van den Noord Westen als voren.

Alsoo wij uyt eenige Hottentoos verstaen hadden ende gewesen waren, dat deselve in offte omtrent de bay Falsa hadden gesien 2 schepen, sonder ons te cunnen beduyden off se daer g'anckert lagen offte seylende waren geweest, soo sijn desen morgen drie flucxe soldaten na gemelte baye uytgesonden met ordre soo se niets in die bay vernamen, dan voorts in 't herwaerts keren buyten langhs de zeecant souden omgaen, omme met eenen oock het Houtbayken te be-

sightigen ende te sien off hun daer off ergens in zee oock yts mochte openbaren etc.

Desen dagh sijn gereuylt 9 koebeesten ende acht jongh ende oude schapen.

't Begond tegen den avont dapper te regenen, 'twelck den ganschen nacht ende

den 2^{en} d^{o}

's morgens oock noch al aenhield met redelijcke stijve N. Weste winden, ende sijn heden gehandelt een koebeest ende twaelff schapen.

3^{en}.

Idem veel regen ende N. Weste winden, vrij stijff deurcoelende, tot verwonderinge om dees tijd van 't jaar.

De Hottentoos waren van dage met al haer vee dight onder 't fort comen weyden, 't lant tot boven tegen 't geberghte soo vol sijnde tusschen de Soute Revier ende hier, dat het grielde van koebeesten ende schapen, na gissinge wel over de 20 M stucx vee. Echter coste heden van al die groote menighte niet meer gereuylt worden als 3 jongh ende oude koeyen met 7 stucx d^{o} schapen, nietjegenstaende hoe veele daer voor geboden ende wat goede tractementen den inwoonders gedaen wort.

Wij derhalven vragende eenen Hottento, bij ons genaempt Claes Das (die wat Duyts heeff leeren spreecken ende in Herry's plaetse, staende sijn absentie, de tolcqx diensten waerneempt) wat het beduyde, dat dese inwoonders soo weynigh vee te coop brachten, daer se nochtans soo begerigh na 't coper ende insonderheyt seer graegh op den taback waren, - gaff in antwoorde te verstaen, dat dese luyden niet gaerne van hun vee scheyden, maer over eenige weynige dagen stonde Herry aff te comen met ander volcq ende noch meer vee, daer wij ons genoegen wel van souden becomen, beneffens 'tgene Herry reede voor d' E. Compagnie gehandelt bij hem heefft ende meede op co-

mende wege herwaerts aen is; dese souden soo haest het mooy weer wierd weder vertrecken, omdat Herry met ander volcq aenquam, diese derhalven de weyden hier omtrent souden inruymen.

Voorsz. Claes Das wijders vragende, waerom dese luyden voor d'andere wijcken souden, antwoorde omdat Herry daer mede quam, diese sien dat bij ons aengetrocken wort ende daerom hem niet gaerne souden verstoren, maer alle accommodatie soecken aen te doen, om oock ons sijnenthalven niet op den hals te halen.

Hem wijders gevraeght, offte andere, die met Herry quamen, oock dese hare vijanden waren, antwoorde: neen, maer somtijts wel questie onder haer rese, ende dat se dan malcanderen 't vee affnamen ende dootsloegen, doch maeckten telckens haest weder pays.

't Is oock wel te speuren, datter altemeth een lustigh campjen moet omgaen aen de vreeselijcke litteykens ende wonden, daer hunne naeckte lichamen meest altemalen vol van sijn; item meede dewijl de Caepmans somtijts weynigh ende altemets weder veel bestiael hebben, dat se seggen haer ontroofft ende bij haer weder van andere genomen wort.

's Middaghs sijn voorsz. 3 soldaten weder thuys gecomen, maer rapport dat nergens schepen off its vernomen hadden.

4^{en} d^{o}.

Noch al regenachtigh weer ende de wint meest West Zuyd West, treckende meer ende meer na 't Zuyden.

Op dato hebben een voortreffelijcken dagh gehadt in den handel van bestiael, sijnde wel 52 stucx oude ende jonge koebeesten, nevens 21 stucx d^{o} schapen gereuylt van eenige andere inwoonders, jonghst aengecomen, welcke belooffden morgen meer te brengen. Indien deselve weder met soo veele comen, sal ons

plaetcoper t' eenemael opraecken; edoch mogen hopen datter het draetcoper, daer se soo veel niet van houden, dan bij mancquement noch sullen cunnen aenpraten.

Onsen 2^{en} tolcq, Claes Das, wiste oock te seggen, dat de gemelde inwoonders geseyt hadden met soo veel beesten te willen aencomen ende te coop brengen, dat al ons coper soude opraecken, om dan te haerder vermaeck den Commandeur eens uyt te jouwen; waertoe sij (aengaende 't plaetcoper) niet langh werck hebben ende nochtans te wenschen ware; maer off de mare soo goet sal wesen leert den tijt; doch is te hopen.

Sondagh den 5^{en} d^{o}.

Noch al even ongestuymigh, nat, regenachtigh weer ende wint westelijck, meest als de vorige dagen. Echter quamen de inwoonders al weder met duysenden koebeesten ende schapen omtrent des Comp^{s} fortresse weyden, voor dewelcke ons crael mosten sluyten off souden der met menighte van selffs ingelopen hebben, sulcx wij genootsaeckt waren haer te vermanen deselve wat van 't fort aff te drijven, gelijck se oock deden ende aen ons verhandelden desen dagh 15 stucx oude ende jonge koebeesten met 6 d^{o} schapen.

's Avonts cregen tijdinge van de Hottentoos, dat Herry met sijn leger ende vee al heel nabij was, ende apparent morgen off overmorgen stonde hier aen 't fort te verschijnen, bij hem hebbende partije koebeesten, voor ons ende eenige voor hem selffs.

6^{en} d^{o}.

's Morgens heel fray bedaert weer ende 't luchjen variabel. Lieten de vellen uyt 't robbejaghtjen lossen ende te droge leggen, om ten eersten vaerdig te maecken tot overvoer van schapen na 't Robben-eylant. Heden cregen 27 stucx koebeesten ende 18 schapen van d' inwoonders, ende sonden noch desen avont 't robbejaghtjen met 68 stucx schapen na 't Rob-

ben-eylant. Soo cregen oock tijdinge van ons bosvolcq, dat het groote leger Hottentoos met al haer vee opgebroocken ende vertreckende waren na de Caep Fals, blijvende de Caepmans beneden aen den voet van 't geberghte (daer 't bos staet) leggen ende soude Herry over 2 à 3 dagen met ander volcq ende vee aencomen.

7^{en} d^{o}.

's Morgens fray, stil, bequaem weer, derhalven oock sonden de cleyne sloep Peguyn met 28 schapen na 't Robben-eylant ende bleeff noch wel een redelijck vraghjen over, om met de groote sloep Robbenjaght (als die wederom compt) meede noch derwaerts te stuyren, gelijck des avonts geretourneert wesende, met 50 stucx oock geschiede, sijnde heden geruylt 36 jongh ende oude koebeesten met 11 schapen.

8^{en} d^{o}.

's Morgens fray weer, 't luchjen van den N. Westen, quamen de voorhaelde sloepen wederom met tijdinge dat van de gereuylde schapen wel 20 (wat geschort hebbende) gestorven waren, edoch bleven daer noch int geheel jegenwoordigh 326 stucx, waerbij hier aen 't fort heden weder gereuylt sijn 39 ende 27 jongh ende oude koebeesten, nevens noch 13 stucx, die Herry, voor d' Ed. Comp^{e} gehandelt, meede gebracht heefft, met rapport dat wel meer vee soude gebracht hebben, maer eenige inwoonders hadden hem 4 sacken met coper ende al de taback bij nacht ontstolen, sulcx niet meer hadde cunnen negotieren, maer d' inwoonders g'animeert, dat se met haer vee souden aen 't fort comen, op verseeckeringe ende informatie (deselve gegeven) dat hier altijt coper te crijgen was. Maer hij scheen niet wel te vreden te wesen, dat al ons plaetcoper verhandelt was, vermits hem daerop (soo hij seyde) bij d' andere gefondeert hadt, waeromme met 't dicke draetcoper, ende noch veel meer met 't dunne, den handel vrij vertraeghden. Souden anders sonder moeyten reuylen soo veel als wij be-

geerden, ende laten sigh de saecken oock sulcx wel aensien, dat, indien wij plaetcoper genoegh hadden, souden wel duysent koebeesten crijgen, selffs van 't volcq, die hier een wijle gelegen hebben ende noch dagelijcx aencomen, sonder toedoen van Herry; maer hadden gaerne platen, liever als draetcoper.

Aengaende Herry's rapport ende sijne verantwoorde over 't stelen vant coper etc., geloven wij wel halff dat leugens sijn, ende hij 'tselve hier ende daer (op sijn best genomen) vereert heefft om sigh omtrent d' andere inwoonders aengenaem te maecken, 'twelcke (niet jegenstaende de gemelde 13 beesten d' E. Compagnie vrij duyr vallen) mede goet soude wesen, te meer dewijle wij bemercken dattet 't volcqjen vrij moedigh aencomen ende haer vee affbrengen, waeromme wij ons oock t' eenemael gelaten hem te geloven, mitsgaders noch al met soetigheyt ende minne tracteren, sijnde voor eerst al veele uytgewerckt, dat men soo fray bij dese brutale menschen begint tot soo goeden intelligentie ende handelinge te geraecken.

Desen morgen is den Commandeur Riebeeck'x huysvrou van haer 2^{en} jonge sone hier aen de Caep verlost ende op den namiddagh oock den ondercoopman Fredrick Verburgh's huysvrou van haer eerste, sijnde een dochter, 't eerste meysjen dat hier ter plaetse geboren is, nadat deselve net 9 maenden min een dagh hier getrout sijn geweest.

's Avonts is 't Robbejaghjen van 't Robben-eylant wederom gecomen met rapport dat de resterende schapen daerop geseth ende alles noch wel bevonden hadt.

9^{en} d^{o}.

's Morgens regenachtigh weer ende 't luchjen westelijck, is Herry desen dagh soo haest als hij sijn 3 beesten (onder onse bewaringh staende desselffs absentie geweest) wederom gecregen hadt, datelijck weder vertrocken na de Caap Vals, met affscheyt dat

nevens andre inwoonders ende vee haest soude wederom comen. Hij hadde gaerne weder wat coper ende taback meede gehadt, maer wij sulcx andermael voor jegenwoordigh om verscheyde redenen niet goetvindende, seyde dat het hem weder mochte ontstolen worden, ende dierhalven beter was, dat hij de inwoonders animeerden met haer vee aen 't fort te comen, 'twelcke hij belooftde te doen; 't succes leert den tijt. Maer vermits desen slimmen gast dus haestigh weder wegh gaet ende d' andre inwoonders echter met ons handelen, soo geloven wij vastelijck dat (na 't seggen oock van de Caap- en Saldanhamans) hij Compagnies coper voor hem selven verhandelt ende nu rijck van vee geworden is, mitsgaders na ons weynigh meer vragen sal, 'twelck den tijt wel haest nader staet te openbaren.

Indien de gemelte inwoonders blijven continueren met noch veel koebeesten aff te brengen, sullen haest ons dick draetcoper meede affhandelt hebben; maer tot schapen hebben wij noch overvloet van Indiaensche lojangh off dun draet, dat seer sleght valt ende d' inwoonders derhalven daer seer qualijck aen willen, waeromme oock noyt meer uyt India sal behoeven gesonden; p^{r} memorie.

10^{en} d^{o}.

Weer ende wint bijna meest als gister.

11^{en} d^{o}.

Mooy droogh weer westelijck. Wierde heden gehandelt 32 schapen voor dun ende een koebeest voor dick coperdraet, maer was de graegheyt over, vermits geen plaetcoper meer bij ons was, om voor de koebeesten te geven: souden na alle apparentie anders genoegh crijgen mogen, derhalven hopen op onsen eysch haest partye weder uyt 't vaderlant sullen bekomen.

's Namiddaghs de wint wat na 't Zuyen lopende, is 't Robbenjachtjen weder affgesonden met 68 stucx oud

ende jonge schapen na 't Robben-eyland, daer der nu 394 stucx moeten wesen, behalven die, sedert sijn laeste affscheyt van daer, aengeteelt offte gestorven sullen sijn.

Sondagh den 12^{en} d^{o}.

's Morgens doncker betrocken lucht ende wint van den N. Westen met regen, waermede voormiddaghs hier ter rheede quam een Engels schip, genaempt Jan Anthamis off Jan Baptist, groot omtrent 100 last, daerop Capitain Thomas Poth ende coopman Nataniel Davidts, comende den 24^{en} April pass^{o} van Londen geseylt ende tenderende vooreerst na Bantam. Hadden onderwegen geweest aen Cabo Verde ende van daer gescheyden 24 Augusty pass^{o}, mitgaders in die langhduyrige reyse van 8 maenden tot hier verloren 10 man, ende noch op tusschen de 30 ende 40 coppen, meest sieck ende scheurbuykigh, voor de welcke de Capiteyn ende Coopman, aen lant gecomen sijnde, wat verversinge versochten te hebben, mitsgaders licentie om water te halen, 'twelck hun minnelijck wierde toegestaen, mitsgaders partije groen moes voor haer volcq ende cajuyt etc. beschickt, nevens beloffte op hun instantelijck versoeck om haer oock met 2 koebeesten ende 3 à 4 schapen te accommoderen, mitsgaders meede consent om 10 à 12 man van haer sieckste in Comp^{s} sieckenhuys aen lant te laten comen, waervoor hun danckbaer toonden, nevens beloffte alles ten dancke te compenseren, op 'twelcke deselve na vereysch met de behoorlijcke complimenten wierden b' antwoort, ende op den middagh aen des Commandeurs taffel fray getracteert ende verwillecompt, sulcx met genoegen ende wat verversinge des namiddags weder na boort gingen.

Omtrent 11 uyren voor den noen retourneerden van 't Robben-eylant hier weder ter rheede ons Robbenjachtjen, hebbende de schapen (daerder een van gestorven was) op 't eylant geseth, tot dewelcke wel een

grooter stal van node was, ende ons de tijt ende materialen noch wat toe ontbreecken.

Heden wierden geruyld 6 moeye koebeesten met oock sooveel schapen, ende wisten ons d' inwoonders te seggen, dat Herry niet gesint soude wesen oyt wederom te comen, om d' E. Compagnie als tolcq te dienen; maer wel alsser schepen quamen, sijn sacken ende packen vol broot, rijs ende wijn etc. te halen; ende aengaande het coper, was hem niet ontstolen, maer hadt daervoor veel koebeesten ende schapen van de Saldanhamans gehandelt, sulcx hij nu meede een groot capiteyn geworden was, ende weynigh meer na ons vraegen soude, als wij mettertijt meer ende meer stonden te bemercken etc.

Seecker ander Hottento (eerst [bij] hem selffs ende daer na oock bij ons genaempt Doman off Domine, vermits een seer eenvoudigh persoon is, schijnende gansch ende gaer tot ons genegen, mitsgaders beneffens den Hottento Claes Das, voorsz. meede gebruyckt wordende in Herrys plaetse als tolcq, ende d' E. Compagnie daer in noch wel de beste dienst van allen doende, voor sooveel tot noch blijckt) alleen geroepen hebbende, ende na dese saecke van Herry vragende, affirmeerden 'tselve volcomentlijck ende seyder vorder oock dit bij, dat hij degene was, die Compagnies vee over 2 jaren gestolen ende sijn sonen den Hollantsen jongen vermoord hadden, met veel redenen, hoe denselven sulcx had in 't werck gestelt.

Hem vorders vragende, off Caepman ende eenige andere daer niet meede aen hadden geholpen, antwoordde van neen, met veelderley bewijsredenen hoe ende op wat manieren Herry 't voorhaelde werck met de sijnen alleen hadde onderleyt ende uytgewerckt, genoegsaem (soo hij seyde) tegen Caepman ende Saldanhamans sin ende genegenheyt, welcke Caepmans

wel niet gaerne van haer vee scheyden om te verruylen, maer sochten haer altijd omtrent ons als vrienden ende middelaers met de Saldanhamans in de handelingh te dragen. Ende soo wij wilden van allen 'tselve blijck hebben, moesten Herry, wanneer weder in 't fort quam, maer vasthouden: hij soude wel haest alles opclappen, ende al sijn beesten ende schapen (die veele heefft) om los te wesen, hier doen halen.

Wij hem vragende, off Saldanhaman ende Caepman dan niet quaat wesen, offte door vervaertheit van ons weglopen souden, uyt vreese dat men haer oock soo doen mochte, antwoorden: neen, maer dat deselve groote vruntschap daermeede stonde te geschieden, mitsgaders te meer genegen gemaeckt worden om noch meer vee aff te brengen, vermits niemant van allen Herry een goet hert toedroegh, omdat hij groots in 't spreecken was, ende geen goede, maer valse rapporten over ende weder bracht. Seyde vorders, wij mochten sulcx den grooten capiteyns soon van de Caepmans wel vrij eens voorstellen, souden wel haest bemercken, wat Herry was ende hoe sij ende al dit lantvolcq hem genegen waren etc.

Heden hebben uytgesonden 5 man na de zuythoek van de bay Vals, daer ons volcq (voor desen met Herry uyt sijnde) eenige cleyne parltjes in sommige mosselen gevonden hadden, met last, om elck een sack vol van daer te halen ende hier te brengen, tot een nader monster ende preuve.

Volle maen den 13^{en} d^{o}.

's Morgens goet, helder weer, 't luchjen westelijck, quamen de Saldanhars ons al tijdelijck weder bij met beesten ende schapen, daer der desen dagh 89 stucx van gereuylt wierden, namentlijck 20 oude ende jonge koebeesten, ende 69 d^{o}. schapen. De Saldanhars waren met veel vee hier aen 't fort gecomen, menende wij met dit schip weder

ontseth van plaetcoper gecregen hadden, maer siende dat het een Engels schip was, ende wij geen plaetcoper cregen, maer met ons draet weder voor den dagh quamen, dreven veele van haer beste koebeesten wederom wegh.

Herry was vandaegh meede in 't fort gecomen, hem aenstellende off hij dit volcq heden hier te comen met haer vee g'animeert had, 'twelcke wij ons voor hem veynsden soo te geloven.

s' Avonts 't luchjen van den zuyd oosten comende, is 't Robbejaghtjen met 77 stucx schapen weder na 't Robben-eylant affgesonden, dat nu daer een getal sal maecken van 471 stucx.

D' Engelse opperhooffden hebben haer op dato hier aen lant meede comen vermaecken, mitsgaders op de nodiginge van den Commandeur aen desselffs tafel getracteert geweest, wesende seer verlegen om potspijs, vermits haer langhduyrige reyse, ende dierhalven dapper, ernstigh versoeckende om wat rijs, daervan hun op derselver instantie 6 tonnen beloofft wierd te geven. Ondertusschen oock merckende ende siende onse voortreffelijcke veehandelinge met dese inwoonders, insisteerden oock dapper om noch een beest off 2 te mogen hebben, waerop hun beleeffdelijck g'antwoort wierde, dat men hoopte haer contentement te doen etc.

14^{en} d^{o}.

's Morgens fray, helder, stil, warm sonneschijn weer, quamen d'inwoonders al weder met vee, doch den handel viel soo goet niet als gister, dewijl heden niet meer cregen als 11 jongh ende oude koebeesten, met 18 d^{o} schapen.

15^{en} d^{o}.

Stil, warm weer als gister ende was 't Robbejachtjen in de nanacht wederom van 't Robben-eylant hier voor 't fort ten ancker gecomen, met rapport dat de schapen wel overgebracht ende ginder alles in goede ordre gelaten hadt.

Heden sijn gereuylt 9 oude ende jonge koebeesten met 10 schapen; soo sijn vandage oock wederom gecomen onse uytgesonden 5 soldaten, elck meedebrengende een sack vol van de perlmosselen; maer wierden soo weynigh ende sleght in gevonden, dat het de moeyte niet waert was, daer meer nae te laten soecken, omdattet, daer se die halen, oock al te seer van de zee aenbrant, ende de mosselen met groot peryckel mosten van de clippen gecregen worden etc.

16^{en} d^{o}.

's Morgens meest weer ende wint als voren, zuyd westelyck. Wierden gehandelt 19 schapen, maer geen koebeesten altoos, dewijl d'inwoonders niet wel aen 't draetcoper willen, ende oock weten te seggen, dat se meenen te wachten totter weder schepen uyt Hollant comen met ander plaetcoper; edoch schapen souden se nu en dan noch somtijts wel wat aenbrengen, die meede goet sijn.

Omtrent ten 11 uyren in de voornacht, is 't kraemkindeken van den ondercoopman Verburghs huysvrou gestorven.

17^{en} d^{o}.

's Morgens weer ende wint ut s. 's Namiddaghs de wint vrij zuyelijck sijnde gelopen, is de chaloup Robbejaght gesonden over 't Robben- na 't Dassen-eylant, met ordre, omme empassant eerst aen 't Robben-eylant te setten 50 stucx gereuylde schapen, ende dan sijn reyse na 't Dassen-eylant te bevorderen, om aldaer over te leveren des Commandeurs missive aen den adsistent Jan Woutersz, tenderende meest om te vernemen, hoe 't daer met de Robbevanghst staet, neffens eenige ordre gestelt op 't villen etc., als in 't copiebouck onder dato deses na te lesen.

Heden sijn gereuylt maer 4 schapen; doch seyden d' inwoonders, dat morgen ende voortaen alle dagen meer brengen souden. Soo cregen oock tijdinge van ons bosvolcq, dat de Hottentoo's altemalen al gansch

uyt 't gesicht over 't geberghte met al haer huysen ende vee vertrocken waren; Herry was oock weder weghgegaen.

Op den avont quam een van d' Engelse coopluyden aen lant, versoeckende gansch instantelijck, om te mogen hebben noch eenige koebeesten voor haer volcq, ten eynde sij te min souden behoeven aen te tasten haer soutevleys ende speck, dat se, vermits haer langhduyrige ende seer penible reyse, veele meer hadden geconsumeert als wel gissinge gemaeckt, ende dienvolgende om hunne noch te doene reyse vrij stonden tecort te schieten: dierhalven presenteerden voor de beesten soo veele te betalen als wij begeerden, op 't welcke deselve met alle beleefftheyt is g'antwoort, dat wij tot verversinge ende verquickinge van haer volcq hadden toegestaen alle dagen soo veel vruchten ende moescruyden uyt de thuynen (daer vol van sijnde) te leveren als deselve souden nodigh gelieven te hebben, ende beneffens dien op hare voor dato gedane instantie oock 2 koebeesten ende 4 schapen, wacrmeede sijluyden, ten aensien van haer weynige volcq, meer genoten als oyt voor desen imant van onse schepen, l'advenant de menighte menschen, daer op varende, geschiet ware.

Deselve voerden daerop tot antwoort, dat wij jegenwoordigh alle dagen veel vee reuylden; op 'twelcke haer mede in consideratie is te gemoet gevoert, dat wij tusschen nu ende Maart soo uyt India, als 't vaderlant hadden te verwachten omtrent de 40 capitale schepen, ende off tot deselve niet een groot getal beesten nodigh waren, t' haerder verversinge, ende genomen, yeder genoot, d' een door d' ander, maer 6 beesten, off daer meede niet soude worden geconsumeert 240 stucx, die wij noch niet eens en hebben, ende off sulcx dan oock niet noch maer sober genoegh

was, ten aensien van de groote menighte menschen, die Comp^{s} schepen voeren, ende volgens dien oock niet wel begrijpen conden, dat wij haer reede aen de 2 beesten l'advenant rijckelijck soo veele hadden gegeven als d' onse kunnen genieten etc. Edoch, geconsidreert derselver nessessiteyt, ende nademael sijlieden soo extraordinaire insisteerden, soo souden wij, om te bethonen onse goede genegentheyt, soowel tot haer als ons eygen natie, hun noch accommoderen mett een koebeest meer, boven de 2 voor dato al gehadt, beneffens oock de 4 toegeseyde schapen, met vriendelijck versoeck ons (om de gegevene redenen voorsz.) dan niet vorderen gelieffden te importuneren, maer met aertvruchten ende moescruyden, uyt Comp^{s} thuynen, soude haer soo veele alle dagen beschickt worden als selffs begeerden, alsoo, Gode loff, daervan overvloedigh versien sijn, ja meer als uyt den goeden can g'oirbort worden. Doch dat laeste wierd haer juyst niet geseyt, maer onse redenen sulcx gedirigeert, dat alles maer geschiede uyt accommodatie tot al eenige vercortinge voor ons eigen schepen ende wes meer in sulcke occasie practicabel zij.

18^{en} d^{o}.

's Morgens fray weer ende wint labbertjes van den N. westen, waerdoor de op gister namiddagh affgesonden chaloup Robbejaght beswaerlijck aen 't Dassen-eylant sal cunnen comen.

Heden sijn gereuyld 8 koebeesten ende 3 schapen, soodat wij nu van Comp^{s} wegen hebben 332 stucx jongh ende oude koebeesten, behalven noch over de 520 stucx schapen op 't Robben-eylant, dat een goet deel is, ende desen jare de schepen treffelijck meede sullen cunnen ververscht worden. Maer hadden wij meer plaetcoper, souden wel tot duysent beesten toe crijgen, gelijck meede schapen, indien wij in de plaets van 't India's draetcoper Hollants hadden, daerom

geen meer van Batavia sal behoeven gesonden, per memorie.

Sondagh den 19^{en} d^{o}.

Noch al geduyrigh schoon weer ende wint als voren, wordende gansch geen harde Z.Z. Oostewinden offte veel min eenige valbuyen vernomen, sodanigh alsoff het in 't saghste climaet van gansch India was, tot wel groote verwonderinge dees tijd 's jaers.

20^{en} ende 21^{en}.

Goet weer ende wint als voren; edoch begond 't heden tegen den avont vrij stijff te wayen uytten Z.Z. Oosten, maer waeren niet comparabel bij vorige gewone tijden.

Gister ende van dage sijn noch gereuylt 4 koebeesten ende 18 schapen, nietjegenstaende de Saldanhars al een goet stuck te landewaert in geweecken sijn, soodat den handel noch al levendigh blijfft ende Comp^{s} bestiael fray vermenighvuldight, als wesende jegenwoordigh 't getal van de schapen, al omtrent de seste halff hondert, ende coebeesten, jongh ende oudt, weynigh minder als vierdehalff hondert, maer met verckens, hoenders, eenden ende gansen sal 't moeten met vrije luyden geclaert worden, also men seer qualijck imant van behoorlijcke sorge, tot oppas van den aenqueecq, can crijgen, als lompen ende leuren, vermits fraye luyden te genereus vallen om op verckens ende diergelijcke te passen, maer met vrije luyden soudet wel treffelijck gaen, vermits alle 'tselve hier bijsonder goeden aert heefft, soowel als de culture etc.

22^{en} d^{o}.

's Morgens schoon helder ende stil sonneschijn weer, als de vorige dagen, seer treffelijek comende op onse steenbackerije, daer wij nu lustigh aen besigh ende de gewesene siecken, van de laest vertrocken schepen, voor 't ledigh gaen oock toe gebruyckt worden; edoch wenschte wel datter wederom schepen quamen, om ons van deselve te ontlasten, alsoo meest altemalen tot reconvalisatie sijn gecomen.

Heden wierden gereuylt 18 schapen ende 21 oude ende jonge koebeesten, ende waren tegen den avont al de Hottentoo's, tot selffs onse cocx houthaelders, incluys weghgegaen (soo sij seyden) om met Caepman ende den, in desen meer genoemden, swarten capiteyns volck, gesamentlijck te vallen op eenige van de Saldanhase troupen, vermits met die in questie gevallen waren, over dat de Saldanhars de gemelde Caepmans ende swarte capiteyn, hebbende gelanght eenige van hare koebeesten ende schapen, om voor haer aen ons te vercopen, vernomen hadden, dat hier wel eens soo veele voor deselve is gegeven, als de gemelde Caepmans de Saldanhars hadden thuysgebracht. Waeromme sij voornemens waren geworden met haer vee hier aen 't fort selffs ter marckt te comen, 'twelk de Caepmans (met den voorsz. swarten cap^{n} te samen gespannen) haer sochten te beletten, ende ingevolge in faictelijckheyt vallende, haer eenige beesten affhandigh te maacken. Van welcke te halen buyt dese vooraengetogen onse cocx houthaelders meede sochten eenighsints wat te crijgen, omme dan voor coper aen ons te verhandelen, gelijck de Caepmans (soo sij te verstaen gaven) oock voornemens waren. Sulcx aen dese acte meede volcomentlijck schijnt te blijcken, dat de Caepmans d' andere diep uyt 't lant soecken van hier te houden, ende de proffijten van ons ten principalen voor haer selffs te conserveren, dat geen goede saecke is, alsoo d' E. Comp^{e} daerdoor beleth ende gefrustreert blijfft te ondervinden, wat bij d' andere inwoonders noch meer als bestiael soude mogen vallen, ende ware dierhalven vrempt offte t' eenemael buyten expectatie als de wegen tot de frequentatie, door de gemelde Caepmans dusdanigh niet gestopt wierden, dat ons mettertijt wel eenige, heel van Monopotapa off Butua over lant quamen besoecken, apparent alsoo wel als bij

veelen gemeent wort, dat deselve met die van Angola over lant trafficqueren ende tot den anderen reysen, welck Angolas gout gesustineert wort uyt Menopotapa daer te comen. Ja souden die van Coffala ende Angola na verhaelde sustenue wel tot malcander comen, sulcx dan mettertijt hiermeede wel mochte te verhopen wesen, als de Caepmans gelijck voorsz. sulcke beletters niet en waren. Daer derhalven doorgaens al naeu dient op geleth, opdat mettertijd 't volcq dieper uyttet lant veyligh mogen tot ons affcomen; echter niettemin de Caepmans met de haren vooreerst noch al in haer goet gelooff ende vertrouwen over ons gevoet ende onderhouden, dewelcke Herry dagelijcx dapper beschuldigen, ende ons aen sijn om hem met vee ende al in 't fort vast te houden, alsoo na haer eenparigh seggen niet alleen door sijn zonen de hollantsen jongen vermoort, maer oock de beesten gestolen souden hebben, mitsgaders voor ons coper ende taback, hem selffs nu meede rijck van vee, ende ons onwaerlijck wijs gemaeckt, dattet hem 's nacht ontstolen was, 't welke groote leugens souden wesen, ende bij ons met voorsightigheyt nader dient op g'inquireert, mitsgaders elck met alle schijn van vrientschap gecontinueert.

Herry staet na haer, ende oock sijn eygen seggen, haest met al sijn volcq ende vee hier bij 't fort onder onse hoede te comen schuylen. als wanneer sigh de saecken misschien wel verder ende naecter sullen openbaren.

Ondertusschen compt het vast niet wel, dat de Caepmans 't ander volcq uyt 't lant beletten selffs tot ons aff te comen, waeromme deselve sulcke schadelijckheyt voor d' E. Comp^{e} causerende, mettertijt al meede sullen dienen in wat goede devotie gebracht, ende alhoewel sy seggen dat se aen 't stelen van Comp^{s} bestiael niet schuldigh sijn, maer die wij onder haer troupen vernomen hebben, Herry weder ontnomen hadden, soo

ist nochtans sulcx dat wij wel gemerckt hebben, deselve met hem te gelijck seer haestigh als doen vertrocken sijnde, daer oock aen schuldig sijn geweest. Over allen 'twelke, ende dit tegenhouden den inwoonders diep uyt 't lant, sij soowel als Herry over sijne frauden straffbaer sijn, ende bij gelegentheyt wel mochte revengie over genomen worden; edoch is niet quaat de saacken eerst terdegen wel ingesien worden, hoewel onse sustenue is ende blijfft, dat wij tot geen degelijcke intelligentie offte nader frequentatie met d' inwoonders diep te lande sullen geraecken, bevoren dese Caepmans met de hare, ende oock Herry op een ander cam geschoren worden.

Ondertusschen raeckt d' E. Comp^{e} hier fray vast geseten, ende in ervaringe hoe 't met de vijantschap off vruntschap deser natie onder den anderen gelegen sij, 'twelck sal dienen, om sigh in tijt ende wijlen, bij voorval van saecken, te beter na te mogen reguleren, alsoo wij geen quade hope hebben, om t' eeniger tijt noch tot kennisse ende onderhandelinge te comen met die van Monopotapa ende Butua etc. Maer heefft sijn tijt ende nader ervaringe, mitsgaders oock noch eenige meerder te doene moeyten tot verder ondersoeck van noden.

23^{en} d^{o}.

Fray stil weer als voren.

24^{en} d^{o}.

Idem, waren sommigen van de gemelte Hottentoos weder aen 't fort gecomen, edoch nergens na soo moedigh als doen se uytgaende waren, sulcx te presumeren sij, dat se wel mochten haer neus wat gestooten hebben, maer wilden niet bekennen, seggende, dat de Saldanhars al ver weghgegaen ende sijluyden daerom wederom gecomen waren; edoch, watter recht van is, valt voor ons qualijck te raden.

Gister ende van dage sijn gereuylt maer 12 schapen ende 3 koebeesten.

Op den middagh is hier van 't Dassen-eylant weder

wel comen te retourneren de chaloup Robbejaght, met omtrent 1900 stucx groot ende cleyne robbevellen ende 2 verckens traen, neffens tijdinge, dat het noch wat slapjes met de vanghst aengingh, vermits de robben wel in menighte aen de clippen lagen, maer noch gansch weynigh opquamen, ende daeromme den adsistent Jan Woutersz van opinie ende oock voornemens was, noch eenigen tijt met vangen te supersederen, om die niet al te vroegh schou te maacken, gelijck se door 't jagen ende lopen van die van de schepen Salmander ende Westvrieslant (daer aengeweest) geworden waren.

Kersdagh, den 25^{en} d^{o}.

's Morgens droogh ende helder windrigh weder van den Z.Z. Oosten, 'twelck tegen den nacht vrij verswaerde ende

den 26^{en} d^{o}

hant over hant noch al meer toenam, met bijsonder harde valbuyen over 't geberghte, waerdoor oock den Engelsmans groote boot (een mast op staende) ende voor de dregh sonder seyl tegen de strant leggende, was omgewayt ende in den grond geraeckt.

Nieuwe maen, den 27^{en} d^{o}.

's Morgens was 't wederom heel schoon, stil weer, ende den Engelsman doende om zijn boot uyt de gront te crijgen, daertoe hem op sijn versoeck, tot behulp onse sloep Peguyn wierde te hulp geleent ende terecht gebracht.

's Avonts begond al weder heel stijff uytten vorigen hoeck te wayen.

28^{en} d^{o}.

's Morgens mooy weer als gister, ende tegen den avont al weder harde Z.Z. Oostewinden, waerdoor d' opperhooffden van d' Engelse niet cunnende aen boort geraecken, hier mosten blijven vernachten, nadat haer affscheyt al genomen hadden om noch desen avont t' seyl te gaen, sijnde wel gecontenteert voor de verversinge hier genoten ende dierhalven begerende (tegen onse milde aenbiedinge uyt Comp^{s} naem van vereeringe) deselve te betalen; soo is met

haer, genoeghsaem na hun eygen discretie ende stellinge, g'accordeert te betalen voor de geleverde

3 koebeesten 6 r^{a} yder	is R^{a} 18.-
10 schapen à 1 r^{a}	R^{a} 10.-
16 dagen vruchten uytte thuynen, voor yder man 2 stuyvers daeghs, sijnde voor 48 coppen 2 r^{a} daeghs	R^{a} 32.-
1290 ℔ rijs (daer se seer om gebeden hadden) á 2 r^{a} 't cento	R^{a} 26.-
	---
	Somma R^{a} 86.-

Van allen 'twelcke over ende weer recepisse in debita forma is gepasseert, edoch menen wij als 't van haer (na desen hier veel aencomende) soude (gelijck 't oock behoort) betaelt worden, dat dit bovenstaende dan wat te goetcoop is, ende ten minsten behoorden te geven 10 r^{a} voor een beest, 2 r^{a} voor een schaep ende 3 stuyvers 't daeghs voor yder man, wegen de thuynvruchten etc.; echter hebben dit genoeghsaem na hun eygen stellinge laten heengaen, te meer dewijl wij het haer, om obligatie te maacken, all vooren hadden gepresenteert te vereeren.

29^{en} d^{o}.

's Morgens stil, bequaem weer als voren, sijn d' Engelse even na den middagh met een Z.Z. Oost luchjen vertrocken, met meninge om recht deur te varen na Bantam.

Soo hebben wij oock affgesonden de chaloup Robbejaght met 80 schapen na 't Robben-eylant, daerder nu moeten wesen stijff 600 stucx, ende ordre, dat soo haest de schapen daer sullen hebben opgeseth, dan voorts te varen na 't Dassen-eylant, neffens ons brieffken aen den adsistent Jan Woutersz., tenderende principalijck tot aenmaninge van naerstigheyt in de robbevanghst etc., als bij 'tselve brieffken in 't copiebouck onder dato deser can worden nagelesen.

30^{en} d^{o}.

Schoon, warm, sonneschijn weer als boven, 't luchjen labber van den Z. Westen.

Ultimo d^{o}.

's Morgens coel met regenachtigh, groeysaam weer, coelte van den N. Westen.

Sedert den 25^{en} deser sijn der noch gehandelt 2 koebeesten ende 45 schapen, daer Caepmans volcqjen meest meede aencomen, ende (soo sij selffs seggen) de Saldanhars ontroven, ten welcken eynde deselve ende al onse cocx-houthaelders desen dagh weder uyt gingen, nietjegenstaende wij haer te verstaen gaven liever te hebben dat se sulcx nalieten om de Saldanhars soo wel als haer den toegangh tot ons te laten; maer schenen daer weynigh na te horen ende in plaetse van dien noch te insisteren om 6 à 8 cloecke soldaten met schietgeweer, om met hulp van dien de Saldanhars haer vee aff te halen, vermits deselve nu cortelijck haer schielijck ende verradelijck overvallen hebbende veel vee affgenomen hadden, daer se nu wilden revengie over halen; 't schijnt dat Caepman al bijeen treckt wat hij kan, om Saldanhaman van hier te houden offte tegen denselven ten strijde te gaen.

Voor den middagh retourneerden 't Robbejaghtjen weder ter rheede, hebbende de schapen op 't Robbeneylant geset ende 't Dassen-eylant, vermits dese N. Westewinden, niet cunnen beseylen.

Heden is d' eerste steenoven van dit drooge mouson weder in den brant begonnen te steecken, daerin omtrent 400000 steen, ende wort noch een ander gereet gemaeckt van stijff 250.... M die over 3 à 4 weecken oock gehoopt wort vol ende claer te sijn om aff te branden, ende soude noch vrij meer cunnen gemaeckt worden, indien men maer paerden genoegh had om 't branthout te halen.

[Deel 2]

Inleiding.

Op dit tweede Deel, hetwelk het Dagverhaal tot het eind van het jaar 1658 brengt, moet nu een derde Deel van ongeveer gelijken omvang volgen. Riebeek vertrok van de Kaap in Mei 1662 naar de Oost-Indiën, en eerst daarmede eindigt het Dagverhaal.

Dit tweede Deel verschaft ons de kennis van een paar bijzonderheden meer omtrent den persoon van den Commandeur. In de Inleiding op het I^{e} Deel (bl. VI) stelden wij eenigermate twijfelachtig het feit, dat hij vroeger heelmeester is geweest. Dit nu wordt volkomen bevestigd door hetgeen wij thans op 1 Juli 1656 lezen: 'De Commandeur, heet het daar, heeft zijne oude cunst zelf bij de hand genomen, daar de chirurgijn ziek lag en ook zijn (zeer jonge) hulp en de onderbarbier op de robbevangst waren.' Tevens blijkt hier en uit hetgeen wij later vernemen, dat hij buiten noodzaak zelf niet als heelmeester optrad, maar aan de barbiers-chirurgijns de taak overliet.

Voorts vermeldt Riebeek omtrent zich zelven (op 28 Dec. 1658), dat hij vroeger in de West-Indiën, op de Caraibische eilanden vertoevend, met de wijze hoe zout uit de zoutpannen te winnen, bekend geworden, de noodige aanwijzingen daartoe kon geven.

Zoo hij deze bijzonderheden omtrent zijnen persoon mededeelt, verbiedt hem zijne bescheidenheid van

zichzelven het getuigenis af te leggen, hetwelk wij hem niet mogen onthouden, te weten, dat hij zich in zijn gewichtig ambt van opperhoofd eener te scheppen Kolonie uitnemend gekweten heeft. Wij zijn hier getuigen van de langzame opkomst eener volkplanting, waarbij het niet aan moeielijke omstandigheden ontbrak. Beleid bleef in stijgende maat geraden tegenover de inboorlingen en bij de onderscheiden bejegening, die de verschillende onderling naijverige stammen der Hottentoos vereischten. Herry, steeds van kwade bedoelingen verdacht, werd ten slotte naar het Robbeneiland verwijderd, waardoor hij onschadelijk werd gemaakt, zonder dat zijne land- en stamgenooten zich zulks (zoo weinig bemind was hij) aantrokken. - Verdragen met de inboorlingen baatten niet. Zij waren in staat de plechtigste met de sterkste betuigingen gesloten overeenkomst den volgenden dag gansch niet te tellen.

Maar groote zorg baarde hun de omstandigheid, dat den kolonisten, volgens verordening der Compagnie slaven werden toegevoerd. Het bleef niet bij de ontvangst van door Oost-Indische Gerechtshoven tot slavernij veroordeelde en hun toegezonden Maleijers. In veel grooter aantal werden hun slaven aangebracht, op een' Portugeeschen slavenhaler veroverd, en op de kust van Guinée gekocht. Dezen, door het vooruitzicht der vrijheid in de onbegrensde Afrikaansche wildernis aangelokt, en met de inboorlingen, bepaaldelijk met hunne vrouwen, in gemeenschap, ontliepen gedurig. Ernstig gevaar dreigde, wanneer zij, zooveel stoutmoediger volk dan de Hottentoos, en met onze beperkte macht bekend geworden, zich in grootere groepen verwijderden. Deswege werd besloten den smid ten spoedigste kettingen te laten smeden om de manspersonen daarin te klinken. Doch zelfs met ket-

tingen aan de beenen ontliepen er nog. Gelukkig dat velen terugkwamen, daar zij geen voedsel vonden en almede omdat de Hottentoos op den duur niet op hunne tegenwoordigheid gesteld waren.

Een nog ernstiger gevaar dreigde van eenen opstand van kolonisten tegen het gezag hunner overheid. - Mede overeenkomstig de bedoeling van de Heeren XVII was aan verscheiden kolonisten het burgerschap met eenig bezit van vee en bouwgrond verleend. Onder dezen nu deed zich een aanmatigend persoon op, die enkele volgers wist te bekomen, en verscheidene artikelen opstelde, waarin op hoogen toon te kennen gegeven werd, dat men onwillig was om langer door het Bewind in hunne vrijheid om hunne waren te ruilen en aan de voorbijvarende schepen te verkoopen, belemmerd te worden. Door het verstandig kalm beleid van den Commandeur werd dit gevaarlijk verzet zoo bejegend, dat, op den belhamel na, de overigen goedsmoeds van hun oproerig bezoek op het fort naar hunne woningen terugkeerden.

Nog eene bijzonderheid betreffende Riebeek mogen wij hier meedeelen. Wij danken haar aan een bericht, door ons gevonden in de Navorscher, 1887, Aflev. 7, bl. 395, 396. Het behelst dat de lijksteen van Jan van Riebeek, na het afbreken der groote kerk te Batavia, onder het bestuur van Daendels opgeruimd en op eene onwaardige plaats terechtgekomen, onlangs opgespoord was. De steen droeg dit opschrift:

'Hieronder ligt Begraven Den E. H^{r}. Johan van Riebeek Eerste stichter der Colonie Aen Cabo de Bona Esperance en oudt Praesident van Malacca, jongst Secretaris van de Hooge RegeRinge van India. Obiit 18^{en} JaNuary A^{o} 1677, oud 58 Jaaren.'

Hoezeer de taal van het Dagverhaal, in dit Deel

vervat, zich door dezelfde gebrekkigheid blijft kenmerken, kan men toch opmerken, dat de stijl der Resoluties gaandeweg gepaster wordt en meer overeenkomstig den aard van een gevestigd Staatsgezag. - Den geheelen tekst heb ik onveranderd gelaten; alleenlijk heb ik enkele brieven en resoluties weggelaten, wier inhoud uit het verhaal genoegzaam bleek; mede is de dagelijks herhaalde vermelding van de weêrsgesteldheid achterwege gebleven, behalve daar waar de staat van wind en weder van invloed was op aankomst of vertrek van schepen of op den wasdom van het gezaaide.

Werd er al in al den tijd, dien dit Deel beslaat, niet aan gedacht de inboorlingen op eenigerlei wijze met het Christendom bekend te maken, toch treffen wij hier eene bekeerling aan in den persoon van eene jonge Hottentotsche vrouw, verwant met Herry en schoonzuster van een Hottentootsch Opperhoofd met name Oedasoa. Zij deed bij de onzen den onschatbaren dienst van tolkin en roemde op het bezit van een Duitsch, dat is Hollandsch, hart. Staaltjes van hare godsdienstige gezindheid en van haar (zoo het schijnt) niet onvruchtbaar streven om haar geloof onder de haren uit te breiden, komen hier voor (op 30 Dec. 1658).

Het ontbreekt ons, dank zij den geest van onderzoek, aan de Kaap wakker geworden, tegenwoordig niet aan de mededeeling van bronnen betreffende de geschiedenis van het beheer der Hollanders aldaar. Lezenswaard is ook wat over het tijdvak van Riebeeks bewind verhaald wordt in het werk van Geo. M. Theal, verkort en in het Hollandsch vertaald door Z.H.Ed. President F.W. Reitz, van den Oranje-Vrijstaat, p. 16-44. En de blijken van den ijver van den Heer H.C.V. Leibbrandt vloeien het Historisch Genoot-

schap toe in kopieën van in het Kaapsch Archief bewaarde historische stukken, van welke wij na een niet al te lang tijdsverloop een goed deel hopen uit te geven.

Op bl. 1 van het I^{e} Deel vernemen wij, dat de toen aanstaande Commandeur zich meer dan eens over de 'rankheid' van het schip, waarmede hij zich naar de Kaap begaf, beklaagd heeft, en voorts wordt aldaar, bl. 10, gewaagd van eene resolutie, die niet wordt medegedeeld. Nu is ons door tusschenkomst van den Heer Dr. Th. Abrahamsz, Officier van gezondh. 1^{e} kl. een extract uit het Scheepsjournaal, waarin zulk eene klacht voorkomt, en de resolutie, op het Kaapsch Archief gecopiëerd, medegedeeld. Een en ander laten wij hier volledigheidshalve afdrukken.

W.G. BRILL.

Zaterdach den 30^{en} *December* 1651.

De wind Westelijck, vrij hard aencoelende, Bevinden tschip de Drommedaris so ranck te wesen, dat wij qualk eenigh seyl cunnen voeren, sonder beduchtinge van groote swaright. Derhalve de schippers van den Reyger ende Hope aen boort ontboden hebben, ende haer in den Raet voorgedragen de ranckheit des schips, daerbij geroepen sijnde de scheepsofficieren, dewelcke verclaerden niet sonder pryckel geraden met tschip door Zee te gaan, alsoo niet mogelk is, op een lager wal vervallende, daer boven te cunnen geraecken, noch met een bijlegger eenige smacken van grove zeen te cunnen affslaen, - Soo is, na goet overlegh ende rijpe deliberatien eenparigh nootshalven ten meeste dienste van d'E. Comp^{e} goet gevonden, dewyle doch weynigh met bijleggen cunnen vorderen, aen d' Engelse cust met onse

drie Schepen bequame haven te soecken, omme tschip den Drommedaris aldaer met eenige boots steen te ballasten, ende dan gesamentl^n^ van daer op talderspoedighste onse gedestineerde reyse met alle mogel^c^ vlijt te bevoorderen.
Aldus gedaen ende geresolveert Int Schip den Drommedaris ten dage ende Jare als boven.

Johan van Riebeeck 1651.
Davit Coninck.
Jan Hoochsaet.
Symon Turver.
P.v.D. Helm, Secretaris.

***Maandagh den* 8 *April A^o^* 1652.**

Jegenwoordigh door des Heeren geleyde, met de schepen Drommedaris, Reyger ende Goede Hoope Gode Loff, wel ende behouden ter Rheede aan Cabo de Bona Esperance in de Taeffelbay op den 6^*en*^ *ende* 7^*en*^ *deser successivelyck geluckigh g'arriveert wesende, omme alhier na den last van onze Heeren principalen de Bewinthebberen van de generale Nederlantsche g'octroyeerde Oostindische Comp^e^ voor haer Ed. een generael rendevous te begrijpen ende tot dien eynde op de bequaemste plaetse een deffensyff Fortresse offte sterckte op te werpen, omme onder tfaveur van dien sodanige landerijen vorders in possessie te nemen als tot caltivatie ende aenfockinge van allerhande vee ende ververssinge voor Comp^s^ respective heen Ende weder navigerende schepen dienstigh wesen ende derselver verderen dienst vereyschen mochte, waertoe de materialen in de voorn. schepen geladen, ende deselve g'ordonneert sijn hare vermogende hulpe te contribueren, - Soo is, om alles met goede ordre te beginnen, bij den Raedt* (*door den Opper Coopman Jan van Riebeecq beroepen sijnde*) *na rijpe deliberatie ende goet overlegh eenparig te goet gevonden end vast gestelt:*

Dat gemelten Riebeecq sich ten eersten met de schippers Davit Coningh, Johan Hooghsaet Ende Symon Turver, nevens eenige g'armeerde soldaten na Lant vervoegen sal omme wat nader inspectie ende affmetinge te nemen, als gister provisioneel gedaen hebben van de bequaemste plaetsen tot de te maecken Fortresse nodigh, ende die gevonden ende uytgecosen hebbende, datelyck af te steecken, om in alder ijl aen 't werck te comen, ende geen tijt verloren te laten gaen, ten eynde metter haest in deffentie geraecken, ende Comp^{s} *Schepen te Eeder hare reyse voorts na Batavia mogen vervorderen*.

Ende opdat alles met goede ordre op 't spoedighste mochte toegaen, is oock goet vonden de schepen Drommedaris ende Reyger elck versien ende bewaeckt te laten met 36 *coppen, omme dagelix de materialen te lossen, water ende ballast*

te halen etc. - sijn te samen	72 *coppen*
ende 't Jachtjen met	11 *coppen*
	---
wesende in alles	83 *coppen*,
	---

die oock gebruycdt sullen worden om bij goede gelegentheyt ende bequaem weer elck met sijn eygen zegen te visschen, opdat 't volcq te Lande te beeter aen 't werck mogen blijven, ende sal den opulenten den soberen vanger na discretie mededeelen.

Ende om aen Lant te arbeiden van Drommedaris	50 *coppen*
Van den Reyger	39 *coppen*
Ende van 't Jacht de Goede Hope	5 *coppen*
die te samen maecken (*cocx ende timmerluyden ingereeckent*) *aen Lant*	100 *coppen*

behalven d' officieren, adsistenten, opperbarbiers etc.

Ende om alle 't werck gelijck ende op 't spoedighste te laten voortgaen, is oock verstaen dat alle de timmerluyden, van de gemelte 3 *schepen voorts aen Lant sullen gesonden worden om ten eersten aen een bequaem woon- ende packhuys binnen 't parck van 't aff te steecken Fort arbeyt te beginnen, na de mate haar te geven*.

Ende aengaende 't schaffen is g'arresteert, dat yder daertoe een cock off sijn maet sal aen Lant senden, om voor sijn volcq van desselffs victualie 2 *mael daeghs te laten schaffen, ende alle dagh elck man* 3 *halff mutsjens wijn tot rantsoen te geven, opdat alle 't volcq over eene cam mochte geschoren worden ende te minder murmeratie onder deselve vallen*.

Ende dewijle oock goede wacht moet gehouden sijn, wort verstaen, dat deselve sal ront ende eguael gaen, soowel bij dage als bij nachte, onder matrozen ende soldaten, tot timmerluyden incluys, sonder uytneminge van jemanden, opdat hem niemant op 't een off 't ander van minder of meerder ende zwaerder arbeyt te doen en hebbe te beclagen offte exipieren, ten welcken eynde tot wapeninge der matrosen aen Lant bestelt sal worden van Drommedaris 8 *ende van den Reyger* 6 *scheepsmusquets ende houwers met haer toebehooren, om de schiltwachten mede wasr te nemen ende de soldaten op haer eygen geweer te laten*.

Tot onderhoudinge van welck een ende ander oock geresolveert is seecker geconcipeeert placcaet na genomen resumptie den volcke op alle de schepen ende aen Lant tot yders narightinge te pronunchieren ende ter behoorl^{e} *plaetse te affigeren, gelijck onder dato deses in ons placcaetboeck can nagelesen worden*.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't Schip den Drommedaris ten dage ende jare als voren.

Johan van Riebeeck 1652,
Davit Coninck.
Jan Hoochsaet.
Symen Turver.
P.v.d. Helm', Secrets.

Vervolg van het Dagverhaal van Jan van Riebeek.

[1656]

Januarij anno 1656.

Nieu-jaersdagh den eersten ditto

fray weer en de wint Z. westelijck.

Sondagh den 2^{en} d^{o} idem.

Desen nacht wasser op 't robbeneylant gevuyrt, waeromme gepresumeert wierd, datter eenigh schip off schepen by haer gesien sal wesen, vermits sulcx het seyn van 't selve offte van overlast is. Derhalven den stuyrman van 't robbe jaghtjen (aen lant ontboden) ordre gegeven is omme datelijck met 't selve onderseyl te gaen na 't robben eylant, ende te vernemen wat haer vuyren heeft te beduyden gehadt. Maer denselven wat buyten comende ende 't weer met grote kaken ende buijen vry hard toenemende, mitsgaders aenstuck waijende sijn cluyfffock, moeste onvolbrachter reyse (omdat de wint oock meer en meer tegen liep ende, als voorseyt, handt over hant, toenam) weder keren; doch wierd ordre gelaten op 't eerste hapjen ten eynde voorsz. weder te passen ende onderzeyl te gaen, sonder den Commandeur daerover vorder te comen vragen, ten ware ontboden wierd etc.

4 dito,

smorgens de wint noch al westelijck doch niet soo hardt als gister, echter sodanigh dat wy niet dorsten wagen, ten eynde voormelt een biscaijse sloep op sijn riemen na 't robbeneylant te senden, sijnde 't robbe jaghtjen (hoe smedigh het oock is) vermits de contrarie wint meede onmogelijk op te comen: sulcx dat wy van 't beduytsel des vuyrens aldaer noch ignorant blijven.

5 dito

fray weer en de wint meest westelijck, doch tegen den avont wat stillende ende zuydelijck lopende hebben 't robbejaghtjen ten eynde voormelt weder affgesonden met oock 36 stucx schapen om op 't robbeneylant bij d' andere te setten, ende ordre indient vuyren niet sonders te beduyden vint, dan vorders te varen na 't dassen eylant om vellen te halen etc. ten welcken eynde de vorige missive ende een cleyn appendix tot deselve meede voerden aen d' opperhooffden van dito eylant tenderende als voor aengetogen waermede desen avont noch onderseyl gingh.

10^{e} dito.

Desen morgen was Herry met een van sijn vrouwen weder aen 't fort gecomen, blijvende buyten op de cant van de revier by de planck daermen overgaet leggen tot dat den Commandeur van hem niet wetende ende smorgens vroegh na de thuynen gaende hem schier op 't lijff liep ende daer alsdoen aensprack, mitsgaders op 't vrundelijckste vraeghden waer hy soo langh met al sijn volcq ende vee geweest was: daer op hy antwoorde, dat den Commandeur nu veel koebeesten ende de weyden daeromme hier omtrent wel alleen van doen hebbende, hy met de sijne (hoewel na sijn seggen weynigh) wat verde affbleeff om het hier niet al te cael op te laten weyden, maer wanneer de regenmaanden quamen ende 't gras weder langh wierd, soude hy met sijn huysen ende vee hier by ons comen wonen. Denselven

scheen seer bevreest te wesen, cunnende qualijck spreecken offte stilstaen van trillen en beven, des hem te beter gelaeth gethoont wierd om die vreesachtigheyt wat te benemen, wordende oock na ouder gewoonte des middaghs van des Commandeurs tafel t' eeten ende wijn etc. te drincken gegeven, mitsgaders niet als vrundelijcke ende lachende tijtcortinge discoursen met hem gehouden om hem te min mistrouwen te doen crijgen. Echter costen wel sien dat hy ons al dapper suspecteerden, resulterende meest uyt den haet van 't gemeene volcq op hem, vermits sijn valsheyt, waerom deselve hem niet wel mogende lijden doorgaens dreygen doot te slaen, en soo voorts, gelijck 't gemene volcqjen mits hare cleyne kennisse hun praeterijen veeltijts vallen, t' welcke hy den Commandeur oock claeghde, ende seyde als den selven quam te vertrecken, hy dan niet soude derven by 't fort comen. Waerop hem g'antwoort wierde, hy de praet van 't gemene volcq niet moeste achten, alsoo deselve niet wisten wat se seyden ende wel sach dat hem den Commandeur emmers beminde etc. t' Welcke hem scheen wat gerustheyt te geven. Nochtans evenwel mocht den Commandeur qualijck opsien offte tegen imant spreecken, off was wel aen hem te sien dat hy meede van hem gepraet ende geconsuleert wierd, sulcx men qualijck wist wat contenantie te houden, om hem geen suspitie off quaet vərtrouwen te geven, blijckende sijn ongeruste consientie soo claer als den dagh aen al sijn gelaet.

Ons volcq met de houtwagens van 't bos comende wisten te seggen dat hy met huysjes onder tegen den voet van 't geberghte recht beneden 't bos lagh, by hem hebbende een redelijcken trop koebeesten ende schapen, ende was gisteravont by 't bos volcq geweest, gevraeght hebbende na Engelse tabacq, daer op d'onse

hem souden hebben g'antwoort, datse die niet en hadden, maer wel 2 wackere, cloecke engelse doggen ende schietgeweer, op welcke antwoorde, sonder te spreecken, was deurgegaen.

Onder andere discoursen scheen hy ons over tafel oock te willen waerschouwen dat wy onse beesten doch wel souden bewaren, ten minsten met 30 off 40 soldaten om de Saldanhars (dieder na sijn seggen met menighte op souden soecken te loeren) te cunnen affweren, schijnende ons te affirmeren, indien wy niet wel toesagen, datse ons voorseecker weder souden affhandigh gemaeckt worden, seggende by deselve overlegh was gemaeckt dat 10 van haer met hasegayen een van onse soldaten souden opmeugen, ende sijlieden altijt, alsse wilden, met veel volcx costen comen ende wy niet, ten sij datter schepen lagen die se eerst souden laten weghvaren, ende haer slagh sien waer te nemen, wanneer wy op ons swaeckste waren etc. Alhoewel dit wel dient tot nauwer toesight voor ons, soo houden wy 't selve echter altemalen geveynst ende clare valsheyt, te meer dewijle onse branthouthaelders ende oock de Caepmans ende andere seggen, dat hy met haer lieden al dickmaels hadde geraetslaeght om met hun aller hulpe selffs weder de beesten te stelen, gelijck, sy affirmative blijven seggen, hy voordesen gedaen heefft, mitsgaders d'E. Compagnie jegenwoordigh mede noch blijfft onthouden al 't vee, dat by hem ende voor Compagnies coper heefft gehandelt mitsgaders sigh selffs rijck ende ons wijs gemaeckt dattet hem ontstolen is etc. Edoch sal daer van by gelegentheyt wel betalinge vallen; ondertusschen willen oock hopen, dat se weynigh cans op Compagnies vee sullen crijgen, alsoo 't ten minsten dagelijcx met 13 a 14 cloecke soldaten bewaert wort, ja als wy wat veel volcq hier omtrent vernemen off eenigh verraet ima-

gineren wel met 20 a 25, die by de beesten in de weyden uytgaen ende op deselve passen ende wacht houden.

Herry versochte desen nacht in 't fort te mogen slapen, alsoo hem buyten by de houthaelders (Caepmans volcq meest sijnde) niet dors te vertrouwen, welcke ons oock dapper tegen hem opstoocken ende affirmeeren, dat hy ons weder sal soecken een voordeel op Compagnies bestiael aff te sien, off wel oock op onse personen selffs, soo maer cans sagh etc.

den 11^{en} dito

- smorgens noch al aenhoudende met vry stijve valbuijen over den tafelbergh, tot beleth in de steen-vormerije, des 't volcq altemalen na 't geberghte gesonden wierd om ondertusschen, voor 't ledigh sijn, branthout in voorraet te halen, daer den 2^{en} oven meede soude gestoockt worden, sijnde den eersten van 400 M steen al fray affgebacken ende gestelt te coelen, dierhalven alle praeparaden worden gemaeckt omme met dien nieuwen steen de corpsduguarden ende ander huysingen aen doversijde langhs de gordijn henen, mitsgaders oock de poort hecht sterck ende brantvry op te metselen, wesende 't grootste ende swaerste werck, namentlijk kelders, pack en woonhuysen voor de principale officieren als oock 't cat (m^{r} van 't gansche fort met een muyr 4 voet dick) t' eenemael gedaen ende affgemaeckt, soodat de rest nu fray light ende vaerdigh van de hant sal schieten ende haest altemalen gedaen sijn.

12^{en} dito,

gingh Herry rontsom de wallen buyten 't fort ende crael van de beesten vry naew bekijcken, nae sijn minen al scherpe opmerckinge nemende, ende alsoo wy hem hadden laten gewerden, doch in alles van verre naspeuren wat hy dede, soo wierd hem smiddaghs aen de tafel van den Commandeur gevraeght, wat hy van 't werck al dachte. Gaff tot

antwoorde: de Saldanhars ons de beesten seer light des nachts soude cunnen uyt 't crael ontvoeren, alsoo elck met 12 hasegaijen gewapent aencomen, ende het touw daer 't heck van de crael meede toegebonden wordt, aenstuck snijden souden, ende alsoo met de beesten deurgaen; maer hy weet juyst niet, dat het heck 's nachts met een goet sloth werd gesloten, 't welck hem oock niet wierde wijs gemaeckt ende in sijn waen gelaten: ondertusschen was de wiltschutten lastgegeven om eens aen Herrys leger te gaen ende te sien hoe 't daer gelegen was.

Dewijle noch aen tafel saten met Herry in discours alsvoren, soo quamen seer haestigh 3 a 4 hottentoos Herry aenseggen, dat hy datelijck moeste t'huyscomen: maer gaven ons niet anders te verstaen als om datter veel swermen bijen in sijn leger waren gecomen, van de welcke sij nochte haer vee niet duyren costen, ende daerom verhuysen moesten etc. waerop Herry datelijck heen gingh, met hem nemende al onse cocx, houthaelders, wijff, kinders en al, datter niet een cleyn off groot hieromtrent bleeff, maer aengaende de bijen was leugen volgens 't rapport van onse wiltschutten voornoempt, welcke bij Herrys huysen (5 in getal) oock niemant hadden vernomen als den dicken vetten capitein van de Caepmans met 2 vrouwen ende stijff 152 koebeesten sonder een persoon daerby tot bewaringe. Maer in 't wederomcomen waren hem veele hottentoos een schootweeghs ter sijden aff (hard ende haestigh lopende) gepasseert, tenderende na voorsz. Herrys leger; ende nademael wy wel weten dat hieromtrent jegenwoordigh geen ander volcq en is als Herry ende de sijne met Caepmans-troupen, mitsgaders oock Waterman ende onse cocx houthaelders, die nu met hem meede wegh waren, bijna in manieren als voor desen, doen ons de beesten ontstolen wierden,

soo deet ons 't selve al wat naeuw na Herry omsien ende den Commandeur datelijck weder eenige soldaten uytgaen om 't velt te ontdecken, mitsgaders oock te gaen sien wat omtrent Herrys leger gedaen wierd etc. Wordende tusschen wijle oock al 't geschut op 't fort rondom lustigh met schroot geladen, insonderheyt 't welcke geplant staet tot deffentie van 't crael om, off se by nachttijts op 't bestiael wilden attenteren, haer te beter te mogen affweren: ten welcken eynde de wachten buyten meede wat meer versterckt ende ordre gestelt wierde om de buyten ronde wat corter te laten gaen.

De gemelte soldaten savonts weder thuys comende rapporteerden, dat se Herry met stijff 20 man in sijn 5 huysjes gevonden hadden, doende wesende te samen met dicke melck te eeten, ende gansch geen geweer in haer huysjes hebbende, 't welck sy veel tijts in de bosjes bergen: ende was sijn vee in getal stijff 100 groote ende eenige cleyne koebeesten, neffens omtrent 200 schapen: dat dien quant altemalen voor Compagnies coper ende taback gehandelt heefft, ende ons wijsgemaeckt dattet hem ontstolen soude wesen.

Van seecker meysjen, bij ons genaempt Eva (eenigen tijt met clederen in des Commandeurs huys gewoont, mitsgaders daerdoor oock wat duyts geleert) hadden d' onse verstaen dat Herry voornemens soude sijn om nader by 't fort te comen sijn hutte neder slaen.

Van onse branthouthaelders wasser boven 2 a 3 niet by hem, maer altemalen na Caepman gegaen 't welcke ons al te meer doet duchten van eenigen aenslagh op Compagnies vee, dewijle oock den Capitein van de Caepmans heden in Herrys hutten meede gevonden was. Item oock niet boven 2 a 3 vrouwen ende gaer weynigh kinderen.

17 dito.

Groote drooghte, welcke het lant ende de

weyden soo dor maeckt, datter schier niet te eten valt voort bestiael, waerdoor oock sommige oude koeijen heel vervallen ende op 't velt van onmacht blijven leggen, ende dierhalven om noch te oirboren dagelijcx moeten geslaght worden, 't welck insonderheyt meede gevoelt wort aen de melckbeesten, die heel opdrogen ende alle dagen minder ende minder geven; sulcx van jaer tot jaer meer ende meer gemerckt wort, datter staende de drooge tijt sonderlingh niet van de melekkoeijen sal cunnen gecregen worden; maer van Junij tot October geven se redelijk.

De paerden voelen 't meede niet weynigh, doch worden dagelijcx met gort gevoet om op te arbeyden, alsoo vermits de steenbackerije int cleysant ende houthalen jegenwoordich sterck wercken moeten ende daerom oock al vry mager worden.

Van Herry hebben tijdinge dat met sijn leger ende vee na 't houtbayken is vervaren, omdat de weyden alsvoren sijn ende Compagnies vee hier omtrent te samen niet voeden cunnen, ende en derven wy met t' onse niet al te veer aff weyden, om door menighte Hottentoos van 't selve niet weder berooffttt te worden.

Heden sijn (om eens exempel te statueren) 2 personen, namentlijk Gerrit Cartensz. van Swol boss^{r} ende Severijn Abrahamsz. uyt den Haagh, soldaat over thuyndieverije bij sententie gebannen voor ½ jaer in de kettingh aende gemene wercken t' arbeyden neffens een corperele straffe van met 50 slagen door den geweldiger gelaerst te worden, boven confiscatie van elck 1 m(aand) gagie, welcke sententie oock heden is ter executie gestelt.

21 dito

is heden overleden eenen Marten Jansz. van Enckhuyszen, matroos uyt d'avontstar, hier sieckelijck aen lant gebleven.

24 ende 25 dito

als wanner hier van 't robben-

eylant quam het canotje om victualie ende tijdinge dat het daer met de schapen heel wel stonde, edoch dewijle het canotjen wat cleyn viel, sonden wy een van de biscayse sloepen met hun provisie derwaerts, nevens ordre van daer oock meede hier te brengen eenen Marten Cornelisz. welcke daervolgens claghte wat onwilligh valt. Item oock, dat se om 't pryckels halven niet meer onderstaen souden, met dito canootjen hier te comen, maer alleen gebruycken om te vissen, daertoe het hun beschickt is.

Desen voormiddagh den 26e

quam een galjot in de bay, maer alsoo 't vermits de gemelde stijve wint niet coste ter rheede comen ende dierhalven genootsaeckt was te anckeren aen de oversijde van de bay, bleven wy onwetende welck ende wat voor een het was.

27 dito

- cmorgens stil warm weer, waermeede voorhaelde galjot op de rhede quam boucheren, sijnde 't Nachtglas, ende comende van d' eylanden Tristan d'Acunha rapporteerende d' opperhooffden, dat deselve seer bar ende beswaerlijk om aen te doen bevonden hadden; vermits de nevelachtige lucht noyt ter degen hooghte hebbende cunnen crijgen, ende de continuele stormwinden, groote zees ende machtige diepte tot op een steenworp dight aen 't lant, daer oock gansch geen sant maer al steen en clipstrant gevonden hadden, niet boven 4 a 5 vadem breet, de rest al hemels hoogh steyl, schor ende cael clippigh geberghte wesende, onmogelijck om boven op te comen, hangende schier over strant henen met geringh houtlover off gras bewassen, als eenigh schrael dun riet. Maer vis wasser in abondantie te vangen. Item oock water met pryckel ende grote moeyten te becomen, maer gansch geen goede off bequame rhee voor eenige schepen, alsoo vermits de steyle gront, met weynigh wint (die der dagelijcx hard ende stormigh wayt)

d' anckers datelijk deurgingen ende gansch geen beschut ergens te vinden was, sulcx daer voor d' E. Compagnie niet uyt te rechten valt ende geen vaertuygh meer behoefft gehasardeert te worden, 't groote pryckel in 't aendoen onderworpen; alles nader te speculeren uyt de schipper ende stuyrluiden gehouden daghregisters ende gemaeckte caertjes, by ons werdende gecopieert om met de retourvlote na 't Patria te senden.

Op den middagh quamen aen 't fort 4 man, daer onder 2 Engelse, over lant affgesonden bij den adsistent Jan Woutersz. van 't dassen eylant dwers overgevaren sijnde aen dese vaste cust met een bootjen (van) seecker Engels scheepken aen voorsz. eylant gecomen den 30^{en} december passato, wesende een opgeboeyde bayer genaempt Arosia offte Starre, daerop Capitein Eduart Stanjan, heel sieckelijck ende lam aen handen ende voeten, sterck 13 coppen ende gemonteert met 4 cleyne ijsere stuckjes van 1 à 2 ℔ ijser mitsgaders gecargeert met spaens gelt, roode laeckenen ende loot, omme daermede te varen na Bantam off Cormandel, uytgeseylt van Londen den 20^{en} Maart anno passato, welcke gaerne hier aen de Caep was; maer hadde, vermits de stilte ende Z.Z. ooste winden deses zaysoens, niet cunnen opcomen ende telckens daer weder ter rheede gekeert, versoeckende dierhalven om wat verversinge etc. Ende den adsistent Jan Woutersz. om de chaloup Pequijn om daermeede in de bay Saldanha de robbenvangst te exerceren, vermits de robben aen 't dassen eylant vry schuw sijn, apparent veroorsaeckt door de aencompst van Compagnies ende Engelse schepen desen jare daer dickwijls aengeweest.

28 dito.

Door den schipper van 't galjot 't Nachtglas voorgedragen wordende, dat 't selve op de reyse na Tristan d'Acunha door 't harde weer vry leck ge-

worden ende aen 't roer 2 vingerlingen gebroocken was, waeromme wel soude dienen ergens droogh geseth, omme alles na behoren te verhelpen etc. 't welcke hier in dese tafelbay niet wel can geschieden, - Soo is by den raadt deser fortresse, versterckt met voorhaelde schipper ende desselffs opperstuyrman, goetgevonden dito galjot ten selven eynde met den aldereersten na de bay Saldanha te senden, daer fraye ende bequame gelegentheyt is om schepen droogh te setten ende de smith te gelasten de vingerlingen ende ander ijserwerck ondertusschen in allerijl gereet te maken.

Februario anno 1656.

2^{en} dito

's namiddaghs het Engels scheepken Arosia, dat van den 30^{en} december verleden aen 't dasseneylant gelegen heeft ende op den 28^{en} passato van gementioneert is, sijnde den Captein lam aen handen ende voeten van de berbery, den stuyrman overleden ende nu noch met sijn 13 sterck, versoeckende water te mogen halen, 't welck hem toegestaen ende oock wat vruchten uyt thuynen gegeven wierd.

4^{e} dito

is den Commandeur Riebeeck om de bequaemheyt derwegen vermits 't jegenwoordige drooge mouson met een trop soldaten gegaen na de bay Falsa om eens aff te speculeren, gelijck heer van Goens oock in recommandatie had gelaten, off de vlackte tusschen die ende dese bay bequamelijck soude cunnen werden deurgesteecken, om alsoo dese Caap tot een eylant te maacken, ten welcken eynde dan deur 't laaghste van 't lant langhs de riviere soo crom ende slim als die liep, henen gingh om te sien off deselve oock dight omtrent off op de strant van de bay Falsa uytquam.

Sulcx dan alles ter degen naspeurende, heeft be-

vonden, dat de soete rivier, die in de tafelbay met de soute rivier uytstroomt, een groot stuck crom ende slanghswijse wel 3 a 4 mijlen meest dwers over streckt en dan somtijts op veele plaetsen weder steuyt met staande lackjes, tusschen welcke dan weder vlack doch laegh sandigh lant light tot omtrent 1 mijl van seecker hooge santduynen der bay Falsa, daer 't sigh dan weder alenskens met grepkens al wijder ende wijder tot een rivier streckt, al vers water, ende vorder comp te lopen in een gansch groot lack, wel soo wijt als de Maes, ende omtrent 2 uyren gaens in den omgangh heel diep ende brackachtigh water, dat vol zeekoeijen ende zeepaerden was, ende sijn water creegh door de duynen van Caep Vals, doch met geen openheyt, maer soo 't scheen onder door de sandige gront deurdringende, welck lack noch wel ten minsten 1½ uyr gaens van de zeestrant light, die meede wel ½ uyr gaens breet was, ende de duynen wel een mijl, mitsgaders oock soo hoogh als volcomen bergen, wel 10 a 12 dubbelt achter den anderen, sulcx dat genoeghsaem bevonden is onmogelijck om te doorgraven, behalven datter dan noch verscheyde lackjes door de vlackte, sommige ¼ ende andere wel ½ mijl weeghs door te graven wesen souden, om 't eene lack in 't ander te laten comen, 't welck oock seer beswaerlijck om doen soude wesen, vermits 't op veele plaetsen meede clipigh is bevonden, gelijck des ander daeghs (desen nacht in 't velt gerust hebbende) noch nader is affgespeculeert, ende geoordeelt een saecke te wesen, gansch ondoenlijck. Item meede niet nuttelijck maer (onder verbeteringh) ten hoogste voor d' E. Compagnie schadelijck, vermits het doch soo wijt off diep niet soude schuyren off d' inwoonders souden der altijt haer vee al swemmenden cunnen over jagen, als men se al soude meenen aen dese sijde den wegh door gemelt

water besloten te hebben, gemerckt oock dat seecker groot water aen de Z.zijde van de Caep Vals in 't natte offt N. weste mouson een groot stuck in 't lant lopende ende makende een meer, wel van 3 uyren gaens in den omgangh, jegenwoordigh bevonden is een lege drooge santplaet als een soutpan te wesen, sulcx daer by oock wel te bespeuren sij, datter geen degelijcker schuyringh soude te verhopen sijn, die der nootsakelijck moeste wesen nadat alt graven gedaen was, off al de moeyten en oncosten waren verloren, vermits 't altemalen meest mulle sandige gront is en vol hooge duynen, welcke deurgrafft dan van de harde winden soo haest van selffs stonde toe te waijen, als met duysenden menschen soude cunnen gegraven ende open gehouden worden. Dierhalven, als geseyt, een werck daer voor d' E. Compagnie niet eens behoefft aen gedacht te worden, vermits oock 't weynige voordeel daeruyt te verhopen tegen de oncosten, die milioenen gouts souden comen te monteeren, ende dan noch alles al veel succederende, de frequentatie met dese inwoonders affgesneden sijn, ende dat mense soude menen hier aen dese syde binden soude om redenen voorsz. abuys wesen, behalven dat dit Caepse eylant dan oock soo groot soude vallen dat om deselve in devotie te houden altijt hier en daer volcq ende troupen in 't velt souden moeten gehouden worden, ende dat met geen weynige maer al lustigh veele soldaten.

Ende aengaende van dat het soude mogen dienen om vrye huysgesinnen te veyliger te laten wonen, is te cleyn van consideratie, alsoo die hier en daer haer lant verkiesende hun in steene huysen (hier wel te maken) genoeghsaem voor dese natie cunnen bewaren, ende wanneer de vrye huysgesinnen d' E. Compagnie soo costelijck soude vallen dat deselve harent halven souden moeten meerder soldaten houden, in

plaetse van dat sylieden des Compagnies staet behoorden te helpen vesten, ende te maken, dat hier te minder guarnisoen mocht leggen; soo was 't beter datter noyt vry man quam, als eenige weynige hier omtrent de fortresse tot logijs ende gerieff van den gemenen ende passerenden man, mits het aenteelen van menighte hoenders, gansen, eenden ende verckens etc.

5e dito

- is den Commandeur voorsz. tegen den avont weder t'huys gecomen, 't vorige in manieren als boven, hebbende affgespeculeert etc. ende den verleden nacht met al 't volcq uyt den slaep gehouden door de menighte zeekoeijen, leeuwen, tijgers ende ander wilt gedierte, welcke haer telckens dight by de opgeslagen tent lustich lieten hooren brullen, sulx veeltijts rontom de wallen van 't fort oocq weer geschiet.

Sondagh den 6en dito

is den Captein van 't Engels scheepjen den Commandeur comen begroeten, sigh excuserende dat op de nodinge van sijn E. niet hadt cunnen aen taffel by hem comen eeten, omdat vermits de lammigheyt sijner handen door een ander moeste gevoert, ende de cost in de mont gestoocken worden, sigh wijders thonende danckbaer voor de courtesie aen hem bewesen, insonderheyt dat op sijn versoeck toegestaen was in des barbiers huys te mogen comen logeren, ende sigh verfrissen etc. waer op na vereysch de behoorlijcke complementen wierden gepast.

7en dito.

Heden is den anderen steenoven (met omtrent 250 M steen volgemaeckt) meede in den brant gestoocken.

9en dito

- niet sonders gepasseert als dat den Engelsen Captein dagelijckx op den namiddagh bij den Commandeur om een praetjen quam, welcke onder andere discoursen verhaelden, dat anno 1644 in Augusty

met een Engels schip, genaempt de Ihon, was geweest in Mosambicque, van waer sy den gewesen Gouverneur (diens tijt uyt was) souden brengen na Goa, welcke den Captein van gemelte Engels schip gecomen sijnde aen een van de Majotse eylanden neffen desen Captein Tanjan, doen in minder qualiteyt, ende met eenige meer van Coningx sijde wesende, daer aen lant hadde laten staen ende met 't schip ende des gemelten Gouverneurs rijckdom deurgegaen, welcke daerna door een kanoo van de Coninginne des gemelten eylants met vrou ende kinderen weder over tot Mosambicque was geraeckt, ende sylieden met een ander Engels schip naderhandt daer aencomende oock noch terecht.

Onder welcke tijt soo tot Mosambicque als van den voorsz. Gouverneur gesien ende gemerckt had, mitsgaders oock van andere Portugesen selffs meede affirmative verstaen, dat deselve al hare victualiën ende commodeteyten van rijs, bonen, erten, wasch, honingh etc. mosten hebben van Madagascar, daer sy het van 't N.eynde aen de binnencant van daen haelden tusschen de 12 ende 15 gr. met heel cleyn vaertuygh van omtrent 10, 12 a 20 lasten ten hooghsten ende gemonteert ten aldersterckste met niet meer als 1 a 2 steenstuckjes offte 7 a 8 musquets, onder opsight van 1 a 2 naturele portugesen, de rest tot 8 a tien ten hoogsten al swarten ende mesticen van cleyne dapperheyt, die met eenen daer oock veele ambers handelen voor goutcleden, coper, thin, ijser, coralen ende ander cramerijen etc. alsmeede koebeesten, schapen ende ander vee, evens als hier aen de Caap van d' inwoonders geschiet, tot verversinge van de uyt Portugal varende ende tot Mosambicgue aencomende schepen, welcke behalven St. Helena nova geen ander ververschplaetsen souden hebben, ende daeromme in hare uytreysen voornamentlijck Mosambicque, alsoo

nootsaeckelijck als Compagnies schepen om te ververschen de Caap moeten aendoen.

Ende was denselven van opinie, dat men haer die trafficque gansch lichtelijck met een hansaem jachtjen ende 1 cleyn galjot met 3 masjes als 't zijne hier ter rheede leggende was (omtrent als de Tulp sijnde), soude cunnen beletten ende die van Mosambicque sulcken affbreuck doen, dat men haer een groote benautheyt soude cunnen causeren ende brengen in vry dappere misserie van hongersnoot, vermits wel soo heel sterck van Portugesen aen Mosambicque niet waren, maer veel monden hadden te voeden van slaven ende slavinnen etc. ende tot welckes onderhout al haren rijs ende vleys als andre commoditeyten van voorsz. groot eylant moeten halen, alsoo op 't eylant van Mosambicque niet anders wies als abondantie van Orangie appelen, lemoenen, pisangh ende diergelijcke fruyten, maer gansch geen rijs of yets om in plaetse van broot aff te leven, nochte oock op 't vaste lant, daerse haer water met canoos ende ander vaertuygh moeten van daen halen. Ende aengaende haer bestiael, dat sij redelijck menighvuldigh by haer hebben, wort alle jaren veel van geconsumeert, tot verversinge van hare passerende schepen voorsz., voor de welcke ende tot hun eygen onderhout dan t'elckens beneffens haren rijs etc. weder ander moeten halen van Madagascar met 't vaertuygh gemelt. Ende souden d' inwoonders van dito groot eylant na sijn opinie ons selffs (daer comende) wel aenwijsen waer ende in wat havens de Portugesen vaertuygen altijt lagen ende voeren, doch moeste al onder Portugese off Engelse vlaggen vooreerst bij der hant genomen ende de luyden wel getracteert worden tot sij ons gewent waren, waer door den Gouverneur ende die van Mosambicque in groote perplexiteyt souden gebracht ende machtigh cunnen

verswackt offte in hongersnoot ende groote verlegentheyt gebracht worden, vermits sonder Madagascar, om redenen voorsz., niet souden cunnen leven.

Wiste oock te seggen, dat de Portugesen daer vry veel ambers handelen voor gansch geringen prijse, dat hun altemalen in maniere voorsz. Madagascar bevarende, was te ontsetten behalven 't groote hinder dat die van Mosambicque na sijn gevoelen soude cunnen worden gedaen ja sodanigh dat sy metter tijt wel selffs soude wenschen hare besettinge te verlaten, waerdoor hy oook meenden, dat de Portugesen, Misambicque quijt wordende, seer beswaerlijck hare indische navigatie souden cunnen vervolgen, vermits dan op hare uytreysen gansch geen ververschplaetsen souden hebben om seecker aen te doen ende haer te verfrissen.

Onder anderen met hem discoureerende van de vaste custe, desen hoeck om, wiste te seggen, dat die van de Caap Fals tot Cabo Corintas incluys gansch beswaerlijck ende haserdeus te bevaren was, vermits de machtige harde winden, daer subject, ende groote rollingen van zees tegen de wal, waerdoor met weynygh wint qualijck mogelijck ware van 't lant aff te leggen; maer tusschen Cabo de Corintas, offte benoorden den Tropicus, langhs de custe van Zoffala tot Mosambicque ende lager was 't doorgaens hansaem ende bequaem weer ende wel te bevaren met lichte jachjes off galjots, om oock te passen op de gouthaelders van Coffala na Mosambique, dat meede maer met cleyn vaertuygh als de vaert op Madagascar geschiet, wenschende selffs dat commissie had op de Portugesen (welcke nu haer vrunden waren) hy wilde met sijn cleyn scheepjen daer wel heen, ende sijn verhopende offte presupponeerende advance voor al vry veele niet overgeven, ende ware het sijns gevoelens een gansch raedsamer saecke voor d' E. Compagnie nu insonderheyt die van

Mosambicque in benaeutheyt te brengen ende te speculeren off haer metter tijt die plaetse soo doende facilijck soude cunnen offe mogen affhandigh gemaeckt worden, ende ingevolge veroorsaeckt den Portugesen hare indische vaert (hun nodige ververschplaetse missende) te beswaerlijcker viel, hoedanige speculatie hy ons wiste te seggen dat de Portugesen tegen d' E. Compagnie op de Caap wel hadden; te meer omdat haer die besettinge al vry wat omsien gaff ende vreese, dattet wel op haer, in maniere voorsz., mochte gemunt wesen, soo hy seyde, uyt haer eygen agents monde tot Londen verstaen had. Item oock, dat den nieuwen Viceroy na Goa tenderende vastelijck van voornemen was geweest, indien hem de wint maer bequamelijck gedient had, d' E. Compagnie hier aen de Caap empassant een affront te doen, om haer fortresse ende plantagies te ruyneren etc. des na sijn advys meenden dat wy ons doorgaens wel wat deffencijff mochten houden alsoo sulcx met macht ende menighte van volcq al soude te doen wesen, vermits alle advenuen om te landen met luttel menschen qualijck te beletten, ende van dese fortresse vermits de bequame gront wel te approcheren ende belegeren wesen soude etc. aen 't welcke den selven de waerheyt niet al en spaerden.

19^{en} dito.

- Den Captein van 't Engels scheepjen wat op de been gecomen wesende ende daeromme menende heden te vertrecken, waren 2 van sijn volcq te landewaert in wegh gelopen, 't eene sijn susters zoontjen ende 't ander sijn Cajuytwachter, die hem vermits sijn handen niet roeren cost, het eeten ende drincken dagelijckx in den mont moesten steecken; ende alsoo sijn stuyrman overleden was, ende niemant op 't scheepjen had van eenige kennisse in de navigatie, soo liet altijt de hooghte nemen door gemelte sijn susters soontjen, omdat sijn handen, als geseyt,

selffs niet cost gebruycken, om welcke jongen nu soo verlegen is, dat sonder hem niet soude cunnen vertrecken nochte de reys vervorderen: versoeckende dierhalven onse hulpe ende raedt om deselve weder te crijgen, des wy daerop de Hottentoos na deselve uytsonden, met beloffte van taback, aracq ende een buyck vol eten te geven, alsse ons deselve wederom brachten. Welcke daerop uytgegaen sijnde, binnen een paer uyren gemelte sijn neeffken wederom cregen, ende thuys brachten, maer den anderen costen sy niet vinden, des op sijn versoeck ons volcq ordre gaven, waer hem quamen te ontmoeten, datse denselven souden gebonden aen 't fort brengen om alsoo aen sijn behorige opperhoofft weder over te leveren, voor welcke courtosie etc. sich danckbaar t'hoonden. Ondertusschen wierdt sijn reyse vry langh ende verdrietigh, als hebbende morgen al elff maenden uyt Engelant geweest, met cleyne apparentie van vorder spoedige reyse alsoo geen stuyrlieden ende gansch onwilligh volcq heefft.

Sondagh den 20^{en} dito

was voorhaelden engelsen captein weder heel sieck geworden, ende voorsz. sijn cajuyt-wachter noch niet te voorschijn gecomen.

Desen morgen tusschen 2 a 3 uyren is overleden 't laest geboren kindeken van den Commandeur, sulcx dat de 2 jonghst op eenen dagh geboren kinderkens nu alle beyde by den Heere sijn.

21 dito

des middaghs quam hier wel ter rheede 't galjot Nachtglas met over de 4000 stucx robbevellen, den 17^{en} deser uyt de bay Saldanha gescheyden, daer schoongemaeckt ende fray geprepareert hadt, meede brengende een brieffken van den adsistent Jan Woutersz. van inhoude als dicteert d' onderstaende copie geschreven.

Aen den Commandeur

Jan van Riebeeck.

Primo deser quam (Godt loff) hier onder 't Dasseneylant wel ter rheede 't galjot tNachtglas, met de sloup Pequijn, 't welck ons lieff was. Braecken dierhalven met ons volcq ende byhebbende gereetszaem gesamentlyck op, alsoo daer tot de robben-vanghst voor dees tijt niet meer te doen valt, maer sijn van meninge, als hier in de bay sullen hebben alles opgevangen, dan weder na 't Dasseneylant offte bay van St. Helena te vertrecken. Hierop wachten u.E. wijs oordeel. Doch soo is hier volgens 't aensien noch wel om robben te slaan een maant werck, doch moeyelijck te crijgen; maer sullen met Godt hier in de bay noch wel 3000 becomen, doch sullen u.E. met de sloup Robbejaght naerder schrijven hoe dat hier toestaet.

Meede soo hebben de provisiën, u.E. per tNachtglas aen ons gesonden, wel becomen nevens partij groente als anders, waervoor u E. ten hoogsten danckbaer blijven, dooh hebben niet meer als ½ vat vleys en ½ ancker brandewijn ontfangen in presentie van schipper Jan Jacobsz.

Op den 8^{en} deser in den avontstont quam alhier in de bay ten ancker seecker frans schip, genaempt St. Joris, over 28 dagen van Madagascar geseylt, waerop den Captein van d' inwoonders is dootgeslagen door haer roven ende moorden. Oock soo is voornoemd schip over 31 dagen by ons galjot onder 't eylant St. Maria ten ancker geweest, ende verstonden van den voornoemden fransman als dat partij rijs gehandelt hadden nevens 14 slaven, waeronder 4 vrouwen sijn; meede als dat op 't galjot de Tulp 2 stucken sijn gesprongen, edoch watter van is can u.E. by dese nevensgaende jongelingh, die by my uyt eygen wille

is bygecomen, van voornoemde fransman wel verstaen, ende is genaempt Boudewijn van den Abele van Brugge, eertijts van d' Engelse by de Francen genomen.

Oock soo senden U.E. nevens desen met 't galjot 't Nachtglas toe met degene voor desen over lant aen U.E. gesonden 1160 groote, 3350 clene ende 40 overhaelde 2 zeeleeushuyden, met een vercken en ½ aem traen; sullen met de sloup Robbejaght meerder quantiteyt toesteuren met Godes zegen.

Hiermeede: wenschen u.E. nevens u gansche familie in de bewaringe des Alderhooghsten, die U.E. ende ons wil zegenen aen ziel ende lichaem. Amen.

Onderstond. UE. onderdanigen ende dienstschuldige dienaer.

Was geteyckent Jan Woutersz.

In de Bay Saldanha op 't eylant Jutlant desen 16^{en} Februarij anno 1656.

Den jongen van voorhaelden frans-schip wat hebbende gevraeght na de gelegentheyt harer gedane vojagie, wiste ons te seggen, dat voor 2 jaer den 8^{en} Maert mit dit schip, groot omtrent 200 lasten, was van Nantes gevaren, ende aen Cabo Verde geweest om water, hout ende verversinge, gemant met omtrent 100 man ende gemonteert met 20 stucken, comende alsoo in ses maenden van Vranckrijck tot Madagascar, aen de France fortresse gezeylt, leggende omtrent 3 mijlen van de bay St. Lucia, genaempt Tolanhaer; daerop tusschen de 50 a 60 France coppen, behalven hare slaven, die wat meer in getale waren, sijnde niet anders als een viercant met palen, van dickte als starren, omheyninght sonder eenige wallen off muyren

ende de huysjes van stocken, bamboesen ende bladen gemaeckt, leggende hare stucken sonder eenige rampaerden offte affuyten onbruyckbaer op de gront, behalven 3 die noch op seer oude rampaerden leggen, ende naulijcx de helfft van 't volcq met een snaphaen off sijtgeweer versien. Item jegenwoordigh met maer één vaetjen cruyt, echter voeren noch al oorlogh tegen d' inwoonders, van de welcke sy een coningh ende prins met veel volcq hadden omgebracht, daer nu 4 kinderen van op voorsz. Frans schip St. Joris meede na Vranckrijck overvoeren, neffens een kas met minerael, gehaelt uyt seeckere goutmijnen, haer van den voorsz. coningh gewesen, daerse oock eenige potten met stucken van achten (onder d'aerde gegraven geweest) van gecregen hadden.

Der Francen doen bestondt daer vorders in 't opsamelen van koehuyden, was, ebbenhout ende seeckere gommen, die voorhaelde jongen niet en kende; oock insonderheyt om daerop te maecken hare barcken offte lighte jachtjens, diese gesloopt uyt Vranckrijck in de schepen overvoeren om in 't Roode-meer te roven, waer van den Gouverneur van Nantes, La Miljerey, 't bewint off octroy ende eigendom van voorsz. besettingh had, ende alsoo sy somtijts in gansche jaren langh daer geen schepen uyt Vranckrijck cregen, hadden deselve nu door hare slaven hun met rijsplanten meede beginnen te erneren, dat redelijck wel succedeerden tot haer selffs spijsinge.

Van welcke verhaelde huyden, was, ebbenhout ende gommen, gemelte schip goet deel inhadt, om tot Vranckrijck te brengen, Item oock omtrent 200 rollen taback, elck wel van 100 ℔, gewassen op 't eylant Mascarenhas, daerse over 6 jaren 7 Francen ende 8 slaven van voorhaelde forth hadden opgeseth, niet anders doende als haer met tabackplanten te erneren, levende

van niet anders als verckensvleys, die, alsoock bocken, daer in groote menighte waren, wonende in lighte huysjes van tacken ende bladen seer armelijck.

Comende weder op de vojagie van voorsz. schip, welcke 8 maenden langh aen dito fort hadden gelegen, ende tusschen welcken tijt een vaertuygh met 3 masjes opgemaeckt om in 't Roomeer te employeren, waren sy alsdoen van daer langhs de Madagascarse cust gevaren tot aent eylant St. Maria, leggende voor de bay Antongil van waerse met voorhaelde vaertuygh, omtrent soo groot als een galjot, waren gevaren na de rievieren van Monamboelo ende Manasatran, besuyden voorsz. bay Antongil gelegen, daerse het schip in corten tijt wel halff vol rijs heel civil hadden gehandelt. Item in voorsz. rivier Manastran eenige gesteenten daer den Capteyn sijn reyse soo verde meenden meede goet te maecken, dat al gedachten hadt de reyse na 't Roode-meer te staecken. Maer met die van dito revier in questie raeckende, was van de inwoonders vermoort, ende alsoo 't ander volcq doen na haer sin geen handel off meer koebeesten genoegh tot haer verversinge conden crijgen, hadden sy d' inwoonders dapper met hostiliteyt gequelt, mitsgaders d' een tegen d' ander sodanigh opgesist, dat alle de dorpen tegen malcander in oorloge waren geraeckt, wesende derhalven die van St. Maria seer bangh voor haer uyt vrese dat se haer, daer 't groot schip geanckert leggende, dewijl gemelte vaertuygh off barcq aen de vaste cust handelden, sodanigen inlantsen oorloge souden berockenen.

Den jongen wiste oock te seggen, dat de gemelte omgebrachte Coningh ende Prince hadden geseyt goede genegentheyt te hebben tot de duytsen, omdat haer van deselve geen oorlogh aengedaen, maer gesocht wierd in 't vrundelijcke te handelen etc.

Van voorhaelden Monamboelo waren sy, na 2 maenden vertouvens, voorts geseylt na 't Roode-meyr om te roven op de Moren, daer gecomen sijnde jacht gemaeckt hadden op een zeyl, dat sy dachten een Moor te wesen, doch naderhant een Engels schip bevonden, ende dierhalven daerop affgesonden hebbende haer voorsz. opgemaeckte barcke ende chaloup van haer schip, hadden sy in plaets van buyt te crijgen deselve met omtrent 60 man verloren, ende doen van hare roverije gefrustreert sijnde, teruggekeert na 't eylant Saccatora, daerse gehandelt hebben goet deel muscus, civet, ende negen vaten aloë, na 't welcke sylieden de retour waren gevaren na 't eylant Mascarenhas, daer, als voorsz., Francen ende 8 negros oplagen om tabacq te planten, van de welcke, gelyck geseyt, omtrent 200 rollen, swaer elck stijff 100 ℔, hadden meede genomen ende weder gecomen over St. Maria aen de France fortresse Tolanhaer. Op Madagascar, daerse den gehandelden rijs van Monamboelo (als meede in 't Roode-meyr geweest) doen lieten tot provisie van de daer leggende Francen, ende van deselve innamen omtrent 7 a 8 M koehuyden, partije was, gommen, minerael als voorsz. ende de gemelte 4 coninghs ende princen kinderen, nevens een casjen van omtrent een voet in 't vierkant, becleet met graeu laken, daer den jongen meenden groote costelyckheyt in te wesen.

Voorhaelde Frans schip hadde over 6 weecken aen voorsz. St. Maria oock gerescontreert ons galjot de Tulp, als wat rijs gehandelt hebbende, ende overgesteecken sijnde na Monamboelo, daerse meenden dat hun ladinge welhaest vorder becomen souden.

Wisten oock te seggen dat 2 van des Tulps stucken gesprongen, mitsgaders daerdoor 4 doot gebleven ende eenige gequest waren geworden, 't eene stuck aen Mauritius ende 't ander in de bay Antongil, apparent

door eenige eerschoten, die men heefft willen doen; anders stondt het met haer saecken wel.

22 dito is 't Engels scheepjen Arosia (den 22^{en} deser hier gecomen) vertrocken, tenderende na Bantam, ende van daer voorts na Jamby om peper, hebbende 1 man (in 't lant wegh gelopen) moeten achterlaten, alsoo hem de Hottentoos niet hebben cunnen opvinden; versochte derhalven dat wy denselven met geen ander Engelsen wilden laten vertrecken, maer hier behouden tot sijn retour van India ende voor de cost laten arbeyden etc. Ondertusschen sigh op 't hooghste danckbaer thonende voor het tractement hem van des Commandeurs tafel in sijn sieckte gedaen, presenterende daer voor betalinge, edoch den Commandeur allegerende dat sijn tafel geen taberne was, maer hem als een gast ende broeder offte goede vrunt per courtoysye hadde getracteert, behoeffde van geen betalinge gedacht, veel min oock gesproocken, te meer dewijle voor sijn volcq doch niets ter werelt had versocht te genieten, omdat se na sijn sustenue cloeck, gesont ende vers genoegh waren etc. Derhalven maer te dencken was om hem Captein een geluckige reyse toe te wenschen, ende was meer tot complementes ende courtoysheyt mochte bedacht worden.

Denselven was al redelyck rad ter been geworden, maer sijn handen waren noch soo lam dat die niet coste gebruycken, moetende door meergenoemde sijn neeffken, out 13 jaer, ten hoogsten laten observatie van de son nemen ende daerop sijn reyse doen, alsoo niemant van kennis op de navigatie had, vermits sijn stuyrman, als meer aengetogen, overlangh gestorven was.

24^{en} dito is d' heer Commandeur Riebeecq met 't galjot Nachtglas vertrocken na het Robben-eylant om aldaer eens te besightighen Compagnies vee etc.

meede nemende 9 stucx schapen, om op gemelte eylant te laten weyden. Tegen den avont quam wederom alhier in 't fort den Engelsman genaempt .....[1] over eenige dagen van 't Engels scheepjen Arosia weghgelopen ende na sijn zeggen in de Saldanhabay geweest, mitsgaders een schijn met sijn hembt aen een stock gebonden hebbende om van ons volcq op d' eylanden in de gemelte bay gesien te worden. Maer alsoo geen vaertuygh op hem affquam, is genootsaeckt geworden wederom te commen; hadde in al de tijt sijns uytblijvens niet g'eten als een weynigh raeuwe mosselen onderwegen gevonden, ende door mancquement van soetwater sijn eigen water moeten drincken. Gevraeght sijnde wat beweegt hadden wegh te lopen, gaff voor antwoort vermits de harde ende strenge regeringe van sijn Captein, welcke meer barbarisch als christen was, vermits oock hadde hoogh ende vastelijcke gesworen, hy met 't schip ende volcq in India comende, hem nevens noch 2 à 3 andere personen, namentlijck den constabel oock, ende noch een, soude tot slaven maecken, ende aen de Indiaense natie vercopen; welcke dreygementen hem hadden ten hoogsten gedrongen, om wegh te lopen; ende hadde d' andere personen meede connen van 't schip comen, soude 't selve meede gedaen hebben: versoeckende in Compagnies dienst te mogen worden aengenomen etc.

25 dito

is den Commandeur Riebeecq met het galjot 't Nachtglas, tegen den middagh al laverende hier weder ter reede geretourneert, bevonden hebbende noch weyde genoegh op 't Robbeneylant te wesen, alwaert voor 2000 schapen, onaengesien de machtige drooghte ende datter niet een grasjen op 't ganse

1) Niet ingevuld.

eylant was, vermits deselve aen d' overvloedige creupel bos boomtjes noch genoegh te eeten vonden, ende altemalen lustigh vet ende wel gedaen waren. Soo had den Commandeur oock met een biscayse sloep het gansche eylant laten omvaren, affdiepen ende pertinent op een caertjen brengen, mitsgaders bevonden de clip Walvis niet boven ½ mijl van 't Robbeneylant te leggen, die altyt gehouden is, dat midden waters lagh, maer nu ter contrarie bevonden wel rijckelijck 1½ mijl van de staert van de Leeuwenbergh aff, sulcx die passagie wel 1½ mijl wijt is, ende soo treffelijck om tusschen deur de bay in te lopen, sonder eenige vuylen, als een plaetse ter werelt wesen magh, als wanneer men, de bay open ende 't fort in 't gesicht crijgende, over al goede santgront vint om te anckeren, sonder dat men behoefft op te douwen, off lager na 't Robben-eylant, off elders noch aff te lensen, gelijck by d' instructie aengewesen is, maer cunnen daer gemackelijck blijven leggen, schoon de wint al heel hardt van den Z.Z. oosten uyt de wal wayt, alsoo deselve geen slagh van water ende een goet opper maeckt, mitsgaders meest alle morgen variabel ende maer labber is, altoos ten alderlanghsten boven 2 a 3 etmael ten hooghsten soo fel niet aenhout, sulcx dan met gemack voor 't fort ter rechter rheede comen cunnen, sijnde de gansche bay over goede santgront om te anckeren, die noch al eerder ende vroeger vernomen wort, als de instructie noch wel aenwijst pro memorie.

Savonts liet den Commandeur voorgemelten Engelsman selffs voor hem comen, ende affvragen de motiven hem gemoveert tot weghlopen uyt sijn meesters dienst etc. Welck tot antwoort gaff in substantie als voorhaelt ende versochte in Compagnies dienst aengenomen te mogen worden, waerop hem wierde ge-

dient, dat weghlopers al te weynigh te vertrouwen waren; doch om hem van geen honger te laten sterven, soude met ons volcq meede mogen eten ende drincken ter tijd sijn meester wederom quam etc.

26 dito

is gemelte galjot doende geweest sijn vordre vellen te ontladen ende vaerdigh te maacken om ten eersten een galjot vol schulpen te halen van't Robbeneylant tot een calckoven, jegenwoordigh onderhanden sijnde, ende noch wat schulpen op te cort comende.

Heden quam Herry wederom aant fort, niet anders te seggen hebbende, als dat met sijn vee in't Houtbayken lagh, ende wanneer de regentijt aenquam, daermeede hiercomen wonen wilde; waerop hem (om te min suspitie te geven) geseyt wierde, dat altoos in dese drooge tijt niet comen moeste, alsoo der qualyck genoegh voor Compagnies vee t'eten viel.

Caepman lagh met sijn vee oock omtrent 2 mijlen van hier ende soude meede gaerne wat dichter by comen; maer wierd om redenen voorsz. oock aengeseyt niet verder herwaerts te naderen, dewijle die schelmen doch nemmer meer its verhandelen willen, ende niet ander soecken als haer genoegen te crijgen met stelen ende roven etc. Deselve sagen seer toe, dat wy heden een wackeren stercken ende swaren slaghboom met een staecketsel ende lustigh slootwerck aen 't crael van de beesten brachten. Item oock 2 isere stuckjes in't halff maentjen van't gemelte crael tot bevrijdingh van de beesten, fray op batarijtjes gestelt, sulcx dat men soude achten voor haer nu onmogelijck te sijn om de beesten wederom uyt (altoos t' crael) te stelen, alsooder oock des nachts soo wel als by dage goede wacht op gehouden wort, edoch ten ware des, souden t' al overlangh weder wegh gehadt hebben.

28 dito

't galjot t'Nachtglas (op sijn becomen ordre)

na 't Robbeneylant seylde om 't selve inder haest (ten eynde voorsz.) vol schulpen te halen, waertoe hem noch 10 man van 't lant was meede gegeven omme 't werck te radder voortgangh te doen nemen.

Martio anno 1656.

Ady primo dito

wierd een zeyl in zee gesien, mitsgaders oock t'galjot t'Nachtglas comende van t'Robbeneylant met schelpen om hier calck van te branden als voorsz.

Ende alsoo, vermits t'opgecomen z.oostelijck luchjen voorsz. desen avont niet wel coste ter rheede comen, soo is een biscayse sloup derwaerts gesonden om te vernemen waer het van daen quam etc.

Dewelcke omtrent 2 uyren in den avont wederom comende, tijdinge bracht, dat het was het jacht Muyden, 4 October passato uyt Texel gezeylt, in compagnie van de jachten Draek, Wesep, Maersen ende 't fluytjen Breuckel, welcke altesamen door contrarie wint 4 weecken langh onder Wight in Engelant hadden gelegen, hebbende dit gemelte jacht op: 165 coppen, ende onderwegen maer 2 verloren, mitsgaders de rest van 't volcq altemalen noch redelijck gesont.

2 dito

is gemelte jacht des smorgens al vroegh ter rechter rheede gecomen.

3 dito

is 't galjot 't Nachtglas weder na 't Robbeneylant gesonden, om noch een ladinge schulpen ende 30 schapen te halen voor de schepen, t' haerder verversinge etc.

4 dito

wierd ons meeste volcq na 't bos gesonden, om eenige balcken uyt te slepen, om te gebruycken tot het geprojecteerde hoofft, dat een goet stuck in zee uytsteeckende sal gemaeckt worden, om de loots van de schepen aen te laten leggen, lossen ende laden,

opdat 't volcq niet meer souden behoeven tot den hals (gelijck noch doen moeten) in 't water te lopen, tot beter gemack ende te meerder conservatie van gesontheyt voor deselve.

5 dito

hier wel ter rheede quam 't jacht Weesp met voorhaelde schip Muyden, Draeck, Maersen ende 't fluytjen Breuckel, op den 4 october passato uyt Texel ende meede als de overige in Engelant gelegen, ophebbende coppen altemalen gesont volcq ende maer 2 op de reyse overleden.

Soo retourneeren oock meede ter rheede 't galjot 't Nachtglas met de g'ordonneerde schapen, maer had vermits de harde deyningen geen schelpen cunnen laden.

6 dito

quam hier oock ter rheede 't fluytjen Breuckel meede al sijn volcq noch gesont ende wel.

7 dito

is affscheyt gegeven aen d'opperhooffden van 't jacht Muyden, omme met den eersten goeden wint haer reyse voorts na Batavia te vervorderen, neffens 24 personen van de voorige schepen hier sieck aen lant gebleven geweest, ende nu weder gereconvaliseert. d'Almogende verleene deselve een spoedige behouden reyse.

Soo is oock ordre gegeven aen 't galjot Nachtglas om ten eersten te verseylen na de bay Saldanha ende van daer te halen de robbe-vellen die in vooraet sullen mogen sijn etc.

8 dito

Muyden, ende oock 't Nachtglas bleven beleth 't seyl te gaen.

9 dito

is alhier wel ter rheede g'arriveert 't jacht den Draeck met meest noch al gesont volcq, maer 2 man door ongeluck op de reyse overboort gevallen verloren hebbende ende noch in 't leven[1)] coppen.

1) Niet ingevuld.

Smiddaghs oock quam te arriveren uyt de bay van Saldanha 't robbejaghten met 3000 stucx robbevellen, meede brengende een brieffken vanden assistent Jan Woutersz. luydende als d'onderstaande copie dicteert.

Aen d'E. Heer Commandeur Jan Van Riebeek.

Wy senden U.E. op heden toe de sloup Robbejaght ingeladen hebbende 797 stucx groote ende 1554 clene robbe-vellen, sullen met Godes hulpe hier inde Saldanha bay noch wel 3000 stucx vellen becomen, ende soo 't UE. dan geliefft offte verstaat om alsdan andermael noch eens 't Dasseneylant aen te doen, ende sien wat daer noch vorder tot dienst van d'E. Compagnie soude mogen te verrighten sijn.

Hiermeede wenschen UE. nevens u ganse familie in de bewaringe des Alderhoogsten, die UE. ende ons sijn zegen wil verlenen aen ziel ende lichaem. Amen. Onderstondt UE. onderdanige ende dienstschuldige dienaer.

Was geteyckent Jan Woutersz.

Op Madagascar eylant in de bay Saldanha desen 3^{en} Martio 1656.

Voormiddernacht quam hier meede ter rheede 't jacht Zeepaert, van de camer Zeelant, uytgelopen den 22^{en} November passato in compagnie van Brouwershaven ..... hebbende 9 dagen gelegen in Engelant anders nergens aengeweest ende maer 2 man op de reyse verloren, voorts de rest van 't volcq (185 Compagnies dienaers wesende) meest fris ende gesont, ende had over 5 dagen geweest by noch 3 schepen namentlijck Hercules, Brouwershaven ende Dolphin.

10 dito

was noch een ander schip van d'uytkyckers onder 't lant gesien.

Tot op dato, vermits de westelijcke wint, 't jacht Muyden niet hebbende cunnen na sijn gegeven affscheyt 't seyl raecken, nochte oock 't galjot 't Nachtglas na de bay Saldanha, ende ondertusschen uyt die bay gister hier gecomen wesende de chaloup Robbejaght met vellen, soo is heden ditto galjot g'ordonneert vooreerst maer te gaen na 't Robben-eylant om noch een ladinge schelpen (te cortcomende tot de opgemaekte calckhoven) ende 30 stucx schapen voor de schepen etc.

Op den dagh is voorhaelde schip des middaghs noch wel ter rheede g'arriveert, sijnde den Dolphijn, 21 November passato uyt Texel gelopen, nergens als in Engelant aengeweest, op hebbende 213 coppen, noch tamelyck gesont ende maer 1 man gestorven.

S'namiddaghs is 't jacht Muyen vertrocken na Batavia mitsgaders Wesep ende 't fluytjen Breuckel gegeven haer affscheyt om ten eersten mede 't seyl te gaen.

11 dito

hier wel ter rheede de navolgende schepen te weten.

Hercules, den 10^{en} December uyt Texel gelopen in compagnie van d'Achilles, die den 17^{en} daeraen door storm van haer affgedwaelt was; sijn nergens aengeweest, ende onderwegen gestorven 5 man, ophebbende noch 236 redelijck gesont.

Brouwershaven den 22^{en} November uyt Zeelant gelopen in compagnie van 't Zeepaert ende Zeehondt: nergens als in Wight aengeweest, ophebbende 197 coppen, noch redelijck gedisponeert, mitsgaders 2 man onderwegen overleden.

Smiddaghs is 't jacht Wesep vertrocken na Batavia ende 't galjot 't Nachtglas ten eynde voorsz. na 't Robben-eylant.

13^{en} dito

is 't fluytscheepjen Breuckel t' seyl gegaen

na Batavia ende op den namiddagh oock 't jacht den Draeck, al met fray fris gesont volcq, comende hier ondertusschen meede wel ter rheede 't schip den Achilles met den Hercules, hiervoren aengeroert, op den 10^{en} December passato uyt Texel gelopen ende nergens aen geweest, mitsgaders oock verloren een man, de rest sijnde 122 in getal, noch tamelijck gesont, voor dewelcke gelijck de vorige ende ander schepen alle dagen koebeesten ende schapen met allerhande thuynvruchten t' haerder treffelijcke verversinge aen boort geschickt, voort soo veel als de opperhooffden selffs maer begeren.

Heden retourneerden oock 't galjot met schelpen ende 30 schapen.

14^{en} dito

is hier oock wel ter rheede g'arriveert 't meer genoemde jachtjen Maersen.

15^{en} dito

ist robbejachtje gesonden na 't robbeneylant om noch 30 schapen voor de schepen.

Soe heeft mede sijn affscheyt becomen 't jacht Zeepaert om metten eersten goeden wint te vertrecken na Batavia. Ende wiert tegen den avont van de uytkijckers gesien 5 schepen, dat apparent van de retour sullen wesen.

16^{en} dito

was hier wel ter rhede g'arriveert de retourvlote onder d'E. heer Jaspar van den Bogaerde extraordinaire raedt van India ende Commandeur van deselve, bestaende in de schepen provintie Malacca, Phenix, hoff van Zeelant, Walvis ende gecroonde leeuin.

17^{en} dito.

Smorgens was hier oocq ter rhede gecomen jacht Zeehont, uyt Zeelant den 22^{en} November geseylt ende nergens aengeweest, op hebbende 105 coppen ende geen dooden off siecken.

Martio 1656. Int fort de goede hoope

Vervolgh van 't Caeps daghregister.

Martio anno 1656.

16 dito

tgaljot Nachtglas seylde na 't robbeneylant om noch een ladinge schelpen ende 50 stucx schapen; mitsgaders trobbejachtjen na de Saldanha-bay om soo veel vellen alsser noch in voorraet mochten wesen.

17 dito

quam een schip in de bay, doch also 't vermits de harde winden niet coste ter rechter reede comen, bleven Ignorant vanwaer het quam.

18 dito

harde Z.ooste winden als gister tot belet van veel saken ende ignorantie als voren, echter is de voorbereydinghpredicatie gedaen door den predicant domine Sas, omme daerop morgen het avontmael des heeren te celebreren.

Sondagh den 19^{en} dito

is voorsz. schip ter rhede gecomen, sijnde ter Schelling, 11 December uyt Zeelant gelopen, nergens aengeweest ende weynich siecken gehadt, nochte oock maer 2 man verlooren hebbende, sijnde noch sterck 198 compagniesdienaren.

Soo retourneerden hier oock van 't robbeneylant met schapen 't galjot Naghtglas, hebbende door dese verlede harde winden een van onse biscayse sloepen (daer schelpen mede soude halen) verloren, ende daertegen Gode loff wederom gecregen de schuyt van d' heer van den Bogaerde met een man daerin, welcke door gemelte harde winden van syn schip affgedreven ende als geseyt bij 't robbeneylant voorsz. Galjot gerescontreert sijnde, weder opgevist was, sulcx datter niet wegh is als onse sloep, edoch tot verachteringh van de walvisvanghst.

21 dito

is 't galjot Naghtglas gesonden ende ver-

seylt na 't robbeneylant om noch 50 schapen voor de schepen.
Item oocq na Batavia de navolgende schepen, namentlijck: Dolphijn, Hercules, Brouwershaven. Achilles, Maerssen. d' Almogende verleen deselve een geluckige behoudene reyse.

22 dito

stijve valbuyen over den taeffelbergh, waer door gelijck wel omtrent een hondert menschen van de schepen aen lant verweert bleven, ende de cost voor moeste gesorght worden, sijnde om 't gereetse al speck onde broot; sulcx hier dickwils gebeurt ende groote consumptie in die durable victualie veroorsaekt.

den 24^{en} dito

liet d' E. heer Bogaert den breeden raet beroepen, in dewelcke besloten wiert omme ten langhsten met de 6 retour-schepen op overmorgen 't seyl te gaen, ende nademael dat de volgende schepen van Batavia noch niet en paresseerden, in dewelcke voor de Caep eenige goederen noch souden wesen, achtervolgende 't schryven van d'Ed. heeren generael ende raden van India, soo is oocq goetgevonden, indien deselve voor 8 à 10 April niet verschenen dan 't Galjot Nachtglas na St. Helena te senden, omme die goederen voor de Caep van daer weder te brengen, sijnde wijders eenige questien geslist ende sommige personen over begane fauten gecondemneert etc. Tegen den avont sagen 4 schepen onder de wal, die vermits de gemelte harde winden niet ter rhede costen comen.

25 dito

is 't galjot 't Naghtglas na voorhaelde schepen (noch gesien wordende) gesonden: om deselve in te lootsen etc. Edoch alsoo, wat buyten comende, vernam dattet France waren, is terstont weder binnen gekeert ende de gemelte schepen in de bay g'arriveert sijnde, genaempt als te weten het admiraels-schip La Ducesse, daerop captein Laroche St. Andries met 400

coppen ende gemonteert met 40 stucken canon. Het vice-admiraelschip la Marichal, daerop captein monsieur Colon, met 300 coppen en 36 stucken. Het derde schip Lerman, captein Richemond, met 200 coppen ende 30 stucken. Het vierde schip St. Joris captein Labriauté, met 100 coppen ende 20 stucken. Hebbende 2 scheepkens onderwegen genomen, daer 't van de hare noch in zee bij was, ende souden noch 4 volgen altemalen door den Gouverneur van Nantes La Miljery van 'sconinghs wegen affgesonden na Madagascar omdat te peupleren ende voor haer ter degen vast te maken, daer oock al 2 schepen voor heen waren. Edoch wat hun desseyn vorder was, hielden bedect, ende alsoo dese avonturiers niet veel te vertrouwen waren, wierde ordre gestelt dat hun al de schepen hier ter rheede leggende: sijnde 8 in 't getal, namentlyck 6 retour- ende 2 vaderlantse schepen in posture van deffentie stelden, omme niet onversiens van dese Francen overvallen te worden.

Wierd oocq goetgevonden, dat deselve overmorgen metten andren gesamentlijck souden 't seyl gaen, mitsgaders 't galyot Naghtglas uytgesonden worden om op de noch te verwachten retour- ende ander schepen te cruyssen ende van dese Francen te waerschouwen etc., wijders oock gelicht uyt de vaderlantse schepen noch 20 militaire personen tot versterckinge van 't Caeps guarnisoen seer swack sijnde: vermits den Commandeur met de laeste vertrocken schepen na Batavia gecargeert had om emmers aen alle kanten in postuyre van deffentie te blijven, alsoo dese Francen suffichant sijn om Compagnies omslagh hier te turberen: des haer oocq al met beleefftheyt sal moeten worden bejegent etc. Off souden haer genoegen met gewelt cunnen halen.

26 dito

sijn de hottentoos aengeseyt dese Francen

niet te vertrouwen, alsoo se haer souden soecken haer beesten aff te nemen ende haer persoonen te vervoeren ende wes meer tot affkeer strecken magh etc.

Ondertusschen liet den Francen admirael den commandeurs van de retourvlote ende fortresse begroeten met een vereeringe van een vatjen canarywijn ende wat rasijnen etz Dat hun weder met eenige verversinge ende complimentos wierde gerecompenseert, vallende seer emportuyn in 't versoecken om seyldoeck, daer se dapper om verlegen waren; doch wierd op eygen nodigheyt beleeffdelijck geëxcuseert ende op haer versoeck toegestaan water te halen.

27 dito

heefft den Francen admirael onsen admirael Bogaert aen boort wesen besoecken, die daer feestelijck ende wel onthaelt is. Item oocq aen 't schip 't hoff van Zeelant, daer tegen den avont noch na toe voer.

28 dito

is d'heer van den Bogaerde met sijn onderhorige vloote 't seyl gegaen om hun reyse over St. Helena na 't vaderlant te vervorderen, bestaende in 6 schepen, Provintie, Malacca, Phenix, Hoff van Zeelant, Walvis ende Gekroonde Leeuw, in compagnie van welcke mede vertrocken de jachten der Schellinch ende Zeehont na Batavia, mitsgaders 't galyot naghtglas om op de verwachte retourschepen buyten te cruyssen ende waerschouwen van de hier noch ter rhede leggende 4 Francen om wel slaghvaerdigh binnen te comen, ende van deselve niet onversiens overvallen te worden, alsoo ons niet veel goets van haer cunnen imaginieren, waeromme hier aen lant oocq 't meeste volcq geduyrigh in 't geweer gehouden, mitsgaders des nachts dubbelde wachten ende gestadige ronden gedaen worden. Item oocq alle de officianten met geladen pistolen in huys versien omme emmers ter degen op onse deffentie te wesen, off misschien dese avonturiers yts mochten voor hebben.

Tegen den avont hadden deselve een tent opgeslagen dight bij 't fort ende daerinne gebracht omtrent 40 siecken, die wat groente van de particuliere uyt hare thuyntjes cochten ende hun daermede sochten te ververschen, ende alsoo onder dat dexel wel 't meeste verraet mochte schuylen, soo lieten met buytenwachten de gemelte tenten wel degelyck bewaren, ende haer beleeffdelijck aenseggen, datse in den nacht niet souden uytgaen om van dese brutale natie geen schade te lijden.

29 dito

quam den Francen admirael ende sijnen adel offte sleep den commandeur aen lant in 't fort begroeten, welcke aldaer feestelijck ende beleefft is onthaelt ende aen de taeffel des middaghs getracteert, voorsz. admirael insisteerde dapper om eenige koebeesten ende schapen van ons te copen, offte liet sigh ontvallen datse anders genootsaeckt soude wesen van dese natie uyt 't lant selffs te laten halen etc. Ende dewijle deselve vrij stercq van volcq sijn ende wij haer derhalven sulcx sonder in verwijderingh te geraecken niet wel souden cunnen beletten, mitsgaders sijlieden ons hier al veele quellinge souden cunnen aendoen, soo is geradenst g'oordeelt omme alles met vruntschap ende in der minne aff te maken hun op haer instantelijck versoeck toe te staen voor de 4 schepen 8 koebeesten à 10 ende 12 schapen tot 2 realen van achten 't stuk, mitsgaders libertijt omme van de particuliere uyt hare thuynen sooveel vruchten te coopen, alsse van deselve sullen cunnen crijgen, waer bij deselve al een fray stuyvertjen comen te maecken, ende den Francen admirael sigh heel wel contenteren liet, sulcx daer na den dagh met complimentos etc. meest wierde deurgebracht ende deselve wel te vreden tegen den avont na boort voeren, menende overmorgen 't seyl te gaen ende na haer seggen eerst

aen te doen op Madagascar haer fortresse Tolanhaer bij St. Lucia leggende, omme dat te verstercken ende versien met eenen gouverneur, die mede jegenwoordigh present was, na 't welcke vorders meenden te varen na Monamboelo ende de Bay Antongil, om die 2 plaetsen voor haer mede te verseeckeren ende met fortressen te verstercken, ende dan te sien wat avontuyr sij costen crijgen op d' Engelse omtrent Malabaer ende de custe van India, seggende ront uyt, dat haer principael desseyn op d' Engelse was, ende coste sij der een Moor bijcrijgen, souden hem niet laten lopen. Verder wilden haer niet openbaren.

30 dito

een biscayse sloep wiert na 't Robbeneylant gesonden met provisie voort volcq aldaer ende ordre dat 't volcq van de gemelte sloep (met musquets gewapent) soo lange mede op 't eylant blijven souden tot de meer aengetogen 4 France schepen sullen vertrocken wesen, alsoo van ter syde te verstaen gecomen sijn, dat se voornemens souden wesen met een van hun sloepen daer om Pequijns te varen.

Tegen den avond wierd een schip gesien voor de bay ende een galjot, dat het Naghtglas apparent sal wesen, welcke als voor aengeroert uytgesonden is om op Compagnies schepen te cruyssen ende van dese Francen te waerschouwen om op hoede te wesen.

Ultimo dito 't verhaelde schip quam ter rhede, wel slaghvaerdigh ende gewaerschout sijnde van voorsz. ons galyot, sijnde den Hector, 5 October anno passato uytgeloopen ende nergens aengeweest, mitsgaders verloren onderwegen maer 3 man, ende 242 op hebbende redelijck gesont ende welvarende, daer ten eersten een koebeest ende abondant allerhande vruchten uyt de thuynen tot verversinge toe na boort gesonden ende ordre gegeven wiert, om alle dagen vers vleys ende thuynvruchten te halen.

Aprilis anno 1656.

Adij.

Sondagh den 2^{en}

de 4 Francen gingen onder seyl ende vertrocken, tot wat meerder gerustheyt van 't volcq, die staende haer leggen hier geduyrigh alle dagen ende nachten in haer volle geweer gehouden sijn.

4 dito

quamen snamiddaghs hier wel ter rhede de chaloupen Robbejacht ende Pequijn uyt de bay Saldanha, geladen met omtrent 3000 robbevellen. waermede oocq opquam den adsistent Jan Woutersz. met al sijn volcq ende omslagh, alsoo reeds in de gemelte bay opgevangen ende te Dasseneylant niet aengedaen had, om de robben tegen 't aenstaende aldaer wat te min schuwheyt te veroorsaecken.

6 dito

is gehouden den jaerlijckxen bede ende danckdagh over 't geluckigh arrivement ende goet succes van de begonnen besettinge deser plaetse etc.

Item tegen den avont 't affscheyt gegeven d'opperhooffden van 't jacht den Hector, omme met den eersten goeden wint haer reyse na Batavia te vervorderen.

7 dito

gemelt jacht gingh ten eynde voorsz. onder seyl.

Adij 8 dito.

Is 't galjoot Nachtglas affscheyt gegeven om met den eersten goeden wint van hier te seylen na St. Helena achtervolgens de genomen resolutie van den breeden raedt der gepasseerde retourvlote om van daer herwarts te brengen de goederen, geladen (volgens 't pre-advijs van d'Ed. heeren Generael ende Raden van India) in de noch te verwachten offte na te volgen 4 retourschepen, welcke, vermits het dus langh duyrt sonder te paresseren, apparant sullen verbij geraeckt ende aen voorsz. eylant te belopen wesen.

9 dito.

Alsoo 'tjegenwoordighis den eersten sondagh

na 't vertreck van de retourschepen, soo hebben de luyden heden na de jaerlijxe gewoonte haer kermis laten houden, ende ten dien eynde vereert met ½ legger Spanse wijn tabacq ende diverse vruchten uytte thuynen om haer hert eens te laten ophalen.

Tegen den avondt is 't galjot Nachtglas ten eynde voormelt met een variabel coeltien 't seyl gegaen.

Item oock 't Robbejachtien na 't Robben-eylandt om een ladinge schulpen tot de calchoven noch van node sijnde.

11 dito

is 't Robbejachtjen nocht an 't eylant geraeckt, ende 't Nachtglas oock weder 't seyl, maer tegen den avondt buyten comende, en vernemende 4 seylen in zee, is daer na toe gesteecken, welcke 4 desen nacht noch wel ter rheede quamen, beneffens gemette galjot, sijnde de schepen Orangie, Elephant ende Enchuysen voor Amsterdam mitsgaders N. Rotterdam voor die camer, 3 Februarij onder 't commando van d'E. heer Sarcerius van Batavia gescheyden ende den 5^{e} ditto uyt Sundas enghte geraeckt.

12 dito

vrij harde n. westen winden, waeromme heden geen vervarssinge aen de gemelte schepen cunnen gebracht worden.

Ende quam oock van 't Robbeneylant wederom ons Robbejachtien, hebbende maer 2 boots voll schelpen cunnen becomen, vermits het door de harde noordwesten winden te veel aenbranden.

13 dito

quam d'E. heer Sarcerius aen landt, ende is bij denselven ende sijne principaelste raedtspersonen met communicatie van den commandeur deser forteresse goet gevonden, niet jegenstaende in dese 4 schepen nu alles van Batavia voor dit fort gecomen was, echter evenwel voorsz. Galjot Nachtglas nae St. Helena met den aldereerste goede wint aff te vaerdigen, expres om d'E. heer Bogaert van de comste deser gemelte 4

schepen te verwittigen, omme na deselve noch wat te mogen blijven wachten ende dan gecombineert naer 't vaderlant te varen etc. Als bij onderstaende brieffven door d'E. heer Sercerius geschreven aen d'E. heer Boogaert vermelt ende hieronder geïnsereert can nagelesen worden.

Aen d'E. Heer Gasper van Boogaerden Extraordinaris

Raed van India ende Commandeur over de Nederlantsche Oostindische Compagnies retourvloot.

E. Erentfesten, manhaftte, wel wijse voorsieninge seer bescheydene heer.

E. Heere.

Soo wij bij haer Eed^{s} in Batavia op den 3^{en} Februari passato met de scheepen Orangie, Oliphant, N. Rotterdam, ende N. Enchuysen (om onder UEd^{ts} vlagge te schuylen) gedistineert waren, sijn den 5^{en} des voorsz. maents Sundas Enghte ten eynde gecoomen, ende soo vervollighlijck op 12^{en} deses (Godt sij gedanckt voor de behoude vaert) met seer door de zee ontrampeneerde schepen en niet weynich siecke volckeren te deser rheede aengecomen, alwaer dan u Ed. vertreck (twelck den 28^{en} des affgeweeckene maents was) verstaen hebbende, met den E. Commandeur Johan van Ribbecq (nadien 't schip den Oliphant door storm buyten maten, ja soodanich ontset is, dat sijne reyse na allen oogenschijn (gelijck de daerover gecommitteerde scheepsverstandighe oordeelen) niet offte seer qualijck soude gewinnen, en ingevolghe tot ongemeene schade onser heeren principalen redunderen connen, goet ende ten hooghsten noodigh geacht hebben 't galjot 't Nachtglas (bij UEd. en den raedt om 't cargo voor dit geweest geprojecteert) bij aldien

wij desen haven door onweder als anders voorbij mochte geraeckt sijn, van St. Helenas eylandt te halen, tot UEd. te senden, met notificatie soo u Ed. tot langer verblijff aen 't genoemde eylant als d'ordre van haer welgemelte E.E.d^{ts} dicterende sy gelieftde te resolveren, wij (alsoo gissinge maecken den Oliphant en wat aen de vordere gebreeckte, binnen thien dagen geheelt sal sijn) ten uyttersten tegen 10^{en} May by UEd. hopen te verschijnen, om alsoo gesamenderhandt met te meerder aensien en tegenstant dergenen die onse vijanden souden willen sijn, Neptunum tot ons vaderlant te beploegen, als ingevolge desselffs stranden te beseylen. Wat UE. d' hier nu van jugeren sal, ontdeckt ons onse par esse costy.

Alsoo haer Ed^{ts} Secretaris door haestigheyt vergeeten heeft ons een corte facteura deser 4 schepenesladinghe ter handt te stellen, en wij dienvolgende onmachtigh blijven daervan specifice eenighe openingh te connen doen, sal UEd. sich het genouch gelieven te laten wesen wij hier eenelijck 't grosse capitael (sijnde ƒ 1363383,18 : 14 stellen.

Dit dan door meerder materies gebrecq hier soo bij latende sullen.

U. Ed. E. Erentfeste manhaffte, wijse voorsienighe seer bescheydene heere nae onse groete Godes hoede gerecommandeert laeten ende blijven, ende was onderteyckent Dirck Sercerius, Jan van Riebeeck, Franchoys Manus.

In 't fort de Goede Hope den 13^{en} April 1656.

14 dito

is verhaelde galjot ten eynde voorsz. affscheyt gegeven na St. Helena.

15 dito

is hier ter rhede g'arriveert 't jacht Tertolen 6 Januarij uyt Zelandt geseylt ende nergens als nu dese plaetse aengedaen, verloren maer 1 man ende

noch 169 coppen ophebbende, waeronder maer 4 sieckelijck tot welckes gesontheijt ende 't ander volx ververssinge ten eersten 1 coebeest ende allerhande thuynvrughten aen boort geschickt wierdt, met ordere om alle dagen een beest ende alderhande ververssinge uyt de thuynen te halen.

Paesdagh den 16^{en} dito

met weer ende wint tot belet van 't galjots vertreck.

17 dito

fray weer ende 't luchien Z. Oostelijck, waermede d' galjot na St. Helena 't seyl gingh ende fray buyten raeckte. In den nacht was 't schip den Oliphant door quade toesicht van de wachthouders sijn tou gebroocken ende gedreeven heel dight tegen de santduynen van de staert van den Leeuwenbergh. Edoch t' allen gelucken tusschen veele clippen op een sandtdrooghte niet sonder perijckel van aldaer te vergaen, alsoo als eenighsints wat stiet; maer vermits het de clippen mis was ende seer stil weer is 't selve

den 18 dito

smorgens met gemeender hulp ende groote naerstigheyt daer weder affgecregen ende op de rheede bij d' andere schepen gebrocht sonder eenige de minste leccagie off ander rampen door 't stooten gecregen te hebben, nae 't welcke de Commandeur Sarcerius, Riebeecq ende den oppercoopman Mannus daer aen boort gevaren sijnde om ordere te helpen stellen, weder nae landt varen; blijvende d' almogende geloofft voor de behoudenisse des voorsz. schips.

20 ende 21 dito

is op dato gegeven affscheyt aen d' opperhooffden van 't jacht Tertolen omme met den eersten goeden wint haer reyse te vorderen na Batavia neffen brieven van d'E. Sarcerius, Commandeur der jegenwoordigen hier noch leggende 4 retourschepen, ende den Commandeur deser forteresse aen d' Ed. Heeren Governeur Generael ende Raden van India.

Sondagh den 23^{en} dito

weer ende wint tot belet van

voors. schips vertreck alsmede de 4 retourschepen Orangie, Oliphant, Enchuysen ende N. Rotterdam onder 't commendo van d'E. heer Dirc Sarcerius, welcke op dato mede affscheyt namen, omme met den eersten goeden wint over St. Helena te vertrecken nae 't vaderlandt.

25 dito

was 't jacht Tertolen met werpen ende boucheren etc. noch buyten de Bay geraeckt, doch de retourschepen bleven noch aan ancker leggen, vermits het op den dagh oock weder begond te coelen uytten noordtwesten, welcke wint den 26 dito redelijck stijff bleeff aenhouden met somtijds al vrij harde stormbuyen ende slaghregenen.

27 dito

smorgens, 't weer fray bedaert ende de wint Z. oostelijck wesende sijn de voorhaelde retourschepen onder seyl gegaen ende fray buyten geraeckt: d' Almogende wil deselve behoude laeten coomen in ons lieff vaderlandt.

28 ende 29 dito

hebben weder partije claer gemaeckt landt met wortelen. Item oock een mergen met taruwe besayt wordende met dit beginnende natte mousson den tijt wederom bequam om 't ledigh geraeckte ende oock wat nieuw toegemaeckt landt te prepareren ende besayen met allerhande Europise aert-, thuyn- ende bouvruchten offte granen; derhalven jegenwoordigh met goeden ijver daer weder aengevallen wordt met hope d' Alvermogende sijn zegen daerover verleenen sal.

Ondertusschen wordt oock hout offte blacken uyt 't bos bijgebracht om het geprojecteerde hoofft te laten maken. Item oock partije palissaden om Compagnies thuynen te ompaggeren, alsoo bevinden de vruchten door den gemenen volcque insonderheyt die van de aencomende schepen vele door moetwil daeruyt genomen worde, ende dieshalven nootsakelijck sullen moeten worden besloten gemaeckt, gelijck oock ten

dien eynde doorn bij gebracht wordt om rontsom buyten de gemelte palissaden te laten planten ende opwassen tegen dat de paggeringe sal comen te vergaen etc.

Maijus anno 1656.

Adij primo dito

is op dato raetsplegingh gehouden ende geresolveert de robbevangers tot versoetinge van haren gedanen arbeyt elck met een maent sols in gelt te vereeren. Item oock te gaen uytsien na bequame landerijen tot meerder voorsettinge van de culture etc. alsmeede van deese maent aff de getroude officianten ende adsistenten haer costgelden te geeven, ende aff te speculeren een bequame plaets tot een gemeene herberghe voor de passerende gaende ende comende man, wijders oock eenige persoonen in gagien als anders te verbeeteren, alles meest na de gesonden ordre van de heeren meesters ende deselve generaele articulbrieff, gelijck breeder bij de geteeckende resolutie te sien is.

2 dito

de Caepmans quamen met haer vee al weder hier omtrent Compagnies fortresse weyden, versoeckende om achter den bil van den Leeuwenbergh haer te mogen legeeren, waerop haer te kennen gaven, dewijle sij luyden van haer beestiael niet wilden verhandelen, dat liever hadden wat verde van ons wegh bleven, alsoo de weyden hier omtrent haer ende Compagnies vee niet voeden conden. Sij luyden bleven echter insisteren als voren, doch gelieten ons sulcx niet heel wel aen te staen, ten ware gelijk de Saldanhaers mede bestiael aen ons verhandelen wilden, daer sij niet toe verstaen conden, ende echter bij haer versoeck bleven persisteren, alsoo eenich ander volcq (hier omtrent comende) niet wel dorsten verde van Compagnies besettinge blijven, uyt vreese van beroofft

te worden, waerop haer gedient wierdt, hun wel te willen nemen onder onse bescherminge, maer dat in recompense dan ten minsten behoorden met ons te handelen, off hadden liever 't ander volcq hier; maer sij costen tot geen verhandeling van hun vee verstaen, gelijck de vorige jaren dickmael geprobeert ende ondervonden is.

Heden wierd van ander volcq noch 2 schapen aengebrocht ende gehandelt.

4 dito

is van dage wat rogh, tarwe ende garst gesaeyt.

6 dito.

Is den Commandeur eens gegaen omtrent 2½ mijl van 't fort achter den Taeffelbergh, in de vlackte tusschen 't hooghe landt van Africa ende dese Caep, makende den hals tusschen de bay Fals ende dese Tafelbay, omme achtervolgens de genomen resolutie van den eersten deser eens wat nader aff te speculeren, wat gelegentheyt van bequame landerijen ende redouten te leggen daer off ergens wesen mochte. Alwaer gecomen sijnde bevonden is seer veel schoon landt te leggen ende met clijne moeyten claer te maken, mitsgaders oock redelijck vaerdigh, sonder naemwaerdige costen, te begrijpen een hansaen redoutien van een bijsonder schoon ende verre uytsicht, waeronder gemelte landerijen fray souden cunnen werden beschut ende Compagnies vee geweyt, mitsgaders beseth door deselve soldaten, die jegenwoordigh alle dagen met de beesten dickwils al vrij aff moeten weyden ende beseth door deselve soldaten, die jegenwoordigh alle dagen ende savonts t'huys keeren, welcke dan met beter gemak d' eene tijt daer, ende d' ander tijt hier aen 't fort des nachts in 't Crael comen costen; edoch souden tusschen de redout ende dese fortresse noch wel 3 a 4 wachthuysies, behoeven die met een muyr van 18 à 20 voeten in 't viercant,

hoogh 8 voet met eenige schietgaten mede haest gemaeckt waren, ende daermede dese Caep, soo verde het d' E. Compagnie van doen had, voor de Hottentoos soo fray beset ende affgesneden, dat deselve niet als met onse wil binnen deselve redout ende wachthuysen comen souden cunnen, nochte 't gras door haer vee, gelijck nu altijt geschiet, laten affweyden, dat voor Compagnies vee ten hooghsten nodigh van doen hebben, als verleden saysoen (doen wij sulcken grote quantiteyt beesten hadden) volcomen ervaren is, ende sullen voorsz. redout ende wachthuysen gemaeckt cunnen worden sonder eenige de minsten costen, als den arbeyt van Compagnies hier leggende dienaren, vermits de materialen van eerde, steen ende hout etc. dit landt daertoe van selffs genoegh heeft.

Sondagh den 7^{en} Maij

wederom wat taruwen in de buytenste rabatten van de thuyn gesayt.

Volle maen den 8 dito

smorgens vuyl regenachtigh weer tot belet in den dagelijxen arbeyt etc.

9 dito

sijn op voorsz. rabat weder noch wat rapen gesayt, daer 't nu mede vol is ende sijn wij nu om de bequame tijts halven weder wacker besigh om 't landt claer te maecken ende vol saet te crijgen, dat voor de gepasseerde schepen t' haerder treffelijcke ververssinghe lustigh ledigh gemaeckt is.

11 dito

sijn geruylt 2 koebeesten ende 4 schapen van vreempt volcq.

12 dito

gehandelt 3 schapen van 't selve volcq.

13 dito

sijn de Caepmans ende oock Herry met haer vee ende huyssen verbij 't fort comen drijven willende onder schoots van dien haer legeren; maer wierden met vrundelijckheyt aengeseyt, verder achter den Leeuwenbergh te trecken ende haer

vee buyten 't gesicht van Compagnies besettinge te weyden, alsoo 't gras voor ons vee van doen hadden etc. Herry

sustineerde, dat hem ende Caapman 't landt van de Caap toequamen, waerop hem gedient wierdt wij oock weyde voor ons Compagnies beestiael van doen hadden etc. Doch indien, gelijck d' andre inwoonders, aen ons mede koebeesten ende schapen wilden verhandelen, souden haer gaerne hieromtrent dulden, maer des neen, veynsden ons weynich aen haer gelegen te laten ende liever te hebben, dat 't ander volcq bij ons quam, alsoo 't ons om den handel van beestiael principael te doen was, waerin wij ons lieten ontvallen dat wij dochten sij ons de principaelste beletters waren. Daer Herry tegen protesteerde, seggende sijn best te doen om d' ander tot ons aff te nodigen ende alsoo voorts; meenende daeromme wel te verdienen om onder beschut van Compagnies macht te mogen woonen ende schuylen, beneffens de gene welcke sijn vrunden sijn, namentlijck Caepman ende oock den swarten Capitain. Waerop hen gedient wierd, sulx wel te willen toestaen als d' effecten daer van bleecken, maer niet sijne pretentie van eygendom over dese Caep, die d' E. Compagnie voor haer selffs in possessie te houden gefortificeert hadde etc. 't Welck hij hem mede geliet toe te staen; maer is een slimmen gast, daer al wat naeuw op gepast ende met voorsigtigheyt mede sal dienen omgegaen, sonder te dencken: ‘het sijn maer wilde, brutale menschen, wat souden die cunnen doen’, want hoe langher deselve behaempt[1)] worden, hoe meer men bevint dat se wel degelijck brutael sijn, doch niet soo wilt ende onvernufftigh als beesten, maer ergh genoegh om haer cans bij gelegentheyt wel te sullen cunnen waernemen, in 't welcke door de frequentatie met de Nederlanders van dagh tot dagh oock noch al slimmer ende ergh listiger worden, vol-

1) Zonderlinge uitdrukking voor: *omgang met hen gepleegd wordt*.

gens de blijcken daer van dagelijx ogentschijnlijck verthonende, als wel wetende te seggen, dat men langh ende moeyelijck werck heefft 't groff canon te regeren ende de lonte van de musquets bij nat weer niet cunnen branden; doch de snaphanen, pistolen ende pofferties staen haer gansch niet aen, die haer (sonder vuyr affgeschoten worden) seer vreempt schijnen, ende dapper bevreest voor sijn.

17 dito

is bij 't ronde bossien, omtrent 2 mijlen van hier suyderwaerts achter de taeffelbergh, een streeckien van ongeveer ¼ mergen landts met de ploegh claer gemaeckt ende besayt met taruw, rijs ende haver tot een proeffien: omme eens ter degen te sien off het daer minder schade van de harde winden sal hebben te lijden ende ingevolge te pijne waert wesen om het in 't aenstaende met meerder vigeur te vervolgen. Sijnde tot bewaringe, ende omdat het van de Hottentoos off haer beestiael niet soude vertreden off vernielt worden, aldaar oock geset een cleyn wachthuysien, de muyren van soden ende met stroodack gedeckt, mitsgaders door 2 man van 't wagenvolcq, die dagelijx nae 't bos moeten rijden, dagh ende nacht te bewaren bevolen. Indien, nae ons vermoeden, de winden daer soo fel niet wayen, ende 't coren bequamelijck van ingecregen worden, sal 't een gewenschte sake sijn, alsoo daer overvloedigh veel schoon landt leyt, ende bevonden is met redelijck geringe moeyten om te ploegen.

Savonts, 't luchien comende van den ZZ.oosten, is 't Robbejachien, langh na de wint gereet leggen wachten hebbende, met eenige provisiën na 't Robbeneylandt gesonden met den adsistent Jan Woutersz om oock met eenen de schapen eens ter degen te telen ende te sien off oock eenige van de St. Helenase lemoenboomties, anno passato daer geplant, blijven voortgroeyen etc.

18 dito.

Gemerckt het landt bij 't ronde bossien bovengemelt redelijck ende sonder heele groote moeyten met de ploegh bevonden is om te crijgen ende bequaem te maecken, ende dat tot bewaringe van weynigh landt doch 't gansche saysoen daer sal moeten volcq leggen, soo is orde gestelt om noch soo veel landt aldaer meer te prepareren als om al onsen nieuwen taruw van anno passato te versayen, sal van doen mogen wesen, ende proeff te nemen off den ouden haver, van 't vaderlandt gecregen, mede opcomen sal willen: om daertoe dan oock landt te prepareren etc., ten welcken eynde paerden, ploegen, eggen etc. weder derwaerts is geschickt.

Heden sijn van vreempt volcq uyt landt geruylt 6 koebeesten ende 13 stukx schapen. Ende is resolutie goetgevonden, om redenen in deselve vervaet, des Compagnies beesten generalijck te verpachten van nu tot Januari aenstaende, om dan voortaen alle nieuwe jaer de verpachtinge te doen, g'accordeert met Annetien de boerin, huysvrou van Compagnies baes hovenier; in die tijt van pacht te betalen hondert gulden eens, 't sij datter veel off weynigh koeyen vallen, op 't avontuyr aen. Soo is deselve Annetien, ten aensien van haren last wegen derselver kinderen (8 in getale sijnde), ende dat derhalven op haer mans costgelt alleen niet wel soude cunnen heen comen, op haer instantelijck versoeck ende sustenue, dat genoeghsaem een vrije vrouwe is, provisionelijck toegestaen, herberge te moogen houden, tot tractement ende huysvesting etc. van de gaende ende comende man der passerende schepen; te meer dewijle sigh tot dato noch niemant daer toe derfft in vrijdom begeven, bevoren deselve ten minste eenige preuve sien offse sullen cunnen behouden blijven etc.

Tegen den avondt quam 't Robbejachtien wederom

met 1 schaep ende teydinge datter nu nogh 330 stucx welvarende, doch veele gestorven ende d' St. Helenase lemoenboomties uytgegaen waren, welcke hier fray aengroeyen.

19 dito

weder partije taruw na 't ronde bossien gesonden, om aldaer in 't geprepareerde landt te sayen, ende gehandelt van de vreemde Hottentoos 3 koebeesten ende derthien schapen, voor coper, tabacq ende pijpen, neffens somtijts een arackien offte een dronck wijn tot toegifft etc.

Sondagh den 21 dito

is op dato den adsistent Jan Woutersz. na 3 sondaeghse affroepingen alhier getrout voor den wet offte den raedt van dese fortresse met d' eerbare jonge dochter Catarina Antonis van Salagon in Bengale, gewesene slavinne van d' heer Bogaert, ende dat in openen raedtcamere na 't eyndigen den sondaeghs gelesen sermoens, als per resolutie daerover genomen. Den hovenier bracht van dage een spaense radijs thuys die 6½ ℔ swaer woegh, welcke soorte hier treffelijck aerdt, ende groote verversinge, neffens andre thuynvruchten voor de passerende luyden maeckt.

22 dito

ende sijn op dato de Caepmans van achter den Leeuwenbergh met al haer huysen ende vee weder verbij 't fort vertrocken na de vlacte besuyden den Taeffelbergh, omtrent ... mijlen van 't fort, daer oock eenige vreemde Hottentoos hebben gelegen ende dese dagen al wat beestiael aen ons hadden verhandelt; die nu om de Caepmans plaetse te ruymen, wederom wat wech gebleven waren. 't Was beter te wenschen, dat die bleven leggen ende de Caepmans maer voort wechginghen, alsoo toch van deselve geen vee te handelen is, hoewel syluyden wel rijck van beestiael sijn, ende wat devoiren van aenlockinge daerom worden gedaen, houdende hun maer als makelaers tusschen ons ende d' andere inwoonders, waerbij

sij haer genoeghen van coper ende tabacq etc. genoeghsaem weten te becomen, tot al vrij wat onlust ende hinder in de handelinge, waeronder Herry wel treffelijck (genoeghsaem als over heer van allen) sijn personagie weet te speelen, ende sigh selffs fray rijck ende opper-Capitain te maken gelijck blijckt aen sijn vee, daer hij noch mede achter den Leeuwenbergh blijfft leggen onder beschut van d' E. Compagnie.

24 dito

is bij 't rondbossien de leste taruw ende oock wat haver ende garst gesayt, tot een proeff.

25 dito

Hemelvaert Christi.

26 dito

is een matroos overleeden, genaempt Jacob Jacobsz. Schap sieckelijck hier gebleven sijnde van 't retourschip den Oliphant in April passato; 't schijnt om dees tijt van 't jaer met de kentering des moussons wat ongesont te vallen, vermits dagelijcx veel volcq sieck wordt, doch niet boven 2 a 3 weecken sieckelijck ende qualijck ymandt sonder eenighsints een stoot te crijgen, vrij blijvende, maer geen altoos stervende.

27 dito

heden sijn in de bovenste thuyn op een na twee ackers met pinsternaker gesayt ende 't cleyne thuyntien (aen N.west cant), besijden 't fort leggende, vol rapen.

29 dito

is op dito, gemerckt veele siecken geen bultsacken hebben, goet gevonden 100 stux van seyldoeck te laten nayen ende bequamelyck vullen om deselve t' haerder meerder gemack te verstrecken. Is oock geresolveert 't Robbejachien ende Pequijn te versenden na 't Dasseneylant ende Saldanhabay om van de zeeleeuwen off robben te laten branden wat traen, daer wij hier door de laccage der vaten ende consumptie wat versien sijn. Item oock om te vernemen nae Franse brieven van Madagascar ende tijdinge van 't galioot de Tulp van daer, boven expectatie, noch

niet verschijnende, ende empassant partij visse te vangen blecke offte inhoute, mitsgaders mede te brengen een ladinge riet etc. als breeder bij resolutie genarreert.

Juny anno 1656.

3 dito

is 't Robbejachien ende de Pequijn met den adsistent Jan Woutersz. ten eynde na de plaetsen voornoemt onder seyl gegaen, ende den Commandeur eens na 't ronde bossien achter den Taffelbergh nae 't nieuwe beboude landt, daer den taruw, garst ende haver seer treffelijck staet aen 't wassen, omtrent 1½ mergen te samen tot een preuve gesayt.

Ondertusschen compt hier t' arriveren een Engels scheepien, genaempt de Goed Wil, 't welck den 26 Januari passato van Masulpatnam vertrocken ende geladen is (soo sij seggen) principalijck met salpeter, custcleden[1)]; den Capiteyn, genaemt Steven Witchel, ende coopman Cristoffel Accinden, hadden een lange penible reyse ende groote storme tusschen Terri di Natal ende dese Caep gehadt, ende wel 40 dagen over die distantie toegebracht met de meeste tormenten van de werelt.

Hadden oock over 25 dagen gesien 2 schepen, 't eene clijn ende 't ander wat grooter wesende, in een seer groote viamenten storm meest beoosten Caep d'Aquilles haer beste doende om oock hier te coomen; maer 't grootste cort daerna vermist ende 't cleyne sien op doubben ende weder voor de wint terughkeren, als niet cunnende harde tempeesten wederstaen. Off dit cleyne nu niet en sal geweest sijn het Tulpien, dat van Madagascar al over langh verwacht hebben, ende boven alle vermoeden ende expectatie tot dato noch achter blijfft, staet na desen vernomen te wor-

1) Later (pag. 57 van ond.) wordt van *kustlinnen* gewaagd.

den; altoos begint ons sijn al te lange tardance al wat bedughtingh te geven.
Dese gemelte Engelsche versochten wat water ende ververssinge, welck eerst haer liberael is toegestaen, ende aengaende thuynvruchten, vrijigheyt om die van de particuliere te moogen coopen; maer 't beestiael gelieten ons schrael versien ende selffs benoodight te weesen voor Compagnies schepen. Echter hebben hun op hare instantie niet cunnen weygeren te accommoderen met 2 koebeesten ende 3 à 4 schapen, omdat sy oock sagen dat wy redelyck daervan versien waren etc. Van Ceylon hadden geen nader tijdinge, als met de vloot van d' E. Sarcerius na 't patria is gegaen.

5 dito

wierd tegen den avondt een van Compagnies paerden thuys gebracht, dat omtrent 2 mijlen van hier, boven 't ronde bossien, daer de wagen ordinaris rustplaets hout, gaende weyden, van een wilt gedierte, leeuw off tijger, aen 't hoofft ende hals wel met tusschen de 20 ende 30 wonden, dapper gequest ende soodanigh gemartiliseert was, dat apparent al sijn leven onbequaem blijven offte wel comen te sterven sal.

6 dito.

Gisteren hadden de Hottentoos de kettingh ende eenigh meer ijserwerck van de ploegh (voor de smitswinckel leggende om wat aen te verstellen) gestolen, waerover wij (ons vee dight bij 't hare latende drijven) drie van haer koebeesten onder d' onse lieten drijven, over 't welcke Herry datelijck aen de Commandeur quam clagen, die tot antwoort gaff sulx gelast te hebben omdat sijn Hottentoos 't gemelte ijser gestolen hadden. Herry repliceerde, als wij den dieff costen aenwijsen, hij wilde hem doen straffen ende 't ijser wederom brengen; waerop hem geantwoort wierdt, dat hij den dieff onder sijn volcq beter cost vinden als wij, ende dierhalven niet voornemens waren de beesten te restitueren voor 't ijser wederom gebracht

ende den dieff ons verthoont wierd, om denselven aen een pael door sijn volcq wat met roeden te laten strijcken, gelijck men alle dieven gewoon is te doen etc. Maer dat scheen hem niet te behagen, versoeckende voor dese mael denselven noch van slagen mochte g'excuseert blijven, hij wilde maken dat het ijser ten eersten weder in 't fort gebracht wierde gelijck hij oock binnen een halff uyr tijts deede, ende hen in reciprocque oock de 3 koebeesten wederom gegeven wierd. Maer is besproocken, ende heeft oock beloofft, soo ymandt van sijn volcq na desen yts meer comen te steelen, dat den Commandeur daertegen (gelijck nu geschiet was) weder eenige van haer beesten sal mogen in plaets neemen ende soo langh houden, tot het gestolen goet sal wederom gegeven ende den dieff voortgebracht ende gestrafft sijn door sijn eygen natie, als voorsz.

Ondertusschen met Herry in gespreeck vallende, dat hij vast met dus veel beestiael op onse weyden quam wonen ende 't gras affeeten sonder ons yts te verruylen, ende dat ons sulx niet wel aen en stont etc. is eyntelijck met denselven versproocken, dat hij hier sal mogen onder Compagnies beschuttinge blijven' mits voor elk groot schip, dat hier comt, 10 koebeesten te leveren ende voor elck jacht off cleyn schip 5 stux, doch voor wat meer coper ende tabacq als andere Hottentoos genieten, om wat te mogen proffiteren; ende wanneer sijn beesten dan bijna altemael aen d'E. Compagnie gelevert had, weder andre uyt 't landt te gaen negotieren, ende ondertusschen sijn vrouw ende kinderen met desselffs melckoeyen hier onder onse hoede te laten blijven, waervan heden met 5 beesten, vermits de compste van 't Engels scheepien, dat wij hem wijs maeckten mede moste versien, d' eerste intre is geschiet, te hopen sijnde dese 2 gemaeckte conditiën

sullen mogen duyren om wat vaster staet te cunnen maken de schepen treffelijck te ververssen, ende dit fort daermede te spijsen in plaetse van soute vleys en speck etc.

Herry wilde bedingen oock dat men hem altijt soude maintineren ende houden voor d' opperste van dese caepse troupen, ende dat niemant anders als hij ende den Hollantsche Commandeur mochte wesen, offte worde erkent, voor meesters van dit landt, waerop hem gedient wierdt, als men voor eerst sagh de blijcken van onderhoudinge deser eerst begonnen conditiën, dat hem dan wel contentement geschieden ende aen sijn begeeren weynigh manquement soude vallen, het scheen te laten behagen, met beloften van 't voorige onveranderlijck te onderhouden, waer van den tijt leermeester worden sal.

Sondagh den 11^{en} dito.

Desen nacht hadden de leeuwen een van de Hottentoos hare koebeesten dichte bij 't fort verscheurt. Item oock rontsom Compagnies crael (met een walletien opgehaelt, ende ingeleyt met doorn in plaetse van stormpalen) lustigh gebrul ende geraes gemaeckt, maer conden vermits voorsz. walletien ende datselve met een goet stercke staketsel offte slaghboom gesloten was, daer niet bijcomen, des sigh begaff na 't voorste hoornwerck ontrent 't schapestal daer de smitsdochter vondt, doch vermits de poort van 't fort jegenwoordigh van steen opgemetselt wordt ende dierhalven deselve open vondt, dochten wij halff dat de schiltwachten in de open poort souden aengerant ende alsoo in 't fort gecomen hebben, maer ginghen vermits 't flickeren der lonten ende eenigh geraes weder wegh.

13 dito

waren d' Engelse noch besigh met nat geworden kustlinnen te wasschen, bleycken ende droogen, waervan, haer goet natellende op den avondt, bevonden

7 stucx ontstoolen te weesen, 't welck aen de Commandeur quamen clagen, die derhalven ondersoeck latende doen, bevond dat sommige van ons eygen volcq door den Hottentoos voor wat tabacq deselven hadden laten steelen, sulx wij der van avondt uyt ons volcq noch wederom cregen 5 stucx ende ordre gestelt wierdt morgen eenige van der Hottentoos beesten te nemen, om, alsoo gelijck jeegenwoordigh in observance is gebracht, de resterende op te vinden ende de Engelse in dat cas contentement te doen etc. 't welck Herry gecommuniceert wordende voor goet advoueerde, ende d' Engelsche wegen d' aenwendende devoiren haer dapper danckbaer ende obligent thoonden.

14 dito

hebben de Engelse affscheyt genomen om te vertrecken, mitsgaders betaelt voor 3 genoote koebeesten 30 ende 4 schapen 8 realen van 8^{en}, wesende wel te vreeden niet jegenstaende ons heel importuyn waren gevallen om meer, hadden wij oock door voorsz. middel haer resterende linnen oock wederom bestelt tot derselver bijsonder goet genoegen etc.

15 dito,

verleden nacht is een slaeff overleden, die den Commandeur vereert was van den Francen admirael, in Maert hier jonghst aengeweest.

Tegen den middagh is den Engelsman vertrocken na Londen, neffens ons schrijvens aen de heeren meesters ter camer Amsterdam.

Op den derden deser is te lesen hoe met Herry is geconditioneert, dat hij sal leeveren voor yder groot schip dat hier aencompt 10, ende voor een jacht 5 koebeesten, mits genietende daervoor wat meer als andre etc. ende is sedert met denselven noch verder geconditioneert, dat hij oock sal leeveren alle 4 dagen een koebeest om te slachten voor 't gemeene forts volcq ende 1 schaep, quansuys voor den Commandeur te eeten, waervan oock de 2^{e} intree op heden gedaen is,

mitsgaders hem beloofft gelijck voorsz. in reciproque gerustigh te sullen onder Compagnies bescherminge mogen wonen. Wijders oock aen weercanten sorghe te dragen, dat d' onse niet van haer natie ende sijluyden niet van d' onse meer bestoolen en worden, op pene dat men de dieven in 't openbaer voor malcanders oogen (edoch elck sijn eygen natie selffs) sal laten straffen aen een pael binnen 't hoornwerck voort fort ten dien eynde gestelt.

Indien dit can onderhouden worden, soo soud men metter tijt de saken tot redelijcke apparentien cunnen brengen, ende hem wel mogen mainteneren als opperste van de Hottentoos, alsmen daer door conde vaste conditien maken ende onderhouden; 't welck noch te meer staet te augmenteren, als wij malcanderen in tijd ende wijle wat beter sullen beginnen te verstaen, gelijck alreede begint te blijcken, vermits sij de duytsche tale al redelijck fray beginnen te leeren spreecken, insonderheyt de jonge kinderen; maer willen niet bij ons in huys inwoonen, slaghten de vogels, die liever in 't wilt vliegen als de beste coninghs zalen bewoonen. Oock is 't haer groote penitentie, wanneer se niet als de verckens mogen morssen ende wentelen in alle vuyligheyt ende smeerderije. 't Branthout halen voor de cocq ende andre gaet mede fray in ordre door de Hottentoos voor tabacq, ende den buyck vol eetens, mitsgaders altemet een araeckien etc. waer door wij hier al grootelijx sijn geaccommodeert.

16 dito,

desen morgen door den stalknecht de paerden wat vroegh uytgelaeten sijnde om te weyen, is een van deselve (den cloecksten henghst) van 't wild gedierte totaliter verscheurt geworden, waerbij wij al groote incommodatie comen te lijden, vermits den grooten dienst die deselve elck voor sijn hoofft meer

als voor 10 man cunnen doen in 't ploegh trecken, cley, steen ende timmerhoudt halen uyt 't bos, als andersints. Schijnt in 't natte saysoen 't wilt gedierte hier omtrent principaelst te regneren, ende dierhalven al stercker ende hechter stalling voor de paerden ende schapen etc. sullen moeten maken om voor dat wilt gediert bewaert te mogen wesen.

Omtrent halff voormiddagh den Commandeur wandelende in de thuynen, bevond deselve over al door wiltspoor dapper betreden, ende weynigh daer nae, niet boven 40 a 50 treden schuyns voor hem even buyten de thuynen, een wackeren leeuw opspringen ende sijn loop (maer al sachiens) naden Taeffelbergh nemen; derhalven hem door den sergiant ende wiltschut, neffens noch 4 a 5 andre soldaten met snaphanen liet vervolgen, waerop oock datelijck wel omtrent een paer hondert Hottentoos met al haer schapen ende koebeesten denselven oock naedreven ende tegen 't hangen van den Taeffelbergh in een diepe clooff sulcx besetteden, dat hij nergens als voorwarts door de schapen moest breecken, welcke de Hottentoos gestelt hadden als haer borstweer recht voor den leeuw daer hij onder een struyck verholen lagh, ende bleven sij staen buyten de schapen tusschen deselve ende haer koebeesten. Als den leeuw dan sigh bloot gaff ende al brullende wilde uytbreecken ende na een schaep grijpen, schoten sij met haer hasegayen telckens over de schapen na hem toe met een groot gebaar van schreeuwen, daer over den leeuw, dan weder terugh deynsde seer speculatyff omsiende, doch dewijle deselve hem niet wel costen raecken, soo deed voor eerst den sergiant (beneffens onse wilt-schut ende andre daer omtrent 8 a 10 treden mede dicht bij de leeuw weesende) een mis- ende den wiltschut een treffelijcke wisschut met 3 kogels recht in sijn

hoofft, dat hij datelijck doot ter neder viel, als wanneer de Hottentoos lustige mannen schenen ende hen met de hasegayen sochten voorts hondert steecken nae sijn doot te geven, doch wierdt haer, na dat noch al 3 a 4 haysegayen in 't lijff gecreegen had, belet, omt 't vel niet te schennen ende fray op gebult inde groote sael (tot de kerck g'appropieert) op te hangen, ten welcken eynde met een kar thuys gebracht ende aldaer gewoogen sijnde, bevonden wierd swaer te sijn 426 ponden hollants, langh behalven den staert (die 3½ voet rijnlants langh was) 5½, ende bij de billen offte over 't lijff hoogh op sijn voeten staende 3½ idem voeten, sulx wel soo cloeck was als een gemeen Engels off Javaens paertie. Opgesneeden sijnde wierd in den maegh bevonden noch veel van 't paerdenvleys, dat desen nacht verscheurt hadt, ende eenige egelverckenspennen ende poten etc.

17 dito

is op dato ten aensien het wilt gediert aen Compagnies vee dus veel schade doet, bij resolutie goetgevonden tot premie te stellen, voor een leeuw, die gevangen off geschoten wordt 6, een tijger off wolff 4, ende een lupert 3 realen van 8, sijnde den wiltschut voor eerst betaelt 2 cannen spaense wijn, 3 ℔ tabacq ende 2 realen van 8. Alsoo bevonden is, dat na de romp van voorsz. leeuw buyten voor de poort van 't hoorenwerck leggende, den verleden nacht 't wijffien was comen ruycken ende soecken, mitsgaders daervan oock had gegeten, wierdter desen nacht verholen wacht omtrent gehouden, om 't selve mogelijck sijnde oock te attrapperen, maer is niet weder vernoomen. Voorts is dese weeck meest door gebracht met wacker te sayen, planten ende metselen aen den nieuwen poort etc.

22 dito.

Den verleden nacht hadden de Hottentoos, Caepmans volckien sijnde, 12 van Compagnies huyden

wegh genomen, die buyten 't fort om te droogen met pennen uytgestreckt laeggen, derhalven den sargiant gesonden na Herry om te maken dat wij se wederom creegen off datter van haer beesten wederom in plaets souden genomen worden volgens de gepasseerde besprecken etc. op 't welcke de beeste datelijck voor den dagh quamen; doch waren al aen stucken gesneden, ende liet Herry weeten, dat tegen den middagh met de dieven bij den Commandeur soude comen om met hen te spreecken in presentie van ons volcq te laten straffen als (gelijck geseyt) besproocken is. Maer 't was sulcken draetien (?) niet, alsoo Herry wel quam maer de dieven, seyde hij, waeren hem ontloopen ende gelieffde den Commandeur het dese mael noch soo te laten heengaen, hij soude sorge draegen (soo veel hij coste), dat wij niet meer bestoolen wierden, 't welcke, om vooreerst geen al te strenge beginselen te maken nochte daerdoor oock ongenegentheyt te causeren, alsoo over 't hoofft gesien wierdt.

23 ende 24 dito

al schoon droogh warm sonneschijn weer als de vorige dagen, treffelijck te pas comende op 't metselwerck van de poort, 't luchtien meest van den N. westen sijnde. Ende alsoo 't jegenwoordigh wederom den dach was dat Herry voor 't forts volcq een beest ende voor den Commandeur taeffel een schaep moste leveren, na de voorgaende besprecken met hem gedaen, ende dat denselven in gebreecken bleeff, soo liet hem den Commandeur ontbieden ende gecomen sijnde seggen, ingevalle de besprooken conditien niet wilde maken dat onveranderlijck onderhouden wierdt, dan datelijck met Caepman ende consorten neffens derselver huysen ende vee, wel mochten van hier vertrecken, alsoo 't gras deeser weyde hier omtrent voor ons eygen beestiael nodigh hadden, ende van haer niet begeerden cael gemaeckt te heb-

ben, tensij de gemaeckte conditien sonder eenige difficulteyt promptelijck wierden achtervolcht, alles in 't aenhooren van de Caepmans ende consorten, waerop Herry datelijck wegh gingh ende seyde, dat morgen vroegh een beest ende schaep brengen, mitsgaders de uytspraecken onderhouden soude.

den 25 dito

Herry in plaetse van sijn belofften te voldoen besigh met sijn leger op te breecken, ende 't Caepmans leger al voort; edoch quam van beoosten de soute rivier weder een ander grooter leger aen, met veel vee: willen hoope daer beeter deegh mede sal te doen wesen, alsoo doch langhs soo meer mercken, dat met Herry noch de Caepmans geen deegh sullen hebben, want nu se even 10 a 12 van hare maghere, sleghste beesten aen ons op de conditien voorsz. hebben verhandelt, willense van de rest niet meer missen.

In den avont 2 van ons volcq uyt wesende bij de soute rivier om wat hoy, daer de bultsacken voor de siecken mede soude gevult worden, hadden deselve ontmoet ende geschoten een lustige groote steenbocq wel soo swaer als een Javaens off Engels paert, ende gejaeght wordende van 4 wolven, waervan al 2 met hun tanden 't voorsz. steenbocq achter aen de billen hingen ende d' andere 2 't selve van voren sochten 't lopen te beletten, welcke siende ons volcq comen, 't beest datelijck verlieten, sulx dat wolven proy d' onse in de handen viel.

26 dito

liet ons Herry door een Hottentoo, die wat duyts can, weten, dat hij vertrocken was ende wij hem coper soude senden om voor ons van ander volcq beesten te gaen ruylen, daer dan mede weder hier comen ende ons overhandigen soude. Doch Herry ons eens bedroogen hebbende, hadt daertoe bij ons geen crediet meer, alsoo wij dat daervoor houden, dat hij

maer soeckt goede beesten ende schapen te crijgen ende ons met weynigh slecht goet te payen, mitsgaders sigh selffs rijck te maecken, gelijck van tijt tot tijt meer ende meer is blijckende.

Aengesien ons Godt de Heere jegenwoordigh dapper is besoeckende met sieckte ende crancheden onder 't volcq soodanigh dat qualijck ymandt vrij blijfft, soo is goetgevonden tegen Donderdagh aenstaende te houden een algemeenen vast- ende bededagh, 't welcke den volcke na 't avondtgebet is bekent gemaeckt, met recommandatie dat deselve haer op dien dagh sullen hebben te vaceeren tot alle christelijcke oeffeningen ende gebeden, mitsgaders aff te houden van alle ontught ende oneerlijcke tijtcortinge etc.

Ende alsoo sommige soo godloos leeven, dat se gelijck als verckens aen de bacq gaen eeten ende wederom opstaen sonder eens den Heere voor off nae te bidden off te dancken, soo is den geweldiger oock gelast daerop wat nauw te letten, ende telckens als de cocq schafft, de ronden te doen omme den naelatigen van dat nodigh christelijcke gebruyck attraperende, te slaen in de boete van ¼ real voor de eerste reys ende 2^{en} male ½, mitsgaders ten derde male 4 dubbelt beneffens arbitrale correctie, alles breeder bij resolutie (heden daerover specialijck genomen) geënarreert.

27 dito

wierdt er volcq uyt gestiert om te gaen sien waer Herry ende Caepman met consorten al heen dreeven d' een den Leeuwenbergh achterom ende d'ander oostwaerts om nae 't bos toe van malcanderen aff. Smiddaghs d' eene van de oostcant wederom comende, rapporteerden dat den troup van beoosten over de revier gecomen, mede van Herry ende Caepmans consorten waren, redelijck sterck van volcq ende bestaende in 35 huysen ende veel koebeesten, welcke seyde dat se Herry ende Caepman van achterom daer

verwachten, om dan gesamentlijck 't landt in te reysen, hebbende Herry niet derven met sijn vee van achter den Leeuwenbergh verbij 't fort drijven uyt vreesen dat den Commandeur hen sijn beesten soude laeten affnemen, omdat in gebreecke was gebleeven de belooffde beesten ende schapen alle 4 dagen te leveren na de gedane besprecken etc.

Den andren t'huys comende van achter den Taffelbergh wiste te seggen, dat aldaer een leeger noch lagh van 13 huysen ende omtrent 200 koebeesten mede van Caepmans volcq, welcke hadde geseyt dat Herry langhs de Zeekant na 't houtbaytien gedreven was, ende vorder 't land in wilde, mitsgaders daernae met veel beestiael wederom comen om aen ons te verhandelen, waer van den tijt de beste leermeester worden sal.

28 dito

lagen voorhaelde 2 legers Hottentoos noch op haer vorige plaetsen sonder een stuck vee te willen verhandelen, hoe vrundelijck daertoe oock versocht ende wat middelen aengewendt wierden.

29 dito

is den bestemden vast- ende bededagh ter oorsake voorsz. gehouden.

Julius anno 1656.

Adij primo dito

smorgens swaren regen ende redelijck wint van den N. westen tot belet in veel saken, bijsonderlijck aen 't metsel- ende thuynwerck, in allen 't welcke jeegenwoordigh oock groodt achterdeel geleden wordt door de sieckten dagelijxs onder 't volcq regeerende, sodanigh dat niet alleene 't sieckenhuys vol crancken, maer oock den thienden man bovendien al vrij sonder bewegingen van sieckten sij, den eenen vast voor ende den andren na invallende, selffs oock d'officianten ende den chirugijn, die tot gister noch bij de patientten uyt het bedde metterhandt geleyt is geworden, principalijck om eenige sware verouderde

accidenten, daer sommige mede beladen sijn, alsoo niet anders als een barbarot offte derde man (sijnde noch maer een jongh borsien) bij sigh heefft, dat gister mede heel cranck te bedde is geraeckt sijnde den onderbarbier per 't Robbenjachtien na de Saldanhabay met de robbevangers uyt: sulx dat de patienten jegenwoordigh gansch desolaet sonder chirurgijns hulpe leggen, ende dierhalven in dit noot geval den Commandeur sijn oude cunst selffs bij der hant heefft moeten vatten, opdat de luydeh niet souden leggen vergaen etc.

Sondagh den 2^{en} dito

met de sieckten onder 't volcq noch even swaer.

3, 4 ende 5 dito

is in de nanacht hier wel g'arriveert 't robbejacht uyt de Saldanhabay, geladen vol riet 155 robbevellen ende 4 halff amen traen, sijnde den adsistent Jan Woutersz. met 5 man ende de chaloup Pequijn gebleven op 't Dasseneylandt om daer van de zeeleeuwen noch wat traen sien te crijgen, ende hadden in de gemelte bay veel inwoonders met beestiael vernomen, die redelijck wel genegen waren te handelen, maer gans geen brieven gevonden van Francen noch Engelsen. Op den dagh is de stuurman van 't Robbejachien gelast sigh in allerijl 't ontladen, om met den eersten goeden windt weder over 't Dasseneylandt na verhaelde bay te keeren, met wat coper tabacq etc. om te sien off men van de inwoonders aldaer wat schapen sal cunnen handelen, beneffens navolgende brieffken geschreven (waaruit wij 't volgende hier overnemen):

Aen den adsistent Jan Woutersz.

T'gene u lieden ons hebt laten weeten van den stuurman is den fiscael gelast na te ondersoecken, 't souden leelijcke dingen wesen, dat hij des volcqs

ransoen opsoop ende sigh daermede vergreep in dronckenschap, des u lieden oock geaccommandeert blijfft daerop acht te houden: want als de overhooffden haer in den dronck verloopen, soo wort den costelijcken tijt (voor Compagniesdienst sijnde) versuympt, behalven dat in cas voorsz. de arme menschen (die 't werk doen moeten) oock 't hare onthouden wordt, 't welck gansch niet en deught, maer nodich redres vereysschen.

Snamiddaghs compt hier Godeloff van St. Helena wel te retourneren 't galjot Nachtglas, hebbende de vloot van de heer Bogaerde niet beloopen, alsoo 5 dagen te voren vertrocken waren, ende gemelde galjot (doen van hier vertrock) 7 dagen langh bij dese Caep van stilte leggen drijven had, 't welke derhalven dan de principale oorsaecke is, item oock dat d'E. Sarcerius gesepareert heeft moeten navolgen. Die van 't gemelte galjot hadden de paerden mits haer wildigheit niet cunnen vangen, maer brachten een fraye partye noch levendigh sijnde jonge lemoen- ende appelboomtjes mede wel ongeveer 300 stux, soodat wij 't jegenwoordigh daervan alhier mede lustigh overvloedigh hopen te maken.

Was vandaer gescheyden den eersten Junij ende had veel stilte gehadt sulx dat van St. Helena tot hier onderwegh was geweest een maendt ende 5 dagen medebrengende een brieffken van d'E. Sarcerius ende opperhooffden sijner onderhorige vlote, geschreven.

Aen d'E. Jan van Riebeecq, Commandeur over 't fort de Goede Hope ende 't resort van dien, luydende vorders als te weten:

Eersame etc.

Nae wij den 27 April jonghstleden van voor 't fort

de Goede Hope gescheyden waren, sijn den 17 stanty te deser rheede salvo aengecomen, alwaer 't galjot Nachtglas ('t welck den 7 deser eerst verschenen was) noch ten ancker ende d' E. heer Gaspar van den Bogaerde (bij 't schrijvens door sijn E. aldaer gelaten) op primo stanty vertrocken te wesen bevonden, soo oock onder andren verstonden 2 Engelsche particuliere schepen, als een van Suratte ende een van Bengale daer aengeweest waren.

In 't schip den Elephant hebben (hier aencomende) 18 soo bale als packen natte sijde bevonden, sijnde dat quaet daerdoor ontstaen dat bij 't hard woelen van 't achterschip ('t welck een harde ontsettingh baerde) groote quantité water in de constabels als andere camers geraeckt sij, en ten ware noch soo spoedich daer achter gecomen waren, dat gespin t' eenemael vergaen soude hebben dat nu met die aen landt te brengen en in versch water te brengen noch geprevenieert is. Den 20 stanty is na 4 maenden geseylt te hebben, hier bij ons van Bengale ten ancker gecomen 't Engels particulier schip d'Lion, bestouwt, soo seggen, met 110 lasten salpeter, 300 packen zijde en weynich lijnwaten sonder meer.

Onder onse vaerentgesellen hebben alhier 5 seer quaetwillige bevonden, die oock daerover aengesproocken ende gecorrigeert zijn, comende UE. bij desen daer een van toe, genaemde Pieter Jansz. van Leeuwaerden, welcke gedoempt is sijn verbonden tijt, wesende noch over de twee jaren, costy in de kettingh uyt te dienen.

Na de vier op dit eylant verblevene paerden is door den schipper Jan Slentel met een ongemeene ijver en geen mindere industrie gelijckelijck bij de stroppen als andere preparaten gebleecken heeft, soo voor als na onse comste, nevens de daer toegestelde volckeren

uytgesien, doch echter geene door de uyttermate wildigheyt van dagh tot dach t' accresseren staet.

Van lemoen- als andere boomtiens staet genoemde schipper in E. eysch te voldoen, en eer meer dan minder UE. thuys te brengen.

D' brieven door UE. aen d' E. heer van den Boomgaerd gedediceert en in handen van meergemelten schipper g'interrigeert, hebben hier gelight en g'opent, sullende 't gene daer binnen opgemelte heer versocht is, except het laten teyckenen der cognossementen, als 't senden der fockies ende pady etc. door ons geëffectueert worden.

Niet verders t' adviseren hebbende sullen UE. na onse groete 't schut Christi bevolen laten.

In 't schip Orangie, g'anckert leggende voor 't eylandt St. Helena desen 27 May anno 1656.

Was geteyckent Dirck Sarcerius, Franchois Mannis, Aldert Cagenaer, Winrick Triefft, Jochem Claesz. ende Joris Jansz. Zomer.

6 dito.

Is op dato bij resolutie goetgevonden 't galjot Nachtglas over Madagascar ende Mauritius na Batavia te versenden om empassant na de Tulp, wat langh boven vermoeden wegh blijvende, te soecken ende vernemen etc. als breeder bij resolutie g'extendeert.

7 ende 8 dito.

Idem harde stormigh weer ende wint als voren met sulcke gedurige extreme swaren regen dat de gantsche Taeffelvaley wel een bare zee geleeck, sijnde al 't landt ende thuynen gelijck een formele inundatie ondergelopen ende veele weghgestroomt, mitsgaders oock de wallen van 't oude werck aen 't fort op 3 plaetsen ter neder geregent, sulx aen

't een ende 't ander wel een paer maenden werck sullen hebben om te repareeren; doch sullen 't dan met thuynwerck staken voor 't opsetten ende queeck daerdoor wercken, gelijck anno passato de achtergordijn gedaen is seer vast begroeit ende staen blijfft.

10 dito

waren wacker besigh om de revier wat verder om te lijden met een lustige weyde gracht om immers niet meer noot van overloop des waters te lijden, gelijck nu geschiet is doordien selffs de rivieren haer water niet costen verswelgen. Des nachts heeftet al weder even nat onstuymigh weer geweest. Insgelijx oock den 11 ende 12 dito met sulcken stercken affloop van water uytte rivieren, dat op de rhee daer 't galjot leyt, 't zeewater heel versch ende soet geworden was. Snamiddaghs 't weer wat bedaert ende droogh wesende is den Commandeur eens gegaen naer achter den Taeffelbergh om te sien off 't nieuw geboude landt daer oock onder gelopen was ende eenige andere saken meer offtespeculeren; maer bevondt 't coren daer fray droogh ende lustigh aen 't wassen etc.

't Robbejachien ten eynde voorsz. onder seyl gingh.

15 dito

savonts al doncker sijnde quamen een grooten troup Hottentoos (consorten van Caepman) met veel vee van achter den Leeuwenbergh langhs strant verbij 't fort drijven, die, als vooren aengeroert, tusschen de clooff van dito ende Taeffelbergh gelegen hadden ende nu gejaeght wierden van Soangua, hare ende oock alder Saldanhars vijanden offte struyckroovers, dierhalven versoeckende om te mogen onder bescherminge van onse fortresse haer ter nederslaen. Daer op hun geantwoort wierdt van jae, mits voldoende de conditien, met Herry aengegaen, namentlijck om te leeveren alle weecken 2 beesten ende 2 schapen voor coper ende tabacq etc. ten behoeve van 't fort ende voor de schepen, de groote elck 10 ende de cleyne elck 5 beesten

ende schapen, op 't welcke sij allegeerden, datse van haer beestiael moste leeven ende soo veel niet missen conden, ende wij repliceerden: dan wel voort wegh mochte trecken ende sien haer selffs voer haer vijanden te bewaren, dewijle sijluyden doch de weyden alhier maer lalen affeeten, sonder een beest te willen verruylen, waerdoor wij dan voor Compagnies vee op 't laest comen te cort te schieten etc.

15 dito

sonden volcq uyt om te vernemen, waer hun voorsz. trap Hottentoos met haer vee inde nacht voortgedreven mochten nedergeslagen hebben.

Die wederom comende rapporteerden omtrent ¾ mijlen van hier haer neder settende waren, ende dat daer niet ver van aff oock Herry gevonden ende gesproocken hadden, besigh wesende om voort te trecken ende niet willende op d' onse hare nodiginge bij den Commandeur aen 't fort comen.

Ondertusschen hadden de Caepmans eenigh volcq aen de Commandeur gesonden ende voorgestelt om Herry met sijn beestiael wegh te nemen, dewijle hij doch (soo sij versloegen) d'E. Compagnie soo menighmael ontrouw had beweesen ende maer gesocht sigh selven met verkeerde middelen rijck ende groot te maecken, gelijck alrede ten deele geworden was, willende sij luyden van ons niet anders als om bij overval van vijanden onder onse bescherminge haer retrait te mogen nemen ende t'allen tijden met ons in vruntschap te leven, mitsgaders voor onse cocx ende ander volcq om een buyck vol eeten tabacq ende somtijts een arackien branthout beschicken ende alle andere dienstbaerheyt bewijsen, soo veel sij cunnen off mogen; maer om soo veel beestiael van 't hare te leveren als Herry geconditioneert hadt, costen sij niet missen, alsoo daervan leven moesten, maer wilden wel maken dal wij van de Saldanhars ons genoegen in overvloet

cregen ende haer ten dien eynde dragen als getrouwen middelaers.

Waerop de gemelte gecommitteerdens van Caepman ten antwoordt is gedient, dat sij haer Cappiteyn met 2 a 3 van sijne principaelste wilden hier halen om selffs met den Commandeur te spreecken ende vaste conditie te beramen, daer men sigh aen weêrcanten voor altijt op sal mogen verlaten. Ende ondertusschen sien, dat se Herry met vrundelijcheyt hieromtrent sochten te houden om hem te facilder te mogen becomen. Met welck beschijt deselve, soo 't scheen, seer blijdelijck heengingh, comende daerop smiddaghs de 2 oudste zoonen van den Capteyn der Caepmans, die in de voorhaelde saecken persisteerden; doch wij seyden, datse met den Capteyn haren vader selffs wilde comen, 't welcke sij luyden aennamen, ende eenigh tractement etc. genoten hebbende, tegen den avont vertrocken.

Sondagh den 16 dito

snamiddaghs quamen drie soonen van verhaelden Capteyn, seggende dat den ouden man vermits 't natte coude weder ende sijn swaerlijvigheyt niet wel selffs comen coste, maer 't gene wij met haer beslooten voor goet ende van waerden houden wilde, medebrengende 6 goede schapen, die aen ons verhandelden ende vorders proponeerden, dat hare oprechte intentie ende begeren was, meest in substantie als op gisteren verhaelt, ende soo wij maer wilden Herry in persoon wegh nemen ende dooden, dat haer daeraen de grootste vruntschap van de werelt soude geschieden, ende maken wilde dat wij van de 8aldanhars soo veel beestiael cregen als wij begeerden, alsoo deselve met de doot van Herry mede groote dienst soude geschieden, willende om de saecke in effecte te doen blijcken met haer leegers ten eersten optrecken in 't landt ende d'Saldanhaers affnodigen

om alhier met ons te handelen etc. Ende souden van haer volcq genoegh hier laten tot branthout halen ende andere dienstbaerheyt voor d' onse. Op 't welcke haer is g'antwoort, dat sij altijts sullen mogen hier bij ons in vruntschap wonen ende aengaende 't vangen van Herry etc. souden ons noch wat nader op bedencken, ons veynsende voor haer beduchtingen te hebben dattet hun noch de Saldanhars niet wel bevallen mochte, waerop sijluyden altemalen eenstemmigh riepen, dat wij daervoor geen vreese behoeffde te hebben; wij souden Herry maer bij den cop vatten, hij haddet emmers, seyden sij, genoegh verdient, dewijle onse beesten ontroofft ende naderhandt sooveel coper ende tabacq sigh selffs toegepast ende ons wijs gemaeckt had dattet hem ontstolen was van de Saldanhars, 't welck sij protesteerden (met onse opinie wel accorderende) valschelijck geloogen te sijn, maer dat de Saldanhars al de beesten die hij hadt, daervoor gegeven hadde, waervan hij nu de grooten Capiteyn speelt ende haest rijck ende rijcker worden sal, indien wij hem omtrent ons in sulcken credit hielden, dat haer, Caepmans ende Saldanhaers, altijt deede vreesen hij ons soude oprockenen, om d' een off d' andere tijt haer noch eens al hun bestiael aff te nemen, want hij en docht niet ende begond al t' samen te spannen met de struykroovers, Soangua genaempt, om grooten aenhangh te crijgen, ten welcken eynde veel volx al bij hem getroont hadt, sijnde niemant van alle sijn eygen, noch hadt oock niet een kint nochte vrouw, als die haer ouders ende mannen overleden zijnde na sigh genomen hadt, 't welck hij noch dagelijx opserveerde, om sigh in tijt ende wijle oock door aentelinge soo veel machtigh van volcq te maken als rijck van beestiael, gelijck sij seyden emmers oogentschijnlijck genoegh bleeck, vermits wij wel wisten,

doen wij eerst hier quamen, dat hij niet een vel hadt om sijn naeckte huyt te bedecken noch geen huys om te woonen, maer des nachts onder 't crepelbos moste slapen, ende nu soud hij gaerne de meester speelen over Caepman ende al, gelijck hij al vrij beginnende was - ende meer andre diergelijcken allegatien tot swartmaeckinge van deselven etc. dat veele al met de waerheyt overeenquam, volgens d' ervaringe daervan genoegh becomen, ende dierhalven wel mogen in achtinge genomen werden, om nader op te delibreeren - ende hem echter van dit gehandelde niets te laten blijcken, gelijck de Caepmans van hare cant mede belooffden, mitsgaders oock datse, gelijck te vooren, sullen sien neffens hem in Compagnie met haer legers weder hier te coomen woonen, wanneer men hem dan te facilder te vatten, ende sijn vee in guarande van onse Caepmans na ons te nemen etc., sijnde wijders besproocken, dat wij over en weer souden sorge dragen, dat sij Caepmans van d' onse noch d'onse van haer eenige de minste overlast en quame te lijden, off dat d' onse haer hinder doende in 't aensien van de geledeerde partije van ons soude worden gestrafft, gelijck sijluyden oock aen hun cant in 't selve cas de hare soude doen. Waerop 't verdragh van continueerende vernutschap genoeghsaem beslooten is, ende sijluyden datelijck de hare aenseyden weder hout voor de kox te halen ende te mogen alderhande diensten voor d' onse, mits genietende daervoor een buyck vol eeten, tabacq ende altemets een arachien daer se machtigh veel (van) houwen, ende schenen gansch wel te vreeden te weesen met groote belooffte dat se soude maken Saldanhaman met veel vee affquam om aen ons te verhandelen etc.

Op dato is 't galjot Nachtglas offscheyt gegeven omme met den eersten goeden wint te verseylen over

Madagascar ende Mauritius na Batavia als breeder per resolutie daer overgenomen.

17 dito

brachten de Caepmans heden weder een schaep off 2 te verhandelen, die oock doorgaens aenhielden om Herry wech te nemen etc.

18 dito

't galjot Nachtglas ten eynde voormelt gingh onder seyl, ende buyten een N. westelijck luchien ontmoetende, geraeckte beneden 't Robbeneylandt met 't selve fray in zee.

19 dito.

Idem ende cregen raport van 't volck, welck gisteren uytgesonden was om de wegh off 't wagenpat na 't bos wat te vermaken, datter door de affwaeteringhe omtrent ½ mijl nader als 't bos gelegen is, om groote menighte bomen uyt de gront gespoelt ende affgedreven waren (des den Commandeur eens persoonlijck derwaerts gingh om te speculeren, off het soude cunnen dienen tot bequeem timmerhoudt offte andersints). Bij 't selve dan comende, bevondt een heel nieuwe revier offte scheure wel 50 voeten wijt in de bare clippen van boven 't geberchte aff streckende gespoelt te wesen, ende 't voorsz. hout in uyttermaten menighte ende groote affgespoelt ja gansche clippen die de boomen uyt de gront gestoten ende nederwarts doen wentelen ende spoelen, hadden doch nergens als meest tot branthout bequaem ende redelijck wel met wagens bij te comen, hadden wij maer paerdeu genoegh (daer 't meest ende principaelst aen hapert) souden hout, dat ons hieromtrent dapper begint te ontbreecken ende de Hottentoos seer om moet gecomplaceert worden) genoegh crijgen, ende oock landt in abondantie omploegen cunnen, om coren tot eygen voetsel genoeghsaem aen te bouwen etc.

Desen morgen seecker persoon, genaempt Ertmangleuge van Straelsont adelborst, gevangen sitten over dat een pofferties uyt Compagnies gesloten geweer-

cassen gestolen hadt, ende door den geweldiger eens losgelaeten wesende om sijn gevough te doen, is weghgelopen ende soo verde geraeckt, dat men hem heden niet heeft cunnen wederom crijgen.

20 dito

hadde een van 't bosvolcq t'huys comende, beneven 't wagenpadt gevonden 7 a 8 jonge colen ende struycken van gele wortelen, waerop datelijck in de thuynen gesien, ondervonden wierdt, datter dese nacht veele jonge coolen affgesneden ende vernielt, mitsgaders oock al goede partije wortelen uytgehaelt waren, 't welck apparant voorhaelden fugityff sal gedaen hebben, met hulpe van een Hottentoo, alsoo bij de geschoende oock bloote voeten overal op de ackers bevonden sijn, mitsgaders veele jonge vruchten vertreden, vermits maer dwars over al de ackers gelopen hadden, ende hij in de thuynen gewerckt hebbende, pertinent geweten heeft waer de beste cool ende wortele stonden, doer welcke hulpe van Hottentoos te vreesen is, dat hij die natie al te wijs sal maken om alle nachten de vruchten te comen stelen, dierhalven na denselven weder volcq uytgesonden is om hem op te soecken neffens oock eenige Hottentoos, met beloffte aen deselve, hen vindende, daervoor wat tabacq ende een arackien te geven etc.; maer coste niet gevonden worden, nietjegenstaende den ganschen nacht in de thuynen oock op hen gepast wierdt.

22 dito

sonden meest al 't volcq na 't bos om partije balcken uyt te halen, tot het hooft daer de timmerluyden nu aen wercken, ende een machtige partije hout toe gaen sal, alsoo wel tusschen de 70 ende 80 roeden in zee zal moeten gebrocht worden. Snamiddaghs wierd ons voorsz. fugityff door 2 van Caepmans volckien thuysgebracht, hebbende d' eerste nacht in Herrys leeger geslapen ende aldaer de gestoole wortelen ende cool met hulpe van 3 sijner Hottentoos

gebracht; doch des anderdaegh die opgegeten wesende van Herry uytgejaeght maer meer te halen, had niet gedacht als wel denckende datter te naeuwe wacht op soude gehouden wesen, derhalven sich sedert hadt verscholen in de huysiens van de wiltschutten (gemaeckt op sommige plaetsen, daer 't gevogelte veel (van) hout om altemets achter te schuylen ende 't selve waer te nemen etc.). Tot heden dat hem dese 2 Hottentoos aengevat ende hier gebracht hadden, welcke daervoor met een buyck vol rijs ende broot, neffens wat tabacq ende een arackien vereert ende bedanckt wierden, mitsgaders aengeseyt haer Hottentoos te waerschouwen, datse niet meer met ymant van d' onse in de thuynen comen, alsoo der last was gegeven aen de buytenwachten, om deselve (soowel onse als andere) die se maer in de thuynen vonden, doot te schieten, opdat niemant van de hare sulx mochte treffen offte overcomen.

den 23 dito

brachten ons een van 't bosvolcq een lupert thuys, die sij bij 't ronde bossien omtrent 't coornlandt geschoten hadden. des hen daervoor volgens resolutie van den 17 Juni passato vereert wierd 3 realen van 8^{en} in contant, om haer te meer te animeren tot opvanginge van 't wilt gedierte, dat hier veel schade aen Compagnies vee doet.

25 dito

is den Commandeur gegaen na 't ronde bossien, om aldaer noch wat lant aff te sien tot een tabackplantagi, welck kruyt hier fray aerdt ende al saet van gewonnen is, sulx ten dien eynde een goet perck affgesteecken, ende ordre gelaten is om 't selve ten eersten van alle struyck ende ander bossiens schoon te maken, door de 2 persoonen, die daer om 't coorenlandt te bewaren doch leggen moeten, ende voort ledich sijn, wel een redelijx tabacqplantage sullen cunnen waernemen. Op dat is meer aengetogen Ert-

man Gleuge over begane dieverije aen Compagnies geweer uyt geslooten cassen (staende sijn schiltwacht genomen) ende dat sigh naderhandt uyt sijne detentie fugityff gestelt, mitsgeders met hulpe van de Hottentoos Compagnies thuynen bestolen ende oock eenige van 't volcq haer kisten opgebroocken ende 't goet na sigh genomen had, bij desen chrijghsraedt gecondemneert gegeeselt ende in de kettingh gebannen te worden, soo lange sijn verbont aen d'E. Compagnie duyrt om sonder gagie aen alle vuyle wercke gebruyckt te worden etc.

26 dito

is voorsz. sententie ter executie gestelt.

27 dito

is met een biscayse sloep na 't Robbeneylant gesonden wat provisie voor de schapewachters, om oock te vernemen, hoe 't met dat vee al staet etc., welcke des avonts wederom coomende rapporteerden, datter eenighte sterffte onder geweest, doch door d'aenteelinge genoeghsaem weder gesuppleert was, medebrengende 2 jonge vette rammen ende is dicke vette starten van oyen na de Hottentoos manier affgesneden, omdat se generen door haer dichte ende breete beletten.

28 ende 29 dito.

Idem ende quam voor den middagh met een N. westelijck luchtjen wint uyt de Saldanhabay hier te retourneren de chaloupen Robbejacht ende Pequijn, met een ladinge riedt, ende niet meer als 2 schapen, die in de gemelte bay wel meer soude gecreegen hebben, maer de Hottentoos haddent volck van 't Robbejachiens bootjen overvallen, haer wacker wat affgeslagen ende coper met den tabacq, nevens oock een musquet na haer genomen. Item oock 4 bootien heel aen stucken gesleept om 't ijserwerck, dat sij der uytsloegen, sulx daerdoor den handel geen voortgangh maer een stut nam, ende om in geen meerder verweyderingh te geraken, geresolveert had-

den weder herwaerts aen te keeren. Aen welck doen van de Hottentoos dan te speuren is, hoe wijnich deselve te vertrouwen, ende wij doorgaens altijt wel op hoede sullen mogen sijn, dewijle sijluyden oock langhs soo slimmer worden, sullende derhalven mede 't geraedenste wesen dat men se hier aen 't fort nodight offte affwacht, om onder haer macht sijnde niet teeniger tijt om 't copers halven eens merckelijck overval ende massacre van deselve te lijden, dewijl men tot haer te gaen doch maer wijnigh volcq can affbreecken, ende veele te senden wat costelijck voor d'E. Compagnie vallen soude etc. 't Wagenvolcq uyt bos comende omtrent 't ronde bossien daer ons coren staet, ende aldaer wat gras mayende op sij van de wagen niet boven 10 treden van haer aff, was een seer groote ouden mageren verhongerden leeuw gecomen, meenden een van de paerden uyt den wagen te halen, 't welck oock scheen te volbrengen, nietjegenstaende wat gewelt 't wagenvolcq, doch sonder schietgeweer dat op de wagens lagh, op hem deden, tot sijluyden ten lesten met een stock op de sey hem sloegen ende alsoo met schreuwen ende crijten groot geraes maeckten, hij (doch maer al sachiens voet voor voet) daervan deurgingh ende echter door 't creupelbos de wagen vervolghden, mitsgaders sigh heefft weten te versteecken hier omtrent fort, ende snachts over 't walletien van 't corael (eenighsints door den regen wat affgecolfft sijnde) bij de koebeesten te comen, daer hij onder deselve doende wesende ende al een beest onder de voet, mitsgaders een ander swaer gequest hebbende, van onse wachters vernomen ende noch doot geschoten wierdt, welcke daervoor een vereringe van 6 realen van 8^{en} is gedaen om als per resolutie van de 17 Juni passato 't volcq tot opvanginge van 't wilt gediert te meer te animeren etc.

Sondagh den 30 dito

brachten onse beestewachters een ijser- offte egelvercken thuys, in welcke sommige meenen dat den costelijcken steen Pedraporco soude wesen, des denselven opgesneeden ende overal wel doorsocht is, maer wierd niets gevonden.

Ultimo dito

brachten ons de Hottentoos noch 2 sulcke egelverckens, 't een manneken ende 't ander een wijffken, dewelcke oock deursocht, maer al mede niets gevonden is. 'T is een wonderlijck gediert ten aensien van sijn defentien, wetende te doen met sijn lange scherpe pennen, dattet schier onmogelijck vangen is, vermits gejaeght wordende deselve pennen weet achter uyt te schieten ende daermede sijn vijandt wel een span diep ende verder in 't lijff te treffen, gelijck gebleecken is aen den laest gevangen leeuw, welcke menighte egelpennen heel diep deur de huyt in 't vleys hadt, ende voornamentlijck aen den op gisteren door ons volcq gevangen egelswijn, die in 't aensien van d' onse sijn pennen achteruyt schoot ende den hondt, die hem jaeghde, daermede soodanigh wist in sijn opgespaerden mont te schieten ende te quetsten. Item oock naderhant hem al gevat hebbende dat hij hem soude hebben moeten verlaten, indien van ons volcq niet was gesecondeert ende met de colff van een musquet de cop aen stucken geslagen geworden, welcke daer oock qualijck costen bijcomen, vreesende de beenen vol egelpennen geschoten te worden.

Augustus anno 1656.

Adij primo dito

isser achter 't fort (de graff wat sandigh ende mull sijnde) een parck van ... roeden landts affgesteecken ende geploeght om pattattissen in te verplanten in de vette thuynnen daer der al reedelijcke partije aengefockt sijn; doch de grondt te vochtigh

bevonden ende daerom op deese plaetse te verbrengen bequamer g'oordeelt wort.

2 dito

hadden ons boswagenvolcq bij 't ronde bossien omtrent 't coorenlandt een lustigen wolff geschoten, daer deselve 4 realen van 8^{en} voor vereert wierden.

3 dito.

Hier ter rhede arriveerde 't schip Henriette Louyse met 273 coppen 8 April passato uyt Zeelandt vertrocken, nergens aengeweest ende oock maer een (heden desen dagh) van sieckten overleden off verloren hebbende, maer waren al eenige vrij met scheurbuyck besmet, daertoe verversinghe aen boort geschickt wierdt. Op verhaelde schip was schipper Cent Amers, ondercoopman Jan Masson ende predicant Wilhelmus Vinderus.

den 5 dito,

blijfft de sieckte onder 't volcq deser fortresse noch al regneren, tot belet in veel saecken ende bijsonderlijck 't onderhanden hebbende hoofft, alsoo den baes ende beste knechts van de timmerluyden naest 2 a 3 dagen herwaerts nevens eenige andre mede heel cranck ingevallen sijn, ende de rest van 't volcq noch gansch swack van geledene sieckten, mitsgaders de rest meest al creunnende, die oock alle dagen d' een voor ende ander nae invallen, sulx dat wij al eenige verlegentheyt lijden, 't welck d' Almogende wil beteren. Tegen den avondt quam een groot schip (dat wij voor de Parel aensagen) in de bay, maer cost, vermits de wint wat stijff uytten Z.Z. oosten over 't landt opstack, niet ter rechte rhede comen.

Sondagh den 6 dito

verhaelde schip aen d' oversijde van de bay omtrent een mijl van de rheede ten ancker gecomen wesende, wierdt een biscayse sloep derwaerts gesonden om te vernemen welck schip ende hoedanigh het gelegen was etc., die wat na den middagh wederom comende, tijdingh bracht dat het was de Parel, 11 April passato uyt Texel en achter Schot- ende Yrlant

omgeseylt, nergens aengeweest ende niet meer als 3 dooden gehadt, doch 't schurbuyck onder sommige eenighsints beginnende, tot weghneminge van 't welcke datelijck vervarssinge in overvloet aen boort geschickt wierdt. In Compagnie van haer was mede uytgeseylt de booties, Wacht ende Wakende boey, meenende deselve binnen deurgeloopen wesen, haest op donderen sullen.

Sondagh den 13 dito

noch even schoon stil sonneschijn weer, ende is op dato het heylige avontmael des Heeren hier aen landt bedient door Vinderus predicant op Louyse.

14 dito smorgens

cout winderingh weer van den N. westen met betrocken lucht, sulx dat geen schuyt off boots van off aen de schepen costen varen, waerdoor H. Louyse heden belet bleeff te vertrecken, vermits oock de wint tegen was.

15 dito smorgens

noch al harde westelijcke winden tot belet als vooren, sijnde 't cleyne schuytien van de Peerel affgedreeven, doch aen Louyse noch gecreegen ende naderhandt desselffs middelschuyt heel tegen de strant; sont derhalven den schipper ('t weer wat beter schijnende) de groote booth herwarts om ons te verwittigen, maer die dreeff wel met 30 menschen mede heel beneden de soute revier in de brandingh, daer 't noch ternauwernoot voor de dregh hielden, tot wij haer hier van landt met 2 sloepen te hulp quamen, ende voor 't fort cregen. Weynigh voor den avondt gebeurde van dito bootsvolcq een deerlijck ongeluck, als menende een matroos, genaemt Claes de Logie, een vuyrroer in de handt, dat geladen sijnde met hagel, onversiens lossprongh ende een ander persoon, genaempt Jerasmus ..... achter in 't hoofft sodanigh treffften, datter denselven omtrent 2 uyren daernae affsturff, des die 't gedaen hadt in apprehentie gestelt

ende last gegeven is, om van de sake te nemen behoorlijcke informatie etc.; doch is niet anders cunnen vernomen worden als een onnosel ongeluck te sijn, achtervolgens oock de opentlijcke vrije bekentenisse ende verclaringe des gevangen, mitsgaders de veelvoudige getuygenissen van de omstanders.

16 dito

sijn de schippers ende coopluyden van de Parel en Louyse aen landt ontboden, van wegen 't verhaelde ongeluck raedt te houden, met dewelcke ingesien ende bevonden sijnde, een gansch onnosel ongeluck te sijn, soo is bij resolutie verstaen, den geapprehendeerden van de straffen des dootslaghs te eximeren ende ten aensien van sijne ongeluckige onvoorsichtigheyt eenlijck met te condemneren om een jaer langh d'E. Compagnie hier aen de Caep sonder gagie te dienen.

Op dato sijn d' opperhooffden van 't schip Louyse affscheyt gegeven ende g'intregeert onse missiven ende annexe pampieren aen d'E. heeren Generael ende Raden van India tot Battavia.

17 dito

waren die van Louyse noch besigh haer wortelen, cool etc. tot ververssinge voor de reyse aen boort te halen. Item mede om met werpen na buyten te corten, maer costen niet heel uyt raecken.

18 dito

lagh Louyse noch in de mont van de bay vaor ancker, doch viel ten eersten weder aen 't werpen, maer vermits de wint uytte N.westten weder eenighsints begond te coelen, coste niet voortraecken.

19 dito.

Idem weer ende wint wat van de Noordelijckerhant waermede Louyse (buytenwaert aengecort sijnde) fray de bay voorts uyt laveerden ende 't zee raeken; d'Almogende verleene deselve een spoedige behouden reyse. Savonts wiert een leeuw gevonden leggen op de strandt bij de duynties niet verre van 't fort, die even gestorven ende noch warm was, mits-

gaders bevonden wierd voor in sijn borst te steecken een pen van een egelswijn, wel 2 handt breet diep, ende vorders gevilt werdende, overal soo dapper gequest van egelverckenspennen, dat volcomen bleecq door dat cleyne gediert affgemaeckt ende ter doot gebracht is.

21 dito

is den Commandeur met den schipper van de Parel, Pieter Jonassen, ende de ondercoopman Roeland De Carpentier, eens gegaen na 't coreneylandt ende 't bos, om aldaer wat ordre op sommige saken te stellen, ende gemelte schipper ende coopman de schone apparentie van de coorenbouwerije etc. t'verthonen, om daervan raport op Batavia te moogen brengen, mitsgaders te verthogen, hoe nodigh hier tot die saeken 30 à 40 paerden wel sijn.

De Brabanse ende witte claver, met de Parel nu jonghst becomen ende bij dit corenlandt tot een proeff wat gesayt, begond heel fray op te comen, 't welcke een treffelijcke voeragie voor de paerden wesen sal. Den taruw ende haver stondt mede bijsonder schoon.

23 dito

de Parel bleeff belet heden t' zeyl te gaen, daer sijn aflscheyt al toe becomen hadt.

24 ende 25 dito

redelijck bedaert weer. Is de Parl daermede fray buyten in zee geraeckt met cloeck ende gesont volcq, tenderende nae Batavia, daer hun d'Almogende salvo wil geleyden, beneffens onse brieven ende papieren, gedirigeert aen d'E. heeren Governeur-Generael ende Rade van India.

26 dito

is aflgesonden 't Robbejachien, om wat schapen hier op voorraet te halen, tegen de schepen, die alle dagen noch verwacht worden.

28 dito

't Robbejachien quam wederom met 19 schoone schapen ende tijdingh, dat deselve op 't eylandt jegenwoordigh heel vet waren ende veele van deselve alle dage stonde te jongen.

29 ende 30

den Commandeur hier ende daer wat omloopende soecken na eenigh geboomt, bequaem om te planten rontsom de thuynen, tot beschot van de sware winden etc, heeft onder anderen gevonden een soorte van sparreboom, omtrent 1 vadem hoogh, bijna als men die laest met de Parl uyt Vaderlant becomen, waerom die bij de thuynen hier verplanten ende eenige affgesneden tacken mede in de aerde setten etc.

Ultimo dito

smorgens vuyl regenachtigh weer ende wint Z.oostelijck, waerdoor den Commandeur voorsz. belet bleeff na sijn voornemen heden uyt te gaen, om te soecken offer meer diergelijcke soorte van sparreboomen ergens te vinden waren, ten aensien van deselve seer bequame hegge rontsom Compagniesthuynen souden cunnen gemaeckt worden om deselve (op 't hoogste nodigh) daermede aff te sluyten, dewijl der anders insonderheyt den gemeenen volcque ende sommige al te resolute offte vrijpostige luyden doch qualijck uyt te houden sijn.

Septembris anno 1656.

Ady primo ditto

is den Commandeur ten eynde voorsz. uytgegaen, latende oock meteen bij 't coorenlandt wat tabacq sayen, om aldaer (de winden soo hard als hier niet wayende) te planten. Van verhaelde corenlandt vorder achter de Taeffelbergh gaende, opwaerts na dito gebergte, daer de boschagies staen, heeft aldaer omtrent ½ mijl vandaan gevonden veel soorten den sparreboomen gelijck, maer geen oprechte nochte hoger als van 5, 6 a 7 voeten, schijnende alle jaren te verdorren, vermits veel van deselve wat hoger wesende, heel dor en doot bevonden, echter liet eenige uyttrecken ende medenemen, om bij 't fort ende elders op wat vetter gronden te planten ende proberen, off

se daer beter sullen willen opgroyen, alsoo g'opineert wordt haere verdorringe off stervinge resulteert uyt de drooghte daerse jegenwoordigh stonden.

2 dito

wierde achter 't fort tegen den Taeffelbergh mede eenige van de verhaelde boomen gesocht ende in redelijcke abondantie gevonden, edoch al een soort, meer de genever als sparreboom door haer steeckende loff gelijckende.

9 dito

is al 't volcq nae 't bos gesonden om partije gereet gemaeckte stormpalen te halen, die op nieuws rontom in de wal (ten dien eynde soo verde opgenomen) sullen geleyt worden, vermits de oude veele (vergaen zijnde) uytvallen: derhalven oock nu geset is op harder hout als te voren, om soodanige vernieuwinge te min subject te wesen, hebbende d'oude noch maer 3 jaren in de wal gelegen, ende hopen, dat dese nieuwe (heel hardt ende meest groen evenhout wesende) wat durabel sullen vallen, anders soude die vernieuwinge alle 3 à 4 jaren telckens groote moeyten ende arbeyt veroorsaken, tot belet in veel andere saecken.

11 dito

hier wel ter rhede arriveerde 't fluytscheepien de Waeckende boey met 40 coppen, 11 April passato in compagnie van de Parel ende Wachter uytgeseylt ende in de Noortzee van den anderen geraeckt, mitsgaders 2 mael geweest in Pley- ende eens in Vaelmuyen, hebbende langh van stilte onder ende omtrent de linie leggen suckelen, doch niemandt overleden, maer 't scheurbuyck onder 't volcq al wat beginnende, daertoe ten eersten vervarsinge in overvloet aen boort geschickt wierdt.

13 dito

wierdt over de Robbeneylants rhee een ander cleyn scheepjen op ancker leggende gesien, 't welck vermits de harde Z.Z. oosten winden heden niet costen opcoomen.

14 dito

voorhaelde scheepie soude fray hebben cunnen ter rhede comen, indien 't op sijn voorige plaetse hadden blijven ten ancker leggen, maer was juyst weder t' zee gesteecken; echter quam smiddaghs (de wint uytten Noortwesten wat stijff deurcoelende) noch wel binnen, sijnde 't fluytscheepien de Zeeridder, van de camer Zeelandt 11 May passato uytgeseylt met 64 coppen, daeronder den schipper Jan Leenderss. Roscam en de bouchouder Pieter Texel van Middelburg, daer tot heeden noch geen van overleden sijn ende maer 7 à 8 aen 't scheurbuyck waren: des ten eersten ververssingh in abondantie daertoe aen boort gesonden is. Hadden nergens aengeweest ende eergister hier onder 't landt vernomen het Enckhuysens galjot Emlo, dat in zee gesteecken was ende dierhalven alle dagen staet op te donderen.

15 ende 17 dito

hier wel ter rhede quam 't galjot Emlo, daerop schipper Frans Hendrixsen van Stralen. Primo May passato, neffens noch een ander galjot, genaempt Ens, voor die camer Enchuysen uyt Vlie geseylt ende te samen 10 dagen in Hitlandt aengeweest, daer den 18 May weder van daer vertrocken, ende soo voorts haer reyse achterom genoomen hadden, tot omtrent 7 graden benoorden de linie, waerse niet stijff van den andren geraeckt, willen hopen, 't ander echter mede haest te voorschijn coomen sal, neffens oock 't fluytie de Wachter van Amsterdam tot dato noch achterblijvende; dit gemelde galjot Emlo had op 19 coppen ende geen dooden, maer vrij wat schurbuyck onder 't volcq haer leden, daer vervarssinge genoegh ende schapen toe na boort geschickt wierdt etc.

20 dito

is op dato 't fluytscheepien de Wakende boy affscheyt gegeven om sijn reyse nae Batavia te vervolgen, mitsgaders d' opperhoofden van dien g'intre-

geert onse missive ende annexe pampieren aen d' E. Heren Governeur-Generael ende Rade van India.

21 dito

regenachtigh weer ende wint n. westelijck tot belet van voorsz. schips vertreck, doch quam daermeede tegen den avont hier wel ter rhede 't schip (Princes) Royael van de camer Amsterdam, daerop schipper Rijnout Engelbrechtss. ende ondercoopman Jacomo Manrycque ultimo May passato uytgeseylt in compagnie met 't galjot Urck van Enchuysen, sijn de 't schip Breeda ende fluyt Ulisses met noch een ander galjot van Hoorn, des andere daeghs naegevolcht volgens tijdinghe die van de princes uyt Breda ende Urck (naderhandt in zee ontmoet) becomen, van de welcke omtrent 6 graden benoorden de liny weder waren aff geraeckt, hebbende dit schip wel eenige scheurbuyckige, maer gansch geen dooden ende 356 zielen op, mitsgaders onderwegen Ste Vincent aengeweest, doch geen esels meede gebracht, voorgevende (doch wat blaeuwties) dat geen hadden cunnen becomen etc.

22 dito

meest weer ende wint als vooren tot tegen den avondt quammer een luchien uijtten Z.Z. oosten, daer 't fluyt schepien de Wakende boey ten fine voormelt mede t'seyl gingh.

23 dito

snamiddaghs begond heel stijff te wayen van den Z.Z. oosten ende was een schip gesien onder de wal dattet onder 't Robbeneylandt setteden.

24 dito

is desen morgen overleden een matroos, die sieck van de Parl hier gebleeven was, genaempt Janalbertss. Croon van Aelsmeer.

Item noch een op gisteren van 't schip de P. Royael, die jegens den avont hier aen landt gebracht mede begraven wierdt. 't Schip, op gister ten ancker gesien onder 't Robbeneyland, was weeder 't zee gesteecken, alsoo 't daer niet meer vernomen wierdt.

27 dito.

Is desen morgen overleden noch een sieck man uyt de Princes Royael, genaempt Pieter Matthijsen, soldaet van Westphalen.

Op dato sijn 2 misdadigers (op 't versoeck van de opperhoofden van 't schip de Princes Royael hier aen landt gedetineert) voor den Raedt deser fortresse (versterckt met denselve overigheyt ende oock die van de fluyties Zeeridders en Emloo) op interrogatorie etc. verhoort, ende bevonden dat deselve hadden samengespannen ende voorgenomen 't schip in den brant te steecken ende eenige moorderije etc. aan te rechten volgens opentlijcke vrijwillige confessien, wesende genaempt den principaelsten Jan Leendertss. van de Oude Wetering out .. jaren, soldaet ende Jan Meyns van Groeningen, matroos, die der van Jan Leendertss. was toe aengesocht als breeder bij interrogatorien ende wel gerecolleerde attestatien van gelooffwaerdige getuygen blijckende.

28 dito

sijn de bovengenoemde personen bij sententie des Raets voorsz. gecondemneert namentlijck. Jan Leendertss. te worden gegeeselt ende gebrantmerckt met een kneppel ende stroowis in den brant boven 't hoofft aen een pael gebonden ende voor 15 jaren in de ketting gebannen beneffens confiscatie van alle sijne maentgelden.

Jan Meyns gekielt ende gelaerst, met 6 maenden soldij verbeurt.

29 dito

een quart mergen besayt met al de bouckweyt, die wij noch hadden, ende bij 't fort oock een redelijck parckien van hier gewonnen saet.

Item sijn oock voorhaelde sententien ter executie gestelt. Ende mede alhier g'arriveert een Engels scheepken; maer alsoo den avont viel ende stijff begondt te wayen, quam niemand van 't selve aen landt, sulx wij noch ignorant bleeven hoe 't genaempt ende

van waer het comende offte weerwarts tenderende was. Sijn oock haer affscheyt gegeven d'opperhooffden van de scheepkens Zeeridder ende Emloo om haer reyse nae Battavia te vervorderen, mitsgaders aen deselve ten dien eynde g'intregeert onse missiven ende annexe pampieren aen d'Ed. Heeren Gouverneur Generael ende Raeden van India.

Ultimo dito

smorgens hardde Z.Z. ooste winden, waardoor de gemelte scheepies haer ancker niet cunnende crijgen, belet bleven t'seyl te gaen. Item oock de Princesse Royael die van daegh sijn ververssinge voor de reys aen boort gehaelt ende affscheyt becomen soude hebben.

Tegen den avondt de wint eenighsints wat ophoudende waren d'Engelse capiteyn genaempt Willem Harwy ende coopman Arthuyr Coultne aen landt gecomen, sijnde 't scheepien genaempt den Egel, tenderende na Suratta, gemant met 28 coppen, die, op 4 à 5 personen na, altemalen meest stijff aen 't scheurbuyck lagen, alsoo 10/20 April passato van sGravesende uyt Engelandt waren t' seyl gegaen: versochten derhalven wat ververssinge ende water te halen, welcke laste haer toegestaen ende aengaende verversingh liberteyt vergunt wierdt om van de particulieren uit haer thuynties te mogen coopen soo veel sij van deselve krijgen konde, als haer niet wijs makende datter eenige compagnies thuynen waren, om voor deselve te minder importuniteyt te lijden etc. Waren oock seer benodight om branthout, daer wij seyden hun niet aen coste helpen etc.

Wisten te seggen, datter wel 50 soo groote als cleyne schepen uyt Engelandt altemalen particuliere na India souden varen. Die van de Princesse Royael hadden haer groot boot met een seyl daerop na landt gesonden om ververssinge te halen, welcke van een harde

haeck omsloeg, sulcx haer tweede schuyt derwarts sonden.

October anno 1656.

Sondagh primo dito

bequamen door onse sloep (gister avondt mede tot hulp gesonden) tijdinghe, dat 't volcq van de omgeslage boot tot op 3 man nae altemalen goberght, doch de boot weghgeraeckt was, des 't Robbenjacht sonden om te soecken, die de boot benedent Robbeneylandt heefft gevonden, volgens sijn zeggen sijn daerover doende. Heden sijn de scheepies Zeeridder ende Emlo vertrocken om haer reyse nae Batavia te vevorderen.

2 dito

smorgens was 't Robbejachtien weder ter rheede gecomen ende had des Princesse boot als voor een paer uyren weder aen boort gebracht, daer geen ander schade als een swaert verloren aen geleden was.

3en dito

waren wij hier aen landt besigh met een stuck van 't opgestelde hoofft met gijns[1)] in zee te brengen, sijnde van groote sware balcken als een cas met hespen anckers en swavelstaerten wel vast in malcanderen gemaeckt.

Ondertusschen compter noch een Engels schip op de rhee ende weynigh daernae d'opperhooffden, waeruyt verstonden dat 3/13 Juny passato uyt Doeveren geseylt ende tenderende waren na Bantem, met hope om daer ten eersten ladingh ende ingevolge gelegentheyt te becomen datelijck te retourneeren. Waren sterck 42 coppen ende den capiteyn, genaemt Jan Bramton, 't schip de Olijfftack, hebbende op 4 à 5 man nae altemalen noch gesont volcq; versochten als den vorigen om ververssinge ende beestiael, waerop hun als den

1) gyn, takel uit 2 of meer blokken bestaande, over wier schijven van het eene blok tot het andere een touw loopt (v. Dale).

anderen is geantwoort. - Desen namiddagh sijn die van de Princes Royael besigh geweest met schuyt ende boots haer ververssinge voor de reys aen boort te halen, ende tegen den avont gegeven affscheyt, mitsgaders g'intregeert onse missive ende annexe pampieren aen d'Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia.

4 dito

wint westelijck tot belet van verhaelde schips vertreck. Ende waren wij besigh t'voorgemelte hoofft noch wat verder met gijns ende (aen anckers vast) in zee te halen 't welck oock op sijn plaets soude gecreegen hebben, indien d'uytterste gijnblox ver genoegh geschoren hadden geweest, sulx het nu tot het lage water van morgen uytgestelt bleeff, vermits de vloet om te verscheren belet gaff. Heden bracht den capiteyn van d'Olijfftacq een pijp bier aen landt tot vereringe voor den commandeur met 6 tongen, waertegen hem weer wat cool, wortelen ende ander groenmoes uyt Compagnies thuynen wierde vereert, beneffens complementos daertoe vereyssende; insisteerden seer om eenige koebeesten, maer wierde op eygen behoefftigheyt g'excuseert.

5 dito.

Heden liet den commandeur de capiteyns van voorverhaelde schepen elck met een halff schaep vereeren tot verder recompense haerder bethoonde courtoisie.

6 dito

begon het in zee gebrachte hoofft gevult te worden met rijsbossen ende clipsteen.

7 dito

begonnen achter 't fort partije garst aff te mayen, die den 4 May passato gesayt was, 't welck wat te vroegh bevonden is, alsoo de airen veel van den swaren hagel ende regen (alle dagen noch vallende) aff geslagen was.

Smiddaghs 't luchien comende uytte zuyelijcker handt, is de Princesse Royael daer mede onder sey

gegaen ende fray buyten geraeckt met over de 350 gesonde zielen. d'Almogende verlene haer vorder een spoedighe behouden reyse. Heden liet den commandeur d'Engelsch capiteyns van de voorhaelde 2 schepen tegen morgen ter maelteyt nodigen ende elck vereeren met een halff beest (dat vermits eenige swacheyt gedoot was) in recompense van een vat bier ende 1 kelderken gedisteleert water, dat yder van deselve alle beyde hadden aen landt gebracht.

Sondagh den 8 dito

wierden de gemelte Engelsche aen de commandeurs taeffel getracteert, dat se des avonts vrolijck ende blij na boort voeren, ende nam die van de Olijfftacq sijn affscheyt als sijnde van meeninge met d'eerste goede wint t' seyl te gaen na Bantam.

Dewijle 't volcq nu eenigen tijt met aenbrengen van steen als andersints tot het hoofft wat meer als ordinarie werck hadden gedaen ende oock noch doen mosten, soo wierd yder bacq vereert met 3 flapkannen Engels bier nevens een tabackien etc.

9 dito

is den commandeur na 't corenlandt gegaen ende aldaer noch een parck affgesteecken om paerdebonen (uyt de Zeeridder gelight ende noch goet ende groysaem bevonden) in te sayen etc., vindende de garst (hier bij 't fort door de valbuyen dapper uytgeslagen) aldaer ter contrarie bijsonder schoon ende ongeschent in sijn airen staende, sulcx te hoopen is, dat men daer schoon coren sal cunnen aenbouwen, had men maer paerden genouch om de plough te trecken ende slaven genouch tot den vorderen arbeyt. Heden was 't Engels jacht d'Olijfftacq t' seyl gegaen; maer vermits de wint uyt den n. westen hen tegen quam, coste buyten raecken. Waren heden vermits 't warme weer oock besich met steen aen 't hoofft te brengen, welck werck noch langh duyren sal.

10 dito.

Een van de gelubde jonge ossies door smert off andersints schijnende te willen sterven, ende derhalven gedoot wordende, is aen den Engelse capiteyn van 't Egeltie (niet van beests mangel wetende) voor sijn sieck volcq door den commandeur vereert, hoedanich het met het ander vereerde beest ende schaep gelegen was, wel niet ongesont, maer echter sulx dat geslacht moste wesen ende dierhalven om d'eere te bewaren ende quansuys den resoluten te speelen als voren aen hun uyt liberaelheyt geschoncken. Verleden weeck sijn d'eerste hollantse esparges (verleden jaer gesayt) gesneden, welcke dit eerste jaer sommige wel een groote duym ende ordinaire een vinger dick waren, tot groote verwonderinge, sulcx nae alle apparentie die versnaepperingh mede gansch goeden aert sal hebben, de wilde asparges die 't lant selffs in overvloet geefft, sijn jegenwoordich oock op haer beste. Almede de vaderlantsche artiessocken, hier aengesocht, vallen bijsonder schoon ende rede soo abondant datter qualijck wech mede weten. Heden is den commandeur nochmael achter den Taeffelbergh na 't corenlandt gegaen, 't selve tot turcxe als andere coren als oock tabacq wat groter ende in een fray viercant parck affsteeckende, mitsgaders te samen stijff 2½ mergen groot makende, neffens ordre om alles romtom met palen bequamelijck aff te schutten, ten eynde paerden ende beesten daeruyt mochten blijven etc.

11 dito.

Gisteren ende van dage sijn partije gewortelde rancken van pattattissen verplant, daer morgen oock noch werck aen wesen sal: worden hier bijsonder groot ende staen metter tijt daervan oock overvloedigh te worden, alsoo maer van 3 à 4 stux, per 't galjot de swarte Vos over 3 jaren uyt Brasil gecregen, voort gegroeyt sijn. Soo is oock heden partije garst achtert fort affgemaeyt ende oock weder wat

cropsalade in d'aerde gebracht, voor de 2 teelt van dit saysoen als oock eenige artjessocken verplant, die hier als voorsz. te bijsonder treffelijck aerden; d'aeldoorn ende aertbesien beginnen sigh oock fray tot wassen te stellen, als oock de kersse, pere, pruym, eycken ende essenboomtjes, mitsgaders oock niet min de St. Helenase appel- ende lemoenboomtiens. Item mede Indische ditoos: sulx te hopen is, het van allen 't selve hier mettertijt lustigh overvloedigh worden sal.

12 dito.

Is weder parthije volcq voor eenige dagen gesonden om het affgesteecken landt, 2 mijlen van 't fort gelegen, claer te maken ende om te spitten. Ende op dat ook buyten geraeckt t' vooraengetoge Engels jacht d'Olijfftacq tenderende als voorsz. na Bantam, leggende den Egel noch te wachten na sijn sieck volcq, dat in een tent aen landt heeft om te ververssen ende reconvaliseren.

13 ende 14 dito

is verhaelde landt tot paerdebonen etc. claergemaeckt.

Sondagh den 15 dito.

Is den commandeur na 't noen-mael eens gegaen na 't corenlandt bij 't ronde doornbossien achter den Taeffelbergh, omme te sien off de winden daer mede soo fel wayen als hier bij 't fort, daerse soo extreem hard bloesen dat men qualijck in de wint coste opgaen na voorsz. plaetse. Echter met moeyelijckheyt tegen de voorhaelde winden ende valbuyen daer noch comende, bevonden had, verder achter den Taeffelbergh in de vlacte hoe sachter winden, ende eindelijck bij 't corenlandt niet anders als een redelijck stijff gestadigh sommerluchien, waervan 't coren gansch geen schade lijden coste; ende in de wedercomste, hoe meer wij den bergh wederom 't fort nader quamen, hoe harder ende stijver winden ende valbuyen ons ontmoeteden, welck soo fel waren, dat de aff gemayde garst achter 't fort in hopen stonde

over 't gansche landt wegh geblasen wierdt ende bij verhaelde ronde bosien soude qualijck een stroo van de plaetse gewayt hebben. Ende om emmers ter degen 't onderscheyt te weten, was aen 't fort last gelaten om te letten, hoe hier bleeff wayen, dewijle den commandeur teneynde voors. uyt was, welcke rapporteerden, dattet hier felder als doen hij uytging, gewayt hadt, sulx volcomen gebleecken is, dat men daer sulcke felle winden niet sal subiect sijn ende hoe verder wech hoe minder noch. Tegen den avont quam een groot schip voor de bay, dat vermits voorsz. harde Z.Z. oostewinden (de bay recht uyt wayende) niet coste ter rhede comen, maer voor de wint off met de focq terugh lenste, ende onder 't Robbeneylandt ten ancker liep; doch hadt alsoo wel in de mont van de bay (daer al gecomen was) cunnen anckeren. Voor de middernacht wierdt weder heel stil.

16 dito

lagh verhaelde schip noch onder gemelde eylant ten ancker ende indien het gister (gelijck 't wel coste) in de mont van dese bay g'anckert hadt) soude nu met een noordelijck luchien (sachties wayende) fray op de rhede cunnen comen. Sonden derhalven 't Robbejachien derwaerts om te vernemen, hoe 't met hem gelegen, welck schip ende van waer het comende was, neffens oock ordre om wat ververssinge in 't gemoet te brengen ende met een onderright te geven om spoedig te rhede te comen etc. Soo is oock lastgegeven aen die van voorsz. jachien empassant wat schapen van 't Robbeneylandt voor de schepen te halen volgens d'inhoude van onderstaende briefken geschreven.

Aen Sybrant Rinkes ende Willem Harmensen

p^{r} 't Robbejachien ende luydende als te weten:

Wij senden Ulieden weder toe voor 2 maenden

provisie ende laet ons met jachtien herwaerts comen noch 20 schapen voor de scheepe, mitsgaders oock weten door Gerrit Harmensen (brenger deses) hoe 't met de aenteelt gaet ende off op het lubben van de jonge rammeties wel gepast wort, aen dewelcke ghij de staerten wil laten, maer van de oyen affsnijden mooght, verstaende wanneer die oudt genoegh worden tot de generatie. Hier neffens gaen oock 5 connijnen in een coy met de Princes Royael uyt Vaderlandt becomen, neffens 5 jonge oyen om daer aen te teelen, ende drie jonge rammekens om aldaer gelubt ende vet geweyt te worden, tot allen 't welcke ulieden gerecommandeert ende ernstigh bevolen blijfft goede naerstigheyt aen te wenden. Hiermede etc.

Ter sijde stont: Int fort de Goede Hoope den 16 October 1656 ende was geteyckent Jan van Riebeeck.

den 17 dito.

Smorgens de wint van den N. westen sijnde, quam voorhaelde schip wel op de rhede ten ancker, item oock wat op den dach 't Robbejachien, met tijdinge dat het met de aenteelt van de schapen op 't Robbeneylandt wel stonde, medebrengende 13 stucx, sijnde de rest vol jongen, daer die van 't Robbeneylandt sonder nader ordere geen aff hadden derven overstuuren, vermits haer op de aenteelt te passen soo hoogh bevolen is etc. D' conijnen waren wel overgecomen ende in de duynen (eerst beginselen van holen voor deselve gemaeckt) nedergeset. D'andere conijnen, over 2 jaren daer opgeset, hadden in langh niet vernomen, menende dat gestorven offte van de slangen verslonden souden wesen. Die van verhaelde jachien hadden aen 't gemelte schip (Breda genaempt) goede partije spenagie, porceleyn ende ander groente, item oock een schaep van 't Robbeneylant tot ververssinge gebracht. Tegen den middagh quam de

ondercoopman, genaempt Frans van Bronchorst, aen landt, medebrengende brieven uyt de vergaderinge van de 17e, neffens een particulier dito van de camer Hoorn, met 2 sackiens saet van lepelbladen ende ordre om die hiermede aen te focken etc. Rapporterende voors. ondercoopman wijders, dat dit schip was Breda van Hoorn, daerop schipper Albert Janss. Conijn, primo Juny passato met fluytien de Meulen van voorsz. camer ende Ulisses van Amsterdam te samen uyt Vlie geseylt, ende besuyden de Canarise eylanden van den anderen geraeckt, nergens aengeweest; maer wel 40 persoonen, meest van de peste, eer onder de liny quamen, overleden sijnde, omtrent welcke plaetse wel 6 weecken gesuckelt ende haerluyden oock de voorsz. swarigheyt verlaten hadde, leggende jegenwoordigh noch tusschen de 30 a 40 te coy ende veele pas gaende ende staende aen 't scheurbuyck, waertoe ververssinge in overvloet aen boort gesonden wierdt etc. Waren uytgeseylt met stijff 250 coppen, sulx nu vermits verhaelde sterffte noch maer 210 a 212 sterck waren, met siecken ende al. Edoch de hoofftofficieren waren noch al te malen wel te pas. Item oock den daerop sijnde predicant Barnardus Brochbron, ende 9 stucx vrouw ende kinderen, daerder maer een aff gesturven was, namentlijck een kint van den Sargiant De verhaelde fluyten Ulisses ende Molen hadden bij de Kanarisse eylanden noch fris ende gesont volcq gehadt.

18 dito

quamen eenige Hottentoos uyt 't landt met tijdinge, dat noch veel meer op handen ende herwaerts comende waren met bestiael, in meeninge om aen ons te verhandelen. 'T succes leert den tijt. Den adsistent Jan Wouterss. wiste te seggen, dat dit deselve Hottentoos waren, die haer de jonghste mael in de Saldanhabay wat clop gegeven ende haer coper, tabacq

etc. ontroofft, mitsgaders 't bootie ontramponeert hadden. Echter gelieten ons voor haer sulx vergeten offte daervan cuntschap te hebben, neffens oock ordre aen voorsz. adsistent ende 't ander volcq haer insgelijx te houden ende niet anders als all minne ende vrundelijckheyt aen de selve te bethonen, om haer emmers te doen gelooven, dat onse natie niet anders als alle vrundschap ende minnelijcke correspondentie met haar voorheefft etc. ten eynde deselve emmers niet affgeschrickt, maer meer ende meer onbeschroomde genegentheyt mochte gegeve worden met ons vrijmoedich te frequenteren: mits nochtans aen onse cant ten aensien van hare troulooshеyt goede sorge ende behoorlijcke diffensive toeversight gehoude worde om geen overlast offte massacre te lijden, waer door 't spel dan 't eenemael verbrot was: des ons, als geseyt, de wacht bevolen blijven moet, sonder nochtans offentie, maer alle vruntschap omtrent dese natie te thoonen, daer compagnies oogmerck best sal cunnen mede uytgewerckt worden, ende voornamentlijck als toegesien wordt, dat men haer geen gelegenheyt geefft om ons te afferonteeren, waertoe de voorsigtigheyt de beste middel sij, want sij sijn sulcx dat se niet cunnen laten te steelen ende, dat gedaen hebbende, beschroomt wederom te comen, waerdoor dan den veehandel belet lijt, ende daerom best sij van onse kant sorgh te dragen, datse geen gelegentheyt becomen, om altijt hare frequentatie te mogen behouden.

Tegen den avont brachten die van Breda haer siecken aen landt in een tent daertoe opgeslagen vermits (niet) al te garen in 't sieckenhuys coste geberght worden, van welcke in 't aen landt voeren 2 gestorven waren, ende hadden sij der oock noch 2 ander op 't Robbeneylandt begraven: sulx nu 46 man van dat schip overleden sijn. Ende is ordre gestelt deselve alle dagen

met allerhande ververssinge mogen weder opgequeeckt worden etc.

19 dito

is 't Robbejachien onder seyl gegaen na de Saldanhabay, om daer wat vertimmert ende een nieuwe swaerder mast ingeset te worden, mitsgaders empassant aen 't Robbeneylant de voorgemelte 8 schapen (den 16 deses door haestigheyt hier gebleeven) te setten, ende alsoo vorders op 't Dassen- ende ander eylanden te sien hoe 't met de robben ende dassen etc. al staet. Item oock eenige schapen ende kalven sien te handelen in de bay voorsz., als breeder per instructie onder dato van gister in 't copieboucq te beoogen, soo sijn heden oock weder een partije spitters na 't ronde bossien gesonden om noch wat meer lant te prepareren tot besayinge van bonen alsvooren.

21 dito.

Op dato is de rest van 't gereet gemaeckte landt bij 't ronde doornbossien al te malen met paerdebonen besayt, sulx nu omtrent ¾ mergen daermede beset is. Item oock eenlge pattattissen (alhier over 3 jaren van 4 a 5 stux uyt Brasil becomen) aengefockt, daer 't hier oock haest heel overvloedigh van worden sal, vermits van deselve niet genuttight, maer noch al aengeplant wort, hoedanigh met veel ander vruchten mede geschiet, om emmers van alles overvloet te becomen, gelijck rede wel begint te gaen met de granen, ende noch meerder soude g'augumenteert hebben, indien men hier met gaerden tijdelijck ende genoeghsaem versien was geworden etc. Soo is men jegenwoordigh oock besigh met hoyen tot voeragie van de paerden, die men doorgaens al met gort uytte schepe licht, ende rijs heefft moeten voeden, om den behoorlijcken arbeyt van te mogen genieten.

Heden hebben d' Engelse van 't jachtien den Egel (gelijckende beter een arent off ander vogel) hun affscheyt genomen, voornemens sijnde te verseylen na

de bay Augustijn aen Madagascar, principael om branthout ende vleys in te souten ende van daer op Mosambicque om oliphantstanden, mitsgaders vorders op Suratte, Cormandel etc. om cleden, waermede dan na Maccasser om nagelen meenden te navigeren, ende met deselve door de straet Baley de retour naer Engelandt.

Gisteravondt sijn 2 magere koebeesten (d'eerste van dit saysoen) door de Caepmans aengebracht ende geruylt tegen coper ende tabacq, wat duyrder als ordinaris, om weder wat aenlockinge te geven.

Sondagh den 22 dito is door den predicant Barnardus Brochbron alhier in 't fort een predicatie gedaen, ende 't kindt van den hovenier Hendrick Boom gedoopt met de name van Dirck. 'S namiddaghs 't luchien wat zuijelijckende, is daermede meer aengetogen Engels jachtien offte fregat den Egel t' seyl gegaen ten eynde voorsz.

24 dito

is den Commandeur na 't ronde doornbossien gegaen om ordre te stellen op 't planten van Turxe ende roomse boonen etc. Item oock noch wat verder na de hoymayers, die al goede parthije op hopen hadden ende noch besigh waren om meer te mayen, bijsonder schone claverweyde, wel een knie hoogh wassende ende heel dick staende, mitsgaders wel treffelijck te pas sullende comen voor de paerden in de drooge tijt, wanneer voor deselve schier gansch geen voeragie op 't landt te vinden is, ende daerom jaerlijx als in 't vaderlandt mede hoy voor sal moeten opgesamelt worden.

'T coorn stondt bijsonder schoon ende ongequest van de harde winden, daer 't ter contrarie hieromtrent 't fort in de Tafelvaley al te malen geschent ende uytgeslagen was, sulx den vorderen landtbouw van coorn op voorgemelte plaetse ende oock noch verder sal

moeten waergenomen worden, ende dierhalven hieromtrent g'excuseert, mitsgaders in plaetse van dien goede weyden voor 't bestiael geprepareert, 't welck mede een gansch nodige saecke is. Heden sijn wat lepelbladensaet (met Breda van Hoorn becomen) na 't bos gesonden om aldaer op schaduachtige ende vochtige plaetsen gesayt te worden.

25 en 26 dito.

Is weder door gemelte predicant in 't fort gepredickt ende gedoopt een matroos, genaempt Abel Sjours, welckers ouders menonist geweest ende gestorven waren, mitsgaders hij sigh altijt gehouden aen de gereformeerde kercke etc.

Heden sijn partije hollantse ende mauritius turxe, item oock noch wat rouaense boonen na 't ronde bosien gesonden om te planten, mitsgaders hier achter 't fort in Compagnies thuynen begonnen d' eerste tabacq deses saysoens te planten van hier gewonnen saet.

30 dito

sijn d' opperhooffden van 't schip Breda affscheyt gegeven om haer reyse vorder na Batavia te vervolgen, ende g'intregeert onse brieven ende annexe aən d'Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India.

Savonts wierd een schip vernomen voor de bay, dat den laesten dito smorgens vroeeh met een westelijck luchien ende fray weer, wel ter rhede arriveerde, sijnde de fluyt Ulisses van de camer Amsterdam, voor en meermael aengeroert, hadden nergens aengeweest, als in de Saldanhabay den 20 passato gecomen, ende 't Robbenjacht gevonden, water gehaelt, mitsgaders oock redelijck verfrissingh van vogels ende eyeren becomen hadden; was gemant geweest met 30 coppen, daervan een overleden, 1 sieck ende 4 a 5 aen 't scheurbuyck gaende ende staende waren, sulx nu noch 29 sterck bleeven, onder welcke den schipper,

genaempt Jan Thijmonss., had geen scheepen vernomen anders als den 14 passato een Engels schip, niet wetende van waer comende offte werwaerts tenderende was.

In de Saldanhabay waren geen Hottentoos noch handel gevonden, sulx die van 't Robbejachien besigh waren met riedt te cappen, om daermede volladen ten eersten herwaerts te keeren.

Heden is bij 't aencomende droge mousson weder begonnen steen te vormen, om beyde de ovens vol te maken, waeraen dan voor eenige jaren sullen genoegh hebben, vermits doch binnen 't fort van steen alle het swaerste werck meest affgemetselt ende voltoyt is, ende nu maer buyten eenige huyssinge en stallingen sullen behoeven gemaeckt.

November anno 1656.

Adij primo dito

nat weer ende wint N.west, waerdoor 't schip Breda noch belet bleefft seyl te gaen, ende wij in 't vorderen van 't steenvormen mede obstakel deden, maer compt desen regen echter fray evenwel op onse begonnen tabacqplanterij. Alsoo den predicant Barnardus Mathei Brochbron, met 't schip Breda hier gecomen, aenhoudende instantie ende ernstelijck versoeck (vermits eenige quellinge etc. van d' opperhooffden des gemelten schips was lijdende) is vergunt tot nader gelegentheyt hier aen lant te verblijven, ende op den Ulisses gansch geen accommodatie voor hem ende sijn familien is, om daermede voorts te varen, sulx denselven eenigen tijt tot beter occasie staet te continueren, soo is beraempt alhier des Sondachs ende Woendachs hem sijn predicktampt te laten bedienen, ende ten dien eynde heden (Woensdagh sijnde) begin te maken, ter tijt bequamer gelegentheyt voor hem sal offresseren om met vrouw ende

kinderen voorts te varen ende sijn reyse na Batavia te vervorderen.

Snamiddaghs is 't schip Breda t' seyl ende fray buyten geraeckt.

Item oock de fluyt Ulisses vaerdigh, ende dienvolgens op den avont mede affscheyt gegeven, als hebbende sijn dingen in de Saldanhabay (aengaende de reparatie ende calfatinge etc. aen 't schip) meest affgedaen, sulx hier maer water te halen had ende van ons, beneffens eenige schapen, goede partije wortelen, cool ende andere moescruyden ende aertvruchten voor de rijs is medelanght, om eenige dagen in zee vorders van te mogen ververssen, sijnde oock den siecken tegen gesonden verwisselt, om emmers om geenderhande saken geretardeert te blijven.

Op dato sijnder weder gehandelt 8 koebeesten ende 10 schapen van eenige inwoonders, daer de Caepmans wel in de 80 personen mede aengecomen waren, houdende 3 draeghossen over, daer se met haer bagagie weder mede vertrecken, ende na hun seggen meer halen souden. Mogen hope, dat het weder wat met den veehandel beginnen sal.

den 2 dito:

't fluytschip Ulisses is tegen den avont seyl gegaen.

Ondertusschen gingh den Commandeur eens nae 't ronde doornbosien, om nochmael te sien, hoet sigh daer met dese harde winden hout; daer comende is bevonden, bijsonderlijck aen de rijpe garst (tot preuve gesayt), datter niet een air uytgeslagen wierdt ende 't ander coren insgelijcx treffelijck sonder schade, alsoo 't daer (gelijck meermael aengeroert) op het thiende deel niet alleen soo hardt en woey, maer oock recht fray weer ende eenlijck een gestadigh somerluchien was, sonder buyen offte valbuyen, welcke hier aen 't fort soo vehement vallen, dat de huysingen binnen

't fort schier schijnnen onder de voet te sullen storten, soodat dan soo langhs soo meer blijkt, den corenbouw op gemelte plaetse ende oock wat verder, wel sal cunnen waergenomen worden.

3 dito

noch al even harde Z.Z. oost winden en de valbuyen in dese Taeffelvaley, maer omtrent 't gemelte doornbosien wisten 't wagenvolcq te seggen, dattet maer een stijve gestadige wind woey, gelijck gister.

Tegen den avondt nam de harde wint aff ende sijn vandaegh weder gehandelt 2 beesten ende een schaep.

4 dito

is weder partije volcq gesonden na 't bos om een deel balcken uyt te halen, tot het hoofft aldaer gereet gemaeckt. Soo is aldaer op schaduachtige gronden mede gesayt de rest van de lepelbladen. Item oock ordre gestelt even boven 't ronde doornbosien achter 't corenlandt op het branthouthacken tot de jegenwoordigh onderhand genomen steenooven, daer veel toe van noode ende oock groot werck aen vast is; doch is bij nader deliberatie aengeleyt om dit saysoen maər soo veel te backen als voor 't aenstaende jaer duncken genouch te sullen hebben om te vermesselen, alsoo doch de principaelste ende swaerste huysinge, poort, cruyt- ende andere kelders, magasijnen, packhuysen ende oock het cat binnen 't fort etc. van steen meest voltoyt ende affgetimmert sijn, ende datter buyten de fortresse van noode is off noch worden sal, heefft soo veele niet van doen, ende sal sich te maken wesen.

9 dito

naermiddaghs ter rhede arriveerde 't fluytscheepien de Meulen van de camer Hoorn, daer schipper op was Jacob Stevense Molenwerff van de camer Hoorn, primo Juny passato met Breda ende Ulisses tegelijck uyt Vlie geloopen met 36 coppen, daervan een gestorven ende oock den sieckentroosters vrouw, wesende de rest tot de officieren incluys vrij

aen 't scheurbuyck vast, alsoo nergens hadde aengeweest als in de bay van St. Helena, beneden de Saldanhabay op 32¾ grade Z.breete leggende, daer geen water, maer eenige vogels ende porceleyngroente gevonden ende schoon gemaeckt, mitsgaders oock wat steen tot ballast gehaelt hadden, alsoo vrij ranck waren, wesende daer gecomen den 24, mitsgaders weder vertrocken den laesten van den verleden maent, sulx het vandaer bij dit Z.ooste mousson in 9 dagen (aff en aen de wal gehouden) hebben opgehaelt, sijnde wel omtrent de 40 mijlen, mitsgaders van de voorsz. bay tot de Saldanhabay, langhs de wal bevonden fraye steckgronden op 20, 30 ende 40 vademen om te anckeren, ende die bay van St. Helena soo schoon ende beter als dese Taeffelbaey, voor alle winden behalven de N. ende N.oostelijcke winden beschut, bequaem ende schoon om altijt uyt ende in te loopen.

10 dito

quam hier smiddaghs ter rhede een Engels fluytien, wat cleynder als de Wakende boy, hollants maeksel, genaempt de Postiljon van Londen, 28 Juny ouden stijl uyt Pleymout geseylt, groot omtrent 60 lasten ende tenderende directelijck na Bantam, daerop schipper Jhan Kinghsman, ende coopman Samuel Keerdt, ophebbende tusschen de 30 ende 40 man, welcke op twee nae al te malen, soo sij seyden, gesont waren, hoewel nergens hadden aengeweest, als nu hier versoeckende wat water te halen. Item oock te mogen hebben voor haer gelt eenige koebeesten, schapen ende thuynvruchten tot ververssinge, 't welcke namentlijck wegen 't beestiael beleeffdelijck op eygen behoefftigheyt is g'excuseert, doch vergunt liberteyt (gelijck de vorige) om water te halen ende te vissen met haer zegen langs de stranden etc., mitsgaders oock van de particulieren uyt hare thuyntien te mogen copen soo veele ende sulcke vruchten alsse sullen

cunnen becomen, soo de hare voor dato mede is toegestaen. 't Begondt 's avonts heel hardt uytten Z.Z. oosten te wayen, 't welck des nachts noch meer toenam ende den 11 dito even vehement aenhieldt, sulcx d'Engelse op de gister gedane nodiginge van den Commandeur heden bij denselven niet costen op 't middaghmael ten eeten comen. Op dato is 't volcq weder na 't bos gesonden om noch al meer blacken (tot het onderhanden sijnde hoofft gereet gemaeckt) op 't wagenpadt te halen. Ondertusschen isser ook volcq omtrent 2 mijlen van 't fort besigh aen 't branthouthacken voor de steenoven, daer men nu oock lustigh aen arbeydende is, soo dat het radt in alles hier noch al lustigh gaende blijfft, ende de tabacqplanterij mede onderhanden is ende wes meer noch al nodich vereyssende.

15 dito

smorgens (de wind) noch niet affnemende, waerdoor die van de Meulen belet bleven haer water aen boort te halen.

16 dito.

Item harde stormwinden tot belet alsvoren. Is den Commandeur den Leeuwenbergh eens buyten rontsom gegaen, te vernemen, hoe 't sigh aen de Zeekant achter aen de Noortwestsijde van dito berg met dese winden al hieldt. Daer comende bevond het gansch stil. Ja selffs een N. westelijck luchien wel 1½ mijl uytte zee tegen denselven bergh labbertiens aenwayende ende een streeck wel van een goede mijl weeghs breet. aen weercanten van dewelcke, namentlijck uytte Taeffelbay ende buyten Z. westwaerts t' zee de wint als voorsz. in 't gesight wacker hardt van den Z.Z. oosten bloes. Tot vervorderinge dan alhier sulcke onverwachte stilte achter off t' zeewaerts van den Leeuwenberg omtrent ¾ mijl van 't fort vernemende heefft den Commandeur beginnen te speculeren op de gronde van de vlacte tusschen deselve ende de zee-

strant (stijff ¼ mijl breet) leggende, off die bequaem soude moge wesen om coorn te sayen, welcke wat schrael bevonden sijn; doch sal dagelijx nader ondersocht worden om tegen 't bequame saysoen eens mede preuve van te nemen, alsoo dese stilte bij dit Z.ooste mousson voor 't coren een gewenste sake soude wesen, vermits de granen hier achter 't fort in de Taeffelvaley van de gemelte Z.Z. ooste winden al de airen worden uytgeslagen, daer het jegenwoordigh noch nergens nae halff rijp is. maer aen 't ronde doornbossien (dickmael aengeroert) hadt het coren (mede al in airen staende) volgens 't rapport van 't wagenvolcq (ons dagelijcx brengende) gansch geen last geleden, alsoo de Z.Z. ooste winden daer oock wel redelijck stijff deurcoelden, maer nergens nae soo hardt, ende dat oock maer gestadigh sonder eenige valwinden offte buyen, die men omtrent tot op een mijl 't fort naderend ende den Taeffelbergh wat noortwars omcomende, eerst begindt te vernemen, sulx het (soo 't sigh tot noch laet aensien) aldaer ende vorder in de vlacte besuyden dito bergh wel gaen sal. Sulx achter den Leeuwenbergh bij nader ondersoeck oock te verhoopen is, alsoo daer wel een vlacte van over de 100 mergen landts is leggende, vrij nader bij 't fort ende fray te bewaren voor de Hottentoos etc.

17 dito

smorgens was 't weer sedert midnacht heel bedaert ende stil geworden, maer soo haest ende quam de son niet op, off het begond al wederom even stijff uytten Z.Z. oosten te wayen, sulx noch al geen boots costen varen. Den Commandeur is derhalven eens wederom gegaen na gemelte doornbossien, daer 't meest stil was, eenlijck wayende een labber somerluchien, ende 't coren, als boven aengeroert, gansch ongeschent, mitsgaders de boeckweyt ende gesayde boonen, erten etc. beter ende frayer wassende als

hieromtrent 't fort, stellende den Commandeur daer wijders wat ordre, insonderheyt op de tabackplantagie, welckes tijt nu principael is.

18 dito

betogen lucht ende westelijcke coelte, waermede 't Engels fluytien de Posteljon (meermaels aengetogen) t' zeyl gingh. Ende des namiddagh hier weder retourneerde uytte Saldanhabay ons Robbejachien met 900 bosien riet, ende raport dat nieuwe mast ingeset ende door de scheggen treffelijck in 't wenden ende drayen etc. gecregen hadden; doch inwoonders hadden geen altoos in de gemelte bay vernomen, maer wel goet deel robben op d'Eylanden, sulx het nu weder tot die vanghst sal beginnen tijt te worden.

20 dito

is op dato begonnen den taruw achter 't fort staende, aff te mayen, welcke noch niet wel rijp sijnde, van de laest gewayde harde Z.Z.O. winden, meest altemalen de airen uytgewayt sijn, sulcx het 20^{e} deel daer niet van behouden blijfft, maer 't coren aen 't ronde doornbossien heefft, als dickmael aengerocrt, gansch geen noot ende staet nae wensch, soo datter noch hoop is, om daervan sooveel saetcoren noch wel te winnen alsser tegen 't aenstaende van doen sal wesen om weder op meerder gereet te maken landt te versayen.

21 dito

sijn op dato weder drie jonge bulletiens gelubt, sulx wij jegenwoordigh al in de vaste sulck jongh geslagen hebben, waervan seer sware ossen staen te groyen, volgens preuve daervan genomen, ende apparent wel ingesouten sullen cunnen worden. Desen avont sijn die van de Meulen affscheyt gegeven om hun reyse na Batavia te vervorderen, neffens een brieffken aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India.

23 dito.

N. weste coelte, waerdoor de Meulen noch

niet coste t' zeyl geraken; doch compt dese regen treffelijck op de plantagie, voornamentlijck op den tabacq, cool ende watermeloenen, daer men nu principael mede besigh is om de kers ende retourschepen mede te ververssen. In den morgenstont even voor 't slaen van de revalie hadden de wolven een groot gebaer gemaeckt, omtrent crael van de beesten, ende was oock een wolff gejaeght van een leeuw, die om hem te ontloopen tegen de wallen van 't fort was opgelopen, dat hij boven aen te stormpalen steuytende, weder van boven neer in de gracht viel ende doen voorts de leeuw noch ontquam.

Met dit regenachtigh weer is den Commandeur eens wederom den Leeuwenbergh achter bij de zeecant heen gewandelt, met spaden de gronden (door de nattigheyt wat sachter geworden sijnde) overal wat ingravende, ende speculerende op de bequaemheyt van deselve, die tamelijcke goet bevonden is, altoos sulx dat te pijne sij om tegen de tijt preuve te nemen, hoe 't sigh daer met de corenbouw sal willen vougen, maer yts anders soude ongeraden wesen daer te planten offte sayen, vermits geen vers water daeromtrent te crijgen is, om de plantagies te bevochtigen, des het met granen alleen besocht dient, 't welck in May met 't begin van de regenteyt gesayt sijnde, om dees tijt van 't droge Z.ooste mousson begint te rijpen, ende aldaar voor felle valbuyen fray beschut sal blijven, soo dagelijcx claer bevonden wort.

24 dito

smorgens betogen lucht ende bequaem weer met een N.west labber coeltien, daer 't fluytscheepien de Meulen mede onderleyde t' sijl te gaen, ende al laverende sijn best dede om buyten in zee te geraecken; maer 't wilde niet wel lucken ende moste weeder ten ancker comen tot snamiddaghs 't luchien van den Z. westen wordende, gingh hij weder t' zeyl ende quam

fray in zee. d'Almogende verleene 't selve een geluckige behouden reyse.
Heden is bij resolutie goetgevonden d' aenstaende weecke de robbenvanghst weder bij der handt te vatten ende om ten dien eynde te meer volcq aff te mogen steecken, alsdan de steenbackerij vorder te staken etc. als breeder in 't resolutieboucq onder dato deser na te sien.

25 dito

isser weder een deel volcq na 't bos gesonden om noch al meer balcken (tot het onderhande sijnde hoofft van noden) uyt te halen ende op 't wagenpadt te slepen. Dewijle 't wilt gedierte jegenwoordigh hieromtrent vrij is grasserende ende soo stout worden, dat eenige deuren off plaetsen openhoude, wel derven daerin comen, soo haest maer den avont begint te vallen, oock op veele plaetse ja selffs in de thuynen wel bij dage haer verthonen, sulx dat men qualijck ergens derff aleenigh gaen ende 't bestiael daerdoor groot perijckel loopt, hoe nauwe wacht daerop genomen wordt. Soo is tegen den avont in een verholen schuylplaets een persoon met een wel geladen snaphaen geleyt, ende voort selve een doot calff tot een lockaes, daer de wolff dewijl 't avondgebet gedaen wierdt, dito persoon in 't selve noch present was, al ten eersten was aengeweest, sulx denselven aengaende leggen in gemelte plaetse schuylen omtrent 3 uyren dat nae den wolff wederom na 't voors. aes quam, ende alsdoen geschoten wierdt, aen allen twelcke dan te bespeuren sij, dat sigh dese wilde dieren hun hier dicht bij ende omtrent houden ende dierhalven vrij dangereux is ergens alleen te gaen wandelen.

26 dito

wierd 't fluytien de Meulen noch onder 't Robbeneylandt gesien, apparent niet cunnende met dese westelijcke Inchiens in zee comen.
Heden is 't Robbejachien na 't Robbeneylandt om

20 schapen voor de schepen, als te lesen per onderstaende brieffken geschreven.

> Aen Sybrant Rinckes ende Willem Harmenss.
> Wij senden ulieden per 't Robbejacht 2 maenden victualie, sendt ons wederom 20 stux schapen voor de schepen, met oock den hollantsen ram, hier neffens gaen 2 jonge rammetiens om te lubben ende veth geweyt te worden, ende 2 jonge oyties tot de aenteelt, hiermede Gode in genaden bevolen ende gegroet van ulieder vrunt. Was geteyckent J.v. Riebeeck, den 26^{en} December 1666.

In den morgenstondt wierd een schip uytter zee comende gesien, 't welck omtrent 8 uyren hier wel ter rhede quam, sijnde 't fluytscheepien de Wachter, daerop schipper Evert, 11 April passato met de Parl ende Wakende boey tegelijck uytgeseylt in Wight, den 18 ditto aengeloopen ende vandaer vertrocken den 17 May, mitsgaders naderhant op den 6 Augusty de Serliones (*sic*) om water aengedaen, van waer den 17 dito gescheyden was ende vrij gesuckelt hadt eer de liny heefft cunnen passeren, alsoo den 29 September daer eerst doorgeraeckt is, een Spangaert den 17 Juny tenderende na Rio de Plate, ende een hollants scheepie als dit (bij na) ongeprayt den 24 September omtrent de liny beiegent hebbende, was uytgevaren met 40 coppen, waervan Godeloff onaengesien de lange reyse, niet een gestorven noch sieck was, als 3 a 4, maer wat clagende in de beenen van scheurbuyck, de rest altemalen fris ende gesont, die om haer bij deselve gesontheyt te conserveren, dagelijcx allerhande ververssinge in overvloet na boort geschickt werdt.

27 dito

hardt buyigh weer uytten Z.Z. oosten, maer

achter den Taeffelbergh omtrent 't corenlandt mooy weer. Item oock in ende omtrent 't bos daer den Commandeur heden eens heen was om eenige ordre te stellen op het houthacken etc.

28 dito

't Robbejachtien retourneerde van 't Robbeeylandt, met 20 lustige vette schapen ende rapport datter nu noch stijff 360 stux waren, sulx den aenteelt daer treffelijck gaet.

2 December

't Robbejachtien ende de chaloup Pequijn sijn vertrocken na de Saldanhabay met 28 coppen geprovideert voor 3 maenden ende versien met alle gereetschappen etc. tot de robbevanghst onder opsight van den adsistent Jan Woutersz. van Middelburgh, welcke de vorige jare dito vanghst oock heefft waergenomen. d'Almogende geve datter weder een goet deel vellen mogen opgesamelt worden tot soulaes van Compagnies swaer dragende lasten aen dese plaetse etc.

Op dato sijn d'opperhooffden van 't fluytien de Wachter mede affscheyt gegeven om met d' eerste goede wint te vertrecken na Batavia ende g' intregeert onse brieven aen d' Ed. Heeren Generael ende Raden van India.

Sondagh den 3 dito

smorgens voordagh wierd weder een ander schip in de mondt van de bay vernomen, 't welck vermits de variabel luchjens niet wel coste ter rechter rhede comen. Ondertusschen de Wachter seylreet leggende, wierd deselve wat opgehouden ende een sloep na verhaelde schip gesonden, om noch tijdinge op Batavia te mogen brengen, wie ende hoe 't daermede gelegen was etc. Welcke sloep dan even na den middagh wederom comende, bracht raport, dat het was de fluyth de Vogelesangh van de camer Amsterdam, daerop schipper Robbert Ram, 27 Juny passato uytgelopen ende Islie May aengeweest, opheb-

bende gehadt stijff 208 coppen, daerder 8 van gestorven waren, ende jegenwoordigh veele aen 't scheurbuyck lagen. Ditto rapport dan gedaen sijnde in presentie van den schipper van 't fluytien de Wachter, is denselven terstondt daermede na boort gevaren met ordre om 't selve mondelijck aen d' Ed. Heeren Generael ende Raden van India sodanich te rapporteeren, dewijle doch om sulcx te schrijven den tijt niet toeliet, vermits verhaelde fluytien maer aen een light anckertien met de seylen op de mast vaerdigh lagh ende 't luchien hem fray uytten Z.Z. oosten quam te favoriseren, 't welck moste waergenomen worden, om 't selve niet nodeloos te verleggen, ende dan light 5 a 6 dagen na een ander goede wint te wachten, welcken volgende den schipper voornoemt dan alsvoren na boort gevaren sijnde, is datelijck met gemelte tijdingh gegaen ende fray in zee geraeckt. Godt geve het behouden reyse.

4 dito

smorgen mooy weer ende 't luchien uytten westelijcker handt, waermede de Vogelesangh bequamelijck ter behoorlijcker rheede arriveerde.

5 dito

is den Commandeur eens na 't corenlandt ende bos gereden, omdat over verscheyden saken van gewoonte 't oogh te laten gaen, ten eynde de luyden te meer in haren ijver overal mochten gehouden worden, latende met hem met eenen medegaen op een wagen alle de nederlantsche vrouwe van de Caep, om oock deselve oock eens wat vermaeck aen dese plaetse aen te doen, met dewelcke dan een goet stuck 't landt is ingereden, alsmede in 't bos etc. tot desselver plaisier bijsonderlijck te scheppen in den wasdom van het coren, tabacq, Turxe ende andere boonen, aen 't ronde doornbosien soo schoon ende treffelijck staende, off 't selffs in 't Vaderlandt was, gelijck vooren dickmael aengetogen.

6 dito

brachten op den avont de beestewachters tijdinge, dat omtrent 1½ mijl van hier bij en omtrent de mostertbladen waren gecomen veele Hottentoos, met veel 3 a 4000 beesten, van welcke oock eenige aen 't fort verschenen waren ende geseyt hebben partije vee aen d' Ed. Compagnie te verhandelen, 't welck te wenschen sij.

7 dito

wierd gelijck oock gister den hovenier met eenige van sijn volcq na 't ronde doornbosien gesonden, om aldaer de laeste erten sonder schellen voor dit saysoen in d' aerdt (ten dien eynde gereet makende) te brengen, gelijck g'effectueert is.

Ende hebben de gemelte Hottentoos heden maer 1 mager beest ende 4 dito schapen aengebracht ende verhandelt.

8 dito

isser noch een beest van deselve Hottentoos gehandelt, ende wisten te seggen dat Herry met een grooten trop beesten bij de soutpannen omtrent 4 mijlen van hier lagh, waeromme den Commandeur den 9 dito smorgens stil weer sijnde den sargeant ende 1 corporael met sommige soldaeten na Herry sond omme denselven aff te nodigen, met verseeckeringe, soo ons veel vee toebracht, hij als vrunt weder soude worden aengenomen etc. Gemelte sargiant, des namiddaghs wederom comende, rapporteerde, dat Herry met sijn negrij (bestaende in 5 huysen) almede omtrent de meergenoemde mostertbladen gecomen was, bij hem hebbende wel 200 schapen ende 200 beesten, behalven noch 4 andre negrijen, samen wel 64 huysen ende veel vee uytmakende, doch dat Herry niet derven uytcomen, vresende dat men hem wechnemen wilde, maer van te contrarie verseeckeringe gedaen sijnde, quamen ten laesten noch te voorschijn, trillende ende bevende van vreese als een juffershontien, waeraen sijn ongeruste ende besoetelde con-

sjentie genoeghsaem te bespeuren was. Met hem in gespreck gecomen wesende, had geseght, indien den Commandeur hem in genade ende als vrunt weder wilde aennemen, woude morgen met 20 stux beesten ende schapen affcomen, om aen ons te verhandelen ende maken dat wij van andre inwoonders mees bestiael souden crijgen, als wij maer coper ende tabacq genoegh bij ons hadden etc., daer d'Almogende geluck toe geve.

Sondagh den 10 dito. Herry na sijne gedane beloflten van gister niet comende, is den Commandeur des achternoens na de gedane parade, met eenige soldaten ende vergeselschapt met d' opperhooffde des fluytschips de Vogelesangh eens selffs in persoon na sijn ende d'andre Hottentoos leger gegaen. Item oocq bij de plantagies achter den Taeffelbergh, om op sommige saken aldaer empassant oock wat ordre te geven voor d'aenstaende weke etc.

Bij Herry comende, wierd denselven uyttermaten g'altereert bevonden uyt vreesen dat men hem wechnemen wilde, alsoo hij veelmael vraeghde item oock off den Commandeur hem oock wilde quaet doen offte dootslaen etc. waerop hem tot antwoort wierd gegeven ende versekeringe gedaen van neen, maer dat hij als een goet vrunt gelijck te voren vrijmoedich mochte aen 't fort lcomen ende in des Commandeurs huys eeten en drincken, indien hij voortaen maer een eerlijck man wilde wesen ende maken, dat d'Ed. Compagnie veel beesten ende schapen wierden toegebracht ende soo voorts, waerop denselven tot antwoort gaff, dat dese luyden die hier lagen, seyde hij, Caepman ende consorten, van haer vee moeten leven, maer over 10 dagen off weynigh langer souden op sijn aenmaninge ander volcq affcomen, ende wel soo veel beestiael aenbrengen als wij coper hadden te verhandelen, maer van dese Caepmans ende haer met-

genoten seyde hij, wist den Commandeur emmers wel door genoechsame experientie dat niet te crijgen was, als moetende van haer bestiael leven, vermits het hunne principale rijckdom was etc., waermede sigh den Commandeur dan liet tevreden wesen, ende tot teycken van vruntschap Herry een schaeltien Spaense wijn toegebrocht ende rontsom veele van de principaelste Hottentoos een arackien liet omschenken, neffens oock een tabacquien etc., daerop met danssen ende springen door veele Hottentoos met hare wijve ende kinderen groote vreughde ende blijschap bedreven wierdt ende alsoo na eenige verdere bewesene vruntschap wel vernought van den anderen scheyden. Mogen hopen Herry met 't aenbrengen van veel beestiael sigh noch een goet man maecken zal.

11 dito.

Heden is partije coren bij 't ronde doornbosien begonnen aff te mayen, van 't welcke niet een air door de winden beschadight bevonden sij, nietjegenstaende 't selve (om ter deegen proef te hebben) overrijp is geworden, sulcx wij nu volcomen verseeckert sijn, dat den corenbou daer ende noch verder wel gaen sal.

Soo sijn daer oock noch eenige pattattissen aen stuck gebroken ende gesneden in d'meulen ende drooge gront geplant.

12 dito

wierdtter een beest met een schaep gehandelt, 't welck aen de Vogelesangh gesonden is.

13 dito

sijn die van de voorgemelte fluyte affscheyt gegeven, om met den eersten goeden wint t' zeyl te gaen, hun reyse na Batavia te vervorderen, latende hier niet meer als 2 siecken, tegen weder eenige gereconvaliseerde van de voorige schepen.

Op dato is oock de boeckweyt (bij 't ronde bossien voorsz. tot een proeff gesayt), parthije aff gemayt seer treffelijck ende soo groff van corn als erten vallende.

14 dito

voorsz. schip gingh onder seyl met meninge om boven 't Robbeneylandt in zee te geraecken, doch misten hem ende quam dierhalven op den middach weder ter rheede, des hem door den Commandeur naerder onderrecht gesonden wierd, dat hij met soodanige wint beneden 't Robbeneylandt veel beter ende na wil ende wensch soude cunnen zee crijgen, gelijck als de gantsche retourvlote tegelijck ende meest al de schepen deden etc., vermits boven dito eylandt willende uytloopen, al wayt het selffs heel fel uytten Z.Z. oosten, altijt onder 't hoge landt van den Leeuwenbergh calm is ende de schepen daerdoor niet voort cunnen, maer groot hasard lopen, om op de clippen te drijven, die t' sewaerts veel van 't Robbeneylandt aff leggen, waervan men beneden heen geen noot heefft, maer overal goede anckergront ende reden vinden can, mitsgaders met een Z. weste koelte dicht onder 't selve heen fray can 't zee comen ende met een Z.ooste wint beneden dito eylandt voor wint afflopende ende maer een weynich leger gecomen wesends, half wint dwersch in zee steecken can, sonder de calmte van de Leeuwenbergh aldaer subiect te wesen, als wesende dan te veer onder de luwte van daen, daer de gemelte winden fris deurcoelende ende ten eynde voorsz. dienende sijn. Ende off beneden dito eylanden de wint haer uytten N. westen al mochte ontmoeten, soo isser deselve even favorabel als den Z.oosten, vermits dan over den andren bergh even schoon cunnen t' see comen ende alsdan oock datelijck de hoeck van de Caep ruymschoots boven zeylen, tot bijsondre vorderinge ende spoet hunner reyse na Batavia etc.

15 dito.

Meergenoemde fluytie ging onder seyl, sijn cours na bovengeschreven onderrightinge beneden 't Robbeneylandt om nemende, ende alsoo fray t' zee

rakende. d'Almogende verleene 't selve vorder geluck ende behouden reyse.

Heden is 't laeste coren hier achter 't fort in de Taffelvaley affgemayt, staende noch maer weynich boekweyt op een ackertien, ende bij 't ronde doornbosien den meesten taruw, die in d' andre weeck oock sel bequaem wesen te mayen, ende is men hier ondertusschen vast mede besigh d' affgemayde coornackers om te spitten, mesten, ende met cool te planten voor de retourvlote ende kermisschepen te dienen etc.

16 dito

cregen tijdinge dat Herry, Caepman ende consorten metten andren opgebroken ende wel 1½ mijl verder achter den Taeffelbergh al verbij 't ronde doornbosien affgeweecken waren, mitsgaders haer ter neder geslagen hadden beneden 't bos, in de leeghte daer 't voornemen is tegen 't aenstaende saysoen de vordre corenbouw bij der handt te nemen.

Sondagh den 17.

Is den Commandeur des achternoens na de gedane parade selffs eens na voorsz. Herry etc. gegaen. Daer comende had hem derselve wegh gesteecken, apparent niet dervende te voorschijn comen, omdat sijn belofften verleden Sondagh gedaen niet hadde volbracht, namentlijck dat hij met partije beesten ende schapen des ander ende volgende dagen soude affgecomen hebben om te verhandelen etc. Ende alhoewel hem verseeckeringe genoegh wierde gedaen, dat hem geen leet geschieden soude, soo en dorst hij echter evenwel niet voor den dagh comen, des (d'andre Hottentoos met vrouw ende kinderen wel 10 a 1200 sterck) tot teycken van vruntschap wat tabacq ende een arackien etc. vereert hebbende, den Commandeur neffens de sijne wederom is vertrocken ende tegen den avondt thuys gecomen, wachtende wat Godt de Heere van andre inwoonders (na dese aff te comen)

gelieve te geven alsoo van dit volckien (als doorgaens ervaren) doch niet becomen is.

18 dito

waren weder besigh noch een sware cas van lustige sware balckien met swavelstaerten, kespen etc. in den andren gewerckt, in zee aen 't eerst uytgestelde hoofft te brengen. Item oock 't selve te vullen met tackenbossen ende sware clipsteen, hoedanige cassen noch 11 sullen moeten aengemaeckt worden ende 15 voeten van den andren leggen, met sware balcken brughswijse aen malcanderen gehecht, sulcx aen 't selve noch een goede wijl werck is, vermits 't hout wat verder ende moeyelijcker uyt 't bos te halen valt etc.

19 dito

sijn noch 2 sulcke sware cassen offte hooffden in zee gebracht ende met tackebossen ende steen gesoncken. Heden was den sargeant met 4 a 5 man (quansuys uyt sigh selffs) weder bij Herry gewesst, maer had sigh denselven soo groots gehouden, dat niet eens uyt sijn huys wilde comen, noch eenigh bescheyt geven wat hij voornemens was.

23 dito.

Heden is 't volcq weder na 't bos gesonden, om noch al meer balcken voor het onderhanden sijnde hoofft uyttehalen, tot 't welcke noch wel 7 a 8 cassen boven de 2 van dage gesoncken van nooden sijn, behalven noch al veel andre groote balcken ende plancken etc., die der boven op ende over geleyt moeten worden.

Soo is op dato bij den Commandeur (uytgegaen sijnde om na gewoonte d' een ende d' ander commoditeyten op te soecken) oock gevonden in de duynen achter den bil van den Leeuwenbergh, omtrent ½ Engelse mijl van 't fort, seer schoone witte craelsteen, fray sacht ende bequaem om te houwen, alsoo goet alse op Batavia is, 't welck in de huysbouwinge etc. groote accommodatie hier aen de Caep geven sal, alsoo deselve in vrij goede quantité bevonden sij ende

het steenvormen ende backen, vermits 't graven ende toemaken van de cley ende 't branthout halen een groot werck aen sigh heefft.

28 dito

goet weer met betrocken lucht ende somtijts een regenvlaeghien, 't eerst wel in 6 weecken, ende dierhalven treffelijck te pas comende op de plantagies bijsonderlijck de cool ende tabacq, daer men nu principaelst mede besigh is; maer 't hield wat te vroegh weder op.

Op dato isser oock partije volcq gesonden na 't ronde doornbossien om 't coren ende boeckweyt voorts aff te mayen. Item oock andre aen 't dorssen gestelt, mitsgaders al de timmer- ende voerluyden na 't bos gesonden, om metterhaest noch een goet deel balcken aff te hacken tot het onderhanden sijnde hoofft, ten eynde 't selve noch voor de wintertijt mochte claer worde, opdat 't volcq van de schepen voortaen drooghvoets haer water mogen halen, 't welck niet weynigh tot conservatie haerder gesondheyt sal strecken etc. 't Steenvormen is men oock noch aen besigh, als oock alle dagen om branthout daertoe bij de wercken te halen wel 3 mijlen van hier, staende het metselen aen 't cat binnen 't fort (heel nodigh om de meeste diffentie noch een viercant hoger opgetrocken wordende) mede niet stil. Ende wort oock alle dagen 't Robbejachien verwacht uyt de Saldanhabay om te horen hoe sigh 't werck daer aen de robbevanghst mede aenstelt etc. Aen allen 't welcke te bespeuren is, dat men hier aen veel saken noch al nodigh werck heefft, behalven de reparatien om alles na behoren te onderhouden ende dat gemaeckt is niet te laten vervallen, waerop tegenover 1 a 2 maenden den tijt weder aencompt, om wildernissen uyt te royen ende boulandt gereet te maken tot coren etc.

30 dito

is al 't volcq meest na 't bos gesonden, om

de affgehackte boomen buyten op 't wagenpadt te slepen.

[1657]

January anno 1657.

3 dito

't wagenvolcq gisteravondt met eenige balcken uyt 't bos thuys comende, hadden tijdinge gebracht, dat Herry met al de Caepmans ende consorten weder opgebroocken ende met al hun vee de wech na Caep Fals heen vertrocken waren, mitsgaders een cleyn leger van huysiens ende weynigh bestiael, sigh bij de mostertbladen omtrent 1 mijl van hier ter neder geslagen hadt, willende hoopen, datter (volgens de vuyren overal in 't landt siende) ander volcq ophanden is, die se plaets ruymen met dewelcke beter sal te handelen wesen.

Desen Herry etc. van tijt tot tijt gesien hebbende, dat hij vertrocken sijnde, wij met wagens de mest van hun beesten uyt hare cralen altijt hebben gehaelt om 't landt daermede te mesten, ende dierhalven gemerckt dat ons seer dienstigh sij, hebben sij jegenwoordigh (opbreeckende) haer cralen in den brant gesteecken ende al de mest (wat gedrooght vermits 't heete weer op 't landt leggende) laten verbranden ende versmeulen, daer sij ons al veel hinder mede gedaen hebben.

6 dito

is wederom omtrent 30 man na 't bos gesonden om noch al meer balcken voor 't hoofft uyt te slepen.

20 dito

was den Commandeur eens gegaen na 't ronde doornbosien om te sien, hoe sigh 't gewas van den tabacq ende 't dorssen van den taruw etc. daer aen stelden, 't welck alles wel bevondt ende waerdigh om voort te setten. Item oock de paerde- ende Turxe boonen, alsmede de groen erten tot preuve gesayt, comende, nadat wat ordre op 't een en 't ander ge-

stelt hadt, wederom na 't fort, ende waren ondertusschen oock partije volcq na 't bos gesonden om eenige balcken tot het meergenoemde hoofft uyt ende op 't wagenpadt te halen.

Omtrent een mijl meest OostZ.oost van 't fort bij de soute reviere, was weder een negerij van Caepmans volckie gecomen, bestaende in 12 huysen ende omtrent 150 sielen met redelijck veel vee, daer (als dickmael van deselve gesegt) niets van verhandelen wilde, maer waren met 10 ossen aengecomen, altemalen geladen met steenbrasem, desen morgen omtrent de bay Fals in een lacq waters met hasegayen geschooten, die se voor tabacq aen ons verruylden, wel soo veel als in 3 a 4 dagen van 't guarnisoens volcq can gegeten worden, des partije ingesouten wierdt om niet te verderven, maer behoorlijcken georbaert te worden.

23 dito

smorgens wat wayende van den Z.Z. oosten wierdt achter 't Robbeneylandt gesien het Robbejacht, dat, vermits gemelde wint langhs hoe meer opstack, niet coste opcomen, maer daer ten ancker bleeff.

24 dito

smorgens noch stijve Z.Z. oost winden. Edoch quam 't gemelte jachien daermede oplaveren ende snamiddaghs fray ter rhede, sijnde den 17 deser uyt de Saldanhabay vertrocken met 5000 robbevellen ende 9 halff amen traen, daer het met de robbevanghst gewenscht succedeerde.

Uittreksel uit een brief van J. Woutersz.

Wat aengaet de toestandt alhier, is Godt loff geheel wel ende sullen wel 10 duysent stucx vellen hier uyt de bay becomen, soo 't als tot noch toe laet aensien; maer wensche ende versoecke aen u lieden hooghelijck, als dat ons gelieffde toe te senden 5 a 6 rappe persoonen, alsoo hier met 5 lompen noch opgescheept

sijn, waervan dat 2 jegenwoordigh teruggesenden, den eenen genaempt Louwerens Anthonisen ende d'ander Cornelis Huybrechtsen, zijnde den droogen rijs niet waert, laet staen Compagnies vlees ende speck etc. Sijn derhalven genootsaeckt geweest 2 man van Gerrit Harmansz. in plaets te houden, totdat UE. ons anders sal gelieven toe te senden, souden anders wel 1000 stucx vellen meer gehadt hebben; zijn door die oorsaeck gedwongen de kettingh-gasten de schaeckels van de beenen te doen, doch de beugels niet. Hiermede etc. Ter sijden stont op Marcuseylandt in de Saldanhabay desen 17 January 1657.

Onder stont UE. onderdanigen etc. ende was geteyckent Jan Woutersz.

Aen d'E. Heer Commandeur Jan van Riebeeck.

UE. gelieft mij doch 1 a 2 rottingen toe laten comen, hebben oock 4 strengen seilgaren van Gerrit Harmensen gelight, mede is onsen meester benodight om wat rosewater, alsoo daer 2 a 2 persoonen met seer oogen geplaeght sijn, oock wat cattoen linnen tot plucksel, 5 a 6 worsten touwerck, ende was noch geteyckent Jan Woutersz.

25 dito

is 't jachien begonnen van sijn inhebbende vellen te laten lossen, ende ailes tot eijn vertreck weder vaerdigh te maken etc.

26 ende 27 dito

't gemelte jachtien van sijn traen ende vellen gansch ontlast ende weder ingegeven sijnde de provisien ende verscheyde materialen tot de robbevanghst etc., is 't selve, seylvaerdigh leggende, daermede tegen den avont weder affscheyt gegeven, om metterhaest een ander ladinge vellen al op voorraet sullende leggen uytte Saldanhabay te halen.

Desen avond is den steenoven (daerin ruym 200 M

steen) in den brant gesteecken, waertoe 84 voor branthout met wagens is bijgehaelt, stijff 2 a 2½ mijl van 't fort, ende geduyrt hebbende omtrent 3 maenden.

Sondagh den 28 dito

smorgens heel doncker mistigh stil weer, waerdoor 't jachien noch niet had cunnen t' see raecken, maer is echter voor de middagh ('t luchien wat Noordwestelijck wesende) onder seyl gegaen, ende met laveren (daer 't redelijck snedigh van is) tegen den avont noch buyten geraeckt, als wanneer oock wat slaghboegh creegh, vermits de coelte na 't Z. westen trock.

February anno 1657.

Ady primo dito,

quamen eenige van Caepmans volckien (jaerlijcx gesien hebbende dat wij 't sout uytte pannen halen) wel met 13 ossen geladen vol sout aentorssen, wesende stijff een last, dat altemalen voor omtrent 25 ℔ tabacq van haer gehandelt wierdt, hoedanige partije in de verleden maent haer mede wel affgeruylt is; mitsgaders g'animeert sijn ons meer toe te brengen om Compagnies dienaers van 't selve soo verren wegh te halen te excuseren etc., gelijck anders jaerlijcx dees tijt 's jaers tot verleth van ander nodigh werck altijt heefft moeten geschieden.

3 dito

sijn van daegh weder partije luyden na 't bos gesonden om noch al meer balcken voort hoofft uyt te slepen op het wagepadt, tot welck Saterdaghs buyten werck 't volcq om een romer brandewijn ende een span tabacq off 2, seer wel genegen sijn, ende veel mede wordt uytgerecht. Ende dewijle de houtwagens in 't afflopen uyt het bos van 't geberghte altijt eenige sware tacken moeten achter de wagens hebben, om niet al te hardt aff te lopen, soo is hun in plaetse van dien bevolen balcken achter aen te slepen ende die te laten bij het ronde doornbosien,

ten eynde deselve alsoo empassant daer mogen op voorraet comen voor de redout aldaer geproiecteert op te slaen tot bescherminge van 't corenlandt etc., ten welcke fine de wagens oock gelast sijn smorgens van hier gaende na 't bos, oock een last steen telckens mede te nemen ende daer neder te setten, om alles met te minder tijtspil daer bij der handt te mogen hebben.

Sondagh den 4 dito

smiddaghs wierd een schip beneden 't Robbeneylandt gesien, dat vermits contrarie winden niet coste opcomen, des een Bischaese sloep met een emmerseyltien voor de wint aff daer nae toe gesonden wierdt om te vernemen, welck ende van waer het comende was, mitsgader oock om 't selve tot opcominge behoorlijck onderright te geven etc.

5 dito

verhaelde schip sijnde de fluyt Hilversum, op den namiddagh hier wel ter rhede arriveerde met brieven uyt de vergaderinge van 17^{e}, gedateerd 12 October 1656, wesende den 19 daeraen uyt Vlie ge. seylt, ende nergens als dese plaetse aengeweest, op hebbende 54 coppen, daeronder den schipper Jacob Janss. en de bouchouder Jacob Buyck, altemalen fris en gesondt, sonder een man op reyse verloren te hebben.

7 dito

is den Commandeur eens gegaen na het ronde doornbosien, daer onder andren oock ordre gestelt heefft dito bosien van binnen schoon te maken ende rontsom tot op een hegh van 8 a 10 voet breet uyt te royen ende alsoo tot een bequame schuttingh offte crael van beesten te maecken, offte andersints te dienen tot meerder diffentie rontom de redout aldaer geproiecteert, na 't welcke noch omtrent 1 mijl a 2 verder is gereden, om de vette ende vlacke gronden, daer alomme gelegen, wat nader aff te speculeren, ten eynde d'E. heer van Goens op desselffs

arrivement alles na behooren sal cunnen werden aengewesen etc. Daeromtrent dan comende, heefft buyten vermoeden gevonden wel over de 90 Hottentoos woningen ende veel beestiael, bestaende in 5 negerijen offte legers, altemalen van Caepmans volckien. Item onder andren oock Herry rontsom tusschen boschagies besloten ende op 't lijff wesende eer daer op gedaght wierd, sulcx denselven van des Commandeurs compste alsoo verplext als wij verwondert stonden, ende hij dapper in vreese, welcke hem met minnelijcke aensprake etc. uyt 't hoofft gejaeght wierdt, ende hij ons soo eenige leugenachtige praeties wijs maeckte om in de gratie te mogen blijven etc. Denselven hadt onder andren oock weten te seggen, dat ons volcq dagelijcx uytstrooyden, ingevalle hij aen 't fort offte onder den Commandeurs ogen quam, dootgeslagen soude worden, welcke vreese hem mede soo veel doenlijck uyt 't hoofft gepraet wierdt.

Item des avonts na 't gebet alle d' onse wel stricktelijck ende op hoge pene gelast hun van sulcx voortaen te wachten etc.

10 dito.

Heden is weder partije volcq na 't bos gesonden om noch al meer balcken uyt te halen, ten eynde dickmael aengetogen.

Sondagh den 11 dito

sijn d'opperhooffden van de fluyt Hilversum affscheyt gegeven, omme met den eersten 'goeden wint t' seyl te gaen ende hun reyse voorts na Batavia te vervorderen, mitsgaders g'intregeert de brieven ende annexe pampieren aen d'Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India. Item oock een brieffken aen ons volcq op 't Dasseneylandt besigh wesende aen de robbevanghst, met ordre 't selve empassant aldaer te bestellen, ten eynde sijluyden te eerder mochten verwittight worden van die vanghst na d'becomen ordre onser principalen te

staken ende datelijck met alt volcq op te comen, om hier tot andere diensten gebruyckt te worden. Ende alsoo der 2 Engelsche ijsere stucken van 6 ℔b leggen met haer rampaerden, soo sijn de gemelte opperhooffden oock gerecommandeert, die met eenen mede in te nemen ende op Batavia te brengen, mitsgaders aengeseght tot hun meerder ververssinge van dito eylandt sooveel vogels ende eyeren voor haer volcq te mogen halen alsse sullen begeeren, vermits die daer in goede abondantie sijn, ende gemelte fluyt daeromme des te eerder is gedespescheert, om doch alle 't vorige sonder verleth van meerder als de noodige tijt te cunnen verrichten.

12 ditto

is gemelte fluytien ten eynde voormelt, onderseyl gegaen ende fray buyten geraeckt. d'Almogende verlene 't selve een geluckige behouden reyse.

16 dito

heden na d'ordre van de heeren meesters eens een proeff genomen van 't bierbrouwen, daer noch geen dagelijcke gest affgecomen is.

Sondagh den 18 dito smorgens fray helder warm sonneschijn weer is den Commandeur snamiddaghs na 't sermoen ende gedane parade eens uytgegaen wat verbij de mostertbladen, omtrent 1¼ mijl van 't fort, ende aldaer affgespeculeert een seer bequame plaets tot een vogel- offte eendecoy om aen beginnen te arbeyden, soo haest 't volcq van de robbevanghst sal opgecomen wesen.

19 dito

is den Commandeur voors. wederom wat verder uytgegaen, wel 3 a 4 mijlen wegh in de vlacte achter de Taeffel- ende andere bergen, om de landerijen aldaer noch wat nader aff te speculeeren, neffens een bequame plaetse om een redout te stellen tot bewaringe ende behoorlijcke diffentie van de te cultiveren landen, waertoe verscheyden persoonen haer presenteerden in vrijdom te begeven, onder soodanige

billicke conditien, als waermede d'E. Compagnie dienst geschieden ende oock haer tot behoudenisse strecken conde. Snamiddags begond heel hard te wayen van den Z.Z. oosten met seer felle valbuyen over den Taeffelberch achter 't fort, maer in de valeyen daer de gemelte landerijen lagen, woey 't maer een slap labber somerluchien mede uytten Z.Z. ooste.

20 dito

hebben noch eenige andre persoonen haer vrijdom ende tot de culture mede landt versocht, weshalven den Commandeur met deselve weder is uytgegaen om, gelijck die van gister, haer percelen, die se kiesen wilden, mede te speculeren ende dan met haer ten aldereersten conditien te maken etc.

Sijnde mede gelijck als gister in Herry ende eenige van Caepmans legers geweest, daer soo maer een praetien van sonderlingh geen emporte mede gehouden, ende deselve met wat tabacq ende brandewijn vereert is; ende onder andren een Hottento van een adder gesteecken was aen sijn voet, welcke van 't fenijn dapper opswol, des door haer, opdattet niet mochte voortlopen, 't been op twee plaetsen onder de knie wel stijff gebonden, ende onder op de voet vol sneetjes als de coppesetters doen gescharificeert, mitsgaders geleydt wierd rontom in warme verse koemest, uyt welcke sneetjes offte kerffjens een man ende een vrouw op hun knien leggende met haer monde het bloedt sogen ende op de voormelde koemest weder uytspogen, ende dat met alsulcke graegheyt als een kindt des moeders borsten doet, waeraen dan een bijsondre affectien bespeurt wierd, die dese natie malcander toedragen; gelijck oock te meer bleecq, omdat elck even besich was alle behulpmiddelen tot behoudinge van dese man sijn leven ende genesinge te contribueren.

Herry ende den Vetten Captein met eenige hare

principaelsten ons dus siende overal speculeren, ende horende praten van hier ende daer huysen etc. te maken (alsoo se doch al veel van de Duytse tale cunnen verstaen ende spreecken, ja sommige wel soo veel, dat se voor 't vercopen ende leveren al genouchsaem vrij sijn) vraegden, als wij daer huysen wilden maken ende het landt breecken, gelijck sij merckten ons voornemen te wesen, waer sij dan woonen souden, vermits deselve jegenwoordich juist lagen ter plaetse daer 't eenige vrije luyden hadden uytgekosen; wij gaven d'selve tot antwoort datse wel mochte onder beschut van ons wonen, ende oock bovendien overal plaets genoech was voor haer vee te weyden, dewijl wij dit gebruycken souden om broot ende tabacq te maken, daer men haer dan als goede vrunden wat van soude mededeelen etc., op 't welcke sij haer gelieten tevreden te sijn; maer was wel te mercken, dat het haer niet heel na den sin was.

21 dito.

Jegenwoordich verscheyden luyden verstaen hebbende de nader ordren onser principalen, om alhier onder voordelige conditien vrije luyden te planten, ende daeromme eenige haer tot vrijdom aenbiedende ende bij d'selve oock al parceelen lants na hun eygen sin uytgecosen wesende, namentlijck eene partije onder haer vijven, 't landt aen d'oversijde van de verse riviere bij ons den name gegeven van den Amstel, beneden recht dwers van 't bos, daer onse houthackers leggen, ende bij den crommen boom omtrent drie mijlen van 't fort over te gaen, soo lang ende breedt als sij begeeren. Eenlijck sullende moeten aen d'oversijde van de gemelte rivier blijven.

Ende noch een ander partije onder haer vieren, een cleyn mijltgen nader 't fordt bij 't ronde doornbosjen aen dese sijde van dito rivier offte Amstel, ende dat van 't cleyne bosbruggetje aff tot aen 't pro-

ject van het te maken redoutjen omtrent de geprojecteerde vogelcoy, welck voorhaelde landt in sijn lengte, als geseyt, dan aen dese sijde van de riviere omtrendt ¾ mijl sijn bepalinge heefft, doch niet in de breedte anders als de gemelte revier, die haer ende d'ander partije van den anderen scheyden soude, maer al de vlackte achter tegen den Taeffel- ende Caepseberghen leggende, soo breedt sullen mogen beslaen alsse cunnen ende willen. Ende de eerste partije, de vlacte in sijn breedte na 't geberghte van 't binnenlandt van Africa, sulcx het dese 2 partijen offte geselschappen meest recht in 't midden van den hals offte vlacte tusschen de bay Fals ende Taeffelbay hebben begreepen op seer schoone vette gronden, ende waerom de plaetse daer de verste offte eerste colonie is begrepen over den Amstel, genaemt is Groenevelt, daeromtrent ¼ mijl verder de principaelste ende uytterste reduyt geprojecteert is. Ende de plaetse van d'ander colonie aen dese sijde van den Amstel bij 't ron de doornbosjen ten respecte voorsz. ende dat dito bosjen tot een crael voor de beesten soude werden gemaeckt ende tot dien eynde romtom van binnen claer uyt te royen, ende met een heck aff te sluyten, genaemt den Hollantsen thuyn, daermede een redout geprojecteert is, ende al partije steen ende balcken toe bijgebracht wordt. Soo is na wel genomen deliberatie ende goet overlegh (gemerct d'E. Compagnie die saken oock gaerne hoe eer hoe liever tot een begin sagen, alsoo haer Ed. hun daeraen ten hooghsten gelegen laten) goetgevonden uyt de persoonen, die haer tot vrijdom aenbieden ende dese voornoemde plaetse uytgecosen hebben, de navolgende als de bequaemzte ende van de beste hope wel wesende ten eynde voorss. in vreyicheyt te stellen, namentlijck:

Tot de lantdouwe genaemt Groenevelt: Harmen Remajenne van Ceulen bosschieter Jan Maertensz., de Wacht van Vreelandt dito, Jan van Passel van Geel in Brabant soldaet, dat oock een brouwer ende brandewijnbrander is, Warnaer Cornelisz. van Nunspeet bootgesel, Roeloff Jansz. van Dalen soldaat, te noemen Harmans colonie, die 't principael op de corenbouw meenen aen te leggen etc.

Tot de lantdouwe genaempt Den Hollantsen thuyn:

Steven Jansz. van Wageningen bootsgesel, geverseert in de tabacqplanterije, Hendrick Elbertsz. van Ossenbrugge adelborst, Otto Jansz. van Vreede soldaet, te noemen Stevens colonie, die 't beneffens de granen oock op den tabacq meenen aen te leggen. Item niettemin op allerley aert- ende thuynvruchten, alsmede gelijck de bovenste op den aenqueeck van bestiael, verckens, gansen, eenden, hoender etc., waer dat se maer meenen voordeel aen te bejagen, doch 't principaelste ooghmerck van deselve is na Compagnies intentie op den lantbou vooreerst ende de rest metter tijt.

Ende dewijle dan bovenstaende persoonen ten eynde voors. met bijsonderen ernst haer vrijdom sijn solliciteerende, ende de Compagnie haer aen de vorderinge der culture door vrije luyden, als geseyt, oock veele laten gelegen sijn, ende waertoe ons haer Ed. per derselver generaele ende particuliere brieven, wel expresselijck ordre hebben gesonden, mitsgaders oock bevolen den vrije luyden in alle 't gene nodich sij de handt te bieden, ten eynde 't selve te eer ende beter begin ende voortganck mochte nemen, soo is vermits den tijt hard maent om voor deselve dit saysoen noch partije coren in d' aerd te crijgen, oock goetgevonden de gemelte persoonen voorsz. haer vrijdom te vergunnen, onder de navolgende conditien, doch alles tot

nader ordre ende approbatie van onse heeren principalen meergemelt, namentlijck:

Voor Harmans colonie op Groenevelt voorsz. Dat deselve in vollen eygendom sullen aenvaerden soo veele landt aen d'oversijde oostwaerts van de riviere den Amstel bij den crommen boom, als sij van primo Meert aenstaende met haer vijven ende sooveel meer volcq alsse tot haer noch mochten crijgen, 't sij slaven offte meer andre vrij te worden luyden in drie jaren langh sullen cunnen beploegen, spitten offte anders ter culture bequaem maecken, ende dat de gemelte drie jaren langh vrij, sonder eenige de minste belastinge ter werelt. Mits na 't eyndigen der gemelte drie jaren, de beploegde ende bespitte offte claergemaeckze landerijen alsdan sullen onderworpen wesen soodanige verdragelijcke impositien etc. als ten meesten dienste van d'E. Compagnie ende behoudenisse der vrije luyden sal bevonden worden te behooren. Met dien verstande nochtans dat se als boven gemelt, de gemelte luyden sullen sijn ende blijven in vollen eygendom als voorsz. eeuwich ende erffelijck, om daermede te doen na eygen welgevallen, 't sij vercoopen, verhuyren offte andersints te veralieneren, sooals sij te rade mogen worden, doch alles met communicatie van den Commandeur offte desselffs gecommitteerde, om te dienen in plaetse van schepenkennisse etc. Maer niet eer als na de voorsz. drie jaren, in welcke tijt geen veralieneringe, vercopinge offte verhuyringe sal mogen geschieden, maer naerstich in de cultnre g'arbeyt moeten worden, principael om allerhande coren te winnen. Item oock tabacq, 't welcke altemalen ten redelijcken prijse (hierna te beramen) voor d'E. Compagnie sal affgecocht worden. Vorders sullen die van Harmans colonie tot haren laste tegen primo April aenstaende worden vercocht:

Een ploegh à ..... *f*

2 egh à ..... *f*

12 treckossen, tegen die tijt expres te leeren à 25 gulden ijder ..... *f*

Wijders, schoppen, spaden, graven, houweelen, bijlen, ende andersints wat deselve tot harer te doene werck sullen offte mogen van noden hebben, niet hoger als het d'E. Compagnie in 't Vaderlandt selffs gecost heefft, gelijck oock sij ende alle vrije luyden voor hare nodige provisien mede niet meer sullen betalen als de prijsen voor dato op 't een ende 't ander voor de getroude huysgesinnen ende costgelders gestelt. Sullen oock mogen overal in de reviere vissen met hangels, netten ende andersints, soo sijluyden te rade mochte worden; doch vooreerst niet al te veel om te vercoopen, maer soo veel als tot haer eygen nootdrufft rijckelijck van doen hebben, om te min belet in de nodige culture te maken, dat 't principaelste is daer d'E. Compagnie haer aen gelegen laet ende waeromme de vrije luyden alle dese ende volgende prerogativen vergunt worden. Sullen oock haere thuynvruchten, die d'E. Compagnie tot spijsinge van 't guarnisoen niet mochten nodich hebben, vrij ende vranck mogen aen de passerende schepen vercopen, doch niet voor den derden dach aen boort varen, alwaer sij oock geen sterckendranck sullen mogen copen, ende van daer aen landt brengen, volgens de g'emaneerde placcaten ende op de penen daerinne begrepen.

Soo en sullen de voorsz. vrije luyden van de gemelte 2 colonien niet mogen eenige tapneringen op 't landt houden, maer hun principael met de culture, aenqueeck van bestiael etc. bemoeyen ende besich houden.

Sullen mede geensints eenige koebeesten, schapen offte yets ter werelt van de inwoonders mogen han-

delen, op verbeurte van alle hare hier hebbende middelen.

Maer 't bestiael, dat se tot de ploegh ende metter tijt om aen te focken begeren, sullen sij van d'E. Compagnie moeten copen, ten prijse als te weten: een koebeest tot 25 gulden, een schaep tot 3 gulden, één vercken levendich 't lb.

Welck vee, namentlijck koebeesten, schapen ende verckens sijluyden oock aen niemandt anders sullen mogen vercopen als wederom aen d'E. Compagnie voorsz., mede ten prijse hierboven genoempt, die haer alles wel sal affnemen, ende aengaende den aenteelt van 't verhaelde vee d'E. Compagnie sal daeruyt genieten de gerechte thiende van alle de koebeesten ende schapen (die den vrije luyden toebehoorende) aen de Caep geworpen worden voor dat se Compagnies landt tot haer weyden gebruycken. Doch aengaende verckens, hoenders, ganzen, eende en diergelijcquen sal d'E. Compagnie niet met al van genieten, omdat die uyt de hant moeten gevoet werden. Op alle welcke conditien de vrije luyden van beyde de meergemelte colonien dan haer vrijdom ten principalen sijn vergunt, volgens de vrije brieven elck in 't bijsonder na d'Indische maniere ter handt gestelt, onvermindert 't gene daerinne soo ten aensien van 't verbandt als andersints oock begrepen ende te langh in desen te verhaelen is.

Nu aengaende d' accommodatie in 't bijsonder vergunt aan Stevens Colonie bij den Hollantsen thuyn. Deselve sullen mede als die van de voorgeseyde Harmans Colonie in vollen eygendom aenvaerden sooveele landt aen dese offte westsijden van den Amstel als van primo Moert aenstaende onder haer vieren offte sooveel meer volcq alsse noch mochte tot haer nemen, 't sij slaven offte andre vrij te worden luyden,

als sij van 't cleyne bosbruggetje off tot aen 't project van 't redoutjen omtrent de geprojecteerde vogelcoy in drie jaren sullen beploegen, spitten offte andersints ter culture bequaem maken, ende dat mede de gemelte drie jaren langh vrij sonder eenige de minste belastinge als vooren, daeronder oock begrepen het weynige gereetgemaeckte landt, daer d' E. Compagnie 't verleden saysoen preuve van 't corengewas etc. genomen heefft, neffens oock den tabacq daerop ende in Compagnies thuynen noch staende te wassen. Om oorsake dat Steven Jansz. van Wageningen doch den tabacq geplandt ende daer op te passen heefft. Item oock omdat 't volcq van dese Colonie vooreerst noch met geen ploege van d' E. Compagnie (als die niet hebbende) can g'accommodeert worden, maer alles met spitten sullen moeten aenvangen, dat voor deselve wat swaer ende te langsamer beschieten sal, ende waeromme hun oock om haer mest op 't landt te voeren, is vergunt een wagen met ses jonge ossen ten prijs voorgemelt, mits sij die selffs sullen moeten leeren trecken, ende haer vorders behelpen, soo se best cunnen, tot voor haer oock een ploegh ende dependentien sal cunnen gemaect, ende daermede g'accommodeert worden.

Ende nademael de voorseyde eerste vrije luyden van de gemelte twee nieuwe colonien weynich offte geen gelt omhanden, nochte oocq veele op haere reecqueninge van d' E. Compagnie te goet hebben, soo is hun op haer versoeck toegestaen om d'selve soo veel mogelijck op de been te helpen ende de handt te bieden, alle 't gene sij tot uytvoer der verhaelde saecken ende montcosten van noden mochten hebben, op credit ende te borgh te verstrecken, ende daertegen hare granen etc. in afkortinge van derselver schulden weder voor ende ten behoeve van d'E. Com-

pagnie aen te nemen, blijvende vorders alle derselver te goet hebbende maentgelden, landerijen, bestiael ende goederen voor de gemelte schulden aen d' E. Compagnie verbonden als vaste hypoteecq om daeraen altijt Compagnies tachterheyt te mogen verhalen.

Ende opdat onder de gemelte vrije luyden oock mochte gehouden worden goede eenicheyt ende ordre, soo sullen deselve staen onder soodanige burgerlijcke wetten ende rechten als na de Vaderlantse ende Indische manieren gebruyckelijck is, offte na desen tot dienst van d'E. Compagnie ende meerder welvaert van 't gemeen bevonden sal worden te behoren, ende bij placcaten offte andersints te stellen, 't welcke alles in desen te langh soude vallen te begrijpen, maer bij tijt ende wijle sigh selffs wel sal aenwijsen, ende van onse heeren principaelen uyt 't Patria vorders g'ordonneert cunnen worden, soo het d'selve haer Ed. ten besten sullen bevinden te vereysschen.

Tot haerder deffentie sullen d'selve op credit mede gelanght worden soodanich schietgeweer, cruyt ende loot etc., als hun sal duncken nodich te wesen.

Ende opdat die van Stevens colonie haer werck sonder ploegh sullen moeten beginnen gelijck voorsz., soe sal haer tot soulagiement den gemelte tabacq alsse ter degen droogh ende in bossen gebonden, bequaem gemaect ende voor 't bederven gepreserveert is, affgenomen ende betaelt worden. vooreerst tot 6 stuyvers het pondt, edoch als voorsz. mede tot nader ordre van onse heeren meesters, welckers veranderinge, verminderinge ende vermeerderinge, soowel desen als alle andere saken sullen subject blijven.

Tegen den avondt quamen schepen voor de bay, daer een Biscayse sloep heen gesonden wierd, welcke daerna thuyscomende, tijdingh bracht dat het waren de retourschepen Prins Willem, 't Wapen van Amster-

dam, West-Vrieslandt, Amersfoort ende Dordrecht, sijnde 't Wapen van Hollandt aen de Princeeylanden van d' andere affgeraeckt, ende te samen van Batavias rhede geseylt den 4 December passado, onder de vlaggens ende 't commando van d'E. Mathijs Cral als admirael, Pieter Hackjus vice-dito ende Pieter Kemp als schout bij nacht, alle over dese plaetse gedestineert na 't lieve Vaderlandt, met een Indisch cargasoen, incoops costende 1402869.8.2., welcke met eenen voor de Caep oock eenige provisien ende coopmanschappen medebrachten, ter somme van ƒ 7152.4, beneffens missive van d' Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India aen den Commandeur ende Raedt alhier, waeruyt onder andren vernomen is, dat 't jacht den Draeck op 't Zuytlandt clackeloos verseylt ende 118 menschen met 't schip ten eersten gebleven, alsoock noch 79 daerin gansch desolaten staet achtergelaten sijn, makende t'samen 197 sielen, welcke d'Almogende wil troosten, alsoo derom van menschen geholpen te worden reede veele moeyten gedaen ende derhalven weynich raedt meer toe wesen sal.

Meldende dito schrijvens wijders, datter noch drie retourschepen souden navolgen, te weten H. Louyse, Arnhem, ende slot van Honingen. Item oock dat Batavia met Bantam in oorloge vervallen, ende Colombo na een 7 maendich belech bij d'E. Compagnie met accoort verovert, ende daerbij veele onder andren d'E. heer directeur generael Geraert Hulfft haer leven opgeset ende verloren hadden etc.

22 dito

smorgens vroegh stil weer sijnde, lagen alle vijff de verhaelde schepen aen d'oversijde van de bay ten ancker, desselve met verhaelde sloep wat ververssinge te gemoet gesonden is, ende onderstaende brieffkens gezonden aen den Commandeur Mathijs Cral, van inhoude, als te weten:

Mijnheer.

Desen dient om UE. te verwittigen, dat wij alhier een geslooten brieff uyt de jongste vergaderinge van 17^{e} (aen UE. hoorende) hebben becomen, sullende apparent wesen tot derselver narichtinge ende ordre in UE. vorder te doene reyse na 't Vaderlandt: dies ick oock al gereet stonde om per onse sloep UE. die selffs te brengen, maer alsoo de wint uytten Z.Z. oosten dus hard begonde op te steecken, ben ick aen landt gebleven, wachtende na beter weer ende occasie; echter gesien hebbende UE. sijnen breeden raedt door 't seyn van de vlagge etc. bijeen waert vergaderende, soo hebben wij het met de sloep noch gewaeght UE. hiervan als boven te verwittigen, off UE. anders mochten resolveeren na St. Helena te gaen, sonder hier op de rheede te comen, waerdoor UE dan souden blijven gefrustreert van de ordre, voor UE. in dito missive apparent gestelt: desen dan nergens anders toe dienende, sullen affbreecken, ende hiermede etc. Lager stondt UE. dienstw. vrunt ende dienaer, ende was geteyckent Jan van Riebeecq, ter sijden stondt: In 't fort de Goede Hoope den 22 Februari 1657, lager stondt, hierneffens gaet oock een weynich verversingh voor UE. als bij memoriken in handen van onsen constapel, 't schuytjen is cleyn, de wint hard, ende de wegh verde, souden u anders meer gesonden hebben.

Cort daeraen begond soo stijff te wayen uytten Z.Z. oosten met sulcke felle ende vehemente valbuyen over den Taeffelberch, dat sulcx al vreese gaff van dat de verhaelde sloep de schepen qualijck sal cunnen crijgen ende wel mochte de baey uytdrijven, doch hebben een goede wijck op 't quaetste genomen aen

't Robbeneylandt. Door welcke wint de verhaelde schepen desen dagh dan oock niet costen ter rechter rheede comen, ende waervan een scheen tegen de overwal aen de gront te sitten, vermits niet gelijck d' andre vier op de wint lagh, ende sijn stengen geschoten had, 't welcke den Commandeur oock corts daerna door een Hottento gerapporteert ende daeromme door denselven volcq langs de strand derwaerts gesonden wierd om ter degen daervan bescheyt te becomen.

Savonts wierd noch een ander schip beneden 't Robbeneylandt gesien, dat vermits verhaelde winden niet coste opcomen ende apparent het 6e retourschip genaempt het Wapen van Hollandt wesen sal.

23 dito

smorgens begonden de gemelte harde winden wat te gaen leggen, ende quamen omtrent halff voormiddagh ons op gister affgesonden volcq wederom, met raport dat het verhaelde schip seeckerlijck vast lagh, met de neus tegen den wal, soo na datter met een snaphaen-roer wel soude cunnen ingeschoten worden, wesende met haer drie boots offte vaertuygen besigh eenige werpen uyt te brengen om het daermede aff te winden, tot 't welcke de hope goet is, vermits dese wint een gansch laegh mager water gemaeckt heefft, ende dese nacht op drie voet na soo hoogh als ordinaire niet gewassen is, mitsgaders tot tot noch meer voordeel 't springh van de volle maen ophanden is, die apparent waters genoegh sal opbrengen, tot behoudenisse van verhaelde schip, 't welcke Godt geve.

Savondts bracht de schipper van Prins Willem (daer mede met de boot tot hulp bij geweest) tijdinge, dat het verhaelde schip (sijnde Amersfoort) daer weder aff ende in 't vlot geraeckt was, daervoor d'Almogende geloofft blijfft.

24 dito

quamen al de schepen, alsoock Amersfoort, gesamentlijck wel ter rheede, wesende oock besigh meest al de provisien etc. voor de Caep te lossen.

Sondagh den 25 dito.

Tegen den avont is de boot van 't schip Dordrecht (vermits ons jachtjen niet bij de handt is) na 't Robbeneylandt gesonden om 30 stux schapen voor dese schepen, volgens inhoude van onderstaende brieffken gesonden.

Aen Sijbrant Rinkes ende Willem Harmansz.

Dese boot compt met onse constabel expres om 30 schapen voor de schepen, namentlijck van de outste uytgejonghde oyen ende cloeckste gelubde ende ongelubde rammen, houdende de jonge oyen voor de aenteelt daer.

Soo gaen hiernevens tot verlossinge van Sijbrandt Rinkes ende Willem Harmensz. de persoonen Hendrick Sijmensz. als opperhoofft ende Cristiaen Wilhelms om daer te blijven, sulcx deselve met haer goet per dese boot mede sullen mogen opcomen. In 't fort de Goede Hope den 25 February 1657, was geteyckent Jan van Riebeecq.

Savonts begond al vrij te wayen van den Z.Z. oosten.

26 dito

smorgens noch al aenhoudende, doch wat op den dach weeder affnemende, als wanneer den Commandeur Riebeeck, met de heeren Commandeurs Mathijs Crap ende Pieter Kemp is uytgegaen, om deselve te verthonen de lantdauwen deser plaetse, bequaem tot de culture, ende ook die, welcke reede aen de vrijgeworden persoonen sijn uytgedeelt etc.

Onderwegen comende bij Herry ende Caepmans leegers, verstonden dat de Saldanhars dichte hieromtrent waren, die eenige van dese Caepmans volckjen

hadden dootgeslagen, ende oock haer nevens Herry sochten te doen opjagen om selffs dese Caepse valeyen ende weyden te beslaen, tot tegenweer van 't welcke Herry ende Caepman al hun macht bij den andren trocken, omme sulcx te wederstaen; maer wierd hem van den Commandeur Riebeecq geseyt, dat hij de Saldanhars soude vrij ende vranck laten aencomen, 't welck hem gansch niet scheen te behagen, seggende dat de Saldanhars geen Caepvolcq waren, maer hun dese lantstreeck selffs toequam, ende dierhalven niet stonden te dulden, dat andre hun weyden quamen beslaen, waerop haer, namentlijck Herry ende Caepman, van den Commandeur voorsz. weder wierde g'antwoort: laet se echter evenwel aencomen om ons bestiael te verhandelen, ende compt gijluyden tusschen wijlen, onder ons beschut, beslaen de weyden, achter den Leeuw- ende Taeffelbergh aen de zeecant, tot wij ons genoegen van bestiael hebben, als sijluyden dan weder vertrocken sijn, sal men u dese weyden weder overlaten etc. 't Welcke sij schenen te accepteren, maer lieten echter wel soo veel blijcken, dat soo lange sij de Saldanhars cunnen wederstaen, niet souden opstaen, maer hun 't hoofft blijven bieden etc.

Savonts quam vooraengetogen boot, met 30 schone vette schapen van 't Robbeneylandt voor de schepen.

Martio anno 1657.

Sondagh den 4 ditto

is den Commandeur Riebeecq met de Commandeur Crab ende Pieter Kemp wederom eens uytgereden na de Hottentoos legers ende de vrij geworden luyden, hare wooningen etc.

5 ditto

wierd snamiddaghs goet weer, als wanneer den Commandeur Crab sijnen breeden raedt liedt beroepen, in dewelcke geresolveert ende vastgestelt wierd, om overmorgen (sullende wesen Woensdagh) te ver-

trecken na St. Helena, om daer de resteerende schepen in te wachten. Item oock dat vermits de vloot sober van speck versien was, 't selve in 't schaffen wat te verminderen, ende in plaetse van dien, wat meer olij aen 't volcq te geven. Ende door den Commandeur Riebeecq voorgestelt sijnde, dat de meeste scheepen vrij veel van haer inhebbende rijs voor de Caap hadden tecort gelevert, is verstaen, dat elck 't manquement tot op 5 percento laccagie noch sal suppleren. Maer hebben niet cunnen goetvinden uyt hare provisien over te geven de drie lasten, noch voor de Caap in 't Wapen van Hollandt sijnde, ende apparent sullende verbij ende aen St. Helena gelopen wesen, schoon het de gemelte vloot daer wederom soude cunnen uytcrijgen. Is oock verstaen, alle de van Batavia versteecken persoonen hier te laten, neffens oock 2 a 3 die op de reyse wat verkorven hadden etc.

6 ditto

waren de gemelte schepen besich partije robbevellen in te nemen, beneffens oock hunne ververssinge voor de reyse etc.

7 ditto

hebben op dato den Commandeur ende opperhooffde van voorgemelte retourvlote haer affscheyt genomen, mitsgaders ontfangen de brieven ende pampieren, gedirigeert aen d' Ed. heeren Bewinthebberen in 't Vaderlandt, beneffens 5000 stux robbevellen.

Savondts quam oock het Robbejachtjen ter rheede met omtrent 6 dito vellen, neffens al 't volcq van d'eylanden ende raport: dat noch wel 10 stux op 't Dasseneylandt soude te becomen hebben geweest.

S dito

is voorsz. vlote t' seyl gegaen, ende daermede fray buyten in zee geraeckt; d'Almogende wil deselve behouden in 't Vaderlandt geleyden.

Het thuysgecomen volcq van de robbenvangst hebben heden een brieff aen den Commandeur overgelevert van clachten over haer nieuw gestelt opper-

hoofft, den quartiermeester Gerrit Harmanss., die als hoofft oock het Robbenjachtjen is voerende, namentlijck dat denselven een gansch ongeregelt leven ende disordre was houdende, soowel in sijn regeringe als mesnagie der victualien, waerdoor 't volcq eerst onbehoorlijck overvloet genoten ende naderhandt honger ende commer hebben moeten lijden, behalven dat hij oock elckeen dagelicx om de brandewijn liet plucharen, vechten ende smijte, mitsgaders veele andre vuylicheden bedrijven, te schandelijck ende godloos om te beschrijven, gelijck bij onderstaende copie is te beoogen.

Aen de Heer Commandeur Jan van Riebeecq.

Mijn E. heer Commandeur. Nademael wij niet hebben cunnen nalaten om UE. te adverteeren, hoe dattet met ons rantsoen ende commandement toegaet naer onser ongewoonte, soodat Gerrit Harmanss. is tot ons opperhoofft gestelt, mitsdien wij door uluyder last wel tevreden waren ende is den 5 February in de bay g'arriveert met de vlagh van boven en van achteren, ende den 6 ons eerste rantsoen ontfangen hebben, soodat hij voor een maendt gefictaljeert was met 4 anckers aracq ende 1 ancker brandewijn, daer wij niet aff genooten hebben als sommige 1 mutsjen ende d' andren niet, ende 2 vaten rijs met een vath vlees, ende een ancker asijn, hetwelcke wij wel met de Heer sijn gunst tevreden waren, ende bedanckende hem, maer 't geen UE. ons gestuurt heefft, de helfft pas ontfangen hebben, van de arack wasser een ancker ledich, doen hij in de bay quam, ende doen waren der noch drie anckers, ende den 6 February kregen wij ons eerste rantsoen van de arack en rijs, denselffde dito stelde hij een bottelier, een van de cloeckste

maets om robben te vangen, Wouter Corneliss.; doen begonnen rantsoen te geven van aracq smorgens ende savonts, gelijck als 't behoorlijck was; dat duerde acht dagen, daernaer gaff men 12 off 13 van 't volcq voor 8 dagen rantsoen in voorraet om vrolijck te sijn, ende d' andren kregen niet, soo datter sommige waren, die voor acht dagen cregen, ende sommige voor 14 dagen ende sommige voor drie weken, ende sommige van 't volcq hebben een mutsjen brandewijn gehadt, maer den meeste menichte niet een drop, want hij seyde, dattet voor hem selven mede gegeven was, ende die hij wat gaff, dat was door sijn gunst. Ende van 't vleys hebben wij 7 vleysdagen gehadt; doen wasser niet meer, want hij den dranck ende het vette vleys selffs wel mochte, want hij den dranck dronck voor den dorst, in de plaets van water, ende voorts hier oock geen order [onder] het volcq gehouden wort: elck plockhaert om het seerst, want die het best vechten, smijten kan, die beloofft hij een mutsken, ende als Evert Barentss. sijn schamelheyt laet sien, die beloofft hij oock een mutsjen, ende al wat de bottelier sagh dat sijn gadingh was, dat koft hij al voor mutsjens arack off brandewijn, ende doen hij 5 off 6 dagen in de baey geweest had, doen wasser een rijsvat leegh, ende schafften in 't eerste onmanierlijck, ende met het jongste vath begonnen te mesnageeren. Doen docht men eerst datter noch geen goede wint en was, naerdemael dat robbeslaen hier al gedaen was, doen hij hier quam, ende het volcq een partij klaegde van sieck te worden, doordien de wint niet en quam, ende daer was geen rijs, geen aracq, geen vleys, geen oly, geen broot, ende aten niet als vogels, want wij lagen aen 't Margasen-eylandt, daer de vogels genoech waren, ende den 18 hadden sij vrolijck geweest met haer 13^{en} van 't volcq met 8 dagen rantsoen, hetwelck

de jongste aracq was, ende den 19 snachts worden de wint goet, soodat het jacht onder seyl was, ende wachte naer de boot, ende doordien hij soo langh doende was met het goet in de boot te doen, soo verliep de tijt, ende doen wij in see liepen, bij het eylandt wesende, soo liep de wint contrary, ende liep met het jacht in zee bij nacht wel 8 off 9 mijlen, ende dat met een harde Z. weste wint met 2 geladen boots achteraen, soo dat de groote ende cleyne aen malcanderen vast, soodat het kleyne bootje geladen was met vaten, ende sonck snachts in de gront, ende hongh noch aen de groote boot vast, hetwelcke de maets riepen: wij sincken, hetwelcke niet veel en scheelde; doen quam Gerrit Harmanss. uyt sijn koy, ende seyde: swijg stil, dat jou de duyvel haelt, in plaets van moet aen 't volcq te geven, ende verlooren het bootjen dezelffde nacht, ende doen liepen wij wederom naer de baey, ende sloegen een tent op aen 't vaste landt, ende vongen daer vis genouch om te eeten; maer doordien hier geen ordre gestelt worden, soo liet men de vis bederven, ende woude geen sout geven, ende seyde: wil dy niet bescharen voor u, ick sal de cost wel crijgen; deselffde tijt pluckten wij 700 margasen uyt last van UE. 2 bultsacken met een kussensloop, voorts soo sijn hier wel 30000 robben te krijgen, ten ware dat saecke, dat Jan Wouterss. hier gebleven hadde, alsoo hij daervan de wijse ende maniere kent, daer dese contrarie wijse ende maniere stelt, meer tot schade als tot bate van de Compani ende geen kennis noch consideratie gebruyckt, en weet te geven noch te nemen; doch het endt sal wel uytwijsen, want alsoo de verckens hier al in 't coren lopen, doordien vrij plocharen mogen, want hier een kock en bottelier een jongen, ja de kettinghgasten selff, elck heefft wat in te brengen, 't welck voor

desen noyt soo is geweest. Vorders niet meer op dit pas dan den Heren bevolen. Ter sijde stondt: ady den 3 Maert in 't Robbejachtjen a^{o} 1657; onder stondt: UE. dienaer uyt de naem van al 't eylants volcq, ende was geteyckent: Adriaen van de Pavert; noch lager stondt: En men weet hier oock van geen godtsdienst te doen, ende leven slimmer als de beesten in het velt, hetwelck mijn wonder sal geven, so der Godes segen over streckt als voor desen bij den anderen gedaen heefft; oock soo derfft Gerrit Harmanss. wel voorgeven door sijn groote laetdunckentheyt: wat meent de Heer dat hij mijn hiermede grooten dienst doet op 't eylandt te leggen, neen, maar dat hij mijn een fluyt off een jacht onder mijn gadt gaff, dat soude beter wesen.

Op dese bovenstaende brieff dan 't volcq altemalen voor den Commandeur ende raedt hebben doen roepen, verclaren deselve alles alsoo inderdaed waer ende waerachtich te wesen, met presentatie van eede, etc. Des den fiscus ordre gegeven is, morgen vroegh met den constabel deser fortresse Baltus Corneliss., dat een nuchteren man is ende sich de navigatie verstaet, na 't jacht te varen, ende den voorsz. Gerrit Harmanss. 't gesach ende alles wat 't jachtjen aengaet ende inheefft, onder behoorlijcken inventaris aen dito constabel te laten overgeven, ende dito Gerrit Harmenss. geslooten aen landt te brengen om dan vorders tegen denselven te procederen als na behooren ende vereysch van saken.

9 dito

is 't verhaelde in 't werck gestelt ende bij voors. Gerrit Harmanss. beneffens eenige struyseydoppen oock gevonden 19 stucx schoone renocheroshorens, die apparent verduystert soude hebben, vermits doch daervan tot heden noch niets bekent gemaeckt heefft.

Sijnde wijders besich om dito jachtjen van sijn inhebbende vellen te ontladen ende gereet te maecken om dagelijcx weder aff ende aen te cunnen varen, principalijck om van 't Robbeneylandt schapen te halen voor de schepen.

10 dito

is weder partije volcq na 't bos gesonden om noch al meer balcken op 't wagenpadt te halen voor 't onderhanden sijnde hoofft.

12 ende 13 dito

quam smorgens een van de vrije luyden van Stevens colonie clagen, dat hun eenige Hottentoos dese nacht wel ongeveer 100 ℔ tabacq van 't velt gestolen hadden, 't welcke wederom geeyscht, maer hun geweygert, ende in plaetse van restitutie de punten van haer hasegayen geboden waren, des den Commandeur 1 corporael met 10 soldaten derwaerts sond, nevens ordre om Herry ende den Capteyn van Caapmans door minnelijcke aenspraecke tot restitutie te bewegen ende aen te seggen, dat sulcx hun volcq moesten verbieden, als men vrunden blijven soude etc. off dat wij anders genootsaeckt souden worden ons volcq toe te laten, om in guarande weder eenige van haer koebeesten te nemen, 't welcke ingevolge weynich minne baren conde, sijnde d' onse oock wel expresselijck gelast bij weygeringe aen deselve echter de minste offentie te thoonen, maer eenlijck te staen op hoede, off sij eenich quaet wilde doen, om haer alsdan te deffenderen, maer gans niet d' eerste occasie van hostiliteyt te toonen, ende liever de saeck al sachjens te laten sacken, om na desen beter gelegentheyt tot onse revengie ende guarant in te wachten. Snamiddaghs voorhaelde corporael ende volcq weder thuyscomende rapporteerden, dat Herry ende al de Caapmans legers voor hun compste daer al opgebroken ende soo snel als hasen met haer bestiael aen 't vluchten waren, de cloven van 't geberchte deur na

het houtbaytjen, vindende eenige hasegayen leggen, die se soo 't scheen door haesticheyt achtergelaten hadden. Item oock 5 ossen, welcke d' onse herwaerts aendreven, maer omtrent de mostertbladen gecomen wesende, waren deselve hun weder terugh ontlopen tot omtrent Harmans colonie, die se meenden te stutten, doch quamen 4 a 5 Hottentoos uytte bosjens springen, welcke dito beesten door hare raddicheyt wisten te onderscheppen ende alsoo voorts wegh te drijven, sonder dat se eens bij ons volcq wilden comen om haer te horen spreecken, hoe minnelijck deselve daertoe oock wierden genodicht, des d' onse sonder meer uytterechten alsoo thuys quamen, medebrengende de voorsz. hasegayen.

Ondertusschen waren al de ander Hottentoos (dagelijcx bij 't fort gewent) mede weghgelopen uyt vrese dat wij onse revengie ende guarant op haer halen souden; watter vorder van groyen wil, sal den tijt leren, ende wij ondertusschen wel op hoede mogen wesen. Item oock de vrije luyden tot beschermínge van dewelcke ende weyden voor Compagnies bestiael dagelicx al steen ende balcken bijgebracht worden, om een redout van te maken.

Savonts waren weder twee Hottentoos in 't fort gecomen, die wat duyts cunnende, gevraeght wierden waerom dat se altemalen dus vluchten, antwoorden: uyt vreese dat wij haer eenich quaet souden doen over 't stelen van den groene tabacq, wierd hun derhalven onse goede intentie ter contrarie te verstaen gegeven ende dat wij niet genegen waren, anders als hun te beduyden, sijluyden haer volcq, gelijck als wij d' onse, het steelen verbieden ende beletten souden, om alsoo metten anderen in goede vruntschap te mogen handelen, wandelen ende omgaen, thonende ten dien eynde haer de hasegayen bij d' onse onder

eenige bosjes gevonden, ende presenteerende die wederom te geven, alsser den eygenaer maer wilde om comen ende met ons spreecken, om aen wedersijden malcander geen overlast offte moleste meer aen te doen etc., 't welck haer gerecommandeert wierd oock Herry ende Caapman met de hare te verstaen te geven, dat sij belooffden, ende na genot van eenich goet onthael weder haers weegs gingen.

14 dito

smorgens is den Commandeur met over de 30 man soo arbeyders als musquetters gegaen om de geprojecteerde vogelcoy omtrent 1½ mijl van hier aft te steecken ende laten uytgraven etc. Menende empassandt sijn gangh tot aen Stevens ende Harmans colonien, die redelijcke huysen bouden, ende naerstich vond. Sijn op dato eenige thuyndieven gesententieert, mitsgaders oock den quartiermeester Gerrit Harmanss. gewesen opperhoofft van 't Robbejachtjen over sijne quade regeringe ende comportement, als oock over d' onnutte verquistinge van Compagnies vertroude provisien, gedeporteert; ende weder iot bosschieter gedegradeert.

15 dito

sijn op dato bij gedelegeerde rechters affgehandelt de saken van den adsistendt Jan Woutersz. ende bij deselve ter saecke als Gerrit Harmanss. van sijn qualité oock is gedeporteert ende wijders gecondemneert over sijne gedivulgeerde calumnien van den Commandeur ende andre etc. te doen behoorlijcke reclamatie ende biddinge om vergiffenisse aen de justitie ende sijne geledeerde partijen, mitsgaders met een priem door de tongh geboort ende voor 3 jaren op 't Robbeneylandt gebannen te worden.

16

Smorgens is voorhaelde sententie gepronuncheert, doch deselve door voorbiddinge etc. wat gemitigeert, ende den delinquant wegen de priem door de tongh ende bannissement geëxhimeert, maer eenlijck gede-

porteert gebleven, mitsgaders gedegradeert off gedessendeert van sijn adsistents qualité tot op soldaet etc. Even na den middach wierd een groot schip onder 't landt gesien, comende met de westelijcke coelte fray voor de wint aenseylen. Ende even voor midnacht quam een schuyt in de bay aen 't Robbejachtjen, seggende dat het voorhaelde schip even om den hoek van de bay lagh, genaemp Orangie, daerop d'E. heer van Goens, ende niet binnen comende voordat se advertentie hadden hoe 't hier stonde, om daer in 't Vaderlandt geruchten liepen dat de Caap affgelopen was, seggende wijders uyt last van voorsz. sijn E. een canonschoot te doen, tot teycken dat alles wel was, 't welck gedaen, ende oock een biscayse sloep met wat ververssinge ten eersten na boort geschickt wierd omme sijn E. van den welstandt bij monde noch nader affirmatie te geven ende 't opperhoofft van 't Robbejachtjen aen boort te houden tot vorder inlootsinge van 't schip, nevens de groete etc. van den Commandeur Riebeecq.

17 dito

smorgens fray stil weer sijnde, is den Commandeur Riebeecq, al heel vroegh, den E. Heer van Goens in 't gemoet na boort gevaren, ende verhaelde schip, weynich daernae op de rechte rheede g'arriveert, uyt 't Vlie gelopen in compagnie van 't schip Malacca den 22 November anno passado met 403 coppen, waervan 3 gestorven ende 2 overboort gevallen verdroncken, waren St. Vincent aengeweest ende aldaer gelegen .. dagen, mitsgader gesproken van de Angoolse handelinge met den disecteur van de West-Indische Compagnie, per 't schip .... (aen voorsz. eylandt mede leggende), tenderende na de goutcusten ende bochte van Guinea etc. Den ondercoopman Anthony van Leeuwen was seer sieck, beneffens noch omtrent 30 van 't gemeene volcq, die

sijn E. voornoempt in meeninge was ten eersten aen landt te senden, om haer te vervrissen, gelijck als heden noch geschiedt.

Smiddags over taeffel sittende, cregen tijdinge datter een schip voor de bay was, daer een sloep na toe gesonden wierd, welcke tegen den avondt wederom quam met rapport, dat het was Mallacca in compagnie van d'E. Heer van Goens 22 November anno passado uyt 't Vlie geseylt, ende St. Vincent nevens sijn E. voorsz. per Orangie mede ampassant aengeweest, had gansch weynich siecken ende maer 3 personen overleden.

20 dito

is 't Robbejachtjen met 30 schapen van 't eylandt wederom gekeert.

21 dito

is door ordre van d'E. heer Commissaris van Goens op 't versoeck van den Commandeur Riebeecq over de 40 houthackers gesonden na 't bos, omme aldaer tot Maendach aenstaende mede te helpen, sooveel balcken claermaken als met 200 man uyt de schepen sal cunnen buyten 't bos gesleept worden tot het onderhanden sijnde hoofft. Sijnde door d'E. heer Commissaris voormelt oock ordre gestelt ende volcq aen landt gecomen, om morgen neffens sijn E. ende Riebeecq voors. eens 't gansche teerlingh van de Caap om ende door te wandelen ende besichtigen, mitsgaders oock met een biscayse sloep ter zee buyten om alle hoecken ende streckingen van dese tot de bay False aff te diepen, meten ende pertinent alles in caertjens te brengen etc., ten welcken eynde 't voornemen van sijn enz. vermelt oock is, om te lande langs de zeecandt in 't gesicht van gemelte sloep alles soo verde mogelijck is, vooreerst mede om te gaen, ende dan vorders de lantstreecken binnen na behoren aff te speculeren ende laten teyckenen.

22 dito

is opgemelte heer Commissaris ende Riebeecq ten eynde voormelt uytgegaen van 't fort, achter den

Leeuwenberch om de zeecant langs tot in het Houtbaytjen, daer dien nacht een tent bleven, verwachtende de geseyde sloep, welcke met den opperstuyrman van Malacca te water heen gesonden was, om te doen als voorsz.; maer was in een santbaytjen vervallen achter seecker berch genaempt het Suyckerbroot, binnen welcke de Houtbay leght, ende voorsz. sloep volgens de naderhant gecregen ropporten niet coste opcomen, sulcx bij d'E. heer Commissaris voormelt alles te lande affgespeculeert ende geteyckent wierd.

23 dito

is sijn E. ende geselschap weder uyt de Houtbay smiddaghs opgebroocken, ende de Houtvaley gepasseert deur de clooff genaemt de Pas, tot een goedt stuck op de vlackte van den hals tusschen de Taeffelbay ende de bay False, daer het savonts omtrent 4 uyren vermits den regen moesten nederslaen, alles gespeculeert ende laten affpeylen ende teyckenen hebbende alsvoren.

24 ditto

is voorsz. sijn E. heel vroegh opgebroocken, ende gemarcheert tot buyten veele uythoecken van de bay False, alwaer meest al de valeyen, bergen schuylhoecken van de gansche Caap heeft besichticht, gepeylt ende affgeteyckent, comende savonts terugh tot aen de vrije luyden huysinge van Harmans compagnie, daer vernacht wierd, tot den .....

25 dito,

heefft sijn E. voormelt de voorsz. vlacte, tusschen dese Caepse ende Africase bergen een goet stuck dwers over gemarcheert, ende omtrent 't naeuwste van d' een bay tot d' ander alles pertinent laten overmeten ende treden.

Item oock noch nader den 26 dito,

als wanneer d' E. heer Commissaris tegen den avondt eerst thuys quam, ende om van alles eerst behoorlijcke affteyckentngen te maken, ordre stelden, alsoock dat het gehouwen houdt uyt het bos heden met 200 man uyt

de schepen Orangie ende Malacca souden buyten gesleept worden.

27 dito

isser volcq gestuyrt na 't soutbaytjen achter den berch genaemnt 't Zuyckerbroot aen dese sijde van de Houtbay, om de sloep aldaer op strandt leggende van daer thuys te brengen. Item oock d'E. heer Commissaris van Goens den schipper van Malacca (genouchsaem seylvaerdich leggende) belast, morgen bij tijts onderseyl maken te wesen, om sijn reyse na Batavia te vervorderen etc.

Op den middach is verhaelde sloepjen Gode loff sonder schade wel thuys gebracht.

28 dito

is bij d' E. heer Commissaris van Goens, den breeden raedt van de schepen Orangie ende Malacca hier aen landt beroepen, beneffens die van 't fort de Goede Hope ende in deselve geproponeert, om redenen g'allegeert, off men Herry soude vervoeren, off daermede noch wat simuleren etc. ende is na overlegh van saken verstaen, daermede noch wat tot beter gelegentheyt te supercederen, om oock onder de Saldanhars (tegen de natte tijt apparent te verwachten) geen alteratie te causeren, ter tijt van deselve een goet getal bestiael sal mogen gehandelt wesen. Soo is oock beraempt een vaste lijste ende reglement van provisie voor dit lopende jaer ten behouve van dese plaetse nodich, te lichten uyt d' aencomende schepen. Item mede verscheyde persoonen van 't schip Malacca geconfirmeert in vacante bedieningen, daer deselve door overlijden van andre in getreden waren etc. Na 't welcke d' opperhooffden van dito schip door sijn E. voormelt oock affscheyt gegeven sijn, om metten eersten goeden wint haer reyse na Batavia te vervolgen, mitsgaders g'intregeert de brieven ende pampieren gedirigeert aen d' Ed. heeren Gouverneur-Generael ende raden van India.

Snamiddaghs stack de wint heel hard op uytten Z.Z. oosten, sulcx dat voorsz. schip daerdoor heden noch belet bleeff t' seyl te gaen.

29 dito

's morgens fray stil weer heefft d'E. Heer Commissaris voormelt den lantmeter met eenich volcq ende bakens weder uytgesonden, omme de vlacte meergenoempt, daermede op een rechte liny dwers over aff te bakenen. Ende 't schip Malacca mede onderseyl gegaen, overgegeven sijn door opgemelte sijn E. 27 man van Orangie, sulcx denselven compt te vertrecken met 363 gegagieerde coppen, welcke d'Almogende behouden wil laten overvaren.

30 dito

sijn de lantmeters wederom gecomen, niet wel hebbende getroffen de rechte royingh, des haer door sijn E. is gelast morgen voordaegh ten selven eynde weder heen te gaen, neffens behoorlijcke nader onderwijsingh, hoe sij alles ter dege souden doen etc.

Ultimo dito quam hier een frans schip ter rheede, sijnde een van de 4 die verleden jaer hier aengeweest waren, genaemt la Marschal, ende comende de retour van Madagascar, daer op denselven admirael Monsieur de Laros, met over de 170 coppen, hebbende wel 400 van sijn volcq op Madagascar door d' ongesontheyt van 't landt verloren, ende sijn d' andere 3 schepen aldaer machteloos om te regeren, moeten achterlaten. Hadden 4 man op van 't galjot de Tulp, 't welcke tusschen den 2 December des nachts anno 1655 omtrent de riviere van Calamboelo over St. Maria door een orancaen was gebleven met wel omtrent 40 lasten rijs daer gehandelt, doch 't volcq altemalen ende oock eenige onverhandelde coopmans(goet) gebercht, welck volk op 11 nae op voorsz. eylandt St. Maria van sieckte mede gestorven waren, daeronder oock den ondercoopman Frederick Verburch, schipper ende adsistendt Cornelis van Heyningen ende Stickman,

van welcke elff, 6 van den gemeenen volcq uyt eygen wil bij de Francen haer bleven onthouden, ende 't gebergde goet bewaerden. D'E. heer Commissaris van Goens liet den Francen admirael met een schuytjen door den bouckhouder deser fortresse aen boort verwellecomen, ende tegen den middagh ter maeltijt nodigen omme met eenen wat meerder tijdinge ende bescheyt van de Francen saken te mogen horen. Welcken admirael daerop oock quam ende na behooren eerlijcke ontfangen ende getracteert wierd, ende verstonden dat ditselve schip la Maréchal in 't Roode Meer geweest ende aldaer een Moorse prijs genomen hadde, met partije muscus, civet, amber ende aloë etc., daer se beneffens hunne victualien jegenwoordich mede geladen na huys tenderende waren. Wat wijders aengaet de particulariteyten wegen 't blijven van de Tulp etc. is bij navolgend verhael uyt den monde van d' overgecomen 4 persoonen aengeteyckent, nader te lesen, luydende als te weten:

Cort verhael van 't stranden van 't galyot

de Tulp ende desselffs volcq wedervaren.

Omtrent tusschen den eersten ende den 2 December des nachts is 't galjot de Tulp door een orcaen met een vreeselijcke barst uyt 't landt van drie anckers affgespilt ende in zee gedreven, als wanneer de wint, wederom loopende met een felle storm, een weynich tijts daernae de groote mast over boort smijtende, ende worden doen van de wint herwaerts ende derwaerts gedreven, raeckten ten langen laesten tegens de strandt van Calamboelo, alwaer dito galyot (God betert) met sijn volle ladinge verongeluckt is.

Des anderen daegs cregen uyt het gestrande galyot noch eenige goederen, als bij de notitie daervan te

sien sij, ende bleven bij het gemelte galjot 7 a 8 dagen, alsdoen quam bij ons seecker Coningh met eenige swarten ende brachten ons goet op een groot pleyn, aldaer 2 huysen stonden ende logeerden ons daerin omtrent een maent langh, den Coningh van 't eylandt Ste Maria, hoorende dat de hollanders aen d' oversijde van 't groot eylandt waren, ende dito galjot gebleven was, is met 4 canoos aldaer gecomen, ende onse schipper met eenige andre persoonen na 't gemelte eylandt St. Maria overgevoert, blijvende den ondercoopman Verburch met de resterende luyden op een kleyn eylantjen noch omtrent 4 dagen, welcke Coningh van dito eylantjen haerluyden mede op 't eylandt St. Maria overbracht, wordende van denselven Coningh wel ontfangen, coopende van hem 4 huysjens in een van sijn negerijen; alhier begon ons Godt de Heer met een groote sieckten te besoecken, ende storven in corten tijt 13 persoonen, waeronder den ondercoopman Frederick Verburch, den schipper Cornelis Janss. van Holsteyn ende den boeckhouder Cornelis van Heyningen waren. Dese ongesontheden hebben wij meest vernomen van February tot July, in welcken tijt het soo geweldich dondert, blicxemt, wayt ende regent, dat het schier ongeloofflijck is, ja scheen dat hemel ende aerde wilde vergaen.

Op den 19 May quamen alhier aen 't eylandt St. Maria 3 France schepen genaemt la Ducesse, la Marchall ende la Erman, verstonden uyt deselve dat het vierde schip St. Joris aen 't Franse fort Tolanhaer gelopen was, gaende het eene schip la Marchal op 't Roode Meer roven, alwaer sij een cleyn Moorsch vaertuygh gecregen hebben, waerin sij vonden partije ambergrijs, civet, muskus ende aloë, ende sijn alsoo sonder meer uytgerecht te hebben wedergekeert nae Madagascar bij 't eylandt St. Maria, op 4 December

anno 1656 g'arriveert, vindende d' andre 2 schepen daer noch heel ongereddert leggen.

Den 14 January anno 1657 is 't Frans schip la Ducesse weder na 't France fort Tolanhaer met ons tien overgebleven persoonen ende goederen vertrocken, achterlatende 2 schepen: la Erman ende St. Joris, dewelcke heel onbequaem waren, om in zee te gebruycken, hebben derhalven deselve aen de gront gehaelt, ende alsoo sonder eenige bewaringe laten leggen, het derde schip la Marschal bleeff daermede noch leggen om de goederen uyt d' onbequame scheepen te bergen, nadat wij omtrent 14 dagen geseylt hadden, quamen wij bij 't France fort Tolanhaer, welck fort ompaggert was met dunne palessaden, gemonteert met 8 a 10 ijsere stuckjens ende gemant omtrent met 100 coppen.

Omtrent 14 dagen na ons arrivement quam 't schip la Marchal mede bij 't gemelte fort aen te landen. Ingeladen hebbende 't geschut ende andre gereetschappen uyt de gemelte oude schepen, ende hadden deselve, alsvooren verhaelt, aen de grondt laten leggen.

Nadat omtrent een maendt daer gelegen ende 't schip la Marschale claergemaeckt hadden, sijn in 't laest van February met ons vier persoonen vandaer na de Caap vertrocken, latende aldaer noch 6 man van d' onse met de gebergde goederen, dewelcken den Francen admirael niet wilde nemen, hem excuseerende dat sijn schip vol volcq was, ende dat noch eenige persoonen aldaer mosten blijven staen laten.

Bij 't gemelte France fort Tolanhaer sijn gebleven de navolgende personen, namentlijck Pieter Pieterss. van ter Veer adelborst, Jonas Janss. van Amsterdam bosschieter, Jelle Hendricx van de Kuynder, J. Bootsman, Robbert la Grieve van Hesdijn adelborst, Hendrick Janss. van Coesvelt soldaet, ende Hendrick

Isbrantss. van Worcum bosschieter. De goederen die uyt gebleven galyot gebercht sijn, hebben dese overcomende luyden aengeteyckent ende op 't France fort bij de bovengemelte luyden gelaten. 't Eylandt Mascarenhas hebben sij door storm niet connen aendoen, doch seggen dat aldaer noch eenige Francen leggen. In de bay Antongil hebben d' onse omtrent 10 lasten rijs gehandelt ende van daer geseylt na de Vliegerbay ende gereuylt van dito inwoonders een fraye quantiteyt rijs; souden in dito bay het galyot wel vol rijs gekregen hebben, maer doordien den Coningh van Calamboelo d' onse soo minnelijck tot sijn negerije quam affnodigen, soo heefft monsieur Verburch niet connen nalaten, om met dien Coningh mede in vrientschap te handelen, ende op den 23 November van daer na Calamboelo vertrocken, alwaer in corten tijt, alsvooren verhaelt, het gemelte galyot sijn vordere volle ladingh becomen heefft. Den Antongilse ende andere coningen waren d' onse op 't hoogste toegedaen, maer de France natie en moesten sijluyden niet sien offte luchten, doordien sij van deselve met of sonder minne, alles van haer soecken te stelen ende roven wat sij kunnen krijgen.

De Francen haer ladinge en is anders niet als eenige victualien tot de thuysreyse van noden, ende een cleyne partije ambergrijs, civet, muscus ende aloë, 't welck sij, alsvooren verhaelt, in 't Rode Meir uyt een Moors scheepjen verovert hebben. Het derde France schip la Ducesse moesten sij mede achterlaten door manquement van seylen ende andere nodicheden, leggende mede tegen de strant gehaelt bij 't fort Tolanhaer. Hebben mede op 't geheele eylandt Madagascar geen andere sterckten als gemelte fort Tolanhaer, sijnde van cleyne deffentie ende als voorsz. met slechte dunne palissaden ompaggert; doch in de bay van

Antongil hebben 17 mannen gelaten in een logie, alwaer een van d' onse, genaempt Hendrick Dircx van Naerden, met eygen wille mede gebleven is.

In 't eerst van Augusty hadden de Francen een galyot voor 't fort de Tolanhaer vernomen 8 dagen cruysende, maer niet hebbende aencomen, 't welck apparent 't Nachtglas sal sijn geweest, dat van de Caap den 18 July anno passado vertrocken is, om die van de Tulp op te soecken, soo en hadden de Francen daer oock niet derven aen boort comen.

April anno 1657.

Adij primo dito Paesdagh,

storm ende regenachtich weer uytten N. westen.

2 ditto

had d'E. heer Commisseris van Goens den Francen admirael laten nodigen ter maeltijt, maer liet sich denselven excuseeren op d' ongereddertheyt van sijn schip door stormachtich weer van gister etc.

3 dito

heefft sijn E. voormelt door den Commandeur Riebeecq laten affmeten de distanctie tusschen de gestelde bakens ende 't voorste geberchte van Africa, 't welck bevonden is te wesen stijff 1¼ mijl offte 2666 roeden, ende door den lantmeter tusschen de gemelte bakens tot aen 't Caepse geberchte 1000, maeckt te samen 3666 roeden rijnlants. Op dato is oock een schip onder 't landt gesien.

4 dito

hier wel ter rhede quam 't schip de Vogel Phenix van de camer Delff, 25 December passado uyt Goeree geseylt, daerop schipper Cornelis Stamper met 312 coppen daervan 3 overleden, hebbende omtrent Wicht de Gecroonde Leeuw ende fluyt Venenburch ontmoet, welcke daegs te vooren waren uyt 't Vlie geseylt.

5 dito

smorgens goet weer ende 't luchjen westelijck. Is heden 't Robbejachjen gesonden na 't Robbeneylandt

om schapen voor de schepen, met navolgend brieffken geschreven:

Aen Hendrick Tymonsz. en Tomas

Cristoffel Muller.

Laet volgen met Robbejachtjen dertich stux van de bequaemste schapen voor de schepen, ende met eenen eens tellen terdegen hoeveel datter nu noch resteeren jongh ende oudt, sonder 't selve na te laten, alsoo 't d'E. heer Commissaris van Goens nootsakelijck weten moet. Hiermede Gode in genaden bevolen ende gegroet van uluyder vrient, ende was geteyckent Jan van Riebeecq; tersijden stondt: in 't fort de Goede Hope den 5 April anno 1657.

Op dato is d'E. heer Commissaris voormelt met den Commandeur Riebeecq weder uytgegaen, ende al de bakens over de vlacte van de Tafelbay ende bay Fals besichticht ende nagesien, mitsgaders wijders alle considerable distantien laten affmeten ende aenteyckenen.

Item oock den 6 dito,

als wanneer sijn E. tegen den avondt na gedaen wercke weder aen 't fort quam; 't had in de Tafelvaley uytten Z.Z.O. vrij hard gewayt, doch sulcx in 't landt niet offte altoos gansch weynich vernomen.

7 ditto

fray stil warm sonneschijn weer, heefft opgemelte sijn E. oock de Taeffel- ende ander valeyen hieromtrent mede affgemeten.

Sondagh den 8 dito

goet weer alsvooren, is den Franscen admirael met eenige van sijn geselschap door d' heer Commissaris op 't middachmael getracteert.

9 dito

is sijn E. voornoempt snamiddaghs eens gegaen na der vrije luyden huysen ende hun aldaer gedaen aenwijsinge, hoe ende op wat manieren dat men de uyt te geven landerijen sal affroyen.

10 dito

is met ordre van opgemelte sijn E. per courtosye aen den francen admirael tot vereeringe gesonden 3 schapen ende wat thuynvruchten, mitsgaders versocht de 4 Nederlanders, op sijn schip wesende, te willen largeren, 't welck denselven toegestaen heefft, namentlijck 3, met versoeck dat hij den vierden mochten houden om getuygenisse te helpen dragen als hij in Vranckrijck compt, hoe dat het met het Engels prijsjen (in haer uytreyse verovert) was toegegaen, ende alsoo sulcx niet meer als billicq g'oordeelt wierd, is hem 't selve ingewillicht. Edoch met bespreck dat die man een brieffken van liberteyt soude verleent worden, om, in Vranckrijck comende, vrij op en neer te mogen gaen ende reysen waer 't hem mochte believen etc.

Heden verscheyde persoonen haer in rade verthoont ende versocht hobbende eenige verbeteringe in qualiteyt ende gagie om redenen daerbij gevoucht, sijn deselve bij d'E. heer Commissaris van Goens ende raedt verbetert volgens de verleende actens op approbatie van d' Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India als te weten:

Jan Pieterse van Bemmel, hier te lande gecomen met 't schip Malacca anno 1655 voor adelborst à 10 gulden smaents, ende jegenwoordich eenigen tijd tot genoegen becleed hebbende de plaetse van corporael mits 't vertreck door tijts expiratie van de vorige, wort op sijn versoeck ende bequaemheyt bij desen in de gemelte corporaels qualité geconfirmeert ende toegevoucht een beloninge van 14 gulden smaents, heden ingaende.

Hendrick Hendricxs. van Zurwurde hier te lande gecomen 't schip de Vreede anno 1654 voor soldaet à 9 gulden smaents ende jegenwoordich provisionelijck becledende de plaetse van corporael mits 't vertreck

door tijts expiratie van de voorrige, wordt op sijn versoeck ende bequaemheyt voor huystimmerman aengenomen ende verbetert tot op 15 gulden per maent, ingaende de gagie een jaer voor dato.

Frederick Jansz. van Amsterdam hier te lande gecomen met 't schip de Princesse Royael anno 1656 voor bosschieter à 12 gulden per maent, en jegenwoordich vermits sijn goede kennisse gebruyckt wordende aen het timmeren, wordt bij desen op sijn versoeck ende bequaemheyt voor huystimmerman toegevoucht een verbeteringe in gagie tot op 14 gulden smaents heden ingaende.

Jan Thenisz. van Zoelen hier te lande gecomen met 't schip Malacca anno 1655 voor adelborst à 10 gulden, welcke sedert ende noch gebruyct is aen 't wagenmaken, wort derhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt bij desen toegeleyt 14 gulden smaents, heden ingaende.

Roeloff Jansz. van Dalen, hier te lande gecomen met 't schip de Goutbloem anno 1654 voor soldaet à 9 gulden, welcke sedert altijt, vermits sijn goede kennisse in de smith, is gebruyckt, wordt derhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt bij desen toegeleyt een verbeteringe tot op 13 gulden ter maendt, heden ingaende.

Job Hendricxs. Boom van Amsterdam, jongen hier te lande gecomen met sijn ouders per 't schip den Drommedaris anno 1652 sonder gagie, wort bij desen op sijn versoeck ende bequaemheyt in Compagnies dienst aengenomen voor jongen à 5 gulden ter maent onder een verbant van vijff jaren.

Louys Rijckaert van Brussel hier te lande gecomen met 't schip de Parl anno 1656 voor adelborst, welcke sedert bij provisie de kocxplaetse alhier bedient heefft, wort derhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt

bij desen voor cock aengenomen ende toegeleyt een beloninge van 20 gulden per maent, heden ingaende ende verbonden blijvende sijn 5jarich verbant daervoor uyt te dienen.

Jan van Harwarden van Seventer hier te lande gecomen met 't schip den Salmander anno 1653 voor corporael, jegenwoordich capitein des armes ende sedert January 1654 provisionelijck als hoofft van de militaire becleedt hebbende de sargeantsplaetse mitsgaders bovendien als werckbaes waergenomen d' opsicht over alle Compagnies gemeene wercken, soo aen de fortificatie, steenbackerijen, lantbonw als andersints, wordt ten dien insichte op sijn versouck ende vereyste bequaemheyt in de voorsz. sargeantsqualité als hoofft over de militaire ende tot opsiender van alle Compagnies gemeene wercken ende lantbou etc. geconfirmeert, mitsgaders ten selven respecte gebeneficeert met een extraordinare beloninge van 32 gulden ter maent ende ondercoopmants rantsoen, mits gehouden blijvende d'E. Compagnie daervoor noch 3 jaren boven sijn 5jarich verbandt te dienen, ende bereyt te staen omme sich te laten gebruycken tot alle soodanige Compagnies gemeene ende andre wercken, als waertoe hij van sijn opperhoofft sal gecommandeert worden.

11 ende 12 dito

sijn heden door d'E. heer van Goens d' opperhooffden van 't schip de Phenix affscheyt gegeven om haer reyse met den aldereersten goeden wint vorders na Batavio te vervolgen, versterckt met 20 coppen uyt dit Caepse guarnisoen, boven noch twee uyt 't schip Orangie, ende overgegeven sijnde de brieven van sijn E. voornoempt ende den Commandeur alhier; doch en wilde de wint soo wel niet dienen dat voorsz. schip (hoewel het onderstont) desen dagh noch coste t' zeyl raecken.

13 dito

smorgens stil helder weer was de Phenix wat van de rhede gecort ende snamiddags 't luchjen aen d' oversijde van de bay Z.O. comende fray beneden 't Robbeneylandt buyten geraeckt; d'Almogende verlene 't selve een behoude overcompste tot Batavia.

14 dito

smorgens weer ende wint als vooren, is 't frans schip la Marichal t' seyl gegaen, rakende met een zuyelijck luchtjen d' oversijde langhs de bay uyt, ende tenderende, alsvoren aengeroert, over St. Helena ende Assencion na Nantes, met een brieffken van d'E. heer van Goens aen onse heeren principalen in 't Vaderlandt.

16 dito

betrocken lucht ende wint westelijck met een weynich motregen, tegen den avondt als wanneer d'E. heer Commissaris voormelt weder uytgegaen is ende preuve laten nemen heefft, hoe 't sich in 't graven van de gracht aen het te maken trenchement soude schicken, ende dat op omtrent de sleghte offte moeyelijckste plaetse daer noch al redelijck bevonden is.

17 dito

heefft sijn E. wederom noch moeyelijcker offte steenachtiger plaetse laten besoecken, die oock sulcx bevonden sij datter, beter als de meeninge wel was, sal door te comen wesen, sijnde voorts de rest bevonden fray omgraven: sulcx te hopen is, het werck met macht ende ijver bij der handt gevat wordende, wel te doen sal wesen.

18 dito

wierd een schip gesien beneden 't Robbeneylandt, 't welck vermits de stilte heden niet coste binnen comen.

19 dito

smorgens een mooy labbercoeltjen van den Z.Z. oosten sijnde, heeft d'E. heer Commissaris van Goens (desselffs commissie uytgevoert ende visite etc. geeyndicht, mitsgaders vorders alles affgerecht hebbende) sijn affscheyt genomen, ende sich na boort

begeven, mitsgaders met dese goede wint per 't schip Orangie heden noch vertrocken, om sijn reyse vorders na Batavia te vervolgen, daer hem d'Almogende salvo wil geleyden.

Hebbende alhier schriffelijcke ordre gelaten tot behoorlijcke narichtinge in Compagnies saken ende regeringe, mitsgaders oock desselffs gesloten brieven ende annexe pampieren gedirigeert aen de heeren Majores in 't Patria.

Tusschen wijle compt des namiddags hier weder ter rheede 't fluytscheepjen de Vincq van de camer Zeelandt, 24 December verleden in compagnie van den Oyevaer uytgelopen, mitsgaders op 18 graden N.breedte van den andren gescheyden, als wanneer den Oyevaer al eenige siecken ende 5 a 6 dooden had. Gemelte Vincq had nergens als dese plaetse aengeweest, sijnde uytgevaren met 76 coppen, daervan 6 overleden, onder welcke oock den schipper genaemt geweest Jan Bartelsz., wiens plaetse den opperstuyrman Joost Jansz. van Seraeskercken jegenwoordich waernam, den Bouckhouder is genaemt Daniel Knibbe, ende 't volcq meest altemael scheurbuyckigh, daertoe na gewoonte ververssingh aen boort geschickt wierd.

20 dito

smorgens is 25 man van dito fluytien na 't bos gesonden om eenige balcken voor 't hoofft uyt te slepen.

21 dito

donckere lucht ende westelijcke winden, wierden twee schepen onder 't landt gesien, waervan d' eene voormiddaghs ter rheede quam, wesende een Engels scheepjen, genaemt de Goutsblom, comende den lesten January passado jongst van Batavia geseylt, geladen met weynich cleden maer moest peper, ophebbende 40 coppen daeronder den capiteyn genaemt Rogier Andries, welcke rapporteerden, dat de laeste 4 retourschepen gereet lagen om haer despeche te

ontfangen ende binnen 3 a 4 dagen te volgen, in vougen deselve alle uyr van den dagh hier te verwachten sijn.

Snamiddaghs compt 't ander schip in de bay, maer alsoo wat laegh na d' overwal vervallen ende de wint Z. west was, coste heden niet ter rheede comen: des een sloep derwaerts sonden, die ons in den avondt wederom comende (beneffens de brieven van heeren Bewinthebberen ter camere Amsterdam) bescheyt bracht, dat het was de fluyt Venenburch van voorsz. camer, daerop schipper Hendrick Juriaensz. ende bouckhouder Reynier Pauw, met 245 coppen, den 24 December uyt 't Vlie geseylt in compagnie van de de Gecroonde Leeuw, daer in 't Canael van geraeckt was, hebbende aen Ilha fuogo niet cunnen aencomen ende dierhalven geen Esels medegebracht; 't volcq is noch altemalen redelijck gesont ende maer 2 overleden. Snachts is voorsz. fluyt Venenburch Gode loff wel ter rheede g'arriveert.

23 dito

sijn oock hondert man van de fluyt Venenburch na 't bos gesonden, om mede partije balcken op 't wagenpadt te slepen voor het onderhanden sijnde hoofft, daer al meer toe vereyst als wel gegist wordt.

Op dato is oock bij den Commandeur in Rade (versterckt met de schippers ende opperstuyrluyden van de fluytschepen Venenburch ende Vincq) gecommuniceert het schrijven van d'E. heeren Gouverneur-Generael ende raden van India, gedateert 4 December anno verleden, ende derselver als des E. heer Commissaris van Goens gelaten ordre, omme met een van de uytcomende galjots offte lichte scheepjes noch eens te laten opsoecken ende uytsien na het volcq ende goet van het verongeluckte schip den Draeck op 't Zuydlant 28 April anno passado op omtrent 30⅔ graden clackeloos verseylt, vermits deselve luyden

daer seer ellendich sonder leefftocht sijn gebleven ende bij die van de Witte Valcq ende 't jacht de Goede Hoope door opgemelte haer Ed., den 8 Juny anno voorsz. derwaerts gestuyrt, niet gevonden, maer vruchteloos wedergekeert sijn, mitsgaders op dito Zuytlandt bovendien mede achtergelaten hebben noch elff van haer volcq. Op 't welcke dan rijpelijck gelet, mitsgaders geconsidereert, dat desen jare geen cleynder off lichter schepen staen uyt 't Vaderlandt aen te comen als het jegenwoordich hier te rheede leggende fluytien de Vincq, 't welck seer vlack gemaeckt ende dierhalven gans vlot gaende sij, - Is met overlegh van de gemelte schippers ende stuyrluyden g'oordeelt hetselve daertoe gansch bequaem te wesen, ende volgens dien goetgevonden daertoe te gebruycken, mitsgaders ten voorsz. fine 't Zuytlandt op de bekenste plaetse met het minste pryckel te laten aensoecken, sijnde na genomen speculatie in de caerten op omtrent 32⅔ graden, daer men een goet stuck buyten de wal van 100 tot minder vademen aengeteyckende gronden vindt, ende duynich landt boven met boomen ende bosschagies verneempt, omme van daer dan langs de wal (bij daegh seylende ende snachts met cleyn zeyl in zee houdende) aff te sacken ende alsoo opgemelte vrack ende volcq mogelijck sijnde op te soecken ende empassant weder mede op Batavia te brengen, neffens soo veel van de contanten ende andre coopmanschappen als met het minste pryckel mogelijck wesen sal uyt dito vracq noch te becomen.

D' opperhooffden van verhaelde fluytjen in Rade voordragende, dat door het overlijden van haren eersten schipper Jan Bartelsz. sijluyden jegenwoordich maer versien sijn met den gewesen opperstuyrman Joost Jansz. van Seraeskercken, die in des schippers plaetse is gesuccedeert ende den gewesen onder- nu als opper-

stuyrman gebruyckt wordt, sulcx alle de wachten bij dagh ende nachten op haer beyden aencomen ende swaer vallen, ende op haer schip geen stoff is om d' onderstiermansplaetse waer te laten nemen, volgens dien versoeckende daerinne met een bequaem man te mogen worden geadsisteert etc. ende vermits deselve tot d' opsoeckinge voorsz. wel nodich met noch een goet stuyrman dienen versien, - Soo is gemerckt de bequaemheyt ende goede kennisse, die den constabel Baltus Corneliss. (jegenwoordich opperhoofft op 't Robbejachtjen) heefft van de navigatie, nootshalven goetgevonden denselven op voorsz. fluytscheepjen de Vincq te laten overgaen, omme aldaer die vacante onderstuyrmansplaetse te becleden, ende de confirmatie (met lieff op Batavia comende) te versoecken van d'E. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India. Eude alsoo 't gemelte Robbejachjen weder van een bequaem man tot opperhoofft soude mogen werden versien, soo is op 't voordragen van d' opperhooffden des fluytschips Venenburch daertoe bij provisie gecoren den bosschieter Claes Jacobss. van Amsterdam, op dato fluyte jegenwoordich bescheyden ende na de getuygenisse van deselve een bequaem jonghman wesende, die bij Lastman de navigatie geleert en daarvan d' examen in presentie van Bewinthebberen gedaen heefft, mitsgaders voor dato meer gevaren ende in India geweest is.

24 dito

moy weer ende wint als gister ende heefft den Capiteyn van 't Engels schip de Goutsblom sijn affscheyt genomen om metten eersten goede wint sijn reyse na Engelant te vervolgen sonder St. Helena aen te doen, des hem een brieffken is medegegeven gedirigeert aen de heeren Zeventhiene tot Amsterdam ende Middelburch, waermede hij des namiddaghs t' zeyl gingh, gierende na d' overwal van de bay, daer

't luchjen na meest dagelijcxe gewoonte Z.Z. oost woey ende fray mede buyten raeckten beneden offte ten N. van 't Robbeneylandt om.

25 dito

is bij den Raedt (versterckt met de schippers van de bovengenoemde 2 fluyten) oock goetgevonden de 2 kisten gelt met de versegelde sleutels in de Vincq sijnde, onder drie dubbelde recepissen over te laten schepen in de fluyt Venenburch, om dewijl 't Vinckjen op 't Zuydlant al wat periculeuser te varen heeft als wel Venenburch, die recht deur na Batavia gaet, d'E. Compagnie soo veel voor schade te verhoeden als mogelijck sij.

26 dito

is den lantmeter met noch twee man bij hem, gevictualieert voor 4 dagen, uytgesonden om den noch onbesochten hoeck van de Caep aff te gaen peylen ende meten, mitsgaders die door den Commandeur eerst na te sien als dan mogelijck sijnde noch voor de compste van de laetste retourschepen mede op sijn pertiente mate ende streckingen in de gemaeckte caert te brengen, ende alsoo na 't Vaderlandt te senden. Heden is oock 't fluytjen de Vincq affscheyt gegeven, omme metten eersten goeden wint, die Godt verleenen sal, na Batavia te verseylen ende empassandt aen te doen het Zuytlandt op stijff 32 ende 30⅔ graden, om na d' ordre van d' Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India noch eens te soecken off 't aldaer verbleven volcq van den verongeluckten Draeck noch souden mogen op te vinden wesen etc.

Gister ende oock heden is begonnen te ploegen voor d' E. Compagnie, maer alsoo de ossjes bij d' E. Compagnie overich noch wat jongh vallen ende eerst geleert worden, costent deselve niet wel door 't ongecultiveerde landt deurhalen, des het met de paerde vooreerst moeten affsien, daer 't redelijck wel mede

gingh; maer vermits niet meer als ses hebben, die bequaem sijn om te trecken, cost er maer een ploegh mede gaende gehouden worden.

27 dito

smorgens betrocken lucht met stijve N. weste coelte, waermede 't fluytjen de Vincq onderleyde om met laveren uyt te seylen; maer cost niet verder als omtrent 't Robbeneylandt comen, daer hem stilte beliep ende leggen bleeff.

28 dito

fray stil helder sonneschijn weer lagh gemelte fluytjen noch onder 't Robbeneylandt, doch raeckte tegen den avondt met een noordelijck coeltjen t' zee.

den 29 dito

smorgens doncker betogen lucht met stijve N.W. wint, die des namiddaghs in een vliegende storm veranderde met swaren regen.

30 dito

smorgens noch al aenhoudende, als wanneer oock den lantmeter met sijn volcq thuys quam, rapporteerende dat alle mogelijcke hoecken van de Caep tot in de bay Fals hadden omgegaen, op een steyle clippige hooge hoeck nae; doch hadden sijn streckingen etc. wel g'observeert, als bij de teyckeningh te verthonen, ende niet in de caert sal geleyt worden bevoren het den Commandeur Riebeeck na sijn voornemen met 't eerste bequaem weder selffs sal omwandelt ende nagesien hebben.

Den verleden nacht was de boot van de fluyt Venenburch volladen met allerhande ververssinge voor de reys, ende vermits 't opsteeckende quaet weder niet hebbende connen aen boort comen, tegen de strandt voor 't fort na de grondt gesmeten ende al de verversinge weghgespoelt des weder andre claergemaect ende de boot gerepareert wierd.

Ady primo dito

meest weer ende wint van den Z.Z. oosten redelijck wel deurblasende is de gemelte fluyt omtrent middagh t' zeyl gegaen ende, beneden

't Robbeneylandt om, fray in zee geraect. d'Almogende wil hun vorder salvo geleyden.

Tusschen wijle 't luchjen Z. westelijck lopende comt tegen den avondt hier oock ter rheede 't fluytschip den Oyevaer, daerop schipper Jacob Doorn ende bouckhouder Franchois de Coninck, 24 December 1656 van de camer Zeelandt in compagnie van de Vincq den 27 passado van hier al vertrocken, in zee gelopen ende nergens aengeweest, doch hadden onder de liny wel een maendt in stilte leggen swerven, ende jegenwoordich noch op 219 coppen, sijnde 11 persoonen overleden, daervan 2 over boort gevallen ende verdroncken, de rest al te malen vrij scheurbuyckigh, maer niemandt sieck te koy: tot dewelcke ten eersten ververssinge na gewoonte aen boord geschickt wierd.

Hadden verleden Sondagh noch een groot schip besuyden de Caep vernomen, meenende het de Gecroonde Leeuw te wesen, welcke vermits de harde N. weste winden, gelijck als sijluyden, alsdoen mede vrij affdreeff; doch te hopen sij dat het mede opdonderen sal.

3 dito

sijn op dato 80 man van dese fluyt na 't bos gesonden, om balcken uyt te slepen.

4 dito

wierd een schip onder de wal gesien, maer, alsoo den avond begond te vallen, coste 't selve heden niet binnen comen.

5 dito

even na de noen quam voorhaelde schip voor de mont van de baey, daer een sloep na toe gesonden wierd, welcke savonts laet wederom quam met repordt dat het was de Gecroonde Leeuw, 24 December passado in compagnie met de fluyt Venenburch uyt Vlie geseylt, hebbende onderwege den 3 February Cabo Verde moeten aendoen, vermits hare veele siecken ende geleden schade aen 't rondhout,

daer goede ververssinge van koebeesten bequaeme, ende den 12 dito weder van daer vertrocken, mitsgaders redelijck spoedich door de liny geraeckt sijn, van sieckten overleden wesende 22 man, sulcx noch met 357 gagiewinners redelijck gesont hier g'arriveert sijn, daeronder den schipper Dirck Cornelisz. Haen ende ondercoopman Arnout de Heus.

Voorhaelde schip is in den nanacht wel ter rheede gecomen op het vuyr, dat die van den Oyevaer g'ordonneert waren den ganschen nacht achterop te houden.

Sondagh den 6 ditto

sijn d' opperhooffden van de Gecroonde Leeuw aen landt gecomen, overleverende de brieven ende pampieren van de heeren Bewinthebben beneffens raport als boven verhaelt.

7 dito.

Idem is oock van dit schip 100 man na 't bos gesonden om balcken tot het hoofft uyt te halen. Ende met de meulemaeckers aen landt plaets uytgekosen om de mede gecomen rosmeulen op te stellen etc., waertoe oock ordre is gestelt de vereysschende balcken ende andre houtwercken gereet te laten maecken ende uyt 't bos bij der handt te halen. 't Voorgemelte scheepsvolcq na 't bos gaende waren onder wegen van een groote partije Hottentoos (wel 4 a 500 sterck) omcingelt ende eenige hare cost affgenomen, weynich schelende off souden tegen den andren in geveght hebben geraeckt; doch alsoo daer een stuyrman bij was, welcke voor desen hier geweest hadde ende d' ordre wiste, dat men sich niet al te haestich tegen deselve moesten ter were stellen om in geen openbaer oorloge te geraken, ende daerdoor de wegen te onveyliger te maken, waren deselve na de redout Duynhoop geretireert, ende versocht datter eenige soldaten t' haerder bescherminge met geweer souden medegaen, tot 't welcke ordre gestelt wierd.

8 dito

is een van de outste jonge veulens gestorven, sonder te weten waervan.

9 dito

tegen den avond arriveerde hier ter rheede een Engels schipjen de Mayblom 29 January ouden stijl verleden van de cust van Coromandel omtrent Madaras van haer fortgen St. George t' seyl gegaen met custlinnen, salpeter ende weynich suycker, ophebbende 50 man, ende tenderende na Londen, wesende haren capiteyn Wilham Whit overleden ende den zoon, mede soo genaempt, in sijn plaets als opperhoofft met weynich ontsagh, ende hebben een langhe penible reyse van drie maenden gehadt, mitsgaders tusschen Cabo Anguilles, ende hier wel een maendt leggen swerven: dies seer benodicht was, niet alleen om ververssinge, maer oock om victualie ende veele scheepsgereetschappen daer dapper om solliciteerde, insonderheyt oock om bestiael; maer wierd op eygen behoeffticheyt g'excuseert ende toegestaen water te halen ende te mogen vissen langs de stranden, gelijck onse schepen.

10 dito

is 't Robbejachtjen na 't Robbeneylandt gesonden om 30 schapen voor de schepen.

11 dito

smorgens was 't Robbejachtjen weder ter rheede gecomen, niet hebbende vermits de N. weste winden (contrarie sijnde) 't Robbeneylandt cunnen beseylen. Gister den Engelsen capiteyn aen landt wesende, hadde seer gesolliciteert om verscheyde nodicheden, als spijckers, seylen, touwerck, provisien etc. ende voornamentlijck om koebeesten, seggende: indien men hem niet coste helpen, dat niet soude cunnen van hier vertrecken, als sijnde 't schip seyl ende treyl soodanich ontramponeert, mitsgaders ontbloot van victualien, dat hun niet dorsten weder iu zee begeven, ende alsoo haer tegemoet gevoert wierdt, dat hier van 't een ende 't ander, als water

voor haer te becomen was, begonde denselven als desperaet te seggen, dat dan in 't landt gaen moeste ende sien beesten van de inwoonders te crijgen met min off onmin, 't welck hem versocht wierd te willen nalaten, alsoo d'E. Compagnie hier possessie genomen hebbende, niet gedogen conde, dat ymandt hare jurisdictien souden usurpeeren etc, ende dat beter was sich tevreden te houden met sulcke accommodatie als hem na ons cleyn vermogen alhier coste gedaen worden, schijnende hem nochtans heel vreempt te duncken dat hij niet soude mogen vrij ende vranck in 't landt gaen, ende doen wat sij wilden. Waerop hem g'antwoordt wierd, dat sulcx ons eygen volcq niet toegelaten wierd, ende d'E. Compagnie hier sulcke swaere oncosten deed om daervan de dispositie aen haer selffs te houden, ende dat principaelijck maer om wat groente tot ververssinge van derselver schepen etc. daer hem heden wat van tot present ende coutoisie wierd aen boort geschickt, neffens een schaep om te verobligeeren, tot wel bestellingh van Compagnies brieven met denselven voornemens sijnde mede te gaen.

In presentie van de schippers der schepen Oyevaer ende Gecroonde Leeuw gehoordt de geduyrich aenhoudende ende lammenterende versoecken ende claghredenen van de opperhooffden des Engels schip de Mayblom (mede present) ende verthonende hunnen grooten noot, om victualie ende eenige scheepsbehoeffte etc. Van 't welcke niet cunnende worden gesecundeert consequentelijck souden moeten haer schip verlaten ende sien om 't leven te behouden hoe sij aen de cost quamen, behalven dat door 't overlijden van hare timmerluyden op zee door storm, vrij aen 't schip beschadicht wesende, niet souden derven daermede in zee gaen, indien men haer niet

coste met onse scheepstimmerluyden helpen ende soo voorts.

Allen 't welcke overwogen ende gesien dat het na de consientie qualijck verbij te wesen nochte christelijck soude sijn geconfedereerde vrunden van één geloove door honger ende ander gebreck wetens verlegen te laten ende vergaen, - Soo hebben vooreerst de gemelte schippers aengenomen aen voorsz. Engels schip eens een oculaire inspectie te neemen van des Engelsmans gelegentheyt, mitsgaders oock met eenen op te brengen om wat saecke denselven 't meeste benodicht ende met de minste schade off prejuditie onser heeren majores mede te secunderen soude mogen wesen. Waerop heden aen landt gecomen ende gerapporteert hebbende, het daer soo slegt bevonden sij, dat qualijck mogelijck schijnt ditto schip terecht sal cunnen comen, tensij deselve wat g'accommodeert worden, - Soo is goetgevonden, om haer oock hoe eer hoe liever van hier quijt te raecken, te secunderen uyt de voorgenoemde schepen met 2 vaten speck, 2 vaten vleys, 600 ℔ broot, 2 vaten erten off gordt, 1 ton teer, ½ vat peck, 30 ℔ kaersen, 400 stucx 2 ℔ ducykers, 100 vijff duymen, 300 enckelde middelnagels, 1 tros van 3 duym, 1 dito van 2 duym, 1 cabeltouw van 6 duym, 1 out seyl, 14 ℔ seylgaren ende 1 rol frans canefas tot reparatie van sijn seylen. Van welcke goederen den voorsz. Engelsman na behoorlijcken ontfangh sal passeren recepisse obligatoir: omme behouden overcomende daervoor te betalen, soo veele onse heeren meesters in 't Vaderlandt sullen verstaen te behooren.

15 ditto

is den Commandeur voorsz. weder uytgegaen, affmetende der vrije luyden ende Compagnies omgeploegde landerijen, die bevond claer te wesen omtrent 20 mergen te samen, sijnde stijff sooveel alsser

saet taruw van Caeps gewas op solder is, 't welck in 4 partije sal gedeelt worden, namentlijck ¾ voor de drie geselschappen vrije luyden ende ¼ voor d'E. Compagnie omme ten aldereersten in d' aerde te brengen, alsoo 't hoogh tijt wordt. Heden is een bandyt genaempt Jan Leendertsz. van d' Oude Weteringh door sieckte overleden. Ende sijn op den avondt d' opperhooffden van den Oyevaer affscheyt gegeven, om metten eersten goeden wint die Godt verlenen sal, t' seyl te gaen na Batavia, mitsgaders g'intregeert de brieven ende pampieren gedirigeert aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende d'E.E. heeren raden van India.

16 dito

heel mooy weer met stilte waerdoor den Oyevaer niet coste t' seyl raken.

17 dito

was 't Robbejachtjen al voordaegh mede hier ter rheede geretourneert met 30 schoone vette schapen van 't Robbeneylandt, ende tijdinge datter sedert de laetste mael weder 15 stucx aengeteelt waren, sulcx 't getal noch bleeff 320 stucx, ende indien bij de conijnen eenige rammelaers waren, souden lustich aenteelen, alsoo veel gaten maken.

18 dito

noch al N. weste wint tot belet van den Oyevaers vertreck, ende is heden d' eerste taruw voor d' E. Compagnie beneden 't bos gesayt.

1e Pincsterdagh den 20 dito

quam des middaghs den capiteyn van 't Engels schip de Mayblom ons aenseggen dat voornemens was met d' eerste goede wint t' seyl te gaen om sijn reyse na Londen te vervorderen, des hem overgegeven sijn de brieven ende pampieren gedirigeert aen d' Ed. heeren Bewinthebberen, daerinne oock gesloten de brieven etc. van d' E. heer Commissaris van Goens aen deselve haer Ed. vermits nu aen de compste van de 2e retourvlote, alsoo 't heel laet wordt, al t' eenemael despereren.

22 dito

beter weer ende 's namiddaghs 't luchjen uytten Z.Z. oosten, waermede de fluyt Oyevaer ten fine voorsz. t' seyl gingh.

Heden is den Commandeur uytgeweest, bij 't corenlandt toesicht nemende ende ordre stellende op het sayen van den taruw, daervan goet deel soo bij d' E. Compagnie als oock bij de vrije luyden is in d' aerde gebracht; d' Almogende verleene daerover een goeden wasdom.

Omtrent midnacht is den sieckentrooster Pieter van der Staels vrouw van een jonge dochter in de craem gecomen.

23 dito

is 't voorsz. Engels schip de Mayblom t' seyl gegaen, ende oock affscheyt gegeven d' opperhooffden van 't schip de Gecroonde Leeuw, om ten aldereersten hun reyse mede na Batavia te vervolgen, overgegeven sijnde de brieven ende pampieren gedirigeert aen haer Ed. tot Batavia. Omtrent midnacht compt den schipper van 't Robbejachtjen aen landt tijdingh brengen, dat 't schip H. Louyse (daerop d' E. Volquerius Westerwolt als admirael) voor de bay was, wesende den 4 February passado met de schepen Arnhem, Honingen ende Avonstar van Batavia vertrocken; doch d'Avonstar was door lecte in de straet Sunda weder terugh na Batavia gekeert, ende de resterende schepen den 22 February buyten genoemde enckte wesende, van den andren geraect, mitsgaders dit gemelte schip Louyse den 27 April verleden omtrent punte premiro dese cust aen boort gecregen van waer tot hier met veel hard weer langh getalmt ende opgecomen waren, van verre gesien doch niet gesproocken hebbende 't schip Arnhem op den 8 deser, neffens oock een Engelsman, invougen te hopen sij, dat de resterende 2 schepen met dit mooye weer haest mede opdonderen sullen, dat Godt geve. Ende alsoo vermits de weynige

wint te hope sij dat den Engelsman, op gisteravondt vertrocken, noch onder 't Robbeneylandt sal ten ancker leggen, soo is terstondt een Biscayse sloep ende oock het Robbejachjen derwaerts hem naegesonden, om te sien off den Engelsman noch ingehaelt coste worden, met last om den capiteyn te versoecken (mits de compste van Compagnies retourschepen), dat hij de medegegeven brieven doch wilde weder overgegeven, omme die met Compagnies eygens schepen nu te laten bestellen.

24 dito

d' E. Westerwolt met sijn schuytjen aen landt gecomen wesende, ende voorstellende vermits hunne lange reyse van Batavia tot hier hare provisie sulcx vermindert ende schaers geworden was, dat nootsaeckelijck wat diende gesecundeert, omme haere vorder te doen reyse na 't Patria te mogen vervolgen. Soo is bij den Raedt, versterckt met sijn E. ende d' opperhooffden van 't schip de Gecroonde Leeuw, goetgevonden denselven uyt dito Leeuw in hare nessessiteyt te accommoderen met 5 vaten vleys, 1 half aem ende 1 vat speck. Waermede meendt dat het sal cunnen strecken ende de reyse uytharden. Sijn E. intregeerde ons oock een missive van d'E. heeren Generael ende Raden van India, gedateert ultimo January 1657.

Halff voormiddagh quam onse Biscayse sloep wederom met raport, dat den Engelsman gisteravondt al bij tijts uyt 't gesicht geraeckt was met een fray Z.Z. oostcoeltjen beneden 't Robbeneylandt gewayt hebbende, sulcx de brieven met hem voort moeten, ende niet wederom gecregen cunnen worden. Ende quam voorhaelde schip Louyse tegen den middagh wel ter rheede, daer ten eersten ververssinge uyt Compagnies thuynen in overvloet na boort gesonden wierd.

26 dito

vuyl regenachtich weer ende wint N.W.,

waerdoor de Gecroonde Leeuw (23 deser al affscheyt gegeven) noch niet coste vertrecken.

29 dito

mooy weer, ende snamiddaghs tluchjen van den Z.Z. oosten, waermede 't schip de Gecroonde Leeuw, ten eynde voormelt, onder seyl gingh ende tegen den avondt fray buyten geraeckte; d'Almogende verleene 't selve een geluckige behouden reyse. Soo is oock mede vertrocken 't Robbejachtjen met eenige banditen etc. na 't Robbeneylant ende ordre omme aldaer de steenhouwerije in treyn te brengen van seer fraye witte steen, aldaer gevonden ende gansch bequaem offt sacht wesende te houwen, in plaetse van de steenbackerije, vermits daertoe te veel hout moet wesen, dat hier te verde ende moeyelijck om halen, ende soo gemeent wordt op 't Robbeneylandt alsoo veel steen, met emmers soo weynich moeyten sal cunnen gereet gemaeckt ende gehouwen worden als voor Compagnies gebouwen nodich sijn, des bij de drie gegagieerde noch drie bandyten slaven ende slavinnen sijn gestelt, namentlijck 1 als gesachhebber, 1 tot oppas van de schapen ende 4 tot de steenhouwerije, wesende te samen 6 personen, om te proberen wat daermede sal cunnen uytgerecht worden.

30 ende 31 dito

is den Commandeur met d'E. Westerwolt gegaen na 't corenlandt, stijff 2 uyren gaens van 't fort, ende aldaer affgemeten 't besayde landt van de Compagnie ende vrije luyden; heefft bevonden stijff 20 mergen besayt te sijn met taruw, namentlijck 14 van de vrije luyden ende 6 mergen bij d'E. Compagnie Caeps eygen saet: wasser meer taruw, soude meer cunnen gesayt worden, alsoo 't ploegen noch eerst begint, ende veel landt van dese regentijt staet gebroocken ende voort besayt te worden met haver, garst, erten, boonen, lijn- ende hennipplant etc., waerover d'Almogende een gesegende wasdom geliefft te geven, amen!

Heden is 't Robbejacht weder van 't eylandt gekeert met tijdinge dat de steenhouwerije in treyn gebracht wierd ende noch 130 stux schapen op dito eylandt welvarende waren.

Juny anno 1657.

Ady primo ditto

is achter den Leeuwenbergh wat landt omgeploegt, daer den 2 dito, regenachtich weer ende wint westelijck sijnde, tot preuve op gesayt is: wat taruw, garst, haver, rogh, bonen, graeuw, wit ende groen erten, hennip ende lijnsaet, mily ende witte zeeuse boontjes, mitsgaders oock wat pady offte rijs in natte grondt. Verleden nacht is een matroos genaemt Juriaen Willemss. van Amsterdam overleden, sijnde sieck hier verbleven van 't schip de Gecroonde Leeuw.

Tegen den avondt heefft d' E. Westerwolt (siende sijn ander onderhorige 2 schepen Arnhem ende Honingen tot verwonderinge niet te voorschijn comen) affscheyt genomen, omme metten eersten goeden wint, die Godt verleenen sal, te verseylen na St. Helena, omme deselve aldaer tot 4 July aenstaende noch in te wachten, ende alsdan sijn reyse vorders na 't Vaderlandt te vervolgen. Sijn hem derhalven g'intregeert de brieven ende pampieren als oock tweede stel van d'E. heer van Goens gedirigeert aen de heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van de 17^{e} ende camers respective.

Sondagh den 3 dito

smorgens vuyl regenachtich weer ende wint westelijck, waerdoor d'E. Westerwolt noch niet coste vertrecken ende dierhalven gelijck als gister den ganschen dagh met boot ende schuyt noch besich bleeff cool ende wortelen etc. in overvloet tot ververssinge van de reys aen boort te halen.

6 dito

wint alsvoren met dichte motregen tot belet van 't schip Louyses vertreck na 't Patria.

Eenige vrije luyden, namentlijck drie persoonen van Steven ende Harmans compagnien, hadden buyten ons weten 3 nachten uyt ende omtrent 15 uyren gaens meest suyden te landewaerts in geweest ende aldaer ontmoet eenige inwoonders, sterck ongevaer, in 2 negerijen off legers, 5 a 600 zielen met vrouw ende kinders mede, eenichsints van Caepmans g'allieerde offte altoos geveynsde vrunden, doch van deselve onderscheyden wesende omtrent een seer schoone reviere, aen wedersijden met bitter amandelboomen (hier veel sijnde) bewassen, ende dat in soo schonen vlacken vetten lantdouwe, datter, nae voorsz. luyden haer seggen, dese Caepse valeyen niet bij in comparatie comen, wesende van de gemelte inwoonders extraordinaire minnelijck bejegent, als halende voor d' onse soodra sij daer quamen datelijck groote partije hout tot een borstweer rontsom deselve voor 't wilt gedierte na hun maniere, ende een huys van matten datelijck opslaende, ende overvloet van branthout bijbrengende, mitsgaders van deselve handelende 2 jonge osjes ende 3 schapen; doch scheenen niet genegen te sijn meer te verreuylen, maer affirmeerden dat de rechte Saldanhars omtrent 10 a 12 dagen reysens verder lagen, welcke tegen de drooge tijt stonden hier te comen ende bestiael genoech verhandelen souden, moetende sijluyden van 't hare (na hun seggen) leven etc., ende noemende dese gemelte plaetse, als sijnde seer vette weyden, haer Hollandt offte Vaderlandt om d' onse te beter te verstaen te geven de volheyt van spijse offte treffelijcke weyden voor haer bestiael, daer gelegen. Hadden wij per Venenburch nu esels gecregen, souden met de naeste drooge tijt wat verder mogen 't landt in reysen om te ondersoecken watter noch mochte op gevonden worden.

7 dito.

Verleden nacht is een van de verbleven

siecken uyt de fluyt Venenburch in 't sieckenhuys overleden, genaemt Gerrit Juriaensz. van Dorum, uytgevaren voor bosschieter, daer wij een goet ploeger aen missen. Ende desen voormiddagh noch eenen Mijndert Rommersz. adelborst uyt de Gecroonde Leeuw, hier sieck verbleven. Tegen den avondt 't luchjen wat zuydelijck ende is 't retourschip H. Louyse daermede ten eynde voorsz. vertrocken. Ende 't Robbejachtjen oock gesonden na 't Robbeneylandt met eenige thuynsaden, pattattissen ende meredick om noch te laten proberen off deselvige in de sandige gronden aldaer niet sullen willen wassen etc.

Sondagh den 10 dito

(den eersten Sondagh na 't vertreck van de laeste retourschepen sijnde) een vrolijcken dagh gegeven om hare Caepse kermis na 't jaerlijcx gebruyck te houden etc.

den 11 dito

is 't Robbejachjen weder ter rheede geretourneert, met eenige gehouwen steen tot monster, ende tijdinge dat reede wel soo veel in voorraet lagh als 't jachjen cunnen laden, maer dat deselve steen wel een halff uyr gaens ver te dragen was, om in 't santbaytjen ende vandaer met bootjen aen boort te brengen: sulcx daertoe veel volcx soude vereysschen. Is derhalven 't voornemen soo haest 't metselwerck aen de rosmeulen gedaen sal sijn, eens een nader proeff te laten nemen van de steen, hier in de duynen leggende, om te sien waer die proffijttelijcxst sal te houwen ende aen te brengen wesen. Smiddaegs wierd tijdinge gebracht van de uytkijckers datter een schip onder de wal was; ondertusschen de wint van den Z.Z. oosten al wat hard opsteeckende, quam 't selve voor de bay ende sagen, dat het een Engels schip was.

12 dito

fray lieffelijck stil weer sijnde, cost dito Engels schip niet ter rheede comen, maer was den

13

smorgen wel g'arriveert, ende den schipper aen

landt comende rapporteerden, dat haren capiteyn noch aen boort ende genaemt was Wilhem Hard-graeff ende 't schip Wilcom, ophebbende 55 eters, met wat salpeter, weynich peper ende Suratje lijwaten, hebbende nergens aengeweest, dierhalven benodicht ende versoeckende was om water ende weynich ververssinge, welck een hem toegestaen ende wegen 't ander tot de vrije luyden gerenvoieert, mitsgaders wijders beleeffdelijck bejegent ende tegen den middagh bij den Commandeur ter maeltijt genodicht wierd. Verhalende wijders, dat den 6/16 May verleden op dese custe omtrent 100 mijlen ontmoet een Rotterdams schip, dat geweest sal sijn 't slot van Honingen, daer ten eersten weder affgeraect, vermits soo wel niet als dese vrunden beseylt was, doch waren den 13/3 dito daeraen weder ontmoet een Amsterdams schip, 't welcke al sijn rhaes gebroocken ende gelapt hadde, hoedanige tijdinge ons d'E. Westerwolt per Louyse gepasseert van Arnhem gebracht hadde, welck schip het derhalven oock wesen sal, alsoo haer gesproocken, ende van deselve verstaen hadden, dat van Batavia gecomen ende over de Caep na Amsterdam gedestineert waren, maer vermits door veele stormen hun seer schadeloos ende soo leck bevonden, dat se 't qualijck langer conde gaende houden, waren genootsaeckt op te douwen ende na Mauritius terug te lopen, gelijck in haer gesicht voor de wint afflensende ende ontmoetende oock deden ende derwaerts heen liepen: willen hopen 't slot van Honingen ten minsten noch aencomen offte verbij na St. Helena geraeckt, mitsgaders Arnhem mede noch behouden gebleven wesen sal, dat d'Almogende geve. De gemelte vrunden wisten te seggen datter 5 schepen van Goa en een van Parsia in Suratte aengecomen waren neffens een galjot Nachtglas, dat weder na Batavia vertrocken

ende in Persia aengecomen was, nadat den 18 July anno passado van hier na Batavia versonden is geweest over Madagascar ende Mauritius om na de Tulp te vernemen, vanwaer sij de reyse tot Batavia niet hadden cunnen crijgen, ende alsoo voor wint aff na Parsia gelopen waren ende datter noch 12 voor de bhare van Goa waren blijven leggen. Item oock dat Colombo bij d'E. Compagnie verovert was etc.

14 dito

sijn d' Engelse den Commandeur, op 't middachmael genodicht sijnde, wesen besoecken, waeruyt al 't vorige nochmael verstonden, alsoock dat het met de Portugesen in India overal heel slecht gelegen was etc.

15 dito

smorgens mistich weer ende wint N.W. sijnde, heefft den Commandeur een schaep ende weynich thuynvruchten tot vereeringe aen den Engelsen Capiteyn na boort gesonden om haer te verobligeren de wel bestellinge van onse brieven met deselve te addresseren aen onse heeren meesters in 't Vaderlandt.

16 dito

is den Commandeur eens na 't corenlandt gegaen, daer noch al wacker aen geploeght ende gesayt wierd etc.

Sondagh den 17 dito

snachts omtrent 11 uyren is de huysvrouw van den Commandeur Riebeecq in de craem gecomen van een jonge dochter.

19, 20, 21, 22 ende 23 dito

niet sonders voorgevallen als dat dagelijcx wacker aengeploegt ende nodigen arbeyt aen alles wel gaende gehouden wordt. Verleden nacht is een bosschieter genaemt Pieter Cornelisz. Focq van de Gecroonde Leeuw, sieck aen landt gecomen, overleden.

den 25 dito

hebben d' Engelse haer affscheyt wesen nemen om met den eersten na Londen te vertrecken: des hem overgegeven is de brieven ende pampieren gedirigeert aen d'Ed. heeren Bewinthebben ter ver-

gaderinge van de 17e voor de camers Amsterdam ende Zeelandt.

28 dito

nat weer en de wint felder als de vorige dagen, waerdoor de rivieren aen alle canten soo overvloeyden, dat 't landt overal onder liep ende al der vrije luyden besayde landerijen blanck stonden, mitsgaders schier een formele inundatie scheen, waerdoor te vresen is, deselve groote schade sullen lijden, sijnde oock hier achter 't fort Compagnies nieuwen thuyn, groot stijff 4 mergen landts, dit saysoen gemaeckt ende besayt met geele wortelen, meest al te malen ondergevloeyt ende door 't overlopen van de revieren weghgespoelt, sulcx daeraen veel verloren moeyten voor dit jaer gedaen is; edoch sal tegen 't aenstaende wel te helpen wesen met 't leggen van eenige dijcken, ende wijder sloten daer rontsom te graven etc. Maer Compagnies besaeyde ende omgeploegde corenlandt (omtrent 20 mergen groot) was tot noch toe redelijck droogh ende sonder schade gebleven, vermits eenige greppen daerdoor gegraven waren, bij dewelcke het na de leegte in de revieren bequame affwateringe heefft. Indien de vrije luyden na onse waerschouwinge ende informatien mede soo gedaen hadden, souden sulcke noot nochte schade van 't water op haer corenlandt niet geleden hebben.

De houtwagens costen heden mede niet thuyscomen, alsoo 't wagenpadt op veel plaetsen 2, 3 à 4 voeten diep ondergevloeyt lagh ende dierhalven d' ossen tot den buyck toe daerdeur souden moeten, welcke daeromme bij 't corenlandt onder een schuyr aldaer opgeslagen verbleven waren tot beter weder.

29 dito

even lelijck nat ende stormigh weer van den N. westen; echter is den Commandeur Riebeecq smorgen vroegh uytgegaen, omme te sien, hoe 't overal op de landerijen met desen swaren regen stonde ende

met eenen te sien, wat middel te ramen soude mogen wesen 't water te losen etc. Alle 't welcke dan besichticht ende bevonden hebbende, veele van der vrije luyden landen heel nat te leggen, heefft deselve met goeden raedt g'adsisteert, omme (gelijck den sargeant dese weeck op Compagnies boulanden met goede naersticheyt had gedaen) alles met greppen na de leegstes aff te leyden ende vorders langs de bovencanten met sloten te versien ende wes meer nodigh vereysten.

Wijders omtrent 2 uyren in 't landt gegaen ende gespeculeert hebbende op de vlacte, daerbij d'E. heer van Goens affgesien was, te leggen het trenchemendt met de geprojecteerde redouten ende ravelijnen etc. tot stuttinge van de Hottentoos, is bevonden overal soo vehemente harde stroomen door de affwateringe van 't geberchte over de vlacte te loopen, dat niet alleen voorhaelde trenchement, maer oock alle de redouten ondervloeyen ende weghspoelen soude, alsoo de gansche vlacte op veele plaetsen lagh alsoff 't heele meeren waeren, sulcx dat werck wel verloren costen soude mogen vallen ende dierhalven best sal blijven gestaeckt.

Ultimo dito

noch al even nat ende stormigh weer alsvooren, waerdoor 't landt machtich vol water liep, des wij (den Engelsman niet cunnende noch vertrecken) dese bovenstaende bevindinge onse heeren meesters met een cleyn letterken hebben aengecundicht tot waerschouwinge om niet al te licht tot aengetogen costelijck project te resolveren etc.

July anno 1657.

Sondagh den eersten dito

smorgens noch al regenachtich weer is verhaelde schrijven (heden gedateert) na den Engelsman gesonden met versoeck hetselve

ende oock onse vorige ter handt gestelde brieven aen onse heeren meesters wel te willen laten bestellen etc.

2 dito

smorgen vuyl cout regenigh weer ende wint alsvooren, doch niet soo hard ende snamiddaghs 't luchjen comende van den Z.Z. oosten is 't meergenoemt Engels schip de Welcom daermede t' seyl gegaen neffens eenige brieven ende pampieren van ons gedirigeert aen d'Ed. heeren bewinthebberen ter camers Amsterdam ende Zeelandt als vooren aengeroert.

den 4 dito.

Heden vernomen ende evident gebleecken sijnde dat de persoonen Hans Debout, Carel Broers ende Jan Claesz. van Wesselenboere, wagenvoerders door achteloosheyt hebben verwaerloost offte verlooren ende laten verdrencken drie van Compagnies treckossen tot groote verlegentheyt ende schade in verscheyden saecken, soo is verstaen ende goetgevonden, omme haer te beter te doen oppassen, ende oock tot exempel van andre, voor deselve op reecqueninge te laten belasten 50 gulden yder os, hoewel se d'E. Compagnie wel 3 mael soo veel waerdich sijn in den arbeyt, ende dierhalven haer te doen een dreygement van na desen soo goetcoop daer niet aff te maken, maer dat voor elck beest, in 't aenstaende comende te verliesen, ten minsten sullen te betalen hebben hondert gulden.

5, 6 ende 7 dito

sijn heden weder een deel volcx na 't bos gesonden om noch al meer balcken voor 't hoofft uyt te halen. Item oock een licht ploegjen in ordre gestelt om eenich landt in de thuynen mede om te ploegen, dewijl 't door de gestelde 20 mannen niet al met spitten can gaende gehouden worden, maer veel weder soude moeten leggen verwilderen. Ende blijfft de ploegh omtrent 2 uyren gaens van 't fort oock noch al gestadich aen de gangh, beneffens eenige luyden, die de ruyge crekelboomen ende wortels

uytroyen etc. om claer baen voor de ploegh op voorraet maecken te hebben, sijnde oock dese ende verleden weeck goede partije garst ende bonen op dito landt voor d'E. Compagnie gesayt, boven dat de vrije luyden mede redelijck aen maken ende sayen.

9 dito

is den Commandeur uytgegaen om te speculeeren wat landt omtrent Compagnies omgeploegde ende al besayde ackers, 24 a 25 mergen groot, noch bequaem te maken wesen sal om daer al vorders aen te bouwen. Sulcx dan, over de drooge bosrevier gecomen sijnde, heefft aldaer noch affgesien ongeveer soo veel als rede aen dese sijde van dito revier is omgearbeyt en bijna al besayt.

Soo heefft oock op 't versoeck der vrije luyden van Stevens compagnie gestelt op 't graven van een sloot langhs ende om haer landt, om 't selve (in de regentijt onder waters leggende) daerdoor droogh te mogen houden, waertoe sijluyden te swack waren, ende daeromme nootsaeckelijck wat moesten geholpen worden, cunnende anders Compagnies wagens met haer vrachten hout mede qualijck daer passeren, vermits door de natticheyt al te diep insacken. Ende heefft mede aengewesen ende gelast dagelijcx seecker soort van jonge boomen uyt 't bos te brengen, om buyten rondtsom Compagnies thuynen hier in de Taeffelvaley te planten, waertoe de rabatten om deselve claer ende schoon gemaeckt werden om beschut te maken voor de harde valwinden, alhier subject etc. Met eenen mede wat speculatie genomen hebbende op de eene offte principaelste geprojecteerde redout tot beschermínge van de landerijen ende weyden op de bequaemste plaetse te begrijpen, waertoe omtrent ten midden tusschen de vrije luyden woningen van Jan Reyniersz. ende Stevens compagnie een seer goede gelegentheyt op een fraye hooghte uytgevonden heefft

welcke 't gesichte can hebben over Compagnies bogaerd ende al de landerijen van de jegenwoordige vrije geworden luyden, behalven dat bij dese situatie in plaetse na de voor desen gemaeckten overslagh van noch 4 niet meer als 2 wachthuysjens sullen behoeven geset, namentlijck een over de soute revier, daer de redout Duynhoop ende 't fort 't gesicht op hebben, ende 't uytterste offte verdste boven Harmans compagnies woninge off landt onder werckers oogh noch wel 4 à 500 mergen landt can beslagen worden, sijnde te samen omtrent 2 ½ uyr gaens van 't fort, recht beneden 't bos daer d'E. Compagnie ende de vrije luyden al haer timmerhoudt vandaen halen, sullende dan van den andren leggen, te weten Duynhoop aen dese candt de soute revier van 't fort omtrent ½ uyr, ende 't eerste wachthuysjen van Duynhoop ½ uyr de principaelste redout hiervoren affgespeculeert, stijff soo veer ende 't laeste wachthuysjen boven Harmans compagnie wel omtrent een uyr gaens, waermede dan wel soo veel landt ende weyden can bewaert worden, als vooreerst nodigh ende niet alleen beslagen is, maer oock noch al veel meer sal cunnen beslagen werden.

10 dito

is den sargeant met eenige gravers heengesonden om tot der vrije luyden hulp de gister affgesteecken sloot langhs ende om haer landt te graven, opdat 't saet op haer landerijen niet mochte verdrencken, maer 't water bequaemelijck affgeleyt worden. Soo is oock den lantmeter ende schipper van 't Robbejachjen (neffens 2 soldaten tot haer geleyde) uitgesonden om de streckingen ende distantien van hier langs de zeecandt tot in 't houtbaytjen, nochmael partinent aff te meten ende peylen, om emmers alles ter degen in een caerte sonder fauten (mogelijck sijnde) te brengen etc.

12 dito

redelijck goet weer ende wint alsvooren, is den Commandeur weder uytgeweest, onder andren Compagnies bogaerdt mede ordonnerende met een goede sloot te omgraven om de beesten te beter daer uyt te houden, vermits de schuttingh van palen, om deselve gemaeckt, somtijts van 't bestiael aen stuck gelopen worden. Waeromtrent de lantmeters ontmoeten, welcke vermits 't regenachtich weer op gister alles noch niet volbracht hadden, dat anders wel souden hebben gedaen, des daeromme noch meermalen sullen moeten uytgaen. Savonts wierd een schip beneden 't Robbeneylandt gesien, 't welck den

13

smorgens aen d' oversijde van de bay g'anckert leggende, met een N.oostcoeltjen voor den middagh fray ter rheede quam, sijnde 't jacht Maria, den 10 April verleden uyt Vlie geseylt, voor de camer Amsterdam in compagnie van 't jacht Hasselt, daer met een storm in de Spaense zee affgeraeckt is, vorders nergens aengeweest, ophebbende 38 gesonde coppen sonder eenige dooden, den schipper genaemt Claes Fransz. Bordingh, ende beyde dese jachten bij d'Ed. heeren Bewinthebberen gedestineert tot den handel van hier op de custen van Guinea ende Angola. Is derhalven bij den Raedt goetgevonden 't selve van sijn inhebbend goedt voor de Caep te ontlossen, alsmede aen boort claer ende voor de handt te doen houden de goederen voor India, daerin geladen, omme in 't eerste aencomend schip over te laten schepen ende voorts na Batavia te senden, als breder bij resolutie daerover heden genomen.

14 dito

smorgens vuyl regenachtich weer en wint N.west, doch hep tegen den namiddagh wat zuyelijck, waeromme 't Robbejachtjen gesonden is na 't Robbeneylandt, met provisie voor 't volcq aldaer.

17 dito.

Den Commandeur nu ende dan veelmalen

uytgeweest, mitsgaders wel ter degen affgespeculeert ende omtrent 5/4 uyrs gaens van 't fort achter den Taeffelbergh op een hogen heuvel in de vlacte tusschen Steven ende Jan Reyniersz. woninge offte bouwerijen uytgesien hebbende een seer bequaeme ende gelegene plaetse omme tot bevrijdinge van Compagnies geplante bogaert, alsoock derselver ende vrije luyden geboude ende al besayde landerijen etc. te stellen de principaelste ende sterckste redout, omme onder beschut van dien oock Compagnies bestiael seer nootsaeckelijck te weyden ende bewaren, - Soo is bij den Raedt van alles ter degen mede oculaire inspectie genomen hebbende, aenwijsinge ende verthoninge gedaen, sijnde dito plaetse ten eynde voorsz. voor de bequaemste ende best gelegen mede g'oordeelt, ende dierhalven goetgevonden deselve plaetse daertoe vast te stellen, mitsgaders ten aensien 't metselwerck aen de rosmeulen gedaen is, met den aldereersten aen 't opmaecken van dito redout te vallen, omme voor de compste van de Saldanhars ende andre natien diep uyt 't landt (gerucht wordende tegen de drooge tijt aff te comen) noch vaerdich ende in volcomen deffentie te hebben, mitsgaders die te nemen op cleyn royael off 16 voeten viercant, met 2 verdiepingen, boven pladt ende met een oversteeckende borst-weer om bequamelijck 2 stuckjes op te cunnen stellen totte meerder ontsagh voor dese lants natie, welcke anders met hun bestiael over al de besayde landerijen mochten lopen, dat hierdoor fray sal cunnen voorgecomen worden, alsoo de gemelte redout 't oogh heefft van de strandt der Taeffelbaey aff over de beslagen landerijen ende Compagnies boogaerd tot heel aen den bosheuvel toe, welcke rijckelijck in 't midden op den hals tusschen beyde de bayen is leggende, behalven Compagnies besayde landerijen,

die wat in een dal achter een ander heuvel beneden 't bos tegenover Harmans bouwerij gelegen sijn, ende daeromme van dese redout maer ten deele can beschout worden; doch is met een cleyn wachthuysien mede wel te bewaren, 't welck in 't oogh van dese gemelte redout leggen ende voorts onder sijn gesicht mede hebben can al de gansche rest van de landerijen in ende tusschen alle valeyen gelegen tot aen den bosheuvel voorsz. incluys; doch wordt oock 't ander wachthuysjen (op de soute revier daer 't fort ende de redout Duynhoop op sien can) ende dito wachthuysjen dan vorders (op de meergenoemde redout, ende die weder op 't eerstgenoemde wachthuysjen) noch niet heel nodigh geacht te maken, maer na voltreckinge van de in desen gementioneerde redout eerst in 't fort te begrijpen de geprojecteerde ende bij d'E. heer van Goens voor goet gekeurde packhuysen aen de noch onbemetselde sijgordijnen seer nootsaeckelijck, om beneden slaven ende op de solders het coren te bergen, dat, met Godt de voorste, dit saysoen staet gewonnen te worden, waertoe wij meenen onse jegenwoordige gelegentheden al wat te cleyn sullen vallen. Wijders gedacht op den naem van voorsz. redout, is deselve ten aensien van de cituatie goetgevonden te noemen Koorn-hoop. Vorders gesien dat sommige van de vrije luyden nietjegenstaende onse doorgaens doende minnelijcke waerschouwingen etc. nochtans al even stout ende moetwilligh haer voet- ende wagenpaeden nemen door ende over Compagnies besayde landerijen, schoon haer andre bequaeme wegen ter sijden beneden ende boven heen genoech sijn ende dagelijcx noch al worden aengewesen, - Soo is omme alle schaden op Compagnies landerijen voor te comen ende andre pregnantien meer verstaen daerop te stellen dese navolgende penen namentlijck: dat niemandt soo

wel vrije luyden als Compagnies dienaren sullen vermogen over Compagnies noch der vrije luyden beploegde, besayde offte geboude landerijen te voet nochte te paerde offte wagens mogen gaen offte rijden, op de verbeurte van 5 realen d' eerste ende 10 realen de 2^{e} mael, boven de vergoedinge der schade aen ende op Compagnies offte eenige luyden haere landerijen gedaen.

Ende sal niemandt oock eenige vruchtbomen verderven, op verbeurte van lijff ende goet.

Gelijck oock die bevonden wort eenich gewas op 't velt staende gesneden, vertreden offte andersints beschadicht te hebben, voor den tijt van 12 maenden aen de gemeene wercken te arbeyden sal gebannen worden.

Soo wordt oock om voor te comen 't breecken van heyningen, paggers offte schuttingen, ydereen gewaerschout, wel toe te sien ende sorge te dragen hare beesten ende treckossen wel te bewaren, dat deselve genige van de voorsz. heyningen, paggers offte schuttingen comen te breecken, voornamentlijck van Compagnies thuynen offte bogaerd, nochte oock over de geploegde landerijen te loopen, op verbeurte van soodanich beest als daerop gevonden ende eenige schade aengedaen sal hebben.

Sullen derhalven degene die beesten ende vee houden, schuldigh sijn sorge te dragen, dat deselve in het uyt- ende indrijven geen schade doen, op verbeurte van realen van 8 ende vergoedinge der schade.

Ende opdat dese ordre ende andre g'emaneerde placcaten doch te beter souden mogen worden gemainteneert, is goetgevonden den bij d'E. heer van Goens gesteld ende beëdichden secretaris deses Raedts, Abraham Gabbema, bij desen approbatie ende nader goetvinden onser heeren meesters te substitueren tot

fiscus ende lantschout provisioneel, ende hem te laten genieten d' emolumenten, waerup daertoe staende, om te beter op alles te mogen toesien.

19

smorgens was 't Robbejachtjen weder van 't Robbeneylandt geretourneert met tijdinge dat de steenhouwerije sigh sleght liet aensien, maer de schapen al tot 350 aengeteelt waren, mitsgaders de mieredick ende andre saden redelijck vooetquamen volgens d'inhoude des onderstaenden brieff geschreven, luydende als te weten:

Aen den Commandeur Jan van Riebeeck.

De oorsaeck offte redenen, waerom wij op den 13 savonts vuyrden[1)], was, als dat de steenhouwerij hier niet veel en beschiet, doordien dat de overhangende clippen affgebroocken sijn, ende hoe dat dieper in comen, de clipstucken door haer handicheyt geen steen en can affgefatsoeneert werden, alsoo deselve onder de handen in 't maecken vermorselen, oock als 't des nachts maer regent laet staen daeghs, cunnen dan niet verwerckt worden; mede die hier gemaeckt is, smelt door den regen wegh tot sandt als 't is, ende die se maecken en blijven van de thien geen vier heel, soodat 's weecks boven 100 stux niet can gemaeckt werden, ende moeten dan noch den regen ende t' avondt off morgen 't dragen uytstaen. Soo is ons mede van node tot de steenhouwerije vier ijser wiggen, sijnde 1½ voet lanck met twee moockers, alsoo met de coevoet niet meer cunnen breecken als maer schervelinghs onbequaem om steen aff te maecken, oock drie ander stercke persoonen (als de steen-

1) Antwoord op de vraag desbetreffende gedaan bij een schrijven, dat wegens geene verdere beteekenis niet is opgenomen.

houwerij voortganck sal nemen), die der haer wat op verstaen, voor dese alhier Louwerens Albertsz. met Jasper Jansz. Duyff, die den meesten tijt sieck sijn, de een met de berberij[1] en d' ander met de Seylonse sieckte ende gans geen crachten en hebben om een steen te versetten, ende Eva, die niets ter werelt doen en wilt, dan loopt over 't eylandt ende jaegt de schapen van haer lammeren, die wel een van doen heefft die op haer past, ende naer wijsen, beduyden offte slagen niet wil hooren ende niet verstaen can, soodat hier met dat volck en werck geen eere sal te behalen wesen. Hope met Godt een beter. Oock soo hebben hier in 't N.W.eynde van 't eylandt een thuyn begrepen, lanck 100, breet 60 voet gegraven, met een gracht, overal meest diep drie voet: connen in de natte tijt niet dieper comen, waerin al ons saet door UE. aen ons passado gesonden ende comt alles op, behalven pattattissen; doch de mieredick-wortelen crijgen fraye spruyten, oock 't ander saet comt alles op, (verhopen met Godt dat alles sal gedijen), insonderheyt de raepen, die haer noch best laten aensien; doch den tijt sal den besten leermeester worden. Hadden wij meer saedt gehadt, souden meer gesayt hebben: light dat den tijt wel verloopen is, alsoo de drooge tijt aencompt; doch wij weten 't niet.

Wat aengaet de aenteelt van de schapen, is sedert verleden maendt 20 stucx, soo dat jegenwoordigh is 350 in alles suyver, ende sijn in dese maendt al meest halff slagh gecomen, en dat oyen; hier sijn oock 7 a 8 oude oyen, die gelamt hebben; doch deselve al doot, soodat se wel van hier dienen eer dat weer met jongen worden en connen dan niet weghgestuyrt worden.

Op den 12 van dese maendt comende in de N.hoeck

1) Beri-beri.

vonden aldaer een graeuw conijn doot, soodat hier noch maer drie stucx te weten een wit, graeuw ende een swart; sijn geweldich speuls, 't is jammer datter geen manneken bij en is, 't landt souden hier in corten staen vol te worden; de dassenaenteelt cunnen niet bemercken.

Wij senden UE. bij desen 7 staerten, staet weynich meer te comen, doordien al halff slach voortgebracht werdt, dat hier schoone beesten worden, oock connen met dese luyden niet een staert affsnijden offte lubben, hiermede etc. Ter sijde stondt: op 't Robbeneylandt desen 16 July anno 1657; onderstont: UE. onderdanige ende dienstschuldigen dienaer; was geteekent Jan Woutersz.

Bij bovenstaende missive (heden becomen van 't Robbeneylandt, gesien de sobere apparentie van de steenhouwerije etc., doch ter contrarie weder oock de redelijcke hope van de voorttelinge eeniger aertvruchten, voornamentlijck de mieredick, daer sich d'E. Compagnie veel aen gelegen laet, om te dienen voor derselver schepen tot ververssinge op de reysen na India ende Patria respective, - Soo is verstaen soo haest 't hier ter rheede leggende jachtjen Maria van sijn iser ende loot ontladen ende weder met steen in de plaets sal geballast wesen, ende 't jacht Hasselt beyde na Guinea gedestineert tusschen wijle noch niet te voorschijn comt, dat den Commandeur Riebeecq dan eens selffs in persoon daermede derwaerts varen ende van alles nader ende pertinente visite ende oculaire inspectie nemen sal, omme oock met eenen op de bequaemheyt der gronden mede te letten, tot voortplantingen der pattattissen, welcke gelijck de mieredick op sandige gronden wel wassen willen, ende daeromme gehoopt wordt, daer redelijck sullen

aerden om 't volcq op dito eylandt (tot bewaringe van de schapen doch moetende leggen) daeraen noch wat werck te geven, voor 't ledich gaen, alsoo de pattattissen een seer bequaeme aertvrucht, ja soo goedt als broot is, tot spijsinge van menschen hier ten hoochsten nodigh. Item oock om met den schipper ende stuyrman uyt te kiesen een bequaeme plaetse tot een baken om op te vuyren voor schepen, die savonts voor de bay comen om daerop in te mogen seylen etc.

Heden is den lantmeter met den schipper van 't Robbejachtjen weder uytgesonden om dese Caep van hier tot in de bay Fals langs de zeecandt buyten nochmael eens pertinent aff te treden, meten ende peylen, mitsgaders ten dien eynde geprovideert voor 6 etmael onder hun vijff persoonen.

Ende den Commandeur voornemens morgen (bequaem weer wesende) uyt te gaen, ende een bequaeme plaetse bij 't corenlandt aff te sien om een goede schuyr op te slaen ende vaerdich te laten maken tegen December aenstaende, dat de granen bij goet gewas (dat Godt geve) staen rijp ende gemaeyt te worden, omme deselve daerin vooreerst te bergen ende dorssen, mitsgaders van daer dan schoon gemaeckt in sacken met de wagens in 't fort op de solders te halen. Heden is begonnen een sloot 8 voeten wijt ende drie diep te graven om Compagnies bogaerd bij 't ronde doornbossjen, omtrent 1¾ uyren gaens van 't fort.

20 dito

is den Commandeur ten eynde voorsz. (ende den schipper van 't jacht Maria met hem) uytgegaen, affgesien hebbende een goede plaetse tot een corenschuyr, na verrichtinge van 't welcke, ende stellinge eeniger ordres op verscheyden saken (den corenbouw concernerende) tegen den avondt weder is t'huys gecomen ende aldaer overslagh gemaeckt hebbende tot opstellinge van voorhaelde corenschuyr, wijders oock

staet gemaeckt dat d'E. Compagnie omtrent 50 a 60 mergen landts nodich sal hebben jaerlijcx te bebouwen tot spijsinge deses guarnisoens ende slaven etc., met hope uyt den bouw der vrije luyden de rest voor de schepen ende Batavia binnen 1 jaer 2 a 3 wel sal comen ende alsoo des guarnisoens montcosten sonder daervoor gelt off betalinge te geven, aengaende graenen ongetaxeert te houden, maer met Compagnies eygen volcq ende slaven uyt den lantbouw te winnen, - Soo is goetgevonden gemelte schuyr te nemen op 108 voeten lengte, ende beneffens de uytladingen ende al op 40 voeten wijtte rijnlantse maet met 10 binten, 12 voet van den anderen etc. omme emmers met de granen (tegen December toecomende met Godes hulpe staende gemayt te worden) niet verlegen te vallen, maer genouchsaeme plaetse tot berginge te hebben. Ende opdat dit werck doch tijdigh genouch soude mogen affgemaeckt worden ende gereet wesen, item oock gemerct d'E. heer Commissaris van Goens bij desselffs hier gelaten instructie onder andren is ordonnerende met het onderhanden sijnde hoofft ons soo veel niet te haesten als wel aen 't werck nodich tot den corenbouw etc., - Soo is goetgevonden de timmerluyden van 't hoofft aff te nemen ende Maendagh aenstaende ten eersten beneffens 't werck aen de redout Corenhoop (dat weynich is) de houtwercken van de voorsz. corenschuyr te laten vaerdigh maken ende door de wagens ter plaetse daertoe uytgesien aenbrengen, mitsgaders 't hoofft voortaen voorts aff te laten maken met soo veele timmerluyden uyt de aencomende schepen als successivelijck daertoe sonder hinder van 't nodige scheepswerck staende haer leggen alhier sal cunnen gemist ende aen te werck gestelt worden, om 't selve oock al met eenen mede te eerder vaerdich te crijgen.

23 dito,

als wanneer voorhaelde resolutie in 't werck gesteld ende alles met ijver bij de handt genomen wierd.

24 dito

is den Commandeur selffs mede na 't bos gegaen, om tot alles de behoorlijcke ordre te stellen etc., steeckende ende bakenende onder wegen empassandt mede met eenen aff 't vierkandt tot de redout Corenhoop, om de metselaers ten eersten daeraen te werck te doen comen. Heden is den landmeter ende schipper van 't Robbejachtjen weder thuysgecomen, hebbende de gansche Caep langhs de zeecant al te malen partinent affgemeten ende gepeylt om perfectelijck in de caert te brengen etc.

26

is 't Robbejachtjen tegen de wal gehaelt om wat versien te worden.

27 dito

quam Herry 't eerst wel in langen tijt weder aen 't fort, vragende waer hij ende Caepman (nu wij 't landt overal soo omploegden) haer woonplaetsen ende weyden voor de beesten hebben souden, op 't welcke hem g'antwoordt is: daer se nu woonden, sijnde in 't landt na 't overgeberchte van Africa meest oostwaerts ende wel soo noordelijck omtrent 8 a 10 uyren gaens van hier. Hij seyde, dat de Saldanhars op comende wege herwaerts aen waren, ende soo haest de drooge tijt aenquam met groote menichte affcomen haer dan dootslaen ende Caepman hieromtrent mochten comen woonen. Hem wierd gesegt, dat de weyden voor ons bestiael hieromtrent noch cleyn genouch vallen soude. Hij wederom vraegde, off den Commandeur (daer soo goede vrunden mede was) dan begeerde, dat hij ende Caepman van de Saldanhars souden dootgeslagen worden. Waerop hem g'antwoordt wierd, ingevalle ons beeste wilde verhandelen, soo souden se mogen comen woonen achter de clooff van de Taeffel- ende Ləeuwenberch op de buytenzeecandt

meest Z. west van 't fort, maer niet achter de Leeuwenberch N.westwaers van 't fort, daer des Commandeurs boulandt is, offte wel vermits de bequaemheyt ende goede gelegentheyt, nodich tot Compagnies weylandt sal moeten gehouden ende gebruyckt worden[1)].

Herry seyde, hij cost van sijn bestiael niet missen, alsoo der aff leven moeste, maer van Caepman soude hij besorgen, dat wij altemet wat cregen, ende voornamentlijck wilde hij maecken, dat wij groote menichte van de Saldanhars reuylden, als wij maer capers genoech hadden, van 't welcke hem verseeckeringe gedaen ende de stucken bij menichte gethoont wierden, mitsgaders toegestaen dat met Caepman achter de clooff voorsz. soude mogen onder ons beschut comen woonen. Hij versocht, dat boven op de clooff tusschen 't hoofft van de Leeuw en de N.hoeck van de Taeffelberch in ons gesicht haer huysen mochten stellen, anders vreesden, dat de Saldanhars haer achter deur de Houtvaley om souden overvallen, sonder dat wij 't souden cunnen sien, 't welck hem toegestaen is, mits haer beesten in dese valey niet, maer bij de zeecandt heen achter voorsz. clooff tusschen 't hoofft van de Leeuwenberch ende Houtbaytjen langs de Gevelbergeu souden weyden, alsoo 't landt van dese Taeffelvaley ende de vlacte achter den Leeuwenberch (den Commandeur voorsz. van d' Heer van Goens vergunt) nodich tot weyden voor Compagnies bestiael van doen hebben etc. Waermede denselven beneffens oock eenige andre Hottentoos van Caepmans volcqjen (altemets oock een woort inbrengende) haer schenen tevreden ende vernoeght te houden.

1) Des Commandeurs lant door d'E. heer van Goens vergunt om te bebouwen, is seer bequaem gelegen tot weylant voor d'E. Compagnie.

Herry was al weder den Commandeur aen, om met de Caepmans gesamentlijck de Saldanhars hier comende te overvallen ende haer bestiael aff te nemen; doch wierd hem g'antwoordt, dat de Hollanders geen volcq waren, die yemandt 't hare ontnamen, maer met alle natien van de werelt sochten in vruntschap te leven ende handelen etc.: dat hem niet scheen na sijn sin gepraet te wesen.

30 dito

is den Commandeur eens weder gaen besichtigen, hoe 't gestelt was over de vlacte, daer de gracht ende trenchementen souden gemaeckt worden, vindende eenige bakens noch staen ende andre weghgehaelt, mitsgaders oock veel waters overal op 't landt: sulcx na alle apparentie trenchement door die natticheyt telckens souden invallen ende affcalven. Ende alsoo 't jacht Hasselt noch niet opdondert, heefft den Commandeur aen den schipper van 't jachgen Maria ordre gegeven om gereet maecken te wesen morgen vroegh mede na 't Robbeneylandt te varen, ten eynde, op den 19 deser aengeroert ende geresolveert.

Heden is 't fondament van de redout Corenhoop gelegt ende begonnen aen te metselen.

Ultimo dito

smorgens 't luchjen wat van den N. oosten sijnde, is den Commandeur al voordaegh na boort gevaren ende met verhaelde jachtjen onderseyl gegaen, maer alsoo op den dagh de wint wat hard van den N. westen opstack ende de zee vrij hol aenschoot, costen 't Robbeneylandt van daegh niet crijgen, des wederom ter rheede keerden ende de reys tot nader gelegentheyt uytstelden, vermits oock een Biscayse sloup in 't wenden onder door 't schip aen stuck ende tegen strandt geraect was, daer den schipper desen avondt noch na toe gesonden wierd ende alsoo die een goet stuck van de wal in de grondt aen de dregge vast lagh, soude daer morgen met een ander

sloep na toe varen, om te sien, off se wederom te crijgen ende te verhelpen wesen soude.

Augusty anno 1657.

Ady primo dito

smorgens betrocken lucht ende hard windrigh weer van den N. westen met regen: waerdoor na de gemelte sloep niet cost gesien worden, nochte oock den

2 dito,

schoon het beter weer was; doch is echter 't Robbejachtjen schoongemaeckt ende wat vertimmert wesende, weder van de wal gehaelt, wordende voorts wat opgeboeyt, om beter zee te mogen bouwen etc. Heden isser tijdingh aen 't fort gecomen, dat de vrije luyden van Harmans compagnie verleden nacht 5 a 6 schapen van de wolven vernielt waren, doordien d' een voor d' andər deselve gisteravondt niet hadden willen in de stal halen. Soo hadden sijluyden desen morgen een kalff ende een schaep gəslacht, ende daermede lustich geslempert, sonder 't selve alvooren aen den Commandeur volgens de beraemde ordre aen te geven offte bekent te maken; sulcx te vresen is, d'E. Compagnie weynich dienst sal trecken uyt den veehandel van de vrije luyden, alsoo deselve maer voor hun selffs sorgen, ende oock begint te blijcken, dat se tegen malcander leggen en cladden, d' een meer als d' ander daervoor aen d' inwoonders gevende ende alsoo den handel bederven.

3 dito

heefft den Commandeur den schipper van 't jacht Maria na vooraengetogen verloren sloep gesonden, die heel aen stuck op strandt gespoelt bevonden is, omtrent 1½ uyr gaens van 't fort; echter is ordre gestelt, dat se morgen met de boot buyten de brandingh aen een dregh te leggen ende eenich volcq aen landt met een paerdelijn de stucken souden in dito boot gehaelt ende alsoo hier gebracht worden,

om mogelijck sijnde noch een bequaeme schuyt voor gemelte jacht (heel nodich) aff te maken. 'T werck aen de redout Corenhoop gingh mede lustich voort, met hope binnen noch 14 dagen heel affgemaeckt te crijgen.

Herry ende Caepman waren heden wel met over de 3000 beesten ende schapen aen de soute reviere gecomen, versoeckende onder ons beschut te mogen woonen, waerop haer de plaetse in de clooff vooren geroert aengewesen is: 't gevolgh sal de tijt leeren, ende soo se daer comen, sullen se fray in een brave fuyck wesen, ende wijluyden eens mogen sien, off men se daer sonder d' oncosten van trenchem∂nt ende al die redouten tot bequame devotie enke redelijckheyt brengen can.

4 dito,

weer ende wint meest alsvooren, sijn de vrije luyden over verhaelde saecken eens aengesproocken ende vooreerst noch maer vermaendt, hun doch niet tegen de beraemde ordres te stellen, maer die als goede onderdanen te gehoorsaemen etc., 't welcke, na eenige blaeuwe excusen over hare begane overtredinge, belooffden ende hun vorders te dragen als behoorlijck was.

6 dito

is den Commandeur met 't jachtjen Maria na 't Robbeneylandt gevaren, daer cort na den middagh wel aenquam ende (droogh weder wordende) alle saken noch fray voor den avondt affrechten, onder andren met den schipper van voorsz. jacht affsiende een welgelegen plaetse, om na de gelaten ordre van d'E. heer Commissaris van Goens op te vuyren voor schepen, die savonts voor de bay mochten comen, om daerop in te seylen, die derhalven sullen mogen loopen (soo haest verkent sijn) tusschen de wal van de Leeuwenberch ende 't voorsz. eylandt (de Caepse wal naest om de clip Walvis te Muyden), soo lange

deur tot het vuyr bij nacht offte den vuyrberch bij daegh sijnde 't hooghste op gemelte eylandt N.N.west van haer peylen, als wanneer met 't aldergrootste schip recht Z.Z. oost sonder eenige schroom de bay mogen inseylen tot sij sullen gecomen wesen op de diepte van 8, 7, 6, 5 ende 4 vadem goede santgrondt, na de schepen groot off cleyn sijn, altijt onthoudende dat de poorten van 't fort ende 't cat recht over malcander nemen (eude aldaer doch niet lager) haer ancker laten vallen, als wanneer deselve gemelte poort ende cat off 't midden van 't fort, meest Z. west ten Z. van haer haer hebbende, haer op de rechte rheede bevinden sullen te wesen, ende waermede met verhaelde schipper overleyt is datter seynen om dese rheede te beseylen genouch wesen sullen, ende onbeschroomt op mach ingelopen worden. Den Commandeur wijders besien de steenhouwerij etc. ende de minder nodicheyt van 't selve geconsidereert tegen de meerder nootsaeckelijckheyt van d' aenfocq van allerhande eetwaren, heefft 9 banditen van dito eylandt affgelicht om hier aen den lantbouw etc. te gebruycken, latende daerom op d' aenteelt van de schapen te passen, de soldaten Jan Woutersz. getrouwt met een slavin van d' heer Bogaerd ende Cristoffel Muller, neffens een bandit ende Madagascarse slavin, om met eenen het aldaer oock aen te leggen op de voorteelinge van quantité mieredicq ende pattattissen, ten selven fine medegebracht, ende gehoopt wordende, dat in die sandige gronden apparent wel sullen aerden, daeromme gelast tot 't selve alle behoorlijcke naersticheyt voor 't ledich gaen te contribueren.

De schapen waren redelijck wel aentelende ende al op 't getal van 360 gecomen, sulcx de aenteelt dit jaer de halve consumptie aen de schepen etc. wel uytgewonnen heefft. Ende de conijnen gebreecken

maer rammelaers souden anders in overvloet aengroeyen, als makende lustige gaten in de duynen ende wordende seer vedt ende gladt.

Alvooren den Commandeur van 't voorsz. jachtjen aen 't eylandt gevaren was ende alle dese saecken affgesien ende in ordre gebracht had, wierd een schip voor de wal vernomen, des sich te meer haesten om weder tijdelijck in de Taeffelbay te comen ende daeromme desen avondt noch aen boort voer, medenemende 7 oude uytgejongde ende vetgeweyde cloecke oyen als calven, tot hoedanige groote ende vetticheyt al de schapen op voorsz. eylandt groeyen; doch alsoo het den ganschen nacht meest stil bleeff, heefft niet eer als den

7 dito

smorgens omtrent een uyr voordaegh cunnen t' seyl raecken; echter quam noch voor den middagh met variabel luchtjes wel ter rheede, alwaer wat buytenaff vond 't op gisteravond vernomen schip, van welcke d' opperhooffden al aen landt waren, ende uyt deselve verstond, dat het was 't schip de Provintie, 13 April verleden uyt Zeelandt geseylt met 263 gegajeerde coppen, waervan 7 overleeden ende verongeluckt waren, de rest altemalen noch redelijck fris ende op de been tot op 2 a 3 nae, wat scheurbuyckigh wesende, mitsgaders nergens aengeweest noch ymandt tusschen wegen vernomen hebbende. Den schipper Andries van Nesse, bij d'E. heeren Bewinthebberen aengenomen, sat in apprehentie over begaene overspel met de huysvrouw van den ondercoopman Huybrecht van Hocht ende andre vrouwen meer, volgens 't rapport van dito ondercoopman ende den opperstuyrman Pieter van Dalen, welcke den gedetineerden schippers plaetse provisioneel becleeden, sulcx dat aldaer soo wat moeyten ende onlusten sijn voorgevallen, volgens eenige copien van beleyde attestatien,

door den voorsz. ondercoopman aen den Commandeur alhier overgegeven.

Wierd vooreerst versorgt de behoorlijcke ververssinge voor 't scheepsvolcq, ende d' opperhooffden voormelt gelast met 't schip voorts op de rechte reede te comen, om te eerder en beter haer water te halen ende tijdelijck vaerdich te mogen worden tot haer vorder vertreck na Batavia. Met dit schip bequamen oock schrijven uyt de vergaderinge van 17^{e}, gedateert 11 April verleden, ende daerbij onder andren van 't vervolgh des slavenhandels op de custen van Guinea ende Angola; doch vermits 't achterblijven van 't jacht Hasselt noch ontbloot van de besloten instructie, daer der heeren meesters desseynen ende ordres tot uitvoeringe van dien in uytgedruckt staen, sulcx wij noch ignorant blijven, hoe die na derselver intentie aen te vangen, moetende derhalven blijven wachten na de compste van Hasselt off den Oliphant, op hope de gemelte instructie onder couverte van Compagnies pampieren daermede sullen becomen, om ons na te mogen reguleeren, alsoo die van 't jachtjen Maria, den 13 July verleden hier al gearriveert, mede geen hebben.

Gister dewijl den Commandeur na 't Robbeneylandt gevaren was, is 't gebeurt dat Herry bij de soute revier sijn beesten wat dight bij Compagnies bestiael weydende, dewijl de wachters voor den regen onder eenige boomtjes wat verschuylden, 4 koeyen had van den trop affgecregen, ende met een vaerdigheyt door twee van sijn volcq weggedreven, welcke de gemelte wachters (opgestaen) missende, waren datelijck onder Herrys bestiael gegaen, wiens ende oock Caepmans vrouwen ende kinderen met haer huysen ende alles wat sij hadden met een snap opgebroocken ende vluchtende waren, uyt vreese van vastgehouden te worden, doch hielden de gemelte beeste-

wachters Herry vast, begeerende de 4 koebeesten wederom, off willen se van de sijnen affnemen; doch ontkende sterck daeraen geen schult te hebben, hoewel hun haestige vlucht haer vuyl genoegh maeckten. Echter d' onse hem noch sijne ende Caepmans beesten beset ende genoechsaem in haer macht hebbende niet willende laten gaen, beloffde hij door sijn volcq na te laten soecken, met versoeck dat dan sijn ende Caepmans huysen wederom laten comen ende bij de gemelte soute revier gerustich woonen, 't welck deselve hem belooffden, ende daerop d' onse na 't overgeberghte al achter den Lupaertsbergh: was wel 4 a 5 uyren gaens heen, daer zij se desen morgen eerst vonden, bewaert wordende van 2 Hottentoos, die haer gelieten off hij se door Herrys last opgesocht ende voor ons gevonden hadden, versoeckende derhalven wat tabacq voor hun moeyten, dat hun de wachters als wel wetende sij de beesten genomen hadden, ende nu doch door dwangh moesten restitueren, niet wilden geven, allen 't welcke den Commandeur gecommuniceert wesende, gelast heefft d' onse haer te gelaten alsoff wij 't na hun voorgeven soo gelooffden ende aennamen, dierhalven ordre gevende dat de gemelte Hottentoos ende oock Herry quansuys voor haer moeyten wat tabacq soude gegeven ende niet anders als alle minne ende vrundelijckheyt bethoont worden, hoedanich den vrije luyden mede alomme is gerecommandeert, ende vooral te maecken haer bestiael ende treckossen wel te bewaren ende op hoede te wesen, ten eynde wij ons selffs bewaren voor oorsaeck van contentie, ende in tijt en wijle te beter onse slagh met goedt voordeel eens sullen cunnen waernemen.

8 dito

smorgens onstuymich nat vuyl weer ende harde westelijcke winden, waerdoor de Provintie de

verleden nacht van twee anckers heel na de wal gedreven was, doende wesende om weder op te corten.

Heden bij den raedt oversien de copien, attestatien ende confessien etc. op gister door den ondercoopman van 't schip de Provintie overgegeven ende neffens den gesurrogeerden schipper versocht redres in de saecken aengaende de faulten van overspel, begaen bij den schipper Andries van Nesse met de huysvrouw van voorsz. ondercoopman etc., ende waerover denselven neffens oock dito vrouwe, genaempt Cornelia van Savelpoel, aen boort bij den scheepsraedt gedetineert sijn, - Soo is na genomen deliberatie goetgevonden: vooreerst scherp ondersoeck ende informatie te nemen, offer oock eenige tweespalt in de jegenwoordige scheepsregeeringe sij, ende door dese nieuwe gesurrogeerde ende opgeclommen officianten met goet reglement wel de behoorlijcke ordre gehouden wordt, ten eynde men daeruyt soude mogen sien, off Compagnies costelijck schip met deselve voorts na Batavia te vertrouwen sal wesen etc. Ende aengaende de gemelte faulten is verstaen: bij gelegentheyt de attestanten ende confessanten eens te verhooren, omme na 't selve daerinne dan vorders te handelen als bevonden sal worden ten meesten dienste van de Compagnie, tot behoudenisse van voorsz. costelijck schip ende goet, te vereysschen, en waertoe dan sijn gecommitteert den schipper van 't jacht Maria ende Roeloff de Man, bouckhouder ende medelit in den Raedt deser fortresse, ten overstaen van den Secretaris deses selven Raedts.

9 dito

waren die van de Provintie besigh, haer verloren anckers weder op te vissen, ende wat nader op de rheede te corten, daer se snamiddaeghs geraeckten.

10 dito

is den commandeur met voorhaelde gecom-

mitteerde selffs eens mede na 't schip de Provintie gevaren, om van alles terdegen informatie te nemen, gelijck dan geschiet ende gebleecken is, dat den gedetineerden schipper volgens andermael vrijwillige bekentenisse verscheyde malen des ondercoopmans vrouw voorsz. vleesselijck bekent ende beslapen heefft, maer aengaende van de compassen te verleggen ende 't schip in Angola te willen brengen, ontkent wel expresselijck, roepende Godt tot sijn getuyge, hoewel eenige attestatien daertegens (doch niet heel suffichandt) sijn leggende etc.

11 dito

is den Commandeur met de schipper van 't jacht Maria ende eenige uyt den Raedt deses forts weder na boort gevaren, om den gedetineerden schipper op alles nader te verhooren, welcke bij sijne voorsz. confessie ende ontkenninge is blijven persisteren, sulcx niet anders is blijckende, als dat sigh met den ondercoopmansvrouw verscheyde malen in overspel heefft verlopen, maer wegen 't schip onrechte plaetsen te hebben willen brengen, schijnt weynich aen te wesen.

13 dito

is den Commandeur ende den schipper van 't jacht Maria met hem gegaen na de Houtvaley, binnen deur de clooffpas, omme alle schuylplaetsen ende advenuen aff te speculeeren, ende waer de Hottentoos eenichsints met off sonder bestiael souden cunnen doorpasseren, die desen dagh ende oock den 14 dito altemalen uytgesien ende bevonden hebben, dat deselve souden cunnen besloten ende beset worden op niet min dan ses plaetsen, namentlijck op de clooffpas tusschen de steen ende bosbergen, in d'E. heer van Goens caert mede aengewesen ende geteyckent met de letter F ende P, op de knie van de leeuw, mede bij sijn E. voormelt aengewesen met de letter F, mitsgaders vorders in de clooff tusschen de Leeuw- en de Taeffelbergh, ende dan noch op drie plaetsen in de

gemelte Houtvaley, sijnde ses besettingen te samen, waermede men Herry ende Caepman (daer gelockt hebbende) soude cunnen binnen de voorhaelde palen houden ende sijluyden weyden genouch hebben tot al haer bestiael, uyt welckers aenteelt d'E. Compagnie dan soude cunnen haer gerieff halen na belieffte voor cooper ende tabacq, ende hun persoonen vrij ende liber sonder bestiael uyt ende inlatende, dan daervoor in 't landt meer gaen halen ende alsoo onder Compagnies devotie haer bestiael eygen evenwel houden, ende maer gedwongen sijn 't selve aen ons te verhandelen, ende meer te halen als 't haere te veel verminderden etc.

Op den namiddagh begond vrij hard ende dight te regenen, snlcx den Commandeur ende schipper voorsz. met haer volcq lustich nat ende vuyl thuys quamen, hebbende den voorleden nacht in de Houtvaley onder de bloote lucht gelogieert, omdat tot dragen van de tent te veel volcx nodich was etc. Eergister isser oock 70 man van de Provintie na 't bos gesonden, om houdt tot thoofft uyt te slepen op het wagenpadt.

15 dito

tegen den avondt wierd een schip onder de wal gesien, 't welck den 16 smorgens, fray weer ende 't luchjen westelijck sijnde, al vroegh ter rheede arriveerde, sijnde 't jacht Hasselt, daerop schipper Jacob Henricxsz. Moocker, ende ondercoopman Adriaen van de Venne, 10 April in compagnie van 't jachtjen Maria uyt 't Vlie geseylt ende nergens aengeweest, ophebbende gehadt 152 gegagieerde coppen, waervan maer 1 gestorven ende de rest, Gode loff, noch al te malen fris op de been sijn, ende alsoo voorsz. jacht Hasselt na d' ordre onser heeren meesters gedestineert is na de custe van Guinea, met 60 à 70 coppen, soo sijn de rest, namentlijck 81 persoonen, datelijck g'ordonneert op 't hier ter rheede leggende schip de Pro-

vintie over te gaen, omme daermede voorts na Batavia te varen, daer oock in overgescheept wordt de coopmanschappen ende andre goederen, in voorsz. Hasselt ende Maria voor India geladen, ende wijders ordre gestelt om dito jacht in allerijl vaerdigh te laten maken tot haer vorder te doene voyagie voorsz., waertoe de Maria al langh gereet heefft gelegen, ende dierhalven Hasselt de hulp ende handt te bieden aenbevolen is.

17 dito

smorgens is 't voorsz volcq al ten eersten overgeset.

18 dito.

Conform onse resolutie van den 8 deser na gelegentheyt genomen hebbende soo veele informatie van de gelegentheyt der jegenwoordige scheepsregeeringe des schips de Provintie als mogelijck is, mitsgaders oock wegen d' onlusten tusschen 't vaderlandt ende hier op dito schip voorgevallen etc. ende daerbij onder andren gesien de schrale blijcken van dat den gedetineerden ende bij d'Ed. heeren meesters aengenomen schipper Andries van Nesse souden hebben willen Compagnies schip op verkeerde havens brengen, soo hem van de jegenwoordige scheepsregeringe wordt te last geleyt, edoch niet suffichandt noch claer genouch bewesen, maer ter contrarie niet te min sijn sondigh ende overspelich leven begaen met de huysvrouw van den ondercoopman Huybrecht van Hocht, genaempt Cornelia van Savelpoel, volgens eygen vrijwillige ende onaffgedwongen confessie, waerover bij den scheepsraedt voor hare compste alhier op den 21 Juny passado is in d' ijsers geset ende tot dato gedetineert gebleven, ende ingevolge, om 't schip weder van een goedt opperhoofft te versien, den opperstuyrman Pieter van Dalen in sijn plaetse gesurrogeert, mitsgaders den derde waeck Thomas Woutersz. eerst in den gedeporteerden onderstuyrmans plaetse ende

nu tot opperstuyrman den gewesen vierde waeck, tot onderstuyrman, ende den hooghbootsmansmaet weder tot vierde waeck. Ende gemerckt dat tot affdoeninge van voorhaelde saecken veele tijts souden vereysschen, vermits de meerder informatien van sommige saken noch soudende moeten werden genomen, waerdoor dit costelijck schip in sijne te doene reyse vrij soude werden geretardeert, tot groote schade ende intrest van d'E. Compagnie, op 't welck ende wes meer dienaengaende den Raedt 't principaelste is lettende. Item oock gesien dat den gewesen opperstnyrman ende nu als boven bij den scheepsraedt gesurrogeerden schipper Pieter van Dalen in de regeeringe goede ordre is houdende ende 't werck wel aenvordert etc. -

Soo is bij den Raedt deser fortresse, g'adsisteert ende versterckt met de opperhooffden van de jachten Hasselt ende Maria, verstaen die surrogatie voornamentlijck nevens oock alle d'andre aengeende d' opclimmingen der bedieningen bij den Scheepsraedt gedaen, op approbatie van d'E. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India in haer geheel, ende desen voorsz. Pieter van Dalen op approbatie voorsz. als schipper ende opperhoofft op dito schip te laten, maer om te besorgen dat 't selve oock van een goet stuyrman mochte versien wesen, waermede het schip bij sieckte off overlijden van voorsz. van Dalen soude cunnen ende mogen voorts terecht gebracht worden, alsoo der doch een is manquerende, vermits den persoon Thomas Woutersz., hierboven genoemt, daertoe niet bequaem g'oordeelt wordt ten aensien van sijn droncken ende gedebaucheert leven, alsmede sijne strengigheyt ende vuyle bejegeninge tegen 't volcq, deselve veele t' onrechte met een droncke hoofft slaende ende scheldende voor honden etc., daer seer over geclaegt wordt, ende sodanigen schip wat teer

ende periculeus valt, - Soo is omme alle vordre onlusten voor te comen ende om redenen voormelt, oock verstaen, den opperstuyrman van 't jacht Maria, genaemt Harman Albertsz. van Enchuysen, wesende een fray bedaeght ende in d' Indische navigatie een ervaren zeeman, op meergenoemde schip tegen verhaelden Thomas Woutersz. te laten overgaen, ende die weder op 't jacht Maria, omme met 't eerste ander aencomende schip voorts na Batavia te varen, ende de confirmatie van sijne surrogatie bij d'E. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India te solliciteren, mitsgaders den onderstuyrman Jan Claesz. de Lange van 't jacht Hasselt, mede ervaren in de Indische navigatie, tegen den opgeclommen onderstuyrman Jan Pietersz. van Durkerdam, ende die weder op Hasselt te laten gaen, waerbij dan noch blijvende haren gemaeckten vierde waeck Adriaen Goons, vertrouwt wordt gemelte schip weder van suffichante hoofftofficieren versien is ende met Godt de voorste in goede ordre wel terecht sal gebracht worden. Ende opdat geenige nieuwe onlusten mochten rijsen, waer alle occasien daertoe geweert ende voorgecomen blijven, item oock dat om redenen in den beginne verhaelt ons de tijt ende bequaeme gelegentheyt manqueert de saken wegen den gedetineerden ende hier aengeclaegden schipper Andries van Nesse, alhier finaellijck aff te doen, - Soo is verstaen denselven uyt sijne banden (sedert 21 Juny passado verdrietich in gelegen), van dito schip te laten hier aen landt comen, ende blijven tot het eerst hier aencomend ander schip, omme hem daermede dan voorts na Batavia te laten varen, ende van alle de pampieren ende stucken tot sijne laste etc. een stel, nu met dit schip de Provintie weder haest seylvaerdich wesende, ende een ander stel off dubbelt met het eerstvolgende

schip, ten eynde die saken na 't goetvinden van d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India bij den rechter op Batavia in beter ordre als hier mits d' ongelegentheyt etc. wel geschieden can, soude mogen affgedaen worden, neffens wel expresse recommandatie ende bevel aen den ondercoopman van Hocht, sijne vrouw (sieck te koy leggende ende daeromme scheep latende blijven) geduyrende de noch te doene reyse wel te bewaren, als na behoren tot preventie van meerder onheyl ende onbehoorlijcheden. Is oock goetgevonden de vordere officieren voor ons te roepen, ende elck tot presteringe van hun debvoir ende onderhoudinge van goede ordre ende gehoorsaemheyt, een behoorlijcke vermaninge te doen, als oock alle den scheepsvolcque in 't gemeen, ten eynde haer alle als getrouwe dienaers van d'E. Compagnie te dragen, ende hun uytterste debvoir aen te wenden om Compagnies schip ende goet in alle getrouwicheyt op Batavia te brengen.

Ende alsoo door 't haestich vertreck van voorhaelde schip de Provintie uyt Zeelandt, den sieckentrooster (daerop bij d'Ed. heeren Bewinthenberen ter selver camere aengenomen) is achteruytgeseylt ende blijven staen, sulcx dito schip daervan ontbloot is, 't welck door verhaelden Thomas Woutersz. altijts is gedaen, ende om dito ampt van hier tot Batavia provisioneel te becleden, ons jegenwoordigh voorcompt ende sigh aenbiedt den persoon Gerrit Valcq van Schoppingen adelborst, met ernstich versoeck ende bede om daertoe te mogen werden g'employeert, - Soo ist dat wij (verseeckert sijnde van sijn goet comportement, stil ende stichtelijck leven, mitsgaders desselffs bequaemheyt in 't lesen ende singen der psalmen) denselven sijn versoeck toestaen, omme de gemelte plaetsen van sieckentrooster geduyrende de reyse van hier tot Batavia

provisioneel te becleden, ten eynde oock te meerder devotie ende stichtelijcke dissiplyne onder 't volcq sal mogen gehouden worden, ende omme dito ampt in te meer waerde ende behoorlijcke achtinge onder den gemeenen man te doen hebben, sullen de opperhooffden hem volgens gebruyck sijn eetplaets in de kajuyt, mitsgaders desselffs slaepstede mede ter behoorlijcker plaetse laten hebben, doch aengaende de confirmatie van voorsz. ampt ende augmentatie in gagie etc., sal denselven hebben te versoecken aen d'Ed. heeren. Gouverneur-Generael ende d'E.E. heeren Raden van India tot Batavia, aen welcke haer Ed. wij 't selve gedefereert ende hem volgens dien d' orders gerenvoyeert laten.

20 dito.

Heden bij den Raedt van 't fort de Goede Hoop, gesterckt met den breeden Raedt van de jachten Hasselt ende Maria, genomen sijnde de nader lecture van de brieven ende secrete instructie onser heeren meesters, nu jongst becomen op 't stuck van den slavenhandel ende despeche der gemelte jachten tot dien eynde na Guinea ende Angola etc., mitsgaders oock derselver ordre, omme 't jacht Hasselt gemant te laten met 60 a 70 coppen ende 't jachtjen Maria naer advenant ende vereysch van saecken, - Soo is na verscheyde ende omstandighe genomen deliberatien bij meerderheyt van stemmen goetgevonden, meergenoemde jachten te mannen als te weten: Hasselt, sijnde het grootste met 70 ende Maria, 't cleynste, met 36 coppen, als wordende bij de gemelte scheepsoverheden verstaen met minder het desseyn van d'E. Compagnie niet wel soude cunnen uytgevoert worden, vermits op de custe van Angola in 't cruyssen eenige waerdige prinsen becomende, oock volcq nodigh sij om die na d' ordre onser heeren meesters te mannen ende herwaerts op te senden, doch wanneer sonder

becominge van eenige waerdige prinsen. de tijt sal verstreecken wesen voor 't jacht Hasselt om na order te lopen, tot de g'ordonneerde slavenhandel is verstaen, dat denselven dan niet meer sal ophouden als 60, ende 10 man overgeven aen 't jacht Maria, omme hier terugh te brengen, nadat met deselve, daer (bij den breeden Raedt der gemelte jachten alsdan nader over te delibereren) noch eenige meerder tijt na Hassels affscheyt sal gecruyst hebben, ende dan empassandt in 't herwaerts keeren over te steecken na St. Helena Nova om dat eens te besichtigen, off daer misschien 't een off 't ander Portugees vaertuygh noch mochte vinden, ende met eenen de gelegentheyt van die plaetse terdegen aff te sien ende teyckenen, mitsgaders van daer vorders op out St. Helena, omme de aldaer noch sijnde paerden, mogelijck ende voor dese plaetse seer nodigh wesende, empassant aff te halen ende mede te brengen, beneffens sooveele appel- oft lemoenboomtjes ende jonge verckens als sal cunnen bergen, om hier aen te planten ende voort te teelen. Wijders oock wat nader oversien de facture van de coopmanschappen, bij haer Ed. voorsz. totten gemelten slavenhandel geprojecteert ende in 't jacht Hasselt geladen, is verstaen deselve soo in sijn geheel te laten medegaen, sonder daer yets aff te doen. Item oock het loot voor India daer in gescheept om de minste tijtspillinge, ende de jachten ter eerder te cunnen affvaerdigen, alsmede omdat 't selve wat ranck is ende qualijck weder bij sijn last soude te crijgen wesen.

Aengaende de 25 leggers, gevult met gordt, waervan al een op de herwaerts reyse is geconsumeert ende noch 24 resteren, is goetgevonden maer 12 aen landt te laten comen ende in droge vaten over te storten, mitsgaders beneffens die ledige, de ander 12 volle leggers met gordt aen boort te laten tot spijsinge van

de te handelen offte te verovren slaven, in plaetse van acht halve leggers offte grofftonnen paerdeboonen hier te sayen. Mitsgaders van de 12 leggers meel (daerder oock 2 op de reys van sijn geconsumeert) oock een aen boort te laten ende de ander 9 stucx aen landt te nemen, ende dan vorders meergenoemde jacht Hasselt te versien met sooveel oude heele ende halve leggers offte verckens tot water als bij den anderen te crijgen wesen sal, gelijck aen 't jachjen Maria rede geschiet, ende van lant met 12 hele ende 8 halve leggers offte vleesvaten, versien ende rede claer leggende is, sullende derhalven met sijn boot ende volcq dagelijcx die van Hasselt alle mogelijcke hulp doen, om in allerhaest tot de te doene voiagie vaerdigh ende gereet te worden, vermits het om op de gedestineerde plaetsen te cruyssen, al wat laet in den tijt wordt, ende daeromme oock goetgevonden is na Hassels vertreck van Angola, na order 't jachjen Maria als voorsz. noch eenigen tijt te laten nacruyssen.

Snamiddaghs is den Commandeur beneffens alle de voorgemelte raetspersoonen gevaren aen 't schip de Provintie, ende aldaer voor 't volcq (conform de resolutie van den 18 deser bij deselve genomen) den gewesen opperstuyrman Pieter van Dalen als opperhoofft ende schipper van dito schip g'authoriseert ende de veranderinge in de verdere hoofftofficieren gemaect, mitsgaders gedaen de vermaninge aen 't volcq tot hun debvoir ende gehoorsaemheyt etc., dat deselve met eenparige ende genoeg ende stemmen overluyt beloffden. Daermede haer toegewenst is de verdere behouden reyse tot Batavia, ende den bottelier gelast elck een mutsjen Spaence wijn te schencken tot te meerder moetgevinge etc. Sijnde den schipper vorders aengeseyt morgen sijn ververssinge voor de reys te

halen, omme met Godes toelatinge overmorgen te mogen t' seyl gaen.

22 dito.

Ende sijn heden d' opperhooffden van 't schip de Provintie affscheyt gegeven, omme met den eersten goeden windt, die Godt verleenen sal, t' seyl te gaen ende hun vorder te doene reyse na Batavia te vorderen, neffens de brieven ende annexe pampieren, gedirigeert aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India.

23 dito

goet weer ende wint westelijck, waerdoor verhaelde schip belet bleeff t' seyl te gaen.

24 dito

hard windrich weer uytten N. westen, met wat regen tot belet van voorhaelde schips vertreck.

25 dito.

Idem tot belet alsvoren, ende quam hier des voormiddags Gode loff wel aen te langen 't schip Enchuysen van Enchuysens camer, daerop schipper Jan Corneliss. Swart ende ondercoopman Jan Huygh, ultimo April passado uyt 't Vlie geseylt met 242 gegagieerde coppen, daervan 5 overleden ende de rest noch redelijcq wel te pas waren, excepto eenige wat scheurbuyck onder de leden hebbende, alsoo nergens aengeweest waren. Met dit schip bequamen nader schrijvens van onse heeren meesters, gedateert 16 ende 20 April, waerbij onder andren vernomen 't arrest van de Nederlantsche schepen in de havens van Vranckrijck etc.

Snamiddags arriveerde oock 't schip Rotterdam voor die camer den 18 April verleden uyt Goeree, ende voorts mits contrariewindt achterom geseylt nergens aengeweest, ende uytgevoert hebbende 313 gegagieerde, daervan 3 overleden ende de rest maer wat noot van scheurbuyck hadden, doch noch al gaende ende staende op de been.

Sondagh den 26 dito

dito regenachtich weer ende 't luchjen variabel, heden is 't Robbejachtjen gedes-

pecheert na 't Robbeneylandt, om schapen voor de schepen.

27 dito

smorgens mooy weer ende 't luchjen van den Z,Z.oosten, waermede 't schip de Provintie is t' seyl gegaen. d'Almogende wil 't selve salvo geleyden.

29 dito

smorgens was 't Robbejachtjen van 't eylandt geretourneert met 30 stucx schoone schapen, medebrengende onderstaende brieffken geschreven:

Aen den Commandeur Jan van Riebeeck.

ende luydende als te weten:

Wij senden per de sloep Robbejacht volgens UE. ordre 30 stucx schapen. De mieredick wortelen, bij UE. jongst medegebracht, die begindt al fray te schieten, verhoope (naest Godt) wel sal groeyen ende voortcomen met den segen van denselven; maer connen niet bevinden off bemercken, dat de pattattissen noch opcomen. Met 't ander saet gaet redelijcq. Geliefft ons noch wat sla- ende raepsaet te senden, alsoo den thuyn noch soo groot hebben gemaeckt. Versoucken aen d'E. heer hoochlijcq ende demoedelijck, dat gelieffde, als ons ransoen stuyrt, in plaets van gordt mochten rijs crijgen, alsoo deselve streckender is om tot een pequijns boutjen te eeten, versoeckende mede als dat ons een haen met 2 a 3 hoenders toesendt om hier te loopen; soude dan oock lijcken offt een boeredorp was. Hiermede etc. ende was geteyckendt Jan Woutersz.

Op 't Robbeneylandt desen 28 Augusty 1657.

30 dito

smorgens onstuymich weer met harde noordweste winden ende regen, tot belet voornamentlijck van de jachten Hasselt ende Marias vertreck na Guinea, waertoe haer affscheyt al gegeven is.

Ultimo dito.

Idem weer ende wint alsvooren, doch niet soo hard.

Septembris anno 1657.

Ady primo dito,

noch al noordtweste winden, tot belet alsvooren, ende is oock 't Robbejachtjen gedespescheert om met de jachten Hasselt ende Maria in compagnie mede te seylen tot het Dasseneylandt, met ordre als dicterende is navolgende:

Memorie voor d' opperhooffden van 't Robbejachjen,

luydende als namentlijck:

Alsoo goetgevonden is 't jacht Maria te verstercken met de twee Engelse stucken, die op 't Dasseneylandt begraven leggen ende derhalven de jachten Hasselt ende Maria g'ordonneert sijn dito eylandt empassandt aen te doen, soo sullen uluyden met deselve tegelijck van hier t' seyl gaen, omme mede met alle spoet derwaerts te varen, ende haer de voorsz. stucken ende rampaerden etc. aen te wijsen, nae 't welcke dan sult innemen al 't riedt, latten ende sparren, waermede 't huys aldaer gedeckt ende gemaeckt is. Item oock de cogels offte rondtscharp uyt de chaloup Pequijn, aldaer aen strandt leggende bij de paelen daer de boot placht aen vast gemaeckt te worden, neffens oock een lere emmer bij de waterput leggende, waermede dan ten eersten weder sult herwaerts opcomen, om voorhaelde sparren ende riedt te gebruycken daer 't nodich wesen sal, brengende met eenen eenige levendige dassen mede, ende tijdinge offse daer weder wat aenteelen.

In 't fort de Goede Hoope ady primo September anno 1657, ende was geteyckent

Jan van Riebeeck.

Sondagh den 2 dito.

Heden sijn oock gedespescheert de scheepen Rotterdam ende Enchuysen, mitsgaders d' opperhooffden van dien g'intregeert de brieven ende annexe pampieren aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India.

Tegen den avondt is 't Robbejachtjen met een variabel luchjen vooraff te zeyl gegaen.

3 dito,

smorgens liefflijck sonneschijn weer met stilte, bleven de boots van de bovengemelte schepen, vermits niet seyl costen raken, voor 't ledich leggen noch besich soo veel wortelen, cool etc. aen boort te halen als deselve costen weghslepen, om op reyse soo langh tot ververssinge te dienen als mogelijck sij, volgens gewoonte al overlangh soodanich in treyn geweest. Tegen den avondt raeckten de jachten Hasselt ende Maria met een variabel luchjen onderseyl; maer vermits de wint na 't noordwesten schoot ende redelijck stijff begond deur te coelen, moesten deselve tusschen 't Robbeneylandt ende dese bay weder anckeren. mitsgaders Rotterdam ende Enchuysen daeromme oock blijven leggen.

4 dito

smorgens stercke drooge noordlijke coelte tot belet alsvooren, welcke wint op den dagh, noordtwestelijck lopende, soo hard toenam met felle regenende hagelbuyen, dat de voorgemelte schepen al vrij wat aff te rijen hadden, sijnde Rotterdams schuyt achter affgespoelt, 't welck, bij de redout Duynhoop strandende, sonder schade door d' onse hoogh op 't landt gehaelt wierd.

5 dito

smorgens noch al harde felle noordtweste winden, latende Rotterdam een sjou wayen, ende een schoot doen, des hier van landt onderstaen wierd met de sloep derwaerts te varen; maer moeste, vermits de harde brandingh, onverrichter sake wederom keeren. Tusschen wijle steeckt de boot van 't schip Enchuysen

off, comende daermede genouchsaem op de hals voor wint vol volcx aen landt, sijnde voor tegen 't schip ende achter van de sloep heel aen stuck ende schadeloos gestooten, sulcx datelijck op 't landt gehaelt wierd om te vertimmeren. Weynich daerna begaff sich de schuyt van Enchuysen met den ondercoopman Huygh na 't schip Rotterdam, maer costen door de hooge deyningh ende stortingh niet aen boort comen, des die van Rotterdam achter uyt de galerije haer een brieffken toewierpen, waermee deselve aen landt quamen, luydende als te weten:

Mijnheer, onse voorgenomen debvoir om ons reys te vervordere, is bij onse voortvarentheyt na onse wens niet wel uytgevallen, overmits de noordelijcke wel soe oostelijcke alsmede noordtnoordtweste- ende noordtweste harde windt ons sulcx belet heefft, ende daerbij noch genootsaeckt waren noch 2 anckers te laten toegaen, ende de zee soo hefftich was, dat door 't springen van dagelijcx ancker hebben op 5 ende 4½ vaem gecomen, daer soo gestooten met ons achterschip ende 't roer, dat wij vrij becommert waren voor een groot ongeval, ende de roerpen van 't roer daerin aen stucken, raedtsaem bij ons gevonden water te storten, ende hebben wel 56 pijpen water gestort. Onse schuyt is achter van de boot gesmeten van 2 touwen daer die aen vast waren, ende oock de galderije boven 't roer met opstooten ontramponeert. Wij versoecke aen de heer Riebeecq, dat nae onse schuyt mocht gesien worde, alsoo sonder twijffel die beschadicht sal wesen, door onse timmerluyden mach versien worden. Ondertusschen, soo Godt almachtich ons weer ende wint verleendt, kennen nu soo drae niet vertrecken als wel voorgenomen waer, maer de gelede

schade eerst in esse moeten brengen, doch tot mijn leetwesen etc.
UE. dienaers, was geteeckent: Jochem Claesz., Cornelis Timmers, Jan Jansz.
In Rotterdam ady 4 September anno 1657.

In den nacht altemets een stil vlaegjen wesende, heefft den Commandeur de sloep van Enchuysen na 't schip Rotterdam gesonden, om te vernemen, hoe 't daermede stond, welcke cort daerna wederom comende rapporteerden, dat de groote mast gisteravondt door 't hardt stooten al moeten kerven, sijnde met de zeylen en de gansche vleet na strandt gedreven, ende al haer water gestort na 't welcke 't stoten wat opgehouden, mitsgaders een touw ende een ancker gebroocken was, sulcx jegenwoordigh weder in 't vlot voor een ancker ende 't beste tou lagen met hope, dewijl 't weer affnam, omme tegen den dagh 't schip op diep water ende de behoorlijcke rheede weder te crijgen, alsoo daeraen gansch geen merckelijcke leccagie noch eenige andre schade vernomen wierd.

6 dito

smorgens 't weer heel bedaert sijnde ende de jachten Hasselt ende Maria door de verlede stercke contrarie winden mede weder ter rheede gecomen wesende, is den Commandeur des morgens vroegh selffs na 't schip Rotterdam gevaren, daer ten eersten de schippers van Enchuysen ende de voors. jachten datelijck met haer boots ende werptuygh liet aen boort comen ende ordre stellen, dat sijluyden aen 't voorsz. schip te samen soo lange soude blijven, tot hetselve met haer hulpe, raedt ende daet weder in 't diep ende op de behoorlijcke rheede gebracht soude wesen, mitsgaders dan ten eersten de vleet thuys te halen etc., sulcx op staende voet 't uytgebracht ancker werpen ende 't nieuwe touw, daer 't schip voor lagh,

ingewonnen wordende, bevonden is bijna 2 strengen daervan gebroocken te wesen ende 't ancker boven comende beyde de handen aff, sulcx het wonder was dat het noch gehouden ende soo als den Commandeur ende al de schippers daer aen boort waren, 't schip niet voorts tegen de wal gedreven was, alsoo oock een ander ancker in 't vallen de schacht dicht tegen de stock affgebroocken, ende een derde het touw aen stucke geraeckt wesende, geen ander meer claer hadden om toe te laten gaen, ende alsoo voort werp aenquam, in vougen aen allen 't selve te mercken, Godt de Heere dit schip voor d'E. Compagnie wonderlijck bewaert heefft ende te hopen sij alles weder sodanich te verhelpen sal wesen, dat sijn reyse sal cunnen vervorderen, ten welcken eynde ende omme de mast etc. weder te eerder vaerdigh te crijgen, die van Enchuysen g'ordonneert sijn twee timmerluyden aen Rotterdam over te senden, ende omdat selve wel vier weecken na 't gevoelen van de schippers werck heefft, eer weder sal cunnen seylvaerdigh wesen, soo sijn oock 100 man van dito schip (310 persoonen ophebbende) g'ordonneert op 't schip Enchuysen over te laten gaen, om daermede sooveel te eerder op Batavia te comen, dewijl 't volcq daer doch ten hooghsten nodigh ende op Enchuysen maer 241 persoonen sijn. Snamiddags was 't verhaelde schip Rotterdam weder in diep water op 6½ à 7 vadem goede grondt gebracht sonder eenige merckelijcke leccagie, Gode loff, en waren voorts besich om hem vorders terecht te helpen na d' ordre vooren aengeroert.

7 dito

smorgens heel moy weer. Heefft den Commandeur partije volcq gestuyrt na de vleet van 't schip, die op strandt gespoelt waren. Ende brachten de schippers van de jachten Hasselt tijdinge, dat Rotterdam maer twee anckers voor de handt had, om

voor te leggen, alsoo der twee gebroocken waren, als vooren aengeroert: sulcx ordre gegeven is (vermits d' anckers hier aen landt leggende te licht vallen) na andre op te ruymen ende in te steecken, dewijle doch om te repareren leggen blijven moet. Ondertusschen is den Commandeur selffs eens weder na boort gevaren om te sien, hoe alles gestelt was; daer comende heefft bevonden, dat een van de voorsz. twee anckers (voor 't welcke neffens 't ander schip soude vastgeleyt worden) de schafft dicht onder aen de stock wel halff deur was, sulcx nu drie anckers aen stuck ende geen meer als een, daer 't schip voor lagh, bij de handt wesende, heefft datelijck een ander van de bough van 't schip Enchuysen laten halen om 't schip emmers doch voor alle saecke, soo haest als mogelijck was, verseeckert ende vast te leggen ende dan na d' andre anckers als voorsz. op te laten ruymen etc.

Savonts is den ondercoopman Huygh met volcq van Enchuysen heden morgen uytgesonden met 't groot seyl van Rotterdam in 't fort gecomen, hebbende de rhee dicht bij 't vrack van Haerlem hooch op strandt gesleept, om bij gelegentheyt van daer te halen.

8 dito

smorgens is 't Robbejachtjen weder ter rheede gecomen met tijdinge, dat vermits dese verlede harde stormen omtrent 't Dasseneylandt niet had cunnen uytrechten ende al wat prijckel uytgestaen, doch geen schade geleden, als dat de handt van 't een anckertjen gebroocken ende het touw wat schadeloos op de clippen gevijlt was: anders had hem 't jachtjen bijsonder wel ende treffelijck in al dat quaet weer gehouden, soo in zee als voor ancker seer fray ende mack rijdende, als oyt een vaertuygh soude cunnen doen.

Heden waren de boots van al de scheepen met dit moye weer besich om de mast en de strengh met de

gansche vleet van 't schip Rotterdam voorts wederom aen boort te halen, maer was 't want om 't vracq van 't schip Mauritius soo verwart, dat het niet los te maecken was. Echter is ordre gestelt om morgen noch nader te versoucken.

Ende is 't Robbejachtjen affscheyt gegeven om met 't eerste goede hapjen weder, ten eynde voor dato aengeroert, na 't Dasseneylandt te varen, ende empassandt 't Robbeneylandt aen te doen.

Sondagh den 9 dito,

's morgens betogen lucht ende moy weer, waeromme weder na de vleet met boots gevaren wierd, om die met wandt ende al, mogelijck sijnde, wederom te crijgen, maer mosten 't wandt om de verwarringe voorsz. verlaten ende alleen met de bloote mast thuys comen, die hooch op de wal gehaelt wierd om te laten maecken 't geen daeraen te doen sal wesen. Ondertusschen bleeff de wint noch al contrarie tot belet van de verhaelde schepen haer vertreck.

Echter raeckten 't Robbejachtjen met bouchsaerden ende ander slachbouchjens, vermits 't luchjen variabel was, noch t' zeyl, sijn best doende omme vooreerst 't Robbeneylandt te beseylen.

10 dito

smorgens sijn voorzegde schepen, namentlijcq Enckhuysen na Batavia ende de jachten Hasselt ende Maria na Guinea etc. weder t' seyl gegaen, raeckende voor den avondt noch fray buyten; d'Almogende wil haer reyse vorders voorspoedich maken.

11 dito.

Begonnen de wallen van 't fort, hier ende daer uytgecalfft, weder te repareren, mitsgaders de borstweer rontom aff te werpen, om weder met andre stormpalen, alsoo d' oude vergaen sijn, te vernieuwen, ten eynde wat deffencibel souden mogen wesen, offer misschien yets voorviel.

15 dito

was in den nacht 't Robbejacht weder van 't Dasseneylandt geretourneert met tijdinge, dat de

jachten Hasselt ende Maria dito eylandt om de stucken (daer leggende) aff te halen, niet hadden derven aendoen, maer voor de wint voorts gevaren waren, sulcx wij deselve hierna bij ander gelegentheyt daer sullen moeten affhalen ende na d' ordre van d'E. heer van Goens op 't Robbeneylandt planten, daer 't jachtjen in 't keren mede aengeweest ende al de houtwercken van thuys gebracht had, om een crael voor de schapen te maecken, brengende eenlijck 't riedt hier.

22 dito.

Snamiddaghs den Commandeur aen 't schip Rotterdam eens gevaren sijnde, om te sien hoe 't werck in de reparatien daer al voortgingh, begond seer hard te wayen uytten Z.Z. oosten, sulcx denselven aldaer verweert bleeff, ende Sondagh den 23 dito deselve wint noch al even stijff aenhield, tot den 24 smorgens, begond wat aff te nemen, als wanneer het onderstondt met eenige stille vlaeghjens na landt te varen, daeromtrendt acht uyren wel aenquam, ende op strandt vond staen den tolcq Herry, nu een lange wijl met Caepman ende consorten wegh geweest, tijdingh brengende offte altoos ons wijs makende, dat verscheyde Saldanhars bij hem geweest waren, met welcke hij seyde neffens Caepman pais ende accoort hadde gemaeckt, om met haer bestiael hier bij ons liber ende vrij te comen handelen, sonder malcanderen aen weercanten eenich molest aen te doen etc., seggende wijders, dat deselve hem souden hebben gesoubat, welck indiaens woort hij verstaedt ende tot Bantam (met d' Engelse in voortijden geweest) geleert heefft. Maer onse meninge is, dat hij selffs voor de Saldanhars sal gesoubat ende haer vruntschap sal gesocht hebben, als wel merckende, dat wij na sijn meenichmael gedaene voorslagen doch niet willen resolveeren, met hem gecombineert, de Saldanhars eenige moleste offte hinder, maer ter contrarie alle

minne ende vrundtschap aen te doen, ende daermede als goede vrunden oprechtelijck soecken te handelen ende wandelen etc.

Tegen den avondt quamen eenige van de Saldanhars met Herrys volcq noch aen 't fort, versoeckende ons coper ende tabacq etc. te sien, alsoo voorgaven dat se vreesden wij niet genoech op voorraedt hadden. Des haer alles is laten sien ende lustichge monstert, mitsgaders wijs gemaeckt, dat noch meer in het hier ter rheede leggende schip Rotterdam voor ons was, ende met d' andre schepen (dagelijcx te comen) telckens oock veel verwacht wordt; doch bloesen sij daer boven, seggende, dat se ons wel haest sullen bloot maken, ende als over omtrent 3 jaren weder uytcopen, ende dan met ons jocken souden, beneffens meer andre lachende discourjes, na 't welcke (haer met wat broot, tabacq, bier, brand- en Spaence wijn vereert hebbende) vrundelijck gescheyden sijn.

25 dito.

Heden is de stengh weder op de mast van 't schip Rotterdam. Ende hebben haer van daegh weder wel 20 persoonen tot vrijdom aengeboden, waervan vooreerst dese 5 't selve sijn vergundt, namentlijcq: Hendrick van Surwerden, corporael, ende Elbert Dircxsz. van Emmerick, soldaet ende tafeldienaer van den Commandeur, omme hun op haer handtwerck van cleermaken buyten landtbouw te erneren ende de nieuwe steene redout Corenhoop te bewaren, ende dat twaelff jaren sullen moeten vrij man blijven, Harman Ernst van Utrecht, bootsgesel voor 3, Cornelis Claesz. van Utrecht, dito voor 6 jaren, in dienst van Hendrick Hendricxz. Boom, gewesen baas, hovenier van d'E. Compagnie ende nu mede sijn vrijdom toegestaen sijnde, om landt te bouwen ende melkbeesten aen te houden etc., volgens de vrijbrieven, haer toegestaen, te verleenen.

26 dito

hebbende haer oock eenige timmerluyden van 't schip N. Rotterdam tot vrijdom aengepresenteert, om de vrije luyden huysen te bouwen, welcke daer wel gemist cunnende worden, vermits alles aen de mast etc. weder gerepareert is ende twee timmerluyden van Enchuysen op hebben, sulcx toegestaen ende daeromme g'ordonneert sijn aen landt te comen.

27 ende 28 dito.

Sijn die van 't schip Rotterdam, weder gerepareert ende seylvaerdigh geraeckt sijnde, den ganschen dagh besich geweest haer ververssinge voor de reys andermael aen boort te halen, ende gegeven hare despesche omme metten eersten goeden windt, die Godt sal gelieven te verleenen, hare vorder te doene reyse na Batavia te vervolgen.

Sondagh ultimo dito

stil weer tot belet van voorsz. schips vertreck; doch waren deselve, gelijck oock gister, besich om wat uytwaerts aen te corten, ende lieten ons weten dat weder een ancker den eenen arm affgebroocken was, sulcx dit schip seer ongeluckigh in sijn anckers is gevallen, schijnende dat wat sleght moeten gemaeckt wesen.

Op den middagh, 't luchjen van den Z.Z. oosten comende, is 't selve schip t' seyl gegaen ende ten eersten fray buyten geraect; d'Almogende wil het voor verder ongeluck bewaren ende behouden laten overcomen.

October anno 1657.

2 dito

onstuymich stormich weer en de wint van den Noordwesten met harden regen, blicxem ende donder; doch die valt hier op 't hardste, maer omtrent soo als den sachten gemenen donder in 't Vaderlandt, sijnde oock tot dato dat d'E. Compagnie hier residentie gehadt heefft, Gode loff, gansch geen aertbevinge vernomen, 't welcke een fraeye sake is ende weynich plaetsen in d' Indische quartieren exempt van

sijn. Tegen den avondt vielen hagelsteenen, de gemeene soo groot als leden van duymen en de ongemeene als duyveneyers offte cleyne caetsballetjes.

5 ende 6 dito

was den Commandeur eens uytgeweest om eenige nieuwe vrijgeworden luyden hare parcken landt aff te laten meten, mitsgaders met eenen te besichtigen, hoe 't met Compagnies ende andere corenlanden stonde, welcke redelijck, insonderheyt garst, haver, rogh ende taruw heel wel geconditioneert bevond, staende de garst al fray in airen; doch veele gesayde erten ende boonen bleven in soberen voortganck.

Sondagh den 7 dito.

Dese namiddagh is den Commandeur uytgegaen ende heefft in 't mourassige landt aen d' oostsijde van de verse riviere tegenover 't landt van Hendrick Boom, omtrent 1¼ uyr gaens van 't fort, weder partije rijs doen sayen, alsoo bevonden is, die sedert halff September in de drosse sloten van Compagnies thuyn gesayt is, fray begindt te spruyten, ende die te voren gesayt wes, vermits de coude (hoewel opgecomen) weder vergaen is: sulcx het nu dagelijcx (de warmte aencomende) op veele plaetsen ende allerhande bedenckelijcke maniere ondersocht ende geprobeert wordt.

Alsoo den sargeandt Jan van Herwerden bij d'E. heer Commissaris van Goens is gepreviligeert ende toegestaen een ordinaris taeffel ende herberge te mogen houden tot gerieff ende huysvestinge voor de gaende ende comende man der passerende schepen etc., ende dat daertoe buyten aen de noortsijde van 't fort 't gedeelte van oude schapenstal vooreerst ende bij provisie, sooveel doenlijck, op Compagnies costen is bequaem gemaeckt, - Soo is met denselven g'accordeert daervoor van huyr te betalen 50 gulden sjaers, ingaende primo November aenstaende. Ende nademael sijn

huysvrouw oock voornemens is verckens aen te focken, ende dierhalven versouckende, dat haer mochte verleendt worden seecker irregelier stuckjen rouw lants, gelegen omtrent 60 roeden achter 't fort aen de noortcant van de reviere benoorden voors. fort tusschen beyde Compagnies zuydelijcxste ende noordelijcxste thuynen, inhoudende met kreeckjes, mourassen ende alles .....[1] roeden, mitsgaders om d' onfatsoenlijckheyt etc. ongelegen sijnde voor d'E. Compagnie te gebruycken, vermits Compagnies thuynen over, ja meer als groot genoech uytgebreyt sijn, - Soo is haer 't telve om wortelen en andre aertvruchten op te teelen, tot voedsel ende mestinge van voorhaelde bestiael offte verckens, vergundt ende toegestaen; edoch niet verder als in leeninge, ende dat het d'E. Compagnie (bij haer vertreck off selffs naderhandt van node hebbende) sal vermogen wederom te nemen. Item oock met wel expresse interdictie dat mede alsoo weynich als niemandt van alle d' andre Compagnies getrouwde ende ongetrouwde ministers en sal vermogen eenige vruchten daeruyt aen ymandt ter werelt te vercopen, vermangelen offte vereeren, onder wat pretext het oock mochte wesen, directelijcq noch indirectelijck, maer die vruchten niet anders gebruycken als ten eynde voorsz. ende in hunne huyshoudinge, op penen daertoe gestelt ende noch te stellen, alsoo de vrije luyden sulcx tot nader goetvinden onser heeren meesters vooreerst noch maer alleen toegestaen, ende Compagnies dienaers allegader t' eenemael g'inhibeert blijfft.

15 ende 16 dito

sijn ons jegenwoordigh zedert 8 a 10 dagen herwaerts 5 van de jonge treckossen affgestorven sonder te weten waervan, ende gaen noch wel

1) Niet ingevuld.

drie a 4 quynen, dat al groote verlegengentheyt ende achterstal sal geven in compagnies landbouw.

Tot heden met groot verlangen hebbende te gemoet gesien d'affcompste van de Saldanhars offte inwoonders diep uyt het landt, met hope van deselve een groot getal bestiael soude te handelen wesen, achtervolgens de geruchten al van overlangh door de hottentoos hieromtrent woonende geloopen, wijders oock gemerckt dat eenige van deselve al tot ongeveer 2 a 3 daghreysens hierbij ende omtrent sijn geweest, ende nu weder te landewaert inwijcken sonder hier te verschijnen, nochte te weten wat dat daeraen hapert, ende volgens dien gepresumeert wordende (onses gevoelens ten rechten) dat Herry Caepman ende consorten haer 't een off 't ander wijs maeckt offte tegen houdt om de weyden hieromtrent alleen te gebruycken etc. - Soo is ingesien, de nootsaeckelijckheyt van bestiael voor d'E. Compagnie ende vrije luyden, insonderheyt om den landtbouw ende meer andre saecken te vorderen, niet jegenstaende de regentijt wat langh is duyrende, ende noch niet affneempt, maer 'tlandt daerdoor overal nat ende onbequaem blijfft om te reysen, echter evenwel goetgevonden ende vastgestelt eenig ander hoe wel nodigh werck stil te laten staen, ende hoe eer hoe liever met een redelijcken trop volcx ende draeghossen een tocht te landewaerts in te doen neffens partije coper, tabacq, pijpen etc. omme te sien niet alleen daervoor partije beesten ende schapen te reuylen, maer oock de Saldanhars met alle vrundelijckheyt aff te nodigen ende verseeckeringh te geven, dat wij wel sullen maken ende versorgen, haer geen belet off hinder door Herry Caepman ende consorten aengedaen worde, alsoo onse opinie vast blijfft, dat sijluyden d'eenige beletters van die luyden hare affcompste sijn, mitsgaders hun oock wel weten te fon-

deeren op onsen landtbouw, ende dat het landt daerdoor soo veele gebroocken wordt dat sijluyden geen weyde voor haer bestiael hieromtrent souden vinden ende wes meer tot belet voorsz. dienende, als wordende seer slim ende daerdoor wel beginnende te mercken de nootsaeckelijckheit van bestiael, mitsgaders apparendt hoopende dat wij bij ontstentenisse vandien dese residentie wel weder mochte verlaten etc. Sulcx dan, als voorsz., vastgestelt blijfft alle preparaden ten eersten te maken om (mogelijck sijnde) overmorgen ten langsten te landewaert in te reysen, ten einde voorsz. Is oock geresolveert 't Robbejachtjen neffens de opgeboeyde boot offte cleyne chaloup Peguijn gesamentlijck met 8 man te senden na de Saldanhabay, om vermits ons speck ende vleys bijna op is, wat vogels te haelen ende in te souten, mitsgaders empassandt van 't Dasseneylandt te halen de 2 Engelse stucken daer noch leggende, omme deselve offte een van die na de gelaten ordre van d'E. heer van Goens te planten op 't Robbeneylandt, ten eynde eenige Francen, Portugesen offte Engelse daer te min gelegentheyt mochten vinden Compagnies schapen aff te halen offte eenige quade part te speelen. Sijnde oock goetgevonden d' opperhooffden des gemelten Robbejachts partije coper, tabacq etc. etc. mede te geven om te sien offer in de Saldanhabay oock wat schapen ende jonge ossjens te handelen mochten vallen, ende over te brengen.

Gister namiddagh had het wagevolcq op de hooghte bij 't bos een schip in de bay Fals gesien, 't welcq heden, daer noch in dese bay vernomen sijnde, gesustineert wordt een Portugees off ander uytheems schip sal geweest sijn.

17 dito.

De vrijeluyden verstaen hebbende ons voornemen tot een landttocht, ten eynde in onse

resolutie van gisteren vervaet, ende volgens dien presenteerende ende versoeckende onder hun achten mede te mogen gaen, ende toe te leggen 5 draegossen, - Soo is goetgevonden sulcx te accepteren ende van Compagnies wegen soo veel volcx daer tegen weder te excuseeren ende maer uyt te maken 7 man met 4 ossen ende drie à vier van de vertrouwde Hottentoos, die dagelijcx hun hier bij ons sijn onthoudende, mitsgaders van een maendt provisie 400 ℔ coper, tabacq ende pijpen tot den veehandel etc., in welcke negotie met de vrijeluyden g'accordeert is dat sij te samen sullen herideeren ⅓ ende d' ander ⅔ voor d'E. Compagnie, provisie cruyt ende loot etc. tot elcx last bijsonder, excepto de Hottentoos, die beneffens Compagnies dienaers tot haer costen sullen versorght worden, ende 't gesach over desen trop, mitsgaders d'administratie des handels, bevolen sijn den gesubstitueerden fiscus ende landtschoudt Abraham Gabbema, met allen 'twelcke hun den vrijeluyden dan conformeren ende wijders beslooten is, dat de vrijeluyden vrijdagh (sijnde overmorgen) middagh met haer ossen ende bagagie sullen aen 't fort comen, om dien selven avondt in den name des Heeren op reys te gaen met dese navolgende persoonen te weten:

Van Compagnie's wegen g'armeert met pistools ende snaphanen, Abraham Gabbema bovengenoempt, Jan van Bemmel corporael, Pieter Teunisz. Mulder, baesmetselaer, Pieter Potter, lantmeter, David van Eps onder-barbier, Elias Giers, adelborst, Jochem Elbert, bosschieter off ossedrijver met 4 Hottentoos als voorz.

Van de vrijeluyden idem g'armeert, Harman Reman jeune, Hans Pietersz. Faesbenger, Warnar Cornelisz. van Nunspeet, Otto Jansz. van Vrede, Hendrick Elbertsz. van Ossenbrugge, Wouter Cornelisz. Mostert, Cristiaen Jansz. van Hoesum, Harman Ernst van

Utrecht, knecht van Hendrick Boom, al te malen vrijburgers sijnde, samen 15 Nederlanders, 4 Hottentoos met 9 ossen etc. als boven verhaelt. Ende nademael door 't affsteecken van dese luyden, bovengenoempt, mitsgaders oock nodich met 't Robbejacht moeten mede gaen na de bay Saldanha etc. ten fine in onse resolutie van gister genarreert, wij ons vrij swack vinden om alles gaende te houden, dewijle oock al de timmerluyden aen Compagnies corenschuyr in 't landt mede besich sijn om deselve inderhaest aff te maken tot berginge van het coren, waeraen noch wel 4½ maenden werck is, ende jegenwoordich de handen hier oock soo vol hebben aen de reparatie van 't forts wallen, stormpalen, geschutsbeddinge te vernieuwen, etc. boven ons tuynwerck ende lantbouw etc. - Soo is verstaen het metselwerck gelijck het werck aen 't hoofft mede voor een wijle tijt gansch ende gaer te staecken ende d'aenstaende weecke voorsz. reparatie gedaen wesende, met der metselaers ende alle andre te practiseeren hulpe, te vallen aen 't graven ende dammen van de rivier om die van de noord west candt 15 roeden achter 't crael boven 't fort om te leyden ende deselve aen de Z. oost candt vergenoegh besijden 't fort heen in zee te laten lopen, vermits deselve jegenwoordich dicht bij 't hoofft heen lopende daeraen door 't schuyren der groote affwateringh in de regentijt veel hinder ende schade doet, welcke achterom leydinge met eenen dan oock sal strecken tot te meer versterckinge van 't fort, als sullende dan rontsom behalven voor aen de zeecandt een dubbelde gracht hebben, die voor 't affspoelen van onder de grondt met rijs ende tacken sal getuynt, gestaeckt ende geschoeyt, mitsgaders d'op te werpen aerden buyten waerts geleght worden als een conterscherp, om binnen 't selve tusschen de lopende riviere ende

't fortsgrachtjen oock compagnies bestiael te verseeckerder ende ruymer nodich te bewaren etc.

19 dito

is de landttocht voorsz. ondernomen met dese navolgende:

Memorie van Abraham Gabbema gaende met

een trop volcq van 15 coppen soo Compagnies dienaren als vrijeluyden ende coopmanschappen op draegossen geprovideert voor 14 dagen te landewaert in om van d'inwoonders bestiael te handelen etc.

Tot de tocht dan alles gereet wesende, mitsgaders beneffens de provisie d'ossen geladen met 524 ℔ plaet als draet coper, 48 ℔ tabacq ende 1½ gros pijpen, soo sullen uluyden haer in Godes name desen namiddagh op reys begeven gerecommandeert blijvende de goede wacht ende sorge voor u persoonen ende goederen, ten eynde u luyden geen ongeval van de inwoonders overcome. Ter saecke comende van 't gene sult hebben te doen, soo is 't dat uluyden moeten trachten te bevorderen ten eersten bij de naeste Saldanhars te comen, sonder na Herry, Caepman offte den swarten capiteyns troupen om te sien, maer die soo veel te mijden als mogelijck is, omme te ondernemen off men niet sonder haer met de Saldanhars beter, gerustiger ende proffitabler sal cunnen handelen ende deselve herwaerts affnodigen, ten welcken eynde haer alle verseeckeringh van sauveguarde voor Herry etc. moet gedaen ende beloofft worden, dat men haer hier aen 't fort oock niet als alle minne ende vruntschap sal aendoen, ende waeromme oock op 't hooghste nodich is ende uluyden gelast wordt, soo se niet al en willen affcomen, dat altoos eenige van haer medelockt om deselve hier wat goet onthael aen te doen ende met

eenige vereeringen wederom te laten keeren, hoe vremder ende verder volcq uyt het landt, hoe beter, om oock met deselve te cunnen wederom keeren, offte andersints soo ten dienste van d'E. Compagnie best mochte g'oordeelt worden. Ende indien 't soo uytvalt (gelijck wij hopen) dat uluyden een goeden handel aentrefft, sulcx dat uluyden meer coopmanschappen nodich had, souden wij niet vreempt sijn, dat uluyden eenige gewillige lieff hebbers bij d'inwoonders liet ende met de rest ende 't gehandelde vee affquam, off wel in tijts 2 a 3 van u volcq met een van de nu medegaende vertroude Hottentoos met een brieffken affsondt, om u meer coper ende provisie met dese selffde ossen ende meer ander volcq na te senden, die dan uluyden met 't gehandelde bestiael ende draegossen voornoempt neffens de ledige sacken op 't lijff costen herwaerts affsenden ende uluyden daermede soo al geduyrich weder secours toegesonden worden. Sulcx dan om 't selve ende u personen wel te bewaren, sal seer nodigh wesen, dat uluyden (daer gij siet den handel wel ende vast gaen wil) een goede vaste crael offte beschansingh van tacken (gelijck de Hottentoos) maeckt, om bij nacht ende ontijde in verseeckerheyt te leggen, als wanneer met eenen oock gelast blijfft, naeuwe opmerckinge te nemen ende te ondersoecken, offer oock quantité goede struysveeren, oliphantstanden ende zeecoetanden, renocheroshoorens, civet, amber, goudt, honich ende diergelijcke bij haer te becomen wesen soude. Soo moet oock den lantmeter Pieter Potter expres gehouden worden om alle gelegentheden van valeyen, bergen, heuvelen, wateren ende revieren ter degen op hare streckingen ende distantien off te meten met passen ende pertinente peylingen, omme alles na de chorographie sooveel mogelijck perfect in een caerte te brengen, ende altijt

te mogen weten wat courssen ende wegen men hierna successivelijck in 't reysen sal te gaen hebben, alsoock bekent te worden de gelegentheyt der bosschagies ende landerijen bequaem om te cultiveren, offte oock wel eenich redout off andersint te bouwen, tot een vaste handelplaets, off de Saldanhars doch om Herry ende Caepman off ander oorsaecke niet costen resolveren nader aff te comen, op hoedanige saken uluyden dan gerecommandeert wort goede acht te slaen, ende een affteyckeninge mede te brengen, mitsgaders oock te letten wat steen ende hout daer dichte bij ende omtrent is, opdat men geen materialen derwaerts nodich soude behoeven te brengen, ende wes meer uluyden mondelingh onderricht.

Het sal oock seer goet wesen, dat uluyden die ordre houdt, datter op de wegh gansch niet geschoten wordt, alsoo dese natie daervoor seer vervaert sijn, ende degene welcke diep in 't landt woonen noch al meer als dese hieromtrent, om haer (sulcx hoorende) niet affschrickigh maecken ende te doen weghvluchten, waeraen veele gelegen is, ende wel na uwe ordre opgehouden moet worden, ten eynde uluyden deselve (als met eenen stillen trom) te eer belopen mocht, alsoo Herry etc. haer wel mochten wijs gemaeckt hebben, dat wij haer soecken te beroven; des haer niet als alle minne ende vrundelijcheyt moet gethoont worden om haer het contrarie van ons te doen geloven per gouverno. Ende opdat de provisie te beter souden mogen strecken ende gijluyden daeromme te langer cunnen uytblijven, soo wort uluyden de menagie op 't hoochste bevoolen, latende soo den handel eenichsints wat vloeyt, ten dien eynde altemet een schaep slaen ende u medenemende broot ende ander victualie daertegen weder versparen, sonder aen te sien de contrarie lust offte onlust van Compagnies

dienaren off vrije luyden, alsoo dese reys tot Compagnies ende der vrije luyden besten wort aengevangen, ende daeromme mede des Compagnies reglemendt moeten onderdanich sijn, gelijck sij beloofft ende haer daermede hebben geconformeert, mitsgaders oock aengenomen soowel als Compagnies ministers u als haer opperhoofft te erkennen, soo langh dese lanttocht sal duyren, sonder dat ymandt, buyten u consendt, van den trop d' een off d' ander wegh sal mogen affgaen, volgens onse speciale ordre ende last bij desen daertoe gevende, opdat alles doch met goede ordre sonder difficulteyt moge toegaen ende uytgericht worden tot dienst van onse heeren meesters ende ten besten van de vrije borgers offte landtbouwers, 't welck d'Almogende wil geven, in wiens protecxie wij uluyden tot besluyt sijn bevelende, met hope denselven u in haer uytgaen ende wedercomen met sijn H. geleyde altijt sal bijwoonen, amen!

Int fort de Goede Hoope, ady 19 October anno 1657.
Was geteeckent Jan van Riebeeck.

In de voornacht quam Elias Giers van de lantreysers noch om een lijn om de beesten mede te leyden, met tijdinge dat se tot den vrijman Jan Reynierss. gelogeert waren, en voornemens morgen met den dach van daer voorts te reysen. Na de middernacht quam oock den corporael om eenige goenysacken, volgens inhoudende van onderstaende brieffken geschreven:

Aen den Commandeur Riebeeck.

Sooals wij verleden avondt uyt het fort gescheyden sijn, is ons onder wegen groote moeyten met de beesten overgecomen al soo in't springen 't coper ettelijcke

malen van haer lijff viel, voornamentlijck van Compagnies twee cleyne ossjes, die heel ongemaniert sijn, soo dat genoodsaeckt waren 't coper te dragen, 't welck vertrouwt wierdt te comen door de scharpheyt ende 't vrijven, dierhalven wel van noode soude wesen eenige goenysacken, die met gras gevult sijnde onder de gespen souden dienen geleght worden, ende oock anders niet wel soude cunnen voortcomen, mitsgaders de sackjes, daer 't plaetcoper in is, door 't springen van voorsz. beesten al aen stucken gebroocken ende genootsaeckt sijn ons alhier wederom te repareeren, sulcx U.E. versoecke, dat negen goenjesacken met brenger deses gelieve te senden.

Ter sijden stondt: met haest ende halff bij doncker, ende was geteeckent: Abraham Gabbema. Waerop den corporael met de versochte goenysacken datelijcq is wederom terughgesonden.

20 dito

fray sonneschijn stil weer, treffelijcq comende voor onse landreysers, daer den Commandeur 's morgens vroegh eens na toe gingh, om te sien hoe 't sich met de draegossen al schicten, maer waren al een goet stuck wegh, sulcx denselven voorts na 't coorenlandt gingh ende aldaer op eenige saken wat ordre stelden, staende de garst ende rogh al fray in airen, mitsgaders de taruw mede redelijck wel ende de timmerluyden wacker besich aen de schuyr etc die haer aenbesteet is in 4½ maenden aff te maecken met conditie 't gene sij daer langer over besich sijn hun van hare gagie voor dien tijt affgetrocken; maer corter affdoende, 't selve haer in contant sal goet gedaen worden, elck na hij gagie is winnende, omme een cort werck te maecken ende haest daer aff te comen, ten eynde men dan voort aen het hoofft met macht mach vallen, dat nu daeromme moet blijven staen.

Sondagh den 21 dito

is van besmettelijcke vrouwesieckte overleden Jan Camel gewesen tamboer op 't schip de provintie.

22 dito

quamen des namiddaegs 3 hottentoos van Caepman in 't fort met navolgend brieffken van onse landtreysers geschreven.

Aen den Commandeur Riebeeck.

luydende van woorde te woordè als te weten:

Alsoo wij ons op desen morgen al vroegh met de beesten op reys begeven hadden, ende o.n.o. 't landt omtrent drie uyren van de Tijgersbergh ingecomen wesende tot op den middagh daar ons wat rusten ende de beesten weyden lieten, sijn ons verre drie Hottentoos in 't gesicht gecomen, d'welcke wij weuyffden ende doen bij ons quamen, haer vragende na Herry, Caepman, Saldanhars etc., waer deselve met haer negerije lagen, dat ons gesecht wierde; doch de Saldanhars souden (na haer seggen) noch van ons leggen met 4 negerijen op de groote rivier, U.E. apparentelijck wel bekendt, omtrent 4 daghreysens recht n.n. oost van deze plaets daer wij jegenwoordich leggende sijn, waerop wij met goede couragie deselve metterhaest sullen oplopen, hopende, bij aldien d'selve vinden, een goe getal bestiael sal cunnen gehandelt worden, dat d'Almogende wil geven, ende oock te wenschen soude wesen.

Wat ons aengaet sijn al te male noch in goede gesontheyt, waerin de groote Godt ons wil continueren tot vorderingh van dese reyse.

Ter sijden stondt: Int landt op een dorre ende schrale grondt, den 21 October 1657 op Sondagh.

Was geteeckent: Abraham Gabbema. Hierbij was

noch een cleyn brieffken door denselven geschreven aen voorsz. Commandeur van navolgende inhoude:

Alsoo dese Hottentoos jegenwoordich bij ons gecomen sijnde ende sorgende, dat wij deselve niet van ons sullen cunnen crijgen, ende oock (Caepman volgens presumptie uyt dese Hottentoos haer redenen verstaen) nevens ons sijn voorttreckende, soodat wij daeruyt wel arch sijn denckende, dat deselve ons in den handel voorsz. soecken te beletten; doch hoope een beter, maer sijn nooyt in ons gesicht geweest; wij gebruycken de stouticheyt om dese Hottentoos quyt te raecken met deselve UE. te stuyren, om oock tot ons voornemen te beter te geraecken, alsoo wij sijn sorgende, dat de Saldanhars van onse compste soude worden gewaerschoudt, met beloffte dat UE. haer veel tabacq soude geven. Dit dan tot geen ander eynde dienende als voorsz., sal blijven hiermede etc. was oock geteeckent: Abraham Gabbema.

23 dito

mot regenachtich weer en de wint zuydelijck, wierd een schip voor de bay westwaerts van 't Robbeneylandt gesien, 't welck heden niet binnenquam, schoon het een goede Z. weste windt creegh, die op den namiddagh vrij hard ende onstuymich deurbloes met stijve regenvlage, ende waerdoor verhaelde schip vermits de donckere lucht oock niet meer coste gesien worden, sullende apparent een Engels off ander uytheems seyl sijn geweest: souden anders desen namiddagh met gemack al cunnen ter rheede hebben gecomen.

Heden de reparatien ende vernieuwinge der stormpalen, mitsgaders 't ophogen van de wallen omtrent twee voeten hoger als te vooren, vermits 't sacken aen 't fort en de reduyt Duynhoop t' eenemael g'ab-

solveert sijnde, behalven eenige geschutsbeddinge, waertoe 't hout noch niet al bij de handt is, maer in 't bos claergemaect wordt etc., - Soo is heden met gemeender macht gevallen aen 't graven, om conform onse resolutie van den 17 passado de reviere achter 't fort om te leyden, ten eynde in deselve resolutie breeder vervaet.

24 dito

smorgens noch al onstuymich weer en de wint sterck Z.Z.O. met felle val ende regenbuyen.

25 dito

noch al emmers soo fel continuerende ende cregen tijdinge uyt de coornvaleyen achter de Taeffelberch, dat het daer wel mede heel stijff woey, maer nergens na soo hard als hier ende oock maer gestadich sonder buyen, sulcx dat het cooren, selffs 't geen al hoogh op ende in airen geschooten was, gelijck als garst, roch, haver ende gansch geen hinder geleden had.

26 dito

hard weer ende wint Z.Z. oost niet soo stijft als donderbuyen over de Tafelbergh alsvooren, waerdoor veele jonge vruchten in de thuynen alhier te pletteren wayen ende bedorven worden, insonderheyt roomse ende turcxe boonen, mitsgaders erten sonder schellen etc., hoe nauw die oock met tacken ende matten bewaert worden, alsoo mede veele schuttingen ende paggeringen plat onder de voet wayen. Sijnde oock 't sieckenhuys, gemaeckt van de houtwercken der oude houten huysen in 't fort voor desen gestaen, heel over gewaeyt ende drie balcken gladt aen stuck geraect, ende indien niet achter met een stercke steene clipmuyr was opgemetselt, soude glad onder de voet gewaeyt hebben.

Heden den Commandeur hebbende wesen besichtigen seecker bosschagie, stijff drie uyren gaens van hier, leggende noordwaerts in de hoeck van de bosheuvel tegen de bosbergen zuytwaerts beneden den Taeffelberch, aengewesen door den vrij timmerman

Leendert Cornelis van Zevenhuysen, ende bij hem versocht 't selve voor sich te mogen hebben, met previlegie dat niemandt als hij daer eenich houdt uyt sal mogen halen om tot goeden oirbaer sonder schendinge, maer tot verbeteringe van dito bosschagie te gebruycken ende daeruyt tot gerieff van d'E. Compagnie ende vrije luyden op eygen costen te sagen ende leveren allerhande plancken, balcken, ribben etc. - Soo is ingesien sulcx gansch nootsaeckelijcq sij ende buyten last van d'E. Compagnie seer geriefflijck sal vallen, hem 't selve stuck bosch ten eynde voorsz. toegestaen ende vergundt neffens oock een parck van 20 mergen landts, daeromtrent op voorsz. bosheuvel tegen de bosbergen gelegen, om te bebouwen, mits, in plaetse van desselffs verbonden tijt hier, in vrijdom te woonen, nu ten minsten 15 jaren sal moeten vrij man blijven ende sijn vrouw met d' eerste gelegentheyt uyt 't Vaderlandt ontbieden, volgens de vrijbrieff hem verleendt.

27 dito

smorgens noch al harde, doch droge en niet soo felle, maer wat bedaerder Z.Z. ooste winden, sulcx dat het Robbejachtjen sijn goet coste aen boort halen ende noch desen avondt onder seyl gingh na de Saldanhabay etc., met dese navolgende memorie:

Memorie voor Juriaen Jansz., opperhoofft

op 't Robbejachtjen.

Soo haest de windt eenichsints wil dienen, sal uluyden met 't Robbejacht en de opgeboeyde boot Pequijn onder seyl gaen, ende vooreerst aendoen 't Robbeneylandt, mitsgaders aldaer overgeven neffensgaende mantjen met pattattissen, om bij onse schapenwachters aengeplant te worden.

Na 't welcke dan voorts ten eersten u reys sult

hebben te vervorderen na 't Dasseneylandt, om van daer aff te halen de 2 Engelse ijsere stucken, leggende begraven schuyns tegenover 't huys aen de strandt na de noortsijde, en de 2 repaerden achter 't selve huys in 't velt. Item oock de cogels op strandt bij de paeltjes, daer de boot aen vastgemaeckt wordt, weynich na de waterpudt, welcke stucken ende toebehooren ingenomen hebbende, sal uluyden sien, hoe u de windt dient, is 't saecke dat gij met een goet hapjen soudt cunnen wederom na 't Robbeneylandt comen, soo sult het waernemen ende dito stucken met hulpe van d' onse aldaer op landt setten, na d' ordre van d'E. heer Commissaris van Goens planten op de bequaemste plaetsen in 't santbaytjen, om 't landen van vreemde boots te beletten, ten eynde deselve met macht van volcq de Compagnie daer geen quade part comen te spelen. Den haen, die mede gaet, moet oock op 't Robbeneylandt overgeven bij de hoenders, voor desen daer gesonden, waervan den haen gestorven is. Na volbrengingh van 't welcke dan ten eersten weder sult keeren na de Saldanhabay, omme aldaer van 't Madagaseneylandt te halen ende in te souten al u medegegeven vaten (sijnde 48 halff amen) vol vogels om hier tot toespijs te gebruycken, doch de oly ende traenvaetjes sal uluyden eerst met robbentraen vullen, om welck te branden uluyden alle gereetschappen sijn medegegeven. Ende alsoo 't wel mocht gebeuren, dat uluyden daer eenige inwoonders vondt, soo hebben wij u oock 71 ℔ draetcoper, 9¼ tabacq ende 1 gros pijpen medegegeven, om daervoor oock wat schapen ende jonge koebeestjens (die haer in de weyde al cunnen generen) te reuylen, settende deselve als voor desen op 't Schapeneylandt, om van daer dan voorts aen 't Robbeneylandt over te voeren, namentlijcq de jonge schapen, maer d' oude moeten hier gebracht

worden om ten eersten te slachten ende oirbaren, alsoo die bevonden hebben veel te sterven ende 't jonge slach fray op gemelte eylandt te aerden, gelijck oock de jonge koebeestjes mede moeten hier wesen, meer te laeten groeyen.

Op voorsz. Schapeneylandt sijn voor desen wat pattattissen geplandt, sult derhalven eens vernemen ende ons bescheyt weten te brengen, off die wat voortgeset sijn, gaende nu oock eenige met u om aldaer ende oock op 't Dasseneylandt weder partije te planten, mitsgaders overal daer uluyden sandige grondt sijt vernemende, soowel op 't een als 't ander aencomelijck eylandt, item oock selffs op eenige bequame plaetsen in de Saldanhabay, om overal comende altijt wat te vinden, alsoo 't een seer aengroeyende aertvrucht is, 't welcke in plaets van broot soude cunnen verstrecken, ende daeromme gerecommandeert ende bevolen blijfft tot 't selve al wat naersticheyt aen te wenden, sijnde de grondt op 't Dasseneylandt voornamentlijck tot die vrucht seer bequaem, waeromme daernaest 't Robbeneylandt de meeste wel moeten geplandt worden. Wij geven u oock mede 2 palen, op elck gespeyckert een planck, daerinne gebrendt 't merck van de Compagnie, van 't welcke uluyden een op 't Dasseneylandt sult planten op een bequaeme plaetse aen de noortcandt van de Saldanhabay, mitsgaders oock 't selve merck uythouwen op een van de aensienlijckste groote clippen oflte steenen, gelijck als aen 't Dasseneylandt op de clip Rijpermonde, die niet can weghgerolt worden, tot teycken dat de Compagnie het voor haer in possessie offte besit hebben genomen ende waertoe uluyden steenhouwersijsers ende hamers worden mede.....[1)], die

1) Opengelaten.

ons na gedane reyse sult weder overhandigen, om tot andre nodige tijt te bewaren ende niet verlooren te raken.

In u heen ende weer seylen moet uluyden altijt ende doorgaens 't loot laten gaen, pertinent aenteyckenen wat diepten ende gronden, reven, clippen, sanden, droochten, bayen, inhammen etc. overal bevindt. Item oock wat streckingen de custen hebben, omme alle instellingen van de gemaeckte caerten sooveel mogelijck te verbeteren, waeraen voor d'E. Compagnie veel gelegen is, ende uluyden gelast wordt altijt wel waer te nemen, ende mogelijck sijnde, ons oock van alles affteyckeninge mede te brengen.

Renocheloshoorens, oliphandt- ende zeecoetanden in de Saldanhabay vernemende, moeten uluyden neffens de schapen mede soo veele handelen als becomen cundt; item struysveeren, die se altemets oock wel hebben; maer is tot heden bij d' onse noch weynich debvoir om gedaen, des uluyden door meerder naersticheyt ende vlijt sulcx moet maken te verbeteren tot dienst onser heeren meesters ende ulieder particuliere eere, waermede wij ulieden dan geluck ende behouden reyse sijn toewenschende. In 't fort de Goede Hoope ady 27 October 1657, was geteeckent Jan van Riebeeck.

Met dito jachtjen is oock geschreven navolgend brieffken:

Aen Jan Woutersz. op 't Robbeneylandt

als te weten:

Uyt ulieder jongste van den 14 des verleden maents hebben wij verstaen, dat het getal van de schapen als doen waren 250 stucx, op de aenteelt van welcke

u meeste gedachten moeten gaen ende ons telckens van den vorderen aenwas advys senden.

Dat de mieredick wel groeyt is een goede saecke ende moet mede alle mogelijcke vlijt tot voortsettinge aengewent worden, alsoo 't selve groot gerieff ende ververssinge voor Compagnies volcq op de reysen sal geven, item oocq de pattattissen, van welckers wasdom ulieden niet behoefft te despereren, sullen hem wel verthoonen eer de maendt November gepasseert is, sijnde jegenwoordich noch de beste tijt tot verplantinge, ende waeromme wij bij desen noch een goede partije senden om noch al meer ende meer aen te planten, vermits de Robbeneylants gronden daertoe seer bequaem sijn ende dierhalven sonder twijffel wel voortelen sullen. Om daer hoenders aen te focken sal niet nodich wesen, alsoo de vrije luyden genoech aenqueecken, oock soo soude het, omdat se daer uyt de handt moeten gevoedt worden, vermits op dat eylandt geen granen wassen willen, daer wij oock noch sober genoech voor 't volcq van versien sijn, te costelijck ende ongelegen voor d'E. Compagnie vallen, mitsgaders mede prejuditie geven in der vrije luyden voordelen; echter wort u den versochten haen voor de daer sijnde hennen gesonden tot ulieder eygen gerieff, alsoo de hoenders maer delicaetés ende dierhalven weynich voor 't gemeene volcq wesende, bij de respective opperhooffden der uyt ende thuys varende schepen voor hun particuliere versnaeperinge van de vrije luyden wel cunnen gecocht worden, sonder d'E. Compagnie dienaengaende noch meer lasten op te laden. Men moet het voor haer Ed. op de mesnagie aenleggen, ten eynde ydereen versorcht can worden van 't gene dat best strecken can, sijnde op dat eylandt principael d' aenfocq van schapen ende voorsz. aertvruchten, 't welck soowel voor 't gemeen als d' opper-

hooffden sal cunnen strecken ende groote ververssinge geven.

Wij senden u oock wat loocq, porey ende bataviasen ajuyn hier aengefocqt ende apparent daermede wel sullende voortcomen. Ulieden cunt der proef affnemen ende ons van de bevindinge hierna advys geven. Item oock noch 2 provisie ende 1 groote mande met wortelen, sulcx ulieden nu tot diep in January rijckelijck geprovideert blijfft. Wij hebben op den 23 deser maendt October een seyl westwaerts van 't Robbeneylandt gesien, sonder 't selve vermits d' opgecomen dijssicheyt te hebben cunnen verkennen, menende oock doordien wij geen ander verwachten als den Oliphandt ende Walvis uyt 't Patria, ende dit maer een redelijck jacht geleeck, dat het een onduyts sal geweest sijn: sullen derhalven verwachten wat bescheyt off kennisse ulieden daervan vernomen hebt, ende alsoo wij gissen ulieden van geen kijcker versien sijt, soo wortter nu bij desen een gestuyrt, om de aencomende schepen te beter te erkennen. Ulieden moeten oock niet vergeten te vuyren, alsser Compagnies schepen voor de wal sijn, om snachts op in te seylen, alsoo daerop expres seynbrieven sijn gemaeckt; maer vreemde schepen sijnde, sal ulieden sich gansch stil houden sonder eenich teycken ter werelt te thoonen pro memorie.

Int fort de Goede Hoope, ady 27 October anno 1657.

Was geteeckent Jan van Riebeeck.

Heden oock is ordre ende volcq gestelt op 't grasmaeyen ende hoyen, voor de paerden heel nootsaeckelijck, tegen de dorre tijt dat hieromtrent weynich gras te snijden valt.

Sondagh den 28 dito.

Savonts cregen tijdinge uyt eenige vreemde Hottentoos, dat ons volcq al sommige

Saldanhars hadden aengetroffen ende hun omtrent haer ternedergeslagen, mitsgaders van deselve rede goet deel schapen, doch noch maer 3 a 4 koebeesten gehandelt hadden, de tijt sal de nader seeckerheyt openbaren.

29

liefflijcq weer ende wint alsvooren, den Commandeur uytgegaen wesende na de corenlanden, bossschagies etc., omme de gelegentheden van de bequaemste bouwlanden meer ende meer aff te speculeeren, ende tegen den avondt wederom comende, was hem omtrent Compagnies boomgaert stijff 1½ uyr gaens van hier ontmoet den tolcq Herry alleen sonder ymanden bij sich te hebben, welcke om een plasdanck te behalen de verhaelde tijdinge quam confirmeeren, seggende onder anderen, dat soo haest als d' onse den 4 avondt omtrent d' eerste trop inwoonders (Charigrina genaempt) waren gecomen, deselve uyt vreese van beroofft te worden, altemalen waren wegh gevlucht, sulcx ons volcq al vorder treckende, een ander trop, Cochona genaempt, hadden opgelopen ende met deselve ten eersten in handelinge geraeckt, daer weynich van aff seecker ander trop lag, Chorachougua genaempt, die verleden jaer de vrije luyden haer tabacq van 't velt hadden genomen, bij dewelcke d' onse, als kennis daeraen hebbende en 't verhaelde al overlangh vergeven ende vergeten sijnde, haer hadden ternedergeslagen, wordende van deselve ende oock de voorsz. Saldanhars lustich met melck onthaelt, 't welcke den gevluchten trop Charigrina vernemende, waren die op haer vorige plaetsen wedergekeert ende oock bij d' onse gecomen, mede aenbrengende behalven de schapen sooveel ende meer melcq als ons volcq costen nuttigen, welckers coper ende tabacq oock als haest verhandelt was, sulcx wij haer binnen weynich dagen stonden weder thuys te crijgen, neffens al de voorsz. Saldanhars, om hier

aen 't fort te comen al ons coper aff te handelen. Off die mare soo goet sal wesen is te hopen, ende wil d'Almogende geven.

30

brachten eenige van de vrije luyden tegen den avondt tijdinge, datter Saldanhars van de oost (sijnde ons volcq bij die van de N.oost) aen Jan Reynierss. huysinge waren verschenen met 6 beesten, die se gaerne mede herwaerts aen 't fort hadden gebracht, maer vermits de nacht op handen quam, wilden deselve haer daer onthouden ende morgen vroegh comen. Echter wierd den boechouder Roeloff de Man ende den sargeant derwaerts gestuyrt met wat broot, tabacq, pijpen ende brandewijn, ten eynde deselve daermede wat onthael ende goet tractemendt aen te doen, om hun te meer tot ons te verbinden ende aff te locken, beneffens de behoorlijcke groete van den Commandeur, ende dat morgen aen 't fort comende, door denselven met alle minne ende vrundtschap noch vorders souden onthaelt worden ende wes meer tot aenlocq dienen mochte. Doch quamen sijluyden omtrent 2 uyren na sonnenondergangh met voorsz. boeckhouder en de zargeandt noch aen 't fort, hebbende haer beesten tot den vrijman Jan Reynierss. voorss. bij de sijnen in stal laten staen, ende wesende van deselve luyden daer d'E. Compagnie over twee jaren redelijck partije beesten van heefft gehandelt, des haer den Commandeur met Spaence wijn, eeten, tabacq etc. wat lustich dede tracteren, ende haer vragende off se met hare huysen niet souden affcomen, antwoorden: neen, maer dat telckens van hare beesten toebrengen wilden om aen d'E. Compagnie ende vrije luyden te verhandelen. Haer vragende: waerom, gaven tot antwoort, dat niet en derffden om datter dickwils veel schepen aencomen ende vreese hadden, dat haer de groote capiteyns, die daer somtijts mede quamen,

met haer volcq mochten overvallen, vermits gesien ende gehoort hadden (apparent van Herry), dat sommige altemets overal door 't gansche landt na haer hadden wesen soecken om te beroven ende doot te slaen. Twelck Herry wel fray wist te confirmeeren ende haer oock alsoo vast ingeprendt had, dat sijluyden tot geen ander gelooff te brengen schenen, nietjegenstaende wat affirmatien ter contrarie wierden g'allegeert, seggende Herry wel rondtuyt: Ja waerom quam den laesten grooten Capiteyn (denoterende daermede d'E. heer Commissaris van Goens) met sooveel volcx in de Houtvaley, anders als om mijn ende Caepmans beesten aff te nemen, na 't welcke de andre niet misgelopen souden hebben etc.; ende hoewel wij seyden, dat om hem noch sijne beesten niet gedacht wierd ende 't uytgaen van sijn E. voorsz. maer was geweest om te sien na schepen, die men doen verwachtende was ende oock na bequaem landt om te bebouwen ende voor vrije luyden huysen op te setten etc., gelijck emmers nu claer genoegh te sien is, soo en was hem sulcx echter niet uyt het hoofft te praten, soodat wij moeten presumeren, hij d'andre inwoonders daermede al wat affschrikkigh sal gemaeckt hebben, 't welck haer metter tijt uyt het hoofft sal moeten gepraet worden, ende off men Herry ende Caepman om redenen voorsz. nu wel soo na sal hier crijgen om haer te besluyten, is grootelijcx te twijfelen, alsoo sij rondtuyt seggen, dat se niet derven met haer beesten hieromtrent blijven, voornamentlijcq alsser schepen op de rhee comen, uyt vreese van andre groote capiteyns, menende altijt dat se (die hier vernemende ende in 't landt gaende) gevangen off geslagen sijn, insonderheyt Herry, Caepman en de swarten capiteyn, welcke derhalven dan oorsaecke sijn, dat de rest mede soo affschrickigh worden.

Ultimo dito

hebben de voors. Saldanhars hare 6 beesten laten aen 't fort halen ende daervan 3 aen ons verhandelt, namentlijck 2 koeyen ende 1 redelijcken grooten, maer vrij mageren os, sijnde d'andre drie redelijcke calven die se niet verhandelen wilden; maer belooffden met veele beesten over 6 à 7 dagen, als de maen nieuw geworden was, wederom te comen, tegen welcke tijt oock nader tijdingh ende 't succes van onse landtreysers te gemoet sien. Den Commandeur desen dagh soo wat bestedende met dese verhaelde Saldanhars te tracteren ende na verscheyden saken te ondervragen ende vernemen door hulpe van seecker meysken, bij ons genaempt Eva, out omtrent 15 a 16 jaren en van den beginne bij des Commandeurs vrouw aengehouden, mitsgaders nu vast hier blijvende ende fray duyts beginnende te leeren spreecken, - Soo sijn wij sooveel te verstaen hecomen, datter een seecker groot heer, keyser off koningh soude wesen, die regeerder ende heer over al dese Caepse volkeren soude sijn, bij haer genaempt Chobona, seer verre te landewaert inwoonende ende rijck van gout wesende, dat se chory noemen ende uyt sandt soude gehaelt worden, mitsgaders oock weten te munten ende te snijden op de penningen, die se wel soo groot ende grooter als palmen van handen souden maken, ende seer begerich sijn na root coper ende rode coraeltjes, hebbende oock groote huisen van steenen ende balcken, sayende mede witte rijs ende plantende veelderley aertvruchten, item oock dragende cleederen over 't lijff ende spreeckende een ander tael als dese, die na de Caep toe woonen ende somtijts hieromtrent comen, welcke alle onderdanen offte ten minsten tributarisen souden sijn van desen Chobona, ende generalijck bij ons bekendt worden onder den naem van Saldanhars ende bij dese natie Quena, als van een

spraeck ende cledingh wesende, over welcken desen Chobona een veltheer soude hebben, om deselve onder devotie te houden, ten eynde Chobona altijt voor haer opperheer erkendt bleve ende d'affvallige met oorloogh gestrafft worden, wesende desen veltheer mede volcq als de Saldanhars, soo van habyt als spraecke ende genaempt Kochogua, bestaende in twee machtige heyrlegers offre troupen, waervan de tweede genaempt is Gorona, te samen geduyrich niet anders voerende als crijgh ende oorloge tegen de affvallige, ten eynde voorsz., daer sij geduyrigh werck aen hebben ende echter evenwel altemalen niet cunnen onder devotie houden, alsoo sommige den Chobona sooveel submissie niet willen doen als hij van haer volgens sijn pretenderend recht begeerdt etc., sulcx desen Kochogua ende Gorona altijt in actie van oorloge leven, wiens kinderen de vaeders (overlijdende) comen te succederen, ende bij mancquemendt van deselve hare broeders ende oock de zusters. Desen gemelten capiteyn daer wij heden de voorsz. drie beesten van hebben gehandelt, seyde dat een vrouw had die in 't huys van den Chobona gewoont had ende opgevoedt was, wesende derhalven van hem een groot vrundt, ende seyde dat sijn vrouw in d' oiren, aen den hals ende vingers met goude ciersels behangen was.

Den Commandeur versocht instantelijcq, dat hij sijn vrouw off ten minsten yets van haer cieraet eens wilde hier brengen, waerop denselven antwoorde, dat se niet souden cunnen gaen, was niet gewent als thuys te blijven sitten, ende haer te laten dienen door veele andre jonge vrouwen, sulcx dat haer voeten soude seer doen. Hem wierd gepresenteert haer met een fraye wagen te laten halen; maer mochte almede niet wesen, sij soude haer doot schricken alsse de duyts mannen sagh. Den Commandeur presenteerde selffs

mede te gaen, dat mochte oock al niet helpen. Ende alsoo hij seyde morgen te willen na huys keeren, vraegde den Commandeur, off hij eenige van d' onse gelieffde mede te hebben tot desselffs bewaringe voor sijn vijanden, off wel om met hem te reysen na den Chobona, offte eenich ander volcq aff te nodigen met haer bestiael etc. Hij antwoorde: neen, want soo haest als d'andre troupen sijne vrunden vernamen, dat hij Duytsen bij hem had, souden altemalen 't landt in, weghvluchten ende haer beesten doot drijven, alsoo sij wel van ons horen spreecken, maer van onse goedaerdicheyt noch soo vasten gelove niet en hadden, als hij die nu de tweede mael was bij ons geweest, vermits Herry ende Caepman van ons volcq niet anders als alle quaet overal daer se quamen, waren divulgerende; maer hij wilde maken met alle sijne vrunden aff te comen ende haer alsoo in tijt ende wijle aen ons te wenden, na 't welcke hij dan wel eens met ymanden van ons volcq 't landt in na den Chobona wilde reysen.

Desen Capiteyn, woonende om de oost, was van de Chaynunquas, alsoo met al sijn onderhorich volcq offte troup genaempt nae haren oppersten Chaynunquaa, heel rijck van bestiael ende onderdaen van den Chobona, gelijck oock waren alle de navolgende, doch eenige wat stribbelich ende rebellich, te weten:

Charingwina, die voor ons volcq, als op den 29 verhaelt, gevlucht waren ende naderhandt weder bijgecomen sijn, mitsgaders jegenwoordich den handel drijven als op dato voorsz. ten dele hiermede conform genoteert sijnde, maer redelijck onderdanich den Chobona ende oorlogh voerende tegen bovengenoemde Chaynunqua, om eenige particuliere questien onder haer, gelijck in Europa met sommige vorsten onder een Keyser, Koningh off Potentaet oock wel geschiet;

doch, seyde hij, waren sij jegenwoordich alle metten andren verdragen, dat se malcanderen ongemolesteert souden laten tot elcq na sijn genoegen dit saysoen met ons haer handel soude gedreven hebben, maer langer niet; soo en soude oock niemandt onder haer eenige troupen molesteeren, daer sij vernamen, dat eenige Hollanders bij waren, ten eynde deselve geen schade off hinder aengedaen wierden, off waren d'andre verbonden die schade met alle doenlijcke middelen rigoreuslijcq te wreecken, gelijck rede eenichsints schijnt te blijcken, vermits haer vechten heefft opgehouden van den tijt dat d' onse bij dese bovengenoemde Charingurinas sijn gecomen ende in onderhandelinge geraeckt; echter evenwel mach men wel toesien ende dit wel van dese natie aenhooren, maer niet al te vast geloven, om sich niet al te bloot te geven etc.

Kayguma, groote vrundt van Chaynunqua ende mede goetwillich onderdaen van Chobona bovengenoempt, mitsgaders heel rijck van bestiael ende oock meest om d' oost sich onthoudende.

Chancumqua, idem om d' oost, groot ende rijck van volcq ende vee, mitsgaders een van de principaelste oversten offte capiteyns des Chobona.

Charigruqua, Kainguqua, groote rijcke troupen, insgelijcx om d' oost, ende goetwillige onderdanen ende vrunden van Chobona.

Namana, om de noord, mede heel rijck, ende haer in Chobonas gunst houdende.

Oengayqua, tusschen oost ende noordt sich onthoudende, mitsgaders heel machtich ende rijck, ende daeromme niet willende Chobona erkennen, sulcx den voorstaenden veltheer Kochoqua met desen veel te doen ende doorgaens tegens te oorloge heefft, sijnde als voorsz. desselffs vocatie die rebellen datelijck te beoorlogen om weder tot gehoorsaemhey te brengen

ende te houden, doch schijnt dat desen Oengayqua weynich op d' een off d' ander is passende.

Chorachouqua, is den trop die verleden jaer der vrije luyden tabacq van 't velt genomen hadden, mede stribbelich ende seer vijandich tegen Chobona; maer wort vermits sijn cleyne macht dickwils tot gehoorsaemheyt gebracht ende gestrafft; echter can hij niet nalaten telckens weder aff te vallen, waeromme oock veel hieromtrendt bij Herry ende Caepman sich is onthoudende.

Goringaycona, Caepmans trop; Choeringaina, is Herry ende al de Watermans. Altemalen met haren aenhangh, rebellen ende banditen van Chobona, maer vermits den Kochoqua soo veel aen evengenoemde Oengayqua ende sommige andre te doen heefft, soo en worden dese hieromtrent (ver van haer aff woonende ende van weynich macht off rijkdom wesende) gansch niet gemoeyt, anders als dat se van de voornoemde andre troupen, die haer somtijts ende jegenwoordich beginnen aff te comen, in hare holen gejaeght worden; doch hadden haer nu met deselve weten te vereenigen, uyt consideratie van ons, als menende desen bovengenoemden capiteyn van Chaynouqka ons daermede vruntschap geschiede etc.

Soanqua, sijn struyckrovers, niemandt onderdanich als 't gewelt van pijl ende hasegayen, daer se haer principael op verlaten ende veel luyden verradelijck haer bestiael ende vrouwen ontrooffden, welcke vrouwerovinge offte weghneminge in den oorlogh onder alle dese volckeren seer in swangh gaet ende den grootsten ofte principaelsten buyt schijnt te wesen, roemende elck daerop evenseer, d' eene dat dus veel ende d'andre dat sooveel vrouwen van sijn wederpartije heeft becomen: schijnt haer te doen te wesen om d'aenteelt van volcq tot vergrotinge harer troupen, sijnde oock

de vrouw van desen dickmael genoemden Chaynouqua geen inboorlingh der Chobonars, maer is door Chobona van een der principaelste rebellen deser volckeren affgenomen ende in huys als kindt, vermits een groote dame was, opgebracht ende aen hem ten vrouwe gegeven, dat extraordinaire schijnt g'extimeert te worden ende teycken van groot gunsticheyt te wesen, die een vrouw uyt den Chobonas huys crijgt, ende waermede hij dese troupen weet aen sich te verbinden.

November anno 1657.

Ady primo dito,

gister uyt voorsz. capiteyn hebbende verstaen, datter goudt in Chobonas landt soude vallen, lieten hem oock diamanten, paerlen ende goude kettingtjens sien, 't welck hij behalven de diamanten altemalen kende (sulcx noch noyt aen andre Hottentoos vernomen hebben), ende seyde, dat sijn vrouw van paerlen ende goude cieragien overvloedich versien was, maer dewijle hij 't selve niet en achtede, had sij het bij den Chobona gelaten, hebbende eenlijck maer weynige aen de ooren ende vingers, welcke Chobona hem met de vrouw alles hadden willen mede geven, beneffens veel goudt; maer vermits het niet en kende, als nu dat hij het bij ons sagh, had het niet begeert ende geseght: wat daermede doen soude, vragende, ja ons schier willende opdringen, dat wij namenlijck 't goudt ende peerlen nergens anders costen vandaen hebben als uyt Chobonas landt, daer voor desen eens Engelsen aen de zeecandt waren geweest, die veel volcq van de strandt geroofft ende medegenomen hadden, ende wanneer wij daer quamen, soude denselven menen, wij 't selve volcq waren; wilde daeromme de Hollanders eerst alomme bekent maken, ende dan met ymandt van d' onse wel eens mede na boven reysen. Off dit alles nu soo is ende

uytvallen sal, moet in tijt ende wijle door nader ondersoeck ervaren worden. Ende om desen persoon te meer aen de Compagnie te verbinden ende animeren, is denselven al wat rijckelijck beschoncken niet alleen met tabacq ende coper, maer oock met eenige fauce versilverde ende vergulde kettingskens, werdende oock gepresenteert eenige fauce paerlen, die hij voor fijn aensagh ende andre fraye vercierselen voor handen, halss- en hooftspansels off carcanten; maer wilde niet van hebben, alsoo seyde, sijn vrouw dat in grooten overvloet had, ende daeromme niet aennemen soude. Wij sochten 't hem evenwel te doen voor sijn vrouw accepteren; maer hoe wij 't hem meerder opdrongen, hoe hij 't harder excuseerde, willende eenlijck voor sijn kinderen maer aennemen de bovengenoemde versilverde kettingskens, met de parl, onder andre cramerijen anno passado becomen, dat sijn vrouw wat nieuws soude schijnen. Waermede denselven dan voor den middagh is vertrocken ende door den Commandeur een goet stuck weegs is uytgeleyt, begerende niet dat verder met hem gaen souden, sulcx denselven voorts na 't bos ende corenlanden gingh, van daer tegen den avondt weder thuys quam ende tijdinge creegh, dat gemelten capiteyn tot Herry onder de Lupaertsbergh omtrent 3½ uyr gaens van hier gelogeert was, ende voorsz. drie jonge beestjes aen denselven voor cooper verhandelt hadt, waeraen blijckt, dat desen Herry 't beste al soeckt ende fray weet aen hem te halen, onder wat dexel is qualijck te raden, maer te gissen, dat hij deselve apparent 't een off 't ander is wijs maeckende, ende dat sijluyden sonder hem geen acces bij ons souden hebben; doch sullen dat in tijt ende wijle wel anders ondervinden.

2 dito,

smorgens vuyl regenachtich weer en de wint westelijck, wierd een schip onder de wal vernomen,

dat noch voor den middagh fray ter rheede quam, wesende de Walvis, daerop schipper Barendt Ham ende ondercoopman Jacob Jansz. Pool, voor de camer Delff uyt 't Vlie geseylt den 27 Juny passado met 340 gegagieerde coppen, waervan 5 soo verongeluckt als van sieckte overleden waren, hebbende nergens aengeweest, maer op omtrent 17 graden ontmoet 't schip St. Pieter, uyt de bocht van Guinea comende met slaven ende daermede tenderende na Rio de Plate, welcke aen Annabon had wesen ververssen, des van deselve goet deel ververssinge was medegedeylt, mitsgaders oock overgegeven 5 plantjes van annanassen, nevens eenige appelen ende ander corlen, om hier te brengen ende planten. 'T volcq van dit schip de Walvis was meest altemalen noch fris ende maer 8 off thien die wat scheurbuyck onder de leden begonnen te crijgen, voor alle welcke ten eersten thuynvruchten in abondantie wierd aen boort geschickt.

3 dito

quamen onse landtreysers (den 19 des verleden maents October uytgegaen) 's namiddaghs al te malen in gesontheyt wederom thuys, niet meer hebbende cunnen handelen als 7 koeyen, 3 calven ende 41 schapen, die se medebrachten met raport dat niet verder als tot seecker groote wijde reviere (stijff 7¼ mijl van 20 roeden recht N.oost aff ende aen van hier) hadden cunnen comen, over welcke de rechte Saldanhars noch eerst te vinden waren, mitsgaders door sijn diepte ende stercke affwateringe noordtwaerts niet mogelijck noch te passeren als tegen 't midden van de drooge tijt, als wanneer volgens bericht der Hottentoos alle de principaelste Saldanhars daeromtrent sijnde om 't watershalven souden moeten bijcomen, vermits alsdan nergens water ende weyde genoech voor haer bestiael te becomen was, als op dese plaetse, daer seer schone weylanden waren, sulcx

dat d' onse tot de rechte Saldanhars noch deselve over die reviere tot d' onse met haer beesten niet costen comen ende degene, dewelcke aen dese sijde lagen (sijnde de Chorachanquas, welcke de tabacq, als vooren meergeseyt, gestoolen hadden ende ons volcq dichtbij gelegert waren, mitsgaders de Charingurinars, daer d' onse verhaelde bestiael aff gehandelt hadden) niet meer van 't hare verreuylen, seggende (als Caepmans deuntjen altijt luyt), datter aff leven moesten ende daeromme niet meer missen costen als bij de aenteyckeneninge daervan dagelijcx bij d' onse gehouden nader te sien, ende daeromme hieronder g' insereert is, luydende als te weten:

[1] In 't landt aen de Caep de Boa Esperance.

October 19

omtrent des avonts, sijnde regenachtich weer, sijn wij met ons 15 persoonen, namentlijcq 8 vrije luyden ende 7 Compagniesdienaren met negen draegossen ende drie van de vertrouwste Hottentoos van 't fort de Goede Hoope vertrocken, doch met groote moeyten, alsoo de beesten het dragen noch niet gewendt aren, ende aen Jan Reyniersz. vrijeborgershuys gecomen sijnde, alwaer vernachten om des morgens met het criecken van den dagh ons reys te vervorderen.

20 dito

's morgens heel vroegh moy liefflijck weer, ons tot reysen vaerdich maeckende, doch veel sporlingh met de beesten hebbende door d' ongewoonte dat in 't gaen vrij beterde, onsen wegh nemende over de soute ende verse revieren dwers over de vlacte, oost aen, tot ter sijden de staert van de Lupaertsbergh, daer in een doornbossjen vernachten, ende de medegenomen Hottentoos van ons wilden

1) Journaal van de uit gezondenen.

scheyden, seggende na huys te gaen, maer weynich daerna weder quamen.

Op den middagh ontmoeten wij eenige Hottentoos, dewelcke ons wilden wijs maecken, dat de rechte wegh na de Saldanhars niet namen, maer dat wij ter sijde de soutpannen soude heenengaen, daer ons niet veel aen gelegen lieten, want wij vermoedende waren, dat sij ons sochten bij Herry, Caepman offte eenige andre Hottentoos te brengen, ende dierhalven voor best oordeelden die wegh soo veel als doenlijck te mijden ende onse coers te houden hebben omtrent bij gissinge 5 mijlen[1)] van een uyr gaens oost aengegaen.

Sondagh den 21 October

moy liefflijck stil sonneschijn, van verhaelde plaets weder vertreckende ende onse reyse vervorderende namen onse wegh O.N.O aen, langs de staert van de Lupaertsbergh, onderwegen ontmoetende drie Hottentoos, die (nadat haer gevraeght was, waer Herry, Caepman etc. en de Saldanhars lagen) ons tot antwoort gaven dat van Herry, Caepman etc. niet wisten, maer dat de Saldanhars noch wel 4 dagen reysens van hier lagen, ende om haer te soecken onse wegh soude moeten nemen O.N.O. na een groote reviere, die langs 't gebergte van het vaste landt van Africa heenen loopt; des haer wat tabacq wierd gegeven, nevens een brieffken om aen den Commandeur te bestellen etc.

Wij ons ondertusschen weder gereet maeckende om van hier te vertrecken ende omtrent 7 uyren op de voorsz. cours g'advanceert wesende, is ons gebleecken uyt de redenen van eenige Hottentoos, dat Caepman ons al voorgetrocken was, alhoewel wij haer nooyt in 't gesicht hebben gehadt. Twijfelen off deselve de

1) De mijlen hier genoteert sijn van een uyr gaens, ende daerom maer ½ duytse mijl na de rijnlantse mate van 20 roeden per mijl.

Saldanhars van onse compste niet sullen hebben gewaerschout, sijnde overal schraelder ende heyachtich landt, daer niet sooveel gras te vinden was, dat de ossen haer buyck conden vol crijgen.

22 dito,

weer alsvooren doch niet soo heet, waren 5 mijlen N.O. ten O. ende O.N.O. geadvanceert, ende quamen omtrent savonts te 4 uyren aen voorsz. revier, die bij ons genoempt wierd de Groote berghreviere, alwaer ons terneder sloegen ende den nacht verbleven, passerende des middags de clooff, leggende tusschen den Diamandt- ende Peerlbergh ende aen d' ander sijde de Clapmusbergh, sijnde een deel goet bequaem, doch meestal schrael ende sandich landt.

23 dito

droogh weer met betogen lucht, ons wegh boven langs de voorsz. Diamandt- ende Parlbergh ter sijden de voorsz. reviere nemende, uyt dewelcke bij ons volcq eenige vis gevangen ende genoemt wierd barmer, sijnde goet van smaeck, doch wat graetachtich, gelijck de Hollantse snoeck. In 't marcheeren sagen eenige spooren van paerden, mitsgaders desselffs vuylicheyt op diverse plaetse leggen, dat oock van luyden daer goede kennisse aff hebbende geconfirmeert wierd ende dierhalven daeromtrent wel mogen onthouden, sijnde hier schoon bouwlandt, mitsgaders oock goede weyde langs de reviere.

Op den middagh de wint uytten westen, begondt wat te regenen, ende dierhalven genootsaeckt onder 't geboomte in de loute goede plaetse te soecksn, hebbende niet meer als 4 mijlen g'advanceert.

24 dito

noch al betrocken lucht met weynich regen, sooals wij ons stonden gereet te maecken om te vertrecken, hoorden een schoot van canon schieten, presumeerende 't selve in de Tafelbay te wesen; sagen oock eenige zeekoeyen in de voorsz. reviere.

Op den middagh begondt uytten Z.Z.O. te wayen,

dat den regen wat dede ophouden, sijnde hier geen valwinden gelijck aen 't fort subject, waren 5 mijlen N. ten westen over schrale sandige grondt met steentjes gemenght ende op sommige plaetsen clipachtich landt gemarcheert. In den nacht hoorden veel zeekoeyen omtrent ons.

25 dito

regenachtich weer ende wint uytten Z.O., namen onsen wegh N.N. westen aen, in 't marcheeren rencontreerde ons een renocheros die recht op ons aenquam ende midden door de beesten heen liep, sonder schade aen deselve te doen; weynich daerna quamen in een schoone valey omtrent een uyr gaens langh, daer soo schoonen gras stondt om te hoyen als in 't Vaderlandt soude cunnen gevonden worden, daer wij vertoeffden tot den regen ophieldt. Smiddaegs W.Z.W. aengaende door een hooge clooff, in dewelcke van verre een Hottentoos leger sagen leggen, daer ons coers na toe stelden ende tegen sonondergangh op een quartier uyrs bij quamen ende bleven leggen. Eenige Hottentoos bij ons comende, verstonden dat dit het volckjen was, die de tabacq aen 't ronde bossjen gestoolen hadden, van dewelcke partije melcq voor ons volcq reuylden. Seyden oock dat de Saldanhars omtrent een daghreysens van hier lagen ende op morgen wilden gaen seggen, dat wij met coper ende tabacq gecomen waren, souden deselve oock soecken te bewegen om met haer beesten ende schapen; die wilden verreuylen, tot ons aff te comen. Des voor goet gekendt wierd om alhier een dagh off 2 te blijven leggen, alsoo onse beesten door 't dragen van het coper seer waren gedruckt, dat qualijcq met deselve overwegh conden geraecken, ende in te wachten de tijdinge, die de Hottentoos sullen medebrengen.

In den nacht quamen dese tabacqdieven met een cleyn schaepjen aen ons crael, dat van haer voor wat

tabacq hebben gereuylt, sijnde 't eerste vee, dat bij ons worde gehandelt.

26 dito,

moy weer, verstond uyt de wedergecomen Hottentoos, dat de Saldanhars 2 koebeesten ende 1 kleyn schaepjen, seggende morgen met meer te sullen comen; gaven voor d' eene 4 platen ende d' ander drie met een stock dick coperdraet.

Sondagh den 28 dito,

weer als boven, des morgens sonden 2 Nederlanders ende 2 Hottentoos uyt om te vernemen, off de Saldanhars niet wilden affcomen. Item oock wat coers wij daer na toe souden moeten nemen, alsmede te sien ende vernemen, offer oock water ende weyde voor de beesten genoech te crijgen soude wesen etc. Ondertusschen wij met passientie haer affcompste te gemoet siende, cregen tijdinge, dat deselve met een goet getal schapen affquamen, waervan 22 stucx is gereuylt geworden, belovende noch meer te brengen.

Omtrent 2 uyren na sonondergangh quamen d' voorsz. uytgesonden persoonen weeder rapporteerende, dat de Saldanhars beloofft hadden morgen vroegh met haer crael ende beesten tot ons aff te comen, radende ons (alsoo daer sij lagen gras noch vers water te crijgen was), dat wij souden blijven leggen etc. Onderwegen verlaten hebbende 4 Hottentoos van dat crael, die met 8 schapen, alsoo 't doncker geworden was, niet conden voortgeraecken, maer genootsaeckt waren onderwegen goede plaets te soecken ende den dagh te verbeyden, die morgen staen te verwachten, seggende dat met 20 beesten ende parthije schapen noch sullen volgen; wat daervan is sal den tijt leeren.

29 dito,

moy weer alsvooren, quamen d' voorsz. Saldanhars met de schapen aen ons crael, die alle van haer gereuylt worden, belovende alsvooren, dat meer beesten souden brengen, dat met passientie moet verwacht worden ende daerom alhier noch wat moeten

vertoeven, alsoo deselve alle dagen op ons affcomen ende niet meer als 6 uyren van hier liggen; doch alsoo eenige van de vrije luyden soggen wat dat hier te pannekoecken had, soo is voorgenomen morgen vroegh te vertrecken, ende haer (alsoo niet weten waer sij jegenwoordich leggen, maer verseeckeringh genoech hebben van haer affcompste) tegemoet te trecken. Item oock de gereuylde koebeesten ende schapen met 2 Hollanders ende 2 Hottentoos na 't fort te senden, om geen belet op den wegh te causeeren. Tegen den avondt quamen eenige Hottentoos van de tabacqdieven met haer hasegayen heel hardt na ons toeloopen; wij niet wetende wat dat beduyden, maeckten op onse hoeden te wesen, maer bij ons comende seyden dat bij haer crael twee leeuwen waren gecomen, versoeckende om hulpe, dat haer worde beloofft, ende oock 4 Hollanders met haer snaphanen na toe sondt. Ondertusschen wij 't goet bijeenpackende ende gereet maeckende om op morgen na de Saldanhars te vertrecken, alsmede de draegossen gevisiteert wordende, alsoo deselve voor dato seer gedruckt waren, wierden bevonden, dat deselve noch niet wel souden cunnen dragen, want het drucksel vol materie sittende, eerst doorgesneden soude moeten worden, des genootsaeckt sullen wesen 1 a 2 dagen noch te vertoeven ende te sien sooveel mogelijck is deselve te genesen. Ons volcq savonts wedercomende seyden, dat op een van de leeuwen, die sich in een bosje had begeven, drie schooten gedaen was, presumerende dat deselve sooveel gecregen had dat niet verder soude lopen, doch evenwel (door de groote ruychte haer ontsnapt) niet wetende waer gebleven was, na dewelcke de Hottentoos (soo sij seyden) morgen souden gaen soecken.

30 dito,

smorgens heel mistich weer, dat op den

dach weder opclaerde, sonden weder drie Hollanders na de voorsz. negrij met weynich coper ende tabacq, bevelende haer, dat twee daer soo lange souden blijven ende sien (soo 't mogelijck was) haer aff te locken, mitsgaders den derden met rapordt herwaerts te senden om van alles onderrichtinge te hebben.

Op den middagh quamen weder vier van de Saldanhars met 4 koeyen, 2 kalven ende drie schapen, die van haer gehandelt worden ende quam omtrent den avondt een van ons uytgesonden volcq wederom seggende, dat des capiteyns vrouw sieck geworden was ende daarom niet conden affcomen, maer dat morgen met de twee daergebleven Nederlanders (mede brengende soo veel vee als sij noch souden willen verhandelen) tot ons souden affcomen.

31 dito

betogen lucht ende op den dach heet weer, quamen de voorsz. persoonen, die gisteren na de Saldanhars gesonden ende gebleven waren, weder, mede brengende 1 koe ende 1 kalft met 4 schapen, die voor 't mede gegeven coper gereuylt hadden, rapporteerende, dat deselve niet van sin waren meer beesten te verhandelen: des van meeninge sij selfs noch een tocht derwaerts te doen, met twee ossen geladen met coper ende taback etc., om te sien, off haer niet bewegen conden, noch eenich bestiael te verhandelen.

Met ons volcq (soo sij seyden) waren mede gecomen drie Saldanhars (dewelcke aen de oversijde van de groote berghrevier lagen, ende na de tabacqdieven haer crael gegaen, daer noch desen avondt, om eenige tijdinge na toegingh, die ons seyden, dat voorgenomen hadden, soo drae 't water begon te sacken, alsoo dito revier vol water was, ende met haer vee niet conden overcomen, off souden moeten swemmen; item oock dat gelijck over twee jaren niet genoech van coper versien souden wesen, daer haer ter contrarie verseec-

keringh van gedaen wierd, ende geseght, dat sij soo veel vee niet hadden als wij wel coper etc. Sij van ons affscheyt nemende, gaven elck een tabackjen, daermede sij wel vergenoeght van ons sijn gescheyden, belovende, soodrae sij thuys comen souden, 't selve haren capiteyn aen te dienen, om gelijck als vooren verhaelt, 't water wat lager wordende aen 't fort te comen, waeromme (alsoo onse tijt haest verstreecken, ende gesien sijnde, dat van de andre craelen niet meer vee te becomen is, met 't overige coper ende tabacq etc. dese tocht gedaen wesende, metten eersten na 't fort te keeren.

Ady primo November,

betogen lucht met regen gaven ons ter saecke voorsz. op reys, namen onsen coers N.W., nadat omtrent 5 mijlen waren g'advanceert over al dor ende sandige gronden, met weynich off geen vers water, als op eenige plaetsen cleyne cuyltjes van de hottentoos gegraven ende oock meest brack sagen, de negerije, daer wij op den namiddagh bij quamen, die van weynich importantie bevonden, alsoo 21 soo groote als cleyne huysjes groot was. Wij ons op een cleyn heuveltje neder slaende, daer den capiteyn bij ons deden comen hem affvragende, off niet eenige koebeesten souden cunnen crijgen, die tot antwoort gaff geen vee overich te hebben; doch souden desen avondt d' opperste bijeen doen vergaderen ende haar alle vragen, off van sin waren noch yets te vereuylen, dat hem op 't hoogste gerecommandeert wierdt, met beloffte, soo sij wilden maecken, dat wij thien koebeesten ende 20 schapen kregen, alsoo even soo veel coper mede genomen had), dat hem dan tot een vereeringe soude gegeven worden een dicke stock coperdraet met wat tabacq. Dat belooffde daar soo veel in te doen als mogelijck was ende morgen voor daegh ten eersten bescheyt te brengen, wat bij haer

besloten was, alsoo wij van sin waren, als daer niet conde handelen, weder ten eersten te vertrecken, denckende, dat deselve dan te beter ende corter souden doen resolveeren tot den handel etc.

2 dito,

smorgens al voordaegh quam den voorsz. capiteyn weder, rapporterende dat geen koebeesten maer 4 schapen hadde om te verreuylen, die oock, alsoo anders niet conden crijgen, voor coper van haer handelden: des ons gereet maeckten om te vertrecken, denckende dat deselve als wij op wegh waren, noch souden resolveeren een reuylinge te doen, maer vonden ons in onse meeninge bedrogen.

Des namiddaeghs weder bij ons ander volcq (dat tot bewaringe van 't resterende coper, tabacq etc. gelaten had) gecomen sijnde, verstondt, dat sij gister voor middagh 1 hert geschooten, doch meestendeel geconsumeert was, haer aenseggende, dat het coper soude verdeelen op de negen draegossen ende een yder sich gereet maecken om morgen na huys te vertrecken, wandt van d'inwoonders doch niet meer soude te handelen vallen, oock dat de victualien van doen had op de wederom reyse, ende met de beesten ende schapen noch 3 à 4 dagen onderwegen soude moeten blijven etc.

3 dito,

moy sonneschijn weer met een westelijcke windt, begaven ons op reys langs een reviere, die vol Hollants riet stondt ende daeromme den naem van den Hollantse rietbeecq gegeven wierd, marcherende 5 mijlen Z.W. wel soo zuyelijck over sandich ende heyachtige grondt tot omtrent 2 uyren voor sononderghangh, dat plaets sochten om verseeckert te leggen.

4 dito,

idem met een zuytoostelijck luchje, noch noch al deselve coers langs de voorsz. beecke gaende, die met bochten is loopende omtrent 4 mijlen tot inde clooff leggende 't fort, Z.W. ten Z. van ons.

5 dito,

schoon sonneschiju weer uyt de clooff voorz. gegaen, voorbij de soutpannen door de verse ende soute revieren na 't fort, daer wij halff achtermiddagh wel aenquamen met 7 koeyen 3 kalven ende 41 schapen, neffens ons overige coopmanschappen, wesende 426 ℔ draet ende plaetcoper 16 ℔ tabacq ende 6 dosijn pijpen, soodat dit bestiael gecost heefft[1] .... te weten:

De koebeesten ende kalven 50 ℔ coper à 70 gulden 't cento, 7 ℔ tabacq à 9 stuyvers, ½ gros pijpen à 16 stuyvers..... ƒ 46. 3.-
Ende de 41 schapen ende lammeren 48 ℔ coper, 10 ℔ tabacq ende ½ gros pijpen ..... ƒ 38.10.-
Sijnde samen.... ƒ 84.13.-
Ende was geteyckent Abraham Gabbema.

6 dito,

is heden dese navolgende resolutie genomen ten insichte bij deselve genarreert, luydende als te weten:

Alsoo Roeloff Zieuwertsz.[2] van Groeningen baestimmerman alhier sijn tijt g'expireert sijnde, instantelijcq is versoeckende omme in vrijdom gestelt ende, gelijck als Leendert Cornelisz. van Zevenhuysen, in eygendom vergundt te mogen worden, seecker bosschagie gelegen tusschen dito Leendert Cornelisz. ende des compagnies bos achter tegen den Taeffelberch, omme daeruyt op eygen costen oock te zagen ende leveren allerhande plancken, swalpen, ribben etc., tot gerieff van d'E. compagnie ende vrijeluyden ten

1) Opengelaten.
2) Desen Roeloff Riewertsz. is van resolutie verandert ende in compagniesdienst gecontinueert ady van 8 November 1657.

prijse met d'E. Compagnie te beramen, mitsgaders voor deselve te mogen maecken alle hare wagens, ploegen, eggen ende allerhande bouwende boeren gereetschappen met previlegie, dat tot sulck hantwerck niemandt als hij soude mogen worden toegelaten, - Soo is ingesien de groote nootsaeckelijckheyt van 't selve ende dat het voor de Compagnie niet aen te halen is, ende derhalven oock lastich ende costelijck valt der vrijeluyden wagens, ploegen, eggen etc., langer te maken ende repareren voorsz. Roeloff Zieuwertsz. sijn versoeck toe te staen, mits gelijck als Leendert Cornelisz. ten minsten 15 jaren hier aen de Caep sal moeten vrijman blijven ende met d'eerste occasie sijn vrouw uyt 't vaderlandt ontbieden.

Ende alsoo vernomen wort, dat sommige van de vrijeluyden hare huysen ende schuyren (selffs maeckende) het hout met groote inordentie in't bos omhaecken ende schenden, soo is goetgevonden deselve te waerschouwen ende verbieden, gelijck geschiet bij desen, dat sijluyden als oock de vrije huystimmerluyden, die maar drie jaren vrijdom hebben aangenomen, haer voortaen sullen onthouden eenich houdt uyt Compagnies offte der voorsz. twee vrije houtsagers haer bos meer te hacken, cleyn off groot op verbeurte van 6 realen ende vergoedingen der schade; maer sullen buyten voorsz. bosschagies uyt andre bossen (genoegh wesende) haer gerieff voor 't eerst noch mogen halen, ter tijt anders g'ordonneert sal worden. Doch sullen de voorsz. huystimmerluyden geen hout altoos voor haer selffs 't een off 't ander bos mogen cappen, maar hun nergens anders mede bemoeyen als met huystimmeren van houdt, dat haer hunne meesters sullen beschicken, daer se huysen voor aennemen te maken, ende dat uyt de bosschagies vooren aengeroert, - Soo is oock goetgevonden,

deselve mede te interdiceeren 't reuylen van oliphantstanden, renocheros-hoorens, struysveeren offte eenige andere vodderijen, hoe die genaempt ende onder wat pretext het oock mochte wesen, op 10 realen boete, vermits doch weynich van 't selve aengebracht wordt ende langhs soo meer bemercken sulcx groot hinder in den handel van bestiael is causerende, welcke haer volgens d'ordre van d'E. heer Commissaris van Goens toegelaten ende gerecommandeert blijfft soo veel te exerceren alsse na den gestelden regel ende ordre cunnen off mogen, om treckossen ende koeyen in abondantie te crijgen, daer 't meeste voor 't gemeene beste aen gelegen is: des ydereen bij extracte deses als boven gewaerschout sij sich te wachten voor schade, ende te bevorderen sijn meeste proffijt metten lantbouw ende veehandel principael. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de goede Hoope ten dage ende jaere als boven; mitsgaders extract hiervan ter behoorlijcke plaetse gepromunchieert ende g'affigeert den 7 daeraenvolgende. Was geteeykent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

7 dito,

quamen al vroegh, eenich volcq van Charingurinas troupen (aen dese sijden van de groote berghrevier woonende), met 25 schapen aen 't fort, die haer ten eersten tot meerder aenlocq wat duyrder als ordinair heel vaerdich affgeruylt wierden, na 't welcke deselve wat goet onthael aengedaen wesende, weder vertrocken met beloffte van haest meer aff te brengen; des oock wetens ende willens soo heel naeuw niet en keurden in de vetticheyt off groote, ende ons quansuys, soo sij meenden, wat lieten bedriegen door 't haestich reuylen, om haer graegheyt niet te doen overgaen offte stut in 't handelen te causeeren. Heden

cregen oock tijdinge, dat over 3 à 4 dagen den Chaynouqua, hiervooren aengetogen ende soo veel van geschreven, met goet deel koebeesten affcomen soude, 't welcke te hopen sij, vermits het seer nootsaeckelijck is tot voortsettinge van den corenbouw ende aengroey van boter, melck ende jongh bestiael etc.

8 dito,

stijff windrich weer van den Z.Z. oosten. De vrije luyden versocht hebbende om eens selffs sonder Compagnies dienaers uyt te mogen gaen sien ende ondernemen, off sij van de inwoonders niet beter als met ons te samen eenich meer bestiael souden cunnen opdoen, soo is, om haer de maet vol te doen, sulcx toegestaen, mitsgaders, volgens de gemaeckte conditien met d'E. heer Commissaris van Goens aengegaen, niet meer voor 't bestiael sullen geven als d'E. Compagnie in gewoonte gebracht heefft, om de jegenwoordich al gestelde marckt (sijnde wel driemael soo veel als over 5 jaren) niet meer te vergrooten ende vorder te bederven. ende dat alles 't gene wij bevinden sij luyden te veele hebben offte handelen, aen d'E. Compagnie sal gelevert worden ten prijse voor dato beraempt, omme oock meerder luyden (tot vrijdom genegen) daermede te accommoderen tot bevorderinge van den landtbouw etc. Deselve oock in brengende, dat haer het verbodt van oliphants-tanden, renocheros-hoorns etc. te ruylen gansch schadelijcq is, vermits deselve de Compagnie doch echter ontfutselt worden van 't volcq van de schepen, diese doch onder den duym weten te crijgen, voor wel 6 mael soo veel als gewent sijn te geven, - Soo is op hare instantie goetgevonden 't selve verbot weder in te trecken ende de vrije luyden die reuylinge open te laten. Edoch op approbatie ende nader goetvinden onser heeren meesters ende onder die conditie, dat sijluyden 't selve niet sullen vermogen aen ymanden

van Compagnies dienaren vercopen, maer alle de renosceros-hoorens, oliphants-tanden ende struysveeren aen d'E. Compagnie selffs leveren, doch te beter in Compagnie's handen noch te comen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Sondagh den 11 dito,

fray stil weer, sijn d' opperhooffden van 't schip de Walvis (t'eenemael seylvaerdich wesende ende alle ververssinge voor de reys etc., in goede abondantie aen boort gehaelt hebbende) affscheyt gegeven noch desen avondt met een Z.Z. oost luchjen vertrocken, neffens de brieven ende pampieren gedirigeert aen d'E. heeren Gouverneur-Generael ende d'E.E. heeren Raden van India. d'Almogende verleene deselve een geluckige ende voorspoedige behouden reyse.

12 dito,

wierd smorgens een wackeren boscat gevangen (wel soo groot als een redelijcke lupert) ende dat in de hegh van Compagnies thuynen, aen een van de stricken, aldaer gestelt, doordien vernomen wordt, veel wiltgediert dagelijcx door gemelte hegh breeckende in de thuynen sijn comende ende veel schade doen, voornamentlijcq aen de wijngaerd, die de jonge looten veel affgebeten worden.

13 dito,

cregen tijdinge van de vrije timmerluyden ende houtsagers, dat het van de leeuwen ende wolven in de boschagies qualijcq te duyren was, waerover deselve om eenige snaphanen versochten. Den vrijman Wouter Cornelisz. Mostert vertelde heden den commandeur (op zijn landt wesende), dat hij desen morgen vroegh omtrent verhaelde bosschagies seer onversiens een grooten leeuw bijna op 't lijff gelopen ende soo nagecomen was, dat door schrick schier van sich selffs soude gevallen hebben, maar wonderlijcq ende

tegen opinie moet houdende, had eer hem de leeuw in 't gesicht creegh (niet jegenstaende geen drie treeden van hem in een revier met de voeten stondt en plaste, die voorsz. wout moste deurpasseren) terughgedeyst ende sich op een boom gesalveert.

14 dito,

quam snamiddaghs hier aen 't fort den capiteyn van de Chaynouquas, hiervooren op ultimo October ende primo deser gemelt, met wel 100 man ende 71 oud en jonge koebeesten, die (haer eerst met een brandewijntje ende wat etens getracteert sijnde) in een paer uyren tijts altemalen affhandelden, ende daervoor wat meer als ordinaire gaven, om emmers eens lustich abondant in 't bestiael te geraecken, ende waeromme deselve na gedaene handelingh weder met eeten ende brandewijn getracteert wierden, sulcx dat sommige al fray verheucht raeckten, ende elck een tabackjen vereert met goet genoegen scheyden, behalven verhaelden capiteyn, die tot morgen wilde wachten ende dan vertrecken, versoeckende een draegos te leen, om sijn coper op thuys te brengen, soude over eenige dagen (met meer beesten affcomende) ons denselven wederom brengen ende restitueren: des hem die toegestaen, ende oock noch meer nodich hebbende gepresenteert wierden, om hem sooveel mogelijcq aen ons te verbinden, alsoo 't een fray man scheen ende seyde, dat men op sijn woort soude mogen staet maken etc.

15 dito,

sijn weder 2 beesten gereuylt, ende is voorsz. capiteyn van de Chaynunquas met wat ijser, een bijl, coper ende tabacq ende eenige kettingjes vereert, mitsgaders neffens sijn volcq wat gegeten ende gedroncken hebbende, oock versien met een goet deel broot om op wegh te eeten, ladende sijn coper ende tabacq op een van de ossen, hem ten dien eynde op sijn versoeck geleendt, waermede dan vertrocken is

met toesegginge, dat over eenige dagen met noch meer beesten sal wederom comen. Twee man van de sijne, die d'eerste mael oock met hem gecomen waren, siende dat wij den capiteyn (daer se hem voor hadden uytgegeven) soo rijckelijck beschoncken, thoonden groot misnoegen, seggende: waeromme sulcx aen hem alleen geschiede, hij was den oppersten niet van de Chaynouquas, maer slechts een gequalificeert persoon van hem ende door denselven aen ons neffens haer affgesonden met beesten om aen ons te verhandelen, waeronder veele eygenaers van 't bestiael waren, ende sijluyden oock van de hare eenige affgebracht hadden, doordien van haren oppersten gecommandeert ende gelicentieert waren allen die wilden met ons te handelen, ende dat hij meerder in aensien was bekenden wel, omdat een van haer oppersten sijn dochter tot een vrouw had, maer dat daerom alleen soo extraordinaire soude beschoncken worden, costen sij niet wel verstaen: des om haer tevreden te stellen, deselve oock met wat coper ende tabacq vereert wierden. Dit wierde ons aldus vertaelt door de tolckinne Eva ende geschiede alles in presentie van Herry ende eenen Pieter (bij de Hottentoos Otegna genaempt), die mede redelijcq duyts spreeckt, welcke 't vorige confirmeerden, namentlijcq dat desen capiteyn wel was een gequalificeert persoon, maer niet den oppersten van de Chaynouquas, doch had (als voorsz.) een dochter van deselve tot sijn vrouw, waeromme hij wat meerder in aensien als d' andre was, oock omdat veel beesten had.

Herry moesten wij oock heel rijckelijck beschencken met coper, tabacq ende eenige soodanige vergulde kettingkens, off thoonde groot misnoegen ende wel genoeghasaem dreygende dat anders maken soude de Saldanhars van d' een noch d' ander troupen niet

meer affcomen souden, waeromme wij wel schenen boertende te lachen, maer dorsten hem echter niet ledich laten gaen, omdat emmers geen quaet rockenen soude. Desen voornoemden Pieter, siende de vereeringe die wij deden aen Herry, wilde doen mede rijckelijcq beschoncken sijn, seggende: waerom Herry sooveel gaven ende hem niet; hij had, gelijcq waer was, al soo wel vertaelt ende in 't handelen gisteren geholpen als Herry, sulcx hem almede de handen wat meer als ordinaire moesten gevult worden met coper, tabacq ende kettinghskens etc. Dewijle wij dese voornoemde tolckinne, Herry en Pieter bij de voorsz. Chaynouquas hadden, lieten haer weder wat gout ende paerlen sien, ende vragen na de gelegentheyt van Chobona, maer soo haest wij daer off spraecken scheen Herry (dien naem hoorende) te rasen ende als dul te worden, seggende dat niet hij, maer den Chobona haer moesten soubatten. Wij seggende, dattet van Chaynouquas volcq soodanich verstaen hadden, seyde hij, dat deselve geck waren ende niet wisten wat sij seyden, schijnende met eenen tegen deselve halff te kijven, welcke wij aensiende, gaff ons al lachende een wenck, dat wij daer niet meer aff spreecken souden, gelijck oock dede voorsz. tolckinne Eva, sulcx het op een ander praetjen leyden, alsoo Herry (die Pieter met d' oogen had gewenckt uyt eenen mondt te praten) soo dickwils als wij Chobona noemden, met groote spijticheyt ende trotse op de vloer spoogh, ende dat speecksel met voeten trad, seggende: dat ende soo voor Chobona, ende waeruyt wel een rupture onder meergenoemden capiteyn ende hem soude ontstaen hebben, sulcx wij seyden 't gene van Chobona gehoort, alles van andren meest verstaen hadden, om alle tweespalt weder voor te comen; ende als wij seyden, dat de meeste Saldanhars denselven voor haren

grootsten capiteyn offte Coningh erkenden, antwoorde hij, dat se geck waren, maer haren grootsten capiteyn was den ouden dicken man, Gogosy genaempt, welcke bij de grootste troup van de Caepmans woonde ende daervoor erkendt wierde van alle die aen dese sijde van de groote berghrevier woonden, bij welcke eenige van d' onse laest geweest ende de schapen van gehandelt hadden, sijnde genaempt als vooren aengeroert, te weten[1]:

Goeringay Coina, Caepmans grootste troup, daer voorsz. Gogosy (ons wel bekent) altijt bij woondt.

Goeringaina, Goeringayqua, Herrys troup ende al de Watermans.

Gora chouqua offte Gora chauna, de tabacqdieven. Item oock

Charingurina, welcke anno passado ons robbejachts volcq hadden overvallen, 't coper affgenomen ende gemeent de clop te geven etc.

Wij Herry seggende dat sijluyden den Chobona altemets onderdanich gemaeckt wierden, seyde hij, dat se somtijts oock geck waren die sulcx deeden, maer souden ten rechten niemandt anders met meeninge erkennen als voorsz. Gogosy, die gelijck voorsz., altijt in Caepmans grootsten trop woondt ende voorsz. Pieter Otegna mede bloedtvrundt van is.

Namana ofte Nanaqua, bekende hij, was een groot, rijck ende machtich heer, woonende om de noort ende bewesten dese Caep (daer haer al dit Caepsvolcq onthoudt), doch was geen Hottentoos volcq, noch oock over deselve heerschende, als hebbende eenigh hangendt ende geen gecrult hair als de Hottentoos,

1) Altemalen onder de Caepmans gekent ende aen dees sijde van de groote berghrevier haer onthoudende, mitsgaders te samen oorlogh voerende tegen die van d' oversijde, dat de rechte Saldanhars sijn.

doch oock met schaepsvellen maer gecleedt, bij dewelcke al 't coper quam, ende off 't vorder bij noch ander volcq vernegotieert wierd, wiste niet; van die cregen sij oock hare rode craeltjes, die daer gemaeckt ende gehandelt wierden, neffens veel ende meestal 't bestiael, dat hieromtrent bij al de Saldanhars was.

Kochoqua offte Kochona was den aldergrootsten van al de Hottentoos, soowel de voornoemde aen dese sijde van de berghrevier ende hier omtrent de Caep woonende, als alle de rechte Saldanhars, welcke in verscheyde troupen bestonden ende genoempt wierden, als te weten:

Gorona off Goroqua van Kochoquas volcq ende daeraen Chaynouqua offte Chaynouna voorengenoempt, waermede wij nu handelden, sijnde oock een rijck ende groot heer, onder hem hebbende veel troupen, gelijck oock de voorige twee ende al de naervolgende, namentlijck:

Kaygunna, Kaynguqua, groote vrunden van Kaynouqua ende van welcke oock gister eenige met bestiael onder Kaynouquas volcq waren geweest. Hancumqua ende Charigruqua, welcke seven, altemalen meest geduyrich met den andren in goede eenicheyt leeffden, ende veeltijts wel tegen de voornoemde aen dese sijde der gemelte groote berghrevier woonende troupen oorlogh ende verschil hadden, doch waren nu (om den handels wille met ons) te samen verdragen tot elck sijn genougen soude verhandelt hebben etc. Ende schijnt volcomentlijcq aen al het vorige, dat Herry, Caepman etc. rebellen van den Choubona sijn, 't welcke Eva (naderhandt alleen geroepen wesende) oock confirmeerde ende voluyt seyde, dat Herry tegen voorsz. Chaynouquas capiteyn had gekeven ende geseght, dat niet moeste openbaren, hier eenich goudt off paerlen te crijgen waren, dat wij anders daeromme

het gantsche landt souden deurreysen om 't selve altemalen wegh te halen, 't welcq den Chaynouqua oock scheen te vatten, doch geliet hem bij ons sonder Herry alleen sijnde even genegen ende lachten eens om Herry, seggende: Herry was quaet op hem, doch liet sich daer weynich aen gelegen.

Sondagh den 18 dito,

waren de vrije luyden (den 9 deser onder hun achten uytgegaen ende van opinie sijnde om meerder ende beter bestiael te handelen als de Compagnie) weder t'huysgecomen met een magere koe, drie kalven ende 47 oud ende jonge slechte malle schapen gereuylt van de Charingurinars, sijnde deselve welcke als voorsz. vergangen jaer ons volcq van 't Robbejachtjen hadden overvallen, haer coper affgenomen, 't bootjen ontramponeert ende gemeent de clop te geven, gelijck deselve het nu met dese vrije luyden om het bij haer hebbende copers halven oock in 't sin hadden, volgens de waerschouwinge van de drie vertroude Hottentoos op haer landtreyse mede gehadt gedaen, ende waeromme haer oock te eer van daer gepackt hadden, te meer dewijl de Chorachouquas (wesende de tabacqdieven) noch tusschenwegen te passeeren hadden, welcke sulcx met de Charingurinars voornoempt oock al hadden overslagen te doen aen ons volcq, die in de verleeden maendt October tenselven eynde onder hun vijfftienen uytgeweest sijn, dervende oocq geen Hottentoos van hier met d' onse meer uytgaen door vreese van mede dootgeslagen te worden, ten ware ten minsten met 30 a 40 mans, als wanneer 't noch souden derven wagen, sulcx dat de vrije luyden een schrick gecregen hebbende, niet voornemens sijn vooreerst op haer selffs meer uyt te gaen. 't Is oock seecker ende wort oock dagelijcx van de bij ons woonende Hottentoos doorgaens gewaerschout, dat wij het Caepvolckjen (waer-

onder den swarten capiteyn, Herry ende die haer aen dese sijden van de meergenoemde groote berghrevier onthouden) niet al te veel vertrouwen moeten, welcke oock geen ander bestiael aen ons sullen noch willen verhandelen als 't gene mal, sieck offte verlempt ende haer te veel is, gelijck van tijt tot tijt genoechsaem is blijckende, ende noch dagelijcx meer ende meer wordt g'experimenteert.

Aengaende de rechte Saldanhars, hiervooren met hare troupsnamen genoempt, ende haer aen d'ander sijde van de gemelte groote berghreviere onthoudende, ende somtijts verre te land in wesende, sijn seer genegen tot handel, maer schijnen gansch niet gaerne te hebben, dat wij bij haar comen, gelijck uyt de Chaynouquas en de Kaygunnas, daer wij nu laest de beesten van gehandelt hebben, volcomentlijcq is vernomen, welcke sulcx diverse malen gevraeght sijnde, telckens tot antwoort gaven, dat d'andre troupen jae selffs hare oversten (ons vernemende) door vreese stracx wechvluchten ende al hun bestiael dootdrijven souden; rieden ons daeromme, dat wij wilden thuys blijven, souden wel maken dat ons bestiael genoech affgebracht wierd, soo wij maer copers genoech hadden, ende niet weer als over twee jaren te cort en quamen, van 't welcke hun met het sein van de stucken volcomen verseeckeringh is gedaen.

19 dito,

is den Commandeur uytgegaen na 't corenlandt, daer de roijingh heefft geset om Compagnies corenschuyr op te stellen, met eenen oock in 't werck ende ordre stellende eenige mayers om de garst aff te mayen, welcke jegenwoordich rijp wordt, staende den tarwe, rogh ende haver mede fray in airen, sulcx daer van met Godt de voorste goet deel staen gewonnen te worden, maer erten ende boonen sal groot verlies op vallen, vermits die heel slecht staen, schijnt

te haperen dattet landt daertoe noch niet genoech gecultiveert ende omgeroert is. Desen morgen wierd een groot schip gesien, 't welck wel een onduyts geleeck ende verscheyde malen voor de mondt van de bay over ende weder laverende (vermits gemelte harde Z.Z. ooste winden) de reede niet costen ophalen, lopende derhalven weder t'zeewaerts schoon tot 2 malen boven winds van de Robbeneylandts rheede was geweest ende daer wel had cunnen op afflensen ende ten ancker comen. indien van Compagnies mercken hadde cuntschap gehadt.

Vollemaen den 21 dito,

was veerhaelde schip al een goet stuck in de bay gecomen, 't welcke aen de vlagh verkent wierd een Engelsman te wesen, ende creegh noch voor de middagh al laverende de rheede, met een Z.Z.O. coelte, welcke vrij hard begond deur te blasen; echter quam den capiteyn noch aen landt, sijnde genaempt Daniel Morgan, ende 't schip de vergulde Dolphijn, groot 150 lasten met 55 coppen, geseylt uit Duyns den 26 July ouden stijl, tenderende na Bantam voor reecqueninghe van d'Engelse Compagnie, van welcke gehuyrt offte bevracht was voor 200 rijcxdaelders per last, te brengen in Engelandt van Bantam Jambay off Palimbij, daer toesich 4 maenden langh moest laten gebruycken van den dagh sijns arrivements voor Bantam, na d'expiratie van 't welke sijn legdagen had te rekenen tot 220 ponden steerlings smaents, ende in 12 maenden niet g'expedieert wordende, vermochte weder terugh na Engelandt te keeren, met off sonder ladingh na eigen wil ende belieffte; verhaelde oock, dat tot Bantam commissie soude crijgen om met de ladingh na Engelandt off wel na Livorne te retourneren.

27 dito,

is partije volcq tot 30 man toe gesonden na 't corenlandt, omme aldaer de gebinten ende hout-

wercken van Compagnie's corenschuyr (langh 108 ende breet 40 voeten) te helpen oprechten, waeraen dese gantsche weeck sullen werck hebben sonder yets anders te cunnen doen, wordende tusschen wijle aldaer mede dagelijcx noch garst gemaeyt, ende comt de tarwe, haver ende rogh mede aen, sulcx daertoe oock noch te meer mayers sijn gestelt, om 't coren te eerder in te crijgen, alsoo der Gode loff een goet deel op 't landt staet. Heden hadden de vryeluyden thien schapen gehandelt van de Charingurinars ende aen hare huysen gebracht sijnde, hun door versuym van haren jongen weder drie affgestorven ende verdroncken (soo sij seyden), versoeckende derhalven 't vlees (dat se bij 't fort brachten) noch aen de hier ter rheede leggende Engelsen te mogen vercoopen; doch wierd haer affgeslagen, alsoo gemeendt wordt, dat se geslacht ende niet verdroncken sijn, ende altijt wel asser Engelsen lagen, soude voorgeven schapen ende beesten gestorven off verdroncken te hebben, om onder dat dexel 't vlees quansuys te vercoopen ende alsoo in haer baetsuchts halven tot groote verminderinge in dat vee te causeeren. T'begond op den namiddagh fray wat te regenen, 't welcke seer wel op 't landt ende thuynen quam, daer vermits de verleden felle droogte alles schier verbrande watter was, sijnde geen cool aen de groey cunnen crijgen, wat moeyten daerom gedaen is, soo dat gevreest wordt voor d'aenstaende retourschepen daervan sober sal in voorraedt wesen, waertoe dan de risp ende wormen mede veel quaet gedaen hebben, als sijnde al wat gesaeyt ende geplandt wierd sedert eenigen tijt herwaerts t'elckens alles door deselve ende oock de hitte vernielt ende verbrandt.

28, 29 en 30 dito,

ingesien de groote consumptie van soute vleys ende speck onder de vryeluyden

t'haerder montcosten uyt Compagnins magasijn teborgh halende, vermits den meesten hoop noch geen vermogen hebben om te betalen, maer tot noch als uyt de handt moeten gevoedt worden, sulcx deselve daerdoor vrij groote schult maecken ende door den jegenwoordigen aengroey van vryeluyden d'E. Compagnie sulcx seer lastich valt, oock tegen derselver goede intentie ende oogmerck is dese residentie voornamentlijcq van soutevleys ende speck successive langer te provideeren, maer ter contrarie voor eerst gaerne sagen de saken daerna aengeleyt, dat men 't selve excuseeren ende alhier uyt eygen bestiael, sooveel als wegen den lantbouw coste bestaen, sonder meer nodich te sijn van 't Vaderlandt off India geprovideert te worden; item oock geconsidereert 't gene van meergenoemde durable provisien alhier gelicht wordt India comt te ontbeeren, daer nochtans seer nootsaeckelijck is, ende qualijck genoech can gebracht worden voor Compagnies aldaer varende schepen ende behoefftigen forten, comptoiren etc. Ende gemerckt de vrije luyden jegenwoordich al redelijck beginnen in 't bestiael te comen, voornamentlijcq van schapen, die se nu dagelijcx van de inwoonders in redelijcke quantité sijn handelende, ende dat de vis hier oock seer abondant ende meer als genoech tot toespijs bij deselve can gevangen worden, als sijluyden daeromme maer weynich naersticheyt willen doen, - Soo is goetgevonden voortaen geen soutevleys off speck aen deselve voor contant noch oock te borgh meer te vercoopen, maer hun (conform oock haerluyder versoeck) toe te staen, tot nootdrufft somtijts een schaep te slachten ende dat onder malcander te vercopen tot drie stuyvers 't ſtb, als voor dato daerop gestelt, mits sulcx eerst aengevende ende betalende voor elcq schaep aen den heer ses stuyvers ende voor een koebeest vler ende

twintich stuyvers, mitsgaders een vercken vier penningen 't ℔ levendich, ten eynde deselve niet al te gretich ende ruym in 't slachten van bestiael gaen, ende gelet moge worden dat d' aenteelt daerdoor niet al te veel ende onnodich verachtert wordt, waeromme oock goetgevonden is deselve te inhibeeren eenige oyen ofte moerschapen noch koeyen, bequaem tot voortelinge, te slachteu ende oock derselver bequame ossen te excuseeren, om voor de ploegh ende wagens te mogen blijven gebruycken etc. Item oock soo der eenich vee van selffs compt te sterven, dat mede sullen comen aendienen om daerover de behoorlijcke visite te nemen ende het doode aes te doen weghbrengen off begraven tot voorcominge van alle fraude, die onder den naem van gestorven bestiael soude gepleeght worden, op peene als naer rechten gebruyckelijck. Wijders door de vrije luyden versocht wordende om voor de derde mael weder een landttocht te mogen doen, vermits verstaen hadden partije Hottentoos van de Charingurinars met hare huysinge ende vee omtrent twee dagen reysens van haer gelegert waren ende derhalven wel eenich bestiael van deselve meenden te becomen, - Soo is (gemerckt het nu den rechten oegsttijt wordt om haer op 't velt staende granen aff te maeyen, dorssen ende in de schuyren te halen) goetgevonden ende verstaen, derselver versoeck dese mael om die ende andre redenen meer aff te slaen, dewijle doch gebleecken is van voorsz. volcq daer sij naer toe wilden, namentlijcq de Charingurinars, weynich bestiael te becomen sij ende oock seer dangereus valt met soo luttel volcq bij die troupen te comen, alsoo sij d' een off d' ander tijt om 't copers halven d' onse doch trachten de clop te geven ende doot te slaen, gelijck daervan al beginselen sijn g'openbaart niet alleen anno passado aen ons Robbe-

jachts volcq, maer oocq desen jare aen d' onse tot twee diverse reysen in 't landt bij voornoemde Charingrinas ende Gorachauquas offte tabacq-dieven geweest, volgens de waerschouwinge onser vertroude Hottentoos telckens mede gehadt ende qualijcq dervende met d' onse weder derwaerts gaen, alsoo ronduyt seggen dat Charingrina (de tabacqdieven) al resolutie genomen hadden, op gelegen tijt d' onse daer op te geven ende met het coper wegh te loopen etc. Ende nademael wij jegenwoordich van de affcompste der Chaynouquas genoechsaem meenen verseeckert te sijn, van wien alreede goet deel bestiael hebben gehandelt ende welcke oock beloofft hebben binnen weynich dagen meer aff te brengen om te verhandelen, gelijck oock eenige andre, namentlijcq de Chochoquas (die heel rijck van bestiael ende wel de machtigste van al de rechte Saldanhars sijn) ende welcke alle niet gaerne ons bij haer in 't landt hebben, achtervolgende de affirmatie van de voorsz. Chaynouquas, sulcx dan om deselve in haer affcompsto met bestiael niet te stutten met 't uytgaen onser natie (daervoor sij doch altijt vluchten ende haer bestiael uyt vreese van beroofft te worden) telckens weghdrijven ende verschuylen, volgens de blijcken daervan menichmael g'experimenteert, waerom dito volcq soo veel mogelijcq te complaceren, selffs aff te locken ende alhier alle goet tractemendt te mogen aendoen, - Soo is den vrije luyden het uytgaen te ernstiger ontseyt ende in plaetse van dien gerecommandeert haer op 't velt staende granen te maeyen ende sien t'huys te crijgen, alsoo haer d'E. Compagnie aen den landtbouw alsoo veel gelegen laet, mitsgaderl oock in plaets van al dat uytgaen, maken te versorgen dat hare huysen ende schuyren tot berginge van voorsz. granen claer ende vaerdich crijgen, idem oock goede vaste cralen tot

berginge harer rede becomen ende noch te handelen bestiael, opdat het van 't wilt gedierte niet meer soodanich verscheurt ende opgegeten wort, gelijck menichmael gebeurt, ende telckens noch al over 't hoofft gesien is. Blijvende haer toegestaen 't bestiael dat aen haer huysen comt vrij ende liber na den gestelden regel in te reuylen, soo veel sij crijgen cunnen, ende gerecommandeert in plaetse van 't uytgaen de inwoonders soo veel mogelijck tot haer aff te nodigen, als sullende 't gene sij verhandelen willen, wel selffs affbrengen. Ende aengaende de voorsz. Charingurinars ende Gorachouquas isset maer te doen om weynich van d' onse met veel coper ende tabacq bij haer te crijgen ende alsoo haer slagh op deselve waer te nemen, alsoo gelijck voorsz. de Charingurinars anno passado in de Saldanhabay sulcx volcomen bethoont hebben in 't overvallen van ons Robbejachts bootjen dat se aen stuck geslagen, 't coper daeruyt genomen ende voorts gemeent hadden oock 't volcq de clop te geven, die haer noch te naeuwernoot met swemmen na 't jachtjen alsdoen salveerde. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort ende datum, ut supra. Was geteeckent: Jan van Riebeecq, Roeloff de Man, Jan van Harwarden ende Abraham Gabbema, secretaris.

December anno 1657.

Ady primo dito.

Smiddaghs quam den Chaynouqua weder aen 't fort met 53 koebeesten, daeronder 6 redelijcke ossen, die hem in corten stondt altemalen wierden affgehandelt, had oock onsen geleenden os mede wederom gebracht ende gerestitueert, belovende over eenige dagen noch meer aff te brengen: 't schijnt dat de vrijeluyden hun hadden laten ontvallen, datse voornemens waren geweest bij haer in 't landt te comen, vermits ons desen Chaynouqua waerschouwde,

ende genoechsaem bad emmers te willen maecken, dat niemandt uytgingh, soo wij niet wilden dat sijn vrunden haer op de vlucht begaven ende weder terughweecken, welcke met veele troupen quamen affsacken, gelijck oock de Cochoquas van de noortcandt 3 man heden hier hadden ende seyden over eenige dagen oock met veel bestiael souden affcomen, als sijnde al tot omtrent de groote berghrevier affgecomen, alle welcke luyden weder lustich getracteert ende goet onthael aengedaen wierden etc.

Sondach den 2 dito,

bleeff den capiteyn van de Chaynouquas noch bij 't fort, daer in des Commandeurs huys met eeten ende drincken wel versorght ende getracteert wierdt, van meeninge sijnde morgen weder vertrecken om meer beesten te halen. Heden hadden de vrijeluyden aen Jan Reyniersz. wooninge gereuylt 3 koeyen, 1 os ende 2 kalffjes, soodat deselve allenskens mede fray in 't bestiael geraecken. Ende nademael wij nu wat ossen beginnen te crijgen om de ploegh te trecken, soo hebben haer weder een geselschap van 3 persoonen tot vrijdom aengepresenteert, om onder hun drijen neffens haer te huyren dienaers een parck van 45 margen landts, sijnde voor elcq 15, aen te slaen, 't welcke haer toegeseyt is, mitsgaders gelicentieert uyt te gaen sien, off haer 't landt aen d'oversijde der reviere naest den laetstgeworden vrijman Caspar Brinckman is aenstaende, omme 't selve dan door den landtmeter te laten affbaeckenen. Sijnde voorhaelde persoonen genaempt Jacob Theunisz. van Cooltjesplaet, Pieter Visagie van Antwerpen ende Symon Jansz. in 't Velt van Dordrecht haer vrijdom vergundt voor 20 jaren ende op de plaetse hierboven gemelt, affgemeten voor elcq 15, sijnde samen 45 mergen landts, aen de oostsijde van de reviere Liesbeecq achter beneden de Taeffel- ende

Bosbergen volgens de vrij- ende erffbrieven hun daervan gepasseert.

6 dito,

hebben d'opperhooffden van t'Engelsjachjen den vergulden Dolphijn haer affscheyt wesen nemen, om morgen metten dagh (de wint eenichsints dienende) te vertrecken ende haer reyse na Bantam te vervorderen, versoeckende d'eere te mogen hebben om een cleyn letterken aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India te bestellen, t'welcke haer medegaven van cleyne substantie ende inhoude als onder dato deser in 't copieboucq na te lesen.

7 dito,

verhaelde Engelsjachtjen vertrocken ende al laverende de bay uytgeraeckt.

8 dito,

op dato de vrijeluyden gecommuniceert onse resolutie van den laesten November verleden, om geen soutevleys off speck meer aen deselve te vercoopen, om redenen bij dito resolutie largo vervaet, ende daerop bij deselve te gemoet gevoert, dat den handel van bestiael noch wat slapjes voortgaet, vermits die sedert weder wat gestut is ende sij luyden noch weynich schapen sijn hebbende om te strecken tot haer toespijs: derhalven versoeckende haer voor noch een wijle met vlees ende speck te willen blijven accommoderen, - Soo is hun sulcx vooreerst noch toegestaen ter tijt men sien sal, hoe sich met den handel vorder sal willen toedragen. Wijders bij de gesamentlijcke vrijeluyden geremonstreert sijnde, dat haer netten alle nachten in de reviere worden opgehaelt ende aen stuck gesneden, apparent door de Hottentoos, sulcx sijluyden jegenwoordich daeromme heel verlegen vallen ende gans geen vis tot toespijs vangen, - Soo is na overlegh van saken goetgevonden, voor haerluyden gesamentlijcq te geven ende altijt te versorgen een goede segen van dE. Compagnie ende toebehooren van loot, lijnen ende seylgaren,

tot onderhoudinge van deselve, om daermede gesamenderhandt te vissen, soo wel binnen als buyten de reviere daer 't best gelegen compt. Onder die conditie dat de Compagnie van al de vis, die se daer mede vangen, sal trecken een gerechte derdepaert tot spijsinge des guarnisoens etc., waertegen haer weder voor niet sal uytgereyckt worden sooveel caeps soudt, als sijluyden sullen nodich hebben tot insoutinge van al de vis, die zij met de verhaelde Compagnies zegen voor haer ⅔ sullen comen te vangen, vermits dito sout van de Hottentoos aengebracht wordende doch gansch weynich is costende, ende volgens 't welcke dan haer ten dien fine voorsz. gemelte zegen ende ton heden oock is ter handen gestelt, sijnde nieuw ende costende incoops ƒ 40.-, neffens twee witte lijnen van 9^{e}, 2 strengh seylgaren ende 16 ℔ loot tot de stocken, mitsgaders 1 smalton caeps sout, costende omtrent ƒ 0.18, as wijders onder dato deser na te sien in 't specificatieboucq op reecqueninge van extraordinaris oncosten goetgevonden te brengen. Blijvende den vrijborger Steven Jansz. van Wageningen (....[1)] in onsen raedt) cum suis, bevolen de sorge over gemelte segen ende toebehooren, om in sijn huys bewaert ende versorght te worden, ten eynde t'elckens alsser gevist is, de zegen met een wagen off andersints datelijck weder aen sijn huys gebracht worde, om aen stocken hangende te drogen ende voor te comen, deselve bij de reviere niet gelaten, ende gelijck aen hare netten geschiet sijn, oock mede niet aen stuck gesneden ende bedorven, maer 't gene daeraen door 't vissen breeckt, t'elckens ten eersten met seylgaren weder ter degen geboet ende onderhouden worde. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de goede

1) Oningevuld.

Hoope, ten daege ende jare als boven. Was geteeckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden ende Abraham Gabbema, secretaris.

Sondagh den 9 dito.

vrijeluyden alle hare huysen van de Charingurinars gereuylt 19 schapen ende een koe.

10 dito

is den Commandeur eens gegaen na 't bos van den vrijman Leendert Corneliss. van Sevenhuysen, stijff drie uyren gaens van 't fort, om aff te speculeeren, offer niet een beter wagenpadt na 't selve soude op te vinden wesen, vermits de passagie, die de vrije luyden derwaerts gebruycken, soo clippich ende met sulcke diepe ende oneffen dellen is, dat derselver wagens alle dagen gebroocken worden, ende alhier met twee wagemaeckers (tot groote costen van de Compagnie) daeraen geduyrich werck sij te repareren. Is derhalven na veel omsoeckens een seer bequame effen wegh (doch wel een uyr gaens om) gevonden aen d'oversijde van de reviere Liesbeecq boven ofte beoosten de landerijen van de vrije luyden, die aen dito oversijde woonen ende uytgegeven sijn, over de harde sandt- offte onbequame bougronden onderlangs de noord- offte dees sijde van den bosheuvel heen. Welcke wegh den vrije luyden met eenen aengewesen ende geseght is: die ende geen andre na voorsz. vrijmans bos te gebruycken, offte dat andre passagies nemende ende hunne wagens daer breeckende, deselve van Compagnies wagemaeckers niet meer op Compagnies costen sullen vermaeckt worden etc.

11 ende 12 dito.

Is veele van Compagnies volcx op derselver corenlandt besich om te maeyen, affgevallen garstairen op te lesen ende wes meer aen den oogst te doen sij, waerin de vrije luyden niet veel naersticheyt gebruycken, maer hun meesten tijt ende sinnen aen den veehandel te werck leggen, 't welcke doch soo weynich noch beschiet, dat se in haer coren-

bouw grooten intrest lijden ende weynich vorderingh maecken.

13 dito

waren weder eenige Saldanhars van een ander trop (mede onderhorige van de Chaynouquas) aen 't fort gecomen met 12 jongh ende oude koebeesten, die haer ten eersten wierden affgehandelt, hebbende den capiteyn van desen (bij ons den resoluten genaempt) in 2 jaren niet hier geweest, welcke siende (nadat met den boechouder Roeloff de Man in onderhandelinge was) den Commandeur buyten comende, dat het noch denselven offte voorigen man was, scheen heel verheught ende als dapper in sijn schick te wesen, wetende qualijck wat minen van blijschap te thoonen met lachen, singen etc., vattende deselve om de hals ende de handen, sulcx hem van den Commandeur weder bethoondt ende te verstaen gegeven wierd sijn compste hem mede op 't hoochste aengenaem was, tot teycken van 't welcke met al sijn volcq lustich met brandewijn, broot ende craelen etc. onthaelt ende vereert wierd, waernae ende eenige wedersijtse bethoonde vrundelijcheden denselven is vertrocken met beloffte van nu ende dan veel bestiael aff te brengen, gelijck oock binnen weynich dagen te verwachten waren sijn confrater offte vrindt (wesende den capiteyn van de gemelte Chaynouquas), daer de laeste 2 a 3 groote parthijen van gehandelt sijn ende hiervooren veel van geschreven is.

De vrije luyden aen Jan Reyniersz. wooninge hadden gister mede 2 ossen ende een koe gehandelt, soo dat het met den veehandel Gode loff noch al fraeytjens toegaet.

14 en 15

heefft den Commandeur uytgeweest ende de laeste drie vrij geworden luyden (waerbij noch een sich in haer geselschap begeven had) tot 60 morgen landts toe, sijnde voor elck 15 affgemeten conform

de erffbrieven onder dato deses haer daervan gepasseert.

Heden heefft Herry als maeckelaer van andre inwoonders uyt 't landt aen de vrije luyden vercocht 8 stucx jongh ende oude koebeesten, onder welcke eenige ossen, seggende tegen den Commandeur, soo haest hem daer vernam (uyt vreese van misdaen te hebben), dat haest ander volcq met groote partije beesten affbrengen soude, brengende dese cleyne partijtjes maer aen de vrije borgers; doch dit sijn maer blaeuwe blomtjes van dezen gast.

Sondagh den 16 smorgens harde Z.Z. ooste winden ende droochte, wierden 2 schepen onder de wal gesien, waervan 't eene noch goet stuck in de bay, doch niet ter rechter reede, ten ancker quam, ende den andren (door de gemelte harde winden soo hoogh niet cunnende opcomen) na 't Robbeneylandt afflenste ende aldaer ten ancker liep. Op dato hadden de vrije luyden aen Jan Reyniersz. huysinge weder gereuylt 1 koe met een kalff, waertoe recht op de passagie van de Hottentoos bij de verse revier fray gelegen tot den handel omtrent een uyr gaens van 't fort is wonende. Smiddaegs wierden oock aen 't fort gehandelt 1 os ende 3 koeyen met een schaep van de tabacqdieven (Gorachouqua genaempt) offte Charingurinars; item tegen den avondt noch 7 schapen van de Charingurinars offte Charinguriquas, waerbij oock drie persoonen waren (soo sij te verstaen gaven) van de Cochoquas, geen van allen nooyt aen 't fort geweest, maer heel vreempt, ende gecomen sijnde om eens mede te sien, wat volcq de Hollanders waren: des deselve te beter onthaelt ende getracteert wierden om haer te meer tot ons genegen te maecken etc. Seyden oock, dat veel beestiael souden affbrengen; 't succes leert den tijt. Wierd oock een sloep ge-

sonden na verhaelde schip, om te vernemen van waer quam etc.

17 dito,

smorgens de wint wat slapper, doch niet geheel noch ophoudende, is gemelte sloep wederom gecomen met tijdinge, dat het was 't Slot van Honingen, ende 't ander Arnhem, achtervolgende onderstaende brieffken, 't welck d' onse medebrachten van d' opperhooffden des verhaelden schips Honingen, geschreven:

Aen den Commandeur deser fortreese

ende luydende als te weten:

Dese jegenwoordige sich alhier verthoonende schepen sijn 't Slodt van Hooningen ende Arnhem, den 4 February jongstleden nevens de schepen Henriette Louyse en de Avonstar onder de vlag van den E. Volcquerus Westerwolt van Batavia na 't Patria affgedespecheert, hebbende in May daeraen, hieromtrent 't landt van de Caep soodanige contrarie vehemente harde westelijcke winden ende stormen gerescontreert, dat sonder te moeten vergaen het onmogelijck ware langer bij te houden, sulcx wij met Slodt van Honingen den 21 derselver maendt (God beter 't) genootsaeckt wierden de vaderlantse reyse voor die tijt te staecken, ende om noch 't leven met schip ende goet te salveren, 't roer op te douwen ende onsen cours na Mauritius, om aldaer inde noord-wester haven t'overwinteren, aen te stellen, alwaer den 2 July (Gode sij loff), alhoewel seer desolaet ende ten eynde drinckwinter, met veel sieck, swack ende affgematteert volcq, noch behouden parresseerden sonder t'sedert dat buyten Londas enckte waren geraeckt, d'andre drie voorgemelte schepen meergesien offte vernomen te hebben als eenelijcq Arnhem, die nu jongst sijnde den 13 deser weynich beoosten caep de Aguilhas re-

contreerden, die, verstonden, oock al niet beter dan wij gevaren was, ende sijn retret na Madagascar genomen hadde, clagende van sober gestalte, soo wegens victualien als zeyl-, treyl ende andre nodige scheepsbehoeffte, uytgesondert rijs, waervan sich aldaer tot nootdrufft hadde versien. Het soude met ons mede al vrij soo slecht bevallen sijn, ten ware dat (door de sonderlinge bestieringe Godes) 't schip 't Hoff van Zeelandt, comende vol ende soet uyt 't vaderlandt, aldaer daerbij ons aen 't eylandt niet was verschenen, waeruyt meest van alle nodige behoeffticheden sijn versien ende g'adsisteert geworden, behalven van broot ende rijs, daer het seer sober mede gestelt is, gelijck oock met de zeylen, dierhalven gedienstelijcq versoecke, off het gebeurde dat wij ter rheede niet conden comen ende d'anckers ons quamen te begeven ende door 't harde weder gelijck nu Arnhem, reets al uyt gesicht geraeckt sijnde, quamen te verdrijven, ende alsoo, dat Godt verhoede, van dese plaetse versteecken wierden, U.E. voor gerecommandeert geliefft te houden 't voorgemelte benodichde van bey dese schepen, uyt alhier aencomende barges te lichten, opdat ons 't selve met de volgende retourvloote aen St. Helena mochte geworden, want anders tot vorder voltreckingh van de vaderlantse reyse niet bestandt soude sijn ende wijders in noch elendiger ende desolater staedt als reets geweest sijn comen te vervallen, waervoor ons den Almogenden wil bewaren, ende eyndelingh eens behouden in 't gewenste vaderlandt helpen, dien wij U.E. tot besluyt etc.

Ter sijden stondt in 't Slodt van Honingen den 17 December 1657. Ende was geteyckent: Johan Goosens, Claes Speelman.

Op welck schrijvens datelijck de sloep neffens een

schaep ende partije thuyn- ende aertvruchten weder is affgesonden met navolgende brieffken geschreven.

Aen d'E. Heer Johan Goosens

luydende te weten:

Onder andren uyt U.E. schrijvens neffens 't wedervaren van derselver penible reyse verstaen hebbende, dat het ander schip is Arnhem slecht gestelt van veelderley nootwendicheden, voornamentlijcq anckers ende touwen, doch wel versien van rijs ende montcosten, ende dat UE. van beduchtinge sijt (met onse vreese accorderende) 't selve gister een off 2 anckers sal verlooren hebben *ende licht laten deurstaen na St. Helena;*[1] wijders ook bespeurende UE. vreese van mede dese rheede wel niet te sullen crijgen, ingevalle de Z.Z. ooste winden dus stijff blijven aenhouden, 't welcq wij niet willen hopen, soo dient tot advys dat in soodanich cas, volgens de memorie van d'heeren meesters, alle schepen in de doose bij haer hebbende, altijt de rheede van 't Robben- ende Dasseneylandt offte ten minsten Saldanhabay cunnen becomen worden, gelijck schipper Jan Symonss., op UE. schip sijnde, wel bekent is, als wesende dito memorie ende caerten uyt sijn eygen ondervindinge gemaeckt, ende bij ons uyt sijnen mond aengeteyckent; doch willen niet twijffelen, off UE. sult met Honingen wel nader op de rheede comen, ende niet genootsaeckt sijn de bay te verlaten, dewijle rede voor 2 anckers sijt leggende, alsoo 't, staende onsen tijt, noch nooyt gebeurt is, dat schepen hier g'anckert van de ZZ. ooste win-

1) De ziu schijnt: zoodat het schip (Arnhem) wellicht naar Sê. Helena zal moeten voortdrijven.

den uyt de bay sijn verdreven, alsoo die over 't landt waeyen ende geen slach van water maer een opperwal maken. Soo willen wij oock hopen, dat Arnhem noch wel weder opcomen, offte altoos ten minsten de voorsz. Saldanhabay sal inlopen, om van hier door UE. noch met soo veel wij cunnen, insonderheyt van een ancker ende touw g'adsisteert te worden, ende waeromme UE. nootwendich alle debvoiren gelieven te blijven contribueren, ten eynde dito schip van gemelte adsistentie doch niet gefrustreert blijve ende UE. dienthalven niet souden behoeve juyst de retourvlote in te wachten, maer te eerder hunne voiagie na 't patria spoedigen, offte soodanich anders als met goet overlegh ten meesten dienste van d'E Compagnie ende behoudenis der gemelte schepen sal cunnen ofte mogen overleyt ende goetgevonden worden. In allen gevalle UE. van hier verdrijvende offte na genoten ververssinge vertreckende, sal 't nodich wesen voorhaelde bay aen te doen om te sien off Arnhem aldaer mochte wesen, als wanneer wij oock versoecken d'inhebbende 20 platen geel coper ende 5 rollen plat loot, beneffens oock de 20 gelijcke platen coper in Arnhem aldaer geliefft te laten overgeven, in ons Robbejachtjen, in dito baey om traen te branden ende vogels te vangen nu wesende, offte bij desselffs vertreck te begraven, in dito selve bay op het Schapeneylandt schipper Jan Symonsz. bekendt, met een teycken ende brieffken, waer wij 't sullen cunnen laten opvinden, om hiernaer dan van daer aff te halen; doch offt gebeurde, dat Arnhem mochte heel na St. Helena gelopen wesen, soo geliefft sijn inhebbend coper daer te begraven, vermits nu haest een van onse jachten, die op de custe van Angola cruyssen, St. Helena aendoen sal, ten eynde wij het van daer noch becomen mochten, als sijnde ons hier op 't hoogste nodich

per memorie. Hiermede etc. Ter sijde stondt: in 't fort de Goede Hoope, den 17 December anno 1657. Was geteeckent: Jan van Riebeeck.

Snamiddags cregen tijdinge van de uytkijckers, dat 't ander schip Arnhem van onder beneden 't Robbeneylandt t' zeewaerts om met een fraeye noordwestelijcke zeewindt quam opseylen. Ende nademael andre wederom seyden, dat geen schip costen sien, soo is den Commandeur selffs voor den avondt noch op den Leeuwenbergh gegaen om emmers rechte seeckerheyt te hebben, die 't van dito bergh beneden 't Robbeneylandt onder seyl sagh laveren, vermits de Z.Z. ooste windt weder wat stijff begond op te steecken. Tusschen wijle is 't sloepjen wederom gecomen van 't schip Honingen, met onderstaende brieffken geschreven:

Aen den Commandeur voornoempt,

van inhoude als te weten:

Met het retourneren van 't chaloupjen is ons UE. schrijven, nevens de bijgevoegde ververssinge, wel geworden, ende met het inleggende memoriken accorderende bevonden. Blijven ten hoogsten danckbaer voor UE. goede genegentheyt en gedragen sorge, de gevorderde 20 plaeten cooper siet UE. nevens in 't gemoet, de 5 rollen platloot sijn hier in 't schip niet te vinden, met de andere 20 plaeten in Arnhem, bijaldien oock comen te verdrijven, dat niet willen hoopen, sullen handelen gelijck UE. ons hebt gelieven te recommanderen. Wijders mijn heere, soo moet onder correctie de gestaltenisse van beyde de schepen door ons niet wel uytgedruckt, offte UE. de meeninge daeruyt qualijck begrepen hebben, alsoo Arnhem niet alleen van ancker, touwen ende andre nootwendiche-

den gebreck heefft, maer oock van montcosten gans ontbloot is, uytgesondert rijs, waervan sich eenlijcq aen Madagascar heefft kennen versien, ende wederom ter contrarie, dat wij redelijcq van montcasten sijn geprovideert, maer van rijs ende broot destituyt, weshalven sonder becominge van 't selve de reyse wijders na 't Vaderlandt geen van beyden bestandt sijn t' ondernemen. Oock sijn daerenboven noch benodight van 20 à 30 waterleggers, alsoo de meeste pardt van die noch in wesen hebben, verrot ende langer tot gebruyck onbequaem sijn, sulcx dat vertrouwen door UE. van hier voor dese twee schepen soodanich niet sullen kennen versien werden, offte sullen nootsaeckelijck een schip uyt 't Vaderlandt, offte anders de retourvloote van Batavia inwachten etc. Ter sijden stondt: 't Slot van Honingen, den 17 December anno 1657. Was geteeckent: Johan Goosens, Claes Speelman.

Bij twee distincte brieffkens van d' opperhooffden des schips Slot van Honingen in dese bay buyten de rheede g'anckert, vernomen hebbende de bijsondere benodicheden derselver, alsoock 't schip Arnhem, van veele scheepsbehoeffticheden ende victualien etc. vermits derselver lange ende penible reyse sedert haer vertreck van Batavia in dato 4 February passado, tot heden, ende dat deselve daeromme wel souden genootsaeckt wesen hier eenige vaderlantse schepen in te wachten, omme daeruyt geprovideert ende van alles na vereysch g'accommodeert te worden, doordien oock Arnhem om anckers ende touwen benodicht was, offte verdrijvende aen St. Helena de retourvloote affwachten. Allen 't welcke bij ons overwogen sijnde, alsoock de nootsaeckelijckheyt van de tijdelijcke overcompste deser 2 costelijcke retourschepen (waerna onse heeren meesters in 't Vaderlandt al langh hebben

uytgesien ende seer verlangende sullen wesen), item oock dat het langer achterblijven derselver d'E. Compagnie seer costelijck sal vallen ende tot grooten ondienst staet te gedijen, - Soo is bij den Raedt goetgevonden ende geresolveert, alles wat bij 't magasijn hebben, soo van provisie als andersints de gemelde 2 schepen bij te setten ende alsoo ons selven alhier voor een wijle tot de compste van de vaderlantse ofte Indische schepen in nessessiteyt te stellen, liever als deselve tot grooten ondienst ende belastinge van d'E. Compagnie daerna op te houden, ten eynde sijluyden te eerder mochten in 't lieve Vaderlandt aenlangen, te meer wij oock voor Arnhem een goet nieuw touw ende ancker sijn hebbende etc., welcken volgende dan oock verstaen is, d' opperhooffden des voorsz. schips dese onse resolutie met een letterken aen te cundigen, om hun daerna te mogen richten ende te beter gemoet te sijn.

Staende dese vergaderinge is oock navolgende request ingegeven door Mr. Jan Vetteman, opper chirurgijn deser fortresse, waerbij versoeckt sigh alhier in vrijdom te mogen erneren onder de conditien bij 't selve, hieronder g'insereert, na te lesen, luydende als te weten:

Aen d'E. Heer Jan van Riebeeck, commandeur

van 't fort de Goede Hope ende sijn bijhebbende Raadt.

Geeft reverentlijck te kennen Mr. Jan Vetteman, opper-chirurgijn, als dat hij gaerne wilde vrijman wesen op volgende conditien, voor eerst, dat hij sal wesen vrij chirurgijn van alle de vrijeluyden, dat deselve niet sullen offte mogen eenige andre meesters employere tot haren dienst als de voorsz. Mr. Jan

Vetteman; vorders als dat ick sal mogen de vrije tapneringe doen ende daer beneffens vrije taeffel houden voor alle hooge ende lage staetspersoonen, niemandt uytgesondert, ende vorders alle negotie drijven, koopen ende vercoopen alles tot mijne welgevallen, uytgesondert Compagnies provisie ende sterckendranck van de schepen te copen; sal oock mogen reuylen van de Hottentoos alles, beneffens de andre vrijeluyden, oock mede een stuck landts om tot thuynen te gebruycken, als oock mede dat ick alderhande sterckendranck ende Compagnies provisien van de Compagnie sal cunnen crijgen voor contant geldt, soo veel als ick van noden hebbe; vorders datter niet meer als twee herbergiers omtrent het fort sullen mogen tappen offte droogh gasterije houden. Vorders verbinde ick mij voor den tijt van drie jaren tot een proeve: soo het mij dan na de verloopen drie jaren wel aenstaedt, soo sal ick op deselve conditien noch twaelff achtereenvolgende jaren vrijman blijven ende dan geen tijt na mijn vrouws 15 jaren meer na te dienen, maer in voorgaende opper chirurgijns plaetse na 't patria gesonden worden, Maer soo ter contrarie naer het expireeren van mijn drie proeffjaren het vrijdom mij niet meer aenstaedt, dat dan de Compagnie sal gehouden wesen mij in mijn voorgaende qualiteyt ende selffde gagie naer Batavia te senden, doch dat mijn drie proeff jaren oock meede tot affkortinge van mijn tijt sal sijn, dit doende etc. Was geteeckent: Mr. Jan Vetteman.

Welck request geresumeert sijnde, is goetgevonden den suppliant sijn vrijdom toe te staen. Item dat alvooren sich 15 jaren verbindt, eerst drie jaren sal mogen besoecken, ende de vrijdom hem dan langer aenstaende de vordere 12 jaren hier continueren, doch

binnen de gemelte drie proeffjaren niet toegelaten offte vergundt worden tot eenigen handel van bestiael etc. met de Hottentoos, noch oock gelijck d'andre vrijeluyden eenich landt in eygendom, maer wel in leeninge om thuyn- ende boomvruchten etc. aen te teelen, welck landt na de drie proeffjaren (niet goet vindende langer in vrijdom te leven) weder aen d'E. Compagnie sal moeten overgeven, ende staende de voorsz. drie jaren sich vorders maer alleen erneeren op sijn gast- ende tapneringe voor de gaende ende comende man der passerende schepen, beneffens desselffs chirurgijns hantwerck onder de vrijborgers alhier, sonder dat vooreerst meer vrije chirurgijns beneffens hem hier sullen toegelaten worden, soolange gesien ende gemerckt wort, dat hij 't alleen onder de vrije luyden sal cunnen blijven waernemen.

Aengaende des suppliants versoeck om na de gemelte drie proeffjaren tot sijn jegenwoordigə opperchirurgijns qualité in Compagnies dienst weder aengenomen te worden is hem mede toegestaen, edoch niet om dan juyst na Batavia te gaen, maer gebruyckt te worden daer d'E. Compagnie t' haren believen best gelegen sal comen, mits oock de manquerende tijt aen sijn jegenwoordich verbandt t' eenemael mede sal gehouden blijven voluyt te dienen voor deselve gagie, daervan nu is affstaende; doch sijn vrouws verbandt van 15 jaren hier in vrijdom blijvende woonen, sal hem 't mancquement sijnes voorgemelten tijts niet gereeckent worden, maer alsdan toegestaen in sijn opperchirurgijns qualité na huys off India te varen. Ende wat hij staende sijn vrijdom uyt Compagnies magasijn van noden heefft tot de ordinaris taeffel ende herberginge der luyden, sal hem na den gestelden prijs ende regel contant worden vercocht, ende wijders onderworpen wesen alle soodanige ordonnan-

tien als rede door de vrije luyden sijn gestelt ende namaels door ons ofte onse hooge overicheyt ende heeren principalen noch souden mogen gestelt offte beraempt ende uytgegeven worden. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geseeckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

18 dito,

navolgende brieffken gereedt gemaeckt wierd, om met de sloep weder aen 't Slodt van Honingen te stuyren, neffens wederom wat ververssinge etc.

Aen d'E. Johan Goosens.

Wij hebben met de wederomcompste van ons sloepjen UE. 2^{e} brieffken gisteravondt ontfangen ende derselver nessessiteyt daer uyt volcomentlijck cunnen begrijpen, dient tot antwoort, dat wij geresolveert sijn ende dierhalven oock hopen dese 2 costelijcke schepen uyt ouse soberheyt alhier soodanich noch wel te versien, dat deselve na Vaderlantse offte d'Indische retourvloote niet sullen behoeven blijven wachten, al souden wij ons selven voor een wijl in nessessiteyt stellen, vermits d'E. Compagnie aen de spoedige overcompste te veel gelegen is. UE. gelieven derhalven tegen dat op de rheede arriveert, eens per notitie aen te teyckenen, ende ons op te brengen de quantité ende qualiteyt van alle derselver benodicheden, ende wat belanght de watervaten hopen wij UE. oock te sullen cunnen helpen, als maer de ijsere hoepen uwer oude vaten wel bewaert sijn.

'T schip Arnhem heb ick gister voor den avondt, op den Leeuwenbergh gegaen wesende, noch selffs onderseyl gesien even beneden 't Robbeneylandt, hopen

derhalven, dat noch wel opcomen sal, ende mede versien sal cunnen worden, vermits van Madagascar rijs genoech sal hebben gecregen ende UE. volgens derselver tweede brieffken van ander toespijs redelijcq versien sijt. 'T sal aen ons niet manqueren, al souden wij, gelijck voorseyt, ons selffs t'eenemael voor een wijl ontblooten ende tot de compste van vaderlantse schepen wat verlegen stellen, liever als UE. tot groote costen ende ondienst van d'E. Compagnie daerna op te houden. Indien wij de vlagh ophalen, sal een teycken wesen, dat het schip Arnhem van hier wederom gesien is. UE. gelieffft ingelijcx te doen, soo het vóór ons compt te vernemen.

Hierneffens gaet weder wat ververssinge voor 't volck ende oock wat fijn warmoes etc. voor UE. cajuyt, soo veel met cleyne sloepjen can overgebracht worden. Item drie versse brooden voor UE. ende vroutjes, melcq is te verde ende wel 1½ uyr gaens van 't fort bij de vrije boeren te halen; cunnen oock in dat windrich weer met ons cleyn sloepjen niet overgebracht worden. Hiermede etc. In 't fort de Goede Hoope, ady 18 december anno 1657. Was geteeckent: Jan van Riebeeck.

Met welck brieffken ende ververssinge 't sloepjen dan ten eersten is affgesonden, steeckende, alvooren aen boort was, de wint weder heel hard op, sulcx ter naeuwer noot het schip noch coste crijgen, als wanneer deselve haer vlagh van achter lieten waeyen, 't welck volgens bovengeschreven brieffken het teycken offte seyn is, dat sijluyden het schip Arnhem noch sagen; maer cost hier van landt niet gesien worden.

19 smorgens noch al even harde Z.Z. ooste winden met hit- ende drooghte, tot tegen den middagh begond wat te stillen, als wanneer 't sloepjen weder aen 't

landt quam met onderstaende brieffken van d' opperhooffden des schips Hooningen geschreven.

Aen den Commandeur deser fortresse.

van inhoude als te weten:

Wij hebben met groot aengenaemheyt ende verlichtingh van gemoveerde swaricheyt uyt UE. tweede brieffken, van desen morgen met het chaloupjen ontfangen, beoogh t, dat UE. moet heefft ons ende Arnhem van het benodichste tot spoedige bevorderingh der reyse te sullen kennen versien, sulcx dat niet na de vaderlantse off Indische schepen behoeven te blijven wachten, dat een gewenschte saecke voor ons, ende door UE. een treffelijck werck ten dienste van de generale Compagnie daermede sal uytgewrocht worden, en wanneer Godt de voorste met lieff ter rheede comen, sullen UE. een memorieken van 't benodichde overhandigen ende oock wijders mondelingh van alles na vereysch van saecken cundtschap doen. Voor de wederom becomene groente, alsmede de gesondene verse brooden blijven danckbaer.

'T schip Arnhem wort hier boven van de stengh noch gesien, doch is soo verde als t' zeewaert in beoogen cunnen. 'T schijnt dat het alsoo onderseyl bijhoudt op hope van 't hantsamer weer ende bequamer windt: vertrouwe nevens UE. dat noch wel opcomen sal. Hiermede etc.

In 't Slot van Honingen den 18 December 1657. Lager stondt: Nota. E. heer, wij sijn gans benodicht om een groot marseyl, sulcx wanneer het dat jegenwoordich aen de rhee hebben, ons quame te begeven, souden grootelijcx verlegen sijn: dierhalven wel wenschte, dat UE. ons per eerste gelegentheyt met het schuytjen een bael Hollandts doeck condet be-

schicken, souden de seylmaeckers datelijcq aen 't werck kennen gestelt worden, alsmede oock wat teer om de woelingh aen de fockemast te leggen, daer sich een breuck aen begindt te verthonen, alsoo daervan mede gants ontbloot sijn. Was geteeckent: Johan Goosens.

Snamiddags is 't sloepjen weder met ververssinge ende wat teer etc. aen boort gesonden ende eenige versnaperingen, nadat den Commandeur was thuys gecomen van de corenlanden, die heden had wesen besichtigen ende op 't een ende 't ander wat ordre gestelt. Welck sloepjen soo haest niet aen 't schip was, off begond al weder even hard te waeyen, sulcx 't selve wederom verweerden ende dito wint tot omtrent midnacht aenhield als wanneer 't stil wierd.

Volle maen den 20 dito,

smorgens 't luchjen variabel, quam gemelte sloepjen wederom met navolgende brieffken geschreven:

Aen den Commandeur

luydende als te weten:

Volgens UE. memoriken is ons alles door den quartiermeester wel overhandicht, UE. wederom van herten bedanckende. Wij hadden gehoopt, dat de wint ons vandaech wat geslachboecht soude hebben, maer is weder naer sijn oude gat gekeert; doch als UE. ons soo bedenckt, is het beter hier te leggen als in zee te swerven, ende moeten vorders op de hulpe Godes wachten, ende blijfft ondertusschen etc. In 't Slot Honingen, den 19 December anno 1657. Was geteeckent: Jan Goosens.

Omtrent 8 uyren heefft sigh voorsz. schip Honingen

met dit variabel luchtjen onder seyl begeven, comende daermede smiddaegs fray ter rheede, ende wierd met arentsoogen uytgesien na 't ander schip Arnhem; doch is sedert eergisteren niet meer vernomen: echter hopen, dat noch wel weder te voorschijn comen sal. Snamiddaghs quam den oppercoopman Johan Goosens en de schipper van Honingen aen landt, ons haeren desolaten staet etc. mondelingh vorder verhalende, ende per notitie opbrengende hunne bijsonderste nodicheden. Waerop haer is ten antwoorde gedient, omme tegen morgen met haerluyden te samen een vergaderinge te leggen ende in deselve alles te overwegen, mitsgaders soodanige besluyten op 't een ende 't ander te maken, als ten meesten dienste van d'E. Compagnie sal mogen goetgevonden worden te behooren nevens recommandatie aen deselve wegen hare benodicheden niet anders in quantité ende qualiteyt op te brengen als waermede sijluyden de reyse van hier tot het Vaderlandt op 't naeuwste genomen souden cunnen erlangen etc.

21 dito

smorgens betogen lucht ende 't coeltjen westelijck met jagende motregen, waermede 't schip Arnhem noch voor den avondt fray ter rheede quam, hebbende 2 dagen onder 't Dasseneylandt ten ancker gelegen ende goet weer gehadt tot hedenmorgen, dat met dese noordt-westelijcke coelte van daer gescheyden was, ende eenige groente, eyeren etc. daer becomen voor sijn siecken, die seer veele ende niet boven 10 gesonde mannen op had, mitsgaders 37 coppen van sijn volcq overleden, sulcx dat seer desolaet gestelt was, wes ten eersten ververssinge aen boort gesonden ende om de luyden soo haest mogelijck weder op de been te helpen, partije schapen geslacht wierden voor deselve ende oock 't Slot van Honingen, wiens volcq redelijcq gedisponeert waren. Voorsz. Arnhem

had verleden Maendagh hier aen d' oversijde een ancker verlooren, soodat met noch maer 3 versien was, ende nootsaeckelijck een sal moeten bijgeset worden.

22 dito

quamen d' opperhooffden van verhaelde schip Arnhem aen landt ons haren gemelten desolaten staet bij monde nader openende, voornamentlijck van seyl ende treyl lopende wandt ende provisien, uytgenomen rijs, die aen Madagascar tot 14 lasten becomen hadden, wesende al 't volcq met 't water gequelt ende al 37 overleden, daeronder 2 schippers, sulcx jegenwoordich den opperstuyrman de plaets provisioneel becleede.

Sondagh den 23 dito,

't Robbejacht en de sloep Pequijn retourneerden uyt de bay Saldanha hier ter rheede met 31 halff amen ingesoute vogels ende 17 dito robbetraen, hebbende in dito bay geen handel met Hottentoos altoos gehadt, ende de 2 Engelse stucken van 't Dassen- aen 't Robbeneylandt gebracht, mitsgaders op de g'ordonneerde plaetsen Compagnies merck op clippen ende palen gehouwen ende geplandt, medebrengende oock onderstaende brieffken van die van 't Robbeneylandt.

Aen den Commandeur ende Raedt alhier,

van inhoude als te weten:

'T getal der schapen is jegenwoordich, soo oude als meest jonge, 400 stucx ende is op 't eylandt met de drooge tijt weynich groente voor de beesten. 'T zeyl bij ons op den 23 October hier gesien, leeck als een cloeck schip te sijn; hebben op den 16 derselver maendt noch een seyl in 't noorden gesien, maer conden met sonondergangh niet meer sien 't welck

een jacht leeck te sijn. Wat aengaet de mieredickwortelen schieten redelijck, maer wat daervan worden sal, weten niet, off deselve in de dickte sullen setten. Daer sijnder oock veele verrot, vertrouw al te vroegh in den regentijt geplandt te sijn, als oock de pattattissen sijn al vergaen, uytgenomen, die nu jongst met Joris hebben becomen, die comen wel op, maer gaen 5 a 6 dagen weder uyt, ende vertrouwen, dat wij daer 't recht verstandt niet aff hebben om mede om te gaen, alsoo hier niet één is, die daermede heefft omgegaen noch bij der handt heefft gevadt. 'T beste dat hier wil groeijen off aerden, is rapen, salada, radijs, cool ende crulcool, maer geen wortelen. Hebben nu in 4 maenden tijts oock niet vernomen als 2 conijnen; vertrouw dat d' ander doot sijn; d' aenteelt van dassen cunnen niet bemercken. Versoecke mede aen UE. als dat ons tot crael noch geliefft 200 stocken te senden alsoo het aen d' een sijde maer de hoochte heefft van een verckensduygh, oock om 15 a 20 bos out riedt om een wachthuysken te maecken als men vuyrt voor regen douw ende windt. Dienen hier noch wel een man te hebben, alsoo de schapen niet meer in 't craal cunnen crijgen om te snijden, alsoo 't meest jonck goet is, ende een man geduyrich in de thuyn moet sijn, off de gansen ende vogels vernielen 't anders al. Hebben hier 2 stucken van Dasseneylandt gecregen sonder .....[1] alsoo deselve niet en deugen. Hiermede etc. Op 't Robbeneylant desen 21 December anno 1657. Was geteeckent Jan Woutersz.

24 dito.

Bij den commandeur ende Raedt deser fortresse geccmmuniceert sijnde aen den breeden Raedt van de retourschepen Arnhem ende slot van Hooningen

1) Onleesbaar woord.

derselver resolutie van den 17 deser verleden alhier genomen, namentlijcq van selver dese residentie voor een wijle in necessiteyt te willen stellen liever als voors. costelijcke retourschepen tot grooten ondienst ende schade van de generale Compagnie op te houden tot eenige vaderlantse offte Indische retourschepen, omme [des] wegen veele benodicheden daeruyt te versien etc. Ende volgens dien oock claer ende resoluyt opgegeven alles wat bij Compagnies magasijn, soo van provisien, anckers, touwen, pick, teer, harpeuys, traen etc. is berustende, omme te overleggen, off 't selve sal cunnen helpen, ten eynde de meergemelte costelijcke schepen sonder daeromme te blijven leggen, langer als op 't hooghste nodich, te eerder na 't patria mogen werden gedespecheert.

Wijders bij de principale opperhooffden offte breeden Raedt der voorsz. schepen in rade presendt, ende tot versterckinge des forts Raedt mede geroepen, per notitie opgebracht derselve meeste nootwendicheden ten principalen ende meest wesende aen zeylen ende eenich lopend wandt, daermede deselve van hier niet wel schijnen te sullen cunnen werden versien, vermits dienaengaende bij 't magasijn niets en is, - Soo is na goet overlegh verstaen op overmorgen den 2 kersdagh te laten doen een naeuwe visite op beyde de schepen, soo wegen de provisien als alle benodichtheden in de voorsz. 2 retourschepen sijnde, ende dat door de navolgende gecommitteerdens, namentlijcq:

den schipper Claes Speelman ende }van Honingen.
den Coopman Abraham Clevesteyn. }van Honingen.
ten overstaen van
Roelof de Man ende Abraham }uyt 't fort.
Gabbema fiscus. }uyt 't fort.
te visiteeren het schip Arnhem.

den provisionelen schipper Michiel }van Arnhem.
Jacobsz. ende den ondercoopman Hendrick Cop. }van Arnhem.
neffens de voorsz. persoonen uyt dese fortresse te visiteeren het schip Honingen.

Omme alsdan op 't raport van de voorsz. gecommitteerdens een nauewer overlegh te maecken ende te sien, off deselve schepen met de aengebode adsistentie soo verde sullen cunnen werden geholpen, dat sijluyden haer reyse daermede na 't Vaderlandt souden cunnen op 't spoedichste vervolgen, sonder, als voorsz., tot meerder intrest van d'E. Compagnie hier juyst daeromme na schepen uyt 't Vaderlandt off India te blijven liggen vertoeven. Vorders oock door monsieur Wijnandt van Catersvelt, opperhoofft des voorsz. schips Arnhem, in rade verthooght het overlijden van de 2 schippers Jan Rotgans ende Pieter Jansz. de Vries, ende dat sijluyden derhalven bij mancquemendt van bequamer stoffe provisionelijck die plaetse sedert hadden laten becleden door den stuyrman Michiel Jacobsz. van Bergen, in de straedt Sunda uyt schip Louyse op Arnhem overgeset, om de opperstuyrmansplaetse te bedienen, volgens ordonnantie dato 17 February passado bij den equipagiemeester Sijmon den Danser gepasseert, - Ende dat denselven in sijn regeringe ende commando soo wat te slap is, vallende als niet wel dervende 't scheepsvolck na behooren resoluyt genoegh commandeeren etc., - Ende volgens 't welcke van opinie soude wesen, dito costelijcq schip wel van een habilder hooft over de scheepsregeringe mochte werde versorcht, waertoe in consideratie wert gebracht den 2 schipper Jan Sijmonss. Clos bescheyden, beneffens den regerende schipper Claes Speelman op 't slodt van Honingen, - Soo is na veele overweginge

't selve niet alleene genomen in goede consideratie, maer oock vastgestelt die plaetse met een habilder man te laten becleden. Doch wijders gesien op 't meeste voordeel ende de hooghste dienst van de Compagnie in 't generael, namentlijck, dat meergemelte schip Arnhem het costelijckste ende ter monture wel van omtrent 8 tonnen gouts incoops geladen is, ende Slot van Honingen ter contrarie niet hooger als met een cargo van ongeveer drie tonnen, - Soo is na wel genomen deliberatie ende veele overlegginge (onse hoochste sorge na schuldige plicht latende gaen over 't grootste capitael onser heeren meesters) bij eenparicheyt van stemmen niet alleene als voorsz. goetgevonden dito costelijcke retourschip te versien van een bequamer, maer oock daertoe te verkiesen den outsten ende ervarensten schipper Claes Speelman voorsz., welcke d'E. Compagnie niet alleen lange jaren voor schipper gediendt, maer oock diverse malen met Compagnies schepen uyt ende thuys gevaren heefft, ende in sijn plaetse op 't Slot van Honingen weder 't schippers gesach te deffereren aen den 2 schipper Jan Symonss. Clos voorsz., waermede vertrouwt wordt beyde de schepen dan van seer goede ende bequame schippers sullen wesen versien. Item oock, dat niet alleen ten respecte ende om de costelijckheyt des schips Arnhem voorsz. den outsten schipper Claes Speelman nodich is geacht over te gaen, maer oock dat het vermits men tot veranderinge genootsaeckt is, alsoo wel sal comen om de meeste ruste onder 't gemeene volcq van beyde de gemelte schehen, welcke haer te gerustiger sullen houden, wanneer de consideratie van de meerder waerde des schip Arnhem comen te verstaen, sonder in eeniger manieren yets te laten verluyden van d'insuffichantie des voornoemden gesurrogeerden provisioneelen schippers Mi-

chiel Jacobsz. van Bergen, maer sulcx voor den gemeenen volcq stil te houden, ende denselven als 2 schipper passagier op 't Slot van Honingen weder over te laten gaen, omme emmers alle tumulte ende misnoegen etc. onder den gemeenen man soo veel mogelijck te prevenieren, mitsgaders Michiel Jacobsz. pretentie wegen sijne provisionele surrogatie gedaen bij den scheeps-raedt van Arnhem voorsz. gereserveert te laten aen onse heeren principalen in 't Vaderlandt. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jare alsvooren. Was geteyckent: Jan van Riebeecq. In margine van desen stondt: dese resolutie wort bij mij aengeende de drie eerste articulen geconfirmeert; doch belangende de 2 laetste wert bij mij versocht nader te mogen interpreteren, ten aensien mijne meyninge daerinne niet en is na behooren gevat, 't welck de verdere leden deses Raedts soo nevens mij hebbende verstaen te behooren, hierop dan in dier vougen deselve teyckene ende was geteyckendt: Wijnant van Catersvelt, Jan Goosens, Claes Speelman, Roeloff de Man ende Abraham Gabbema secretaris.

Declaratie op mijn gegeven advijs van de

twee laeste articulen in de resolutie, dato 24 December 1657 getrocken.

Aengaende het vierde articul van het begin tot het woort commanderen etc. incluys, wert bij mij g'affermeert, nochtans met alsulcken verstande, dat hetgeene aldaer wort verhaelt, is geschiet op het affvragen van den heer Commandeur Jan van Rietbeeck, soo in als buyten Rade niet adviserende maer discourerender wijse; wijders betangende de woorden in 't selve articul, waergeseght wort: ende volgens 't welcke van opinie

soude wesen dito costelijcq schip wel van een habilder hoofft over de scheepsregeringe mochte werden versorght, soodanich niet en sijn geventileert, veel min alsulcke opinie te hebben gehadt, maer wel is waer, dewijle de slapheyt van onsen schipper door onderlinge discoursen bij eenige leden deses Raets, als insonderheyt bij den schipper Speelman, soo hoogh ende swaer gewoogen ende over sulcx naer voorgaende debatten daerop echter de veranderinge wierden vastgestelt, - dat alsdoen mij selven, als siende maer op 't gemeene best en meesten dienste ende welvaren van d'E. Compagnie als wel op een singelier persoon, ingelijcx met de veranderinge conform de resolutie hebbe geconfirmeert, gelijck mij in dier vougen vooralsnoch daermede confirmere ende deselve approbere mits desen. Was geteyckent: Wijnandt van Catersvelt.

Bij den Raedt gesien de hierboven gestaende nader interpretatie, g'intituleert declaratie etc., bij monsieur Wijnandt van Gatersvelt, in rade eerst versocht te mogen doen, ende daeromme als boven nu gedaen over sijne meeninge, wegen 't vertoogh des gesurrogeerden schipper Michiel Jacobsz. van Bergen, ende 't stellen van een ander in plaetse van denselven, omme redenen bij de 2 laetste articuls der resolutie op den 24 deser verleden daerover specialijcken genomen, vermits dito heer Catersvelt, als in margine boven sijne onderteyckening der voorsz. resolutie schrifftelijcq gestelt is, allegerende dat desselffs meeninge daerinne niet na behooren soude wesen gevadt, ende volgens dien de vordere leden deses Raedts neffens hem souden hebben goetgevonden te behooren; hoewel het maer is toegestaen tegen behooren ende gebruyck sijne meyninge nader te mogen interpreteeren, - Ende nochtans alle de raetspersoonen haer verseeckert hou-

den, de meyninge niet alleen wel gevadt, maer die oock daerinne soo civil ende sacht beneffens de natuyre der saecken is uytgedruckt, als mogelijck was te doen, als hebbende niet alleen gehoort, uyt de monde van seigneur Catersvelt de slappicheyt van meergemelten gesurrogeerden schipper etc. in vollen Rade, maer oock volgens verclaringe van den commandeur Riebeecq buyten deselve; daer monsieur Catersvelt voorsz. Riebeecq, in sijn camer alleen voor 't aenvangen van de voorgeseyde vergaderinge heefft verhaelt, eenige exempelen van sijne slappicheyt in 't commanderen etc., ende dat oock al wat soet op den dranck soude wesen, sulcx door andre van ter sijden mede getuycht ende genoechsaem geconfirmeert wordt, ende volgens 't welcke monsieur Catersvelt de veranderinge t' eenemael ende genoechsaem aen den commandeur voors. selffs voorstelde, ende in de plaetse weder recommandeerde sijnen gesurrogeerden opperstuyrman Andries Blaeuw, 't welck een fray nuchter en bequaem man was, waerop hem door den Commandeur alsdoen wierde g'antwoort, dat allen 't verhaelde van sijn gesurrogeerden schipper oock door andre mede al hadden gehoort, maer dat de sake tot veranderinge pregnerende dan den 2 schipper Jan Sijmonsz. Clos, bescheyden op Honingen, voor denselven als maer provisioneel tot stuyrman gesurrogeert wesende, souden behooren geprefereert te worden, vermits langh over sijn tijt d'E. Compagnie voor schipper hadde gedient, ende niet minder maer alsoo veel bequaemheyt begaefft was, volgens preuve in verscheyde gelegentheden volcomen bethoondt, mitsgaders sijn E. ende vordere leden des Raedts bekendt, doch dat in Rade daerover nader soude cunnen werden gedelibereert, ende de sake na behooren geventileert, verclarende den Commandeur voorsz. dit aldus in sijn

camer gepasseert te sijn, ende wij ondergeschreven dat in Rade de sake, op de getuygenisse van seigneur Catersvelt voorsz. vorders gedelibereert, ende geventileert sijnde, met goede uytdruckinge ende overweginge van alles de resolutie eenparich tot de veranderinge is gevallen, mitsgaders oock om de consideratie in 't laetste articul desselven resolutie vervaet, als latende onse hooghste sorge gaen over 't costelijkste capitael, geladen in 't schip Arnhem voorsz., dat daerop niet alleen een ander bequamer, maer selffs den alder outsten ende ervarentsten schipper Claes Speelman soude overgaen etc., over 't welcke Monsieur Catersveld mede niet alleene sonder eenige de minste deffieculteyt, wegen de diensten van d'E. Compagnie, d'aldereerste sijn stemme heefft gegeven als hebbende sitplaets aen den Commandeur, maer na de eenparige ende ongediffilculteerde conclusie oock mondelinge g'allegeert, dat sulcx seer bequaem was gevallen, vermits om de consideratie van 't grootste capitael den outsten schipper op Arnhem soude overgaen, als breeder naect ende claer in de meergemelte resolutie genarreert, ende volgens allen 't welcke wij ondergeschreven oock bij deselve genootsaeckt blijven persisteren, ende niet cunnen goetvinden daerinne eenige alteratie te doen, ten ware daertoe wichtiger oorsaecken pregneerden als voor jegenwoordich noch can bespeurt worden, bij de bovenstaende nader gedane interpretatie van monsieur Catervelts voorsz., hem, behoudens desselffs respect, te doen niet verstaen te behooren, als denselven boven sijne teyckeninge onder de resolutie voorsz. is allegerende, maer ten overvloede willich toegestaen tegen behooren ende rechtgebruyck, om hem difficulterende dito resolutie te teyckenen, emmers vol ende in alles contentement te doen, sonder dat den Raedt offte ymandt van dien

als voorsz. eenichsints in twijffelinge, maer ten vollen verseeckert waren, alles na de waerheyt ende natuyre der sake in de voorsz. resolutie naeckt ende claer is uytgedruckt, mitsgaders sonder eenige difficulteyt het besluyt soo eenparich genomen, als oyt in eenigen Raedt soude cunnen geschieden, ende welcken volgende als voorsz. oock niet cunnen goetvinden, van dito besluyt te desisteren, maer tot de executie incluys daerbij te blijven, ten ware om pregnanter oorsaecke als voormelt. Aldus geresolveert ende andermael gearresteert. Int fort de goede Hoope datum ut supra. Was geteyckendt: Jan van Riebeeck, Johan Goosens, Roeloff de Man, Abraham Gabbema, secretaris.

25 en 26 dito,

moy sonneschijn weer, sijnde heden voorhaelde visite gedaen, ende bevonden dat het met de seylen ter naeuwer noot noch souden cunnen eenichsints gestelt worden; doch omme te comen tot finael besluyt is de saecke der schippers, hun des best verstaende, tot overmorgen nader te overleggen, noch in bedencken gegeven, omme dan op derselve raport sodanige vordere ende vaste resolutie te nemen, als ten meesten dienste van de generale Compagnie met goet overlegh sal bevonden worden te behooren.

Ondertusschen sijn op dato al de siecken van 't schip Arnhem hier aen landt in 't sieckenhuys gebracht om weder opgequeeckt te worden, waertoe dan oock de behoorlijcke ordre is gestelt.

28 dito.

Ende vermits sommige aen de bequaemheyt der seylen voorsz. noch eenichsints waren twijffelende ende swaricheyt maeckende om het daermede tot het Vaderlandt te wagen, is ordre gestelt op morgen door de schippers van beyde de schepen, g'adsisteert met de stuyrluyden, hoochbootsmans ende seylmaeckers, al deselve sooals van de rhaes noch-

mael ter degen te besien, om na 't gehoorde rapordt aldan tot nader ende finaelder resolutie te comen.

Sijn heden navolgende jongeluyden voor den Raedt ondertrouw gedaen, volgens resolutie hieronder g'insereert:

Ewert Dircxz. van Emmerick, burger alhier, sich in trouwbeloffte begeven hebbende met d' eerbare jonge dochter Cristina Does van Doesburch, dochter van Z^{r} Velten Does ende Jannetge Boddis, getrouwt met Jan van Harwarden, sargeandt deser fortresse, versoeckende met consendt ende van deselve haer ouders voorsz. om metten andren wettelijck in den heylichen echten staedt te mogen laten bevestigen, - Soo is bij den Raedt deser fortresse, niet anders hebbende cunnen vernemen alsdat beyde liber ende vrije personen waren, welcke met niemandt ter werelt, volgens oock haer als derselver voorsz. ouders eygen verclaringe, yets wes dienaengaende uytstaende hadden, deselve jongeluyden haer billick versoeck toe te staen, mitsgaders ten dien eynde op Sondach eerstcomende na 't Christelijck sermoen haer eerste affcundinge te laten doen, ende alsoo vervolgens alle Sondaghen tot de derde incluys, omme alsdan op Sondagh over 14 dagen na de laetste affroepinge ende gedaen sermoen geen wettige oorsaecke van verhinderinge voorcomende, door den secretaris van onsen Raedt (vermits geen predikandt hebben) de solemnisatie voor allen den volcque in openen raedtcamere te laten geschieden ende met de trouw publiecq voort te varen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven. Was geteeckent: Jan van Riebeeck, Johan Goosens, Roeloft de Man ende Abraham Gabbema, secretaris.

29 dito,

is de voorhaelds nader visite ende rapordt door de persoonen boven genoempt gedaen, mitsga-

ders daerop bij den Raedt geresolveert, als de volgende resolutie hieronder g'insereert is dicterende:

Conform de genomen resolutie van den 24 passado door gecommitteerdens op den 26 daeraen gedaen sijnde een naeuwe, ende oock gister in 't bijwesen van de opperstuyrluyden, hoochbootsmans ende seylmaeckers noch een nader visite, voornamentlijck aen de zeylen ende vorders aan alle behoeffticheden in de schepen Arnhem ende Hooningen 20 ende 21 courandt alhier van Batavia over Mauritius ende Madagascar na een lange penible reyse gansch sober, desolaet ende met veel siecken aengelandt, - Ende door deselve committenten etc., mitsgaders oock de schippers respective na noch 2 dagen bedenckens ende overleggens van alles haer gegeven, gerapporteert dat het aengaende seyl ende treyl, touw ende anckers, als de provisien ende montcosten uyt de magasijnen deser fortresse aengeboden, met 't geene aen boort is, ten naeuwsten genomen, sal cunnen gestreckt ende gestelt worden omme dito costelijcke schepen daermede thuys te brengen sonder juyst na meerder adsistentie van ander schepen uyt 't Vaderlandt off India genootsaeckt te wachten, vermits bevonden is deselve versien sijn ende wegen seyl ende treyl verdeelinge gedaen can worden[1)]: Alle welcke verdeelinge ende adsistentie voorsz. gecommitteerdens schippers, stuyrluyden, hoochbootsmans ende seylmeesters distinctelijcq ten ander ende derde malen voorgelesen sijnde, ende beneffens dien bij den Commandeur ende Raedt deser fortresse deselve oock voorgehouden, dat wegen de montcosten haer verseeckert uyt 't magasijn voor de reyse van hier tot 't Vaderlandt genoechsaem sullen cunnen worden versien, ende op 't welcke deselve

1) Hier volgt eene specificatie, welke wij weglaten.

persoonen dan g'antwoordt ende verclaert hebbende dat het buyten merckelijcq ongeval daermede wel sal cunnen affgesien worden, - Soo is goetgevonden elck volgens voorhaelde verdeelinge 't sijne tegen maendagh aenstaende ten eersten aen boort te laten halen. Doch aengaende de provisien is verstaen mede te supersederen ter tijt de gemelte schepen bijna tot vertreck (na desen over te delibereren) weder sullen seylvaerdich wesen, off misschien tusschen wijle eenich schip uyt 't Patria off India niet nader onsent parresseerden, daer men deselve dan uyt soude cunnen provideeren, sonder dese residentie dienaengaende verder te ontblooten offte onnodich in verlegentheyt te stellen. Sulcx dan oock verstaen is de respective opperhooffden voorsz. beneffens haer waterhalen dagelijcx haer best sullen doen met vissen om hare noch hebbende provisien daermede neffens de dagelijcxsz. ververssinge soo veel mogelijck te sparen, ende waertoe die van Arnhem een zegen, alsoo selffs geen sijn hebbende, uyt 't fort sal geleendt worden. Blijvende vermits 't volcq van dito schip gansch sieck ende swack is, als voorsz., de nader deliberatie over den vasten tijt van 't vertreck deser gemelte 2 schepen noch suspens ende de opperhooffden van Arnhem aenbevolen tegen maendagh aenstaende met eenen mede rapordt te doen, hoedanich het met haer volcq dienaengaende gelegen is, omme alsdan op de nader deliberatie ten eynde voorsz. te mogen letten etc.

Ende opdat de siecken van Arnhem (meest watersuchtige ende berberij[1)] sijnde) te beter ende eerder mochte tot reconvalisatie comen, soo is oock goetgevonden uyt Hooningen (sonder rijs versien) 1800 ℔ broot (redelijcq van geprovideert) over te geven aen Arnhem tegen

1) Beri-beri.

3600 ℔ rijs uyt Arnhem weder aen Honingen, om voorsz. sieck volcq oock dagelijcx broot te laten genieten neffens de ververssinge etc., die van landt aen boort geschickt wordt. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckendt Jan van Riebeeck, Wijnant van Catersvelt, Johan Gosens, Clas Speelman, Roelof de Man, A. Gabbema, secretaris.

Sondagh den 30, ultimo dito,

fray weer en de windt noord westelijcq, is meest al 't graen van de Compagnie affgemaeyt, excepto weynich taruw, die wat laedt gesaeyt was tot preuve etc.

[1658]

January anno 1658.

2 dito,

quamen op dato de vrijeluyden clagen, dat Herry ende Caepmans beesten in hun erten ende boonen groote schaden hadden gedaen, sonder te willen daer uytgaen. Waerover den Commandeur met eenich volcq na hun legers (op de soute revier leggende) is gegaen, ende alsoo sij meenden, dat d' onse quamen om haer eenich overlast te doen, hadden sij datelijcq al hun bestiael (wel 15 à 1600 koebeesten, ende 10 à 1100 schapen) in haer crael bij een getrocken, de vrouwen ende kinderen op de loop en de mannen fray in slachorder met pijl, boog ende hasagaijen in de vuyst. Maer soo haest d' onse nabij quamen, begonden altemalen te vluchten etc.; souden al haer bestiael daer gelaten ende door d' onse sonder slach off stoot cunnen aen 't fort gebracht hebben geworden, doch sij luyden in 't vluchten aen d' ander candt vernemende den Commandeur met een tweede trop, leyden datelijcq al hun geweer neder, ende quamen de vrouwen oock stracx wederom, menende, nu den Commandeur sagen, geen noot te hebben, als vertrouwende hem te veel goets toe welcke derhalven Herry ende de

principaelste tot hem riep, ende vraegde, wat hun vluchten beduyde. Sij antwoorden, dat se meenden de vrueluyden op haer quaet waren, ende daerom soldaten van 't fort waren gecomen, die se sonder den Commandeur vernemende, vreesden haer beroven ende dootslaen souden; doch soo haest sijn E. vernamen, hadden se haer gerust gestelt.

Den Commandeur seyde haer, dat hij was gecomen om te sien hoe 't met 't gras op 't velt al stonde, ende dewijle hij vernam, dat het door haer ende Compagnies, als oock der vrijeluyden bestiael seer cael wierd affgegeten, soo vermaende hij haer minnelijcq, datse wilden op een ander weyde soecken achter de gevelbergen offte in de houtvaley, ende dese weyden voor de Hollanders alleen laten, alsoo de weyden hieromtrendt ons ende haer vee te samen niet coste voeden, 't welck sijluyden derhalven belooffden, ende seyden, morgen vroegh ten dien fine souden opbreecken ende na de houtvaley gaan, daer se dan fraey sullen in de fuyck wesen om haer beset te cunnen houden, tegen dat d'E. Compagnie daertoe sal goetvinden te verstaen. Scheydende alsoo den Commandeur voor den doncker met goede vrundtschap weder van haer, ende gingen eenige mede na 't fort. Maer is desen avondt volcomen gebleecken, dat wij 't ganse tropjen seer gemackelijck souden hebben cunnen weghnemen.

Nieuwe maen den 3 dito, is Herry ende Caepman met al haer huysen ende beesten heel over den bosheuvel na de bay Fals vertrocken, alwaar de Chora conquas offte tabacqdieven bij haer gecomen sijn, te samen wel 3000 koebeesten ende 2000[1)] schapen bij

1) Achter de getallen 3 en 2 staat een teeken (Θ) hetwelk duizend schijnt te beteekenen. Reeds te voren is dit teeken voorgekomen, doch voor een gewichtsteeken gehouden.

haer hebbende, ende niets altoos van willende verhandelen; doch souden na Herrys seggen over weynige dagen eenige Saldanhars uyt 't landt, namentlijck de Chaynouquas ende andre, met veel bestiael weder affcomen, om aen ons te verhandelen. Datter metter tijt staen te ervaren.

4 ende 5 dito,

noch al even harde Z.Z. ooste winden, sulcx noch geen vaertuygh aen off van de schepen conde varen.

Sondagh den 6 dito

idem.

7 dito

weer ende wint alsvooren, is navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:
Schoon de siecken van 't schip Arnhem noch niet t'enemael op de been sijn, ende noch wel 17 a 18 in 't sieckenhuys leggen, behalven eenige andre meer gaende ende staende aen boort, echter evenwel door den Commandeur in rade geproponeert sijnde, off men niet soude behooren te dencken op een seeckeren ende vasten tijt, wanneer de schepen tot haer vertreck souden mogen vaerdigh gemaeckt worden, vermits het doch na 't rapordt van de scheepsopperhooffden ende gesamentlijcke officieren, conform de resolutie van den 29 December verleden ende de nader verclaringe, meermael gedaen met de zeylen etc. sal cunnen gestelt worden, omme de reyse (merckelijck ongeluck buyten) tot 't vaderlandt daermede te winnen, - Soo is na genomen deliberatie verstaen, vermits het noch te vroegh soude vallen om achterom ende op de havenen des vaderlants te comen, niet min als tot den 25 deser hier noch te blijven leggen, om bequamer saysoen ten eynde voorsz. in te wachten. Ende nademael schipper Claes Speelman is versoeckende, dat hem mochte toegestaen worden, omme achtervolgende de resolutie van den 24 December passado van 't schip Honingen op Arnhem niet over te gaen, maer te blijven

op Honingen, daer hij jegenwoordich is, als niet wel tot overgaen cunnende resolveeren, op fondament dat sulcx soude wesen strijdich tegen d'ordre van de generale Compagnie, sijnde dat elck schipper ter camere daer uytgevaren is, weder moet thuys comen, ende waerinne oock door d'Ed. heer generael op Honingen is g'ordonneert etc., - Soo is om haer Ed. ordre niet te contrarieren, ende vermits denselven tot overgaen sigh oock om redenen voorsz. t'eenemael ongenegen thoondt, hem sulcx toegestaen. Aldus gedaen ende geresolveert etc. Was geteykent Jan van Riebeeck, Wijnant van Catersvelt, Johan Gosens, Claes Speelman, Roeloff de Man ende A. Gabbema, secretaris.

Op dato sijnde vrijeluyden, die op d' eylanden ende bay van Saldanha meenen te erneeren met vissen ende traenbranderijen etc. derwaerts voor d' eerste mael t' seyl gegaen met de oude cleyne sloep Peguijn, haer ten dien eynde met seyl ende treyl vercocht, om daermede over ende weder te varen op dese navolgende conditien, dat se al haer gedroogde vis ende eyeren etc. onder de burgers ende aencomende schepen sullen mogen vercopen soo duyr als se cunnen; maer meerder cunnende becomen, sullen de gedroogde vis d'E. Compagnie moeten leveren tot spijzinge deses guarnisoens offte voor de voor 5 gulden 't hondert ℔ ende den traen à 8 gulden 't halff aem, mitsgaders voorts gehouden blijven, gelijck andere vrijeluyden, al de renostershoorens ende oliphantstanden, die se mochten comen ergens in de voorsz. Saldanhabay te handelen, mede aen d' E. Compagnie te leveren ten prijse daertoe gestelt, blijvende wijders verbonden voor 20 jaren hier in vrijdom haer te erneeren subject, alles gelijck d'andre vrijeluyden ende oock gebeneficeert met alle deselve previlegien etc. achtervolgens de vrijbrieven, haer ten dien eynde verleendt.

8, 9 ende 10 dito

is den Commandeur snamiddaegs met een volcq uytgegaen, omme noch eens nader aff te speculeeren, hoe men alle de plaetsen ende passagien achter de Steen- ende Bosbergen etc. op 't alder oncostelijckste ende segourste soude cunnen besetten etc. Waertoe dan drie dagen namentlijck tot saterdagh 's avonts den 12 uytgeweest sijnde ende in compagnie met hem oock de coopluyden Clevesteyn ende Cop van de schepen Honingen ende Arnhem, heefft de saken seer naeuw ondersocht ende bevonden ten minsten drie plaetsen sterck souden moeten gefortificeert worden, doch de clooffpas 't swaertste door sijn groote wijtte etc. behalven noch 2 van der plaetse, die mede al eenige besettinge nodich hebben souden; doch blijfft voornemens die bij ander gelegentheyt noch wat nader te gaen affspeculeeren, dervende 't volck voor jegenwoordigh, vermits haer door 't op neer climmen van 't gebergte dese drie dagen seer vermoeyt hadden, niet wel meer vergen.

Sondach den 13 dito

sijn heden de jongeluyden voor den Raedt getrouwt conform de resolutie[1)].

14 dito, smorgens stil weer met doncker betogen lucht, hopende dat Gode de Heere wat regen sal gelieven te verleenen tot verfrissingh van de vruchten in de thuynen, die door dese verleden langhduyrige hette ende schrale Z.Z. oostewinden vrij verbrandt, verpledt ende verdort sijn geworden.

Herry was heden aen 't fort geweest, seggende dat verstaen hadde uyt den monde van des Caepmans capiteyns soon, met den Commandeur dese laeste mael uytgeweest, dat sijn E. al de valeyen achter 't Caepse gebergte hadden wesen besichtigen ende dat seer fraeye weyden gevonden, vragende derhalven, off hij die met

1) Zie boven

de Caepmans tot haer gebruyck soude mogen houden. Waerop hem g'antwoort wierde van jae, ende dat wij de weyden in dese vlackten dan maer souden gebruycken ende niet eens na dat binnen landt meer omkijcken etc., als hebbende hem wijsgemaeckt, dat wij, omdat het gras hier sober viel, waren uyt wesen sien om ander weyden voor de beesten; doch als sijluyden ons dese weyden wilden alleen laten, souden wij te vreeden blijven ende haer al die houdt- ende berghvaleyen in laten, met sooveel vee als 't haer belieffden. Waerop Herry weder voorstelde, dat daer soo heel gerust niet souden cunnen woonen, alsoo haer vijanden (die ons noemden) bij de Steenbergen eenige plaetse dickwils achterom quamen ende haer beroven souden, versoeckende derhalven wij daer eenige besettinge wilden maken om hem ende Caepman voor deselve te bevrijden, willende weder haer best doen om ons soo veel bestiael te beschicken als mogelijcq was, ende al haer vee ende vrouwen daer achter laten, mitsgaders oock eenige met een goede trop schapen op 't Robbeneylandt ende dan voort coper, dat se van ons in troque harer beesten cregen, weder ander voor ons uyt 't landt gaen handelen, 't welcke de rechte coosen sijn, die wij lange voor d'E. Compagnie gesocht hebben, ende hij seyde, dat wij de Chorachouquas, wel 2000 beesten ende 1000 schapen rijck, mede souden willen onder deselve bescherminge begrijpen. Gaven hem tot antwoort, dat hij met de capiteyns van Caepman ende Chorachouqua soude bij ons comen om metten ander over die ende ander saken nader te spreecken, 't welcke hij beloofde te willen doen, ende versocht, dat sulcx in een beslooten plaets mochte geschieden, opdatter niemandt van weten noch yts verpraet en wierde etc., als hebbende den Commandeur alsdan noch yts anders meer voor te dragen etc.

Op dito is by den Raedt dese navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:

Volgens resolutie van den 24 December passado by den Raedt deser (versterckt ende g'adsisteert met den breeden Raedt van de schepen Arnhem ende Slot van Honingen) onder andren goetgevonden ende beslooten wesende, omme redenen daerinne vervaedt, dat den gewesen stuyrman Michiel Jacobsz. van Bergen (bij versterff ende door mancquemendt van bequamer stoffe door den scheepsraedt van Arnhem provisioneel gesurrogeert, om tot beter gelegenheyt de schippers plaetse aldaer waer te nemen) soude overgaen op 't Slodt van Hooningen, omme daermede als 2 schipper na 't Patria te navigeeren, vermits wat te slap in 't commanderen ende vrij soet op den dranck is, volgens oock de blijcken, selffs alhier aen de Caep voor ons ende yders oogen daervan al te veel ende openbaer gethoont. Ende dat om redenen daer noch bij gevoeght den regerenden schipper Claes Speelman van 't Slot van Honingen soude overgaen op Arnhem, om die plaetse weder te vullen, - ende den 2 schipper Jan Sijmonsz. Clos (bescheyden op Honingen) aldaer in Speelmans plaetse 't eerste schippersgesagh bevolen blijven, vermits sijn tijt voor schipper in India over uytgedient heefft ende van sijne susficantie ende behoorlijcke comportementen goede blijcken sijn etc., nochtans tusschen wijle op den 7 deser bij nader resolutien voorgemelten schipper Speelman op sijn ernstige instantie ende om redenen (daer meer bijgevoucht) toegestaen wesende op 't schip te mogen blijven, - Soo is bij nader deliberatie goetgevonden in sijn plaetse dan op Arnhem te laten overgaen meergenoemden schipper Jan Symonsz. Clos, om in stede van op Hooningen op 't schip Arnhem het eerste schippers-

gesagh te becleden ende sijn dienst daervoor geduyrende de thuysreyse waer te nemen, bij 't welcke dan vertrouwt wordt, dat de meergedachte 2 schepen van goede schippers sullen wesen versien ende met bequame ordre cunnen ende mogen in 't lieve Vaderlandt (met Godt de voorste) overgebracht worden. Aldus gedaen etc. Was geteyckendt: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwerden, Abraham Gabbema, secretaris.

15 dito

is vrij haestich overleden een van de scribenten, genaempt Gerrit Ralandt, van een sware sinckingh in de keel, welcke den 16 dito ter aerden is gebracht.

17

is 't hoofft soo verde gereet geworden, dat den Commandeur aen boort varende d' eerste mael langs de balcken daerover heen gegaen ende aen 't eynde van 't selve in de schuyt getreden is, wordende nu plancken van 4 duym dick in 't bos gesaeght om vorders te overdecken ende bequaem te maken om allerley vaetwerck over te cunnen rollen.

18.

Is een van de vrije luyden in de verse reviere doende wesende, om een visnet te stellen, comen te verdrencken, genaempt Hans Pieter Faesberger, een treffelijck landtbouwer, te quaet gebleven sijnde aen d'E. Compagnie op sijn geslooten reecqueninge van soldije ƒ 61.9 over schult aen particulieren in 't Vaderlandt.

21 dito

harde stormwinden uyt denselven hoeck, ende quam een cleyn jacht voor de baey, 't welcke derhalven onder 't Robbeneylandt ter rhede lopen moeste.

Alsoo 't jegenwoordich op 't principaelste van den oogst is, ende opdat vermits de sieckte van den sargeant (d' opsight over den corenbouw hebbende) niet

daerinne mochten versumpt worden, heeft den Commandeur aldaer een ander persoon gestelt, om te letten dat yder aen sijn debvoir bleeff ende 't coren ter degen gedorst ende ingesamelt wierd, alsoock de taruw- ende haverairen etc. opgeharckt ende gelesen, mitsgaders de erten ende boonen, overrijp wordende, altemalen ten eersten gemaeyt, daer het tiende pardt dat gesayt is niet weder van sal ingewonnen worden: sulcx nu volcomen ervaren, dat het daermede niet wel sal willen succederen, maer aengaende taruw, rogh, haver ende garst sooveel te beter, alsoock wijngaerdt, die sigh mede gewenscht laet aensien.

22 dito

quam voorhaelde jacht voor den middagh noch fraey ter rheede, sijnde 't jachtjen Maria, comende over St. Helena van de custe van Angola met navolgende missive van d' opperhooffden des grooten jachts Hasselt in dato 20 October passado geschreven.

Aen den Commandeur Riebeeck,

luydende als te weten:

Naedat wij den 10 September sijn t' seyl gegaen uyt de baey Goede Hoop met meeninge om de 2 stucken geschut van 't Dasseneylandt volgens UE. ordre te halen, ten welcken eynde wij dien volgende nacht hebben met cort seyl bijgeleyt, om 't voors. eylandt niet verbij te lopen; dan alsoo wij des morgens sagen, dat 't jacht Maria ende 't Robbejacht verbij geraeckt waren ende dat veel laverens voor haer soude geweest sijn om op de rheede te comen, ende alsoo wij sonder de voorsz. jachten niet conden uytrechten, hebben geresolveert ons voiagie te vervorderen, ende sijn den 26 dito met goede wint op de hoochte van 8 graden 30 minuten, dat de hoochte van St. Loande de St. Paulo is, gecomen. Den 30 dito wierd door de man

van de stengh een seyl gesien, 2 glasen na de middagh, ende doordien soo verre in den dagh was, vonden niet geraden jacht op hem te maken, maer ter contrarie namen alle de zeylen in om niet gesien te worden; hij lagh met de steven naer de wal (dat naer ons toe was). Soo drae het doncker was, setten wij de schover ende marsseylen bij, op hoop om hem te rescontreeren, ende naerdat 4 glasen in de eerste wacht uyt waren, wierden wij hem te loeffwaert gewaer, nietjegenstaende het heel doncker was. Wij wendent naer hem toe ende riepen van waer 't schip; hij antwoorde: van Vlissingen; wij riepen, dat hij strijcken soude; dan ter contrarie setten alle sijn seylen bij, ende liep voor ons over ende wij naer hem toe, dan naerdat hem 2 à 3 glasen in 't gesicht hadden gehouden, raeckten hem ten lesten quijt, ende smorgens sagen wij hem geen meer. Eenige sijn van gevoelen, dat het een cruysser, ende andre dat het een Portugees soude geweest sijn; doch het een ander is onseecker. T' sedert tot den 15 deser niet notabels gepasseert. Alsdoen bevonden ons des morgens in stilte soo dicht onder de wal, dat perfect de stadt Loanda de St. Paulo conde sien, ende dat tusschen 't vaste landt ende het eylandt, dat de haven maeckt, 4 schepen lagen, ende doordien de Portugesen ons ende 't jacht Maria bescheydentlijck hebben cunnen sien, vertrouwen, sij vooreerst niet sullen derven uytcomen, soo hebben geraden gevonden op te duywen naer de Cabo de Lope Gonsalvo om water ende brandthoudt te halen, om van daer voorts op 't spoedighste ons naer order te transporteren. Vonden ongeraden een preuve op 't eylandt te doen, sonder eenige contschap te hebben.

Wij hebben thien man van ons schip op 't jacht Maria met hun bagagie ende reecqueninge laeten overgaen ende in de boucken van dito jacht ingeschreven

en deselve aen den schipper behandicht. Hiermede 't jacht Maria sijn despeche gegeven om UEd. ordre last uyt te voeren, die met lieff aen de Caep arriverende, UEd. alles mondelingh in 't largo sal cunnen rapporteeren, daeraen wij ons wijders gedragen. Wij hebben tot dato goede eenicheyt onderhouden, dat hoope sal continueren, daerin UEd. gerust mach sijn. Waermede etc. In 't schip Hasselt, ady 20 October anno 1657. Was geteyckendt: Jacob Hendricksz. Moocker, Adriaen van der Venne.

Rapporteerende wijders den schipper van voorsz. jachjen Maria, dat van voor Loando de St. Paulo den 21 October verleden, van Hasselt gescheiden sijnde, noch tot den 30 dito bijgehouden, ende van die tijt aff en aen de cust houdende, waren den 20 November tot Cabo negro bij de wal opgelaveert, doch aldaer mede geen schepen ofte yts vernomen hebbende, denselven dito overgesteecken ende wel 14 dagen langh, na het eylandt St. Helena nova gesocht, maer niet cunnen vinden, wat debvoir daerom oock aengewendt hadden, sulcx dat den 2 December voorts na oudt St. Helena oversteeckende, den 6 dito daeraenvolgende wel aenquam, ende na 16 dagen leggens veele moeyten om de paerden (die noch 6 vernomen had) vermits hare wildicheyt, ende dat geen merry mede hadden, te vergeeffs gedaen hebbende, sich met omtrent 900 stucx lemoen ende appelboomtjes versien, den 24 December van daer vertrocken was, soo dat het in 28 dagen in 't principaelste van dit Z.ooster mouson van dito tot hier heefft opgeseylt, ende tusschen wegen noch wel 8 dagen langh van stilte leggen drijven, mitsgaders oock sedert verleden saterdagh onder dese wal geweest, sonder de baey te hebben cunnen becomen, vermits de dagelijcxse harde Z.Z. ooste winden

sedert gewaeyt. In 't zeylen van hier met Hasselt den 10 September anno passado langs de custe als oock in 't cruyssen, ende oplaveren tot Cabo negro weder incluys, hadden al doorgaens de winden meest Z. west ende Z.Z. west vernomen, met moy topseyls weer ende betogen lucht, sulcx dat dickwils in 15 a 16 dagen langh geen hoochte hadden cunnen becomen, lopende stroom al meest N.West in zee ende wesende dicht onder de wal doorgaens stilder. Van St. Helena gescheyden wesende, hadden de wint in t' eerste al Z.oostelijck tot op 24 graden 26 m.Z. breedte, ende 13 graden m. lengte daer de wint vlack oost, ende des ander daegs op 25:48 breedte ende 14:36 lengte, comende O.N.O. cregen ende wel soo noordelijck tot op de 31 à 32 graden ende 17 graden langte, ende op de 33½ graden breedte, 19 graden langte, cregen de wint N.W., ende wel soo westelijck tot op de 34 graden breedte ende omtrent 36 graden lengte, daerse de wint weder Z. westelijck cregen, ende alsoo meest behielden tot hier voor 't fort ten ancker is comen te arriveren, altijt goet handsaem weer. Bracht ons van dito eylandt oock mede een brieffken, geschreven door d'E. Westerwolt, waeruyt onder andren vernamen, dat den 7 Juny passado van hier gescheyden wesende den 20 met gesont volck aldaer wel aengelanght, mitsgaders na becomingh van weynich verckens etc., noch oock eenige schepen ter werelt vernomen hebbende den 2 July daeraan van dito eylandt gescheyden was met niet meer als anderhalff lasten rijs, wesende d'E. Crab (wel 600 verckens gevangen hebbende) met sijn 6 onderhorige schepen den eersten May te vooren vertrocken, alle, Godeloff, met gesondt volcq, hoedanich d'Almogende haer salvo in 't lieve vaderlandt heefft willen laten aencomen. Soo vernamen oock uyt copie van seecker Engels brieffken door gemelte schipper

van St. Helena mede gebracht, ende gedateert 14 October 1657, geschreven in 't Engels-schip de Societeyt, dat dito schip den 9 desselven maendts October aldaer was aengecomen in compagnie van de schepen Eglo, daerop commandeur Jeremias Blackman, Smirnamarchant, daerop Nicolaes Read, African, daerop Jhon Swaenley, Benjamin, daerop Arnout Bronne, ende 't schip Dethick, daerop Cobham Doues, nadat te samen 10 weecken winter langh aen Madagaskar hadden gelegen, ende gevonden hebbende aldaer aen dito St. Helena oock 't schip d'Olijfftacq 5 dagen voor haer daer aengelanght, die aen Mauritius bij 't Slodt van Honingen gelegen had, mitsgaders te samen van St. Helena vertrocken waren op den 15 October meergemelt. Heden sijn hier oock weder in de baey geretourneert met de sloep Peguijn de vrije Saldanha-vaerders met een goede partije gedroogde vis, vogels ende veel duysent eyeren, van 't Dasseneylandt becomen, welcke eerste tochjen dese vrijeluyden al een goet stuyvertjen sal opbrengen, uyt 't volcq van de hier ter rheede leggende schepen, die se haer vrij graegh affcopen. Deselve brachten oock mede een brieffken van ons Robbeneylandts volcq geschreven.

Aen den Commandeur Riebeeck

luijdende als te weten:

'T getal van de schapen is nu jegenwoordigh, soo jongh als oudt, 415 stucx; doch meest jonge.

De thuin is jegenwoordich heel sober gestelt, al 't goet als de mieredickwortelen, ende pattattissen sijn door de drooge tijt geheel verdrooght; off met den regen weder sullen groeyen, weten niet ende is Godt bekent; weten voorts niet meer, hiermede etc.

Op 't Robbeneylant desen 19 January 1658, was geteyckent Jan Woutersz.

23 dito,

is op dato dese navolgende resolutie genomen namentlijck:

Op den 22 deser verleden 't cleynste jacht Maria van de custe van Angola redelijck spoedich over St. Helena, alleen weder hier gecomen sijnde, ende 't grootste jacht Hasselt, sijn reyse voorts vervordert na Arder, op den geordonneerden slaven-handel, nadat eenige tijt voor Loango St. Paulo op voorsz. Angolse custe te samen hadden gecruyst, sonder eenige prinsen op te doen. Ende gesien de jongste missive onser heeren majores, in dato 11 April laestleden uyt de vergaderinge der 17 aen ons geschreven, dat (bij aldien de voorsz. jachten door 't becomen van eenige prinsen voor off omtrent Angola soo tijdelijck moechten weder hier gecomen wesen, dat wij haer Ed. advijsen met de schepen van den herffst noch niet mochten hebben becomen) deselve in soodanich cas niet vreempt souden sijn die voiagie met voorhaelde jachten weder van hier na verhaelde custe te laten hervatten, om vooreerst omtrent Angola andermael bij te houden ende op prinsen te passen etc. Ende op 't welcke bij den Raedt in consideratie genomen sijnde het jegenwoordich noch soo vroegh in de tijt wel is, dat met verhaelde cleynste jacht wel een nader tochjen op voorsz. Angola soude cunnen werden gedaen, eer het groote jacht Hasselt van Arder uyt de Guineese bocht met slaven hier sal comen aenlanden, vermits bij dese laetste voiagie oocq nader bevonden is, dat men gins ende weder dese cust van Africa tot Angola incluys bequaemelijck ende seer gereet can bevaren, ende wij oock noch geen nader ordre als voors. op 't employ der voors. jachten van haer Ed. voorsz. sijn

hebbende, vermits de herffstschepen noch niet sijn aengecomen, ende om na Madagascar besendingh te doen oock noch wel 4 maenden te vroegh is, behalven dat haer Ed. op die trafficque gesint sijn alvooren nader te overleggen, off al geraden sal wesen de Madagascarse voiagie te hervatten etc. sulcx het voors. jacht na 't een ende 't ander wachtende een wijl soude moeten blijven hier ter rheede stil leggen, - soo is verstaen in plaetse van dien 't selve (gelijck haer Ed. voorsz. in cas van soo tijdelijcke wedercompste van beyden de jachten g'ordonneert hadden) ten eersten weder vaerdich te laten maken om vóór 't ledich leggen noch een tocht na Angola te doen, off misschien ondertusschen dito jacht met slaven van daer becomen mochte worden, met ordre omme oock mede alle havens van beneden de bay Saldanha aff te besoecken ende aen te doen tot verbij Cabo Negro, Negra ende Vliegebay offte wel vorder incluys, als vermoet wordt, dat de Portugesen geen vaste residentie sijn hebbende, ende overal te ondersoecken, off men niet boven Angola na 't gevoelen van veelen eenige slaven offte andren handel souden cunnen vinden, insonderheyt oock van huyden schildtpadshoorn, rijs, milie ende ander durabel graen tot spijsinge deser plaetse, vermits dit eerste saysoen noch niet meer graen alhier is cunnen gewonnen worden, als tegen 't aenstaende sal nodich wesen weder te versaeyen, ende waertoe dan oock goetgevonden is een cargasoentjen gereet te maecken, mitsgaders 't jacht gemandt te laten met 30 coppen, nemende daeraff 17 man, namentlijck 7 die meerder gemandt was, ende noch 10 van Hasselt overgenomen gehadt, ende gemonteert wesen met noch 4 stucken, namentlijcq 2 3-ponders van 't fort ende 2 Engelse 6-ponders van 't Robbeneylandt, daer weder een ander 6-ponder van 't fort sal in de plaets gebracht

worden, sulcx dat voorsz. jacht dan sal gemonteert wesen met 12 stucken omme oock susfichandt te sijn tot opdoeninge van een redelijcke Portugese prinse bij ende omtrent Angola tot waertoe (geen handelhaven dito rijck van slaven offte yts sonders vernemende) verstaen wordt aff te sullen sacken, off misschien voor Loango St. Paulo noch yts mochte opdoen tot soulaes deser voiagie, omme van daer dan over St. Helena weder herwaerts te retourneren ende empassandt alsoo te vernemen wat schepen van d'E. Compagnie, de Caep verbij geraeckt, aldaer mochten aengecomen wesen, om van deselve oock sulcx mede over te nemen als per soodanich schip voor de Caep tot provisien offte cargasoen voor den slavenhandel op Guinea van Batavia mochte gesonden wesen. Ende ten welcken verstaen is den schipper ende opperhooffden des voorss. jachts te authoriseeren insoodanigen cas te laten openen al de brieven van d' Ed. heeren Gouverneur generael ende Raden van India aen den Commandeur ende Raedt alhier geschreven, om daerbij te mogen weten wat deselve schepen sullen hebben aff te vorderen etc., alle 't welcke, met Godt de voorste, verhoopt wordt noch voor May sal cunnen uytgewerckt worden ende meergemelte jachtjen Maria weder hier geretourneert sijn, meest met Hasselt uyt Guinea te gelijck off noch wel voor 't selve, omme dan na d'ordre onser heeren meesters beyde deselve soodanich vorders te employeren als haer Ed. nader last aen ons te senden sal comen te dicteren. Ende alsoo het Robbejachtjen (alhier opgemaekt) seer bequaem ende een recht slagh is omme alle gaten uyt ende in te varen, volgens 't welcke 't selve seer dienstich soude wesen beneffens 't jachtjen Maria (vermits soo vlot gaende ende wel beseylt is) mede te gaen, mitsgaders oock van de schippers ende zeevarende persoonen

verstaen wordt susfichandt genoech te sijn om voors. tocht met Maria te samen heen ende weder na Angola te doen, - Soo is goetgevonden 't selve daertoe dan te laten vaerdich maken ende te mannen met 6 coppen, omme, daer men met 't jacht Maria vreese had voor ondiepte etc., 't selve alle revieren ende inhammen eerst te doen ondecken ende alsoo voors. jacht Maria ten dienste te hebben etc. Wijders door den schipper van voors. jacht Maria voorgedragen wesende de surrogatie van navolgende persoonen in hoger bedieningen ende dat deselve haer de confirmatie door goede diensten ende comportementen hebben waerdigh gemaeckt, - Soo is verstaen deselve na den regel van den generalen articulbrieff dese navolgende verbeteringe toe te leggen, namentlijcq: Lourens Pietersz. van Malmuye, hier te lande gecomen met 't jacht Maria anno 1657 voor hoochbootsman à 24 gulden per maendt, welcke de opperstuyrmansplaets op dito jacht becleet heefft sedert 10 September verleden dat van hier na Angola is gevaren, wort op sijn versoeck ende bequaemheyt, voornamentlijck vermits de goede getuygenissen van sijn schipper, bij desen tot stuyrman geconfirmeert ende bij halvering van gagie toegeleyt voortaen te winnen 36 gulden per maendt heden ingaende.

Pieter Hansz. van Dansick, hier te lande gecomen met 't jacht Maria anno 1657 voor hoochbootsmansmaedt à 14 gulden, welcke sedert verhaelde tijt de hoochbootsmansplaets tot contentement heefft becleedt, wort in forme als boven bij halveringh toegeleyt 19 gulden per maendt heden ingaende.

Jan Hendricksz. van den Wormer, hier te lande gecomen als boven voor bosschieter a 12 gulden, welcke de bootsmansmaetplaets sedert meergenoemde tijt heefft becleedt, wordt insgelijcx bij halveringh 14 gulden ter maendt toegeleyt te winnen heden ingaende.

Broer Andriesz. van Medemblick, hier te lande gecomen als boven voor ondertimmerman à 39 gulden per maendt, welcke de oppertimmermansplaets sedert voors. tijt waergenomen heefft, wort mede bij halveringh toegeleyt 40 ½ gulden smaents voor oppertimmerman op dato ingaende. Aldus gedaen ende geresolveert int fort de Goede Hoope, datum voorsz. Was geteyckendt Jan van Riebeeck, Claes Fransz. Bordingh, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

25 dito,

regenachtich weer ende wint van den noordt-westen, doch begond tegen den avondt weder op te droogen. Waer te wenschen, dat desen regen 8 à 10 dagen had mogen aenhouden. Heden is den Commandeur uytgeweest om riet op te soecken tot dack voor de gemaeckte corenschuyr, dat omtrent drie uyren gaens van hier eenichsints doch niet genoegh gevonden, ende ordre gestelt heefft 't selve in d'aenstaende weecke aff te snijden ende door Compagnies wagens met ossen te laten halen, alsoo 't nader hieromtrent al verbesicht ende door de vrijeluyden tot hare wooninge opgehaelt is.

26 dito

is den Commandeur ten eynde voormelt weder uytgeweest wel tusschen de 4 à 5 uyren gaens, om noch meer riet op te soecken, 't welck oock gevonden ende als vooren om aff te snijden ende laten halen mede ordre gestelt heefft.

29 dito,

sijn de vrije Saldanha-vaerders met haer Chaloup Peguijn weder na d'eylanden gevaren, mede nemende empassandt navolgende briefken geschreven:

Aen Jan Woutersz, op 't Robbeneylandt

per vrijmanssloep Peguijn.

In plaets van Thomas Christoffel Muller, die op

desselffs versoeck sijn vrijdom neffens Jurrien Jansz. ende Gerrit Harmansz. in compagnie is toegestaen, compt Rijck Overhage weder op 't eylandt om beneffens u aldaer de schapenwacht waer te nemen, ende alsoo wij sien, dattet met geenige vruchten daer wil succederen, wordt ulieden tot animatie van wel doen in 't achtnemen op de voorteelt van Compagnies schapen toegestaen de visserij op dat eylandt, omme die te vangen, vlecken, drogen ende aen d'E. Compagnie (maer niemandt anders) te leveren tot 5 gulden 't hondert ℔, waertoe ulieden op de clippen aldaer selffs souts genoegh cundt maken ende opgaderen, ende sal tot 't crael ende wachthuysjen eerstdaegs de gevorderde staecken ende riet volgen, daer staet op maken cundt, ende sigh voorts vlijtigh dragen op de aenteelt van de schapen, ende laet ons met den eersten weten, hoeveel volwasse rammen, hamels ende uytgejongde oude oyen daer sijn, om te mogen halen tot ververssinge voor Compagnies schepen, die nu alle dagen veel staen aen te comen. 'T slijpsteentjen ende toebehooren, dat daer is, sult laten volgen aen voorsz. Jurrien Jansz., alsoo 't hem tot sijn gebruyck vercocht is, ende ulieden haer messen wel scherpen cundt op een ander steen om de schapen te lubben. Hiermede etc. In 't fort de Goede Hoope, ady 29 January, anno 1657. Was geteykendt: Jan van Riebeeck.

30 dito.

Ende is heden dese onderstaende resolutie getrocken, luydende als te weten:

Den tijt van den 25 courandt nu al 5 dagen overstreecken sijnde voor welcke conform de resolutie van den 7 deses selven maents January goetgevonden was de schepen Arnhem ende Honingen niet te laten vertrecken om redenen daerby genarreert, derhalven heden door den Commandeur beneffens den Raedt

deses forts beroepen sijnde, die van den breeden Raedt der voorgemelte schepen ende 't jacht Maria, mitsgaders geproponeert, dewijle tot heden noch geen scheepen uyt 't patria sijn aengecomen om de meergeseyde twee benodichde costelijcke retourschepen daeruyt na vereysch te versien, wat in dese occurrente sake ten besten van d'E. Compagnie te doen soude mogen wesen, - Ende wijders aengebooden sooveel bestiael te laten insouten als voor 't benodigste schip Arnhem soude mogen vereysschen ende oock 3000 ℔ broot uyt 't jacht Maria te lichten, neffens sooveel rijs uyt forts magasijn als waermede Honingen de reys soude cunnen doen, - Soo is na veele overweginge verstaen, dewijl het vleys, 't welck seer mager valt, enne vermits de warme tijt ingesouten wordende niet wel soude cunnen duyren, het daermede niet te avontuyren, maer met vertreck derselver schepen uyt 't patria hier sullen comen aen te landen, dewijle doch Arnhem vermits sijn benodicheyt om meest alle dingen niet can uyt forts provisien geholpen worden, als sijnde dito fort maer versien jegenwoordigh met niet boven 200 ℔ broot, 4 lasten rijs, 5 vaten gort, 1 dito vleys, 1 steert speck, 2 halff amen oly, 1 staert van een halve legger asijn ende 1 ancker wijn op 't hooghste: sulcx dat maer alleen 't Slodt van Honingen met den rijs souden cunnen geholpen worden om alleen te vertrecken, doch heeft sulcx, in Rade geventileert, niet deurgewilt ten aensien van 't prijckel ende dat het oock tegen 't gemoet en d' ordre van d' heeren meesters is strijdende soo costelijcken schip door zee te laten gaen, vermits derselver iterative ordres na India altijt sijn om, mogelijck wesende, de retourschepen jaerlijcx gecombineert op de havenen onses vaderlants te laten aencomen, invougen het aengaende 't schip Honinges vertreck alleen daerop is

blijven steecken, te meer dewijl doch alle uyr van de dagh soo wel van India als patria onset te gemoet gesien wordt ende al geruchten sijn datter schepen onder de wal souden vernomen ende staende dese vergaderinge met canon uytter zee eenige schoten gehoort wesen; wijders geleth op 't versoeck van Andries Blaeuw van Amsterdam uytgecomen met 't sehip den Oliphant, anno 1652, voor derde waeck naderhandt in India gevordert tot onderstuyrman met 30 gulden maendelijkx ende jegenwoordich door versterff ende vacantie op 't schip Arnhem gesurrogeert tot de opperstuyrmansbedieninge, die sedert 23 Augusty verleden tot genoegen heefft becleedt volgens overtollige getuygenisse van de opporhooffden desselven schips, en dat dat sigh derhalven de confirmatie met goede diensten ende onberispelijck comportementen heeft waerdigh gemaeckt, soo wort denselven op sijn versoeck ende vereyschte bequaemheyt bij desen in voorsz. opperstuyrmansqualité geconfirmeert ende volgens den regel van den generalen articulbrieff na d'ordre onser heeren meesters bij halveringh van gagie toegeleyt 40 gulden maendelijcx ingaende 23 Augusty voors. dat de gemelte opperstuyrmansplaetse op voorsz. schip Arnhem heefft waergenomen. Aldus gedaen ende geresolveert In't fort de Goede Hoope ten dage ende jare als boven. Was geteykendt Jan van Riebeeck, Wijnant van Catersvelt, Johan Goosens, Claes Speelman, Jan Simonss., Claes Fransz. Bordingh, Roeloff de Man ende Abraham Gabbema secretaris.

Heden wierdt een schoot gehoort van groff canon, niet alleen hier aen 't fort, maer oock in 't landt van al de vrijeluyden ende quamen oock eenige luyden tijdinge brengen, datter 2 schepen onder de wal gesien waren; doch daerna ter degen latende uytsien, coste niet vernomen worden, selffs oock niet van onse

uytkijckers dagelijcx daerop uytgaende, hoe seer men daer liet uytsien, sulcx niet geweten wierd wat 't selve mochte beduyden, is derhalven ordre gestelt, dat morgen vroegh metten dagh volcq sal uytgesonden worden om 't landt van dese Caep buyten de zoom rontsom te gaen soecken ende vernemen, off ergens eenich schip in d' een off d' ander inham mochte g' anckert leggen. Tegen den nacht begond al weder hard te waeyen van den Z.Z. oosten, houdende na gewoonte midnachts op.

Ultimo dito

smorgens dito moy weer, is verhaelde volcq om na schepen op te soecken uytgesonden, ende weynich daerna liet 't slot Honingen een schoot doen ende de vlagh van achtere waeyen tot teycken van een schip gesien te hebben, ende quam daerop ten eersten aen landt den schipper van Arnhem, seggende oock dat een seyl gesien had; maer den Commandeur selffs achter de Leeuwenbergh gaende ende voorsz. schipper de schuyt na buyten sendende, vermits stil was, om daer na toe te roeyen, cost geen schip vernomen worden, maer wel eenige hoge brandingen op de clippen, die buyten in zee van 't Robbeneylandt. Doch quamen daernae van 't Leeuwengebergte aff de uytgesonden soldaten, welcke seyden, dat heel westwaerts in zee een ander schip hadden vernopen als 't gene dat die van de schepen in de bay gesien souden wesen: sulcx den Commandeur oock derwaerts gingh, maer coste mede al niet vernemen. Tusschen wijle begond fraey te coelen uytter zee van den noordwesten, waermede deselve haest sullen moeten opdonderen, ende wierden voorhaelde soldaten voorts de soom van de Caep omgesonden ten eynde voorsz. Tegen den middagh begond deur te waeyen van den zuid-westen, sulcx datter schepen onder de wal sijnde souden al moeteu binnen geweest hebben. Heden

waren van Kochoquas volcq hier geweest met 4 koesbeesten ende 29 oud ende jonge schapen, die haer al te malen affcehandelt wierden, belovende haest meer te brengen, waeromme oock wat wel getracteert ende onthaelt wierden

February anno 1658.

Ady primo dito,

de vrije Saldanha-vaerders met haer sloep de Peguijn retourneerden weder hier aen 't fort met goet deel eyeren ende vis, desen morgen van 't Dasseneylandt gescheyden, welcke mede eergisteren meenden een schoot gehoort te hebben, maer hadden gansch geen scheepen offte teycken van dien vernomen, sulcx 't selve al te malen misgekeecken sal wesen.

2 dito

hadden ons uygesonden volck thuyscomende rontsom de Caep mede niet vernomen.

4 dito,

Is 't Robbejachtjen beneffens 't jacht Maria gedestineert na Angola te varen vooraff t' seyl gegaen, met 25 jonge lammeren om daer aengefockt ende vetgeweyt te worden, als onderstaende brieffen is dicterende, geschreven.

Aen Jan Woutersz. ende Rijck Overhagen,

per de chaloup Robbejacht.

Op ulieden gedaenen eisch wort per 't Robbejachtjen gesonden de gevorderde 200 stocken tot het Crael ende partije bossen riedt om een wachthuysjen op den vuyrbergh te maken, ende laet niet na volgens de gegeven ordre op 't vuyren wel te doen passen, alsoo der de seynen expres opgemaeckt sijn ende al de schepen sonder prijckel inseylen mogen. Alhier wordt gemeent, dat woonsdagh en de donderdagh verleden 2 schepen buyten de wal gesien ende schooten ge-

hoort sijn, doch geen van beyden opgedondert. Laet ons met d' eerste gelegenheyt weten, off ulieden deselve oock vernomen hebt, ende altijt 's nachts vuyren, als gij schepen verneemt, die 's avonts niet binnen cunnen comen, ten eynde voorsz. oock om t'elckens te weten off d' onse hier van landt wel uytgesien hebben. Wegen noch een man op dat eylandt te stellen dunckt ons een.....[1] voorstel, want dewijl voor u tijt altoos met drie persoonen is cunnen waergenomen worden, waerom soude sulcx nu niet geschieden? Wij hadden liever andre voorstellen, die inplaets van lasten tot verlichtinge ende voordeel van d'E. Compagnie mochten gedijen, waerop te practiseeren rechte teyckenen ende manieren van goede oprechte ijverige dienaers sijn ende 't welck ulieden beneffens de behoorlijcke achtinge op d' aenteelt der schapen op 't hooghste gerecommandeert, mitsgaders bij desen etc. In 't fort de Goede Hoope den 4 February, anno 1658. Was geteyckendt Jan van Riebeeck. Ter sijden stondt noch: Hierneffens gaen noch 15 jonge oyen om vet te teelen, ende 10 jonge rammen om vet te weyden, sijnde samen 25, soo datter 415 volgens u laetste schrijvens nu behalven die der sedert aengeteelt sijn, moeten wesen 440 stucx.

'Tjacht Maria soude desen avondt mede hebben t' seyl gegaen, maer cost vermits de opsteeckende harde Z.Z. ooste windt sijn ancker niet thuys crijgen, sulcx den 5 's morgens met een labber Z.ooste coelte onderseyl ginck om sijn reyse te vervorderen, sijnde aengeleyt van hier de cust langs tot Angola toe met 't Robbejachtjen bij sigh om alle havens, baeyen, inhammen, revieren etc., te ondecken ende ondersoecken, off niet ergens eenige slaven ende ander handel

1) Niet ingevuld.

ten proffijte van d'E. Compagnie op te vinden wesen sal, ende na voltreckinge van dien vorders voor Loango St. Paulo na een Portugese prinse uyt te sien, om daernae dan over St. Helena weder herwaerts te retourneren tegen dat Hasselt uyt de bocht van Guinea verwacht wordt, 't welcke met Godt de voorste gehoopt wort in off voor de maendt May aenstaende te sullen wesen.

Martio, anno 1658.

Sondagh den 3 dito

doncker mistigh weer ende 't luchjen westelijck, waermede des avonts hier wel ter rheede arriveerde 't retourjacht d'Achilles, 20 December anno passado onder de vlagh ende 't commando van d'E. heer Joan Cunaeus van Batavia vertrocken, ende den 1 ende 2 February verleden door storm omtrent tusschen Mauritius ende Mascarenhas van de vloot affgeraeckt, op hebbende 92 coppen, altemalen, Gode loff, fris ende gesont, mitsgaders maer 2 overleden.

Nieuwe maen den 4 dito,

smorgens goet weer ende windt N.west met wat regen op den dagh, ende wierd weder een schip gesien, ende cort daeraen compt een sargeant met 6 soldaten over landt uyt de Saldanhabay van 't schip 't Wapen van Hollandt, geleydt door den vrijman Jurjan Jansz. van Amsterdam, die met haer sloep de Peguijn in dito bay lagh, met tijdinge dat verhaelde schip aldaer den 21 February verleden was aengecomen met veele siecken, nadat in compagnie van 't wapen van Amsterdam op den 13 October anno passado uyt t'Vlie geseylt, ende in de Spaense see van den anderen geraeckt waren, nergens als voorsz. bay aengeweest, ende noch op hebbende 296 coppen, sijnde 9 personen overleden. Soo haest was ons dese tijdinge niet gebracht, off compt voorsz. schip Wapen

van Hollandt, 't welck gesien was, noch op den middagh ter rheede, uyt welcke opperhooffden 't bovenstaende oock verstonden, sijnde den 13 October 1657 uyt 't Vlie voorsz. t' zeyl gegaen, overgevende ons de brieven ende pampieren van d'E. heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam, neffens oock rapport dat in zee verstaen hadden het retourschip Henriette Louyse den 16 October 1657 in Seelandt salvo was aengecomen, daervoor d' Almogende geloofft sij.

Tusschen wijlen wort oock geseyt van ons bosvolcq, dat deselve van 't geberchte hadden sien noch een schip seylen, verbij de bay Fals, herwaerts aen, dat apparent een van de ander 5 retourscheepen sal wesen, ende hoopen desen avont off morgen mede ten langsten behouden binnen comen magh.

5 dito

quamen ter rheede de retourscheepen Orangie ende Hector, ende wierden noch 4 andre onder 't land gesien, waeronder de 3 resterende van de retourvloot sullen wesen, welcke oock noch in 't vallen van den doncker voor de mont van de bay ten ancker quamen.

6 dito

quamen de resterende scheepen Parel, Malacca ende gecroonde Leeuw voor den middagh mede noch fray ter rheede, ende d'E. heer Cunaeus (door den Commandeur te gemoet gevaeren wesende) ten eersten aen landt, alwaer na desselffs qualiteyt met het behoorlijcke respect ontfangen, ende begonnen is' openingh van Compagnies gelegentheyt etc. te doen. Soo was oock mede een Engels scheepjen g' arriveert, genaemt Bantam, daerop capiteyn Isaacq Teeler, ende coopman Tomas Nieman, comende in compagnie van d'E. heer Cunaeus van Batavia seylen, tenderende na Livorno in de straet.

7 dito,

is bij d'E. heer Cunaeus en de breeden Raedt hier aen landt (om eenige lecken te repareeren aen 't schip Malacca) geresolveert, 't jacht de Schelvis

op sij te laeten corten, ende alsoo in 't selve eenige goederen uyt Malacca over te scheepen tot verhaelde lecken sullen wesen verholpen. Item ook 't jacht d' Achilles overmorgen vooraff te senden na de scheepen Arnhem ende Honingen aen St. Helena met aenschrijvens ende ordre, dat sij luyden onder hun tweeen niet sullen onderstaen vandaer na 't vaderlandt te vertrecken, maer te blijven leggen wachten tot sijn E. met de gansche vloote aldaer sal bij haer gecomen wesen, omme alsoo gesamentlijck dan gecombineert na de havenen des vaderlandts te varen etc.

8 dito,

goet weer ende wint als vooren, quam 't vrijmans vaertuygh de Peguijn uyt de Saldanhabay ende Dasseneylandt met partij vis, vogels ende eyeren, beneffens een brieffken van ons volcq resideerende op 't Robbeneylandt geschreven.

Aen den Commandeur etc.,

luydende als te weten:

'T getal der schapen is jegen woordigh 454 stucx; van de 6 stucx verleden in de boot gedaen isser hier aen landt 3 gestorven, ende met de groote drooghte, alsoo de oyen niet te veel melck hebben voor de jonge, sterven der eenige lammeren, daer in de regenmouson soo geen noot van heefft; oock soo souden de vrijluyden hier soowel een tentje van 6 à 8 stocken begeeren op te slaen, om in tijt als met contrarie wint nergens heen en connen, te verblijven, laeten U.E. 't selffde weten off sij 't doen mogen off niet; versoecken mede voor ons om de voor dato geeyschte waterputs, oock wat teer alsoo der 6 à 7 oyen sijn, die de steerten dienen affgesneden te sijn; compt hier nu al halffslagh. Hiermede etc. Was geteyckent Jan

Woutersz., Rijck Overhagen. Ter sijde stont: Int fort de Goede Hoope, desen 7 Meert 1658.

'S namiddaghs wierd een schip voor de baay vernomen; maer cost vermits de stilte heden niet binnen comen. Ende is op dato van d'E. heer Cunaeus voor aff gevaerdight 't jacht d'Achilles na St. Helena, ten eynde boven op den 7 deser aengeroert.

9 dito

is verhaelde schip ter rheede g'arriveert, comende van Engelandt, den 12 September uyt Pleymouth geseylt, genaempt de Thomas, waerop capiteyn off schipper Ritchardt Alnoth ende coopman ..... Schinder, hebbende dese cust van Africa op 37 graden Z.breete aengeweest, nadat al op 34 graden was gecomen, vanwaer soo laegh weder affgedreven was, ende een seer penible reyse gehadt, tenderende na de cust van India ende versoeckende water ende ververssinge, welck eerste hem toegestaen ende 't ander op eygen behoefftigheyt beleeftdelijck is ge'excussert etc. Dit scheepjen was van omtrent 50 last, gemant met 20 coppen, sonder dooden.

11 dito

quamen 2 Engelse scheepen voor de bay; doch costen om de harde winden de rhee niet crijgen, maer mosten weder de bay uytseylen.

13 dito,

redelijck goet weer, doch de wint aen d' oversijde van de bay noch al Z.Z. oost, redelijck aencoelende. Ende is op dato d'E. heer Cunaeus met den Commandeur in 't landt geweest, omme inspectie te nemen van alle gelegenheden, ende hoe de saecken van den corenbouw etc. al in ordre stonden.

14 dito

is opgemelte sijn E. ten eynde voorsz. weder uytgeweest, met eenen oock hebbende besichtight het Caepmans ende beestiael etc.

Op dato verstonden uyt een Hottento, dat den sargeant (om beestiael uyt sijnde) bij noch omtrent de

groote berghrevier (stijff 18 uyr gaens van hier) geen inwoonders altoos en had vernomen, ende dierhalven geresolveert was noch 7 a 8 daghreysens verder te marcheeren ende deselve op te soecken, om, mogelijck sijnde, emmers een goet getal beesten thuys te brengen, waertoe d'Almogende sijn zegen verleene.

16 dito,

't weer begon wat te bedaeren, ende wierd de boot van 't jacht de Schelvis nae 't Robbeneylandt gesonden om eenige schaepen voor de schepen.

Sondagh den 17 dito,

is voorsz. boot ten eynde voormelt eerst nae 't eylandt gevaeren, als sijnde vermits de opgesteecken Z.Z. ooste winden gister namiddagh tot nu belet gebleven.

18 dito,

smorgens moy weer, sijn die van 't Wapen van Hollandt affscheyt gegeven, ende g'intregeert de brieven ende annexe pampieren van d'E. heer Commissaris Johan Cunaeus ende des forts de Goede Hoope, gedirigeert aen d'Ed. heer Gouverneur-Generael ende d'E.E. heeren Raden van India tot Batavia. Sijnde onderwijlen wat mede lustigh besigh de schippers van de respective retour-scheepen, onder de vlagge ende 't commando van voorsz. heer Cunaens met haere ververssinge aen boort te haelen, omme morgen ten langesten mede onder seyl te mogen gaen, ende ten welcken eynde deselve oock sijn geinterrogeert (*sic*) de brieven ende pampieren van de Caep, gedirigeert aen d'Ed. heren Majores in 't Vaderlandt.

19 dito,

's morgens fray stil warm weer, was 't Wapen van Hollant al voor daegh vertrocken ende fray in zee geraeckt met een variabel luchjen. Ende gingh oock desen namiddagh mede noch onder zeyl d'E. heer Cunaeus per de scheepen Parel, Orangie, Malacca, Hector ende Gecroonde Leeuw, om haere thuysreyse over St. Helena te vervorderen, waertoe hun d'Almogende met sijn heylige geleyde gelieve bij te wonen.

Soo gingh oock mede in compagnie met siju E. voorsz. onder seyl 't Engels scheepjen Bantam, dat met de voorsz. retourvloot van Batavia tot hier was gecomen, tenderende na Ligorn[1)].

Heden was de boot van de Schelvis geretourneert van 't Robbeneylandt met 20 schaepen, daerbij tot 41 stucx toe gedaen ende aen de retourvloot verdeelt sijn, seylende ten dien eynde deselve vloote noch een goet stuck buyten in zee nae, alsoock een van de Biscayse sloepen, die de schaepen aen genoemde scheepen overgelevert hebbende, des nachts aen de Schelvis waren weder aengecomen.

20 dito,

van 't Dasseneylandt quam hier t' arriveren het vrijmans vaertuygh de Peguijn met partij vogels, vis ende eyeren, mitsgaders een halff aem traen. Relateerende, dat Sondagh ende Maendagh wesende eergister noch laest, omtrent 't Dasseneylandt hadden gesien een groot schip, sijn cours hebbende ende debvoir doende na dese Caep te seylen: willen hoopen 't selve haest opdonderen mach.

Woensdagh den 20 Martio 1658.

Alsoo van tijt tot tijt meer ende meer is blijckende, dat den persoon Jan Woutersz, door quaede comportementen etc. anno passado van adsistent tot niet gedeporteert, ende gracieuselijck noch gelaeten in soldaets qualité, mitsgaders om occasie te mogen hebben om te leven ende hoopen van beterschap, gestelt tot upsiender over Compagnies schaepen etc. (op 't Robbeneylandt), sigh aldaer noch al even quaelijck is dragende ende gansch niet passende op de gemelde schapen, volgens de getuygenissen der persoonen,

1) Livorno.

verscheyden maelen ende noch gister daer aengeweest, boven dat geduyrich in sterckendranck (alsse maer crijgen can, soo van 't ransoen als voor gelt) is debaucheerende, ende t' eenemael in de wint slaende de ordres hem successive ende iterative op 't een ende 't ander gegeven, voornamentlijck op 't stuck van 't vuyren op de g'ordonneerde plaetsen, tot seyn voor Compagnies scheepen, om bij nacht te mogen daerop inseylen, volgens de clachten van d'E. heer Cunaeus selffs ende meer andre, welcke ons verclaert hebben, dat 's avonts onder dito eylandt sijnde ende willende inloopen, maer een oogenblick tijts wat blickvuyr ende anders gansch niet vernomen hebben, boven dat hij Jan Woutersz. volgens rapporten voorsz. oock niet begeert, sijn onderhorigh volcq beter als hij op 't een als 't ander sullen passen, waerdoor wel eenige scheepen mochten ongeluck overcomen, gelijck aen de Parel (daerop voorsz. heer Cunaeus) bijna tot groote schade van d'E. Compagnie was geschiet, ende dat aldaer is bevonden groot versuym in d' aenteelt van de schaepen, mitsgaders op verscheyden plaetsen eenige doot ende versmacht, - Soo is om die ende ander pregnantien meer, goetgevonden per 't eerste vaertuych denselven van daer te lighten, ende 't oppergesagh te transfereren aen den persoon Rijck Overhagen adelborst, welcke preuve van sijn debvoir ende comportementen alhier gegeven heefft, ende volgens 't welcke dan oock verstaen is, den fiscus mede te laeten gaen, met last, omme uyt crachte deses alle onse aldaer gesonden adres den voorsz. Jan Woutersz. aff te vorderen, ende meergemelten Rijck over te geven ende distinctelijck voor te lesen, mitsgaders tot uytvoeringe van dien de behoorelijcke vermaeninge te doen, insonderheyt denselven wel in te scherpen den oppas op het vuyren voorsz. beneffens de goede acht op schaepen

ende conijnen, mitsgaders sulcx meer als ginder na genomen inspectie ende visite van alles ten dienste van d'E. Compagnie sal bevinden te behooren, ende na voltreckinge van dien voorsz. Jan Woutersz. met vrouw ende kindt overnemende, brengen aen 't jacht de Schelvis, omme daermede in sijn soldaetsbedieninge over Mauritius nae India te vaeren. Aldus gedaen ten dage ende jare als boven. Was geteyckendt: Jan van Riebeeck, Roelof de Man, Abraham Gabbema, secretaris.

21 ditto

is des avonts ons volcq weder uyt 't landt weder t'huys gecomen, welcke de passagie gevonden hebben over 't vaste geberghte van Africa, daer de berghrevier tegenaen leght ende met een clooff diep uyt het landt deur compt lopen, wesende aen dito oversijde des gemelten geberghte soodanige vlacte vernomen, dat gemeent wordt men wel 100 mijlen verder soude reysen sonder eenigh meerder geberghte te ontmoeten; doch scheen de vlacte al steen ende kleyn keyachtigh landt, onbequaem tot corenbouw etc., welcke wegh d'onse wel verder souden hebben ingewandelt, maer vermits de schraelheyt der gemelter vlacte, daer geen gras offte yts altoos tot voeder van de beesten op was, ende dat deselve tot daer, tusschen de 40 ende 50 uyren gaens van hier, geen inwoonders altoos vernomen hadden, ende haer victualie seer begonde te verminderen; item oock eenige van 't volcq door ongemack sieckelijck te worden, waren deselve weder herwaerts gekeert, ende 2 dagen terughgereyst hebbende, ontmoet 2 a 3 cleyne negerijen, item oock den swarten capiteyn, altemalen wesende van de Chariguriquas, die 't Robbejachtsbootjen anno 1656 in de Saldanhabay gespoiljeert hadden, ende van de

welcke noch bequaemen ...[1] koebeesten ende ...[1] schaepen, dat al was daer sij wilden aff scheyden, ende uyt deselve verstonden, de rechte Saldanhars soo ver te lande in waeren, dat men se in geen maent soude bereysen cunnen, sulcx dat den sargeant ende sijn volcq genootsaeckt bleeff met verhaelde weynige beesten ende schaepen t'huys te comen, achter gelaeten hebbende 2 persoonen, door sieckte ende ongemack als voorsz. onderwegen gestorven, ende een, namentlijck den baes metselaer, eergisteravont in 't vallen van 't doncker swaerlijck van een leeuw gebeeten in den rechterarm, de bovenste ende onderste focelen[2] glad aen stuck, ende ten ware de gauwicheyt van den sargeant Jan van Harwarden voorsz. stonde niet alleen verhaelde persoonen, maer oock eenige meer van dito leeuw t' eenemael verslonden geworden te hebben, soo als sijluyden met den anderen besigh waren haer eeten te parteeren ende vuyr te maecken; doch heefft den voorsz. sargeant een snaphaen met een coegel gelaeden opgevadt, ende den leeuw deselve recht voor op de cop settende, met eene schoot soodaenigh daermede getroffen, dat soo daetelijcq doot bleeff, sonder ymandt eenige schaede meer te doen, sijnde een seer maegrigh ende hongrigen leeuw, hoedaenigh sijluyden geen meer op reyse gesien hadden, maer wel somtijts 5 a 6 bij den anderen lustige vette gasten, alsoock onder anderen een oliphant, verscheyden renosters, wolven, luperts ende oock in meergemelde groote valey seer schoone groote paerden in 't wilt, neffens veel elanden, herten ende hinden, hebbende 't vel van voorsz. leeuw medegebracht, om gevult ende in de groote sael opgehangen te worden, soodat dese gemelte tocht niet veel beschooten, maer

1) Oningevuld.
1) Oningevuld.
2) Vezelen?

integendeel 2 man 't leven ende den derden sijn gesontheyt gecost heefft, 't welck al wat affsoetingh bij sommige causeert; doch blijven den sergeant ende eenige andre echter even seer gemoedight, om die tocht bij gelegentheyt weder te hervatten, daer Doman den Hottento, die op Batavia geweest ende niet met d'E. heer Cunaeus geretourneert ende op sijn versoeck Anthony genaempt is, sijn dienst mede toe aenbiedt. Wat vorder op dito landttocht voorgevallen sij ende hoe ons volcq gereyst hebben, is bij onderstaende aenteyckeningh, door deselve gehouden ende hieronder g'insereert, in 't lange ende breede nae te lesen.

In 't lant aen Cabo de Boa Esperance 1658.
February anno 1658.
Landtreyse gedaen bij den sargeant Jan van Harwarden, onder haer 15 Nederlanders ende 3 Hottentos met vijff draeghossen, geladen met coper, tabacq ende victualie etc.

26 dito

hebben wij ons gelijck als boven op reyse begeven, omme eenige van d'inwoonders op te soecken ende sien met alle vrundelijcheyt sooveel beestiael te handelen, als men gevoughlijck van haer soude kunnen becomen, nemende onse wegh nae de Lupaertsbergh, oost aen, die na de middagh passeerden, ende aen een cleyn revierken achter 't selve bleven vernachten.

27 dito

goet weer, wederom preparade maeckende om te vertrecken ende claer wesende, naemen onsen wegh N.oost, dat omtrent 2½ uyren gevordert, ende goede weyde voor de beesten gevonden hebbende, rustplaets naemen ende middaghmael hielden. 'S mid-

daeghs weder opbreeckende ende de wegh noord-oost ten oosten 2 uyren vervordert hebbende, alwaer 4 groote leeuwen voor ons opsprongen ende weghliepen, blijvende omtrent 100 roeden van ons in de ruychte leggen, maer alsoo in de passagie lagen ende wij de plaets naeckende waren, daer sij haer onthielden, sprongen weder drie van deselve op, doch de vierde daer noch wesende ende wij hem soeckende, salveerde sigh door een revier daeromtrent, marcheerende noch op deselve cours een uyr daer wij vernachten, ende 't huylen van de leeuwen, dat schrickelijck in de nacht om te hooren is, hebben aengehoort.

28 dito goet weer als boven, houdende noch al deselve cours in 't marcheeren tot op den avondt, dat omtrent 4 uyren g'advanceert waren, ende aldaer onse beesten laetende weyden, isser onder deselve een renoster gecomen, die twee hoorens op de neus hadde staen, gelijck de bocken haer hoorens dragen, doch geen molestie offe quaedt aen de beesten doende, ende eenige schooten op gedaen hebbende, is weghgeloopen. Dus doende is de nacht op handen gecoomen, ende hebben wij ons tot ruste begeven, omme des anderen daeghs weder te cunnen voortmarcheeren.

Martio anno 1658.

Eersten dito,

noch al deselve cours houdende ende naedat wij 5 uyren voortgegaen waren (laetende de Diamant- ende Parelbergh aen de rechterhandt ende de Sadelbergh aen de slinckerhandt leggen) quaemen aen de groote Berghrevier, die wij noch een uyr ver langhs gingen tot savonts, dat daer bleven leggen.

2 dito

op verscheyde coursen geadvanceert langs 't vaste geberghte van Africa ende meergemelte Berghrevier omtrent 2½ uyren gaens.

3 dito

noch al deselve cours houdende van N.N.O. langhs voorsz. geberghte 4½ uyren, daer de meergemelte Berghrevier weder bij quaemen ende de beesten (doordien aldaer goede weyden vonden) lieten weyden, ende omtrent 2 uyren gerust hebbende, weder vertrocken tot 't vaste geberghte van Africa, daer geseyt wierd over te moeten marcheeren, hebbende noch geadvanceert 2 uyren, blijvende onder dito geberghte vernachten ende den dagh verbeyden.

4 dito

bleven desen dagh op de voorsz. plaetse stil leggen, doordien een van ons volcq grootelijcx met de bloetgangk gequelt sijnde, niet langer conde voortgaen, alsmede door de moeycheyt van de beesten, die quaelijck sooveel weyde conden vinden dat haer voedsel hadden etc.

5 dito

ons reys vervolgende op de cours N.O. ten O. tot onder het bovengemelte geberghte, daer wij (naedat 2 uyren gemarcheert hadden) doordien voorsz. niet verder conde voortgaen verbleven, ende wijders door den sargeant gecommandeert wierd den landtmeter Pieter Potter neffens noch 3 man ende 2 Hottentoos, gevictualjeert voor drie dagen, voorsz. geberghte ten eersten ende soodrae doenelijck was over te marcheeren, om te vernemen off daer geen inwoonders te vinden souden wesen, ende niet vernemende, metten eersten wederom te keeren. Ende sijn voorsz. persoonen omtrent de middagh vertrocken, ten eynde voorsz., dewelcke haere cours namen O. ende O. ten noorden; doch aen 't geberghse comende, gingen Z.Z. oost aen, hebbende, t' zedert van de sargeant sijn affgegaen op voorsz. coursen 't gemelte geberghte opgemarcheert, omtrent 4 uyren gaens, tot op den avont, daer sij seven paerden sagen in 't wilt loopen, dewelcke heel vet ende schoon geleecken, appelgrau van couleur, edoch heel schuw voor de menschen,

ende apparent door de wildicheyt quaelijck souden te becoomen offte te vangen wesen.

6 dito,

voorsz. cours houdende, mitsgaders van voorsz. geberghte gaende, quamen in een groote wijde ende schoone valeye (doch onbequaem tot boulandt) wel een uyr gaens breet, die over marcheerende, in dewelcke valeye sij een groote reviere vonden, die sijn loop nam deur voorsz. vaste geberghte (dat sigh van malcander scheyden, gelijck off tusschen 2 muyren deurliep) in de meergemelte Berghrevier, sonder eenige paeden langhs voorsz. revier te hebben cunnen vinden, als sijnde oock gemelte valeye veel hooger gelegen als de valeyen aen de Berghrevier; vorder gaende, weder aen een ander steyl geberghte gecomen sijnde, dat door des teylheyt onklimbaer scheen, sulcx wij daeromtrent op een hoochte quaemen daer men over een vlacte (bij gissinge ongeveer wel 4 dagen reysens langh scheen) conde sien, doch geen Hottentoos met haer negerijen ende huysen vernamen, waerdoor haer de moet ontsincken lieten, vermits de Hottentoos mede op een ander steylte geweest, weder bij haer gecomen ende geseyt hadden, dat nu wel mochten nae huys gaen, want hier geen Saldanhaers lagen; veel min moet hebbende deselve op te loopen offte te vinden souden wesen, keerden de voorsz. persoonen haer eerste derwaerts gegaene cours wederom, om weder bij haer (onder 't voorsz. geberghte gelaeten) volcq te comen, daer sij op den

7 dito,

des morgens goet weer sijnde, met gesont volck bij quaemen, haer reyse gelijck voorsz. verhaelt hebben, die oock ondertusschen niet vernomen offte gesien hadden. De Hottentoos, siende ende merckende, dat gemelte sargeant met de beesten ende bagagie weder opbreecken ende naer huys trecken, seyden tegens denselven, dat sij roock hadden sien

opgaen ende noch wel moet hadden eenige inwoonders te vinden. Door wat redenen deselve sulcke discoursen tegen voorsz. sargeant voerden, weet men niet, maer 't apparent ende 't seeckerste daervan schijnt te wesen, dat sij gemerckt offte gehoordt souden hebben, dat haer dan geen coper offte tabacq (t' huys comende) soude worden gegeven, ende over sulcx als niet wel te vrede scheenen te wesen, wierd haer van de sargeant voorgehouden de Saldanhars selver te gaen opsoecken daer sij wel toe genegen waren, waerop haer voor drie dagen provisie, tabacq etc. wierd gegeven, mitsgaders daerenboven noch wat tabacq voor de capitteyns van de troupen, daer sij souden mogen bijcomen, tot vereeringe, ende tot ons te meer te doen animeeren, mitsgaders haer met groot getal beestiael tot ons aff te brengen ende nodigen; wat daeruyt groeyen sal, moet den tijt leeren, ondertusschen niet sonderlingh voorvallende, als aensiende de slappigheyt van voorsz. persoon, die ons 't vorder reysen heefft beleth.

8 dito,

de voorsz. Hottentos wederom comende, die niet opgedaen offte yts vernomen hadden, soo worden vastgestelt op morgen metten dagh op te breecken ende onse reyse naer huys te vervorderen.

9 dito,

van de voorsz. plaetse opgebroocken ende met 8 uyren van daer vertrocken wesende, tot op de plaetse, daer wij den 3 deser des nachts gelegen hadden, ende aldaer verbleven tot den

10 dito,

dat met het aencomen van den dagh ons reys vervorderden, ende omtrent 4 uyren geadvanceert wesende, sagen van verre een hoop beesten weyden, sulcx wij vraeghden aen onse Hottentoos, wat voor een crael off volcq daer lagen, ons tot antwoort gaven Sounqua te wesen, daer wij naer toe marcheerden, ende Z.W. ten zuyden omtrent ½ uyr gegaen heb-

bende bijquaemen, maer bevonden het de Hottentos te wesen, daer den fiscus voor desen was bijgeweest, genaempt Charingurina, die tegen ons seyden, datter groote capiteyn van deselve negerije (alsoo dese maer 5 huysen groot was) met 't meeste deel van sijn vee ende huysen over 't geberghte lagh, die ons compste presenteerden te doen weten, ende een van alle na toe te lopen, dat oock goet gevonden wierd ende aenstonts geschiede, verseeckerende ons, dat hij wilde maecken dat met beestiael soude bij ons comen, bijaldien daer wilden wachten ende sijn wederomcompste verbeyden, dat hem beloofft is ende wat tabacq gegeven wierd, datelijck daerheen liep; ondertusschen ruylden wij van 't voorsz. negerijtje 3 koeyen ende 2 calven, mitsgaders vast besigh wesende haer tot ons wat te animeeren met wat tabacq etc.

11 dito,

van de voorsz. negerije weder (als er niet meer verhandelen wilde) vertrocken sijnde, nemende de cours als boven, ende voortgaende tot op de plaets daer wij den eersten Meert gelegen hadden, daer na sonnenondergangh mede wel aenquam een van de beesten, daer den meergemelten persoon Gerrit Beuckeren van gedraegen wierdt, sijnde 't selve mede soo swack, dat ettelijcke maelen met voorsz. persoon is ter aerden nedergevallen, ende qualijck meer conde voortgeraecken, soodat te presumeeren sij dat niet langh sal maecken.

12 dito,

vertoeffden desen dagh alhier, om de Hottentos van de Charingurinars bij ons, ende verhaelende dat haeren capitayn met partij beestiael affquam, die verhandelen wilde etc. Den sargeant ondertusschen omtrent een halff mijl O.N.O. nae een ander negerijtje van 11 huysen gegaen wesende ende corts daerna wederomcomende, rapporteerende det het de Sounquas waren ende niet van te handelen was.

Nae sonnenondergangh quamen voorsz. Saldanhars met 14 schaepen, die van haer geruylt worden. In den nacht quamen 12 Hottentos van de swarte capitayns negerije aen de rustplaets, welcke die nacht bij ons bleven, tijdingh brengende, dat morgen 2 koebeesten ende 15 schaepen souden comen om te verhandelen: wat daervan is sal den tijt leeren.

13 dito,

des morgens met 't aencomen van den dagh brachten de voorsz. Saldanhars 't verhaelde vee, ende 't selve van haer geruylt hebbende, door den sargeant gevraeght wordende off niet meer te verhandelen hadde, die sonder daerop eenige antwoort te cunnen becomen, resolveerden op te breecken, ende de thuysreyse te vorderen, gelijck oock deden; maer geen 40 roeden voortgegaen wesende van de plaets daer gelegen hadden, riep een van de gemelte Hottentos, datter noch schaepen aenquaemen, ende oock in 't gesight cregen, waeromme haer inwachten op de plaetse daer den eersten Maert gelegen hadden, van meeninge sijnde daer een dagh ende nacht te rusten, omdat het geruylde beestiael te veel affgejaeght, ende door te veel marcheeren wel doot gedreven soude cunnen worden; ondertusschen sondt den sergeant een van de Hottentos na 't voorsz. cleyn craeltje om haer aen te seggen ende vragen off noch yts te verhandelen hadden, dat wij daer alsdan noch souden vertoeven ende inwachten, maer anders metten eersten vertrecken. 'S namiddags omtrent drie uyren is den persoon Gerrit Beuckeren van de voorsz. sieckte in den Heere ontslaepen, die den 14 tegen den middagh hebben ter aerden gebracht.

'S naemiddaghs brachten de Hottentos een koebeest ende quaemen d' uytgesonden mede wederom met rapport, dat noch 2 a 3 dagen souden blijven leggen, ende dat de Saldanhars dan hier souden bij ons comen

met noch eenige koebeesten ende schaepen, mitsgaders in den nacht soo lange te drijven als de maen sijn schijnsel gaff etc.

15 dito,

blijvende desen dagh noch hier leggen ende haer inwachten sonder yts vernomen te hebben.

16 dito,

met het aencomen van den dagh packten de beesten om de reys te vervolgen, dat wij naulycx gedaen hadden off quamen eenige Hottentos met 13 schaepen ende een koebeest, sonder te weten offer meer souden volgen ende alsoo jegenwoordigh de roode loop onder eenige begonde d' overhandt te nemen ende de fictualie te minderen, sulcx niet wel noch eenige dagen te wachten soude cunnen geschied, is vastgestelt op morgen de reys te vervolgen ende op reys te begeven.

17 dito,

is Elias de Pijper met een Hottentot naer het cleyn negerijtje gesonden om te vernemen off men daer niet yts meer beestiael soude cunnen becomen, die wederom gecomen wesende rapporteerde, 't wachten vergeeffs te sullen wesen alsoo daer niet meer te haelen is, ende over sulcx de beesten wederom gepackt wesende op 12 uyren van daer vertrocken, en de cours west een mijl g'advanceert tot onder 't Parels- en de Diamantsbergh, daer wij vernachten.

18 dito,

's morgens goet weer sijnde, vertrocken wij van daer tot op de plaets daer den 27 February des nachts gebleven sijn geweest, ende sagen weder 3 leeuwen, die voor ons opsprongen.

19 dito.

Idem quaemen aen 't revierken, daer den 26 des avonts gelegen hadden, alwaer een groote leeuw een van ons volcq, sittende in ronde cringh om een kleyn viertjen, terwijl den sergeant de leste victualie omdeelde, heefft besprongen, denselven ondergehouden ende in de rechterarm gebeten ende swaerlijck gequest, dewelcke door den sargeant, die sulcx

siende ende niet beter wetende off 't was een van de kalven, maer hem bekennende een snaphaen genomen, voor op 't hoofft geset ende doorschooten heefft. Smorgens hebben noch 4 man bij een koe, alsoo deselve niet volgen en conde, achtergelaeten, om te sien sooveel mogelijck was noch t'huys te brengen, maer bleeff doot leggen.

20

Idem van de voorsz. reviertje affgegaen, ende noch een persoon heel sieck wesende, dewelcke niet langer voort cunnende comen, waeromme 2 andere noch bij hem gelaeten wierden, om soo soetjens achter aen te volgen; doch een uyr vooruyt wesende, hoorden een schoot doen, daer een os ende 2 man naer toe sonden om denselven daerop t' huys te brengen, die al eer dito beest daergecomen, in den Heere gerust was ende begraven etc. Wij met de resterende voortgaende, quamen omtrent den avont heel mistigh weder wordende, noch behouden ende meest gesont aen 't fort, daer seer verbleyt ende welcom waren, medebrengende niet meer als 11 jonge ende oude koebeesten ende vijf ende veertigh schapen, gehandelt voor .. ℔ cooper, .. gros pijpen ende 16 ℔ tabacq.

Finis van 't journael der lantreyse

gedaen bij den sargeant Jan van Harwarden voorsz.

22 dito

is des avonts weder nae d'eylanden vertrocken 't vrijmans vaertuygh de Peguijn.

25 dito

sijn d' opperhooffden van 't jacht de Schelvis affscheyt gegeven, omme hun reyse van hier na Mauritius te vervorderen ende aldaer Compagnies fortresse te demolieeren ende den ommeslagh gansch ende gaer te lichten en op Batavia off Ceylon te brengen. Soo is oock onse sloep (genaempt Schaepejacht) nae 't Rob-

beneylandt gesonden met den fiscus, om aldaer eens inspectie van saecken te nemen ende de visite overal te doen, mitsgaders met eenen den persoon Jan Woutersz. te lichten, ende Rijck Overhagen 't gesagh ende toesicht over de schaepen te transfereren etc., als bij resolutie op den 20 deser daerover specialijck genomen breeder g'extendeert.

26 dito

's morgens waren de Schelvis ende voorsz. Schaepejachjen ten eynde voorsz. al vroegh onder zeyl. Ende quam hier tegen den middagh oock wel te arriveren 't schip Wapen van Amsterdam, in compagnie van 't Wapen van Hollandt, 13 October anno passado tegelijck uyt 't Vlie geseylt, met 317 coppen, waervan op reyse 2 verdroncken ende 9 door sieckte overleden, sijnde met verscheyde siecken ende scheurbuyckige noch beladen, ende nergens aengeweest, maer hadden den 19 December d' eerste mael 't schip Amersfort ontmoet. Item oock naederhandt op den 10 February als wanneer uyt d'opperhooffden van dien verstonden, dat deselve omtrent de cust van Brasil op omtrent 12 graden Z.breete een Portugese neger prijs (comende van Angola ende tenderende nae de bay tote la Santoes) genomen hadden met over de 500 slaven ende slavinnen, daeruyt gelight 250 stucx, hebbende de rest met het Portugees schip, dat oudt ende onbequaem was, laten varen; doch begonnen al eenige door de langhdurigheyt van de reyse al wat te versterven ende waren sijluyden den 16 February verleden weder van den anderen geraeckt: mogen hopen dat haest mede opdonderen sal. Tegen den avont wierd noch een schip dight onder de wal gesien, 't welck te hopen sij voorsz. Amersfort sal wesen, cunnende, vermits de windt schielick van den Z.Z. oosten stijff opstack, niet ter rheede comen.

27 dito,

's morgens fray weer, ende 't luchjen wes-

telijck, waermede al heel vroegh hier ter rheede quam 't fluytschip de Spreeuw, van de camer Zeelandt, 12 October anno passado uytgeseylt, ende in Pleymuyen om een ander mast doch nergens anders aengeweest, uytgebracht hebbende 154 coppen, waervan de Engelse in voorsz. haven affgelight hadden 15 man, ende 10 op de reys overleden, was hier met 129 coppen behouden aengecomen, onder welcke veele sieck ende scheurbuyckigh, ende waertoe derhalven nae gewoonte alderhande aerd- ende thuynvruchten etc. tot ververssinge na boort gesonden is. 'S namiddaeghs compt noch een schip in de bay, 't welck vermits d' opcomende Z.Z. ooste harde coelte niet coste ter rheede arriveeren, maer aen de overzijde in de mont van de bay ten ancker comen ende blijven leggen tot den

28 dito

's morgens, dat de gemelte Z.Z. ooste windt nae gewoonte deses tijts gestilt ende 't luchjen N.west wesende, verhaelde schip onderseyl gingh, ende daermede vroegh voor den middagh noch wel ter rheede quam, sijnde 't schip Amersfort, 14 October daeghs na de Wapens van Amsterdam ende Hollandt uyt Vlie geseylt met 323 coppen, daervan 29 overleden ende ongeveer noch 30 sieck te coy leggende van scheurbuyck, waertoe de behorelijcke ververssinge, na gewoonte, daegelijcx aɔen boort geschickt wordt, mitsgaders de swackste aen landt gebracht om te vervrissen, gelijck mede alle de slaven ende slavinnen bij denselven als voorsz. omtrent de 12 graden Z.breete uyt een genomen Portugees schip op de cust van Brasil gelight, welck al tot op 170 stucx nae overleden ende noch veele heel sieck waren, mitsgaders meest bestonden in meysjens ende kleyne jongens, van welcke voor een jaer 4 a 5 noch weynigh dienst sal te trecken wesen, echter sijn deselve als voorsz. mede aen landt gebracht om ververscht ende weder

opgequeeckt te worden. Soo compt oock op dato te retourneeren van 't Robbeneylandt het Schaepejacht met 20 schaepen ende den fiscus, neffens rapport, dat den persoon Jan Woutersz. conform sijnen last aen de Schelvis had overgeset, ende de slavin Eva weder hier gebracht, ende op alles de visite genomen hebbende, bevonden jegenwoordigh noch 399 schaepen jongh ende oudt op 't eylandt, de conijnen in redelijcken tier, mitsgaders den persoon Rijck Overhagen ten dienste van d'E. Compagnie aldaer, bequaem ende neerstigh genoegh, doch het thuynen ende wes meer dienaengaende was van sobere apparentie. Echter bleven d' onse aldaer voornemens tegen de natte tijt nader preuve te nemen, ende volgens dien weder versoecken om allerley saeden, die haer sullen gestuyrt worden, mitsgaders oock een staeck ende pickcransen om bij aencompste van scheepen 's nachts te beter te cunnen vuyren, alsmede eenige paelen, nodich tot het crael van de schaepen etc. Heden is oock 't Engels jacht de Thomas na Coromandel 't zeyl gegaen.

30 dito,

quam op den middagh hier te arriveren de retourvluyte den Ulisses, van Batavia met de scheepen Princes Royael, Hoff van Zeelandt ende Enchuysen, 17 January verleden geseylt, ophebbende 44 coppen, daervan geen overleden, ende gister noch gesien het schip Hoff van Zeelandt, omtrent Caep d'Anguilles, dat dierhalven neffens d' andre scheepen alle uyren mede tegemoet gesien wordt.

Sondagh den laetsten dito,

quaem wel ter rheede voorgemelt schip Hoff van Zeelandt, in compagnie ende op dato vertrocken als boven, met 150 coppen, daervan 2 overleden, de rest vris ende gesont, wierd daetelijck vers vleysch ende thuynvruchten tot ververssinge aen boort gesonden, met ordre om haer te

reppen ende vaerdigh te maecken soo haest doenelijck om weder nae St. Helena te vertrecken, ten eynde de Vloote te eerder van daer soude cunnen ende mogen t' zeyl gaen nae de havenen onses Vaderlandts. Ende is desen avondt de fluyt Ulisses noch sijn despeche gegeven omme d'E. heer Cunaeus aen St. Helena ten eersten cuntschap te doen hebben van d'ordre onser heeren meesters uytte vergaderinge der 17^{e} voor sijn E. ende opperhooffden der retourvloote, wegen haer vertreck vooraff na de leste retourscheepen te wachten etc.

April anno 1658.

Ady primo ditto,

de fluyt Ulisses is na St. Helena vertrocken neffens onse missive aen d'E. heer Cunaeus ende een geslooten briefjen van de heeren meesters uyt 't Vaderlandt gedirigeert aen den Commandeur ende opperhooffden van de retourvloote, ende geschreven uyt de laeste vergaderinge der 17^{e} gehouden tot Middelburgh in October 1657 verleden, streckende tot narichtinge waer hun deselve sullen hebben op hare thuysreyse vorders na te reguleren. Bij 't welcke oock gevoucht de nader advijsen van dese Caepse residentie etc. aen opgemelte haer Ed. in 't Vaderlandt. Doch de wint cort daerna uytter zee van den N. westen colende, heefft voorsz. fluyt de bay niet cunnen uytraecken, maer aen d' oversijde in de mont weder ten ancker moeten comen.

Tusschen wijle comen met die wint de bay inzeylen 2 groote schepen, aparent de resterende van de laeste retourvloote, Princes Royael ende Enchuysen; doch costen, vermits 't niet seer deurcoelde ende den avond viel, desen dagh niet ter rechter rheede geraecken.

2 dito,

's morgens goet weer ende 't luchjen met regen westelijcq, waren de voorgemelte schepen Princes

ende Enchuysen wel ter rheede g'arriveert, welcke in compagnie van 't Hoff van Zeelandt ende Ulisses, 30 ende 31 Maert hier gecomen, op den 17 January mede van Batavia geseylt sijn, ophebbende...[1] coppen, sonder eenige siecken, ende maer...[1] overleden, mitsgaders tot hier 't bequaemste weer van de werelt ontmoet sijnde oocq 't gansche saysoen geen beter weer voor de retourschepen aen te treffen, als om dese tijt van 't jaer de Caep ende de Taeffelbay in te seylen, want die soo vroegh in December van Batavia vertrecken, comen hier ordinaris in de maendt February aen, als wanneer de Z.Z. ooste winden soo hard dese bay uytstormen, dat het thien om één is de bay te crijgen; maer die omtrent halff Maert ende later comen, sullen selden door de Z.Z. ooste winden daerinne belet lijden, maer altijts met goet gemacq de bay crijgen, vermits die harde winden in de maenden December, January ende February alderfelst wayen, ende na 't eyndigen van dien alle dagen wederom affnemen, ende fray gestadigh weer wort, pro memorie. Op den avondt is 't Schapejacht na 't Robbeneylandt gesonden om schapen voor de hier ter rheede leggende schepen.

4 dito

is navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:

Donderdagh den 4 April anno 1658.

Den E. Commandeur Cornelis Qualbergen ende opperhooffden van de schepen der laeste retourvloote Princes Royael, Hoff van Zeelandt ende Enchuysen, voordragende eenige benodicheden voor ditto retourschepen, omme daervan uyt de hier ter rheede leg-

1) Oningevuld.
1) Oningevuld.

gende Vaderlantse schepen Amersfoort, Wapen van Amsterdam ende de fluyt Spreeuw, te mogen werden versien, is na examinatie van saken, alles ten naeuwsten overleyt sijnde, bij den Raedt, gesterckt met verhaelde Commandeur ende breeden Raedt der gemelte retourvloote, alsoocq die van de Vaderlantse schepen Wapen van Amsterdam, Amersfoort ende Spreeuw voornoempt, goetgevonden dat deselve sullen werden g'accommodeert. Wijders bij d' opperhooffden van 't schip Amersfoort in rade overgeven sijnde eenige stucken ende bescheyden ten laste van haer gewesen cocq Thomas Peulman ende seecker jongen, genaempt Jacob Jorisz., welcke met den andren leelijcke vuylicheden souden hebben gepleecht, ende ingesien de raeuwheyt van de sake, aen welcke met 't nemen van nader informatien ende vordere proceduyren soo veel wercx soude vallen, dat het bij den jegenwoordigen Raedt wel niet soude cunnen t' eenemael affgedaen worden, vermits de gemelte schepen binnen drie à vier dagen altemalen doch staen te vertrecken, ende voornamentlijcq dat tot sodanigen sake wel vereysschen luyden, haer volcomentlijcq de rechten verstaende etc. - Soo is bij meerderheyt van stemmen verstaen, sulcx alhier niet verder aen te roeren, maer de delinquanten, met de bescheyden voornoempt, geslooten na Batavia te laten vertrecken, daer 't hoge recht van India ende gelegentheyt is, omme daerinne na behooren te cunnen werden geprocedeert. Ende omme de patjenten niet langer op 't selve schip Amersfoort te vertrouwen, is oocq goetgevonden den cocq te laten overgaen op 't Wapen van Amsterdam ende den jongen op de fluyt de Spreeuw, ten eynde deselve van den andren gesepareert mogen wesen, ende alle vorder onheylen soo veel doenlijcq geprevenieert. Staende dese vergaderinge den gesurrogeer-

den schipper Jan Jansz. Floderop in de plaetse van den overleden schipper Andries Wolft op 't schip Wapen van Amsterdam, versoeckende om de confirmatie in dito schippers bedieninge ende d' augmentatie van gagie daertoe staende. Ende daerop geresummeert de genomen resolutie van den opper-coopman Willem Reyers ende Scheepsraedt desselven schips, bij welcke gesien als oocq gehoort uyt desselven opperende ondercoopmans monde, dat verhaelde Jan Jansz. Floderop, gewesen opperstuyrman, alle den volcke als schipper was voorgestelt, ende tot noch daervoor erkent etc., ende wijders oooq dat alles na behooren is gedaen, op approbatie van d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India, - Soo is bij den Raedt voorsz. goetgevonden die wel genomen resolutie in sijn geheel te laten ende daerinne niet verder te treden, maer de confirmatie ende verbeteringe t' eenemael aen opgemelte haer Ed. te reserveeren; doch op 't nader versoecq van gemelte gesurrogeerden schipper verstaen billicq te wesen, dat hem extract autentijcq uyt de resolutie des voorgemelten Scheepsraedt soo veel hem aengaet; sal werden verleendt.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaren als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Cornelis van Qualbergen, Willem Reyersz., Cornelis van Groet, Hendricq van de Putten, Jan Munt, Fredericq Ellersz^{n}, Samuel Jochumsz., Jan Jansz. Floderop, Roeloff de Man, Arnoldus Verbeeck, Jacob Thierens, Abraham Gabbema, secretaris.

Tegen den avondt is 't Schapejacht wederom van 't Robbeneylandt gecomen met 20 schapen voor de schepen.

5 dito,

is 't Schaepejacht weder na voorsz. eylandt

gesonden, om noch al meer schapen voor de gemelte schepen.

6 dito

was 't Schapejacht al weder hier gecomen met 16 stucx schapen. Ende 't vrijmans vaertuygh van 't Dasseneylandt met vis ende eyeren. Heden had den schape-wachter door achtelоosheyt 15 schapen in 't velt verlooren, na dewelcke gesocht, maer geen wederom gevonden wierden, des gelast is hem deselve tot straffe op reecqueninghe te stellen tegen 10 gulden 't stucq, opdat na desen beter sal oppassen. Heden hebben de navolgende persoonen voor den Raedt ondertrouw gedaen, conform de resolutie hieronder g'insereert, luydende als te weten:

Saterdagh den 6 April anno 1658.

Hendrick Hendricxsz. van Surwurde, jongman ende vrijborger alhier 23 jaren, sigh in trouwbeloffte begeven hebbende met d' eerbare jonge dochter Grietge Fransz. Meechoff, geboortich van Steenwijcq, oudt 19 jaren, in dienst ende onder vocghdije staende van den opper-coopman Willem Reyersz., bescheyden op 't hier ter rheede leggende schip Wapen van Amsterdam, ende versoeckende, mits toestaen van denselven opper-coopman, metten andren wettelijcq in den heyligen echten staet te mogen bevesticht worden, mitsgaders ten dien eynde te vergunnen, dat de gebooden souden mogen binnen dese twee navolgende dagen werden affgecundicht, doordien bovengemelte schip jegenwoordigh ten naestenbij vaerdigh leght, om metten eersten te vertrecken, - Soo is om 't selve schip ter saecke voorsz. in sijne vorder te doene voyagie niet te retardeeren offte op te houden, ende bij den Raedt deser fortresse, verstercqt met den Commandeur Cornelis Qualbergen ende opper-coopman voorsz., niet

anders hebbende cunnen vernemen, als dat beyde liber ende vrije persoonen waren, welcke met niemandt ter werelt, volgens haer alsoocq voorsz. opper-coopman eygen verclaringe, yet wes dienaengaende uytstaende hadden, verstaen deselve jongeluyden haer billicq versoecq te consenteren, mitsgaders ten dien fine ende om redenen voorsz. morgen Sondagh, sijnde voor 't Cristelijcq sermoen haer eerste, 's avonts na 't gebedt de tweede, ende op Maendagh des avonts haer derde affcundinghe te laten doen, omme alsdan Dincxdags 's morgens (geen wettige oorsake van verhinderinge voorcomende) door den secretaris van onsen Raedt, vermits hier geen predicant hebben, de solemnisatie voor allen den volcke in openen raedt-camer te laten geschieden ende met de trouw publijckelijcq voor te varen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Cornelis van Qualbergen, Willem Reyersz., Roeloff de Man, Jan van Herwerden, Abraham Gabbema, secretaris.

Sondagh den 7 dito

is 't Schapenjacht, vermits 't verlies der schapen van gister, weder om een ladinge schapen na 't Robbeneylandt gesonden, daerbij oocq twee jonge oytjes, ende 8 dito rammetjes, mitsgaders 1 konijn, sijnde een rammelaer, per Wapen van Amsterdam uyt 't Patria becomen, om daer aen te laten teelen etc. Heden sijn oocq d'opperhooffden van de schepen Amersfoort ende Spreeuw haer despeche gegeven, om metten eersten goeden windt, die Godt verlenen sal, na Batavia te verseylen, met de brieven ende pampieren, gedirigeert aen d'E. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India.

8 dito

is de fluyt de Spreeuw al bij tijts t' seyl gegaen ende de baey uytgeraeckt.

9 dito.

Oocq 't schip Amersfoort is vertrocken, ende des avonts het Wapen van Amsterdam nae Batavia, daer d'Almogende haer salvo wil laten arriveeren.
Op dato is oocq 't Schapejacht van 't Robbeneylandt geretourneert met 18 schapen.

10 dito

is 't vrijmans vaertuygh weder vertrocken na 't Dasseneylandt.

11 dito

hebben op dato den Commandeur Qualbergen ende vordere opperhooffden van de laeste retourschepen Princes Royael, Hoff van Zeelandt ende Enchuysen, haer affscheyt ontfangen, beneffens de brieven ende papieren gedirigeert aen d'Ed. heeren bewinthebberen in 't Vaderlandt, omme met den aldereersten goeden windt, die Godt sal gelieven te verleenen, over 't eylandt St. Helena derwaerts te navigeeren.

12 dito

sijn de verhaelde schepen ten eynde voormelt alle drie t' seyl gegaen, ende met een deurgaende coelte fray t' zee geraect; d'Almogende verlene deselve een geluckige behouden reyse, amen!

13 dito,

in den avondt hier wel ter rheede arriveerde 't fluytschip Elburch van de camer Amsterdam, daerop schipper Jacob Pietersz. Peereboom ende bouchouder Isaacq Walschaert, 14 December uyt Texel geseylt in compagnie van de fluyt Geelmuyen met 150 coppen, daervan geen overleden, ende maer een sieckelijcq, de rest altemalen fris ende gesont sijnde, nergens aengeweest ende op de hooghte van de Sorlings van voorsz. fluyt Geelmuyden affgeraeckt, welcke meent heden weder gesien te hebben, alsoo een zeyl onder dese wal heefft vernomen, hebbende voorsz. fluyt Elburch wel vier weecken tusschen Tristan da Cunha ende hier van stil te leggen suckelen.

Sondagh den 14 dito,

quam verhaelde schipper wel ter rheede, sijnde 't fluytschip de Meese van de camer Zeelandt, met de Spreeuw 12 October 1657 tegelijcq

uytgeseylt, daerop schipper Maerten Bastincq ende bouchouder Davidt van den Hemel met 63 coppen, daervan (in Vaelmuyen 5 dagen gelegen hebbende) een weghgelopen ende op reyse noch 6 overleden waren, leggende noch een op sterven, ende wesende de rest oocq meest altemalen vrij scheurbuyckigh, vermits over deselven weecken onder de liny hadden leggen suckelen, ende wel 5 weecken meest door stilte ende zuyelijcke winden hieromtrent de Caep, in vougen al vrij qualijcq gestelt sijn, daertoe derhalven ordre gestelt is om na gewoonte ten eersten ende oocq dagelijcx de behoorlijcke ververssinge na boort te schicken. Op dato sijn voor den Raedt getrouwt: Hendrick Hendricxsz. van Surwurde, jongman ende vrijborger alhier 23 jaren, en d' eerbare jonge dochter Grietge Fransz. Meechoff, geboortich van Steenwijcq, oudt 19 jaren.

17 dito.

Is begonnen ordre te stellen op het schoolhouden voor de Angoolse compagniesslaven ende slavinnen, per Amersfoort uyt de Portugese prijs becomen, welcq school te houden des morgens ende 's namiddags, den sieckentrooster Pieter van der Stael van Rotterdam, beneffens sijn cranckbesoeckers-bedieninge is opgeleyt, te meer dewijl seer goet ende prompt in 't lesen is van recht Hollants Nederduyts, ende omme de gemelte slaven te beter tot het school ende hooren off leeren van de cristelijcke gebeden te animeren, is mede belast na 't eyndigen elcq een croessjen brandewijn ende 2 duym tabacq te geven etc., alsoocq alle hare namen aengeteyckent, ende die geen hadden, namen gegeven, soowel gepaerde als ongepaerde, jongh ende oudt, alles in 't bijwesen van den Commandeur, welcke sigh daervoor eenige dagen sal laten bijvinden, omme alles terdegen in ordre ende dat volcq onder de behoorlijcke dissipline te

brengen, waertoe 't begin sigh redelijcq schijnt te verthoonen. Wordende oock elcq na behooren gecleedt voor de coude, die nu dagelijcx begint aen te comen, alsoocq de cloeckste hier ende daer aen 't wercq gestelt, omme soo haer doenlijcq van deselve dienst te mogen trecken.

Saterdagh den 20 April anno 1658.

Bij d' opperhooffden van 't fluytschip de Meese aen ons gecommuniceert ende verthoont sijnde seeckere confessie van de persoonen Gillis Huyglot van Rijsel, Jan Robbertsz. van St. Niclaes, Phillips Pottje van Rijsel ende Adriaen Leveillje van St, Serrevijnberry, soldaten alle op dito fluyte bescheyden, waerbij deselve volgens eygen hantteyckeninge souden hebben beleden, namentlijcq, dat sij op den 7 Maert passado des snachts eenige persoonen meenden om den hals te brengen ende haer dan voorts meester van 't schip te maecken. Waerop heden den fiscus met gecommitteerde uyt den Raedt van 't fort ende den schipper van 't hier ter rheede leggende fluytschip Elburch aen verhaelde fluyte de Meese gesonden wesende, om verhaelde confessanten (op dito Mees door derselver opperhooffden g'apprehendeert sittende) hierop te verhooren ende ua naerder bescheyden te vernemen etc. Welcke gecommitteerde weder aen landt comende ende rapporterende, dat van niemandt ter werelt eenige de minste attestatien off blijck t' haren laste hadden cunnen becomen, altoos nergens na soo veel als waerop men gefondeert soude sijn tot eenige vordere proceduyre oft torture te comen. Item oocq dat de bovengemelte persoonen, excepto Huyglo, voorgemelte hare confessie wel expresselijcq ontkennen ende

seggen, voorz. confessie hadden gedaen uyt vrese van pijningen, gelijcq hem Huyglo door den Scheepsraedt eens met een schroeff op den duym was geschiet, als noch die pijne in verscher memorie hebbende, ende 't teycken daervan aen de linckerduym noch gethoont, om te belijden dat yetwes gestolen had etc. Ende hoewel voorsz. Huyglo, voor sooveel hem aengaet, 't feyt heden voorgemelte gecommitteerde opentlijcq heeft bekent, sonder nochtans te willen seggen, offer d'andre mede schuldich aen sijn off niet, ende dat die andre drie bij hare ontkenninge blijven persisteren, als voren geseyt, mitsgaders t' haerder verschoninge oocq allegeeren gansch onnosel ende onschuldich in de saecke te wesen, sulcx men door mancquement van ander bewijs als voorsz. geen fondament vindt om tot torture te procederen, veel min tot condemnatie, in vougen aen dat cluwen aff te winden veel wercx vast sij, als oocq om nader blijcken te soecken onder 't scheepsvolcq van dito fluyte de Meese, daer men se nootsaeckelijcq van daen soude moeten haelen, eer men tot verder proceduyren met de bovengemelte persoonen soude cunnen comen. Ende 't welcke soude veroorsaecken dat men daeromme dito fluyte tot grooten ondienst van d'E. Compagnie noch een wijle moste ophouden, - Soo is bij den Raedt deser fortresse, de sake op 't naeuwste ingesien, prefererende den dienst van d'E. Compagnie (bestaende jegenwoordich in het tijdigh affdepecheren deser twee schepen) voor eenige particuliere dubieuse questien etc., na overlegh van saken goetgevonden, voornoemde aengeclaegde persoonen, soo geslooten alsse per de Meese hier gecomen ende noch aen boort sijn, te laten na Batavia varen, doch om de meeste gerustheyt van dat schip verstaen billicq te wesen, dat op d'andre fluyt Elburgh wel driemael soo stercq van volcq wesende, sullen

overgaen, dewijle doch overmorgen, Godes weer ende windt toelatende, beyde te gader staen te vertrecken, ende volgens dien, gesamentlijcq off weynich na den andren op Batavia comende, dito scheepsvolcq daer sal cunnen mede present wesen, om nader informatie aldaer genomen te cunnen worden, dat hier deselve aen landt houdende, ende 't scheepsvolcq met verhaelde fluyte vertreckende, niet soude cunnen geschieden, als met torture, waertoe te comen den Raedt niet can vinden claer bewijs genoech te sijn, - Soo is, gelijcq voorsz., verstaen de gemelte gedetineerdens met de bescheyden t' haren laste per de fluyte Elburch te laten overvaren, ende alles te renvoieren aen haer Ed. tot Batavia. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Jan van Bemmel, Abraham Gabbema, secretaris.

22 dito,

sijn op dato d' opperhooffden van de fluytschepen Elburch ende Meese haer affscheyt gegeven, mitsgaders g'intregeert de brieven ende pampieren aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia, daer hun d'Almogende salvo wil laten aencomen.

23 dito

sijn de voorsz. fluyten ten eynde voormelt onderseyl gegaen ende de bay met laveren fray buyten geraeckt.

25 dito

wierd een schip onder de wal gesien, dat 's avonts omtrent 't Robbeneylandt noch laveerde om op te comen.

Op dato is 't vrijmans vaertuygh de Peguijn weder na 't Dasseneylandt t' seyl gegaen, welcke aenbesteet sijn vleys van de robben gesouten ende gedrooght over te brengen tot spijsinge voor de slaven, ende

voor 't welcke haer beloofft is te betalen 2 2/2 gulden 't hondert ℔.

26 dito

's morgens noch al stijve Z.Z. ooste winden, waerdoor voorsz. schip niet coste opcomen, maer onder 't Robbeneylandt ten ancker bleeff, nadat al den dagh met laveren had toegebracht.

27 dito.

Idem weer ende wint alsvooren, heefft sigh voorhaelde schip weder aen 't laveren begeven, waermede soo verde is opgewonnen, dat des avonts met 't vallen van den doncker noch ter rheede quam, welcx opperhooffden Sondagh den 28 dito, fray helder sonneschijn stil weer wesende, des namiddaghs aen landt quamen, uyt wien verstonden, dat het was het schip Dordrecht van de camer Delfft, daerop schipper Jacob Croon ende ondercoopman Jacobus Verburch, mitsgaders Jacobus Casembroot als fiscael, 17 December anno passado uyt Goeree geseylt met 364 gegagieerde coppen, van welcke 14 overleden ende 6 weghgelopen sijn aen 't eylandt St. Vincent, daer den 3 February waren aengeweest door 't verlies van haer boeghspriet ende fockenmast, omtrent 50 à 60 mijlen buyten 't Canael, welcke sijluyden aldaer vorders vastgeset ende wat water gehaelt, doch sonderlingh anders niet als weynige cleyne magere bockjes, ende gansch geen esels becomen hadden, wesende den 6 dito weder van daer vertrocken ende hier gecomen, met de groote stengh gestelt in plaets van de fockemast, daerop de groote bramstengh, ende op de groote mast de voorstengh, waermede sijluyden moet hadden het vorders oocq na India te sullen cunnen laten voorstaen, sijnde 't volcq altemalen meest noch redelijcq wel te pas, waertoe, om haer noch beter te maken, ten eersten de behoorlijcke ververssinge is aen boort geschickt. Heden is 't vrijmans vaertuygh de Peguijn wederom gecomen met drie halff amen traen ende 120 ℔ robbe-

vleys tot een preuf voor de slaven, beneffens eenige duysende eyeren, welcke sij voor haer particulier aen 't volcq van de schepen etc. 4 voor een dubbelde stuyver ordinaris weten te vercopen, sijnde wat grooter als ganseneyeren. Ende waren de slaven, het robbevleys geroockt ende voorgeset sijnde, seer graegh na 't selve, in vougen met de gemelte vrije luyden vasten prijs als vooren is gemaect, om sooveel over te brengen als doenlijcq sij.

Mayus anno 1658.

Ady primo dito,

's morgens de wint noch al stijff van den noordt-westen, doch [niet] soo hard off de boots voeren van 't schip Dordrecht noch aff ende aen.

Saterdagh den 4 May anno 1658.

Alsoo op dato weder hier aen 't fort is verschenen een van des Chaynouquas capiteyns, van welcke wij nu laest in den herffbst goede partije koebeesten hebben gehandelt, ende denselven schijnt te beloven binnen weynich dagen ons weder goet deel aff te sullen brengen etc. Insgelijcx ingesien d' ordre onser heeren meesters per derselver missive van den 9 October anno verleden, waerbij haer Ed. onder andren ordonneren, dat de vrije luyden alhier geen vee van de Hottentoos sullen vermogen te handelen, ende soo wij dienvolgende goetvinden eenige reglimenten daerop te stellen, dat daer niet sullen tegen hebben, maer ons sulcx aenbevolen laten, ten eynde de vrije luyden geen duyrte in dien handel brengen etc., - Soo is bij den Raedt, van sulcx oocq al preuve sijnde gebleecken, goetgevonden niet langer te traineren, maer 't selve ten respecte voorsz. hoe eer hoe liever bij openbaer billiet allomme door 't landt te interdiceren in forma als 't onderstaende dicteert, namentlijcq:

Alsoo onse heeren meesters in 't Vaderlandt, om redenen haer Ed. daertoe moverende, verstaen, dat de vrije Inyden alhier aen Cabo de boa Esperance niet en sullen vermogen eenigh bestiael offte vee van dese lants inwoonders te handelen, maer deselve van de Compagnie, die overich hebbende, moeten halen ende copen ten prijse ende op de conditien daertoe beraempt offte noch te ramen ende stellen, - Soo is 't dat wij conform derselver last de vrije borgers voorsz. bij desen sulcx hebben willen condt doen, ende in conformité van dien, den veehandel verbieden, met waerschouwinge dat se haer daervan oocq sullen hebben te onthouden op de verbeurte van alle soodanich vee als deselve bevonden mochte worden na desen van de inwoonders te sullen hebben gehandelt, ende ten welcken eynde den vrije borgers oocq worden aengecundicht alle haer noch overich hebbende coper, voor desen van d'E. Compagnie gecocht, binnen tweemael 24 uyren wederom te brengen, omme haer sonder schade ten selven prijse weder affgenomen te worden, op de verbeurte van alle soodanich coper als na de voorsz. tijt bij visite door den fiscus t' haren huyse offte oocq naderhandt te doen, sal bevonden worden achterwege gehouden te sijn. Ende omme seecker te mogen weten, off de vrije luyden dese ordre oocq sullen hebben gecontramineert offte eenigh bestiael gehandelt, soo sullen deselve alle hare aenteelende jonge kalven ende schapen telckens als 't bestiael jonght, hebben aen te brengen. Item oocq 't gene sijluyden souden mogen goetvinden te slachten op de verbeurte voor dato gestelt, ende oocq van alle soodanich vee als bij visite, door gecommitteerde altemets ter gelegener tijt te doen, telckens meerder als aengebracht sal bevonden worden bij haer te wesen. Sullende oocq niet vermogen eenich bestiael (verstaende

koebeesten, schapen off verckens) aen malcanderen te vercoopen als met voorgaende consent van den Commandeur ende Raedt deser fortresse, ende acte daervan te passeren bij den Secretaris van dien, op pene van nulliteyt, ten eynde alles met goede ordre toegae ende wettelijcq moge wesen. Blijvende vorders alle vorige gestelde reglimenten (desen niet contrarierende) in haer volle vigeur alsoff in desen oocq volcomen waren g'insereert, Aldus gedaen ende g'arresteert in 't fort de Goede Hoope desen 4 May 1658, mitsgaders gepronunchieert ende ter behoorlijcke plaetse g'affigeert den 5 daeraenvolgende; was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Memorie van Rijcq Overhagen

van Steenwijcq, gestelt tot opsienders over Compagnies schapen op 't Robbeneylandt.

Dewijle wij bevonden hebben seer nootsaeckelijcq te wesen dat op den hooghsten heuvel op 't Robbeneylandt, genaempt den Vuyrbergh, sal werden gevuyrt, ten eynde alle Compagnies costelijcke schepen, des nachts voor de wal comende, sonder schroom off prijckel de Taeffelbay sonden cunnen ende mogen daerop inzeylen etc. Ende alsoo ons (volgens 't rapport van Abraham Gabbema, fiscus, nu onlangs daer geweest) geremonstreert is, dat sooveel houdt, als daertoe wel vereyscht, niet soude te becomen wesen, als sijnde 't selve maer duyn cleyn creupelbos, dat qualijcq vuyr maect off eenige vlam van sigh geefft, - Soo hebben wij goetgevonden op den voorsz. heuvel off Vuyrbergh te doen stellen een caepstandert ende in plaets van houdt, dat bezwaerlijcq ende met groote moeyten hier van daen daer soude moeten gebracht

worden, uluyden met peckkransen te versorgen om te branden, die ulieden oocq wel moeten bewaren ende niet onnut verbranden, alsoo anders niet wel doenlijcq sal wesen soo veel aen te halen, vermits het pecq d'E. Compagnie oocq costelijcq valt, welcq vuyren ulieden dan met alle mogelijcken ijver sult hebben waer te nemen, als wordende ulieden 't selve op 't hoogste gerecommandeert ende oocq bevolen vooral sorge te dragen, datter doch wel opgepast wort, alsser omtrent de avontstonden van Compagnies schepen voor de wal off in ulieder gesicht comen, die dese bay soecken aen te doen om alsoo des nachts daerop te mogen inseylen, volgens de seynbrieven expres daerop gemaeckt, latende 't selve vuyr dan oocq soo langh branden tot ulieden siet dat de schepen sonder prijckel sullen cunnen wesen op dese rheede g'anckert, ende schoon de schepen, omtrent de bay comende, door contrarie windt off andersints weder soo verde t' zee staecken, dat se uyt ulieder gesicht raeckten, sal ulieden alsdan den ganschen nacht vuyren; maer vernemende, dat het eenige vreemde offte onduytse schepen sijn, sal ulieden haer vuyr uytdoen ende geen teycken ter werelt thoonen, doch altijt maecken deselve eerst ter degen verkent, off 't oocq geen Compagnies schepen sijn, eer dat ulieden haer vuyr uytdoen: pro memorie. Aengaende de schapen moet altijt geleth blijven, dat de jonge rammetjes op haer behoorlijcke tijt gelubt worden, ende d'aencomende bequaem tot den aenteelt sijnde, de staerten affgesneden, ingesouten ende dan daernae alsser vaertuygh compt, overgesonden worden tot versparinge van boter alhier. De uytgejonghde oyen ende oudste ofte cloeckste gelubde ende ongelubde rammen, moeten telckens eerst weghgesonden worden voor de schepen. Doch sal ulieden niet laten volgen als daer ons eygen

handt in een geslooten brieffken ondergeteyckent hebben, ende die sonder dat compt, ledigh laten wederom gaen per gouverno. Ende ofter eenige schepen van d'E. Compagnie onder 't Robbeneylandt quamen te anckeren, sal ulieden deselve accommodeeren met sooveel groente als 't landt na den tijt van 't jaer van eygen natuyrs gewas geefft ende mogelijcq is, beneffens dien alle dagen voor elcke twee man van 't schip een peguijn, ende sooveel eyeren als te becomen sijn, soo sij deselve begeerden. Maer van schapen niet meer als een ten uyttersten voor yder schip, ende dat bij hooge noot van sieckte onder d' officieren, verstaende van de aencomende ende geen vertreckende schepen, om haer geen oorsaecq te geven van daer langh te leggen pannekoecken, maer te eerder te doen herwaerts comen, daer ververssinge genoech van alles hebben ende voor haer reys genoegh g'accommodeert ende versien worden. Laet oocq geen schapen melcken, omdat de jonge lammertjes te beter (als tot noch gebruyckt) mogen opcomen, alsoo d'E. Compagnie aen d'aenteelt van dat vee veel gelegen is.

Geen volcq van eenige schepen sal ulieden toelaten op 't landt te comen verder als aen 't huys, doch Engelse, Franszen, offte ander uytheemse natien geen voet op 't landt te laten setten, ten welcken eynde na d'ordre van d'E. heer Commissaris van Goens een stucq geschut in 't sant-baytjen, daer de boots moeten aencomen, is gestelt. Ende sult oocq maecken dat het schietgeweer daer sijnde ende noch gesonden wordende, ficx ende claer blijfft, maer gansch niet geschooten wort als bij noot van deffentie, om 't gevogelte te min schouw te maecken, daervan d'onse op dat eylandt bijna soude cunnen bestaen: moet derhalven op 't cruyt, londt ende loot goede acht geslagen wor-

den, opdatter geen ongelucq deur compt te ontstaen. Item oocq op d'aenteelt van de conijnen ende dassen, laetende ons telckens weten, hoe 't daermede staet. Sult oocq alle mogelijcke debvoiren doen om de slangen, aldaer veel sijnde, t'eenemael bij alle leedige tijt te ruyneeren, ten eynde 't eylandt van dat fenijnich ongediert eens mach gesuyvert worden. Ende om ulieden toegestaen de visserij op dat eylandt, om die te vangen, vlecken[1)], droogen ende aen d'E. Compagnie (maer niemandt anders) te leveren tot vijff gulden 't hondert pondt, ende waertoe ulieden aldaer selffs op de clippen sout genoegh cundt maecken ende opgaderen etc. Doch yts meer nodigh hebbende, laet het ons weten, ende alles na behooren mesnageeren ende strecken, mitsgaders goede ordre onder malcanderen houden, item oocq den dienst Godes ende cristelijcke gebeden dagelijcx oeffenen als na behooren. In 't fort de Goede Hoope den 3 May anno 1658; was geteyckent: Jan van Riebeeck.

6 dito,

liet ons den capiteyn van de Chaniouqua weten, dat hij in 't Caepmans leger ten huyse van den dicken capiteyn (Gogosoa genaempt) sigh soude onthouden ter tijt sijn volcq wederom quamen, die desen morgen had uytgesonden met last om goet deel beesten aff te halen ende aen ons te verhandelen, leggende wel 30 dagen reysens van hier. Sijn dienaer gevraeght sijnde, waerom den capiteyn niet selffs met hem partije beesten had medegebracht, gaff tot antwoort, dat eerst was gecomen om te sien, off denselven duytsen capiteyn noch hier woonde, 't welcq nu gesien hebbende was hij gerust, hebbende oocq aen sijn

1) Is dit zooveel als *vlegen*, hetwelk ondtijds *villen*, of wel als *vleggen*, dat *splijten* beteekende?

heer offte grooten capiteyn belooft, niet eer om beesten te senden voor en alleer daervan kennisse soude hebben genomen etc. Hem voorstellende, gelijcq voor desen meermael gedaen, off wij niet eenige van d'onse wilden laten medegaen, antwoorde: neen, 't was noch te vroegh, soude wachten tot sijn vrunden ende 't volcq hier te lande ons wat beter gewent waren, welcke voor d'onse noch te vervaert sijn ende soo voorts.

'T begon op den dagh vrij hard te regenen ende de wint mede al meer op te steecken van den noordtwesten, waermede voor den middagh hier noch wel ter rheede quam te arriveeren 't jacht Hasselt uyt de bocht van Guinea den 22 Febrnary van Pópó geseylt met 271 stucx slaven ende slavinnen aldaer gehandelt, waervan 43 overleden sijn, sulcx dat noch 228 stucx aengebracht met siecken ende al, sijnde jongst op den 15 Maert van Cabo de Lopo Gonsalvo vertrocken ende den 21 dito van Annabon, sulcx dat het van die cust tot hier in 1½ maendt heeft overgeseylt, hebbende in 't gins seylen omtrent dito Cabo verovert twee Portugese scheepjens, welcke beyders cargo in 't grootste hadden gescheept ende met 6 Nederlrnders van sijn volcq deu 15 November passado herwaerts opgesonden, dat, hier tot dato noch niet vernomen wesende, apparent niet wel mede staen ofte na eenige verkeerde haven sal gebracht wesen door den onder-stuyrman, die se als hooft daerop geset ende naderhandt in de Gunese bocht verstaen hadden, uyt d'opperhooffden van 't schip den Arendt (een West-Indisch Compagnies schip) sigh denselven met sijn volcq vrij in den dronck verliepen, waerdoor alles sal verlooren gegaen sijn, wesende anders na 't raport van de opperhooffden deses jachts Hasselt sijn ladinge wel omtrent 20000 gulden waerdigh, alsoo geladen was met 185 vaten oly de palm, ettelijcke

duysenden vatjes seep, 65 pioliers brandewijn, 2 vaten suycker, ende thien pijpen canary wijn, sonders nochtans alles aengaeude de seep pertinent affgeteyckent te hebben, als sijnde maer soodanich als voorsz. herwaerts opgesonden geweest, ende sijluyden haer te doene reyse na de bocht vervolght, om den slavenhandel te bevorderen etc., de goederen, bij haer in Hasselt genomen, souden op notitie ende nader reecqueninge van geven etc. Wisten oocq te seggen, dat de Deenen, met een schip in de bocht van Guinea gecomen wesende, der Sweeden handelplaets op Cabo Cors (eenichsints gefortificeert) beneffens oocq haer retourschip hadden affgelopen ende verovert, mitsgaders aldaer hun selffs weder vastgestelt. Aen d'opperhooffden van welcq Sweets schip die van 't jacht Hasselt onse brieven aen d'Ed. heeren meesters gedirigeert hadden ter handen gestelt, welcke nu door dese veroveringe in der Deenen handen geraeckt wesende, al wat mede gesuckelt sal worden met twijffel off deselve oocq al wel sullen vorders terecht raecken.

7 dito,

's morgens de wint noch al noordt-west, doch niet soo stijff als gister, des de Guinese slaven ende slavinnen uyt 't jacht Hasselt aen landt gebracht sijn, wesende bijsonder fray, cloeck ende lustich volcq.

8 dito

weer ende wint als vooren, is op dato navolgende resolutie genomen, namentlijcq:

Woonsdagh den 8 May anno 1658.

Bij den Commandeur in rade, ende tot versterckinge van dien beroepen sijnde d'opperhooffden van 't jacht Hasselt hier eergister van de Guinese cust geretourneert met een getal van 228 slaven ende slavinnen, gehandelt aen Pópó, boven noch 43 stucx onderwegen gestorven. Ende deselve alsoocq de vordere leden

des forts Raedts gerecommuniceert de missive onser heeren meesters successive soo uyt de camer Amsterdam particulier als voornamentlijcq het generale schrijven uyt de vergaderinge van de heeren Zeventhiene, dato 9 October passado, op 't employ des gemelten jachts ende handel etc., bij welcke deselve haer Ed. onder andren ons ordonneren 't navolgende in substantie namentlijcq:

Off 't gebeurde dat Hasselt volgens derselver gegeven ordre sijn handel aen Arder (nu aen Pópó geschiet) soude mogen hebben volbracht ende met een redelijcq getal slaven aen de Caep geretourneert, doch van sijn medegegeven cargasoen soo veel overgehouden had, datter noch een scheepsladinge slaven voor soude te becomen wesen, - Wij in dien gevalle souden hebben te delibreren ende rijpelijcq te overleggen, off oocq dienstich ende geraden mochte sijn dito schip voor de tweede mael weder derwaerts aff te senden, off liever dien handel te staecken etc., ende dat haer opgemelte Ed. sulcx aen ons overlegh bevolen laten, met volcomen authorisatie, omme daerin te doen, als wij sullen verstaen ten meesten dienste van d'E. Compagnie te behooren etc. Welcken volgende dan den Commandeur voorsz. den Raedt (versterct met d'opperhooffden meergemelt) is verthogende, dat deselve per voorsz. jacht Hasselt boven genomineerde getal van 221 slaven oocq hebben wederom gebracht aen overhandelde coopmanschappen, bestaende in diverse sorteringe boven noch sommige overige behoeffften van de slaven, ter somme van ƒ 5975,-,- ende hier bij Compagnies packhuysen noch is leggende een uytgemaect cargasoen van haer Ed. tot Batavia mede in diverse cleden bestaende ende bedragende ter somma van..... ƒ 20792,15,-

Maeckende samen rijckelijcg ende genoechsaem een

volcomen drie à vier dubbelt cargasoen ten aensien van de minder incoop van 't goet uyt India als 't Vaderlandt gecomen, ende monterende te gader een somme gelts van ..... ƒ 26767,15,-

Voor welcker monture na den Indischen incoop gecalculeert wel 1000 à 1200 slaven, sijnde genoechsaem tot 4 voyagies, behoorde ingecocht te cunnen worden, - Soo is 't dat den Raedt dit alles in deliberatie gebracht sijnde neffens oocq ernstige recommandatie omme na d' ordre onser heeren meesters met goet overlegh te letten op den meesten dienst van d'E. Compagnie etc.

Op 't welcke de gemelte opperhooffden van Hasselt oocq gecommuniceert de sorteeringe van 't cargasoen becomen uyt India, ende door deselve verclaert, dat het wel suffichandt ende groot genoegh sij, maer echter niet sulcx gesorteert als waermede men na vereysch den handel van slaven soude cunnen exerceren, maer alles voor moeten aennemen, dat de inwoonders ginder souden willen quijt wesen, namentlijcq jongh, oudt, creupel, lam etc., daer ter contrarie 't cargasoen wel gesorteert sijnde principalijcq met bougys[1] beneffens de noch overige cralen ende rarieteyten etc., den handel soude cunnen drijven na wensch, ende geprefereert boven alle handelaers van wat natie het oocq mochte wesen, alsoo men met de bougys den handel can drijven ende wenden soo men genoechsaem wil, ende sonder deselve schier niet te doen sij, als voorsz. opperhooffden verclaren, hierbij dgse voyagie volcomen is gebleecken, sulcx dat het met dese gemelte coopmanschappen (hoewel meer als genoegh) een seer lammen ende tragen handel soude geven, ende sonder de bougys wel prijckel mochte

1) Prullen, snuisterijen.

lopen, om licht met een ledigh schip te moeten retourneren tot seer cleyn proffijt, maer groote schade van d'E. Compagnie; daerbij oocq in consideratie comende de costelijcheyt der maentgelden ende montcosten van soo veel volcx ende slijtagie des gemelte jachts ende dat alleen op slaven, sonder yets anders te mogen negotieren, waertoe een reys ten minsten van 7 à 8 maenden is vereysschende, ende volgens dien anders niet cunnende, werden ingesien bij een nader ondervindinge van dien, verstaende sonder de bougys ('t principaelste van allen begeert als groote schade in plaetse van voordeel, schoon in India de slaven vermits het soo goede lustige menschen sijn) wel souden te passe comen, - Soo is eyntlijcq na verscheyden deliberatien ende veele conferentien van 't een ende ander eenparigh verstaen den handel voor dese mael te staecken, dewijle wij doch nu niet alleen voor d'E. Compagnie hier aen de Caep, maer oocq voor de vrije luyden ende particulieren genoech ende ten overvloede van slaven sijn versien, ende dat oocq bəneffens dien boven de 40 stucx Angoolse per 't Wapen van Amsterdam, Amersfoort en de Spreeuw na Batavia versonden, noch wel omtrent 200 stucx voor India sullen cunnen affsteecken. In vougen niet can gesien worden wat ons soude nootsaecken den handel te hervatten, anders als voordeel voor d'E. Compagnie, dat gelijcq voorseyt met het jegenwoordige cargasoen niet cunnen voorsien, maer ter contrarie apparentie van groote schade, des bij de resolutie van staeckinge des Gunesen handels sijn blijvende ende 't selve t' eenemael vaststellende, ter welcker oorsaecke dan oocq goetgevonden is het voorsz. jacht Hasselt metten aldereersten te laten vaerdigh maecken, om conform d'ordre onser heeren meesters na Batavia te laten varen ende daermede aff te senden een aental van 140 à 150

stucx slaven, nadat die tusschen wijlen wel sullen wesen ververscht, mitsgaders per 't hier ter rheede leggende schip Dordrecht vooraff van d' Angoolse prijsslaven (nu al volcomen ververst ende fris sijnde) 30 stucx dittos. Ende nademael 't jachjen Maria haest mede van de Angoolse kust wort verwacht, soo is oocq goetgevonden al de overige coopmanschappen uyt Hasselt te laten aen landt comen, om door 't raport van Marias opperhooffden te mogen vernemen ende ondervinden, welcke soorte van dien aldaer met voordeel van d'E. Compagnie noch mochten getrocken wesen, ende alsdan oocq vorders te delibereren op 't vervolgh, off staecken van dien Angoolsen handel per voorsz. jacht Maria daertoe vooreerst bequaem genoech, ende wes meer ten dienste van d'E. Compagnie soude cunnen ofte mogen verstaen worden te behooren. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Jacob Hendrick Moocker, Adriaen van de Venne, Roeloff de Man, Jan van Herwerden, Abraham Gabbema, secretaris.

9 dito,

hebben de vrije luyden ende particulieren partije Gunese slaven ende slavinnen gecocht op credit tegen 100 gulden yder. Item oocq te vooren eenige Angoolse tot 50, 62½ ende 75 gulden na se groot off cleyn waren, om t'haren dienste in lantbouw, houtsagen, visserije etc., te employeren.

Sondagh den 12 dito

liet ons den vrijborger Hendricq Boom weten, dat ses koeyen ende een bul gister verlooren had door achteloosheyt van sijn dienaer, die daermede in 't velt was geweest, ende alsoo vermoedende was datse door Caepmans volcq waren wegh gedreven, die oocq vluchteden met al haer huysen

etc., soo had den vrijborger Jan Reyniersz. haren capiteijn (Gogosoa genaemt, een out dick vet man sijnde ende niet wel voort cunnende) gegrepen ende tot harendt vastgehouden; daer ten eersten door den commandeur eenigh volcq onder opsicht van den fiscus met den batavisen Hottento off tolcq Anthony wierd heen gesonden, ende denselven vermaendt, dat niet ongerust soude wesen, ende maer wilde maecken door de sijne de gemelte beesten wierden weder beschickt, als wanneer men hem noch met wat broot, tabacq, ende brandewijn soude vereeren. Hij gaff tot antwoort, datse niet van sijn volcq, maer door de Soaquas waren weghgehaelt, die daer seer gaeuw op wisten te passen, als maer weynich op 't bewaren gelet wierd, ende welcke Soaquas deselve al achter verbij de Lupaertsbergen hadden gedreven, doch hij soud se sien door sijn volcq wederom te crijgen, ende gaerne soo langh tot Jan Reyniersz. blijven, daer ordre gestelt is, dat tusschen wijlen wel sal getracteert worden.

Ondertusschen gaff dit al een weynich alteratie bij den capiteyn van de Chainouquas genaemt Chaihantima, ende tot den commandeur in huys blijvende ter tijt de beesten van sijn heer offte oversten ontboden na sijn woort, sullen affgecomen wesen, om aen ons te verhandelen; doch wierd soo wel onthaelt ende oocq sulcke redenen te verstaen gegeven, dat sich gerust bij den commandeur bleeff onthouden, met belofften van niet te sullen vertrecken voordat men sal sien hij een man van sijn woort is ende sooveel beesten aengebracht sal hebben als wij coper op voorraedt etc.

Ondertusschen sijn d'opperhooffden van 't schip Dordrecht affscheyt gegeven ende g'intregeert de brieven ende pampieren aen d'Ed. heeren Gouverneur generael ende Raden van India, mitsgaders met een variabel

luchjen noch desen namiddagh t'seyl gegaen; doch moeten even buyten in de mondt van de bay door stilte ende contrarie lucht weder anckeren.

13 dito,

s'morgens fray lieflijcq weer, onde 't luchjen noord-oostelijcq, is voorsz. schip daermede weder t'seyl gegaen, ende voor den middagh noch fray buyten geraeckt: d'Almogende wil 't selve vorder gelukkigh tot Batavia laten overvaren. 'S middaegs cregen tijdingh, dat Hendrick Boom 6 van sijn beesten waeren wederom gebracht, doch cort daerna weder, dat die van Vasagies compagnie 4 ossen door de Hottentoos weghgedreven ende haren jongen dapper affgeslagen was, mitsgaders oocq eenige van Stevens compagnie doch hoeveele wisten noch niet seecker. Des daerop aen Hendrick Boom ordre is gesonden, om den capiteyn van de Caepmans niet eer te largeren voordat alle de beesten sullen wederom gerestitueert wesen; edoch met die last dat se denselven intrim niet als goet tractemendt sullen aendoen sonder eenige de minste dreygementen off diergelijcke, ende ten welcke eynde den fiscael derwaerts is gesonden met voorsz. tolcq Anthony, om denselven in 't minne tot restitutie te vermanen, mitsgaders oocq dat sulcken overlast ende dieverije van sijn volcq mochte nagelaten worden tot voorcominge van onlusten etc., daeruyt consequentelijcq te resulteren ende wes meer ten besten vereysschen mochte. Waerop weynich daernae den fiscus met verhaelde capiteyn in 't fort quam, seggende dat Hendricq Boom al sijn beesten al waren wederom beschickt, maer aengaende de rest was niet een van onder sijn trop geraect, vermoedende datse onder de Choraghauquas (de tabacqdieven) sullen genomen wesen, die hieromtrent drie uyren gaens vandaen leggen ende met welcke hij jegenwoordigh in contentie was, dervende derhalven geen van de sijne bij deselve sen-

den om de beesten wederom te versoecken, dat anders gaerne soude hebben willen doen.

14 dito

is 't vrijmans vaertuygh de Peguijn na 't Dasseneylandt^{s} vertrocken, met beloften om na den g'accordeerden prijs goede partije droogh gesoute robbevleys mede te brengen, doch meest door opcomende contrarie windt wederom keeren.

Tusschen wijle is den commandeur eens uytgegaen na der vrije luiden ende compagnies landerijen, ende met eenen om te vernemen off die van Vasagies compagnie haer beesten al weder hebben gecregen, dewijle deselve doch versloffen daervan bescheyt te laten brengen. Daer comende bevond, datse die noch quijt waren, wesende de rest van de vrije luyden fray besich met ploegen, sayen etc. Item oocq 't volcq op Compagnies landt, alsmede omtrent 20 slaven met ruygten ende boomen uyt te roeyen, tot vorderinge van welcq een ende ander de vordere vereyssende ordre is gestelt, mitsgaders elcq behoorlijck tot sijn debvoir g'annimeert. Ondertusschen comen die van Vasagies compagnie daerop 't landt den Commandeur adverteren, datse drie van de Gorochouquas volcq hadden gegrepen, welcke 't nemen harer beesten bekent, doch twee van deselve weder ontsnapt waren, des haer eenige soldaten bijgevoucht wierden, om den derden emmers wel te bewaren ende soolangh vast te houden tot deselve sullen wederom beschict sijn. Op dato is een persoon van 't fluytschip de Meese (hier sieckelijcq verbleven) gestorven, genaempt Claes Evertsz. van der Goude seylmaecker.

15 dito,

's morgens onse soldaten weder aen 't fort rapporterende, dat haer de vrije luyden den derden gevangen Hottento mede hadden laten ontsnappen, nadat haer al een koe ende een schaep tot lossinge wederom te restitueren was aengeboden, waermede

nu mogen dencken, dat haer deselve wel uyt het net sullen houden, ende noyt de gestolen beesten wederom brengen. Ondertusschen geeft ons dit spoock al werck om den Chaihantima, hiervoor genoempt, buyten vreese ende wel te vreede soo langh bij ons te houden, tot hij na sijn woort soo groote partije koebeesten ende schapen sal hebben laten affcomen ende verhandelen, als hij wel heefft opgegeven, alsoo al twee dagen in Caepmans leger weghgeweest, doch desen avondt weder hier gecomen is, alwaer in des Commandeurs huys, om verhaelde redenen oocq te liberaelder wort getracteert ende nachtrust verleendt, mitsgaders somtijts met een brandewijntjen wat vrolijcq ende blij gemaeckt etc.

16 dito,

voorhaelde vrije Saldanhavaerders sijn ten eynde voorsz. na 't Dasseneylandt vertrocken. Ende quamen heden eenige van de Chainouquas aff met 4 koebeesten, die hoewel maer redelijcq waren, haer ten eersten sijn affgehandelt. Versoeckende den Chaihantima, meergenoempt, dat men hem nu eenige plaetjes coper soude tot vereeringe geven: hij wilde nu weder thuys gaen, ende dan haest selffs met groote partije affcomen, waerop hem wierd g'antwoort, als hij sulcx dede, dat het dan aen eenige plaetjes tot een goede schenckagie niet en soude mancqueren, maer dat wij gaerne eerst d' effecten van sijn groot opgeven sagen, eer men aen 't vereeren van coper (hare beste costelijcheyt) quam, wordende echter niettemin getracteert met eeten, drincken ende tabacq etc., met welcken bolckvanger sigh desen avond liet in slaep wiegen.

17 dito,

is den Chaihantima na huys gegaen, nadat sijn cnapsacken ende buycq met broot ende brandewijn, alsoocq de handen met tabacq wel gevult waren, voorgevende, dat des Chainouqua offte sijn overstens volcq haer sonder hem noch niet wel dorsten her-

waerts aff begeven, maer hij eerst moeste wedercomen ende dan, hem selffs hoorende, goede getuygenisse van de Hollanders brengen, wilden resolveeren met hem in compagnie herwaerts aff te trecken, 't welcke na sijn seggen binnen 4 a 5 weecken soude staen te geschieden, beneffens groot deel bestiael daer hertelijcq na verlangt wordt, principael om de ossen noch vrij manquerende ende tot den landtbouw, in plaetse van welcke al sommige koeyen worden gebruyckt, ende mits hare minder sterckte veele affgemat tot verlet in den aenteelt etc.

18 dito,

quam den Chaihantima voormiddaghs weder terugh, thonende verscheyde quetsuren hem gegeven door eenige slaven van onse landtbouwers, des den fiscus met den sargeant neffens hem ende den tolcq Anthony wierd uytgesonden, om aen te wijsen, wat volcq sulcx gedaen hadden, mitsgaders ts vernemen de reden waerom. Wedercomende rapporteerden, dat het waren geweest die van den Bosheuvel, omdat hij onder hun ploeghbeesten met eenich volcq was gecomen, ende vreese hadden deselve haer wilden ontstelen, waerover een van de Gunese slaven den voorsz. Chaihantima wegh gewesen hebbende ende niet schijnende te willen wijcken van de beesten, daer hij de wacht over had, een van sijn cameraedts had toegeroepen, die daerop den hondt had losgelaten, welcken hem onderlopende had staende gehouden, ende ondertusschen sijluyden toeschietende souden hem hebben affgemaeckt, indien onse Nederlanders de Hottentoos niet selffs hadden comen ontsetten, soodat wij met dit voorval genoech te doen cregen, hem weder te vreden te stellen, gelijcq noch fray geschiede, sijnde oocq de vrije luyden rondsom gewaerschouwt, niemandt van haerluyden meer vast te houden, omdat oocq heden selffs den capiteyn van de Chorachouquas aen

't fort geweest, ende 9 beesten verreuylt heeft, met beloffte van sorgh te willen dragen, de sijne van onse vrije luyden haer vee voortaen souden affblijven, dat wij deselve oocq op 't hoogste recommandeerden om alle vorder verwijderinge te vermijden ende als goede vrunden onder malcander voortaen te blijven leven etc. Waermede met broot, tabacq ende brandewijn wat opgevult ende wel getracteert sijnde, vertrocken met belofften, dat voortaen alle dagen bestiael soude aenbrengen, blijvende den Chaihantima bij den Commandeur overnachten, om morgen, met een nieuwe vereeringe ende toerustinge versien, sijn thuysreyse wederom te hervatten.

Sondagh den 19 dito,

is Chaihantima weder versien als bovengenoempt met goet genoegen vertrocken, sullende na sijn seggen over eenige weecken met veel bestiael weder affcomen.

20 dito,

is heden navolgende resolutie genomen, luydende als volght, te weten:

Maendagh den 20 May anno 1658.

Dewijle onse heeren meesters bij haer Ed. successive brieven ons onder andren oocq wel ernstich beveelen in treyn te doen brengen de harder ende andre visvangst tot spijsinge deses guarnisoens wercqvolcq ende slaven, alsoocq om te dienen insonderheyt voor derselver retourschepen, jaerlijcx uyt India hier passerende ende na huys varende. Ende ten welcken insichte de vrije luyden allomme (al eenichsints tegen de gelaten ordre van d'E. heer Commissaris van Goens) door ons van overlangh sijn gebeneficeert, met de liberteyt om sooveel vis te vangen, als deselve cunnen ofte mogen, op insichte sijluyden haer overschot aen d'E. Compagnie, ten fine boven verhaelt, souden

comen ten redelijcken prijse aenbieden, schoon haer door welgedachte sijn E. de visserije niet verder was vrijgelaten als tot hunne mesnagie, om daerdoor in den corenbouw geen belet causeren. Ende wij des al nietjegenstaende dagelijcx voor oogen sien, dat deselve de visserije niet alleen met allen ijver alsoo veel als den corenbouw sijn waernemende, maer daeruyt hare principale proffijten soecken, met die onder 't volcq alhier ende aen de schepen soo duyr te vercoopen alsse cunnen, sonder noch oyt een eenich visjen aen d'E. Compagnie gepresenteert te hebben, waerdoor niet alleen de culture bij veele vrij versuympt, maer oocq dese residentie van sijn eygen vis ende leefftocht g'incommodeert ende gefrustreert blijfft, - Soo is 't dat bij den Commandeur ende Raedt als boven ingesien d' ordres onser heeren majores vermelt, ende voornamentlijcq derselver principale maxime, wesende vooreerst ende principalijcq de voorsettinge der culture, aenqueecq van bestiael ende de harder- off visvanghst etc., ten fine meer aengetogen, dat deselve bij desen den vrije luyden voorsz. tot nader ordre wel blijven toestaen de vrije visserije met netten, schakels ende andersints in zee ende revieren overal, maer dat sijluyden noch oocq dr Saldanhavaerders veel min Compagnies dienaren geene versse, gesoute noch gedroogde vis meer en sullen mogen aen de schepen off yemandt brengen nochte vercoopen, anders als aen d'E. Compagnie, ende volgens dien al 't gene sij boven haer eygen behoeffte overigh hebben, gehouden wesen te leveren aen 't fort, omme aldaer voor d' opgemelte Compagnie gecocht ende ontfangen te worden tegen 50 stuyvers 't hondert pondt levendigh, ende gevlect ofte gedrooght vijff gulden 't hondert pondt, op pene van confiscatie de vis, die aen yemandt anders te coop sal gepresenteert worden, beneffens een boete

van thien gulden te verbeuren, soo dickwils dese ordres bevonden worden overtreden te sijn, alsoo sulcx alles verstaen wort tot welstandt deser plaetse ende ten meesten dienste van d'E. Compagnie alsoo te behooren, om daeruyt na 't oogwit onser heeren meesters oocq de thuys varende retourschepen t' harer toespijse soo veel doenlijcq te mogen versien ende accommoderen.

Staende dese besoignes bij d' opperhooffden van 't jacht Hasselt in Rade oocq voorgedragen wordende navolgende persoonen, welcke eenige vacante plaetsen provisionelijcq hebben waergenomen ende volgens haerluyden getuygenisse wel becleedt, mitsgaders altemalen bescheyden op dito jacht Hasselt. Is verstaen deselve op hun versoecq ende approbatie van haer Ed. tot Batavia in hunne bedieninge te confirmeren, onder soodanige conditien ende verbeteringe als hiernaer volgt, te weten:

Jan Gilliss^{n} van Amsterdam hier te lande gecomen met 't jacht Hasselt den 10 Augusty 1657 voor constapel à 24 gulden per maendt, welcke sedert den 20 January 1658 de vacante onderstuyrmans plaetse tot contentement waergenomen ende becleedt heeft, wort derhalven op sijn versoecq ende bequaemheyt voornamentlijcq, vermits de goede getuygenisse van d'opperhooffden desselven jachts, bij desen op approbatie van d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India in dito onderstuyrmansplaetse geconfirmeert ende bij halveringh van gagie, volgens d' ordre onser heeren meesters na den regel van den generalen articulbrieff toegeleyt voortaen te winnen 30 guldens per maendt gagie, dato voorsz. ingaende, dat d' onderstiermansplaetse heeft beginnen waer te nemen.

Tijs Jansz. van Amsterdam hier te lande gecomen alsvooren voor constabelsmaet à 14 gulden, welcke

sedert den 20 January 1658 de vacante constabelsplaetse becleedt heeft, wort op approbatie ende na den regel voorsz. in dito plaetse geconfirmeert met 19 gulden per maent gagie, dato voorsz. ingaende.

Hendrick Marcusz. van Bremen hier te lande gecomen als boven voor bootsman à 9 gulden per maendt, welcke sedert den 20 January voorsz. de vacante scheepscorporaels plaetse becleedt heeft, wort in forme alsvooren in dito plaetse geconfirmeert ende toegeleyt te winnen 12 guldens smaents gagie, als boven ingaende. Aldus gedaen ende g'arresteert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven, mitsgaders extract wegen de visserije hieruyt gepronunchieert ende ter behoorlijcke plaetse g'affigeert den eersten Juny daeraenvolgende. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Herwerden, Abraham Gabbema, secretaris.

21 dito,

hebben die van 't jacht Hasselt 102 stucx Gunese ende Angoolse slaven ende slavinnen ingenomen, omme na Batavia te voeren, mitsgaders heden oocq becomen hun affscheyt tot derselver vertrecq derwaerts heen, beneffens de brieven ende pampieren gedirigeert aen d'Ed. heer Gouverneur-Generael ende d'E.E. heeren Raden van India.

22 dito

is 't jacht Hasselt ten eynde voorsz. daermede vertrocken ende voor den avondt noch een goet stucq t' zee geraect. d'Almogende wil hen vorder geluckigh op Batavia laten arriveeren.

23 dito

is 't Schapenjacht na 't Robbeneylandt gesonden met navolgend brieffken geschreven:

Aen Rijck Overhagen.

Per de boot genaempt Schapejacht wort ulieden toegesonden de resterende 4 vaten met ingepact hoy

(nevens drie maenden previsien volgens ingesloten brieffken van den bottelier) dat ulieden (proeff genomen hebbende) cundt laten weten off se oocq graegh op 't hoy eeten sijn off niet. Ulieden schrijfft, dat de geele ende witte wortelen, mitsgaders crooten, daer niet wel willen voortcomen, ende dat wij in plaets van die saden ulieden met wat meer raep-, cool- ende salaetsaet soude willen versien, dat wij sullen doen, soodrae wij tijdinge becomen dat bij ulieden al 't saet, voor desen gesonden, sal wesen versayt, alsoo ons seeckerlijcq bekent is, dat de wortelen daer seer wel ende voornamentlijcq in de regentijt fray sullen groeyen ende wassen: die meer van doen hebbende, cundt ons laten weten. De pattattissen sullen daer oocq seer wel groeyen, want wij voor desen preuve genomen hebben van de grondt aldaer, die daertoe seer goet ende bequaem is; doch cundt, soo ulieden bevindt dat deselve braecq is. op de hooghste plaetse planten, want se daer in de regentijt vochtich genoegh sijn ende in de drooge tijt willen se wel droogh staen, alsoo men der dan vrucht van begint te trecken. Soodrae den constabel daer met de boot g'arriveert is ende doncker wordende, sal ulieden het stucq doen affschieten om te cunnen weten, off men u oocq bij noot ende ongelegentheyt soude cunnen hooren, steeckende oocq ten eersten dan het vuyrbaecken in den brandt, om te sien off men 't selve verde genoech in zee soude cunnen sien. Laet oocq den timmerman mede herwaerts comen, alsoo 't gene daer te maecken is geweest, nu volcomentlijcq vaerdich ende affgemaect sal wesen. Laet ons oocq weten, hoeveel schapen dat er jegenwoordich op 't eylandt sijn ende hoe 't met d' aenteelt gaet, die ulieden voor alle saken op 't hooghste gerecommandeert ende aenbevolen heefft. Rammen sijn jegenwoordigh bij d'E. Compagnie (be-

quaem tot den aenteelt) niet, maer soodrae eenige gehandelt off van de vrije luyden becomen worden, sullen se ulieden senden. Hiermede etc. In 't fort de Goede Hoope, ady 23 May anno 1658. Geteeckendt: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

24 dito,

is des avonts 't baken op 't Robbeneylandt tot preuve aengesteecken ende bij ons alhier in de bay wel sien branden, doch sal veel peckcransen costen, ende 't canon, aldaer tot preuve gestelt, cost even maer gehoort worden.

Heden is overleden eenen Johannes Beuker van Leeuwaerden, soldaet van 't schip Dordrecht, hier siecq aen landt gebleven, ende leggende jegenwoordich noch wel 22 à 23 persoonen in 't sieckenhuys.

25 dito,

is op dato bij den sargeant opgebracht, dat hij dese ende verleden weecq voor d'E. Compagnie heeft besaeyt 9 morgen ende 284 roeden landt, twee met 8½ mud witten taruw, verleden oegst hier gewonnen van 1½ schepel, anno 1656 ingesamelt, wel van een gansche grofften, die 't jaer 1654 uyt 't Vaderlandt becomen voor d' eerste mael gesayt was, waervan dan blijckt men eerst van veel Hollandt saet maer weynich can insamelen, daernae met het Caeps eygen natuyrs gewas eerst recht ende wel sal willen lucken, 't welcq dit saysoen oocq aen d' erten ende boonen mede nader staet ondervonden te worden, ende volgens dien volcomentlijcq t' apprehenderen: het wercq heeft, eer men ter degen in 't cooren compt; boven dat het rouwe landt, voor d' eerste mael omgeploeght, oocq soo goet niet bevonden wordt als 't gene dat meer bebout is.

Sondagh den 26 dito,

quam 't Schapejacht wederom met 8 schapen, daermede oocq overquam den opsichthebber der schapen Rijck Overhagen met rapordt,

datter jegenwoordigh noch 390 stucx in 't leven waren, doch door Jan Woutersz., sijn voorsaet, soo slecht opgepast geweest voor desen, dat jegenwoordich de meeste partije oude uytgejongde oyen sijn, gansch onbequaem tot de vorder aenteelt ende jegens des Commandeurs ordre aldaer gehouden, die se g'ordonneert had telckens voor de schepen op te senden, om met jongh goet den aenteelt te beter te vorderen. In vougen denselven daerop na behooren gepast hebbende, souder jegenwoordich wel 100 meer sijn geweest; was derhalven overgecomen om des Commandeurs intentie ter degen te verstaen, ende denselven oocq raport te doen van de gelegentheyt, ten eynde voortaen met beter opmerckinge alles mochte waergenomen, mitsgaders oocq eenige Hollantse rammen daer gesonden worden, om halff ende mettertijt oocq heel slach van die soort aen te focken, alsoo bevonden wordt deselve doorgaens meer als één jongh werpen; dat de Caepse niet meer dan één crijgen, ende oocq wel meer voor de lammeren te suygen hebben etc., mancquerende teer om de schapen te smeeren ende van schurfft te bewaren, tot allen 't welcke door den Commandeur dan ordre is gestelt.

27 dito.

Den verleden nacht hadden eenige Hottentoos gemeent 't crael van Compagnies bestiael achter 't fort te beclimmen, maer door de wacht een van deselve gewaer geworden sijnde, die 't walleken offte borstweer al van buyten (wat uytgecalfft sijnde) opgeclommen was, heeft hem met de houwer over 't lijff ende, soo hij seyt in den bil, gehouden, sulcx het weder ontvlucht is. In vougen aen alles mercken, alsse maer eenige cans sien ons te beschadigen, daertoe geen gelegentheyt soecken te laten passeeren.

28 dito,

is per 't Schapejacht weder na 't Robbeneylandt vertrocken den persoon Rijck Overhagen be-

neffens de vereyschte nodicheden ende oocq drie goede Hollantse rammen van de vrije luyden affgehaelt, alsoo die ten eynde meergemelt ende oocq voor d' aenteelt op voorsz. eylandt ten hooghsten nodigh waren, ende sijluyden noch voor haer oyen wel genoegh versien bleven, sijnde oocq op 't voordragen van voorsz. Rijck een Gunese slaeff medegesonden, alsoo der na sijn voordragen ten minsten noch een persoon nodigh was om de schapen te reynigen van veel ongediert, daer se onder de wol seer mede gequelt wierden ende waervan veele aen de schorfft raeckten, tot welcke om te smeeren ende haer daervan suyver te houden, een vat teer is medegelanght, daertoe seer dienstich wesende volgens ondervindinge etc.

Dincxdagh den 28 May 1658.

Alsoo Rijck Overhagen van Steenwijcq, hier te lande gecomen per 't schip den Salmander den 10 Augusty anno 1653 voor soldaet à 9 gulden per maendt van de camer Amsterdam, sedert sijn aenwesen alhier soo in 't arbeyden aen Compagnies fortresse ende waerneminge van tochten ende wachten etc., item oocq als opsichthebber over Compagnies bestiael, hier aen 't vaste landt voor dato sigh seer wel ende trouw heeft gecomporteert, maer oocq naderhandt ende jegenwoordigh voornamentlijcq (sedert 't vertrecq van Jan Woutersz., door quade toesicht ende vele comportementen weghgesonden) preuve gegeven van bijsondere goede sorghvuldicheyt over Compagnies schapen op 't Robbeneylandt, ende niet min genegentheyt, omme daerinne met goeden ijver te willen continueren, - Soo is 't dat denselven, ten dien insichte van d'E. Compagnie aldaer wel sal blijven comporteren, bij desen op sijn versoecq ende bequaemheyt, vermits oocq aen-

staende tijts expiratie tot opsiender over Compagnies schapen aen 't Robbeneylandt wort geconfirmeert ende gebeneficeert met een beloninge van 14 gulden maendelijcx voor noch drie jaren, ingaende verbandt ende gagie den 10 Augusty aenstaende, dat sijn 5-jarigh verbandt alhier volcomen sal hebben uytgedient. Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Tegen den avondt de windt westelijcq sijnde, wierd een schip voor de wal gesien; doch was te laet om voor den avond binnen te comen. Echter quam in de voornacht 't vrijmans vaertuygh de Peguijn aen 't hoofft te arriveren, gisteravondt van Dasseneylandt affgeseylt ende medebrengende over de 100 ℔ robbevleys voor de slaven, ende partije eyeren, om te vercopen aen 't volcq van de schepen etc.

29 dito,

's morgens quam verhaelde schip hier wel ter rheede, sijnde 't jachjen Maria, den eersten deser van St. Helena geseylt, beneffens schrijvens van d'E. heer Cuneus, ten selven dage mede van dito eylandt na 't Patria vertrocken met de schepen Parl, Orangie, Malacca, Hector, Achilles, Gecroonde Leeuw ende 't overwinterde schip Arnhem, wesende Slot van Honingen (met Arnhem in compagnie 23 February verleden uyt dese bay geseylt) drie dagen na dito vertrecq van Arnhem affgeseylt, ende St. Helena niet aengeweest, maer alleen deur zee gegaen. d'Almogende wil dat schip behouden laten thuys comen. D'E. Qualbergen per de Princes Royael, Hoff van Zeelandt ənde Enchuysen 12 April van hier na voorsz. eylandt vertrocken, was aldaer op den eersten deser noch niet verschenen.

Aengaende 't verrichten deses jachts Maria op de custe van Angola, rapporteerde den schipper dat het Robbejachjen onder den tropicus den 13 February verleden al van hem was affgeraeckt, sonder 't selve oyt meer vernomen te hebben, vresende aldaer op seecker riff, wel twaelff mijlen breedt ende 8 mijlen in zee uytstreckende, sal verseylt wesen, hoedanich hem met 't jacht Maria oocq bijna wedervaren was, dat ons hier dapper incommodeert, om robbevleys ende vogels van d'eylanden te halen tot spijsinge van de slaven etc. Na welck verlies voorsz. schipper was gecomen aen Cabo Negro, maer waren d' inwoonders (cleetjens aen hebbende) te land ingevlucht, ende naderhandt noyt eenige meer vernomen, schoon daer seven dagen gelegen ende twee groote negerijen gevonden hadden, altemalen ledige huyskens, van fatsoen als de Hottentoos hier aen de Caep inwoonen, sonder eenige vorder plaetse lageraff meer besocht, maer eenige tijt voor Loängo St. Poulq gecruyst te hebben, van waer (niet opdoende) na St. Helena was overgesteecken, omme hier tijdelijcq wederom te wesen. Hadde drie schepen voor gemelte Loängo gesien, maer geen cans om deselve te attaqueren, in vougen derwaerts voor d'E. Compagnie weynich schijnt te doen te wesen. Heden is oocq 't Schapejacht van 't Robbeneylandt (door 't breecken van sijn dreggetouw affgespoelt ende verdreven wesende) weder hier geretourneert, met het Robbeneylandts bootjen achteraen, daer se de schapen hadden mede aen boort gebracht ende door 't affdrijven, vermits de harde noortweste windt niet weder costen aen 't eylandt oproeyen.

Hemelvaerstdagh, den 30,

is navolgende resolutie genomen, te weten:

Donderdagh, den 30 May, anno 1658.

Op gister hier van de Angoolse custe over 't eylandt St. Helena geretourneert sijnde 't jacht Maria, sonder op de gemelte custe yts notabels in handel off andersints te hebben opgevonden, dat waerdich soude wesen weder besendinge derwaerts aff te doen. Item (om redenen in onse resolutie van den 8 deser wegen 't staecken des handels in Gunea genarreert) mede ongeraden voor d'E. Compagnie achtende, 't selve op den slavenhandel die wegh uyt oocq aff te senden, ende volgens dien ingesien d' ordre onser heeren meesters per derselver generale missive van den 9 October anno verleden uyt de vergaderinge van de 17^{e} becomen, namentlijcq dat men 't jacht Maria op sijn retour van Angola soude laten na Batavia gaen, als niet goet vindende 't selve in dese conjuncture des tijts op de Madagascarse traffique te employeren, ende apparent weldenckende, wij ons alhier met 't Robbejachtjen (nu verlooren) genoech souden cunnen behelpen, - Ende alhoewel d'E. heer Commissaris Cuneus ons per sijn E. gelaten instructie is ordonnerende, dat men by misluckinge des voorsz. handels een van beyde jachten Hasselt off Maria soude derwaerts affsenden om slaven ende rijs, mitsgaders oocq ons volcq van de Tulp ende 't overwinterde schip Arnhem van daer te halen, vermits deselve menschen anders beswaerlijcq wederstaen terecht offte hier te comen, ten eynde daerdoor oocq het nader secours van rijs (hier noch eens ten hoogsten nodigh) uyt Batavia soude cunnen offte mogen blijven g'excuseert etc.; doch niet verder ofte strickter, als met d'in te comen ende nu al gecregen nader ordre onser heeren majores uyt 't Vaderlandt soude overeencomen. Item geconsidereert, wij oocq door de compste van Hasselt met slaven

nu genoech sijn versien, in vougen de Madagascarse besendingh maer soude behoeven te geschieden om 50 à 60 lasten rijs tot spijsinge voor deselve slaven ende 't volcq deses Caepsen ommeslaghs, te samen wel omtrent 360 eters sterck, namentlijcq 't guarnisoen 80, siecken 15, Nederlantse vrouwen ende kinderen 20, gesonde ende siecke slaven van d'E. Compagnie 98, vrije luyden 51, dito ende particuliere slaven ende slavinnen 89, banditen 7, sijnde samen 360 eeters, waertoe staet gemaect wort, ons den rijs alsoo tijdelijcq ende veel seeckerder van Batavia can worden toegesonden per ditselve off een ander bequaem jacht, dat haer Ed. op Batavia daertoe mochten goetvinden t' employeeren, om tegen 't uytgaen van December off January hier comende na derselver ordre dan oocq noch van hier op 't best van 't saysoen over 't Zuytlandt empassandt terug na Batavia gesonden te worden ofte soodanich anders als haer Ed. sullen goetvinden te ordonneren, - Soo is na verscheyden deliberatien ende overwegingen eyntlijcq goetgevonden ende vastgestelt de Madagascarse, soowel als de Gunese ende Angoolse besendingh, t' eenemael te staecken. Ende vermits wij door 't verlies van 't Robbejacht jegenwoordigh seer verlegen sijn, om de Saldanhabay ende eylanden hieromtrent te bevaren, soo om de schapen van 't Robbeneylant aen ende aff te brengen voor Compagnies schepen t' haerder ververssinge, doch voornamentlijcq om voor de slaven gansch nodige quantité robbevleys ende vogels ingesouten ende gedrooght hier te halen, daer deselve seer graegh na sijn ende ten naesten bij heel mede cunnen worden gespijsight, tot grooter streckinge in ons ander victualie; alsoo, gelijck voorseyt, bij d'E. Compagnie ende particuliere vrije luydeu over de 200 slaven hier dagelijcx moeten gevoet worden, 't welcke ons voor-

gemelte Robbejacht (4 à 5 man maer plegende te voeren) genoech coste toegebracht ende de vrije Saldanjevaerders tot seer geringe prijse affgehaelt worden, vermits met haer eene boot (Peguijn genaempt) niet 't tiende paert genoech ons cunnen toebrengen etc., - Soo is goetgevonden meergemelte jacht Maria voor sijn despeche naer India eerst een tochtjen te laten doen na de bay Saldanha, omme aldaer soo veel vaten vol robbevleys ende vogels in te souten ende vis te vlecken, dat wij daeraen vooreerst een goeden voorraet mogen hebben, ende de slaven tot streckinge van gort ende rijs een goede wijle spijsigen, mitsgaders ondertusschen door twee timmerluyden van voors. Maria de gelichte tweede boot van 't schip Wapen van Hollandt met opboeyen ende een denninghtje etc., soodanich bequaem te maecken, dat men daermede de voorsz. bay ende eylandən tenselven eynde oocq noch sal mogen bevaren ende soo veele daermede aff ende aenhalen als mogelijcq wesen sal, om aldan op de wederomcompste van voorsz. jacht Maria te delibereren, off 't selve door 't verlies van 't Robbejacht (ons seer verlegen maeckende) dan sonder verlet van hier sal cunnen gemist ende na Batavia offte oocq wel na 't Patria gelargeert mogen worden met de coopmanschappen, ons door haer Ed. van Batavia tot cargasoen voor Gunea ende Angola herwaerts gesonden, ende g'ordonneert bij staeckinge des voorsz. handels op de retourschepen verdeelt na 't Vaderlandt te senden, welcke retourschepen nu wegh sijn, ende daeromme 't verhaelde den Raedt in bedencken is gegeven, om tegen de wederomcompste van voorsz. jacht uyt de Saldanhabay nader op gedelibreert ende geresolveert te worden, blijvende jegenwoordigh, als geseyt, om in goeden voorraedt van cost voor de slaven te comen, vastgestelt 't selve, als

verhaelt, eerst na de voorsz. bay ende eylanden te senden ende sooveel ingesoute robbevleys, vogels ende gevlecten harder te halen, als mogalijcq te crijgen ende over te brengen wesen sal, omme sigh oocq aldaer vorder fray schoon ende claer te maecken, als sijnde daertoe in de bay seer goede gelegentheyt etc. Wijders gesien dat geen van alle de persoonen, welcke haer met de retourschepen hebben versteecken per 't jacht Maria en sijn wederomgecomen boven noch vier man van dito jacht haer mede fugityff gestelt ende met de retourschepen van St. Helena deurgegaen, is verstaen hare reecqueninge te sluyten ende de te goet sijnde saldo's voor d'E. Compagnie geconfisqueert aff te schrijven, wesende samen 21 persoonen, haer met de gepasseorde retourvlooten na 't Patria versteecken, dat hier alle jaren te doen ende qualijcq te weeren is, hoe naeu men daerop oocq laet passen, doch is om sooveel doenlijcq 't selve tegen te houden, goetgevonden den fiscus ende sargeant te gelasten, dat sijluyden de laeste twee à drie dagen voor 't vertrecq der schepen altijt den geweldiger ende een corporael van 't fort nevens een à twee soldaten van de wacht geduyrich op het hooft ende in de mondt van de soute reviere, daer de boots aff aen, uyt ende in varen, sullen laten wesen, om toesicht daerop te hebben etc. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Claes Fransz. Bordingh, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Ultimo dito

is des naemiddaghs hier wel ter rheede comen te arriveeren de fluyt Geelmuyen van de camer Amsterdam, 14 December anno passado met Elburch tegelijcq uytgelopen, ende vermits 't breecken van sijn

mast wel aen drie stucken in de Spaense zee, 't eylandt Teneriffe aengeweest ende sigh aldaer weder gerepareert, sonder eenige andre plaetse meer besocht, ende uytgevoert hebbende 79 coppen, waervan een overleden ende de rest altemalen noch cloecq ende gesondt sijn, om welcke daerbij te houden teu eersten de gewoonlijcke ververssinge is na boort gesonden etc., wesende den schipper genaempt Jacob Symonsz. Munnick ende bouchouder Abram Martensz.

Juny anno 1658.

Sondagh den 3,

waren de verleden nacht 5 Angoolse slaven ende 2 dito slavinnen weghgelopen van de alderoutste, namentlijcq een uyt het bos, twee van 't fort ende twee paer van Compagnies corenboulandt, altemalen opgemaeckt door den outsten uyt het bos, welcke hem eergister siecq geveynst ende daerom aen 't fort gecomen was, ende empassandt bij die op Compagnies corenlandt geweest, mitsgaders weynich na den midnacht met sijn drien van 't fort gescheyden sijnde, waren die van 't corenlandt even in den morgenstondt eerst mede deurgegaen, apparent op een zeyn in 't passeren malcander hebbende weten te geven. Op 't welcke datelijcq alomme volcq is uytgesonden om deselve op te soecken. Item oocq daertoe verscheyde Hottentoos, bewoogen met groote beloffte van vereeringe te genieten, soo se ons deselve cunnen wederom beschicken, ende waertoe haer wat tabacq ende broot etc. op de reys vooraff is mede gelanght.

Tegen den avondt is den schipper van 't jacht Maria affscheyt gegeven, omme metten eersten goeden windt, die Godt sal gelieven te verleenen, na de Saldanhabay te vertrecken, ten fine bij bovenstaende resolutie goetgevonden.

4 en 5 dito

is 't jacht Maria na de Saldanhabay

t' seyl gegaen, alsoocq 't vrijmans vaertuygh de Peguijn na 't Dasseneylandt oocq om robbevleys, soo veel sijluyden bij- ende aenbrengen sullen cunnen voor de slaven. Maer compt tot heden noch niemandt met eenige van de weghgelopen Angoolse slaven wederom, Nederlanders noch Hottentoos wie uytgesonden en wat elcq oocq vooraff gegeven ende bovendien belooft wordt, des noch al dagelijcx vers volcq ende nieuwe Hottentoos uytgesonden ende opgemaect worden, omme mogelijcq sijnde, emmers eenige van deselve wederom te crijgen ende voor d' andre exempel aen te statueren, tot voorcominge van sulcx meer in toecomende etc. Doch is te vrese, dat se haer wel wegh houden sullen, alsoo al oude slimme gasten, ende na 't seggen van d' andre Angoolse slaven bovenlanders ende menscheeters sijn.

6 dito,

was den lantmeter met 4 soldaten weder thuysgecomen, welcke eergister gelijcq de vorige dagen uytgesonden waren, om langs den buytenoever van de Caep al de clippen in zee uytsteeckende na behooren pertinent aff te teyckenen, ende in een custcaert te leggen om te dienen voor de aff- ende aenvarende Compagniesschepen, neffens last om met eenen mede overal uyt te sien ende soecken na de weghgelopen Angoolse slaven; maer rapporteerden, dat se geene van deselve hadden cunnen vernemen.

7 dito,

is den Commandeur uytgeweest te besichtigen al der vrije luyden ende Compagnies lantbouwerijen, op welcke ende verscheyden meer saken de vereysschende ordre gestelt hebbende, is des avonts doncker weder thuys gecomen, alwaer noch geen nader tijdingh van de weghgelopen slaven gecomen was.

Nieuwe maen den 8 dito,

quamen verscheyde Hottentoos aen 't fort tijdingh brengen, dat de slaven niet te vinden waren; doch de vreese is bij ons, dat

sij se wel sullen gevonden, maer dootgeslagen hebben, gelijck se voor dato den Madagascarse slaeff Anthony hebben gedaen, alsoo sij der seer jelours op sijn, ende haer gansch niet luchten mogen, mitsgaders altijt mede overhoop leggen etc.

Pincxsterdagh den 9 dito,

onstuymich na 't regenachtich weer met stijve N. weste windt, waerdoor de boot achter van de fluyt Geelmuyden affspoelde ende tegen 't strandt dreeff, recht voor de redout Duynhoop. Des den Commandeur deselve liet hoogh ophalen, tot het weder bedaert sal sijn, wesende gansch geen schade daeraen geschiet.

10 dito,

bijna een, doch wat beter weer als gister quamen die van voorsz. fruyt met haer schuytgen aen landt na de gemelte boot kijken, na 't welcke siende deselve soo wel bewaert met haer dagelijcxe ververssinge, weder na boort sijn gevaren; doch mosten, vermits de wint soo hard opstacq, wederom keeren ende hier aen landt blijven tot 11 dito 's morgen, dat de windt noch uyt vorigen hoeck maer wat sachter woey, als wanneer sijluyden aen boort voeren.

14 dito,

't luchjen Z.oostelijcq, sijn d' opperhooffden van 't fluytschip Geelmuyden affscheyt gegeven ende g'intregeert de brieven ende pampieren aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende d'E.E. heeren Raden van India tot Batavia, mitsgaders oocq desen selven avondt noch t' seyl gegaen; d'Almogende verleene haer behouden reyse.

Volle maen den 15 dito,

bracht ons den sargeant op, dat weder 9 mergen ende 240 roeden landt met navolgende coren voor d'E. Compagnie had versayt, te weten: 6 mergen ende 460 roeden Caepse taruw, 576 roeden Caepse rogh, 220 roeden Hollantse garst, altemalen fray aen de groey, 784 roeden Hollantse taruw: wil niet sonder van opcomen, 't welcq meer geprobeert

is ende daerom goet gevonden niet meer te versayen, maer de rest te vermalen, alsoocq al den rogh daer gansch niet van voortcompt; doch sullen apparent met 't weynige Caeps gewas desen jaere daer wel soo verde in raken, datter tegen 't aenstaende, met God de voorste, genoegh sal wesen voor al de lantbouwers.

'S avonts wierd een groot schip gesien voor de bay, 't welcq vermits Z.Z. ooste coelte onder 't Robbeneylandt ten ancker liep, sullende apparent wesen Prins Wilhem van Zeelandt.

Heden waren oocq Hottentoos van Caepmans leger aen 't fort geweest, relaterende, dat hun vrouwen eenige van de weghgelopen Angoolse slaven tusschen hier ende de Saldanhabay aen de strand vernomen ende gesien hadden; doch haer mans costen deselve niet weder opvinden ofte crijgen om hier te brengen.

Sondagh den 16 dito

quam verhaelde schip van onder 't Robbeneylandt de bay inseylen, doch costen desen avondt vermits d' opcomende stilte niet na genoech ter rechter reede comen. Echter quam den oppercoopman Willem Bastincq in den avondt noch aen landt, rapporterende, dat den 20 January verleden waren uytgelopen met 472 coppen, daeronder schipper Jacob Enten, ende van welcke sestien overleden, mitsgaders noch wel tusschen de 60 ende 70 siecq te cooy aen 't scheurbuycq lagen, hebbende onderwegen eerst Torrebay ende daerna 't eylandt St. Vincent (daer een man weghgelopen is) aengeweest, ende daer becomen seer goede ververssinge van bocken, alle dagen wel 40 à 50 stucx, mitsgaders oocq van die van St. Anthony gehandelt gehadt vier esels, doch hebben se weder terughgehouden ende niet gelevert. Dewijle verhaelde schip onder 't Robbeneylandt lagh, waren sij aldaer door ons volcq g'accommodeert met goede partije Peguijnvogels ende een hamel, volgens raport

van d'E. Bastincq voorsz. ende navolgend brieffken door die van 't eylandt geschreven.

Aen den Commandeur etc.

luydende van woorde te woorde, als te weten:

Per 't vrijmans vaertuygh de Peguijn hier aengecomen H.v.E. missive mij ter handt gestelt, waeruyt verstaen hebbe de verbeteringe van gagie, die UE. mij toegeleyt hebt, welcke ick danckelijcq aenneme, hoope mijselven soo te comporteeren, dat UE. een welgevalle in deselve sult hebben. De vrije luyden hier noch sijnde is wel na de dregh gevist, maer niet gekregen; sal met de springh als het watee leeghst is, naerstich na gevist worden, hoope deselve dan te becomen, ende haer ter handt te stellen. Hebbe oock uyt uwe missive verstaen, dat hier tweemael sou gevuyrt sijn; maer het is van die het UE. gerapporteert heeft, qualijcq gesien: het is een ster, die sigh in 't noort-westen verthoondt. UE. schrijfft mij van de jonge oyen UE. niet meer toe te senden, wel is waer, dat UE. somtijts een jonge oye toegesonden wert; maer geliefft mij sulcx toe te vertrouwen: ick UE. niet sal toesenden, off het is hier niet nut, alsulcke oyen, lammeren krijgende geen uyer, veel min melcq en hebben om deselve een dagh off twee te voeden; laeten dan de lammeren leggen ende gaen nu met dit harde ende bedroeffde weer voor de schapen: den fellen windt, hagel, donder, blicxem ende langhduyrigen swaren regen is een oye hier in huys haer schuylplaets nemende, is bij het vuyr geleght, daer een cleynen tijt geweest sijnde, heeft gelamt, doch is des morgens met beyde lammeren dootgevonden. Nu des avonts hebben datelijcq al de schapen, die in 't noorden waren omtrent het boomtje, in ons huys, ende in 't schapen-

huys geset ende de rest in 't krael, vermits sij daer beter stonden als verspreyt over 't velt te loopen; hebben smorgens acht oude oyen ender vier lammeren doot gevonden van den regen, daeghs daernae vier oyen met twee lammeren doot gevonden, des anderen daeghs noch twee lammeren doot gevonden, hetwelck drie ende twintich doode, soo oude oyen als lammeren sijn.

Den 16 Juny het schip Prins Wilhem hier aengecomen sijnde is de boot hier aengecomen, ende door te schrijven van den oppercoopman Bastincq een hamel met een goet deel Peguijns toe laten comen. Versoecke aen UE. om wat raepsaet, krul koolsaet. Actum op 't Robbeneylant, den 16 Juny anno 1658; was geteyckent: Rijck Overhagen.

17 dito

is verhaelde schip Prins Wilhem met seylen ende bougseeren, Gode loff, wel ter rheede g'arriveert, mitsgaders ten eersten de behoorlijcke ververssinge van thuynvruchten, een koebeest, schaep ende een geschoten reebockjen etc., voor 't volcq ende kajuyt na boort geschickt.

11 dito,

quam Caspar Brinckman, vrijborger, met schreyende oogen clagen, dat hem al sijn vier Gunese slaven ende slavinnen desen nacht ontlopen waren, neffens oocq een vrouw van Harmans compagnie ende wel 50 à 60 ℔ rijs met eenige rocken ende cledingh etc., sonder dat deselve door haer (na hun seggen) oyt qualijcq bejegent, gesloten off geslagen waren. Ende nademael deselve door d' onse niet wel na te jagen sijn, vermits hunne raddicheyt in 't loopen, ende dat wij de seven weghgeloopen Angoolse slaven van d'E. Compagnie oocq niet hebben cunnen wederom becomen, hoe seer de Hottentoos daertoe sijn geanimeert met schoone belofften etc. ende jegenwoordigh

oocq bevinden deselve gansch ongenegen offte altoos seer traegh om na dese weder uyt te sien, sulcx ons wel soude beginnen achterdencken te geven, sij deselve opmaecken ende aenhouden, misschien oocq omdat se die te landewaert in ergens mochten weten voor bestiael off andersints te verhandelen etc., soo sijn eenige Hottentoos na Herry (in lange tijt niet aen 't fort geweest) gesonden, welcke des namiddaegs verscheen ende voorhaelde weghlopen der slaven verhaelt is, mitsgaders tot het wederhalen g'animeert sijnde, heeft belooft sijn uytterste debuoiren, om (is 't niet alle) ten minsten eenige wederom te beschicken, mits hij ende Caepman dan altijt hieromtrent met haer huysen ende bestiael (vrij veel in getal ende de koten sijnde, die om goede reden eenichsints gesocht worden) sullen mogen als goede vrunden altijt blijven woonen, omme voor de andre diep uyt 't landt te beter bevrijt te wesen etc., waerop denselven met brandewijn, tabacq ende eeten wel getracteert ende benevens sijn buycq oocq de sacken met broot ende rijs gevult sijnde, is vertrocken met belofften van alle debvoiren ten eynde voorsz. aen te wenden. Heden oock tenselven fine eenige soldaten uytgesonden, die tegen den avondt vruchteloos thuys quamen.

19 dito,

is den fiscus ende sargeant rontsom aen alle de vrije luyden gesonden, omme deselve, gelijcq meer geschiet sij, te waerschouwen, dat sij hunne slaven met goede ordre sullen hebben te tracteren, sonder die geduyrich met slaen, stoten ende schelden stuggerich te maecken, ten eynde daerdoor niet meer van deselve comen te verlopen etc.

20 dito,

hebben die van 't schip Prins Willem (om brandthoudt benodicht sijnde) partije volcq aen landt gesonden om te cappen, cloven ende sagen, welcke derhalven sijn gebracht ter plaetse, daer d'E. Compagnie

haer boulandt is maeckende, ende noch veele corte dicke boomen (onbequaem te vertimmeren) sijn staende, om die empassandt door deselve te laten uytroeyen, ten eynde daer de ploegh te eerder sal mogen ingestelt worden, sulcx deselve dubbelden dienst sullen doen, namentlijcq brandthoudt voor 't schip cappen, ende met eenen 't landt schoon maecken van 't geboomte etc., boven dat noch eenige andre balcken uyt 't bos (wat verder gelegen) tot 't wagenpat sullen trecken, om bij gelegentheyt met wagens t'huys te halen ende tot verlengingh des hooffts te dienen etc. Heden is den Commandeur selffs mede uytgeweest beneffens hem oocq den oppercoopman Bastincq, om denselven onsen lantbouw etc. eens te verthoonen, ende met eenen overal de behoorlijcke ordre te stellen, mitsgaders 't oogh over 't wercq te laten gaen, ten eynde elcq te meer in sijn debvoiren gevordert worde etc., na 't welcke tegen den avond weder sijn t'huys gecomen.

21 dito,

quam Jan Reyniersz., vrijborger, 's morgens vroegh clagen, dat hem dese verleden nacht oocq al de slaven ende slavinnen waren ontlopen, beneffens wel 3 a 4 deeckens, cledingh, rijs ende tabacq etc. Waerop wij den nieuwen tolcq Doman, nu Anthony genaempt, ende met d'E. heer Cuneus van Batavia geretourneert, riepen ende vraegden, hoe 't quam dat de Hottentoos niet uyt wilden om te gaen soecken, op 't welcke denselven seer koeltjes antwoorde, dat het niet en wiste. Des den Commandeur (hem niet veel vertrouwende) de tolckinne Eva in sijn comptoir sonder voorsz. Anthony alleen liet comen, ende in 't heymelijcq affvraegde, off onse swarten niet bij de Hottentoos wierden opgehouden, waerop sij vraeghde off den Commandeur wel sulcke gedachten hadde, ende g'antwoort sijnde van jae, seyde sij (goet duyts spreeckende) dese woorden namentlijcq:

Ick sal mijn Heer van Riebeecq rechtuyt seggen: Doman deucht niet, hij heefft al dat sij eergister bij mijn Heer gepraet hebben in de camer, gister aen de Hottentoos wederom geseght, ende als ick hem seyde. dat het qualijck gedaen was, seyde hij wederom: ick ben Hottentoos man en niet Duytsman, maer jij Eva soubat den Commandeur ende soo voorts, seggende vorders: *mijn Heer ick oock dat de dicke capiteyn van de Caepmans de slaven hout*.

Haer vragende wat hij daermede soude doen, antwoorde, *dat se aen de Cochoquas om vruntschap te houden soude vereeren die se dan vorders wist te brengen bij de Haucumquas, welcke heel verde van hier woonen, ende mede lantbouwen, daer se daccha in teelen, sijnde een droogh cruyt, dat de Hottentoos eeten ende droncken van worden, seer g'estimeert*. Maer bad voorsz. tolckinne wel ernstich, dat men niet soude seggen sulcx van haer verstaen te hebben: sij wilde ons dan altijt rechtuyt spreecken ende *wij souden maer den dicken capiteyns drie zoonen Schacher, Pieter Otegno en Jan bij 't hoofft vatten ende vasthouden: sij souden dan de swarten wel haest wederom beschicken etc. Ditselve alle heeft se heden oocq geseght in presentie van den oppercoopman Willem Bastincq*. Waerop dan den Commandeur met d'E. Bastincq ende den fiscael te paerde is uytgegaen om Herry ende Caepmans leger eens te besoecken etc., maer omtrent de soete reviere comende, bevonden Caepman heel na het Lupaerts geberghte met al sijn huysen ende beesten weghgeweecken; maer Herry was met sijn leger naderbij gecomen, doende om sijn huysen op te stellen, in welcke wij voorsz. persoonen Schacher, Pieter Otegno ende Jan vernamen, doch wierd niet goetgevonden deselve ten eynde voorsz. aldaer aen te tasten, maer vooralsnoch te simuleren tot men hun in 't fort gelockt sal hebben, ten welcken fine den

Commandeur haer (als beneffens Herry de principaelste wesende) vrundelijcq versocht, dat se doch na de swarten wilden gaen soecken: souden haer met eenige sacken broot ende tabacq etc. op de reyse wel versien, behoeffden maer aen 't fort te comen ende haer sacken te laten vullen, met beloffte van voor elcke swarte man (soo sij se noemen) eens soo veel cooper te geven als voor een grooten os, nevens lustich brandewijn, tabacq ende rijs, alsse die thuys brengen etc., na 't welcke een tabacqjen onder de principaelste vereert ende voor 't gemeen oocq eenige stuckjes te grabbel gesmeten is, sijnde het teycken van confidentie als den Commandeur hun met yemandt vreemts compt besoecken, anders vallen se wat vreesachtich, als se maer yemandt vernemen, die haer wat meer als een schipper ofte hoger gequalificeert persoon in d' ogen schijnt.

Savonts cregen tijdingh dat Harman Remajenne omtrent twee uyren gaens van huys na voorsz. Lupaerts geberchte wesende om riet te cappen, onderwegen hadde vernomen voorsz. vier weghgelopen slaven van Jan Reyniersz. haer cours recht na Caepmans passagie hebbende, van welcke (die vervolgende) een onderlopen ende wederom gecregen hadde, doch de rest waren hem te rad geweest, sulcx die voorts wegh ende deur geraeckt sijn, meest N.N. oostwaerts heen.

22 dito,

smorgens drie uyren voor den dagh is den fiscael ende sargeant uytgesonden om voorsz. slaeff in 't fort te halen ende te sien off men de oorsaecq van hun weghloopen oocq sal cunnen vernemen, ende van wie sijluyden daertoe opgemaeckt off aengehouden worden etc., ende met eenen de visite over der vrije luyden bestiael eens te doen, alsoo geseght wort sijluyden van hun schapen ende beesten slachten, ende

dat vleys aen boort weten te vercoopen, 't welcke d'aenteelt verhindert ende d'E. Compagnie tot groot nadeel compt te strecken, vermits sijluyden noch meest altemalen soute vleys ende specq uyt 't magasijn neffens andre provisien meer te borgh ende vast soo veele maer soecken in te halen, dat se te grooten schult maecken sonder veel apparentie van die vooreerst noch te sullen cunnen affdoen, soo se op haer aenteelt ende corenbouw niet na behooren comen te letten, gelijcq oocq gemerct wort, dat sommige hun meer gelegen laten aen hare quanselarijen aen de schepen ende inhalingen als wel aen den nodigen lantbouw ende aenqueecq van bestiael voorsz. Weshalven oocq mede sullen opnemen, hoe veel landt datter jegenwoordich van elcq der vrije luyden gereet leght om met garst te besayen, welcx tijt nu oocq aencompt ende waergenomen dient. Sijnde oocq voorsz. fiscael ende sargeant gelast in 't wederkeeren te sien, off se verhaelde drie Hottentoos (zoons van den dicken offte Caepmans capiteyn, Gogosöa genaemt) met een soet praetjen sullen cunnen met haer mede aen 't fort crijgen, omme dan te overleggen, off men se ten eynde voorsz. sal vasthouden, off hoedanich in de sake te procederen.

Saterdagh den 22 Juny anno 1658.

Omtrent middagh Caepmans capiteyns zoonen Schacher, met Pieter Otegno neffens eenige andre, item oocq Herry binnen 't fort op de voorsael gecomen wesende, mitsgaders oocq alle de principaelste van de vrije luyden, welcke met ons sustineerden, dat men jegenwoordich dese schoone gelegentheyt niet behoorde te laten passeren, als meenende gelijcq wij oocq voor vast houden, dat de weghgelopen slaven bij de Caep-

mans wierden aengehouden, daer na toe Herman Remajenne gister haer had gesien hun cours nemen, doen hij den eenen onderliep etc. Item oocq ten aensien het vasthouden van haer vader (den ouden) Gogosöa voor dato om de genomen beesten van Hendricq Boom soo weynich alteratie hadde gegeven, maer deselve daerop ten eersten wierden wederom beschickt, soo is bij den Raedt met advys van de voorsz. vrije luyden goetgevonden de twee meergenoemde persoonen Schacher ende Pieter Otegno, nevens noch een ander van de principaelste der Caepmans, Osaöa, te laten vasthouden, gelijck dan terstondt is geschiet op dit aenseggen tot deselve, namentlijcq, dat nademael wij dickwils hadden gesien, de vrouwen van de Hottentoos gebraden schiltpadtjens ende ander cost hadden aen de slaven gegeven, ende haer met de hand gewenckt na 't Lupaertsgeberghte, ende sijluyden niet uyt wilden gaen soecken, ende andre redenen meer, 't welcke alle ons vastelijcq dede geloven deselve van haer wierden opgehouden, om aen de Cochoquas te brengen, ende door deselve dan wijders aen de Haucumquas offte Dacchamaeckers etc., dat ons sulcx hadde doen goedvinden haerluyden voornoempt hier als ostagiers te houden, tot ons al de weghgelopen slaven sullen wederom beschickt sijn, ende haer derhalven soo lange sullen onthouden in 't koockhuysjen van den chirurgijn, daer se affgeslooten ende g'ordonneert sijn alle goet tractement aen te doen.

Heden oocq door de vrije luyden overgegeven sijnde de notitie van de 4 persoonen bij haer op nominatie gebracht, namentlijcq: Hendrick Boom, Jan Reyniersz. van Amsterdam, Harman Remajenne van Ceulen, Jacob Cornelisz. van Rosendael, alle vrije borgers alhier, omme harendwegen twee daeruyt te kiesen ende desen jaere als borger-raden in onsen Raedt cessie

te laten hebben omme (delicten onder haer voorvallende) daerover te helpen besoigneren ende besluyten; Soo is bij den Raedt verstaen, om altijt ymandt van ervaringe te hebben ende niet telckens altemael nieuwelingen, den persoon Steven Jansz. (door d'E. heer Commissaris van Goens anno passado tot eerste borgerraedt gestelt) dit jaer als out borgerraedt noch te continueren, ende daerbij te admitteren den vrijborger Hendricq Hendricxsz. Boom van Amsterdam tot een tweeden ten eynde voorsz., 't welcke haerluyden sal worden gecommuniceert om hun van te mogen dienen na behooren. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra: Jan van Riebeeck, Willem Bastincq, Roeloff de Man, Jan van Herwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

De Hottentoos met een goet getal in 't fort sijnde ende oocq Herry, sagen wel wat vreemt toe, maer vernemende, dat de gedetineerden alle goet tractement wierd aengedaen, schenen weynich g'altereert te sijn, seggende sij souden lustich gaen soecken, niet willende lijden, dat se wisten waer de slaven waren. Maer Doman off Anthony, die op Batavia geweest is, was daerover soo vertoornt, dat hij sijn quaetheyt niet coste matigen, maer in presentie van alle dese Hottentoos seyde, dat de tolckinne Eva ons hiertoe geraden hadde, willende haer schier soo ten eersten vernielen, welcke haer oocq terstondt verantwoorde ende sulcx ontkende, gelijcq wij harendwegen oocq deden, hoewel het nochtans waer was, maer wierd haerluyden verseeckert sij geen sshult had, ende dit ons eygen motijff was om de gemeensaemheyt etc. die wij cortelingh hadden gemerct sommige vrouwen van Caepmads leger met deselve gepleeght hadde, ende te meer oocq omdat ons Schacher ende Olochoer

over eenige dagen tijdinge hadden gebracht, deselve omtrent haer leger hadden gesien, ende wisten te seggen wat se deden etc. Doch was Anthony van sijn langh om Eva te beschuldigen niet aff te brengen, sulcx hij in alles ende bijsonder in dit stucq laet blijcken, dat hij gansch niet te betrouwen, ende men sigh voor hem al wat sal hebben te wachten, wetende op 't hooghste te wenschen, dat noyt op Batavia geweest was, offte met een soet praetjen daer weder te locken, te meer alsoo daer seer pertinent met schietgeweer heeft leeren omgaen, dat wij genoegh te doen hebben, sulcx hier uyt sijn handen te houden.

Sondagh den 23 Juny 1658.

Den tolcq Doman, alias Anthony, ons dapper aenwesende om oocq seecker persoon van Herrys volcq te vatten, die over eenigen tijt de 14 vermiste schapen ons ontstolen ende weghgedreven had, opdat sij soowel als Caepmans volcq mede mochten uytgaen halen de Swarte mans, ende daerbij jegenwoordich volcomentlijck latende blijcken, dat hij van Caepmans ende Eva van Herrys volcq is (hoewel haer moeder in Caepmans leger woondt), alsoo elcq sijn partije lustich voorstaet ende den andren op 't swaerste met alles becladden, waerdoor men nu oocq den rechten man apparent sal comen uyt te vinden, wie den jongen over 5 jaren vermoort ende beesten van d'E. Compagnie gestoolen heeft etc. Bij alle welcke voorvallen oocq den oppercoopman Willem Bastincq present sijnde, mitsgaders door ons van saecken wat g'informeert, sooveel de cortheyt des tijts heeft cunnen medebrengen, - Is bij den Raedt met sijn E. advys verstaen, gemelte persoon van Herry (Jan Cou genaemt) oocq bij de

andre van gister in ostagie te setten, opdat de Caepmans niet souden meenen, wij d'een leeder als d'ander hebben, ten aensien oocq ons Doman affirmeert, dat Herrys volcq om Caepman (alleen vast gehouden wordende) lachen ende de spot houden, 't welcq haer seer schijnt te spijten, eude wel een rupture tusschen haer mochte maken (sijnde de jalousie genoegh) om van d' een te mogeu weten wat d' ander op ons altijt mochte voornemen etc., ende bij dese middel haer beyde in sodanige alliantie te houden als voortaen na tijt ende saecks gelegentheyt teu meesten voordele van d'E. Compagnie sal mogen verstaen worden te behooren, mitsgaders beyde evenseer onder devotie te brengen, alsoo edoch niet derven diep te landt in marcheren, uyt vreese van door de Saldanhars beroofft te worden, sulcx sij (deselve affcomende) dan telckens weder moeten herwaerts keeren, ende onse protectie soecken, dat hoe rijcker van vee sij worden, hoe meer te sustineren is, soo van tijt tot tijt oocq meer ende meer is blijckende, ende waeromme tot d'ostagie van voorsz. Jan Cou oocq is geresolveert, opdat sij alle beyde even goede vlijt mochten aenwenden, ons de slaven wederom te beschicken etc. Hetwelcke dan oocq fraytjes ten eersten is beschickt ende g'effectueert, waerop cort daerna Herry met Eva ende den tolcq Doman-Anthony bij den Commandeur comende communiceerden ende met advys van den ostagier Schaccher voornoemt aenraden, dat het goet soude wesen, wij oocq yemandt van de principaelste uyt de Gorachouquas (de tabacqdieven) haer leger vasthielden, als wanneer alle drie te samen (over een cam geschooren sijnde) de slaven te seeckerder souden wederom te crijgen sijn, alle 't welcke bij den Raedt (g'adsisteert met d'E. Willem Bastincq voorsz.) aengehoort ende daerop de behoorlijcke bedenckingen

ende veele deliberatien genomen, mitsgaders oocq volcomentlijcq bemerckt hebbende, dat se haer gansch veele aen de voornoemde ostagiers gelegen laten boven dat se nu seer obedieus schijnen ons in alles tegemoet te comen, ende genoechsaem als in de roede vallen, 't welcke sijluyden ons oocq van de Gorachouqua (vasthoudende) mede volcomentlijcq affirmeeren, ja dat elcq schier al sijn vee tot lossinge sal aenbieden, gelijcq dese rede al beginnen beneffens sulcke conditien meer als wij selffs schier begeeren. Ende waerdoor wel mochte gebeuren, wij haer soodanich wel onder devotie cregen (niet altijts ostagiers te houden) 't sij eenerley continueel off bij verwisselinge voor eenigen tijt altemets van de principaelste, dat men door die middel geraeckten tot het oogmercq van bestiael, daerom men anders gespeculeert had, d' affsnijdinge ende trenchementen te maecken, daervoor suluyden nu tegen andre diep uyt landt souden cunnen comen te verstrecken, verstaende als die ons eenich overlast wilden aendoen offte andre aenlocken soo als 't d'E. Compagnie dan best mochte dienstich ende gelegen comen, 't welcke veel oncostelijcker soude vallen met oocq veel meer gerustheyt als alle die fortificatien voorsz., ende om welcke consideratien voorsz. dan vastgestelt is Herry ende Sachers versoecq in desen toe te staen, namentlijcq om Gorachauquas capiteyn mede in ostagie te nemen ende houden, sullende sijluyden versorgen den oversten van de Gorachouquas ten dien eynde met een soet praetjen hier in 't fort te locken, waerdoor dan gehoopt wordt wat goets ende het gewenschte ooghmercq mettertijt sal uytgewerckt cunnen worden, tot welcke sigh d' apparentien niet vreempt schijnen op te doen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten daege ende ende jaere voorsz. Was geteyckent: Jan van Riebeeck,

Willem Bastincq, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Ondertusschen sijn de vrije luyden allomme gewaerschoudt wel op hoede ende haer geweer te passen, om niet onversiens eenich overval te lijden, noch oocq de wegen ongewapendt te bewandelen, ende ten dien eynde aengeseght, die van geen schietgeweer na behooren is versien, sigh uyt Compagnies wapencamer te comen laten accommoderen, op pene van die sonder schietgeweer na desen bevonden wort, alleenich over wegh te comen, 't sij knecht off meester, telckens te verbeuren twee realen van achten, ende opdat elcq sijn geweer op eygen costen wel ende ficx houde, sal daerover somtijts visite geschieden, om alle verwaerlosinge te voorcomen etc.

24 dito,

's morgens waren der al 3 stucx lijffeygenen wederom gecomen, namentlijcq een man ende vrouw van Caspar Brinckman, die 's nachts voor de deur stonden. Item een slavin van Jan Reyniersz., 's morgens met den dagh voor de meulen staende, apparent gelijcq Hendricq Booms koebeesten voor desen weghgenomen, 's nachts oocq soo stillekens aen 't huys gebracht, quansuys schijnende off se nu van selffs thuys quamen ende niet dervende deselve brengen, om niet gekent te worden offte te willen weten dat se oyt bij haer geweest sijn, daer weynich aen gelegen sij, als wij se maer soo cunnen wederom crijgen, om daerna 't weghlopen niet meer suspect te wesen.

Herry quam desen morgen wel met 25 wackere Hottentoos, versoeckende voor elcq wat broot om tot opsoeckinge van de slaven eenigen tijt te cunnen uytblijven ende daerop te leven, 't welcq wel (om redenen voorsz.) maer blaeuwe praetjes sijn, maer wort bij ons echter geveynst sulcx te geloven, om te beter de

Gorachouqua weder in de knip te crijgen, ende alsdan 't spel na onse wil te drayen, sijnde dese derhalven met broot ende tabacq geprovideert.

25 dito,

hebben die van 't schip Prins Willem gelijcq gister, met wel 200 man besich geweest branthoudt halen ende dragen, door hun volcq verleden bij 't bos gecapt ende geslecht van partije boomen, die op fray landt stonden, 't welcq gehoopt wordt dit saysoen noch te ploegen ende besayen, alseo 't door dese middel fray van veele corte dicke boomen ontruympt is.

26 ende 27 dito,

brachten ons drie Hottentoos van Caepmans volcq selver thuys twee Gunese lijffeygenen, namentlijcq een man ende een vrouw, den vrijborger Caspar Brinckman, wiens 4 stucx nu altemalen weder hier sijn, manqueerende noch een paer van de vrijborgers Jan Reyniersz. ende een vrouw van Herman Remajenne, mitsgaders de 7 stucx Angoolse van d'E. Compagnie, daer de Hottentoos beloven lustich haer best om te doen, ende ten welcken eynde Herry een beest had laten slaen, om sijn volcq mede te provideeren, gelijcq wij haerluyden tenselven fine mede de knapsacken met broot, alsoo sij seggen, deselve al verde wegh sijn ende gesocht sullen moeten worden. Het sij dan soo 't wesen mach, wij veynsen ons noch al sulcx te geloven en hebben om haer te animeren voor dese twee wederom gebrachte 6 plaeten ende 6 lange stocken draetcoper vereert, beneffens lustich tabacq, brandewijn ende broot etc., dat d' andre lustich scheen op te wecken ende moet te geven, om oocq te gaen soecken, wordende tusschenwijle de hostagiers alle goet tractement aengedaen etc.

Heden sijn d'opperhooffden van 't schip Prins Willem haer affscheyt gegeven ende g'intregeert de brieven ende pampieren aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia, wesende voorts

den ganschen namiddagh besich hare ververssinge voor de reys met schuyt ende boots aen boort te halen.

21 dito,

waren die van 't schip Prins Willem den ganschen dagh noch meest besigh met de vordere ververssinge aen boort te halen, sulcx deselve desen avondt nocht niet seyl raeckten.

Vrijdagh den 28 Juny anno 1658.

Op dato de vrije luyden versoeckende, dat men haer de wedergecomen ende vast sittende slaven ende slavinnen souden willen maer ten eersten haer straffe laten ontfangen ende largeren, om haer in den landtende corenbouw weder te gebruycken, als deselve daertoe op 't hooghste nodich van doen hebben etc. Ende gemerct het wel wat langh mochte tardeeren eer de noch achter sijnde altemalen sullen wedergecomen wesen etc., - Soo is bij den Raedt, hoewel die liever altemalen eerst wederom hadden, om aen deselve dan tegelijcq het behoorlijcq exempel te statueren, goetgevonden morgen al de vrije luyden met haer slaven oen 't fort te laten comen, mitsgaders ten dien eynde vergaderinge te leggen, ende dan vorders met de borger-raden te delibereren ende overleggen, wat straffe men aen dese vooraff ten exempel van d' andre, ende tot voorcominge van 't vorder weghlopen soude doen, omme elcq de sijne na gedaene executie dan weder te laten toecomen tot hunnen nodigen arbeyt in den landtbouw voorsz. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten daege ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Herwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

29 dito,

contrarie windt ende dierhalven belet voor 't schip Prins Wilhem om t' seyl te gaen. 'S avonts wierd een schip gesien beneden 't Robbeneylandt, ende is op dato bij den Raedt g'adsisteert met de twee vercooren borger-raden, sententie gevelt over de weghgelopen ende wedergecregen slaven ende slavinnen van de vrije luyden, namentlijck om altemalen buyten aen een pael gebonden gegeesselt te worden, ende een van deselve oocq gebrandtmerckt, mitsgaders twee in de kettingh aen malcanderen vastgeloncken, tot hun meesters sullen versoecken haer weder te largeren, als breeder bij de sententie daerover genomen.

Nieuwe maen Sondagh den 30 dito, quam voorsz. schip voor de wint de bay inzeylen, ende omtrent 8 uyren wel ter rheede, sijnde 't jachjen Maria, comende gistermorgen geseylt uyt de Saldanhabay, ende medebrengende

5 leggers	
5 halve ditos	
2 verckens	
2 momvaten	}vol in gesouten robbevleys voor de slaven, inhoudende omtrent te samen na rato een vat gewoogen 10000 ℔.
1 oxhoofft ende	}vol in gesouten robbevleys voor de slaven, inhoudende omtrent te samen na rato een vat gewoogen 10000 ℔.
8 halff amen	}vol in gesouten robbevleys voor de slaven, inhoudende omtrent te samen na rato een vat gewoogen 10000 ℔.

Hadde oocq 12 schapen in de Saldanhabay gehandelt beneffens een cloecq calff, dat beneffens acht schapen voor 't volcq geslacht ende noch 4 jonge lammeren met een oudt oy mede hier gebracht had. Item eenige vaten vis voor 't jacht oocq ingesouten. Ende rapporteerden den schipper, dat d' inwoonders van welcke sijluyden voorsz. bestiael cregen, het schenen daerop aengelegt te hebben om haer te overvallen ende om 't copers halven altemalen die aen landt waren de clop te geven, doch bij d' onse sulcx gemerct sijnde was het deselve misluct, sijnde de Charingurinars ofte anders genaemt de Chariguiquas,

die voor dato 't Robbejachts bootjen in dito bay oocq gespoeljeert ende 't volcq om 't coper ende tabacxhalven te vermoorden gemeent hadden, als dickmael aengeteyckent, ware derhalven te wenschen dat men den oversten van haerluyden oocq hier in 't fort hadde, om haer die moetwil eens ter degen te doen betalen etc.

Heden hebben navolgende persoonen voor den Raed ondertrouw gedaen, conform de resolutie hieronder g'insereert, namentlijck:

Sondagh den 30 Juny 1658.

Wouter Cornelisz. Mostaert van Utrecht, jongman ende vrijborger alhier, out XXIII jaren, sich in trouwbeloffte begeven hebbende met d' eerbare jonge dochter Hester Weyers van Lier out XXIIII jaren, in dienst ende onder voogdije staende van den oppercoopman Willem Bastincq, bescheyden op 't alhier ter rheede leggende schip Prins Willem, ende versoeckende mits toestaen van denselven oppercoopman metten anderen wettelijcq in den heylichen echten staat te mogen bevesticht worden, mitsgaders ten dien eynde te vergunnen, dat haer eerste gebodt heden na 't sermoen soude mogen worden affgecundicht, doordien bovengemelte schip jegenwoordich seylvaerdich leght om metten eersten goeden windt te vertrecken, - Soo is (om 't selve schip ter saecke voorsz. in sijne te doen voyagie niet te retarderen ofte op te houden) ende bij den Raedt deser fortresse (niet anders hebbende cunnen vernemen als dat beyde liber ende vrije persoonen waren, welcke met niemandt ter werelt volgens haer als oocq voorsz. oppercoopmans eygen verclaringe yets wes dienaengaende uytstaende hadden) verstaen deselve jongeluyden haer billicq versoecq te

consenteren, mitsgaders ten dien fine, ende om redenen voorsz. dese morgen na 't eyndigen des christelijcken sermoens haer eerste affcundinge te laten doen, ende alsoo vervolgens alle Sondagen tot de derde incluys, om alsdan na de laeste affroepinge, geen wettige oorsaecke van verhinderinge voorcomende, door den secretaris van onsen Raedt (vermits hier geen predicandt hebben) de solemnisatie voor allen den volcke in openen raedtcamere wettelijcq te laten geschieden ende met de trouw publyckelijcq voort te varen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

July anno 1658.

Ady primo ditto,

noch al N. weste contrarie windt voor 't schip Prins Willem, met wiens cleyne boot (de groote al binnen 't schip staende) derhalven oocq geholpen wierd het robbevleys uyt 't jacht Maria ondertusschen te lossen.

Heden meest alle de uytgewesene Hottentoos van Caepman ende Herrys legers wederom gecomen sijnde, sonder eenige slaven meer medegebracht off (soo sij seggen) gevonden te hebben, begonden de gedetineerden dapper te huylen ende krijten alsmede hare vrouwen, alsoo hun voor dato te verstaen was gegeven, dat se niet souden gelost worden, voor en aleer ons alle de slaven souden wesen wederom beschickt, waertoe na 't schijnt sijluyden jegenwoordich weynich cans sien, vermits sij deselve misschien niet cunnen wederom crijgen van degeene daer se die aen vereert offte toegeschickt, ende al verde te landewaert in weghgevoert hebben, hoewel den tolcq Doman ons schijnt te affirmeren, dat sij se noyt gesien, maer selffs voort-

gelopen souden wesen; 't welcq wij ons gelaten niet te geloven, maer 't voorsz. jae, vermits altijt de Hottentoos vrouwen te veel gemeenschap met de slaven in den eersten maeckten ende aen deselve veel dingen toestaken etc., sulcx dat sij haer moesten getroosten te blijven sitten tot wij de slaven wederom off recht bescheyt hadden hoe 't met deselve gelegen was, 't welcq den tolcq Doman 't hooft dede hangen ende gansch bedruckt sien, alsoocq de tolckinne Eva, seggende soo wij Schacher (sijnde Caepmans capiteyn zoon) niet loslieten, dat sij haer souden doot slaen, waerop haer gedient is, dat se haer maer binnen 't fort souden houden, ende soo haer ymandt quaet dede, den Commandeur die dan mede soude laten vatten etc. Ende opdat de gemelte hostagiers wel te vreden mochten wesen, is den Commandeur selffs bij haer gegaen ende geseght wel gerust te sijn, ende dat haer geen leet soude geschieden, mitsgaders alles maer geschiedde om de weghgeloopen slaven etc., doende haer wat tabacq, broot ende brandewijn geven, dat haer scheen 't hert wat te verlichten.

2 dito,

noch al contrarie noordtweste windt voor 't gemelte schip, ende daeromme d'E. Willem Bastincq noch eens aen landt gecomen wesende, is ondertusschen in desselffs bijwesen den tolcq Doman bij den Commandeur gecomen, versoeckende uyt den naeme van den vetten capiteyn der Caepmans Gogosoa, dewijle de resterende slaven doch niet mogelijcq waren wederom te becomen, dat men emmers Schacher, des voorgemelten capiteyns soon wilde largeeren, willende tot vereeringe brengen eenige goede treckossen etc., ende voorstellende, dat men in plaetse van denselven Herry soude vastsetten ende al sijn bestiael affnemen, 't welcq hij (waer sijnde) doch voor Compagnies coper van de Chainouquas (in 't landt gesonden sijnde)

hadde becomen, ende den Commandeur maer 10 stucx daervoor gelevert etc. Item soo hadde hij oocq den jongen over vijff jaren doen dootslaen door Jan Cou, die al vast sit, ende eenen andren genaemt Boubo, welcke noch bij Herry is, ende alsdoen voorts alle des Compagnies beesten weghgevoert, mitsgaders voorsz. Jan Cou oocq de laest vermiste 15 schapen noch in Herrys trap lopende, in vougen dat al wat Herry had, was des Compagnies, sijnde hij anders maer een caelen neet, ende slechts capiteyn offte hooft van de Watermans ofte strandtloopers hieromtrent. Op 't welcke hem is gevraeght off d' andre Hottentoos, als namentlijcq de Gorachouquas, Charigurinars ende oocq de rechte Saldanhars als Chainouqua, Cochoqua etc., sulcx oocq wel aenstaen soude, waerop hij tolcq antwoorde: jae, ende dat daer niet aen te twijffelen was. Wierde hem derhalven weder tegemoet gevoert, dat hare capiteyns ofte overste selffs dan bij den Commandeur souden comen om metten andren de saecq nader te overleggen etc. Hij antwoordde, dat niemandt als de Gorachouquas ende Gogosoa ofte Caepmans capiteyn ende eenen Siginman, genaempt Aukaisaa, rijcq van schapen hieromtrent woonden, welcke dit landt van de Caep alleen toequam, ende daerom wat deselve besloten wierd, souden d' andre licht mede tevreden wesen, als Herry maer mocht van cant geholpen worden. Daer hem op geseyt is, dat Caepman ende Gorachouquas capiteyn met Siginman dan bij den Commandeur souden comen om de saecke met haer te overleggen, waermede Doman is gescheyden om aen haer sulcx te rapporteeren.

3 dito,

noch al noordweste windt met regen, tot belet van Prins Willems vertrecq etc., ende is derhalven d'E. Willem Bastincq op 't versoecq van den Commandeur noch eens aen landt gecomen omme met

denselven over de saecke deser jegenwoordige conjuncture in rade mede te helpen delibereren etc., sijnde dan heden navolgende resolutie genomen, te weten:

Woonsdagh den 3 July anno 1658.

In rade g'adsisteert met den opper-coopman Willem Bastinq ende schipper van 't jacht Maria, dees dagen bij de voorvallende saecken meest present geweest, geconsidereert sijnde aen alle omstandicheden, datter geen van de weghgelopen slaven meer sullen wederom te becomen wesen, volgens de rapporten van de uytgewesene Hottentoos, die der (soo se voorgeven) geen meer cunnen opvinden, ende waerdoor de gedetineerden haer gansch desperaet beginnen aen te stellen, als vresende daerover te sullen moeten sterven, te meer dewijle hun de Gorachouquas offte tabacqdieven (als ons veel overlast plegende te doen) op de vlucht te landewaert in hebben begeven, ende derhalven geen raedt weten den oversten ons in handen te leveren, sulcx dat de saecken nu soo verde sijn gecomen, dat het saisement der verhaelde Schachers 't gantse landt door al sal wesen verspreyt, mitsgaders soo veele alteratie hebben gebaert als 't can, ende daerom dewijl men om der weghgelopen slaven nu soo verde is ingecomen dattet wercq wel voort dient affgehaspelt, 't welcke de gesaiseerde selffs oocq sijn versoeckende, presenterende tot hare lossinge goet deel beesten ende schapen, ende dan een nieuwe ende vaste vreede ende alliantie metten andren te maecken etc., doch dat eerst mede Herry met al sijn vee ende volcq mochte gevat worden, nademael hij de eerste oorsaecke is van alle onheylen, als hebbende over 5 jaren alle des Compagnies beesten laten steelen ende

den duytsen jongen David doen dootslaen, mitsgaders geduyrich altijt maer gestoolen waer hij conde, ende noch laest staende d'E. heer Cuneus aenwesen alhier 15 schapen weghgenomen, die noch in sijn crael lopen, beneffens oocq al het bestiael, gehandelt voor Compagnies coper, tabacq ende pijpen hem over drie jaer vertrout, daervan maer thien aen den Commandeur had gelevert ende met de rest sighselven verrijct, sulcx dat alles wat hij had, niet sijn, maer Compagnies eigen was. Allen 't welcke ende wes meer geconsidereert ende ingenomen sijnde, is na verscheyde deliberatien geresolveert, denselven met een soet praetjen sien in 't fort te crijgen ende dan te sayseren bij de andre om haer tegen malcanderen te hooren ende alsoo tot openbaringe van alles te comen, mitsgaders soo haest hij binnen is, oocq al sijn bestiael (bij de soute revier leggende) door den sargeant ende eenige soldaten bij 't fort ende in Compagnies macht te halen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere voorsz.; Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Willem Bastincq, Claes Fransz. Bordingh, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Op welcke bovenstaende resolutie den sargeant uytgesonden sijnde, omme alles met goede voorsichticheyt etc. te beschicken, soo heeft hij Herry daerop binnen een uyr tijts met een soet praetjen binnen gecregen, daer vooreerst na gewoonte wel onthaelt ende van selffs bij d'andre gedetineerde sigh begeven heeft, sijnde ondertusschen den sargeant om de beesten te halen weder uytgesonden; doch sulcx geschiede soo heel gerustich niet, maer stelden hun sommige van sijn volcq ter weer, soodanich dat den sargeant op 't paert sittende bijna met een hasagay dwers door-

schoten was, maer die ontweecken hebbende treffte hij dien Hottento met een snaphaen soodanich in de beenen met hagel dat niet meer gaen conde, ende een ander met een pistool recht in 't oogh, dat terstondt nederviel, na 't welcke de rest altemalen de vlucht namen, ende hij met sijn soldaten de beesten ende schapen fray quam aendrijven sonder eenige resistentie meer te ontmoeten. Maer soo langh alsser maer een Hottento omtrent was, costen d' onse (wel 22 a 23 stercq) met de beesten niet voortcomen, sulcx dat oocq Compagnies bestiael daer wierd voor ende achter gedreven, om alsoo met den andren te weyden ende 's avonts te beter in 't crael te comen, 't welcq noch redelijcq toegingh, waeraen wel te sien is, dat men deselve met veel volcq sal moeten laeten in 't velt bewaren, wil men se niet weder door de Hottentoos ontvoert sien.

Dit alles affgerecht sijnde is Schacher g'adsisteert met den tolcq Doman binnen 't comptoir van den Commandeur in presentie van d'E. heer Bastincq voor den Raedt gehaelt, ende affgevraeght, off sij nu alles waermede sijluyden Herry van tijt tot tijt hadden becladt, noch staende hielden, ende sulcx in sijn presentie wel souden derven verhalen etc., want wierd hem geseyt: daar gijluyden Herry mede becladt, becladt hij oocq u mede, soodat wij nu weten moeten aen wie 't hapert ende wie vroom off onvroom is. Schaccher seyde selffs soo veel hij conde, ende oocq door den mondt van den tolcq Doman (een geveynsden gast): laet Herry maer hier comen, waerop denselven g'adsisteert met de tolckinne Eva terstondt mede binnen gehaelt wierd, alwaer 't op clappen wacker aenging, willende Doman de Caepmans van alles verschoonen; maer de tolckinne Eva seyde: ick sal de rechte waerheyt seggen. Herry bekent jae dat sijn volcq de

beesten genomen ende den jongen vermoort hebben, maer de Caepmans hebben mede van de beesten genooten, jae nadat se Herry eenige dagen gehadt heefft, hebben se hem de Caepmans (daervan Schacher een principael is) weder ontnomen. Daerop Doman voor de Caepmans tot verschooninge allegeerde, dat se doen questie met malcanderen hadden, ende volgens dien bij oorloghsrecht geschiet was; jae maer, seyde Eva, als Caepman dan soo eerlijcq wesen wil, waerom brachten sij den Commandeur de schapen niet wederom; maer sij sijn soowel dieven ende schelmen als Herrys volcq, want altijt alsser wat genomen is, hebben sij 't met malcander overleyt ende gedeylt, ende nu souden sij wel Herry alleen de schult geven, dat is seecker niet recht; dit sijn d' eygen woorden in duyts van de voorsz. tolckinne gesproocken, ende wie David dootgeslagen heeft dat is Claes, een Hottentoo van Herrys volcq, die sigh aen een candt gemaeckt heeft. Weynich daerna buyten ende Herry mede bij d'andre in een vertrecq selffs gegaen ende mede affgeslooten sijnde, quam Doman bij den Commandeur, vragende waerom men Herry nu ten eersten niet hadden dootgeslagen, waerop hem wierd g'antwoort: indien hij 't soodanich verkorven had, waerom sij sulcx selffs niet deden, hadden hem nu onder haer macht in een vertreck bij haer etc.

Woonsdagh 's avonts den 3 July 1658.

In dese occurentie van saecken te beduchten ende te vresen staende, dat d' inwoonders door dit begonnen ende noch niet affgesponnen wercq wel mochten een samenrottinge maecken ende alsoo een aenval op der vrije luyden ende Compagnies persoonen ende bestiael etc., dat met de jegenwoordige besettinge niet

wel soude aff te slaen wesen, alsoo in alles met landtbouwers, tuyniers, ploegh- ende wagenmaeckers, timmerluyden, metselaers in 't bos, buyten, binnen ende op 't Robbeneylandt, niet stercker sijn als 97 persoonen, daeronder 19 à 20 siecken van de laest vertrocken schepen, - soo is na overlegh van saecken ende verscheyden deliberatien in rade (g'adsisteert met d'E. Willem Bastincq etc.) als voorsz. goetgevonden dese residentie voor een wijl uyt 't schip Prins Willem met 20 militaire persoonen te verstercken, ter tijt dese saecken sullen g'eyndicht ende een nieuwe alliantie ende vreede met de Hottentoos gemaeckt wesen, dat voor de compste van de mayschepen uyt 't Vaderlandt gehoopt wort te sullen cunnen geschieden, ende volgens dien de gemelte belastinge voor d'E. Compagnie (jegenwoordich op 't hoogste pregnerende) maer voor een cleynen tijt sal wesen. Neffens welcke soldaten oocq verstaen is noch 1000 ℔ cruyt ende 200 hantgranaden te lichten, mitsgaders oocq de twee lichte metale stuckjes van 't jacht Maria om op de steene redout Corenhoop, in 't midden der vrije luyden landerijen staende, te stellen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Willem Bastincq, Roeloff de Man, Jan van Herwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Donderdagh den 4 July 1658.

4 dito,

's morgens noch al contrarie noordt-weste windt tot belet alsvooren, ende dierhalven den oppercoopman Bastincq noch aen landt sijnde, mitsgaders door Schaccher ende Doman voorgedragen, dat hij Doman, niet dorste na Caepmans leger gaen seggen, dat se met al haer huysen ende vee hier quamen

om met den andren over een nader vaste alliantie etc. te spreecken, ende dat daeromme een van de hostagiers diende gelargeert, dewijl doch geen andre Hottentoos meer hieromtrent waren, die se soude willen geloven, ende daertoe voorstellende Pieter Otegno, Schacchers broeder ende jonger soon van den dicken capiteyn, - Soo is met advys van d'E. Bastincq voorsz. goetgevonden sulcx toe te staen ende te wagen, dewijle doch Schaccher ende Osaöa van de Caepmans ende Herry met Jan Cou de principaelste in hostagie hier blijven, met die recommandatie ende affirmatie aen Pieter, dat hij de Caepmans capiteyn Gogosöa ende Ankaisoä den grooten schaepherder off Siginnan soude verseeckeren, dat wij niet quaets in 't sin hadden, ende ons oocq leet was gister een van sijn volcq door den sargeant ware dootgeschoten, 't welck niet soude sijn geschiet, ingevalle sijluyden op hem niet eerst met hasegaeyen hadden geschooten etc., ende wij derhalven volcomen genegen waren alle verschillen met malcanderen aff te handelen ende een onverbreeckelijcke alliantie te maecken, waerop denselven dan is vertrocken met wat tabacq tot vereeringe aen hare vrouwen etc. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Willem Bastincq, Roeloff de Man, Jan van Harwerden, Abraham Gabbema, secretaris.

'S namiddaegs quam Herrys volcq ende vrouwen met hare huysen al aentrecken, mitsgaders ons na woonplaets gevraeght hebbende, onder canonschoot van 't fort achter op de vlacte van den staert des Leeuwenbergh tegen de ruyge duynen gewesen sijnde, ter neder slaen, bij welcke oocq verscheen de drie vrouwen ende zoonen van den dootgeschooten Hottento, versoeckende hare beesten ende schapen, onder

Herrys bestiael wesende, wederom te mogen hebben, neffens partije coper ende tabacq quansuys tot versoeninge van haer man ende vader etc, daerop hun geantwoort wierd, dat den sargeant eerst g'offenceert ende hem tot defentie van sijn leven had ter nedergeschooten, tegen welcke den Duytsen jongen David door de Hottentoos lelycq ende moetwillich vermoori was, daer ons noch geen satisfactie voor gedaen en is; doch men soude maecken, dat sij ende al de Hottentoos ende oocq wij contentement cregen, wanneer Caepman off Gogosoäs leger ende Ankaisoäs huysen hier gecomen waren, om over een nader alliantie te tracteren, als wanneer men alle geschillen te gader affhandelen soude, ende dan voorts als goede vrunden met ende bij malcanderen leven. 'S avonts bracht ons Caepmans tolcq Doman tijdingh, dat haren vetten capiteyn Gogosoä ende eenige andre principale hooffden van haer leger morgen souden aen 't fort verschijnen om met ons te spreecken als voorsz.

5 dito,

's morgens helder weer ende redelijcke stijve Z.Z. ooste winden, waermede meergemelte schip Prins Willem met d'E. Bastincq is t' seyl ende fray buyten in zee geraeckt. d'Almogende verleene deselve een geluckige voorspoedige behouden reyse na Batavia.

Vrijdagh den 5 July anno 1658.

Pieter Otegno tegen de middagh wederom verschenen sijnde met den dicken offte vetten capiteyn, vader van Schaccher ende hooft van de Caepmans, beneffens de navolgende principaelste hooffden hares heyrs om vreede te maecken, ende in ordre na hare grootheyt haer op de voorsale geset door onderwijsinge van den tolcq Doman, als te weten:

Gogosöa, voorsz. vetten ende oppercapiteyn van de

Caepmans, waerbij uyt de gijselingh gehaelt is Winghkhimma ofte Schaccher, eerste soon ende te zuccederen na Gogosöa sijn vader, Otegno ofte Pieter, Khuma alias Jan, zoonen van Gogosöa, Bingatty, Osaöa mede ostagier met Schaccher bovengenoempt, Hodarimo, Whacka, Goäso, Lockhoevé broeder, Goätoe, Kanaty, Gotiko, Kherreby, Goegae, Heybuha, Douckhima, Loeckhoevé, Goäso broeder ende Hottento-can. Ende met malcander seer ernstich ende instantich versoeckende om jegenwoordich te handelen van een vaste vreede ende nader alliantie tusschen haer ende de Hollanders tot slissinge van alle voorgaende ende gepasseerde verschillen, met protestatie van liever te willen haer hier in 't fort laten dootslaen als sonder besluyt van vreede wederom te keeren, ende ten dien eynde elcq sijn hals ende hooft aenbiedende om die aff te houden etc.

Soo is bij den Commandeur ende Raedt, g'adsisteert met den schipper van 't jacht Maria, Claes Fransz. Bordingh, goet gevonden daertoe te treden, doch omme haer in 't beste gevoelen van ons te houden ende geen achterdocht te veroorsaecken, dat wij haer ergens in mistrouwen, oocq radsaem g'oordeelt van continuele ostagiers niet te voeren, dewijle sijluyden ons doch selffs tegemoet comen ende om vreede aensoecken ende bidden. Achtervolgens 't welcke dan, na repetitie ende additie van alle overlasten etc., ons van tijt tot tijt aengedaen, tot onderhandelingh gecomen sijnde, is 't navolgende g'accordeert ende aen weercanten beslooten voor vast ende onverbreeckelijcq te houden, namentlijcq:

1. dat alle 't gene de Caepmans ons ende wij haer aengedaen hebben, item oocq het dootschieten van den Hottento op eergister, in de furie geschiet, voor vergeten ende vergeven sal gehouden worden, alsoff

sulcx niet ware gebeurt ende voorsz. Hottento nemmer meer op de werelt was geweest; doch wegen den dootslach aen den Duytsen jongen David, over 5 jaren gedaen, hadde Herry met de sijne aff te handelen, haer dies als ontschuldige niet aentreckende, ende met Herry niet willende te doen hebben.

2. dat wanneer de Caepmans d' onse ende d' onse de Caepmans eenich overlast off quaet doen, elcq de sijne in 't aensien van de overicheyt off gecommitteerde der geledeerde offte beschadichde partije met advys van weercanten sal straffen na exigentie van 't delict.
3. dat Caepman met sijn leger aen de oostcandt van de soute ende verse reviere Liesbeecq sal blijven woonen, omdat aen dees sijde de weyden voor ons alleen te cleyn vallen, tensij haer eenige andre inwoonders uyt landt wilden comen beoorlogen, als wanneer sullen vermogen verbij 't fort na achter den Leeuwenbergh comen wijcken onder ons beschut.
4. dat Caepman sal versorgen geen van sijn beesten off schapen op Compagnies off der vrije luyden corenlanden comen weyden, off daer se door d' onse daerop gevonden wordende, sullen mogen werden dootgeschoten ende laten leggen, tot sulcx bij gecommitteerde van weersijden sal wesen beschouwt.
5. dat altijt wanneer d'E. Compagnie ofte vrije luyden eenigə slaven off volcq sijn ontloopen, sijluyden de weet gedaen sijnde, datelijcq alle uytterste debvoiren sullen aenwenden, om die wederom te crijgen ende bij den Commandeur in 't fort te brengen, mits voor elcke slaeft genietende sooveel coper ende tabacq als voor een koebeest, gelijcq sijluyden oocq beloven te doen tot becominge van de noch wegh sijnde 10 stucx.
6. dat sijluyden voortaen niet meer sullen stutten eenige Saldanhars ofte andre inwoonders uyt het

landt, maer deselve liever tot ons affnodigen, omme met ons gerustich te mogen handelen ende wandelen, ten welcken eynde sijluyden eenich overlast van deselve vresende, sullen vermogen onder ons beschut te comen schuylen, conform het derde articul voorsz.

7. dat Caepman voortaen sal versorgen voor elcq groot schip, dat hier compt, te leveren voor coper ende tabacq: 10 koebeesten ende 10 schapen, voor jachten ende fluyten van elcx 5, ende voor 't fort alle Sondagen 2 koebeesten voor des Commandeurs volcq ende twee schapen voor hem selffs ende d' officianten van 't fort om te slachten.
8. dat daertegen altijt een van de Caepmans volcq, g'adsisteert met den tolcq Doman, sal mogen aen yder schip aen boort varen, ende eens genieten 2 sacken broot off rijs met 2 à 3 stucken specq ende een cleyn vatjen brandewijn.

Alle welcke bovenstaende articulen sijnde bedongen, vast ende bondich te onderhouden ende met hanttastinge aen weercanten voor onverbreckelijcq beslooten, mitsgaders daerop de ostagiers oocq gelargeert ende door haer tot segel van onderhoudinge, den Commandeur toegebracht 10 schoone koebeesten ende 9 dito schapen, sonder daer yets wes voor te willen genieten, hoeseer haer daervoor coper etc. wierd gepresenteert ende opgedrongen, seggende niet te willen van den Commandeur scheyden, bevoren dito present belooffde voor niet ende tot een segel van onverbreeckelijcke alliantie te aenvaerden, off souden hun inbeelden geen vaste vrede gemaeckt te hebben, ende presenteerende liever altemalen hier in 't fort te blijven ende haer gewillich doot te laten slaen, als dat se souden sonder finael slot van vreede wederom moeten gaen. Is daerop dan 't besluyt van vreede met de Caepmans ende beloffte van onderhoudinge der con-

ditien met hanttastinge rondtsom aengegaen ende affgehandelt. Doch aengaende Herry met 9 à 10 van sijn volcq oocq verschenen om van vreede te handelen, ende daer oocq voor hun allen present ende ten thoon gestelt sijnde den eenen moorder van David, is verstaen noch tot nader gelegentheyt uyt te stellen ende verhaelden jongen moorder, genaempt Namtesy (ende bij d' onse Claes) bij Herry ende Jan Couw in detentie te stellen. Aldus gedaen ende besloten op de voorsael in 't fort de Goede Hoope, ten overstaen van de voorsz. der Caapmans, datum, ut supra. Was geteyckendt: Jan van Riebeeck, Claes F. Bordingh, Roeloff de Man, Jan van Herwarden, A. Gabbema, secretaris.

6 dito,

hebben de Caepmans ons hare schenckagie bovengemelt als vroegh voor 't fort gebracht ende bij Compagnies beesten overgelevert. Na 't welcke sijluyden, weder op de voorsael sijnde gecomen, hebben voorgedragen, datter 48 koebeesten waren onder die wij van Herry gehaelt. De navolgende persoonen quaemen, als te weten:

Osingkimma offte Schacher	2 stucx
de drie zoonen van den dootgeschoten	
Hottentoo Krounthumsa, Keytsha genaemt,	32 stucx
namentlijcq Dochol 15, Doeda 8 ende	
Euwchoebe 9.	
Wacha	10 stucx
Doechima	4 stucx
	-----
maeckende samen	48 stucx

welcke omtrent den halfft van den ganschen buyt (noch ongetelt) soude wesen.

Waerop derhalven gedient sijnde, dat al wat wij in Herrys leeger gevonden hebben, oocq voor Herrys goet houden ende 't selve noch qualijcq onse betalinge van de gestoolen beesten ende coper can ophalen, is

eyntelijcq na verscheyden debattan overeengecomen, dat se haer sullen tevreden houden met 't navolgende bestiael, haer daervan wederom te geven, namentlijcq:

Osinghkhimma ofte Schaccher	2
melck- ende de calfjes.	
Dochol	2
Doeda	2
Euwchoebe	2
is voor drie kinderen van den dootgeschoten	6
melckoeyen.	
Wacha	2
Doeckima	2
	-----
is samen	12

van 48 blijfft affgedongen 36 stucx.

Na dese handelinge haer affgevraehht sijnde, wat men nu met Herry doen soude, antwoorden, dat se hem aen ons overgaven, doch soo wij hem loslieten, soude Schaccher tegen hem met hasegayen vechten, maer hadden liever, dat wij dermede na believen omsprongen, alsoo hij doch ons misdaen had, door de moort aen David begaen etc., ende daerover groote vreugde gemaeckt. Wij haer vragende, soo wij hem dooden, off sij ende andere inwoonders dan oocq niet souden daerover t'onvreden op ons sijn, antwoorden neen, wij mochten met hem omspringen soo 't ons goet dachte ende hem noch niemandt van sijn volcq eenige beesten off schapen wederom geven, als comende deselve alle Compagnie doch gerechtelijcq eygen toe etc. Na 't welcke hun wat lustich tractement aengedaen wesende met broot, brandewijn, beneffens partije coper, tabacq ende pijpen tot vereeringe, sijn deselve weder na hun leger vertrocken, leggende aen de oostsijde van de soute revier in 't gesicht stijff een uyr gaens van 't fort. Blijvende Herry met den jongen moorder Boubo alias Symon ende Jan Cou in detentie

sitten, welcken Jan Cou de Caepmans presenteren met roeden aen een pael selffs te laten geesselen over dat hij (staende d'E. heer Cuneus' aenwesen alhier) ons 15 schapen ontvoert ende bij Herry gebracht had; doch wierd tot sulcx door den Commandeur noch wat uytstel versocht, alsoo Doman geseght heeft, hij oocq de handen aen David souden geslagen hebben, beneffens noch eenen Boubo (alias Symon bij d' onse genaemt) ende noch eenen anderen Claes aen een candt sijnde, Herrys zoon genaemt, een wacker groot karel, om sulcx noch wat naeuwer te ondersoecken ende d' onschuldige te mogen vrijspreken offte loslaten etc. Desen avondt hebben navolgende persoonen ondertrouw gedaen voor den Raedt, conform resolutie hieronder g'insereert.

Saterdagh savonts den 6 July 1658.

Jan Sacharias van Amsterdam, jonghman ende vrijburger alhier, oudt 27 jaren, sigh in trouwbeloffte begeven hebbende met d' jonge dochter Maria geboortich van Bengale, out 20 jaren, gewesene slavinne van den sieckentrooster Pieter van der Stael, ende door voors. Jan Sacharias tot dien eynde vrijgecocht, volgens transport van vrijcopinge heden ons vertoont, dewelcke versoeckende metten anderen wettelijcq in den heylichen echten staet te mogen bevesticht worden, - Soo is bij den Raedt deser fortresse, niet anders hebbende cunnen vernemen als dat beyde liber ende vrije persoonen waren, welcke met niemandt ter werelt volgens haer eygen verclaringe yet wes dienaengaende uytstaende hadden, als oocq verseeckert, dat voorsz. Maria de Nederduytse tale, volcomentlijcq niet alleen verstaet, maer oocq duydelijcq spreeckt, ende al tamelijcke kennisse Christi na de gerefor-

meerde religie is hebbende etc. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Herwerden, Abraham Gabbema, secretaris.

Sondagh 7 dito,

sijn de beesten getelt, ende in

alles bevonden jongh ende out	227 stucx
daer affgetrocken, welcke d'E. Compagnie te vooren had	117 stucx
	-----
rest vervoert van Herry hondert thien koebeesten	110 stucx
getaxeert op 5 gulden yder soo alsse bijnae gehandelt worden	ƒ 550.-
ende 260 schapen à 25 stuyvers	ƒ 325.-
	-----
monterende te samen	ƒ 875.-
gecalculeert tegen 't gene hij de Compagnie ontstolen heeft, eerst 43 koebeesten à 5 gulden als boven	ƒ 215.-
naderhandt hem vertrouwt om in 't landt beesten voor te handelen, daer maer 10 stucx voor gelevert ende de rest sighselven ontrouwelijcq toegeey gent heeft, namentlijcq:	
404 ℔ coper à 50 gulden 't cento	ƒ 202.-
44 ℔ tabacq à 6 gulden 't cento	ƒ 26. 8
1½ gros pijpen à	ƒ 1.10
23 gele copere kettinghskens à 27 stuyvers	ƒ 32. 8
wat coralen en bougys, getaxeerdt op	ƒ 22.14

	ƒ 500.-
affgetogen van bovenstaende partije	(ƒ 875.-)

comp over te schieten voor den intrest ƒ 375.-
bij d'E. Compagnie geleden door 't belet
van den aenteelt

derhalven is Herry aengeseyt dat men niet van

meeninge is hem yts wederom te geven, als calculerende noch al veel te cort te comen, ende 't vee veel meer in aenteelt soude gewonnen hebben, behalven dat den moort aen den jongen noch open ende in memorie blijfft.

Heden na 't sermoen sijn d' articulen van pais, met Caepman gemaect, affgelesen ende in 't landt overal aengeplact. Ende waren met 60 à 70 Hottentoos hieromtrent om d'E. Compagnie 't bestiael weder affhandich te maecken, dewijl 't sermoen voormiddaegs gedaen wierd, maer sijluyden vernemende wel 25 à 26 flucxe soldaten daerbij, sijn wederom gekeert alsoff se quansuys om een kijckjen waren geweest. De tolckinne Eva gevraeght, wat volcq dit was ende te beduyden had, gaff tot antwoort, dat het Caepmans waren geweest, om de gelegentheyt onser wachten op 't bestiael aff te sien, ende speculeren op wat wijse sij deselve ons souden cunnen ontjagen, seggende oocq den dicken capiteyn Gogosoä wel pais gemaeckt had, maer sulcx soude maer sijn geweest om sijn zoon Osinghkimma offte Sacher met Osaöa los te crijgen ende nu voorgenomen hebben den Commandeur ende sargeant na de corenlanden ofte ergens eens uytgaende, waer te nemen om doot te slaen, omdat den Commandeur hem Schaccher vastgehouden ende den sargeant sijn maet in de furie eergister had dootgeschoten, meenende de rest dan oocq wel te vermeesteren, waerop haer g'antwoort wierd, emmers soo goeden pais was gemaect, op 't welcq sij seyde sulcx wel met den monde gesproocken, maer in 't fort niet gemeent was. 'T gene den tolcq Doman (apart gesproocken) t' eenemael contrarieerde, maer ons wilde affirmeeren sulcx bij Herrys volcq voorgenomen was, ende 't volcq heden gesien om mosselen op de clippen achter den Leeuwenbergh aen strandt geweest waren, vermits het

lage water etc., sulcx dat dese twee, tolcq ende tolckinne, malcanderen sooveel contramaineren alsse cunnen, ende wij daerdoor vast van verscheyde sake cundtschap becomen. Ja, seght Eva, dat de Caepmans voornemens souden sijn met andre in 't landt een generael verbondt te maecken ende alsdan soo gesamentlijcq ons over den hals te vallen, waerop haer g'antwoort is: sijluyden dan maer wat veel beesten souden medebrengen, opdat wij te meer tot buyt maken conden, als mogende al de Hottentoos wel op, soo sij maer dese cans eens onderstaen te wagen: doch sal beter sijn, dat sij den gemaeckten pays ende conditien onderhouden, om als broeders, gelijcq beslooten is, te leven, waerop Doman antwoorde: Ja mijn Heer, dat wil Caapman oock doen, en sulttet wel sien, als er maer schepen comen, aen 't leveren van de beesten ende aen 't affnodigen van anderen om met den Commandeur te handelen. Eva daerop seyde: siet toe, mijn Heer van Riebeeck, Doman jockt en soebat (willende seggen: vleyt) u, maer ick spreeck recht en hebbet Schaccher affgeluystert ende selffs horen spreecken; maer soo mijn Heer Herry weder loslaet ende bij 't fort laet woonen met 4 à 5 melckbeesten, soo sal u Herrys volcq altemalen helpen tegen Caapman (dit spreeckt se uyt sucht ende genegentheyt tot haer oom Herry, dat geen gelooff mach gegeven worden). Item Domans allegatie oocq niet verder als met discretie, welcke wij gevraeght hebbende, wie met hem telckens van de Caepmans soude aen boort varen om broot etc, alsser een schip quam, antwoorde: Osinghkimma, alias Schaccher, ofte oocq wel Chaihantima, een voornaem overste ofte capiteyn van de Chainouquas, voor dato dickmael genaempt ende van wien naest twee jaren herwaerts 't meeste bestiael is gehandelt. Soo sulcx dan ondervonden wort, namentlijcq, dat sigh Schaccher

aen boort derfft begeven, sal men 't vorige van Eva niet al te seer behoeven te duchten. Echter is allomme ordre gestelt om goede wacht ende toesicht te houden.

8 dito,

heeft den Commandeur den Raedt laten beroepen, ende tot versterckinge van dien daerinne mede genomen den schipper Claes Fransz. Bordingh bescheyden op 't hier ter rheede leggende jacht Maria, ende met adsistentie van denselven genomen navolgende resolutie, namentlijcq:

Maendagh den 8 July 1658.

Achtervolgens onse resolutie van den 30 May den Raedt in bedencken sijnde gelaten tot het retour van 't jacht Maria uyt de Saldanhabay, omme alsdan te delibereren, off men 't selve (jegenwoordich op den 29 Juny van daer met over de 10000 ℔ robbevleys gekeert) soude met het bij 't packhuys leggende Gunees ende Angools cargasoen na 't Patria senden off liever dito goederen alhier behouden tot de compste van de retourvloote, in February off Maert aenstaende, omme alsdan, volgens ordre van d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India, deselve verdeelt over de retourvloote te laten medegaen ende voorgemelte jacht maer ten eersten na den last onser Heeren majores na Batavia voort stuyren. Wijders oocq gesien aen de voldoeninge der gelaten instructie van d'E. heer Commissaris Rijckloff van Goens onder andren noch is manqueerende het ondersoecq ter zee van de bay Fals aff tot Cabo de Aguilles incluys, omme alle drooghten, clippen, reven, sanden, diepten, wijtte ende streckingen der bayen tot daertoe te brengen in een pertinente zeecaerte, ende dat men door verscheyden stuyrluyden d' een d' anders wercq te water soude laten nasien, om te min g'abuseert te worden,

tot uytvoeringe van 't welcke hier geen ander bequaem vaertuygh present sij als voorsz. jacht Maria, vermits 't Robbejacht (hoewel daertoe mede te cleyn) op de Angoolse custe is achtergebleven. Ende voorgemelte heer Commissaris in sijn E. missive ten dien fine als oocq om de retourvlote jaerlijcx aen St. Helena ende hier tot inlootsinge ende ander diensten te gebruycken een bequaem scheepjen uyt 't Vaderlandt heeft gevordert, mitsgaders bij ons ingevolge vandien onder andren op onse petitie gestelt, sulcx het wel mochte gebeuren met de naeste brieven van onse Heeren meesters daerop bescheyt quam ende dit gemelte jachjen Maria tot sulcx te houden g'ordonneert wierd, 't welcke tusschenwijle d' ondersoeckinge der verhaelde plaetsen in dit saysoen fray soude cunnen affrechten ende dan van hier na 't Zuytlandt gaen tot opsoecq van 't volcq des verongeluckten Draecks bij haer Ed. op Batavia g'ordonneert van hier bij goede occasie van tijt ende schip te doen, - Soo is dit alles nietjegenstaende echter goetgevonden te persisteren bij onse voorgemelte resolutie van den 30 May verleden, om oocq te voldoen d' ordre onser Heeren meesters uyt 't Patria voorsz., sijnde dat men 't jachjen Maria na sijn retonr van Angola ten eersten sal hebben na Batavia te largeren, te meer dewijl 't selve wel, Godt de voorste, rijckelijcq tegen de bequaeme tijt tot voors. voyagie na 't Zuytlandt weder van daer can hier wesen, beneffens het versochte nader secours van rijs etc. voor dese residentie noch eens ten hooghsten nodich vereysechende, gelijcq oocq mede 't gene d'E. heer Commissaris van Goens meergemelt heeft g'ordonneert wegen d'ontdeckingh der custe tusschen dese Caep ende Cabo Anguilles tot Rio dolce incluys in de reyse van hier na Batavia empassandt sal cunnen waergenomen ende ondersocht worden, omme de aff-

ende aenteyckeninge van dien aen haer Ed. op Batavia te brengen offte verthoonen, ende deselve van daer hier gesonden wordende aen de caerten te annexeren, sonder dat juyst daeromme dito jacht weder sal behoeven hier te comen ende 't welcke telckens met alle uyt 't Vaderlandt hier aencomende scheepjens op de bequaemste tijden can g'observeert worden om nae d' ordre van sijn E. voorsz. d' een d' anders wercq te laten naspeuren ende alsoo eyntelijcq alles tot te beter perfectie te brengen.

Heden oocq voor den Raedt nochmael hebbende doen compareeren den gedetineerden Hottento Herry, gewesen tolcq, ende na veele examinatien uyt denselven vernomen de namen van desselffs volcq, sijnde als te weten:

Autohumaö, bij ons genoemt Herry voorsz., ende autheur van alle quaet etc.

Khonomaö Namtosy, alias Claes	}moorders van den jongen David na Herrys confessie, die t' soecq ende niet te vinden sijn.
Hemaoä Khatimaä,	}moorders van den jongen David na Herrys confessie, die t' soecq ende niet te vinden sijn.
Herrys groote knecht	}moorders van den jongen David na Herrys confessie, die t' soecq ende niet te vinden sijn.
Khamy, alias Jan Cou, schapedieff	}ende daerom bij Herry te samen vast sittende.
Boubo, alias Symon, mede doch twijfelachtich betucht aen voorsz. moort	}ende daerom bij Herry te samen vast sittende.

Arré, Namtosys broeder.
Beymakoukoä-danhou, alias Orenbare
Humtha Säankhumma.
Khaikana-ma Koukoä, alias Claes Das.

Thoe maka koä, onderdaegs met hagel door den sargent in de billen geschooten; mitsgaders daerbij desselffs excuse ende dat de Caepmans ende andre hem niet luchten mochten uyt puyre haet ende nijdicheyt, omdat hij alleen plagh g'admitteert te worden aen de schepen te varen ende daeraff broot ende ander dingen meer te crijgen, waeromme voorsz.

Caepmans hem oocq tot vier distincte malen ende Gorachauqua eens sijn leger geruyneert ende van alles cael gemaeckt hadden, versoeckende derhalven maer in een cleyn huysken bij 't fort met sijn vrouwen ende drie à vier melckbeesten ende schapen te mogen blijven woonen, gelijcq in den beginne, doen wij hier eerst quamen, plagh te doen ende ons als tolcq weder te dienen. Nochtans gemerckt ons den tolcq Doman weet te seggen, dat Herry den eersten slach op den vermoorden jongen over 5 jaren had gedaen ende alle de hooffden van Caepmans leger, mitsgaders alle inwoonders, die men der na vraeght, confirmeren, dat hij de oorsaecke van alle quaet ende misverstanden sij, - Soo is eyntlijcq goetgevonden ende vastgestelt denselven met d' eerste gelegentheyt aen 't Robbeneylandt te brengen, beneffens oocq de twee voorgemelte gedetineerde Hottentoos Khamy, alias Jan Cou, ende Boubo, alias Symon, tot 2 ostagiers met beloffte van haer te lossen, als ons de rechte jongenmoorders sullen in de plaets ter handt gestelt sijn, ende, wegen Herry, in te wachten de nader ordre onser Heeren principalen over sijn persoon etc., ende soo denselven sijn vrouwen ende huys daer mede wil gebracht hebben, sal hem sulcx toegestaen ende alles de Caepmans ende ydereen van dese inwoonders bekent gemaeckt worden. Ende schoon de vreede met de Caepman wel getroffen sij, is echter verstaen, de 20 gelichte soldaten van 't schip Prins Willem ten minsten noch te houden tot versterckinge alhier, tot d' eerste schepen uyt 't Patria, over 4 à 6 weecken te verwachten, dewijl men niet en weet wat samenspanninge dese natie mochten aenrechten offte in den sinne hebben. Sijnde oocq goetgevonden, soo haest Herry na 't eylandt is, alle sijn volcq ende oocq de Watermans den vreede mede te laten aenbieden, om van alle vijanden suyver

te sijn ende te veyliger overal te cunnen gaen ende reysen etc., mitsgaders ons van ymanden daernae quaet ontmoeteude, reparatie van bontbreeckinge te mogen pretenderen etc. Ende nademael 't Robbeneylandt soo sandigh sij, dat bevonden is in de drooge tijt wel 3 maenden langh voor soo veel schapen daer gansch sober te eeten valt, - Soo is goetgevonden telckens met de vaertuygen (schapen brengende off haelende) met eenen sooveel groene gras- ende claversooden derwaerts over te brengen als se sullen cunnen voeren, om alsoo dito eylandt metter tijt overal even groen te maecken, gelijcq sulcx in Toiouan tusschen 't fort ende 't quartier wel 6 à 700 roeden breet (door d' heer Caron anno 44 ende 45 gedaen) treffelijcq gesuccedeert bevonden, ende alsoo van een schrale duyn een schoon groen velt met langh gras gemaect is, om ingevolge noyt gebrecq van voeder voor de schapen te hebben. Bij den schipper Claes Fransz. Bordingh voorgedragen wordende seecker persoon, die een uytmuntend gau zeeman is ende oocq de plaets als trompetter waerneempt voor maer 8 gulden smaents, ende dienvolgende versoeckende om wat verbeteringe, is verstaen denselven te verbeteren als navolgende acte hem te verleenen is dicterende, namentlijcq:

Jan Struys van Dordrecht, hier te lande gecomen met 't schip de Provintie anno passado, voor matroos à 8 gulden per maendt, wort bij desen op 't hoogh voorgedragen van sijn schipper Claes Fransz. Bordingh wegen sijne uytmuntende zeemansgaeuwicheyt ende desselffs versoecq etc. op approbatie van d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India toegevoucht een beloninge van derthien gulden maendelijcx voor bosschieter, omme oocq gelijcq ter dato gedaen heeft, sijn dienst als trompetter waer te nemen, de gagie heden ingangh nemende. Wijders den persoon

Jan Sacharias, vrijborger ende woonende alhier binnen 't fort tot dienst in de keucken van den ondercoopman fiscael ende adsistenten, sigh voorstellende ende versoezkende omme te mogen bedienen het ampt van deurwaerder ende lantbode, somtijts al beginnende te pas te comen ende tot dato met een soldaet affgesien, - Is goetgevonden om een Compagnies dienaer in die saecq te excuseren, denselven daertoe te admiteren onder de conditien ende emolumenten, conform de ordre van Batavia, waerop hem dan den eedt na 't Batavias formulier is affgenomen, ende vorders als deurwaerder ende landtbode bevesticht ende extract hiervan in plaetse van acte ter handt gestelt. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Claes Fransz. Bordingh, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Den Commandeur gister sigh tegen den tolcq Doman hebbende laten verluyden, dat van dage (mooy weer sijnde) wellicht den capiteyn van de Caepmans soude comen besoecken in sijn leger, dicht aen de oost- ende oversijde van de soute reviere leggende, had denselven capiteyn daerop een van sijn zoonen herwaerts gestuyrt ende laten seggen, dat den Commandeur doch heden wilde comen, alsoo voornemens wes met sijn leger op morgen te verplaetsen ende na 't Lupaertsgeberghte te vertrecken op nieuwe weyden. Op 't welcke hem ten antwoorde wierd gedient, den Commandeur heden geen tijt had, maer, als Gogosoä wederom quam, soude hem dan dagelijcx connen besoecken, waermede met wat tabacq ende brandewijn in een kan tot vereeringe is vertrocken.

10 dito, is den gewesen tolcq ofte (soo hem d'Engelse plachten te noemen) kingh Herry per 't Schapen-

jachtje uyt sijn rijck deses uyttersten hoecks van Africa na 't Robbeneylandt vervoert, neffens noch twee van sijn consoorten, den eenen genaemt Jan Cou die (dewijle d'E. heer Cuneus hier was) 15 schapen van d'E. Compagnie genomen had, ende den anderen Boubo, alias Symon, gerucht wordende, doch niet al te seecker, dat mede handtdadich aen den jongenmoort over 5 jaren geweest is; dooh na ons bericht wort, souden de principale moorders haer aen een candt hebben gemaeckt: de nader seeckerheyt sal sigh metter tijt moeten openbaren: altoos is 't vervoeren van alle d'inwoonders wel na de sin ende behaegheheyd, voor soo veel tot noch is schijnende. Per voorsz. Schapejachtjen sijn oocq na gemelte eylandt gesonden 20 jonge oyen tot voorttelinge, beneffens partije groene zooden, gras, hoy- ende claversaet etc., om 't eylandt metter tijt in plaets van sandich tot een heel groen velt (mogelijcq sijnde) te maecken, ten eynde in 't drooge soowel als in 't natte mousson voeder genoegh voor de schapen aldaer mochte wesen.

Sijnde voorsz. jachjen oocq g'ordonneert, Herry ende alles gelost hebbende, voorts te varen na 't Dasseneylandt om te sien, hoe 't aldaer met der vrije luyden vaertuygh de Peguijn (door sijn langh achterblijven voor de saister beducht sijnde) gestelt is, om in soodanich cas wat de hulpende handt te bieden, ende met een ladingh traen ende robbevleys voor de slaven wederom te comen etc.

Uit een schrijven naar 't Robben-eiland aan

Rijck Overhagen.

Soo comen oocq hiernevens den gewesen tolcq Herry met de Hottentoos Jan Cou ende Boubo ofte Symon, die uluyden op dito eylandt sult houden ende gebruycken tot soodanige diensten als haer genegentheyt

streckt, sonder deselve met force ergens toe te dwingen, latende haer eygen cost soecken soo van peguijns, eyers ofte lipvis etc., alsoo voor haer geen provisie sal gesonden worden; doch soo se wat dienst in 't oppassen van de schapen goetwilligh willen doen, sulter dan wat tabacq geven, anders niet, latende sulcx ons oocq weten om voor haer dan mede wat broot ofte ander cost te stuyren, alsset verdienen. Jan Cou is een goet visser, cundt hem daertoe animeren, ende d'andre tot dienst van de schapen, ofte andersints daer se best toe neygen, ende haerluyden daer houden, sonder deselve aen eenige schepen over te geven, buyten onze expresse ordre.

'T vieren tot teycken voor de schepen sal u luyden niet eer hebben waer te nemen als na nieuwe jaer, alsoo de schepen, eerder uyt 't vaderlandt hier comende, geen kennisse daer aff hebben datter om sulcke redenen gevuyrt wordt, ende, na voorsz. tijt comende, sal uluyden sigh vorders reguleren na d'instructie oft memorie, voor desen daertoe gehouden. Ende om den aenteelt, soo veel doenlijcq, te vorderen wort uluyden neffens desen toegesonden 20 jonge oyen: willen niet twijffelen, off uluyden sal sigh in allen voornamentlijcq quijten ende behoorlijcke sorge dragen, dat daer wel opgepast wort, alsoo d' E. Compagnie daeraen veel gelegen laet. Dit Schapejachtjen gaet voorts na 't Dasseneylandt om te sien hoe 't met 't Vrijmans vaertuygh de Peguijn aldaer gestelt is, voor 't welcke wij mits sijn langh achterblijven in beduchtinge van eenich ongelucq zijn. Hiermede etc. In 't fort de goede Hoope, ady 10 July anno 1658. Was geteyckent Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

Voorsz. Schapejachjen even de bay uyt sijnde compt hem 't meergenoemde vrijmans vaertuygh de Peguijn

in 't gemoet ende cort daer nae oocq aen 't hooft te te arriveeren, medebrengende partije eyeren ende tusschen de 720 ℔ gesoute robbevleys voor de slaven, dat in 't pachuys opgeslagen is, sijnde gister middagh van 't Dasseneylandt geseylt ende voors. vaertuygh op pincxsteren volladen gereet leggende om herwaerts te keeren, des snachts met seer hard weer uytten n.n. westen van haer dreggen hoogh ende soodanich ontramponeert geworden, dat tot gister wercq hebben gehadt om het soo veele te lapsalven, datter noch op de pomp ter naeuwernoot mede hier gecomen sijn schoon al de inhouten meest aen stucq geraect waren, ende volgens dien nootsaeckelijcq weder lustich wat sal moeten versien worden.

Op dato sijn den tolcq Doman ende tolckinne Eva geseyt dat se, nu Herry wegh is, al sijn ende Watermans volcq sullen laten weten, indien se mede in de vrede, met Caepman gemaect, willen ingetrocken wesen, ten eersten sullen hebben aen 't fort te comen. Item oocq aen Gogosoa, Caepmans capiteyn, ende Osingh kimma, alias Schaccher, sijn oudtste zoon, omme hem daerover als opper Capiteyn te stellen ende deselve Herry ende Watermans volcq alle aen haer over ende onder sijn subjectie te stellen, of des weygerende te overslaen, hoedanich met haer alsdan te handelen etc., welcke insinuatie voorsz. tolcqinne scheen wel te gevallen ende goet te sullen wesen.

11 ende 12 dito,

is den tolcq Doman beneffens eenige andre vertrouwde Hottentoos na 't Caepmans leger ten eynde voorsz. gegaen, maer bevonden van haer plaetse opgebroocken ende heel na 't Lupertsgeberghte vertrocken na ander weyden voor hun beesten etc.

13 dito

van 't Robbeneylandt retourneerden d'opgeboeyde boot genaempt Schapejacht met 9 schurffde

schapen ende navolgend brieffken, door die van voorsz. eylandt geschreven.

Aen den Commandeur etc.,

luydende als te weten:

E.E. heer Joan van Riebeeck.

De boot het Schape-jacht hier aengecomen sijnde is UE. missive mij ter handt gestelt, waeruyt verstaen hebbe om de queecque ende claversooden op sandighste plaetse te setten, hetwelck nagecomen sal worden.

Het hoy, voor desen door UE. last toegsonden, werden UE. order over het eylandt gestrooyt, alsmede het toegesonden hoysaet; maar wenste UE. jegenwoordigh hier waer soude UE. sien, dat groente genoegh ende claversuyringh over het eylandt groeyt, alwaer het voor een a twee duysent schapen ende in de drooge tijt is voor deselve meer te eeten, als aen de Caep, soo van uytgedroogde groente als de bosjes, die winter ende somer groen sijn; maer dit saet gesaeyt sijnde, sal in de drooge tijt door den vehementen heeten zuytoosten, ende alsoo het eylandt niet anders als bar sandt is, sal hetselve door de groote hitte verbranden. De drie Hottentoos, door UE. expresse last hier aengecomen, sal sien off met goetheyt op de schapen willen passen; doch sij seggen alrede, dat voor haer geen kosten is; dat sij moeten haer kost soecken, maer soo sij haer wat vlijtich aen stellen, sal UE. daer report van doen. Sal oocq het vuyren laten staen tot na nieuwe jaer ende UE. vorige last volgen.

Het laeste harde weer heeft veel schapen om het leven gebracht, soodat nu weer op nieus een à twee dertich dootgebleven sijn; doch UE. gelieft te weten, dat dese toegesonden twintich beter sijn als de vorige

23 ende dese een à 32, want het sijn al oude magere oyen, die geen lammeren opbrengen cunnen, soodat sij met de lammeren aen de wegh doot blijven leggen, want nu het nieuwe gras maeckt haer weecqlivigh ende, als het dawregent, deur die natte cou sterven sonder eynde, vrese ja sien hetgeen eynde en neempt.

De Hottentoos over het eylandt gaende, om peguijns ende eyeren voor haer te halen, vinden empassandt een doot schaep, te huys comende vragen, off sij hetselve mogen hebben, eerst gestorven sijnde voor haer eeten, souden oocq onder decksel van dat geen andere schapen kennen aentasten, alsoo van smergens voor dage de twee jongers bij de schapen bennen ende snachts in het schapenhuys slaepen, wenschte UE. gelieffden ordre te geven, dat haer huysje hier gesonden worde, vermits sij daer des snachts, als sij dencken wij al slapen, vuyr maecken ende sou alsoo wel eens de brandt uit ontstaen, dat meer, ick kan het oocq niet missen, alsoo sommige oyen daerin moeten staen met hare lammeren, als sij deselve niet aennemen en willen. Hebben gehadt driehondert een a twee ende 't negentich schapen, ende sijn gestorven tot op driehondert dertich; hebben weer dertich jonge lammeren gekregen, is drie hondert tsestich, ende sende thien oude uytgejongde oyen: blijfft nu met de gesonde Hottentoos driehondert tseventich. Van de konijnen sijn vier tlandt in, te weten van de jonge; de witte oy heeft weer jongen onder het huys, maer hebbe deselve noch niet gesien. Gelieft UE. E. ordre te geven om een weynich riedt, om een mat over het schuytje te leggen, want het scheurt heel van een van de hitte van de son. Actum op 't Robbeneylant, den 12 July 1658. Was geteyckent Rijck Overhagen.

'Snamiddaghs is den schipper van 't jacht Maria

sijn despeche gegeven, omme metten eersten goeden windt, die Godt sal gelieven te verleenen, te vertrecken na Batavia, ende g'intregeert de brieven ende pampieren aen haer Ed. aldaer.

Volle maen Sondagh den 14 dito

smorgens betogen lucht ende windt n. westelijcq tot beleth van voors. jachts vertrecq. Ende sijn op dato weder een paar getrouwt met name Wouter Cornelis Mostaert, jonghman ende vrijborger alhier ende Hester Weyers van Lier, jonge dochter.

15 dito

Idem ende was den commandeur heden uyt geweest om eenige advenuen der Hottentoos aff te speculeren ende te sien, hoe men deselve op de beste maniere met de minste oncosten souden cunnen ofte mogen besetten, namentlijcq om te beletten, dat se des Compagnies noch de vrijeluyden bestiael niet cunnen weghhalen, waertoe sigh de reviere Liesbeecq redelijcq gelegen schijnt te thoonen, als sijnde mits sijn diepte ende maurassicheyt meest overal op maer weynich plaetse overcomelijcq, sulcx gcmeendt wort men daeraen, wat moeyten doende, al redelijcq fray facil de beesten voor soude cunnen gekeert worden. Doch nademael het op den dagh hard begond te wayen ende swaren regen te vallen, is sulcx niet ter degen ondersocht worden, 't welcq den Commandeur voornemens is bij bequaem weder te hervatten ende finalijcq te ondersoecken, als sijnde op 't hooghste nodich, dat gedacht worde op onse ende der vrijeluyden naeuwer bewaringh etc., want als hun eens haer beesten wierden affgehaelt, soude datelijcq den ganschen lantbouw weder stil staen.

16 dito,

swaren regen ende hagel met harde noordtweste stormwinden tot beleth van Marias vertrecq; ende nademael de Caepmans jegenwoordich heel te landewaert in sijn geweecken, schoon na de meyninge

van sommige om meer volcq aff te halen ende op ons daermede eenige attaque te wagen, soo hebben des nietjegenstaende raedsaem g'acht 11 van de 20 gelichte soldaten uyt Prins Willem met 't jacht Maria nae Batavia te largeren, te meer dewijl wij doch met noch al wat siecken beladen sijn, die gehoopt worden haest reconvaliseeren ende mede tot eenigen dienst te pas sullen comen.

17 dito,

noch al even onstuymich nat vuyl cout weer ende stormwindt van den N. westen, tot belet als vooren.

18 dito,

't weer fray bedaert ende 't luchjen variabel, is daermede 't jacht Maria voorsz. 11 soldaten medegenomen hebbende, ten eynde voorsz., na Batavia t' seyl gegaen ende fray metten avondt buyten geraeckt. Item oocq d' opgeboeyde boot Schapejacht nae 't Robbeneylandt met grassoden ende 30 jonge oyen ofte meer schapen, beneffens navolgende brieffken geschreven.

Aen Rijck Overhagen.

De boot Schapejacht wort ulieden wederom met een ladingh sooden ende 30 stucx jonge oyen tot den aenteelt toegesonden. Laet de sooden doch leggen, daer geen gangh van volcq is. De schapen die op 't eylandt doot gevonden worden, sal UE. de Hottentoos wel mogen laten eeten, mits datter geen schelmerijen onder schuylt, ende moet de schapen, die noch schurfft sijn, behoorlijcq laten reynigen ende met teer smeeren, ende die niet te reynigen sijn, cundt telckens herwaerts aen stuyren. Soo compt oocq over een bandyt van Batavia, genaempt Domingo van Bengale, die daer goet wesen sal ende in welckers plaetse ulieden weder een gagiewinner herwaerts stuyren ofte brengen cundt,

't sij Jaspar Jansz. Duyff off Pieter Jansz. Sampus, die ulieden lieffst missen wilt. Hiermede etc. In 't fort de Goede Hoope, ady July anno 1658; geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

19 dito,

quam Khuma, alias Jan, den derden zoon van Gogosoä (door hem affgesonden) waerschouwen op ons hoede te wesen, alsoo verstaen hadden, dat Herrys volcq voornemens waren ons de beesten weder aff te nemen. Waerop hem g'antwoort is, dat se maer aencomen mochten, souden op cruyt ende loot verwacht worden, alsoo d' onse last hadden, indien eenige Hottentoos sonder vlaggetjen van ons maer omtrent de beesten quamen, deselve datelijcq onder de voet te schieten, ende dan die in 't fort te brengen om te sien van wat volcq sij waren, alsoo der nu niet meer mede gejockt soude worden, gelijcq wel voor desen met al te groote verdraeghsaemheyt gedaen is, vermits niet verstaen wordt eenige de minste overlast meer van de Hottentoos te dulden, dewijle doch niet anders als alles goets met deselve (welwillende) voorhebben: des sij Caepmans wel maken mochten, haer onder geen roovers te mengen, off souden al met één sop overgoten ende maer los mede onder de voet geschooten worden. 'T is oocq niet te duchten, dat haer Herrys volcq (maer 9 à 10 weerbare mannen sijnde) alleen sulcx sullen derven onderwinden, dat gemelten Jan oocq is geseyt ende daerom wel gissinge maecken mogen, indien 't exploict op de beesten ondernomen wordt, wij wel weten al andre gasten daermede toe helpen sullen; maer, indien se lust hadden, costen aencomen: wij warent getroost, ende sij luyden mochten eens proberen, hoe 't haer becomen soude etc.

Sondagh den 21 dito,

was des namiddaghs den Commandeur met den onder-coopman, sargeant ende

fiscael weder na de soute revier gegaen, speculerende ende ondersoeckende, waer deselve mourassigh hard ende over te comen was met bestiael, ten fine als op den 11 dito passado genoteert. Heden is 't Schapejacht van 't Robbeneylandt geretourneert, medebrengende 5 stucx oude schapen, onbequaem tot d'aenteelt ende rapporteerden Rijcq Overhagen (mede overgecomen), dat heel nodigh een groot stal ofte stolp vereyschte, daer de schapen bij regenachtich weer onder schuylen mochten, 't welcke veel in d' aenteelt soude baten etc,, sijnde jegenwoordig 't getal aldaer 400 stucx jongh ende oudt ende hier aen de Caep 227, waervan ongeraden g'acht is vooreerst meer na 't eylandt te senden, omdat de mest op Compagnies landt te nodigh sij ende dito schapen bij de treckossen in Compagnies schuyr 1½ uyr gaens van hier 's nachts bewaert ende daegs daeromtrent fray geweyt cunnen worden.

Op dato sijn navolgende persoonen voor den Raedt getrouwt: Jan Sacharias van Amsterdam jongman ende vrijborger alhier ende Maria geboortich van Bengale, gewesene slavin van den sieckentrooster Pieter van der Stael, ende door voorsz. Jan Sacharias tot dien eynde vrij gecoft.

23 dito,

is den commandeur met den sargeant ende fiscael, ten eynde eergister aengetogen, weder uytgeweest, de revier overal met een cleyn champantjes bevarende ende op de ondiepten begaende omme alle mourassen ende sachte gronden (voor koebeesten onbeganckelijck) te bekennen; doch nademael aen sommige plaetsen wat twijffel geslagen wordt, is voorgenomen eens 2 à 3 koebeesten mede te nemen, ende die overal langhs heen ende over te jagen ende drijven, om te sien waer deselve wel offte niet wel sullen cunnen passeren, ten eynde men emmers goede seeckerheyt sal mogen becomen waer ende hoe men de Hot-

tentoos, ons off der vrijeluyden bestiael soeckende aff te nemen, off oocq wel 't hare binnen gelockt hebbende, ende de gemaecte conditien niet voldoende, sal cunnen stutten ende tegenhouden.

24 dito,

is den Commandeur ten eynde voorsz. weder uytgeweest tot heel na den bosheuvel om te sien tot hoe veer de door voorsz. besluytinge Compagnies ende der vrijeluyden bestiael wel te bewaren souden wesen, ende is ondervonden de Hottentoos te keeren offte stuyten souden sijn omtrent daer Compagnies bosch beneden aen de revier Liesbeecq tegenover Vasagies wooninge ende bouwerije omtrent twee uyren van 't fort is leggende, verstaende, soo nu bevonden wordt, dat dito Liesbeecq soo diep ende onovercomelijcq voor bestiael is, als veele susteneren. Doch om sulcx seecker te weten, heeft den Commandeur voor, selffs in persoon van begin tot eynd door al de ruyghten, lies, biessen ende mourassen bij alle goede occasie ende bequaem weder sulcx selffs mede al te ondersoecken ende na te speuren om verseeckert te wesen.

Hebbende heden empassandt 't oogh over den bouw der vrijeluyden laten gaen, mitsgaders deselve vermaendt, vermits de saytijt nu over is van 't hollantsche graen, elcq sijn best soude doen om goede partije mily ofte turcxe taruw (met Hasselt uyt Gunea becomen) in 't landt te brengen, dat nu de rechte tijt weder toe aencompt ende de slaven goede kennissen van hebben om deselve te planten, ende nademael haer eenige niet heel graegh daertoe thoonden, als meenende graen genoegh in de grondt te hebben, heeft haer den Commandeur gedreyght 't magasijn van provisie te sluyten, indien elcke bouwerij niet maeckten ten minsten een mud van dito graen te planten, vermits 't selve toecomende jaer te oudt ende dan niet meer te crijgen wesen soude etc.

25 dito,

's morgens doncker stil weer wierd een schip voor de wal gesien, daer den fiscael met een sloep na toegesonden is, welcke, smiddaegs wederom comende, rapporteerden', dat het was 't fluytschip Nieupoort, daerop schipper Fredricq Hermansz. van Enchuysen en de bouchouder Steven een Spangjaert, 16 April passado in compagnie van de fluyt Leerdam (omtrent de liny affgeraeckt) uyt Texel geseylt voor de Camer Amsterdam met 175 coppen, van welcke geen overleden, maer omtrent 20 wat scheurbuyckigh waren, ende nergens aengeweest; maer over omtrent 14 dagen noch een groot schip ende een fluyt vernomen hadden, sonder te weten welcke het waren off werwaerts deselve heen wilden. Omtrent middagh is gemelte fluyte met variabel luchjes wel ter rheede g'arriveert, brengende den schipper mede cleyn brieffken uyt de camer Amsterdam, gedateert 14 April, waer uyt verstonden 't generale schrijven van de Heeren 17^{e} met de schepen van d'andre camers (te volgen) stond na te comen, sulcx wij daervan noch soo langh destituyt blijven. 'S avonts 't luchjen van den Z.Z. oosten wesende, met motregen, is de boot Schapejacht na 't Robbeneylandt vertrocken met een ladingh zooden ende een levendigh steenbockjen vol jongen, heden door den hondt ongequest gevangen, ende daarom raedsaem g'acht op dito eylandt te planten, om te proberen, off 't daer sal willen aerden ende jongen crijgende mettertijt voortteelen, ende op datter te beter opgepast soude mogen worden is den schaepenwachter Rijck Overhagen een rijcxdaelder beloofft voor yder van al de jongen, die d'eerste drie jaren geworpen worden ende voortcomen sullen, om mettertijt in den aerdt ende overvloedt te mogen geraecken. 'T begond tegen den nacht van den Z.Z. oosten al vrij hard te wayen, 't welcq den 26 dito s'morgens noch niet op-

hield, ende waermede voor de middagh na 't Dasseneylandt is vertrocken 't vrijmans vaertuygh de Peguijn, dat in de pinxterdagen aldaer door hard weer op strandt gesmeten ende heel ontramponeert sijnde geweest den thiende verleden gansch schadeloos met partije vogels, eyeren ende stijff 700 robbenvleys voor de slaven hier geretourneert was ende jegenwoordich door de vrije timmerluyden weder hecht vertimmert ende stercq gemaect is.

Tusschen wijle is den Commandeur weder uytgeweest om het van 't geberchte na de reviere Liesbeecq affstreckende bos eens wat nader ende oocq dito reviere selffs mede perfect aff te speculeren, ende is bevonden dat dito bosschagie van boven tot beneden heel nae aen voorsz. reviere soo dicht van boomen bewassen is, datter geen ander openheyt te vinden sij als daer 't wagepadt, met een slaghboom wel te sluyten, voor de vrijeluyden door gemaeckt is, sulcx dat daer geen beesten sullen deur kennen, al waren der duysenden Hottentoos achter die se najaegen, wesende omtrent 2 uyren gaens van 't fort tot aen Vasagies wooningh even beneden de voet van den bosheuvel, daer den Commandeur d'E. heer Commissaris van Goens (op een morgen met derselver over den bosheuvel wandelende metten Hottento, die niet begeerde dat men daer landt bouwen soude) aenwees een wachthuysjen off cleyn redoutjen te stellen tot beschermingh van Compagnies ende der vrije luyden landerijen (daerbij ende omtrent gelegen) ende tot waertoe de reviere Liesbeecq (nagesien wesende) oocq bevonden is met seer geringe moyten soude cunnen gemaeckt worden, om met schuytjes te bevaren, heel van 't fort aff de soute revier in; doch vermits dito Liesbeecq seer dicht ende hoogh met wilde scherpe nijp, lies, biesen ende wilde palmit van omtrent 1½ ende 2

vadem hoogh begroeyt is, sal deselve langs de candt eerst wat dienen schoongemaeckt ende affgecapt, om alles noch beter aff te mogen sien ende speculeren, tot welcke extraordinaire wercq wel partije van dese fluyts volcq soude gebruyct sijn geworden; maer sullen met die eerst noch wat boulandt claer sien te maecken ende van 't geboomte ontruymen, omme eenige van den taruw (daermede fray geconditionneert overgecomen) in te sayen, als sijnde doch maer weynich te laet, ende dierhalven gehoopt wordende noch wel voorcomen sal; maer den rogh was gelijcq al de voorige gansch bedorven ende onbequaem om te versayen, des die gemalen sal worden om tot brootbacken te veroirbaren.

Op dato is navolgende resolutie genomen ende hieronder van woort tot woordt g' insereert als te weten:

Vrijdagh den 26 July anno 1658.

Bij den Raedt meer ende meer gemerckt wordende, dat alle moeyten ende debvoiren van tijt tot tijt met grooten ijver ende naersticheyt aengewent sijnde geweest tot voortsettinge ende aenfocq van verckens gansch ende t 'eenemael ja langs soo meer schijnen altemalen tegen te lopen, ende in plaetse van te vermenichvuldigen, deselve heel weder aff te nemen, uyt te sterven ende te niet te gaen, als sijnde sedert 't sluyten van de boecken primo January passado van 50 stucx weder tot op 24 vermindert, in stede dat se ten minsten tot op 1½ hondert behoorden vermeerdert te wesen, ontstaende bij nader genomen opmerckinge ende ervaringe, ofte soo altoos vast gemeent wordt principalijcq daeruyt, datter door de vercken-wachters niet na behooren opgepast wordt, hoe naeuw ende seer deselve daerop gehouden ende toe g 'animeert

worden, soo met goedicheyt, mildicheyt, straffe, hardicheyt ende hoedanigh het oocq mach wesen ofte oyt ende oyt aengeleyt ende geprobeert is, ja schijnt schier off sij deselve vergeven ende dencken dan vrij van 't oppassen der verckens te wesen, sulcx dat volgens dien de vrijeluyden allomme deselve dickmael sijn aengepresenteert omme die aen te focken ende gemest te leveren aen d'E. Compagnie voor 2½ stuyver 't ℔ levendich, 24 uyren voor deselve sullen gewoogen ofte geslacht worden etc.; doch door de lantbouwers altijt g' excuseert sijnde, vermits sijluyden de verckens niet wel uyt haer cooren souden cunnen houden ende op te hocken haer te costelijcq valt. Ende daeromme goetgevonden wesende deselve aen te bieden soowel de getrouwde ministers van d'E. Compagnie als de borgers hier omtrent 't fort woonende, ende meest handtwerckers sijnde, waerop sijluyden goede gelegentheyt hebben te leven, ende daeromme gelijcq de lantbouwers tot noch niet toegelaten sijnde melckbeesten te houden, vermits de lantbouwers veele costen ende arbeyt hebben te doen, ende sonder melckoeyen ende schapen qualijcq bestaen souden cunnen etc. omdat haer de mest op 't landt oocq nodigh sij, - Soo is eyntelijcq verstaen ende g' accordeert de gemelte Compagnies verckens op de conditien voorsz. over te laten navolgende persoonen in getale ende ten prijse als te weten:

3 zeugen vol jongen à 7½ gulden uytgekosen bij Wouter Cornelisz. Mostaert vrij meulenaer ende steenbacker getrouwt ende met sijn vrouw alhier bij 't fort woonende.

1 zeuge idem vol jongen à 7½ gulden uyt gecosen bij Hendricq van Zurwarden, vrijcleermaecker, idem getrouwt ende bij 't fort woonende.

21 stucx zeugen ende beeren sijnde alle de rest,

cleyn ende groot, siecq ende gesondt, lam ende creupel, soo se gaen ende staen!, bij Janneken Boddijs, huysvrouw van den sargeant deser fortresse, mits onder dese 21 stucx begrepen ende haer belooft is d' eerste hollantse zeugh, die met de schepen sonder jongen uyt 't vaderlandt sal overcomen, vermits sij al 't refuys sleghst ende cleyn goetjen is, aennemende voor 4 gulden yder door malcanderen, onder die conditien dat niemandt van allen vooreerst meer als een vercken voor hun eygen huyshoudingh jaerlijcx sullen mogen te mesten leggen ende slachten, maer vooreerst alles gehouden sijn aen d' E. Compagnie te leveren, ten prijse voor dato gestelt ende hier boven aengeroert, ter tijt deselve door aenteelt soo veel sullen wesen vermenichtvuldicht, datter meerder van sal cunnen gemist worden, alsoo bij die middel gehoopt ende vertrouwt wordt den aenteelt beter als voor desen ende eerst ter degen wat beschieten sal. Ende alsoo den vrijborger Wouter Cornelisz. Mostaert van Utrecht met Jan Reyniersz. in compagnie samengeweest, doch bij hem gelaten heeft alle de melckoeyen, trecq-ossen, wagen, ploegh, eggen ende voorts alle 't gundt tot den landtbouw van cooren, booter, melcq etc., is behoorende, behalven alleen de helfft, sijnde 7 stucx van de hollantse schapen, waerop denselven geen raedt off cans siet alleen heen te comen, sulcx vermits hem is verstaende op 't grutten ende meelmalen, ende volgens dien versoeckende dat hem moge werden vergundt de rosmeulen omme onder redelijcke conditien met eygen dienaers ende slaven allemael ende grutten te malen tot gerieff van d' E. Compagnie ende vrijeluyden, ende ingevolge daertoe vooreerst 4 ofte meer bequaeme trecqossen, nevens sulcx meer als hem tot begin ende uytvoer sijnes wercx mochte nodich wesen.

Op 't welcke bij den Raedt overleyt, dat men in de meulen ten minsten drie man sal cunnen excuseren, die der na genomen preuve haer in besich weten te houden rede maer met het weynige uyt 't patria becomen bedorven saetcooren, datter voor als noch maer gansch luttel te maelen valt ende aen bevonden is, vermits deselve niet meer doen als tot welcke sijluyden met strengicheyt worden aengeprest, behalven dat door deselve oocq licht de steenen bedorven ofte niet wel geset worden etc., hoedanigh nonchelance men in veel saecken met sommige Compagnies ministers subject is, voornamentlijcq daer men selffs niet altijt can bij wesen, behalven de fraude, welcke der bovendien veel tijts oocq al groff genoech onder loopt, - Soo is, gemerct voorsz. Wouter Cornelisz. een deuchtsaem ende naerstich nuchteren man ende jegenwoordigh oocq met een naerstige vrouw (soo altoos schijnt) getrout is, die wel schijnt voort te willen, voor d' E. Compagnie vorderlijcq geacht de meulen aen denselven over te doen. Ende derhalven tot nader goetvinden onser heeren meesters uyt 't patria, met hem g' accordeert onder dese navolgende conditien, namentlijcq, dat hij sal hebben voor sijn rogh off taruw maelen 2 stuyvers ende mondt, een stuyver per schepel, beneffens een pondt op yder schepel voor stuyffmeel.

Aengaende de grutten blijfft noch gesurcheert tot den oegst sal in wesen, om te probeeren, off het sonder eest met de son gedrooght sal willen gaen, dan off men de garst gelijcq in 't vaderlandt mede sal moeten op den eest droogen, dat vermits de consumptie van branthoudt veel scheelen soude. Ende vooreerst den taruw ende rogh etc. altemalen in Compagnies macht te houden, ende alle particulariteyten in de graenen sooveel mogelijcq te weeren, is denzelven wel expresselijcq verbooden voor niemandt 't sij vrijeluyden off

andre vooreerst noch te maelen, vermits deselve volgens de conditien met d'E. Compagnie aengegaen, verbonden sijn alle den taruw ende rogh oen d'E. Compagnie te leveren, om dan van daer hun brootmeel wederom te' haelen ende te letten datter vooreerst niet meer wordt geconsumeert als elcq tot sijn omslach nodich sal hebben, ten eynde niet te veel onnuttelijcq aen sommige hare kennisse op de schepen verquanselt ende verquist werde, gelijcq daervan rede schadelijcke exempelen sijn gebleecken, ende waerdoor dese natie van hun eygen lijfftocht telckens wordt ontbloot, mitsgaders Compagnies oogmercq te beswaerder getroffen om de schepen hier aencomende met versch broot ende gort etc. te versien ende waeromme vooreerst oocq geen ander backers sullen werden toegestaen als die voor d'E. Compagnie sullen backen ter tijt het soo overvloedich van granen worde, dat het d'E. Compagnie sonder verleth sal cunnen ende mogen missen etc. Wijders aengaende meulen sal hem vrijmeulenaer het toebehooren van cleeden tot den eest, buyl ende waykisten etc. altemalen eerst beschickt ende op de gangh gebracht worden, ende hij dan vorders alles beneffens sijn eygen ossen, knechten ende slaeven etc. altemalen tot sijnen laste ende risico, mitsgaders oocq instaen voor alle ongelucq van brandt, door hem ofte de sijne van binnen ontstaende, ofte wes in de meulen breecken ofte tot schade ontstaen mochte, schoon d'E. Compagnie de meulen voor eygen aen haer selffs blijft behouden, misgaders oocq de solders tot bergingh van granen daerboven opgemaeckt, invougen voorhaelden meulenaer maar tot sijn gebruyck sal hebben de meulen met den eest, buyl, sift ende waykisten, neffens al dat daer meer toebehoort, doch als geseyt 't gene breeckt, ende alle reparatien sal blijven tot sijnen laste, boven de schade van brandt

etc., ten eynde denselven te beter sorge moge comen te dragen etc. Ende nademael voors. Wouter Corneliss. Mostert oocq is een goet steen-, tichel- ende pannebacker, ende het maelen voor eerst noch weynich sal beschieten, vermits, gelijcq voors., doch noch maer weynich verbroeyt vaderlants becomen saetcooren jegenwoordich te maelen valt, ende volgens dien 't zelve eerst over jaer ende dagh yetwes sal beginnen te beschieten, - Soo is hem oocq toegestaen een steenbackerije op te mogen stellen mits die steen wel ende hardt genoegh op de keur (door gecommitteerden uyt den Raedt te nemen) backende, 8 duym langh, 4 duym breedt ende 2 duym dick, mitsgaders deselve te leveren, namentlijck die d'E. Compagnie van doen heeft voor vijff 't duysent, doch onder den borger salse mogen vercoopen tot 6 guldens. Ende aengaende de pannen om huysen te decken sal hierna prijs opgemaeckt worden als daervan eerst preuve gesien sal wesen. Blijvende wijders in allen gevalle subject alle soodanige vordere impositien ende gerechticheden als onse heeren meesters ende d'overicheyt alhier op approbatie van deselve haer Ed. in tijt ende wijle naderhandt op 't een ende 't ander sullen ofte mogen goetvinden te beramen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

Was geteyckent Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

27 dito,

is niet sonders voorgevallen, anders als dat den tolcq Doman met ymandt van de principaelste Caepmans wilden aen boort varen om de bedongen twee sacken broot, een vatjen brandewijn, 2 a 3 stucken specq, ende tabacq van yder schip te halen; maer is hem geseght, dat de Caepmans eerst haer belofften (tot noch over in gebreecke gebleven) souden

voldoen, namentlijck, de bedongen beesten ende schapen voor elcq aencomend schip ende sondaeghs voor 't fortsvolcq etc., ende soolange sij sulcx niet volbrachten, souden niet met al van de schepen genieten, sonder dat wij ons laten blijcken door sake hierdoor al gebooren ende reden gegeven is, om na desen ten dien eynde met fondament ostagiers te houden van de principaelste uyt haren trop, ende haer alsoo tot hunne gemaeckte conditien alsdan te constringeren.

Sondagh den 28 dito,

smorgens liefflijck droogh, doch seer coudt weer, soodanich dat in sommige mourassen ende rietvelden wel een halve vinger dicq ijs vroos. 'S avonts isser 60 man van de fluyt Nieupoort aen landt gecomen ende na Compagnies corenlandt gestuyrt om daervan morgen tot Woondagh toe noch eenige boomen uytteroeyen ende tot boulandt claer te maecken.

30 dito,

mistich nat weer en de wint westelijcq, waermede de boot Schapejacht van 't Robbeneylandt wederom quam met navolgend brieffken geschreven.

Aen den Commandeur etc.

ende luydende als te weten:

Alsoo den 25 op donderdagh avondt deur UE. orde affgevaerdicht ben, sijn deur de donckerheyt des nachts ende den stroom, die om het eylandt treckt, bennen het eylandt misgedreven, jae soo veer in zee gedreven geweest, dat het Robbeneylandt niet en conde sien; des ander daeghs tegen den avondt alsoo niet op laveren conde, moest het aen de overwal anckeren; hebben daegs daernae weder gelaveert, soo dat op saterdags achter middagh bennen aen het Robbeneylandt gecomen; dachte oocq dat Eva doot was,

seeziecq sijnde, maer het weer sigh bedarende, werdt weder heel wel. Het reebockje is wel overgecomen, loopt over het eylandt ende eet wel.

Nevens dit gaet niet meer als een hollantsen ram, souden meer gesonden hebben, maer alsoo juyst nu door het loopen in 't krael twee à drie begonnen te lammeren, soodat UE. gelieft voor deese mael te excuseeren, soodat niet meer en can senden. Actum op 't Robbeneylant, den 29 July 1658. Was geteyckent Rijck Overhagen.

Nademael geen schapen voor eerst van 't eylandt meer sullen gehaelt ofte aengebracht worden, is ordre gestelt, dat het Schapejachtjen al geduyrich voor 't ledigh leggen zoden derwaerts sal aanbrengen ende t'elkens met een ladingh schulpen wederom comen, om calcq van te branden.

Ultimo dito,

is verhaelde Schapejachjen ten gemelten fine na voors. eylandt gevaren.

Augusty anno 1658.

Ady primo dito,

sijn des namiddaghs dopperhooffden van de fluyt Nieupoort g'intregeert de brieven ende pampieren aan d'Ed. Heeren Gouverneur generael ende d'EE. heeren Raden van India, ende daermede gegeven haer affscheyt, om met den eersten, goeden windt uit de bay t'seyl te gaen, ende hun reyse na Batavia te vervolgen, gelijcq ten dien eynde oocq twee uyren na midnacht 't luchjen zuyt zuyt oost wesende sijn vertrocken ende de bay fray uit in zee geraect. D'Almogende wil se vorder behouden reyse verleenen.

2 dito,

is den Chainouquas capiteyn Chaihantma (dickmael voornoempt) weder aen 't fort verschenen met 13 koeyen, die hem affgehandelt wierden, ende

gevraeght waerom niet, gelijcq in den eersten, met grooter partijen affquam, antwoorde, dat d'inwoonders overal meest met coper vervult waren, ende voortaen t'elckens niet meer aff te brengen stondt.

Hem, gelijcq voor desen eenige andre oocq gedaen, verthoont sijnde, monsters van al de sorteringe coralen, die van 't Gunese cargasoen bij 't pachuys noch overich leggen, wierden bij denselven (gelijcq de vorige) oocq niet g'acht, selffs de fine noch 't alderminst vallende; van de sleghte roode wel eenige hebben tot vereeringe, maer niet om yets weder voor te geven, sulcx dat coper 't beste is ende tabacq, brandewijn, broot off rijs tot toegift op de handelinge.

3 dito, 's morgens is denselven met eenige vereeringe van coper, cralen, tabacq, een staff ijser, broot ende brandewijn weder vertrocken, met belofte van haest weder met een cleyn partijtjen aff te comen. De rogh, met Nieupoort becomen, soo wel als den taruw in 't water geleght ende bevonden sijnde mede fray te spruyten, is ordre gestelt oocq altemalen te laten versayen, ende volgens dien aen de vrije luyden mede omgedeelt, hopende Godt de Heere 'tselve beter sal laten voortcomen als 't vorige becomen zaetcooren, dat al te malen onbequaem om te versayen overgecomen ende verbroeyt was. Heden middagh, 't luchjen noordtwestelijcq sijnde, quamen daermede Compagnies ende der vrye luyden vaertuygen Schapejacht ende Peguijn aen 't hooft te arriveeren, 't eene met 3 schapen ende een ladinge schulpen voor d'E. Compagnie desen morgen van 't Robben ende 't ander met voegels, eyeren ende over de 1400 ℔ gesouten robbevleys voor de slaven van 't Dasseneylant gistertermorgen vertrocken.

Maendagh den 5^{en} Augusty 1658.

Op dato ons met ernst aenwesende de vrije Saldanhavaerders, gelijcq voor desen oocq meenichmael geschiet sij, om ten redelijcken prijse noch te coop te mogen hebben haren dienst ende gerieff de opgeboeyde boot Schapejacht, vermits haer de Peguijn alleen te weynich ende cleyn valt, ende sijluyden dan fray souden gestelt wesen omme oocq de eylanden in de Saldanhabay soo wel als 't Dasseneylandt te bevaren ende d'E. Compagnie dan te meer van robbevelys voor de slaven kunnen versien etc. 'T welcke bij den Raedt overleyt ende ingesien sijnde dat voorsz. Schapejachtjen daertoe expres was opgemaect, behalven noch een ander op stapel staende, omme oocq in plaetse van 't verongelucte Robbejacht ofte een galjot daermede de schapen over ende weder van 't Robbeneylandt te voeren, ende wijder oocq dat men 't dan met een vaertuygh noch op stapel staende om 't Robbeneylandt te bevaren, vooreerst sal cunnen alleen aff sien, om daerdoor ten minsten drie a vier man (op 't ander nodigh) mogen excuseren, dat gecalculeert is met 't vaertuyghs slijtagie ende risico etc., wel eens soo veel soude costen als al 't robbevleys, 't welcq daermede jaerlijcx can aengehaelt worden, vermits het de gemelte vrije luyden d'E. Compagnie voor ½ stuyver 't ƒb gesouten sijn leverende ende toebrengende,

Soo is eyntelijcq na rijpe deliberatie goetgevonden ende g'accordeert voors. Schapejachtjen (opgeboeyt van de tweede boot van 't wapen van Hollandt, langh over steven 29, ende wijt schaers 7 voet) de gemelte vrije Saldanhavaerders met seyl ende treyl, soo 't jegenwoordich is varende, over te doen tot drie hondert guldens eens, onder besprecq ende conditie dat sij-

luyden dan sullen versorgen d'E. Compagnie geduyrich ende altijt, wanneer se hier comen, behoorlijcq ende competent met robbevleys voor de slaven worden versien. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

6 dito

gingen eenige van de vrije Saldanhavaerders met verhaelde Schapejachjen, vernoempt Zeeleeuw, al derwaerts aen t'seyl. Ende quam tegen den avondt een fluyt voor de bay, die vermits 't coeltjen na 't Z.Z. oosten schoot, niet eer coste ter rheede comen als wat laet in den nanacht, sulcx den schipper, genaempt Pieter Janss. Pietman, ende bouchouder Jacoma Borghgrave, des anderen daegs den 7 smorgens te samen aen landt comende, rapporteerden, dat het was de fluyt Leerdam, met Nieupport den 16 April verleden in compagnie uyt Texel geloopen met 172 gegagieerde coppen, waervan 3 overleden, ende noch eenige aen 't scheurbuyc lagen, gingen en stonden, waertoe ten eersten allerhande moes-, aert- ende thuynvruchten, neffens een koebeest ende schaep na boort geschickt wierd; waren seer spoedigh door de liny geraeckt, maer hadden tusschen d' eylanden van Martijn Vaas, ende hierdoor stilte ende contrarie windt wat gesuckelt, ende geen schepen altoos vernomen nochte oocq ergens aengeweest.

Soo wierd oocq 't zaetcooren uyt voorsz. fluyt datelijcq aen landt gehaelt om ten eersten noch in de grondt te werpen, waertoe 't landt al op voorraedt is ende wort claergemaect, mitsgaders d' opperhooffden gelast tegen morgenavondt 60 man aen landt te senden om noch el meer landt van 't geboomte te laten ontruymen ende schoon te maecken, ten eynde de

ploegh daerdeur sal cunnen gejaeght ende noch soo veel dit saysoen gesayt worden, als emmers doenlijcq wesen sal. Savonts is 't ander vrijmans vaertuygh de Peguijn met een Z.Z. ooste windt mede na 't Dasseneylandt vertrocken om eyers, vogels, traen ende robbevleys te halen.

9 dito

was omtrent midnacht aen 't hooft geretourneert 't vrijmans vaertuygh de Zeeleeuw met vogels ende veel eyeren, om onder den borger ende aen de schepen tot bijsonder goede versnaperingh te vercoopen, beneffens 6 halff amen traen ende 1400 ℔ robbevleys gelevert aen d'E. Compagnie voor derselver slaven, sijnde den 6 verleden 's middaghs van hier vertrocken ende gisteravondt weder van 't Dasseneylandt herwaerts aen, sulcx haer last van daer in drie etmael gehaelt ende seer spoedigh hier aengebracht hebben.

den 13 dito,

was de Peguijn onverrichter reyse wederom gekeert, hebbende vermits den westelijcken contrariewindt verder als 't Robbeneylandt niet cunnen comen. 'S nachts sijn de Saldanhavaerders met haer twee vaertuygen Peguijn ende Zeeleeuw tegelijcq weder na 't Dasseneylandt vertrocken.

16 dito,

sijn heden d' opperhooffden van de fluyt Leerdam haer affscheyt gegeven, mitsgaders g'intregeert de brieven ende pampieren aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende d'E.E. heeren Raden van India, neflens ordre omme met den eersten goeden windt, die Godt sal gelieven te verleenen, hunne vordere te doene reyse na Batavia te vervolgen.

17 dito,

goet weer, doch de wint noordtwest ende dierhalven contrarie voor de fluyt Leerdam om de bay uyt te seylen: des hij tusschen wijle noch een boot water liet halen.

Op dato sijn den vrijvisser Maerten Jochimss. alle

beyde sijn slaven weghgelopen, daer Hottentoos ten eersten achter heen gesonden worden.

19 ende 20 dito

quamen d' uytgesonden Hottentoos wederom met raport, dat sij de slaven bovengenoempt niet hadden cunnen weder opspeuren noch vinden.

Dincxdagh den 20 Augusty 1658.

Gemerct d'E. Compagnie jegenwoordigh versien is met een getal van over de 240 jongh ende oude koebeesten, daeronder gereeckent alle de ploegh- ende wagenossen, beneffens veele jonge aencomelingen noch te cleyn om te arbeyden ofte voort te focken, echter boven deselve een redelijcq getal om te dienen tot ververssinge van Compagnies aencomende schepen, indien niet in consideratie quam den vorderen nodigen aenteelt, vermits van d' inwoonders doch niet genoegh ende dat oocq maer slecht out uytgeslooft goet en can gehandelt worden, - Ende dat onse heeren Majores ons per derselver successive brieven gansch serieus ende ernstich ordonneren ende bevelen, omme soowel als tot den landtbouw, oocq alle mogelijcke middelen ende debvoiren aen te wenden tot den aenfocq van meergenoempt bestiael, als sijnde 't selve noch vooreerst 't principael ooghwit ende intentie van d'E. Compagnie, ende volgens dien bij haer Ed. verstaen wordende dat men de vrije luyden 't houden van bestiael sal open ende vrij laten, mits sij niets van d'inwoonders en sullen vermogen te handelen, - Soo is bij den Raedt na overlegh van saecken goetgevonden de gemelte vrije luyden met goet deel drachtige koeyen te versien, doch vooreerst maer alleen die haer op den lantbouw erneren, ende plaets gemaect hebben deselve te cunnen houden ende bewaren, als sijnde haer de mest oocq hooch nodich

op het landt, ende moetende alleenlijcq heencomen ende leven van de vruchten, die Godt de Heere door sijnen zegen sal gelieven te verleenen, ende volgens dien d' andre vrije luyden, als vissers, cleermaeckers, meulenaers, wiltschutten, backers, timmerluyden, houtsagers etc., die den dagelijcxsen penningh tot hun onderhoudt van den beginne aff genieten ende, soo gemerct wort, heel wel daerop te cunnen strecken, 't bestiael noch te onthouden ende verbij te gaen, ter tijt de lantbouwers ('t meeste aen gelegen ende 't bestiael meest nodigh, ende noch al gebrecq hebbende) daervan competent ende behoorlijcq sullen wesen versien, - volgens welcke dan verstaen is, elcq huys van deselve lantbouwers boven hare trecqbeesten, die se jegenwoordich hebben, te versien: vooreerst met noch ses goede drachtige koeyen, ende die haer vrouw ende kinderen bij hun hebben, met 12 stucx om jonge beesten te mogen aenfocken ende haer oocq te beter op de melcq ende boter te erneren, daer se redelijcke proffijten van comen te trecken, sullende wij ons met 't overschot sien te behelpen tot ververssinge voor de schepen bovengemelt, soo verde het sal mogen strecken ende uytten handel van d' inwoonders daer noch bij te comen verhoopt ende verwacht wort. Ende nademael d'E. Compagnie oocq versien is met over de 600 stucx schapen, welckers mest den lantbouwers mede alsoo nodich als van de koebeesten op haer landt is, mitsgaders oocq ingesien dat Compagnies dienaers als oppassers over deselve gestelt op den aenteelt soo heel wel niet en letten als 't wel behoort, jae sommige die slimmicheyt weten te plegen dat se in 't velt oude schapen steelswijse cunnen slaen ende met de jongen, die geworpen worden, haer getal (als den trop wat groot is) weten te stoppen ende vol te houden, volgens exempelen, voor dato

meenichmael tot Compagnies schade gebleecken etc. - Soo is oocq goetgevonden, elcq huys van de lantbouwers, beneffens haer jegenwoordige schapen, noch tot 50 stucx toe te doen, ende dat al te malen goede oyen ofte moerschapen, met die conditie dat elcq ten minsten een Hollantsen ram daer sal hebben bij te houden om alsoo t'eenemael in Hollantsen aert te comen, alsoo aen 't halff slach rede bevonden wordt dat se meerder jongen voort ende opbrengen door de melcq, die se meerder geven als de Caepse schapen, - Ende dat al de rammen die de Caepse schapen werpen sullen, gesneden ende, tot bequaem ouderdom gecomen wesende, aen d'E. Compagnie gelevert worden, om te dienen tot te meer ververssinge van derselver passerende schepen, ende dat voor drie gulden yder, gelijcq haer de bovengemelte oyen sullen werden overgedaen, waerbij de lantbouwers dan in een goeden ploy sullen gestelt wesen ende fraye gelegentheyt hebben om niet alleen behouden te blijven, maer oocq wel wat te cunnen prospereren, alsoo boven allen 't selve uyt hare aentheelende thuynvruchten, eyeren, gansen, hoenders, eenden, calcoenen etc., goede voordelen cunnen maecken. Ende derwijle Wouter Corneliss. Mostaert vrijmeulenaer al van voor dato 7 stucx Hollantse schapen heeft gehadt, is, onaengesien voorstaende exemptie, niet goetgevonden hem, schoon hij geen lantbouwer is, die aff te nemen, maer omdat se nu heeft ende wel waerneempt, te laten behouden, mits geenige meer daertoe sal mogen copen, maer sigh met sijn eygen voorteelt te vreden houden, ende heneffens alle andre hantwerckers (geen lantbouwers wesende) vorders mogen erneren met verckens aen te focken, dat de lantbouwers qualijcq cunnen doen, omdat se deselve niet weten uyt het cooren te houden, als oocq met thuynvruchten, hoenders, gansen,

eenden, calcoenen, eyeren, bijen ende wes meer sij selffs sullen cunnen ofte mogen goetvinden ende te rade worden. Aldus gedaen ende geresolveert int fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

21 dito

is de fluyt Leerdam al heel vroegh t'seyl gegaen ende de bay uytgeraeckt. d'Almogende wil hem behouden op Batavia laten arriveeren.

Heden is den Commandeur weder d' eerste mael na sijn sieckte uytgeweest, hebbende de corenlanden ende bouw overal wesen besichtigen ende op sommige saecken dienaengaende wat ordre gestelt, wijders oocq de vrijeluyden allomme besocht ende aengesproocken, mitsgaders geseght, dat elcq noch soo veel melckoeyen soude mogen haelen als in bovenstaende resolutie vervaet is, alsmede tegen morgen ende overmorgen soo veel wijngaerden als elcq op 't landt ofte tegen sijn huysen genegen is te planten; doch wierden van sommige om haer ongelegentheyt ende oncunde g'excuseert ende andre maer een off twee aengenomen om tegen hunne huysen te planten, sijnde geenige van allen genegen daermede eenich landt te besetten, wes den Commandeur voornemens is door sijn particuliere vrije landtbouwers ende slaven met dese affgaende maen (de rechte tijt wesende) een goet stucq van den bosheuvel met jonge affsettsels ende stecq van wijngaert advantagieus te beplanten om in den aenfocq emmers geen versuym te laten comen, maer die soo veel doenlijcq te vorderen, 't welcq de vrijluyden mede wel eenighsints souden cunnen doen, alsoo haer saetcooren doch al te maelen in de grondt is, ende daertoe nu wel tijt soude overschieten; maer willen liever haer nieuw landt (tegenwoordigh dage-

lijcx noch omploegende) braeck laten leggen, om tegen 't aenstaende saysoen met coren te besayen, dat mede goet is, als oocq dat sij haer jegenwoordigh besigh houden met bouwen hunner huysen, schuyren ende corenbergen etc.

22 dito

sijn die aen d'oversijden van de reviere Liesbeecq op Groenevelt ende daeromtrent woonen, naementlijcq Harmans Brinckmans, ende Vasagies compagnien aengeseght, dewijle sijluyden door d'E. Compagnie nu soo treffelijcq in de beesten sijn geset, soo tot haer ploegen als melcq ende booter etc., dat sij nu nootsakelijck bij beurten ymandt van de hare, Duytsen ende eygenaers wesende, alle dagen met goet schietgeweer op haer bestiael sullen hebben te passen ende de wacht houden omdat sijluyden aldaer soowel voor de Hottentoos niet bewaert leggen, als die aen dees sijde der gemelte reviere woonen, ende volgens dien haer deselve, gelijcq voor dato dickmael geschiet is, niet weder ontvoert worden, als vallende het d'E. Compagnie anders te beswaerlijcq ende oocq niet doenlijcq nochte bij te brengen, haer telckens weder met andre trecq- ende melckbeesten (soo op 't credit aen) te versien etc., omdat tot besnijdinge ende schaersheyt in de nodige verversinge van Compagniesschepen van de inwoonders na genoegen niet can gehandelt worden, vermits deselve oocq maer oudt, onnut, uytgeslooffte goet aenbrengen, sulcx dat elcq wat beter op den hooghnodigen aenteelt sal moeten letten. Ende op dat bovenstaende bevel wegen de wacht over de beesten te beter soude in achtinge genomen worden, sijn de verhaelde vrije luyden geseght, soo men haer nalatich bevindt, hun 't gemelte bestiael van d'E. Compagnie weder sal affgehaelt worden, ende waerop alle dagen visite sal geschieden, als oocq om te weten hoe 't met den aenteelt vordert etc.

Tegen den avondt compt hier Gode loff wel ter rheede 't schip Henriette Louyse, daerop schipper Gerrit Janss. ende onder-coopman Mathijs Okerman 5 May passado van de camer Zeelandt uytgelopen met 252 gagiewinners, waervan op reyse 3 sijn overleden ende noch maer 2 a drie sieckelijcq; doch was 't scheurbuyck al wat onder al 't volcq, waertoe derhalven ten eersten een koebeest ende allerhande moescruyden uytte thuynen na gewoonte wierd aen boort geschickt, hebbende onder de liny over de maendt gesuckelt, mochte anders al vroeger hier aengeweest hebben.

23 ende 24 dito,

wierden dagelijcx soo wat schapen ende calffjens aengebracht door de Caepmans en de Gorachouquas ende geruylt voor seeckere soort van rode coraeltjes, gevonden onder die van 't overgeschooten Gunese cargasoen, daer se redelijcq graegh na schijnen, ende meer als na coper taelen; doch off 't selve sal duyr hebben, leert den tijt, ende ware te wenschen, vermits yder schaep off calff, tegen die coralen gereuylt, geen stuyver 't stucq comen te costen.

26 dito,

heeft den Commandeur Riebeecq wel 1200 gewortəlde rancken ende ongewortelde stecken van gesnoeyde wijngaerden, op den bosheuvel omtrent drie uyren van 't fort, door sijn particuliere landtbouwer ende slaven doen planten, mitsgaders oocq eenige aen de vrije luyden (soo veel sij hebben begeert) omgedeelt, blijvende de moerwijngaerden in Compagnies thuynen staen, welcke eenige verleden ende nu apparendt meest alle desen jare al sullen vrucht dragen, mitsgaders tegen 't aenstaende weder goet deel van aff ende voortgeset cunnen worden, alsoocq van die den Commandeur heden voor sijn particulier, als voorhaelt, op advantagieuse plaetsen heeft laten planten ende steecken. Ten dien fine dan

selffs oocq uyt wesende, alsmede omme empassandt na gewoonte de vrije luyden allomme te besoecken, als moetende die ende Compagnies bouwerij (na sijn landt gaende) passeren, ende 't oogh soowel over haer als Compagnies lantbouw laten gaen, mitsgaders elcq tot sijn debvoir te vermanen ende animeren, wordt hem aengedient, datter 14 slaven ende slavinnen van de vrije houtsagers den verleden nacht waren weghgeloopen, item oocq een van den Commandeur selffs, die beneffens 2 van de voors. houtsagers slavinnen noch waren achterhaelt, des deselve houtsagers met eenige soldaten wierden g'accomodeert om te hetpen najagen ende opsoecken. Sijnde dogh geen Hottentoos soo na bij der handt om die 't selve tijdelijcq genoech te cunnen aendienen, boven dat den tolcq Doman als een stucq schelms d'E. Compagnie in alles wat hij can, maer soeckt te contramaineren, ende noch wel driemael soo argh ende schadelijcq voor d'E. Compagnie valt, als Herry oyt sijn leeffdagen geweest sij, volgens de blijcken dagelijcx daervan openbaer wordende ende de getuygenissen van de tolckinne Eva, rondtuyt verclarende, dat hij den principaelsten contramaineur van d' E, Compagnie is, ende haer voor een soubaster ofte flickfloyster uytgeschelt, mitsgaders onder haer lantsluyden seer odieus maeckt, als divulgeerende dat se meer ten voordele van de Duytse als de Hottentoos spreeckt, ende seggende, alsse compt om yts te vertolcken: siet daer compt de Hollanders voorspraeck weder aen; sij sal haer eygen lantsluyden wat praetjes ende leugens comen wijs maecken, mitsgaders ten lesten altemalen noch verraden - ende wes meer tot odieusheyt dienen mach, soodat wel te wenschen ware, desen guyt noyt van de Caep geweest ende sonder commotie coste gecregen worden.

'S namiddaghs quamen de vrije luydenvaertuygen

Peguijn ende Zeeleeuw van 't Dasseneylandt, heden morgen vertrocken, aen 't fort te arriveeren met drie halff amen traen ende 3500 ingesouten robbevleys neffens partije eyeren ende vis etc.

28 dito

waren twee slavinnen wederom gevonden, welcke wesen, dat haer mans voornemens waren geweest de gemelte vrije houtsagers des snachts in den slaep den hals aff te snijden, indien sij hadden cunnen bij messen comen.

Den vrijborger Harman Remajenne quam oocq met 2 slaven die hem heden ontlopen waren, versoeckende een kettingh om deselve daerin te clincken, dat hem is toegestaen, voorsz. weder gecregen slavinnen was bij den Commandeurs lantbouwers boven van den bosheuvel (daer se besigh waren met ploegen, ende 't gesicht over al de vlacten hebbende) gesien ende door haer nagevolght uyt de ruyghte gehaelt, op welcq spoor ende 't wijsen van die vrouw de rest voorts nagejaeght ende gesocht worden. Gelijcq oocq twee slaven van d' E. Compagnie, den baes hovenier verleden nacht ontlopen, ende uytgebroocken van daer se binnenshuys, doch buyten 't fort staende affgeslooten waren. Lieten derhalven wederom door de tolckinne Eva ende Doman twee van Caepmans volcq aen 't fort wesende, dit weghlopen der slaven aenseggen, ende dat sij haer volcq souden sulcx bekent maecken, ende vrij waerschouwen, dat se deselve (nu al omtrent 30 stercq ende wegh wesende) sochten ten eersten wederom te crijgen, om door ons in kettinghs gecloncken te worden, off dat se haer wel haest eens mochten selffs op den hals vallen ende haer bestiael, geweer ende alles affnemen, als wanneer se gewapendt sijnde, door haer niet souden cunnen meer overmandt, maer van deselve meer ende meer geplaeght ende alle overlast met roven ende moorden aengedaen worden,

mitsgaders ingevolge mettertijt voortteelende, als hebbende wel een derde van hare vrouwen mede, wel heel meesters van alle de Hottentoos worden, die doch maer cleyne matte huysjes hebben, ende volgens dien soo defenciff niet sijn, als de Hollanders, maer lichtelijcq te overrompelen sijn, - ende wes meer tot aenmaninge om te helpen opsoecken strecken mochte.

Woonsdagh den 28 Augusty 1658.

Siende ende dagelijcx meer ende meer merckende aen de levendige exempelen, dat de Gunese slaven, soowel als de Angoolse, tot het weghlopen evenseer genatureert ende genegen sijn, bijsonderlijck nu dat se oocq selffs de vrije houtsagers Leendert Corneliss. van Zevenhuysen ende Pieter Pouwelss. Cley (bij welcke sij soo wel, jae beter als bij yemandt van al de vrije luyden getracteert worden) gister nacht tot 14 stucx sijn ontlopen, - Item mede noch twee van den vrijborger Harman Remajenne, die hij gister wederom gecregen ende heden in de kettingh lat en klincken heeft, behalven 2 dito's van den vrijvisser Marten Jochumss. den 17 verleden quyt geraect ende noch niet wedergecregen, mitsgaders desen gepasseerden nacht selffs van d' E. Compagnie buyten 't fort uyt het steene huys van den hovenier (daer se in affgeslooten leggen) uytgebroocken, sijnde te samen met de 7 stucx voor dato d' E. Compagnie ende andre vrije luyden 3 stucx ontlopen, al 28 stucx slaven ende slavinnen, dat een stercq tropjen begindt te worden, ende te duchten is haer ergens onthouden, daer se hun weten te vergaderen ende apparent wel al te malen van bekent sijnde, haren loop na toe sullen nemen ende soecken stercq te maecken, van welcq volcq (slimmer, stouter, veel dapperder ende coura-

geuser als dese Hottentoos wesende) d' E. Compagnie mettertyt door voorteelinge aen wassende wel vrij ander overlast als van dese lants natie mochte te vreesen hebben, bij soo verre daerinne niet tijdelijcq werde voorsien, - Soo is, gemerct de Hottentoos (soo se haer altoos houden ende voorgeven) doch schroomachtich voor de slaven sijn, ende haer niet wel derven aendoen, na overlegh van saecken tot voorcominge van 't vorder weghlopen ende Compagnies daerdoor lijdende groot schade, als alle andre gevreest wordende onheylen meer, goetgevonden door den smith hoe eer hoe liever ende voor alle ander wercq ten eersten kettinghs genoegh te laten maecken, omme alle der Compagnies slaven (manspersoonen wesende) daerin te clincken, behalven eenige heele oude siecken mannen ende vrouwen ofte slavinnen ende cleyne jongens, ende sulcx oocq den vrije luyden al omme mede toe te staen, die het versoecken, ten eynde ons noch haer geen meeren comen te ontlopen. Item oocq dat men met cloecke lopers ende soldaten alle debvoiren sal aenwenden om altoos ten minsten die laest weghgelopen sijn, mogelijck wesende, noch wederom te becomen. Aldus gedaen etc. Was geteijckent, Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, ende Abraham Gabbema, secretaris.

Achtervolgens bovenstaende besluyt sijn de vrije luyden alomme de wete van ons consent om haer slaven in de kettingh te mogen clincken gedaen.

29 dito,

sijn tegen den avondt des Compagnies twee weghgelopen slaven wederom gecregen, doch van de vrije houtsagers, heden aen 't fort gecomen, noch niet meer als twee vrouwen, des deselve weder met soldaten (gevictualjeert voor vier dagen) sijn g'accommodeert om haer te helpen soecken. Ende sijn heden

alle des Compagnies slaven in de kettingh geclocken, excepto eenige oude mannen, jongens ende de vrouwen ofte slavinnen, conform de resolutie van gister.

30 dito,

sijn de voorsz. twee wederom becomen slaven na eenige castijdinge (selffs oocq op 't begeeren van haer eygen lantsluyden die d'executie deden) in de kettingh geclocken ende aen 't uytdragen van der slaven dreck, balys ende ander vuyl morssigh wercq gestelt. Desen namiddagh sijn de vrije Saldanhavaerders met haer twee vaertuygen na 't Dasseneylant vertrocken.

Ultimo dito,

sijn die van 't schip Henriette Louyse den gantschen dagh meest besigh geweest hare ververssingen voor de reyse per schuyt ende boots aen boort te halen. Ende deselve oocq gegeven haer affscheyt, omme met den eersten goeden windt, die Godt verleenen sal, hare vorder te doene reyse na Batavia te parformeren, mitsgaders ten dien fine overhandicht de brieven ende pampieren gedirigeert aen haer Ed. aldaer.

Sondagh den eersten dito,

is 't schip H. Louyse des avonts met een Z.Z. oost luchjen ten fine voors. t'zeyl gegaen. d'Almogende verleene deselve gelucq ende behouden reyse.

2 dito.

Idem schoon weer, is den Commandeur weder in 't landt geweest, om te sien, hoe 't de vrije luyden ende Compagnies ministers al maeckten met den bouw, deselve oocq wat tot de nodige debvoiren animeerende etc.

Tegen den avondt weder thuys comende was des Chainonquas capiteyn genaemt Chaihantima aen 't fort verschenen met 31 oud ende jonge koebeesten, die hem voor coper ende tabacq affgehandelt sijn, ende na gewoonte neffens eenige vereeringe wat goet tractement is aengedaen, sullende na sijn seggen morgen noch meer comen.

Maendagh den 2 September 1658.

Nademael Chaihantima (soo sij seyt) uyt den name van sijn meester den oppersten der Chainniquas, beneffens verscheyde van de principaelste der Caepmans ende Gorachouquas, wederom gelijcq voor dato meer gedaen hebben, seer instantelijcq versoecken, dat men haer de persoonen Chamy, alias Jan Couw, ende Boubo, alias Symon (op 't Robbeneylandt bij Herry gebracht), wilde van daer laten halen, ende weder in liberteyt stellen ende hun overgeven, met belofte dat se (in plaetse van de conditien met de Caepmans wegen de leverantie van bestiael gemaeckt ende bij haer niet mogelijcq te voldoen) wilden maecken nu en dan soo goede troppen aen te brengen, dat het dien taxt verre soude comen te overtreffen, alsoo doch de Caepmans daerom qualijcq dorsten meer hieromtrent comen, ende als men haer de voors. persoonen wederom gaff sijluyden haer over onsen natie (nu dapper voor bevreest wesende) alsdan te geruster souden cunnen stellen, 't welcq de tolckinne Eva soowel als Doman confirmeerden, ende mede affirmeerden sijluyden daerdoor oocq te meer bestiael souden affbrengen, ende te genegender tot ons worden, - Soo is (ingesien dewijle men doch niet can aen 't rechte bescheyt comen, dat voors. Chamy ende Boubo de jongenmoorders souden sijn ende Chamy off Jan Cou ooeq geen ander quaet als staende d'E. heer Cunaeus aen wesen alhier, heeft gedaen als 't weghnemen van de 13 schapen) na verder deliberatien goetgevonden, eerst Jan Cou alleen te laten herwaerts comen, omme te sien wat vrucht sulcx voor eerst sal baren, als sijnde op den anderen de meeste suspitie van de moort voors.; doch den prinsipaelsten off daer men 't seeckerst van sustineert, wort weghgehouden ende sal apparent noyt

uytgevonden noch voortgebracht worden. Ende aengaende Herry roept elcq even seer, dat men dootslaen soude, des oocq g'arresteert blijft denselven (altoos voor als noch) niet weder hier te laten halen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent, Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

3 dito,

is de boot Schapejacht na 't Robbeneylandt affgevaerdicht met navolgende brieff geschreven.

Aen Rijck Overhagen.

Hiernevens gaet per de opgeboeyde boot Schapejacht weder voor drie maenden provisie, daeronder 60 ℔ broot ende 60 ℔ rijs voor Herry ende Boubo neffens het supplement van u brandewijn voor dato te cort gehadt, oocq de twee versochte schoppen om schelpen van strandt op te hoopen ende telkens met de boot een ladinge herwaerts gesonden te worden, waertoe beneffens drie Duytsen een slaeff medevaert, doch altijt wederom comen sal, ten eynde alles te spoediger magh voortgaen. Laet den Hottento Khamy, alias Jan Kou, mede hier comen, maer Herry ende Boubo daer blijven, doch Herry geen wercq opleggen anders als op den aenteelt ende opqueecq van de jonge schaepjes onder u opsicht, alsoo out ende onmachtich is eenich wercq te doen ende voor wien, alsoocq voor beneffens 't gevogelte en de vis, daer genoegh vallende te spijsen, ende al te raets te laten roocken tot te meerder moetgevingh in 't oppassen van de schapen, die jongen crijgen, daer Herry bijsonder goede kennisse van heeft, oocq om de jonge rammetjes te snij-

den etc.; maer Boubo mach wel schelpen helpen aenbrengen. Vergeet niet ons te laten weten, hoeveel schapen, jongh ende oudt, datter jegenwoordich ende hoeveel daer onder om sonder versuym van den voorteelt aen de schepen te verstrecken, mitsgaders oocq hoe de conijnen en de dassen aangroeyen, ende offer van de claver, hoy, gras ende sporrysaet tot meerder voetsel van de schapen al wat opcompt ende 't hartjen oocq noch leeft ende geworpen heeft etc. Hiermede etc. Int fort de Goede Hoope den 3 September anno 1658. Was geteykent Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

Op dato sijn noch 6 beesten ende een schaep van Chaihantima gereuylt ende denselven met een ververeeringe van wat coper, tabacq, cralen, een mes, broot ende brandewijn versien.

4 Idem, is op dato navolgende resolutie genomen, om redenen in deselve (hieronder g'insereert) na te lesen, namentlijcq:

Woensdagh den 4^{en} September 1658.

Uyt 't jonghste generale schrijven onser Heeren meesters, gedateert 16 April passado, onder andren vernemende, dat haer Ed. in 't vaderlandt bericht sijn, hier aen de Caep veele Oliphantstanden souden te becomen wesen, ja selffs door particulieren oocq wel overgesonden sijn, 't welcq niet can geschieden off moeten door de vrije luyden aen 't scheepsvolcq vercocht ende alsoo overgebracht sal worden, als woonende in 't landt, ende derhalven hebbende daertoe de beste gelegentheyt, vermits oocq voor dato door ons aen haer de reuylinge derselver van de Hotten-

toos toegestaen is, onder conditie van die (voor wel 4 mael soo veel als sij se inreuylen) altemalen aen d' E. Compagnie te brengen, op hoope daerdoor aen te meer quantité te geraecken, ende wij evenwel siende, dat in al de tijt geen 3 à 4 tanden ten hooghsten door deselve sijn aangebracht, ende daeromme dan oocq te meer gedacht wordende, sulcq overbrengen door haer ofte 't scheepsvolcq daer sij se aen vercoopen, nootsaeckelijck moet geschieden, soo is bij den Raedt goetgevonden, haer luyden voorsz. reuylinge wederomme te inhibeeren ende ten dien fine 't onderstaende bij forme van placcaet te laten pronunchieren ende affigeeren, mitsgaders den fiscus ende geweldiger last gegeven op alles naeuw regard te nemen, ende tegen d'overtreders op 't rigoreuste sonder eenige conniventie te procedeeren etc., tot mainctenue van 't selve, luydende als te weten:

Den Commandeur ende Raadt van Compagnies

fortresse de Goede Hoope ende vorderen omslagh aen Cabo de Boä Esperance etc., doen te weten.

Alsoo gepresumeert wort, dat de vrije luyden de Oliphants-tanden, renostershoorens ende struysveeren, ende wes meer d'E. Compagnie dienstich mochte sijn, directelijcq ofte indirectelijcq ende onder wat pretext het oocq mochte wesen, maer yts van dien t' haren huyse door de Hottentoos gebracht wordende, sullen gehouden wesen 't selve na 't fort te stuyren om aldaer voor d' E. Compagnie bemachtigt te worden, op pene van 20 realen van 8^{en}, soo dickwils ymandt hiertegen sal hebben gepexeert, t' appliceeren naer uso; doch mogen andre cleynicheden als schiltpadtjens, struysendoppen, melcq ende diergelijcke, daeronder niet

begreepen, soo lange het onse Heeren meesters uyt 't vaderlandt niet anders comen te ordonneren. Is oocq verstaen, navolgende persoon, overmits sijne bijsondere kennisse van het thuynen, boomplanten, griffen ende enten etc., als voornamentlijcq ten aensien van sijne bijsondere bethoonende naersticheyt ende vlijt tot allen 't selve te beneficeren met navolgende acte van verbeteringe etc. te weten:

Jan Bundervoet van Gendt, hier te lande gecomen met 't fluytschip de Meese, den 12^{en} April 1658 voor soldaet, à 9 gulden smaents, welcke sedert alhier in Compagnies thuynen gebruyct sijnde, bevonden is een man te wesen van seer goede kennisse ende naersticheyt, wort derhalven op sijn versoecq ende bijsondere bequaemheyt ende wetenschap van 't hoevenieren ende boomplanten, enten etc., als ten aensien van sijn presterende debvoiren bij desen gestelt tot meester thuynknecht, ende vermits soo cleyne gagie is winnende voor soo swaren moeyelijcken arbeyt, van heden aff toegeleyt een beloninge van 14 gulden maendelijcx, om daervoor sijn lopend verbandt aen d'E. Compagnie te voldoen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geteykent Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

5 dito,

waren twee van des sargeants slaven weghgeloopen, ende 12 Compagnies elcq met een kettingh aen de beenen ende een ijsere kneppel aen 't eynde hangende tot te meer belemmeringh vast, sijnde van de thuyn-slaven ende uyt des hoveniers huys weder uytgebroocken, namentlijcq 5 mannen ende 7 vrouwen, hebbende na 't schijnt d' ander twee mans niet tijts genoegh cunnen uytraecken. Na welcke slaven

ende slavinnen op alle oorden ende passagies volcq is uytgesonden, maer wierden desen dagh door den corporael Jan van Bemmel niet meer als twee mannen gevonden achter de Gevelbergen over de Leeuwenclooff tusschen twee clippen aen de zeecant, cunnende uyt die niet anders verstaen noch begrijpen, ofte de rest was hier ende daer op veel plaetsen verspreyt, des oocq overal daer se behooren te passeren, soo wel nacht als dagh wachten sijn uytgestelt tot in de houtbay ende bay Fals incluys, mitsgaders oocq al heel na 't Lupaerts ofte overgebergte van Africa, om na de resteerende 7 vrouwen ende drie mans noch soo veel mogelijcq uyt te sien, met ordre van niet thuys te comen voor syluyden t'elkens met versch volcq na de gestelde ordre sullen werden verlost, sijnde oocq last en de slooten na Compagnies corenlandt gesonden om de slaven aldaer snachts aan den anderen vast te sluyten ende wel te bewaren, alsmede in 't bos ende overal, daer eenige van Compagnies wegen te wercq sijn, ende alle die hieromtrent sijn savonts binnen 't fort. De vrije luyden mede bangh wordende, versochten eenige van de hare aan d' E. Compagnie wederom te brengen, dat hun toegestaen is, als oocq conform onse resolutie van den 28 Augusty verleden, de rest te mogen in kettings houden etc.

'S namiddaghs compt 't Schapejachtjen wederom van 't Robbeneylandt vol schelpen tot een calcq-oven, ende onderstaende brieffken geschreven.

Aen den Commandeur etc.

ende luydende als te weten:

Den 5 September is de boot weder affgevaerdicht met schelpen. Het ransoen is mij wel behandigt,

waervan UE.E. hooglijcq ben danckende. Het reebockjen heb ick doot gevonden; aengaende de conijnen, den aenteelt is niet te verwachten als van het wit; de laest gesonden graeuw heeft negen jongen gehad, maer sijn alle negen doot, ende nu weer acht, maar mede doot; het swart conijn is te oudt; can de oude graeuw niet te sien comen, de with heeft weder 4 jongen, die thien dagen out sijn; de dassen, daer UE.E. aff schrijfft, can niet meer te sien comen, als somtijds 1 à 2 off drie ten hooghsten. Het getal van schapen, soo jonge als oude, is vierhondert veertich, want sedert icq aen de Caep was, bennen drie à 4 ende veertich jongen: hetselve maekt het getal van vier hondert veertich. Jegenwoordigh bennen geen off weynich oude oyen, maer wel eenige die geen jongh op cunnen brengen. UE.E. schrijfft van Herry de lammeren te laten lubben, seyt het sijn wercq niet en is, anders als koebeesten te lubben, ende bij de schapen te gaen is smorgens de jongen voor, met de swart bij de schapen, tot de sterre aen den heemel sijn. Herry is oocq verwondert, dat het soo wel gedaen wort. De rijs, die UE.E. voor de Hottentoos sendt, sal haer deselve altemets geven. Hierneffens gaet Jan de Hottentoo door UE.E. ordre. Actum op 't Robbeneylant, anno 1658 den 6 September. Was geteyckent: Rijck Overhagen.

In den nacht quam den sargeant en de fiscael thuys te paert, uytgeweest hebbende tot heel achter de Lupaertsbergen na 't Overgeberghte van Africa, daer wel veel spoor van voetgangers hadden vernomen, maer niet cunnen weten, oft van Hottentoos off slaven was; doch welcke die wegh uyt sijn, sullen noyt meer te vinden wesen, als sijnde te wijt ende breeden vlacte, daer se niet cunnen beset worden soo wel als achter

't Caepse geberghte, daer den corporael Jan van Bemmel heden twee slaven vandaen gebracht ende gevonden had. Voors. sargeant ende fiscael wisten te seggen, dat bij duysenden herten, steenbocken ende elanden na 't Overgeberghte voors. vernomen hadden, doch soo weynich met de paerden te onderlopen als een vogel die vlieght.

6 dito,

's morgens wierde van de soldaten (in ende om de clooff van de Leeuwenbergh verleden nacht de wacht gehadt) des sargeants eene slaeff ende eene slavin thuysgebracht, gevonden soo alsse omtrent twee uyren na midnacht meenden vorder te gaen ende in de maenschijn van voors. soldaten vernomen wierden, uyt welcke slaven mede niet anders coste begrijpen, off de rest was al overal varspreyt; maer alsoo die gister gevonden sijn, oocq sulcx te verstaen gaven, wordt gedacht, dat se met malcanderen versproocken sijn, ende daeromme op voors. plaetsen ende passagies te naeuwer ordre ende last van oppassen gegeven.

Vrijdagh den 6 September 1658.

Bij den Commandeur ende onderstaende leden des Raedts van 't fort de Goede Hoope, conform de gelaten ordre van d'E. heere Joan Cunaeus, ordinaris Raedt van India ende Commandeur van de laest gepasseerde retourvloote, mitsgaders gewesen Commissaris alhier, ende desselffs nader rescriptie van St. Helena, gesundeert hebbende den sargeant Jan van Herwarden, oft sigh van de gast- ende tapneringe (hem door d'E. heer Commissaris Rijckloff van Goens 's jaers te vooren toegestaen) soude willen laten diverteren ende in plaetse van dien verkiesen de qualité van vendrigh beneffens het ordinaire tractement daertoe staende, ende bevonden wesende desselffs gemoet

soo genereus te sijn dat voors. honnorable qualité voor de gemelte tap- ende gastneringe geerne heeft willen prefereren, met presentatie van sigh in alle saecken met meerder, liever dan minder lust ende ijver ten dienste van d'E. Compagnie als oyt te vooren tot erkenninge van danckbaerheyt te laten gebruycken, voornamentlijcq in den nootsaeckelijcken lantbouw, daertoe hij beneffens veele andre saecken goede bequaemheyt ende preuve, behoorlijcke ja extraordinaire debvoiren gethoont heeft, - Soo is omme hem daerinne meer ende meer te animeren ende encouragieren, uyt crachte van d' instructie des E. heer Commissaris Joan Cunaeus voormelt, ende desselffs rescriptie voors. goetgevonden denselven voorhaelde qualité van vendrigh met 36 gulden 's maents van heden aff bij desen op te dragen, mits sigh dan als voorsz. sal hebben te onthouden van de gast- ende tapneringe als te vil wezende voor een persoon van soodanige conditie, ende sonder dat daeromme nochtans oocq een ander sargeant conform d' expresse ordre van d' E. heer Cuneus voors. bencffens hem alhier plaets gegeven, maer sulcx door hem alleen als hooft van de militie boven alle ander saecken sal moeten waergenomen worden. Hetwelcke aengenomen hebbende, is hem derhalven over dito avancement navolgende acte verleendt, luydende als te weten:

Jan van Harwarden van Zevender, hier te lande gecomen per 't schip den Salmander den 10 Augusty anno 1653 voor corporael a 14 gulden, naderhandt door extraordinaire diensten ende gepresteerde debvoiren bij ons gevordert tot capiteyn des armes met 20 ende anno 1657 in Maert bij d'E. heer Commissaris van Goens, uyt deselve consideratien, wijders g'advanceert tot sargeant met 32 gulden maendelijcx ende onder-coopmans rantsoen etc., wort op sijn versoecq

ende bequaemheyt, uyt crachte van de gelaten instructie des E. heere Joan Cuuaeus, ordinaris Raedt van India ende Commandeur over dese jaers gepasseerde retourvlote, mitsgaders hier geweest als Commissaris van dese Caepse residentie, ende desselffs nader ordre bij missive van den laesten April verleden per 't jacht Maria van St. Helena bovendien aen ons gesonden, ten insichte van desselfts vigilantie ende bequaemheyt tot veele saecken ende voornamentlijcq den lantbouw etc., bij desen gebeneficeert met de honorable qualiteyt van vendrigh neffens een verbeteringh in gagie tot op 36 gulden maendelijcx heden ingaende, mits achtervolgende sijn E. ordre voors, na het nieuw driejarigh verbandt, met d'E. heere Commissaris van Goens aengegaen, noch drie jaren daerenboven verbonden sal blijven d' E. Compagnie alhier aen de Caep te dienen ende sigh beneffens sijue militaire chargie als hooft van de aenwesende militie etc., alhier tot alle voorvallende gelegentheden daer hij door sijn meerder toe gecommandeert sal worden, eude principalijcq 't waernemen van Compagnies lantbouw le laten gebruycken, sonder dat nochtans daeromme benevens hem een ander sargeant sal gebruyct ofte alhier sal geplaest worden.

Is oocq goetgevonden om de weghgelopen slaven te beter wederom te becomen, voor elcke slaeff, die opgevonden ende thuys gebracht worden, tot een vereeringe te betalen 6, ende yder vrouw 4 realen contant. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Abraham Gabbema, secretaris.

'S avonts omtrent 9 uyren wierden van de uytgesette wacht 2 slavinnen aen 't fort gebracht, gevonden aen de zeecaudt achter de Leeuwenclooff, daer de vorige

omtrent gecregen waren. Waerop noch meer volcq, met deselve slavinnen om aenwijsingh te doen, uytgesonden wesende, noch 5 vrouwen ende 2 mans omtrent midnacht op voors. plaetse gevonden, ende thuysgebracht wierden, manquerende nu noch maer een, namentlijcq den slechtsten slaeff van allen, daer noch al met wachters op te passen gecontinueerdt wierd, boven die na den vrijhoutsagers slaven van Compagnies ende sijnendt wegen uyt sijn.

7 dito,

sijnde verhaelde weghlopers twee aen twee in de kettingh geclonken ende de schaeckels der kettingen wat dicker gemaeckt, als daer se nu aen vast waren, om datse die hadden weten aen stucq te crijgen. 'S middaghs is 't Schapejachjen weder na 't eylandt gesonden om een lading schelpen. Ende quamen na den noen partije Hottentoos van Caepman ende Gorachouquas leger medebrengende een os ende een schaep tot largeringe van Khamy ofte Jan Kou ende 2 jonge bulletjes met 3 schapen voor de lossinge van Boubo ofte Sijmon, met belofften sij versorgen ende haer best doen souden datter van de andre Hottentoos uyt 't landt groote quantité bestiael affgebracht wierde, biddende maer, wij haer de voors. twee persoonen wilden largeren. Waerop haer Jan Kou (met 't vaertuygh als voors. voor aff ontboden) is losgelaten ende geseght dat voor sijn lossinge niets begeert wierde, sijluyden echter aenhoudende om 't aenvaerden van voors. os ende schaep, wierden die aengenomen, doch ten duyrsten met coper ende tabacq etc. betaelt, mitsgaders rontsom met brandewijn ende broot soodanich getracteert, dat se den buyck ende 't hooft wel gevult halff droncken ende wel vernoeght vertrocken.

Tusschenwijle oocq versocht hebbende gehadt om de lossinge van den andren, namentlijcq Boubo, alias

Sijmon, ende daertoe voors. twee jonge bulletjes ende 3 schapen hebbende gebracht, is hun g'antwoort, dat wij denselven, als 't vaertuygh wederom quam, eerst souden cunnen ontbieden, ende ondertusschen sien offer wel soo groote quantité bestiael te coop soude affgebracht worden als sij nu voorgaven ende riepen etc.; waerop deselve antwoorden, dat sigh morgen dien dagh de beginselen daervan al souden laten sien etc.

Sondagh den 8 dito

brachten met al de vrije luyden wel de helft van hare slaven ende slavinnen wederom aen d'E. Compagnie, om datse niet derven wagen deselve alle langer te houden, vermits doch gesien wordt, dat se t'eenemael uytte natuyr tot weghlopen genegen sijn, hoewel sijluyden bij de beste van allen oocq getracteert worden.

9 dito,

met een redelijcq regenvlaegh waren des snachts de vrije luyden vaertuygen Peguijn ende Zeeleeuwtjen aan 't hooft g'arriveert, sijnde gistermorgen van 't Dasseneylandt vertrocken, medebrengende 3230 ℔ robbevleys ende 4 halffamen dito traen voor d'E. Compagnie, beneffens 3 à 4000 versse eyeren ende vis, om voor haer selffs aen 't volcq van de schepen te vercopen. - Soo was oocq des morgens vroegh den noch manquerende slechten slaeff wederom gevonden, sulcx nu alle der compagnies slaven thuys sijn, excepto 7 stucx Angoolse langh voor dato ende al in den eersten weghgelopen.

Ende wierd met den dagh een schip voor de wal vernomen, dat voormiddaghs noch al tijdelijcq ter rheede quam, vervallen sijnde geweest voor de Saldanhabay ende van daer sedert gistermorgen tot hier voor de windt opgeseylt sijnde 't fluytschip 't Hardt van de camer Rotterdam, daerop schipper Harman Ruyter ende bouchouder Abraham Blom 27 May in

Compagnie van de fluyt Goerée uytgelopen met 134 gegagieerde coppen, van welcke een overleden ende weynige maer wat aen 't scheurbuycq waren, hebbende geenige plaetsen aengeweest ende de liny fray spoedig gecruyst, doch hier omtrent de Caep 8 à 10 dagen langh in stilte gesuckelt. Soo retourneert oocq 't Schapejachtjen, met een ladinge schelpen van 't Robbeneylandt. Ende sijn van dage 13 jongh ende oude koebeesten voor coper beneffens 31 stucx schapen, meest voor coralen ende tabacq gereuylt, sullende na 't seggen van den tolcq Doman ende tolckinne Eva (twee harde partijen) dagelijcx al meer aencomen.

Volle maen den 11 dito,

wierd des smorgens vroegh een schip voor de bay gesien, 't welcq ten negen uyren voor de middagh met een westelijcq luchjen al ter rheede arriveerde, sijnde de fluyt Goeree, daerop schipper Cornelis Voncq en de bouchouder Hendricq Haeghdoorn, met bovengenoemde fluyt 't Hardt in Compagnie den 27 May passado te gelijcq uytgeseylt voor de Camer Rotterdam met 160 gegagieerde coppen, waervan onderwegen twee gestorven ende de rest maer weynigh scheurbuycq gequelt, oocq nergens aengeweest waren, maer hieromtrent 7 à 8 dagen van stilte gesuckelt. 'S middags sijn de twee vrijeluyden vaertuygen Peguijn en de Zeeleeuwtjen na 't Dasseneylandt vertrocken, hebbende haer eyeren ende vis aen de luyden van de schepen bijna altemalen uytvercocht ende tot gelt gemaeckt. Heden sijn oocq 6 oude jonge koebeesten voor coper ende 26 schapen meest voor cralen ende tabacq gereuylt.

12 dito

continuatie van handel in bestiael bijna in qualiteyt ende quantiteyt als gister.

14 dito,

sijn heden weder 4 koebeesten ende 26 schapen ingereuylt, mitsgaders 't Schapejacht snamiddaghs na 't Robbeneylant vertrocken om schelpen.

Sondagh den 15 dito,

gereuylt 6 koebeesten ende 31 stucx schapen van Cochoquas volcq, welcke dagelijcx mede seer aenhouden ende versoecken om de lossinge van Boubo, alias Symon, van 't Robbeneylandt, vermits uyt haerluyden volcx geslacht gesprooten is. Doch wegen Herry schudden sij 't hooft ende seggen dat die wel op 't eylandt al sijn leven blijven mach, als sijnde causa movens van alle onlusten.

16 dito,

sijnde drie schaepjens ingereuylt.

17 dito,

sijn die van de fluytschepen Goeré ende 't Hardt met hun boots den heelen dagh meest besich geweest hare ververssinge voor de reys aen boort te halen, mitsgaders g'intregeert de brieven ende pampieren gedirigeert aan d'Ed. heeren Gouverneur generael ende Raden van India, ende volgens dien oocq gegeven hun affscheyt om met den eersten goeden wint haer reyse na Batavia voorts te vervolgen.

Verleden nacht sijnder eenige van de beste schapen uyt Compagnies corenschuyr (3 uyren gaens van hier) gestoolen, alsoo van de wacht (die, na 't blijkt, niet wel gehouden is) smorgens noch twee voor de deure gebonden aen een gevlechte coussebant gevonden sijn, ende welcke dieveryen niet door Hottentoos gedaen sijn, maer gehouden wort op eenige van de vrye luyden, des ordre gestelt is tot ondersoecq etc.

'Snamiddaghs retourneert het Schapejacht van 't Robbeneylant met schulpen ende navolgend brieffken geschreven.

Aen den Commandeur etc.

luydende als te weten:

E. Heer, den 15 September de boot met schulpen affgevaerdicht. UE. gelieft mij wat oude boter te senden tot het lubben van omtrent 25 jonge rammen,

die bevoorens op haer behoorlijcke tijt niet gelubt en sijn; daer sijnder twee à drie, die met het slangesmout gesmeert sijn, ende daerin laten druppen, maer is te dun, loopt er haest weder uyt. Symon de Hottentoo is siecq, can naeulijcx meer schulpen dragen, wort daerby oocq heel mager, derhalven UE. E. gelieffden twee swarten te senden, soude dan de boot gaende cunnen houden; maar nu valt het te swaer, vermits moeten aen d' ander sijde van 't eylandt gehaelt worden. Actum op 't Robbeneylant, anno 1658 den 15 September, was geteyckent: Rijck Overhagen.

Woonsdagh, den 18 September 1658.

Gemerckt den veehandel na 't largeren van den Hottento Khamy, alias Jan Kou, van 't Robbeneylandt redelijcq gewackert fray aenhoudende ende soo 't schijnt oocq is veroorsaeckende een meerder genegentheyt deser lants natie tot ons etc. Ende dat dagelijcx seer gesolliciteert ende aengehouden wort selffs van de Cochoquas (rechte Saldanhars) om de lossinge oocq van den anderen genaemt in haer spraecke Boubo ende bij d'onse Symon, uyt haer geslacht (soo sij seggen) affcomstich, neffens affirmatie, belovende genegen te wesen met aenbrengen van bestiael ons goet genoegen te doen, ende in alle vertrouwtheyt voortaen te handelen ende wandelen met meerder gerustheyt als oyt te vooren; mitsgaders overwogen het weynige nut dat men can hebben met het naeuwer ondersoecq na den jongenmoorder, ende dat wanneer daervan gesproocken wordt, 't selve t'elkens een schricq onder dese volckeren is barende, met vreese dat wij altijt noch op ymandt van hare principaelste sijn loerende, daer ter contrarie een meerder vertrouwen, onder haer over onse natie aengevoet, veel proffij-

tabler ende geruster voor d' E. Compagnie sij, omme mettertijt door vertrouwden ommegangh met denselven te beter cundigh te worden 't gene tot dato noch verborgen ende niet openbaer geworden is. Ende wijders oocq insiende het jegenwoordige pryckel door de sieckte van voors. Boubo, volgens het schrijven gister van 't Robbeneylandt gecomen, vermits den selven comende te sterven, dese natie haer wel mochten inbeelden, hem eenigh leet door d'onse aengedaen ofte ter doot gebracht was, 't welcke een vreempt nadenken ende wel een bijsonder mistrouwen mochte veroorsaecken, dat voor alle saecken op 't hooghste dient geweert, - Soo is na overlegh van alles eyntlijcq geresolveert ende vastgestelt denselven hoe eer hoe liever van 't eylandt mede hier te halen ende aen sijne vrunden weder over te leveren, omme emmers alle mistrouwen te weeren ende voornamentlijck een goet gelooff over ons onder dese natie meer ende meer aen te voeden. Maer aengaende Herry is niemandt van alle dese lants natie voorspreeckende, anders als alleen sijn nichte de tolckinne Eva, die, in des commandeurs huys woonende, als Hester over Mardaghay haren oom, dapper aenhoudt, maer wort haer wijs gemaect, dat hij selffs niet begeert hier te comen, maer genegen blijfft daer voortaen in gerustheyt sijn leven te verslijten, vermits hem doch al sijn lantsluyden hatigh sijn ende dootslaen willen, waeromme wij hem uyt medogentheyt, voor sijn haters beschermende, aldaer plaets, eeten ende huysvestinge geven, ende volgens dien oocq geresolveert sijn te laten ende noch wat te bewaren etc. Aldus gedaen ende geresolveert int fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Welcke voorstaende resolutie door den tolcq Doman aen de gemelte Hottentoos gecommuniceert ende gedivulgeert sijnde, heeft sulcx een groote blijschap onder haer gebaert.

Den vendrigh ende fiscael te nacht met eenigh volcq uytgeweest sijnde, om te soecken waer de gestoolen schapen mochten schuylen, ende gecomen wesende ten huyse van Vasagies geselschap, hadden aldaer na veel omsnuffelens tegen den dagh dicht bij haer huys in een viercandt gat bij een boom op haer landt gevonden twee extraordinaire schone vette hamels noch in haer vel, ende 't gewey maer uytgeschudt, welcke schapen door de soldaten wierden thuys gedragen, beginnende al te ruycken, waeromme die voor de slaven noch maer costen veroirbaert worden, ende sijluyden dierhalven meer gestoolen hadden, alsse uytten goede coste nuttigen. Op welck voorval door den lantbode 't volcq van Vasagies geselschap sijn in 't fort ontboden om haer op dese saecken te verhooren, alsoo wegen haer quaet (geweten) een van deselve al ten deelen door de mandt gevallen was. Dan die dan gecompareert sijnde de persoonen Pieter Vasagie ende Hendricq Janss. Schaycq van Montfoort, heeft den voornoemden Schaick datelijcq 't faict bekent, doch soude voors. Vasagie, noch niemandt van sijn andre mackers daeraen mede schuldigh sijn, maer eenen Willem Pieterss. van Nimmegen, vrijdienaer ende lantbouwer van den Commandeur op den Bosheuvel 3 uyren gaens van hier, welcke gisteravondt het derde schaep van daer gehaelt ende t'huysgebracht soude hebben, des derwaerts den vendrigh ende fiscael, hoewel 't al omtrent 4 uyren in den namiddagh was, datelijcq wierden heengesonden om denselven te halen, wesende voor eerstgemelte Schaick onder de poort in hechtenis gestelt.

Tusschenwijle waren 't volcq, na de noch wegh sijnde slaven nu 10 dagen langh uytgeweest, wederom gecomen, sonder eenige opgevonden te hebben, maer overal veel renosters ende oliphanten met honderden bij den anderen, insgelijcx oocq veele elanden, harten ende steenbocken etc., mitsgaders verscheyde paerden in 't wilt, daer de Hottentoos dagelijcx om worden aengesproocken ons te brengen, maer schijnen tot de vanghst van d' een noch d' ander gansch niet te bewegen te sijn, wát men haer voor 't selve oocq belooft. Omtrent midnacht quamen den vendrigh ende fiscael van den Boscheuvel met voorhaelden Willem Pieterss. van Nimmegen, welcke op de poort gedetineert wierd.

18 dito,

sijn de gevangen persoonen Hendricq Janss. Schaycq van Montfoort ende Willem Pieterss. van Nimmegen, elcq bijsonder ende oocq samen verhoort, bekennende hare schapedieverij opentlijcq uyt, ende dat niemandt meer van haer doen geweten hadde, nochte oocq sij selffs de schapen gehaelt off braden, leggende noch een heel schaep in sijn ingewant bij den Boscheuvel in de reuyghte verborgen, doot en vergaet ofte verstinckt. Heden is 't Schapejachtjen, van schelpen ontladen sijnde, weder affgevaerdicht, ende met stijve Z.Z. ooste windt tegen den avondt opsteeckende, vertrocken na 't Robbeneylandt, met navolgende brieffken geschreven:

Aen Rijck Overhagen,

luydende als volght:

Uyt u laeste brieffken verstaen hebbende de sieckten van den Hottento Boubo ofte Symon, heeft ons sulcx ende andre redenen meer ten dienste van d'E. Com-

pagnie doen moveeren jegenwoordich het Schapejachtjen expres aff te senden om denselven hier te halen, sult hem dan op den ontfangh deser aen den quartiermeester hebben over te leveren ende met eenen 't vaertuygh vol schulpen laden, sonder voors. Hottento daer nochtans aen te wercq te stellen, alsoo tot dat wercq een slaeff ende slavin (sijn vrouw) mede gaet ende oocq wederom comen sal tot wij daerinne anders sullen dispooneren. Alsoo tegen de naeste reys ymandt sal overcomen om te sien, hoeveel 't getal van de beste halffslachte oyen aldaer wel is, ende hoeveel gelubde rammen voor de schepen etc. Cundt derhalven tusschen wijlen maken te weten, hoe alles staet om behoorlijcke ende pertinente aenwijsingh te doen. Soo Jaspar Janss. Duyff genegen is eens hier te comen, om met ons over saecken van vrijdom te spreecken, gelijcq hij heeft laten weten, cundt hem nu laten mede overvaren. De booter tot 't snijden van de jonge rammetjes wordt u bij desen toegesonden. Hiermede etc. in 't fort de Goede Hoope den 19 September 1658. Was geteeckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

20 dito,

is den Commandeur uytgeweest om te sien, hoe 't met den lantbouw ende dependentien stonde. Item oocq om seecker ander nieuwe vrije luyden hore percken landt aen te wijsen ende te laten affmeten, comende tegen den avondt met een frayen regen (langh na verlanght) tehuys.

21 dito,

sijn de meergenoemde schapedieven voor den Raedt, versterckt met de vrije borgerraden, wederom verhoort, welcke bij hare vorige bekentenissen bleven persisteren. 'S avonts is 't Schapejachjen vol schelpen (tot een kalckoven) van 't Robbeneylandt geretourneert, medebrengende conform de gegeven

ordre den Hottento Boubo, alias Symon, die seer blijdelijcq van sijn vrunden ontfangen wierd, ende welcke vrunden al twee fraye jonge bulletjes met drie schapen op voorraet hadden voor sijn lossinge, die wel wierden aengenomen, doch niet voor de lossinge, maer met coper, cralen ende tabacq betaelt, als voor desen met den andren geschiet was, 't welcke bij de Hottentoos voor een bijsondere courtoisye wierd aengenomen, belovende haer best te sullen doen, dat ons veel bestiael wierde aengebracht, wesende nu in alles vernoeght, alsoo om Herry noyt spreecken wilde, als sijnde een persoon, die (soo sij seggen) haer noyt als quaet gedaen ende oorsaecq verweckt had tot alle geresen onlusten, mogende daeromme harendhalve wel op 't Robbeneylandt al sijn leven blijven, opdat hij niet weder ander tweespalt veroorsaeckte ende sijluyden daerdoor van hare frequentatie ende handelinge met ons versteecken bleven, willende oocq haer best doen om eenige jonge paerden van de moer aff te halen ende ons te brengen, doch wegen de herten ofte oliphantstanden, daer wij soo langh ende van den beginne aff haer al toe hadden aengemaent, wisten geen raedt, als de eerste te radt sijnde ende te wilt in 't lopen ende d' ander te vervaerlijck om aen te doen etc. Soo is oocq den gesaghhebber over de wacht van Compagnies corenschuyr ende bestiael desen avondt verhoort wegen de slordige wacht daer gehouden, omdat daerdoor de schapen gestolen waren etc., ende dewijl der wat nader te informeren viel, de sake den fiscael in handen gegeven, omme daeromme te procederen als na behooren.

23 dito,

waren heden door Gogosoas ofte den dicken capiteyn van de Caepmans jonghste zoon Pieter Otegno 3 schapen te reuylen gebracht, ende bij den tolcq Doman oft Anthony, als oocq de tolckinne Eva

gesolliciteert, eens te mogen na haer vrunden reysen, versoeckende met eenen tot vereeringe van hunne tolcxdiensten, wat cooper, ijser, coralen, tabacq, broot ende brandewijn etc., om wat te hebben aen haer moeder ende vrunden ende alle de inwoonders daer sij, voornamentlijcq Eva, bij comt te animeren tot wat overvloediger toevoer van bestiael, als oocq jonge paerden, oliphantstanden, civet, amber, saetpareltjes, haer monster van gewesen ende medegegeven. Item oocq allerhande vellen van elanden, herten ende steenbocken etc., tot 't welcq sij belooffden haer debvoir soodanich te doen, dat se hoopten wij daervan de vruchten haest sien souden, des sij tegen den avondt, met fraye duytse woorden ende beleeffde minnen als bethooninge van danckbaerheyt over de genoten vereeringe etc. affscheyt nam ende buyten in den tolcq Doman, ofte ander genaempt Anthonys, matten huysjen gecomen wesende, datelijcq weder de vellen aentrocq ende haer cleederen thuys sond om, wanneer se wederom bij den Commandeurs vrouw thuys quam, die weder aen te doen, met beloffte dat se echter tusschen wijle Godt de Heere (in voors. huys leeren kennen) niet vergeten, maer altijt om dencken ende voorts trachten wilde te leeren etc.

24 dito,

was de tolckinne Eva al vroegh wegh, hebbende laten weten dat se hoopten volcq met veel beesten, wederom comende mede te brengen etc., sijnde den tolcq Doman ofte Anthony wat nagevolght met insgelijcke gegeven hoope. Ondertusschen den Commandeur uytgegaen wesende na de corenlanden etc., waren eer hij 's avonts wederom thuysgecomen was, bij den onder-coopman Roeloff de Man 's namiddags 5 jonge koebeesten ende 15 schapen voor coper ende coralen aen 't fort van de Cochoquas gebracht, ingereuylt. Ende is op dato een van den vrijhout-

sager Leendert Corneliss. vrije knechts overleden, sonder yets nagelaten te hebben als eenige oude schult van sijn geslooten reecqueninghe uyt vaderlantse schult gesprooten.

25 dito,

de vrijeluyden vaertuygen Peguijn ende Zeeleeuw van 't Dasseneylandt retourneerden met 5 halff amen traen ende 3210 ℔ gesouten robbevleys voor de slaven, beneffens wat vis ende eyeren om onder de borgers ende andre alhier te vercoopen etc.

't Heeft desen dagh fray lustich geregent, dat treffelijcq te pas compt op 't cooren ende ander vruchten, alsoo 't langh droogh weer geweest is, ende daerdoor al wat begond te verdorren. Op dato sijn de voor meer aengetogen schapedieven weder verhoort in presentie van de borgerraden als voors. ende noch meer sulcke gasten openbaer geworden. Tegen den avondt is een jongh veulen dicht bij 't fort in de duynbosjes door een grooten mageren lupaert besprongen ende vernielt, geen 4 treden van den vrijmeulenaer Wouter Corneliss., met sijn slaven ende slavinnen besich wesende aldaer eenich dun houdt te cappen, welckers eene slavin 't jongh paertjen onder de claeuwen van voorhaelden lupaert siende, daer nae toe tradt, ende met een bijl in de handt hebbende, denselven soodanigh in den hals ende het hooft hieu, dat hij datelijcq daerbij bleeff doot leggen, doch was 't veulen al de keel affgebeeten, 't bloet uytgesoogen ende t' eenemael van 't leven beroofft, waeraen d'E. Compagnie vermits de nodicheyt van paerden alhier wel hondert gulden schade heeft.

26 dito,

Tegen den avondt quam den tolcq Doman met de drie zoonen van Caepmans capiteyn, namentlijcq Oringhkimma, alias Schacher, den outsten, Khuma, alias Jan, den 2^{e}, ende Pieter Otegno den 3^{e}, voor desen met Schaccher gesaiseert geweest, ende

du langh door vreese weghgebleven, maer nu, siende de verlossingh van Khamy ende Boubo, weder gerust ende in een goet vertrouwen aen 't fort verschenen met vier koebeesten ende 13 schapen, die haer voor coper ende cralen sijn affgehandelt, belovende meer te sullen brengen, ende haer gelatende over ons nu heel gerust ende in beter vertrouwen te wesen als oyt te vooren, voornamentlijcq soo men Herry maer van de Caep aff ende op 't eylandt bleeff houden etc.

Den 27 dito,

Als wanneer oocq den Chaihantima een van des Chainouquas capiteyns (veelmael genoempt) 14 koebeesten ende 21 schapen aenbracht, den welcken vermaent wordende om eenige jonge paerden ende herten etc. door sijn volcq te laten vangen ende hier te brengen, op beloffte van groote vereeringen etc., gaff tot antwoort, dat se al te hardt lopen costen ende de Hottentoos niet gewent waren soo veel moeyten ergens om te doen.

28 dito,

noch al even harde drooge Z.Z. ooste winden: ware te wenschen, dat het Godt de Heere hadde gelieft wat langer te laten regenen.

Desen voormiddagh is meest deurgebracht met verhooren van de schapedieven, ende bevonden de dienaers van de vrije timmerluyden, Pieter Cley ende Dircq Meern, mede schuldigh te wesen, volgens vrijwillige bekentenissen voor den Raedt (versterct met de twee vrije borgerraden) gedaen, sijnde genaempt Michiel Bartholomeus van Swol, ende Dircq Corneliss. jonge Noteboom van Bodegrave.

Op dato sijn weder 10 koebeesten ende wel 70 stucx schapen ingereuylt van de Cochoquas meest voor coralen ende tabacq, bij welcq volcq de tolckinne Eva, na 't schijnt, veel goet doet, ende, soo gister van de Caepmans ende den tolcq Doman vernomen is, soude sij na verscheyde ander troppen voornemens

wesen meer te reysen, die se belooft heeft al te malen te animeren met bestiael etc. tot ons aff te comen sacken ende van der Hollanders goede natuyren te informeeren, sulcx wel mochte sij een beter instrument tot wat goets voor d'E. Compagnie wierd als haer oom Herry geweest is. Heden is een bosschieter van 't schip Louyse, siecq hier aen landt verbleven, comen te overlijden, genaemt François Isaacxss. van Gent.

Sondagh den 29 dito,

continue harde schrale Z.Z. ooste winden tot schade aen 't cooren ende ander vruchten. 'S namiddaghs sijn de vrije Zaldanhavaerders met hun twee vaertuygen Peguijn ende Zeeleewtjen na de Saldanhabay vertrocken, om herder te vangen ende droogen, alsoo d'E. Compagnie van robbevleys voor de slaven nu wel voor 4 maenden genoegh versien is.

Ultimo dito,

sijn dese maendt 5 slaven ende een slavin overleden, gaende al meest over de manspersoonen ende ontstaende soo gemeendt wort, omdat het al oude bejaerde luyden sijn, welcke tot dit coude climaet soo wel niet cunnen gewennen als 't jonge volcq, die volgens ordre al na Batavia sijn gelargeert, sulcx d'E. Compagnie met de wederom gebrachte slaven ende slavinnen van sommige vrije luyden (uyt vreese van weghloopen) in alles op dato alhier noch maer versien is met 34 mans ende 42 vrouwen, samen 83 stucx, meestal oudt sleght slagh ende onder deselve wel omtrent 30 mal, siecq ende gebreeckelijcq, daer sonderlijcke geen dienst affgetrocken wort, ende maer tot belastinge gedijen, doch oocq haest tot ontlastinge uytsterven sullen.

Maendagh den laesten September 1658.

Gesien, dat sedert de verckens altemalen aen de vrije luyden ende particulieren sijn uytgegeven ende vercocht, om bij haer buyten Compagnies costen aengefoct te worden etc., seer hebben beginnen te vermenichvuldigen, mitsgaders oocq gemerct onmogelijcq te wesen, alle deselve jongh ende oudt, conform onse beraemde ordre van den 26 July passado, met heckens om den hals te laten loopen, vermits tot schade al is gebleecken eenige daerdoor tot verachteringe van den aenteelt wederom sijn om den hals geraeckt, behalven dat sulcx den verckenhouders oocq groote moeyten is veroorsaeckende, ende voornamentlijck geen cleyne oncosten in 't betalen van 't schutgelt, conform onse resolutie in dato voors. daerop gestelt. Item oocq gesien dat het sommige te veel moeyten is om na d' ordre, in dito resolutie vervaet, hare thuynen met goede stercke dicke palen te beheynen ende selffs hare verckens uyt hun eygen open thuynen niet hebbende cunnen houden, deselve daeromme als oocq om die moeyten ontslagen te sijn, aen andre weder hebben verkocht, nadat se alvooren gepreviligeert sijn geweest de eerste ende beste uyt allen den hoop uyt te kiesen, ende welcke luyden noch wel stoutelijcq derven (tegen den Commandeur selffs) seggen, nu se haer verckens hebben vercocht, andre haer verckens in hun open thuynen ofte daeromtrent vindende, de beenen aen stucq ende doot willen slaen, tot hindernisse van soodanigen aenfocq, die de Heeren onse principalen, beneffens den corenbouw ende ander bestiael, ons successive soo hoogh aenbeveelen, jae wel meenen bij ons daerinne den rechten ijver ende beleyt tot dato noch niet en is aengewendt etc., - Soo ist dat wij om, conform d'expresse last

ons Heeren meesters voors., den voortgangh van dien emmers niet te stutten, maer sooveel mogelijcq te doen toenemen, alsoocq om de houders der verckens tot het aenhouden ende den soo hoogh nodigen aenteelt te meer te animeren, contrarie onse resolutie voors. goetgevonden hebben, deselve van voors. heckens ende schutgelt te ontlasten, ende oocq die thuynen hebben ende houden willen, om de verckens daeruyt te doen blijven, te gebieden dat se hare thuynen soo vast sullen hebben te ompaggeren ofte beheyningen, datter geen verckens mogelijcq sij deur te comen, ende waervan de schouw sal staen aen de fiscus ende lantschout, om te sien off de heyningen wel soo stercq ende dicht sullen wesen gemaeckt. Die sigh dan sulcx te veel moeyten laet wesen, sullen moeten gedulden ende haer hebben te getroosten de schade, welcke sijluyden door eygen nalaticheyt daerbij sullen comen te lijden, vermits het niet mogelijcq is soo groote cudde verckens soo naeuw te bewaeren, datter niet eenige ter sijden aft na de oopen thuynen soude cunnen comen te loopen, hoedanige nochte oocq andre verckens echter yemandt sigh sal vervorderen daeromme eenich 't minste leet te doen op lijffstraffe ende verbeurte van hondert guldens voor ieder vercken, 't sij groot off cleyn, dat dienthalven eenich leet gedaen ofte dootgeslagen sal bevonden worden, mits oocq de houders van verckens sullen gehouden wesen, elcq voor sijne cudde, hoe cleyn die is, een slaeff off duytse jongen te houden, ten eynde deselve in 't uytende nadrijven, met alle mogelijcke vleyt van de open thuynen soo veel doenlijcq affgehouden worden ende oocq 's nachts niet comen uyt te breecken, sonder dat nochtans (sulcx niet willens geschiedende) echter evenwel niemandt sal vermogən eenige soodanige bij nacht uytgebroocken verckens in open thuynen co-

mende 't minste leet te doen, maer die ophouden tot 's anderdaegs ende alsdan bij fiscael brengen om sigh op de saecq te informeeren ende deerinne te procederen als bevonden sal worden te behooren, alsoo verstaen wort, die geen schade lijden wil, sijn thuynen als voors. sal moeten dicht maecken, gelijcq d'E. Compagnie wel heeft moeten doen, mitsgaders oocq ydereen gewaerschout, dat in dese gestelde ordre ende straffe 't minste en sal worden gesimuleert, vermits wij sulcx ten dienste van d'E. Compagnie ende voor 't gemeene beste alhier op 't hooghste nodigh vinden te behooren. Ende opdat sigh niemandt op oncunde hebbe te beroepen, soo is desen ter behoorlijcke allomme door 't landt gepubliceert ende g'affigeert. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten daege ende jaere als boven, mitsgaders extract hieruyt gepronunchieert ende g'affigeert den eersten October daeraenvolgende. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwerden, Abraham Gabbema, secretaris.

Octbber anno 1658.

Primo ditto,

sijn de vier schapedieven bij den Raedt, verstercqt met de borgerraden, gratieuselijcq gesententieert, omdat 't eerste sware delict was, dat onder de Caepse vrije luijden is voorgevallen, namentlijcq den principaelsten eenlijcq met roeden gegeesselt ende 16 jaren gebannen te worden in de kettingh, den anderen 5 jaer, ende de twee resteerende heelders ende steelders elcq 6 jaren, mitsgaders wijders alle vier met een schapevel op 't hooft ende de schouders ten thoone te staen, neffens confiscatie van alle derselver goederen etc. naer uso.

2 dito,

sijn verhaelde sententien g'executeert, ende desen dagh van de Hottentoos ingereuylt 3 koebeesten,

een kalff ende 13 schapen. soudende wel meer aengecomen wesen, maer wierde van deselve gerelateert, dat alle de inwoonders seer schielijcq in groote sieckte waren gevallen, om van 't welcke de waerheyt te becomen, was den tolcq Doman heden met dat volcq mede gegaen, die wederom comende ons wel een praetjen sal weten wijs te maecken. De tolckinne Eva dede na 't seggen der gemelte Hottentoos groote debvoiren, om elcqeen tot ons aff te nodigen, reysende ten dien eynde van 't een leger tot het ander etc.

Op dato is 't navolgende bij onderstaende resolutie goetgevonden, om redenen in deselve genarreert, namentlijck:

Woonsdagh den 2 October anno 1658.

Alsoo gemerckt wort, dat de bosschagies, welcke noch niet uytgegeven, maer provisionelijcq toegestaen sijn, elcq sijn gerieff uyt te halen seer onordentlijcken worden geschent, ende veel goet hout nodeloos sonder fatsoen omgevelt blijft leggen vergaen tot groot nadeel van dese aengroeyende colonie alhier, - Soo is, dewijle de jegenwoordige eerste vrije luyden al met fraye gelegentheden van huysingen, schuyren ende stallen etc. sijn versien, dat wij insiende de nootsaeckelijcheyt van het timmerhoudt voor vrije luyden, die oocq na desen staen te comen, alsmede dat sigh jegenwoordigh twee vrije houtsagers voor vijftien jaeren in vrijdom hebben begeven, ende aen deselve elcq een stucq bos is uytgedeelt, omme daeruyt een yegelijcq met plancken ende alderhande timmerhoudt te voorsien, ende op 't welcke sijluyden t' haren laste verscheyde duytse dienaers als timmerluyden, wagemaeckers, houtsagers ende slaven sijn houdende, hebben goetgevonden ende geresolveert, alle ende een ygelijcq, soowel Compagnies

dienaren als vrije luyden den toegangh ende het gebruyck van de meergemelte bosschagies voorfaen te inhibeeren ende verbieden, gelijcq hun 't selve g'inhibeert ende verboden wordt bij desen, ende dat dengeenen die eenich timmer- ofte ander houdt, item oocq sparren, latten ende wes meer daer aen dependerende nodigh heeft, sulcx ten redelijcken prijse sullen gehouden wesen te halen ende coopen van de vrije houtsagers voors., welcke daerop vrij geworden ende elcq een stucq bos ten eynde voors. verleendt sij. Ende nademael gesien wort dat sommige sonder aensien van plaetse veele houdt tot branthout halen ende weghslepen, meer als voor hun eygen huyshoudinge nodigh, ja sulcx oocq wel ten duyrsten weten aen Engelsen ende steenbackers etc. te vercoopen, waerdoor oocq haerluyden treckossen tot den lantbouw gegeven vrij worden affgemat, sonder dat ymandts yets d'E. Compagdie (die 't eygen is) tot erkentenisse te wil weet, - Soo is mede goetgevonden, dat voor yder wagen branthoudt, die yemandt buyten sijn landt voor steenbackers off anderen haelt, tot erkentenisse ende gerechticheyt aen d'E. Compagnie voortaen sal betaelt worden thien stuyvers, ter tijt toe haer vrije luyden sullen openbaeren, die genegentheyt hebben de brandhoudtbossen van d'E. Compagnie te pachten ofte huyren; doch 't gene elcq op sijn eygen landt heeft, sal hij selffs vrij mogen haelen, branden ende aen andre vercoopen. Ende tacken tot erten off boonen sullen tot nader gelegentheyt oocq noch mogen vrij gehaelt worden uyt de beneden creupel- ende duynbossjes, alsmede elcq sooveel hij tot eygen heertbrandt nodig heeft, excepto dat sigh ydereen, wie het oocq is, sal hebben te wachten, 't minste tackjen soowel aen de binnen- als de buytencandt te kappen van 't houdt, dat boven van Compagnies bos langhs

dito bosreviere is staende, tot beneden aen de reviere Liesbeecq incluys, alsoo hetselve van natuyre wege is affgesien te wesen bewassen tot een formele stuttinge ende dichte besluytinge van allerhande hout, voor bestiael etc., 't welcq ons bij tijt ofte wijle door de Hottentoos souden mogen onderstaen worden weder te ontvoeren, - Soo en sullen oocq van eenige duynofte cleyne bosjes calck- noch steenbackers tot hare ovens yets mogen verstoocken, opdat sulcx niet al te vroegh t' eenemael vernielt ende de lantbouwers verlegen gemaect worden de wanden van hare huysingen te vlechten etc. Ende opdat dit wel g'observeert mochte worden ende hierinne geenige simulatie ofte fraude en comen te geschieden, soo heeft den lanspassaet aen Compagnies corenschuyr, soowel als den fiscus ende geweldiger last daerop aen alle orden te letten, ende die in desen overtredigh bevonden worden, te beslaen ten behoeve van d'E. Compagnie in de verbeurte van het timmer- ende branthoudt dat uyt andre bossen als voors. gehaelt ende niet na behooren aengebracht wort, nevens een geltboete van drie realen telcken reyse, ⅓ pro fisco, ⅓ voor den armen ende de rest voor den beslager, alsoo verstaen wort sulcx ten meesten dienste van d'E. Compagnie ende ten besten van de beginnende colonie voor 't gemeen alhier soodanigh hoogh nodigh te vereysschen. Ende opdat sigh niemandt op oncunde soude hebben te verschoonen, soo is desen bij forme van placcate ter behoorlijcke plaetse affgelesen ende in 't landt aengeplact. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geteeckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

3 dito,

Is den Commandeur aen alle der lantbou-

wers landerijen wesen besichtigen wat ende hoedanich landt yder gereet had om pattattissen in te planten, welcke denselven als een voedsame aertvrucht wesende, daertoe expres in Compagnies thuynen redelijcq abondant al op voorraet hadde aengefocqt, ende derhalven nu 't coren sayen doch gedaen, tot verplantinge de rechte tijt is, elcq vermaent goet deel te comen halen. Item oocq aen 't fort bij de smith te brengen alle hun sichten ende seysens om te repareren ende niet ongereet te wesen, tegen dat den oegst in de toecomende maenden November ende December staet op de handt te comen, beneffens eenige andre ordres ende aenmaninge te debvoiren gestelt ende gedaen, sijnde elcq nu oocq even besigh om sijn thuynen vol cool, waterende ander meloenen, alsoocq comcommers ende meer Indische vruchten te planten tegen de compste van de vaderlantse kermis, winter ende Bataviase retourschepen t' haerder overvloedige ververssinge ende versnaperinge etc.

4 dito,

was den vendrigh doende om bier te brouwen op den duyr, doch eerst een weynich om gest te crijgen.

5 dito,

is 't bier in de gijlcuyp fray opgesesen, ende 's morgens in een halff aem gevaet wel aen 't gesten geraeckt, ende dienvolgens ordre gestelt eenige meer vaten vol te brouwen om na Batavia ende 't Vaderlandt te senden, tot preuve, hoe langh 't selve over zee sal mogen duyren.

Heden is den tolcq Doman wederom gecomen, hebbende geweest na sijn seggen bij de Cochoquas ende Chainouquas, welcker volcq nevens partije bestiael hadde affgenodicht, daervan heden 60 schapen meest voor coralen ende 10 koebeesten voor coper ende tabacq wierden ingereuylt.

7 dito,

's morgens betogen lucht ende stijve weste-

lijcke windt met sommige regenvlaeghtjes fray op 't cooren ende ander gesay comende.

Heden is navolgend billjet om redenen daerinne vervaet, bij forme van placcaet, g'ordonneert ten eersten te publiceren ende ter behoorlijcke plaetse t' affigeeren, namentlijcq:

Den Commandeur ende Raedt etc., doen

te weten:

Dewijle het veeltijts gebeurt, datter van Compagnies schepen verscheyde saecken hier comen tegen de strandt t' drijven, als plancken, sparren, riemen, haecx, wintboomen, hantspaecken, ledige vaeten, schoven, cassen etc., 't welcq sommigh noch heel goet ende bequaem is te veroirbaren, ende dat gemerct wort, sulcx alles door de vrije luyden sonder consent op hun eygen houtjen maer wort weghgesleept, daer nochtans boven de gerechticheyt der stranden 't selve Compagnies eygen gelt is, - Soo wort een ygelijcq bij desen gewaerschout, alle hetgeene yemandt soodanich off elder gevonden heeft, op de verschijninge van den fiscus aen hunne huysinge sulcx datelijcq te verthoonen ende binnen 24 uyren aen 't fort te brengen, om daer van Compagnies wegen ontfangen ende elcq voor sijn moeyten betaelt ofte sulcx aen de vrije luyden wederom gegeven te worden, als bij d'E. Compagnie sal willen ende cunnen worden gemist. Sonder dat daeromme verboden sij 't gestrande te mogen bergen, maer wort sulcx ydereen bij desen toegelaten, onder reserve ende mits nochtans gehouden sijnde 't selve, hoe geringh het oocq is, ende waer het gevonden wort, eerst te sullen moeten brengen aen 't fort ofte op 't wijtste aen de redout Duynhoop, staende bij de soute reviere, omme aldaer door gecom-

mitteerde ien overstaen van den fiscus te besichtigen, wat gelijcq voors. bij d'E. Compagnie gemist ofte niet gemist sal mogen worden, ende den bergers voor hunne moeyten behoorlijcg te contenteren, op pene van thien realen, te verbeuren soo menichmael ymandt na desen hierin bevonden sal worden overtreden te hebben, t' appliceren naer uso, also sulcx ten meesten dienste van d'E. Compagnie ende tot hanthavinge van derselver gerechticheyt alsoo bevonden wort te behooren. Aldus gedaen ende g'arresteert in 't fort de Goede Hoope den 7 October anno 1658, mitsgaders gepronunchieert ende ter behoorlijcke plaetse g'affigeert. Was geteeckendt: Jan van Riebeeck.

'T Begondt tegen den avondt weder heel droogh te worden ende stijff te wayen van den Z.Z. oosten: ware te wenschen, dat den regen wat hadde mogen deurtasten, alsoo 't de vruchten ende coren op 't landt wel nodigh ware.

8 dito,

's morgens continuerende drooge schrale stijve Z.Z. ooste winden, tot schade van de vruchten als vooren. Ende was den tolcq Doman heden weder aen 't fort gecomen neffens eenige van Chainouquas volcq, met 16 koebeesten ende 48 schapen, die haer voor coper ende tabacq wierden affgehandelt. Ende bequamen tijdinge, dat de tolckinne Eva jegenwoordigh bij de Cochoquas soude wesen, haer best doende om deselve met meer ende meer bestiael herwaerts aff te doen inclineren, volgens de getuygenissen selffs van haer hardtste partij Doman, die siende haer debvoiren t' onser behagen soo wel succederen, jegenwoordigh telckens met de vreemde Hottentoos sich mede veynst terugh te keeren, daer nu twee malen mede is wederom gecomen, om sigh oocq soo aengenaem te maecken als de veel genoemde tolckinne.

Maer is onse opinie, dat hij verder als Caepmans leger (omtrent 5 uyren gaens van hier achter Lnpaertsgeberchte leggende) niet en derfft comen, ende daer eenige Saldanhars siende aencomen, dan met deselve tegelijcq, alsoft se quansuys gehaelt hadden, hier compt, alsoo der altijt meer volcq ende bestiael verschijnt, als hij ons weet te seggen, ende 't welcke ons doet gevoelen, hij maer ergens op de wacht leght ende dan besijden aff sonder sigh buyten bij haer te openbaeren, mede compt, want geprobeert is, dat den Commandeur hem bij sigh aen de praet houdende, door den onder-coopman Roeloff de Man 't vee al gehandelt was, eer hij cost voor den dagh comen, schoon hij geduyrigh aenhield om buyten te wesen, met allegatien dat hij de Hottentoos aen 't handelen helpen soude etc., beneffens andre waerteeckenen meer, des 't apparentste schijnt dat de alom reysende tolckinne voornoempt 't principaelste goet voor d'E. Compagnie onder dese natie met goede genegentheyt uytwerckt.

9 dito,

sijn schoon Doman wegh off absent was, 5 koebeesten ende 7 schaepjes ingereuylt van vreempt volcq.

10 dito,

hebben haer 's morgens met 't opgaen van de poort 1 slaeff ende 1 slavin van d'E. Compagnie verschoolen ende weghgemaeckt, sonder dat men se desen dagh heeft cunnen wederom vinden, sijnde soo oudt, ende sieckelijcken paer, dat se sonder stocq qualijcq gaen costen, ende noyt yets ter werelt hebben cunnen doen, soo se hun tot heden altoos gehouden hebben, ende derhalven van selffs sullen moeten vergaen.

Volle maen den 11 dito

is een soldaet genaempt Symon Sij, van 't fluytschip de Spreeuw hier verbleven, door sieckte comen te overlijden.

Heden is den Commandeur heel vroegh met d' offi-

cianten ende hare vrouwen uytgegaen, om het schoon staende coren deselve tot vermaeck eens te laten besien etc., blijvende den onder-coopman Roeloff de Man na gewoonte soo lange de sorge over de saecken hier aen 't fort bevoolen, ende nemende den Commandeur voors. met eenen inspectie van alles den lantbouw etc. aengaende, sijnde des avonts thuysgecomen, tusschen wijlen 8 stucx schapen van de Hottentoos aengebracht, ende bij voors. onder-coopman ingereuylt voor coralen ende tabacq, ende soude, na dito inwoonders hare rapporten, morgen goet weer blijvende, heel veel schapen ende beesten aen 't fort verschijnen.

12 dito,

was voors. weghgelopen oude slaeff ende slavin noch niet wederom gecregen, des op meer plaetsen na deselve omgesien ende premie gestelt is geworden.

Op dato sijn gereuylt 5 schapen, hebbende de rest vermits 't quade weer tot nader gelegentheyt hare compste uytgestelt. Heden is 't navolgende bij forme van placcaet gepubliceert ende g'affigeert, namentlijcq:

Den Commandeur ende Raadt van 't fort

de Goede Hoope etc. doen te weten:

Alsoo 't geele houdt ('t bequaemste tot plancken ende 't minste alhier in de Caepse bossen wesende) van ydereen sonder overlegh maer wort omgehouwen ende vernielt, ende dat tot balcken, stijlen etc. ander houdt genoegh in de bossen te becomen is, ende voorhaelde geel houdt nodigh dient gemesnageert, expres tot plancken, waertoe d' andre boomen nergens na soo bequaem ende gevoeglijck te sagen vallen, - Soo hebben den Commandeur ende Raedt voors. om die ende andre consideratien meer, goetgevonden,

alle ende een ygelijcq onder Compagnies gehoorsaemheyt alhier woonende, soowel vrije als Compagnies dienaren, ende voornamentlijcq den vrije timmerluyden ende houtsagers, bij desen willen waerschouwen ende verbieden, gelijcq deselve gewaerschouwt ende verboden worden bij desen, voortaen geen geel houdt altoos meer om te hacken onder wat pretecxt het oocq mochte wesen, anders als tot plancken alleen, ende sulcx oocq elcq in hun eygen bossen, alsoo conform het placcaet van een tweeden deser ydereen den toegangh tot alle d' andre bossen wel expres verboden ende g'interdiceert blijft, soowel vrije timmerluyden als houtsagers, welcke ten dien eynde groote percken bos genoech uytgegeven ende verleendt wort. Ende opdat dit sonder fraude wel soude mogen werden achtervolght, is den fiscus bij desen gelast daerop te letten ende d' overtreders te confisqueren het gehackte houdt, ten behoeve van d'E. Compagnie ende telckens te beslaen in een geltboete van 3 realen van 8^{en}, t' appliceren conform den placcate voors., alsoo dit aldus verstaen wort ten dienste van d'E. Compagnie ende ten besten voor 't gemeen alhier hoogh nodigh te vereysschen. Aldus gedaen ende g'arresteert in 't fort de Goede Hoope den 12 October 1658, mitsgaders gepronunchieert ende ter behoorlijcke plaetse g'affigeert den 13 daeraenvolgende. Was geteyckent: Jan van Riebeeck.

Sondagh den 13 dito,

was Doman wederom gecomen, ende met hem eenige Caepmans met maer 9 stucx schapen, die haer affgehandelt wierden. Item gevraeght sijnde, waerom datter niet meer quam, gaff tot antwoort, dat het niet en wiste, doch dachte binnen 5 à 7 dagen meer soude comen, hebbende hij (soo andre seggen) verder als Caepmans leger niet

derven gaen; maer Eva was bij Aedasoa den oppersten capiteyn van de Cochoquas haer best doende om deselve tot ons aff te nodigen.

14 dito,

is navolgende secrete resolutie genomen, om redenen in deselve hieronder g'insereert na te lesen, namentlijck:

Maendagh den 14 October 1658.

Nademael jegenwoordigh alle de lantbouwers genoeghsaem met trecq- ende melcq-beesten, alsoocq elcq huys ten minsten met 50 schapen wel sijn versien, ende echter bij d'E. Compagnie nu ende dan somtijts noch al een koe compt te kalven, op welcke door Compagnies beestewachters soo wel niet wort gepast als tot de opvoedingh van de calffjes wel nodigh is vereysschende, sonder dat men nochtans onder de jegenwoordige lantbouwers meer koeyen derfft overdoen, soo omdat derselver schult te hoogh compt te loopen, als sijnde rede verre boven den tacxt bij onse heeren meesters in hare jonghste generale missive van den 16 April passado gestelt, alsoocq omdat een goet aental dient gehouden op voorraet tot nodige ververssinge van Compagnies aencomende schepen, ende spijsinge deser residentie etc. Evenwel ingesien de nootsaeckelijckheyt van den aenfocq ende de beter opvoedinge der calven voormelt, ende oocq genomen hebbende ooghmercq, dat om verckens aen te houden elcq even ongraegh blijft, vermits de groote moeyten ende costen daeraen vast etc. Ende omme welcke oorsaecke eenige de hare al weder aen andre vercoft hebben, die se om redenen voors. mede al moede sijn, ja selffs oocq den vendrigh Jan van Herwarden, welck de meeste partije aen sigh heeft, ende daeromme boven alle Compagnies dienaren specialijcq geprevili-

geert is met een grooten thuyn ter leen, om met wortelen ende alle andre aertvruchten tot spijsinge van de verckens te besayen ende beplanten, - Ende welcken vendrigh meenichmalen heeft voorgeworpen om beneffens voors. thuyn oocq eenige melcqbeesten van d'E. Compagnie te copen, ten eynde hij met de carnemelcq sijne jonge biggetjes (gelijcq de vrije luyden doen) te beter soude mogen voeden, als schromende om 't geltshalven de melcq daertoe te coopen. Doch nademael sulcke meerder preminentien aen een Compagnies dienaer van tijt tot tijt soo extraordinaire in qualiteyt etc. (hoewel voor extraordinaire diensten ende meriten gebeneficeert) niet alleen voor andre getroude Compagnies ministers, maer principael oocq selffs onder de vrije luyden groote murmuratien ende aenstootelijcheyt soude geven, - Soo en is sulcx bij ons ondergeschreven (hierover buyten voors. vendrigh secretelijcq raetgepleeght hebbende) niet cunnen werden goetgevonden te consenteeren, te meer dewijle bij onse resolutie van den 20 Augusty verleden, om redenen daerinne genarreert, verstaen is geene andre vrije luyden 't houden van beesten ofte schapen toe te staen anders als de lantbouwers, ten eynde daertoe de meeste vrije luyden (als 't nootsaeckelijcxste wesende) mochten opgeweckt worden; doch dat de andre vrije luyden tegen sulcx wederom souden mogen verckens houden, welcke daertoe dan dus traegh bevonden wordende, ende derhalven bij ons dagelijcx gedacht sijnde op middelen om haer tot wat meerder graegheyt op te wecken, mitsgaders beneffens alle 't selve oocq hebbende onse geduyrige principale speculatie laten gaen om uyt het een ende 't ander oocq wat voordeel voor d'E. Compagnie te trecken, - Soo is eyntlijcq na lange dogelijcxsen gehouden conferentien ende deliberatien raedsaem geacht ende beslooten

alle de vrije luyden ende Compagnies getroude ministers die verckens willen houden, boven d'eygen beesten die elcq vrijborger oocq heeft, noch te beneficeeren met alle soodanige koeyen alsser voortaen onder den trop van d'E. Compagnie sullen comen te kalven, ende dat bij forme van pacht ofte huyr aen de meest biedende, verstaende soo meenigen koe alsser van Compagnies beesten telckens sullen comen melcx te worden, mits de koe ende 't kalff d'E. Compagnie sal eygen blijven ende beyde wederom gelevert worden als de gehuyrde koe sal opgedrooght wesen, waerdoor gehoopt wordt wat meerder graegheyt tot houden van verckens sal veroorsaeckt worden, ende het oocq te beter sal gaen met d' opvoeding der kalffjes, mitsgaders Compagnies bestiael met eenen daerdoor mede fray aengroeyen ende uyt de koeyen rijckelijcq soo veel geproffiteert worden alsse d'E. Compagnie bij incoop comen te costen, ingevolge bij tijt ende wijle door die middel als den aenteelt alle 't bestiael wel comen voor niet te staen. Aldus gedaen ende bij ons ondergeschreven beslooten in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Abraham Gabbema, secretaris.

Op dato sijn gereuylt twee koebeesten ende 7 schapen van de Caepmans.

15 dito,

is den adelborst Jurrien Bittelmeyer ende geselschap tegen den avondt met de weghgelopen paer oude slaven weder aen 't fort gecomen, hebbende deselve gevonden dichte bij 't Lupaertsgeberghte meest noordtoost ten oosten van hier, omtrent de soutpannen, daer geen water om te drincken bij noch omtrent is, ende alwaer deselve souden hebben moeten van honger ende dorst vergaen, door welcke rede oocq

soo verre verswackt ende verflauwt waren, dat qualijcq meer voorts costen, sulcx wij nu langhs soo meer bespeuren, deselve uyt een lopende natuyr weghagen, ende van geen Hottentoos worden aengehouden.

16 dito,

isser een beest ende calff met 8 schapen gereuylt van de Caepmans.

17 dito,

sijn van de Gorachouquas (tabacqdieven) gereuylt 18 schapen ende 7 koebeesten, met een kalffjen tot d' eene koe.

18 dito,

is 't Schapejachtjen affgevaerdicht na 't Robbeneylandt met den vendrigh Jan van Herwaerden en de fiscael deser fortressen omme eens weder te nemen inspectie van de schapen ende verderen omslagh aldaer conform de mondelinge instructie aen deselve gegeven.

19 dito,

was 't Schapejachjen met verhaelde gecommitteerde wederom gecomen, medebrengende 16 stucx schoone oyen ende raport, datter door Rijcq Overhage loffelijcq opgepast wordt, als sijnde aldaer jegenwoordigh noch 444 stucx meest oyen soo schoon ende jongh oft altemalen uytgelesen goet was, ende hier aen landt met de medegebrachte 16 578 stucx, sulcx wij d'E. Compagnie op dato Gode loff bevinden versien te wesen met 1022 schapen, ende de vrije luyden met omtrent 300, sijnde te samen stijff 1300 stucx, daer dagelijcx noch al bij compt uyt den handel, als sijnde heden onder de 23 stucx ingereuylt, behalven den aenteelt die nu alle dagen oocq sonder jongen niet en is, in vougen dattet daermede jegenwoordigh heel fray staet, boven noch de koebeesten daer d'E. Compagnie nu oocq over de vierdehalft hondert van heeft, ende de vrye luyden omtrent de tweehondert, soo jongh als oudt, ende alsoo te samen een aental van dichte bij de 600 stucx maeckende, welckers aenteelt mede redelijcq gaet alsoocq de reuylinge etc.

Heden quamen des Commandeurs twee vrije knechts ofte lantbouwers aendienen, dat haer gisteravondt de slaven (3 mans ende drie vrouwen stercq) hadden gemeendt om den hals te brengen, ende dan met de trecq-ossen deur te gaen, hebbende ten dien eynde een van haer al aen een kandt in wat struycken, om hem te dooden, 't welcq den andren, een cloeck stout persoon sijnde, datelijcq toetradt ende hem ontsette, nadat haer de slaven al vrij hadden ter weer gestelt etc.

Sondagh den 20 dito,

's morgens betoogen lucht en de wint noordtwest uytter zee redelijcq aencoelende sonder regen, die der nodigh was, doch na 't schijnt Godt de Heere dit jaer seer weynigh gelieft te verleenen. 'S nachts heeftet wat geregent. Sijnde de voorgemelte Commandeurs slaven ende slavinnen (sonder kettingh wesende) aen 't fort gebracht, ende de saken naeuwer ondersocht, bevonden dat se met andre aen Compagnies corenlandt (met kettinghs aen de beenen) al overslagh hadden gemaeckt om Compagnies volcq daer oocq om den hals te brengen ende alsoo gesamentlijcq met een goeden trop deur te gaen al wetende malcanderen de kettinghs wel van de beenen te helpen. - Soo was oocq den jongen van den ondercoopman Roeloft de Man (mede een Gunese slaeff wesende) door des Compagnies slaeff, die in 't bos is, aengeport om deur te gaen, ende geseght, dat se behalven de vorige gedetineerde noch met haer 5 mannen ende drie vrouwen sulcx opgestempt hadden, doch soude het gemelte jongen hebben geweygert, volgens verclaringe, desen avondt met gebroocken duytse woorden (al geleerdt) gedaen, hem gevraeght sijnde, waer se van leven souden, dewijle wel gesien hadden dat hier doch nergens eenich eeten te crijgen was, gaff tot antwoort, dat sij haer verlieten op der

Hottentoos vleys, die se hier en daer souden dootslaen, volgens de manieren van haer landt, daer se doch malcander in crijgh veroverende opaten. Hem gevraeght wordende, hoe sij de Hottentoos souden vermeesteren, daer se doch geen geweer hadden, ende de Hottentoos lustich met hasegayen, pijl ende boogh treffelijcq versien waren. Antwoorden: dat se vooreerst een off twee souden sien te overweldigen ende haer geweer affhandigh maecken, als wanneer sij dan mettertijt alsoo stercker partije souden derven aendoen ende oocq haer schapen ende beesten affnemen; oocq wasser cruyt ende worteltjes genoegh om beneffens dien van te leven. Ende om d' eerste Hottentoos om te brengen, waren sij rede genoech van messen versien, 't welcke wordende nagesien alsoo bevonden is, ja bij sommige wel 9 stucx ende andre minder, doch niemandt, tot vrouwen incluys, sonder, die se hier ende daer gestoolen ende opgegadert hadden, in vougen het naeuw bewaren van dese Gunese slaven langs soo nodiger bevinden, als sijnde wackere stoute cloecke mannen ende de vrouwen naer advenans, mede couragieus genoech, ende ten ware den eenen van des Commandeurs vrije luyden (bouwmeester van sijn landt wesende) een man van wackere couragie geweest, ofte de moet maer eenichsints laten sacken hadde, soude het met deselve ende apparent noch eenige van Compagnies corenlandt al beschict sijn geworden. Welckers verraet nu Gode loff uytgecomen ende openbaer is, mitsgaders dienthalven te naeuwer wacht ende toesicht op alle de slaven gestelt is, welcke haer volgens verclaringe van voornoemde jongen inbeelden, dat se mettertijt wel in haer eygen landt souden cunnen comen. Oocq souden eenige overslagh hebben gemaeckt, om wel een boot van de schepen in de revier off aen strandt vissende aff te lopen,

ende daermede deur te gaen ende langhs de wal haer landt soecken etc.

21 dito

windrigh weer van den westen sonder regen, quamen tegen den avondt met verwonderingh hier aen 't fort te verschijnen den vrijman Jurien Janss. van Amsterdam, met drie man van 't schip Westvrieslandt, eergister morgen over landt uyt de Saldanhabay gecomen met raport, dat dito schip aldaer den 14 passado seer desolaet van siecq volcq was comen te arriveren, welcke sijluyden met twaelff schapen (voor hun compste aldaer van d' inwoonders gehandelt) hadden g'accommodeert ende dagelijcx goede hulpe deden met gansen, vis, porceleyn ende ander groente, die se van de eylanden door hunne vrije vaertuygen Peguijn ende Zeeleeuwtjen (daerop haer visneringe leggende) toebrachten, hebbende die van gemelte schip 150 scheurbuyckige op 't Schapeneylandt in voors. bay onder tenten aen landt gebracht ende al 72 man verlooren, soodat deselve daer in een seer ellendigen staet sijn, vermits niet machtich bennen een ancker te winnen, om op de bequaeme rhee meer binnewaerts aen te seylen, achtervolgens onderstaende brieffken met verhaelde persoonen over landt gesonden.

Aen den Commandeur etc

luydende als te weten:

Wij cunnen niet nalaten UE. te adviseren ende bekent te maken de ellendigen standt van ons scheepsvolcq, daervan al 72 sijn gestorven ende omtrent 150 man seer siecq aen de scheurbuycq aen landt gebracht om ververst te mogen worden; doch vertrouwe, dat alhier geen volcome ververssinge sullen becomen, doordien al volcq landewaert in hebben gesonden om

vee te reuylen, ende sijn sonder menschen ofte beesten gesien te hebben, verder aen boort gecomen, versoecke derhalven seer vrundelijcq, dat UE. gelieve ons te adsisteren met soodanige groente ofte vruchten, als UE. nodigh ende dienstich (in dese onse gelegentheyt) sult achten te wesen. Wij hadden een missive per de sloep de Peguijn aen UE. affgesonden, maer en conde niet opcomen. Wij sijn den 14 deser ten ancker gecomen in de bay Saldanha, ende soo machteloos van volcq, dat de seylen niet langer conde geregeert worden. Sijn den 18 May passado uyt het Vlie t' zeyl gegaen met 351 man, daer nu tegenwoordigh seer weynich gesonde mannen van sijn, jae soo weynich dat onse ancker niet cunnen lichten om wat verder in de voors. bay in te seylen, gelijcq den brenger deses UE. wel mondelingh sal verhaelen. Sullen dan niet twijffelen aen UE. sekoers ende dat men den eersten (met groot verlangen) verwachten. Hiermede etc. In 't schip W.-Vrieslant desen 18 October 1658. Was geteyckent: Jacob Jansz. Houtschip, Jacob Sijms.

Na resumptie van welcke bovenstaende missive datelijcq bij den Commandeur ende Raedt navolgende resolutie is genomen, om voors. benoodicht schip soo haest ende met sulcx doenlijcq te adsisteeren conform d'inhoude hieronder na te lesen, luydende als te weten:

Maendagh den 21 October 1658.

Heden uyt de Saldanhabay over landt hier aengecomen wesende den persoon Jurrien Janss. van Amsterdam een van de vrije Saldanhavaerders met drie man van 't schip West-Vrieslandt, aldaer op den 14

passado seer ellendigh ende vol siecq scheurbuyckigh volcq ter naeuwernoot noch behouden aengecomen, volgens schrijvens van d' opperhooffden ende mondelingh raport der verhaelde drie man, sulcx de noot op 't hooghste is pregnerende tot secours van ververssinge, schoon sij ginder door onse vrije Saldanhavaerders redelijcq worden g'accommodeert met groente, vogels ende eyeren van d' eylanden aldaer gelegen, 't welcq haer wel redelijcke verquickinge toebrenght, - Soo is in der haeste goetgevonden, het Schapejachtjen ten aldereersten volladen met geele wortelen, crooten, rapen, rammelassen ende Spaense radijsen etc., die wat beter als groente can duyren, aff te vaerdigen, beneffens sooveel melcq ende hoender-eyeren van de vrije luyden in der haeste op te samelen, ende bijeen te halen wesen sal, ten eynde de luyden van voors. schip daerdoor te meer verquickt ende aengemoedicht mogen worden, hun best te doen, om soo haest mogelijcq voorts herwaerts op te comen, ware te wenschen, dat men met eenen na onse genegentheyt oocq wat bestiael coste medesenden, maer is om de cleynheyt von voors. Schapejachtjen t' onser leetwesen moeten nablijven, vermits maer van een tweede boot is opgeboeyt, ende volgens dien geen bestiael off schapen, beneffens verhaelde vruchten soo verde levendigh soude cunnen overbrengen. Maer indien 't Robbejachtjen ofte een galjot als de Tulp hadden, souden voors. schip soo veele wel connen accommoderen, dat van daer sonder hier te comen sijn reyse voorts soude cunnen vervolgen, 't welcke dienthalven nu niet cunnende geschieden, boven 't voors. goetgevonden is haer aen te schrijven, dat se hun best willen doen op 't spoedighste ende vermogens maer herwaerts op te comen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten daege ende jaere als boven.

Was geteyckent, Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Op dato sijn van Chainouquas volcq aen 't fort gereuylt 14 koebeesten ende 24 schapen. Ende was den tolcq Doman (3 dagen uytgeweest) tegen den avondt mede aen 't fort gecomen, versoeckende uyt den name van de Caepmans ende Gorachauquas, dat men haer met 20 soldaten wilde adsisteeren ende bijcomen om met hulpe van deselve gesamentlijcq de Cochoquas, heel stercq achter 't Lupaertsgeberghte leggende, op 't lijff te vallen, ende al haer bestiael (soo veel als gras op 't velt bij haer hebbende) aff te helpen nemen, alsoo haer deselve sochten quaet te doen ende verscheyden hostiliteyten aendeden. Voors. tolcq daerop gevraeght sijnde, waer de tolckinne Eva was, ende door hem tot antwoort becomen hebbende, dat se haer jegenwoordigh in 't leger van de Cochoquas, was aenhoudende bij de vrouwen van Ngonomoa, den oppersten der voors. Cochoquas, welcq volcq door twee oversten ofte groote capiteyns (soo sij se noemen) worden geregeert, genaemt Ngonomoa voors. den oppersten ende Odasoa den tweeden, bij welcke wij niet twijffelen, off voors. tolckinne doet alle haer best om deselve tot ons aff te nodigen, als hebbende noyt hun leven hier soo nabij geweest. Item oocq alsoo weynich dubiterende off voors. Caepman ende Gorachauquas soecken deselve ter contrarie tegen te houden, tot 't welcke sij haer selffs niet machtich vindende, daeromme onse adsistentie als voors. versoecken, met belofte dat se ons aen groote quantité bestiael ten rooff souden helpen etc. Soo is den tolcq tot antwoort gegeven, dat de principaelste van de Caepmans ende Gorachouquas legers selffs bij den Commandeur souden comen, om met hem te spreecken

ende een goet overlegh te maken etc. Doch blijft ons oogmercq op het langh gemikte doel vast om haer met hun bestiael maer in de fuyck achter de gevelbergen te crijgen, ende dan de Cochoquas ende andre Saldanhars soo nabij te locken als mogelijck sij, om sonder verhinderingh van de voors. te sien, hoedanigh met deselve in alle minne ende vruntschap te handelen ende om te gaen wesen sal, ende dat daerdoor oocq dese Caepse gasten in te beter devotie off wel soodanigh en volcomen dwangh te brengen dat se haer belooffde conditien, met ons gemaeckt, sullen cunnen doen houden etc., waertoe sigh d' apparentien al fray schijnen te verthoonen ende met voorsichticheyt sal moeten in geprocedeert worden. Ondertusschen compt het niet qualijcq, dat haer de tolckinne Eva bij voors. rechte Saldanhars heeft begeven, die daer onse genegentheyt om met haer in minne ende vruntschap te handelen, wel sal declareren, wetende oocq Doman te seggen, dat wij Eva niet eer aen 't fort te verwachten hebben, bevoren de Cochoquas met hun leger hier heel dichte bij sullen gecomen wesen, doch dewijle sij de Caepmans ende Gorachouquas (soo sij seyde) alle hostiliteyt aendeden, souden sij sulcx niet gaerne sien, ende daeromme versoecken, dat wij om deselve te stutten ende haer bestiael aff te nemen, hun met verhaelde soldaten wilden adsisteeren, op welcq versoecq Doman met voors. antwoorde is wederom gesonden. Heden is een Angoolse slavin overleden.

22 dito

't Schapejachtjen is met diverse durable aertvruchten tot boven tegen de luycken volgeladen, vaerdig gemaeckt, omme daermede ten aldereersten na de Saldanhabay te varen ende brengen tot ververssinge voor 't volcq aen 't schip West-Vrieslandt, beneffens navolgend brieffken geschreven:

Aen d opperhooffden van 't schip

West-Vrieslant, van inhoude als te weten:

Eersame discreete goede vrunden.

Gisteravondt hebben wij tot verwonderinge door handen van den vrijborger Jurriaen Janss. van Amsterdam met 3 maets van u volcq, over landt van daer hier gecomen, wel ontfangen ulleder brieffken van den 18 verleden, ende daerbij als de mondelinghe rapporten van voors. persoonen gesien ende verstaen u desolaten staet van scheurbuycq onder 't volcq, doch dat u lieden van onse vrije Saldanhavaerders (t' onser welbehagen) waren g'accommodeert met 12 schapen, bij hun aldaer voor u aencompste gehandelt, ende diverse vis, vogels ende eyeren ende bequaeme groente van d' eylanden aldaer gelegen, waerdoor voor dato meer schepen ende over drie jaren den Salmander mede soodanich desolaet gestelt daer geweest, sulcx verquickt sijn geworden, dat se na eenige dagen leggens volcomen vermogens wierden herwaerts op te comen, hetwelcq wij van ulieden om d' accommodatien der schapen voors. niet minder, maer te meer willen verhoopen. Echter omme ulieden van onsen candt daertoe soo veel doenlijcq noch meer te helpen, hebben wij ons Schapejachtjen volladen met navolgende durable aertvruchten tot ulieden affgesonden als te weten:

9 sacken met geele wortelen, 10 sacken met rapen ofte knollen, 39 sacken met rammelassen ende Spaense radijsen, 50 stucx aertjesocken, versnaperingh voor de cajuyt enz., 45 bossen porey ende loocq, 35 cannen melcq in een vat, 564 stucx verse hoender- ende eendeneyeren in een groot ende cleyn vaetjen open

met sant gevult voor de siecken ende cajuyt, neffens 6 stucx levendige schapen, waerbij wij ulieden seer gaerne wel meer bestiael hadden gesonden, als sijnde Gode loff daervan overvloedigh versien, maer is om de cleynheyt des voors. Schapejachtjen (van een tweede scheepsboot maer opgeboeyt) niet cunnen vallen. Doch indien een galjot hadden ofte ons verongeluckt Robbejacht, souden ulieden wel sooveel accommoderen, dat van daer sonder hier nodigh te comen u reyse voorts na Batavia soudt hebben cunnen vervolgen, 't welcq nu door manquement van bequaem vaertuygh niet geschieden can ende dierhalven goet sal wesen ulieden haer best doen met alle doenlijcke middelen soo haest mogelijcq op te comen, dat met waernemen van alle hapjens opstoppende vermits de goede anckergrondt langs de wal bequaem genoegh, conform ulieder instructie, met Godes hulpe can gedaen worden, siende wij oocq alle uyr naer ulieden al uyt, als ons volgens ervaringe inbeeldende, 't meeste volcq door de voors. becomen groente ginder al weder op de been sullen wesen. Echter 't sij hoe 't Godt sal gelieven te voegen hebben, sullen ulieden neffens 't voors, oocq wel doen, op den ontfangh deser Schapejachtjen datelijcq te ontlossen, ende die ververssinge voor 't volcq ten eersten te veroirbaren ende 't selve ons cito terugh opsenden, om het ulieden ten eersten weder met versch goet tegemoet te senden, off ten minsten u lieden gereet sijnde gelijcq t' seyl te gaen, ende indien 't selve soo hard als ulieden niet seylen can, soo laet het met een goet cabeltouw achteraenslepen om in stilte altijt t' uwer adsistentie bij u te hebben ende dan vooruyt te senden om op riemen met roeyen (daerop expres geleyt ende gemaeckt) voorts op te comen ten eynde voors. Indien ulieden ymandt tot

lootsinge herwaerts op nodigh hebt ende ingevolge goetvindt brenger deses Jurrien Janss. voors. ofte Jochum Elbertss. vrije Saldanhavaerders (dat vaarwater heel wel bekent) te gebruycken, wij hebben daer niet tegen, verstaende een van de voors. twee, dat wel de beste lootsluyden sijn d' adviso. Hiermede etc. in 't fort de Goede Hoope, ady 22 October 1758. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

P.S. Na 't sluyten de boot genaempt Schapejachtijen na 't hooge water wachtende, comen de wiltschutten met ses gansen, 1 eend ende twee wulpen t'huys, die ulieden bij desen mede noch toegesonden worden tot te meer versnaperingh ende vernieuwingh.

'S avonts omtrent 8 uyren 't Schapejachtjen vlot geworden ende met de ververssinge voors. volladen sijnde, is 't selve daermede vertrocken een zuyelijck luchjen, hopende Godt de Heere 't selve binnen een etmael off 1½ bij 't schip West-Vrieslant in de Saldanhabay sal geleyden.

23 dito

's morgens clare warme lucht ende calmte, doch op den dagh ende tegen den nacht de windt redelijcq stijff van den Z.Z. oosten, ende was op dato een trecq-os in 't gesicht ende dicht bij de beestewachters uyt den vollen trop van een leeuw weghgeruckt; maer alsoo deselve hem cort op de hielen waren, had den leeuw het beest moeten verlaten ende sigh in bossen ende struycken verschoolen, nadat het al om den hals gebracht ende ongeveer 4 a 5 ℔ vleys uyt de bil gebeten had, mitsgaders oocq al een schoot door 't lijff becomen, welcke hem niet ter doot getroffen hebbende, had sigh na den schieter omgekeert ende soodanigen vreeselijcken gebrul gemaeckt, dat sijn maet hem op een boom begaff, ende desen weder

ladende was den leeuw maer sacht ende statich voorttredende, onder een deel bossen gecropen, ende naderhandt meer volcq met geweer bij comende, niet te vinden. Dit geschiede 's namiddaghs omtrent 5 uyren dicht bij Compagnies corenschuyr, soo als den Commandeur (verder van daen comende) daer bij heen quam passeren, gevende derhalven order met eenige meerder soldaten den leeuw, mogelijcq sijnde, weder op te soecken ende ter doot te brengen, ten eynde denselven de smaecq nu wegh hebbende, niet meer schade onder 't bestiael come te doen.

Heden waren (dewijle den Commandeur na de corenvaleyen was geweest) door den onder-coopman Roeloff de Man ingereuylt 12 ossjes, 3 koeyen ende twee zuyghkalven, neffens 29 stucx schapen van Cochoquas volcq, om welcq volcq bij ons odieus te maecken, dede den tolcq Doman niet weynich sijn best, onder andren voors. vee dapper verachtende, ende den Commandeur ('s avonts t'huys comende) sooveel in hem was tegen deselve met alle vermogen opstoockende ende seggende, dat Eva bij haer (namentlijcq de voors. Cochoquas wesende) niet anders als quaet van ons spracq. Maer wordt bij ons het contrarie van haer g'oordeelt, als vooren aengeroert. Ende vermits voors. Doman den Commandeur seer aen was om volcq ten eynde eergister aengeroert, is hem tot antwoort gegeven, dat de principaelste hooffden met de opperste capiteyns van Caepman ende Gorachouquas leger eerst bij den Commandeur souden in 't fort comen. Item oocq den mancken schaepman om met deselve over die saecken te spreecken, ende een goet overlegh te maken etc., waerop hij antwoorde: ten dien eynde volcq na hun toe gesonden had.

24 dito,

is navolgende resolutie genomen ende bij

forme van placcaet gepromulgeert ende g'affigeert, luydende als te weten:

Donderdagh den 14 October 1658.

Alsoo bevonden wort, dat nietjegenstaende bij onse voorige placcaten van 4 May ende 13 September verleden de vrije luyden door ordre onser heeren principalen uyt 't Vaderlandt den veehandel met dese lants inwoonders ofte Hottentoos is verboden, echter evenwel sulcx door sommige noch al gecontinueert wordt ende voornamentlijck bij den vrijborger Jan Reynierss. heden daerop noch laest bevonden, die sigh 't selve gansch niet ontsiet, maer tegen alle gestelde ordres ende bevelen onser Heeren meesters on beschroomt ende stout daerin blijft voortvaren, mitsgaders ten dien eynde dese natie t' sijnen huyse oocq expres aenhoud, soodanigh datter selden vee aen 't fort compt off weet van de schapen ten minsten sijn deel met minne ende oocq somtijts wel per force, als woonende op de passagie, te crijgen, slachten, consumeren, in plaetse van, gelijcq andre vrije luyden doen, vooreerst noch op d' aenteelinge wat te letten etc,, behalven dat soodanige private reuylinge oocq niet weynigh bevonden is te trecken tot prejuditie ende schade van Compagnies handel, jegenwoordigh op soo goeden voet gebracht sijnde, - Soo is 't dat den Commandeur ende Raedt, gemerckt de stouticheyt van denselven Jan Reynierss., met toestemminge van de vrije borgerraden, heden hierover alsoocq over de begaene foulten van Jan Reyniers. present sijnde geweest, goedgevonden hebben ten derden male, wederom een yegelijck, soowel Compagnies dienaren als vrije luyden, te waerschouwen ende belasten, gelijcq deselve bij promulgatie ende affictie deser doen mits

desen, dat hun niemant wie het oocq is en sal in 't alderminste bemoeyen, eenich geslacht ofte ongeslacht vee te reuylen, directelijcq ofte indirectelijcq ende onder wat pretecxt het oocq mochte wesen, op pene van, in plaetse der gestelde ses realen, nu voortaen te verbeuren een geltboete van 25 voor d' eerste ende 50 realen van 8^{en} voor de tweede mael, t' appliceren ⅓ voor den aenbrenger ende de rest naer uso; doch ymandt ten derden ofte meer malen hiertegen noch willens comende te pexeeren, sal den fiscael last gegeven worden tegen denselven proces te maecken van inobedientie ende tegenstrevinge der ordonnantien ende bevelen van de wettelijcke overricheyt, na den last onser Heeren principalen ten dienste van d'E. Compagnie ende welvaert van 't gemeen gestelt. Ende nademael oocq door de Hottentoos geclaeght is, dat meergenoemde Jan Reynierss. deselve aen sijn huys roepende ende niet cunnende met haer accorderen, per force hun goet affdringht, slaet ende stoot, 't welcq consequentelijcq verbitteringen in plaets van minne staet te veroorsaecken. Item oocq bespeurt wordende, dat door 't acces der Hottentoos aen der vrije luyden huysen in 't landt (van 't fort wat verde affgelegen) niet alleene groote occasie gegeven wort tot voors. verbooden veehandelinge, nemaer oocq dat bij deselve natie (vrij slim beginnende te worden) daerdoor oocq can affgespeculeert worden alle gelegentheden om de vrije luyden te beschadigen ende haer vee aff te nemen, ja (dat Godt wil verhoeden) deselve bij nacht ofte ontijde wel alle te vermoorden, als hebbende den tolcq Doman 2 à drie dagen geleden onder andren wel weten te seggen, dat de Cochoquas (om haer odieus te maecken) hem hadden gevraeght, off de Duytse natie hare huysen niet waren in den brandt te steecken, ende deselve des nachts oocq wel wacht

hielden etc. Soo is oocq goetgevonden alle de vrije luyden hiermede van te waerschouwen, ende bij desen te doen aenseggen, dat se van nu voortaen tot nader ordre geen Hottentoos meer aen ende veel min binne hunne huysen sullen laten comen, op pene van ses realen van achteu, omme emmers alle soodanige schade ende ongemacq voors. als oocq eenigen brandt aen 't rijpe cooren etc., sooveel doenlijcq te vermijden ende voor te comen, waeromme elcq mede vermaendt wordt aen sijne huysen wel goede wacht te houden. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere voorsz. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Heden sijn 4 schapen gereuylt.

25 dito,

stil heet weer, waerdoor veel jonge vruchten verbranden.

Op dato is den houtsager Leendert Corneliss. weder een slaeff ontloopen, schoon hij een man is, die deselve wel 't beste van al de vrije luyden is tracterende, ende is oocq van een slavin te verstaen gecomen, dat hem denselven verscheyde male hadde gedreyght te vermoorden, sulcx dat het met de Gunese slaven niet wel gaen wil, ende elcq even naeuwe wacht houden moet, om van deselve niet om den hals gebracht te worden, gelijcq mede allomme met Compagnies slaven geschiet. Op dato sijn gereuylt 11 schapen van Cochoquas volcq meest voor coralen, ende drie schapen aen Compagnies schuyr van de leeuw verscheurt in 't aensien van de herders, niet sonder prijckel oocq van haer eygen lijff ende leven, wordende echter op denselven gepast om hem noch te beloeren ende doot te schieten, vermits groote schade doet, als hebbende noch een schaep van den vrijborger Steven Janss.

verslonden. Tegen den avond begond de lucht wat te betrecken ende fraytjes te coelen van den noordtwesten, waermede gehoopt wort 't schip West-Vrieslandt uyt de Saldanhabay opcomen sal. Ende in den voornacht volgde daarop wat regen.

Nieuwe maen den 26 dito,

's morgens doncker lucht ende wint westelijcq, goet voor 't schip West-Vrieslandt ten eynde voors. Ende was verleden nacht den vrijborger Steven Janss. 1 slaeff ende 1 slaevin ontlopen, met hun genomen hebbende een pistool ende noch wel omtrent de waerde van 40 gulden aen cleeren etc. Waertegens den vrijhoutsager Leendert Corneliss. bovengemelt sijn slaeff had wederom gecregen.

Voormiddagh omtrent 10 uyren compt het Schapejachjen seer spoedigh te retourneeren uyt de Saldanhabay, van 't schip West-Vrieslandt gisteravondt een uyr voor son gescheyden, ende aen ons brengende van d'opperhooffden onderstaende brieffken geschreven.

Aen den Commandeur etc.,

van inhoude als te weten:

Gister na de middagh hebben wij door het Schapejachjen UE. brieff van den 22 verleden, beneffens de aertvruchten, gansen, eyeren, carnemelcq, mitsgaders ses levendige schapen wel ontfangen, vertrouwen daerdoor goede ververssinge sullen hebben; aengaende onse siecken, daervan sijn noch 113 heel swacq aen landt, verhoopte haest tot tamelijcke gesontheyt sullen comen; doch cunnen nu noch niet wel t' seyl gaen, doordien wij ons volcq noch te swacq bevinden; doch, is 't mogelijcq, sullen noch met dese springh onder seyl ons begeven ende Jurrien Janss. bij ons houden, alsoo hem de gelegentheyt alhier seer wel is bekent;

soo niet, soo haest deselve wat gerecouvreert sijn, sullen dan geen tijt ofte wint voorbij laten gaen, omme ons na de Cabo te begeven tot vervordering onser voyagie. Soude ons niettemin aengenaem ende dienstich (indien niet opcomen), dat UE. gelieffde ondertusschen het voors. jachjen noch eens met diergelijcke ververssinge aff te senden, opdat het scheepsvolcq te rasser wederom op de been mochten geraecken. Wij hebben van desen dagh een Hottento aen ons boort gehadt, verhoope van dieselve eenige beesten te becomen. Hiermede etc. In 't schip West-Vrieslant, leggende ten ancker in de Saldanhabay, den 25 October 1658. Was geteyckent: Jacob Jansz. Houtschip, Jacob Sijms.

Den quartiermeester van voors. Schapejachjen relateerde wijders, dat hem d' opperhooffden des gemelten schips na 't sluyten van bovenstaende brieffken op 't alderlaetste hadden geseyt, dat se ten eersten met dese goede windt haer meenden onderseyl te begeven, ende ten dien eynde de boots prepareerden, om de siecken van landt te scheep te halen, sulcx te vertrouwen was, heden al herwaerts aen souden vertrocken wesen.

Heden is een Gunese slaeff overleden.

Sondagh den 27,

's morgens betoogen lucht ende westelijcke coelte, cregen van de uytkijkers, al vroegh voor 6 uyren, tijdinge dat een schip bij de steert van den Leeuwenbergh den hoecq om quam seylen.

Soo quam de huysvrouw van den vrijborger Jan Reynierss. oocq aen 't fort clagen, dat haer de leeuw desen nacht een koe uyt 't krael den hals affgebeten had, versoeckende, dewijl 't voor 't schip te pas soude cunnen comen, vermits nergens anders als aen de keel beschadicht ende goet was, dat het d'E. Compagnie

wilde aennemen ende laten slachten tegen een ander koe, 't welcq haer toegestaen ende een goede koe wederom gegeven is, die binnen weynigh dagen staet te kalven, om haer te meer op de been te helpen etc. Desen leeuw heeft eenige dagen wacker aengegaen, clagende alle de vrije luyden, dat se dapper daervan gequelt worden, ende genoegh te doen hebben haer vee voor deselve te bewaren ende voornamentlijcq des nachts, schijnende alsdan de stallen te willen onder de voeten trecken ofte onder deurgraven, ende cunnende hem vermits de donckerheyt niet betrappen, wat lagen ende moeyten daertoe aenleggen. 'S namiddaghs compt 't schip West-Vrieslandt hier wel ter rheede, daerop schipper Jacob Janss. Houtschip ende ondercoopman Jacob Sijms, gister uyt de Saldanhabay vertrocken, daer sij na hun eerste brieffken aen ons noch maer twee man verlooren hadden, wesende de rest redelijcq verquickt, sulcx van 151 siecken jegenwoordich al tot omtrent 60 waren gereconvaliseert, tot welckers vorder ververssinge ten eersten versch vleys ende thuynvruchten etc. aen boort geschict, ende gehoopt wordt binnen corte dagen wel voorts sullen tot gesontheyt comen, ende ten welcken eynde oocq ordre gestelt is om de gemelte resterende siecken aen landt te brengen, sijnde haer meeste suckelingh op de lanckheyt der reyse ontstaen omtrent de liny door veele stilte. Heden sijn 7 schapen gereuylt.

29 dito,

sijn van dage gereuylt een osjen ende 39 schapen van eenige van Cochoquas volcq, daer tegen den avondt de tolckinne Eva mede aen 't fort quam, relaterende, dat de Caepmans, doen se van hier gegaen was, al haer goet op de wegh ontroofft ende affgenomen hadden, sonder dat haer moeder (bij de Caepmans woonende) hadde gemaeckt dattet haer wederom

gegeven wierd. In vougen sij haer vorder begeven hadde na haer suster, bij de Cochoquas wonende ende een van de vrouwen wesende van een derselver twee grootste capiteyns, genaemt Oedasoa, die haer niet gesien hebbende sedert dat se een suygelingh was, met groote blijtschap hadde ontfangen, ende bij welcken haer susters man Oedasoa sij alle gelegentheden onser natien ende doen, als voornamentlijcq onse genegentheyt om met haer in vruntschap te handelen ende wandelen, langh ende breet genoegh (seyde sij) vertelt hadde, als oocq dat se bij den Commandeurs vrouw in huys was opgevoet, de taal geleert ende oocq ten deele onse godsdienst etc., wesende denselven Oedasoa ingelijcx genegen t' onswaerts, ende hebbende daerom tot preuve nu en dan eenige dagen herwaerts door sijn volcq soo wat schapen ende beesten doen aenbrengen, ende woude seer gaerne vorders met ons in goede alliantie treden, maer wierd door de Caepmans ende Gorachouquas belet ende tegengehouden, menende dat wij deselve souden helpen, dervende daeromme voors. Oedasoa selffs niet bij den Commandeur comen, wat debovoiren sij derwegen gedaen, ende hem verseeckert hadde met exempelen van onse verdraeghsaemheyt over de geduyrige moetwille ende overlast, door de gemelte Caepmans ende Gorachouquas van tijt tot tijt geleden etc. Haer gevraeght sijnde, off niet goet soude wesen, dat men eenige gecommitteerde met vereeringe aen Oedasoa stuyrden, sij antwoorde: jae, ende dat men wat caneel medenemen soude, daer sijluyden seer na gevraeght hadden. Item oocq wat nagelen, noten, foelje ende peper, om te sien off haer sulcx oocq behaeghelijcq mochte wesen, beneffens wat van de alderstercqste tabacq ende brandewijn, die der te becomen was, oocq een persoon off twee, die op de vioo ende instru-

menten (mede te dragen) coste spelen, als houdende daer seer veel aff, ende wes meer tot aenlocq ende vermaecq dienen mochte. Haer wierd geseght, dat den tolcq Doman ons dagelijcx van de Cochoquas waerschouwde, dat deselve seer quaet op ons waren, ende onse huysen wilden verbranden ende 't volcq dootslaen etc., mitsgaders daeromme versocht hadden wij haer 20 soldaten souden leenen, om tegen de Cochoquas te oorlogen ende haer beesten aff te nemen, omdat se nu altemalen meest siecq ende op hun swackste waren etc. Sij antwoorde: Doman lieght ende deucht niet, praet met een dubbelde tongh, soeckende maer de Duytse tegen de Cochoquas op te hitsen ende de Cochoquas tegen de Duytsen, ende daerom dorsten den Oedasoa niet hier comen, die haer anders wel uyt de wegh soude slaen, maer sij dreygen haer altijt met onse macht, ende daervoor sijn al de inwoonders soo bangh, dat alsse van d'onse hooren spreecken ende de huysen, voornamentlijcq het fort van verre maer sien, trillen ende beven van vrese; wat souden sij dan d' onse derven dencken quaet te doen, als Doman seght, maer Oedasoa had haer geseght, dat wij doch niemandt van de Hottentoos helpen wilden, maer deselve tegen malcanderen laten begaen, met oorlogh ende pais, soo sij te rade mochten worden etc., 't welcq haer geseght wierde oocq onse genegentheyt te wesen, ende dat sulcx de gemaecte conditien van vrede met de Caepmans medebrachte, ende sijluyden deselve niet naquamen, omdat se de Cochoquas sochten tegen te houden, die se belooft tot ons aff te nodigen etc. Sij antwoorde: ja daer ben ick bij geweest ende hebbet Oedasoa oocq geseght, die daerop soude g'antwoort hebben: wel waerom nemen de Duytsen dan hare beesten niet, ende sij gerepliceert, sulcken goeden verdraeghsamen

volcq is het ende soo voorts. Seggende wijders, dat se wel eerder soude wederom gecomen hebben, maer was heel siecq geweest, alsmede haer suster, Oedasoas vrouw, die sij hadde geleert ende onderwesen, hoe dat men onse lieven Heer bidden moste, 't welcq al 't volcq met tranen (seyde ende wees sij) op de oogen aengehoort hadden, maer niet al lachende als Doman ende 't Caepvolcq deden, die wanneer sij onder haer van onsen lieven Heer spracq, altijt om haer pleegen te lachen, maer dese luyden hadden haer geseght, dat se terdegen van ons alles leeren moste, ende haer dan onderwijsen, want (seyde sij) sij had altijt gebeden dagh ende nacht als se maer geen vaecq had ofte sliep, soolangh tot haer suster mede gesont geworden was, ende doen deselve onderwesen, hoe dat men Godt daervoor danckte, 't welcq gelijcq geseyt deselve altemalen seer aengenaem was geweest met begerigheyt om vorder onderricht te mogen worden etc. Doch Caepman ende Gorochouqua was te machtich quaet op haer, souden haer al langh dootgeslagen hebben, indien se ons niet en vreesden. Wij gaven haer tot antwoordt, dat wij daervoor al ten deele beducht waren, omdat se soo langh wegh bleeff. Sij seyde: neen, mijn Heer, geen sorgh, sij derven niet, sij bennen al te bangh voor mijn Heers volcq etc., neffens meer andere redenen van die en de vorige natuyr, te langh om te schrijvon.

30 dito,

is op 't bovenstaende voorval navolgende resolutie genomen, namentlijcq:

Woonsdagh den 30 October 1658.

Door de tolckinne Eva (gisteravondt uyt 't landt wederom gehoort) te verstaen gecomen sijnde de goede genegentheyt van de Cochoquas om met ons in vrunt-

schap te willen handelen ende wandelen, ende haer versoecq dat wij doch de Caepmans ende Gorachouquas noch hunne adherenten met onse macht en wilden helpen, hoedanigh hun deselve dagelijcx waren dreygende ende wijs maeckende, ende dat wij hare beesten sochten aff te nemen, mitsgaders hunnen oppersten capiteyn in 't fort te locken ende vast te houden etc., recht contrarie 't gene ons den tolcq Doman doorgaens compt aendienen, welcke tot sulcke adsistentie voor de gemelte Caepmans ende Gorachouquas dapper is insisterende, derhalven geconsidereert voornamentlijcq de nodicheyt voor d'E. Compagnie om aen meerder bestiael etc. bij incoop te comen als van voors. Caepvolckjen te crijgen sij, goetgevonden is conform 't advoy van de tolckinne voors. aen den oppersten van de Cochoquas (jegenwoordig hieromtrent leggende) genaemt Oedasoa, een aensienelijcke besendinge te doen door den vendrigh Jan van Harwarden, met een geleyde van 15 wel g'armeerde soldaten, neffens een fraye vereeringe aen denselven. Ende aenbiedinge van onse vruntschap ende genegentheyt om met hem in nader alliantie te treden etc., met last aen de voors. vendrigh ende tolckinne, dat se hun debvoir sullen doen, vernoemden Oedasoa mede binnen 't fort te brengen, om denselven te meer tractement alhier aen te doen, mitsgaders met den Commandeur mondelingh te spreecken van saecken, tot onderhoudinge van eeuwige vruntschap, als largo bij monde in mandato gegeven. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Herwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Op welcke resolutie datelijcq alles tot de voors. besendingh vaerdigh gemaect sijnde, is den vendrigh

met sijn 15^{e} neffens de tolckinne Eva ende 4 van Oedasoa volcq (geprovideert voor 6 dagen) voor den middagh omtrent 10 uyren al op reys gegaen, bij hem hebbende een draegh-os, daerop de vereeringe aen den oppersten van de Cochoquas geladen, bestaende in 7 stucx platen geel coper, 4 stucx dun draet, 4 stucx dick draet, samen wegende 15 ℔, 2 mas coralen van diverse coleur, als namentlijcq root levendel, violet ende melcqwit quispelgreyn, ⅛ gros tabacxpijpen, 7 ℔ tabacq, 1 kelder met 4 tinne flessen Spaens- ende brandewijn, alsoocq een dito met bier, 100 ℔ broot in twee sacken, wat caneel, nagelen, nooten, foeli, peper ende gember in pampieren gedaen, item wat witte ende swarte suycker. Van alle welcke dingen hem voors. Eva neffens diverse ander saecken hadde gesproocken, willende sij noch de voors. 4 van de Cochoquas volcq niet, dat ymandt van de Caepmans ende Gorachouquas souden met haer gaen nochte keeren, maer dat alles buyten deselve mochte verricht worden, 't welcq met onse conditie wel overeen comende alsoo in 't wercq gestelt is, met hoope Godt de Heere alles ten besten van d'E. Compagnie tot wat goets sal gelieven te laten succederen. Ondertusschen wisten Caepmans volcjen niet hoe sij 't hadden, dervende oocq niet vragen wat dese besendingh wesen soude, ende was t' allen gelucke den tolcq Doman juyst aen boort verweert, die ons anders seer hinderlijcq met sijn presentie soude geweest hebben, als sijnde al wat stoudt om sigh overal bij te voegen, welcq 's namiddaghs aen landt ende 't vorige ter ooren gecomen wesende, seer quaet was, seggende waerom wij met de Cochoquas vruntschap maeckten, die dogh de Caepmans ende Gorachouquas vijanden waren. Waerop hem g'antwoort wierd, dat wij met al 't volcq dat hier woonden vruntschap sochten, sonder exclusie

van ymanden, die maer met ons wilden handelen ende vruntschap houden, ende soo de Caepmans ende Gorachouquas voor overlast vreesden, souden als dickmael aengeboden achter de gevelbergen van de Caep connen wijcken, daer wij haer (seyden) wel beschutten, ende (dachten) wel bewaren souden etc. Op 't welcke hij ende Pieter Otegno (3^{e} zoon van des Caepmans capiteyn Gogosoa) antwoorde, dat Caepmans leger al na de Steenbergen ende Clooffpas geweecken was, omme alsoo haer mettertijt (de Cochoquas nader comende) vorders in de Houtvaley te begeven.

Ultimo ditto,

is na midnaght in 't sieckenhuys comen te overlijden eenen Jasper Janss. Duyff, van Batavia op 't Robbeneylandt gebannen geweest. Den tolcq Doman waer desen morgen weder bij den Commandeur geweest, tegen denselven seggende, dat voorseecker den vendrigh ende sijn volcq niet wederom comen, maer van de Cochoquas dootgeslagen souden worden, als wanneer wij niet mosten dencken, sulcx door de Caepmans ofte Gorachouquas gedaen was. Op welcke bedenckelijck pro excuse etc. hem g'antwoort wierd, wij wel beter wisten, namentlijcq dat de Cochoquas ende andre rechte Saldanhars niet anders als handel ende vruntschap met ons sochten; maer indien ons eenigh 't minste leet geschiede, sulcx op niemandt anders als de Caepmans etc. souden gehouden ende gewroocken worden, des sijluyden toe te sien hadden wat se doen ofte voornamen etc., waerop Doman had g'antwoort: jae soo hoor ick wel, den Commandeur wil t' eenemael vruntschap met de Cochoquas ende al de Saldanhars maecken, dat is niet goet ende Eva's schult, daer Caepman heel quaet op is, ende soo voorts. Doch bekennende, dat Oedasoas grootste vrouw de suster van de tolckinne Eva was, dat d'E. Compagnie treffelijcq te pas. Ondertusschen

quam omtrent den middagh Chaihantina, een van Chainouquas capiteyns veelmael voornoempt, aen 't fort sonder vee, versoeckende aen 't schip West-Vrieslandt eens aen boort te varen, dat hem toegestaen is, om denselven mede tot ons ganegen te houden, als hebbende veel bestiael sedert eenigen tijt aengebracht; doch souden, na den tolcq Domans seggen, met de Cochoquas partijdigh wesen ende onsenthalven met Caepmans ende Gorachouquas in alliantie getreden, als voor dato largo genoegh genoteert. Tegen den avondt compt den vendrigh Jan van Herwarden met al sijn volcq nevens een man van de Cochouquas wederom te keeren, met 3 koebeesten, 2 calven ende 10 schapen tot vereeringe aen den Commandeur van den grooten capiteyn der Cochoquas, genaempt Oedasoa; maer wierden evenwel betaelt, welcken Oedasoa met bijsonder aengenaemheyt d' aen hem gesonden schenckagie aenvaert ende d' onse heel wel getracteert had, maer niet cunnen resolveeren selffs mede te comen, excuseerende sigh op d' indispositie van sijn grootste vrouw, die heel dick swanger, oocq sieckelijcq ende, na 't bleecq, de eygen suster van de tolckinne Eva was, sijnde een man sonder baert, van redelijcke ouderdom, cleyn ende mager, seer statelijcq, ende van goet ontsagh onder sijn volcq hebbende, soo 't scheen hij noch iemandt van sijn volcq noyt cristen mensch gesien, ende gevraeght off den Hollantsen capiteyn oocq affcomstigh van groot volcq, ende wat luyden sijn, ende voors. vendrighs voorouders waren geweest etc. Daerop na vereysch van saken was g'antwoort, ende bij denselven den gantschen nacht over den vendrigh gerecreert, die desgelijcx met fioolspel hem oocq dede doen, ende verscheyde poetsen maecken door seecker soldaet, tot hun ende al sijn volcx groot vermaecq, sonder veel als tegen den dagh wat

te slapen, na 't welcke ende genot van sooveel soete melcq als 't volcq begeerden, van den andren affscheyt namen ende onsen vendrigh door voors. Oedasoa met een sleep van wel duysent menschen een halff uyr buyten 't leger uytgeleyt wierd, affirmatie gedaen hebbende dat seer gaerne met den Hollansen Commandeur in vruntschap wilde leven ende sijn volcq soo veel bestiael aen denselven laten verhandelen als elcq van de sijne wilden missen; maer alsoo nabij geen weyden genoegh voor haer beesten, ende tusschen wegen weynigh water om te drincken was, gelijcq den vendrigh oocq verclaerde waer te wesen, costen sij niet wel dichter comen; maer indien den Commandeur daer coper ende coralen stuyrde, hij gaff sijn volcq consent tot een handel etc. Den vendrigh verhaelde wijders, dat in 't Statenleger (langen tijt gedient hebbende) noyt soo veel volcx in verscheyden negerijen off legers bestaende, bijeen hadde gesien, elcq even cloecke mannen wesende, wonende in seer groote ronde huysen van matten, ten minsten van 30 á 40 voeten wijtte in haer diameter, ende voornamentlijcq hadden den Oedasoa 3 dito huysen voor hem, die noch veel grooter waren, mitsgaders soo vol van hasegayen, pijl ende boogh, oft een formele wapencamer was. Ende wijders sijn slaepplaets op een heel fijn matjen in een cuyl op den grondt, gelijcq al de Hottentoos, oocq met vellen gecleedt ende soodanigh gesmeert, dat het hem langs 't lijff offdroop, dat de hooghste pracht is. Ende 't bestiael wasser soo overvloedigh veel, datter geen eynd aen te sien was; die oocq in een halven dagh al de weyden wel souden cael maecken van de gansche circumfrentie deser Caep met aldat, dat de Compagnie ende vrije luyden besaten, hebbende desen morgen gesien, dat de schapen alleen wel drie uyren besigh waren in 't uyttrecken

van de cralen, eer de laeste buyten was, ende de beesten niet min, die soo groot waren als geen ossen in 't Vaderlandt cunnen wesen ende hij noyt aldaer gesien had, wesende na sijn verclaringe wel 2½ voet breet op den rugge ende billen, mitsgaders soo hoogh, dat hij (een heel langh persoon wesende) maer even over deselve sien ofte met den elboogh op den rugh reycken coste. In somma dit was een seer machtich ende rijcq volcq van bestiael, die na haer seggen de Caepmans etc. wel in haer holen souden doen cruypen als se wilden, maer lieten haer aen deselve soo veele niet gelegen, datter eens om opstaen mochten, ten ware sij haer te veel spel maeckten, sulcx dat wij harendthalven deselve niet behoeven te ontsien, ende soo wij daer wilden comen, den handel met haer volcq was ons open ende in liberteyt vergundt, maer om redenen voors te verde om met soo groote troppen aen 't fort te comen. Affirmerende voors. vendrigh oocq, ingevalle hij coper ende cralen bij sigh hadt gehadt, gisteravondt laet daer gecomen wesende, in haeste een goede partije beesten soude hebben gehandelt, maer hun gedeclareert hebbende dat eenlijcq met schenckagie van den Hollantsen Commandeur aen den oversten Oedasoa was gecomen, wierd van denselven ingehaelt, ende door sijn bevel datelijcq den draeghos bij de sijne gebracht ende ordre gestelt tot bewaringe van al d' onse haer persoonen ende goet. Op 't welcke dan bij den Raedt navolgende resolutie is genomen, luydende als te weten:

Donderdagh den laesten October 1658.

Uyt raport van den vendrigh Jan van Herwarden desen avondt geretourneert, gehoort hebbende de goede genegentheyt van Oedasoa, een van de twee oversten

der Cochoquas ofte rechte ende machtichste Saldanhars, welcke ons den handel met sijn volcq heeft opengestelt. Ende om de verheyt des weghs, als de schaersheyt der weyden ende water tusschen wegen niet wel cunnen nader comen, als leggende omtrent 9 uyren gaens met ontallijcq veel bestiael N.oostwaerts recht over de bay te landt in van hier, ende wesende voors. Oedasoa sijn vrouw inderdaet de eygen suster van Eva, ende derhalven om 't goet aen deselve gedaen door haer toedoen d' onse na 't schijnt seer genegen, mitsgaders oocq niet min aparent om goede handel aen te treffen, - Is cortelijcq goetgevonden ende ordre gestelt goet deel coopmanschappen van coper, coralen, tabacq etc. gereet te maecken, om den vendrigh met een geleyde van soldaten als gister, neffens een nader vereeringh aen voors. Oedasoa weder aff te senden, ende daervoor te sien een goet deel bestiael te reuylen etc. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

November anno 1658.

Primo ditto,

is alles tot voors. nader besendingh aen den oppersten der Cochoquas gereet gemaect, om morgen vroegh twee à 3 uyren voor daegh daermede op reys te gaen. Ende sijn verleden nacht den vrijborger Steven Janss. weghgelopen twee slaven thuysgecomen, seer verhongert wesende. Item een slavin van d'E. Compagnie overleden.

2 dito,

's morgens, is den vendrigh Jan van Harwarden 2 uyren voor dagh met de aftgesanten van des Cochoquas overste Oedasoa weder vertrocken met 17 soldaten ende een wagen, daervoor 6 tracqossen

ende opgeladen, neffens een tweede schenckagie aen gemelten Oedasoa, partije coopmanschappen, om tegen bestiael te verhandelen, bestaende in 't navolgende, te weten: 1000 bossjens root corael, sijnde 45 mas off ℔, 3 copere kettingen van vieren, 866 ℔ plaetende draetcoper, 60 dosijn, sijnde 5 gros tabacxpijpen, 105 ℔ tabacq. Ende bestaet dese tweede schenckagie in 't navolgende: 7 mengelen brandewijn, 2½ dito Spaense wijn, 12 ℔ plaetcoper, 13 copere bellen, 10 dito schellekens, 1 copere kettingh van 4^{e}, 1 ℔ tabacq, 1 mas coralen. Hopende dat het Godt de Heere sal gelieven, wij hiervoor goet deel vee mogen becomen etc. Ende is den vendrigh voors. g'ordonneert, gemelten Oedasoa met alle minne ende vrundelijcheyt te bejegenen, ende door de tolckinne Eva, sijn opperste vrouwen suster, onse saken favorabelijcq te laten voordragen ende maken dat denselven volcq gelieve te verleenen, om d' onse de handelende beesten te helpen bewaren, ende herwaerts affdrijven op beloffte van goede vergeldinge etc., dat bij d' onse anders qualijcq doenlijcq sij, vermits 't vee tot ons volcq ongewent is etc., aller welcker succes binnen drie à 4 dagen te gemoet sien. Ondertusschen sagen dese Caepse Hottentoos 's morgens vreempt toe, dat d' onse met de Cochoquas soo vroegh (voor sij der om dachten) wegh waren. Item oocq den Chaihantima, die heden mede vertrock, met belofte dat binnen weynigh dagen, al soowel als de Cochoquas, met goet deel bestiael wilde affcomen ende de gunste boven deselve soecken te behouden etc., tot meerder animatie van 't welcke mede met een cleyne vereeringe is beschoncken ende affscheyt gegeven. d'Almogende geve de saken van alle canten soo goeden succes mogen hebben ende houden, als deselve schijnen te beloven.

Sondagh den 3 dito,

heeft den Commandeur d'opper-

hooffden van 't schip West-Vrieslandt de corenlanden buyten allomme verthoont ende laten besien.

4 dito,

stijve noortweste winden, met drijvende wolcken, waerdoor de boot van 't schip West-Vrieslandt na landt gesonden wesende, beoosten de soute reviere is comen op de strandt te spoelen. Ende 's namiddaghs 't weer bedaert ende volgens dien 't schuytjen van voors. schip derwaerts gesonden sijnde om de boot weder te water te helpen, is 't selve in de brandingh omgeslagen, ende daervan 4 man verdroncken.

5 dito,

's morgens stil weer ende groote aenbrandingh, bij 't welcke gepresumeert wordt dattet in zee al vrij harder moet gewayt hebben als 't hier in de bay wel gedaen heeft.

6 dito,

fray weer en de wint alsvooren, begond den vrijborger Hendricq Boom sijn garst al te mayen. Ende alsoo de huysvrouw van den vendrigh Jan van Herwarden (na der vrouwen aert) wat beswaerdt wiert over haer man, vermits gemeent was denselven heden al soude wederomgekeert sijn van de Cochoquas, den 2 passado (gelijcq doen genooteert) derwaerts gesonden, soo hebben haer eenige vrije borgers (geen landtbouwers sijnde) aengepresenteert om te gaen sien, waer den vendrigh met sijn volcq mochte blijven, onder reserve d'E. Compagnie haer met cost, cruyt ende loot versorgen soude, mitsgaders oocq accommoderen met wat coopmanschappen, om te sien off se daervoor mede wat schapen ende beesten met eenen soude cunnen voor d'E. Compagnie handelen, mits genietende wat voor yder schaep dat se medebrengen souden etc., ende waertoe haer dan aenboden, te weten als d' eerste voors. vendrighs vrouw haer dochters man, genaemt Elbert Dircxss. van Emmerick, Hendricq Hendricxss., vrij cleermaeckers, Christiaen Janss. van Hoesum, vrij wiltschut, Jurrien Janss, van

Amsterdam, vrij Saldanhavaerders ende lootsman, Marten Jochumss. van der Goude, Pieter Jacobss. van Bodegrave, vrij vissers, ende Dircq Rinckes, vrij mayer. Met welcke vrije lieffhebbers ofte avonturiers dan accoort gemaeckt sijnde haer te versorgen als vooren, ende te genieten voor yder schaep 30 stuyvers der Cochoquas ende coopmanschappen ten fine voormelt, noch desen avondt onder haer sevenen na 't vissershuys op de soute revier gegaen, om van daer na midnacht voorts te trecken ende mogelijcq sijnde, te maken morgen voormiddagh noch bij den vendrigh te wesen, ende ons alsdan van daer oocq ten eersten tijdingh te brengen ofte senden, van welcke voors. seven vrije luyden den eersten aenbieder Elbert Dircxss. (met sijn schoonvader den vendrigh d'eerste mael daer al eens geweest) als hooft gecooren ende gestelt is, mitsgaders bij andere belooft hem (staende dese uyttocht) daervoor te erkennen, ende malcanderen in alle voorvallende gelegentheyt bij te staen. d'Almowil se geleyden ende salvo met zegen weder laten keeren.

7 dito.

Omtrent thien uyren voor den middagh quam den vendrigh met al sijn volcq in goede dispositie wederom thuys met 203 schapen ende 25 jongh ende oude koebeesten, gehandelt d' eerste 100 schapen ende 7 beesten van Eva's swager Oedasoa, tweede groote capiteyn, ende de rest van den eersten grooten capiteyn der Cochoquas genaemt Ngonomoa, werwaerts hij mede na toegetrocken was; maer waren deselve van de coralen haest vervult, ende alle haer draetcoper eer se omsagen uytvercocht, sulcx indien se daervan wat meer hadde versien geweest, scheen dat se apparendt noch wel eens sooveel schapen souden thuysgebracht hebben, maer wegen koebeesten wilden se seer beswaerlijcq aff scheyden, hoeveel draet- off

plaetcoper daervoor oocq gepresenteert worden, soo soude den handel omtrent Oedasoa, Eva's swager, mede wel beter hebben gevloeyt, indien der ondertusscheu niet eenige van de Gorachauquas ofte tabacqdieven waren bijgecomen, die daerinne datelijcq belet causeerden, volgens oocq de verhalinge van Eva, ende waeromme den vendrigh resolutie nam voorts na Ngonomoa te trecken, van wien de rest becomen, ende van draetcoper uytvercocht wesende, gistermorgen herwaerts gekeert was met twee Caepmans jongens, daer bij hun gecomen ende bij Ngonomoa gedient als tolcken. Van voors. vendrigh relateerden wijders, dat bij den Ngonnomoa 't bestiael mede soo overvloedigh veele was als gras op 't velt, ende dierhalven deselve nootsaeckelijck nemmermeer langh op een plaets leggen cunnen, vermits de weyden telckens cael affgegeten wierden ende sulcx consequentelijcq d' oorsaecke was, waeromme deselve soo van d' een op d' ander plaetsen trocken, sijnde oocq wel cans om deselve met 20 à 30 goede soldaten 15 à 16000 schapen ende beesten aff te nemen sonder slagh off stoot. Ende was desen Ngonnomoa selffs den persoon, bij ons genaemt den swarten capiteyn, welcke 's avonts noch bij den Commandeur aen 't fort was, doen Herry over 5 jaren d'E. Compagnie des anderen daeghs de beesten ontvoerde, na welcke hij gevraeght, ende daervan bescheyt becomen hebbende, een stillen grimlagh op gegeven had, ende op welcken swarten capiteyn voors. Commandeur altijt doorgaens 't oogh heeft gehadt om tot revengie van 't voors. een goeden buyt aff te halen, alsoo 't sedert niet hier geweest ende daeromme doorgaens gemeent is, hij aen 't faict van Herry mede schuldigh was. Den anderen grooten capiteyn, Oedasoa genaempt (Eva's swager), was (hoewel cleynder ende maer den 2^{en} van de Cochoquas)

een veel statelijcker ende onsachelijcker man, oocq nergens na soo pragh- ofte bedelachtich als desen Ngonnomoa, die daerop ende oocq al sijn volcq extraordinaire offgerecht ende deselve persoonen waren, daer den vendrigh (staende des E. heer Cuneus aenwesen) in Maert verleden in 't landt sijnde, van gewaerschouwt was, dat se hem sochten aff te setten, ende met al 't volcq om 't coperhalven ende tabacq te vermoorden. Item oocq denselven vendrigh weynigh dagen voor Herry's rooff in de soute revier uyt vissen wesende, overgejaeght ende alsdoen al gemeent hadden om te brengen etc., soodat desen over sijn quade parten noch wel wat aen d'E. Compagnie schuldig is, ende daeromme, gelijcq voorseyt, doorgaens op denselven oocq geleert ende gehoopt sij, dat eens weder met luttel volcq soo na aen 't fort soude comen als anno 1652 eens gedaen heeft, doen hij met over de 20000 stucx vee tusschen de soute revier ende dese fortresse lagh ende dagelijcx quam monsteren, sonder datter een beest van coste gehandelt worden, gelijcq hij oocq anno 1655 dede, doen d'E. heer van Goens (sulcx selffs gesien) na huys voer, en d'E. Frisius in 't selve najaer hier comende omtrent lagh, ende d'E. Frisius met den Commandeur Riebeecq selffs in sijn legers is present geweest, sonder dat hij doen alsoo weynigh als oyt te voren, een beest wilde verhandelen, maer sigh gelijcq nu met bedelen ende prachen sleghts behielp.

8 dito,

is navolgende resolutie genomen:

Vrijdagh den 8 November 1658.

Bij dese laeste lanttocht, door den vendrigh Jan van Harwarden met goede vrucht gedaen (als hebbende over de 200 schapen ende 25 beesten gereuylt)

vernomen ende gebleecken sijnde, dat den Oedosoas volcq met coralen al vervult ende Ngonnomoas luyden tot het Hollandts dun draetcoper 't meeste begerich waren, doch geen van beyden schotich om koebeesten, maer lieffst schapen te verhandelen; ende dewijle deselve vermits haer menichvuldich vee noyt ½ maendt op een stede stil leggen, maer telckens een plaets cael geweyt hebbende, na d' ander voorttrecken, gelijck vliegende legers, sulcx deselve daeromme sijn te vangen schier als vogels in de lucht, ende nu se hieromtrent noch sijn sullen, moeten waergenomen worden, om sooveel ende sulcq bestiael door handelinge aff te crijgen, als mogelijcq sij, - Soo is na overlegh van saecken goetgevonden, na desen grooten capiteyn Ngonnomoa hoe eer hoe liever noch een tocht te laten doen principael met voorhaelde draetcoper tot omtrent 1000 schapen beneffens oocq wat cralen, voor die der na vragen mochten, ende oocq tot ongeveer 80 à 100 koebeesten aen plaetcoper, om na gedane handelingh met den gemelten Ngonnomoa (alles bij hem niet verreuylende) vorders te trecken na Chainouquas legers, leggende na bericht der Hottentoos al meest op eene streecq omtrent 10 à 12 uyren gaens van hier na de Caep Vals heen uyt, ende dese twee Cochoquas groote capiteyns meest in 't midden van 't landt van Africa, mitsgaders de Charugriquas na de zeecandt van Saldanha, sulcx dese drie (waervan de Cochoquas d'aldermagtighste sijn) de gantsche streecq tusschen beyde de zeën van India ende Euthiopia bewesten, te samen meest besluyten ofte genoeghsaem met hare legers affsnijden de gantsche breete van 't landt tusschen de bergen overal in seer schoone valeyen, heen ende weer treckende, ende daeromme nu se hier soo nabij sijn (gelijcq geseyt) moeten waergenomen worden, ende dierhalven oocq vastgestelt is, alles tegen morgen-

avondt tot dese derde tocht vaerdich te maecken, ende voors. vendrigh weder met 17 à 18 van de cloeckste ende ficxste soldaten te laten vertrecken, ende alles op een wagen met 6 ossen daervoor, te laden, neffens een tamelijcke vereeringe aen de gemelte overste van de legers. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

'S nachts tusschen 11 ende 12 uyren (maenlicht wesende) is 't schip West-Vrieslandt met een Z.Z. oost luchjen t' seyl gegaen, medevoerende onse brieven ende pampieren, gedirigeert aen d'Ed. heeren Gouverneur-Generael ende d'E.E. Heeren Raden van India tot Batavia, beneffens ½ aem Caeps bier tot preuve ende 12 jonge struysvogels tot presenten voor Indische potentaten, ende bijsonderlijcq voor de Keyser van Japan etc.

9 dito,

's morgens heel fray stil, doch al te warmen weer voor de vruchten ende 't cooren etc., beginnende tegen den avondt al wat stijff te wayen van den Z.Z. oosten. Ende wierd op dato vermist den vrij-visser Marten Jachumss. Vlockaert met noch eenen, Jan Adriaenss., beyde van de Goude, welcke gisteravondt aen 't schip West-Vrieslandt, met een cleyn schuytjen gevaren, haer versteecken hebben[1)]; doch hoewel hedenmorgen onder 't Robbeneylandt door den fiscael aen dito schip gesocht, sijn niet gevonden, ende haer huys op de soute revier heel gespoeljeert, ende alle de kisten open sonder yets daerin, maer alle provisie, hoenders etc. weghgenomen, soodat desen Marten

1) Te weten om met die gelegenheid naar Batavia te komen.

Jochumss. aen d' E. Compagnie ten achteren laet ƒ 395.6.10, daeronder 250 gulden vaderlantse schult aen eenen Hendricq Egberss., ende ingevolge d'E. Compagnie stijff 145 gulden schade bij hem lijt, ende bij den anderen 24 gulden per saldo sijner reecqueninghe te goede compt, doch andre vrije luyden comen al vrij wat meer aen deselve te corte te schieten, ende om welcq versteecken ende diergelijcke ongelucken meer voor te comen, het aen boort varen den vrije luyden voortaen wel sal dienen verboden te worden.

'S avonts omtrent 9 uyren quamen de vrije reysers (6 's nachts verleden na den vendrigh uytgegaen) wederom t'huys, rapporterende, dat se den 7 's morgens vroegh bij den Oedasoa (Eva's swager) waren gecomen, die se besigh vonden d'ossen op te breecken om te vertrecken, ende van welcke sij maer 30 schapen voor coralen hadden gecregen, sonder dat sijn volcq genegen waren meer te verhandelen, volgens oocq 't bescheyt van de tolckinne Eva, welcke d' onse onderrechte, dat se al verhandelt hadden 't geen sij wilden quijt wesen, ende derhalven maer weder terugh souden keeren, sullende sij met haer suster voorts te lande in reysen, ende daerna altemet den Commandeur comen besoecken, mitsgaders ons woort houden, alsoo sij met Duytse woorden seyde, dat se een Duyts hart in 't lijft had, ende die noyt vergeten maer alle goet voor doen wilde, waer se maer cost etc. Wordende sij gelijcq haer suster ende swager als een groote vrouw (nae deser natie manier) op een os geset, in plaetse dat andre te voet gingen.

Den 10 dito,

's morgens twee uyren voor daegh, is den vendrigh Jan van Harwarden ten eynde voors. met een geladen wagen vol coper. coralen, tabacq etc., neffens 17 soldaten weder uytgesonden, na den

eersten ofte grootsten capiteyn Ngonnomoa, daer hij laest handel bij gecregen ende 't Hollants dun coperdraet getrocken bevonden had, met hem gaende twee vertroude Hottentoos van Caepmans volckjen, d' eene genaemt Cleyn Jan, een slim jongetjen van omtrent 13 jaren, ende d' ander genaempt Siginman, wel over de 30 jaren oudt ende met voors. vendrigh voor dato meer in 't landt geweest, ende trouwicheyt bewesen, om hem nu wederom te dienen als tolcken, gelijcq cleyn Jan dese laeste mael bij Ngonnomoa (gevonden) gedaen heeft, als cunnende redelijcq goet Duyts, ende dervende Doman niet medegaen, alsoo hem Eva omtrent de Cochoquas stinckende gemaecqt ende g'openbaert heeft, dat hij ons doorgaens raedt om haer met de Caepmans etc. te beoorlogen, dat hem doet heel dicht bij 't fort blijven, als niet dervende ½ mijl wegh gaen, uyt vrese van door de voors. Cochoquas dootgeslagen te worden. Ende van Herry wort bij d'een noch d' ander niet eens vermaendt noch de saecke in 't minste aengetrocken, maer sijn wegen dat exploict dapper voor onse natie bevreest, ende schijnt Eva (bij haer suster in soo vollen houw sijnde) haer oom Herry nu 't eenemael te vergeten, apparent oocq door haer jongheyt, alsoo noch niet boven 16 à 17 jaren ten hoogsten oudt is, ende soo se laest hier sijnde geseyt heeft, door haer suster haer een man sal beschict worden die veel beesten ende schapen heeft, een groot capiteyn is. 'T gevolgh leert den tijt. Ende vermits jegenwoordigh volcomen is blijckende onaengesien 't soecken van den fiscael, dat de voors. vrije vissers haer per West-Vrieslandt na Batavia hebben versteecken, - Soo is 't landt ende huys, mitsgaders hare netten ende schuytjen etc., voor d'E. Compagnie aengeslagen, ende navolgende biljet op dito landt g'affigeert, namentlijcq:

Alsoo sigh de vrije vissers Marten Jachumss. Vlockaert ende Jan Adriaenss., beyde van der Goude, met het op gister vertrocken schip West-Vrieslandt na Batavia hebben versteecken, ende haer als trouwloose luyden van oneere fugityff gestelt ende deurgegaen, met een merckelijcke somme gemaeckte schult aen d'E. Compagnie, waervoor bij desen alle derselver goet van huys, vaertuyg ende landt etc. ten behoeve van de gemelte Compagnie aengeslagen ende de handt opgeleyt wort, - Ende dat gemerckt wort sigh reede al eenige verstout hebben de hoenders ende ander goet uyt den huys alsoocq de vruchten van 't landt te nemen, - Soo wort omme sulcx ende 't meerder spoeljeren ofte verderven van 't een ende 't ander voor te comen, ydereen bij desen wel expresselijcq verboden, eenige de minste schade meer aen voors. vrije vissers gemaeckte ofte ongemaeckte huys, landt yts ter werelt te doen, op lijffstraffe ende vergoedinge van alle de achtergelaten schulden der voors. vrije luyden ofte oocq wel swaerder vorrectie na gelegentheyt van saecken. Maer soo ymandt (noch geen eygen landen hebbende) gadinge heeft, omme voors. landt (6 mergen groot ende gedeelte van omgeploeght ende gespit, mitsgaders partije met aertvruchten staende) van d'E. Compagnie te copen, beneffens alle der fugitiven achtergelaten vaertuygen, gereetschappen ende benefitien tot de visserije etc., die come t' allen dagen ende tijden aen 't fort bij den Commandeur ende aenhore de conditien etc. Segget voorts.

'S namiddags wierd een schip onder de wal vernomen, sullende apparendt wesen de laeste fluyt van de voorjaers equipagie genaempt de Harpe uyt Zeelandt, welcke het, vermits de harde Z.Z. ooste winden, niet cunnende binnencomen, onder 't louw van den Leeu-

wenbergh ten ancker leyde, gelijcq anno 1656 den Commandeur Crab met de gansche vloot oocq dede, tot de harde Z.Z. ooste winden (boven drie à 4 dagen ten alderlangsten niet aenhoudende) over waren, sonder dat die daeromme weder t' zee staecken.

11 dito,

's morgens noch al even harde ende drooge Z.Z. oostewinden, lagh voors. schip op gemelte plaetsz onder den Leeuwenbergh noch wel ten ancker. Op dato is, om bijtijts sooveel doenlijcq voor te comen, het te meerder versteecken van de vrije luyden etc., bevoren gemelte schip hier ter rheede compt, bij 't onderstaende de vrije luyden het aen boort varen voortaen verboden, als te weten:

Den Commandeur ende Raedt van

't fort de Goede Hooqe etc., doen te weten:

Dat om voor te comen het meerder weghlopen van vrije luyden alhier, tot grooten intrest ende schade van d'E. Compagnie gedijende, vermits de groote schulden, daer se mede deurgaen, voortaen niemandt van deselve nochte hare dienaers ofte slaven meer en sullen mogen aen boort van Compagnies ofte eenige vreemde schepen varen, ende voornamentlijcq niet met eygen vaertuygen nochte oocq met Compagnies boots, tensij met speciael schriffelijcq consent, van des Commandeurs eygen handt onderteyckent, op de verbeurte van 20 realen voor d' eerste reyse, ende swaerder correctie voor die 't meermalen onderstaet t' appliceren naer uso. Soo worden oocq bij desen allen ende een ygelijcken, dogh voornamentlijcq den vrije borgers Jan Reynierss. ende Leendert Corneliss. aengecundicht ende wel expresselijcken gelast, al 't gene sijluyden ende yemandt anders meer uyt de weghgelopen vrij-

vissers huys hebben weghgehaelt, binnen den tijt van 24 uyren onvermindert sonder schade daer weder op sijn plaetse te brengen, op pene van te betalen al de schulden, die de voors. fugitijven hebben achtergelaten, ende als spoeljeerders door den fiscael criminelijck aengesproocken ende geprocedeert te worden, soo men tegen sulcq volcq na rechten gewoon is te doen. Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope, den 11 November anno 1658. Was geteyckent: Jan van Riebeeck anno 1658.

Heden quam den vrijborger Hendricq Boom zeggen, dat hem desen nacht een slaeff ontlopen was, ende Vasagie de sijne wederom gekeert, heel verhongert, gelijcq Steven met sijn slaven voor dato mede gevaren was, ende daeromme gelast sijn deselve niet te straffen, opdat se, siende datter niet in 't landt te eeten is ende selffs kerende ongestrafft blijven, altemalen noch mochten wederom comen. 'T schip hiervooren gemelt was heden onderseyl, maer cost vermits de continuele harde Z.Z. ooste winden niet ter rheede comen nochte verders als aen d' oversijde omtrent N.N. oostwaerts van 't fort ten ancker comen.

12 dito,

even harde Z.Z. ooste winden, welcke, omtrent middagh wat stillende, voors. schip dede onderseyl gaen; maer vermits 't cort daeraen even hardt uytten selven hoeck bestond weer op te coelen, moest hij noch al wat lager als te vooren weder ten ancker gaen leggen.

13 dito.

Heden is een van de siecken, van 't schip West-Vrieslandt hier verbleven, in 't sieckenhuys overleden, genaempt Willem Lammertss. van Waert, geweesen bosschieter. Ende navolgende resolutie bij den Raedt genomen, als te weten:

Woonsdagh den 13 November 1658.

De vrije borgers Marten Jochumss. Vlockaert ende Jan Adriaenss., beyde van der Goude, op den 8 deser verleden haer met 't schip West-Vrieslandt versteecken ende fugityff gestelt, mitsgaders voors. Vlockaert achtergelaten hebbende, behalven verscheyde schulden aen andre vrije luyden, noch een somme van ƒ 395.6.10 aen d'E. Compagnie, daeronder ƒ 147.12.6, op sijn geslooten reecqueninghe over vaderlantse schult, die 250 gulden is, aen eenen Hendricq Egbertss., daer d'E. Compagnie niet verder voor is staende, dan alsser te goet is; ende volgens dien voor saecken, in sijn vrijdom genooten, aen d'E. Compagnie ten achteren staet de somme van ƒ 247.14.4, hoeveel uyt sijn goederen hier gelaten, nergens na en can gemaeckt worden, vermits al wat los was medegenomen had. Sulcx dan dewijle sijn hier gebleven maet Pieter Jacobss. van Bodegrave sigh voor desen met voors. Vlockaert voor hun beyden in dito schult mede ingestelt, ende derhalven alles datter sij halff toecomende ende oocq schuldigh sijnde, versocht heeft de visserije ende 't overgebleven goet, huys off hutjen ende de 6 mergen thuynlandt alleen te mogen aenhouden voor de geheele schult van ƒ 247.14.4, vermits alles doch heeft helpen bearbeyden etc. - Soo is goetgevonden, denselven Pieter Jacobss. van Bodegrave sulcx te accorderen ende toe te staen, gelijcq hem 't selve g'accordeert ende toegestaen wort bij desen, ende volgens dien dan voor de gantsche gemaeckte schult op Marten Jochumss. reecqueninghe alleen staende op sijn reecqueninghe particulier aen d'E. Compagnie te doen debiteeren, doch echter niettemin de fugitiven hare reecqueninghe met de t' achterheyt belast open te laten staen ende in de nieuwe boecken oocq doen

overlopen tot op ons schrijven aen d'Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India over dito persoonen haer Ed. nader ordre becomen, omme daerop noch te mogen ende cunnen stellen 't gene waerinne deselve door opgemelte haer Ed. over hunne faulten mochten worden gemulcteert ende gecondemneert etc. Ende omme van dese onse vergunninge ende accoort blijck te cunnen thoonen, is denselven Bodegrave hiervan extract verleendt. Item oocq de erffbrieff van voors. 6 mergen thuynlandt voor hem in 't geheel alleen, dat hem voor desen met sijn weghgeloopen maet samen toequam, ende nogh geen erffbrieff, vermits des lantmeters reyse in 't landt etc. van gepasseert en was.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven. Ende was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Abraham Gabbema, secretaris.

Tegen den avondt liet ons den vrijborger Hendricq Boom weten, dat sijn slaeff wedergevonden had in 't cooren, daer hij sigh verborgen had geleght door luyicheyt, dat seer veel aen de slaven gemerckt wort.

14 dito,

's morgens continuerende harde Z.Z. ooste winden, waerdoor voorgenoemde fluyt noch niet coste ter rechte rheede comen, maer tusschen 't Robbeneylandt ende hier meest aen d' oversijde van de bay omtrent noorden ende noorden ten oosten van 't fort ten ancker bleeff wachten tot de windt sal comen te veranderen etc. 'S middaghs omtrent een uyren quam den tolcq Doman met een van Cochoquas Hottentoos bij den Commandeur, gistermorgen door den vendrigh Jan van Harwarden affgesonden uyt het leger van den oversten Oedasoa (Eva's swager) met navolgend brieffken ongedateert met potloot geschreven:

Aen voorsz. Commandeur,

luydende als te weten:

Mijnheer, sijn eygentlijcb tot ons desseyn niet geraeckt, dogh nietjegenstaende sijn van den capiteyn Ngonnomoas negerij genoten omtrent 80 schapen à 11 koebeesten. Niet meer crijgende, sijn genootsaecqt geweest deselve te verlaten, ende hebben ons noordelijcq begeven tot onder de Clapmuts, alwaer wij den capiteyn Oedasoa vonden, doch hebben van haer niet gecregen. Ende andere te besoecken is niet raedsaem, doordien de wegen niet met de wagen te passeren sijn, en souw wel 12 dagen aenlopen eer men deselve opdoen souw, waerdoor wij genootsaeckt sijn thuyswaerts te keeren etc. Sijn noch cloeck. Weest den Oppersten bevolen.

Onder stondt bij mij ende was geteyckent: Jan van Harwarden. Lager stont: Wij sullen noch twee dagen leggen ende dan na de Kaep weerkeeren.

15 dito,

's morgens noch al even harde Z.Z. oostewinden, seer qualijcq op 't cooren comende, dat om dees tijt 's jaers aen rijpen is ende daerdoor groote last lijdt, 't welck men derhalven om dies wille oocq niet al te langh ofte tot sijn volcomen rijpheyt derfft op 't velt laten staen, maer wat te vroeger moet affmaeyen. Desen morgen is bovengeschreven Hottento weder affgesonden in 't land met navolgend brieffken geschreven:

Aen den vendrigh Jan van Harwarden,

van inhoude als te weten:

Ulieder brieffken, ongedateert, is ons door den Hottento (die u dit wederom brenght) wel geworden,

daeruyt gaerne verstaen hebben ulieder aller gesontheyt, doch dat het desseyn van groote quantité bestiael niet getroffen, ende bij ulieden maer omtrent 80 schapen ende 11 koebeesten gehandelt was, aen 't welcke blijckt den eenen soowel als den anderen maer genegen is te verhandelen 't gene sij quijt willen wesen, sijnde haer sleghte goet ofte refuys, soo aen 't sterven van dien dagelijcx alhier meer ende meer is blijckende, - des ulieden wel doen, sigh met 't volcq niet verder te landewaert in te hasardeeren, nochte oocq al te langh bij den Ngonnomoa ofte swarten capiteyn te blijven, om geen prijckel te lijden van door hem overvallen ende gemassacreert te worden, gelijcq sij voor dato, staende d'E. Heer Cuneus aenwesen alhier, om 't copershalven ulieden alsdoen in 't landt sijnde al gedreyght hebben, boven dat ons sijne quade parten van over 5 jaren noch in versser memorie sijn. Maer costen ulieden empassandt den Gorachouqua ofte tabacqdieven eens besoecken, als die niet te verde uyt den wegh lagen, om te sien wat gij van deselve noch door handel crijgen cundt, ware niet vreempt; dogh weest overal ende daer voornamentlijcq oocq wel op hoede, alsoo dogh mede trouwlose ende dieffachtige schelmen sijn. Versuympt oocq te vergeeffs geen tijt, doordien den oegst rijp wort ende 't volcq daeraen den eersten dagh voor den besten sal moeten gebruyckt worden, d' adviso. Hiermede etc. in 't fort de Goede Hoope den 15 November 1658. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

Soo is oocq (de Z.Z. ooste windt wat sachter wayende) 't Schapejachjen vaerdigh gemaect om met wat ververssinge na meergenoemde fluyt gesonden te worden, welcke sedert Sondagh verleden hier voor de

bay, sonder binnen te cunnen comen, gesuckelt ende g'anckert gelegen heeft, neffens navolgende brieffken geschreven:

Aen d' opperhooffden van 't fluytschip,

leggende in de mont van de bay ende gissende te wesen de Harpe, per 't Schapejachjen gesonden.

Eersame discrete goede vrunden.

Overmits de felheyt van de Z.Z. oostewinden sedert Sondagh verleden, dat ulieden noch cunnen opcomen, ende wij wel gissen ulieden uyt Zeelandt comende per de fluyte Harpe, derselver reyse al wat langh sal gevallen wesen, soo hebben wij 't geavontuyrt desen met het Schapejachjen aff te senden, neffens twee schapen ende partije moes- ende aertvruchten tot ververssinge, met hope ulieden voor 't veroirbaren weêr hebben ende voor de wint op de rhee sult connen seylen, alsoo 't al wat buytengemeen is, dat de suytsuyt-ooste windt dus lange heeft blijven staen. Doch indien 't weder opsteeckt, gelieft dan wat sorgh te helpen dragen voor dit jachjen met een touw achteraen onder 't louw van u schip, ofte soo ulieden na zeemanschap bevindt nodigh te vereysschen, alsoo wat cleyn is om tegen soo harde windt ende crap water te leggen rijen etc. Hiermede etc. in 't fort de Goede Hoope den 15 November 1658. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

Op den middagh begond de Z.Z. ooste wind weder soo fel op te steecken, dat het gemelte jachjen moeste blijven leggen tot den 16 's morgens, dat het wat

sachter woey, ende daermede tusschen 7 à 8 uyren fray aen boort quam, na 't welcke dito fluyte met 't jachjen achteraen onder seyl gingh, doch omtrent middagh stijff een mijl distantie O.N.O. van 't fort boven de rhee weder ten ancker moeste comen, omdat de Z.ooste windt wederom te hard begond te hervatten.

Tusschen wijlen compt den vendrigh omtrent de clock een uyren uyt het landt thuys te retourneren met 105 schapen ende 11 koebeesten, neffens rapport dat van de Cochoquas bij d' een noch d' ander overste groot noch cleyn bestiael meer te crijgen was, ende deselve jegenwoordigh al dieper 't landt introcken, sonder langer als ten hooghsten 2 a 3 dagen op een plaets te blijven leggen; aengaende de Chainouquas souden in 3 a 4 weecken na becomen informatie niet te bereysen hebben geweest, ende van de Gorachouquas hadden empassandt besoght, doch mede niet ter werelt van cunnen handelen, sulcx aen allen 't selve blijckt, d' een soowel als d' ander, van coper ende cralen overcropt, ofte al verhandelt hadden dat se quijt wilde wesen, sijnde maer 't refuys van haer goet, soo ons aen 't sterven dagelijcx oocq schijnt te blijcken, schoon sij haer excuseeren op de sterffte, die se dit jaer onder haer bestiael souden hebben gehadt, 't welcq ons mede wel eenighsints is gebleecken, maer sijn echter soo vol van bestiael als gras op 't velt, ja dattet landt deselve qualijcq is te voeden, ende evenwel wil der dat volcq soo qualijcq aff scheyden: sulcx wij nu met reysen wel wat rusten mogen tot sij tegen 't aenstaende jaer wederom komen, ende sij belooft, goet deel aengeteelt hebbende, aen ons weder te verhandelen. Van oliphantstanden had den vendrigh niet boven 2 à 3 onder selve vernomen, maer wel eenige renosterhoorens, doch die niet gereuylt, ende haer tot 't ander

getracht te animeeren, alsmede om eenige jonge paerden te vangen, die soo extraordinair van coleur ende gevlampt waren, als se in geen plaetse van de werelt sijn, ende apparent met geen gelt om de vreemdicheyt souden te betalen wesen, blijckende aen twee stucken derselver vellen jegenwoordigh medegebracht, 't een van een jongh veulen ende 't ander van een out paert, daer sij schoenen als de minnebroeders aff maecken. Ende om harten te vangen off de vellen hier te brengen, was hun seggen telckens na haren ouden sangh, dat se gelijcq de paerden liepen ende daerom sooveel moeyten te doen niet gewoon waren, ons sijnde wel te vreden met 't gene sij van den aenteelt harer bestiael hadden, welcke huyden sij mede tot hun cledingh hoogh nodigh hadden: sulcx wegen die saecken langhs hoe meer d' apparentien cleyn! bemercken, doch tot den lantbouw groot, vermits overal in 't landt bijsonder schoon ende veel landt is leggende, mitsgaders 't selve aldaer de harde Z.Z. ooste winden gansch niet subject, gelijcq hieromtrent, alsoo den vendrigh te seggen weet, dat staende haer uytwesen sonderlingh geen windt in 't landt vernomen, maer van verre wel gesien had aen den gedeckten Taeffelbergh, dat het hier wel dapper woey, gelijcq het oocq 8 dagen aen den andren soo lustigh gedaen heeft als in de gantsche 6½ jaren dat wij hier gewoont hebben, sulcx dat om den lantbouw voort te setten, geen bequaem landt dieper in 't landt met wagens in ½, 1, 2, 3 ende meer dagen en manqueert, maer overvloedigh meer ende meer uytgevonden wort. Item oocq wegen de Hottentoos de saecken sulcx, dat wij van deselve bij vermenichvuldinge van vrije luyden minder ende minder leet staen te vreesen etc.

Sondagh den 17 dito,

quam de fluyt de Harp omtrent acht uyren ter rechter rheede daerop schipper

Conwalles ende bouchouder Joost de Vos, uyt Zeelandt vertrocken den laesten May verleden, met 128 gegagieerde ende 5 vrouwen ende kinders, van welcke een hoogh bootsman, 1 kocxmaet ende twee soldaten overleden, alsoocq een persoon over boort gesprongen waren, sijnde samen 5, ende hadden 16 July de Sarleones aengedaen, mitsgaders van daer vertrocken den 27 dito ende tusschen die plaetse ende de liny gesuckelt stijff 8 weecken, welcke d' oorsaecke harer lange reyse was. Wesende wijders redelijcq spoedigh tot hier geraeckt; doch 't volcq wat scheurbuyckigh, mitsgaders eenige onlusten, tusschen den schipper en de minder officieren geresen, volgens clachten van den bouchouder met de brieven, ten eersten bij monde ende geschrifte aen landt gebracht ende den Commandeur ter handt gestelt. Soo quam 's middaghs oocq den voors. schipper aen landt, vrij impotent wesende, doch van geen swaricheyt oft clachten reppende. 'T begond tegen avondt al weder heel hard van de Z.Z. oosten te waeyen.

18 dito,

werden eenige aenteyckeninge van schipper Conwalles in des fiscaels handen gestuyrt, tegen die van den bouchouder, na resumptie van welcke yder partije het meeste gelijcq schijnt te hebben, doch oocq al eenighsints, dat de minder officieren gaerne wat meer meester over de wijnen hadden willen wesen, als haer den schipper wel had begeeren toe te laten, ende eenige meerder crackelen, die oocq al wat strecken tot usurpatie van des schippers authoriteyt etc. Des den Commandeur weder is aen boort gevaren, om partijen aldaer eens te hooren spreecken, ende dan tot alle nodige saecken de vereyssende ordre te stellen, ten eynde sijluyden, daeromme aen landt comende, den dienst aen boort te doen te min versuympt werde.

20 dito,

retourneerde een van der vrije luyden

vaertuygen, genaemt 't Zeeleeuwtjen, sijnde eergistermorgen met haer ander vaertuygh de Peguijn van daer gescheyden ende medebrengende ongeveer 700 ℔ gedroogde vis, neffens partije eyeren; doch de Peguijn (vermits sijn lecte noch achter sijnde) quam met niet met al in de voornacht te arriveren.

21 dito,

den Commandeur na de corenlanden uyt sijnde, waren de vrije luyden alsoocq den vendrigh Jan van Harwarden met partij, volcq van Compagnies wegen overal lustigh besigh met mayen van de garst, alsoocq eenigh scheepsvolcq aen 't opruymen van de verse reviere Liesbeecq, die op veel plaetse wel een piecq diep bevonden wordt, ende op sommige ondieper plaetsen, wat geholpen sijnde, na 't gehoopte ooghmercq apparent tot een schoone deffentie ende bewaringe van Compagnies ende veele vrije luyden bestiael (binnen deselve woonende) sal comen te strecken. Van welcq scheepsvolcq, dat boeren waren, oocq eenige aen 't mayen geset ende proeff genomen is, om tegen andre te verwisselen ende empassandt dito wercq al te meer met eenen mede te vorderen etc.

22 dito,

is na resumqtie van de questie ende crackel pampieren des hier leggende fluytschips de Harp, navolgende resolutie genomen, te weten:

Vrijdagh den 22 November 1658.

Bij den Commandeur ende Raedt van 't fort de Goede Hoope, distincte malen genomen wesende lecture van de schrifften ten laste van den schipper des fluytschips de Harp, Conwalles, overgegeven door den adsistendt ofte bouchouder Joost de Vos, neffens desselffs ende sijn medestanders beclaghredenen daerop verscheyden malen gehoort, waerbij deselve sijn verthogende diverse absurditeyten ende debacuhes van

droncken drincken etc., welcke bij den schipper staende hare uytreysen souden sijn gepleeght. Waertegen des schippers overgegeven notitien van 't gepasseerde der taeffelgasten ende ander officieren mede insgelijcx distincte malen overlesen sijnde, mitsgaders oocq beneffens allen 't selve veele ende verscheyden persoonen van dito schip verhoort; Item mede oculaire inspectie ende naeu remarcq op diverse hare comportementen genomen hebbende, ende alsoo uyt 't een ende 't ander soo veel den tijt heeft cunnen lijden, gesien, dat den schipper Conwalles voornoempt wel meer als van soo een gequalificeert persoon behoorde, in brandewijn is gedebaucheert, dogh dat den opper-stuyrman ja soo slim sij, als hij maer sterckendranck can crijgen, die dan oocq in 4 à 5 dagen niet can ophouden, ende meester van deselve wesende, apparent wel altijt met een droncken hooft lopen mochte, sulcx men qualijcq weet wie van beyde in dat cas de beste is, volgens bekentenissen selffs van den bouchouder voors. ende alle de vorder officianten, welcker clachten ten principaelsten maer over des voors. schippers onfatsoenelijcke bejegeninge is, met betuygeninge denselven in sijn zeemanschap ende cunst der navigatie onberispelijck sij, - Soo is bij den Raedt voors., vermits hier oocq geen stoffe is noch eenige schepen in lange te comen staen, daer men van soude cunnen verwisselinge doen om een ander schipper off stuyrman te stellen, niet cunnen goetgevonden worden eenige veranderinge in de voors. twee opperste ende nodighste qualiteyten op voors. schip te maecken, maer verstaen den schipper als hooft in sijn bevolen gesagh (al eenichsints door usurpatie gedecadeert) discretelijcq te mainteneren. Item oocq alsoo na graden, de vorder ofte minder officieren, mitsgaders den bouchouder als tweeden in den Raedt

ende oocq den opper- ende onder-stuyrman te vermanen, dat sijluyden in plaetsen van des schippers faulten ende debauches (daer den opper-stuyrman mede niet vrij van is) onder 't volcq te divulgeeren, sullen hebben te helpen bedecken, ende die daermede den draecq steecken (gelijcq volgens hare documenten soude geschiet sijn) tegen te staen, ten eynde de behoorlijcke discipline onderhouden ende 't bevolen gesagh der overicheyt in respect gehouden ende met cracht gehanthaefft blijve, als sijnde een seer nodige saecke op dusdanige lange reysen, tot behoudenisse van Compagnies schip ende ingeladen goederen, als der menschen lijff ende leven etc. Ende nademael oocq gemerckt is den voors. bouchouder uyt wat meer als ordinaire aengenomen authoriteyt tegen des schippers dancq al wat ruyme dispositie heeft genomen over de France ende Spaence wijnen, met den voors. opper-stuyrman ende andre taeffelgasten samen, 't welcke den schipper (na 't schijnt te blijcken) gaerne wat minder hadde gehadt, doch ten insighte voors. niet heeft cunnen weeren, - Soo is denselven in 't particulier oocq vermaendt, de schipper in soo nodigen saecke niet meer tegen te staen, maer beneffens alles billicx te helpen hanthaven ende volgens d' ordre van de Heeren meesters neffens denselven van de consumptie behoorlijck ende naeuwe notitie te houden, gelijcq dito schipper (onaengesien desselffs debauches) al redelijcq wel gedaen ende ons verthoont heeft. Doch opdat sijluyden met te minder onlust souden mogen vorder varen, ende met Godes hulpe in beter gerustheyt sonder meerder quellinge off crackeel op Batavia arriveeren, is oocq goetgevonden, dese navolgende taeffel- ofte cajuytsgasten etc. (voor de querelleuste aengesien ende 't minste in de scheepsregeringe aen gelegen wesende) te veranderen, ende hier te

houden tot de naeste scheepen, om deselve daermede dan te laten navolgen, te weten:

Den corporael van de soldaten tegen een van d' onse hier van 't fort, den oppermeester tegen den onsen, den hooghbootsman, sijnde altijt droncken gesien ende mede quellereus, mitsgaders den constapel, tegen twee andren op 't schip te stellen, ende voorts eenige boeren tegen volcq hier van 't landt, conform d' ordonnantie van d' opperhooffden daervan gepasseert. Ende alsoo den scheepsbottelier desselven fluytschips, genaemt Cornelis Franss. de Graeff, sigh soo verde heeft vergrepen, dat de handen aen den bouchouder Joost de Vos heeft geleyt ende geslagen etc. - Soo is verstaen denselven tot straffe van sulcx te condemneren, gelijcq geschiet bij desen, om drie mael van de rheede te laten vallen, ende met hondert slagen voor de mast gelaerst te worden, neffens een geltboete van 20 realen van achten t' appliceren na uso, ende na gedaene executie der verhaelde straffe soo lange in apprehentie aen landt genomen ende gehouden te worden, tot de voors. geltboete sal betaelt wesen, om dan echter als bottelier met dito schip voorts te varen ende reden te mogen geven van de leccagie eeniger vaten rijnse wijnen, volgens Compagnies factuyren voor haer Ed. op Batavia daerinne geladen. Aen welcke onse hooger overicheyts dispositie, de vorder decisie der saecken tusschen den schipper en de bouchouder meergemelt (noch ongeroert sijnde) gereserveert blijft. Aldus gedaen etc. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, R. de Man, J. van Harwarden ende Abraham Gabbema, secretaris.

Heden is een bosschieter van 't schip West-Vrieslandt hier siecq verbleven, genaempt Pieter Bruyn van Caspelhem, comen te overlijden. Ende is op dato

een persoon van 't fluytschip de Harp (in 't landt mede besigh sijnde om de revier op te ruymen etc.) van een adder op de sij van de voet gesteecken, 't welcke ten eersten dapper begond te swellen ende ontsteecken, mitsgaders den persoon heel te verflaeuwen, doch in 't fort gebracht ende door de barbiers eenige medicinen ingegeven ende opgeleyt sijnde etc., is de swellinge ende flauten wat beginnen te vergaen met redelijcke hoope alles noch ten besten sal comen, waertoe de Hottentoos meesters ten eersten wel raedt weten, dogh waren geen bij der handt, anders souden deselve hebben gebruyckt, als sijnde preuve daervan gesien.

23 dito,

is 't verhaelde wegen den bottelier etc. (in bovenstaende resolutie vervaet) door gecommitteerde uyt den Raedt deser fortresse aen voors. fluyte ter executie gestelt. Heden sijn een slaeff ende een slavin overleden.

Sondagh den 24 dito,

weer ende wint als gister, is 't Schapejachjen na 't Robbeneylandt gesonden met navolgend brieffken geschreven.

Aen Rijck Overhagen,

luydende als te weten:

'T jachtjen wort u bij desen expres toegesonden om de twee spieren, die op 't eylandt gespoelt sijn, van u volcq ende de luyden van 't vaertuygh over te dragen ende achteraen tot hier te sleepen. Compt gij oocq mede selffs hier, neffens pertinent bericht hoeveel schapen datter nu noch op 't eylandt sijn. Ende laet Elias Giers staende u absentie aldaer soo langh in u plaets d' opsicht bevolen met goede onderrichtinge van alles, opdat 't een noch 't ander versuym compt

te lijden. De provisie sal men u wederom na 't eylandt keeren selffs medegeven, waeromme dezelve nu niet gesonden wort. Hierneffens gaet oocq een vrijman Pieter Heynse uytte Rijp, laet hem 't eylandt eens vrij ter degen besien ende weder met de boot terughkeeren, hebbende oocq belooft staende dit tochjen, soo in 't dragen van de spieren als overvaren, mede dienst te helpen doen voor de cost, die beneffens ons volcq tusschen wegen sal hebben. Vergeet oocq niet ons te cunnen seggen hoe 't met d' aenteelt van de conijnen gaet ende wes meer de saken aldaer belangende, per memorie.

Ende hiermede etc. in 't fort de Goede Hoope, den 24 November anno 1658. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man.

28 dito,

't Schapejachjen van 't Robbeneylandt retourneerde met de verhaelde spieren ende den opsiende r van Compagnies schapen, genaempt Rijcq Overhagen relaterende datter jegenwoordigh bij d'E. Compagnie

op dito eylandt waren	474
schapen, dat, met de hier op 't vaste landt sijnde	932
	---
stucx te samen g'addeert, een getal maeckt van	1406
schapen, welcke jegenwoordigh bij d'E. Compagnie sijn, ende bij de vrije luyden omtrent noch	350
	---
is samen een getal van	1756

stucx schapen, daertoe d'E. Compagnie jongh ende oude koebeesten omtrent 420 ende de vrije luyden bij de 200 hebben, is samen 600 groot bestiael, bestaende meest in trecq- ende minst melcq-beesten, ende veel oude koeyen. De conijnen waren mede seer fray aen 't vermenichvuldigen ende de slange meest altemalen uytgeroeyt, sulcx daer alles tot dato heel wel stondt.

Ultimo dito,

d' opperhooffden van de fluyt de Harp (langh genoegh leggen suckelen hebbende) sijn haer affscheyt gegeven, ja genoeghsaem opgedrongen omme metten eersten goeden wint onder seyl te gaen ende oocq tot dien eynde g'intregeert de brieven ende pampieren, gedirigeert aen haer Ed. tot Batavia.

Saterdagh ady ultimo November anno 1658.

Door den opsiender over Compagnies schapen op 't Robbeneylandt, Rijcq Overhagen, voorgedragen sijnde, dat anno passado meer als 120 schapen door den regen ende coude waren om den hals geraeckt, mits manquement van stallingh ofte schuylingh voor 't onstuymigh weer in de regentijt etc., ende datter jegenwoordigh 474 treffelijcke schapen, soo groot als calven, seer wel tierende waren, - om dewelcke soodanigh ende tot goede aenteelinge te houden, heel nodigh voor 't regen mousson bequame stallinge diende gemaeckt, - Soo is, ingesien de importantie van dien, bij den Raedt goetgevonden, ten eersten aen 't bosvolcq ordre te geven om de houtwercken gereet te laten maecken tot een schapestal van 100 voet langhte ende 18 voet breedte. Na volbrengingh van 't welcke oocq geresolveert ende met eenen al g'ordonneert is hout gereet te maecken tot een groote crael aen Compagnies corenschuyr, omme aldaer (de beste weyden wesende) des Compagnies bestiael des nachts te bewaren ende daeghs bij ende omtrent deselve te weyden tot aen den bosheuvel incluys, ende oocq somtijts op de grooie vlacte over de revier Liesbeecq, buyten de over de vrije luyden hare corenlanden, seer nodich oocq tot deffentie ende bewaringe van deselve vrije luyden haer bestiael etc., alsmede uyt consideratie van verwisse-

linge der weyden, vermits de menichte onses bestiaels bijsonder nodigh sijnde, onderwijl men op d' eene plaets weydt, d' ander weder wat aengroeyen magh, alsoo 't hier in de Taeffelvaley ende achter den Leeuwenbergh (dat den Commandeur bij d' heer van Goens tot bouwlandt gegeven was) al heel cael affgegeten is, ende ten welcken fine tegen Harman Remajennes wooninge (een brugh gemaeckt) oocq een breede wegh sal moeten affgerooyt worden tot een bequaeme passagie voor Compagnies bestiael uyt de crael van Compagnies corenschuyr, ten fine gemelt na de overlants weyden heen ende weer te passeren etc. Sijnde oocq goetgevonden, dewijl 't hout ten eynde voors. in 't bosch gereet wordt gemaackt, de timmerluyden hier aen 't fort besigh te houden, om de stallingen (met corensolders daerboven) voor de schapen ende trecqbeesten etc. hier achter 't fort aen wedersijden van 't crael voort aff te laten maecken, welck crael eerstdaegs mede vernieuwt sal moeten wesen, ende waertoe de houtwercken oocq al gereet leggen, omdat aen de aerde borstweer door affcalven, mits 't stooten van de beesten met hoorens, telckens ende altijt wercq is, oocq dito crael dan doorgaens open leyt, sulcx het nodigh sij om de beesten te beter te cunnen bewaren, als sullende rontsom gelijcq een staketsel gemaeckt worden, vermits voors. aerde walleken, oocq maer onsterckte voor 't fort is causerende. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra. Was geteyckent: Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

Sondagh ady primo dito,

sijn de suckelaers van de Harp noch niet t' seyl geraeckt, hoe dat door den Commandeur daertoe aengemaent ende geprest wierde.

Item de wint van den Z.Z. westen oock al eenichsints dienden.

2 dito,

's morgens betogen lucht ende de wint noordtwestelijcq met wat regen treffelijcq op de vruchten, ende niet wel voor gemelte schip comende, om uyt te zeylen.

3 dito,

doncker weer als vooren ende 't luchjen variabel, is de fluyt t' seyl geraect, doch niet sonder een schoot te doen van 't fort, dat se onderseyl gaen zouden etc., geraeckende voor den avondt fray boven 't Robbeneylandt een goet stucq t' zee; d'Almogende verleene hun vorder gelucq ende behoude reyse.

Dincxdagh den 3 December anno 1658.

Nademael den bottelier Jacob Beeckman 't wercq van de pachuysen te swaer gevallen, op sijn instantie per 't schip West-Vrieslandt na Batavia gelargeert ende volgens dien van dito botteliers-ampt à 20 gulden weder tot sijn voorige bedieninge op dito schip gestelt ende conform d' ordre van d'E. heer Cuneus gedessendeert is tot cuyper à 15 gulden, - Soo is om de meergemelte packhuysen ende magasijnen (door den aengroeyende omslagh van vrije luyden etc, vrij moeyelijcker vallende waer te nemen als voor desen) in goede ordre te onderhouden, goetgevonden in plaetse van voors. bottelier te stellen een dispencier. Ende alsoo tot waerneminge van dien den persoon Jochum Blancq van Lubeecq volcomen bequaem wort g'oordeelt, vermits in 't Vaderlandt over pachuysen gegaen ende bij cooplieden gewoondt, mitgaders alhier (in verscheyde saecken gebruyct) preuve van sijn capaciteyt gegeven heeft, - Soo is denselven daertoe gecoren, ende toegeleyt een belooninge van 24 gulden,

sijnde gelijcq de voorige botteliers gewonnen hebben. Is oocq verstaen om volcq uyt te winnen, dewijl der soo veele tot bewaringe van Compagnies jegenwoordigh meenichvuldigh bestiael nodigh vereysschen, den trompetter te beveelen d' opsight als hooft over 't Schapejachtjen ende tot hem een bootsgesel ende altijt een tweede opsiender van 't Robbeneylandt, om, wanneer d' een verlost, dito vaertuygh den verwisselingh tot een derde man mach hebben, ende alsoo sonder ander volcq daertoe te gebruycken, met de minste costen gevoert can worden.

4 dito,

is den Commandeur nae de coornlanden geweest, siende hoe 't met afmayen van 't coren stonde, daer elck even lustich besich aen was, oocq treffelijck aen te sien de wijgaerdt van den Commandeur op den boschheuvel fray aen 't wassen ende te hoopen weesende, sulcx andre mede daertoe lust geven sal etc.

6 dito,

is desen morgen overleeden eenen Jan Bundervoet, primo April verleeden per de Spreu uyt Zeelandt hier gecomen, ende op passado tot meester thuynknecht gevordert geweest met 14 gulden maendelijcx, uyt consideratie van sijnder goede kennisse ende ijver etc., waeran d'E. Compagni een trou ende naerstich dienaer in dat wercq comt te missen, hoedanich wij in 't ersten jaer onser aencomst mede een verlooren hebben, nadat hier oock maer eenighe maenden hadt geweest, sijnde de rest al traegh volcqs ende onder uyt hondert oyt qualijck sulcker 2 t' vinden geweest.

7 dito,

sijn des avondts omtrent tusschen 10 ende 11 uyren 2 vrije timmerluyden, namentlijck eenen Pieter Paulussen Cley ende Dirck Vreem met messen in gevecht geraeckt ende Dirck Vreem onder de corte ribben soodanich gequest, dat gevreest wordt voor

swaricheyt, hebbende den anderen de vlucht te lant in genomen.

9 dito.

Idem: is voorsz. Cley in hechtenis gecregen.

Volle maen den 10 dito,

was men overal lustich besich het afgemayde coren in de schuyren te rijden met dit drooge weer.

11 dito,

voormiddaghs is verhaelde gedetineerde eens g'examineert ende, 't fayct bekent hebbende, met de boey aen 't been boven de poort vandaen weghgeraeckt, terwijl den geweldiger de vuyles baly was wesen haelen. Des ordre gestelt is denselven door den fiscael ende soldaten te doen soecken, maer heden niet gevonden. Op dato sijn de Saldanhavaerders met haer vaertuyghen Peguijn ende Zeeleeutjen van 't Dasseneylandt geretourneert met halff amen traen ende wat eyeren.

12 dito,

goet weer ende variabel luchjens, wierd 's morgens in 't velt door de schapewachters de boey voorsz. gevonden, sijnde de beugel op de scheen midden deurgeveylt. 'S middaghs is Schapejachjen met d' eerste handtwercken tot een schapestal na 't Robbeneylant gesonden, 't luchjen variabel hebbende.

Heeden is een mager koebeest met 9 dito schapen gehandelt van de tabacqdieven ofte Gorachouquas, daer eenige van Oedasoas volcq bij waer, die tot aenlocq met broot, brandewijn ende tabacq wat getracteert werden.

13 dito,

quam 't Schapejachjen wederom, sijn houdt aen 't eylandt gelost ende tijdingh medegebracht hebbende, datter sedert sijn laetste reys 13 schaepen waeren aengeteelt, sulx nu 487 schapen jongh ende oudt aldaer zijn.

Vrijdach den 13 December 1758.

Dewijle de Compagnie soo voor derselver eygen guarnisoen aencomende scheepen, als tot gereyf der borgeren ende vrije ingesetenen te deeser plaetsen, goede quanditeyt saut jaerlijxs noodich heeft, 't welcke op te gaderen uyt de saudtpannen alhier bevonden is voor d'E. Compagnie met haer dienaers seer costelijck, soo ten aensien dat daertoe volcq apart te hauden 't garnisoen te veel beswaert, alsoocq omdat deselve uyt 't oogh ende soo verde van de handt weesende als de saudtpannen leggen, maer passelijcq hun best doen etc. Ende dat oocq wanneer men 't halen yder een toelaet, elcq sonder kennisse in de pannen commende, 't saudt seer vuyl ende zandigh maecken, als nemende ende sleepende het d' een voor d' ander even greetigh wegh, hoedanich het onsuyver het oocq de Hottentoos halen ende dat maer bij clijne partijen als 't haer lust daeromme moyte te doen, 't welcke oock maer selden gebeurt ende mede juyst niet op de rechte tijt, ende wes meer bij den Raedt overwogen sijnde, item oock dat conform de gelaten ordre van d'E. heer Commissaris van Goens, oocq wel partije na India met goedt proffijt saude cunnen versonden worden, - Is eyntelijcq na verscheyden deliberatien met de vrije Saldanhavaerders g'accordeert, voor dit saysoen tot preuve aen deselve over te geven alle de sautpannen van deese Caep, groote ende cleyn, waer ende soo deselve mochten gelegen sijn, onder conditie dat sij 't saudt altemalen ende sooveel mooglijck te becommen sullen hebben uyt de pannen, heel suyver ende schoon, hoogh ende droogh op hoopen te brenghen ende onder matten off andersints soodanich te decken ende bewaren, dat het voor smelten gepreserveert ende 't gansche jaer door sal cunnen gehaelt worden

sowel in 't natte als drooge mousson, wanneer 't d'E. Compagnie best sal gelegen commen, ende dat door Compagnies eygen wagens ende volcq van de plaetsen, daer het de voorsz. vrije Saldanhavaerders ofte zaudtwerckers uyt de pannen sullen hebben op hopen gebracht, sonder dat sijluyden aen ymandt eenich saut sullen moogen vercoopen, vereeren ofte leeveren, anders als aen d'E. Compagnie voorsz., die 't als eygen Heer van 't lant self toecombt ende dat dan oocq als loon van arbeyt voor 1 real van 48 stuyver yder legger vol afgestreecken, vermits d'E. Compagnie de moeyten ende costen om te haelen met eygen wagens ende volcq selffs doen zall. Ende opdat haer deselve haer Ed. in deesen haeren gerechticheyt te min mocht worden gefraudeert, ondercroopen ofte van haer eygen toebehorend goet ontvreempt, soo is oocq verstaen, navolgende interdictie alomme te publiceeren ende affigeeren daer 't behoort, van inhaude als te weten:

Den Commandeur en Raet van 't fort

de Goede Hope ende vorderen omslagh aen Capo de Boa Esperance etc., doen te weten:

Alsoo bij den Commandeur ende Raet bovengemelt conform derselver resolutie heeden daerover specialijcq genomen ten dienste van d'E. Compagnie is goedtgevonden, de vrije Saldanhavaerders voor dit drooge moesson over te geven alle de saudtpannen van de gansche Caep, onder conditie als met deselve gemaeckt ende dat sijluyden aen niemant anders als d'E. Compagnie 't minste corl saudt sullen mogen leeveren, vercopen, vereeren ofte andersints, onder wat pretext het saude moogen weesen, soo worden alle vrije luyden soowel als Compagniedienaers, conform de mon-

delinghe waerschauinghe ende interdictie voor dato gedaen nochmael wel expresselijck verbooden ende gewaerschaut, gelijcq geschiet bij desen, dat niemant van deselve eenich saudt uyt eenige van allen de saudtpannen sal vermogen te halen, selfs noch door Hottentoos of andere directelijck of indirectelijck ofte onder wat dexel het oock saude mooghen weesen ende hoe dicht het saudt aen haer huysen of celders buyten haer eygen landt mochte groeyen ofte gevonden worden, op verbeuren van 't selve ende 10 realen daerenboven voor d' eerste dubbelt, voor te tweede ende meerder reyse op arbitrale correctie bovendien, ende door den fiscus aengesprocken te worden als vervreemders ende spoeljeerders van Compagnies goedt, gelijcq het is, ende uyt welcq recht deselve saudtpannen aen de verhaelde Saldanhavaerders oocq sijn overgegeeven om haer proffijt uyt te soecken tot Compagnie en alle der vrije leuyden accommodatien, sullende de boete geapliceert worden ⅓ voor de gemelte Saldanhavaerders ofte zaudtwerckers als sij dar ymandt op attrappeeren, ⅓ pro fisco, ende den rest vor den armen. Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope ten dage ende jare als boven, mitsgaders dese interdictie gepronunchieert ende g'affigeert den 15 daeraenvolgende; geteyckent: Jan van Riebeck, Roelof de Man, Jan van Harwarden, Abraham Gabbema, secretaris.

14 dito,

vorleden nacht is den patient Dircq Vreem in Compagnies sieckenhuys overleden, ende na openinghe van 't lichaem door den opper- ende onderchurigijn ten overstaen van committeerde bevonden quetsure voermelt hem gegeven door den vrij haudtsager Pieter Paulussen Cley op den 11 passado uyt sijn detentie gebrooken ende noch vluchtigh ende niet

te vinden wesende, conform onderstaende acte van raport bij deselve gecommitteerde ende voorsz. chirurgijns gedaen ende alhier g'insereert, luydende als te weten:

Op huyden ten overstaen van ondergeschreven gecommitteerde raetspersonen ende den fiscus deser fortresse op 't voordragen van den opperchirurgijn meester Wilhiam Robberson, door denselven ende den ondergirugijn g'opent sijnde 't doode lichaem van den vrij timmerman Dircq Vreem, omme te sien oft denselven gestorven is van de wonde heden 8 dagen des avondts gecreegen met een mess van Pieter Paulussen Cly van Delft, mede vrije timmerman alhier, soo is na genomen ondersoecq ende visiten van alle inwendige parteyen bij deselvs bevonden, dat de wonde was gepenetreert tot wel een duym breet in de rechterzijde van de leever, welcque solutie in deselve oock was al ten deele geputrificeert, sulxs 't ordeel van gemelte opper- ende onderchirurgijn was dan den patient van de voorsz. quetsure is gestorven, haer verwonderende dat hij soo lange geleeft hadde. Aldus gedaen, gevisiteert ende gerapporteert bij en ten overstaen van d' ondergeschrevenen in 't fort de Goede Hope, desen 14 December anno 1658. Was geteyckent: William Robbertson, Pieter van Clinckenburch. In presentie ende ten overstaen van ons als gecommitteerde: Roelof de Man, Jan van Harwarden ende mij als fiscus ende secretaris, Abraham Gabbema.

16 dito,

de boot Schapejacht weeder affgevaardicht met partije hautwercken ende navolghende briefcken geschreven:

Aen Rijck Overhagen,

luydent als te weten:

Wat sware stucken haudt tot branthaudt om op de vuyrbergh tot seyn van Compagnies schepen, dat nuw voortaen scherp moet waergenomen worden, mede 't vuyren in de plaets van pecqcransen, die soo wel niet strecken ende oocq te costelijcq vallen, also ieder voer brandthaudt van de vrije luyden voor 3 gulden can aen 't fort gebragt ende daermede veel en costelijcker gevuyrt worden. Met de leste boot timmerhaudt dreigt den Commandeur neffens de timmerluyden selffs mede te commen om deselve te bequaemste plaets na behooren aen te wijsen, daer 't stal ende crael sal gestelt worden etc.. Siet derhalven wel uyt, of op de bijsijnde clippen geen bequame steenen tot neuten te crijgen sijn, om niet vergeefs steen van hier, maer in plaetse van dien weder brandthaudt tot ballast te mogen senden, dat tot vuyren daer nodiger is. Ulieden sal nu soolang op eylandt blijven, ter tijt den Commandeur daer selfs compt ende telckens Elias Giers met de boot wedrom laeten keeren. Laet ons oocq weeten, offer wel gras ende ander groende op eylant saude wesen tot cost voor gansen, die wij der dan op setten sauden. Hiermede etc. in 't fort de Goede Hope, ady 16 December 1658. Geteyckent: Jan van Riebeeck, Roelof de Man.

Op dato sijn oocq de vrije vaertuygen Peguijn ende Zeeleeutjen vertrocken, d' eene na Dasseneylandt om traen, vis ende eyeren, ende d' andere na de Saldanhabay om vis ende seecker saudtpan aldaer gevonden, waer naeder te ondersoecken wesende, vier van haer volcq hier gebleeven om de Caepse saudtpannen vol-

gens hiervoor gemaeckt contract waer te neemen, soo dat deese luyden met een ende 't ander d'Ed. Compagnie ende vrije luyden om cleyn gelt groot gerief doen; echter tot redelijcke benefitie van haer eygen selffs.

17 dito,

is 's middags 't Schapejachjen al wederom gecomen.

18 dito,

weder volladen sijnde met brandt- ende timmerhaudt, is den Commandeur selffs daermeede na 't Robbeneylant gevaren om de stallingen etc. op de beste ende bequaemste plaetsen of te royen, comende omtrent 1 uyren met een zuydelijck luchjen aldaer te arriveeren, ende dien namiddach voorschreve stallingen met baekens noch af te steecken, mitsgaders een bequamer plaets op een duyn uytsiende ende een ander batry ordonneerende, om het stucq canon op te stellen tot beeter diffentie ende belet van eenich vaertuygh aen te comen in Santbayen, als het tegenwoordich staet ende verleeden op den 20 October door gecommitteerde nagesien was, blijckende datter deselve wat licht overgeloopen of wijnige kennisse hebben van yts op sijn nodige difentie te stellen etc. Met verwondering was te sien dat de schapen, nu 489 in 't getal, so wel gedaen waren, vermits niet een grassien op ganse eylandt was anders als wat groente aen eenige bosgens op sommige plaetsen wassende. wesende anders, vermits de drooge tijt, 't gansche eylant so dor als de schraelste sandtduyn die ergens weesen mach; doch 's winters ofte in de regentijt is 't er vol gras, wilde suyring ende spinnagie etc. De conijnen waren mede fray aen 't voorteelen ende niet heel wilt, maer dassen had den Commandeur het eylandt over ende om cruyssten, geen vernomen; doch ons volcq wisten te seggen, dat sij somtijts enige sagen.

19 dito,

quam den Commandeur per verhaelde Schapejachjen omtrent 11 uyren voormiddachs met een variabel luchjen weder aen 't fort te arriveeren, daer staende sijn uytwesen niet sonders was vorgevallen, als dat 4 schaepen van de Caepmans waeren geruylt ende de rest door den onder-coopman Roelof de Man in goede ordre onderhauden was etc.

20 dito,

is den Commandeur eens gaen besichtigen in 't landt al der vrije luyden ende Compagnies volcq haer doen op de corenlanden etc., die fray besich vond d' eene met mayen, d' ander ploegende, ende sommige haer afgemayde graenen in de schuyren rijdende, met welcke ende gestelte ordres 's avonts redelijck laet weder thuys quam. Ondertusschen waer 't Schapejachjen, geballast met brandt- ende bovenop geladen met timmerhaudt, met een zuylijcq luchjen weder na 't Robbeneylandt vertrocken.

23 dito,

's middags quamen de vrije borgersraden Steven Jansen van Wageningen ende Hendricq Boom van den Overtoom aen den Commandeur navolgende request overleeveren, luydende van woort tot woort als t' weeten:

1.

Geeft met behoorlijcke reverentie te kennen aen UE. heer Jan van Riebeecq, als Commandeur ende opperhooft ende sijnen Raden aen d' Caep Boa expirantie: Wij borgerraden ende nagenoemde vrije borgers in 't generael, oocq niemant uytgesondert, doen te weten ende versoecken wij van weegen ons verbandt.

De supplianten seggen in 't begin wel reverentie, maer blijckt in 't vervolgh per force.

2.

Als dat wij vrij geworden sijn om in de landtbau ons te erneeren voor den tijt, als bij de erf- ende vrijbrief blijckt.

Sijn haer brieven ende conditien voorgeleesen ende daerbij doen bijcken.

3.

Dat wij sijn vrij geworden, opdat wij de vrije bestiael coophandel sauden mogen drijven snde voorts de rest niet uytgesondert met d' inwoonders genaemt Hottentoos, ende nu dat wij vrij geworden sijn ende ons bloedige arrebeyt aen 't landt gedaen hebben, soo wort de handel ons verbooden.

dat sij vrij geworden sijn onder oubmissie van alle ordre gestelt ende noch te stellen bij d' Overicheyt alhier, op aprobatie onser Heeren meesters in 't Vaderlandt ende 't gene bij deselve Haer Ed. wijders geordonneert bij ofte noch geordonneert sal worden etc., selfs volgens de vrij- ende erfbrieven d' eerste mal getijckent bij d'E. Heer Commissaris Van Goens ende de conditien met sijn Ed. gemaeckt ende haer meermalen voorgeleesen.

4.

Ja dat meer is geen vlijs dat sij brengen, te mogen reuylen, nu noch voortaen.

Hebben derhalve opgemelte onse Heeren meesters de vrije luyden den veehandel met d' inwoonders gelast t' verbieden etc. ende wij ingevolge oocq het geslachte vee van deselve om na des Compagnies oogmercq de duyrte voor te comen, ende dat het oock maer van gestorven ende siecke schurffde beesten is dat de Hottentoos te coop brenghen.

5.

Als datter geseyt is doen d' Heer Rijckloff van Goens hier aen de Caep was, van het beste sauden hebben om mede te arrebeyden in haer lantbauw, soo hebben wij van 't slimste, want d' eene die heeft ossen soo groot gelijck blijckers dogge ende den anderen aude krengen van koeyen om haer mede daerin t' erneeren, ende haer te helpen, dewelcke onmoglijck is; doch darom niettemin, soo moeten wij ons belijden tot ter tijt toe dat wij ander crijgen.

Is haer hierop geseyt, dat dit alles onwarheyt sij, alsoo haer de schoonste jonge ossen ende sterckste koeyen door mancquement van meerder ossen uyt al den hoop gegeven ende selffs na will ende keur laeten uytsoecken: hebben tot heden morgen aen Symon in 't Velt incluys ende oocq eenige aen den vrijborger Jan Reyniersen gepresenteert. Ja soo veel ende goedt, dat sij, niemant uytgesondert, het daer rijckelijcq ende wel mede cunnen stellen, ende oocq verstaen wordt, geringer tot den landtbau na rato van de groote van dien ende ommeslagh maer nodich hebben etc.

6.

Soo is het nu voortaen, dat wij met de voorsz. beesten een deel landts gebaudt hebben ende ons graynen daeraf gehaelt ende in ons huys gebracht ende wij oock alle dagen voort aen het dorsen sullen vallen om ons coren ende garst schoon te crijgen, soo is 't dat wij borgerraden ende wij vrijborgers doen weten ende aleer wij ons coren aen d'Ed. Compagnie leeveren, dat wij met malcanderen weten mochten, wat wij daervoor hebben mochten, want wij houden de mud op thien gulden, ende de garst sal gemiddelt worden mettertijt, want wij daer noch gheen prijs setten cun-

nen, want niet van sin sijn het coren minder te geeven, soo sijnnen wij van sin niet een voet landt meer om te bauwen. Daerom wilt ons een vaste prijs setten ende oocq, dat meer is, een handtschrift van UE. ende u vollen raet onder onse borgerraden berustend laten, opdat wij daer vast op staen mogen, wandt wij gheen woorden meer glooven, want wij worden gepayt aen alle canten met schoone woorden ende geen daet.

Hier schijnen de luytjens d' Ed. Compagnie t' willen twinghen, is haer derhalven geantwoort, dat se het wet stellen laten aen de Overricheyt, van Compagnies wegen daertoe g'authoriseert, ende hun aenstellen als gehoorsame onderdanen betaemt, sonder d'E. Compagnie, die se uyt de hant met cost ende al onderhaudt ende van onder op helpt tot dersslver groote costen ende beswaernissen, van 't een of 't ander te dwingen of hier of daer mede te dreigen, als bij deesen vrij seditieus ende oproerich geschiet. Wandt dat sij haer corn op 10 *gulden 't mud hauden, saude wel niet veel op te seggen vallen als nauw te dingen etc., maer te seggen dat het minder niet geven willen met drijginge van gheen landt meer t' willen boven etc., is dwang ende bij d'E. Compagnie van haer onderdanen niet te leyden. Des elcq gewaerschauwt wordt hiervan te desisteeren, opdat de Ed. Compagnie niet gepregneert wordt daertegen de nodige ordre te stellen etc*.

7.

Gelijck de vendrigh ons soeckt het coren af te copen voor 4 gulden de mud, oocq om ons daermede te bedriegen.

Dat is omtrent 2 *a* 3 *mud coren van Harman Remajenne volghens sijn eigen bekentenisse nu oocq doende, een vol jaer in de lucht laten overstaen bederven ende verwaar-*

loost, mitsgaders corts noch eerst afgedorst, genoechsaem door dwangh, of dat anders gheen provisie uyt 't magasijn aen hem verstreckt soude worden, ende omdat dito coren heel verrodt ende onbequaem geworden is om broot van te backen den vendrich toegestaen te mogen coopen tot voeding van de verckens, die hij om aen te focken haudt ende niemandt oyt aengewildt heeft etc.

8.

Doch wij niet van zin sijn het coren minder te geven als de voorsz. som.

9.

Daerom set ons een prijs in corten tijt, want soolang wij geen prijs weten sullen gheen landt bauwen, want wij gheen Compagnies slaven willen wesen.

Op deese dwangwoorden is haer g'antwoort, dat haer de goede hier buyten mochten hauden ende voor hun sien gheen wet te stellen van wie sij wetten t' ontfanghen hebben ende oprechte eerlijcke borgers gehoorsamen moeten, alsoo d'E. Compagnie niet verstaen sal, dat haer onderdanen wetten of prijsen ergens op stellen sullen, maer dat haer Ed. sulx selfs toecompt en wel soodanige sorge in alles sullen draegen, dat de goede wel behauden sullen connen blijven, dewelcque oock voor geen Compagnie slaven gehauden worden, maer of haer de belhaemers van deese force dwangredenen al sullen cunnen daervoor bewaren mits hare begaene fauten ende genoegsame muytrije om in slaefse decadentie te vervallen staet te vreesen ende moogen toesien, alsoo het wat te segghen is de Ed. Compagnie te willen ergens toe dwingen, die se volgens eer ende eedt ende conform haere vrije ende erffbrieven als de verdere conditien, heden noch voorgelesen, alle trouwe ende gehoorsaemheyt schuldigh sijn, ende dat na

sulcke ordres alsser rede sijn gestelt ende na deesen noch gestelt sullen ofte moogen worden.

10.

Reeckent het selfs een reys, wat een groote coste wij alle jaeren moeten maecken: den eenen die heeft 3 knechts ende den anderen 2 soo voorts, die moeten oock betaelt sijn, want wij het niet stellen cunnen, soo wij niet meer van 't coren crijgen dan 6 gulden.

Is haer g'antwoordt, dat deese reequeninghe al lang voor haer gemaeckt is, selfs al in 't Vaderlandt bij onse Heeren ende meesters welcque derhalven (dewijl sij het ommers dus parforcelijcq weeten willen) verstaen, dat daer sij het landt voor niet hebben, al vrij minder als 6 *gulden het mud stellen cunnen ende oock gehauden sijn den taruw ende ander graenen, die d'E. Compagnie begheert off aen staet te leeveren, maer tot hoedanige prijs eygentlijck is noch niemandt g'openbaert, maer tegen den jongsten borgerraedt Hendricq Boom eenige dagen geleden, die den Commandeur deese eigentlijcke woorden: Boomtjen ick wenschte van weegen de vrijborgers dat se all* 6 *gulden voor 't mud verseeckert waeren, daer mij dunckt dat sij 't oock vrij behauden voorstellen sauden cunnen, doch wij sullen sien wat wij met de comste van den jaerlijcxen Commissaris uyt India voor deselve meer bedingen cunnen ende oocq door ons voorschrijvens aen d'Ed. Heeren onse meesters, waerinne wij den Commissaris hulpe sullen versoecken, dat wij ommers te meer cunnen bevroeden, dewijle den Commandeur selffs den landtbouw is toegestaen ende soo wel als de burgers mede wel gaerne de meeste prijs hadt, mitsgaders derhalven oocq haer daerinne sal soecken te helpen etc., ende ofte vrije luyden dan wel reeden hebben soodanich haer genegen opperhooft sulcken forcen dwangrequest over te geven, smackende meer na seditie als schuldige gehoorsaemheyt, wort de goede*

eens in bedencken gegeven. Doch nademael de meeste niet schrijven cunnen ende dit oproerich schrift oocq met haerlieden beeter ende goede meeninge niet overeencompt, sal sulck haer ten goede gehauden ende den principalen de pen van den verborghen schrijver mogen toegepast worden, neffens noch 2 *a* 3 *anderen van de meeste oproer ende praet sonder daet, welcke den Commandeur ende Raedt wel bekent sijn ende haer saecken tot dato noch versloft ende verwaerloost hebben, schoon deselve vele benefitien boven anderen zijn gedaen etc*.

11.

Want in plaets wij sullen gehulpen worden, soo worden wij onderdruckt.

Is haer gesegt de onderdruckers aen te wijsen, doch wirdt hier op stil gesweegen, ende niemandt thuys gevonden, maer bekent het soo niet meenen. Item dat het haer soo fel ende hardt niet voorgeleesen wass etc.

12.

Doch niettemin, soo wij geen vaste prijs van 't cooren crijgen, soo sullen wij alle ons vee ende slaeven voorts alle de rest, dat onder ons berustent is, wederom brenghen, wandt wij en willen dus niet blijven.

Op deese dwangredenen haer gevraegt sijnde, als men hun den vasten prijs van de Heeren meesters openbart, of sij dan oocq gewillich sijn, tensij die te weynich ofte genoeeh in haer sin is, haer graenen daervoor te leeveren ende de ploegen als eerlijcke borgers te laeten voortgaen, op belofte door den Commandeur al lang ende veelmalen gedaen van voor haer te sien, mogelijck sijnde, meer te bedingen etc. Ende bij de vrije borgers g'antwoort sijnde van ja, soo is eyntelijcke de jongste missiven van Heeren 17^{en} *dato* 16

April 1658 *g'opent, ende haer het navolgende uyteselve voorgeleesen: 'ende ten eynde de voorsz. vrije luyden souden moogen weeten, waervoor sij de graenen, bij haer te winnen, sullen cunnen quijt worden, oocq gehauden sijn aen d'E. Compagnie te leeveren, hebben wij goetgevonden ulieden te authoriseeren, dat ulieden haer de voorsz. graenen vooreerst sal cunnen offneemen ten prijse als volgt te weten: Een last rijs van f* 70 *tot f* 100, *een last taruw van* 70 *tot* 100 *gulden, een last rogge van* 50 *tot* 70, *yder last gereeckent op* 3600 ℔ *ende 't geene bij maten geleevert wordt naer advenandt.' Hier sach men datelijck elck evenseer ver flauwen ende bijna heel mismoedich werden; doch werdt haer door den Commandeur weder een hardt in 't lijf gesprocken ende geseyt, dat hij, als vooren, geneegen bleef ende beloofde de Heeren voor te dragen sij daermede niet behauden cunnen blijven ende volgens dien met beleefde versoecken voor haer sijn best doen wilde om meerder te mogen bedingen etc., dat haer weder wat scheen te verquicqen.*

13.

Want wij cunnen onse provisie niet crijgen of wij moeten vaste borge stellen; dat en was van te voren soo niet geseyt, dat wij voor onse cost borgen moeten stellen; maer het was ons geseght, dat wij met onse coren sauden betaelen als het van 't velt quam. Soo is 't voortaen dat wij niet langer willen gedwonghen wesen, want wij hebben moeten met dwangh erten, garst, bonen, milie sayen, of de magasijnen wart geslooten. Daer leyt het nu ende is niet affgecomen, ende soo wij op het landt blijven, soo willen wij niet in onse lantbau gedwongen wesen, soo oocq van 't een als 't ander.

Hierop is haer geseyt, dat haer den taxt van den borch, bij d'E. Compagnie gestelt, is gecommuniceert, ende terwijle

sij meest alle die te boven waren ende eenige meer sochten van d'E. Compagnie te haelen wat ende hoe sij maer costen, sonder haer best te willen doen om corn tot betaelinge te bauwen, als voornamentlijck Harmans geselschap, - dat wij daerom de sorgh over Compagnies middelen bevolen genootsaeckt waren desulcke ende andere niet meer te borgen als onder sufficante cautie etc. Item oocq met waerschauwinge van de magasijnen voor haer te sluyten, hoewel 't der noch niet eens toe gecomen is, ende te persuadeeren tot hun debvoir in den nodigen landtbau daer gemelte Harmans geselschap de aldertraegtst van allen tot dato in is bevonden, blijckende darbij genoegsam, dat hij met de meeste ende beste treckossen van eersten aff uytgekeurt ende versien sijnde geweest tot heden in al de 2 *jaeren langh noch maer* 9 *morgen landts omgeploegt heeft, daer den vrijborger Hendrick Boom dit eerste jaer met de alderjongste ende cleynste ossjens van alle de vrije luyden over de* 10 *morgen lands omgeploegt ende besayt heeft, mitsgaders oocq daervan sijn schuyren fray vol coren becomen. Item Jan Reniers oocq maer* 6 *ossjes over de* 11 *morgen lands hebbende, Steeven Jansen* 15 *ende Otto van Vreede* 16 *morgen besayt ende ingewonnen mede met veel minder ende swacker beesten als Harman Remajenne voorsz., gelijcq het oock Casper Brinckman redelijck gemaeckt ende* 12 *morgens lants oock met minder ossen als Harman omgebaut heeft, ende welcken Harman over den dwang in den landtbau om sijn trage luyicheyt noodich 't meeste hier is roepende, also niemandt anders als vor hem dienthalven gedreygt sij de magasijnen te sluyten, alsoocq om sijn coren te doen afdorsen, dat een gants jaer in regen ende wint buyten gestaen ende gladt bedorven is, soodanich dat het niet leeverbaer is, noch eetbaer voor menschen, ende daerom als vooren den vendrich toegestaen is het voor sijn verckens te moogen copen, sijnde derhalven den naerstige ende vrome borgers onder den hoop de meeste geacht te wesen in consideratie gegeven, of men*

van Compagnies wegen niet genootsaeckt is sulcke trage inhalende gasten tot haer debvoir met alle mooglijcke middelen aen te manen ofte gelijkt in 't request genoemt wort te dwingen ende voortaen noch meer op te passen, opdat de Ed. Compagnie door desulcke reden soo verde boven de gestelden taxt schuldich sijnde niet al te veel beswaert wordt tot derselver groote intrest.

14.

Want wij groote perijckel lijden van de Hottentoos om t'avondt of morgen in groote schade te comen, daer de Compagnie geen noodt af hebben, want wij de beschermers van ons landt sijn.

Is haer gesegt, dat se van prijckel selfs oorsaecq sullen sijn en blijven, soolang sij de Hottentoos tegen de gestelde ordres aen haere huysen gedogen ende alle gelegenheyden laeten affsien etc.

Item dat tot haer bescherminghe de redout Coornhoop met 2 *stucken is gemaeckt tot costen van d'Ed. Compagnie, welcke Compagnie oock ten dien eynde begonnen heeft de reviere Liesbeecq op te ruymen ende te maecken, dat daer gheen bestiael can overgeset worden, boven dat haer oock is bekent gemaeckt, hoe dat men voornemens is alle Compagnies bestiael aen de oversijden buyten ende langhs haer corenlanden te laeten weyden met soldaten expres tot beschermminghe van haer ende derselver goedt etc., 't welcq wat anders is als dat sij haer eygen beschermmers sijn, alsoo veele door traegheyt verschijden malen haere treckbeesten niet eens hebben willen bewaeren, als elckens genoegsaem tegen onse genegentheyt met dwangh desulcke, als voorseyt, op 't hoogste nodich, waerdoor sij se verlooren ende laeten neemen hebben van de Hottentoos, tot groote quellinge voor d'E. Compagnie, die dan niet alleen heeft haer moeten ander beesten geven om haer in geen armoede te laten ver-*

vallen, maer oocq groote moyten met de Hottentoos gehadt, ja soo verde, dat men al met deselve dienthalven heeft in oorlogh geweest, doch Gode loff weder tot vreede geraeckt ende deselve in soo goede devotie gebracht, dat te niet meer durven dencken iemandt van de vrije luyden off andere eenich overlast meer te doen, seeckers een groote saecke voor de Ed. Compagnie etc., ende principal gheen clijne gerustheyt voor de vrijborgers, daerbij door Godes zeegen uyt gevaer etc., ende dierhalven aen alles dit well te beseffen wat cleynen perijckel sij te lijden hebben, alse haer gelijck alle onderdanen gehauden sijn de ordonnantien tot hanthavinghe van 't voorige willen onderwerpen; doch die niet en willen, can 't recht ende justitie tegen gebruyckt worden, daertoe alle uyr van dien gereet zijnde etc.

15.

Soo is 't, als dat wij om iets versoecken van hetgheene dat ons van noode is, dat wij dat crijgen mogen, want het ons beloofft is als wat wij versoecken dat het ons sal gedaen worden, dat wij sauden vrij haudt, saudt ende alles wat wij van node sijn, voor den tijt van 12 jaren saude oocq ons rantsoen vlees, speck, rijs, olij, asijn, oocq het beeste slaen ende oock saude mogen laten malen, mitsdien voor contentement etc., soo is 't als dat wij geern hadden dat ons de Heer een bos wees, daer wij vrij haudt haelen mochten om elcq te maecken 't geene datter van noode is. Het is oock geseyt, doe de Heere van Goens hier was, dat wij sauden schapen crijgen, al wauden de vrije luyden een duysent schapen hebben, ende nu oock niet crijgen cunnen of moeten se contant betaelen, 't welcke d' Heere wel weet dat wij gheen gelt hebben, want het is altijt: gelt gelt, ende daer gheen gelt ontfanghen wordt, ende wij moeten swaere intressen

geven, soo is 't dat wij vrije luyden glijck mach gebestiaelt weesen, want wij met gheen koeijen bauwen cunnen, want het is geseyt wij sauden geholpen worden, ende soo niet, sal het blijven staen het een met het ander.

Hierop is haer gesegt, dat soo iemant yts noodighs belooft sijnde gewijgert was, spreecken saude; doch sweegen altemalen stil, behalven eenige van naerstighste, welcke bekenden hierinne ten vollen contentement gedaen te sijn, ende haer vorders beweesen, dat se van haudt tot heden emmers noch toegelaten waren voor haer eygsn brandt ende tot wanden harer huysen, tuynstocken etc. uyt de benedenbossen te haelen. Item oocq soudt, hoewel haer sulcx nooyt bij niemant ter werrelt belooft is, veel minn vrij voor 12 *jaeren; dat streckt alleen op haer boulandt, dat se dat voor* 12 *jaeren vrij sullen hebben sonder belastinge als bij de erffbrieven blijckt ende de conditien met d' Heer van Goens aengegaen etc., ende alsoo de bossen bequaem tot timmer haudt seer onordentlijck plachten geschonden te worden ende darop timmerluyden en houtsagers sijn vrij te worden om timmerhoudt met orde te zaagen ende hacken, ten eynde voor die naecomen oocq hout tot accomodatien mag weesen en die niet verlegen souden staen, is haer sulx geordonneert van deselve vrij timmerluyden ende houdtsagers ten redelijcken prijse te haelen ende coopen, alsoo der die oocq op leeven moeten, gelijcq mede 't saudt soo onordentlijck plegende uyt de pannen gehaelt te worden, aen vrije luyden is oovergedaen om saut schoon ende droog daeruyt te halen ende aen d'E. Compagnie glijck de lantbouwers haer coren ten redelijcken prijse te leeveren, daer sij 't dan, goetcoop genoegh, suyver ende schoon cunnen becomen*.

Wegen vlees ende specq is haer van d' Heer Cunaeus maer voor 3 *maenden vergunt ende bij ons tegen sijn E. ordre tot heden noch al verstreckt, schoon der vis genoegh te crijgen is ende elcq voor sijn eygen vrij staet te visschen*

daer hun oocq al meer liberteyt in toegestaen wordt als d'E. Heer van Goens haer wel heeft belooft, om redenen in de conditien etc. bijgevoegt ende heeden voorgeleesen, rijs voor ½ stuyver 't lb, *gelijck se d'E. Compagnie (in) India cost; oolij ende asijn halen se noch al, dit is een blaeuwe clacht, alsoo wel als al 't voorige, want wij spijsen Compagniedienaeren met vruchten uyte thuynen om den rijs voor haer te strecken, vermits haer die voor ½ stuyver 't* lb *seer oncostelijck valt*.

Weegen 't malen is noch vroegh, maer cunnen de haestighen niet wel haer tijt afwachten wat ordre daer sal op gestelt worden; doch dit is Hendrick Boom principael die 't wel al na sijn sin hebben ende inslicken soude willen, als sijnde noyt vergenoegt, hoeveel welldaden hij van d'E. Compagnie genooten ende geschraept oft geraept heeft.

Aengaende die schapen, die haer bij duysenden door de heer van Goens belooft waeren, is apparent wel eenichsints waer, maer te verstaen als er de Ed. Compagnie van versien was, ende mits betael, ende dat sulcxs niet contant gevordert wordt, is van die den gestelden borgh der Heeren meesters door haere greetighe inhaelinge verde te boven sijn gecomen ende wij gheen verder borghtocht van d'E. Compagnie wegen over ons derven neemen, schoon wij weeten, sij gheen gelt hebben oft crijgen cunnen, als met grooten intrest, waerom belooven se soveel ende souden noch al meer geeven, alsser maer waeren die schieten wilden, ende alsoo haer selfs tot irreparable lasten beswaeren, indien bij ons daerinne niet tijdelijck ware voorsien geweest. Ende hoe hebben sij 't nu gemaeckt? dat niemant sulcke oproerige borgers meer fideeren sal etc.

Ongelijck gebestiaelt te mogen wesen, sijn sij ten vollen genoegsaem naer advenand elx landt dat hij in eigendom te bouwen heeft, ende wanneer se deselve daer alleen toe gebruyckten, in plaetse dat se de beesten met riedt, steen ende brandthoudt voor anderen afneemen, souden se aen

die se hebben dubbelt versien sijn, gelijck oock verstaen wordt dat se sijn ende die d'E. Compagnie noch heel jong sijnde meerder heeft moeten te passe comen voor andere vrije landtbouwers haer dagelijx daertoe aenbiedende ende mits manquement noch niet cunnende geaccommodeert worden, na 't schijnt dat sommige onder de jegenwoordige landtbouwers gaerne het spel sonder meer andere beneffens haer alleen in hadden om alsoo een monopolye te cunnen maecken, wandt oocq haer noch gistern verscheyden van de sterckste koejen tot verhinderinge van den aenteelt tot treckbeesten sijn gegeeven, in plaetse van de manquerende ossen, daer se segghen dat se niet mede arbijden cunnen, hoewel d'E. Compagnie doorgaens tot haeren bou ende wagens koeyen heeft gebruyckt in plaets van ossen, omdat die de vreye luyden al telckens sijn gedaen als se maer eenichsints bequaem waeren, ende noch derven se seggen dat se met de koeyen niet bouwen cunnen met wel force drijginge dat se anders niet geholpen worden (schoon se ten overvloede, als vooren geseyt, geholpen sijn) alles willen laeten staen daer 't staet; waer hoorde men oyt sulx uyt eerlijcke vrome borgers ende onderdanen tegen haer ovricheyt ofte d'E. Compagnie, die se soo schoone gelegenheit geeft tot prosperitijt ende ten dien eynde van alles ende van den beginne aff uyt de handt onderhsudt ende te borg, dus lang tot soo merckelijcke somme t' haerder belastinghe spijst ende met alles so mildelijck accomodeert etc.

16.

Want wij sien, dat den vendrich de beesten, die nae 't geven van 't beste uyt de crael neempt, ende oocq Hendricq de snijder, dewelcque dat niet geseyt is dat sij de besten sullen hebben, maer het is ons belooft de besten te hebben. Van de allerbeste, daer sijn wij vrij op geworden, om die te crijgen, maer sij, als voorsegt, niet.

Dit is oock onwaer, alsoo den fendrich de meeste verckens haudende, dewijle der, als geseyt, andere om de moyten niet hebben aengewilt, maer vijff koeyen oyt heeft in sijn huyr gehadt ende dat bij opveylinge om gelijck andere verckenhouders de carnemelcq voor de biggetjes te gebruycken ende hem gelijck andere tot dien noodighe aenqueecq van dat vee aen te moedigen etc., ende sijn die 5 *oock de slechste ende deselve koeyen, die hij voor d'E. Compagnie diep uyt landt in perijckel van sijn lijf ende leeven met groote moyten ende ongemacq heeft gehandelt. Ende aengaende de melcqbeesten, die den vrij cleermaecker Hendricq heeft, sijn* 12 *stucken ende met de sijnen maer des Commandeurs eigen beesten, die se sijn huysvrou door voorsz. vrij cleermaeckers vrou laet waerneemen met een vrij knecht van* 16 *gulden maendelijx, welcque hij Commandeur daerop houdt boven 't genot aen de vrou toegestaen, dat sijluyden oock well weeten, hoewel sij Hendricq noemen, maer den Commandeur selfs meenen, ende hierbij wel stoutelijcq derven calangeeren tegen alle billicke eerbidicheyt ende respeckt, die se denselven als haer hoogste opperhooft hier ter plaetse skuldich sijn; ende aengaende de beste beesten, die se seggen haer belooft te sijn, hebben se al van over jaer en dagh wegh, en den Commandeur expres gewacht met sijn landtbouw tot sijluyden eerst geholpen waren. Na 't volcomen geschiet was, heeft denselven eerst dat jaer* 1658 *de besten neffens d'E. Compagnie daeraen uytgecosen tot sijnen bou etc., sulx dat niet op te ceggen valt ende de supplianten groote onwarheeden uytspougen ende smeden tot haer cleyne eere etc., sijnde oocq nooyt geseyt dat sij landtbouwers alleen melcqbeesten ende schaepen souden houden ende andere vrije luyden daervan g'excuseert blijven, maer sulx vorsz. Commandeur dancq weeten, die 't op den* 20 *Augusty verleeden met den Raedt t' haeren besten vooreerst aldus noodich evonden ende geresolveert hebben*.

17.

Ooq dat boortvaren versoecken wij dat het mach toegestaen worden, als de scheepen 3 dagen op de rheede geleegen hebben, vrij ende vrancq sonder naeloopen van den fiscael.

Wegen 't boortvaren is haer altijt toegestaen geweest nae den derden dagh sonder vragen, maer na 't versteecken van den vrijborger Marten Vlockert g'ordonneert 't consent van des Commandeurs eygen handt te haelen, conform de conditien bij d'E. Heer van Goens met haer gemaeckt; doch schijnt hierbij oock openbaerlijck, dat de vrije luyden gaerne selffs meester booven haer wettige Ovricheyt waren, ja wel selfs booven d'E. Compagnie ende haer eygen Heeren ende meesters; maer daer sal sorg voor gedragen worden ende de principale roervincken van deese seditieuse oppositie wel uytgevonden worden, als sijnde eenige rede genoegsaem bekent; - verstaende soo se haer misslagen met comportementen voortaen niet trachten te repareeren.

18.

Soo is 't dat wij voortaen dat daer geschreven is, dat wij het mogen weeten, hoe het weesen magh in corten tijt wat wij voor 't coren garst sullen hebben.
Is hiervoren geseyt.

19.

Ende wij versoecken oocq de ruyling principael. Dan souden noch sien eenige beesten te crijgen om ons daermede te behelpen, want Compagnies crael is tegenwoordich vol beesten ende wij en cunnen der geen crijgen, so daerom versoecken wij oock de handel, ende wilt ons op dit request bescheyt laete weeten

hebben, niet meer. Dan blijven wij al t' saemen UE. oitmoedige dienars.

Aldus gedaen aen de Caep de Goede Hope den 22 December anno 1658.

Steven Jansen.
Hendrick Boom[1)].
Symon in 't Velt[1)].
Jan Reyniersz.[1)].
Otto Jansen van Vrede[1)].
Casper Princkman.
Jacob Rosendael[1)].
Warnar Corneliss.[1)].
Pieter Vasagie[1)].
Frans Gerritsz.
Herman Remajenne.
Jan Martens.
Johannes Rietveldt van Bredenrode.
Jacob Cloeten.

Hierop is haer geseyt: de reuylinge heeft d'E. Compagnie verbooden bij haere brieven uytte 17e, *haer oocq veergeleesen, sijnde haer die soowel als d'E. Compagnie schadelijck, vermits sij doch gheen goede beesten van de Hottentoos crijgen cunnen ende de clad ende duyrte daer maer in bringen, boven dat sij met het in 't landt loopen haeren bou versuymen, daer sij op vrij geworden sijn ende genoeg met beesten elcq toe versien sijn, volgens de verclaringe van de meeste hier ondergeteyckent, uytgenomen den tragen ongehoorsamen Harmen Remajenne ende Rietvelt, die 't request met al te scharpen pen geschreeven, ende, soo wij meenen, tegen geneegenheyt van al de rest soodanich ingestelt ende de goede luyden helpen persuadeeren ende dwinghen heeft te teyckenen volgens bekentenisse van al de rest, hierop ge-*

1) Deze personen hebben met een merk geteekend.
1) Deze personen hebben met een merk geteekend.
1) Deze personen hebben met een merk geteekend.
1) Deze personen hebben met een merk geteekend.
1) Deze personen hebben met een merk geteekend.
1) Deze personen hebben met een merk geteekend.
1) Deze personen hebben met een merk geteekend.

saementlijck ende oocq naderhandt bij den Commandeur alleen gecomen sijnde elcq appart gedaen, beneffens haer onschuldt ende versoecq van vergiffenisse etc.
Is oock gebleecken, dat niemandt van al de schapen, die deselve oyt staende den vrijen handel geruylt hebben, noch een eenich dier over, maer verwaerloost heeft als eenlijck Hendricq Boom, Steven Jansen en Otto van Vreede, hebbende de rest die sleghs opgegeten ende voorts laeten verlooren gaen etc.

Dese antwoorden alle de geteyckende vrije landtbouwers ontboden ende in de Raedtcamer present, aldus op haer voorsz. request van point tot point gedaen, ende deselve tot 3 malen oocq distinckt ende duydelijcq van woordt tot woort voorgeleesen sijnde, ende sijluyden bekent hebbende haer fauten, daerbij grooflijckx begaen etc. ende volgens dien versocht het bij den Commandeur soo qualijcq niet mochte genomen worden, als claerlijcq nu siende niet alleen haren misslagh, maer oocq dat den Commandeur doorgaens in haer voordeel was ende met alle goede genegenthijt na vermoogen sochte op de been te helpen etc. - Is haer door denselven vorders geantwoort in substantie aldus: wel aen vrunden, sooveel ons ofte mij in 't particulier aengaet, can ick de saeck licht over 't hooft sien; maer dat ulieden d'E. Compagnie soude meenen te dwingen, sal bij haer Ed. quaelijcq genomen worden en gansch onaengenaem wesen, oocq voor ulieden verdolinge ende met 't hooft tegen de muyr geloopen: wenschende derhalven, dat ulieden haer beeter beraden hadden, dat echter noch tijt is ende daerom geraden blijft voortaen maer u best te doen aen de ploegh tot den landtbou etc., voor u selffs opdat oocq de antwoorden van d'E. Heer Commissaris van Goens noch in onse ende de eerste vrije luyden haere memorie

niet voor u gereedt staet, namentlijck, dat degheene, die niet voor sich selfs wil bouwen voor d'E. Compagnie sal an den ploegh geset worden etc., boven dat oocq al verscheyde andere luyden daerop wachten tegen dat eenige oproerige vrije borgers tot straffe haer landt geconfisqueert wordt etc. om in de plaets te mogen comen selfs met aenbiedinge van huyr te betaelen. Daerom sij elcq vermaent, voortaen toe te sien wat hij doet. Ick beloove na mijne gewoone genegentheyt mijn best te doen bij d' Heer Commissaris uyt India, haest te verwachten, ende met ons schrijven aen d' Heeren meesters, dat de prijs wat magh verhooght worden; laet maer de ploegh wacker sijn gangh gaen ende de dorsvloer niet vercouwen; doch siet dat ick u met ploegen op Compagnies ende mijn landt niet en come te vercloecken, want ick er wacquer meen achter heen te sitten. Waerop elcq, als een nieuwen moet gevadt hebbende, beloofden evenseer sijn best te doen etc., ende den Commandeur aen deselve een romer wijn of twee liet omgaen, in voegen alles in frayen rust ende ordre herstelt sijnde, yder welgemoet naer huys gingh, lachende d' een d' ander wat uyt, omdat elcq over 't sijne soo wat sijn recht bescheyt gecreegen hadt etc.

2^{e} Carsdagh den 26

't luchjen noorlijck, waermede 't Schapejachjen van 't Robbeneylandt retourneerde, hebbende daegs voor eergister, met de harde Z.Z. oostewinden dese wech op laveerende, beide sijn swaerden aen 't stuck geseylt, soude anders, deselve streecq genoech sijnde geweest, wel opgelaveert hebben. Is derhalven ordre gestelt tot vernieuwinge ende reparatie etc.

3^{e} Karsdagh den 27 dito, is heden 't Schapejacht weder afgeladen met brandt- ende timmerhaudt, mitsgaders vijff gansen ende 1 mudde haver voor deselve om die aldaer te laten voorteelen, vermits deselve hier

te veel schade overal in de thuynen sijn doende ende voor 't wilde gediert qualijcq can bewaert worden etc.

Aen Rijck Overhagen.

Bij deesen compt ulieden beneffens de last timmerhaut, brandthaudt, 5 gansen ende een mud in een of twee sacken tot voedinge voor deselve, dewijl 't eylandt in de drooge tijt dus dor is, hopende dat sij bij d' overvloedige groente aldaer in de natte tijt cost genoegh hebben ende fray aenteelen sullen; doch onderhoud se met voeden om se tam te hauden, ende sullen wij met den naesten een uytgeholden boom medesenden om water ende allerhande slobberinghe voor deselve in te doen, cunnende al tusschen wijle haer met een puds of baly soo lang behelpen, ende ons laeten weten, wanneer de haver telckens geconsumeert ende wat ulieden tot 't een ende 't ander vorder nodigh is, alsoo al in bedencken sijn om oocq eenige eenden daerbij te senden etc. Hiermede etc. in 't Fort de Goede Hope, ady 27 December, anno 1658. Was geteyckent: Jan van Riebeecq, Roeloff de Man.

Tegen den avendt is 't Schapejachjen ten eynde vorsz. vertrocken ende op dato oocq genomen de visite over der vrije luyden geweer ende bestiael etc., welcke beneffens de redelijcqheyt van 't geweer bevonden sijn versien te weesen als naementlijck:

	op mergen boulandt.	oude en jonge bullen.	treckossen.	treckkoijen.	melcqkoijen.	varsen.	kalven.	Hollants schapen.	Caepse schapen.	Bongalse schapen.	Verckons.
Den Commandeur op	101 ½ m.		24		12		6	10	15	28	
4 Sardanjevaerders op de eylanden sonder boulant met 2 vaertuigen									7		3
Jan Reyniers op	16 ⅔		6	2	10	3	4	6	2		5
Hendryck Boom op	40	1 oude	10		11	2	7	6	37		23
Stevens geselschap op	26 ⅚		10		6		5	2	47		
Vreedens dito op	26 ⅚	1 jongh	10		6		5	4	58		
Harmes dito op	26 ⅚	1 dito	5	5	6		4		63		

Vree-landts dito op	25 1/12		4	4	6		1				
Brinck-mans dito op	26 ⅝	1 jongh	10		6		5		50		
Vasa-gies dito op	30 m.		5	5	6		4				
Symon in 't Velts dito op	30 m.		5	5	6		3				
Wou-ter Come-liss. vrij-meule-naer	geen										
Hen-drick van Sur-war-den vrij-kleer-maker	geen	maer een tuyn tot voeding van									8
Den Ven-drigh	geen	maer een stucq tuyn ter leen tot voeding van									41
	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Samen op	350 7/12 m.	4	89	21	75	5	44	28	279	28	80

sijnde te samen onder de landtbouwers jong ende

oude koebeesten	238
schapen	348
ende verckens onder den vendrich ende eenige vrije luyden, geen landtbouwers weesende	80

hoenders ende eenden onder yder een buyten getal, doch calcoenen hebben weynich tier.

Item tot noch de gansen.

28 dito,

is den commandeur na de sautpannen gegaen om die eens te besichtigen, dewijl de tijt nu aencompt ende men overal tegenwoordig om sandt verleegen is, vindende deselve fray vol, contrarie 't raport van dagh tot dag gecreegen door de vrije Saldanhavaerders; doch verclaerden sijluyden, noyt bij de soudtpannen geweest sijnde, dat se van de vryelandtbouwers waren verleyt ende verkeerde drooge plaeten in de plaetse van pannen aengeweesen, des haer den Commandeur vorder onderricht dede, hoe daermede om te gaen volgens de manieren, bij hem in de West Indien ende Caribise eylanden op verscheyden plaetsen ende manieren gesien ende helpen doen etc., 't welcque bij deselve waergenommen wordende cans sal weesen om na de gelaten instructie van d'E. Heer van Goens al goede partije voor Batavia op te cunnen gaderen boven 't gene voor dese residentie noodig is vereyssende.

Sondagh den 29

verleden nacht is overleden den vrijborger Jacob Teuniss. van Cooltjensplaet, macker van Symon int Velt, niet nagelaten hebbende als de de helft, namentlijck sijn een part schult, wesende ƒ 227.16.14, daer sich anderen weder toe aenbieden om voor deselve schuldt in sijn plaets te treeden, vermits alles tot den bouw bij de handt ende redelijck partijtjen corn in de schuyren is, invoegen d'E. Compagnie bij hem niet staet te cort te comen.

30 dito,

hadden de Cochoqua 23 schapen aengebracht met tijdinghe dat Oedasoa haren oversten, Eva's swager, deerlijcq van een leeuw in den arm gequest was ende dito tolcquinne Eva over eenige dagen weder eens bij den Commandeur comen soude.

Ultimo dito,

is 't Schapejachjen vant Robben eylandt geretourneert ende ten eersten weder gelast af te laden met de laeste rest van 't timmer-partijen brandthaudt voor de vuyrbaekens empassant tot ballast, omme daermede beneffens 2 timmerluyden tot opmaekinge van de nodige schapestal voor de regentijt ende 2 maenden provisie ten aldereersten weder derwarts te vertrecquen met onderstaende briefcken geschreven.

Aen Rijck Overhagen,

luydende als te weten

Jegenwoordigh becompt ulieden conform ons jongste schrijven den uytgeholden boom tot water ende slobberinge voor de gansen, die in tween sal gesaegt ende gemaeckt worden. Item oock de rest van de sparren tot de schapestal ende partye brandthaudt om de vuyren voor de incomende scheepen daer nu voortaen ter degen op geleth moet worden, na de ordre voor dato schriftelijcq gegeven.

De 2 timmerluyden om de stal op te macken gaen nu oock mede, beneffens 2 maenden provisie. Voor 4 Duytsen, 1 slaef ende Herry: ulieden cont de hulpende handt bieden aen de timmerluyden daer ende soo 't noodigh is, ende door den slaef het brandthaudt op den vuyrbergh laeten dragen, oocq door Herry soo veel doenelijcq, gaende hierbij mede 2 ysere wickgen ende 2 moocqer door den smidt laeten macken

om 't sware branthaudt te clooven. Hiermede etc. in 't Fort de Goede Hope, ady ultimo December, anno 1658. Was geteycquent Jan van Riebeeck, Roelof de Man.

Tegen den avondt quam de tolquinne Eva aant fort met eenich volcq van de Cochoquaes ende 21 schapen, die voor coper, toback en coralen geruylt werden, ende door haer geconfirmeert de tijdinge gister becomen van dat den oversten Oedesoa, haer swager ofte susters man, soo deerlijcq van een leeu aen den arm gequest, vresende datter wel af sterven mochte, vermits met ofte altoos seer weynich eeten coste, 't welcque niet goedt ware, alsoo denselven sich seer genegen tot onse natie is thonende, beter als den anderen oversten der Cochoquas, genaempt Ngonnomoa, hebbende dito Oedasoa voorsz. ongelucq gecregen soo als denselven op de iterative aenmaninge van Eva met een heel deel volcq uyt was om eenige jonge paerden te vanghen ende oliphanten te schieten tot becominge van tanden, alwaer hun onderweegen een leeu, veel aldaer in 't landt weesende, ontmoetede, die juyst sijn loop recht op Oedasoa aennaem ende denselven datylick onder de voet raeckte, op 't lijff sprongh ende sijn tanden in den arm settede, als wanneer elcq van sijn volcq even couragieus boven op den leeu vlogen, d' een hem vattende bij d'ooren, d' andere bij 't haer van sijn hals, staert, poten ende sommige hem door haer handen den mont met force opbreeckende ende alsoo de tanden uyt voorsz. haer overstens arm treckende, mitsgaders voorts met hasegayen dodende, mits welcq onglucqigh voorval haer de lust tot vangen van paerden ende oliphanten weder heel vergaen was, ende daertoe weder heel qualijck sullen te beweegen wesen. Voorsz. Oedasoa hadde

seer gaerne voor sijn doot eens bij den Commandeur geweest, doch was de wegh soo verde ende vermits de drooghte soo schrael van versch water tusschen weegen te becomen, dat men met grooten dorst te lijden, deselve heel moeyelijk ende peryculeus van de leeuwen passeeren moeste, willende sij, Eva, daeromme nu vooreerst niet wederom, maer een wijle tijts hier blijven, om ondertusschen wat meer van onsen Godtsdienst te leeren, volghgens oocq de recommandatie ende 't versoecq voorsz. haer swager ende suster nae haer seggen also veele hadden begreepen, datse in haer hart costen gevoelen, dat het waer was 't gene sij haer van Godt ende sijnen dienst vertelde. Hebben daeromme door haer veele jonge kinderen laten onderwijsen ende voor ende na den eten oocq alsse slapen gingen ende opstonden, leeren bidden ende Godt dancken etc. Item wanneer sij van onse Godtsdienst spracq, daer sommige in den eersten om lachten, heeft den Oedasoa door sijn authoriteyt soo veele te weege gebracht, dat elcq even devotigh sulx moste anhooren ende daeromme nu niet meer lachen dorsten, maer eenige 't selve gelijcq hij begondt te begrijpen, dat het Gott ware daer sij van sprack etc., hebbende hij Oedasoa ende sijn vrau Eva's suster haer gerecommandeert noch wat in den commandeurs huys te gaen leeren om wadt verder te mogen onderweesen worden, willende bij gelegenhyt sij den Commandeurs vrou comen besoecken ende haer man Oedasoa als hij gesondt wordt, den Commandeur tot geselschap als suster ende broeder met eenige kleine kinderen, ende die hier laten, om die selve van jongs op te laten leeren, gelijcq ten dien eynde 9 van sijn volcq met Eva gecomen op haer versoeck in 't avondtgebedt toegelaten ende binnen 't fort snachts gehuysvest warden, als niet gaerne willende in de Caepmans huy-

sen slaepen) noch bij deselve eeten, dervende deselve noch oocq den tolcq Doman qualijck een woordt tegen dese Cochoquas spreecken. Voorsz. tolcquinne Eva verhaelde ons meede een ongeluckigh voorval voor d'E. Compagnie, namentlijck, dat Chaihanthima een van de Chainouquas capitains, veelmael van geschreven ende van wien de Ed. Compagnie de meeste koebeesten sedert 2 jaeren herrewarts wel heeft gehandelt, eenige dagen geleden met een goet getal beesten was herrewarts af comen rijsen, bij hem hebbende sijn vrau van Chobonas geslachte, die opperheer van deesen gantzen hoecq ende rijcq van goudt soude weesen, het voornemen om dito sijn vrau met al haer juweelen van vorsz. Chobona hebbende en anno passato in ons dagh-register ende generale missive aen de Heeren meesters wijtlopigh van geschreeven, aen den Commandeur te verthoonen, welcque tuschen weegen ontmoeteden de groote leegher van de Cochoquas, bestaende in 2 de machtigste troppen van alle deese Hottentos, namenlijck onder d'oversten Ngonnomoa ende Oedasoa, Eva's swager, als verleeden jaer mede omstandich genoteert ende bij verschreven missive geadviseert waren, - van de selve Cochoquas overvallen ende Chailhandima de slacht verliesende vorsz. sijn vrou in haer handen geraeckt ende beneffens veele andere van sijn volcq doot geslaghen, mitsgaders al haer goedt ende juweelen, bij de Hottentoos als drecq geacht, alsoo verstroyt ende weghgeraecqt, van welcquen wij veel saecquen sauden cunnen vernomen ende te verstaen gecomen hebben, 't welcque bij dito interval tot groodt jammer ende schade van de E. Compagnie terughgesedt blijft, sijnde Chaihanthima derhalven met de vlucht gesalveert, hebbende na sijn Heer den oppersten der Chainuquas vertrocquen, die met zijn leger na den Chobona sauden weesen ver-

ryst, om recht over dit afrondt te versoeken, ofte macht en adsistentie, om daarmede revangie te halen op de voorsz. Cochoquas etc. d'Uyt val staet ons met der tijt te ervaren.

[Deel 3]

Inleiding.

Met dit derde Deel hebben wij het geheele Dagverhaal van Jan van Riebeek het licht doen zien. Het liet zich aanzien, dat dit laatste gedeelte ruim zoo belangrijk als het voorgaande wezen zou. Immers konden wij hier antwoord verwachten op de vraag, welke verdere gevolgen de maatregelen gehad hebben, die genomen waren om de kolonie aan hare bestemming te doen beantwoorden, en hoe hare verhouding tegenover de inlandsche Stammen zich ontwikkeld heeft.

Sporen van ongenoegen bij de kolonisten hebben zich verder niet voorgedaan; slechts kostte het moeite om de vrije luiden te beletten hunne produkten en vee, met voorbijgang van het Bewind der kolonie, aan hetwelk zij verplicht waren ze tegen bepaalden prijs te leveren, aan de schepen, die de Kaap aandeden, te verkoopen.

Toch kwam het er wel eens op aan, op de veiligheid van het gebied der kolonie en van hare bevolking bedacht te zijn. Een Fransch schip, naar Madagascar bestemd, was op de kust gestrand en om het leven te behouden moest de geheele bemanning aan wal komen en blijven. Veel ontbrak aan de tucht der talrijke manschap en aan hare gehoorzaamheid aan hare eigen Overheid, zoodat deze zich gaarne liet welgevallen, dat een aantal als soldaten in onzen

dienst werden overgenomen. Toch waren de onzen niet gerust, gedachtig aan het geval van een schip der West-Indische Compagnie, dat door de bemanning van een Fransch schip, die vriendschap veinsde, overrompeld en geplunderd was. Doch nevens de Roomsche schepelingen met hunnen Bisschop waren ook Hugenoten van Rochelle in goeden getale onder de schipbreukelingen. Hoe het zij, dat groote getal van radeen ordelooze vreemdelingen baarde onrust, waartegen de strengste maatregelen tot bewaring der orde en een opzettelijk machtbetoon op de zondagsche parade te baat genomen werden. - Reeds had de Commandeur een eskadron ruiterij in den dienst der Compagnie opgericht. Voor die soldaten te paard hadden ook de inlanders ontzag: paarden kenden zij te voren niet: wat van de wilde inlandsche paarden gezegd en op afstand gezien werd, doet aan zebras denken.

De aankweek van groenten, wijnstok en vruchtboomen ging in dien tijd voorspoedig voort. De Commandeur, die van de Compagnie een stuk grond gekregen had, kon den daarop aangelegden tuin bij zijn vertrek, nadat de waarde behoorlijk geschat was, tegen billijke vergoeding aan zijnen opvolger overmaken.

Doch voornamelijk kwam het er op aan, van de inboorlingen runderen en schapen in genoegzaam aantal te bekomen ter voorziening in de behoefte der steeds in grooter getal aanlandende schepen. Daartoe werd met hen een gedurige ruilhandel gedreven, waarbij de onzen voor hun vee tabak en pijpen, koperdraad en koper in platen gaven.

Niet licht konden onze kolonisten te veel vee bekomen. Vandaar dat zij, om niet van het goedvinden van een' enkelen Stam af te hangen, andere Stammen van nabij en van verre aanlokten, te meer omdat zij

zich over vijandelijkheden van een' bepaalden Stam te beklagen hadden. Van den kant der zoogenaamde Caepmans dreigde een ernstige oorlog. Dezen, nader bekend geworden met onze plannen om met verder wonende Stammen, hun wellicht vijandig, betrekkingen aan te knoopen, en opgestookt door een' zekeren Doman, door een verblijf in onze Oost-Indiën met onze wapenen en hoe zich daartegen te verweren bekend, begonnen onze bouwlanden te verwoesten en ons vee te rooven, waardoor wij gevaar liepen de middelen van ons bestaan te verliezen en voorwaarde en doel van onze vestiging verijdeld te zien. Opmerkelijk is de ernst, waarmede de strijd van onze zijde ondernomen werd. Door biddagen trachtte men zich van Gods bijstand te verzekeren, en men stelde zich onder Gods hoede in de hoop dat hun streven Hem aangenaam zou zijn, daar het toch strekken moest om gepleegde geweldenarijen te wreken. Niettemin konden onze kolonisten zich niet ontveinzen, dat zij door de inlanders, die (en dit bleek bij zekere gelegenheid uit hunne woorden) hen als indringers beschouwden, welke geen recht hadden zich op hunne weidegronden neder te zetten en den ploeg in hunnen ongerepten bodem te drijven.

Gelukkig had de oorlog geen moorddadig gevolg, daar de vriendschap spoedig hersteld werd. Ook had de machtiger stam der Saldanhars geen partij tegen de Kolonie gekozen. Integendeel Oedasoa, hun opperhoofd, had in de krachtigste en bijna dichterlijk klinkende bewoordingen een verdrag met de onzen aangegaan. Veel echter was op al zijne betuigingen niet te bouwen.

De vrees, dat de een of andere Stam uitsluitend voordeel en bescherming van het fort en de machtige Hollandsche manschap mocht genieten, was de voornaamste

drijfveer der bemoeiing van verschillende groepen der inlanders om met ons in betrekking te treden. Hoe dit zij, de toeleg om als vredestichters zich als eene weldadige macht te doen gelden, bracht te weeg, dat ten laatste zoo veel inlanders ons gebied naderden, dat wij ten slotte, als het ware, omlegerd werden en er gevaar bestond, dat ons grondgebied werd overschreden. Behoorlijke maatregelen van versterking der grens en van ontzag inboezemend militair vertoon wendden dat gevaar genoegzaam af.

De Stammen echter, met welke de onzen op deze wijze in aanraking kwamen, waren buiten staat om ons meer te leveren dan het trouwens meest benoodigde, te weten, het voor den landbouw en den spijsvoorraad noodige vee. - Maar de nederzetting had een verder strekkend doel, en dit was niets geringers, dan den Portugeezen, die, in deze streken en dieper landwaarts in, de wegen gevonden hadden om zich, meende men, met de winst van goud, paarlen en ivoor te verrijken, de loef af te steken. Op de kaarten van Linschoten werd door den Commandeur nagespoord, welke plaatsen men zou moeten aandoen om met de Stammen, van welke de Portugeezen die schatten door ruilhandel gezegd werden te bekomen, in betrekking te treden. Wij vleiden ons, dat de inlanders met ons, die zij als vriendelijk en vredelievend leerden kennen, liever dan met de trotsche heerschzuchtige Portugeezen handelen zouden. Wanneer men echter de kaarten van Linschoten inziet, vindt men daarop wel al de namen terug. die v. Riebeek als wegwijzers tot het doel vermeldt, doch blijkt tevens, dat die kaarten uiterst weinig opleverden om tot eene eenigermate zekere reisroute te strekken. Evenwel tot drie tochten toe werden op die onzekere aanwijzing door vrijwilligers van de onzen ondernomen, doch zonder eenigzins het

beoogde doel te bereiken. De Stam der Namaquas was het, zoo het heette, die ons tot den gewenschten ruilhandel gelegenheid zou bieden en de ‘landreizers’ op de drie tochten werden van allerlei kostbaarheden en snuisterijen voorzien om de opperhoofden der Namaquas te winnen. Doch het scheen wel alsof dezen schroomden om met de onzen in betrekking te komen: althans telkenmale als onze reizigers hen dachten aan te treffen, vonden zij hun kamp juist verlaten, en onverrichter zake konden zij terugkeeren.

Hoeveel grond Jan van Riebeek ook hebben mocht om, alles samengenomen, wat er onder zijn bewind geschied en verkregen was, met voldoening na te gaan, zijn verlangen was het niet met zijnen post lang bekleed te blijven. Reeds in Mei 1661 was er bij den Commandeur uitzicht op vertrek; doch zijn aangewezen opvolger, Gerrit van Harn, stierf den 17^{den} Maart van dat jaar op het eiland St. Vincent. Eerst in de maand Mei 1662 zeilde Riebeek naar Batavia af. Den tweeden April te voren was zijn opvolger Zacharias Wagenaer uit Batavia aangekomen.

Iets was er, dat hem bij zijn vertrek eenige ongerustheid moest baren.

De retourvloot onder den Admiraal de Vlaming van Oudshoorn was verwacht, doch kwam niet opdagen. Slechts enkele schepen, die van de vloot afgeraakt waren, kwamen ter reede van de Kaap. Toen al de andere met den Admiraal zich steeds lieten wachten, werd goedgevonden, dat deze bodems onder het bewind van den Heer van der Laen, Schout bij nacht van de vloot, al vast naar St. Helena zouden stevenen, waar zij hoopten dat de Admiraal met de overige schepen aangekomen zou zijn. Een Kaapsch vaartuig werd medegezonden om bericht terug te brengen, of men het meerendeel der retourvloot aldaar al of niet zou hebben aangetroffen.

Daar het Dagverhaal met Riebeeks vertrek eindigt, vernemen ook de lezers verder niets van het vermiste deel dier retourvloot. - Niet onbelangrijk kwam het ons voor hier de vraag te beantwoorden, of de admiraal met zijne schepen behouden in het vaderland is aangekomen, al of niet.

Opmerkenswaardig is wat Valentijn (*Oudt- en Nieuw-Oostindien*, Deel IV, Stuk 1. bl. 302) mededeelt. 'Den 11^{den} February 1662', schrijft hij, 'droomde de Heer Springer, dat hij den Heer Arnold de Vlaming van Outshoorn, ordinaris Raad van Indie en zeevoogd over de vloot, die den 23sten December 1661 van Batavia na 't vaderland vertrokken was, in zwaren nood zag, en hem ettelijke malen ZEd. om hulp hoorde roepen. ZEd. werd hierdoor zoodanig ontsteld, dat hij er wakker af wierd. Hij begaf zich egter weer tot slapen, dog geraakte weder aan diergelijken droom van dienzelven Heer, en zag hem toen in zijn droom zeer klaar met zijn schip vergaan, waaraf ZEd. nog meer dan te voren ontsteld zijnde, weer ontwaakte. Toen teekende hij den dag en 't jaar aan, op welken hij dat gedroomd had, verzegelde dit, en gaf 'er daags daaraan kennis af aan de andere Heeren Leden van de Hooge Regeering, alsmede aan den geheimschrijver van haar Edelheden, aan denwelken hij dit verzegeld briefje overgaf, met last van dit wel te bewaren, tot dat men van de Kaap de Goede Hoop tijding van deze vloot krijgen zou. - Men kreeg naderhand van 't eiland Mauritius en van de Kaap bericht, dat die Heer op denzelven dag met zijn schip, genaamd 't Hof van Holland, en nog eenige andere, met man en muis gezonken was.'

Daar wij ons met hetgeen in dit bericht gemeld wordt, evenmin als met hetgeen in een' kring van spiritisten, waar naar het lot der vloot onderzoek

werd gedaan, mogen vergenoegen, zoo heb ik mij tot den Heer Mr. J.E. Heeres, commies bij het Alg. Rijksarchief te 's Gravenhage, gewend met het verzoek mij wel te willen berichten wat uit de documenten, die onder zijn bereik zijn, omtrent de zaak is op te maken. Bereidwillig heeft die Heer aan mijn verzoek voldaan, en ik mag hier mededeelen wat hij mij geantwoord heeft. - Uit eene missieve van de Heeren XVII aan Goeverneur Generaal en Raden van Indie de dato 18 Sept. 1662 blijkt, dat een retourvloot behouden in het vaderland was aangekomen, maar vier schepen ontbraken, waaronder het schip ‘het Wapen van Holland’ (de bodem, waarop zich de Admiraal bevonden had), die volgens berichten uit de Kaap door zware stormen waren beloopen. Uit een brief van de HH. XVII aan verschillende bewindhebbers in Indie blijkt, dat één dier vier schepen (de Arnhem) stellig is verongelukt. Van de drie andere vernam men niets zekers meer. Uit een schrijven der XVII van 8 Oct. 1664 naar de Kaap blijkt, hoe zij de hoop hadden opgegeven, dat eenige poging om de Vlaming en de zijnen te redden gevolg zou hebben, weshalve zij goed vonden, dat verdere bemoeiingen gestaakt werden.

Utrecht, April 1893.
W.G. BRILL.

Vervolg
van het
Dagverhaal van Jan van Riebeek.

[1659]

January 1659.

In 't Fort de Goede Hope.

Ady primo dito,

't Schapejachien vertrocq ten eynde voorz. naar Robbeneylant.

De voorsz. Hottentoos van de Cochoquas uyt den oversten Oedasoai leger, waeren des voormiddags met Eva de tolcquinne mede onder 't sermoen geweest, ende te verstaen gegeven sijnde, wat daer geleert wierde, hadden daerinne na 't scheen goedt behagen genomen, en des voornamelijcq in 't goede tractement, dat men haer liet aendoen.

Op dato is een seer schoon parchien[1)] Comp[s] landt, gelegen tegenover Comp[s] boogart, daer 't eerste coren achter de Taeffelberg tot preuve op gewonnen ende sedert bij den vrijborger Steven Jansz. met toelatinghe voor niet besayt is geweest, groodt omtrent 2 morgen, bij opveylinge aen de meestbiedende voor **3** jaeren verhuyrt a 90 gl. in 't jaer, mits noch eenich nieu onbebouwt woest landt, besijden aen 't selve tot tegen

1) parkje.

de crompte van de rivier Liesbeecq, over Harman Remanjennes wooninge, ongemeeten leggende, daerbij sal hebben, ende deselve 3 jaeren voor niet schoonmaeken ende mogen bebouwen, omme alsdan weder te verhuyren als tegenwoordich geschiedt is.

3 dito,

sijn de voors. Hottentoos van Oedasoa, lusstigh onthaelt wesende, met goedt genoegen weder vertrocquen, blijvende Eva hier aen 't fort om vorder te leeren leesen ende bidden enz., en is den Commandant weder uytgeweest, om na gewoonte 't oogh over der vrije luyden doen, op den landtbou enz. te laeten gaen, gelijcq veeltijds doet ende nodich is, opdat deselve in gheen negligentie comen te vervallen, ende ten welcken insichte sijn volck ende Comp^{ies} boeren daerinne lustich laet voortgaen, om de andere daermede op te wecquen.

'S avonds thuys comende bevond een Engelsch schip bij de rheede g'arriveert, dat vermits de harde Z.Z. ooste winden niet heel binnen hadt cunnen comen, maer quam echter haer boot aen landt met den coopman Ritchardt Gouly, relaterende dat dit schip, groot 100 lasten, was genaempt Barbadis Marchant, ende den Cap^{tn} Charl Whyls, met 45 coppen, daeronder 8 swarten, commende laest van Moesulepatnam geseylt den 9/19, gecargeert, na hun segghen, met salpeter ende cust doecken, nadat te voren in Persia waren geweest, daer alst mede tot Masulepatnam op hun afscheydt met Comp^{ie} saecken wel stondt ende aldaer van diverse quartieren waren aengecomen 5 scheepen, daeronder Erasmus ende Vogelsang, van Persia met veele Portugeesen, die 14 dagen voor hun vertrecq na Batavia waeren vertrocken, leggende daer noch behalven 2 andere scheepen 't jacht Naerden, daer gecomen met over de 500 Portugeesen, daeronder wel 200 papen op dat jacht alleen, ende waervan 't jonge volcq na Ba-

tavia gesonden ende de oude daernaer aen landt gesedt wierden, gecomen wesende van Neganapatnam, dat bij d' onse souden verovert sijn ende Goa oocq so benouwt door beleg van d' onse, dat hetselve mede licht stondt haest in Comp^ie handen te vervallen; doch wat eygentlijcq van de waarheyt sij, sal cunnen ervaren worden, alsoo hieronder wellicht wat scaeteringhe[1)] van dese vrinden mochte loopen.

4 dito

is verhaelde Engels schip ter rechter rheede gekomen.

Ende 't Schapejachjen van 't Robbeneylandt, dat den eerste weder met brandthout om te vuyren ende eenige resterende sparren tot het schapestal op dito eylandt affgelaeden ende gedespescheert is.

Zondagh den 5 dito

quam 's namiddags het Schapejachtjen weder van de Robbeneylandt met onderstaende briefchen gesch.

Aen Command^r,

luydende als te weten:

Het getal van de schapen is nu vierhondert 78, sindt dat UE. hier geweest is, ben daer geen jongen geweest; het getal van de conijnen is vijftigh; de gansen soo hem laet aensien sal wel gaen, want sij de groente alhier eeten; UE. schrijft van Herry te laeten houdt dragen na den Bergh, maer ick kan hem met goetheyt daer niet toe crijgen; de dassen beginnen oocq te vermenichvuldigen, alsoo ick er nu 12 a 13 gezien heb. De timmerluyden sijn al wacker doende. Versoecq aen UE. om een weynich lack, want ick niet en heb.

Blijve UE. dienstverplichte dienaer ende was geteyckent: Rijck Overhagen.

1) schateren = schetteren, bij Kiliaen: *garrire*.

Soo was oocq desen avondt geretourneert van 't Dasseneylandt een van de vrije luyden vaertuygen de Peguijn, met 6 halve amen traen, sijnde 't ander noch in de Saldanhabay op de harder- ende ander vischvangst, als oocq om sout uyt seeckere pannen aldaer gevonden.

9 dito

is het Schapejachtjen weder afgevaerdicht van 't Robbeneylandt met navolgende briefcken geschreven:

Aen Rijck Overhagen,

luydende als te weten:

Hierneffens senden wij UE. 5 stuks hollandtse eenden, meenende dat se daer mede beter als hier voor 't wilt gediert sullen bewaert wesen. Cunt se met de gansen voeden ende laeten waernemen. So wordt UE. oocq wat pecq voor 't schuytjen gesonden. Item noch een lading sparren, daaronder de 20 swaere sparren, door den timmerman laest gevordert tot spanten, ende alsoo Kees en Hijn hier heel siek leggen, soo laet Frederick met dese boot wederom hier comen in plaetse van Anthony, die wij afsenden om met Neuteboom de stal voorts op te maecken, dat wij meenen hij wel claeren sal, mits dat hem Fredericq van alles ter deege ondericht doet; lacq hebben wij niet, maer in de plaets ouweltjes hier ingeslooten om briefckens mede toe te maecken.

Hiermede etc.
Jan van Riebeecq.
Roelof de Man.
In 't Fort de Goede Hoop,
ady 9 January 1659.

10 dito

is 't Schapejachjen 's morgens ten 8 uyren ten eynde voorsz. na 't Robbeneylandt vertrocquen met een Z.Z. oost luchjen, dat gelijck boven na gewoonte

van dees tijt 's jaers 's middags redelijck stijff deurcoulden ende ordinaris tot midnachts aenhoudt.

Retour 11 dito

is 't Schapejachjen wederom hier geretourneert.

15 dito

is 't vrijmans vaertuygh de Peguijn na 't Dasseneylandt vertrocken.

16 dito,

stijve Z.Z. ooste winden, waermede des voormiddags 't Engels schip de Barbadis Marchant naer Engelandt vertrocq, beneffens een advysbriefchen aen d'E. H^{n} 17^{e} voor de camers Amsterdam ende Zeelandt, g'adresseert onder couverte van Sr Lucas Luce Comp^{ie} correspondent in Londen.

17 dito

is den Command^{r} uyt wesen besichtigen het doen van des Comp^{ies} ende vrije luyden boulieden, die altemalen fray besich vondt met ploegen, dorsen, wannen etc., ende van welcke oocq dagelijcks al coren begindt in te comen.

18 dito

is Schapejachjen weder met partije latten ende stocken voor 't schapestal na 't Robbeneylandt gesonden, neffens wat porceleynsaedt, om 't selven overal mede te besayen.

20 dito,

is 't Schapejachjen weder van 't Robbeneylandt geretourneert met tijding, datter noch eenige houdtwercken tot de stal manqueeren ende sedert de laetste reyse er conijnen waren aengeteelt, doch gheen schapen. Onderstaende briefchen ges.

Aen den Command^{r} etc.

E. H^{r}, den 18 dito is door UE. order het Schapejachjen hier aengecomen, ende verstaen, dat de wanden van de stal in plaets van plancken nu met stocken sal gemaeckt worden, maer sal dan aen de westzijde wel dienen gevlochten ende met kley dicht gemaeckt te sijn, vermits de reegen daer meest van daen compt.

Daer compt oock noch eenich houdt te cordt, hetwelcke baes Kees UE. wel sal raporteeren; de laest gesonden timmerman compt oock weder op, vermits hij hier 6 daegen sieck geweest is; de laest gesonden eenden beginnen al te leggen; hebbe oock verder 8 jonge conijnen, maer noch geen lammeren. De saden, nu gecomen, sijn al op de bequaemste plaats gesaydt. Soo al geliefde, soude hier nodich noch een slaaf of slavin van doen hebben, om houdt na den Vuyrbergh te draghen ende de doornen uyt te roeyen ende als de stal sal gemaeckt weesen om stroying voor de schapen te haelen.

UE. dienstverplichten Dienaer
Rijck Overhagen.

Heden is een groot ongelucq ende schade gecomen aen Comp^{ies} schapen, vermits deselve in 't drijven van d' eene plaets na d' ander tusschen weegen een seer diepe nauwe cloof hebben ontmoet ende, de voorste door d' achderste aengedrongen wordende, tot 61 stux toe over hol over bol daerin gevallen ende doot geraeckt sijn, van de beste jongen oyen; daerover de jonge uyt gehaelt wierden, ende de ouden met den haest noch geslacht ende in gesautten om noch te oorboren, hebbende, na 't schijnt, de hoeders achteraen weesen, ende vermits de engte des voorsz. greps schijnende effen grondt ende een effen wegh te sijn, sulcks niet heeft cunnen beteren, noch voorcomen, als doen het te laet was, ende in 't beschutten mede in den gantsen trop tusschen 6 a 700 in 't getal bijna in de cloof op de gevallen schapen staende te keeren, een persoon doot gebleeven soude hebben, als wesende daer oocq al tot over de middel in beklempt, sulx niet anders schijnt als een seer ongluckigh on-

nosel toeval te sijn, sonder schuldt van ymandt, daer echter nader enqueste na gedaen wordt.

Aen dese 61 schapen ende hare dooden jongen is meer schaede als aen 500 stux, die men van de Hottentoos kombt te ruylen, vermits altemalen schone uytgeleesen jonge aengefocte oyen van Herry sijn, en die men ruylt altijt wat schorten, ende den eersten moeten verorboort ende gegeten worden of sterven meestal uyt, dat geen 10 ten 100 bequaem om aen te houden in 't leeven blijven ende groote oorsaeck is, dat er soo weynich in teelt tot d^{o} noch ingevallen is.

N. maan den 22 ende 23 dito,

Item den Command^{r} siende dat het met de vrije vissers ende soudtgaerders niet al te naerstigh anging, dagelijx uytgeweest om overal deselve wat tot hun debvoir aen te manen etc. ende nademael eenige bevonden sijn wat traeg ende niet anders schorten als luyichheyt etc., waeromme sij haer uyt Comp^{ie} dienst in vrijdom hadden begeven, is wat siffting van sulcke dooteeters gemaeckt, ende andere op hun versoecq hare preminentien beter meriterende in de plaetse gestelt, door hoedaniche toesicht de landbouwers hun oocq al te neerstiger aenstellen ende hare saecken vervorderden.

Ingevolge van 't welcke dan Pieter Cornelis van Langesondt, vrij wiltschudt, ende eenen Carel Broers, vrij knecht van Leevert Corneelissen van Zeevenhuysen houdtsager, 2 seer neerstige ende arrebijtsame luyden, welcke hier veele jaeren in Comp^{ie} dienst ende staende haer vrijdom volkomen preuve van debuoir ende trouwicheyt hebben gegeven, de visserij ende de preminentien daertoe sijn overgegeven in plaetse van Pieter Jacobsen van Bodegraven, gewesen maet van den versteeken Marten Vlockert, die al sijn netten ende gereetschap verwaerloosde ende d'Ed.

Comp^{ie} in alles contramineerde, als aen de Engelsz^{n} tegen will van den Command^{r} varende ende volck aen boort brengende, mitsgaeders die haer sochten te versteken aen die revier ophoudende, tot dieselve gelegentheyt sagen om 's nachts de revier uyt na boort te varen, dies die met sijn maet, een grooten luyaert wesende, weder in Comp^{ie} dienst sijn aengenommen om haer eerst tot wat meerder naersticheyt te gewennen, ende tuschen wijllen hare gemaecte schulden te laeten indienen etc.

Ende dewijlen oock gezien sij, dat de vrije Saldanhavaerders met niet meer als onder hun drien besich stelden in de soudtpann en is voorsz. 2 niewe vissers mede toegestaen aen deselve te mogen wercken, om ommers soudt genoech op hopen te crijgen, dat men hier anders alle jaren t' cordt compt ende met uytlopen van February niet meer te crijgen is. In vouge deese corte tijt met ijver moet waergenomen worden.

Verleeden nacht was den vrijborger Hendrick Boon weder een slaef ontloopen, toen oock eenige daegen geleeden een van d'Ed. landts Comp^{ie} ende 2 van Leendert Cornelisz^{n} vrij houtzager, sulx de luyden daeraen seer ten achteren worden geset.

24 dito,

is 't Schapejachjen weder afgesonden met sparren tot de stal ende brandthoudt tot ballast voor de vuyrbaecken op eylandt, met navolgendt briefken geschreven.

Aan Rijck Overhagen,

luydende als te weeten:

In plaets van noch een Nederlander wordt u bij deesen de versochte slavin gesonden, die seer wercksam is, om 't houdt beneffens den daer sijnde slaef

tot haer man, te cloven ende na den Vuyrbergh te dragen, op welcq vuyren UE. voortaen alsser schepen comen, wel letten moet na d' ordre voor deesen gesonden, ende meenen wij, dat het nu aldaer well sult cunnen stellen om er oocq de schapen wel te reynigen van de doornen ende 't schurft. Item oock het doorncruyt terdegen uyt te roeyen, vermits het veel schade aan de voeten van de schapen doet; 't is seer goet dat ons telckens laat weeten hoeveel schapen ende conijnen datter aenteelen, 't welcke noyt moet vergeeten. Item oock van de dassen, gansen, eenden, hoenders etc. Baes Cornelis compt nu oock weer om de stal op te rechten ende Neuteboom van de rest voorsz. onderwijs te doen, sullende tot beschermínghe van de schapenstal aen de westsijden de eynden met plancken, hierna te senden, dicht gemaeckt, doch de oostsijde gevlochten worden, waermede deselve dan seer wel sullen besorgt weesen.

Hiermede etc.
was geteyckent:
Jan van Riebeecq.
In 't Fort de Goede Hoop,
ady 24 January 1659.

25 dito

is 't Schapejachjen van 't eylandt geretourneert ende deesen selfden avondt met plancken tot de stal ende brandthoudt voor de vuyrbaeken weder derrewarts afgestuyrt.

27 dito.

Weer en windt alsvoren, is 't vrijmans vaertuygh de Peguijn van 't Dasseneylandt geretourneert met niet anders als partije versche eyeren om onder den borger etc. te vercoopen, blijvende haer ander vaertuygh 't Zeeleeuwtjen, na de Saldanhabay gevaren, al wat lang achter, sonder te weten wat sulcx beduyt.

De verckens, die deese vrije Saldanhavaerders op 't Dasseneylandt hebben, schijnen na hun segghen

daer seer wel te tieren van de groene porceleyn ende eyeren, daer se deselve mede spijsigen, is haer derhalven eenige saden medegegeven, om daer oock te sayen.

28 dito,

den Command^{r} uyt wesende, was van vrije landtbouwers te verstaen gecomen Goringhaiquas alias Capmans ende Gourachouquas ofte tabacqdieven alweer besich waren geweest ende van Brinqmanss geselschap hadden genomen een melcqkoe ende een kalff, mitsgaders van Comp^{ie} ploegossen 2 stuks, ende dat dierhalven oock al de Hottentoos, welcke sommige in haer huysen tot wat dienstbarheyd hadden gehadt, waren weggelopen, sulx dat men nergens een eenigen van deselve coste verneemen, als eenelijck den tolcq Doman, tegen wie om consideratien hiervan noch stil gesweegen wierdt.

29 dito

is de Command^{r} weder uytgegaen na eenige nieuwe soudtpannen, bevonden te leggen na veel omsoecken tegen 't Lupartsgeberchte, stijff 4 mijlen gaens van hier, in de mondt van de rivier, bij onse landtrijsers om 't veele hollandts riet daerin wassende, genaemt den Hollands Rietbeecq, die nu voor en in de mondt droogh is ende in de regentijt in de groote saudtpannen boven 't vrack van *Harlem* aen de staert van 't Lupartsgeberchte den sterken uytloop heeft, ende soo voorts over de pannen van boven in de soute reviere, welcke bij de redout Duynhoop in zee loopt, ende soo voorts over dito pannen van boven in de soute reviere, welcke men met platbodem vaertuygen van 't fort af tot an de voorsz. groote soutpannen wel cunnen comen, aparent in de regentijt over dito pannen, nu droog in de mondt van de voorsz. Hollandts Rietbeecq ende deselve dan wel voorts heel tot in 't landt sal cunnen opvaren, altoos 't sout uyt die pannen gehaelt mogen worden, dat seer schoon valt, beeter als noch oyt ergens gevon-

den is, vermits in een uytlopende rivier groyt, 's wintersch versch ende soomers droogh ende soudt wesende, die gheen ruyghte oft croos, gelijck de stil staende pannen hier ende daer in 't landt doen, ende daerdoor na die ruygte 't soudt wadt ruyckende bevonden wordt; doch sal wegen 't opvaren ende de vordere streckinghe der voorsz. reviere in de regentijt nader ondersoeck worden gedaen, sijnde nu in de caert maer genotteert, waer de mondt aen de groote soudtpannen is bevonden sijn uytloop te hebben.

30 dito,

weder na 't Dasseneylandt vertrock 't vrijmans vaertuygh de Peguijn, medenemende noch al meer verckens, omdat se daer schijnen te aerden als hier, ende oock geen schade connen doen in thuynen of corenlanden, tot groote moeyelijkheyt van de luyden, dat oocq de principale oorsaecke is van ongraeghte tot aenhoudinge derselver.

Ultimo dito

is den Command^{r} weder uytgeweest omme te sien, waer de Hottentoos jegenwoordich leggen ende oocq na andere passagie voor de wagens buyten der vrije luyden corenlanden, tot te min hinder voor deselve etc. die fray besich bevonden wierden aen 't ploegen, dorsen etc.

February anno 1659.

Primo dito,

is 't Schapejachjen van 't Robbeneylandt geretourneert ende datelijck met plancken ende brandthoudt weder derrewarts afgevardicht.

So hebben haer nae lange aenmaninge 7 liefhebbers aengeboden, een tocht landtewaert in te doen tot heel na Monomotapa ende vooreerst na seecker natie, bij de Hottentoos genaempt Namana ofte Namaqua welcke in steenen huysen met swarte muyren woonen etc., ende waerop dan heeden oocq deese resolutie is genomen, luydende als te weeten:

Saterdach den eersten Februari 1659.

Van tijt tot tijt door de vertalinge van de tolcquine Eva ende anderen sooveel te verstaen gecomen weesende, dat deese Hottentoos haer alderhoogste coning of opperheer soude weesen den Chobonas ofte Coboquas, rijcq van goudt, parelen etc., ende naest hem de Namanas ofte Namequas, in steenen huysen woonende ende binnen 20 a 30 dagen te bereyzen, dragende witte bereyde vellen, in plaets dat deese hier omtrent onbereyde ruyge vellen dragen, ende oock hebbende na Eva's seggen kercken, daer se Godt in bidden, gelijcq de Hollanders doen, mitsgaders haer geneerende met allerhanden hantwerck door swarte slaeven, sijnde sijluyden witachtigh met lang hair, daer sij oock handel mede drijven, item met oliphantstanden ende bestiael in groote meenichte, ende begerich seynde meest na root coper ende geel dito draet, rode coralen etc.

Ende om na welcke natie te reysen na veele aenmaninge haer jegenwoordigh comende aenbieden seven fluxe personen, alle vrije luyden weesende, genaempt ende van hanteringe als te weeten:

Christian Jans. Vanhoesem, vrij wiltschut, decker ende lademacker, eerste aenvoerder ende bij de rest als hooft aengenomen ende belooft staande de tocht daervoor te erkennen.

Joachim Elberts van Amsterdam, vrij Saldanhavaerder.

Hans Jacobsz. Lisky van Danzigh, vrij knecht van de meulenaer.

Gijsbert Arensen van Bommel, vrij metslaer.

Dirck Renschens van Maseyck, vrij corenmayer.

Jan Francken van Aernhem, corporael in Comp^{ies} dienst.

Soo is bij den Command^{r} ende Raedt na genomen deliberatie ende nader lectuyre van des Ed. H^{r} Commissaris vau Goens ordre, als de daerop gevolgde confirmatie onser Heeren meesters uyt Patria p^{r} derselver jongste schrijven uyt de 17^{en} van den 16^{e} April ad^{o} verleeden, goedtgevonden ende gearresteert, dese voorsz. vrije liefhebbers haer aenbiedinge te accepteeren, ende deselve op Maendach of Dingsdagh aenstaende te laeten reysen, ende ten dien eynde van alle vereyssende provisien ende nootwendichheeden op Comp^{ies} costen t' accomodeeren, neffens 2 van de beste trecqossen om haer goet te draegen, ten eynde sij te langer souden cunnen uytblijven, ende belofte van sodanige premie als de op te vinden saeken ten dienste van d'Ed. Comp^{ie} sullen bevonden worden te meriteeren, conform d' autorisatie van opgemelte haer Ed. per voorsz. missive aen ons gesonden, waerop sijluyden het hebben aengenomen, met voorneemen om mogelijcq sijnde niet eer te keeren, eer zij de voorsz. Namanas of andere sullen opgevonden hebben, hoopende d'Almogende wat goeds voor d'E. Comp^{ie} sal gelieven te laeten opvinden, tot soulaes van derselver swaer dragende lasten etc., waertoe 't vertrouwen groot is ende dese gemelte luyden brave jonge frisse gasten sijn, die dickmael hier in 't landt geweest ende al eenige jaren in Comp^{ie} dienst ende vrijdom aen deese Caap gewoont hebben ende daerom tot die saecken de beste ende bequaemste g'oordeelt.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't Fort de Goede Hope ten dage en jare als boven.

Was geteyckent: Jan van Riebeecq.
Roelof de Man.
Jan van Harwarden.
Abraham Gabbema, secret^{s}.

Op dato creegh den Command^{r} tijdingh dat gisteravondt een van sijn Guneese slaven van sijn boulandt was weghgelopen.

Sondagh 2 dito

is 't Schapejachjen voormiddags van 't Robbeneylandt geretourneert ende des nanoens met brandthoudt ende plancken weder derrewaerts gestuyrt.

Heeden is Gode loff van de Caepse druyven d' eerste mael wijn gepaerst ende van de nieuwe most soo versch uyt de cuyp de proef genomen, sijnde meest muscadel ende andere witte ronde druyfen van seer goede geur ende smaeck, weesende de Spaense druyfen noch gants onrijp, daer verscheyden wijnstocken mede fray ende redelijck vol van hangen ende te hoopen staet, oocq treffelijcq geven sullen, gelijcq deese druyven van 3 kleyne jonge stocken van 2 jaeren hier geweest, wel omtrent 12 mengelen most afgecomen is, ende hoe se vorder in 't leggen haer sal aenstellen, sal mede haest ondervonden worden, ende alsoo de retourvloot jaerlijx op de nieuwe most ende goedt oud bier voortaan al haest fray te pas hier kan comen, dat oocq allerhande vruchten op haer best ende volcomen rijpheyt seyn, daer dan met een ende herffst ende karsschepen omtrent de tijt mede comende, oocq treffelijcq haer recreatie ende gewenschte verversinghe van comen te genieten, dat seer fray compt, ende alsoo alle des Comp^{ies} meeste scheepen op de beste en oogsttijt hier aencomen ende minste in de winter, als wanneer niet meer abondant is van veelderley overgelaten aertvruchten ende melcq, die in de somer, vermits de dorre weyden weder niet te crijghen is, alsoock allerhande salade etc.

Den 3 dito,

hebben des namiddags de voor aengetogen liefhebbers ofte avontuyriers de voorgenoomen landtreyse in den namen des Heeren aangevangen, geprovideert op 2 cloecke draegossen voor 3 maen-

den, ende versien tot narechtinge met navolgende memorie.

Memorie voor de vrije liefhebbers

ende avontuyriers, staende uyt eygen vrijwillighheyt op hun vertrecq t' landtwardt in, tot opsoeckinge van ieder volcq, steeden ofte vlecken, ende wat meer te vinden mochte weesen, omme te dencken op navolgende sacken.

Doch eer wij daertoe comen, sullen wij Ul. bekent maeken de naemen van 't volcq hier te lande, sooveel wij altoos seeckerlijck weeten, ende beginnen van dese Caepse natie, waervan Herry is balling gestelt, sulx hierontrent noch maer sijn de Watermans schuylende onder Caepmans troup, genaemt Goringhaina ofte Goringhaique, daervan den vetten Cap^{n} overste is geweest, Gogosoa, altemalen wel bekent.

Daerna Gorachaucque alias Gorachauva, de tabacqdieven ende welcqe haer hieromtrent altijt houden, omdat se bij de rechte Saldanhars niet durven comen, die voornamentlijcq zijn:

De Cochoquas, daer den vendrich laest is bij geweest, item oocq eenige van de bestaende in twee extraordinary machtige volcq- ende veerijcke heerschappen, onder den oversten Ngonnoma ende Oedasoe, Eva's susters man ofte swager, onthoudende haer meest N.N.oostwaerts van hier, achter de hooge geberchten en verder.

Die Khonaiqua, meede rijcq van vee, dicht bij deese Cochoquas ende in goede aliantie met deselve wonende ende levende, ende welcque oock, volgens Eva's onderrecht, wel de beste wechwijsers souden

sijn na de Namanas, die wij voreerst gaerne soecken souden, ende in steenen huysen wonen, als Ul. so wel als wij uyt haer ende andere monden gehoort hebben.

Doch alsoo getwijffelt wordt, of dese wel souden genegen sijn, om Ul. na dit volcq te brengen ofte wijsen, soo souden wij niet vreempt duncken, dat Ul. haer eerste gangh naempt bewesten 't Luypaertsgeberchte, op de Saldanhawegh na de Kosomans, sijnde clijne Charigurmars ofte Ghariguriquas, om door deselve gewesen ofte gebracht te worden bij de groote Chariguriquas, die na alle becomen informatie mede correspondentie, altoos kennisse hebben met de Namanas ofte Namaquas ende Ul. bij deselve sullen connen brengen ofte ten minsten den wegh daerna toe wijsen, sijnde die Namana als Ul. selfs oocq gehoort hebt, overheer over al dit Hottentoos geslacht, woonende in steenen huysen met swarte muyren, van binnen gecleet met witte bereyde vellen, die ons metter tijt oocq verder sullen cunnen leyden na de Chobonas, welcke noch boven deese Namanas heerschappij hebben over dit Caepse volcq ende seer rijck van goudt, daer gehouden wordt, dat de riviere Spirito Sancto leyt, uyt welcke al 't goudt na Mosambique soude gehaelt worden, niet boven 120 a 130 mijlen ten hoogsten N.oostwaert van hier, ende welcker oversten aparent den Monomotaper ofte Keyzer van deesen uythoecq is; doch soo haest Ul. maer eenige luyden in vaste wooningen hebt gevonden, ende verstaen, dat se U noch verder meer ander vasten souden cunnen aenwijzen, sullen wij het vorder rijsen ofte van den Namana wederom te keeren Ul. goet overlegh laeten aenbevolen sijn, mackende altoos eenige van deselve wat goedt onthael aen te doen ende tot ons te animeeren; doch al het verder rijsen niet al te lang valt,

verneempt dat bij deese Namanas niet besonders gevonden wierdt, souden wij het vorder reysen na de Chobonas ofte tot de stadt Monopatapa, daer de Keyzer woont ende 't landt rijck van goudt is, op de voorsz. reviere Spirito Sancto, goet achten, met hoope Ul. overal voorsichtigh ende naeu opmerkende sult weesen, met goede ende pertinente aentijckeninge van alles ende waermede dan:

Eerstelijck.

Soo haest Ul. over de eerste reviere sijt, dat van daer ten eersten begindt op een compas ofte peylende cours ende[1)] te noteeren ofte op te teyckenen, hoeveel uyren, half uyren langer of corter telckens op de genomen cours gegaen sult hebben, in forme als de stuyrluyden ter zee doen, om sulx in een caert te cunnen stellen voor de Heeren meesters in 't Vaderlandt: dit moet ommers vooreerst ende vooral wel waergenomen ende niet versuympt worden.

2.

Daer dan mede moet bijvoegen, waer cley- ofte bougrondt, sandich, steenich, bergachtigh ende water ofte loopende reviere sijn ende hoe se strecken; oocq te letten of er gans in 't geberchte of revier eenich minerael steeckt, daer siluer of goudt uyt te trecken sij; item acht te nemen, of de wegen overal met wagens sullen te passeeren sijn, gevende sommige remarcable plaetsen oocq naemen, oocq vragende na de namen van 't volcq, ende haer oversten ende steeden, om te kennen in toecomende.

3.

Bij al ontmoetende volcq moet oocq geleth worden

1) Hier schijnt een woord uitgevallen.

waar se bij leeven, wat oversten dat se hebben, wat kleeding, wat erneering, wat Godsdienst, woningen, vasticheeden, waer sij meest begeerich na sijn, of se oock honich, was, struysveeren, oliphantstanden, silver, goudt, parelen, schiltpatshoorn, muscus, civet, amber, eenige fraye vellen oft yts anders bij haer hebben.

4.

Wat bequame boom- of aertvruchten de landen dragen; ende ergens aen strant comende, te mercken wat bayen, rivieren in zee uytloopen, hoe se strecken ende wat gelegenheyt van water, houdt ofte verversinge etc. daer te becomen sij, off er oock ergens oesters of mosselen met parels, of schiltpadden bequaem tot kammen ende ander wercq te crijgen is.

5.

Hoe stercq van volcq ende met wie sij in fruntschap ofte vijantschap leeven, ende waerom; hoe sijluyden generalijck genaempt worden, ende speciael de naemen van haere voorname oversten ofte coningen, en de plaetsen, steeden, dorpen, mitsgaders wat oorlogsgeretschap dat se hebben.

6.

Hoe sij onse natie genegen sijn, of se oock wreet, vruntlijck ende van eenige redelijckheyt ende politie sijn ende opdat al immers ter degen soudt mogen weeten, hoe Ul. alles sult mogen aenteyckenen ofte opschrijven, hebben wij Ul. bij deesen tot meerder opmerckinge ende narechtinge noch medegeven copie van de memorie bij d'Ed. H. Bewindhebbers ontworp-

pen, om in 't stellen van raporten op te letten, waermede wij hoopen Ul. boven ons mondeling onderecht, wel voorts sult weeten, wat Ul. in 't een en 't ander te doen staet, tot betrachtinghe van Ul. eygen eer ende verdiening van de premie Ul. belooft, na meriten van 't gheen bij Ul. opgevonden wordt, dat Godt geve considerabel mach wesen, ende waermede wij ten besluyte Ul. dan toewenschen een gluckighen heenende wederomrijse onder 't beschut van den Oppersten bewaerder aller vromen, die wij altijt voor Ul. in onse dagelijcksche gebeden sullen bidden, dat Hij Ul. met sijn genade wil bijblijven. Amen.

In 't Fort de Goede Hope, ady 4 February 1659.

Was geteyckent: Jan van Riebeecq.

Na overgevinge van allen 't welcke ende gluckwenschingh op rijse etc. deselve in den naeme Godes, onder haer sevenen hiervoren genoempt, sijn vertrocken, gearmeert elcq met een goede snaphaen en 1 pistool, neffens de daertoe horende amonitie bij hun hebbende op

2 draeghossen:

350 ℔ broots.
80 ℔ speck.
1 Mouris.
1 Salmpouris.
1 Chits.
½ taftachelis.
1 stuck St Thomas cleetjen.
1 p^{r} rode }betthillis.
1 d^{o} witte }betthillis.
1 d^{o} blaeu }betthillis.
1 Neguanias.
4 p^{s} enckelde Negros cleeden.
2 briefkens met oorhangsels.

1 Carcant.
2 paren braseletten.
10 vergulde ende silvere kettenkens.
24 stux corale kettingskens.
4 copere schellekens.
2 dito bellen.
12 seylnaelden.
500 nay dito.
2 france hoedbanden.
2 copere compassies.
21 ℔ plaetcooper, namentlijcq:
6 platen rood dito, wegend 4 ℔.
12 dito geel plaatcooper, wegende 17 ℔.

7 ℔ draetcooper.
2½ mas coral, te weten:
2 mas roodt coral.
½ dito blaauw, witte, violet, gris pelgryn.

14 ℔ toback.
6 stux pistolen.
2 snaphaanroers.
28 ℔ bospoeder.
42 ℔ looth.
200 stux vuyrsteenen.
1 vischlijntjen ende

parthijen vishoecken, neffens oocq wat specerijen, als foely, neuten, nagelen, caneel ende peeper, om te ondersoecken of oocq yts van allen 't selve begeert mochte worden etc.

Den 4 February,

Schapejachjen van 't eylandt retourneerde ende voormiddags met plancken ende brandthoudt geladen, alweder derrewaerts afgesonden is.

Wesende oocq ymandt van de landtreysers weder aen 't fort geweest met den eenen os, daer se claeghden niet mede voort costen: des haer een ander in de plaets gelangt.

Den 5 dito,

's morgens warm sonneschijn weer met een noordelijcq luchtjen, daer 't Schapejachjen des middaghs mede weder van 't eylandt retourneerde, gevist hebbende ende na volbrachte order medebrengende de dreg, voor dato onder 't eylandt verlooren ende veele moeyten te vergeefs om gedaen.

'S namiddachts begond, na maniere van dees tijt jaers, seer hart te waayen van den Z.Z. oosten, aenhoudende tot omtrent 2 uyren nae middach, als wanneer 't weder stil wierd ende bleef tot

Volle maan den 6 dito

den gantschen dag.

Den 7 dito,

item, ende is op dato den viscael Abraham Gabbema met den landmeter (sich des oock wat verstaende) ende eenigh volcq uytgesonden, om rontsom de Caap alle in zee affleggende clippen etc. off te peylen ende des voorschr. lantmeeters werck partinent nae te sien, om alles ter deegen in de caert te brengen etc., ten welcken eynde met haer vijven voor 7 dagen zijn geprovideert, omme met eenen oock eens contschap te halen, waer de Caepsmans ende tobbacqdieven leggen. alsoo vernomen is, dat de tolcq Doman verleden nacht met al sijn Hottentoos (soo hij se als een heerschap op zijn Herrys al begint te noemen) seer bedectelijcq is vertrocken, sijnde deshalven den Commandeur heden mede uytgeweest, om te sien off se ergens eenige vernemen conde, doch gene vernomen hebbende, de vrije luyden alomme waerschouwinge gedaen wel op hoede te weesen alsoo deesen Doman (sedert sijn wedercomste van Batavia vrij stout geworden) minder te vertrouwen is als Herry etc.

'S avonts is navolgende resolutie genomen, te weeten:

Vrijdach den 7 February A° 1659.

Aengezien het haer de meeste vrije luyden van onvermogen seer scheynen te laten verdrieten, dat se niet hooger als den gestelden taxt van de Comp^ie^ mogen geborcht worden ende wij derhalven schroomachtigh sijn, deselve verder te crediteren, ende nochtans bevinden sijluyden sonder meerder handtbiedinge onmogelijck cunnen employ ende tot derhalve van haere gedane oncosten comen, - Soo is na lange deliberatie om deselve, namentlijcq corenbouwers ommers buyten verdrieticheyt ende wanhoop te houden, maer ten contrarie hun in haeren corenbou te meer aen te moedigen, eyndelijck goetgevonden, niettegenstaende derselver schult aen d' Comp^ie^ meer gemelt, voor het derde deel van tarw, die se sullen te leveren, gelt oft goedt te geven ende de 2^e^ van de derde parten te ontfangen in affcortinge van haere achterheden om hun, gelijck gesecht, niet al te verdrietigh sonder gelt ofte goedt te laeten voor haeren swaer doenden arbeyt in den bouw, alsoock opdat se haer duytse knechts ende dienaers daermede oock wat souden betaelen, te meer dewijl gemerckt wordt, sommige van deselve om contant gelt in handen te crijgen, onder dexel van hoender- ende verckenscost veele tarw onder den drav mengen, ende alsoo indirectelijcq vercoopen, 't welcke bij dese middel gehoopt wordt te voorcoomen, ende sijluyden achtervolgende de conditien, op welcke sij vrij geworden bennen, te meer genegen sullen blijven, alle hun granen volgens plicht aen d' Comp^ie^ te leveren, tot affcortinge haerer schulden, offte die affgedaen sijnde, voor gelt en goedt, sulcx sij mochten begeeren, sijnde derhalven oock tot voorcominge van welcke fraudes ende indirectien ten ondienste van d'E. Comp^ie^, ende so is 't van het

gemeen, dan oocq goedtgevonden ende g'ordonneert, gelijck g'ordonneert ende belast wordt bij desen: dat alle 't gene elcq tot hoender- off varckenscost te vercoopen heeft, voortaen sullen hebben te brengen in 't fort (voor die hieromtrent wonnen) ende dat anderen (in 't landt woonende) mochten coopen, te brengen aen Comp^{ies} coorenschuyr, omme aldaer te doen keuren door den fiscael ende landtschout offte ymant anders daertoe te committeren, ende mits betaelende den cooper drie stuyvers voor 't schepel tot verval voor diverse oncosten bij d' Comp^{ie}, in veele gelegentheden tot gerijff ende accommodatie van 't gemene doende, ende opdat dit doch wel mochte werden achtervolcht, sullen die hierinne naelaetigh bevonden worden, verbeuren telckens 6 R^{s} van 8^{n}, soowel den cooper als vercooper, te appliceeren naer uso, ende opdat oock geen tarwe en werde uytgevoert. Idem oock gehouden wordt d' ordre voor dato gestelt op 'l hout uyt de bossen te haelen, sullen de wagens, voorbij Comp^{ies} huys ofte fort comende, stil staen tot de visite daerover sal genomen weesen. - Item oock alles wat ymandt binnen off buyten de revier aen de boots ende schepen offte eenige huysen willen brengen, alles op poene hierboven ende voor dato gestelt.

Ende naedemael d' Comp^{ie} cortelingh op nieuws door den landtmeeter al der vrije luyden landerijen met scheytpalen heeft doen affscheyden, soo is conform de gelaeten ordre van d' Heer Commissaris van Goens ende de daerop gevoechde confirmatie onse Heeren meesters, vooreerst gestelt een poene van 6 R^{s} van 8^{e} voor elcke pael te verbeuren bij den geenen op wiens landt voortaen eenige sullen vermist worden, ¼ ten proffijte van den landtmeeter en de rest naer uso.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't Fort de Goede

Hoop, ten dage ende jare als boven; mitsgaders extract hieruyt gepronuncieert ende g'afficheert den 9 hierna volgende.

Geteyckent: Jan Riebeecq.
Roelof de Man.
Jan van Harwarden.
Abraham Gabbema, Secret^{s}.

Den 8 dito,

quamen eenige van de Cochoquas volcq aen 't fort met 48 schapen ende 4 oud ende jonge koebeesten, die altemaelen voor cooper ende tobacq geruylt wierden, ende 't volcq na ouder manier onthaelt ende getracteert; doch trocken tegen gewoonten seer haestigh wech, apparent door den tolcq Doman, hier off daer verborgen leggende, bangh gemaeckt, volgens oock 't gevoelen van Eva, die haer alle swaericheyt sooveel mogelijck sochte uyt 't hoofft te praeten; echter hielden niet langh plaets, maer gingen voors wegh met bescheyt, dat se noch eenige schapen hieromtrent hadden, die se metter haest mede gaen halen wilden, versoeckenda Eva wat toebacq voor haer suster ende swager, den oversten Oedesoa, dat haer gegeven ende door een van sijn knechts aen deselve gesonden is. Voorz. tolcq Doman had (quaet sijnde op Eva, omdat se ons alle gelegentheden verhaelt) gisteren sich laten ontvallen, dat wilde maecken, onse landtreysers onder weegen om den hals gebracht wierden, ten eynde wij niet meer souden onderstaen, soo verde te reysen ende de plaetsen van 't landt te ontdecken etc., waervan wij nu juist te laet gewaerschout sijnde, sulcx op sijn beloop moeten laten staen ende den uytval Godt de Heere bevelen, die wij hoopen d' onse bewaeren sal, maer soo men denselven Doman weder aen 't fort verneemt, soude wel dienen op sijn verseeckeringh gedacht.

Sondagh, den 9 dito,

'smorgens noch al geduyrende harde Z.Z. ooste winden, waermede door tabacqsuygers een drooge koedreck in 't crael aen brandt geraeckt sijnde ende het vier over 't gantsche crael sich verstroyde, eyndelijck in 't rietdacq van de nieuwe coestal quam, soo verde dat de vlam al uyt 't dacq vloogh; doch is, Gode loff, noch metter haest geslist, en de clock door 't schielijck cloppen soo hard overgetrocken, dat, het koord gebroocken, deselve van boven neder quam te vallen, sulcx die niet meer te gebruycken was, 't welck ten aensien van den perikel des voorsz: brants, die oock al uyt de gracht de wal van 't fort op quam climmen (vermits 't gras overal door de hitte seer droogh is:) noch een cleyne schade sij, want aen 't stal alleen wel 2 à 3 duizend gl. stont geleden te worden, behalven 't prijkel van de huyssinge binnen 't fort, door de voncken te vreesen, door dien oocq met riet dack sijn, dat alleen noch maar met pannen (p^{r} de Haes a^{o} 1653 becomen) gedeckt is.

Den 10 dito, quam op den middagh een van 't volcq aen 't fort, die verleden vrijdagh met den fiscus ende landtmeeter sijn uitgesonden, om de clippen ronts om buyten de caep leggende oft te pijlen etc., met tijdinge dat den fiscaal, omtrent 13 à 14 uyren gaens van hier heel dicht bij den uytersten hoeck van de eaep, sieck geworden ende met groote coorstsen bevangen lagh, conform onderstaende briffken geschreven.

Aen den Command^{r}.

ende luydende als te weeten:

Mijn Heer,

Den brenger deses wordt expres affgevaerdicht, omme d'indispositie van den fiscus te doen verstaen, de welcke sedert den bergh valley hoelangs hoemeer

is toegenomen, doch aleven wel tot bijnae de uytterste hoeck besichtight, ende nae de caert wel bevonden, daer den selven sich soo flauw heeft gevoelt, dat geen een maer wel thienmael binnen de hondert treden heeft moeten rusten, sulx genootsaeckt was door de indispositie voorsz., ende andere toevallen meer, die door de verheyt ende moeyelijckheyt der passagies souden comen te causeren, te keeren naer de voirige rust plaets, alwaer de selve heel machteloos worden en met een stercke coors beladen wierdt, 't welck goet gedacht heeft UE. te verwittigen, om aldaer soodaenige ordre door te becoomen als bij UE. sal goet gevonden worden, sullende oock met beterschap ons mede na 't sandtbaytje begeven, ende 't een oft 't ander te gemoet sien. Weest dan in de handen des alderhooghsten bevoolen met U.E. familie, hoopende dat d'alsiende Godt den fiscus onder de vleugelen sijnder genaede sal stercken.

U.E. aldergedienstichsten,
Was Geteyckent P. Potter.
Den 10 Feb.

Waerop dadelijck volcq met vier slaven ende een hanghmat is heen gesonden om den fiscus daermede te laten 't huys dragen, neffens wat wij ende cost tot verquickingh ende versterkingen.

Den 11 dito,

wierd tegen den avond een schip gesien, dat 's nachts in de bay quam ende

den 12 dito,

op de rechte reede sijnde het bootgen, Emmenhoorn van Enchuysen, daerop schipper Dirck Dirckxe Jonas met 34 coppen, alle noch fraey gesont sonder eenige dooden noch ergens onder weegen aen geweest als verleeden saterdagh gecomen in de Saldanhabay, daer gisteren morgen van daen vertrocken ende denselven avont voor midnacht met een noordweste coelte in dit hardste van 't zuyd ooste Mousson

hier in de bay was opgeseylt; uyt 't Vlie gelopen sijnde den 22 October a^{o} passato, in compagnie van de scheepen Paerl, P. Royael, Arnhem, fluyten, Loenen, Cortenhoeff en Galjot Zuilen, van welcke in het canael was afgeraekt etc.

Heden is bij den Raadt navolgende resolutie genomen.

Woensdagh den 12 Februari 1659.

Aengezien het bootien Emmenhooren heden morgen hier ter rechter reeden gearriveert na 't getuygenisse van den schipper bijsonder wel beseyld ende gemaniert is, ende wij ons noch bevinden onvoldaen d'ordre van haer Ed. tot Batavia per derselver jongste brieven van 26 December a^{o}, 1657 ende January a^{o} verleeden becomen, namentlijck om met een van de lichtste scheepjes uyt vaderlandt hier aencomende, noch naeder te laeten ondersoeck doen na 't wraek ende ellendich verongeluckte volcq van 't schip den Vergulden Draeck op 't Zuytlandt, mits lettende 't selve op de bequaemste tijt d^{o} Zuytlandt soude cunnen off mogen aen doen, bij op gemelte Haer Ed. gedelibereert te weesen in de maenden January, February ende Maert, ende naedemael het tegenwoordigh noch redelijck vroech in de maandt February is, ende ingevolge niet is apparent om de voorsz. custe inde volgende maent Maert tijts genoch te sullen cunnen bereyken, soo is in conformité van haer Ed. schrijven meer gemelt ende tot voldoeninge ende nacominge derselver ordre goet gevonden voorsz. bootjen daertoe ten eersten soo haest doenlijck laeten ververssen ende, partije op reys mede gevende, te employeren ende d'opperhooffden tot narichtinge te versien neffens onse oock met de copie instructien van haer Ed. ons ten dien fine per

verhaelde schrijven toegesonden ende in mandato gegeven, ende wes meer deselve tot opmerckinge etc. naeder sal cunnen offte mogen te pas comen, ende alsoo corp^{l}. Cornelis van Harelem, hier te lande gecomen per het schip Malacca A^{o} 1655 a 12 gl., naderhant gevordert tot 16 gulden voor huystimmerman, ende alsoo sijn tijt daervoor heel uytgediendt ende sedert de plaets van baes timmerman in stede van die a^{o} passato, vermitslijk expiratie is vertrocken, tot contentement heeft waergenomen, soo wordt denselven bij desen als baes timmerman geconfirmeert ende toegelecht een beloningh van 30 gulden maendelijcx, ingaende van de tijt dat de plaetse als boven heeft waergenomen, omdat oock een goet scheepstimmerman is, ende dierhalven verbonden blijft Comp^{ies} vaertuygen te repareren ende onderhouden, mitsgaders de resterende 2 jaeren aen sijn ander boven sijn eerste verbandt, daervoor hier aen de Caep noch te continueren.

Aldus gedaen etc.

(Was getijckendt) J. van Riebeecq.
R. de Man.
A. Gabbema, Secret^{s}.

'S middaechs is den fiscael, in 't landt siek geworden, ende 't op eergister hem naegesonden volcq gemist hebbende, noch stuck weegs met een vrijmans wagen t'huys gebracht, weesende heel swack.

15 dito,

is 't vrijmans vaertuygh de Seeleuw vertrocken na 't Dasseneylandt ende Comp^{ies} Schapejachjen nae 't Robbeneylandt, gelaeden met stroo ende deckgaerdens om 't schapestal te decken, neffens wat saet van seecker groente, in 't wilt op sandige gronden in de drooge tijt wassende, ende bevonden dat het de

schapen seer graech eeten, om 't selve dierhalven over 't ganssche eylandt te saeyen, ende te dienen tot meer voetsel voor de schapen, wanneer der geen gras in de drooge tijt is etc.

Den 17 dito,

sijn van dage d' opperhooffden van 't bootjen Emmenhorn affscheyt gegeven ende g'intregeert de brieven aen Haer Ed. tot Batavia, mitsgaders instructie ende annexe pampieren tot narichtinge, om na d' ordre van deselve haer Ed. 't Zuydlandt empassant aen te doen, ende te sien, ende vernomen nae 't volcq van den verongeluckten Draeck etc.

Den 18 dito

is voorsz. bootjen vertrocken, ende tegen den avont tusschen de 4 ende 5 uyren comen te overlijden den vaendrigh Jan van Harwarden, niet boven 6 a 7 dagen siek gelegen hebbende, waeraen de Comp^{ie} hier ter plaetse een seer neerstigh ende arbeydsaem dienaer verliest, welcke daeromme sedert 6 jaren (niet boven verdiensten) van corporael tot vendrigh g'admitteert was, naelaetende een weduwe met 5 kinderen. Omtrent 2 uyren laeter is den vrije cleermaecker Hendrik van Zurwerdens vrou van een jonge zoon verlost.

Den 19 dito,

alsoo d'Ed. Comp^{ie} bij 't overlijden van voorsz. vendrigh is comen te verliesen haren boumeester ende opsichthebber over alle wercken ende ambachten etc., is den Commandeur heden uytgeweest, soo op Comp^{ies} coornlanden, boomgaerd ende vorders omme overal de noodige ordere te stellen, ende te doen onderhouden, ten eynde 't werck ergens in vervallinge en come te geraecken, voornamentlijck omtrent de ploegh ende dorssvloer, daer al eenige verslappinge bevonden wierd, ende dienvolgende een tijdige toesicht noodich was, als menende de luyden, nu sij haeren baes queyt waeren, den bouwen in 't wilt te sijn etc.

Den 20 dito

is den vendrigh met de vereysschende solemniteyten ter aerde gebracht.
N. maen den 21 dito quaemen 's middachs 7 schepen voor de wal, waervan vermits de stijve winden 6 stucx niet verder als in de mont van de bay desen avont costen ten ancker comen.

Den 22 dito,

's morgens noch al even harde Z.Z. oostewinden, als wanneer vernomen wierd, datter 3 schepen van de 6 verdreven waeren, comende den Vice-Admirael met een N. westelijck luchjen tegen den middagh weeder de hoeck om, als wanneer hem een sloep met wat ververssinge tegemoet gesonden wierdt, doch weynich; daerna de Z.Z. ooste winden weder opsteeckende moest voor de mont van de bay bij de 3 andere ten ancker gaen, blijvende de 2 resterende noch uyt het gesicht.

Sondagh den 23 dito,

's morgens fray bequaem weer ende 't luchjen meest variabel, quaemen daermede fraey ter rheede de retourschepen 't Wapen van Amsterdam, Oliphant ende Vlissingh, blijvende de Provintie buyten der reede in de mont van de bay noch leggen, besigh om aldaer een ander stengh op te setten, in plaetse van die denselven hier voor de bay affgeseylt heeft, comende oock den Admirael onder sijn vieren noch sijnde ende eergister door de harde Z.Z. ooste winden verdreven weesende, noch niet te voorschijn. Off het voorts naer St Helena sullen hebben laeten affioopen offte noch bijhouden, om met d' eerste gelegentheyt weeder de bay te beseylen, staet in cort te vernemen ende voor ons te hoopen, om niet gefrustreert te blijven van den rijs in deselve schepen voor dese residentie sijnde etc.

Den 24 dito,

is den Vice-Admirael van der Marckt per schip de Provintie daermede voormiddagh fraey ter rheede g'arriveert, sonder van de rest meer te vernemen.

Den 25 dito,

tegens den avont begond wat stijff te waeyen van den Z.Z. oosten, dat

den 26, 27 en den 28 dito

al bleef aenhouden, sulcx tusschen wijle geen boots van de schepen costen aff noch aenvaeren, tot omtrent de middagh, dat het wat stilder begond te worden, ende elck sijn water ende dagelijcx ververssinge weder coste aen boord haelen.

Saterdagh den 1 Meert.

Alsoo den Commandeur van de retourvloote d'Ed. Isaaq Coedeyck per de scheepen Amersfoort, Walvis, Fenix ende Zierckzee den 21 der verleden maent February beneffens d'ander hier voor de bay geweest door d' opgestreecken felle Z.Z. ooste winden verdreven, tot heden niet te voorschijn comen ende volgens dien niet anders te sustineren sij, off dat het voorts nae St Helena sullen hebben laeten deurstaen, waerdoor wij comen te missen de 22 lasten rijs ende eenige packen cleeden, daerinnnen voor deese Caepse residentie gelaeden, tot geen cleyne belemmeringe van deselve ende onse verlegentheyt etc, Soo is omme d^{o} retourschepen van de gemelte belemmeringe te ontlasten, bij den Raedt goetgevonden, 't eerst aencomende ende alle uyt verwacht wordend' galjot Zuylen offte ter Veere van Amsterdam off Zeelandt, nae voorsz. eylandt St Helena aff te senden, om de gemelte goederen hier terugh te haelen, ende omme oock deselve retourschepen na de comste van d^{o} galjot niet op te houden, nochte daeromme in 't bevorderen haer t'huysreyse immers 't alderminste te traineren, is oock geresolveert met dese noch hier sijnde 4 retourschepen 't Wapen van Amsterdam, Oliphandt, Provintie ende Vlissingen (indien voor 't vertreck van deselve geen van beyde gemelte galjots comen aen te langen) te laeten medegaen den adsistent Gijsbert van Campen met 5 a 6 man, omme d^{o} goederen ten eersten te ontfangen ende aldaer onder

een loots te bewaren tot de compste van een der voorsz. galjots.

Ende alsoo op den 18 der voorsz. maendt Februari is comen te overlijden den vendrich Jan van Harwarden, die beneffens d' opsicht over alle wercken, oock boven sijn militairen dienst waernam des Comp^{ies} corenbou, welck eerste, namelijck de toesicht over alles, sedert sijn affsterven den fiscael Abraham Gabbema is bevolen geworden ende onder opsicht van denselve; 't ander, namentlijck den corenbou, den provisionelen corporael Pieter Cruythoff, die tot waerneminge van 't selve ende sijn militairen dienst bequaem bevonden wordt, soo is verstaen, hem Cruythoff daertoe voortaen te gebruycken, ende met navolgende acte van verbeteringe te versien, alsoock de om verlossinge van den anderen corporael vermits tijts expiratie den persoon Eljas Giers tot tweede corporael conform d' actes, hieronder g'insereert staen, deselve te passeren.

Pieter Cruythoff van Lin, in 't landt gecomen per 't schip Amersfoort a^{o} 1658 voor adelborst a 10 gl. 's maents, welcke eenigen tijt de corporaelsplaetse provisioneel heeft waergenomen ende sedert het affsterven van den vendrigh als boumeester oock met eenen des Comp^{ies} corenbou, die soowel met militairen als andere moet gedaen worden, ende volgens dien om 't meeste ontsachshalven den eersten corporael alhier sulcx best is passende, soo wordt denselven, vermits sijne daertoe vereysschende bequaemheden, ende oock omme te meer authoriteyt te mogen hebben, bij desen gevordert tot de qualité van corporael van d' adelborsten met 16 gl. maendelijcx, heden ingaende ende verbonden blijvende, daervoor sijn 5 jaeren aen de Comp^{ie} alhier uyt te dienen.

Elias Giers van Stockholm hier te lande gecomen

per 't fluitschip 't Lam den 21 December a^{o} 1653, voor adelborst a 10 gl. 's maents, welcke sedert eenige tijt de corporaelplaetse provisionelijck becleedt, ende sijn tijt tot genoeghen langh over uytgedient heeft, wordt ten dien insichte als desselfs vereyschte bequaemheyt bij desen in voorsz. corporaels qualité geconfirmeert ende voor noch 3 jaren aengenomen onder een belongingh van 14 gl. maendelijcx, heden ingaende.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.

Roeloff de Man.

Abraham Gabbema, Secret^{s}.

Saturdagh 's avonts den eersten Maert 1659.

Ende gezien sedert het affsterven van den vendrigh Jan van Harwarden het commando over d' aenwesende militie alhier als hooft tot voorsz. van Herwardens hooger advancement, te vooren altijt ten minsten bij een sargeant becleet, na sijn doot bij Pieter Everaerd van Cruyssaert, corporael commandant van 't fluytschip de Harp, provisionelijcq is waergenomen, welcke d' Ed. Comp^{ie} voor dato langen tijt in India onder de militie gediend, ende voor sooveel ons tot noch is blijckende, sich tot voorsz. bedieninge bequaem toont, soo wordt denselven met 't meeste ontsachshalven ende conform den generalen articulbrieff bij desen in de voorsz. plaetse als sargeant geconfirmeert ende toegeleydt een belooninge van 20 gl. maendelijcq neffens 't ordinair rantsoen van 4 Rd^{s} costgeld, heden ingaende, ende verbonden blijvende sijn vijffjarich verbandt, daervoor hier aen de Caep uyt te dienen.

Aldus gedaen etc.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.

Roeloff de Man.

Abraham Gabbema, Secret^{s}.

Ady primo Maert

quam 's middachs 't Schapejachjen van 't Robbeneylandt wederom met tijdinge, dat se niet beter hadden cunnen sien, oft de resterende 4 scheepen hadden 't voor de wint off nae St Helena laten deurstaen enz.

Den 3 en 4 dito

quam 't vrijmans vaertuygh de Peguijn van 't Dasseneylandt met versse eyeren ende gedroochde vis, die haer toegelaten wierdt te vercoopen aen 't volcq van de scheepen.

Den 5 dito,

de retourscheepen besich weesende hunne ververssinge voor de reysse aen boort te haelen om oock desen dach affscheyt ende over te nemen de brieven ende pampieren, gedirigeert aen d'Ed. Heeren meesters in het vaderlandt, begond voormiddaechs uytten Z.Z. oosten vrij hard te waeyen, tot belet van 't selve boots ende vermits de schuyten daerdoor niet costen aff- noch aenvaeren.

Den 6 dito

idem, als wanneer des namiddaghs een schip voor de bay quam, ende vermits om de voorsz. harde Z.Z. oostewinden niet cost op de reede comen, stack 't selve t' zee. Op dato is een soldaet overleden, die van Prins Willem hier sieck verbleven was, genaempt Anthony Terrou van Antwerpen.

Den 7 dito,

's morgens fray weer ende het luchjen variabel tot 's middachs, hebben de gemelte retourscheepen haer affscheyt ende alles aen boort becomen, mitsgaders oock de brieven ende pampieren, gedirigeert aen opgemelte Haer Ed. in 't patria.

Comende tusschen wijlen oock ter rheede 't scheepjen, dat gisteravont voor de bay gesien was, sijnde een Engels jachje en genaempt het Surats Fergat, met 35 man, groot 100 lasten, ende cap^{tn} Hendrick Terel ende coopman Claterbacq, den 2/12 Augusty van London vertrocken ende in Gunea geweest, daer

eenige tanden ende goudt gehandelt hadt, ende tenderende weder naer Suratte en Coromandel.

Ondertusschen comen de vrije landtreysers weeder aen 't fort, rapporterende, dat se het landt overal soo dor, droogh ende weynich van gras ende water bevonden hadden, dat se daeromme expres gedrongen waeren wederom te keeren, als hebbende daerdoor niet alleen geleden grooten dorst, maer oock gebreck van voetsel voor de draeghossen, welcke haer één van honger ende dorst afgestorven was, mitsgaders den anderen seer maeger ende sijluyden nietmin, somtijts haest van dorst versmacht geweest, hebbende wel bij de Charicquiriquas geweest, maer deden deselve alle mogelicke weêr, om haer van de Namaquas te diverteren, sulcx al op haer eygen selffs hadden moeten reyssen, doch niet verder cunnen comen als tegen seecker groote rivier, die ebd' en vloeyde, ende volgens dien meenden in zee uytliep, over welcke haer door de Soriquas (offte struyckroovers, heel wilde natie sonder huysen off vee, doch wel gewapent met hasegay, pijl ende boogh) bericht was, dat se omtrent noch 7 a 8 dagen te reysen hadden om bij de Namaquas te comen, maer merckende dat over deselve 't landt overal mede even dor, vol steenbergen ende weynich water te becomen was, hadden dorsthalven moeten resolveren weederom te keeren, menende wel 90 mijlen gereyst te hebben op diverse corssen meest aen de noortsijde van Africa, 't welck uyt haer gehouden notitie niet boven 30 mijlen bevonden wordt te sijn, sulcx haer reys weynich beschooten sijn.

Den 8 dito

sijn de bovengenoemde 4 retourscheepen t' seyl ende fray buyten geraeckt, comende tusschen wijle weder de bay inseylen 't schip de Princes Royael, daerop schipper Marten Doedsz ende ondercoopman Pieter Paeuw, met 394 coppen, 22 October verleden

uyt 't Vlie geseylt ende onderwegen nergens aengeweest, verlooren hebbende 8 persoonen, sijnde de rest noch redelijck wel gedisponeert, om dewelcke soodanige te houden ende vorder te verfrisschen, datelijck een beest ende schaep met abbondant allerhanden thuynvruchten voor deselve nae boort geschickt sijn.

Sondagh den 9 dito

wierd een schip gesien ende sommige schooten gehoort.

Den 10 dito

wierd gemelte schip noch gesien achter beneden N.westwaerst van het Robbeneylandt, ende alsoo heden oock schooten gehoord wierden ende volgens dien niet wisten wat sulcx mochte beduyden, is den fiscael des namiddachs met een biscayse sloep in der veerdichijt derwaerts affgesonden.

den 11 dito,

is desen morgen overleden een boss^{r} genaempt Jan Corn^{s} van Warmelo, van de ffuyt de Harp siek aen landt gebleven.

Comende voormiddachs al bij tijts wederom den fiscus, hebbende 't schip niet weeder cunnen sien maer aen 't Robbeneylandt vernomen dat het was geweest een van de vertrocken retourscheepen, 't welck ende oock d' andre maelcander hadden toegeschoten om dieshalven ende stilte niet van de anderen te geraecken etc., welcke gisteravondt altemael voorts te zee ende uyt gesicht geraeckt waeren.

Den 12 dito

is 't Schapejachjen weder nae 't Robbeneylandt gesonden met naevolgende brieffken.

Aen Rijck Overhagen,

luydende als te weeten:

Den fiscael heeft onder anderen gerapporteert, dat het crael voor de schaepen van de clipsteen tegen Vrijdach aenstaende sal affgemaeckt wesen, als wanneer Ul. 't volcq sult stellen aen 't draegen van schul-

pen tot bij de Santbay, om van daer telckens met de boot gehaelt te worden tot een kalckoven, laetende den metselaer Johannes Diel weder hier comen ende oock Jan Bonnickhoven, sullende Ul. beneffens Pieter Sompus dan noch behouden Neuteboom, Schaik, Balhoorn, Hans Moyen, Lourens Alberts, Michiel Bartolemeus, Jan de Vries, sijnde 7 duytse, Ul. en den jongen is 9, daervoor een maent provisie wordt gesonden ende een maendt slaverantsoen voor den swarte bandit Pasquael, ende 2 Guneese slaeff- ende slavinnen, neffens Herry, sijnde saemen 4 swarte, welcke Ul. behalven Herry neerstigh aen 't schelpen dragen houden moet, tot naeder ordre, ende siet wel toe, dat se 't Schapejachjen, als daer comt, niet en overweldigen.

Dito Schapejachjen is weder geladen met stroo om te decken; laet dat telckens door Jan de Vries ende Balhoorn maer affdecken, anders soude het stroo verderven, ende stelt deselve dan weder aen 't schelpen draegen, waertoe 10 goenysacken mede gaen; d'adviso ende gegroet van

Ul. goede vrunden
(Was get.) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
12 Maert 1659.

Heden is 't Engels jacht de Surats fergat vertrocken na Suratte.

Den 13 dito,

's morgens stil weer, is voorsz. fergat door contrariewint weder ten rheede gekeert, wachtende nae beter coelte, die des namiddaechs uytten Z.Z. oosten wacker blasende bequaem, ende alsdoen daermede vertrock, ende wechraeckte.

Den 15 dito

wierd een schip bewestelijck 't Robbeneylandt gesien, leggende in calmte te drijven.

Sondach den 16 dito

quam voorsz. schip van onder

't Robbeneylandt voor wint opzeylende, omtrent 11 uyren wel ter reede, sijnde Arnhem, den 22 October verleden met de Princes Royael etc. in comp^{ie} uyt Vlie gesijlt met 347 gegageerde coppen, daeronder den schipper Jan Tymons ende ondercoopman Johannes Nieuwenhoff, nergens aengeweest, ende onderwegen gestorven ende verongeluckt sijnde 11 persoonen, doch lagen noch een goet deel aen 't scheurbuycq, waertoe ten eerste g'ordonneert is alle dagen een koebeest ende abondantie van moescruyden nae boort te schicken, item alle twee dagen een schaep voor de cajuyt etc.

'S middaghs quam een Engels jacht in de mont van de bay ten ancker, cunnende vermits de wint wat stijff van den Z.Z. oosten opstack, niet op de reede comen.

Den 17 dito

moy weer ende 't luchjen variabel, quam van voorsz. Engels schip een schrijver ende de meester aen landt, rapporterende dat het was den Dolphin, groot 140 a 150 lasten, 7 January passato van Bantam gescheyden, volladen met Jambise peper, tenderende nae Londen, seer desolaet van siecken ende haeren capt^{n} Thomas Morgan overleeden, wiens broeder, in plaetse regerende, oock heel sieck te coy lagh met meest al sijn volcq, sulcx niet machtigh waren haer ancker te lichten om op de rheede te comen, versoeckende derhalven wat adsistentie, die hem met een boot van de Princes ende 25 man gedaen is, om hem op de rheede te helpen etc.

Beginnende het tegen den avont weder stijff van den Z.Z. oosten te wayen, doch middagh weder stil te worden.

Den 18 dito,

's morgens fraey weer met een westelijck luchjen is gesegde Engelsman door d' hulp voorsz. ter rheede gebracht, slaende al sijn seylen aff, om een goede wijle hier te leggen ende te recouvreren etc.

Den 19 dito,

goet weer en de wint N.west, sijn d' opperhooffden van 't schip de Princes Royael haer affscheyt gegeven, ende geintregeert de brieven ende pampieren, gedirigeert aen Haer Ed. tot Batavia; doch costen vermits voorsz. wint (contrarie wesende) heden niet onder zeyl raecken.

Den 20 dito

's morgens stil weer, wierd een schip onder de wal gesien, ende 's middachs 't luchjen Z.Z. ooste comende, is daermede 't schip Princes Royael onder zeyl gegaen ende nae Batavia vertrocken, werwaerts hem d'Almogende sal, zoo wil, geleyden.

Comende voormelte schip weynich daernae ter rheede, sijnde een fluytien, doch vermits de wint vrij hard aencoelde, quam niemant desen avondt aen landt, sulx wij noch oncundigh bleven, wie off hoe 't genaemt was.

Cort daeraen comt noch een ander fluytien binnen-seylen, dat vermits voorhaalde stercke Z.Z. oostewinden buyten de rheede moeste ten ancker comen.

Waerop sigh terstont weder een derde schip uytter zee opdeede ende oock wel voor de bay quam, maer vermits voorsz. stijve winden voor de wint na 't Robbeneylandt afflensten.

Den 21 dito

's morgens stil weer, quamen d' opperhooffden van d' eerste fluyt aen landt, wesende den Ulisses, daerop schipper Corn^{s} Reyerts Steenhuysen ende boekhouder Steven Hattingen, 3 x^{ber} verleden voor de camer Amsterdam alleen uyt Tessel geseylt met 95 coppen, daervan 1 over boort geraeckt, ende St Jago aen geweest om te sien off se esels costen becomen, maer die van 't landt in de wapenen vernomen ende den Gouverneur, den schipper ende bouckhouder van boort willende hebben, waeren se na 8 uyren leggens weder vertrocken, ende voorts tot hier met gesont volcq recht deur aengecomen.

Comende weynich daerna met een westelijck luchjen oock het ander ter rheede, dat de fluyt Loenen was, 22 October te vooreg uytgeseylt met 71 coppen, daervan een overleden, ende op welck den schipper Jan Jansz Schrael ende bouckhouder Augustyn Uytenbogaerdt, nergent aengeweest ende meest van de reys door contrariewindt gesuckelt, ende al wat scheurbuycq vermits de lange reyse onder 't volcq wesende, tot alle welcke de vereyschende ververssinge van koebeesten, schapen ende thuynvruchten ten eersten is nae boordt geschickt.

Ende nae welcke nae 's middaechs omtrent 5 uyren het derde schip oock ter rheede quam, wesende den Hector van de camer Delft; doch quaemen d' opperhooffden niet aen landt voor den

22 dito,

waeruyt verstonden, dat deselve den 6 December verleden uyt Goeré waeren geseylt met 173 coppen, van welcke een overleden ende de rest noch heel wel gestelt waeren, hebbende oock nergens aengeweest.

Heden arriveerden oock den Ed. Heer van Almonde met 't schip de Paerl ende fluyten Cortenhoeff ende Zuylen, die noch een groot schip in zee gesien en Meliskercken versproocken hadden, gecomen sijnde uyt de Saldanhabay ende tenderende voorts nae Batavia, omdat daer redelijcke ververssinge ende water becomen hadden etc.

Sijnde de Paerl voorsz. uyt 't Vlie geseylt den 22 October met 382 gegagieerde coppen, daervan gestorven 13 ende nergens aengeweest, als met de boot aen groote Canaryen om wat ververssinge, aldaer ten deelen becomen, varende op dito schip voor schipper Douwen Aukes, ondercoopman Constantijn Ranst, ende Secret^{s} Philips Dublet.

Op Cortenhoeff voer schipper Buyt Pietersz. ende

boucqhouder Salomon Sanderaer, uytgeseylt dato voorsz. in comp^{ie} van de Paerl etc. met 67 coppen, daervan 1 overleden, hebbende altijt bij de Paerl gebleven; item ook Zuylen, uytgeseylt in comp^{ie} ende op dato voorsz. met 26 coppen ende 24 van de Paerl overgecregen, sonder een man op reys verlooren te hebben.

Comende den Ed. Heere van Almonde desen avont (door den Commandeur te gemoet gevaeren sijnde) noch selffs in persoon aen landt.

Heden is overleden eenen sergeant van 't schip de Provintie hier sieck gebleven, genaemt Johannes Hulman van Amsterdam.

Den 25 dito

is op des Commandeurs versoeck etc. bij mijn Heere van Almonde ende breeden Raedt toegestaen, aen 't bootien Zuylen nae St Helena te senden ende den voorbij geseylden rijs etc. voor de Caep hier te haelen, achtervolgens resolutie, bij de opgemelte sijn Ed. ende Raedt daerover heden specialijck genomen, bij dewelcke gister oock goedtgevonden is den Captn Thomas Morgan op 't Engels jacht den Dolphin, vermits sijn hoogen noot etc. te accommoderen met 1 ancker van 1390 ℔, touw van twaelf duym ende 6 rollen seyldoeck, mits betalende nae 't accoord met schippers te maecken ende daertoe gecommitteert.

Deze morgen is van sieckte overleden een trompetter genaemt Jan de Beer, van 't schip Prins Willem, hier verleeden geweest.

Sijnde oock op dato daerop gemelte sijn Ed. gedepescheert 't schip Aernhem, om met den eersten goeden windt nae Batavia te vertrecken.

Den 26 dito,

's morgens regenachtigh weer en de windt noordwest met regen, doch deselve schijnende te willen ophouden, is mijn Heer van Almonde beneffens eenige schippers ende coopluyden met den

Commandeur in 't landt gegaen besoecken ende besichtigen al der vrije luyden landerijen, bosschagies etc., 't welcke effectueerden, doch 's avonts seer nat t'huys quaemen, alsoo den regen 's middagchs weder begonnen tot 's avonts aengehouden had.

Den 27 dito,

weer ende wint als vooren, is mijn Heere van Almonde eens aen boort gevaren.

Den 28 dito,

quam op dato wel binnen op de rheede te arriveren 't jaght Hogelande van de camer Zeelandt, 6 December verleeden uytgeseylt met 154 coppen, daeronder Pieter Pouwels Andriese Steenhouwer ende bouckhouder Johannes Polder, van welcke voorsz. coppen gestorven sijn 23, hebbende te Siereleona aengeweest, omdat in den eersten al 16 man heel vroegh verlooren ende over de 50 siecken te coy had, sijnde de resterende 7 naderhandt overleeden, ende den 23 January van daer gescheyden, voorts nergens meer aengeweest als nu hier met redelijcke gesont volcq, waertoe de vereyschte ververssingen verordineert is, alle dagen aen boort te schicken; had gister een cordt schip gesien westwaerts van de wal aff oversteeckende, waeruyt gepresumeert wordt dat het een Engels schip sal sijn geweest, die wel van de Caep blijven mogen, alsoo men doch maer quellinge van haer heeft.

Op dato sijn oock de fluytschepen Ulisses ende Loenen affscheydt gegeven, om met den eersten goeden wint nae Batavia te vertrecken.

Den 29 dito,

's morgens noch al regenachtigh weer ende westelijcke wint als vooren, tot belet van Aernhem, Ulisses ende Loenen vertreck, wesende Zuylen heden mede affscheyt gegeven, om ten eynde voorsz. nae St Helena te vertrecken.

Sondagh den 30 dito,

's morgens stil weer, is bij d'Ed. Heer van Almonde aen 't schip de Paerl den breeden Raedt beroepen, ende in deselve voorgecomen

weesende clachten van den schipper des fluytschips Ulisses, dat deselve onder andere neffens meer saecken, gisteravondt met sijn stuyrman hadde moeyten gehad, soo verre beyde dat ten laesten hantgemeen waren geworden, is geresolveert, dien stuyrman tegen den stuyrman van de fluyt Loenen te verplaetsen, om rust, vreede ende te beter ordre op de voorz. Ulisses te doen houden, cunnende de voorsz. gedepescheerde schepen, vermits de continuerende westelijcke windt, heden mede noch niet vertrecken.

Ultimo dito,

's morgens 't luchjen noch al westelijck met moy weer ende 's namiddaghs weesende west-Z.west, sijn daermede t' zeyl gegaen 't schip Aernhem ende de fluyten Ulisses ende Loenen naer Batavia, daer d'Almogende hun salvo wil gelijden.

April A^{o} 1659.

Ady priemo ditto

is mijn Heere van Almonde per de schepen Paerl, Hector ende Cortenhoeff naer Batavia t' seyl gegaen, ende 't galjoot off bootjen Zuylen, ten fine voorsz meermael aengeroert, naer 't eylandt St Helena; d' Almogende wil elck ter gedestineerde havens geleyden.

Den 3, 4 en 5 dito

idem, is 't jacht Hogelande gedespescheert ende een Z.Z. ooste luchjen vertrocken nae Batavia, neefens onse brieven ende pampieren, gedirigeert aen d'Ed. H^{rn} Gouverneur-Generael ende Raaden van India.

Sondagh den 6 dito,

jaersdagh van de genomen possessie deser Caep bij d'Ed. Comp^{ie}, mitsgaders bidende danckdagh voor den zegen, door Godt de Heere over alles met soo goede successen verleent.

Den 8 en 9 dito.

Niet bijsonders gepasseert, als den Commandeur is uytgeweest ende visite genomen heeft over der vrije luyden bestiael, mitsgaders die

't nodigh had, g'accommodeert om haer ploegen te beter te cunnen doen gaen etc.
Vertreckende des avondts oock met 't Schapejachjen nae 't Robbeneylandt, om te sien hoe 't in dese dorste tijt van 't jaer staet, ende offer oock gelegentheyt soude sijn om verckens te planten gelijcq op 't Dasseneylandt, bevinden 't selve wel overal sonder gras ende heel dor, doch de boomtjens noch al groen, daer de schapen overvloedich de cost van crijgen, ende genoech wast wel voor 2000 schaepen; maer tot verckens gansch niet; doch waeren de conijnen op 't eylandt aen alle canten alsoo vol, dat het qualijck weder soude cunnen van dat gedierte uytgeroeyt werden, sulcx het binnen 2 a 3 jaer seer overvloedich daervan sal wesen, vermits deselve seer treffelijck voort- ende aenteelen.

Den 10 dito,

's middaechs is den Commandeur met voorsz. Schapejachjen wederom kerende ende comende omtrendt halff wegen de Caep, sach een schip in zee, daervan omtrent midnachs in 't fordt arriveerde, vernam dat d' opperhooffden al aen landt waren, ende van deselve verstont te wesen 't schip Naerden, den 15 January passato van Batavia vertrocken in comp^{ie} van 't schip Erasmus, 't welck den 29 Meert verleeden omtrent Terre de Natal door storm van haer affg'dwaeld was, niet sonder vreese van eenigh disaster, dat d'Almogende wil verhoedt hebben; hebbende op dit schip Naerden 't commando over beyde voorsz. scheepen den oppercoopman Isaacq van 't Wist, daerop oock voor schipper Cornelis Rob ende ondercoopman Evert van Cralingen.

Den 11 dito,

's morgens quam voorsz. schip Naerden met een westelijck luchjen, Gode loff, wel ter rheede te arriveren.

Den 16 dito

is den Commandeur met d'Ed. van

't Wist ende desselffs schipper Corn^{s} Rob ende ander geselschap der vrije luyden corenbouwerijen etc. eens gaen besien, comende 's avonts doncker weder t'huys.

Den 17 dito

is bij den Raedt, versterckt met d'Ed. van 't Wist ende vorderen scheepsraedt van 't retourschip Naerden dese navolgende resolutie genomen, te weten:

Donderdagh den 17 April 1659.

Den Engelsen capt^{n} Thomas Morgan van Engelsch schip den Dolphin, dagelijx iterative hebbende g'insisteert boven d' accommodatie, hem bij mijn Heere van Almonde reets van ancker, touw, seylen etc. gedaen, om eenigh volck, omme daermede sijn schip van hier tot Livorn (werwaerts sijn schip tenderende is) deur zee te mogen brengen, vermits deselve al van 50 tot op 29 coppen door sieckte waren verstorven, ende weynigh van haer alleen noch degelijck gesont, maer met eenige Indische lantsieckte onder de leden geplaeght, daer dagelijcx d' een voor ende d' ander na noch al aen quamen te versmelten ende alsoo heel onmachtigh te worden om met 't schip te cunnen vertrecken enz.; sulcx dan ingesien dat sij blijven leggen off vergaen, alhier d' Comp^{ie} niet anders als moeyten ende quellingen sonder voordeel can bijbrengen, boven de vremde pretentien, welcke die natie daeruyt oock mochten smeden etc. ende dat wij uyt 't fort noch voorsz. schip Naerden, als tot Comp^{ies} groote ondienst eenige Comp^{ies} dienaers cunnen offsteeken, vermits deselve in India doorgaens overal gebreck sijn, - Soo is echter gepractiseert op middel tot voorsz. Engelsmans hulpe, sonder nochtans Comp^{ies} hinder offte schade, maer tot ontlastinge van deselve, eyntlijk gedaght niet vreempt te wesen, ende oock

geresolveert denselven aen te presenteren, de 15 a 16 Portugesen, die tot Comp^{ies} groote costen ende belemmeringh als oock niet min prijckel van verraedt off ander onheylen op voorsz. Naerden mede na 't Patria overvaren ende bescheyden sijn, omme alsoo onse Heeren Meesters in 't Patria met eenen te ontheffen van de moeyten ende costen te lijden, om haer na hun landt te senden, alsoock tot streckinge van Naerdens sobre provisien, daer de gemelte opperhooffden oock sijn over clagende, ende hier sonder aencompst van een schip off schepen uyt 't Patria, niet genoeghsaem in geholpen sullen cunnen werden, welcke presentatie gedaen ende bij voorsz. Engelse capitain met blijtschap ende niet min bethoninge van danckbaerheyt aengenomen wesende, - Is dan voorts goedtgevonden ende vastgestelt van deselve soo wel 14 te laeten op voorsz. engels schip te meer gemelte fine te laeten overgaen, ende den Portugesen cap^{n} ende vendrigh daer boven sijnde, aen hun keur, beleeftheytshalven gegeven te laten met voorsz. Naerden mede naer Amsterdam overvaeren.

Aldus gedaen ende geresolveerd in 't Fort de Goede Hoope ten dage ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan Riebeecq.
Isaacq van 't Wist.
Cornelis Rob.
Willem Volcckers.
Evert van Cralen.
Roeloff de Man, ende
Abraham Gabbema, Secret^{s}.

Woensdagh den 23 April A^{o} 1659.

Nademael vernomen is, dat de vrije Saldanhavaerders op 't Dasseneylandt meest al de verckens hier

van de vrije luyden opgecocht ende aldaer hebbende om aen te teelen, gelijcq redelijcq wel overal beter als hier is succederende, in plaetse van nae de gestelde conditien deselve voor de Ed. Comp^{ie} voor te focken (die sonder aensien van dien nodigen aenfocq) eenige al hebben vercoght aen schepen, welcke de Saldanhabay ende voorsz. eylandt, sonder dese Caep te besoecken, hebben aengeweest, ende ('t welcke 't aldererghste sij) met desen jegenwoordigen hier leggende Engelsman versproocken, om hem oocq partije verckens ende schapen (op dat eylandt hebbende) te vercopen ende dat denselven ten dien eynde dito eylandt, van hier scheydende, empassant soude aendoen, - Soo is, omme emmers in soo hoog nodigen aenfocq sulcke schadelijcke opstaculen te prevenieren, goetgevonden, van Comp^{s} wegen op dat eylandt 1 a 2 trouwe soldaten te leggen, omme op alles toe te sien ende ons successive 't een ende 't ander over te brieven, beneffens om oocq op de verckens te helpen passen, ende alsoo d'Ed. Comp^{ie} voor de helft met de voorsz. vrije luyden in den aenteelt te staen, omme daeruyt de gagie der voorsz. 2 soldaten noch te vinden, mitsgaders ten dien fine haer de helft van 't jegenwoordich daer sijnde getal goedt te doen ofte betaelen, ter welcker eynde dan oocq verstaen is, den fiscus eerstdaehs onverwachts aff te senden, om inspectie te nemen ende met eenen op alles de nodige ordere te stellen, mitsgaders noch eenige meer putten te graven, dewijl de eene daerin sijnde put niet waters genoegh in de drooge tijt can geven voor al de verckens, daer d^{o} eylandt soo van porceleyn ende ander groente cost genoegh voor heeft.

Staende de beraetslaeginge bij d'E. Isaacq van Troist ende opperhooffden des retourschip Naerden ons voorgedraegen sijnde haere sobere gestalte van rijs ende

meer andere provisien, oocq verthoont schriftelijcke ordre van haer Ed. tot Batavia, geteyckent bij d'E. Heer Directeur-Generael Carel Hartzingh, dat haer deselve uyt de vaderlantsche schepen, hier ontmoetende, souden vermogen te versien, welcke staende haer leggen geen sijnde aengecomen.

Is goetgevonden deselve uyt Comp^{ies} magasijnen alhier te accommodeeren met
½ legger Spanse wijn.
2 halff amen oly.
2 d^{o} azijn.
2 d^{o} brandewijn.
3 vaten gort.
3 vaten sout.
200 ℔ broot.
1 schepel turcse boonen.
1 vat pecq.
1 vat teer.
400 ℔ cruyt in wisselingh tegen dat t' scheep bedorven is.

Daertegen voor 't fort weder ander te lichten, bij gelegenheyt van 't eerst aencomend schip, daer dit gemelte retourjacht niet na wagten can.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage en jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema, Secret^{s}.

Den 24 dito

is den fiscael met vrije luyden vaertuygen, ten eynde voorsz. na 't Dasseneylandt vertrocken, doch quam

den 25 dito,

de wint contrarie ende stijff uytter zee wayende, wederom.

Den 26 dito,

's morgens noch al donckere lucht met mist ende wint alsvoren.

Sondagh den 27 dito,

doncker regenachtigh weer ende wint noortlijck, die des nachts vrij hard doorstormde, tot belet van Naerdens vertrecq, daertoe afscheyt hebbende.

den 28 dito,

's morgens noch al stijve N.W. wint met regen, sijnde, door quade toesight van den stuyrman, Naerdens boot verleden nacht tegen 't hooft, daer sij aenlagh, t' eenemael in stucq gestooten, ende haer cleyne schuyt in de Zoute revier verdreven, des haer weder in de plaetse is gegeven een van de 2 biscayse sloepen die noch bij 't fort sijn, alsoo de boot heel aen spaenders gestooten ende gansch onbruyckbaer geworden was.

Den 29 en 30 dito,

regenachtigh weer ende wint alsvooren.

Ady primo May 1659.

Continueel regenachtigh weer ende N.W. winden, tot belet als boven.

Donderdagh den eersten May A^{o} 1659.

Bij de vrije luyden nae de maniere van 't vorige jaer op nominatie gebracht sijnde 4 persoonen uyt haer, naementlijcq:

Jan Reyniersz. van Amsterdam,
Jacob Cornelisz. van Rosendael,
Wouter Cornelisz. Mostaert, en
Jan Rietvelt.

Omme daervan weder te kiesen 2 tot borgerraden ende in onsen Raedt cessie te laeten hebben, omme over delicten (onder haer voorvallende) te helpen besoigneren ende besluyten, - Soo is verstaen, om

altijt yemandt van ervaringe te hebben ende niet telckens altemael nieuwelingen, den persoon Hendricq Hendricxs Boom van Amsterdam, getrouwt ende wel vast sittende, mitsgaeders 't verlopen jaer als 2e borgerraedt geweest, jegenwoordigh als eerste borgerraedt, te continueren tegen den affgaenden eersten borgerraedt Steven Jansz., ende tot 2e bij Hendricq Boom te eligeren ende admitteren Jan Reyniersz. van Amsterdam, mede vrij lantbouwer ende getrouwt hier aen de Caep vast woonende, 't welcke haerluyden dan sal worden gecommuniceert, omme hun van te mogen dienen na behooren.

Ende alsoo tot te meer verseeckeringe, rust, vreede ende weringe van alle tumult, oproer ende hostilitijt van dese Caepse Hottentoos ende struyckroovers van al over 2 jaeren g'ordonneert is, dat de vrije lantbouwers ende borgers haer altijt van schietgeweer wel gewapent sullen houden, ende volgens dien elcq op geweer gestelt sijn; - Soo is verstaen, opdat onder hun mede goede ordre ende regel g'observeert worde, deselve onder vereyschende officieren tot een compie schutters te formeren, te weten (gelijcq als Compies guarnisoen alhier gehouden wort) met een sargeant, 2 corporaels ende een tambour, die naer (uytgesondert den tamboer) alle jaeren na de verkiesinge van de borgerraden oocq sal veranderen, ende ten dien eynde oocq deselve borgerraden, verstercqt met haren sargeant ende een corporael, jaerlijcx laten nomineren een dubbel getal goede persoonen, omme daeruyt, gelijck boven, wegen de borgerraden bij den Commandeur ende Raedt van 't fort, soodanige crijgsofficieren weder te kiesen, ende voor 't aenstaende jaer te autoriseren, als deselve ten dienste ende beste van 't gemeen bevinden sullen te behooren; dewelcke dan oocq de schutters gehouden sullen wesen te gehoorsamen,

sijnde tot dito schuttersofficieren dan voor dit eerste jaer gecosen:

Den afgaenden borgerraedt Steven Jansz. tot sargeant ende hoofft van de schutters.

Den landtbouwer Herman Remagienne ende den vrijmeulenaer Woutersz. Cornelisz. Mostert tot corporaels.

Welcke voorsz. officieren ende schutters (onder derselver officiers subjectie) haer vorder sullen hebben te reguleren in alles na de orders dienaengaende voor de vrije schutters ende borgers tot Batavia gestelt, verstaende voor soo veel met dese residentie ende colonies sal cunnen ende mogen overeencomen, ende waervan de articulen enz., tot 't een ende 't ander nodigh vereyschsende, sullen worden ontworpen, omme hun na te cunnen reguleren.

Cristian Jansz. van Hoesum, hier te lande gecomen 9 July A^{o} 1644 per het schip Goutblom, voor soldaet a 9 gl., naederhandt verbetert tot 12 gl., jegenwoordigh vrij wiltschut, welcke, goede kennisse hebbende om met paerden om te gaen, wort, vermits ons daertoe een bequaem persoon ontbreekt, op sijn versoecq verder in Comp^{ies} dienst aengenomen voor noch vijf jaren als opsiender van Comp^{ies} paardestal a 12 gl. ter maendt, verbandt ende gagie heden ingaende, edoch onder die conditie, dat, ingevalle sijn vrouw hier compt, denselven weder in vrijdom sal treden.

Ende alsoo den corporael van adelborsten Pieter Cruythoff, gebruyckt wordende als bouwmeester op Comp^{ies} corenbouw, versocht om costgelt te mogen hebben, vermits dagelijck heen ende weder na 't landt moetende gaen, selden op sijn tijt hier noch daer aen de bacq can wesen; - Soo is hem, om denselven in dien nodigen dienst te meer te encouragieren, sulcx

toegestaen, namentlijcq 9 realen 's maents sonder subsidie ofte meer.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten daege ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema, Secret[s].

Den 2 ende 3 dito,

stil fraey weer ende tegen den avondt 't luchjen comende van den Z.Z. oosten, is daermede 't retourjacht Naerden eerst cunnen t' seyl raecken; d'Almogende wil hem salvo tot de havenen des vaderlants geleyden.

Soo gingh oocq heden 't hier langh gelegen Engels schip den Dolphyn t' zeyl, tenderende na Ligorn[1)].

Sondagh den 4 dito.

Namiddagh cregen tijdingh, dat de Hottentoos van Caepmans leger 7 van Comp[ies] trecqbeesten (achter den Taeffelbergh wat in 't geboomte gaende wijen) d' onse ontjaeght hadden, doch ons volcq weder van haer genomen, een draeghos vol bagagie ende een Hottento den arm aen stucq geschoten.

Wierdt derhalven terstont ordre gegeven aen den corporael van d' adelborsten ofte Comp[ies] bouwmeester Pieter Cruythoff, om met thien soldaeten de voorsz. beesten ende Hottentoos te vervolgen tot in haer leger, ende deselve te sien (mogelijck sijnde) sonder hostiliteyt weder te eysschen, oft bij weygeringh haer te seggen, dat de gemaeckte vreede (bij haer genoeghsaem gebroocken) te niet soude wesen etc.

Den 5 dito

's morgens vroeg voorsz., ons volcq weder gecomen sijnde, rapporteerden, dat omtrent 11 uyren in den avondt bij Caepmans leger (bestaende in 2

1) Livorno.

troupen ende leggende even beneden den Cloofpas) waren gecomen, vindende deselve seer verbaest ende datelijcq gereet onse beesten te restitueren. Item oocq een van des Commandeurs particuliere trecqossen, die se eenigen tijt verleeden mede soo weghgehaelt hadden. Maer de 2 andere trecqbeesten van d'Ed. Comp^{ie} een dagh naer des Heer Almondes vertrecq, beneffens noch verscheyden van de vrije luyden langh te vooren gestoolen, seyden frivolijck dat de leeuw ze verslonden had. D' onse, willende een schaep voor tabacq van haer hebben om te eeten, waren daerinne gansch weygerigh, des sij der aennaemen ende betaelden, sonder dat de Caepmans yets pooghden daertegen te doen, ende maenden d' onse, dat se met 40 man ten hoogstens bij de voorsz. legers van Caepmans, van welcq grootste den dicken capiteyn Gogosoa overste is, ende van 't ander eenen Ankeysasa (stercq samen stijff 100 a 120 weerbare mannen) wel opgeslagen ende al 't bestiael aen 't fort gebracht souden cunnen hebben, doch daertoe geen ordre gegeven sijnde, hadden haer voorts met vreden gelaten; maer deweyl dese Caepmans tegen de gemaeckte conditien vast ophopinge maecken van schult, ware niet vreempt sijluyden eens (gelijcq Herry) terdegen afbetaelt werden, ende waertoe de Saldanhars niet weynigh aenporren ende vrije luyden alsoo veel, menende haer suffichant genoegh te kennen tot bewaringe van hun persoonen ende goet, ende willende liever 't prijckel van de schade, die se haer souden mogen aendoen, verwachten, als alle dagen van deselve in hun bestiael ende vruchten bestolen te worden etc.

Heden is den Commandeur uytgeweest, hebbende overal wat ordre gestelt tot bescherminge van 't een ende 't ander, off de Caepmans yets mochten attenteren op Comp^{ie} ende der vrije luyden buytengoederen

ende bestiael etc., maer gecomen sijnde boven op den Rosheuvel (uytsigt hebbende over de gantsche plaets, tusschen beyde de baye Fals ende Taeffelbaay enz.) sagh de Caepmans met al haer bestiael weycken heel na den hoecq van de Steenbergen, daer se omtrent het tentrevierken sullen overnachten, welck tentrevierken is een ordinair rustplaets, als men na de Steenbergen ende na de Berghvalley etc. reyst, daer de Heer van Goens oocq rustplaets heeft gehouden, doen de Berghvalley etc. besichticht had.

Volle maen den 6 dito,

fray liefflijcq weer ende 't luchjen van den N.westen, doch begondt 's nachts vrij hard op te steecken met swaren regen.

Den 7 dito,

's morgens vehement stormigh aenhoudende, met welcke stormen den fiscus per 't Schapejachjen desen namiddagh van 't Robbeneylandt gesteecken was ende hier quam, nadat te nacht met heel hard weer van 't Dasseneylandt daer aengecomen was, wonder sijnde dat het soodanigen vaertuygh heeft cunnen affstaen, vermits de zee in de mondt van dese bay soo uyttermaten hoogh deynende ende stortende was, blijvende derhalven voor de 2 vrije luyden vaertuygen Peguijn ende Zeeleeuw (gister mede voornemens ende gereet sijnde te volgen) al wat beducht, doch willen hopen haer d'Almogende bewaren sal.

Den fiscus rapporteerde, dat aen 't Dasseneylandt maer 20 in plaets van 40 a 50 verckens (soo men meende datter al waren) bevonden had, sijnde na 't seggen der vrije luyden 9 aen 't jacht Meliskercken verkocht ende de rest in den eersten al gestorven, doch dese 20 fray tierende ende meest met jongen, sulcx te hopen stont d' aenfocq voorts wel gaen soude, ende opdatter te beter op mochte gelet worden, had den fiscus aldaer na sijn becomen last gelaten een

Comp^{s} dienaer met een swarten bandit, om toe te sien watter bij de vrije luyden omgingh, ende ons dat telckens over te brieven, wesende na des fiscaels duncken daer cost genoegh voor duysenden verckens, ende in de regentijt oocq geen water gebrecq, doch had echter g'ordonneert ende gereetschap gelaten op d' uytgecosen plaetsen meer putten te graven, om in de drooge tijt daervan oocq niet gebreckigh te wesen etc.

Aen 't Robbeneylandt (daer nu soo schoonen schapenstal gemaeckt ende op een weynich naest gedeckt is) waren met dese schielijcke coude regen ende stormigh weer, wel over de 80 moerschapen (vol jongen) gestorven, hebbende groote lammicheden, off het berbery was, in de beenen gecregen, ende soo (als niet cunnende gaen, maer blijvende leggen) voorts heel vercleumpt ende gestorven, hoedanige 7 stucx had medegebracht, om te sien off Kenders wist te seggen wat sulx was ende hoedanigh te remedieren etc.

't Retourjacht Naerden was in comp^{ie} van d' Engelschen Dolphyn den 4 deser van voorsz. Dasseneylandt voorts geseylt na St Helena, sonder dat S^{r} van Twist een letter aen haer Ed. na Batavia had medegelanght, geleycq denselven hier sonder dies oocq van hier gescheyden was.

Heden creegh den Commandeur tijdingh, dat sijn woninge ofte bouwhuys aen den Bosheuvel tot de gront van eygen vuyr, binnen 's huys ontstaen, affgebrant was.

Ende lieten de vrije luyden den Commandeur op dato ter handt stellen naervolgend request, van inhoude als te weten:

Aen den Heer Commandeur Johan van Riebeeck

ende Raedt van 't Fort de Goede Hoope etc.

Wij, vrij lantbouwers, vissers, borgers ende wie 't oocq magh wesen, alle te samen hier ondergeteyckent, geven den Heer Commandeur ende Raedt te kennen, 't geen desselfs oocq wel weet, naementlijcq, dat ons van de Caepmans, Hottentoos soowel als van de tabacqdieven, alle dagen veel overlast ende schade geschiedt, soo met steelen van onse tabacq ende andere vruchten van 't velt, onse eggen, ja oocq 't ijserwercq van onse ploegen, als oocq principael onse beesten ende schapen, dat UE. tot noch toe al met goede oogen hebt over laeten gaen ende gemeent dat het beteren soude; maer nu heeft de Heer selffs gesien, hoe dat de Caepmans, die 't altijt op anderen hebben geschoven, oocq Comp^{ies} beesten ende schapen hebben gestoolen, die op heeterdaet immers mede in haer leger gevonden sijn in ons presentie, behalven dat se oocq weer soo stout sijn geworden, dat se den schipper Jan Symons rentmeester ende den stuyrman van het schip Arnhem niet langh geleden souden hebben doot geslagen, soo der geen ontset gecomen had, ende alsoo wij emmers ten vollen hebben gesien, doen Herry over sijn moetwil gestraft wierdt, dat elcq doen in vreese ende goede devotie bleef.

Soo versoecken wij gesaementlijcq, dat op de Caepmans eens ter degen magh revengie genomen worden, ende wij onse schade mogen verhaelen, want sij hebben gemaect, dat wij te swacq sijn geworden van bestiael om onse ploegen te laeten gaen; daerom bidden wij den Commandeur ende sijn Raedt hiertoe, alsoo wij ons suffisant kennen, ons van alle schade ende overval der Hottentoos te beschermen, als 't UE. maer belieft Comp^{ies} beesten met soldaten in de vlackte te laten

weyden, buyten ende boven onse corenlanden, gelijcq nu eenigen tijt tot goede bewaringe geschiedt is, alsoo ons oocq dan beeter sullen cunnen wachten voor haer als nu, dat men se na UE. ordre niet anders als alle goet magh doen, dat verdrietigh valt, omdat se ons altijt quaet ende schade aendoen met stelen van onse beesten ende schapen principael. Hierop verwachten wij UE. gewenschte bescheyt ende sullen wij maecken lustigh ficx ende gereet op ons geweer te sijn, ende te passen op UE. woort, als de Heer maer gelieft te laten weten, wanneer wij uyt sullen, 't sij nacht off dagh, van elcq huys ten minsten een, sommige 2 ende andere wel drie off vier ende soo voortsz, sal elcq al bijbrengen wat hij can.

Actum aen d' Caap d' Goede Hoop den 7 May 1659.

(Was geteyckent)

Hendricq Hend. Boom.
Herman Remajenne.
Phillips van Roon.
Jac^{s} Corn^{s} Rosendael.
Jacob Cornelis.
Willem Conraedt.
Casper Brinckman.
Symon in 't Velt.
Jan Martensz. de Wacht.
Carel Broers.
Jacob Cloeten.
Hendrick Elbrechtsz.
Otto Jansz. van Vrede.
Jan Reyniersz.
Cornelis Claes.
Johannes Rietvelt.
P. Cornelisz. van Langesondt.
Frans Gerritsz.[1)]

1) De meesten hebben met merken onderteekend, daar zij de schrijfkunst niet verstonden.

Den 8 dito.

Heden hadden Oedasoas volcq weder 32 schapen ende 5 beesten aengebragt, die altemalen gehandelt ende sijluyden wel getracteert; oocq verhaelt wierden de stouticheyt van de Caepmans, ende hoe dat wij van deselve niet meer wederom hadden genomen dan soo veele ossen, alsse ons ontstolen hadden, doch dat een van de dieven in 't weghhaelen onser beesten den arm aen stucq geschoten ende gister daer van gestorven was; waerop de Cochoquas antwoorden, dat de Caepmans hun mochten gerust houden ende haer verwonderden vrije luyden hun niet t'eenemael en ruyneerden, dewijl se ons alle dagen daer doch oorsaecke ende reden genoegh gaven; op 't welcke hun wedergedient wierd' wij niet gaerne yemandt quaedt deden, maer met al de werelt liever in vruntschap leeffden.

Den tolcq Doman, onder dies mede een woort willende in 't capittel brengen, creegh van Oedasoas volcq lustigh wat clop, ende wiste de tollckinne Eva te seggen, dat Oedasoa de Caepmans wellicht eerstdaeghs voornemens was op den hals te vallen, vermits van deselve mede veel overlast leden met steelen van beesten ende schapen, uyt soedanige roverije haren rijckdom doch maer bestond ende daerom wel haest eens straffe verdient hadden, als hij maer wist dat wij 't ons niet aentrecken souden etc.

Den 9 dito.

Wijl den commandeur in 't landt was arriveerde hier wel ter rheede 't bootjen Terboede van de Camer Zeelandt met 52 coppen daer onder schipper Cornelis Isaaexs van der Veere, sijnde den boeckhouder Hubert Villemans overleden, doch geen meer, sulcx noch 51 waeren, altemaelen fris ende gesondt, 6 February passado in compagnie met de schepen Orangie ende Honingen te gelijcq uyt de Wielingen t'seyl gegaen, nadat Honingen van Goeree te vooren

uytgelopen, door contrariewint in Zeelandt weder binnen gecomen was, van welcke omtrent 9 mijlen buyten 't canael affgeraeckt ende voorts nergens geweest was, hebbende omtrent Cabo verde 2 Portugeese scheepjens met Engelse vlaggen gesien, ende die vruchteloos eenige dagen nagejaeght; mitsgaeders voorts niet anders als fraye voortspoet, Gode loff, tot hier gehadt.

Den 10 dito

is verleden nacht een soldaet, genaemt Hieronimus van Straelsont, jongst van 't schip Arnhem hier siecq aen landt gebleven, overleden.

Den 13, 14 ende 15 dito

hebben Oedasoas volcq 3 magere beesten te verreuylen aengebracht.

Den 16 ende 17 dito

cregen 's morgens vroegh tijdingh, dat die van Vasagie 10 ende van Toons geselschap 6 trecqbeesten ende melckd^{os} gister namiddagh ontrooft waren, door Caepmans volcq, ende dat deselve vervolgt waren bij 9 vrije luyden, die heden na de middagh weederom gecomen wesende, sonder haer te hebben cunnen achterhaelen, rapporteerden, dat den tolcq Doman (eenige daegen niet aen 't fort geweest) mede onder de rovers ende weghdrijvers was bevonden, ende door denselven haer dienaer (de wacht hebbende over de beesten) ter doot gequest ende geslagen was.

Saturdagh den 17 May A^{o} 1659.

Dewijle alle gedaene moeyten ende soecken tot dato te vergeefs sijn bevonden naer den persoon van Pieter Pouwelsz. Kley gewesen vrij timmerman ende houtsaeger alhier, welcke eenen Dirk Adriaensz. Vreem van der Meere, mede vrij timmerman geweest, met een mes soodanigh in de lever gequest had, dat den 8^{e} dagh daeraen van de wonde is comen te sterven, conform de verclaeringe na gedaene openinge des dooden

lichaems, bij de chirurgijns ende gecommitteerden in dato 14 December 1658 passado gedaen; ende dat volgens 't eenparigh gemeen gevoelen voorsz. Kley sigh soude hebben weten wegh te maecken met het Engels schip de Barbados Marchandt 6/16 Jannuary passado, van hier al na Londen vertrocken, sulcx jegen woordigh aen de achterhalinge van dito persoon bij de Justitie alhier voortaen t'eenemael wordt gedespereert, - Soo is bij den Commandeur ende Raedt deser fortresse, versterckt met de vrije borgerraden (representeerende als leden van de Justitie over de vrijeluydensaecken) na rijp overlegh verstaen, alle des verhaelden dootslagers ende weghlopers hier sijnde middelen voor d'Ed. Comp^{ie} te confisqueren, verstaende soo veele boven sijne schult aen d'Ed. Comp^{ie} ende andere deuchdelijcke schulden aen vrijeluyden bij denselven bevonden sullen worden hier gelaeten te wesen, waervan bij den secretaris ende fiscus deser fortresse Inventaris is gemaeckt ende aen dese resolutie geregistreert ende geheght etc.

Soo is mede goetgevonden desselfs goederen ten dien eynde ten aldereersten aen den meestbiedende in 't openbaer te vercopen, alsmede die voorsz. gestorven Dircq Vreem nagelaeten heeft, ende wie dan yets op deselve te pretenderen hebben bij billiet te ontbieden, dat sulcx met bewijs van de deuchdelijcheyt binnen 2 mael 24 uyren sullen op te brengen hebben, om te letten dat den gerechtigen aen 't sijne compt als na behooren.

Inventaris van de goederen, soo als die

in presentie van Pieter Corn. van Langesondt, vrijburger, ende Arent Andriesz. van Bergen, coperslager, bij den secretaris van 't fort de Goede Hoope door ordre van den

Commandeur ende Raedt van voorsz. Fortresse, sijn gevonden in 't besit van den vrijborger Pieter Pouwelsz. Kley, timmerman ende houtsaeger, heden, naementlijck den 11^{e} December 1658, sigh vluchtigh hebbende gestelt uyt de hooftwacht met de bout aen 't been, daer hij in detentie sadt over dat eenen vrij timmerman Dircq Adrianusz. Vreem, met een mes in de rechter sijde onder de corte ribbe had gesteecken, ende seer swaer gequest etc. als te weten:

Ende eerst:

Den ledige kist met wat oude rommelingh.

Een schultbrief, inhoudende een capitael van vierhondert Carolus guldens op den naeme van hem Cley ende denselven Dircq Vreem ten laste van de gesamentlijcke vrije borgers van Harmans Geselschap ende haer verbonden huys ende erve, gepasseert voor gecommitteerde uyt bovengemelten Raedt in dato 24 May A^{o} 1658 somma..... iiij C. gl.

Ende den intrest van voorsz. capitael 't sedert den iij Maert tot iij x^{ber} passado, sijnde 9 maenden tegen 9 ten hondert 's jaers, is noch..... xxvij gl.

Een timmerkist ende daerin:

1 voorloper.
1 reetschaeff.
2 binnebeschotploegen.
1 glasponder.
2 boorschaven.
2 paer cruys....

1 gerffschaeff.
5 oude schaven.
5 beytels.
2 bijlen.
2 cruyseerschaven.
2 avagaers.
2 raemsagen.
1 craensagh.
1 schulpsagh.
1 trecqsagh.
1 slijpsteen.
1 schop.
1 spae.
1 ijser potje.

Aldus gedaen ende g'inventariseert op den 11 December 1658 in presentie als boven.

Staende dese vergaderingh opgebracht wesende de navolgende persoonen dese onderstaende schulden ende pretentien, ten laste van de voorgeroerde persoonen Pieter Kley ende Dircq Vreem, mitsgaders oocq den corts overleden vrij timmerman Joost Pietersz. Moen, te weten:

Pieter Cley schuldigh

Aan Harmans geselschap, over 't gene lj gl.
bij deselve aen hem Pr Cley belooft voor
't maecken van eenigh buytenwercq,
ende bij denselven niet volbracht ende
gemaeckt ende daerom op hem noch sijn
pretenderende ende als schult hier
gebracht wort.....

Den Secretaris van 't Fort de

Goede Hoope comt over verdient salaris ende schrijffloon de somma van.....	viij gl. viij st.
Jannetjen Boddijs comt over verschoten gelt ses gl. ende van verteerde gelagen t' haerer huyse verteert de somma van.....	xiiij gl. viij st.
Elbert Dircxs vrijborger ende cleermaecker pretendeert over verteerde gelagen.....	vj gl.

Somma...	lxxix gl. xvj st.

Dirck Vreem, gewesen vrijtimmerman.

Elbert Dircxs vrijborger, comt over verteerde gelagen t' sijnen huyse in verscheyden tijden verteert..	vj gl.
Roeloff Jansz. van Daelen over geleendt gelt.....	ij gl. x st.
Hendricq Boom, vrijborger, over 40 voet plancken, a 2½ st. yder voet, door voorsz. Vreem van denselven gekocht.....	v gl.
N^{s} Robberson, oppermeester van 't fort de Goede Hoope, comt voor 't cureren van desselfs wonde, gecregen van Pr Cley, waeraen gestorven is, alsoocq 't openen ende visiteren van sijn lichaam etc., de somma van.....	xxj gl.
Den secretaris over salaris ende maecken van den inventaris als vercopingh van sijn goederen etc...	xiij gl.

Somma...	xlvij gl. x st.

Joost Moen, Idem.

Jan Reyniersz. over geleverde melcq, boter ende thuynvruchten, t' sijnen huyse gehaelt.....	xv gl.
Den secretaris over salaris, maecken van den inventaris ende vercopingh sijner goederen, t' samen.....	x gl.

Somma...	xx guldens.

Soo is verstaen alle de voorsz. schulden, alsser yet comt over te schieten (mits alles bij de genomineerde crediteuren wegen de deuchdelijkheyt van dien onder presentatie van eede bevestight sijnde) te voldoen ende te laten betaelen.

Aldus gedaen ende geresolveert in het fort de Goede Hoope ten daege ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Hendricq Boom.
Abraham Gabbema.
J. Reyniers.
Pieter Everaerts.

'S avonts is 't bootjen Terboede affscheyt gegeven, omme met den eersten goeden wint sijn reyse na Batavia te vervolgen, ende ten dien eynde de opperhooffden g'intregeert de brieven ende pampieren, gedirigeert aen Haer Ed. aldaer.

Sondagh den 18 dito

is voorsz. bootjen Terboede onder seyl gegaen, maer cost de bay niet uytgeraecken.

Vermits die van 't Robbeneylandt gister ende eergister nacht vrij gevuyrt hadden, is desen morgen voordaegh een sloep daer na toe gestuyrt, om na de

beduydenis te vernemen, welcke 's avonts wederom keerende raport brachten, dat het vuyren was geschiet om de sterffte, die onder de schapen bleeff continueren, als onderstaende briefken is dicterende, luydende als te weten;

E.E. Heer!

De sloep, door UE. order hier aengecomen, heeft mij de provisie wel behandight, waervoor ick UEd. ben danckende; UE. gelieft te weten, dat het hier tegenwoordigh heel sleght staet, vermits de groote plaege, die nu onder de schapen is, alsoo daer sint dat UE. hier laest sijnde, al omtrent 200 schapen doot sijn, al meest jongen oyen, die haer eerste lam dragen, ende nu alle dagen souden gejonght hebben, soodatter samen met de lammeren, dien ick daerin bevonden hebbe, al over de 400 ende in de 20 beloopt, en can noch niet sien dattet ophoudt. Hadde gehoopt van 't jaer 800 schapen bij malcander te hebben; maer loopt nu heel contrarie, soodat ick hier niet veel lust meer heb: wenschte wel, dattet anders waere. (Onderstont blijve).

UE. dienstverplichten dienaer
ende onderdaen

(Was geteyckent) Rijck Overhagen.

Heden namiddagh den Commandeur uyt sijnde gegaen na des Comp^{ies} ende de vrije luyden bouwerijen etc. ende gecomen sijnde omtrent Otto ende Stevens woninge, verstondt aldaer, dat haer overbuyren van Brinckmans geselschap soo over weder 3 schone beesten ende Vasagie noch een ontvoert waren, die voor een

Duytsman (doch sonder schietgeweer tegen de gestelde ordre) ende een slaeff wierden gehoedt, welcke slaeff de tijdinge had gebracht, hebbende gister tegen den avondt den tolcq Doman met eenige Hottentoos oocq achter voorsz. Brinckmans gansche trop al geweest ende deselve al aen 't voortdrijven gehadt, dogh met schietgeweer vervolght, weder ontjaeght ende alsdoen noch behouden.

Siende derhalven hieraen, dat het steelen, roven ende moetwillicheyt der Caepmans meer ende meer begint toe te nemen, waerdoor rede al 2 bouwerijen verlegen sijn gemaeckt ofte stilstaen, ende de rest mede wel haest soude gansch onder de voet raecken, te meer dewijl men doch mede siet, hoeseer de vrije luyden worden vermaent haer beesten ende schapen elcq ten minsten met een Duytsman met schietgeweer te laten hoeden, welcker oncosten dit vee's aenteelt rijckelijcq can opworpen, als sijnde elcq boven haer trecq- ende melcqheesten oocq met 50 moerschapen versien, daer sij luyden wel een Duytsman op houden, maer soo sloff sijn, datse denselven selden (selffs in dese periculeuse tijden) schietgeweer laten bij hem hebben, - Soo is met haer aller toestemminge goet ende op 't hoogste geraden geacht, dat men elcq huys sal versien met een goet soldaet om expres haer beesten te hoeden, namentlijcq vier voor de vier bouwerijen aen dees seyde ende 5 voor de overluyden, mitsgaders een aen den bosheuvel op des Commandeurs particulieren lantbouw, sijnde te samen 10 soldaten onder aucthoriteyt van de Ed. Comp^{ie}, ende gebilljetteerd aen yeder huys een onderhoeder van de wercken vertrouwt wordt, de beesten dan wel verseeckert sullen bewaert blijven ende oocq de luyden des snachts binnens huys voor alle andere overval der Hottentoos, tot vaste onderhoudinge van welcke goede wachten etc.

door Comp^{ies} fiscael, sargeant ende corporaels dagelijckx ronde ende visite sal gedaen worden.

Tusschenwijle is oocq een corporael met den lantmeeter ende noch 3 soldaten tegen den nacht (voor drie dagen geprovideert) uytgesonden om bedectelijck te spioneren, waer hun de voorsz. Caepmans met haer leger jegenwoordigh onthouden, ende hoe stercq van volck ende vee deselve bij den anderen leggen etc. met order, omme haer vernomen hebbende, 2 man (daeronder den lantmeeter) terug te senden, om ons sulcx alles te verwittigen; ende dat den corporael neffens de ander 2 soldaten, sigh sal omtrent haer leger bedectelijcq blijven onthouden, ende deselve opbreeckende alsoo oocq vervolgen, tot onse nader ordre, hebbende de vrijeluyden alomme oocq desens aengenomen om off er goet gevonden wierdt wat voor te nemen, wel ficx ende op staende voet gewapent vaerdigh te wesen, gelijcq daertoe overal van Comp^{ies} wegen in alle stillicqheyt mede goede preparade is g'ordonneert te maecken etc.

Na allen 't selve den Commandeur s'avonts t'huys gecomen wesende, de Leden des Raets de saecken desen nacht wel te overdencken heeft aenbevolen, om morgen met te rijper deliberatie ende voorbedachtheyt te helpen overleggen wat ten meesten dienste van de Ed. Comp^{ie} ende gemeene ruste, tot weringe van de voorgeroerde roovereijen ende overlasten des Caepsmans sal dienen aengewent, waertoe oocq de borgerraden (als den vrijeluyden meest sullende tot rust offte onrust strecken) tegen morgen sijn ontboden aen 't fort te comen.

Den 19 dito

was 't voor aengetogen bootjen Terboede noch niet buyten de bay maer deedt sijn best om voorts uyt te laveren.

Tusschenwijlen comen de langh achtergebleven vrije

Saldanhavaerders van 't Dassen-Eylandt, wederom seer schadeloos[1] sijnde geraeckt, door 't laeste stormigh weer, sulcx sij weder vertimmeren sullen moeten, niets mede gebracht, maer een wanreyse gemaeckt hebbende.

Maendagh den 19e May Ao 1659.

Door den Commandeur heden raetsplegingh geleght sijnde, ende om verscheiden consideratien den Raedt mits de weynige leden van dien versterckt met den sargeant ende de 2 vrije borgerraeden, als oocq in desen (als een wichtige saecke sijnde) stem vergunt hebbende aen den fiscus ende secretaris van den Raedt Abraham Gabbema, heeft denselven Commandeur de navolgende harangue gedaen, omme daerop elcx advys met goet overlegh te hooren, ende sulcx te besluyten als ten meesten dienste van d'Ed. Compie ende ruste der vrije coloniers met dese lants natie etc. sal comen te vereyschen, ende oocq (soo veel in ons te wercken sij) met Godes eere ende welbehagen sal mogen gepractiseert werden overeen te comen, opdat wij van sijn Almogentheyt in onse beraedtslaginge met den geest der rechte wijsheyt ende voorsichtigheyt begaeft wesende, in plaetse van straffe met sijnen H. zegen in alle voor te nemen saecken mogen begenadicht worden. In welckers naeme dan voortgaende, soo ist dat voorsz. Commandeur wijders voortdraegt:

Eerstelijck, het moetwilligh roven, stelen ende alle andere overlasten, dese daegen van de Caepmans geschiedt, door onderspelinge van den tolcq Doman, die met d'Ed. Heer van Goens op Batavia geweest ende met d'Heer Cuneus weder hier geretourneert sijnde, al te wijs is geworden ende ons jegenwoordigh veel

1) D.i. beschadigd.

schalijcker pest valt als oyt Herry te vooren is geweest, vermits alle onser natien gelegentheden etc. bekent sijn geworden, ende oocq met schietgeweer heeft leeren omgaen, dat hem, Gode loff, tot heden hier aen de Caep noch uyt de handen is gehouden, doch sijn volckjen wel heeft weten wijs te maecken, dat men in tijt van regen geen londt ophouden ende daeromme quaelijcq schieten can, gelijck ydereen bekent is.

Als oocq dat wij dagelijcx, boven de jegenwoordigh lijdende overlasten, oocq gewaerschuwt worden, de Caepmans voor hebben, bij soodanigh nat ende doncker regenachtigh weer wel mogelijck sijnde, ons soo wel als des Comp^{ies} als der vrijeluyden bestiael aff te haelen, als menende dat niet cunnen schieten, ende sijluyden, met hasagayen pijl ende boogh versien, in 't vechten te suffichanter sullen wesen als de Nederlanders, gelijck de tolckinne Eva sulcx oocq t'eenemael is confirmerende ende ons waerschouwt wel toe te sien, opdat wij 't ons niet te laedt beclagen.

Want gister den Commandeur eenige van Caepmans Hottentoos, hierbij 't fort haer onthoudende (quansuys als met de ander niet te doen hebbende, doch eygentlijcq spions wesende, dat bij ons geveynst wordt) door de voorsz. tolckinne latende vragen hebben, wat de Caepmans op ons schorten datse dus aengaen, ende off haer derhalven niet goet dachte, dat ymandt van de haere met 2 à 3 van d'onse na haer toegingen om te vragen wat hun deerde ende de verschillen, die der mochten wesen, te sien met vruntschap te bemiddelen etc. waren sijluyden daertoe niet te bewegen, ende seyde Eva naderhandt ons rondtuyt, dat de Caepmans capitain Gogosoa sijn volcq wel vermaende haer rust te houden, met voorstellingen waerse blijven souden, als de Saldanhars met groot volcq aff quamen, om te

wijcken; doch dat sijn volcq door Domans tegenhitsinge sulcx doorgaens in de wint sloegen ende niet gesint waren ons oyt meer gerust te laten, dewijl se selffs haer nabuyren ende eygenlantsluyden niet ongemoeyt cunnen laten; wesende Eva oocq van sulcq gevoelen, indien wij soo minnelijcq besendinge om vrede te maecken voornemen, sijluyden dencken souden, dat sij nu genoeghsaem over ons al meester waren, mitsgaders daerin door Doman oocq souden gestijft worden, ende blijven soo langh tot se ter degen generael voelen, wat de Nederlanders doen cunnen.

Boven allen 't welcke ende wes bij den Commandeur langh ende breet mede gedeponeert wierdt, wijders oocq te letten stonde, niet alleen op 't voorige, maer off in desen alles nu oocq al reden genoegh gegeven sij om de gem. Caepmans op der vrijeluyden gedaen versoeck etc. capitaelijcq te overvallen, ende sooveel affbreucq te doen als wij cunnen, want onse Heeren meesters p^{r} haere generaele missive van den 2 September a^{o} passado meenden (altoos tot die tijt) noch geen suffichante reden daertoe voorgevallen te wesen.

Sulcx dan jegenwoordigh 't selve na ons geringh oordeel al sijnde ende oocq gedacht wordende voor Godt oocq rechtvaerdigh ende oocq verantwoordelijcq.

Dat dan noch wijders gedacht diende, off het wel tot het rechte doelwit sal comen te strecken, namentlijcq niet om den buyt van beesten nochte juyst om revengie off wraecq te nemen, die Godt alleen toecompt, maer om daerna met dese lants natie, dan voorts gerustich sullen cunnen leven ende omgaen, dat 't voornaemste poinct sij, om niet door onveyligheyt de wegen belet off verhindert te blijven van Comp^{ies} vorder desseynen, te weten 't gene diep te lande met reysen ontdeckt soude mogen worden, ende

de frequentatie met d'inwoonders dieper te lande waert in, welcke door de hostiliteyt (de Caepmans aen te doen) mochten affschrickigh van ons gemaeckt worden etc.

Oock dat sigh niemandt (gelijcq al de vrijeluyden op haer request voor dato oocq voorgedragen) en behoeft in te beelden, dat de humeuren met hostile middelen sullen verbetert, maer meer ende meer verargert ende verbittert, mitsgaeders bij haer gepractiseert worden op alle schade, die se ons in weerwraeke aen te doen sullen cunnen bedencken.

Sulcx aengaende de vrije coloniers hierinne al grooter swarigheyt gelegen sij, als deselve wel cunnen bedencken, soo met brandtstichtinge aen hunne huysen, schuyren ende 't rijpe cooren als andersints, gelijcq deselve ommers, alsoo wel als wij, weten dat de Caepmans rede dreygen te doen, ende Doman oocq weten te seggen heeft sulcq door de Bantammers op Batavia wel heeft sien geschieden, soodat dien slimmen gast, haer daertoe dan oocq te meer sal ophitsen, 't welcq 't slimste sij, in alles cunnen onderrechten etc.

Ende vervolgens, 't welcke den Commandeur de vrijeluyden bovendien allomme oocq gewaerschouwt hebbende, dat het d'Ed. Comp^{ie} seer ongelegen soude comen, haer die se nu eens op de been hebben gebracht, weder van onder op te herhelpen ende veel min haere schaden hierna buyten mede te lijden cunnen ofte goetvinden te vergoeden, maer elcq sijn eygen packjen souden moeten draegen. Ende daerop eerst alle de lantbouwers in 't openbaer op Comp^{ie} Corenlandt, den Commandeur ende onder Coopman Roeloff de Man mitsgaders nu jegenwoordigh de vrije borgerraden, uyt alle derselver naem conform haer request op den 7^{en} verleeden overgegeven, ende in 't daghregister aldaer g'insereert, blijvende volharden

bij haere gedaene absolutie van noyt sulcx in gedachten gehadt te hebben, veelmin dierwegen yts op de Comp^{ie} te willen pretenderen, maer dat se alle periculen tot hun eygen laste haer willen getroosten, ja veel liever als langer dus ongerustich te leven ende berooft te worden van de geene daer men niet als met alle vruntschap ende minne socht mede te leven, - Om welcke redenen haer versoecq, als vooren per requeste gedaen, oocq was ende bleeff, dewijl het doch van dagh tot dagh erger wierd, eenlijcq dat het den Commandeur ende Raedt geliefde, haer met Comp^{ies} macht te helpen adsisteren, niet alleen deffensyff maer oocq offencyff, oft dat hun selffs mochte toegestaen worden revengie te mogen haelen; waertoe haer selffs stercq genoegh kenden, volcx genoegh toe uyt te maecken, beter om te offenceren als haer voor geveynsde vrunden te deffenderen etc.

Op alle 't welcke dan bij den Commandeur ende Raedt (verstercqt als vooren) aendachtiglijck geleth ende overwogen sijnde, wat in desen te overwegen stonde, is eyntelijcq met gemeender stemme, na wel rijpe ende langhsaeme genoege deliberatien, goet gevonden ende g'arresteert; dewijl men oocq gansch geen ander middel siet om tot rust off vreedesaemheyt met dit gemelte Caepvolck te comen, dat men d'eerste gelegentheyt voor de beste sal waernemen, om haer met een goede macht (doenelijck sijnde) schielijcq te overvallen, ende verassen, mitsgaders soo veel beestiael ende mannen gevangen te nemen als mogelijcq wesen sal, met vermijdinge sooveel doenlijck van alle moortdadige bloetsstortinge; maer om de gevangenen als hostagiers te houden; ende alsoo die 't mochten comen te ontvluchten, daerdoor in toom ende devotie te brengen, op hope met die middel tot gerustheyt te comen, te meer dewijl men voorseecker houdt, het haer d

rechte Saldanhars haere vijanden, alsoo weynigh als van Herry, sullen aentrecken, maer te liberder afcomen om met ons gerustiger om te gaen als te vooren, vermits dese Caepmans altijt daerinne de principaelste beletters sijn bevonden.

Tot uitvoeringe van welcke voorsz. saecke dan ordre is gestelt alles op voorraedt vaerdigh te maecken ende Godt den Heere bij den Raedt gebeden, hij ons met sijnen zegen ende hulp gelieve bij te woonen Amen

Aldus gedaen, geresolveert ende g'arresteert, in 't fort de Goede Hoope ten dage en jaere als vooren.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Hendrick Boom.
Araham Gabbema.
Jan Reyniers.
Pieter Everaerts.

Soo als dese resolutie geen uyr genomen was, compt er tijdingh, dat Brinckman al sijn beesten, bij de 30 in getal, ende al sijn schapen (in de 70 stucx sijnde), mitsgaders oocq de rest van Vasagies ende van Roons beesten genomen ende Brinckmans cameraet Symon in 't Velt, nadat hij sijn roer op de Hottentoos gelost had, overvallen ende met hasagayen seer ellendigh vermoort was, door wel 7 wonden, ende een slaeff een wonde gegeven hebbende, den tolcq Doman daeronder geweest ende voorsz. Symons roer selffs opgevat ende medegenomen, welcke door 7 vrije luyden vervolgt sijnde, doch sullen na onse vreese niet achterhaelt worden, ende pereyckel lijden van oocq in de loop te blijven.

Is derhalven datelijck order gestelt de voorgenomen soldaten aen der vrijeluyden huysen te bestellen,

om haer vorders sooveel mogelijcq voor meerder ongeluck te helpen bewaren, ende voorts alle preparade gemaeckt tot voorcominge van vorder onheylen, alsoo jegenwoordigh nu al 4 bouwerijen glad in ruyne sijn ende stilstaen, juyst in dese rechte ploegh- ende saytijt, tot groot nadeel van den bouw etc.

Ende soo haest en quam 't gerucht niet aen 't fort, off al de Hottentoos hieromtrent namen de vlucht met vrouwen, kinders ende al.

Den 20 dito

wierden al des Comp^{ies} beesten bij 't fort van 't corenlandt gehaelt, uytgenomen de meeste schapen ende Comp^{ies} ploegh- ende wagenbeesten, om den bouw mede waer te nemen etc., vermits hier geen meer schapen in de stal mochten.

Item oock, dewijl men siet, datter met minne omtrent de Caepmans niet te winnen sij, ende deselve oocq dreygen, eer sij ophouden al ons vee te willen weghnemen, ende dootslaen die haer maer sulcx trachten te beletten etc., is overal voorts volcomen verloff gegeven, alle deselve, waer se die begaen cunnen, vast te houden ofte onder den voet te schieten, verstaende die se hier off daer bij haer huysen cunnen betrappen off elders ontmoeten, opdat elcq bij huys blijve, 't sijne te bewaeren ter tijt nader ordre sal gegeven worden, - Om daer expres op uyt te gaen, als onse uytgesonden spions weder t'huyscomen, met de gelijcke contschap, waer men hun best sal cunnen waernemen om de meeste affbreucq te mogen doen ende eens degelijcke schricke daer onder te brengen etc.

De tolckinne Eva bleef alleen bij den Commandeur in huys, welcke alle preparade siende ende hoorende, omdat voor haer (vermits sij goet duyts spreeckt ende verstaet) qualijcq yets verborgen cost blijven, scheen seer verslagen te sijn, ende seyde, dat die gister noch

aen 't fort waren, haer wilden mede weghtronen, maer was liever hier gebleven, ende eenlijcq bangh dat van Oedasoas volcq hier comende daeronder mochten doot raecken, daer men haer van verseeckerde, dat voor gesien soude worden, maer dat wij nu de Caepmans moetwille al te langh verdragen hadden, ende emmers door haer verleden Sondagh noch laten versoecken om vreede, die sij niet en wilden accepteren, maer daerenboven 's middaghs een vrijborger soo jammerlijcq vermoort ende over de 70 schapen ende 40 beesten boven de vorige weghgenomen hadden, 't welcke een saecke was dat Godt de Heere van sulcke menschen (die Hem niet en kenden) seer mishaegde, ende ons daerom toestondt, niet alleen alle mogelijcke tegenweer te bieden; maer oocq deselve jegenwoordigh sooveel aff breuck te doen als wij sullen cunnen, opdat se door minne niet hebbende gewilt, per force tot beter verstandt ende ommegangh mogen worden gebracht, ende in welcq rechtvaerdige saecken ons Godt de Heere oocq helpen ende bijstaen soude.

'S namiddaghs quaemen onse uytgesonden spioniers t'huys met raport, dat se nergens yets hadden cunnen vernemen, verstaende in de Houtbay, Berghvaleyen ofte aen eenige oorden van dese Caep, ende dat oocq daer nergens omtrent in 6 a 8 maenden tijts legers off beesten geweest waren, sijnde daeraen te mercken, dat het overal groen bewassen ende niet betreden was, sulcx deselve voorseeckers na 't ver gebergte van Africa geweecken sullen sijn, daer se te vangen sijn als een vogel die der vlieght.

'S Avonts comt tijdinge, dat den vrijborger Jan Reyniersz. mede al sijn beesten weghgenomen waren van dicht voor sijn huys, doch meest door eygen slofficheyt, omdat er niemant bijhad ende hij selffs met sijn vrouw aen 't fort was, hebbende maer sijn maet

ende een jongen t'huys, ende de beesten wat te laet aen de overcant van de verse revier gelaten.

Soo cregen oock tijdingh, dat heden wel 20 Hottentoos gesien waren omtrent den Bosheuvel op des Commandeurs landt, 't alderverste wel 3½ uyr gaens van 't fort leggende, met meeninge om die beesten oocq wegh te haelen; maer hadden noch geen cans gesien.

Wierd derhalven na Comp^{ies} corenlandt, de vrije luyden ende voorsz. Bosheuvel meer soldaten uytgesonden, om voort eerst emmers wel te bewaren dat elcq noch had, mitsgaders alle hantwercken ende bosvolcq etc. ingetrocken, om oocq Comp^{ies} vee, hier aen 't fort (in een seer schonen aental sijnde) seecker te hoeden, daer se al roemen bij regenachtigh weer achter heen te sullen comen.

De 7 vrije luyden gisteravondt Brinckmans beesten vervolgt, waren door de Hottentoos (die se, omtrent 20 personen stercq sijnde, noch genomen hadden) vorder terugh gedreven, doch hadden haer deselve seer sloffelijcq niet anders gearmeert meestal met vorcken ende maer 2 a 3 met schietgeweer, sulcx het veele oocq al haer eygen slofficheyts schult is, 't welcq de Hottentoos, van tijt tot tijt affgespeculeert hebbende, nu tot haer voordeel seer wel weten waer te nemen, ende voornamentlijcq Doman haer in alles al voorts aen te moedigen, op wiens lijff derhalven gestelt hebben levendigh 100 ende doot 50 gulden, mitsgaders voor andere van de gemeene rovers 20 gl. levendigh ende 10 doot, vrouwen ende kinders halff gelt, om welcke premien te verdienen verscheyde hantwercks vrijeluyden, ende die nu haer beesten verlooren hebben, hun voornemens sijn ende aengeboden hebben te laten employeren, om te sien off men rovers, ende voornamentlijck Doman, sal cunnen in handen

crijgen, waermede na alle apparentie de roverijen wat comen te cesseren ende een goede schricq gemaeckt worden, daer d'Almogende sijn segen toe geve.

Nieuwe maen, den 21 dito,

's morgens seer nat stormigh doncker weer, wierd een expres gebedt gedaen tot Godt, dat sijn slaende handt dogh wilde van ons affkeeren, ons jegenswoordigh vrij latende gevoelen met de groote sterffte onder 't vee, als steelen, roven ende moorden deser barbarisse menschen, waertoe tegen morgen oocq een vast- ende bededagh is ingestelt.

D' aengeboden vrije luyden na het voorsz. gebedt vaerdigh ende g'animeert, om op de Hottentoos uyt te gaen, quam den vrijborger Jan Reyniersz. versoecken sijn vrouw aen 't fort te mogen laten brengen, ende de vrije luyden Otto Steven ende Harmans geselschap, met al haer schapen ende beesten, tot op 6 na voor haer wagen, aen 't fort wijcken, dervende deselve niet langer aen hun huysen wagen, uyt vreese van brantstichtinge, sijnde den fiscael oocq uyt vreese van brantstichtinge, om de vrouw ende kinderen van Hendricq Boom ende d'ander vrije luyden te waerschouwen, bij noot hun retraict op de steene redout Corenhoop, dicht bij hun wooninge staende off mede aen 't fort te nemen, sullende d'Ed. Comp^{ie} met haer ploeghbeesten, de schuyr ende oocq den Commandeur de sijne aen den Bosheuvel tot 't uytterste sien in te houden, alsoo de Hottentoos daer nu op blijven vlammen, ende volcq uytgemaeckt is op haer oocq te passen, die Godt de Heere met courragie ende cloeckmoedigheyt wil begaven, ten eynde wij eenige schelmen mogen becomen enz.

Staende het seer desolaet aen te sien dit vlugten der arme lantluyden ende sijnde oocq op 't hooghste jammer van den rogh ende tarwe dagelijcx ende meestal in de grondt gebracht, ende veele al mooy groen staende,

ende elcq nu met maer 6 trecqbeesten gesint haer huys te bewaren, ende op de Hottentoos mede toe te leggen, soo veel als mogelijcq is, om met voorsz. beesten ende wagens eenigh vorder goet bij noot op 't uytterste noch te salveren.

Ende om de Hottentoos te beter te achterhaelen in 't lopen, daer se ons te gaauw sijn, soo is verstaen al de slaven (seer op deselve gebeten sijnde, ende haer wel willende eeten) uyt de kettings te slaen, ende tegen de Hottentoos met haere piecken vooreerst te gebruycken, tot sij hasagayen tot meerder offentie sullen becomen hebben, moetende jegenwoordigh over de 40 man bij de beesten ende schapen hier aen 't fort ende Comp^{ies} Corenschuyr worden gesonden, buyten die men noch over al tot defentie voor de vrije luyden heeft uytgesonden, in vougen jegenwoordigh in 't fort, maer een sargeant ende corporael met 2 soldaten in de poort de wacht houden, ende alle hantwercken ingetrocken sijn, volgens 't welcke dan oocq (de saecken dus blijvende staen) te wenschen was, hier een schip lagh om ons daer uyt wat te mogen verstercken etc.

Den vrijborger Hendrick Boom, een seer goet huys gebout ende al sijn welvaren daeraen te cost gehangen, wesende wel 17 à 1800 gl. aen te goet gehadt, hebbende soldijen bij de 6 jaren verdient, sonder yts op te nemen, bleeff met sijn huysvrouw, mits de bijgevoegde adsistentie van de 2 Comp^{ies} soldaten (doch al te stout) geresolveert het uytterste uyt te wachten, ende haer voor hun goet en bloet (hebbende 5 kinderen) ende veel schoone beesten, schapen, verckens, hoenders etc. soo langh als mogelijcq ware te deffenderen, eer se na de redout Coorenhoop wilden vluchten, daer hun de vrouwen ende kinderen van de lantbouwers Jacob Cloeten ende Jan Martens de nacht hadden geretireert, ende de mannen thuys gebleven, om als

vooren geseght, hare huysen te bewaren ende te sien waer het soude heen willen.

Ondertusschen is door den fiscael (overal uytgesonden wordende) onder andere oocq laten ordre geven, om aan de Comp[ies] schuyr een vaster crael te maecken, dewijl al 't vee hier in de taeffelvaley geen weecq de cost can crijgen, ende deselve derhalven nootsaecklijcq ver aff moeten geweyt worden, ende alle dagen aen 't fort niet cunnen comen ofte te houden sijn, anders als eenige van de outste ende onbequaeme tot den aenteelt, die men tot spijsinge voor 't guarnisoen gebruyckt ende dicht bij moet houden, om bij tijts te laeten slachten, eer se op 't velt doot blijven, ende van verre dan quaelijcq levendigh off goedt cunnen t'huys gebragcht worden ende tot bewaringe van voorsz. beste vee ende der vrije luyden bestiael ende huysen 32 soldaten g'ordonneert, naementlijcq 20 te wachten op Comp[ies] ende 10 op der vrije luyden goet, helpende de vrije luyden hierbij 't fort 's nachts de buytenwachten houden ende rontsom overal de ronden waernemen etc. waer neffens dan oocq eenige liefhebbers op Hottentoos te loeren sijn uytgegaen, ende oocq preparade gemaeckt wordt om ten dien eynde oocq de Bataviase banditen (om haer vrijdom ende lossinge te verdienen) neffens eenige slaven te armeren, tot welcke lijffeygenen, dan oocq hasagayen na hun manieren ende onderwijsinge worden gemaeckt, daerse al beter ende fixer mede weten om te gaen, als de Hottentoos, ende ordre gestelt is te versorgen dat de slaven hun vrouwen, welcke hier gehouden worden, om 't weghblijven te prevenieren, alsoo bevonden is, dats daer veel van schijnen te houden, ende die niet licht verlaten sullen etc.

Biddagh, den 22 dito,

is conform 't goetvinden van gister een bidsermoen ofte predicatie gehouden ende

Godt de Heere gebeden, om sijne hulpe ende zegen in dese periculeuse ende beroerige tijden etc.

Smiddags verstonden, dat weder eenige Hottentoos omtrent Jan Reyniersz. ende Boomtjes wooningen vernomen ende op de beesten loerende waeren, waartoe haer dit donckere natte weer seer favoraebel valt, vermits niemandt droogh geweer can houden, 't welcq sijluyden door Domans onderricht oocq wel weten, ende daerom sulcke tijden principaelst maecken waer te nemen.

Sijnde oocq verscheyde vrije luyden soo vreesachtigh ende met sulcke schricq bevangen bevonden, dat eenige op de redout Corenhoop gevlucht, haer huysen den verleden nacht alteenemael verlaten ende ten proye van de Hottentoos gestelt hadden, item oocq aen allen canten den bouw glad stil ende in 't riedt laten lopen, als dervende niemandt met ploegen ofte yts in 't velt comen, ende dat juyst nu in de regentijt, sulcx het sestepaert wel sal blijven leggen tot groot achterdeel, is derhalven,

den 23 dito

's morgens, ten eersten den fiscael uytgesonden, om haer overal een beter moet ende couragie in te spreecken, ende oocq dese navolgende ordres te stellen, namentlijcq:

Die haer beesten quyt sijn, haer ploegen, eggen ende alle gereetschappen, tot den bouw te brengen aen Comp^{ies} schuyr off de steene redout, om daer wel bewaert te blijven, ende niet mede van de Hottentoos om 't ijsers wille gebroken ende gestolen te worden.

Ende die noch beesten hebben; ende daermede niet derven bouwen, deselve te weyden onder Comp^{ie} bestiael bij de schuyr off 't fort.

Elcq te waerschouwen, datter voor geen 14 dagen londt is, ende daerom haer lonten spaeren soo veel als mogelijck sij, ten dien eynde aen deselve gedooffde

coolen te houden dat beter als poplont ende datelijcq te ontfoncken is.

Dat niemandt sijn huysen sal verlaten, maer hun vrouw en kinders, coorn ende goederen wel aen de voorsz. redout ende Comp^{ies} corenschuyr brengen mogen, want alsoo de Hottentoos, soodanige schricke ende vreese onder de onsen merckende, daerop te stouter worden souden, en hare huysen in brandt steecken, op 't welcke bijsonder nootsaeckelijcq moet wacht gehouden blijven.

Dat hun des Commandeurs particuliere volcq ende bouwlieden, aen de bosheuvel (op die buytenste frontier) sullen houden ten uyttersten toe, ende den bouw evenseer als oyt te vooren laten voortgaen, ende beneffens dien goede wacht houden, oocq desselffs vrije timmerluyden haer sooveel doenlijcq haesten met de vaste Corps de Guarde in der ijl aff te maecken tegen aen 't Crael etc.

Dat ydereen voornamentlijck oppast te bewaren ende beschermen 't geene hij noch heeft.

Ende 't uytgesonden volcq vooreerst maer sien een off meer Hottentoos eenvoudigh in handen te crijgen, om deselve dan per force te gebruycken tot aenwijsinge van haer legers, om die dan te seeckerden te vinden ende overvallen met grooter macht.

Al de vrije luyden, die niet en bouwen, met haer persoonen, wagens ende bijhebbende beesten, Comp^{ies} volcq te helpen uyt de naesten bosschen te hacken ende bijhaelen 800 stucx dicke paelen, langh 10 voet, ende dicq genoegh om met haer hulp de geprojecteerde ende g'ordonneerde vaste crael aen Comp^{ies} schuyr in der haest in defentie te brengen, tot vaste bewaeringe ende retraict van haerluyden beesten ende goederen etc. ten alderhoogsten noodigh.

Comp^{ies} bouwmeester Pieter Cruythoff te seggen,

dat met alle vigeur de ploegen ende bouw laet voortgaen, ten dien eynde de dorssers tot mesten van 't landt gebruyckende, soolangh het noodigh is ende dan off oocq bij nat weer wederom aen 't dorssen etc.

Als het landt aen deese sijde de drooge revier al te maelen besayt is met tarw ende garst, dan aen de benedencant van d' overseyde der voorsz. reviere te ploegen, om met haver te besayen, namentlijcq daer de boomen al sijn uytgeroeyt, tot voer voor de paerden ende esels etc. seer nootwendigh.

Ende de soldaten, tot bewaeringe van de ploeghbeesten ende schapen, altijt omtrent de ploegers ende eggers te weyden, ende deselve in 't gesicht te houden tot te beter bewaeringe ende defensie oocq van Comp^{ies} bouwluyden.

Item oocq in dier vougen op den Bosheuvel te doen.

En dat Boomtjen vrij magh sijn beesten onder 't faveur van Comp^{ies} beestenwachters weyden, 't sij die van 't fort ofte van de schuyr, daer 't hem best sal gelegen comen, dewijl hij noch met al sijn vee, vrouw, kinders ende goet blijft even constant 't huyshouden.

Ende dat emmers de brugh, soo haest 't crael gereet is, oocq ten eersten verbreedt wordt over de revier Liesbeecq, bij Hermans wooninge, om met beter gemacq de beesten ende wagens over te cunnen drijven ende mennen.

Den fiscus, 's avonts weder thuys comende, rapporteerde, dat die van Vasagies geselschap soo bangh waren, dat sij (ofschoon haer een soldaet noch bijgevoucht was) 's nachts niet langer wilden in haer huys blijven, vertragende oocq soodanigh in hunnen bouw etc. ende, opgenomen hebbende d' een ende d' anders verlies, is bevonden elcq ontrooft te sijn ende noch behouden te hebben als te weten:

Jan Reyniersz. geselschap in 2 eygenaers bestaende.
quijtgeraeckt:
koebeesten schapen

6 trecqbeesten
12 melcqkoeyen
6 vaersen is samen stuks 24 hebbende behouden 1 koe, 1 kalff,
2 Caeps- en 5 Hollantse schapen.

Brinckmans geselschap is behalven de doot van sijn macker Symon in 't Velt ontrooft:

10 trecqbeesten
7 melcqkoeyen
2 kalveren sijnde samen stuks 19 ende 67 ende maer behouden 5 schapen
ende een calff.

Vasagies geselschap idem in twee eygenaers ontrooft:

8 trecqbeesten
6 melcq dito
3 calven: is samen koebeesten stuks 17 ende behouden 2 trecqossen.

Roons geselschap, in drie mackers bestaende ende sijnde de nieuwste vrijeluyden, welcke noch niet een voet omgebouwt hebben, sijn ontrooft:

6 ossen ende
2 koeyen, sijnde samen stuks 8 en behouden maer 2 koeyen.

Soodat de Caepmans dese 4 geselschappen hebben ontrooft jongh ende oude koebeesten 68 stucx ende

67 schapen, ende daermede derselver bouw t' eenemael onder de voet gebracht, welcke uyt Comp^{ies} jegenwoordigh bestiael voor dit saysoen, vermits het al koeyen ende heel jongh goet van bulletjes noch onbequaem om te trecken sijn, seer beswaerlijck weder op de gangh sullen cunnen geholpen worden, daer echter sooveel mogelijcq middel toe gesocht ende om g'ijvert wordt. Maer aengaende Roons geselschap, welckers 2 mackers seer slap ende traegh volcq is, doch noch weynigh schuld gemaeckt hebben, sal men apparent weder in Comp^{ies} dienst moeten nemen, off hun in dienst van andere vrije luyden op daghgelden etc. laeten erneren, die der dogh oocq seer nootsaeckelijck van doen sijn.

Den 24 dito,

wat beter weer als de voorige dagen, waren weder eenige Hottentoos omtrent den Bosheuvel vernomen, loerende op des Commandeurs beesten, van welcke Hottentoos bijna 2 à 3 in de cnip souden geraeckt hebben, indien niet een van de vrije avonturiers, achter biesen ende bosjens liggende, sigh te ontijdigh ontdeckt had, als wanneer deselve weghliepen ende met vluchten ontquamen, vermits (zij) d' onse te radt in 't voorlopen sijn, ende maer met listicheyt sullen cunnen achterhaelt worden.

Sondagh den 25 dito.

'S morgens quaemen de gemelte vrije avonturiers weder thuys, sonder ander yets als boven verhaelt uytgerecht ofte opgevonden te hebben.

Heden namiddag is den Commandeur na al der vrije luyden wooninge geweest, onder andren 't volgende in ordre gestelt ende begin gemaeckt hebbende, namentlijcq;

Dat alle Sondagh 's namiddaghs de borgers hierbij ende om 't fort woonende (genaempt de stadtsborgers) met haren corporael, dewijle de parade van 't fort

gedaen wordt ende de militie in 't geweer staet, sullen comen binnen 't fort eens 2 a 3 mael omtrecken, ende dan weder de poort uyt, voorts na haeren sargeants ofte hooftofficiers wooninge omme aldaer te vergaderen, ende dan met al de lantborgers te verscheynen aen de steene redout Corenhoop, daer sich den Commandeur off yemandt uyt den Raedt altijt sal laeten bijvinden, om na het te doen sermoen aldaer de borgersparade ende visite over hun geweer aen te sien, mitsgaders deselve elcq met een roemer wijn off brandewijn te laten beschencken, ende dan yder na sijn wijcke weder te laten keeren, alsoo apparent om den brandewijn veele trage noch aengelockt sullen worden, die anders wel achterblijven ende te min oppassen mochten, schoon het tot hun eygen deffentie etc. nootsaeckelijcxt is.

Doch aengaende den vrij houtsager Leendert Cornelisz. ende syn volcq, omdat se alte verde woonen ende niet versuymen souden sullen alle Saturdaghs 's namiddags door den fiscael ende sargeant besogt ende gevisiteert worden, ende volgens dien maecken tegen 1 a 2 uyren in haer volle geweer vaerdigh ende gereet te staen.

Item oock des Commandeurs particuliere lantbouwers haere naeste buyren ende woonende de alderverste ende uytterste van alle de Coloniers.

Sullende op die sijn geweer niet ficx hout etc. boeten gestelt ende oocq ordre beraempt worden tot het employement van dien.

Den Commandeur even voor den avont thuys comende, wierd een schip gesien benevens het Robbeneylandt, comende met een noortwestelijck luchjen voor de wint opseylen.

Den 26 dito

lagh hetselve al op de rheede, wesende het bootjen Zuylen, den 27 April de retour van St.

Helena herwaerts aen vertrocken, sulcx in 29 dagen tot hier geseylt was, medebrengende, beneffens de packen cleeden in plaetse van 22 lasten rijs, voor dese plaetse in de schepen Amersfoort, Phenix, Walvis ende Z.Zee op Batavia gescheept, niet meer als 2½ last rijs, sijnde de rest over deselve schepen aen St. Helena verdeelt, tot streckingh van haere provisie op hun vorder te doene reyse, dat ons al weder doet sober blijven, als hebbende in plaetse van 60 nu niet meer als tusschen de 18 ende 19 lasten rijs ontfangen, waerbij ons tot groote schade noch bijcompt, dat ons de Caepmans ende tabacqdieven met hunne adherenten soo schielijcq met moorden ende roven, dagelijcx seer vijandelijcq overvallen ende den bouw doen verachteren ende op veele plaetsen stilstaen.

Bij voorgemelte 4 retourschepen waren de ander vier op den 8 Maert van hier gescheyden, als ady 25, 28 ende ultimo dito wel bijgecomen, ende gesamentlijcq den 8 April van dito eylandt na 't Patria verseylt, daer hun d'Almogenden salvo wil geleyden.

Soo waren oocq aldaer aengeweest vier Engelse schepen, te weten d' Egle 13 ende de Negro 19, de Virginius 20 ende de Kingh Ferdinando 25 April, 2 van Suratte ende 2 van Coromandel, welcke den 25 dito gecombineert naer Engelandt sijn vertrocken, ende te seggen wisten, datter 2 fregats uyt Engelandt alle dagen waren te verwachten, om haer ende die noch wel (na hun seggen) tot 20 stucx volgen souden, naer huys te convoyeren, welcke fregats oocq empassant voor de bocht van Gunea souden cruyssen op Spaensche schepen, ende dan van daer op St. Helena, ten eynde voorsz., comen; doch dewijle die wat langh achterbleven, ende sijluyden nu onder hun vieren waren, hadden geresolveert gecombineert het naer huys te wagen ende onse aldaer groote beleefdheden

bewesen, in recompense van d'accommodatie, die se verstonden den verlegen capiteyn Morgan op den Dolphijn hier aen de Caep gedaen was.

Den 27 dito

quam tijdingh aen 't fort, dat den vrij houtsager Leendert Corn^{s} van Zevenhuysen gister omtrent een uyr voor den avondt in sijn bos, van 50 a 60 Hottentoos overvallen, doch hij maer even in den hals met een hasegay gequest was, ende sijn volcq met schietgeweer, juyst bij der handt comende, deselve datelijcq op de vlucht gejaegcht hadden, sonder (mits hare rappicheyt) eenige Hottentoos gecregen off gequest, maer 5 hasegayen behouden te hebben, die se na hun noch maer verschoten hadden.

Is derhalven datelijck den onderchirurgijn met 4 soldaten na hem toegesonden, neffens den lantmeter, om hem te onderrichten van ten eersten een beschansingh van plancken, gelijcq aen den Bosheuvel gedaen is etc., in der haest op te slaen, tot beschermingh, alsoo wij mits ons weynige volcq niet anders (als ons selffs vooreerst wel te bewaeren) en cunnen doen, mochte anders wel ymandt op haer gesonden worden, om te sien off men ergens eenige achterhaelen ende onse wapenen laten voelen conde, welcq nu tot nader ontset van volcq uyt de eerst aen te comen schepen moet uytgestelt blijven ende maer geleth ons onder Godts beschut soo naeuw te bewaeren voor meer schade ende moort als mogelijcq is.

'S avondts quaemen de uytgesonden persoonen met den landtmeeter weder t'huys, rapporterende dat de questsuyr aen Leendert Cornelisz. voorsz. maer een schamschoot sonder noot was. Ende omtrent 30 Hottentoos aen den Bosheuvel bij des Commandeurs particuliere lantbouwers geweest, doch van deselve met schietgeweer ende eenige slaven met hasegayen vervolght, gevlucht ende ontcomen waren.

Wesende voorsz. Leendert Cornelis besigh sigh met palissaden te beschansen, gelijcq des Commandeurs volcq hun met plancken doende waren.

Dingsdagh den 27 May 1659.

Dewijle den Raedt jegenwoordigh in geen meer personen bestaet als den Commandeur ende ondercoopman Roeloff de Man, mitsgaders den sargeant van de soldaten, die oocq heel sieck ende daerom noch selden gebruyckt is cunnen worden, ende jegenwoordigh, mits der Hottentoos oorlagh etc. ons boven vermoeden soo schielijck over den hals gecomen, dagelijcq wat meer als ordinaris te deliberen valt, - Soo is (ingesien de bequaemheyt van den fiscael Abraham Gabbema ende sijne door lange ervarentheyt becomen kennisse van saecken, welcke oocq sedert het affsturven van den vendrigh Jan van Harwarden (gelijcq denselven in alle voorvallende gelegentheyt soo buyten als binnen, overal is gebruyckt) op approbatie van d'Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India verstaen, denselven tot versterckinge des voorsz. Raets mede als een lidt in den Raedt te assumeeren, ende naest den ondercoopman voorsz. cessie te laten nemen, mitsgaders den adsistent Gijsbert van Campen als Secretaris in voorsz. Gabbema's stede, die 't beneffens het fiscaels ampt placht te becleden, welcke beyde dan de gewoonelijcken eedt sijn afgenomen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan Riebeecq.

Roelof de Man.

Den 28 dito.

Nergens hadden haer Hottentoos verthoont.

Den 29 dito,

quaem den vrijborger Steven Jansz. seggen, datter een partije verleden nacht al in haer schapenstal gebroocken, dogh (hun waeker vernomen hebbende) weder gevlucht waren.

Weynigh daerna quam Hendricq Boom seggen, dat se te nacht met hun zeventhien oocq in sijn beestencrael gebroocken ende eenige al aen 't uytdrijven van dien besigh waren, doch dat, hij met sijn knechts uytcomende, hadden de vlucht genomen, sonder yemandt met haer schietgeweer te hebben cunnen begaen vermits den doncker, ende hadden gereetschappen gevonden, daer se vuyr mede maecken, menende dat se sijn huys hadden gesocht in den brandt te steecken, daer hun Godt voor behoeden wil, want sulcx een onversettelijcke schade voor de luyden wesen soude, vermils oocq het cooren, datter veele noch ongedorst is, hebben leggen.

'S namiddaghs wort een soldaet van den Bosheuvel t'huys gebracht, welcke twee quetsuren met hasegayen in 't dicq van sijn been gecregen had, ende rapporteerden dat voormiddags omtrent sess uyren ongeveer drie a vierhondert Hottentoos, op des Bosheuvel 25 beesten (met hun vieren bewarende) aengevallen, ende na omtrent ½ uyr nochtans elff van deselve wegh gecregen hadden, voerende Doman den troep, die op voorsz. persoon vijff hasegayen verschoten, doch geen Hottentoos cunnen quetsen had, vermits die de schooten wisten te ontduycken, ende voorts met verhaelden buyt waren deurgegaen, waermede sij des Commandeurs particulieren lantbouw (op d'uytterste frontier leggende) al bijna mede hebben vruchteloos gemaeckt, sijnde jegenwoordigh aldaer omtrent 25 morgen landt met schoonen witten tarwe besayt ende over de 1200 wijngaerden, op den bergh geplant, altemalen geruyneert ende 't vorder planten tot wel soo

veel duysent dit saysoen voorgehadt apparent door dese overlast mede gestut, alsoo de tijt haest aeneompt.

Donderdagh den 29 May a^{o} 1659.

Om de jegenwoordige rooverije der Hottentoos te beter tegen te staen, is na rijpe deliberatie goetgevonden, alle de vrije luyden, die niet bouwen cunnen, tot 10 stuyvers daegs aen te nemen, om ons daermede soo veel doenlijck te verstercken ende eenige partijen volck in 't velt off embuscade te houden etc., verstaende voor niet langer tijt als noot sulcx ten dienste van de Comp^{ie} alhier sal vereysschen ende voorsz. struyckrooverijen duyrende blijven, sijnde tot meerder affschricq van deselve oocq goetgevonden te plaetsen 2 vijff ponder stucken aen Comp^{ies} schuyr, daer men d' overluyden mede can beschieten, noch een 2 ponder op de steene redout Corenhoop, daer der rede soodanigh al een light, om Hendrick Boom ende Jan Reyniersz. aen de Noort, mitsgaeders Ott ende Stevens bouwerijen aen de suytsijde te beschermen, alsmede een 9 ponder aen den Bosheuvel, tot oocq de vrije houtsagers meerdere beschermingh, ende sullen 20 van de slechte koebeesten met de voorsz. partijen uytgesonden worden, om met een a 2 losse schiltwachten quamsuys te weyden ende de Hottentoos te locken, daer d' onse haer 's nachts sullen verbergen.

Mede gesien dat geen van alle de persoonen, welcke haer met de retourscheepen hebben versteecken, per 't galjot Zuylen van St. Helena en sijn wederomgecomen, - is verstaen haere reecquening te sluyten, ende te goet sijnde saldo's voor d'Ed. Compagnie geconfisceert aff te schrijven, sijnde deselve genaempt ende geweest als te weten:

	te goet	te quaet
Pieter Heynsz. uytten Rijp vrij timmerman		91.10.-
Warner Cornelisz. van Nunspeet vrije lantbouwer		
aan Ed. Comp^{ie} over Vaderlant schult	84. 4.11	
en over genot staende sijn vrijdom	985.14. 1	
aen diverse vrije luyden	84.18.-	654.16.12
Vrije l^{n} knecht{ Jan Pietersz. van Aanraedt	-----	-----
Vrije l^{n} knecht{ Jan Hendricxz. van de Nieuwe Nierop	9.11. 8	
Vrije l^{n} knecht{ Claes Gerritsz. van Leeuwarden		54. 2.-
Vrije l^{n} knecht{ Carol Molin van Brugge		71.16.-
Vrije l^{n} knecht{ Pieter Jacobsz. van Bodegrave		60.13. 2
Vrije l^{n} knecht{ Dirk Cornelisz. grutter van Hoorn	97.10. 8	
Vrije l^{n} knecht{ Jan Cruyck van Antwerpen		65.14.-
Vrije l^{n} knecht{ Dirck Dircksz. van Montfoort		128.16.-
Comp^{ies} dienaeren{ Cornelis Gleynsz. van Alte		48.14. 8
Comp^{ies} dienaeren{ Abel Sjours van Seruyssum	20. 6. 9	
Comp^{ies} dienaeren{ Jan Elias van Leyden	40. 8.15	
Comp^{ies} dienaeren{ Hendrik Jansz. van Noorden	42. 4. 7	
Comp^{ies} dienaeren{ Jochum Eyssen		59.15.-

Comp[ies] dienaeren{
Hendrik Hounigh

28.10. 3

Bandieten{	Frans Holmigh.
Bandieten{	Erman Glouge van Straelsont.
Bandieten{	Domingo van Bengalen.

Bij den schipper van 't jacht Zuylen den Raedt voorgedragen ende gedaen blijcken sijnde het quade comportement etc. van sijnen bottelier genaempt Gerrit Pietersz. van Rijn, ter saecke van ontrouw in Comp^{ies} provisien, - Is denselven als per sententie, na schult bekenninge ende biddinge om gratie, neffens confiscatie van 2 maenden gagie ½ pro fisco ende ½ voor den armen, gedescendeert van bottelier a 18 tot cuyper a 14 gl. 's maents, ende in sijn stede op het voordragen voorsz weder gestelt den quartiermeester Arien Willemsz. Fop voor bottelier a 18 gl., ende wijders den bosschieter Jan van Linge in voorsz. Arien Willems plaets tot quartiermeester bij halveringh a 13 gl. - alles op approbatie van Haer Ed. tot Batavia, ende de gagies beden ingangh nemende.

Ende alsoo Cornelis Luyten van Amsterdam, uyt 't Vaderlandt hier aen de Caep gecomen den 22 Maert verleden per het schip de Princes Royael, voor bosschieter, nadat, voor dat sijn tijt hier als constabel ende oocq tweede ofte meester thuynman heeft uytgedient, ende dat die sijn plaetse voor 16 gl. 's maents becleedt had, corts overleden is, soo wort denselven bij desen op sijn versoecq ende vereysschende bequaemheyt weder als m^{r} thuynkecht, wedert sijn jongste aenwesen gebruyckt sijnde, geconfirmeert ende verbetert tot op 16 gl., daervoor dan sijn tijt hier aen de Caep weder sal uytdienen ende dito gagie van den dagh sijnes aencompst alhier ingaen.

Doris Claesz. van Langerack, uyt eygen vrijwilligheyt aen St Helena van de retourvloote sigh gepresenteert bij d'onse tot geselschap te leggen ende per 't fluytjen Zuylen oocq herwaerts gecomen, daerom

van d' Heer Commandeur van de gemelte retourvlote toegeleyt is 14 gl. maendelijcq ofte quartiermeester gagie, mitsgaders als nu sijn dienst vorder presenterende om op 't Schapejachtjen in voorsz. qualiteyt gebruyckt te worden, - Is vermits sijn daertoe hebbende bequaemheyt volgens de getuygenissen van d' opperhooffden der voorsz. fluytjen Zuylen, ende dat ons oocq soodanigh een persoon gebreect, daertoe bij den Raedt aengenomen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Steven Toran.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Gijsb^{s} van Campen, Secret^{s}.

Den 30 dito

is conform d' op gister genomen resolutie een redelijcq tropfen volcq uytgemaeckt, ende onder het gesagh van den sargeant door den fiscael Abraham Gabbema buyten gebracht, neffens 20 van de sleghte beesten, omtrent den Bosheuvel ende tusschen de over vrije luyden met 1 a 2 loose schiltwachten te weyden, ende sijluyden haer achter bossjes ende ruygten des morgens voor den dagh te verschuylen, daer se ordinaris haer meeste ende eerste aenval doen ende heen comen.

Ultimo dito

was den Commandeur met 4 paerden ende 6 soldaten uyt om overal visite te doen, ende sigh met soo weynigh volcq eens te verthoonen omtrent de plaetse daer d' onse embuscade leggen, om te sien off se op hem (soo onstercq van volcq siende) souden willen afcomen, vermits voorgegeven ende geroemt hadden op denselven te passen, als menende

dan meester van al den omslagh te wesen; maer wat achter 't geberghte comende, wierd het heel doncker steffregen onde mistigh nat weer, sulcx daerom cort wederceerden ende 't selve tot beter gelegentheyt uytstelden.

De vrije luyden siende de preparaden om stucken buyten op 't lant te planten tot haer bescherminge, schenen daerdoor vrij gemoedigh te sijn, ende gereet om haer ossen te leenen ende deselve daermede ter gedestineerder plaetsen te brengen, gelijcq haer deselve mede behulpsaem thoonden, om dicke paelen tot het gedestineerde vaste crael aen Comp^{ies} corenschuyr bij te helpen halen ten fine vooren aengetogen, doch onder belofte van hare moeyten te vergoeden, dewijl ons daertoe ende tot meer ander saecken in dese troubel tijt volcq manqueert,

Maendagh den 2 Juny A^{o} 1659.

'S morgens omtrent negen uyren den sargeant thuys gecomen wesende met raport, dat haer gister tegen den avondt omtrent 50 a 60 Hottentoos (gevoert wordende door Doman ende andere bekende) redelijcq schoon waren bijgecomen, daer hij sich seer wel in drie troupen embuscade op verborgen had, met apparentie om deselve fray te sullen cunnen waernemen etc., dogh dat door onversichtigheyt van den vrijborger Harman Remagenne te vroegh onder 't schot ende alsoo van hun desseyn versteecken gebleven waren, - Soo is goetgevonden sulcx hoe eer hoe liever weder te hervatten, ende ten dien eynde morgen vroegh den Commandeur neffens den schipper van 't fluytjen Zuylen, Steven Foran en den fiscael met drie a 4 paerden ende eenige soldaten selffs heel tot over ende verbij den Bosheuvel uyt te gaen, quansuys om een

ronde off het oogh over der vrije luyden bouw eens te laten gaen, gelijcq de Hottentoos van denselven dogh somtijts wel gewoon sijn, ende 's avonts even stercq naer huys te keeren, mitsgaders den sargeant weder uyt te laten blijven met trop van 18 a 20 van de beste soldaten uyt Comp^{ies} dienaren ende vrije luyden te kiesen, ende tegen den nacht bedectelijck na den Bosheuvel te senden bij des Comp^{ies} 20 sleghte beesten, daer tot waeghhalsen men 5 man bewaert, om de Hottentoos op d' een off d'ander middel te abuseren, ende eens een goeden stoot, mogelijcq sijnde, te laten voelen, dewijl men mits onse jegenwoordige cleyne macht vooreerst nochthandts op deselve niet doen can, bij welcke voorsz. soldaten oocq geresolveert in 4 ficxe slaven g'armeert met hasegayen toe te voegen, om in 't vluchten eenige Hottentoos te onderlopen ende levendigh te mogen in handen crijgen etc.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope datum u.s.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Steven Foran.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsb^{s} van Campen, Secret^{s}.

Den 3 dito

is den Commandeur met het geselschap ende ten fine, in de gister genomen resolutie gementioneert, uytgeweest, welcke buyten sijnde van de beestewachters verstonden, dat sij de voorsz. Hottentoos noch al op den Bosheuvel hadden vernomen, oocq met haer van verde (buyten schoots blijvende, toeroepende, gesproocken, waeronder Doman de voorste ende andere bekende schelmen, die riepen dat se

het Duyts volck geen quaet wilden doen, maer alleen de beesten van haer begeerden te hebben.

Den vrijborger Caspar Brinckman onder anderen oocq passerende, die van al sijn beesten (sijnde geweest 19 stucx ende 67 schapen) berooft is, wiste te seggen, dat oocq van verde met de gemelte rovers gesproocken had, die hem gevraeght hadden, off hij al weder andere beesten van den Commandeur had gecregen, wilden se dan met der haest mede maer weder wegh haelen ende in haer leger brengen, dat sij soo wel ende verscholen hebben, dat het bij ons vooreerst seer beswaerlijcq sal te vinden wesen, wordende daerom te ijveriger opgepast, om eenige schelmen te crijgen, die 't ons dan wijsen souden moeten per force, om haer aldaer dan soodanigh te bestoocken, datter eens schricq onder gebracht mochte worden, 't welcq claer gemerckt wordt nootsaeckelijcq te wesen.

Den 4 dito.

'S morgens guyr windrigh weer en de wint als gister, tot belet van Zuylens vertrecq na Batavia, volgende daerop seer swaere regen ende harden wint.

Den 5 dito.

Item nat stormigh weer ende wint al N.westen, welck weer tegen den nacht met donder ende blixem hard toenam.

Den 6 dito.

'S morgens (wat sachter) continueerde alsoocq

Den 7 dito,

tot belet alsvooren, ende waer ons uytleggende volcq op de struycrovende Hottentoos niet hebben cunnen uytrechten, noch oocq deselve op ons, sulcx wij op haer persoonen ende sij op onse beesten dese gansche weecq vruchteloos hebben uytgeweest; maer willen hopen met moy weer eens een aentreffinge geschieden ende Godt den Heere met ons wesen sal.

Saterdagh den 7 Juny A^{o} 1659.

Alsoo ons Godt de Heere om onser overtredinge wille cortelijcq heeft gelieven te comen besoecken, soo met sterfte onder Comp^{ies} bestiael, als oocq met roverije onder 't vee van de borgers, door den oorloge ende moorderijen deses lants brutale menschen, ons seer schielijcq ende onverdacht over den hals gevallen, tot groote schaede ende onderdruckinge van deselve ende totale ondergangh eeniger lantbouwers, daer wij nochtans altijt ende oocq tot noch seer genegen sijn gebleven, met de genoemte natie in alle minne ende vruntschap te leven ende om te gaen, doch siende, dat sulcx niet heeft mogen helpen, maer de wapenen hebben moeten in de handt nemen omme haeren moetwil, daer se noch niet van affhouden, tegen te staen, - Soo is goetgevonden, voortaen alle Woensdagh 's namiddaghs tegen 4 uyren een vast- ofte bidpredicatie te laten doen, omme den toorn Godts door bidden ende smeecken van ons aff te bidden, ende dat het sijn mogentheyt gelieve ons in de plaetse te begnaedighen met sijne zegeninge ende hulpe tegen dese gemelte onse vijanden, ten eynde wij, over haer victorye crijgende ende behoudende, met deselve in goede rust ende vrede weder mogen handelen ende wandelen, 't welcke dan morgen na de Sondaghspredicatie de gemeynte sal bekent gemaekt worden, opdat sich yder daertoe prepareren ende ten gestelden tijde wete te vervougen ter plaetse van de ordinaire vergaederinge des Godsdienst.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Gijsb^{s} van Campen, Secret^{s}.

Sondagh den 8 dito,

's morgens noch al nat weer ende wint tot belet als vooren, doch wat bedaerder,

den 9, 10 en 11 dito,

meest zich gelijck, gaende echter 't bootjen Zuylen met een variabel luchjen 's middaghs onder seyl; maer most in 't gadt weder anckeren.

'S avonts naemen oocq de vrije Saldanhaverders affscheyt, om na 't Dasseneylandt te vertrecken om traen ende robbevleys voor de slaven, met haer een geprepareerde boot ofte vaertuygh de Peguijn, leggende haer ander vaertuygh de Zeeleeuw noch heel reddeloos. Ende is desen naenoen d' eerste biddagh (ten fine in bovenstaende resolutie vervaet) gehouden.

Den 12 dito.

'S morgens schoon helder stil weer ende op den dagh een zuyelijcq luchjen is Zuylen daermede voorts in zee geraeckt, ende voorsz. vrije luyden na 't Dasseneylandt t' seyl gegaen.

Sondagh den 15 dito

is den Commandeur met den fiscael Gabbema ende noch een persoon te paert, neffens 8 soldaten uytgegaen, mitsgaders gecomen wesende niet boven een groot halff uyr gaens van 't fort, verstonden dat ongeveer ¼ uyr geleden den vrijborger Hendrick Boom al sijn beesten (sijnde 30 stucx jongh ende oudt) met 34 schapen, door ongeveer 20 wel bekende Hottentoos (aengevoert van Doman) waren ontrooft, soo als se tegen den hoecq boven in 't hangen van den Wintbergh geweyt wierden van drie man, versien met een musquet, ende d'andere 2 met corte snaphaenroers, waervan een door sijn schouwer gequest, een maer in sijn mouw, ende den derden met 5 wonden van hasegayen doot geschooten was, meenende deselve te paert noch te onderhaelen, maer waren soo haastigh in 't voortdrijven geweest over de vlacte, dat men se nergens in 't gesicht coste becomen, sulcx den Commandeur des avonts laet in

den doncker dieswegen vruchteloos thuys quam, hebbende hier ende daer ordre ende volcq uytgestelt, om te sien off men se op eenige advenuen bij nacht off ontijde niet sal cunnen betrappen, die se dan nootsaeckelijcq moeten passeren, omdat se haer dus overal weten te verschuylen, ende daer se weynigh volcq bij ende haer cans schoon sien de beesten soo wegh te rooven, 't welcq al veel der vrije luyden eygen schult is, ende voornaementlijcq desen Hendricq Boom, omdat se haer beesten altijt tegen onse gestelde ordres in dese periculeuse tijden te verde van den anderen verscheyden willen weyden, ja, de soldaten, elcq tot bewaeringe bijgevoeght, daertoe dwingen, anders waren stercq genoegh om te deffenderen, want voor haer thien soldaten van d'Ed. Comp^{ie} sijn geordonneert, daerbij sijluyden oocq noch 10 man hebben, wesende samen 20, die onder musquetschoot van den anderen verscheyden hebbende laten weyden, daerbij oocq Comp^{ies} schapen- ende ploeghbeestenwachters, mede noch 6 man sijnde, souden sulcken noot niet gehadt hebben, maer elcq schijnt liever sijn eygen sin als wel gestelde ordre te volgen, ende waerdoor Hendrick Boom ten principalen sijn beesten ende schapen heden is quijtgeraeckt, ende sijn corenbouw ende melcqerij etc. oocq in d' asse. Godt betert!

Den 16 dito

was der vrije luyden vaertuygh weder van 't Dasseneylandt geretourneert met weynigh traen, en wisten te seggen, dat in 't voorbijzeylen van 't Robbeneylandt gesien hadden, dat de nieu gemaeckte schapestal aldaer soude omgewaeyt wesen, waeromme 't Schapejachtje datelijcq derwaerts is afgevaerdicht met navolgende briefken geschreven:

Aen Rijck Overhagen,

luydende als te weten:

Alsoo ons de vrije Saldanhavaerders heden hebben weten te seggen, dat se in 't verbijzeylen meenen gesien te hebben, dat de schapestal soude omgewaeyt zijn, soo worden bij desen in der haest Ul. toegesonden den baes en 2 ondertimmerlieden met hem, om deselve weder op te rechten, ende te sien watter aen te doen sij, die de ander onderwesen hebbende ofte wel selfs daer wat blijvende, met hulp van 't jachtsvolcq, soo langh als 't goet weer blijft, helpen ende dan weder hier comen sal; gaende tot dien eynde voor 7 man provisie voor een maent, sijnde den baes timmerman met 't jachtsvolcq geprovideert, ende d' ander 3 met u daer blijvende, te weten: den decker sal 't stroo van 't dack fray afnemen, soo 't noodigh is ende het dack niet weder heel gelaten can opgerecht worden. Wij sullen met eenen gaerne verwachten off de sterft van de schapen al ophout ende deselve weder wat beginnen aen te teelen, alsoock de conijnen ende hoe 't wijders met alles staet.

Hierneffens gaet wat wortel, croot, pastenakel ende coolsaet; dat u dunckt meer noodigh te wesen, cunt er om schrijven, 't sal u gesonden worden; hout moet ende weest naerstigh in 't waernemen van de schapen.

In 't fort de Goede Hoope, ady 15 Juny 1659.

(ende was geteyckent) Jan van Riebeek.

Den 17 dito,

's morgens gantsch onstuimigh weer met swaeren regen, hagel ende harde N.westewint, daer 't Schapejachtje mede weder van 't eylandt retourneerden, doch buyten 't hooft op de ree moest leggen rijen voor 2 anckers, als cunnende mits de harde aen-

stortingh ende dat sijn roer quijt geraeckt was, soo men van verre sien coste, 't Roggebaytjen niet beseylen. Even na den middagh had Doman nog tusschen de 50 ende 60 Hottentoos dichte bij Comp[ies] corenschuer ende tusschen Comp[ies] bogaert bij de brugh, tegenover Hermans huysingh liggende, met een seer donckeren fellen regenbuy, dat men geen 5 roe van sigh sien coste, een aenval gedaen op Comp[ies] ende voorsz. Harmans ploeghbeesten, welcken Harmen de sijne de brugh (naest zijnde) over, nogh gesalveert heeft, maer uyt Comp[ies] ploeghbeesten 29 stucx weghgenomen ende 4 doot gejaegt, sonder dat onse soldaten meer als 2 a 3 schoten, mits het natte weer op deselve hadden cunnen doen, die de schelmen nogh hadden ontdoken, daer se seer ficx op zijn, ende soo hardt met de beesten tegen den Wintbergh opvlogen, ende van daer deselve weder aff over de bracke revier, wat benoorden Jan Reyniersz. wooningh, dat niemant van d' onse nogh vrije luyden, met alle man op de baen sijnde, deselve hadden cunnen onderloopen en haer den pas aldaer off ergens aff te snijden, ende ten ware d' onse nogh dus gau waren bij geweest, souden de heele trop quijt zijn geraeckt, alsoo stijff 20 Hottentoos ten eersten onder de beesten vielen ende de rest haer in batalie stelden om d' onse aff te houden; maer d' onse hadden nietjegenstaende (mits 't natte weer) geschoten, en zij geen stant derven houden; maer doordien se op de vlucht gedreven waren, hadden d' onse de beste pluck van de beesten tot op 29 stucx wederom gecregen[1)], ende ingevalle het droogh was geweest, souden altemalen wel weder gecregen ende schijnbaerlijck eenige Hottentoos oock wel

1) Hier is eenige verandering in den tekst noodig geweest om de verwarring te herstellen.

onder de voet gebracht hebben; maer nu cost men niet mercken anders als datter maer een de hasegayen uyt de hant geschoten ende een ander over een schoot soodanigh onder de voet gevallen was, dat 3 a 4 mael rontsom den bergh aff hadt getuymelt, maer off weder opgestaen ofte door sijn volcq weghgebracht was, wisten niet, hebbende den anderen sigh vorders met de vlucht gesalveert, sulcx men niet weet, hoe swaer off licht die gequest is geworden, achtervolgende oock het raport van den fiscael, op de becomen tijdinge ten eersten derwaerts gereden ende informatie genomen hebbende.

Den 18 dito

is den fiscael weder uytgesonden om op 't een ende 't ander na gegeven last ordre te stellen.

Ende quam desen voormiddagh 't volcq van 't Schapejachtjen aen landt, raporterende dat se door de contrarie N.weste stormwinden, gister 't eylandt niet hadden cunnen crijgen, vermits haer roer door 't achteraen hebbende schuytje verloren hadden, 't welck de steven daertegen uytgestoten zijnde, affter affgespoelt en weghgeraeckt was.

Nieu maen den 19 dito

is 't Schapejachje weder een nieu gemaeckt roer aengehangen, na middags met 't hoge water vlot geraeckt wesende, na 't Robbeneylandt geseylt ende der vrije luyden vaertuygh de Peguijn naer 't Dasseneylandt.

Heden het crael van dicke palen ende boomen als palissaden aen d' eene sij van Comp^{ies} schuyr so na digt gemaeckt sijnde, datter de beesten 's nachts in cunnen bewaert blijven, soo sijn alle des Comp^{ies} beesten ende meeste schapen derwaerts heengebracht, gelijck oock de vrije luyden al hun schapen ende beesten daerbij gevoeght ende aen d'Ed. Comp^{ie} gelevert hebben, omme aldaer onder bewaringe van Comp^{ies} wachten bewaert, ende dagelijcx uytgaende onder

ende met deselve geweyt te worden, alsoo de weyden omtrent 't fort voor al 't selve te cort schieten, ende hierdoor met eenen des Comp^{ies} ploeghbeesten oock te beter bewaert zijn, welcker soldaten bij den anderen geconjungeert te defencyver te samen sullen wesen, als sijnde nu bij de 40 man stercq, daerbij boven de .... bouluyden, ende die hier en daer van Comp^{ies} ende aengenomen vrij volcq uytleggen en loeren, ende is den vrije luyden toegestaen, beesten noodigh hebbende om te bouwen, die van de hare telckens uyt den trop te mogen halen, verstaende op haer risico, soolangh sij die bij haer hebben om te besigen, sijnde het dus moeten gestelt worden, omdat men, op vele plaetsen beesten weydende, elcke cleyne trop met het daertoe verdeylde volck soo seecker niet costen bewaert blijven, als nu dat men al 't volck gecombineert bij al de beesten getrocken heeft ende gehoopt wort, de Hottentoos daerdoor te minder op deselve sullen attenteren.

Den 20 dito.

Alsoo men vertrout door de middel ende ordre, gisteren nogh jongst ende nader gestelt, de nogh overigh hebbende beesten, veel schoon jongh goet ende recht bequaem staende te worden, tegen 't aenstaende jaer tot de ploegen enz. wel sullen bewaert blijven, ende gecalculeert is, boven die nogh een tropjen van 30 a 40 man uyt vrije luyden enz. soude cunnen uytgemaeckt worden om de Caepmans eens mede te gaen besoecken aen haer leger, waertoe wij tot dato nogh niemant hebben cunnen gevangen crijgen, om door dwangh off andersints ons te doen wijsen, waer deselve leggen, - soo is na langwijlige deliberatien eyntlijcq goetgevonden, Herry van 't eylandt te halen ende die daertoe (wel bewaert) te gebruycken, onder belofte van goude bergen, sonder eenige

van effecten, waertoe dan vermits 't moye weer ten eersten naer dese raetspleginge een roeyschuytjen derwaerts is heengesonden.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Gijsb^{s} van Campen, Secret^{s}.

Den fiscael Gabbema daerop terstont mede te paert uytgaende, om na dagelijcx gewoonte te sien dat alles buyten overal wel in ordre gehouden wordt, ende gecomen wesende op den hoeck van den Wintbergh, comt hem daer een van de vissersknechts beneden van de rivier de bergh oplopende waerschouwen, dat hun daer eenige, doch niet wetende te seggen hoeveel, Hottentoos hadden verthoont ende al lustigh quaemen aenmarcheren, sulx des vissers vrou al na de redout Duynhoop, daer digst bij zijnde, vluchten, ende ons van daer oock de tijdingh aen 't fort bracht, op alle noodige ordre tot defentie gestelt ende den Commandeur van boven 't Cat uytsiende, sagh deselve ende oock den fiscael met voorsz. visserknecht na de Hottentoos (hem van verre omtrent 20 sterck in 't oogh schijnende) toe reyden, waerover eenige musquettieren ende stalcnecht te paert hem nagestuyrt wierden, maer eer deselve quartweegs bij waren, sag men hen door een verkijker met de voorsz. Hottentoos ende eenigh vee den hoeck van de hooge duyn aen de soute rivier om herwaerts aencomen, menende deselve gevangen had, dogh aen 't fort comende, vernamen de saken, Gode loff, nogh geluckiger ende na de tolckinne Eva's gedurige voorsegginge uytgevallen, namentlijcq:

Dat het waren seven personen met 15 schapen, expres afgesonden van haer swaeger Oedasoa, den oversten der machtige Cochoquas, welcke na verwillecommingen enz. dese navolgende harangue deden te weten:

Vooreerst, dat voorsz. haeren heeren ons liet aenbieden ende verseeckeren sijn stantvastige onveranderlijcke vrede ende nader aliantie, schoon hem de Caepmans daervan hadden getracht aff te leyden.

Welcke ende oock de Gorachouquas ofte tabacqdieven hem ende sijn confrater Ngonnomoa eenige weken geleden, even voor dese laest gepasseerde regen- ende stormweers dagen hadden laten brengen, presenten van coper ende tabacq ende versoecken om sijne adsistentie off dat zijluyden dogh 't lant wilden intrecken, om niet te eeniger tijt van het Duyts volck schade te lijden enz., sijn volck in 't fort gevangen gebracht te worden, met veele quaet, dat se van ons seyden tot verachtinge ende ophitsinge enz., dogh hadden bij Oedasoa ende Nhonnomoa de Caepmans niet gelovende, met haer presenten veracht afgewesen, ende terughgesonden, hoewel Negonnomoa (vrij besigh sijnde) die wel soude willen nemen hebben.

Soo hadden zijluyden oock al hun volcq, die onder de Gorachouquas waren, altemalen t'huys gehaelt, om met deselve (van de Duytse overvallen wordende) geen schade off ongeval te lijden, op 't welcke haer g'antwoordt wierdt, sulcx voorsichtigh gedaen ende ons seer lieff was, als soudende ons seer bedroeft hebben te hooren, dat ymant van hare met dese schelmen hinder leden enz.

Sijluyden, met haer reden voortgaende, seyden wijders, dat sigh Ngonnomoa door de Caepmans al soo bangh off sooveel wijs hadt laten maecken, dat sij swaerigheyt stelden om volcq naer 't fort te senden, met waerschouwinge aen Oedasoa, dat hij soude voor

hem sien, wat hij dede enz. ende daerover soo verder te samen oock in woorden geraeckt, dat Oedasoa hem geseyt hadt, met sijn deel volcq ende vee van hem aff te gaen ende selfs toesien soude enz., gelijck zijluyden daerop hun oock van den anderen hebben gesepareert, willende Ngonnomoa sien hoe 't spel soude aflopen, ende sigh wat uyt de weegh houden, dogh gantsch niet na onse vijanden de Caepmans ofte Gorachouquas te adsisteren ofte luysteren, maer siende dat alles wel gingh, oock met de Duytsen gelijcq vooren handelen ende wandelen enz.

Maer Oedasoa was op Eva's seggen (van ons veel voor dato gedaen) constant geresolveert gebleven, sijn volcq na ons aff te senden, om te hooren hoe 't hier aen de Caep stonde, ende oft den Commandeur oock recht met den oorlogh tegens de Caepmans enz. meenden, om daerop vast te mogen gaen ende dan tot ruyne van deselve nader met den anderen te spreecken, versoeckende ten dien eynde, om in vaster gelooff te mogen sijn, dat sijn vrouws suster Eva ende eenige Duytsen met sijn volcq mochten bij hem comen, met belofte van te versorgen, dat hun 't minste velleken van haer lichaem en soude gecrenckt ofte beschadicht worden; maer dat hij dan met 10 a 12 huysen, tot dicht onder de Luypaertsbergh en achter de Soutpannen wilde comen, ende sijn grootste ende aengenaemste vrou Eva's suster, selfs in persoon met ons volcq ende stercq geconvoyeert aen 't fort senden, om ons van sijn eygen mont te spreeken woorden te verseeckeren, als wanneer hij sijn sijdts halven affirmeerden, de saken te samen wel soo te beleggen, dat de Caepmans ende tabacqdieven niet langh dus woelen off veel meer spel maecken souden: wij wilden maer vooreerst nau toesien, dat se ons soo weynigh vee ontroofden als mogelijcq was, ende om 't gene wegh

was, niet becommert wesen: hij meende 't soude wel dubbelt betaelt worden, ende wilde hij ons door handel wel soo veel beschicken, dat wij des geen gebreck zouden hebben, wesende maer blij dat wij viandelijcq tegens de Caepmans geworden waren, ende wenschende dogh noyt weder met haer aen vrede mochte gedacht werden, gelijcq hij van sijn kant niet coste doen, alsoo die schelmen dogh noyt gewent waren langh vrede te houden, maer sonder rooven ende moorden niet kosten leven nogh gerust blijven, maer altijts d' een off d' ander op sijn swackst ende onversients sochten te overrompelen, gelijck se hem, Oedasoa, oock eens gedaen hadden, soo als ons, van ander volcq diep in 't lant geslagen wesende, met sijn weynihh overigh behouden volcq ende vee, in de huysen gequest ende machteloos ergens gevlucht ende verscholen lagh, als wanneer sij Caepmans hem niet alleen meest sijne resterende beesten afnamen, maer oock al wat sigh niet verweren conde, dootsloegh ende jammerlijcq vermoorde, tot vrou ende kinders incluys, ja hadden de swangere vrouwen opgesneden ende de vruchten tegen d' aerde vertreden, welcke hare weynigh voor ons genomen residentie hier aen de Caep geschiet was ende hij noyt vergeten conde, maer haer al overlangh weder tot vorige macht gerespireert ende van voorsz. wonde genesen sijnde, soude betaelt hebben, indien niet geducht hadt, wij in al te vaste verbonden met hun waren, opdat hier op haer landt woonden, daer hij nu hoopte met ons in plaetse van die ondeugende guyten gerust ende vreedigh libere toegangh ende handelinge met de Duytsen te hebben... 't welcke alles ons gelieten aengenaem te bevallen ende dese gesanten fray tracteren, gevende 't selve oock een seer groot encouragiement onder alle de borgers ende vrije lantbouwers, als

menen nu weder cans te sien om ander bestiael genoegh te crijgen ende tot verhael te comen.

Dese gesanten verhaelden oock, dat Oedasoa partijen renosterhoorens voor ons hadt opgesamelt. Item mede al een jongh paert gevangen, menende het levendigh aen den Commandeur te schicken, maer was door een hasegay boven vermoeden wat te diep gequest ende gestorven, doch hoopten haest ander off meer te becomen, 't welck nu soo wel off haest geen effect cost crijgen om de quetsuur van de leeuw aen sijn elboogh, vermits daerdoor persoonlijcq in huys moste blijven, alsof hij (seyden sij) een vrouw was. Wegen oliphantstanden, als met ons nader gesproken ende vaste verbonden ende aliantie gemaeckt hadde, soude bij bequaeme tijt oock devoir doen en volck toe in 't lant senden enz.

Haer wierd gesegt, indien Oedasoa haren Heere wilde aen 't fort comen, souden hem een wagen toestueren ende in een bequaem huys fourneren, om van onse meesters gecureert te werden, met soo goede tractementen in eten ende drincken enz. als hij selfs begeerde, 't welcq Eva haer seyde ende zijl. antwoorden, dat als zijl. met haer ende ons volcq daer quaemen, hem onse bethoonde genegentheyt ende presentatien wel souden verhalen ende vorder inprenten.

Wierdt door Eva gevraecht, off sij ons empassant Caepmans leger wilden wijsen, en souden sooveel soldaten laten medegaen, dat men se daermede eens een wackeren neerlaagh hoopten te geven, om met eenen tot Oedasoas meerder verseeckertheyt te bethoonen, hoe wij 't jegenwoordigh tegen haer ernst waren. Sijluyden gaven tot antwoort, daertoe geen last te hebben, maer wel ons onder andere te seggen, dat ons wel verseeckert mochten houden, Oedasoa haer nu hoorende, dat middel genoegh gevonden ende ons

aenwijsinge ende onderricht gedaen soude worden om meergemelte hare al langh gewesende ende ons nn corts gewordene vijanden totaliter te ruyneren, souden ondertusschen maer nauw toesien voor verder schade ende ongemack, ende weynigh patientie hebben sonder al te haestigh met uytgaen op haer te wesen enz.

Soo seyden sij oock (haer gethoont hebbende de groote hasegaey van Doman ende eenige andere meer, in eenige renconters becomen), dat haer dat nu teyckens genoegh was van verseeckertheyt ende schenen schier (die siende) van vreugde op te springen, seggende wijders, dat het Oedasoa in 't hert speet dat die schelmen weghnaemen de beesten, welcke hij uyt soo goede genegentheyt aen ons verhandelt hadde, maer souden patientie hebben en ons hart tegen haer soo hart ende onversettelijcq maken, datter gelijcq als 't zijne over de Caepmans noyt vermorwt mochten worden maer als ijser blijven, ende als hij dat merckte wisten sij wel, dat Oedasoa iets voorhadt, ende ons wel soo wat openbaren ende induceren soude, dattet met de schelmen haest een eynde soude nemen, ende wij door sijne alliantie ende vrundschap met gerustigen handel ende wandel volcomen genoegen becomen ende soo gerustigh wonen souden, als te wenschen ware enz.

'S nachts quam tijdinge aen 't fort, dat de Hottentoos den vrijborger Otto's huys bij den doncker hadden meenen in te breecken ende alles te vermoorden, maer sijluyden opgestaen ende na deselve geschoten hebbende, waren ontcomen ende seer ongeluckigh en onnosel voorsz. Otto van sijn eygen maet Jacob Rosendael selfs in het dick van 't been geschoten met 5 coegels op een roer geladen geweest, alwaer den fiscael met den meester is heengesonden, om te laten verbinden ende nader informatie van saken te nemen.

Vergangen namiddagh was de roeysloep met Herry al seer vroegh aen 't fort gecomen; maer alsoo wij nu hier Oedasoas volcq hadden en Eva oock van zijn ontbindingh nogh comste en wiste, lieten hem sonder aen te leggen off op te comen, om verscheyden consideratien ten eersten wederom na 't eylandt brengen, sulcx dat desen hals den verleden dagh in veelderlij angsten ende blijschap is geweest, want gister uyt 't Schaepjachts volcq de voorgevallen saken met Caepman eerst verstaen hebbende, sigh heel sieck geveynst hadt, ende hedenmorgen daerop schiellijck siende comen een sloep expres om hem, scheen heel de doot veruw geset te hebben; maer d' onse hem thonende de cleeren, hemtrock ende hoet om aen te doen, dochte weder heel in de gratie geraeckt te wesen, dogh aen 't hooft verschijnende ende siende daer soo ten eersten wederom gesonden wiert, is aftemeten in wat bedencken denselven nu voorts is blijvende.

De schapen aldaer al over de 500 geweest sijnde, waren al tot op 100 stucx uytgestorven, ende de timmerluyden besigh de stal weder op te bouwen, welckers stijlen door de verleden harde stormwinden van de steene neuten waren afgeset enda 't dack daerdoor ingevallen.

Hier is oock wel sterfte onder de schapen, maer niet soo groot, doch de roverij der Hottentoos te meer, sulcx ons Godt de Heere aen alle canten een wijle tijts heeft gelieven te besoecken, hopende met Hieop[1)] weder haest segen sal ontmoeten, Amen.

Den 21 dito,

's morgens schoon weer als gister ende eergister, lieten de voorhaelde gesanten door Eva versoecken, den Commandeur ende die van zijnen raet in een aparte plaetse weder te mogen spreecken ende

1) Job.

harer heers vorderen last te openbaren, daer laten comen sijnde, begonsten aldus weder aen te vangen:

Oedasoa heeft ons gelast den Duytsen capiteyn voor te stellen, dat hij nu emmers nemmermeer met de Caepmans noch tabacqdieven en wil pays ofte vrede maecken, waerop hun g'antwoort wierdt, ingevalle het Oedasoa soo recht met ons meende als wij met hem, dat wij hem dan sulcx wel beloven wilden. Sijluyden antwoorden: dats goet, ende verseeckeren u uyt sijn mont, dat hij niet anders voorheeft, als de Caepmans t' eenemael te helpen verdelgen, sulcx sij aen beyde canten volcomentlijck verdient hadden, mits 't gerelateerde van gister, ende dat telckens als ons volcq in 't lant bij hem waren gecomen met de Caepmans tot weghweysers, deselve dan altijt hadden versocht, dat Oedasoa haer die ende voornamentlijck den vendrigh Jan van Harwarde zaliger wilde in handen leveren; dogh hadt hij haer daerop g'antwoort, dat sij schelmen waren, hij wilde ter contrarie, dat d'onse sonder een fnaesjen van de cleeren beschadicht, salvo aen 't fort t'huys gebracht werden.

Ende voornamentlijcq speet hun seer dat den Commandeur aen Oedasoa met volcq ende wagens had vereeringe toegesonden, 't welck sij met haren aenhangh nu gaerne door oorlogh stutten ende beletten wilden, maer soo wij 't recht meenden (noyt met haer sonder Oedasoas weten vrede te maecken) was cans haer altemaelen in soo goeden fuyck te jaegen, datter niet een soude ontcomen.

Wij seyden jae, ende om haer nogh meer tot ons genegen te maecken, dat wij 't jegenwoordigh oock niet mochten nalaten haer te ruyneren, off dat onse Godt van den Hemel, die Eva nu mede leert kennen, ende voorsz. rovers gansch niet van weten, noch leeren willen, ons soude straffen, alsoo dat bloet van sijn

volck, 't welck dese schelmen soo moordadigh gestort hebben, tot hem om wraeke riep, ende wij ons derhalven daer soo veele aen moeten gelegen laten, dat wij sonder ophouden haer moeten vervolgen.

Sij antwoorde: dat is 't woort, 't welck Oedasoa van den Commandeur verwacht, ende waerom hij ons in sijnen name tot denselven heeft afgesonden, item oock om te openbaren, dat alle inwoonders, gansch diep in 't landt, der Duytsen goetheyt soo ruchtbaer geworden is, dat elck maer verlangt deselve te sien off bij te comen, 't welck de Caepmans altijt hebben getracht, met alle doenlijcqe middelen tegen te houden; maer nu comende te verstaen dit woort van den Commandeur, souden wij bevinden, dat yder sal trachten al aff ende toe te brengen, watter in 't landt is ende sij maer weten wat wij begeeren tot heel aen de Chobonas incluys, daer sij seyden der Duytsen naem ten goeden al verbreyt was.

Hierop hun weder gedient wierdt, dat wij langh getracht hadden, soo een groot heer aen te treffen, om vaste aliantie mede te maecken, ende welcken wij genegen waren alles te beschicken bij forme van handelingh, dat hij ende al die in 't lant woonen begeerden, souden 't maer bedencken 't gene wij niet hadden, costen van Hollant, India ende al de plaetsen van de werelt met de schepen wel ontbieden.

Hierop antwoorden voorsz. gesanten weder, dat sulcx de saeck was, daer Oedasoa oock langh na gewenscht had, maer door de Caepmans altijt verleyt, dogh was sijn voornemen, nu op 't voorsz. woort van den Commandeur met sijn leger in de plaetse van Caepman hier te comen wonen, ende ons sooveel bestiael te beschicken als wij wenschen, om selfs die deucht danckbaerlijcq te genieten, dat de Caepmans dus langh ondanckbaerlijcq hebben beseten, ende jegen-

woordigh dus schelmachtigh (dogh na hunnen aert seyden sij) met rooven ende moorden beloonen.

Ende wanneer Oedasoa hier dichtbij woont, wil hij den Commandeur altemet selfs comen besoecken ende die aengenaeme bejegeninge der Duytsen ontfangen, als 2 broeders van een hart ende ziel. Dus meent het Oedasoa, seyden sij; ende dat het nu genoegh ende vast was, vessoeckende ten eersten weder te vertrecken met een wagen ende sooveel volcq als den Commandeur beliefde, opdat de gesantschap, aen wederseyden gedaen sijnde, vorders mogte gehandelt worden hoe men met Caepmans te samen off elck apart in verscheyden oorden aengaen souden.

Gaven haer door Eva te verstaen, dat den fiscael om een wagen ende volcq (bij haer versocht mede te hebben) uyt was. Sijluyden insisteerden echter seer om soo ten eersten maer weder wegh te gaen, alsoo Oedasoa anders te langh in verlangen soude blijven. Lieten haer d'onmogelijckheyt van vroeger als tegen morgenochtent gereet te wesen declareren, vermits en 't volcq ver ende aen alle oorden uytlagen op de Caepmans te loeren ende niet voor t' avont costen t'huys comen, nogh oock de wagens buyten op 't lant sijnde enz.

Oock dat wij gaerne een goede vereeringe voor Oedasoa souden prepareren ende hem die met fatsoen (als men sulcke groote heere behoort te doen) laten toebrengen met een man, die ter degen met hem uyt onsen name spreecken can, dat hun scheen te behagen. Ende daerop lieten bewegen tot morgen te wachten, wordende voorts met eeten, drincken ende alle minsaemheyt wel getracteert; d'Almogende geve de saeken bij haer soo recht gemeent wort als ons; 't mochte dan wel tot vrij wat goets gedijen voor d'Ed. Comp^{ie}, alsoo deese luyden voorstellen: ons begeren maer te openbaren, dat se dan haer best doen

willen, soo 't eenigsints becomelijcq is, te beschicken, 't magh dan te halen wesen daer 't wil, ja dat se d' onse ergens reysende oock overal willen soecken te beschermen na vermogen enz.

Saturdagh den 21 Juny A° 1659.

Bij d' onderhandelinge van Oedasoas afgesanten, niet anders cunnende vernemen als dat het dien overheere der Cochoquas (de rechte Saldanhars zijnde) oprecht met d'Ed. Comp^ie^ is menende, volgens oock het gevoelen van den beginne ende oyt off oyt elck een daervan gehadt, ende welcke jegenwoordigh even recht over de baey achter 't wrack van Haerlem, aen d' ander zij van de staert van 't Luypaertsgeberchte, meest N.oostwaerts ongeveer maer ½ dagh reysens van hier, met veel duysenden menschen sterck is leggende;

Wijders geconsidereert, dat zijne aenbiedinge van nader ende vaster alliantie gansch nootsaeckelijcq dient g'accepteert, ende in 't alderminste gedacht om die te verwerpen, nogh oock sijne afgesanten sonder verseeckeringe van onse daertoe hebbende inclinatie wederom te laten gaen, soo ten aensien van dat ons zijne macht tegen te staen te groot is, oock voor d'Ed. Comp^ie^ te costelijcq soude vallen, vermits men reede siet, dat men met al des Comp^ies^ ende vrije luyden macht dese 2 cleyne troupen van de Caepmans ende tabacqdieven haer rooven ende moorden en can beletten, invougen om meer vianden over den hals te halen gansch ongeraden, maer vrunden te maecken nootsaeckelijcq; Item oock Godt den Heere 't behagelijckste sij, voornamentlijcq met die altijt voor discrete luyden sijn vermaert ende van wien d'Ed. Comp^ie^ doorgaens haer meeste bestiael door minnelijcke handelingen heeft becomen, welcke anders, siende hun afgesanten (in dese oorlogstijden op groote risico

gansch vertrout) aen ons gesonden, niet met het vereyschende bescheyt ende respect wederom quamen, ende dat de Gorachouquas ende Goringhaiquas ons alleen dus cunnen quellen met sijn ontelbare macht van menschen, ons nogh vrij meer benauwen ende een heel ander spel mochte comen maecken, ja soodanigh wel dat geen menschen niet alleen ergens buyten op 't landt en souden cunnen wonen, maer oock selfs hieromtrent gerustigh in Comp^{ies} thuynen gewerckt off branthout, ver van de hant zijnde, en soude gehaelt cunnen worden en wes meer, te langh om aen te halen, - Soo is, omme alle die ende meer andre pregnantien ende hooge nootsaeckelijckheden in dese occurentie, na wel rijpe deliberatien, goetgevonden ende gearresteert, voorsz. Oedasoa aenbiedinge van nader en vaster aliantie, met bethoninge van aengenaemhijt t'accepteren ende sijn versoeck toe te staen, sijnde dat wij sijn vrouws suster de tolckinne Eva (die de Goringhaiquas geseyt hadden dat bij ons aen kettings gesloten ende gevangen gehouden wierd) met voorsz. afgesanten mede wilden laten keeren, neffens sooveel volcq van d' onse (ende soo vertrout gelijcq hij de zijne aen ons gesonden hadt) als wij begeerden, 't zij weynigh off veel was hem indifferent, om daermede door oprechte vertalinge van Eva dan nader te spreecken ende zijne vordere desseynen ende voorslagen tot ruyne der voorsz. Gorachouquas ende Goringhaiquas ons ende sijne vianden te openbaren ende goet overlegh te maecken.

Ende door beleefde opdringinge van de voorsz. gesanten dan vernomen hebbende, dat deselve blijven persisteren, 10 Duytsen genoegh te sijn ende geconsidereert, dat schoon oft hondert medegingen, wanneer dese heere het verkeert voor had, vermits sijn groot getal volcq, evenwel helpen soude, ende wij

vele af stekende (dat oock de beste moeten wesen) bij ongeluck ons sulcx te magtigh crencken ende verswacken soude, evenwel off misschien de voorsz. vianden mochten toeleggen d' onse onderwegen te overvallen, - Soo is, om wat deffenciver te wesen ende een redelijcke trop te mogen wederstaen, goetgevonden 13 van de ficxste mannen uyt te maecken, neffens een wagen tot haer meerder deffentie, ende oock om de vereeringe met het vereyste fatsoen aen Oedasoa te brengen, dat sij voor een groote eere schijnen te houden, ende soo sij selfs seggen. door 't ganse landt tot reputatie van haren heere gereputeert ende verbreyt is, en dies hem 't selve oock op 't alderhoogste behagen sal, mitsgaders daerbij vastelijcq sigh inbeelden ende verseeckert houden, van onse genegentheyt tot een onverbreeckelijcke vruntschap ende aliantie, volgens allen 't welcke dan d' onse gelast sijn voorsz. Oedasoa na de vereyste groete ende overleveringe van de vereeringe, dit volgende uyt onsen naem aen te seggen.

Dat ons sijne eerst gedane legatie en aenbiedinge van nader aliantie enz. op 't hoogste aengenaem is bevallen ende wij dienvolgende in reciproque niet minder willende doen, oock hebben goetgevonden niet alleen sijn vrous suster Eva met deselve te laten keeren, maer oock onse gecommitteerdens, om hem van onse genegentheyt t' zijnwaerts ten selven eynde oock te verseeckeren, ende tot teycken van 't welcke den Commandeur hem dese vereeringe liet toebrengen, met versoeck deselve te willen aengenaem, als van eygen broeder van één hart ende sin accepteren, mitsgaders d' onse, gelijcq wij de sijne, soo cort als mogelijcq met bescheyt wederom laten t'huys comen, met gecommitteerde ofte wel sijn persoon selfs om den anderen nader te spreecken.

Ende ingevalle het hem geliefde door eenige van sijn volcq alleen off in comp^{ie} van weynige onser soldaten op te laten soecken ofte te doen verspieden, waer men onse ende sijne vianden coste vinden, dat sulcx ons seer aengenaem wesen ende hij, ons die dan aengewesen hebbende, welhaest bevinden soude, hoe ernst het ons was haer alle mogelijcke afbreuck te doen enz.

Dogh indien hij sprack van saken, om met dese 13 man ende eenige van zijne daerop ten eersten aen te vallen, dat sulcx dese mael met soo weynigh volcq beleeft ende politycq, als daertoe geen last hebbende, hoe hij 't meende aen te leggen enz. en op alle sulcx antwoorden 't selve den Commandeur te sullen rapporteeren, met wie hij dan over en weer, 't zij selfs ofte door gecommitteerdens nader coste handelen, latende sijn volcq met eenen oock vrij met beesten aen 't fort comen om te verruylen, alsoo bij den Raet om verscheyden insigten niet coste raetsaem off goet gevonden werden vooreerst nogh met coopmanschappen in 't lant te gaen, maer in plaetse van dten te sien, off men de saken daertoe coste brengen, dat sij altijt selfs met haer vee aen 't fort quamen, om alle te vresen onheylen te min subject te mogen blijven, tot oock te meer gerusthijt ende andre considerable redenen meer.

Aldus geresolveert ende g'arresteerdt in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Sondagh den 22 dito.

Fray lieffelijcq weer alsvoren, is ons volcq onder haer 13e met de voorsz. gesanten ende de tolckinne Eva, neffens verscheyden dingen ter vereeringe op een wagen met 6 ossen aen voorsz. Oedasoa (overste der machtige Gochoquas) 's morgens omtrent 8 uyren vertrocken, uytgeleyt wordende door den fiscael ende 2 ruyters (dagelijcq op de advenus onser vijanden leggende) tot over de bracke reviere. d'Almogende sij gebeden, het desen heere recht meene ende d' onse met gewenscht raport sonder schade mogen wederom comen.

Den 23 dito

retourneerde 's middags der vrije luyden vaertuygh de Peguijn van 't Dasseneylandt met 6 halff amen traen.

Ende tegen den avont Compies Schapejachtjen van 't Robbeneylandt, met tijdingh de stal haest weder opgerecht soude wesen, onder welcke over de hondert schapen doot gebleven ende de rest nl tot op hondert stucx voorts uytgestorven waren, sonder datter nogh beteringh vernomen wierdt, maer de conijns vermenigvuldigden fray aen alle canten.

'S avonts langh na 't sluyten van de poort comen ons afgesonden volcq van Oedasoa den oversten der Cochoquas al wederom, met 6 andre gecommitteerdens van denselven, daeronder sijn susters soon ende tolckinne Eva, rapporterende den sargeant, dat hij (hem al ver buyten sijn leger eenige tegemoet gesonden hebbende) de groete ende vereeringe door den Commandeur aen hem gesonden, met groote aengenaemheyt hadt aenvaert, ende verstaen hebbende onse goede intentie ende 't gene hen vorder gelast was te seggen, hadde daerop de hant in sijn borst (als grijpende nae sijn hert) geslagen ende gesecht: siedaer, 't is onmogelijcq 't vleeselijcq hart uyt mijn boesem te rucken, anders, ware het doenlijcq, ick soude het

den Commandeur toesenden, maer laet hem de siel daeruyt na sigh nemen om met het sijne te vereenigen, dat het noyt can van den anderen gescheyden worden, ende segt dat ick hem ten eersten selfs meene bij te comen om onse harten te samen als stucken ijzer aen den anderen te wellen ende soo hart te maecken, dat het van niemant in de werelt sal connen gebroocken off weder vaneen geclooft worden. Ende aengaende de roovende Goringhainas ende Gorachonnas, was verheught wij nu bemercken conden, dattet maer schelmen ende struyckrovers waren, om welcke ende andere diergelijcq te straffen, sijn vocatie ende beroep was, willende daerover met zijne raden (wesende de outsten uyt zijn volcq, daer oock raedt mede hielt) sigh beraden hebbende, met den Commandeur dan mont aen mont selfs spreecken, ende hem bekent maecken, hoe se te atrapperen zijn, als hebbende daervan na dese lants gelegentheyt ende natuer der volcken beter kennisse, daer hij ons dan goet onderricht van geven soude, door den sargeant onder anderen voorgedragen zijnde, dat wij maer van doen hadden 1 off 2 van de zijne, om aenwijzinge te doen waer se haer onthielden, ende dat wij se dan wel wisten naest Godt met onse macht t' onder te brengen, hadt hij daerop seer cort (als weynigh van woorden, maer een bijsonder stil geciviliseert persoon wesende) [gezegd]: 't is goet den Commandeur en behoeft niet soo haestigh te wesen, maer belieft wat patientie te nemen; als ick bij hem come, sal hem selfs van alles spreecken ende soo goeden raet geven, dat hij daerin genoegen nemen ende bevinden sal, het weynigh wachten geen schade maer te grooter voordeel ende victorie op de rovers sal toebrengen.

Waerop d' onse (desen morgen daer eerst gecomen) beleeft versochten weder te vertrecken, ende hij (de-

selve 2 schapen voor 't volcq vereert hebbende, oock cort afscheyt gaff, met Eva ende 6 van de zijne, sonder geweer anders als stockjes in de hant bij haer tot teycken, dat sij se onder bescherminge van d' onse volcomen vertrouden.

Hij was seer mager, geduerigh lijdende door de pijne aen de quetsuyre van de leeuw op de eerste paerdejacht (voor ons gedaen) gecregen, vermits deselve door sijn meester niet coste genesen worden, hopende derhalven van d' onse beter hulpe te vercrijgen, wesende zijn vrou Eva's suster mede soo heel wel niet te pas, die in d' eerste ontmoetinge door bijschap den anderen langen wijle niet toespreecken, nochte d' onse met vertalen dierhalven dienen conde, ende welck gedurigh op haer susters Oedasoas vrous schouder met de armen lagh (een tijcken van dat se haer aengenaem was), hebbende Oedasoa sijn excuse gedaen, dat geen beesten aen ons voor jegenwoordigh offsond, vermits onder deselve ende oock sijn schapen dit jaer (sedert voorsz. sijn becomen quetsure) een seer groote sterfte had gehad; maer soude echter wel maecken wij daeraen geen gebreck leden.

Eva verhaelde (conform oock d' onse hun raport), dat Oedasoa, soo haest d' onse daer quamen, al 't volcq ende vrouwen liet van hem uytgaen ende maer sijn raden ofte outsten van 't volcq had doen bij hem roepen ende gesegt: schoon ick wijs genoegh ben om mijn ampt waer te nemen ende mijn volcq te regeren enz., soo ist nogtans, na dien het Ul. beroep oock is mij in alles met raet ende daet bij te wonen, als wesende oude lieden, die de werelt langh doorsien ende den loop der saeken veel ervaren hebt, ende daerom in alle voorvallen u consideratien mij moet communiceren, - soo is 't bijsonderlijcq nu tijt, dat gij mij opent u aller gevoelen, wat ten besten van

mij ende onser volckeren jegenwoordigh dient aengewent.

Waerop (seyt Eva), daerbij sittende te leunen op haer susters schouder, de voorsz. outsten (soo noempt sij se in duyts) na weynigh bedencken ende pratens onder den andren hadden geantwoort dese eygentlijcke redenen.

Coningh Hou (dus spreecken hem de outsten aen, seyt Eva), wij bemercken, dat u jegenwoordigh een seer groot geluck boven 't hooft hangt, want nademael gij ende Ngonnomoa tegenwoordigh onder off naest u sijt de machtigste van 't landt, waervoor alles, mits de menichte uwer crijsvolcq, moet wijcken daer se maer dencken dat gij compt, boven dat gij, mits u civilder natuer als Ngonnomoa, boven denselve verre gemint ende gevreest zijt, soo sal jegenwoordigh, soo haest men hoort, gij met het Duyts volcq in verbont getreden bent, al de werelt u achten voor den geluckigsten heer van 't gantse landt, ende u van alle canten soecken te vrunt te houden om 't genot van der Duytsen goet, dat gij nu alleen in handen ende u macht sult cunnen hebben, 't welck de Gorachouquas nochte Goringhainquas door haren roofachtigen aert niet hebben cunnen begrijpen, ende veel min tot haer voordeel weten waer te nemen, daerom weest gij nu voorsigtigh, opdat gij in goet verstant met de Duytse compt ende maeckt te blijven, off anders soude daer datelijcq een ander (de minste diffidentie van u over de Duytsen maer merckende) terstont een vaster vertrouwen den Duytsen trachten aen te bieden om u daeruyt te arbeyden, gelijcq haer uwe vianden, hun selfs daeruyt geworpen en sulcken subtilen volcq tot hun vianden gemaeckt hebben, van welcke sooveel voordeel ende genot te becomen is, boven 't groote ontsagh, waeromme gij emmers in al die tijt, dat die

luyden haer hier hebben beginnen te stabileren, niet hebt derven dencken, voorsz. rovers uwe aldercleynste vianden sijnde, aen te randen, uyt vreese van dat het haer de Duytsen souden hebben aengetrocken, gelijcq deselve u oock altijt hebben weten wijs te maecken, soo is dan wel te bevroeden, in wat ontsagh gij harenthalven wesen sult, vermits gij van u selfs bovendien wel hondertmael soo sterck ende machtigh van volcq bent als de voorsz. rovers, maer een hant vol tegen een lant vol menschen bij u te vergelijken wesende enz.?

Dit sijn, seyt Eva, de eygentlijcke woorden in substantie, die de outsten tegen Oedasoa gesproken hadden, ende waerop bij hem oock g'antwoort was, het mede soo te begrijpen ende tot zijn voordeel oock voornemens bleeff waer te nemen. D' onse confirmeren oock, dat se gesien hebben, soo menige reden als Eva overtolckten, dat hij dan met de outste sigh beriet ende sprack, eer hij daerop antwoort gaff, waeraen te mercken denselven een groot heer moet wesen van bijsondere consideratie, die met raden is versien, ende met deselve alle saeken overweegt ende waeromme te meer te hopen is, met hem wat goets sal cunnen uytgerecht worden, tot welcke begonnen werck d'Almogende sijn vorderen segen wil geven, sijnde altoos beter in vruntschap ende aliantie te treden met die genegen sijn tot handelingh ende minnelijcq ommegangh, als die genatureert sijn principael tot alle struyckroverije, met hoedanige wij dus langh al te civil in groote moeyelijckheyt hebben omgegaen, ende nu hopen (soo 't sigh altoos laet aensien) met goede luyden tot ons genoegen te converseren, die ons, in plaetse van te beroven, presenteren voor de rovers te helpen beschermen, ende ons begeren uyt het landt na vermogen neffens oock bestiael genoegh te bren-

gen, 't welck de saeke sal sijn daer laug na g'arbeyt ende gewenst is, om oock onder deselve met beter hoope van apparentie Godes leere, mettertijt te verbreyden, vermits de beginnende kennisse Godts rede in Eva ende door haer onder dese haere volcq nu ende dan al wordende vertelt ende gedivulgeert.

Voorsz. tolckinne Eva verhaelde oock Oedasoa geseyt had, de Caepmans d' eerste beesten, die se van d' onse in 't beginsel gerooft hadden, neffens partije coper ende tabacq hem hadden wesen aenbieden, seggende: dit zijn van u beesten, neempt die nu wederom ende laet ons versoenen over voorige onlusten enz., daerop Oedasoa geantwoort had: neen, dan soude ick een schelm van de aerde wesen, dat 't gene ick veeruylt had. van rovers handen wederom nam, ende wanneer ick se hebben wil, can ick se van u met gemack wel laten halen, daerom gaat met u gestolen goet wegh van mij aff, ende soo voorts, waervan hij ten eersten al genegen was, den Commandeur te verwittigen ende sijn volcq ten dien eynde oock afgesonden heeft, maer waren tot 3 malen onderwegen van 't verleden nat ende cout stormachtigh weer telckens vruchteloos genootsaeckt geweest, weder terugh te keeren, sulcx nu tegen sijn genegentheyt had moeten patienteeren.

Den 24 dito

is bij den Raet over mesusen van vrije luyden met advys van den borgerraden, des navolgende resolutie genomen, als te weten:

Maendagh den 24 Juny A^{o} 1659.

Onaengesien de stoutigheyt, begaen bij den vrijborger Elbert Dircxsz. ende zijn schoonmoeders knecht Hans Jacobsz., op den 10 verleden, namentlijcq dat sij hebben beclommen de wallen van Comp^{ies} buyten-

werck ende aldaer den schiltwacht stilletjens sijn geweer ontnomen, sonder hem nochtans slapende te vinden, terwijl denselven sijn gevoegh was doende, ende door hem nagevolcht ende 't geweer afgevordert hebbende, nogh dapper afsloegen, is niet als van Christenen, maer of se barbarische menschen waren geweest, daer se tot ondersoeck van des forts wachten geen ordre hadden, anders als deselve buytenom passerende empassant toe te roepen, 't welck se oock niet gedaen hadden, ende t' antwoorden wanneer se van deselve aengeroepen wierden, - in voegen sijluyden daer aen begaen hebbende seer sware crymen, bijsonder in dese jegenwoordige oorlogstijden van seer dangereuse gevolge, 't welcke voor den crijgsraet comende qualijcq soude afloopen, - Soo heeft nogtans den Commandeur uyt medogentheyt van voorsz. Elberts vrou, sulcx eerst voor den dagelijcxen Raet (versterckt met de borgerraden) gebracht, welcke ten insichte voorsz. ende uyt pure gratie hebbèn goetgevonden de saecken voor den crijgsraedt niet te laten comen, maer de gemelte personen civiel op te leggen een amende te betalen voor den armen, 10 R^{s} van 8^{en} te weten, Elbert 6 ende Hans Jacobsen 4 realen, mitsgaders den fiscael vorders toe te staen met deselve wegen sijn pretentie te composeren, mits niettemin betalen dubbelt sluytgeld aen den geweldiger.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyc ent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
't merck bij Hendrick Boom.
't merck van Jan Reyniersz.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 26 dito

is den Commandeur uytgeweest met

eenige borgers, doende deselve achter 't gebergchte aenwijsen verscheyde enge passagies, daer de Hottentoos Comp^{ies} bestiael over 7 jaren d' eerste mael hadden ontvoert ende henen weghgedreven, latende die plaetsen derhalven jegenwoordigh eenige met ijsere weerhakige voetangels besetten, om wanneer ons beesten hier omtrent 't fort weder ontjaagt wierden, te weten, waer ende hoe men haer vervolgen ende met toewegen tegemoet lopen ende hierdoor soo veel doenlijcq sal cunnen stutten ende beletten haren voortgangh enz., sijnde op plaetsen daer ons volcq niet te doen hebben, nogh weyde, thuyn ende coornlant behoeven te soecken, als daertoe onbequaem ende ongelegen liggen, ende volgens dien geen vreese zijnde, van daer selfs in te lopen, waervan oocq 't volcq der aencomende schepen sullen gewaerschout worden.

Omtrent half voormiddagh sijn de voorhaelde Oedasoas volcq met haer 6^{e} met wat coper, tabacq, messen enz. tot vereeringe na wel genoten tractementen weder vertrocken, beneffens onse groete aen haren heere, ende met hun oock de tolckinne Eva, begerende, hoe seer ende beleeft wij daertoe aenhielden, geen van ons volcq bij hun, alsoo Oedasoa haer sulcx gelast had, omdat deselve door over ende weder gaen haer te veel vermoeyden, ende versocht dat Eva na haer vrije wil mochte heen ende weder keeren, voornaemtlijcq dese mael, om hem te wijsen ende onderrichten hoe men met de vruchten ende andere versnaperingen (hem van den Commandeur gesonden) omgingh, ende deselve niet langh achterblijven maer met hem selfs haest wederkeeren, om, als voorseyt, den Commandeur mont aen mont te spreecken, ende sich in 't fort onder handen van onse chirurgijns ter cure van zijnen arm te begeven, alhoewel dit versoeck van Eva op Oedasoas versoeck onder eenige al wat bedenc-

kinge gaff, soo is echter niet cunnen goetgevonden werden, haer tegen genegentheyt hier te houden, want doch dan den rechten deegh met haer niet en soude cunnen te doen wesen, ende door dese gelaten liberteyt sijluyden beter gelooft mogen stellen over ons goet vertrouwen van haerluyden ende onse oprechte meninge enz.

Den 27 dito

is den Commandeur de vrije luyden op 't landt meest overal eens wesen besoecken, om deselve weder een nieuwen moet in te spreecken, stellende met eenen oock wat ordre op Comp^{ies} boomgaert, corenbou, bestiaels bewaeringe en andere nodige saecken, als vereffeninge der wegen enz. ende vont sommige nogh soo al wat besigh met ploegen, mitsgaders andere (die haer beesten quijt waren) met spitten, om soo nogh wat thuynvruchten in plaets van coren dit saysoen aen te winnen.

Den 28 dito

is den Commandeur 's morgens heel vroegh ten selven fyne weder uytgeweest, dogh wat verder en al over den Bosheuvel heen, daer men over de gansche vlacte van d' een bay tot d' ander can sien, maer costen nergens geen legers van de Caepmans vernemen, wesende 't landt door de verleden regenachtige dagen overal vol water als heele lacken ofte meeren.

Tegen den avont t' huys comende bevondt hier wel ter reede g'arriveert 't schip Orangie, met schipper H. van den Putten ende ondercoopman Pieter de Cock van de camer Zeelant, in comp^{ie} van 't Slot van Honingen (nogh achter off verbij) ende 't bootjen Zuylen hier aengeweest ende al na Batavia vertrocken sijnde, den 12 February uytgeseylt met 410 gagiewinners, daervan 15 gestorven ende ongeveer 40 sieck te coy lagen, hebbende 5 dagen nodigh aen St Vincent gelegen, maer geen esels cunnen becomen, ende besuy-

den de linie veel zuydelijcqe winden, mitsgaders voorts de gantsche reyse seer schoon weer gehadt tot eergister avont, dat d'eerste mael had moeten marseyls innemen.

't Slot van Honingen was soo hij meende een van de Canarische eylanden aengelopen, dogh hoe 't wijders daermede gestelt was. wisten niet, nogh hadden hem naderhant oock niet vernomen.

Saterdagh den 28 Juny A° 1659.

Om Oedasoa, den oppersten der Saldanhars, te eerder tot ons af te locken, is goetgevonden, heden desen dagh ten eersten een expresse besendingh van 7 personen aen hem te doen, met wat vereeringe van tabacq ende coper, ende hem aen te laten seggen, datter jegenwoordigh een schip is g'arriveert; off 't hem dierhalven gelieft nu bij den Commandeur te comen sien, watter van sijn dienst mochte gevonden worden, ten eynde men te eerder gelegentheyt become met denselven in nader onderhandelinge te treden enz.

Siende ende dagelijcqx meer ende meer merckende de minder prijs van den brandewijn, betaelt wordende bij den burgers (geen herbergiers sijnde) ende daeronder schuylende sluyckerijen, vele verhole debouche's ende smockellapjens sijn veroorsaeckende, is goetgevonden den brandewijn uyt Comp^ies magazijn voortaen elck tot eenen prijs wesende, 56 stuyvers 't mingelen te laten betalen, om alle indirectien ende ongeregeltheden enz. sooveel mogelijcq voor te comen.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts, ende
Gijsbert van Campen, Secret^s.

Op welcke resolutie d' onse ten eersten dan zijn vertrocken, comende

sondagh den 29 dito

's morgens heel vroegh al wederom met raport dat Oedasoa seer debyl hadden bevonden, ende van hem tot antwoort becomen, dat met zijn leger al soude nader geweest hebben, indien door toegeslage sieckte niet ware belet gebleven, maer hoopte binnen 3 dagen te comen ofte dus swack blijvende, een wagen te versoecken; thoonde hem beschaemt over de vereeringe aen hem telckens sendende, waervoor wel eenige beesten in recompense soude stuyren, maer wilde die self brengen, als hij aen 't fort quam enz.

Zijn confrater ofte secunde Ngonnomoa was oock daer gecomen, ende sigh met Oedasoa geconjugeert, die d' onse in 't ginsgaen eerst ontmoetende een vereeringtjen (uyt den tabacq ende coper voor Oedasoa mede hebbende) formeerden ende gaven, dat groote aengenaemheyt bij denselven had gebaert, ende d'onse met gecommitteerde tot bij Oedasoa geleyt, die te samen spraken ende oock een vlaggentjen van Oedasoa (met 2 versien sijnde) mede wederom namen, om te gebruycken, als zijn volcq aen 't fort met de beesten souden comen, tot seyn van vrunden enz. ende welcken Ngonnomoa meende oock self bij den Commandeur te comen, sijnde eergisteren 21 beesten door de Caepmans achterom weggenomen, omdatter maer een jongen bij gingh weyden, 't welck de viantschap doet vergrooten, tot Comp^{ies} voordeel, soo wij altoos willen hoopen,

Sondagh 29 Juny A^{o} 1659.

en dewijl dit schip hier nogh legt, wat deegs op onse vianden te mogen uytrichten, sonder dito schip

daerom op te houden, ende oocq te min volcq van 't selve te lichten ende andere pregnantien meer, als oocq om te min tijts te verliesen, is goetgevonden, voorsz. Oedasoa tegen morgen andermael te besenden, ende dat om te meerder aensien, door den fiscael quansuys met een wagen voor hem tegemoet, nevens weder wat tabacq, cralen, coper en dito cnoopen tot vereeringe, met last denselven met alle doenlijcq vriendelijckheyt sien te bewegen, dat hij medecompt, off sulcx nogh langh uytstellende, serieus ende beleeft te versoecken eenlijcq maer eenige weynige van zijn volcq tot weghwijsers, alsoo wij soldaten genoegh hadden om de roovende vianden te verslaen, haperende 't ons daeraen maer, dat wij niet weten waer se leggen, nogh deselve door eenige uytgesonden spions tot heden hebben connen opvinden.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Nae 's middags quaemen 5 personen van Oedasoa ons seggen, dat haren heere morgen met Eva voornemens was selfs aen 't fort te verscheynen.

Ende tegen den avont quamen nogh 9 met 15 schapen te verhandelen, die 't vorige confirmeerden.

Is echter niet onraetsaem geacht Oedasoa tegen morgen door den fiscael, goet weer sijnde, met een wagen tegemoet te gaen, om hem daermede tot zijn meerder gemack hier te brengen.

Ultimo dito,

's morgens swaren regen, dogh op den

dagh beter weer wordende, is den fiscael ten eynde voorsz. naer Oedasoa heen getrocken, sterck 11 personen, met een wagen ende hij te paert, neffens wat tot vereeringe voor hem ende sijn confrater Ngonnomoa, als moetende denselven empassant voorbij, die 't sigh anders mochte aentrecken, dat men hem oock niet eenigsints en kende enz.

Ady primo July.

Hadden vergangen nacht een redelijcq partije Hottentoos weder een aenslagh op des Commandeurs bouwerije aen den Bosheuvel gedaen, dogh mits de goede wacht te vergeefs, sonder dat d' onse oock eenige hadden cunnen met schietgeweer begaen.

Dyngsdagh den eersten July A° 1659.

Den fiscael Abraham Gabbema desen middagh van Oedasoa, den oversten der Saldanhars, wederom gecomen wesende, met raport hij denselven gansch pijnlijcq ende debyl had gevonden, ende derhalven nogh ongereet (vermits oock de sieckte van sijn kint, dat seer lieff scheen te hebben) om voor jegenwoordigh nogh mede te gaen. Item mede niet heel wel te vreden, soo 't scheen, op de tolckinne Eva, dat sij macckte wij dus veele moeyten te vergeefs heen en weder deden, als latende seggen, dat om herwaerts te comen geen wagen soude behoeven, vermits het hossen niet soude cunnen verdragen, selfs niet op een os na hun maniere, in vougen na beter dispositie (soo 't scheen soo wel van zijn kint voorsz. als hem selfs) moste wachten, ende dan soo al sachjens afcomen, sulcx te presumeren zij, Eva van de wagen sal hebben gesproken meest om haer selfs, om niet te

voet te gaen, ende sij ons in ander saeken oock wel wat meer wijs maeckt als Oedasoa haer doet vertolcken, ende waeromme denselven, soo 't scheen, sulcx oock menende op haer al eenigh misnoegent gelaet thoonde, sonder evenwel sigh anders tegen d' onse te gelaten, als de aengeboden vruntschap ende nader aliantie met ons ende den oorlogh tegen de Caepmans etc. oprecht te meenen, ende te verseeckeren sigh soo haest doenlijcq bij den Commandeur in 't fort te begeven, om met denselven na sijn vorige seggen dan mont aen mont te spreecken ende nader overlegh van saken te maecken.

Ende nademael den fiscael in 't verbijgaen van Ngonnomoa (sijn 2^{e} schijnende te wesen, als 't heden aen verscheyden dingen bleeck) ende oock van Eva verstaen had datter vastgestelt was, hij Ngonnomoa met haer van dage aen 't fort soude gecomen hebben, 't welck Ngonnomoa heden bij Oedasoa geweest hebbende door hem nu was tegengehouden ende den fiscael laten weten had, den Commandeur te seggen dogh geen moeyteu meer doen soude hem te besenden, als moeyende sigh de vermoeytheyt van 't volcq ende dat men daer vast op soude staen, hij ende sijn kint beter gedisponeert sijnde, sonder fault wel soude comen ofte, des niet, Ngonnomoa met Eva afsenden.

Dogh nademael hij niet hadde cunnen resolveren, op des fiscaels versoeck maer 1, 2 a 3 man te consenteren om ons te wijsen waer men de roovende vianden haer legers soude cunnen opvinden, ende dat d' onse oock een beest met een touw aen de horens gebonden, gelijcq Comp^{ies} trecqbeesten, na Oedasoas crael op hun vertrecq door 3 Hottentoos tegenquaem, welck een en ander ons soo al wat vremde bedenckingen dede geven, - Soo is bij den Raedt (versterckt met den schipper, coopman ende sargeant van 't hier

ter reede leggende schip Orangie) na wel rijpe deliberatien goetgevonden ende besloten, weder 10 spions van ons eygen volcq uyt te senden, om voorsz. onse vianden selfs op te soecken, ende dat van de hooge Steenbergen deser Caep aff, langhs door al de duynen van de baey Fals tot in 't Hottentoos Hollant, omtrent O.Z.O. 10 uyren gaens (recht aen) van hier, achter 't eerste voorgeberchte van Africa leggende, omme na wederomcompste van deselve dan vorders t' overleggen, wat ten meeste dienste van d'Ed. Comp^{ie} sal dienen voorgewent, ende doorgaens so wel op hoede te blijven op voorsz. Oedasoa als de rovende openbare vijanden, welcke voorleeden nacht nogh een aenval op d'onse aen den Bosheuvel hebben gedaen, mitsgaders in te wachten wat middelerwijl van voorsz. Oedasoa sigh nader openbaren ende Godt de Heere ten besten sal gelieven te geven.

Aldus gedaen en geresolveert in het fort de Goede Hope, ten dage ende jare als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
H. van der Putte.
Roeloff de Man.
Pieter Cocq.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Nathaniel Walth
ende Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 2 dito.

Goet weer als gister, sijn 10 personen om te spioneren, ten fyne voorsz., des middaghs uytgesonden, met order haer tot midnacht aen den Bosheuvel te onthouden, om de Hottentoos, hier overal in de bosbergen loerende op Comp^{ies} ende der vrije luyden beesten, niet anders te doen dencken, dan

dat zijluyden tot bescherminge van dien bou uytgegaen zijn, ende dan over denselven heuvel onder langs de Steenbergen, voer dagh in de duynen van baey Fals maecken te comen, om alsoo voorts tot de g'ordonneerde plaetse incluys, soo bedeckt als mogelijcq, na der Caepmans leger om te soecken.

Den 3 dito

quam 's middags tijdingh, datter wel een trop van over de 300 Hottentoos achter den Bosheuvel vernomen waren, besigh wesende met dansen ende springen, des terstont ordre na boort gesonden is om ten eersten partije soldaten met haer volle geweer te laten aen lant comen, om deselve daer en elders op die florerende vianden te mogen uytleggen.

Soo seyden oock die van Stevens en Jan Reyniersz. geselschappen, dat het overal langs de bosbergen mede vol Hottentoos vernomen was, dervende qualijcq hun selfs in haere huysen vertrouwen.

Donderdagh 3 July A^{o} 1659.

Ingezien dat, conform 't raport van den fiscael Abraham Gabbema, van Oedasoa geen volcq te becomen was om ons de wegh tot der Caepmans ende tabacqdieven legers te wijsen, sulcx dierhalven voor eergisteren in rade is goetgevonden, 10 spions uyt te senden, omme te proberen, off men se selffs in corte souden cunnen opvinden, ende dan dewijle dit schip Orangie hier nogh licht, sonder verlet van 't selve off onnoodigh retardement in 't spoedigen sijner voyagie na Batavia, met te meer macht van volcq een capitale atacque op onse rovende vianden te doen, ende gemerckt de gemelte spions na alle apparentie niet voor overmorgen avont ofte Sondagh ochtend sullen cunnen t'huys wesen, ende dan oock niet eer als dien

Sondagh tegen den nacht op 't alderspoedigste, soo 't oock goet weer blijft, sullen cunnen uytgaen, vermits bij nacht maer mogen marcheren om bij dagh niet ontdeckt te worden, ende de gemelte vijanden voor den dagh op den hals te mogen vallen, als wesende ons bij dagh te vlugh en te vangen als een vogel in de vlucht, in vougen door dit alles den tijt tot voorsz. schips nodigh vertreck vrij sal comen te verlopen, vermits tegen Maendagh off Dingsdagh ten langsten staet seylreet te wesen, en volgens dien geen cans gesien wort, met capitale macht uyt 't selve tot ons voornemen te sullen cunnen comen, ten ware bij ophoudinge van 't selve, dat voor d'Ed. Comp^{ie} in 't generael gansch ondienstigh wort g'oordeelt.

Nogtans dewijl wij ons alhier te swack van volcq bevinden, niet alleen tot eenige exploiten, maer selfs in dese oorlogs- ende troubele tijden, om Comp^{ies} bestiael voor 't stelen der gemelte rovende vianden, alsoock den bou ende huysingh op 't landt voor brandstigtinge ende andere ongemacken te bewaren, - Soo is, omme voorsz. schip in sijn vertrecq emmers de minste ogenblicq te beletten, na welgenomen deliberatien goetgevonden, 't selve na genige exploicten op te houden, maer in plaetse van dien sommige personen (beter ter zee als in de militie dienende) tegen sooveel soldaten te verwisselen, ende ons bovendien met nogh 25 a 26 te verstercken, ende vorders te sien, wat met de compste van de naeste schepen empassant sal cunnen gedaen worden, ende hoe sigh de saecken tusschen wijlen vorders sullen mogen toedragen, tot welcke verwisselinge ende lichtinge ten eersten door den Commandeur ordonnantie sal worden gepasseert om de reecqueningen over ende weder sonder tijtverlet, oock in der ijl vaerdigh te laten maecken,

ten eynde 't volcq op de nodige plaetsen vooreerst tot bewaringe mogen uytgeleyt worden.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den ondercoopman van 't schip Orangie hedenmorgen aen 't vissershuys op de soute revier eens geweest hebbende, wiste te verhalen, dat 't volcq van Oedasoa heden met goede vereeringe van 't fort na huys gegaen sijnde, empassant aen dito vissershuys vrij al eenige moetwil gepleegt, ende de vrouw (alleen t'huys zijnde) broot ende tabacq per force aff willen dringen hadden; dogh daer dito vissersvrou een roer opgevat ende haer voor de neus geseth hebbende, waren weghgegaen met seer verachtelijcqe minen ende drijgementen, sulcx men langs soo min weet hoe men 't nogh sal hebben ende welcke dat vrunden off vianden sijn, te meer te beduchten, dewijle Oedasoas volcq oock heen ende weer sonder geweer tot ons comen, 't welck ons doet bedencken sij sulcke vijanden op de Caepmans niet moeten wesen als door Evas vertalinge wel voorgegeven wort, oock omdat men merckt, de rovers langs soo stercker hun overal beginnen te thonen, ende den fiscael gister onder anderen mede rapporteerde, gansch weynigh volcq in Oedasoas ende Ngonnomoas legers gevonden te hebben, behalven 't beest met touwen aen de horens, haer in 't herwaerts keren door Oedasoas volcq te gemoet comen drijven.

Den 5 dito

quamen alsdoen ons uytgesonden spions weder t'huys met raport, dat na de gegeven last allomme tot in 't Hottentoos Hollant wel om- ende uytgesien, maer gansch niet, ja geen schijn off spoor van Hottentoos off beesten vernomen hadden, wesende het overal oock soo nat, dat gedurigh door 't water mosten passeren, ende nacht en dagh tot aen de middel nat en seer cout waren geweest, sulcx in dese wintertijt weynich anders sal connen werden uytgerecht, als hier en daer op ons defentie te leggen, ende sien te bewaren, dat nogh in esse ende behouden is, mitsgaders verborgen partijen met beesten tot waeghhalsen uyt te brengen om de Hottentoos daerop aen te locken, gelijcq heden al begonnen, ende ten dien eynde eenige nieuwe onder 't oude volcq gemengt sijn, om haer oock de wegen ende maniere bij tijts te laten leeren kennen.

Saturdagh den 5 July A° 1659.

De verleden Woensdagh uytgesonden spions, heden morgen weder t'huys gecomen sijnde sonder yets te hebben cunnen opvinden offte vernemen, waer de Caepmans (onse vijanden) met haer leger leggen, ende dienvolgende oock veel tijt soude verloopen, eer men met macht iets soude cunnen op deselve te weegh brengen, - Soo is, vermits dit hier ter reede liggende schip Orangie op Maendagh toecomende 't alderuytterste t' zeylree sal zijn, bij den Raedt (versterckt met d' opperhooffden van dito schip) eendrachtelijcq verstaen, 't selve in 't alderminste te retarderen ofte op te houden, maer op 't spoedigste tot bevorderinge zijner voyagie (de verversinge daertoe aen boort gehaelt hebbende) op Maendagh voorsz. te depecheren.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Heyndrick van der Putte.
Roeloff de Man.
Pieter de Cocq.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Heden is 't Schapejachjen van 't Robbeneylandt gecomen, met navolgende brieffken gesc.

Aen den Commandeur Jan van Riebeecq.

van inhoude als te weten:

E. Heer!

Hiernevens gaen met het jacht 50 hoendereyeren en 29 schapen, soodat het getal nogh 40 blijft, onder die oock al eenige zijn, die de quael oock al onder de leden hebben, soodat het te beduchten staet om niet over te blijven. De timmerluy sullen in 't laest van de nieuwe weeck gedaen hebben, ende de decker sal met het gaeren oock soo langh genoegh hebben; onse jongen versoeckt als 't UE. gelieft om wat goet, te weten 4 hemden, 2 paer schoenen, 1 chits en 1 ℔ tabacq.

Blijve UEd. dienstwillige dienaer ende onderdaen
(Geteyckent) Rijck Overhagen.

'S avonts quamen wel 40 Saldanhars van Oedasoa ende Ngonnomoa met maer 8 schapen, hielden ons

of se niet verstaen costen, opdat se Eva telckens om te vertalen souden medebrengen, dat haer beduyt wierdt.

Sondagh den 6 dito

sijn haer de voorsz. schapen afgehandelt ende sijluyden na wat genoten traktement, weder wel vernoegt naer huys gegaen.

Soo zijn oock heden verscheyde partijen uytgeleyt overal in 't geberchte, om gelijcq de Hottentoos op onse beesten loeren, alsoo oock op haere personen te loeren, dewijl men dogh hun leger niet can opvinden, ten eynde men een off meer van haer crijgende, die tot weghwijser sal mogen gebruycken.

Den 7 dito.

Eenige vrije luyden wisten te seggen, dat de Saldanhars, gister naemiddagh van 't fort vertrocken, 5 a 6 met het vlaggetjen maer recht door na huys gegaen waren, ende d'andere met 't vallen van den avont terughgekeert, daervan sigh 7 in de bosbergen hadden verscholen ende de rest (weynigh minder als 30 in 't getal) hun door de Leeuweclooff achter 't fort heen deur gepasseert sijnde, de passagie, om buyten om de gevelbergen langs de zeecant na de houtbaey te gaen, ende alsoo sulcx wel mochte aengeleyt wesen, om door de Clooffpas malcander weder te ontmoeten, ende aldaer een conjunctie in de bosbergen te maeken, om als er een cans op Comp^{ies} off der vrije luyden beesten af te gaen sien, soo is ten eersten nogh een partije van elf personen binnen door gesonden, om dito Clooffpas, daer se toch passeren moeten, te besetten, met ordre om die, daer g'attrappeert cunnen worden alle mogelijcqe aff breuck te bewercken, als hebbende daer niet te schaffen, dan om roverije enz. ende indien se in de clem raecken, connen Oedasoa door Eva laten seggen, dat men daer noyt als rovers te ontmoeten heeft, ende hij sijn volcq daer moet van daen houden, ende wes meer dan ter materie sal mogen te pas comen.

Dogh soo men se in voorsz. Clooffpas niet verneempt, is te presumeren, haer al de vianden, in 't Caepse geberchte onthouden, ende dat dese Saldanhars derwaerts sijn om met deselve te spreecken, ingevolge oock dat het altemael valse schelmen samen sijn, 't welck ons oorsaeck geeft van te naeuwer toesigt, wesende maer te wenschen, dat se hun daer onthouden, souden haer dan genoegsaem in de fuyck hebben, om 't welck te ondersoecken, den Commandeur voornemens is selfs uyt te gaen, om oock alle onervarene met eenen de passagien ende advenuen overal te wijsen ende informeren, hoe deselve te besetten enz.

Tegen den middagh besigh wesende om Orangie zijn despeches te geven, comt Gode loff hier wel ter rheede te arriveren 't schip Slot van Honingen, daerop schipper Sander Gerritsz. van Os ende ondercoopman Willem Quarles, voor de camer Rotterdam in comp^{ie} van voorsz. Orangie ende Terboede den 12 February passato uyt Zeelandt vertrocken met 341 gegagieerde, daervan 12 overleden zijn, omtrent 40 plat te coy ende ongeveer nogh sooveel gaende en staende aen scheurbuyck lagen, hebbende nergens aengeweest, maer door stilte tusschen de 6 gr. benoorden ende 6 graden besuyden de liny omtrent 1½ maent langh wat gesuckelt, mitsgaders over 6 dagen 't landt van de Saldanhabaey eerst opgedaen ende van daer fraey gemackelijck tot hier opgecomen, daer men nietjegenstaende der Hottentoos oorloge Gode loff geen gebreck van ververssinge voor 't volcq heeft.

Heden zijn d' opperhoofden van 't schip Orangie hun affscheyt gegeven, omme met den eersten bequaemen wint, die Godt sal verleenen, onder seyl te gaen, neffens de brieven ende pampieren gedirigeert aen haer Ed. tot Batavia, daer se d'Almogende selve wil geleyden.

Den 8 dito.

'S morgens wint contrarie ende tot belet van Orangies vertreck.

Omtrent 8 ueren compt de tolckinne Eva met wel over de 50 Saldanhars van Oedasoa, medebrengende een jongh osjen, dat den fiscael laest van Oedasoa thuyscomende, tusschen wege na Oedasoa leger door sijn volcq hem fiscael te gemoet had sien drijven, seggende Eva, dat 't selve van haerluyden onderwegh van jagen vermoeyt gevonden was, sijnde een van die ons de Caepmans hebben ontrooft, 't welcke Oedasoa tot nu seer nau had laten bewaren, om aen den Commandeur wederom te geven ende daervoor niet anders te willen hebben als een vaem tabacq tot vind- ende berghloon voor den vinder, doende wijders zijn excuse ende danckbaerheyt, over de laeste besendingh van den fiscael aen hem, ende dat alsdoen niet wiste wat van schaemte doen soude, siende een der grootste van Duytsen met een wagen tegemoet aen hem gesonden, waerdoor sigh bevond op 't hoogste verobligeert te zijn, om alsdoen aff te comen, 't welek nogtans sijn indispositie, door de quetsure aen den arm niet coste gedogen, alsoock de sieckte van sijn jongste kint ende 't cort overlijden van sijn vrous (wesende oock Evas) moeder, even 2 a 3 dagen te voren, daer nog leet over droegh.

Onder dese luyden, nu met haer gecomen, wasser 5 om met den Commandeur selfs te spreecken, ende onder die 5 een van de outste, die hij de secreeten ons te openbaren bevolen had, ende Eva gelast sulcx uyt zijnen monde over te tolcken, welcke secreeten haer nogh onbekent waren, willende voorsz. gecommitteerdens rusten ende wachten tot morgen vroegh, om dan gelijcq d'eerste mael oock geschiet, haren last te openbaren, dat haer toegestaen ende een rustplaetse gewesen, mitsgaders alle behoorlijcqe tracte-

ment aengedaen is, als oock de bijloopers, nadat hun hare medegebrachte 25 stucx schapen ende 3 beesten afgehandelt waren.

Eva seyde, dat Ngonnomoa selfs had begeert mede te comen, dogh dat Oedasoa sulcx niet begeert, maer geseyt soude hebben, als hij beter gedisponeert was, Ngonnomoa neffens alle de hoofden ende grooten van der Cochoquas leger (wie weet hoeveel in aental) met hem gaen souden tot zijn geselschap als hij selfs quam.

Haer hierop nogh eenige meermalen vragende, bevonde haer wat varierende, alsoo regelrecht daer weder tegen sprack, namenlijcq, dat Oedasoa, ons de Caepmans eerst gewesen hebbende, voornemens soude sijn met al zijn legers te vertrecken, ende dat derhalven gecomen was, om wat veel tabacq voor hem daer hij wat langh mede soude cunnen strecken, oock had haer laten ontvallen met een half suchtende stem, dat sij noyt meer Duyts volcq sien soude.

Naderhant tegen den avont met haer hier weder wat van discourerende, seyde, dat Oedasoa niet wiste wat aen het landt hieromtrent haperde, vermits hem alle dagen veel beesten ende te machtiger hoop schapen affstierven, ende 't welcke oorsaeck was waerom (tot sijn groot beschaemtheyt, seyde sij) hij den Commandeur op zijn soo veelvoudigh goetdoen, met geen bestiael in recompence en coste accommoderen, ende dat derhalven voornemens was op te breecken, ende dieper in 't lant beter weyden te soecken; dogh soude ons morgen vroegh sijn gecommitteerden alles nader openbaren.

Den 9 dito

is 't Schapejachtjen na 't Robbeneylandt afgevaerdigt met navolgende briefken gesc.

Aen Rijck Overhagen.

Hierneffens UE. provisie voor u, de jongen, 1 slaeff, 1 slavin ende Herry, met 't Schapejachjen, dat daer soo langh sal blijven tot de timmerluyden gedaen hebben, 't welck ons dunckt, heden al sal zijn: des de timmerluyden met 't jachjen sult laten medecomen, alsoock den decker, alsoo hier van doen is, en daer nu dack genoegh sal wesen voor de nogh weynigh overige schapen; dat de conijnen wel aentelen is wel een goede sake, maer tegen de schade der schapen niet te vergelijcken, echter moet op de vorder aenteelt goede acht geslagen ende oock gesien ende afgewacht worden, off Godt de Heere van voorsz. overige overige schapen weder een nieuwen aengroey sal gelieven te verleenen; maer om eenige andere meer daer te senden, cunnen wij nogh niet goet vinden.

Sr de Man sent oock het versochte goet tot verschooninge ende cleedinge voor den jongen op zijn reeckening; cunt het hem overhandigen.

Hiermede etc.

In 't fort de Goede Hoope ady 9 July A^{o} 1659.
(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.

Desen voormiddagh de gecommitteerde van Oedasoa (daeronder oock zijn soon) bij den Commandeur ende Raedt binnen 't fort met hun sessen in 't compt^{r} sijnde ontboden, wisten ten principalen niet anders te seggen, als dat haren heere sigh nogh qualijcq coste inbeelden, wij het tegen de Caepmans ernstigh meenden, waren derhalven hier gecomen om sulcx nogh eens ter degen te hooren.

Op welcke hun g'antwoort wierd, hoe Oedasoa sulcx

van ons coste dencken, daer wij en de Caepman noghtans geen een soort van volcq waren gelijcq sijluyden, en waeromme ons sulx eerder van Oedasoa stonde te presumeren als hij van ons, hoewel (soo wij lieten seggen) noyt daerop hebben gedacht, nochte gehad eenige de minste suspectie, die wij (dit wierdt haer niet geseyt) bij ons selfs nu al vrij, ja langs soo meer begonnen te crijgen, ende dat des met d'ander vast dageleycx overleggen, hoe ende op welcke manieren des Comp^{ies} omslagh alhier totaliter te ruyneren, te meer te suspecteren uyt de navolgende redenen, die sij verder allegeerden, namentlijcq:

Dat Oedasoa ons liet waerschouwen wel op hoede te wesen, alsoo de Caepmans haer beraemden (hoe souden se dit weten indien se geen dagelijcx gemeenschap ende samenspraecke met den anderen hadden) niet alleen in 't corte wegh te nemen al 't bestiael, dat de buytenluyden nogh hadden, maer oock hare personen, vrou ende kinders te vermoorden, d'een voor ende d'ander na, tot het vissershuys ende redout Duynhoop incluys, met declaratie hoe ende op welcke maniere sij sulcx voornemens waren aen te leggen, omme dan oock ten laetsten 't fort te overrompelen, welckers aerden wallen sij genoegsaem moet hadden over te loopen, ende dan binnen sijnde alle de huysen op te breecken ende 't volcq doot te slaen, neffens meer andere dergelijcke redenen, seggende van Doman wel gehoort te hebben, hij alle gelegentheyt van de Duytsen daertoe al van over lange hadde afgespeculeert, welcke om sulcx ten eersten te beginnen, met de Gorachoaquas, Goringhaiquas, Ankeysoa ende alle bijeen geraepte strant- ende lantlopers, niet heel ver van hier, met seer veel volcq al gereet lagen: souden derhalven maecken wel op ons hoede te sijn, sijnde Oedasoa gesint te vertrecken, om ander weyde te

soecken voor zijn bestiael, daer groote sterfte onder had, en soude vooreerst niet weder herwaerts comen, versoeckende derhalven wat veel tabacq, broot ende andere dingen, om wat langh te mogen strecken.

Waerop haer sulcx is toegeseyt ende gevraecht wierde, off sij dan geen last hadden 2 a 3 man met eenige van d'onse te laten wijsen, waer dat voorgenoemde onse vianden lagen.

Hierop cost men qualijcq antwoort op crijgen, ende quammer ten lesten dit uyt, dat sijluyden Oedasoa eerst mosten seggen, wij sulcx ernstigh op hem versochten, maer hierop Eva wat nau ondertastende, liet haer ontvallen, dat se daertoe niet gaerne quamen, maer wilde ons hier van 't fort van verde wel wijsen, welcke wegh uyt sij te vinden waren, seggende wijders, dat sigh Oedasoa verwonderde wij doorgaens bleven persisteren om volcq tot weghwijsers te hebben, als sigh inbeeldende, indien wij 't recht ernst waren, haer wel selfs souden cunnen opvinden, ende cunnende dierhalven niet anders opinieren, als dat wij met deselve weder vrede souden soecken te maecken.

Waerop haer gesecht wiert: 't is goet, dat Ul. haere meeninge recht openbaert, ende is Oedasoa gesint te vertrecken, sullen hem niet ophouden, ende selfs met onse vianden procederen, sulcx den tijt ende saeken ons wel sal leeren, sijnde ons oock alsoo aengenaem alleen te oorlogen als met hem te samen, hebbende sijn vruntschap ende nader alliantie ende vordere presentatie van bijstant enz. niet willen verwerpen, uyt goede genegentheyt gaerne aengenomen, gelijcq wij oock met hert ende sin genegen blijven daerbij te volharden, ende dat wij van oorlogssaeken met hem onder andren over en weer verscheyden malen hebben gehandelt, is op sijn eygen voorslagen eerst

geweest, dogh indien desselfs oogmerck niet vorder streckt als met ons, sonder van oorlogssaken te spreecken, over ende weer met gerustheyt maer handel te drijven, wij sijn des seer wel tevreden.

Hierop seyde Eva (dit overgetolckt hebbende) dese selfde woorden: ja mijnheer van Riebeecq, soo wil Oedasoa doen ende daermede seggen, [voor] sijn volcq is 't nu altemael gedaen, willende te verstaen geven, alles afgehandelt ende de sake aen weerscanten nu wel begrepen ende recht getroffen, versoeckende hiermede afscheyt, om ten eersten Oedasoa raport te mogen brengen, alsoo gereet lagh om soo haest mogelijcq na sijn lant in te trecken ende ons na eygen sinnelijckheyt met onse vijanden te laten omspringen, gevende ons die glat over, om daermede te handelen ende doen wat wij costen ende mochten, als latende hem aen deselve soo weynigh gelegen als niet met al.

Waerop haer gedient wiert: 't is goet ende ons oock alsoo behagende, namentlijcq, dat Oedasoa's volcq maer over en weer sullen comen ende gaen om beesten ende schapen acn ons te verhandelen, maer hij geliefte te versorgen, dat se noyt sonder vlaggetjes quamen, noch aen eenige luyden haere huysen, als directelijcq naer 't fort, te meer dewijl sij voorgaven de Caepmans gesint waren onder schijn van vruntschap oock met beesten tot ons te comen ende alsoo eenige verrassinge ofte verraderijen aen te rechten. Opdat Oedasoa's volcq niet onnosel hier off daer eenigh ongeluck quame te treffen, dat ons jammeren ende wij noghtans niet beteren souden cunnen.

Sij lieten door Eva antwoorden: harenthalven souden sij wel sorge dragen, ende die sonder vlaggetjen quamen, behoeften wij (schoon der beesten bij waren) voor geen vrunden te kennen, maer mochten vrijmoedigh ons voordeel daerop soecken, hebbende

Oedasoa oock gerecommandeert, dat men oock bij hem, alsoo de Caepmans daerop ende op ons volcq overal lagen te loeren, dogh sedert hun over ende weer gaen tot ons harenthalven nogh niet hadden derven attenderen; maer soo haest sij vernamen, dat Oedasoa vertrocken was, souden 't weder aengaen, ende ons met vrij grooter macht dan te voren (altoos gereet liggende) weder comen besoecken enz. Waermede na genoten resolutie, vereeringen eene tractementen gansch volop wel vernoegt vertrocken, seggende Eva: mijnheer van Riebeecq, pas wel op. ick sal nu in langh niet weer comen, u lant sal nu lustigh vol oorlog wesen. Ende alhoewel uyt dese omstandigheden vele vremde bemerckingen sijn te nemen, ende dat alle de aengeboden vruntschap van Oedasoa wel vals ende aengeleyt mochte zijn, principalijck om sijn vrou suster Eva uyt onse handen te crijgen, soo en is echter om verscheyden insichten niet cunnen goetgevonden werden, haer nu tegen danck hier te houden, maer de maet seer vol gemeeten weder te laten vertrecken, om de saeken metter tijt niet anders als vol schelmerij vindende, op zijn schoonste ende vorderlijcxste te mogen waernemen, vallende ons alles te meer suspect, omdat Oedasoa secunde genaemt Ngonnomoa denselfden persoon is, die wij plachten te noemen den swaerten capiteyn, welcke a^{o} 1653 's avonts te vooren nogh bij ons aen 't fort was, soo als Herry 's anderdaegs de eerste mael al des Comp^{ies} beesten roofde ende volgens 't welcke wij groote overval van vijanden crijgende, t' eenemael suspecteren, alles met dese gasten sal samen geschieden, om 't coper, tabacq, broot ende andre saeken, welcke sij door Domans informatien sullen meenen ten rooff te crijgen; oock had geroempt sulcx genoegh doenlijcq te wesen ende, na ruyne van 't fort, oock 't volcq van de sche-

pen mede wel de voet van 't lant te houden, ofte eerst derselver tabacq afgetroont hebbende, dan telckens alle de waterhaelders ende vissers doot te slaen. Hier is dan te sien, hoe sigh de saecken nogh weynigh tot ruste schijnen, maer al tot oorlogh te laten aensien, waerin d'Almogende d'Ed. Comp^{ie} met sijne bijstant wil segenen ende te hulpe comen, om ons lant tegen dit lant vol brutale volcq te bewaeren.

Tegen den avont is 't schip Orangie uyt dese baey met een Z.west luchjen ten eynde voorsz. t' zeyl gegaen ende fraey buyten geraeckt.

Den 10 dito

is de Biscayse sloep in der haest na 't Robbeneylandt affgevaerdicht om Herry van daer eens weer hier te halen, conform onder volgende resolutie daerover specialijck genomen, luydende als te weten:

Donderdagh den 10 July 1659.

Gemerckt dat men van den oppersten capiteyn ofte eerste der Cochoquas Oedasoa geen volcq tot wegwijsers na de Caepmans ende Gorachouquas legers (onse openbare vianden) can optineren, om op deselve met onse jegenwoordige ende van 't Slot van Honingen hier nogh sijnde daer bij te voegen macht iets notabels uyt te rechten ende dat men oock nogh niemant daertoe van de struyckroovers heeft cunnen beloeren ofte in handen crijgen, hoe nau daerop alomme toe geleyt wort, - Soo is na wel genomen deliberatien verstaen ende goetgevonden, Herry ten eersten met de sloep eens weder hier te laten halen ende hooren of men uyt hem (als de wegen ende schuylplaetsen overal beter dan ons bekent zijnde) iets sal cunnen verneemen, 't geene ten dienste van d'Ed. Comp^{ie} ende afbreuck onser jegenwoordige vianden souden

mogen strecken. Item wat van Oedasoa apparent te gelooven sij, met de Caepmans te willen oorlogen ofte conjugeren, ende wes meer bedenckelijck mochte wesen hem op uyt te hooren.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Voormiddagh quamen die in de Clooffpas hadden gelegen weder t'huys, relaterende, geenige Hottentoos ter werelt off spoor nogh schijn van dien hadden cunnen vernemen, ende waren hun oock eenige van onse boslopers ontmoet, die de bossen overal doorcruysende, tot dato oock nogh niets hadden opgevonden.

Den 11 dito

quam de sloep met Herry hier, als oock 't Schapejachtjen met de timmerluyden ende decker, achtervolgens gesonden ordre.

Herry eens voor den Raedt geroepen ende verscheyden saken afgevraegt zijnde, scheen qualijcq mogelijcq te houden, dat sigh Oedasoa met de Caepmans soude vermengen, maer wel mochte met haer soo vorder versproocken sijn ende belooft hebben, de Duytsen tegen haer niet te helpen off sigh met deselve verschillen niet te bemoeyen, dogh dat wel eenige vagebonden (gelijcq onder de beste regeringe wel zijn) haer bij de Caepmans mochten voegen, om den beuyts halven, wilde hij wel gelooven.

Ende om ons te wijsen waer se lagen off heen waren, was staende dese regentijt qualijcq te speuren, maer wel in de drooge tijt, als hebbende veel schuylplaetsen jegenwoordigh gansch onseker op te doen.

Echter zijn onse boslopers ende andere partijen tegen morgen t' huys ontboden, om deselve eens te senden, daer ons Oedasoas volcq van verde gewesen hebben, daer de Caepmans ende consoorten souden leggen.

Den 12 dito

is 't Schapejachjen affgevaerdicht naer 't Robbeneylandt, met navolgend briefken gesc., luydende als te weten:

Aen Rijck Verhagen.

Wij senden hierneffens den decker weder terugh om de stal voort aff te decken, dewijl der dogh het stroo is, dat anders verderven soude, ende maecken staet hij het in 18 dagen sal cnnnen glad afclaren. Soo gaet oock eenen Louys la Bee om in u plaets op te passen, cunt derhalven met 't Schapejachjen met d' eerste goede wint mede eens overcomen om u te spreecken, ende soo de wint contrarie blijft, dito jachjen afladen met de schulpen, die daer op strant leggen.

In 't fort de Goede Hope, ady 12 July a^{o} 1659.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.

'S middags quamen 9 personen van Oedasoa ende Ngonnomoa volcq met 5 schapen om te verruylen, sonder iets anders te seggen te hebben.

Saterdagh den 12 July A^{o} 1659.

Heden aen 't vissershuys becomen hebbende seecker Hottento uyt der tabacqdieven ofte Gorachouquas,

onse grootste vianden haer leger, ende denselven bedectelijck buyten kennisse der jegenwoordige hier sijnde Saldanhars met dreygementen ende andersints door vertalinge van Herry (van 't eylandt gehaelt) soo verde gecregen hebbende, dat ons verre niet alleen heeft aengewesen, waer voorsz. Gorachouquas ende Caepmans, neffens Ankaisoa te samen zijn leggende, maer oock belooft ons als aenwijser te dienen, ende onse macht daerbij te brengen, tot hoedanige occasie seer lange ende vergeefse moeyten 't sedert eenigen tijt herwaerts sijn gedaen, - Soo is na veel rijpe deliberatien bij den Raet (versterckt met d' opperhoofden van 't schip Honingen) eenstemmigh verstaen, dese gemelte occasie niet te laten passeren, maer dewijle ons Godt de Heere oock de gelegentheyt geeft, om ons uyt dit schip soodanigh te cunnen verstercken, dat men een capitale macht, sonder belet in voorsz. schips vertreck enz., can uytmaeken, deselve waer te nemen, ende ten dien eynde alles daer na aen te leggen, om tegen morgenavont met stijff 80 man uyt 't schip ende omtrent 70 van hier, soo Comp^{ies} dienaers als vrijwillige, vrijelijck in den name des Heeren te marcheren, om bij daegh niet ontdeckt te worden ende mogelijck sijnde, onse vianden 's morgens met den dagh schielijck over den hals vallen, mitsgaders met Godes hulpe soodanigen slagh te geven, dat onder deselve sulcken schrick magh werden gebracht, dat se d' onse (alhier in geseten ende vrij bloot overal wonende) voortaen in beter rust ende vrede mogen laten enz.

Tot voeringe van welcken train g'ordonneert sijn den fiscael Abraham Gabbema als hooft van d'armade, te verdeelen in 3 comp^{ien}, mitsgaders over deselve als commandanten (in plaets van capitains) te stellen:

Den sargeant van 't fort Pieter Everaerts,

Den sargeant van 't schip Honingen: Francois Dominicus,
Ende den corporael van d' adelborsten, Pieter Cruythoff, elck over 48 a 50 coppen, neffens
2 corporaels van 't fort,
2 dito van 't schip Honingen.

Ende omme deselve ende al 't volcq te meer moets te geven, is gepersisteert bij de vorigh gestelde premie, sijnde voor den tolcq Domans leevendige lijff 100 gulden, ende voor andere gemeene Hottentoos 40, doot half soo veel, ende aengaende 't beestiael na den buyt van dien groot off cleyn sal wesen.
Is oock goetgevonden 6 a 8 slaven g'armeert met hasegayen te laten medegaen, om 't een ende 't ander te dragen ende de beesten te bewaren.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Sander Gerritsen.
Roeloff de Man.
Willem Quarrels.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Pieter Cruythoff ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Sondagh den 13 July A^{o} 1659.

'S middags een aental van over de 80 soldaten van het schip Honingen ende daerneffens nogh bij de 70 cloecke coppen van 't fort ende vrije luyden, mitsgaders alsoo 150 man uytgemaeckt ende jegenwoordigh in wapenen voor 4 dagen geprovideert, binnen 't fort vaerdigh staende, tot aenvangh van de op gister geresolveerde lanttocht te doen tot affbreuck van

onse brutale vianden alhier, ende schoon voor die capitale macht (om met te meer voorsigtigheyt te mogen worden geregeert) den fiscael Abraham Gabbema als opperhooft is gestelt, als hebbende verscheyde malen diep te lant in geweest ende dierhalven de nature der wegen ende legers van de Hottentoos kennende, - Soo heeft nogtans den Commandeur (voorstellende de wichtigheyt van saken, hangende aen dese te doene lanttocht) den Raet (versterckt met d' opperhooffden van voorsz. schip, neffens al de derselve ende dese forts crijgsofflcieren) bij de resolutie van gister gespecificeert, in nader bedencking gegeven, off niet wel soo goet, ja best souden wesen, dat voorsz. Commandeur selfs in eygen persoon medegingh, soo om te meer vrese onder de vianden als oock te grooter moet ende couragie onder ons volcq te verwecken, mitsgaders de gemelte crijgsofficieren in alle voor te vallen saken telckens met te meer raet en daet t' adsisteren, oock zijn intentie doorgaens te vernieuwen ende in vaster memorie te doen houden.

Waerop bij de bovengemelte raetspersonen, om verscheyden bijgebrachte preguante redenen meeststemmigh g'adviseert ende geconcludeerd is, dat sigh den Commandeur soo verde in 't lant niet van Comp^{ies} besettingen ende omslagh behoorde nogh behoefde te begeven, als achtende den fiscael tot allen 't voorhaelde suffisant ende capabel, met genegentheyt oock om denselven (als des Commandeurs persoon representeerende) te respecteren. Item oock tot de minste van de Caepse crijgsofficieren (ervaringe van saken hebbende) hem selfs volcomen ende genoegsaem van alles g'informeert, gelijcq mede de scheepscrijgsofficianten, als dese raetspleginge oock bij sijnde, sulcx dat bij de resolutie van gister dienaengaende gepersisteert bleef, namenlijcq dat den Commandeur soude t'huys

blijven, omdatter oock boven den fiscael aen den ondercoopman Roeloff de Man mede bequame stoff genoegh was. Is wijders mede raetsaem g'acht dat, dewijlen den gevangen Hottento onse taele weynigh verstaen can (beneffens denselven) oock Herry soude (wel bewaert) medegenomen worden, om den anderen onse intentie in 't wijsen onser vijanden legers recht te doen begrijpen ende nacomen enz.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Sander Gerritsen van Ossen.
Roeloff de Man.
Willem Quarles.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Francois Dominicus.
Pieter Cruythoff.
Robbert Lourens.
Elias Giers.
't merck ⊕ van Gabriel Mall ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

'S avonts doncker, is gemelte armé met mooy droogh weer in des Heeren name ten eynde voorsz. van hier naer meer genoemde onser vianden legers uyt 't fort heen getrocken ende aen 't marcheren geraeckt; d'Almogende wil deselve met segen ende victorie in gesontheyt weder laten t'huyscomen. Amen.

Den 14 dito.

Schoon lieflijcq helder sonneschijn weer, quamen 's namiddags wel 20 scheepssoldaten wederom, die, tot aen 't Luypaertsgeberchte 5 uyren gemarcheert hebbende, niet vorder hadden cunnen gaen, 't welck den trop wel wat verswackt, dogh

door Godes geleyde, onse vianden maer comende op te vinden ende aen te treffen, te hopen datter met Zijn almogende hulpe ende bijstant echter nogh wel gaen sal.

Tegen den avont compt Gode loff hier met een fray westelijcq coeltjen wel te arriveren 't schip Hoff van Zeelant, daerop schipper Jacob Bartelse ende ondercoopman Niclaes de Raet, den 3 April passato voor de Zeelantse camer uytgeseylt met 362 coppen, daervan 9 overleden, 8 sieck te cooy ende de rest nogh tamelijcq wel gestelt, sijnde nergens aengeweest ende redelijcq spoedigh overgeseylt, dogh meest hier omtrent de Caepe eenige dagen van stilte wat gesuckelt, soude anders de reys nogh vroeger gedaen hebben.

Den 15 dito

quam des voormiddags hier oock wel aen te langen 't jacht d' Achilles van Rotterdam, daerop schipper Cornelis Reyerse ende ondercoopman Adriaen van der Goes, den 2 April uyt Goeree geseylt met 190 coppen, daervan maer een overleden ende de reste nogh fris ende gesont, hebbende St Vincent aengeweest om wat te verstouwen ende sedert de 30 gr. Z.breete oock van stilte hier omtrent de Caep wel 4 a 5 weken gesuckelt, sonder 't welcke anders wel in 2½ maend mochten overseylt hebben.

Den 16 dito,

's morgens stijve Z.Z.O. droge somerwinden, tegens nature van de tijt des jaers.

Tegen den avont quam den fiscael met zijn onderhebbende 3 compagnien soldaten uyt het lant weder t'huys, raporterende, dat gister morgen door aenwijsinge van den gevangen Hottentoo wel hadden aengetroffen de plaetse, daer onse vianden legers jongst gelegen hadden, maer bevonden dat se even ja qualijcq ½ etmael te voren waren opgebroocken ende gevlucht, die se wel geresolveert waren te vervolgen, maer bevonden de soldaten van 't schip te swack om

langer te marcheeren, oock hadde Herry geseyt dat men se nu seer qualijcq soude cunnen achterhalen, als dervende jegenwoordigh nergens haer volle leger nederslaen, nogh een uyr voor den dagh ofte nacht stil blijven liggen, behalve dat se over al haere schiltwachten op de hoogten ende heuvelen, onder struycken ende bosjes uyt hebbende, d' onse cunnen ontdecken ende weten waer ende hoe deselve gaen, die se dan doorgaens genoegh cunnen ontschuylen, sulcx dat wij der weynigh aen sullen hebben, anders als bij verrassinge ende schielijcke overval, waertoe weder ander tijt moet blijven uytgewacht, ende voorts wat Godt de Heere sal gelieven ten besten te verleenen.

D' onse in 't wederkeeren passerende, de wegh daer Oedasoa gelegen hadde, bevonden dat denselve ende oock Ngonnomoa mede opgebroocken waren, als wanneer sijluyden den gevangenen wat peynigende, om te weten waer d' een en d' ander mochte weesen, bekende, dat Oedasoa met onse vianden verdragen was, deselve te helpen beschermen ende daeromme nu oock bij den anderen souden leggen, als hebbende haer toegestaen soo diep in 't lant mede te mogen intrecken ende voor ons verschuylen alse wilden, waeraen dan blijckt Oedasoa ons verleyt ende soecken op te houden heeft, tot haer de Caepmans wel hebben cunnen verschuylen ende volgens dien op d' een alsoo weynigh als d'ander te vertrouwen is' ende wij nootsaeckelijck na Eva's raet, in haer laetste afscheyt gsgeven, overal wel op passen mogen om te bewaren dat wij nogh hebben.

Den 17 dito

sijn d' opperhooffden van 't Slot Honingen affscheyt gegeven, om met den eersten goeden wint die Godt verleenen sal, te verseylen na Batavia, ende g'entreg^{t} de brieven ende papieren aen Haer Edelen aldaer.

Den 18 dito.

N.weste coelte, sijnde contrarie voor Honingen om in zee te geraecken.

Nieuwe maen den 19 dito.

Is desen morgen weder rencontre van 5 Hottentoos voorgevallen, die op een soldaet met 2 beesten van Comp^{ies} schuer na 't fort comende drijven aenvielen, ende nadat eenige hasegay door de cleeren schoten, had afgestaen, daermede deurgingen, dogh door den fiscael ende 3 op de wacht leggende ruyters omtrent de passagie daer se heen mosten onderschept ende besingelt, dogh haer quartier presenterende haddent niet begeert, maer hun selfs te weer gestelt, nadatter den fiscael Gabbema eerst alleen te paert onder geweest was ende had moeten retireeren, welcke naderhant sijn sonder vrucht afgeschooten geweer weder geladen ende van 3 ander ruyters gesecondeert wesende, 2 van deselve (alsvoren besingelt hebbende) had ander de voet geschooten, den derden door een ander dicht op de plaets, ende den 4^{e}, soo men meent, niet minder hebbende, den paerdeknecht Christiaen Doman nadat hem gesprooken ende oock geen quartier begeert had, soodanigh mede getroffen, dat het bloet uyt sijn lichaem had sien speuyten, maer echter nogh gescappeert, dat wel jammer, maer weder nogh goet is, om dese tijdinge te brengen tot was affschrick van zijn cammeraets, sijnde voorsz. Christiaen achter in den rugge met een hasegaey gequest, ende nogh een ruyter in de sijde ende door den arm, wesende den fiscael ende de 3 ruyters daer nogh heelshuyts afgecomen; maer heeft hij fiscael, eens alleen onder haer sijnde, geen clijn peryckel gelopen, sulcx aen dit rencontre (gesien 5 Hottentoos haer tegen 4 ruyters hebben durven stellen) wel te sien is, dat se benaeut sijnde desperate resolutie derven nemen, namentlijcq liever te sterven als haer te laten vangen.

Welcke tijdinge door den fiscael vooruyt gebracht sijnde ende daerop datelijcq eenige soldaten en de barbier onse gequeste tegemoet gesonden wesende, ende voorts de rest om de hoofden van de voorsz. nedergevelde vianden te halen, confirmeerden deselve ruyters 't voorige mede, hoewel maer bekende een Hottento ter doot gewont gevonden wierdt, d' andere 2 (waervan d' een nogh op de gront leggende geschoten, nogh van den gequesten ruyter 2 mael divers doorgesteecken ende den anderen, behalven de schoten van den fiscael gecregen, door den stalknecht met den houwer den hals wel half affgehouwen was) costen niet gevonden worden, schijnende door den geschappeerden ende eenige andere Hottentoos versleept ende weghgenomen te wesen, want die wij als voorsz. nogh eenigsints levendigh (een van de gauste ende snoetste schelmen) in 't fort gecregen hadden, te seggen wiste, dat se met hun 13^{e} uyt Caepmans, Ankaisoa ende Gorachouquas legers, haer desen morgen in de clooven van 't geberchte hadden begeven, leggende voorhaelde legers in ende omtrent de Saldanhabaey, met Oedasoa verdragen, om haer plaets om derwaerts te wijcken te verleenen, dogh was hij met Ngonnomoa 't lant dwars ingetrocken tot over de groote berghrivier, 15 a 16 ueren gaens wel van hier, ende voorsz. 8 resterende rovers nogh loerende op nader buyt, die se oock nogh sonder verhinderinge cregen, naementlijck al de 6 ploeghbeesten van Vasagies geselschap, onder welcke 4 schoone ossen, hun nogh corts gegeven om hun resterent out lant mede om te bouwen, waermede de corenbouwerij nu gladt onder de voet legt, ende nog maer 4 bouwerijen, neffens des Comp^{ies} ende Commandeurs particulieren bou, qualijcq half in wesen zijn, sijnde oock voorsz. beesten schoon door d' onse te voet wel rap en gau vervolcht, niet cunnen

achterhaelt off wederbecomen werden, maer meer paerden hebbende gehadt, souden al soo wel als de vorige van den morgen onderhaelt te gast gecomen hebben; maer daer hapert het ons principael aen, sij souden anders altemet soo wel eens stuyt keeren.

Sondagh den 20 dito.

'S morgens moy weer ende contrarie wint voor Honingen alsvooren, wisten de vrije luyden (in de kerck comende) te seggen, dat se gister tegen den avont weder bij menichte Hottentoos over de riviere Liesbeecq hadden vernomen, ende deselve den vergangen nacht oock dapper hadden hooren aengaen met singen ende rasen; dogh is jegenwoordigh overal op de beesten soo goeden ende stercken wacht uytgeset, dat wij niet hopen sij der sonder verlies van volcq veel uyt crijgen sullen.

Heden is door den predicant Cornelis Jansonius het H. Avontmael des Heeren bedient ende eenige kinderen gedoopt.

Den 21 dito

is den Commandeur eens weder overal den bouw wesen besien ende door denselven op 't een en 't ander sommige nodige ordres gestelt, met sigh genomen ende dies alles verthoont hebbende, de schippers ende coopluyden van de hier ter reede leggende schepen Hoff van Zeelant ende Achilles; in 't wederkeeren wierde geseyt dat hun weder partije Hottentoos aen d' oversijde der riviere souden verthoont hebben, dogh de waerheyt scheen wat duyster: altoos hadden nergens yets g'attenteert.

'S avonts t' huys comende, bevonden 't schip Honingen met een Z.Z. oost luchjen onder zeyl gegaen, dogh dat nogh niet heel wel buyten coste geraecken ende

den 22 dito,

stil weer zijnde, nogh besigh was met boucheeren in zee te comen.

Bij den Commandeur (dewijl de Raet versterkt met de opperhooffden van het schip Hof van Zeeland en

Achilles bijeen is) met alle omstandigheden gecommuniceerd sijnde, de jegenwoordige gelegentheyt van oorloge der Hottentoos alhier, ende dat verscheyde lieffhebbers ofte avonturiers tot 15 a 20 incluys haer dienst presenteren om een attaque te doen uyt de Saldanhabay (met onse ende vrije luyden vaertuygen derwaerts te voeren) van achteren op onse vijanden daer se selve nu heen geweecken zijn, ende volgens dien daerop versocht yders advys ende gevoelen, dewijle oock den schipper Jacob Bartelsz., een oud ervaren persoon wesende, vele experientie van uytval sommiger saken is hebbende enz. - Soo is na overlegh van alles, ingesien sulcx veele swaerigheden subject sij, eyntelijck verstaen 't selve vooreerst nogh niet raetsaem te wesen, te meer men dogh qualijcq genoeg den ommeslagh hieromtrent can besetten ende bewaren, ende volgens dien best g'oordeelt, daerop te passen ende beloeren, die geene welcke haer hier comen begeeven om de beesten te steelen ofte moort ende brantstigtinge aen te rechten, om oock op geen verkeerde legers van de Saldanhars onwetende aen te vallen ende alsoo te veele vianden op den hals te halen, dewijl men siet ons dese reede sooveel spel cunnen maecken enz.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.
(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Jacob Bartelse.
Cornelis Reyertse Crimpen.
Roeloff de Man.
Niclaes de Raet.
Adrian van der Goes.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 23 dito,

biddagh wesende, sijn de op Sondagh verleden ondertroude personen door den predikant Cornelius Jansonius na zijne gedane predicatie enz. solemnelijck in den huwelijck staet bevestigt, ende desen middagh oock 15 persoonen in 3 troupen verdeelt (boven de ordinaire beestewachters) uytgeleyt op de principale advenuen onser brutale vianden, om die, mogelijck zijnde, te beloeren, gelijcq sij op onse beesten doen enz., blijvende neffens 't werckvolcq in thuynen als andersints geen 10 man om 't fort te bewaeren, welcke werckelijcq beneffens deselve dierhalven 's nachts alle tochten ende wachten oock moeten waernemen.

Den 25 dito.

'S morgens fraey bequaem weer, 't luchjen N.westelijcq, 't welck op den middagh soo stijff begond aen te halen, dat de aen lant gecomen vaertuygen van de schepen niet weder costen aen boort varen, tot beleth van 't Hoff ende Achilles vertreck, die heden anders haer afscheyt souden becomen hebben.

Den 26 dito.

Item regen en stormigh weer, tot beleth als voren.

Den 27 dito.

Sondagh 's morgens wat bedaerder weer ende wint, als voren N.westelijck met hagel en regenvlagen.

Den 28 July.

Fraey lieffelijcq stil weer, waren die van 't Hoff van Zeelant, met hulpe van d'Achilles boot besigh haer 3 anckers weder op te vissen, die se eergister in 't harde weer door breecken en slippen van de touwen verloren hadden.

Den 29 dito.

Item sijn d' opperhooffden van de voorsz. schepen haer afscheyt gegeven, ende g'intregeert de brieven znde pampieren aen Haer Ed. tot Batavia, waernatoe sijluyden heden nogh met een Z.Z. oost luchjen tegen den avont t' zeyl gingen.

d'Almogende wil hun geleyden ende salvo overbrengen.
Soo is oock 't Schapejachjen na de Saldanhabaey afgevaerdighd ende vertrocken, om deselve wat nader aff te peylen, meten ende op het accuraetse tot verbeteringh in de caert to mogen brengen, achtervolgende onderstaende

Memorie voor den lantmeter Pieter Potter ende den quartiermeester van 't Schapejachjen, gereet liggende om te varen na de Saldanhabaey.

Tot welcke reyse ul. dan in comp^{ie} van de vrije Saldanhavaerders den eersten goeden wint sult waernemen, wordende expres gedaen om nogh nader ende perfect de streckinge der custe van hier tot in voorsz. bay, neffens alle inhammen, eylanden ende diepten, binnen deselve geleegen, te ondersoecken, ende in de caerten tot verbeteringh van alles op het accuraetste in te brengen, soodanigh dat, mogelijcq sijnde, niemant na desen eenige feylen sal cunnen aenwijsen, ten welcken fyne dan 't loot om te diepen overal in de hant houden, gebruycken ende aenteyckenen moet. Item oock afteyckenen de gedaente ende verthoningen des hogen ende lagen lants langs de custen ende hoecken der voorsz. baey, die van binnen (gelijcq dese Caepse cust, alsoock 't Robben- en Dasseneylandt gedaen is) overal wel partinent langs den oever alle hoecken, bochten enz. de streckingen gepeylt ende de distantie afgetreden moet worden, alsoock de eylantjens met cruyspeylingen elck op zijn rechte plaets te leggen, ende dan deselve rontsom in forme als voren

aftreden, peylen ende diepen, zijnde ul. tot dit werck met u sessen sterck, waervan Goris ende den Schiedammer altijt sullen aen boort blijven om 't vaertuygh te regeren ende bewaren, ende Potter met Lakus, Pieter Weltevreden met Jan Jansz. van Eyck, te lant met geweer om te peylen ende meten enz., makende, altijt doenlijck zijnde, 's avonts aen boort oft op 't Schapeneylant te slapen, om van geen Hottentoos te min schade te leyden, daer ul. dan oock niets sult op attenteren, maer als u dingen gedaen zijn ende gereet bent om weder herrewaerts te seylen, ende dat ul. dan eenige van selfs bij quamen, verstaende van onse vianden, maer geen andere, mooght die wel mede hier brengen, maer in geenen deele u selfs in pryckel begeven.

Soo sijn in 't vaertuygh oock gescheept 14 ledige vaten, die de Saldanhavaerders hopen met robbevleys empassandt te vullen, 't welcke gij dan, vol sijnde, overnemen ende hier brengen sult, al sout ul. daer eenige weynigh dagen na wachten, om te meer voorraet voor de slaven daervan met eenen te krijgen, maer ul. sullen haer met robbenvangen en souten niet bemoeyen, ten ware na u vorige dingen gedaen sijn, op haer versoeck tot wat hulpe, om te eerder herwaerts te mogen keeren.

Tot ul. meerder defentie sijn op 't jachjen 2 steenstucken; maer en sal ul. daermede gansch niet schieten als bij noot tot tegenweer, op verbeurte van 3 maenden gagie voor elcke vergeefse ende onnoodige schoot.

Voor Pieter Weltevreden en Jan Jansz. van Eyck gaen 2 musquets om aen lant te gebruycken, bij Potter ende Lakus die met snaphanen versien sijn.

In 't gins varen sullen ul. 't Robbeneylandt voorbij seylen ende niet aendoen, op verbeurte als boven, waermede ul. dan de voorgemelte saken ten hoogsten

tot Comp^{ies} dienst bevelende, ul. ten besluyten toewenschende een geluckige heen- en wederomreyse.

In 't fort de Goede Hope, den 29 July A^{o} 1659.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.

De Biscayze sloep is oock na 't Robbeneylant affgesonden met 2 seuge vol jongen, om te sien off deselve daer in plaets van uytgestorven schapen sullen willen aerden, neffens welcke oock 10 moerconijnen in een cooy, hier gewonnen, om daer mede in 't wilt te planten bij d' andere die fraey vermenigvuldigen; en alsoo uyt den gevangen Hottentoos vernomen wort, dat hun Herrys volcqjen (Watermans genaemt) achter in de Hout- ende Berghvaley sijn onthoudende, van waer se d' onse deur de Clooffpas achter den Bosheuvel telckens van daer comen bestoocken, is hedenmorgen den corporael Elias Giers (met 10 soldaten bij hem) derwaerts uytgesonden, om tot 't alderuytterste van 't Caepse geberchte nae haer huysjens te soecken, eenige te beloeren ende alle mogelijcke afbreuck te doen, alsoo deselve hun door voorsz. Clooffpas op de vlacte (de Caepmans tegemoet) weten samen te conjugeeren, ende alsoo gecombineert van achter struycken ende bosjens, onvoorsiens uytvallende, d' onse haer beestiael aff te roven.

Tegen den avont door vrije luyden gerapporteert wordende, dat sijluyden van daage eenige Hottentoos boven en onder de bossen ende cloven van de Wintende Bosbergen hadden vernomen, is den sargeant met de 4 ruyters ende eenige soldaten, uyt der vrije luyden huysen geligt, te voet in den nacht uytgesonden, om te sien offte ergens souden cunnen opvinden ende vernestelen.

Den 30 dito

quamen den sergeant wederom met

raport, dat wel overal ter degen had gecruyst ende omgesocht, maer nergens iets cunnen vernemen.

Verstonden oock uyt de gevangen Hottentoos, dat sijluyden op onse beesten uytgaende bij nacht nogh dagh geen vuer stoockten om daerop niet van d' onse gevonden ende overrompelt te worden.

Vergangen nacht is een soldaet overleden, genaempt Jan Vervoor van Brussel, welcke uyt 't schip Honingen hier sieck aen lant verbleven was.

'S middags quam de Biscayse sloep weder van 't eylant met navolgende briefken geschreven:

Aen den Commandeur en Raet,

luydende als te weten:

Ed. Heer!

Ben op Dingsdagh met het vee alhier wel gearriveert, heb alles wel gevonden, het getal van de schapen is nogh 40, daer zijn der 6 gestorven, terwijl ick aen de Caep ben geweest, en sooveel jongen weer in plaets, dogh de laetste ram is mede doot, soodat hier geen ram en is, wenste wel dat UEd. geliefde dito met het naeste vrijmans vaertuygh een ram te senden, hebbe oock geseyt van de beer. Tomas die heeft geseyt, dat se Gerrit Harmanse hier sal aensetten, hiernevens gaen 50 meeuweneyeren en 2 vissen.

(onder stont) UEd. dienstverplichte dienaer ende onderdaen
(Was geteyckent) Rijck Overhagen.

Ultimo dito

is den Commandeur met den ondercoopman Roeloff de Man, fiscael ende sargeant na

verscheyden oorden uytgeweest, speculerende diverse plaetsen aff, om verholen schiltwachten uyt te setten, ende specialijck hoe men des Comp^{ies} ende der vrije luyden beesten ende schapen, binnen den begrepen cirkel (nodigh tot Comp^{ies} intentie), best ende op 't oncostelijckste verseeckeren voor deese struyckrovende brutalen, met minder macht van volcq als men nu houden moet, soude cunnen bewaren enz., dat heden niet al coste affgespeculeert, maer bevonden is, dagelijcks meer om sal uytgegaen moeten worden.

Volle maen den 2 Augustus

is den Commandeur met de voorsz. personen ende de voornaemste vrije lantbouwers, ten fine als eergister, weder uytgeweest ende vooreerst afgespeculeert, dat de voornaemste plaetse, wijt ongeveer 500 roeden, daer ons de Hottentoos veel oock de beesten henen weghdrijven, met een schutleuning aff te setten soude wesen, om de beesten daervoor te keeren ende te doen blijven staen, in forma als de leuningen op palen van een beestemerckt in 't Vaderlant, gemaeckt zijn, neffens 2 wachthuysjens tot bewaringe van deselve schutleuningh, dat voor 't oncostelijckste ende aldaer quaelijcq op ander maniere doenlijck g'oordeelt ware, vermits 't selve met geen vaste sloot gegraven nogh borstweer opgeset can worden, omdat het altemalen hele mul ende welsandige grond bevonden is, die altijt calven soude; dogh is daerop nogh geen finale resolutie genomen, maer elck gerecommandeert ende voornamentlijck de vrije lantbouwers, wat yder nogh beter tot bewaringe van haer beestiael bedencken ende practiseeren can, om sulcx den Commandeur ende Raet te communiceeren, welcke voornemens was, in de nieuwe weecke weder uyt te comen, om te speculeeren hoe men 't van den crommen boom tegen

Comp^{ies} ende achter Brinckmans ende Vasagies landerijen heen, voorts besetten soude cunnen, omme alsoo met meerder gerustheyt 't vee te mogen wijt ende sijt laten weyen, dat nu soo nabij ende becrompen in den anderen, hoewel met veel volcq, geschiet, dat se niet half de cost cunnen crijgen, ende daerdoor gansch mager worden ende vele derhalven comen te sterven.

Den 4 ende 5 dito

is den Commandeur, vergeselschapt als Donderdagh ende Saterdagh verleden, ten selven fine 's morgens al met den dagh weder uytgeweest ende gespeculeert, dat het van den crommen boom, tusschen Harman ende Brinckmans wooningen, tot aen 't bos van den vrij houtsager Leendert Cornelisz. van Sevenhuysen (dicht bij de Clooffpas leggende mede gansch bequaemlijcq sal cunnen met een houte schutleuningh, als voorsz., gemaeckt worden, datter geen beesten door Hottentoos sullen cunnen werden overgejaegt, veel beter als met sloot graven off eenige retranchementen, op welck een ende ander den Commandeur dan voornemens blijft eerstdaegs met den Raet nader over te delibreren ende resolveren enz.

Hedenmorgen was oock t' huys gecomen den corporael Elias Giers, ultimo July voorleeden uytgesonden, achter de Hout- ende Berghvaleyen heen, tot de dalen ende bergen deser Caep na de Zuyt, om die overal tot 't eynde incluys te doorsnuffelen na de Hottentoos, die haer daer verholen houden, ende ons met de Caepmans samen oyt ende oyt de meeste schade ende overlast aendoen, welcken corporael rapporteerde, dat hij op Sondagh 's morgens tusschen 9 en 10 uyren verleden wel 18 uyren gaens van hier, de naeste wegh gerekent verbij de Berghvaley ende de H^{n} van Goensbergh, achter verscheyde schorber-

gen (aldus sijn de resterende bergen mits haer hoge steylte ende clippigheyt genaempt) bijna op d' alderuytterste uytstekende hoeck van de Caep, digt aen de zeecant, even binnen de noortkolcq van de bay Fals offte zuythoeck van 't Caepse schorberghlant, tussen 2 hoge steyle bergen in een bogjen 't eerste spoor van Hottentoos ende haerluyden honden hadde vernomen, 't welcke vervolgende cort daeraen oock haerluyden leger opdeden, bestaende in 3 matte huysen, daerinne 13 weerbaere mannen, behalven omtrent sooveel vrouwen ende kinders, die se hoorden besigh met smeden van hasegaeyen ende fraey schielijck overvallen souden hebben, indien hunne honden niet hadden beginnen te blaffen, als wanneer deselve achterwaerts gansch naeckt ende verbaest, sonder vellen om 't lijff, uyt haer huysen sprongen, vrou ende kinderen haer in bosjens ende ruygte verbergen, mitsgaders de voorsz. mannen, welcke alle bekende waren, die dagelijcks bij 't fort plachten te verkeeren, tegen d'onse riepen, dat se Vismans, alias Watermans, waren, welcke haer met 't nemen van de beesten (soo sij seyden) nooyt gemoeyt hadden; dogh waren sijluyden bij d' onse also wel ende veelmael in 't roven van 't beestiael gesien, daer sommigh de quetsuren der hasegay nogh van gevoelen, echter was den corporael al so verde met haer in gespreck gecomen, dat se haer bij hem souden begeven hebben ende alsoo sonder ongemacq fraey in zijn handen gevangen gecomen zijn, indien niet een vuerroer onversiens eens was losgesprongen, sooals deselve al op 't aencomen na d' onse toe waren, waerdoor deselve dan weder deynsden, ende haer met de vlucht trachten te salveren, 't welck d' onse vernemende, om geen vergeefse tocht te doen, daer alsdoen vorder op en schoten' crijgende haer principaelste capiteyn van redelijken

ouderdom (Herry's cammeraet plegende te wesen) gevangen ende 2 anderen onder de voet, welck eenen bij ons genaempt Siginman, gewesen combuyscnecht van den Commandeur, d' onse de bovenste lip van mede brachten, alsoock van voorsz. haeren capiteyn, genaemt Trosoa, omdat niet met d' onse had willen mede na 't fort gaen, ende te moeyelijcq was hem over 't geberchte soo vorder te dragen, had anders een fraey portuer geweest, om met Herry gepaert in de kettingh te gaen; den derde was, de dootschoot ontfangen hebbende, van boven 't steyle geberchte heel na beneden gevallen, onmogelijcq om bij te comen ende daerom geen teycken van dien medegebracht; echter zijn d' onse op presentatie van ede dat hij dootgeschooten ende bovendien in 't vallen van de steyle clippen voorts wel aen morselen geraeckt was, oock de premie voor hem gegeven, sijnde samen 60 gulden voor de gemelte 3 personen, hebbende voorts haer voorsz. 3 huysen, al datter in was, neffens omtrent 50 hasegayen, coockers met peylen, bogen ende vellen gansch ende gaer verscheurt, gebroocken, vernielt ende van boven de steyle schorre clipbergen aen 't uytterste van de zuydhoeck der bay Fals in zee gesmeeten, sulcx dat de resteerende 15 Hottentoos heel moedernaeckt ende gans ontbloot van wapenen zijn gebleven, welcke 15 gasten d' onse op eenige enge passagies beneden sommige steyle schorre clipbergen sogten te besetten, daer se dan groote steenen soodanigh van boven neder wisten te rollen, datter door deselve (in 't affvallen meerder volgen ende breeckende) onmogelijck was te passeeren ende andere passagies over al deselve schorre clipberghen moesten kiezen, hoedanige besettingen d' onse verscheyden malen ontmoeten, dogh costen haer soo nae niet wedercomen, datter eenige met schietgeweer meer

conden begaen, sulcx sij resolveerden met dese uytrechtinge naer 't fort te keeren, als hebbende op d' ander overgebleven 15 Hottentoos niet verder cunnen attacqueren, die soo naeckt ende cael waren gemaeckt, dat se niet een velletjen om off aen te doen hadden, 't welck van haer behalven de voorsz. 3 verslagene een gansch groote schade ende afbreuck is, bijsonderlijcq dat se al haer hasegaeyen, pijl ende bogen quijt ende hunne huysen vernielt zijn.

De drie geblevene zijn als voorseyt, haeren in Herrys plaets gesuccedeerden capiteyn van redelijcqe ouderdom, genaempt Trosoa, den gewesen combuyscnecht, bij d' onse Siginman ende bij de Hottentoos genaempt Heybuka, een van de doortrapste gasten, den derden, alsoo van achteren doot geschoten ende van boven de steyle clippige schorbergen nedergestort, is onbekent gebleven, ende onder de 15 overgebleven waren desen navolgende bekende seer slimmen quanten, die dagelijcx plachten voor d' een en d' andere hout te halen ende andere diensten te doen, omtrent het fort ende oock overal op 't lant bij de vrije lantbouwers, welcke ons doorgaens oock de meeste overlast gedaen, ende voornaementlijcq onder de principale voorvechters in desen ons aengedaenen oorlogh ende rovinge der beesten altijt overal hebben present geweest, te weten bij de Hottentoos genaempt:

Carabinga, alias of bij d' onse	Platneus.
Egutha, alias	Hoogh en laegh.
Mosscha, alias	Cleyne Lubbert.
Kaikana Makoukoa, alias	Claes Das.
Kherreby, op zijn duyts	niet genaempt.
Goegoe, alias	Keesje goegoe.
Heybingha, alias	Hans van Neurenborgh,

Louchoeve, pleegde voor Vredens geselschapsploegh de ossen te leyden.

Bisinte, gewesen combuyscnecht van den ondercoopman Roeloff de Man.	
Hober, alias	Willem de Visser.
Beymakoukao Dankou, alias	Orenbare.
Quasso, alias	Dicknavel.

D' andere drie hadden soo na niet derven comen, dat se van d' onse costen bekent worden, sijnde dese bovenste soowel van Caepmans als Herry volcq, welcke te seggen wisten, dat Doman ende eenige andere bekenden (die se noemden) haer in Caepmans leger omtrent de Saldanhabaey onthielden.

Den 6 dito

wierd de wijngaerd gesneden ende goet deel onder de vrije luyden verdeelt, genoeghsaem met opdringinge, alsoo maer eenige weynige om tegen haere huysen te setten begeerden; dogh had den Commandeur over de 2 morgen lants op zijn verleden jaer begonnen wijnbergh laten gereet maken om te beplanten, daer der wel 10 a 12000 stucx affgesneden stecken laet heenbrengen.

Beginnende het nu oock bequaem tijt te worden om d' olijff- ende allerley vaderlantse ende Indische fruytboomen te planten ende griffien enz., waervan dit jaer des Comp^{ies} ende ander bogaerden al treffelijck sullen vergrooten ende vermenigvuldigen, voornamentlijck orangieappel- ende lemoenboomtjes, wel bij duysenden; dogh wort in sulcx meest in Comp^{ies} ende des Commandeurs particulieren bogaerden geijvert, houdende d' andere lantbouwers hun meest besigh met granen ende thuynen, om de gereeste vruchten ende ten eersten wat voordeel te mogen trecken, plantende derhalven yder voor hun selfs nogh maer heel weynigh boomen, item oock luttel patattisen, hoeseer hun g'informeert wort van de voortreffelijcke nutbaerheyt dees aertsvruchts, waerom den Commandeur sijn gansche lant met deselxe rontsom

2 roeden breedt, buyten 't coren ende wijngaert, voornemens is te besetten, om op die groente den brant van 't rijpe coren te weren, 't welcke men in de drooge tijt seer subject is, vermits de Hottentoos de dorre groente ende 't verdroogde gras vooral dan gewoon zijn in den brant te steecken, 't welcke sonder corte groente offte cale plaetsen tusschen beyden alsdan qualijcq van 't rijpe coren aff te keeren off te blussen is, welcke noodige saken den vrije luyden bijsonder in dese oorlogstijden dan mede overal te ernstiger vermaent is waer te nemen, dat sommige oock al beginnen, verstaende die haer beesten nogh behouden hebben, welcke hun oock weder beginnen te verstouten om te ploegen, dogh op onse expresse aenmaninge ende onder beschut van soldaten, haer daer toe bestelt zijnde, d' andere besigh met voortplantinge van thuynvruchten, om daeruyt dit saysoen in plaets van ledigh sitten nogh sooveel te halen, als mogelijck sij.

Den 7 dito

is den Commandeur weder uytgeweest om pertinent aff te meten de distantie tussen de verse rivier bij Jan Reyniersz. woninge ende de zeecant, gespeculeert om ten meer gevoerden fine met palen aff te schutten, zijnde dan bevonden op zijn cortste 500 roeden rijnlandts, sullende 't ander boven den crommen boom hiervoren aengevoert ten eersten mede affgemeten worden, om dan vorder met te beter fondament ende kennisse van alles te mogen delibereeren ende besluyten, 't gene ten meesten dienste van d'Ed. Compagnie, tot de verseeckerste bewaeringe van 't beestiael, met de minste oncosten sal cunnen of mogen bevonden worden te vereysschen enz.

Den 8 dito

waeren op verscheyde plaetsen boven de corenlanden, achter tegen de Tafel-, Wint- ende Bosbergen weder Hottentoos vernomen, loerende op

de beesten, ende evenwel can men de luyden daertoe niet houden, dat se met geweer de wegh passeren, waerdoor op dato een vrijmans knecht ongewapent bijna van 2 Hottentoos overvallen ware, indien hij deselve niet bij tijts vernomen ende sigh na d' uytleggende ruyters geretireert had, die derhalven daerop tegen 't geberchte opgingen ende wel vernamen eenige plaetsen, daer se nogh vers doende geweest waren, met worteltjes tot hun cost te graven, maer hadden hun tusschen wijlen wel soodanigh in speloncken off ruychten verscholen, dat se deselve niet vinden costen.

Is derhalven, doncker avont geworden sijnde, een partije van 10 soldaten op deselve met snaphaanen uytgesonden onder den corporael Mathias Benedictus, met ordre om den ganschen nacht overal te soecken ende voor den morgenstont haer te verbergen, ende den heelen dagh tot den avont hun verborgen te houden, om te sien of men oock niet eenige van deselve sal cunnen beloeren.

Den 9 dito

quam tegen den avont voorsz. corporael t'huys, met raport, dat niets hadde cunnen vernemen.

Saturdagh den 9 Augusty A^{o} 1659.

Langs soo meer ervarende dat dese brutale natie ons jegenwoordigh nogh niet met vreden schijnen te willen laten, schoon deselve nu tot 2 reysen al een tamelijck nederlage ende affbreuck in haere persoonen, wapenen ende huysen, soo door den fiscael Gabbema als jongst door den corporael Elias Giers hebben geleeden; maer het nogh al dagelijcx daerop aenhouden, om d'Ed. Comp^{ie} ende vrije ingesetenen hun beesten, die se nogh hebben, voorts aff te rooven, om 't welcke haer te beletten, men langs soo meer bevind, qualijck middel uyt te vinden sij, als

met macht van vele soldaten, daerop expres overal buyten in 't velt te houden, tot bijsonder grooten last ende onsmakelijcke excessive costen van d'Ed. Comp^{ie}, ende waeromme den Commandeur al van over jaren gespeculeert heeft op middelen om buyten soodanige groote lasten met minder volcq 't vee te mogen bewaren, voornaementlijck nu dese laetste dagen, in het bijwesen van zijne raetspersoonen ende principaelste borgers ende lantbouwers, sulcx dan na vele gedaene moeyten bevonden, daer de verse revier Liesbeecq van Jan Reyniersz. wooninge aff tot aen den crommen boom boven Jan Maertense van Vreelants woninge incluys, van de ruychte gesuyvert zijnde, soo diep ende steyl te wesen, dat het onmogelijcq is daerover eenigh beestiael te drijven, als op 3 a 4 smalle plaetsen, die lichtelijck te diepen zijn, ende dat de Hottentoos dierhalven haer overdrift al nemen tusschen de zeecant ende voorsz. Jan Reyniersz., ongeveer 500 roeden breet gemeten, mitsgaders oock tussen voorsz. crommen boom en 't bos van den vrij houtsager Leendert Cornelisz. van Sevenhvysen, na gissinge 11 a 12 hondert roeden distantie, 't welcke met graven ofte andersints souden moeten geholpen worden, welck graven op sommige plaetsen door de sandigheyt onstantvastigh geoordeelt wort, als met groote moeyten ende costen van palen ende rijswerck, dat oock seer licht in den brant can gestoocken worden, ende andere plaetsen door de clippicheyt ende de meeste gronden haer hardigheyt schier onincomelijck, in voegen sulcx seer langh, swaer ende machtig costelijck werck soude vallen, gelijck oock is het beestiael dagelijcks met sooveel soldaten te moeten bewaren, sonder nogh seecker te wesen, vermits de Hottentoos te bijsonder slim sijn, om daeronder te comen en met deselve, mits hare raddigheyt, dan

deur te gaen, sonder dat men se can achterhalen als met paerden, die men oock maer 4 passelijck bequaem heeft, ende soovele ruyters daerop dagelijcks te houden niet min costelijck voor d'Ed. Comp^{ie} valt, ende dat nochtans evenwel 't een off 't ander dient aengewent offte gecontinueert; - Soo is eyntelijck na lange overlegginge (dewijle het dogh principale daerop aencomt om 't weghdrijven der beesten te beletten) uytgevonden, 't oncostelijckste te sullen wesen, dat men voorsz. distantie, in plaetse van het moeyelijcke ende costelijcke langhduyrigh graven, sal cunnen afpalen ofte besetten met een schuttingh als de beestenmarckten in 't Vaderlant sijn, van palen ende 2 hoge gordings ofte boomen 4½ voeten rijnlants boven de gront ende dick 6 duym in 't cruys, om de beesten daertegen te keeren ende dagelijcks langs deselve expresse schou en toesicht te laten nemen, ten eynde die schuttingh door de rovende Hottentoos nergens bij nacht ofte ontijden en werde aen stuck gehackt ofte gebroocken, dat se oock maer eens (bij nacht) sonder verlies van lijff off leven sullen cunnen doen, als wanneer se dan oock de beesten nogh niet soo juyst gereet hebben om dadelijck deur te drijven, die se 's nachts uyt de vaste cralen, van goede palissaden gemaeckt sijnde, niet wel cunnen in stilte off sonder gewelt ende geraes weghhalen, vermits d' een d' ander dan gereedt is te secundeeren, maer bij dagh weten sij der bijsonder raet toe om mede deur te gaen, voornaementlijck als 't doncker dijsigh ende regenachtig weer is, dat d' onse haer schietgeweer niet cunnen gebruycken, ofte hun van verre en sien aencomen, welcken volgende, dat 't een soowel als 't ander ingenomen zijnde, vastgestelt ende g'arresteert blijft, dat de voorsz. schuttinge op de gevoerde 2 distantien ten eersten te laten maecken, soo om de minste costen, alsoock dat

het vermits de dagelijckije toesicht voor 't breecken sal cunnen bewaert worden ende suffisant wesen, om de beesten voor te keeren, mitsgaders 't beestiael binnen 't selve schoone weyden genoegh hebbende, bewaert zijn, alsoo daer geen ander corenlant als dat d' Comp^{ie}, Stevens, Vredens, Boomtjes ende Jan Reyniersz., samen omtrent 170 morgen wesende, maer en sal nogh van uytgegeven worden, om altijt weyde genoegh voor de beesten binnen deeelve schuttingh te houden, volgens oock de wel gevatte opinie ende ordre van mijnheer Van Goens, aen welcke schuttingh oock 100 roeden van de rivier Liesbeecq ende Soute rivier, alsmede op de duynen aen de zeekant goetgevonden is, 2 houte wachthuysjens van 12 voeten vierkant te hechten, omdat daer de beste uytsicht ende meeste doorloop van de Hottentoos ende Saldanhars sij, alsoock tusschen den vrije houtsager Leendert Cornelisz. ende de lantbouwers van Vasagies geselschap, besuyden den crommen boom, alwaer tegen over de cleyheuvels ende bosbergen het 3^{e} wachthuys geprojecteert ende goetgevonden is te stellen, om onder faveur van dien, der meeste vrije luyden ende wel Comp^{ies} ploeghbeesten te bewaeren.

Ende om dat werck dan ten eersten in allerijl te spoediger voortgangh te doen hebben, is goetgevonden, de distantie tusschen Jan Reyniersens wooninge ende zeecant voorsz. bij Comp^{ies} bosvolcq ende timmerluyden te laten afmaken, alsmede de gemelte 2 wachthuysen, aldaer ten hoogsten noodigh, ende 't ander, namentlijck de grootste verheyt gemelt, door den vrij houtsager Leendert Cornelisz. voorsz., als hebbende 8 knechts in sijn vrijen dienst ende volgens dien daertoe sterck genoegh van werkluyden wesende, welck werck hem dan aengeboden is aff te maecken voor 16 stuyvers yder roe, 't eynde moet 't eynde gelt,

ende dat het hout door hem in 't bos te hacken ende vaerdigh te maecken op Comp^{ies} costen door derselver volcq off ander vrije luyden aen te besteden uyt 't bos gesloopt ende ter gedestineerde plaetsen sal gebracht ofte gevoert worden, ende dat dito hout sal moeten wesen van dese navolgende swaerte, namentlijck op yder roe 2 palen, dick 6 duym in 't cruys aen 't dun eynde ende langh 8 voet, mitsgaeders 4 voet gebrant, om 3 voet in de gront geslagen te worden, om te langer te dueren ende 5 voet daerboven te staen, met boomen van insgelijcke dickte ende 13 voeten langte, daerboven opgelipt ende over den anderen gelast, mitsgaders op de helft van dito palen tusschen dito bovenste boom ende den gront nogh een ander boom van idem lengte ende 4 duym dickte in 't cruys, opdatter de beesten alsoo weynigh onder deur als boven over souden cunnen gejaegt ende te beter gestut mogen worden, met dese verdere conditie, dat het werck in 3 a 3½ maenden afgemaeckt sijnde na ende op de royingen hen aff te baekenen, hij de helft in contant gelt sal genieten en de rest op afcortinge van sijn schult aen de Comp^{ie} valideren, waermede denselven, waermede denselven die dan oock haest glad sal te boven wesen. Dogh heeft voorsz. Leendert Cornelisz. hierop een dagh 2 a 3 sijn bedencken genomen, dat hem toegestaen sij, des oock den Commandeur 't werck voornemens in de nieuwe weeck mede wat nader aff te speculeeren.

Jacob Meyderse van Quanen, soldaet a 9 gulden, hier te lande gecomen met 't schip Princesse Royal, den 9 Maert deses jaers, welcke, sedert zijn aenwesen alhier, als timmerman gebruyckt ende bevonden een goet neerstigh werckman te wesen, wort bij desen op zijn versoeck ende bequaemheyt als huystimmerman geconfirmeert, ende toegeleyt van nu aff een beloo-

ninge van 16 gulden maendelijcks, mits daervoor gehouden blijvende sijn tijt uyt te dienen.

Johannes Diel van Goedensburgh, adelborst, hier te lande gecomen met 't schip Breda den 30 October A^{o} 1656, a 10 gulden, welcke sedert als metselaer ende naderhant van Meert verleeden als baes van dien gebruyckt is, in plaets van den na 't Patria vertrockenen, waerinne dan, tot heden contentement gedaen hebbende, wert bij desen op zijn versoeck ende bequaemheyt tot baes metselaer geconfirmeert ende toegeleyt een belooninge van 16 maendelijcx, heden ingaende, ende verbonden blijvende daervoor sijn tijt aen de Caep uyt te dienen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

'S avonts des Commandeurs particuliere boucnechts, ende naderhant des Comp^{ies} boomgaerdier Cornelis Luyten ende anderen van het lant t' huys comende, wisten te seggen, datter 5 Hottentoos waren geweest aen 't huys van den lantbouwer Casper Brinckman, welcke tegen sijn knecht hadden gesprooken ende na zijn meester gevraegt, dogh met denselven (een nieulingh wesende) niet cunnen terecht raecken, alsoo Brinckman in persoon aen 't fort was, echter had se dito knecht in huys te comen genodigt, schoon hij moeder alleen t' huys te comen genodigt, schoon hij moeder alleen t' huys was, dogh hadden de gemelte Hottentoos niet gedorst, welcke onder dies vernemende voorsz. Cornelis Luyten met een snaphaen pas-

seren, na denselven toegingen, die daerop siende, dat se maer met een hasegaey onder al hun vijven versien waren, sijn geweer nederleyde, ende alsoo malcander binnen schoots naderden, mitsgaders in gespreck souden gecomen hebben, indien niet de lantbonwers Herman Remanjenne ende sijn cammeraet Jacob Cloeten uyt hun huys (daer 't dicht bij was) met schietgeweer waren toegecomen, als wanneer deselve Hottentoos hun op de vlucht begaven na 't overgeberchte van Afrika.

'T meeste gevoelen is, dat dese Hottentoos geen quaet in 't sin hebben gehadt, vermits haer soo bloot begaven, ende dat se apparent wel gaerne met ons hadden willen spreecken van pais ende vrede, des om daertoe te bequaemer occasie te geven, d' onse alomme vermaent sijn, op die sonder geweer comen, niet anders te attenteren als met schijn van vruntschap, om haer alsoo in handen sien te becomen op belofte van voor deselve al soowel de premie te betalen, dan of se bij forme van oorloge gevangen genomen waren; dogh soo der meer als een op soodanige maniere gelockt ende aen 't fort gebracht wierden ende om vrede te versoecken quamen, soude voor de rest halve premie betaeld worden; d' Almogende geve, dat het na onse beginnende hope ende verlangen haest ten goede uytvalle.

Echter sal voorsz. schuttingh even nodigh wesen, alsoo se noyt te vertrouwen sullen sijn, schoon men al vrede met haer quam te treffen; want hoe meer men haer gelegentheyt beneempt, hoe geruster men met haer sal cunnen omgaen ende sijluyden te minder gelegentheyt crijgen om weder beesten te stelen ende wegh te drijven, alsoo dogh de gansche werelt door ervaren wort, dat veeltijts gelegentheyt genegentheyt baert, weshalven tot het werck aen Comp^{ies} bosvolcq

heden oock ordre is gestelt, navolgens de resolutie heden daerover genomen, ende Comp^{ies} timmerluyden om de 2 daerin gementioneerde wachthuysen in der haest van gebinten en plancken op te stellen.

Den 12 dito

is den Commandeur 's morgens al heel vroegh met den fiscael ende sargeant, ten fine als bij de resolutie van verleden Saterdagh gemelt werden, uytgegaen ende bevonden, dat de riviere Liesbeecq van den Crommen boom aff tot aen meergenoemden vrij houtsagers bos, op vele plaetsen langs de cant redelijcq dicht met corte dicke krekelboomen bewassen is, waerop wat nauwer speculerende ende de wegh nogh eenmael overgaende ende terdegen toesiende, geoordeelt wiert, dattet werck den vrij houtsager op sijn nader bedencken aengeboden ten beste dient wel g'executeert ende in plaetse van dien dese grootste distantie (bij de 1500 roeden heden met eenen oock afgemeten) sal cunnen afgesloten worden met dicke crekelboomen, te brengen tusschen eenige opene plaetsen, die hier ende daer maer weynigh open leggen, ende waertoe deselve overal dichtbij genoegh omtrent sijn, ende met Comp^{ies} soldaten daer dogh (moetende alle dagen loopen ende de wacht houden) empassant met hulpe van eenige houthackers cunnen uytgewerckt worden, welcke sake dan door den Commandeur, des avonts t'huys gecomen sijnde, den Raet gecommuniceert ende in bedencken is gegeven, om tegen morgen met te rijper oordeel op te mogen resolveeren enz.

Op dato is den gevangen Hottentoo (Eyckeman genaempt) van sijn quetsuur (in de rencontre met den fiscael op den 19 July passato gecregen) overleden, ende opdat geen Hottentoos van sijn doot souden weten, nogh oock Herry en den anderen gevangen Hottento (welcke daeromme al overlangh van deselve

affgeset waren) is 't volcq alomme wel expresselijcq verboden, bij ontmoetinge eeniger Hottentoos sijn doot te divulgeren, maer dat hij na 't Robbeneylandt gebracht sij, gelijcq dan ook Herry ende den anderen voorsz. wijs gemaeckt ende oock inderdaet alsoo geschiet sij, want met een vaertuygh stillekens derwaerts aengesonden, onderwegen met swaerte overboort geset is, om te min ombragie met begravinge te maken ende andere consideratien meer.

Den 13 dito,

's morgens lieffelijcq, stil, sonneschijn, dogh ganst cout weer, vermits het den verleden nacht vrij gerijpt ende in eenige plasjens ijs gevrosen had.

Woensdagh den 13 Augusty 1659.

Gister bij nader ondersoeck ende wel naeuw genomen inspectie ondervonden sijnde, dat om het bestiael voor 't wegh- ende verdrijven der Hottentoos te keeren, de reviere Liesbeecq van den Crommen boom aff tot aen den vrij houtsager Leendert Cornelisz. bos incluys (ongeveer 1500 roeden distantie) sigh uyt de nature seer bequaem verthoont, vermits deselve daer meest overal aen de oost- offte oevercant redelijcq dicht bewassen is met vrij dicke stercke ruyge getackte crekelbossen ende boomen, quaelijcq mogelijcq om beesten door te drijven als op eenige open plaetsen, die van deselve boomen (daer in abondantie overal meest dichtbij ende omtrent staende) met geringe moeyten ende cleyne costen g'oordeelt worden voorts wel soo dicht sullen te maecken wesen, dat tusschen voorsz. groote distantie geenigh beestiael meer sal cunnen over- ofte deurgejaecht worden, - Soo is bij nader deliberatie goetgevonden: sulcx voor het ander werck (namentlijck de schuttingh aldaer geprojecteert) te prefereren, vermits het boven de minder oncosten

oock vaerdigh voortgangh sal nemen, ende dies alle nodigh saken claer te maken, om 't selve met ongeveer 30 man, soo van Comp^{ies} dienaers als eenige vrije luyden (op daghgelden daertoe te huyren), onder 't gesagh van den sargeant ende een corporael in de toecomende nieuwe weecke al ten eers-en aen te vangen, waermede ten minsten een duysent rijcksd^{s} van 8^{en} voor d'Ed. Comp^{ie} sal verspaert worden, dat de voorsz. schuttingh, vermits oock het aenvoeren van 't hout, door vrije luyden te doen, omdat d'Ed. Comp^{ie} jegenwoordigh daertoe onversien van ossen is en de spijckers enz. wel rijckeluy soude vereischt hebben, ende nu meest door de soldaten (daeromtrent dogh op de wacht moetende leggen) sonder extraordinaire costen met hun geweer bij haer als empassandt sal cunnen afgewerckt ende met eenen bij deselve de nodige wachten op onse roovende vijanden aldaer cunnen waergenomen worden.

Dogh aengaende de openheyt van 540 roeden distantie tusschen Jan Reyniersens bouwerij offte wooninge ende de zeecant, daer geen geboomte altoos bij ofte omtrent sijn, maer overal gansch gulle losse santgront, is niet practicabel bevonden op andere maniere te besluyten, als met de geprojecteerde schuttingh, in vorige resolutie van Saterdagh verleden gedeclareert, sulcx die plaets aengaende daerbij gepersisteert blijft, ende Comp^{ies} bosvolcq van Maendagh verleden oock al hebben begonnen de nodige houtwercken toe te hacken ende mitsgaders de timmerluyden bij 't fort gestelt, om de geprojecteerde 3 wachthuysen van gebindten ende plancken groot 12 voet in 't viercant, met een houte capje in der haest mede vaerdigh te maecken, om aldaer ten hoogsten nodigh dan gesloopt te brengen ende op te slaen, als sijnde de principaelste plaetse daer ons 't beestiael meest ende bequa-

melijcxt can ontjaegt worden, welcke openheyt men nu dagelijcxs met 2 ruyters ende vele soldaten moet bewaeren, emmers soo naeuw, als de gemelte 1500 roeden tusschen den Crommen boom ende Leendertsz bos enz.

Ende omme emmers ter degen oock te mogen weten, hoe de reviere Liesbeecq tusschen voorsz. twee besluytingen gelegen ende off se overal oock diep ende steyl genoeg sij, is mede goetgevonden ende oock al datelijcq in ordre gestelt, dat de vrije luy deselve yder soover sijn lant daerlangs heen streckt, ten aldereersten 2 voeten breet, op de cant van de ruygte sullen hebben te suyveren, omme te speculeren, waer deselve op eenige ondiepten nogh nodigh soude mogen ende moeten geholpen worden, ende alsoo de besittinge te seeckerder ofte secuyrder te maken, tot versparinge van veele soldaten, nu boven ordinaris moetende tot bewaringh van 't beestiael expres gehouden, ende dan voltoyinge wel sullende mogen g'executeert worden, hoewel men (menigvuldiger van beestiael wordende) echter somstijts wel buyten voorsz. besluytinge met Comp^{ies} beestiael sal moeten weyden gaen soecken: maer daer sal dan met al de macht van volcq ende ruyters alleen op behoeven gepast, daer men nu alle openheden ende te vele plaetsen te besetten heeft ende nogh quaelijcq genoegh 't beestiael voor dese brutale rappe Hottentoos bewaren can.

Ende nademael meer aengetogen vrijhoutsager Leendert Cornelisz. 't aengebodene wegen de gemelte schuttingh tot 16 stuyvers yder roe niet heeft willen accepteren, als hem na sijn duncken te weynigh sijnde, ende dat d'Ed. Comp^{ie} met luttel houthackers ende timmerluyden versien sij, - Soo is goetgevonden vier van sijn beste bosvolcq ofte houthackers in dagh-

huer a 10 stuyvers daegs ende vrije cost aen te nemen tot voorsz. hoog nodigh werck t' eenemael sal afgemaeckt wesen; ten eynde het oock te spoediger voortgaen, ende ingevolge mette naeste schepen partije volcq t' onser ontlastinge van hier na Batavia gelargeert mogen worden enz.

Aldus gedaen ende geresolveert mitsgaders oock gearresteert ende vastgesteld in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
R. de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 14 dito

is de sloep na 't Robbeneylandt gesonden met navolgend briefken, luydende als te weten:

Aen Rijck Overhagen!

Hiernevens worden u met dit moye weer per de Biscayse sloep toegesonden 2 rammen tot de nogh overigh gebleven 40 oyen, item een bockjen ende 3 geytjens, om te sien off die daer beter als hier sullen willen voortteelen, waerbij oock wat porceleyn ende St Helena's suyringhsaet, dat wij bevinden de verckens lustigh eeten, gelijcq oock de malve ofte kaesjens bladeren, die wij voornemens sijn in sooden uyt te steken ende telckens over te senden per 't Schapejachjen, als het uyt de Saldanhabay weder hier compt, ten waere deselve daer al reede in de voor desen overgesonden sooden wiessen. dat ons laten weten cunt, om ons van te mogen dienen, ende laet de saeken ten eersten wederom comen.

Wat boomsaet wert u oock gesonden, dat ul. in omgeroerde aerde, rontom van binnen tegen de muyr van de thuyn aldaer moet sayen, 't welck in een jaer fraey ende hoogh boven de muer opwassen sal, tot te meer beschut van de winden.

In 't fort de Goede Hope, den 14 Augusty A^{o} 1659.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.

'S namiddags bracht een van de ruyters tijdinge, dat se 3 Hottentoos aen de zuytzijde boven tegen 't hangen van den Wintbergh hadden vernomen, daer deselve vermits de steylte door de paerden niet te vervolgen wesende, ordre gegeven is den aenstaenden nacht op uyt te gaen, ende te sien of se op haer vuyren niet te vinden ende eens te attrapperen wesen sullen.

Voorsz. ruyter wist oock te seggen, dat soo haest sij de vlagh van de redout Corenhoop ten halven de stock sagen wayen ende bovendien een cleyn vlaggetjen aen een pieck uytsteecken, na de plaetse toe daer voorsz. Hottentoos gesien wierden ('t welck het geordonneerde seyn is) deselve den bergh soo hart opliepen als harten, als wel merckende, sulcx haren 't halven gedaen wierd.

Den 15 dito

rapporteerden de gemelte ruyters ('s avonts t'huys comende) dat se voorsz. Hottentoos nergens hadden cunnen opvinden.

Heden had een leeuw onder des Commandeurs particuliere ploeghossen geweest ende van deselve 2 te schaede gemaeckt, dat se voorts geslagt mosten worden, waerop 4 uytleggende soldaten dit vernemende, de bouknechts van voorsz. Commandeur te hulp comende, met malcanderen na vele moeyten ende roerschoten, den leeu eyndelijck nogh ter doot ende om

den hals brachten; maer was een van de voorsz. soldaten, genaempt Guilliame de Bunje van Disselgem van den leeuw besprongen ende onder zijn claeuwen op 't lijff geweest, in den arm gebeten, mitsgaders met de claeuwen op de hant ende in den bil gequest, dogh niet swaer, sulcx 't selve, maer vleyswonden wesende, met Godt de voorste haest weder sal genesen, wordende de premie voor 't dooden van den leeuw aen voorsz. luyden (onder haer sevenen sijnde geweest) betaelt, namentlijcq den gequetsten 7 ende d'ander 6 elck 3, sijnde te samen 25 gulden, hoedanigh mijn Heere van Goens op 't dooden van een leeuw off tiger gestelt heeft.

Saterdagh den 16 Augusty A° 1659.

Nademael de eerde wallen van 't fort mits de schuynheyt van deselve gemackelijcq cunnen opgeloopen worden, insonderheyt van dese rappe Hottentoos enz. ende de stormpalen, langen tijt daerin gelegen hebbende, oock vele al wat vergaen sijn, die daeromme gansch licht bij entreprinse te breecken souden wesen, soo is verstaen tot meerdere versterckinge van het fort, een stercke staketsel rontsom onder op den barm te stellen, van sporten 8 voet langh, 4 duym breet ende 2 duym dick, gelijcq 't crael voor de beesten gemaeckt is, welcke sporten dan, om dat werck oock al ten eersten te laten voortgangh nemen, den vrij houtsager Leendert Cornelisz. van Sevenhuysen sijn aenbesteet tot 3 stuyvers 't stuck te sagen ende boven scherp te maecken, mits men deselve op Comp^ies costen door vrije luyden wagens sal laten t' huys halen.

Tielman Hendricxz. van Uyttrecht, jongman out 27 jaren, vrij bouknecht van d' Heer Commandeur Jan

Riebeecq, sigh in troubelofte hebbende begeven met Mayken Hendricx van den Bergh, geboortigh van Cooltjensplaet, out 34 jaren, weduwe van Jacob Theunisse van Cooltjensplaet, gewesen vrijborger alhier aen Cabo de bon Esperance, welcke versoeckende omme met den anderen in den H. echtens-staet wettelijcq te mogen worden bevesticht, mitsgaders tot dien eynde te vergunnen dat haer eerste gebot morgen na 't sermoen mochte afgecundigt worden, - Soo is de Raet (niet anders hebbende cunnen vernemen als dat beyde liber ende vrije personen waren, welcke met niemant ter werelt volgens haerlijcq eygen verclaringe onder presentatie van eede, ytwes dienaengaende uytstaende hadden) goetgevonden, dese luyden haer billijck versoeck te consenteren, mitsgaders ten dien fine op morgen, na 't eyndigen des Christelijcke sermoens, haer eerste afcundinge te laten doen ende alsoo vervolgens alle Sondagen tot de derde incluys, omme alsdan, na de laetste afroepinge, door den Secretaris van onsen Raet (alsoo geen predicant hebben) de solemnisatie van alle den volcke (in openen raetcamer) wettelijcq te laten geschieden, ende met de trou publyck voort te varen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerd.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Nieuwe maen den 18 dito,

openbaardende sigh beneffens eenige halstarrige onwilligheyt dat de Gunese slaven voornemens waren ende besloten hadden, ge-

samender wegh te lopeu ende haer bij de Hottentoos te begeven, des deselve alle, namentlijcq de manspersoonen, ten eersten weder wierden in de kettingh geclocken, omme d'Ed. Comp^{ie} voor die schade te verhoeden: want oock deselve (gansch fors ende stout volcq wesende) met onse vianden aenspannende, meer schade ende quaet souden cunnen doen, als hondertmael sooveel Hottentoos, boven dat se die oock in saken van oorloge te veel leeren ende onderwijsen souden, vermits den Europisen oorlog in Guinea sommige wel bij geweest zijn.

Soo hadden sigh mede eenige soldaten, hedenmorgen uytgesonden, onwilligh aengestelt om de palen uyt 't bos te slepen, die bij 't bosvolcq voorleden weecke gehackt ende claergemaeckt waren tot de g'ordonneerde schuttingh, om 't overdrijven der beesten voor te keeren enz., des den fiscael derwaerts gesonden sijnde, ende die al soo weynigh als de corporaels hebbende willen gehoorsamen, deselve bij den Commandeur sijn ontboden, mede uytgegaen wesende met voorsz. fiscael ende sargeant na 't uytterste frontier, als bij den vrij houtsagers bos, om aff te speculeeren ende ordre hoe ende van waer men de geordonneerde schuttingh souden beginnen enz.

Onder welcke voorsz. soldaten (19 sterck) aldaer bij den Commandeur gecomen sijnde, den roervinck uytgevonden, gevleugelt naer 't fort gebracht ende onder de rest weder goede ordre gestelt is, ende aldaer met den sargeant ende een corporael gelaten, om het afgesiene werck met alle naerstigheyt af te vaerdigen enz.

Den Commandeur 's avonts t'huys comende, bevond de Biscayse sloep van 't Robbeneylandt geretourneert met navolgend brieffken, luydende als te weten:

Ed. Heer.

De sloep, door UE. ordre hier aengecomen, is mij alles wel behandigt: 2 rammen, 2 bocken, 2 geyten ende saden, sal deselve op de beste plaetsen saeyen, alsoock mede dat boomsaet in den thuyn aen de muer. Het getal van de schapen is nogh 35; soo het hem laet aensien sal het heel wel gaen met de verckens. Gaet wat van de groente mede, die ick self gesien heb dat se nu eten, en daer nu ander groente genoegh is, soo sij dat in de droge mousson willen eeten, want het altijt groen is, soude dan cost genoegh sijn voor een a 2000 verckens, alsoo het eylandt daer vol van staet; hiernevens gaet oock een van de laest gesonden zooden, can UE. zelff sien hoe se groeyen. Doordien de chaloup hier soo lang heeft verwaeyt gelegen, heeft het volcq om wat eyeren loopen soecken, doordien haer cost op was, en ick heb haer oock soo lange rijs gegeven; hebben mij onder anderen een slange gebracht, geopent zijnde, heb daerin bevonden een van de conijnen, die ick laest medenam. Versoeck, als 't UE. gelieft, om 2 ander slaven, vermits dese, die hier sijn, gaerne aen de Caep waeren en ick daer geen werck van crijgen can, al sloeg ick se doot; hierneffens gaen 20 reygerseyeren ende wat van de Hottentoos aertackers.

Den 18 Augusty.

(onderstont) blijve UEd. dienstverplichte dienaer ende onderdaen

(Was geteyckent) Rijck Overhagen.

Dingsdagh den 19 Augusty 1659.

Alsoo sigh eenige op gister wat onwilligh hadden aengestelt om de houtwercken uyt het bos te slepen,

g'ordonneert tot schut ende afweringe onser jegenwoordige vianden, - Soo is goetgevonden, om soodanige verder inobedientie voor te comen, te promulgeren ende den fiscael na den sergeant gesonden wordende, om de nodige wercken aldaer sijn voortgangh te meer te doen nemen, oock mede te geven ende aldaer insgelijqx te pronunchieren ende affigeren dit navolgende:

Extract uyt den Generalen Articulbrief.

Articul CVIII.

Alle crijgsofficieren ende soldaten, alsoock des noot zijnde, alle andere in den dienst van de Comp^{ie} wesende (gene uytgesondert), sullen gehouden wesen, soo wat tot haer verseeckeringe ende deffentie, als tot den dienst van de Hoog Mogenden Heeren Staeten Generael ende de Comp^{ie} ter ordonnantie van den Gouverneur-Generael ende Raden van India, als oock van alle andere over haer gestelde overheden ende bevelhebberen, te arbeyden aen het maeken ende repareren van forten, baterijen ende loopschansen ofte andere wercken, sonder daervoor meer dan den vrijen kost geduerende den tijt van 't arbeyden boven haer bedongen gagie te genieten.

Des nademael eenige sigh op gister tegen dit articul hebben begost te opposeren, ende alsoo haeren schuldigen dienst aen d'Ed. Comp^{ie} te weygeren, - Soo is bij den Commandeur ende Raet goetgevonden hetselve artikel dienselven volcke ende oock allen anderen in 't openbaer te publiceren ende affigeren, met wel expresse laste ende bevel, dat sigh yder daerna come te reguleeren, op pene van gestraft te worden, als

men soodanige ongehoorsame gasten gewoon is te doen, namentlijcq die haer laten verleyden, met verjaging uyt de militie, ende de oprockenaers aen lijve ende leven, na exigentie van saecken.

Aldus gedaen ende gepubliceert in 't fort de Goede Hope ende oock daer buyten, over al 't werckvolcq, desen 19 Augusty 1659, mitsgaders ten selven dage geteyckent

Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
den sergeant absentbij 't werckvolcq in 't lant.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Comende tegen den avont den fiscael t'huys, met raport dat het werck aen de schuttinghweeringh onder opsicht van den sargeant wel gemaeckt wierdt ende fraey voortgingh, mitsgaders d' op gister geopposeerde, dewijl den roervincq na 't fort gebracht was, hun oock vroed ende wel met goede naerstigheyt aenstelden.

Den 20 dito.

Ordinaris biddagh.

Den 22 dito

gingh den Commandeur 's morgens vroegh uyt, om 't werck overal eens op te nemen ende besichtigen, bevindende de pega-pega[1)] tot een schutweringe van Leenderts bos begonnen, al omtrent 600 roeden gevordert, item oock Comp^{ies} ploegh nogh al gaende, ende de vrije luyden alomme meest besigh met thuynen, vermits de corensaaytijt oock al heel op 't laest is, ende ons met 't gene gesaeyt sij voor dit troubel jaer sullen moeten gedoen; d'Almogende bewaere den aenstaende oogst maer voor brantstigtinge

1) Benaming beteekenend *schuttingwering*.

der Hottentoos, soude dan nogh wel meer coren mogen incomen, als anno verleeden, vermits 't gewas sigh meest overal fraey verthoont.

Heden waren het paer Gunese slaven van Herman Remanjenne weder gecregen beneden uyt de bosrivier, die uyt Comp^{ies} bos afloopt, daer het rendevous een fraey huys ende oock al gelegentheyt was gestelt voor de reste van al des Comp^{ies} ende al der vrije luyden slaven, om te volgen; dogh is Gode loff verleeden Maendagh bij tijts voorgecomen, ende deselve alle weder in de kettingh gecloncken, doch desen, omdat sijn maet wedergehaelt heeft, gelargeert gelaten, ende gestelt als gardien over sijn lantsluyden ofte Comp^{ies} slaven, gelijcq hij mede is.

Den 25 dito

is 't geraempte van 't eene wachthuys door 4 vrijeluyden wagens 's morgens ol vroegh op sijn plaets gebracht, ende aldaer (door den Commandeur eerst afgebakent) bij de timmerluyden begonnen op te rechten ende voorts in der haest met plancken af te maecken, sijnde genomen op 12 voeten viercant, 8 voet hoogh ende 3 voet oversteeckende borstweer, mitsgaeders genaempt den Uytkijck, alsoo op een hoogen duyn aen de zeecant wordt gestelt, om de passagie tusschen Soute revier achter 't strant om loopende te besluyten, ende beletten het verbijdrijven onser beesten door de rovende Hottentoos enz., staende morgen off overmorgen oock de metselaers te vallen aen 't ander wachthuys, van even groote buytenweren van steen te maken, omdatter niet hout genoegh tot gebinten enz. bij de wercke sijn, ende mede te eerder mochte vaerdigh ende in postuyr van deffentie geraecken, hoedanigh vaerdigh boven den nogh mogelijck op gang blijvende bou ende thuynen, oock het werck ende schutweringh overal gevordert ende niet min nau op de wachten van 't beestiael enz. gepast

wort, sulcx naulijcx jemant bij fort sij om 't selve tegen eenigen aenval te bewaeren, dogh is daervoor wegen dese natie nogh geen sonderlinge vreese.

Den 26 ende 27 dito

sijn de metselaers ten fine voorsz. aen 't ander wachthuys gestelt, waertoe de steen al meest bij der hant gebracht ende de houtwercken tot het dack ende balckjens al bijna gereet gemaeckt leggen, tusschen de voorsz. Soute reviere ende de Verse reviere Liesbeecq, op een hoogh bewassen duynigh heuveltjen, recht in 't midden van den Hottentoos passagie ofte deurdrift sijnde ('t fondement gelecht wesende) genaempt Keert de Koe, leggende van 't wachthuys Kijckuyt stijff 340 roeden ende lopende de Soute revier tusschen beyden heen.

Woensdagh den 27 Augusty A^{o} 1659.

Nademael den vrij meulenaer Wouter Cornelisz. Mostert van Utrecht, aengevangen heeft te maken een nieuwe watermeulen, vermits de rosmeulen (uyt 't vaderlant gecomen ende onder een bequaem huys met sijn toebehooren al van overlangh opgestelt) door 't ontroven van Comp^{ies} ende meest al der vrije luyden treckossen niet can op de gangh gebracht worden, - Item oock dat men volcomen preuve heeft, de ossen al genoegh hebbende, hun gansch qualijcq in dito rosmeulen willen schicken, boven dat men mede merckt, daeraen alle jaren veele ossen staen affgedreven te worden, waermede men in de plaetse veel ende nodiger werck soude cunnen doen aen den corenbou enz.

Ende gesien voorsz. vrij meulenaer zijn begonnen werck niet veel voortgangh can maecken, ende dat vermits het laest gelichte hart broot uytte schepen,

neffens oock den rijs en grutte gansch op 't eynde loopt, de meulen nootsaeckelijck aen de gangh gebracht sal moeten worden om voortaen broot te mogen backen, van 't coren jegenwoordigh uyt 't Caepse gewas, Gode loff, wel voor omtrent 6 maenden, tot den ganschen omslagh alhier op solders leggende, - Soo is 't hoogste nodigh geacht ende goetgevonden, den voorsz. vrij meulenaer op sijn ernstigh verzoeck 't vorderen der voorsz. watermeulen (van redelijcq succes dogh anders van trage voortgangh sigh latende aensien) te assisteren ende de hant te bieden, ten eynde d'Ed. Comp^{ie} ende vrije borgeren daervan te eerder haer nodigh gerieff mochten genieten; doch onder dese conditie, dat ingevalle hem de meulen te duer valt, d'Ed. Comp^{ie} deselve alsdan aen haer behouden ende sijn tot nu gedaene werck, sooveel te stade can comen, behoorlijck taxeren ende vergoeden sal.

Ende nademael dan, gelijcq voorsz., de potspijse t' eenemael begint op te raecken, sulcx men lang geen lepelcost voor de luyden sal cunnen laten schaffen, gelijcq men scheep doet ende tot nogh in sulcken vougen voor 't gemeene volcq hier in gebruyck is geweest, vermits men uyt de aencomende schepen mede langer geen gort can lichten, omdat se daervan doorgaens niet te overvloedigh tot hunne vordere te doene reyse na India geproviandeert bevonden worden, - Soo is tot nader order onser Heeren Majoors (daer oock over geschreven sij) goetgevonden des Comp^{ies} dienaeren voortaen altemalen, van den eersten der aencomende maent September aff, na de maniere van India, costgelden uyt te reycken, excepto die in 't sieckenhuys leggen, daer altijt apart na ouder gewoonte voor geschaft sal worden, ten eynde deselve haer behoorlijck daeglijck blijven genieten, ende tot

voorsz. costgelden bij te voegen in plaetse van 40 ℔ rijs ter maent, 30 ℔ hart of 40 ℔ vers gebacken broot, na gelegentheyt des tijts, sijnde elck persoon 1⅓ ℔ daegs, ofte 9⅔ ℔ vers broot 's weecks, conform de reecqening daervan, naementlijck in de negotieende soldieboecken te doen houden ende na te sien; maer de soldaten, die gelijcq jegenwoordigh aen de pega-pega tot de schutweringe off aen eenige wercken anders gesteld worden, sal men soo langh deselve duert, alsoo daer weynigh te coop zij, met 1½ broot ende ½ ℔ speck daegs sonder costgelt versien, mitsgaeders dewijl soowel de werckluyden als de soldaten oock des nachts moeten waecken ende de soldaten, beneffens haer tocht ende wachten, alhier medewercken, soo sal tot nader order als voorsz. oock de costgelden onder deselve egaal verstreckt worden, mitsgaders daertegen weder gecontinueert 's morgens ½ mutsjen brandewijn, aen ydereen te geven, uytgenomen die wachtvrij zijn, vermits dito nachten hier cout vallen ende den volcke te min genegen mogen sijn hare costgelden in de herbergen te verquisten, sijnde oock goetgevonden, tot meerderen gerieff van deselve, eenige statsborgers, omtrent 't fort wonende, te priviliseeren allerley winckel- ende vettewarij te vercoopen, mits die haelende voor contant uyt Comp^{ies} magasijn, 't geen daer te crijgen sij, waeruyt beneffens de schoone Caepse visserijen enz., melck ende boter, mitsgaders de abondante moescruyden, aertende thuynvruchten, toespijs alhier genoegh te becomen wesen sal, ende opdat d' een ende d' ander soude mogen bestaen ende niemant met yets en monopoliseere, is verstaen op de volgende waren de onderstaende prijzen te stellen, namentlijck:

Verse vis met grom en al 1 braspenningh de 3 ℔, dogh bij 't hondert pont	2 gl.	}dogh 't gene d'Ed. Comp^{ie} hiervan nodigh heeft voor sla ven ofte andersints gelevert worden op prijse, voor dato beraempt.
Gesoute dito de 2 ℔ 1½ braspenningh, maer bij de honderd pont	4 gl.	}dogh 't gene d'Ed. Comp^{ie} hiervan nodigh heeft voor sla ven ofte andersints gelevert worden op prijse, voor dato beraempt.
Drooge vis 2 ℔ voor 2 braspenningen ofte een stoter bij de hondert ℔	5½ gl.	}dogh 't gene d'Ed. Comp^{ie} hiervan nodigh heeft voor sla ven ofte andersints gelevert worden op prijse, voor dato beraempt.
Schapevleys als er geslacht wordt	3 stuyv^{s} 't ℔	}mits dit ende wes meer van d' Ed. Comp^{ie} gehaeltwort, den vercoopers wat minder bij 't gros sal gegeven worden, om behoorlijcke winninge te mogen hebben.
Koebeestenvleys als er geslacht wordt	2 stuyv^{s} 't ℔	}mits dit ende wes meer van d' Ed. Comp^{ie} gehaeltwort, den vercoopers wat minder bij 't gros sal gegeven worden, om behoorlijcke winninge te mogen hebben.
Caepse verckevleys geslacht	4 stuyv^{s} 't ℔	}mits dit ende wes meer van d' Ed. Comp^{ie} gehaeltwort, den vercoopers wat minder bij 't gros sal gegeven worden, om behoorlijcke winninge te mogen hebben.
dito levendigh	2½ stuyv^{s} 't ℔	}mits dit ende wes meer van d' Ed. Comp^{ie} gehaeltwort, den vercoopers wat minder bij 't gros sal gegeven worden, om behoorlijcke

		winninge te mogen hebben.
Hollandsche ende Caepse boter 't ℔ ten hoogsten	15 stuyv^{s}	}'t sij datter schepen leggen of niet.
Soete melck ten hoogsten 't mingelen	4 stuyv^{s}	}'t sij datter schepen leggen of niet.
Carnemelck ten hoogsten 't mingelen	2 stuyv^{s}	}'t sij datter schepen leggen of niet.

Alsoo om des gemeenen mans beste verstaen wort, niemant voortaen sigh sal vervorderen daervoor iets ter werelt meer te nemen, als ondervonden sijnde de melckboeren daermede cunnen bestaen.

Hoender- ende eende-eyeren ten duersten een om 1 stuyv^{r}.
Gansen- en kievits-eyeren na discretie.

Peguijns dito ten duersten 5 stucxs voor 2 stuyv^{s}.

Meeuwen-, duyckers- ende diergelijcque eyeren 10 off 12 ten minsten om 2 stuyv^{s}.

Oly van olijven 't mutsjen	2½ stuyv^{r}.
Asijn 't mutsjen	1¼ stuyv^{r}.
Sout 't ℔	½ stuyv^{r}.

Tarwen-	}als de meulen gaet, te calculeeren ende prijs te ramen.
Roggen- ende	}als de meulen gaet, te calculeeren ende prijs te ramen.
Wittebroot	}als de meulen gaet, te calculeeren ende prijs te ramen.

Meloenen, watermeloenen (rijp ende ten minsten 1 ℔ yder swaer wesende) ½ stuyv^{r} 't ℔, soo se d'Ed. Comp^{ie} voor de schepen, tot ververschingh hebbende, oock aennemen sal.

Gesloten coolen 2 a 3 stuyv^{s}, na se groot sijn, 't stuck.

Geel, wit ende roode wortelen 2 a 3 stuyv^{s} de bos van 25 stucx volwassen.

Rapen de bos van 25 stucx, ydem na se groot sijn.

Witte turcxe boonen ten duersten 2½ stuyv^{s} 't ℔ ofte pint, bij de groote maet 2 r^{n} 't schepel.

Alle andere aertvruchten fijne ofte grove moescruyden, salade, loocq, ajuyn etc. à ladvenant.

't Gevogelte, als voor dato beraempt, namentlijcq:

Een wilde gans	6 stuyv^{s}	}'tstuck.
Een bergheent	5 stuyv^{s}	}'tstuck.
Een ordinair eent	4 stuyv^{s}	}'tstuck.
Talingen, duyven ende diergelijcke	2 stuyv^{s}	}'tstuck.

Hoenders, fasanten, pardrijsen, quartels, snippen etc. na discretie.

Met wel expresse waerschouwinge ende interdictie, als vooren van de booter ende melck gesegt, dat niemant iets meer voor de aengevoerde leeftochten vermogen te nemen, 't sij van 't volcq der aencomende schepen ofte deses garnisoens ende nederlantsz inwooners, op verbeurte van het duerder verkochte ende 3 mael de waerde bovendien in gelde, ten laste van den vercooper ende ⅓ van de waren voor den aenbrenger, opdat de luyden op hare cost- off rantsoengelden alhier souden cunnen leeven; ende insonderheyt de booten niet meer soodanigh na de comste van de schepen om de meeste prijs opgehouden ende

gegadert wort, als voor desen tot groot ongerieff van de ingesetenen alhier wel geschiet sij, daer den fiscus amptshalven dan last van heeft, nau reguart op te nemen ende doen nemen, sonder conniventie van saeken off aensien van persoonen.

Ende opdat emmers de verckens in te meer abondantie mochten worden voortgeset, is verstaen, dat elck borger hier omtrent 't fort wonende, vooreerst ten minsten sal moeten aenhouden 7 stucx verckens, namentlijcq 6 seugen met 1 beer, ende de rest mogen vercoopen ten prijse als boven daer ende aen wien 't hun belieft, verstaende, wanneer elcken statsborger hier met voorsz. aental sal versien wesen, ten welcken fine yder sooveel lant tot wortelen ende ander thuynvruchten sal in eygendom gegeven worden, als hij nodigh begeert, exepto die eygen lant buyten hebben, om de lantbouwers niet van hun corenbou te diverteren, als sijnde daeraen 't meeste gelegen, om geen broot ende ander coren gebreck te hebben.

Soo is oock om nootsaeckelijcke reden verstaen, dat de statsborgers hier bij 't fort boven de gemelte verckens sullen vermogen te houden: hollantsche schapen, dogh van deselve geene slachten nogh aen buytenluyden vercoopen, als die over de 50 stucx (daeronder 2 rammen tot den voorteelt) sullen hebben aengewonnen, ende dan nogh niet anders als rammen ende hamels; sullende de oyen onder de statsborgers den anderen mogen tot verdragelijcke prijsen overgeset worden, ten eynde elcke boven voorsz. aental en dito schapen comende te geraecken, 't welck der aencomende Comp^{ies} schepen daerbij te beter ververssinge genieten mogen, 't welck den lantborgers niet min toegelaten sij, beneffens ende onder hunne Caepse schapen, gelijcq mede ydereen toegelaten sij te vercoopen, alle waren bij Comp^{ies} magasijn

te crijgen, excepto lantbouwers, herberregiers ende tappers, welcke daervan g'excludeert blijven, vermits hare groote slijtagie, opdat de neringhluyden daerdoor te beter behouden blijven, ende haere profijtjens oock uyt trecken mogen; maer aengaende de Caepse boter, melcq, eyeren, hoenders, gansen, eenden ende alle andere gevogelte, vis en vruchten en wes meer op 't lant ende wateren ende lucht te crijgen ende aen te focken is, staet ydereen vrij te vercoopen, uytgesondert coren ende beestiael, dat d'Ed. Comp^{ie} alleen sal negotieeren na haer goetduncken.

Dit alles op approbatie ende nader goetvinden onser Heeren Majoors ende hoge Overigheyt van India.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jare als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerd.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 28 dito

was verleden nacht 't vrijmans vaertuygh de Peguijn van 't Dasseneylandt gecomen, met partijen eyeren, vogels ende vis.

Ende retourneerde 's avonts mede uyt de Saldanhabay haerluyden ander vaertuygh de Zeeleeuw, vol ingesoute robbevleys voor de slaven.

Mitsgaders oock Comp^{ies} opgeboeit vaertuygh, genaempt 't Schapejachjen, insgelijcx geladen met 9 vaten vol dito vleys, empassant van voorsz. Saldanhavaerders in de gemelte baey ingenomen, dewijle de onse daer lagen ende den lantmeter Pieter Potter besigh is geweest de baey etc. aff te meten, diepen ende op 't papier te stellen, om in een behoorlijcque

caerte te brengen, dat alles conform sijn gegeven ordre van den 29 July passato uytgewerckt ende volbracht heeft, hebbende daer 2 mael Hottentoos vernomen, eens 7 ende 19 stucx, welcke met der vrije luyden vaertuygh op 't Schapeneylandt geweest, den anderen over ende weer wel bejegent hebben, maer geen beestiael becomen, alsoo strantluyden waren, die haer met vis generen, bij d' onse wel bekent ende, na hun seggen, van de Caepmans roverije wel gehoort, maer sijluyden daer noyt mede gemoeit hadden, wetende te seggen, dat se hun jegenwoordigh onthielden tusschen voorsz. baey ende dese Caep.

Den 29 en 30 dito

is sedert verleeden Sondagh een soldaet gemist, genaempt Louys Labé, welcke 's morgens vroegh met consent van de sergeant uytgegaen was, om langs de strant van de duynen ende staert van den Leeuwenbergh wat clipvis te vangen, sulcx van ydereen veel geschiet; welcke oock door den vrij meulenaer Wouter Cornelisz. Mostert ende den vrij cleermaker Elbert Dirckse daer gesien is geweest, doch sedert niet meer vernomen, hoeseer daerna tot heden gesocht is geworden: sulcx presumeert wort van de clippen sal afgeslibbert ende alsoo verongeluckt off door eenig wilt gedierte omgebracht wesen, dewijl men daeromtrent geen Hottentoos verneempt.

Den 2 Septemcer

heeft den Commandeur met den fiscael uytgeweest, doende weer een ronde overal, ende vindends alles in goeden voortgangh ende posture, mitsgaders elck aen 't sijne redelijcq ijverigh besigh wesende, oock op dato 't steene wachthuys, genaempt Keert de Koe, soo verde opgemetselt, datter de bovenhoutwercken ende deck (hier aen 't fort bereyt) gesloopt, al mede bij gebracht sijn met appa-

rentie, om dese weeck, al soowel als 't houte, glad afgemaeckt te wesen.
Gelijcq ook niet veel sal haperen aen de pega-pega tot de genoemde schutweringh, bij den sergeant onder handen, om alsdan voorts de schutweringh van palen ende boomen, tusschen de voorsz. wachthuysen te stellen ende aen malcander te hechten, waertoe deselve houtwercken dese weeck bijna mede in 't bos al gehackt ende claer sullen leggen, sulcx, met God de voorste, dat werck haest sullen afgemaeckt hebben, soo ons de Hottentoos (gelijcq eenigen tijt herwaerts) soo lange noch maer wat willen met vreden laten, die ons de beesten dan soo glad niet sullen cunnen ontjaegen ofte daermede weghdrijven, gelijcq se wel plachten, maer aldaer soo wat meer stuytkeeringh vinden.

Den 3, 4 ende 5 dito.

Elck overal fraey besigh met moes-, thuyn- ende aertvruchten aen te planten, alsoock veelderley vaderlantsche vrucht ende uytheemse lemoenen ende orangieappelboomen, volgens den jegenwoordigen tijt van 't jaer.

Den 8 dito.

'S morgens heel donckere, droge mist, is den Commandeur weder uytgeweest ende overal visite wezen nemen.

9, 10 ende 11 dito,

niet sonders gepasseert, als de visite door den Commandeur dese dagen op verscheyden plaatsen meest gedaen.

Den 12 dito

is heden de cleeding, hooft ende verscheyden gebeenten van den op 30 verleeden vermiste soldaat gevonden aen de staert van den Leeuwenbergh, omtrent 30 roeden boven de strant, wesende de hersenpan al halff affgebeeten, ende dus gepresumeert wort, van een leeu sal verslonden wesen, daer d'onse altemet al schade ende aenval van lijden.

Den 13 dito

heeft den fiscus de schou over voorsz.

verongeluckte persoon gebeente wesen nemen, ende 't selve laten begraven enz.

Sondagh den 14 dito.

Alsoo van 't Robbeneylandt te nacht gevuert hebben, is 't Schapejachjen in der haest derwaerts afgevaerdight met navolgende briefken.

Aen Rijck Overhagen.

Het Schapejachjen wort u toegesonden, om te vernemen wat u ueren te nacht heeft beduyt, neffens een maent provisie, 1 schepel garst ende haver, 2 conijnen ende 2 slavinnen, in plaets van het onwillige paer slaven, die gij daer hebt, laet se dagelijcx schelpen aenbrengen, dogh soo laegh niet op strant, dat se weder weghspoelen; ende soo u vueren niet sonders beduyt ende de weet ons derhalven niet haestigh nodigh sij, soo laet de boot laden met schelpen, ende soo heladen weder overcomen, al souden se van overen gehaelt worden door 't bootsvolcq ende voorsz. slaven ende slavinnen.

Wij sullen oock geerne horen, hoe sigh de verckens aenstellen ende off de schapen weder wat voortteelen, als oock de conijnen enz.

(onder stont) In 't fort de Goede Hoope ende

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.

Den 15 dito

is den Commandeur uytgeweest ende heeft de gemaeckte schutwering (van tacken als een pega-pega) laten proberen ende van de cloeckste beesten lustigh tegen aen doen jagen, om te sien off se daer oock over off deurbreecken souden cunnen; maer is volcomen suffisant, ende langh over de 1150 roeden, in 20 dagen met 30 man affgemaeckt, bevonden eenlijcq met de grootste swarigheyt hier in

wesende, dat deselve den brant seer sal onderworpen sijn, waertoe dan 3 personen tot brantwachters sijn g'ordonneert, ende heden oock 3 timmerluyden in 't bos (daer dichtbij sijnde) bestelt, om de houtwercken tot het derde wachthuys gereet te maken ende dan voorts in der haest op te slaen met plancken, mitsgaders 't selve te noemen *hout den bul*.

Nemende den Commandeur wijders een nader visite van de riviere Liesbeecq, ende stellende ordre, de plaetsen daer men aen twijffelt dat nogh beesten souden cunnen overgejaecht worden, uytmercken om te sien, hoe men alles op 't oncostelijckste ende spoedigste voorts al sal cunnen helpen ende verstercken etc., dewijl ons de Hottentoos jegenwoordigh wat in rust ende volgens dien daertoe fraeye tijt laten.

Heden waren de vrije Saldanhavaerders hunne eene vaertuygh de Peguijn van 't Dasseneylandt gecomen, met 4 half amen traen ende partije vis ende eyeren, medebrengende voor tijdingh, dat verleden Sondagh westwaerts van voorsz. eylandt een schip in zee gesien hadden, 't welck vermits de dagelijcxse stilte hieromher apparent legt en swerfft ende sijn best doet om in dese baey te comen, daer hem d'Almogende (Comp^{ies} wesende) salvo wil brengen.

Nieuwe maen den 16 dito

quam der vrije Saldanhavaerders ander vaertuygh mede van 't Dasseneylandt met 2720 ℔ robbevleys voor de slaven, neffens 4 halff amen traen, eyeren, vis ende vogels.

Den 17 dito

quam 's namiddags Comp^{ies} Schapejachjen van 't Robbeneylandt, geladen met schulpen ende tijdingh dat het vueren maer beduyt had, dat haer provisie op was ende een van de verckens gejongt hadden; Item de schapen weder fraey vet ende glad wierden, mitsgaders weder tot 46 stucx voortgeteelt waren. Met de conijnen ging het mede seer

wel, gelijcq ook de dassen mede fraey begonnen voort te teelen.

Den 18 dito

is 't Schapejachjen (ontlast) weder vaerdigh gemaeckt, om na 't eylandt gesonden te worden met navolgend briefken, geschreven

Aan Rijck Overhagen.

Hiernevens gaet op u voorstel partije geschoote crulcool, alsoock eenige geschoten rammelas off spaense radijsen, dito gele wortelen met haer loff, item raeploff ende ander groen voor de verckens, dat gelapt ende onder water off onder spoelingh gecookt ende gemengt moet worden, om 's avonts ende op andere tijden van den dagh de verckens te laten eeten ende daerop bij 't huys te wennen, principalijcq de jongen biggen te beter te voeden ende op te brengen, die in de ruyme stal plaets genoegh can gegeven ende ruygte van gras moeten beschickt worden, dat al te malen alsoock van de schapen goede mist sal geven voor 't thuyntjen aldaer, dat gij lustigh met crulcool moet besaeyen ende beplanten, alsoock het gansche eylandt rontsom, ende vooral besaeyen met posteleyn, daer wij jegenwoordigh u een heele hoet vol van oversenden, 't welck op St Helena de beste verse cost wel is, ende daerom hier oock met cracht moet voortgeset worden, dewijl de verckens daer nogh weynigh in aental sijn, om daerna soo vol te wesen dat het niet te ruyneren sij.

't Crulcoolsaet gaet oock hierneffens, moet op een cleyn ackertjen in de thuyn gesaeyt ende een span langh opgecomen sijnde, dan 2 a 3 voeten van den anderen verplant worden; dogh die moet eerst wel gemest sijn. - Laet hier wel op letten, alsoo het t' eenemael neffens de conijnen daer op verckens

moet aengeleyt worden, ende ooq het niet derven wagen daer meer schapen te senden, maer willen hopen, dat de jegenwoordige 46 stucx weder genoegh voorttelen sullen, van welcke ons de gesneden rammen, alse groot genoegh sijn ende wij om schapen schrijven voor de schepen, telckens moeten overgesonden worden.

Laet 't Schapejachjen weder met schulpen laden, als hij van de soden ontlost is, die al bij d' anderen moeten geleyt worden; sullen genoegh wassen, sijnde de groente, die der op staet, oock goede verckenscost, gelijcq wij hier volcomentlijcq mercken.

Soo de holle boom aldaer voor de verckensback om slobbering in te maecken niet groot genoegh is, laet het ons weten, sullen der nog wel 1 off 2 meer senden, item oock 't jachjen met wortelloff ende ander groente, dat in de drooge tijt hier genoegh is, sullende deselve daer oock wel cost vinden aen de bolletjens ende worteltjens die de Hottentoos eeten, ende Herry weet te seggen het eylandt seer overvloedigh van is.

Hiernevens gaet oock voor een maend tabacq voor de 2 slavinnen, wesende een ℔.

In 't fort de Goede Hope, den 18 September 1659.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.

Den 20 dito,

's namiddags deed het wachthuys Kijckuyt seyn, dat se Hottentoos sagen, waerop datelijcq de uytleggende ruyters ende vrije vissers hun daerna toe vervoegden, item oock terstont eenigh volck van 't fort, welcke voorsz. ruyters daer eerst bijcomende vernamen, vermits de Hottentoos een vlaggetjen uytstaeken, dat het Oedasoas volcq was met

7 a 8 schapen ende de tolckinne Eva, die met 't forts volcq, deselve oock ontmoet sijnde, als vrunden binnen quamen.

Ende na gedaene groete van haer swager neffens eenige reden van cleyne importantie. seyde, van denselven gelast te sijn ons aen te dienen, dat de Caepmans bij hem waren geweest te versoecken, hij Eva aen haer wilde overgeven, om door deselve aen ons weder vrede te laten versoecken; dogh dat hij, Oedasoa, daerop soude g'antwoort hebben, dat se Doman hadden, die al soo wel als Eva in des Commandeurs huys opgevoet was ende Duyts genoegh spreecken conde, evenwel dewijl hij swaerlijcq gequest was, als sijnde in de renconter van de fiscael door den opsiender van Comp^{ies} paerdestal achter op sijn schouwerblat ende voorbij de borst weder uytgeschoten, gelijcq oock nogh 3 andere heel swaer gequest lagen, ende dat sigh niemant van haer anders omtrent ons dorste begeven, had hij aengenomen ons door Eva sulcx te laten aendienen ende seggen, dat se de helft van de genomen beesten ende schapen wilden wederom brengen, alsoo door de buythaelders de rest ende oock al de geroofde Hollantsche schapen opgegeten waren etc. waerop Eva gevraecht wierdt, off Oedasoa niet g'antwoort hat sulcx een slechte aenbiedingh te wesen ende sij niet behoorden te presenteeren 2 mael sooveel als se ons ontrooft hebben; sij seyde dat hij haer had geseyt te moeten presenteeren even sooveel als se ons ontnomen hadden, ende waertoe hij Oedasoa genegen was, het mogelijcq sijnde, te brengen, met versoeck wij ons daermede dan wilden oock laten genoegen, als hebbende op hun lange bidden haer belooft sigh als mediateur te vougen, waerop haer geantwoort wiert, dat men haer tegen dat se vertrecken wilden, onse resolutie soude bekent maken enz.

Sondagh den 21 dito

sijn 8 schapen van de gemelte Saldanhars ingereuylt.

Heden met Eva weder in discours wesende, wiste sij onder anderen te seggen, dat Caepmans volcjen altemael seer op Doman gestoort waren, hem dagelijcx verwijtende ende de schult gevende, dat se van 't schoone genot ende den ommegangh der Duytsen versteken ende als verbannen mosten blijven, boven 't verlies van 8 haerder fixte ende cloexte mannen ende nogh 3 behalven Doman seer swaer gequest leggende, niet sonder pryckel van daeraff oock te sterven, sulcx d' oneenigheyt onder haer selven dienthalven seer groot was, ende nietmin het huylen ende crijten der vrouwen, sijnde oock de Corachouquas, omdat hij 2 van sijn cloeckste mannen in voorsz. rencontre mede verloren had, ende daerom van ons nu oock in 't oogh geraeckt was, mede van haer afgescheyden, nadat eenige van deselve dienthalven al eenigsints feyten van oorloge tegen den anderen hadden gepleegt, sulcx sij nu wegen haer doen in beschaemtheyt ende grooter schande geraeckt sijnde, hadden 't hooft bij Oedasoa in schoot geleyt, om door hem weder vrede aen ons te versoecken, welcken Oedasoa daerom Eva aen ons had gestuert, om sulcx aen te dienen ende vrundelijcq te versoecken, dat wij haer weder in genade ende vorige vruntschap wilden aennemen, alsoo jegeuwoordigh overal door dit doen (tegen de Duytsen) den hals vol vianden vonden, ende nergens een dagh dorsten stil leggen, als haer oock inbeeldende overal Duytsen hoorden schieten, ende vreesden t' eeniger tijt van deselve al te swaer nogh overrompelt te worden enz.

Waerop Eva gevraecht wiert, off sij het niet wel dubbelt verdient hebben enz., gaff tot antwoort: ja! ende dat haer swager Oedasoa haer sulcx oock wel

had tegemoet gevoert, dogh den Commandeur wilde het die arme bloets (dus waren haer woorden) dese mael vergeven: Oedasoa soude sijn best doen, dat wij contentement ende al 't gerooffde vee wederom bequamen.

Op 't welck haer is g'antwoort: als sijluyden hetselve altemaelen weder brachten, dat wij dan om Oedasoas versoecks wille, maer geensints haerenthalven, van vreede souden spreecken, ende eenige hunne principaelste dan oock mochten met haer aen 't fort comen enz.

Dən 22 dito

is Eva ende haer volcq des voormiddags weder vertrockən, neffens wat vereeringe aen deselve altemael, als oock voor Oedasoa ende sijn vrouw met het bovenstaende bescheyt.

Dogh hadden sij in 't passeren de redout Duynhoop aengeweest, ende aldaer niemant als de swarte vrouw van den vrijman Jan Sacharias vindende, deselve een tangh ende bijl ontnomen, item oock geslagen, welcke Eva toeroepende, soude sij niet willen comen hebben, maer met de hant op den bil slaende, deurgelopen sijn.

Soo quam oock tijdinge tegen den avont, dat heden morgen bij den Bosheuvel waren gesien 13 stucx Hottentoos, welcke boven de gemaeckte pega-pega ofte schuttweringe tegen 't hangen van de Bosbergen, achter door Leendert Cornelisz. bos waren gaen, ende weder terugh haer in dito bos begeven, wat se in den sin hadden ofte nogh hebben, bleeff onbekent, altoos blijckt dat men niet weet wat men van Eva's bootschap ende oock dit volck sal geloven, ende wij doorgaens even nau sullen moeten letten en oppassen. Is derhalven terstont 7 man van de beestewachters, daeronder een corporael, uytgesonden na voorsz. Leendert Cornelisz. bos, met last overal de vrije lieden ende d' onse aen Comp^{ies} corenschuer te waerschou-

wen, dat se wel op hoeden sijn, ende voorts te gaen leggen bij voorsz. Leendert Cornelisz. ende daeromtrent, om te sien wat attacque de gemelte Hottentoos souden mogen voornemen, alsoo geducht wort, sij op denselven om sijn sagen ende andere gereetschappen wel een aenslag mochten voorhebben, ofte oock wel op des Commandeurs corenbouwerij ende omslagh aen den Bosheuvel, als leggende 't alderuytterste ende volgens dien 't minste cunnende worden gesecundeert.

Den 23 dito,

den Commandeur heel vroegh uytgegaen sijnde ende bij Comp^{ies} bogaert ontmoetende verhaelde corporael met zijn volcq, verstont dat de gemelte Hottentoos niets g'attenteert hadden, nogh oock ietwes van deselve meer vernomen was; dat hij dito corporael ende 4 van sijn volcq medenam, als hebbende maer 6 bij hem, om desen dagh eens weder na gewoonte een visite rontsom te doen, ten eynde elck (siende den Commandeur dagelijcks overal besigh ende omtrent) te beter aen hun debvoir blijven, ende oock eenige Hottentoos hieromtrent wesende, mercken mogen, dat op hun wel gepast wort enz.

Den 24 dito.

Harde schrale continueerde Z.Z. ooste winden alsvoren, die op de corenlanden achter de Tafelbergh het tiende deel soo stijff niet vernomen werden.

'S namiddags quam een schip in de baay, welcke vermits de harde Z.Z. ooste wiut niet coste ter rechter reede ende maer in de mont van de baey ten ancker comen.

Den 25 dito.

'S morgens fraey lieffelijcq weer, quamen de opperhooffden van voorsz. schip al vroeg aen lant, rapporterende, dat het was Erasmus, den 16 January verleden met 't retourjacht Naerden van Batavia geseylt, ende omtrent 34 gr. Z.breete door harde storm ende becomen ongemack aen den spiegel enz.

tusschen 29 ende 30 Meert des nachts van Naerden afgeraeckt ende moeten opduwen na de Commorise eylanden, daer se aen Ansuanny ende in een onbekende baey op Madagascar gelegen ende van daer hier gecomen waren, verloren hebbende 30 personen van sieckte ende seer sober gestelt sijnde van montcosten ende provisien, als hebbende binnen scheepsboort volgens opgegeven notitie nogh maer:

6 vaten vleys.
2 dito specq.
3 leggers aracq.
30 a 40 cannen oly.
4 leggers azijn.
5500 ℔ rijs.

Tot welcke provisie sijlieden jegen woordigh 86 personen sterck waren, ende aengaende hun vorder wedervaren hebben gerelateerd bij 't volgende:

Extract uyt gehouden daghregister

van 't jacht Erasmus.

Ady 27 January,

des avonts geraecten naer vele sporlingh met stijve topseylscoelte buyten Sundaes engte in ruyme zee, als wanneer onsen cours volgens gewoonte om Cabo de boa Esperance te bestevenen, derwaerts aenbougden, beloopende t' onser overgroot leetwesen op Z. breete van 34 ende naer calculatie 48 graden lengte, tusschen 29 en 30 Martii omtrent 's middags uyt de zuytwestelijcx kant, een seer ongemeene harde storm, verselt met de aldergrootste hagelkeyen (welcke genige onser ervarenste zeeluyden oyt diergelijcq affirmeerden gesien te hebben) ons verder per force constringerende, door selden soo gehoort notabele voorval te

resolveren, bijaldien 't mogelijcq waer, voorwints onsen bodem sonder eenigh 't minste zeyl te doen lensen, waerop des morgens den scheeps breeden Raet, achter in de cajuyt ontboden, ende yder aldaer hun schriftelijcq advys ende bedenckinge naer conscientie over te leveren, voorgehouden, wat ons dese seer bedroefde perplexitaire ende confuse gelegentheyt, mits de overtollige leckagie van 't benedenschip (hebbende tot 2 etmalen vervolg ligtlijcq wel hondert duysent steecken moeten pompen), mitsgaders nog daerenboven 't opperschip, geduerigh gangh over gangh met de baren bedeckt geweest, tot behout van 's Comp^{ies} schip ende de zielen daerop varende te doen stont, wesende eyndelijcq na over en weder debatten, gelijcq naer effectuele besoignes van dien uyt derselve resumptie (blijkt) omme alle gedreygden extremiteyten (met Godt de voorste) sooveel doenlijcq te verhoeden, dierhalven dan in voorsz. collegie met egualiteyt van stemmen geresolveert zij, men de coers naer de Commorisze eylanden, gelegen tussen de 11 en 12 gr. Z. latitudine sal laten voorstaen, omme scheepsachtersteven, wesende door aengehaelte impedimentair disaster rijckelijcq 2 duymen terughgeweecken, mitsgaders de spiegel, plancken en rantsoenhouten gansch en gaer uyt hun postuer verruckt, alsmede de naden derselve geheel uytgepuylt (inderdaet een seer miserabele conditie, dat Godt erbarmpt) omme aldaer ter voorsz. plaetse naer vermogen te repareren, edogh geconsidereert sulcx niet meer als ten deele volgens 't voorgeven der timmerluyden, uyt oorsaecke van alle vereyschten materialen ons destituyt bevinden, sal cun-

nen geholpen worden, echter als de gevouglijcxste middel 't voorsz. onveranderlijcq beslooten, den wegh naer derwaerts, tussen de vaste affricaansche en ooste custe van Madagasschar te onderleggen, alwaer dan op 23 April successivelijcq na ontmoetinge van vele slappe zuyderlijcke wel soo westelijcqe winden (achterlatende met de aencompste deser boven ontlede storm, t' onser misvertrouwen voor een quade rescontre, 't jacht Naerden) op de noorder rheede van 't eylant Ansuanny sijn comen te paresseren, vindende aldaer g'anckert een engels jachje, g'equipeert en uytgerust bij de nieuwe vereenigde Brittanisz Zosieteyt, genaempt 't fregat Suratta, hebbende impassant de cust van Gunea aengeweest, tenderende zijn verder voyagie naer 't coninckrijck Persie, met welcken vrunt dato ult^{o} April op zijn depesche een missive, toucherende onser eygentlijcke overcomen rampen aen Comp^{ies} residenten naer derwaerts hebben afgevaerdigt.

Ady p^{o} July

zijn wij uyt de reede Zamodo, alwaer verhoopt hadden de tijt van 't goede mousson, zijnde in 't lest van Augusty off 't begin van September, te verbeyden, door nootshalven omdat de lantsieckte (welcke mede bij d' inwoonderen somtijts in den ougsttijt dapper grasseert) ende onder d' onse dagelijcx seer hevig begon aen te groeyen, vertrocken, hebbende door de voorsz. sieckte aen gemelte plaetse seer subyt 17 personen verloren ende zijnde, Godt betert, nogh omtrent 30 a 35 deerlijcq van 't cloeckste volcq te coyen leggende; d' Heere onsen Godt verleene alle een genadige uytcompste.

Ady 17.

Isser bij den scheepsraets resolutie beraempt, overmits 't dagelijcx bevonden wierdt de stroomen nogh seer vehement uyt 't zuydelijcke oort van den oceaen ons tegen cabbelden, tussen de 15 en 16 graden Z.breet op de Madagasschaerse cust weder vertoeffplaetse te kiesen, 't welck dan oock soodanigh g'effectueert zij.

Comende ady 25

stanty op geseyde Z.hoogte in een onbekende baey, versagen ons alhier ter plaetse van water en branthout.

Ady 19 Augusty,

naerdat omtrent een maent alhier verthouft, begaven ons weder t' zeewaerts, hebbende door twee distincte reysen ondernomen, onse boot wel gemant revier- en lantwaerts op te stueren, omme de gelegentheyt van de hoedanigheden deser plaetse, mitsgaders eenige verversinge trachtende te becomen, edoch in 't wederkeeren rapporteerende: d' eerste mael menschen aengetroffen, maer met deselve overmits seer irresoluyt hun gedroegen, niets verrecht, die van de tweede expeditie hadden naer den derden dagh uytblijvens geen gewagh van menschen connen vernemen. 'T is te verwonderen dese groote wijck des zee's onbevolckt te sien, daer nochtans 't eylandt Madagaschar berucht is wel meer dan hondert coningen te hebben, maer naer berichtinge soude allerwegen execrabele verwoestingh tusschen dese barbaren gevoert werden, waerdoor menichte menschen van de zeecant, welcq hun veelmaels te swack bevinden, haer in 't geberchte transporteren, sulcx dit de oorsaeck zij, dat de westelijcqe oever van dit groot machtig eylandt zoo woest ende desert van den vreemdelingh bevonden wert.

Ady 23 Augusty

is schipper Daem Pietersz. Lely naer een langduerigh zeer quijnende sieckte in den Heere ontslapen, waerop den 7^{den} dagh daeraen een onser militiepersonen gevolcht zij, sulcx nu alles (tot nu toe) onser penible voyagie dertigh personen overleden zijn.

Ady 25 7^{ber}

zijn wij eyndelijcq, Gode sij loff, naer 8 m. 10 dagen sedert onse Batavise depesche, wenschelijcq binnen baey de Goede Hoop gearriveert.

26 dito

is Erasmus ter rechter reede salvo ten ancker gecomen.

Den 27 dito

is op dato navolgende raetspleging gehouden ende besloten sulcx onderstaende resolutie is dicteerende, te weten:

Saterdagh 27 September 1659.

Bij den Commandeur ende Raet van 't fort de Goede Hope aen lant geroepen sijnde d' opperhoofden als oock de passagiers schippers Cornelis Lodewijckz ende Mangus Heyndrickz tot den bootsman incluys van 't retourjacht Erasmus, op gisteren hier na een lange, penible ende swaere voyagie over de Comorise eylanden ende Madagaschaer van Batavia g'arriveert, ende deselve afgevraegt ende gevordert zijnde, hoedanigh het met 't schips gelegentheyt stonde ende off het oock (na gedane secours van alle nootwendigheden ende provisien etc.) bequaem ende suffisant soude wesen, om tegen 't uytgaen van de maent February achter Schotlant ende Yrlant om de havenen onses Vaderlants aen te doen, dewijle onse Heeren Majoors uyt de vergaderinge der 17^{e} bij derselver jongste ordre van dato 22 Augusty 1658 aen den Commandeur ende Raet van de retourvloote geschreven, wel expresselijcq

zijn bevelende ende ordonnerende, om wichtige redenen haer Ed. daertoe moverende, dat de schepen uyt India na 't Patria geen andren cours als achterom sullen hebben te nemen, sonder 't canael deur te loopen enz., conform d' inhout der voorsz. missive dito opperhoofden gecommuniceert ende een origineel dubbelt van dien ter hant gestelt, mitsgaders voorgehouden, alle onheylen die men op de Hollantse custe in de wintertijt subject is, ende waerop deselve dan hebben geantwoort ende eenparigh g'adviseert, dat jae het schip (na eenige reparatien ten hoogsten noodigh ende tot primo December stijff aen te lopen), ongeval buyten, suffisant genoegh is om de reyse tegen 't begin van Maert achterom na 't Vaderlant te nemen, als reeckeningh maeckende alsdan, dagh en nacht even langh sijnde, het weer oock gestadigh ende hantsaem wort; daertoe oock bijbrengende datter wel veel minder en swacker scheepen als dit in de winter die vaert frequenteren, ende waerom sij 't dan niet zouden derven bestaen enz., - Soo is goetgevonden ten eersten dito schip van alle geleden rampen behoorlijck te doen versien, ende sooveel mogelijcq wederom te repareeren, tot de verdere thuysreyse (hierna bij gelegentheyt over te delibereeren) te laten claer, vaerdigh ende bequaem maecken.

Sijnde wijders bij d' opperhoofden des gemelten schips opgebracht eene memorie ofte notitie van de resterende ende nogh bij 't schip in wesen sijnde provisien, als namelijcq:

2 vaten vleys.
2 dito speck.
3 leggers aracq.
35 a 40 can oly.
4 a 5000 ℔ rijs.
⅓ legger azijn.

Ende dewijle deselve dan uyt de hier aen te comen Vaderlantse schepen vorder sullen moeten werden geprovideert, ende dat se haer rijst in plaetse van gort tot potspijs op de thuysreyse sullen moeten gebruycken, vermits van de Vaderlantse schepen geen gort ofte erten te crijgen sij, - Soo is verstaen, datter, om voorsz. rijs te sparen, aen boort alle dagen soolangh sij hier leggen niet als ververssinge uyt de thuynen sal worden geschaft ende daertoe voor elck man beschickt 4 ℔ broot ter weecke in stede van de rijst, ende om de luyden nogh te meer moets ende couragie te doen houden, vermits sij door haer langduyrige reyse veel ongemack ende armoede, oock honger ende commer hebben geleden, is op hun gedaen versoeck toegestaen, van haer verspaerde vleys, speck ende andere provisie, door outheyt niet veel bijsonders sijnde, te laten genieten beneffens voorsz.

4 ℔ broot,
1 - speck ende
3 vleysdagen,
1 mutsjen oly ende }'s weecks, mitsgaders
1 dito asijn }'s weecks, mitsgaders
3 halfjes aracq daegs.

Ende om den anderen dagh een schaep ende groente, die der alle dagen beschaft sal worden sooveel sij eeten cunnen, met 8 a 10 ℔ rijst en swaer moes, na discretie van d' opperhoofden.

Soo is mede verstaen 12 a 15 man van deselve aen lant te laten comen, om ons bij dese oorlogstijden, voor 't leeghgaen aen 't uythalen van de houtwercken tot de schutweringh wat te helpen, ten eynde wij aen de riviere oock cunnen vallen om die tot stuttingh ofte keeringe der beesten, mede te eerder bequaem ende vaerdigh in posture van deffentie te brengen; dogh de Portugesen op voorsz. schip sijnde, is goet-

gevonden dat noyt sullen aen lant comen, om geen speculatie op Comp^{ies} gelegentheyt alhier te cunnen nemen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven, ende

(Geteyckent) Jan Riebeecq.
Pieter Gerrittse.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Vincent Vette.
Teelman Cornelisz.
Cornelis Lodewijckse.
Mangus Hendrickse.
Pieter Everard.
Dirck Janse Schaick ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Volle maen den laatsten dito.

Is den Commandeur 's morgens vroegh (goet weer sijnde) uytgeweest, om na ordinaire gewoonte inspectie over alles te nemen. Item oock het meergenoemde derde wachthuys (waertoe de houtwercken gereet waren) aff te steeken, gelijcq gedaen en 't selve genaempt heeft *hout den bul*, sijnde wijders 21 man gestelt om de riviere na voren beraemde ordres, daer 't nodigh is, oock te verstercken ende de canten wat steyl op te maken, voor 't overdrijven van de beesten, door de Hottentoos subject als dickmael gemelt.

Ende nademael van 't volcq des retourjachts Erasmus in 't bos gesonden om boomen uyt te helpen slepen (tot de schutweeringh) veel wat swack zijn bevonden, heeft eenige van deselve weder laten t'huys gaen, ende voorgenomen morgen off overmorgen eens aen boort te varen, om te sien off de rest oock dus qua-

lijcq ofte eenigsints niet wel gedisponeert waren, om dan te delibereren op de continuatie ofte excuse van voorsz. hulpe des gemelten scheepsvolcq enz.

Den 3 October

voer den Commandeur ten eynde voorsz. eens aen 't schip Erasmus, om oock te sien hoe 't aldaer met 't een rn 't ander vorder gestelt was.

Vindende de regeringe in goede ordre ende het volcq fraey gehoorsaem omtrent hunne officieren, maer deselve doorgaens van ongesonde coleur ende gedaente, des keur gelaten sijn, geen andere aen 't bos te gebruycken als die der vrijwilligh om versoecken, welcke dan oock belooft sijn, na 't uytslepen van al de palen ende boomen (gelijcq d' onse) mede een maent gelt op reecqueningh te verstrecken, neffens elck een ℔ tabacq, ende voor deselve ende al 't scheepsvolcq in plaetse van 4 ℔ hart broot 's weecks 5 ℔ versch broot te laten backen van half taruw ende halff rogh, ende die in 't bos wercken 9 ℔ sulck broot ter weeck enz.

Op dato is den gevangen Hottento met 't Schapejachjen na 't Robbeneylandt hesonden, neffens partije geschote rammelassen ende wortelen voor de verckens.

Den 4 dito.

't bosvolcq 's namiddags thuys comende, hebbende 12 man van 't jacht Erasmus dese weeke daer met d' onse doende geweest, ende keur gegeven sijnde of se wilden aen boort varen, vrijwilligh versocht, aen 't uytslepen van 't hout te mogen continueren, al waer 't soo langh als se hier leggen, waeraen wij hier dan fraeye hulp gevoelen.

Sondagh den 5 dito wiert des avonts een schip gesien, dat voor midnacht nogh fraey ter rheede quam, wesende het schip Malacca, daerop schipper Van de Werve ende ondercoopman Outshoorn, 29 May verleden uyt 't Vlie geseylt, met 352 gegagieerde coppen, daervan 36 overleden ende nogh omtrent 30 sieckelijcq

waren, die aen lant gebracht wierden om op te queecken enz.; hadden oock nergens aengeweest, ende voorts geen bijsondere voorvallen op reyse gehad, als geduerigh gansch moy weer.

Den 6 dito,

is voormiddags het Schapejachjen van 't Robbeneylandt geretourneert met navolgende briefken gesc., luydende als te weten:

Aen den Commandeur etc.

Ed. Heer. Het jacht is hier aengecomen met 1 vercken en groente voor deselve, heb weer 5 jonge verckens; robbevleys hier te senden is onnoodigh, vermits sij de peguijns liever eeten; heb oock weer 4 lammeren, soodat het getal nu 50 is.

(Onder stont) UEd. dienstverplichtende dienaer ende onderdaen,
(Was geteyckent) Rijck Overhagen.

Dingsdagh den 7 October A° 1659.

Den Commandeur ende Raet van 't fort de Goede Hope aen 't schip Malacca hun vervoegt, ende aldaer met de Opperhoofden derselven, als die van 't jacht Erasmus versterckt, voorgedragen hebbende de nootwendigheden van voorsz. jacht mits sijn lange penible reyse etc., op notitie gestelt bij de gemelte opperhoofden ende de daerop sijnde passagiers schipper Cornelis Lodewijcksz. ende Mangus Hendricksz. tot te meer versterckinge in rade mede present genomen.

Wijders oock gedelibereert op 't vertreck off verblijff van dien, ten eynde het van montwaren daerna mochte worden geproviandeert enz.

Soo is op 't eerste de overgegeven notitie nagesien

wesende, verstaen te committeren den schipper ende ondercoopman van Malacca, neffens der ondercoopman Roeloff de man ende fiscael van 't fort Abraham Gabbema, omme eens een nauwer inspectie te nemen van alles dat aen boort nodigh van doen sij, ende dan na vereysch van saken ende vermogen 't selve te accommoderen ende versien.

Ende aengaende 't vertrecq is om verscheyden insichten ende vresende inconvenienten oock tot de naeste vergaderinge uytgestelt, ten eynde yder daertegen tijt neme, sigh wat vorder op te bedencken, om met te rijper oordeel op de gedane ende nogh te doene propositie van de Commandeur ten dien fine te adviseren ende helpen concluderen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't schip Malacca op de rheede voor 't fort de Goede Hope, in de Tafelbay aen Cabo de bona Esperance, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Jan van de Werve.
Pieter Gerritsz.
Roeloff de Man.
Willem Outhoren.
Abraham Gabbema.
Vincent Vette.
Cornelis Lodewijcksz.
Mangus Hendricksz.

s Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 8 ende 9 dito

is den Raet weder bijeen geweest ende navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:

Donderdagh den 9 October A^{o} 1659.

Bij de gecommitteerdens, volgens resolutie van eergister, aen 't desolate retourjacht Erasmus inspectie genomen ende bevonden sijnde, 't selve van dese navolgende nootsakelijckheden dient te werden geprovideert, om sijn reyse na 'tPatria te vervolgen, - Soo is verstaen, 't selve daervan uyt 't schip Malacca te laten versien, vooreerst dan van eetwaren voor 6 maenden, als te weten:

6000 ℔ broot voor 4 m. stijff.
10 vaten vleys.
6 dito speck.
7 amen (halve) oly.
2 vaethens asijn ofte halve leggers.
24 half amen brandewijn.
½ legger Spaensche wijn.
4 vaten gort }die bequaemelijcq sal cunnen gemist worden.
4 dito erten }die bequaemelijcq sal cunnen gemist worden.
½ vat boter wegende 150 ℔.
100 stucx stockvis.
2 ton sout.
en andere versnaperinge na discretie van d'opperhoofden.
1 vat mom voor de cajuyt.
1 swaer tot van 16 a 17 duym.
1 cabeltou van 6 a 7 duym.
1 stuck tot draeyreep, langh 32 vadem.
2 p^{s} marseyl schooten, langh 40 vadem.
2 ijsere ende }trossen.
3 wiel }trossen.
3 hangers blocx.
½ huyt pompleder.
8 gesorteerde blocx.
2 rollen seyldoeck.

15 strengen zeylgaren.
8 lijnen, te weten;
4 van 6^{en}.
4 van 9^{en}.

6 bossen huysingh.
12 bos marlijn.
1 vat teer.
1 kabelaring, langh 32 vaem.
2 bladen wagenschot.
50 stucx van 7 duym }spijckers.
50 id. van 8 d^{o}. }spijckers.
50 id. van 6 d^{o}. }spijckers.
100 id. van 5 d^{o}. }spijckers.
600 dubbelde middel spijckers.
600 lasijsers.
10 bosjens lont.
1 lootlijn.
2 nachtglasen.
Wat medicamenten, sooveel gemist can worden.
1 vat peck }uyt 't forts magazijn.
1 halve rol plat loot }uyt 't forts magazijn.

Waermede g'oordeelt wort, voorsz. jacht suffisant versien sal wesen, om sijn reyse na 't Vaderlant te volvoeren, verstaende als goetgevonden wort, 't selve voor de retourvlote te laten alleen vertrecken, dogh sulcx in nader deliberatie genomen sijnde, ende dat haer Ed. uyt 't Vaderlant wel expresselijcq ordonneren, de schepen van d'Ed. Comp^{ie} om genige redenen als uytterste noot van lijff en goet, andere als de vaderlantse havenen vermogen aen te doen, ende de retourschepen daeromme wel expresselijck verbieden 't canael tusschen Engelant ende Vranckrijk deur te loopen, maer hunne reyse sullen moeten achterom nemen, om 't welck te doen voor dit jacht Erasmus tot ult^{o} December off begin van January soude dienen

nogh hier gewacht, als wanneer den tijt van de comste der retourvlote alhier mede nabij compt, ende maer omtrent 2½ off 3 maenden langer ten uyttersten soude behoeven te leggen, omme alsdan met ende onder sauvegarde van deselve veel secuurder na 't Patria te cunnen varen, geconsidereert oock datter om de Noort alsoo wel als in de Hoofden ende overal in de Noortsee vele Engelse ende Sweetse capers met Sweetse commissien sijn grasserende, ende dagelijcks schepen van onsen staet stropen ende roven, - Soo is om die ende meer andere inconvenienten, bij de meeste stemmen niet cunnen verstaen worden meergem^{e} retourjacht Erasmus vóór de aencomste van de retourvlote (½ off ult^{o} February te verwachten) te laten vertrecken, maer 't selve daerna op te houden, schoon de opperhooffden van dien 't contrarie sijn stemmende, ende moet hebben alleen deur zee de reyse achter Yr- ende Schotlant om te nemen, ende ten dien eynde ½ off ult^{o} December van hier te vertrecken, als inbrengende dat het jacht door 't langh leggen alhier soodanigh soude verslimmeren, dat daerna onmogelijck soude wesen met de retourschepen vloot te cunnen houden etc., dogh is desalnietjegenstaende geen resolutie cunnen vallen tot vroeger vertreck alleen deur zee, maer gelijcq geseyt, bij de meeste stemmen voor d' Comp^{ie} dienstigst g'oordeelt, na de compste van de retourvlote te wachten.

Jelle Henrix van de Cuynder, hier te lande gecomen met 't galjoot de Swarte Vos den 4 Juny A^{o} 1653 voor hooploper a 5 gl. p^{r} maent, welcke sedert 't verongelucken van 't galjoot de Tulp op Madagascar bij de Francen verbleven sijnde, naderhant op 't Engels jacht de Catarina geraeckt en den 27 Juny A^{o} 1659 aen 't eylandt Ansuanny gecomen wesende, aldaer sigh aen 't retourjacht Erasmus in Comp^{ies} dienst

weder heeft begeven, wort derhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt, vermits oock over tijts expiratie bij desen voor 3 jaren de Novo aengenomen voor bosschieter a 12 gl. 's maents, 't verbant ende gagie ingaende 27 Juny bovengenaempt, dat sigh, als voorsz., aengemelte retourjacht weder in Comp^{ies} dienst heeft begeven.

Willem Cornelisz. van Rotterdam, hier te lande gecomen met het schip den Achilles 15 July deses jaers voor trompetter a 12 gl., welcke sigh aenpresenteerde om met eenen oock de constabelsplaets alhier waer te nemen, ende daertoe na genomen examinatie bequaem bevonden sijnde, wort bij desen beneffens zijn trompettersqualité oock aengenomen voor constabel ende om beyde die plaetsen waer te nemen, toegevoegt een beloninge van 20 gl. ter maent, heden ingaende, ende verbonden blijvende daervoor sijn tijt uyt te dienen.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hope, datum als voren.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Jan van der Werff.
Pieter Gerritse.
Roeloff de Man.
Willem van Outhoorn.
Abraham Gabbema.
Cornelisz. Lodewij cksz.
Mangus Hendricx.
Pieter Everard.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 10 en 11 dito,

't volcq van 't jacht Erasmus uyt 't boswerck geexcuseert ende weder na boort gesonden.

Den 14 dito

quam ons den vrijman Pieter Jansz.

van Middelburgh seggen, dat hij omtrent den Bosheuvel ontmoet ende beset was geweest van 9 Hottentoos, welcke na eenige gehouden redenen over ende weer versocht hadden, dat hij een vlaggetjen van 't fort soude halen, om daermede bij den Commandeur sonder molestie te mogen comen spreecken etc., 't welck hun dan met nogh een soldaet bij ende de 3 uytleggende ruyters ter schuyl achter hem gegeven is, mitsgaders hij alsoo nogh voor den avont met deselve aen 't fort quam, sijnde van Herry volcq, Watermans genaempt, die laetst op den 3 Aug^{s} door den corporael Elias Giers achter het Caepse geberchte bestoockt waren geweest, doende haer excuse, dat sij geen schult aen den begonnen oorlogh off 't nemen der beesten hadden, maer sulcx door de Caepmans onder 't belijt ende op d' aenhitsingh van Doman begonnen was, versoeckende derhalven dat d' onse niet meer op haer mochten uytgesonden worden, maer sijluyden gelijcq voor desen weder g'admitteert met hun huysen, vrouwen ende kinderen omtrent 't fort te wonen, om voor ons alle dienstbaerheyt te doen van hout, water ende vis te halen etc., als hebbende sijluyden geen beesten nogh ander rijckdom, als 't gene sij uytter zee met vissen crijgen, daervan den gemeenen man al veel gerieffs plagh te genieten.

Hier gebracht wordende of se niet wisten, waer de Caepmans hun jegenwoordigh onthielden, seyden: neen, ende dat se sulcke goede vrunden niet en waren, dat se veel tot malcander quamen; maer hadden eenigen tijt geleeden wel gehoort, dat se hun onder 't beschut van Oedasoa begeven hadden ende hij daervoor van haer verscheyden beesten hadde genoten van die se ons ontrooft hadden, sulcx sij meenden deselve met den anderen diep in 't lant souden geweecken sijn.

Hun gevraegt of se die voor ons niet wel souden willen gaen opsoecken, gaven tot antwoort: sulcx niet wel in der haest doenlijck te wesen, maer als men hun wilde toestaen om hier omtrent 't fort ten eynde voorsz. te mogen comen wonen, souden eenige van de Caepmans metter tijt selfs bij nacht ende ontijde wel bij haer comen, ende alsoo soecken weder gelegentheyt te crijgen om van vrede te spreecken etc.

Herry was achter een dun beschot geset, daer hij dit volcq altemael cost hooren spreecken, om van hem te ondertasten, off se oock logen etc., maer hem naderhant daerna gevraegt sijnde, seyde, dat het altemael sijn volcq was ende waerheyt spraken.

Is derhalven den Raet de saeck in bedencking gegeven om tegen morgen over te delibereeren, hoe off wat men met dese 9 Hottentoos sal aengaen, 't zij weder te largeeren ofte vast te houden etc.

Den 15 dito

is bij den Commandeur ende Raet van 't fort de Goede Hope navolgende resolutie genomen:

Woensdagh den 15 October, A° 1659.

Dewijle het soo hard van de Z.Z. oosten blijft waeyen, dat geen vaertuygh aff off aen de hier ter rhede leggende schepen cunnen vaeren, om d' opperhooffden van dien aen lant te ontbieden ende den Raet alhier daermede te verstercken, in de saecken van de jegenwoordige bij 't fort sijnde Hottentoos, 't welcke om verscheyden insichten geen uytstel can lijden, maer hoe eer hoe liever dient over beraetslaegt, - Soo is sulcx bij den dagelijcxsen Raet van 't fort bij der hant genomen, ende na verscheyden overwegingen verstaen, dattet tegen alle recht ende billijcheyt soude strijden, dat men luyden (hoewel vijanden ende mede,

schoon sij het trachten te excuseren, aen 't roven der beesten etc. hantdadigh geweest), die haer selfs comen aenbieden tot vredemakingh etc., soude vast ende in hechtenisse houden, te meer aen dese cale gasten dogh gansch niet vast en is, ende door d' aenhoudinge van deselve soodanigen afkeer ende wangelooff onder d' andere soude gemaeckt hebben, dat hun die (aen wien d'Ed. Comp^{ie} recht ende principaelst gelegen is) noyt hieromtrent souden derven vertrouwen, daer ter contrarie dese den libren toegangh als voor desen op hun jegenwoordigh versoeck toegestaen en hun quaet geoogluyckt wordende, d' andere haer te vrijmoediger sullen derven hieromtrent begeven, ende alsoo in tijt ende wijle beter gelegenheyt mogen aengetroffen worden, om off behoorlijcke revengie te nemen ofte soodanige conditien aen te gaen ende doen houden, als dan ten meesten dienste van d'Ed. Comp^{ie} ende 't algemeene best na tijts en saecks gelegentheyt soude mogen voorvallen ende goetgevonden cunnen werden, te meer oock jegenwoordigh de schutweringhen (om 't beestiael voor 't deur- ende weghjaegen der Hottentoos te keeren) nogh niet afgemaeckt nochte vaerdigh sijn ende wij diensvolgens weynigh anders cunnen uytrichten, als ons beestiael met alle magt nogh maer bewaeren, 't welcke oock door de consumptie aen schepen seer is verminderende, ende derhalven oock nootsaeckelijck moet blijven gedacht op middelen om door handel ('t geradenste) weder ander ende meer te becomen, 't welck door d' aenhoudinge van dese luyden niet can verstaen worden te bewercken soude sijn, ende veel min om de Caepmans, onse principalen vijanden, soo verde weder bij ons te locken, dat men op deselve soude cunnen onse slagh tot revengie ter degen eens waer te nemen, soodanigh als men daertoe voor desen wel dickmael gelegentheyt

heeft gehadt, ende gehoopt wort met de liberteyt aen dese te laten wel weder in tijt ende wijle toe mochte comen, ofte ten minsten soo verde, dat se weder met ons comen te reconcilieren, ende eenige van 't geroofde vee wederom te geven, om dan oock den handel met d' ander te geruster te exerceren, die se nu door Oedasoa ons soecken sooveel mogelijck t' onttrecken ende ydereen afkeerigh van ons te maecken, daer dan een tegenmiddel nootsaeckelijck dient toe aengeleyt, die niet beter vooreerst kan bedocht worden, als dese voorsz. Watermans liber en vrij laten toe- en affgaen, dewijl men dogh echter haer volcq nogh niemant beletten can, onse gelegentheyt doorgaens overal aff te speculeren, die se (siende dat wij langs soo stercker maken) te hopen sij, te min sullen soecken weder te turberen, mits op alles seer naauwe met scherpe wacht gepast en men overal even seer op hoede blijve, ende latende met de schutweringen ende andere defensive versterckingen ydem ijverigh voortvaren.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope in date ut ante.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everard.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Op welcke resolutie de gemelte Hottentoos (provisionelijck mede gereconcilieert) dan sijn gelargeert ende door den fiscael tot verbij al der vrije luyden huysen uytgeleyt, ende aengewesen, wanneer se nu

telckens weder comen, wat plaetsen sij te schouwen ende welcke wegen sij voortaen heen en weer te gaen sullen hebben etc.

Nieuwe maen den 16 dito.

'S avonts is 't huys van den vrijborger Heyndrick Boom tot de gront afgebrant, bijgecomen door 't onvoorsigtigh stoocken van een backoven.

Den 17 dito

quamen 4 van de voorgemelte Hottentoos weder met den Commandeur (uyt sijnde ende onderwegen bejegent) aen 't fort, seggende dat morgen off overmorgen hun vrouw en kinderen ende huysen met de rest van haer volcq volgen ende hun hieromtrent weder ter neer slaen souden etc.

Den 18 dito

quamen de vrijeluyden vaertuygen van 't Dasseneylandt ende Saldanhabaey aen met partije vis en eyeren, brengende mede, dat se Oedasoa's volcq eenige van de tabacqdieven daer vernomen ende van deselve over de 20 schapen gehandelt hadden, oock haerluyden beesten waren aengeboden, die se niet cunnende voeren, oock door gebreck van coopmanschappen hadden moeten weygeren, menende dat men daer anders wel goede quantité soude cunnen handelen hebben, als men wiste hier te crijgen, vermits oock niet anders als alle minnelijcke bejegeningen voor haer waren ontmoet.

Den 20 dito.

Heden is 't Schapejachjen affgevaerdigt na de Saldanhabaey met navolgende:

Memorie voor den lantmeeter

Pieter Potter.

Dewijle wij uyt de vrije Saldanhavaerders verstaen, dat aldaer in de baey de Cochoquas leggen ende genegen sijn tot handel, hebben goetgedacht ul. met

't Schapejachjen derwaerts te senden met 32½ ℔ draetcoper, 4 ℔ tabacq ende 4 dosijn pijpen, omme daer schapen voor te ruylen, ende deselve, soo vele laden cunt, herwaerts te brengen; dogh ingevalle geen handel becomt, cunt de schapen, aldaer op 't Schapeneylandt door voorsz. vrije Saldanhavaerders geset, innemen ende hier brengen, ten eynde sijluyden tusschen wijlen op haer visneringh besigh sijnde, haer vaertuygh daermede afgeladen herwaerts brengen mogen; maer soo ul. handel vint, sullen sij haer schapen selfs moeten overvoeren.

Dogh eer ul. uyt de baey scheyt, sult alvoren onder u vieren overlant, gelijcq u gewesen is, eens ondersoecken, off de baey van St Helena niet dicht aen de Saldanhabaey comt te strecken, ende dan voorts deselve aff te peylen, meten ende in een kaert te brengen, soo partinent als de Saldanhabaey gedaen is, met opmerckingen van de gelegentheden van water, brant- off timmer- en andere houtwercken, alsoock de hoedanigheyt ende situatie der bergen, heuvelen, valeyen etc., die ul. van den Oliphantshoeck oock nogh eens sult gaen affspeculeren, omme in de lantcaert te cunnen verthonen, gelijcq van dit Caeplant gedaen is etc., ende waeromme ul. dan ten principalen derwaerts heen gesonden wort, met vertrouwen, ul. sijn[1)] dingen daerinne met goede devoire ende opmerckingen ten dienste van d'Ed. Comp^{ie} na behooren sult waernemen, waermede dan een geluckige heen en weerreyse toegewenst blijft.

In 't fort de Goede Hope, den 20 Octob. A^{o} 1659.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.

1) hun.

Alsoo de Watermans, als op den 15 passato aengevoert, weder bij 't fort comen wonen sijn, is Herry met 't Schapejachjen weder bedecktelijck na 't Robbeneylandt gesonden, sonder hem sijn volcq gewaer werden, die der sooveel na vragen off hij noyt in de werelt geweest was.

Den 21 dito

is 't Schapenjachjen ten fine voorsz. onder seyl gegaen. Item oock de vrije Saldanhavaerders.

Dingsdagh den 21 October A° 1659.

Bij de confessie van den sergeant Allert van Hafte ende andere examinatien meer niet anders blijckende, als dat hij den persoon Gillis van Muyden desen morgen met sijn degen heeft in de borst gesteken, dat hij, volgens 't raport van de chirurgijn, ten overstaen van gecommitteerden gevisiteert, van de wonde ten eersten is doot gebleven; dogh dat hij sergeant sulcx soude hebben gedaen tot deffentie ende verweringe van zijn lijff ende leven, conform de confessie daervan leggende etc., tegen 't welcke geen contrarie getuygenissen off blijcken sijnde te crijgen, - Is bij den Raet (versterckt met den schipper ende ondercoopman van 't schip Malacca alsoock den schipper van 't jacht Erasmus) eenstemmigh verstaen, de saecke wijders te renvoyeeren aen mijn Heer de Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia, om aldaer vorders in gehandelt te worden, als opgemelte haer Ed. na derselver goetvinden sullen verstaen te behooren, vermits men hier oock met geen personen van rechtsgeleertheyt versien is, om in soo dubieusen ongeluck den Raet nogh den perpetrant tot vorder verhandelinge te assisteren, ende volgens dien goet-

gevonden, denselven gedetineerd met het schip Malacca (daerop bescheyden is) na Batavia te laten varen.

Aldus gedaen ende geresolveert in het fort de Goede Hoope, ten dage ende jare als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Jan van der Werff.
Pieter Gerritsz.
Roeloff de Man.
W. van Outhoorn.
Pieter Everard.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Na 't nemen deser bovenstaende resolutie sijn d' opperhooffden van 't schip Malacca afschijt gegeven, ende g'intregeert de brieven en pampieren aen haer Ed. tot Batavia, omme daermede ende de stucken, ten laste van den sergeant bovengemelt, hun reyse derwaerts aen te vervolgen.

Den 22 dito

is voorsz. schip Malacca onder zeyl gegaen ende beoosten, 'tRobbeneylandt deur, ten eersten fraey buyten in zee geraeckt.

Den 27 dito.

'T vrijeluyden vaertuygh de Peguijn is van 't Dasseneylandt aengecomen met partijen vis, eyeren ende vogels. Item op dato navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:

Maendagh den 27 October A^{o} 1659.

Conform onse resolutie genomen, dato 27 Augusty passato, den vrijmeulenaer soo verde de hant gehoden ende geholpen zijnde, dat zijn gestelde watermeulen (daer niet mede voort ofte terechte coste comen) nu fraey aen de gangh is gebracht, sulcx hem na de alsdoen aengegane conditie de ceure gestelt sijnde, off

hij die wilde in eygendom aenhouden offte niet, ende bij denselven overleyt ende langs soo meer, siende de groote oncosten daeraen vast, eer der nogh een huys over geset sal worden, vermits nogh maer onder een strooyen loosje is staende, om provisionoel vast onder beginnen te malen, mitsgaders volgens dien sijn werck gansch en gaer abandonnerende ende versoeckende, deselve maer in huer te mogen hebben, als wetende geen raet soo grooten somme bijeen te crijgen, ende schromende sigh soo verde oock in schuld tot swaere intrest te steecken, - Soo is, achtervolgens de resolutie bovengemelt, met denselven g'accordeert, 't gansche werck (boven d' oncosten tot sijn hulpe bij d'Ed. Comp^{ie} sedert voorsz. resolutie daeraen gedaen) door d'Ed. Comp^{ie} aen te nemen, ter somma van 218 gl. 12 stuy^{s}, 2 penn., ende wijders een viercant steenen brantvrij huys daerover te stellen, sonder eenige woningh apart, maer alleen om 't werck van 't gemael onder te cunnen doen ende 't waterrat oock onder te begrijpen voor 't op schijnen van de son etc., dat dan gecalculeert is te sullen cunnen vallen met 16 voeten wijte ende 18 a 23 voeten langte, mitsgaders onder een verdieping van 13 voeten, daerop een borstweer van 3 voeten ende de cap, om oock nogh met eenen tot een corensolder te mogen dienen, ende waeraen de timmerluyden dan ten eersten sijn verstaen te werck te stellen, om de houtwercken te prepareren ende dan in der ijl met het metselwerck oock voort te mogen varen, om alles in behoorlijcke essen te brengen, welcx oncosten opgeteyckent worden ende weynigh meer met dit waterwerck sullen vallen als de ossen ofte paerden, die tot de rosmeulen in 2 jaeren tot achterstal van den corenbouw aen souden afgedreven ende pleyn opgehouden moeten worden, volgens rede bevonden preuve.

Ende nademael voorsz. meulenaer, genaempt Wouter Cornelisz. Mostert, aen 't gemelte waterwerck over vergeefs gedanen arbeyt ende oncosten al vrij wat comt te verliesen, ende volgens dien versoeckt, dewijl oock geen ander meulenaer hier nogh aen de Caep is, d' eerste te mogen wesen om deselve in huer te hebben, - Soo is hem sulcx billick toegestaen ende wijders g'accordeert, dat hij het meelmalen in dese gem. watermoleu alleen sal hebben, soolangh hij d'Ed. Comp^{ie} ende vrije ingesetenen sal cunnen gerieven, alles met eygen dienaers, mitsgaders ook instaen voor alle ongeluck van brant door hitte, hart omlopen der meulen ofte andersints, van binnen door hem ofte sijn volcq off die hij der mochte laten incomen, met vuer, lont ende tabacqsuygen etc. ontstaende; de nodige reparatien ende 't gene in de meulen breecken mochte, sal half bij hem ende half bij d' Comp^{ie} becosticht worden, schoon d'E. Comp^{ie} de meulen voor eygen heeft aengenomen ende blijft behouden, gelijcq oock de solderingh tot bergingh van granen daerboven, als voorseyt, te maken, invougen den meulenaer maer tot sijn gebruyck sal hebben het onderhuys met het meulenwerck, weeghschalen ende buylcisten daerin te stellen doen, als gesegt; 't gene aen alles dies breeckt ende gerepareert moet worden, sal blijven halff tot sijnen laste ende half voor d'Ed. Comp^{ie}, boven de schade van brant, voorgemelt, tot sijnen laste alleen, ten eynde denselven beter sorge mogen comen te dragen etc.

Ende nademael A^{o} passato bij resolutie van den 26 July was gestelt, dat hij soude genieten voor 't meelmalen 2 stuyv^{s} ende mout een stuyv. per schepel met 1 ℔ voor stuyffmeel.

Ende nu gesien op de meerdere gerustheyt alsoock dat alle vrije luyden soo geen gelt hebben om te be-

talen, is verstaen bij voorsz. gewicht van stuyffmeel te persisteren, ende voor 't gemael wijders te laten scheppen van 't coren, 't sij dan taruw, rogh, garst off mout het sestiende deel, half voor den meulenaer ende half voor d'Ed. Comp^{ie}, 't welck hij dan eens ter weeck sal moeten aen den dispencier van 't fort altemalen leveren, volgens de briefkens met Comp^{ies} merck, die se elck bij den dispencier sullen moeten halen, ende sonder welck hij meulenaer het minste graentjen niet sal vermogen te malen, op verbeurte van 25 Rd^{s} van 8^{en} d' eerste reys, de 2^{e} mael dubbelt ende meermalen binnen 's jaers daerinne pexerende 100 Rijksdaelders, neffens cassatie, volgens oock den eet daerop te doen ende hem voor den Raet sullende worden afgenomen, schoon vooralsnogh niet goetgevonden is eenige pacht op 't selve te stellen, maer om te mogen weten datter vooreerst niet meer gemalen ende geconsumeert ofte verquanselt wort, als can gemist worden, ten eynde het tot alles te beter moge strecken.

Ende aengaende des meulenaers deel van het sestiende des corens voor het gemael, sal hem betaelt ende goet gedaen worden ten prijse als d'Comp^{ie} de granen van de vrije luyden is aennemende, dewijl men om te strecken vooreerst elck zijn maentlijcken taxt van coren nogh maer sal distribueren; namentlijcq yder persoon hooft voor hooft tot het minste nederlantse kint incluys, een schepel, sijnde stijff ofte wat over de 40 ℔, daer 50 ℔ broot van can gebacken worden, volgens genomen preuve, dogh voor suyghkinders half soo veel.

Ende nademael gissinge gemaeckt wort, hier al wat van can overschieten, ende sommige om haer proffljts halven (gelijcq rede ondervonden wort) de rest gebacken, sullen soecken aen d' een en d' ander te ver-

coopen, - Soo is na gemaekte overslagh goetgevonden, op het broot dese navolgende prijsen te stellen, met wel expresse interdictie van hetselve, 't zij backer off wie het soude mogen wesen, niet duerder te vercoopen, op verbeurte van het te ligt bevonden broot ende 20 r^{s} boete voor d' eerste, 40 de 2^{e} ende swaerder correctie bovendien voor de derde off meerder malen daerop bekeurt wordende, soowel dat aen de hier wonende luyden, als die van de aencomende schepen duerder mochte worden bevonden vercocht te wesen, namentlijck

Het tarwenbroot het pont een braspenningh.

Het heel ende half rogh vooreerst nogh 't ſb 1 stuyv.

Wittebroot vooralsnogh tot discretie.

Ende opdat den borger ende andere te min bedrogen worden, sal den fiscael ten minste eens ter maent als 't hem goet duncken sal, met de 2 borgerraden de ronde doen ende het broot visiteren, alsoock sonder eenige conniventie scherp reguart daerop te nemen, neffens alles meer daer ook prijs op gestelt is, sonder aensien van personen etc.

Aldus gedaen ende geresolveert in het fort de Goede Hope, ten dage en jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 29 dito

sijn in 't sieckenhuys overleden Jan Cornelisz. van Alckmaer, soldaet, ende Cornelis Hendricxe Hogerbeets van Hoorn, bosschieter, beyde van het schip Malacca sieck alhier verbleven.

1 November

is op dato *d' eerste hollantse roos* aen de Caep gepluckt van roseboomen A^{o} passato hier gecomen, ende staen de kerse- ende mispelboomen jegenwoordigh mede al fraey te bloeyen; item oock eenige lemoenboomtjens etc.

Wordende bij sommige de garst mede al gemaeyt, van die se wat vroegh in de Meymaent gesaeyt hebben.

Den 7 dito.

'S morgens vroegh ten 6 ende 7 ueren quamen uyt Saldanhabay hier wel aen 't vrijeluyden vaertuygh de Peguijn, met wat visch ende eyeren. Ende Comp^{ies} Schapejachjen met 18 schapen, die de genoemde vrije luyden daer voor dato gehandelt en op 't Schapeneylandt in dito baey geset hadden, hebbende dese mael geen handel vernomen, maer uyt de strantlopers verstaen, dat de Cochoquas lantwaert in geweecken waren.

Soo hadde oock den lantmeter Pieter Potter de baey St Helena besocht, maer bevonden heel onbeschut anders als voor de Z.Z. ooste winden, sonder water off branthout, oock vrij dor, clippigh, ende volgens dien onraedsaem voor schepen aen te doen, als sijnde maer een inwijck.

Maer den Oliphantshoeck van de Saldanhabaey had naer sijn seggen bevonden fraey boulant te wesen, wel versien van water ende branthout, mitsgaders gansch civil tot een eylant te maecken, om alderhande vee en oock verckens, soowel als op St Helena te planten, mitsgaders 't selve oock bequaemelijck met een redout voor alle natien te cunnen bewaren, 't welck vermits d' Engelse St Helena innemen, den Commandeur voornemens is selfs eens nader aff te gaen speculeren, ende off dito plaetse voor Comp^{ies} schepen (de Caep voorbij raeckende) niet soude cunnen tot een nader wijck dienstigh wesen, eer sulcx d' Engelse te weten comen ende daer nestelen. mits-

gaders alsoo d'Ed. Comp^{ie} van die schoone baey diverteren mochten etc.

Vrijdagh den 7 November A^{o} 1659.

Op gisteren de vrije luyden alomme na vermogen uyt Comp^{ies} beestiael weder versien hebbende van treck- ende melckbeesten, namentlijck die daervan door de rovende Hottentoos sijn gerooft ende ontbloot geworden, om haren bou mede waer te mogen nemen, dewijl se deselve om hun jegenwoordigh mayende coren in te rijden ende de stoppelen onder te ploegen etc. op 't hoogste nodigh hebben, - Soo is goetgevonden. tot te seecker bewaringe van deselve, 't navolgende te ordonneren ende bij forme van placaet te doen promulgeren ende affigeren, te weten:

Dewijle de vrije luyden, welck haer ploegh- ende melckbeesten (sommige altemalen ende andere gedeeltelijk, van de Hottentoos waren ontrooft) dese weecke met andere van d'Ed. Comp^{ie} weder te borgh na vermogen in de plaets sijn versien geworden, om haren bou mede waer te nemen etc., ende nademael de overluyden wel 't meeste pericul lijden, om van deselve weder berooft te worden, waertegen geen beter middel uyt te vinden sij, als met een schutweeringh van palen ende boomen te maken, gelijcq d'Ed. Comp^{ie} jegenwoordigh is onderhanden hebbende tusschen de wachthuysen *Keert de koe* ende *Kijckuyt*, - Soo is goetgevonden, de gemelte overluyden off alle die aen de overzijde der riviere Liesbeecq wonen, te bevelen, dat elck soo verde hare landerijen liggen, soo vele palen ende boomen uyt 't bos sullen met eygen wagens halen, als d'Ed. Comp^{ie} sal laten gereet maken, om hun lant door behulp van Comp^{ies} timmerluyden daermede oock soodanigh af te schutten; item oock

die aen dees zijde wonen, de plaetsen van de riviere, daer eenige beesten souden cunnen deurgedreven worden, sullende 't gene buyten yemants landen openlegt, bij d'Ed. Comp^{ie} alleen voorts tot meerder bescherminge insgelijcx ofte met pegapegas afgesloten ende met bittere amandelboomen beplant worden, gelijcq de vrije luyden mede sullen moeten doen, soo haest voorsz. schutweeringh sal afgemaeckt wesen, ende waertoe deselve oock om te eerder voortgangh te maken, bovendien voor niet het hout sullen mogen hacken ende halen uyt alle de bossen, uytgesondert Comp^{ies} off Leenderts bossen, ende de palen soo verre die in de gront moeten staen, wel branden, om te langer te mogen dueren, langh 8 voet met 2 dubbelden boomen, ende 6 voet yder van den anderen, even als d'Ed. Comp^{ie} onder handen heeft, gelijcq boven geseyt is, ende dat al den eersten dagh voor den laetsten, also de nootsaeckelijckheyt sulcx op 't hoogste is vereyschende.

Soo is oock noodigh geacht dit volgende te emaneren tegen eenige voorvechters etc.

Aengesien gemerckt wort, dat sigh vele weynigh ontsien, de geringe boete van 10 Rijcksd^{s} gestelt op 't mestrecken, maer sommige daervan nogh al even lichte hant hebben, - Soo is goetgevonden, dat die sijn mes off eenigh geweer treckt, voortaen sal verbeuren volgens den generalen articulbrieff 6 maenden gagie ende de vrije luyden 25 Rd^{s} van 8^{en}, al waere dat niemant daermede gevulnereert off gequest hadden; ende die van de vrije luyden onvermogend is te betalen, sal aen Comp^{ies} wercken gestelt ende gehouden worden, soo lange sulcx sal ingedient hebben, tegen 9 gl. per maent, alsoo verstaen wort sulcx tot voorcomingh van vele ongelucken ende de meeste gerustigheyt van 't gemeen te strecken.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everard.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 8 dito.

Heden 't Schapejachjen afgevaerdigd na 't Robbeneylandt met navolgende briefken geschreven:

Aen Rijck Overhagen.

Hierneffens worden u toegesonden 40 out ende jonge verckens; laet ons weten, hoe d' ander varen ende off er oock, na u voor desen gesonden schrijven, altijt cost genoegh voor deselve sal wesen, opdat men u anders van hier accommodere met groente, die gij laetst afgeschreven hebt.

Soo sullen wij oock verlangen te weten, hoe 't met de schapen ende conijnen gaet, ende laet 't jachjen altijt vol schelpen wederom comen.

Let emmers wel op het vuyren, als er tegen den avont schepen voor de wal sijn, na d' ordre ul. voor desen ter hant gestelt; ende als gij brandhout daertoe gebreck crijgt, vergeet niet ons sulcx over te schrijven, om u daervan telckens bij tijts op voorraet te mogen versien. Hiermede Gode in genade bevolen en gegeven van ul. vrunt

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.

Sondagh den 16 dito

is 't Schapejachjen omtrent midnacht van 't Robbeneylandt aengecomen, met navolgendt briefken geschreven:

Aen den Commandeur etc.

luydende als te weten:

Den 13 het jacht weder afgevaerdigt met schelpen, heeft met 't jacht seer slecht gestaen door den harde wint, is van sijn anckers gespilt ende in de clippen tot alle geluck in een cleyn santbayken gedreven; maer heeft veel schade van de clippen gecregen, als UEd. selfs best sien sal.

UE. schrijft van 40 verckens, heb niet meer als 36 ontfangen en 4 bock, ben oock al 6 van doot en daer sullen nogh al meer volgen, al van het jonge goet, hebben geen melck in de beenen, ende de oude sijn soo mager, dat het vel de beenen samenhout, en de eerste sijn soo vet off sij gemest waren; weet tot de overige oock haest raet om wel in 't vlees te crijgen, alsoo hier nogh geen groente manqueert, ende jonge duyckers ende eyeren genoegh te becomen sijn; mankeert niet anders als nogh twee slaven om het goet te dragen, vermits de twee slavinnen aen 't schulpedragen sijn. Het getal van de schapen is tegenwoordigh 53, sijn soo vet dat se schudden, heb oock een jonge bock.

Den aenteelt van de conijnen gaet heel wel, vinde aen alle quartieren van 't eylandt conijnen met 6 a 8 bij malcander, dogh meest in 't zuyden.

Het vueren voor d' aencomende schepen sal niet manqueeren: wort alle avont na gesien; heb oock voor 't eerst branthout genoegh.

Hiermede gaen 6 vissen.

(onder stont) Blijve UEd. dienstverplichte dienaer ende onderdaen

(Was geteyckent) Rijck Overhagen.

Den 19 dito

is overleden eenen Matijs Dijckelman van Mullen, adelborst uyt 't schip Malacca hier sieck aen lant verbleven.

Den 24 dito

tegen den avont per Schapejachjen na de Saldanhabay vertrocken den fiscael Abraham Gabbema neffens de schippers Mangus Hendricx ende Cornelis Lodewijcksz., omme de gelegentheyt van deselve na te sien, achtervolgens d' onderstaende

Memorye om de Saldanhabaey wat nader te ondersoecken, ende aff te speculeeren navolgende saecken, te weeten:

Dewijle d' Engelse St Helena schijnen te besetten voor haer selfs, ende wij sedert de cuntschap weder hebben gespeculeert op een wijckplaets voor Comp^{ies} schepen, die somtijts dese baey door stijve Z.Z. ooste winden verbij raecken, waertoe bevonden hebben de Saldanhabaey de bequaemste te wesen, volgens d' aenwijsinge der vrinden gedaen, die daerop haer genegentheyt hebben gethoont om sulcx eens na te sien, 't welck wij ten dienste van de Comp^{ie} niet onraetsaem maer noodigh achtende, seer gaerne hebben aengenomen ende daertoe het Schapejachjen geprepareert ende volgens dien dese navolgende pointjes op 't papier gestelt, om tot versterckinge uwer memorie te dienen ende op te mogen mercken, namentlijck:

Off het naeste ende verste binnenwater in 't lant ofte valleyen van den Oliphantshoeck, de Rietbaey ende Waterplaets met graven bequaem (voor schepen te crijgen) sal te maecken wesen.

Item dat oock in Lacusbaey, 't welck volgens bericht met een grip van boven af te leyden wesen soude.

Hoedanigh den Oliephantshoeck best met palen, graven off andersints op zijn naeuste soude af te setten wesen voor 't deurjagen der beesten door de Hottentoos etc.

Waer best een redout off ander vastigheyt te stellen, diffencyff voor Europese natie, ende hoedanigh.

Off de stranden soo onaencomelijck sijn, ende 't lant sulcx gelegen, dat men met geen canon boven bij voorsz. redout soude cunnen comen, vermits de heuveligheyt van onder de strant ende de clippigheyt meest overal langs deselve.

Hoe oock de naeute van de Rietbaey af re setten met graven, palen of op te stapelen clipsteen, als 't Schapecrael op 't Robbeneylandt, om tot een verckenshoeck af te scheyden ende 't ander tot bou- ende weylanden te gebruycken etc.

Item off aldaer off ergens eenig bequaem timmerhout, palen ende clipsteen bij der hant off ergens anders bequaemelijck te becomen is.

Ende beneffens de gelegentheyt van 't water, voornamelijck mede te speculeeren op de bequaemheyt van de bougronden, van 't grootste park des Oliephantshoecks, tot aen de waterplaets voorsz. incluys.

Alsoock op de groente voor verckens achter de Rietbaey voorsz., waervan op 't Robben- ende Dasseneylandt empassant inspectie cunt nemen, wat deselve daer graegst ende doorgaens eeten, om ginder te beter acht op te nemen etc.

Gelijcq dan oock op voorsz. eylanden mede te sien, hoe sigh de gesaeyde Hollantse ende St Helenase porceleyn, Caepse seyer, malve, sparry ende ander groen sigh in 't wassen aenstelt, alsoock den tier der verckens, schapen, conijnen ende dassen etc., den fiscus genoegsaem bekent.

Om na 't water aen voorsz. plaetsen te graven, gaen

mede twee schoppen, 2 spaden, 2 houweelen, 2 coevoeten ende 2 braetspeden, mitsgaders tot 11 personen provisie voor een maent, met hope ul. te samen met gesontheyt na gedaen ondersoeck binnen voorsz. tijt wel ende salvo sullen wederkeeren, dat ul. d'Almogende gunne, alsmede wij,

UE. goede vrienden ende

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.

Den 27 dito,

betrocken variable lucht met wat regen ende donder, welcke swaerste hier qualijcq soo hart valt als in 't Vaderlant den gemenen lichten donder.

Sondagh den laetsten dito

is uyt de Saldanhabay hier aengecomen het vrijmans vaertuygh de Zeeleeuw, vol drooge vis, met tijdingh dat Comp^{ies} Schapejachjen haer ander vaertuygh Peguijn verleden Dingsdagh hier voor de baey ontmoet ende 24 schapen overgegeven had, mitsgaders waervan 21 stucx levendigh op 't Robbeneylandt geset, wesende de Peguijn doen weder terugh na voorsz. baey gekeert, alsoock des ander daegs Comp^{ies} vaertuygh, nadat onder voorsz eylandt wat schade aen anckers geleden hadde door de stijve Z.Z. ooste winden, hebbende doen voorts het Dasseneylandt aengeweest ende dat oock besigticht, sulcx sijluyden eergister (Vrijdagh wesende) eerst in de Saldanhabaey aenquaemen, daer voorsz. vrije luyden nogh 18 schapen op 't Schapeneylandt hadden lopen, geruylt sedert haer vertreck van de Hottentoos, die daer nogh lagen, ende den fiscael (soo haest in de baey gecomen was) met de schippers Mangus ende Cornelis Lodewijcksze na toe gevaeren is, om met haer verder sien te handelen, dogh wat sij sullen uytgerecht ende opgedaen hebben, wisten dese luyden

niet, alsoo sijluyden onderwijlen van daer t' zeyl gingen, sooals haer ander vaertuygh beneffens Comp^{ies} denselven Vrijdaghavont daer oock bijgecomen is.

Den 2 en 3 December.

Op dato 't vrijmans vaertuygh de Zeeleeuw weder na de Saldanhabaey op zijn visneringh vertrocken, ende de lantbouwers alhier overal even besig in den oegst, aen 't maeyen van den bruynen taruw ende rogh, die op meest alle plaetsen seer treffelijcq is geslaegt, gelijcq oock de garst mede redelijck bevallen, elck al meest binnen in sijn schuren ende op mijten heeft, latende het sigh met den witten taruw, Gode loff, mede niet min gewenscht aensien, die wat later rijp wort, ende na alle apparentien (nietjegenstaende den stut door den Hottentoos oorlogh in den verleden bou) dit saysoen nogh al treffelijck wat afleveren sal, soo 't Godt de Heere maer gelieft, dat wij se mede soo gunstigh mogen incrijgen, als 't sigh tot nogh schijnt te laten aensien, vermits sigh nog geen onheyl van de moetwillige Hottentoos haer gedreygde brantstigtinge in 't coren en verthonen, daer d'Almogende wil voor wesen.

Woensdagh den 3 December A^{o} 1659.

Dewijle het, Gode loff, jegenwoordigh soo verde met den corenbou alhier is g'advanceert, dat wij daeruyt al comen gespeyst te worden, ende begonnen is voor 's Comp^{ies} guarnisoen ende werckvolcq alle maenden 40 ℔ versch gebacken broot beneffens de costgelden tot rantsoen te verstrecken, welck broot te backen vrij groote ombragie voor d' Comp^{ie} is gevende, behalven de meerder dienaers daerop te houden etc., sulcx al van overlangh uytgestroyt zijnde, van een

vrije backerije te willen vergunnen, ende sigh eyntlijcq daerop in vrijdom hebben aengeboden de personen Louwys Richart, binnen-, ende Claes Lambertse van Aelsmeer, buyten-cocks van d' Comp^{ie}, welcke 't eerste broot voor des Comp^{ies} dienaeren tot heden hebben gebacken ende preuve genomen, waermede sijluyden sullen cunnen ofte mogen behouden blijven, - Item bij ons daerop tot Comp^{ies} voordeel niet min oock gelet, - Soo is na verscheyden genomen deliberatien goetgevonden haer vrijdom ten dien fine toe te staen, ende voorts met deselve g'accordeert, dat sij voor yder schepel coorn, 't zij taruw, rogh ofte beyde ondereen gemengt, soo 't meel van de meulen comt, aen d'Ed. Comp^{ie} sullen hebben te leveren 50 ℔ broot, nadat het een nacht sal overgelegen ende besloncken sal wesen, sonder oock eenige blom daeruyt te siften, ende dat sij dan voor backen van soodanigh schepel coren ofte 50 ℔ broot sullen genieten: 9 stuyvers aen gelt off 3 ℔ fijn gebuylt meel a 3 stuyvers 't ℔, van d'Ed. Comp^{ie} voor dato uyt 't Vaderlant in vaten overgesonden, ten eynde sijluyden daervan wittebroot, koeckjes, kraeckelingen en ander geback souden mogen maecken, tot gerief van die wat delicater willen leven, mitsgaders soodanigh gebuylt broot mogen vercopen tot 3 braspenningen 't ℔ ende fijnder na discretie.

Ende nademael voorsz. Louys een groot pasteybacker, brader ende cock is, soo wort hem ende sijne maet voorsz., solangh sij te samen blijven, oock vergunt alle gebacken, gebraden ende gesoden spijse van allerhande soorte, tot gerieff van ydereen te mogen gereet maecken ende vercoopen, ende wijders soo deselve, conform haere vrijbrieven, sullen te rade worden, excepto tappeneringh, sullen haer geensints mede bemoeyen, alsoo aen de 2 herbergiers bij 't fort

ende den cleynen tap van de vrije vissers op de soute reviere geriefs genoegh voor de vernachtende luyden van de schepen enz. dienaengaende te becomen sij.

Ende vermits der nogh geen backershuysingen sijn gebout, sijn voorsz. eerste vrije backers des Comp^{ies} oven ende backplaets buyten 't fort, in de gemeene combuys, beneffens een cleyn vertreck daer annex staende, soo lange voor niet vergunt te gebruycken, tot sijluyden off yemant anders voor haer een bequaem huys ende gelegenhèyt sullen gemaeckt off laten maecken hebben.

Ytem wijders oock toegestaen, dat niemant buyten haer (soo langh sij raet weten ydereen te gerieven) eenigh groff off wit broot, koeckjens, craeckelingen ende wes meer de brootbackerije aengaende, sullen vermogen te vercoopen, op verbeurte van 't selve ende 20 Rd^{s} boete daerenboven, ⅓ voor haer (soo sij yemant daerop betrappen) ende de rest pro fisco ende den armen, met dien verstande noghtans, dat de herbergiers ende gasthouders of andere eenige toebereyde cost, ytem oock de huysluyden in 't landt, melck, boter, eyeren off andersints voor de passeerende man te coop hebbende, daertoe wel van haer eygen broot sullen mogen tot gerieff voor gelt toedoen, sooveel sij tot haere speyse aldaer mochten noodigh hebben te eeten, gelijcq op meer plaetsen ten platten lande buyten den backers toegelaten sij, maer niet tot provisie voor eenige langer off meerder tijt ofte oock om wegh te dragen ende na boort te brengen, 't welck voorsz. vrije backers op conditie voorsz. alleen toegelaten blijft, ten eynde oock in de wicht van 't broot geen fraude door andre en come te geschieden, nogh den gemeenen man van de aencomende schepen (als oncundigh) te min, te cort gedaen worde, waerop den fiscus last sal hebben te letten, ende extract van

desen aengaende ter gewone plaetsen te doen promulgeren ende affigeren, opdat yder gewaerschout blijve sigh voor schade.

Ende aengesien de personen Willem Pietersz. van Nimwegen, Michiel Bartholomeus van Swol ende Dirk Corn^{s} de Jonge Neuteboom (primo October A^{o} passato over begaen schapedieverije etc. gecondemneert in een bannissement van 5 en 6 jaeren) haer sedert in alle occasien, ende voornaementlijck staende des Hottentoos oorloge, seer wel hebben gedragen, - Soo is bij desen oock goetgevonden deselve van voorsz. haer bannissement te relegeren (*sic*) ende weder op vrije voeten te stellen, naementlijck Michiel Bartholomeus ende Cornelis de Jonge Neuteboom, om haer alhier aen de Caep als vrije timmerluyden te erneren, ende Willem Pietersz. in Comp^{ies} dienst tot sijn vorige gagie van 10 gl. per maent aen den lantbou te gebruycken, mits voorsz. vrije timmerluyden van nu nogh 12 ende Willem Pietersz. 16 jaren aen ds Caep sullen blijven wonen, verstaende na Nieuwejaersdagh aenstaende, als wanneer voorsz. Willem Pietersz. gagie voorsz. oock sal ingangh nemen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Pieter Everard.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 4 dito

is overleden eenen Jacob Meyndertse van Quanen, met Princes Royael in Maert verleden voor soldaet hier gecomen, ende om sijn goede kennisse van timmeren en deuchtsaemheyt nader gevordert geweest tot ondertimmerman a 16 gl. per maent.

Den 8 dito.

Tegen den avont quam uyt de Saldanhabaey het vrijmans vaertuygh de Peguijn, met 21 schapen in dito baey, beneffens nogh 8 stucx, daer op een eylandt loopende, gereuylt van Oedasoa's volcq.

Ende soude den fiscael ende schippers met Comp^{ies} vaertuygh voornemens sijn geweest des ander daegs mede te volgen, moetende Lacus ende Pottersbaey nogh eerst besoecken, ende hadden sijluyden bij haer en in 't vaertuygh de tolckinne Eva, die den Commandeur wilde comen spreecken, leggende Oedasoa daer in de baey wel met over de 16[1)] van sijne Saldanhars, de nader waerheyt en wat Eva sal te seggen hebben, staen met de comste van de fiscael haest te vernemen.

Herry ende den gevangen Hottentoo waren over 8 a 10 dagen van 't Robbeneylandt met d'onse haer schuytje des nachts deurgegaen, dogh was soo leck dat niet getwijffelt wort off sullen 't niet hebben cunnen bovenhouden, ende al overcomende in de brandingh tegen het strant (seer hoogh ende 7 a 8 baren in zee gaende) moeten verdroncken sijn, te meer het alsdoen een redelijcke stijve westelijcke wint woey, dat oock een gladde leger ende te slimme voor haer sal geweest sijn; echter is ordre gestelt, morgen vroegh 5 man te senden, na deselve langs strant te soecken, tot over het Dasseneylandt incluys, om te sien wat men van haer ergens sal cunnen vernemen.

Den 9 dito.

Mottigh weer ende westelijcke coelte, is den corporael Elias Giers 's morgens vroegh met sijn vijven ten eynde voorsz. uytgesonden.

Den 13 dito

quam den corporael Elias Giers met de zijnen wederom, raporterende, dat omtrent 1½ daghreysens van hier in een sandige inham, ge-

1) Hierbij een teeken, dat 100 schijnt te beduiden.

naempt bij een plaetse door d'onse de Zantzee vermits de hoge santbergen, aldaer gevonden hadden een schuytjen met 2 riemen, hoog op strant, off 't er met handen op gehaelt was, dogh costen geen spoor off gelijck van dien van menschen ergens vernemen, sijnde derhalven langs de strant voortgegaen tot tegenover het Dasseneylandt, tot waertoe niet verder meer vernomen hadden, medebrengende een riem ende ijsere dol, waeraen volcomentlijck bekend wierde, dat dit het schuytjen was daer Herry ende den andoren Hottento mede van 't eylandt gevlucht waren, ende volgens na alle apparentien sullen ontcomen wesen; wat hij sal uytrechten, staet metter tijt vernomen te worden, sijnde de meninge daervan divers, sommige quaet, andere goet, ende hij met aenbrengingh van Chainouquas volcq eenigsints sijne beste vrunden wel wesende, met veel beesten (als eens gedaen heeft) sigh wel weder mocht soecken in de gratie te brengen, aen 't fort verscheynen om over de Watermans (sijn oude volckjen) weder te regeren.

Heden is *d' eerste rijpe kers* aen de Caep gepluckt van een kerseboom, die stijff 3 jaeren hier in de thuyn gestaen heeft.

Nieuwe maen, Sondagh den 14 dito

quam 't Schaepejachjen uyt de Saldanhabaey aen met de fiscael en de schippers Mangus Hendrixsz. ende Cornelis Lodewijcksz., welcke raporteerden, de baey na d'affteyckeningh wel ende seer bequaem tot scheepsbergingh hadden bevonden; dogh aengaende bougronden op den Oliephantshoeck sonderlingh niet, sulcx 't aengegevene dies wegen soo breet niet was, ende 't water mede niet seer bequaem om langh te dueren, als sijnde wat brackachtigh.

De tolckinne Eva uyt eygen wil ende begeerte, met toestemminge van haer swaeger Oedasoa p^{r} voorsz.

Schaepejachjen mede overgecomen sijnde, seyde, dat se haer swaeger de bootschap hadde gedaen, namentlijck, dat wij om sijn voorspraeck ende versoeckshalven met de Caepmans wel weder vrede wilden maken, als sij al de geroofde beesten ende schapen wederom brachten etc.; dat Oedasoa hun had laten aendienen, ende de gestolen beesten doen vertoonen, dogh hadden hem 't vierde part niet laten sien; echter had hij haer sijn vlaggetjen overgegeven ende gesegt, dat se haer gecommitteerden daermede aen 't fort souden senden ende aenbiedinge doen van al te gerooffde beesten, met belofte van haer na desen beter te gedragen etc., willende hij nu dieper in 't land trecken ende haer niet verder bij haer hebben, schoon sij daerom gansch hertelijck hadden verzocht, dat hij haer geweygert ende geseyt soude hebben, dat se bij de Duytsen weder souden soecken vrede te maken, eer se van deselve eens schielijck overvallen werden, 't welck sij hem souden belooft hebben, sullende daer in de baey met de cleyne Choriguiriquas maer alleen blijven leggen, alsoo de Choriguriquas ende Gorachouquas ofte tabacqdieven al diep te lande in vertrocken waren, om andre weyden, gelijck rede oock Ngonnomoa, Oedasoa's secundo, ende soude hij selfs nu oock al opgebroocken wesen, sulcx indien men jegenwoordigh een galjoot had, soude men met vreemde vlaggen in de baey comende, onse voorsz. vianden fraey aen boort locken ende treffelijck overvallen ende verrassen cunnen, maer is te duchten, dat Herry bij haer gecomen wesende, wel wat nau sal doen op hoede wesen ende vertellen, hoe men hem laetsmael met een deel soldaten heeft doen wijsen, waer men haer opvinden soude etc., hoewel Eva van opinie is, dat hij sulcx niet sal derven verhalen, maer dat hij om sigh weder in de gratie te brengen, soude soecken

met veel beesten aen 't fort te comen van de Chainouquas, daer hij nogh redelijck wel bij staet, welckers capitain Chaihantima (voor desen veel van gesz., ende wiens vrouw van Chobonas geslacht ende met goude chiragie behangen wesende, van de Cochoquas dootgeslagen is) van sijnen heere den Chainouquar is verjaegt, omdat in die rencontre sooveel van sijn volcq om sijn vrouws halven verslagen waren, sijnde hij Chaihantima derhalven met 5 huysen ende veel beesten mede bij de Caepmans comen wonen.

Den tolcq Doman was van sijn schoot, door den schouwer gecregen, weder genesen, maer den arm lam gebleven, dervende niet weder bij den Commandeur comen, als vresende dat opgehangen soude worden, maer de rest haeckte seer na vredemaeckingh, dogh dorsten sigh nogh niemant qualijck na 't fort begeven; d' uytcompste sal den tijt leeren, ende van Godt de Heere ten besten moeten ingewacht worden.

Heden is 't Schapejachjen weder afgevaerdigt na 't Robbeneylandt, met navolgend briefken gesc.:

Aan Rijck Overhagen,

luydende als te weten:

Wij hebben met groote verwonderingh uyt de vrije Saldanhavaerders verleden Maendagh gehoort, dat Herry met het cleyne schuytjen ende 2 riemen van 't eylandt bij nacht was weggeroeyt, waerop wij dan ten eersten volcq langs de strant gesonden hebbende, omtrent 1½ daghreysens van hier, in een inham bij de Zantzee boven op strant een schuytjen hebben gevonden, met 2 riemen daerbij, van welcke wij bij desen een oversenden, neffens een ijsere dol, die daerin gesteecken heeft, om bij u gesien ende bekent te worden, of het oock de riem en dol is van het schuytjen,

daer Herry met den anderen Hottento mede is deurgegaen; wij cunnen niet bedencken, hoe hij dat heeft durven bestaen, nogh oock dat ul. geen beter sorge voor de riemen hebt gedragen, ende deselve na de voor desen gegeven ordre 's nachts in huys gehaelt, daer gij na desen beter op sult moeten passen, als men u weder een ander schuytjen toesent, opdatter dan de slaven oock niet mede deurgaen.

Wij sullen oock verlangen, hoe de schapen, door den fiscael daer laest opgeset, al aerden, ende off er oock oock nogh geen cost voor de verckens noodigh is in dese drooge tijt, dat ul. niet vergeten moet ons bij tijts te laten weten, als oock telekens 't getal van deselve en de schapan, ytem hoe de Hollantse gesaeyde porceleyn ende ander groen al slaegt.

Aen 't uytroeyen der slangen moet niet verslapt, maer nogh al even naerstigh gevordert worden, alsoo wij vooreerst geen schulpen meer tot calck sullen noodigh hebben, ende daerom dat nu op voorraet bij de wercken is maer in 't jachjen gelaten worden sal, d'adviso ende gegroet van

Ul. goede vrunden ende

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man ende
Abraham Gabbema.

Desen middagh is door den opperchirurgijn Mr Wiljam Robbertson van Dondey een groot verraet ontdeckt, waervan 3 van de principaelste sijn in hechtenisse gecregen ende overal goede wacht gestelt.

Den 15 dito,

sijn nogh 5 in hegtenis becomen, alle Comp^{ies} dienaers, mitsgaders 2 in 't lant gevlucht ende oock verleden nacht een vrijmans knecht, item bij

examinatie voor den Raet openbaer geworden, datter 4 Engelse, 4 Schotten ende 3 Duytse Comp^{ies} dienaers als oock een swarten bandyt aen vast waren, neffens 2 vrijeluyden cnechts ende 15 slaven, die voorgenomen hadden: eerst 't scheepsvolcq van Erasmus, in 't bos werckende, om te brengen, dan die van Comp^{ies} corenschuyr, ende voorts 't fort te beclimmen ende al te vermoorden, watter van tot 't kleynste kint incluys; mitsgaders daerna met Comp^{ies} off der vrije luyden vaertuygen na 't jacht Erasmus te varen ende dat oock aff te loopen ende mede deur te gaen. Dogh d'Almogende sij gedanckt, heeft die grouwelijcke moordadigen aenslagh tot nogh toe gelieven te verhoeden.

Den 16 dito,

't luchjen westelijck, is even na den middagh hier wel ter rheede comen te arriveren 't schip de Gecroonde Leeuw, daerop schipper Fredrick Pool ende ondercoopman Johannes Dorslaer van de camer Enchuysen, 25 July passato uytgeseyltl met 386 gegajeerde coppen, daervan in 't begin van de reyse overleden 32 stucx, hebbende dierhalven (ende vermits hare lange suckelinge onder de liny, wel bij de 2 maenden geduert) met redelijcke doorcoelende Z.Z. weste winden ende regen, staende de maenden Augusty ende September Annobon aengeweest, ende aldaer treffelijck naer wensch ververscht, sulcx 't volcq altemalen fris ende gesont waren, sijnde 26 October van voorsz. eylandt vertrocken.

Voor ende weynigh namiddagh voor dit schips comste op de rheede, is den tijt meest doorgebracht met verhooren van voorgeroerde delinquanten ende complicen, dogh niemant meer als den eenen gister tot confessie van voorsz. enorm voornemen cunnen crijgen, welck een van de 2 oppersten is.

Den 17 dito.

In deselve saken met adsistentie van d'opperhoofden der schepen Erasmus ende Gecroonde

Leeuw besoingierende, sijn der nogh 3 tot vrijwillige belijdenisse gecomen.

Den 11 dito

nogh 2, sulcx 5 van de principaelste, alles opentlijck hebben bekent, sijnde niet sonder alteratie aen te hooren geweest haer execrabel opset, waervan nogh 5 andre (tot haer menende gecregen hebben) niet geweten hadden, maer wel aengesproken waren geweest, om over lant na Angola wegh te loopen, daerin sij niet hadden willen consenteren, wesende nogh 2 van de principaelste fugityff, een Duyts- ende een Engelsman, op welckers lijff levendigh 25 Rijxd^{s} is gestelt, ende doot crijgende halff sooveel, sijnde bij den Raet, versterckt als voorsz., wijders verstaen tegen overmorgen vorders te procederen tot sententie etc., conform ondervolgende resolutie.

Donderdagh den 18 December A^{o} 1659.

Den Raet van 't fort de Goede Hope, versterckt met de opperhoofden van de schepen Erasmus ende Gekroonde Leeuw, in besoignes sijnde geweest, nu 3 dagen aen den anderen, met nemen van informatien, examinatien etc. over het seer execrabel ende enorm voornemen eeniger personen tegens Comp^{ies} fortresse ende 't jacht Erasmus, als derselver dienaeren ende alle vrije ingesetenen alhier, met afloopen, moorden, branden etc. voorgehad, ende in die saecke nu soo verde gecomen sijnde, dat den Raet voorsz. op voorgaende clare inditien, door examinatien volcomentlijck ende den rechten meer als genoech sijnde is gebleecken bij eygene vrijwillige bekentenissen van d'onderstaende personen, dat deselve hadden voorgenomen verleden Sondagh des avonts, op het 3 glas haer boos opset te beginnen, indien se haer volcq (hiertoe al

consent gedragen) hadden cunnen bij den anderen crijgen, waervan den eenen principaelsten omtrent ten 5 ueren desselven Sondaghs 's avonts te voren in apprehentie gecregen wiert ende des ander daags de rest op 2 man na, te weten Hendrick Hendrickse van Cloppenburgh ende Jacob Born van Glasco, scheepswachters, welcke haer hebben fugityff gestelt, mitsgaders dese in apprehentie gecregen en tot belijdenisse voorsz. gecomen, te weten:

Pieter Barber van Hamstede	soldaet
Jacob Dirxsz. van Antwerpen	dito
Patricq Tjock van Glasco	dito
Marcus Tommelson van Ogel	dito ende
Pasqual Rodrigo van Teneriffa	bandit.

Soo is ua genomen deliberatie goetgevonden ende verstaen, met Godes toelatinge, Saterdagh aenstaende, wesende overmorgen, vergaderingh te houden om over de sententie ofte andersints te besoigneren, soo ten meesten dienste van d'Ed. Comp^{ie} ende best van 't gemeen sal cunnen ofte mogen goetgevonden worden, sijnde onderwijlen overal oock ordre gestelt, om de 2 nogh fugityff sijnde personen, mogelijck zijnde, mede in handen te crijgen, 't sij levendigh off doot, soo 't best sal cunnen ofte willen vallen, ende ten dien eynde op haer lijff leevendigh gestelt 25 Rijxd^{s} van 8^{en}, doot half sooveel, om alle te vreesen onheylen van deselve te mogen verhinderen etc. Ende aengaende d'andere 5 personen in hechtenisse sittende, mitsgaders nogh 3 buyten hechtenis, welcke getuygenisse hebben gegeven van 't weghgaen na Angola over lant, waervan zij al over 3 a 4 weken hebben kennisse gehad sonder het te openbaren, bij dewelcke alle nochtans geen schult van voorsz. enorme verraderij can gevonden worden, maer wel dat eenige van deselve door bovengenaemde gevangen confessanten

waren aengesprooken geweest om mede door 't lant na Angola wegh te loopen, is verstaen nogh soolangh in verlichte apprehentie te houden, tot de hooftsaken van de boven genommineerden sullen afgehandelt wesen.

Aldus geresolveert ende g'arresteert in 't fort de Goede Hope, datum als vooren.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Pieter Gerritsz.
Fredrick Riewersz. Pool.
Roeloff de Man.
Cornelis Lodewijcksz.
Johannes Dooreslaer.
Pieter Everaerts.
F. Jacobsz. van Ayr ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

'T begon tegen den avont vrij stijff van de Z.Z. oosten te waeyen, sulcx d'opperhoofden van voorsz. schepen niet costen aen boort comen, maer mosten blijven vernachten.

Den 19 dito

bleef de wint nogh al aenhouden, ende wierde des nachts tusschen elff ende twaleff uyren de 2 gevluchte schapewachters Hendrick van Cloppenburgh ende Jacob Born gevangen aen 't fort gebracht, sulcx nu, Gode loff, niemant meer wegh is ofte gemist wordt, ende dese 2 gevangen sijn (eerst Hendrick van Cloppenburgh) door den vrijborger Jacob Cloeten van binnen sijn huys, door gemaeckte schiet- ende kijckgaten in de want vernomen, ende toegeroepen hebbende wie daer was, daerop den anderen gerepliceerd had, dat hem iets wilde geven ende de vrijborger voorsz. g'antwoort: ja, comt binnen, ick sal u een soopken schencken, waerop denselven incomende,

had hem datelijck vastgebonden ende door zijn maet doen bewaeren, tot hij den corporael van d'adelborsten, Comp^{ies} bouwmeester ende den corporael van d'uytleggende ruyters van Comp^{ies} corenschuyr hadde gehaelt, met welcke sij den gevangen gedwongen hebben sijn maet te wijsen; cregen die op de cant van de revier oock al datelijck mede gevangen, ende quamen alsoo met deselve ten eersten als voorsz. na 't fort toe.

Den 20 dito

is voorsz. resolutie van eergisteren nog wat uytgestelt tot nader gelegentheyt, om eerst dese laetste gevangens te examineren, van welcken maer een, namentlijck Jacob Born, tot volcomen vrijwillige bekentenisse is gecomen wegens de voorgenomen moorderije ende alles, maer den anderen, genaempt Hendrick Cloppenburgh, schapewachter, is nogh hartneckigh gebleven, schoon van alle confessanten in sijn aengesicht overtuygt ende gesegt wort, hij den principaelsten capiteyn ende verleyder van hun al te samen is, ende oock die het werck gedierigeert ende overal toe- ende afgelopen heeft om de saken te beschicken etc.

Den 22 dito

is op dato in 't siekenhuys overleden eenen Jan Theunisse van Dockum, quartiermeester uyt 't schip Malacca, hier sieck aen lant gebleven.

Den 23 dito.

Heden den Raet vergadert, is den schapenwachter Hendrick Cloppenburgh tot volcomen bekentenis van alles mede becomen, mitsgaders daerop navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:

Dingsdagh den 23 December A^{o} 1659.

Den Raet (versterckt met d'opperhoofden van 't schip de Gecroonde Leeuw ende 't retourjacht Erasmus) na verscheyden genomen informatien ende gedane examinatien, bij vrijwillige confessien buyten

pijn van banden, ijser off dreygementen derselver, evident ende den rechter genoegsaem wel gebleken sijnde de wille om Comp^{ies} fortresse ende ganschen omslagh alhier, ende dan voorts af te loopen 't costelijck geladen retourjacht Erasmus, mitsgaders de execrable enorme moort ende brantstigtinge van alle huysen, schuyren etc., onder dies met eenen voorgenomen de personen Hendrick Hendricksz. van Cloppenburgh, Pieter Barber van Haemstede, Jacob Dircksz. van Antwerpen, Patricq 'T jocq van Glasco, Marcus Tomelson van Ogel, Jacob Born van Glasco, Pasqual Rodrigo van Teneriffa ende Claes Wiskebroeck van Lingerick, ende dat daervan den principaelsten eersten aenvoerder ende beschicker van alles is geweest voorsz. schaepwachter Hendrick Hendricksz. van Cloppenburgh, volgens de eenparige verclaringe van alle de voorgenomineerde confessanten ende conform oock de belijdenisse van Cloppenborgs eygen maet Jacob Born, die insgelijcx verclaert, ende dat van denselven daertoe verleyt is geworden etc. ende bij Cloppenburgh met hanttastinge den eet van getrouwigheyt van hun alle hadde afgenomen ende daerop oock van elck gelt ontfangen, om cruyt ende loot mitsgaders tabacq ende provisie voor te coopen, tot uytvoeringe van allen 't selve voorsz., dat Sondagh den 14 deser maent December, bij de redout Corenhoop vergadert sijnde, soude hebben aengegaen, sooals het den Commandeur ende Raet deeser fortresse denselven dagh des middags omtrent 5 uyren door den opperchirurgijn Mr Wiljam Robberson van Dundee eerst wierde ontdeckt etc., 't welck voorsz. Cloppenburgh, sedert Maendagh den 15 ontvlucht ende tot Vrijdagh den 19 fugityff geweest ende alsdan gecregen sijnde, gansch en gaer is ontkennende, verstaende dat hij causa movens van ende capiteyn over alles wesen soude, schoon heden

voor de 2e mael met hondert ℔ gewicht aen de pley geweest, ende van dies nochtans voor den vollen Raet voorsz. selfs oock van zijn eygen maet is overtuygt geworden, ende gansch hartneckigh blijft persisteren, bij geen ander ofte verder confessie, als dat met alle d'ander confessanten 't voorgenoemde als complice hadde helpen toestemmen, volgens oock de nader examinatie, heden bij den meergemelten Raet daerover van denselven genomen, sulcx men langs soo meer menende te mercken, desen Cloppenburgh bij sigh selfs opgeset ende wel voorgenomen mochte hebben, dienthalven niet vorder te beleyden, maer alle pijnen etc. deur te staen,

Soo is bij den Commandeur (om verscheyden consideratien swarigheyt makende, schoon de Raet alles genoegsaem is blijckende, ende dat hij Cloppenburgh inderdaet den principaelsten van allen ende den eenigen eersten opbrenger, mitsgaders volgens dien oock den schuldigsten is, geproponeert off niet al soo goet ware, dat men met selven ende voorsz. confessanten niet verder te procedeeren, maer eenige andere boven alle de voorgenoemde in hegtenis sittende voorts examineerde, mitsgaders oock voorsigtelijck sommige andre, die daer nogh meer buyten sijn ende oock mede beticht worden, omme alsoo te comen achter alle die der in 't minste nogh mede mochten aen vast wesen, ende sigh daer al mede in tijt ende wijle van verseeckerende, de decisie van voorsz. sware halssaken ondertusschen suspendeerde tot de avercomste van de retourvlote uyt India, apparent over 6 a 7 weecken alhier te verwachten, omme deselve alsdan den Commandeur van dien te communiceeren, welcke mogelijck een van de Heeren Raden van India, onse hooger Overigheyt, ende gelijcq de vorige jaren, Commissaris over desen Caepsen omslagh sal wesen, mitsgaders

oock met zijn Ed. ende breeden Raet meerder ervarentheyt ende wijsheyt hebben, om vorder en ten uyteynde in soodanige sware halssaeken te procederen etc., over off bij welcke beraetslagingen den Commandeur bij desen heyliglijck verclaert noyt bij ofte omtrent geweest te hebben.

Waerop dan den Raet (versterckt als voren) bij voorsz. Commandeur elck stemmen afgevordert sijnde, na lange overwegingen ende oock dat het te periculeus is soodanige misdadigers (gevangenen) per 't eenigh schip na Batavia over te senden, 't welck oock is strijdende tegen het 11 articul van den generalen articulbrieff, eenstemmigh verstaen ende vastgestelt is, de decisie der voorsz. sware halssaken te schorten tot de comste van de retourvlote voorsz. ende ondertusschen de gevangens, wat verlicht van hare handen, in goede verseeckeringe binnen een vaste plaetse, 2 aen 2 met de beenen in de kettingh gesloten te houden, ende voorts die maer weynigh schult hebben anders als door verleydinge van de voorsz. principaelste gevangens, hare saecken civil te decideren, ende beneffens alle d' Engelse ende Schotten, die daeraen onschuldig bevonden, mitsgaders uyt noot van der Hottentoos oorloge dese jaere gelicht zijn (meest van 't schip Orangie) per 't hier ter rheede leggende schip de Gekroonde Leeuw, tegen eenige andere verwisselt, na Batavia te laten vertrecken, om sooveel doenlijck dese plaetse van alle oncruyt te suyveren.

Aengaende den opperchirurgijn Mr Wiljam Robberson, welcke de conspiratie als een eerlijcq vroom man heeft ontdeckt, ende den Commandeur ende Raet bij tijts aengegeven, is verstaen de daertoe gestelde premie van 50 Rijxd^{s} van 8^{en}, conform den articulbrieff op 't 14 articul, in contant te doen aentellen, ende wegen 't advancement etc. daer vorder in dito

articul bij geexpresseert, suspens voor hem te houden tot de compste van den Commandeur der retourvlote voorsz.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Pieter Gerritsz.
Fredrick Riewerse Pool.
Reoeloff de Man.
Cornelis Lodewijcksz.
Johannes Dooreslaer.
Pieter Everards.
Thomas Jacobs van Air.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 24 dito

is bovengenoemde Raet (bij den anderen sijnde) 't voorts gebesoigneert ende navolgende resolutie genomen, te weten:

Woensdagh den 24 December 1659.

Conform de genomen resolutie van gister, heden bij den Raet, versterckt als vooren, nader oversien de stucken ende informatien, beleyt wegens de conspiratie etc. in deselve ende voorgaende resolutie g'expresseert, ende gemerckt dat de personen Colijn Louson, Jan Bruyn van Leswede ende Jan Bex van Dondey, nogh buyten apprehentie zijnde, volgens hare gegeven getuygenisse, mitsgaders Alexander Craffort, in apprehentie wesende, conform sijne confessie ende verclaringe voor de Raet voorsz. altesamen eerst gedaen na d' ontdeckinge der gedachte conspiratie etc., daer sij al over langh kennisse van hebben gehad, nament-

lijck dat de conspirateurs voor gehad hebben haer als ontrouwe overlopers te landewaert in te begeven naer Angola bij onse vianden, sonder sulcx bebent gemaeckt te hebben, ende waeruyt al voorts gebroeyt ende gevolgt is een voornemen van soo noyt gehoorde conspiratie, moort ende brantstigtinge etc., die des Sondaghs 's avonts soude aenvangh genomen hebben, soo als den Commandeur ende Raet denselven namiddagh van den opperchirurgijn Mr Robberson wierde ontdeckt, in vougen voorsz. personen, sooveel in haer was, daervan mits haer verswijgingen, 't zij willens ofte altoos door versuymenis, geen cleyne oorsaecke sijn, als hebbende sulcke schelmstucken, gelijcq het overloopen na den vijant, behooren ten eersten hunne officieren te openbaeren, sulcx hetselve van al vrij dangereuse gevolgen (gelijck gebleeken) wesende, niet wel sonder correctie can over het hooft gesien worden, echter met compassie weder geconsidereert, de schroom der voorsz. personen, die se t' haerder verschooninge alle geven, dat se hadden van sulcx aen den dagh te brengen, te cunnen staende houden ende probeeren, - Soo is gemerckt geensints en consteert haerluyden ietwes van de conspiratie is g'openbaert ofte bekent geworden, bij den Raet goetgevonden, dit sonder forme van proces maer bij dese jegenwoordige resolutie aff te doen, ende ingevolge deselve over haere schandelijcke verswijgingen civillijck te condemneren omme alle 4 met de colff van 't musquet gelaerst te worden, neffens confiscatie van 2 maenden gagie van Colijn Lousen, Jan Bruyn ende Alexander Craffort en Jan Bex 2 maenden, t' appliceeren naer uso, met de costen van het sluytgelt voor de geweldiger etc.

Ende aengaende Willem Mores, Hendrick Wricht ende Steven Nobel, welcke sedert d' ontdeckinge van

voorsz. conspiratie uyt suspitie tot heden mede in apprehentie sijn geweest ende gansch niet bevonden can worden met de waerheyt te accorderen, dat se van 't een nogh 't ander geweten hebben, nochte ergens van aangesproocken zijn, is verstaen, die t' eenemaele te largeren ende op vrije voeten te laten uytgaen, mitsgaders conform de genomen resolutie van gister (omdat Engelse sijn) met de bovenstaende civil gecondemneerdens per 't hier ter rheede leggende schip de Gecroonde Leeuw mede na Batavia te laten varen, gelijck oock goetgevonden is per de naeste schepen te doen, met die nogh meer bevonden sijn ende sullen worden van voorsz. conspirateurs aengesproocken te wesen tot weghloopen ofte andersints, omme alsoo met voorsigtigheyt, al vorder ondersoeck doende ende vorschende, eyntelijck dese plaetse van allen desulcke te mogen suyveren, ende oock 't meer geroerde schip de Gecroonde Leeuw, daermede niet al te veel te belasten ende pryckel te doen hebben etc.

Aldus gedaen, geresolveert ende g'arresteert in 't fort de Goede Hope, ten dage en jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Pieter Gerritsz.
R. de Man.
Cornelis Lodewijcksz.
Johannes Doreslaer.
Pieter Everaerd.
Thomas Jacobsz. van Air.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 26 dito

is op dato overleden eenen Hendrick jder van Emden, adelborst van 't schip Malacca, hier sieck aen lant verbleven.

Volle maen Sondagh den 28 dito.

De Gecroonde

Leeuw is affscheyt gegeven ende g'intregeert de brieven ende pampieren, gedierigeert aen haer Ed. tot Batavia.

Ult^{o} dito is 't schip de Gecroonde Leeuw onder zeyl gegaen, dogh vermits boven 't eylandt tusschen de Leeuwenbergh ende de clip Walvis wilde deurloopen, ende hem na d' ordinair manier, aldaer ontmoetende de dwarlwinden ende calmten achter 't Leeuwengeberghte, heefftet moeten setten; daer anders tusschen het Robbeneylandt ende d' overwal hebbende deurgeset, de deurgaende Z.Z. ooste coelte, fraey tot heel buyten soude behouden hebben, ende beneden voorsz. eylandt alsoo na wensch dwars in zee cunnen geraecken.

[1660]

January A^{o} 1660.

N.jaersdag den 1 dito

is van dage overleden een Philips van Roon, vrij lantbouwer.

Den 2 dito

is de Gecroonde Leeuw verleden nacht buyten gaets in zee geraeckt.

Sondagh den 4 dito

is overleden de knegt van den lantbouwer Casper Brinckman, sijnde genaempt Gerrit Sandersz. van Blixem.

Den 5 dito

is nogh een knegt van voorsz. Brinckman overleden, genaempt Jan Willebrant van Eynckelroo, waermede dito Brinckman soo verlegen is geweest, dat van andre en oock ven d'Ed. Comp^{ie} is moeten geholpen worden om sijn coren aff te maeyen, dat in redelijcke abondantie op zijn landt rijp stont.

Den 6 en 7 dito

is desen namiddagh met de Z.Z. oostewinden 't Schapejachjen gestuert na 't Robbeneylandt met wat stroo, om 't dack van 't schapestal aldaer te verstellen, ende partijen houtwercken tot de verckenshocken etc. te maecken.

Heden is oock overleden eenen Cornelis Arensz. Riet van Corteraer, timmerman van 't schip Orangie,

alhier gebleven geweest, ende dat van de loop, die jegenswoordigh sodanigh onder Comp^{ies} dienaren ende vrije luyden graseert, dat seer weynigh daervan vrij sijn, ende die van 't schip Erasmus oock al beginnen to gevoelen, ende waervan heden mede een van Comp^{ies} beste slaven is gestorven, die sigh 't ploegen, dorssen ende ander lantbouwerck al soo wel verstont ende hier geleert had als de beste boer aen de Caep.

Soo is oock desen avont (mede van de loop) overleden seeckere bruyt van den vrijmetselaer Gijsbert Arensz. van Bommel, genaempt Anna Rodolphus van Grietziel in Emderlant, gesont hier gecomen, met het schip de Gecroonde Leeuw, voor soldaet in manscledere n, welcke haer 2^{e} gebot verleden Sondagh al gehad hadden ende volgens dien aenstaende Sondagh voorts wettelijck souden getrout hebben.

Woensdagh den 7 January A^{o} 1660.

Gesien dat het decken met de nieu g'inventeerde gebacken tighels op de watercorenmeulen seer wel is succederende ende een goet brantvrij dack voor buytenvuer is maeckende, daer ter contrarie het rietdack (waermede alle des Comp^{ies} huysingen binnen ende buyten 't fort nogh maer gedeckt sijn) groote preyckel van buytenvuer ende vliegende voncken uyt schoorsteenen ende andersints sijn loopende, soo laest gebleecken is bij het verbranden van den vrijborger Hendrick Boom zijn huys, als wanneer men de handen vol werck had de gemelte Comp^{ies} rietdacken met water gieten voor de vliegende voncken te bewaeren etc., - Soo is na rijpe deliberatien, ten dienste van d'Ed. Comp^{ie} ende om de meeste verseeckertheyt der gemelte huysing ende ingebergde waren, op 't hoogste noodigh geacht ende volgens dien oock gere-

solveert, alle des Comp^{ies} huysingen met gebacken tichels te laten decken ende 't riet doen afnemen, mitsgaders sien 't selve aen de vrije luyden te vercoopen, om daermede die nieuwe oncosten nogh sooveel mogelijck te gemoet te comen; sijnde dan met den vrij steen- en tichelbacker Wouter Cornelisz. Mostert (die oock vrij meulenaer is) g'accordeert, ten aldereersten voor d'Ed. Comp^{ie} gereet te maecken sooveel tigchels als ten fine voorsz. sullen vereyschen, namentlijck na de vorm van 6 duym breet ende 12 duym rijnlandts langh, voor 10 gl. 't duysent, heel op 't dack gedeckt te tellen, mits d'Ed. Comp^{ie} op haer costen daertegen hem deselve van den oven met carren ofte wagens weder sal laten bijhalen.

Ende nademael tot dito tigheldack oock seer rechte latten moeten wesen gesaegt, soo is met den vrij houtsager Leendert Cornelisz. van Seevenhuysen mede g'accordeert, d'Ed. Comp^{ie} daertoe de vereyschende latten te leveren, de saegsnee min als een duym in 't viercant voor 13 gl. de hondert voet planx, daer se van sullen gesaegt worden.

Aldus geresolveert ende g'arresteert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerds ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 8 en 9 dito

deden die van de Clooff wachtseyn, dat sij een schip onder de wal sagen, 't welck met dese westelijcke wint 's middaghs fraey ter rheede quam, sijnde genaempt 's Gravelandt, daerop schipper Andries Pietersz. ende bouckhouder Robbert de Smeth,

voor de camer Amsterdam in comp^{ie} van 't schip Enckhuysen uytgevaren den 9^{en} 7^{ber} A^{o} verleeden met 207 gegagieerde coppen, waervan door sieckte ende ongeluck overleden sijn 9 personen, hebbende nergens aengeweest ende van de 8 gr. benoorden tot deur de liny stijff een maent gesuckelt, wesende van voorsz. schip Enckhuysen door harde westelijcke winden in de N.zee al afgeraeckt.

N. maen den 12 dito

waren, desen verleden en oock gisternacht, vueren omtrent 't Lupersgeberchte vernomen, sulcx tot versterckinge des Raets d' opperhoofden van de schepen Erasmus ende 's Gravelande aen 't fort ontboden sijnde, navolgende resolutie genomen, te weten:

Maendagh den 12 January 1660.

Bij den Commandeur in rade (versterckt met d'opperhoofden van de schepen Erasmus ende 't jacht 's Gravelandt) voorgedragen wesende, dat verleden nacht ende des nachts te voren schuyns over de Tafelbaey, tussen ende achter 't Lupaertsgeberchte, eenige vueren waren vernomen, sulcx daer volcq sal sijn, sonder nochtans te cunnen raden wie ofte welcke; anders als dat de tolckinne Eva ende oock de hier bij 't fort wonende Hottentoos ofte Watermans weten te seggen dat het geen andere cunnen sijn, als de Caepmans met haren aenhang (onse openbare vianden) doordien (soo zij seyde) de Saldanhars te verde te lande waren ingetrocken etc., - Soo is om daervan te degen contschap te becomen, bij den Raet voorsz. met eenparige stemmen verstaen ende goetgevonden, nogh desen avont bij nacht eenige spions uyt te senden, om te sien of men deselve sal cunnen opvinden, ende waertoe dan sijn gecommandeert dese navolgende personen, te weten:

Elias Giers van Stockholm, corporael als hooft.

Christiaen Janse van Hoesum	}Militairen,
Pieter Mou van Dansigh	}Militairen,
Pieter Hanse.	}Militairen,
Mathijs Huybrechts	}Militairen,
Nicolaes Delbort	}Militairen,
Pieter Meerhoff	}Militairen,

met last aen voorsz. corporael, dat als hij eenigh leger van onse vianden sal comen op te vinden, des nachts daeraen (als bij dagh niet sullen mogen marcheren, om niet van deselve ontdeckt te worden) drie van sijn volcq met raport sal herwaerts stueren ende hij met de 4 resteerende in de ruygte omtrent haer verholen blijven leggen, om te cunnen afsien ende speculeeren, als sij mochten comen op te breecken en te vertrecken, werwaerts dat se haer cours nemen, die dan door 2 van haer bedecktelijck sullen worden vervolgt, ende d' ander 2 op die plaets blijven tot onse nader ordre ofte toesendinge van soodanige crijgsmacht, als op 't becomen bescheyt, ten dienste van d'Ed. Comp^{ie} sal cunnen ofte mogen worden goetgevonden, ende waerop voorsz. spions desen avont dan in den name des Heeren sijn uytgegaen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Pieter Gerritsz.
Andries Pietersz.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Vincent Vette.
Cornelis Lodewijcksz.
Robbert de Smeth.
Pieter Everaerds ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Heden voormiddagh dewijl de Commandeur uyt was ende overal de ronde ende visite dede, hadden die van de Clooffwacht (in den Leeuwenclooff sijnde, tusschen de Tafelbergh ende 't hooft van de Leeuwenbergh) een schip gesien, dat tegen den avont voor de mont van de baey door opstekende Z.Z. ooste wint moste ten ancker blijven, maer quam

den 13 dito

's morgens met een fraey westelijck luchjen gemackelijck ter rechter rheede, sijnde het schip Enckhuysen, uytgevaren in comp^{ie} van 't jacht 's Gravelant uyt 't Vlie den 9 7^{ber} passato, met 283 gegagieerde coppen, daeronder voor schipper Hendrick Siewertsz. ende ondercoopmen Justus d' Edel, hebbende onderwegen verlooren door zieckte 18 personen ende jegenwoordigh nogh wel soo sieck ende gebreckigh van scheurbuyck; nergens aengeweest ende van de 14 gr. benoorden tot 3 graden bezuyden de liny 2 m. langh wat suckelingh van contrarie winden ende stilte gehad.

Den 14 ende 15 dito

is 't Schapejachjen ende een een schuyt van 't schip Enckhuysen achter de steert van den Leeuwenbergh, buytenom gesonden, naer een santbaeytjen, genaempt het Leeuwenzantbaeyken, om wat branthout daer staende, voor dito Enckhuysen (hoog noodigh hebbende) vandaen te halen; om dees tijts jaers best te doen; dogh sal qualijcq voor hem genoegh te crijgen wesen.

Heden morgen quamen onse uytgesonden spions wederom, met raport dat niets ter werelt hadden cunnen vernemen, hoewel wij alle avonden de vueren op een ende deselve plaetse nog al hebben blijven sien.

Sondagh den 18 dito,

's morgens groote slaghregen ende westelijcke coelten, waermede de vrije Saldanhavaerders met hunne 2 vaertuygen Peguijn ende Zeeleeuw uyt de Saldanhabaey aenquamen, met drooge

vis ende 20 schapen van Oedasoa's volcq gehandelt, die daer nogh omtrent lagen ende Caepmans (onse vianden) bij haer, welck Caepmans volcq altemalen meest bij hun in de vaertuygen geweest waren. Item oock Doman ende Herry, die geseyt hadden, dat sijluyden, ende oock den dicken capiteyn, genegen waren weder met haer leger bij ons te comen wonen, indien se wedercomende met hunne vaertuygen, een briefken geteyckent van den Commandeur, den ondercoopman Roelof de Man en de fiscael Abraham Gabbema, neffens wat tabacq ende 4 stucken draetcoper voor haren capiteyn medebrachten etc., dat se voor een teycken van vrede souden aennemen, ende dan eenige van haer selfs medecomen, soo hadden de Caepmans oock gesegt: den Commandeur hout Eva soo aen, maer die laet Oedasoa maer daer blijven ende over ende weder gaen als agenten, om te weten watter bij ons omgaet ende voorgenomen wort, dat se dan haer swaeger telckens weder oversegt.

Hebbende oock niet willen aennemen, dat wij de vissers ofte strantloopers weder aen 't fort dulden, ende wanneer se dat seecker wisten ofte een met haer brachten, souden alsdan te meer gelooven, dat des Commandeurs quaetheyt nu t' eenemale over was, ende dat se ons het oorlogh hadden aengedaen, was omdat wij het beste lant overal met de ploegh braken, ende dachten sij sulcx met 't nemen van ossen (daer wij 't mede deden) te beletten; oock hadden hun eenige vrije lantbouwers veel quaet gedaen, insonderheyt Jan Reyniersz. ende Hendrick Boom, die een van haer lieden eens met een strop in huys hadden opgehangen, dogh was door Jacob Rosendael weder afgesneden ende soo nogh levendigh gebleven.

Ende nu siende, dat wij ons tegen haer overlasten stercker maecken ende volgens dien onmogelijck be-

vonden om de Duytsen van de Caep te verdrijven, wilden se weder in vrede met ons treden ende leven als te voren.

Soo had Herry oock versocht bij sijn volcq omtrent 't fort weder te mogen met sijn vrouwen comen wonen, willende maecken, dat ons van de Chainouquas doorgaens beesten toegebracht wierden etc.

Seyden oock: indien Symon in 't Velt op haer niet geschoten had, doen se sijn beesten quamen nemen, souden hem niet doot gestoocken hebben met hasegaejen, noch oock de knecht van Hendrick Boom, alsoo het hun maer om de beesten te doen was ende sijluyden haer daertegen willen stellen, dat de oorsaeck was van haer eygen doot, anders souden haer niet misdaen maer alleen de beesten weghgenomen hebben. Haer gevraegt hebbende, waerom dat se nu weder aen de Caep wilden comen ende vrede maken, hadden g'antwoort, dat het haer geboortplaets ende eygen lant vol schoon water was, daer hun 't hert doorgaens na haeckte ende dat het in de Saldanhabaey overal dor ende brack was, oock dat haer Oedasoa niet heel na op de beste plaetsen ende rivieren bij hem hebben wilde, ende gesegt had te mogen maken dat se met ons in haer eygen lant in vrede ende rust leefden etc.

'T welck de tolckinne Eva gecommuniceert sijnde, altemalen confirmeerde, dogh seyde dat Oedasoa mochte wel lijden, dat men met de Coepmans pais maeckte, maer niet met rechte liefde, nogh in de ziel, dit, namentlijck de ziel, het hart, moste voor hem als broeder alleen blijven ende voor de Caepmans geveynsde pais, gelijcq sijluyden dogh anders niet met voor hadden, ende daerom evenwel oppassen souden moeten, dat se ons geen overlast meer en deden. Dit, seyde sij, had haer Oedasoa belast ons doorgaens wel

in de memorie te doen houden, ende dat den Commandeur hem dogh als den grootsten heer (gelijcq hij Oedasoa was) van dit lant en als eygnn broeder wilde blijven erkenncn ende sijn hert niet van hem vervreemden, ende vooral niet te vast met de Caepmans maken, nogh haer verder vertrouwen als hij se sagh, want sij dogh niet laten zullen cunnen, ons d' een of ander tijt haer slagh waernemende weder quaet te doen, hoe schoone vrede dat men met haer maeckt; waerop Eva verseeckeringe gedaen wierd, dat haer swaeger Oedasoa in des Commandeurs hart soo vast geprent was, datter niemant soude cunnen uyttrecken etc.

Den 21 dito

sijn de vrije Saldanhavaerders met hun 2 vaertuygen weder na dito bay vertrocken neffens den Hottento Claes Das, een van de vissers ofte Watermans, die weder op hun versoeck bij 't fort gedult zijn, neffens navolgende briefkens, van inhoude als te weten:

Brieffken voor den dicken capiteyn van de Caepmans Gogosoa ende Doman, met een rolletje tabacq, een kan brandewijn ende 4 stocken draetcoper, neffens consent, dat hij met Doman en al sijn Caepvolcq vrij sal mogen aen 't fort comen, om met den Commandeur te spreecken van vrede, ende was op voorsz. Caepmans versoeck geteyckent bij Jan van Riebeecq, Roeloff de Man ende Abraham Gabbema.

Brieffken voor Herry met een rolletjen tabacq ende consent, dat hij met zijn huys ende vrouwen wel magh bij 't fort wonen, als hij maer maecken wil, dat ons veel beesten toegebracht worden, geteyckent als voren.

Op dato zijn die van 't jacht 's Graveland afscheyt gegeven, om met den eersten goeden wint, die Godt verleenen zal, hun reyse na Batavia te vervorderen, met de brieven en pampieren aen haer Ed^{s} aldaer.

Den 22 dito

is voorsz. jacht 's Gravelande t' zeyl gegaen ende fraey de baey uyt (beoosten 't Robbeneylandt deur) in zee geraeckt; d'Almogende wil hem verders behouden laten overcomen.

Den 23 dito.

'S morgens drooge harde Z.Z. ooste winden.

Den 24 dito.

Idem tot belet van Enckhuysens vertreck.

Sondagh den 25 dito.

Bangh, heet weer, ende is desen ochtent in 't sieckenhuys overleden eenen Andries Stals van Lunenburgh, gewesen adelborst, met de Gecroonde Leeuw hier sieck aen lant gebleven.

Ende 's namiddags d' opperhoofden van 't schip Enckhuysen afscheyt gegeven, mitsgaders g'intregeert de brieven ende pampieren, gedierigeert aen haer Ed. tot Batavia, werwaerts heen nogh voor den avont met een Z.Z. oost luchjen van dese rheede vertrocken ende fraey (beoosten 't Robbeneylandt deur) buyten in zee geraeckt sijn; d'Almogende brenge haerluyden vorder behouden in salvo.

Tegen den avont quamen nogh 2 personen in 't sieckenhuys te overleyden: een van voorsz. schip Enckhuysen, genaempt Pieter Pietersz. Gabbe van Amsterdam, gewesen scheepscorporael op dito schip, ende eenen Andries Broeckman, gewesen adelborst op de Gecroonde Leeuw.

Den 26 dito.

Idem heel bangh, heet weer bij daegh ende 's nachts harde Z.Z. ooste winden.

Volle maen den 27 dito.

'S morgens bleven voorsz. harde winden ende droogte nogh al aenhouden, met heete lucht alsvoren; als oock

den 28, 29, 30 en 31 dito,

soo fel als nogh oyt ervaren is, en dat oock met extraordinaire slaghreegenen; echter bleeff 't jacht Erasmus onverschrickelijck vast ter rheede leggen, ende is noyt bij dese overlantse Z.Z. ooste wint in dese Tafelbaey gebleecken (altoos soolangh d'Ed. Comp^{ie} hier residentie heeft gehadt), datter schepen van de rhee gedreven zijn, maer wel dat de anckers weynigh ingetrocken off deurgedrecht zijn, dogh dan zooveel te vaster blijven houden, hoe sterck het oock uyt desen Z.Z. oosten hoeck oyt off oyt gewaeyt heeft, ende 't welck desen Saturdagh soo extreem is geweest bijna als orcanen ofte Japanse typhons, ende ingevalle de N.weste winden des winters soo deurtasten, was 't onmogelijck datter een schip te rheede soude cunnen leggen, vermits die een lager ende seer groote deyningen ende stortingen uytter zee de baey inbrengt.

Den 2 February

is tegen den avont den fiscael per het Schapejachjen gesonden na 't Robbeneylandt, expres om ordre te stellen, dat bij opdoeningh van de retourvlote aldaer datelijck sal seyn gedaen worden, ten eynde voorsz. Schapejachjen (daertoe buyten de rhee vaerdigh te houden met roeyers etc.) daerop datelijck met voorsz. fiscus dito vloot soude cunnen tegemoet gevaren worden, om deselve van der Engelse besittingen van St Helena etc. te waerschouwen, mitsgaders te communiceren de ordre onser Heeren Majoors, om dienthalven dit saysoen St Helena te excuseren[1)], conform onderstaende briefken geschreven:

Aen Mijn Heer den Admirael

ende breeden Raet van de retour-

1) *eviteeren* schijnt bedoeld te zijn.

vlote, per expresse door den fiscael met 't Schapejachjen in zee te gemoet gesonden.

D'Erntfeste, wel achtbare, wijse, voorsienige seer discrete Heere.

Mijn Heere!

Naer onse ootmoedige gebiedenisse aen mijn Heeren ende verdere vrunden dient tot advys, dat de Engelse het eylandt St Helena beset ende volgens dien van mijn Heeren de 17^{en} alhier schriftelijck ordre is, dat de retourschepen desen jaere dat eylandt niet en sullen mogen aenloopen, omdat men oock in twijffel is off saecken jegenwoordigh, door de wanckelinge regeringe aldaer, met onsen staet tot een vaster aliantie ofte wel tot een rupture sal uytgeborsten zijn, 't welck wij UEd. bij desen expres laten weten, om bij harde Z.Z.oooste wint off andersints (dees tijts jaers veel waeyende) hun van te mogen dienen, 't sij in soodanige cas ergens te anckeren off in zee bij te houden, sooals elck na zeemansschap sal bevinden te behooren, om van deese rheede, emmers mogelijck sijnde, niet versteecken te blijven, ofte wel andersints niet cunnende, 't Robben- ende Dasseneylandts rheeden ofte Saldanhabaey tot een uytterste wijck te nemen, om van daer met westelijcke luchjens (dickwils onverdacht opcomende) mede herwaerts op te seylen ofte, des al niet vermogende, aldaer dan soodanigh van hier te mogen werden gesecondeert, als met mijn Heere den Admirael voorsz. ende die van zijn Ed. vlote hier de rheede mochten comen te bereycken, na goet overlegh ten besten cunnen uytgevonden ende beraempt worden etc., waermede na onse ootmoedige

gebiedenisse ende dienstige groeten wij mijn Heere ende goede vrunden willen wenschen een geluckige arrivé hier ter rheede van

Mijn Heer

UEd. alderootmoedigste dienaren,

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.

Den 3 ende 4 dito

was den fiscael met 't Schapejachjen wederom gecomen, rapporteerden dat de gecommandeerde ordre daergestelt ende alles wel bevonden had. Item oock de verckens ende schapen in goeden tier, welcke schapen weder al op 90 stucx waren aengegroeit, daeronder 25 cloecke vette rammen, bequaem voor de schapen etc., wordende voorsz. Schapejachjeu met cloecke roeyers op stroom vaerdigh gehouden, om ten fine voorhaelt op 't eerste seyn de retourvloote in 't gemoet te varen ende bij stilte daerbij te cunnen roeyen etc.

Den 5, 6 ende 7 dito.

Fraeye lieffelijcke dagen ende niet sonders voorgevallen, als dat den Commandeur rontsom overal der vrije luyden ende Comp^{ies} bou etc. soo wat de visite gedaen heeft, ende op verscheyde saecken ordre gestelt, daer het vereyste, die deselve overal fraey besigh vont met de stoppelen onder te ploegen ende eenige oock beginnende haer dieuwe coren te dorssen.

Sondagh den 15 dito

wierd een schip onder 't lant gesien, dat 's nachts ter rheede quam, sijnde 't fluytje Loenen, den 22 December 7 dagen na de retourvloote van Batavia vertrocken, met partije rijs ende andere nootwendigheden voor dese residentie, ende hebbende gemelte retourvloote gepasseert den 27 daeraenvol-

geude onder 't eylandt Crakatou, in Sunda's engte, van welckers Admirael (d'Ed. Heer Sterthemius) voorsz. opperhoofden een briefken medebrachten, geschreven:

Aen de Heer Commandeur

Jan van Riebeecq.

Ernfeste, wijse voorsienige seer discrete Heer.

Bij d' jegenwoordige overgaende generaele missive door d' Ed. Heer Gouverneur-Generael ende d' Ed. Heeren Raden van India, aen UE. geschreven, sal UE. omstandiglijck vernemen connen wat costelijcke retouren, deselve op 9 bodemen verdeelt, onder onse vlagge alsnu naer 't lieve Patria retourneerende zijn, en hoe buyten 't geen voor UE. presidie over deselve verdeelt is, nogh goetgevonden hebben 't fluytjen Loenen, eenlijck tot overvoer der noodige g'eyschte provisien voor de Caep, derwaerts aff te steecken, gelijck 't selve daerop huyden alhier bij ons in de vloot verschenen is, en overmits hetselve een licht scheepken en seer wel beseylt is, sulcx wij staet maecken 't selve vrij wel wat eerder als in comp^{ie} onser vloot de Caep sal bereycken connen, - Soo hebben goetgevonden, 't selve vooraff met dit preadvysbriefken te laten vertrecken, soo ten insichte wij gaerne sagen UE. tijdigh van 't noodige vereyschte aldaer mochte werden gedient, als wat ten principalen om ons per 't selve weder van daer tegens ons aencomste aldaer buyten, doch in 't gesicht van de Caep, cuntschap van den toestant tusschen onsen staet en de republiecq van Engelant toe te brengen, dewijle daervan alhier diverse geruchten geloopen hebben, alsoff deselve wel met een aensienlijcke macht naer St Helena, om possessie van dat eylandt te nemen,

vertrocken mochten zijn; doch dewijle op dit voorgeven geen staet te maecken zij, en zij onder dien naem en deckmantel wel eenigh ander desseyn, om bij forme van represalie, alsoo sij dogh doorgaens sustineren van d' onse hier beledigt te zijn, onse retourvloot aen de Caep t' attrapperen, souden voor hebben connen, soo sal UE. dan, als gesegt, 't gesegde fleutjen ter eerster instantie weder even buyten en in 't gesicht van de Caep op ons met zijne advysen cruyssen laten, om ons in 't aendoen van deselve met des te meerder gerustigheyt daernaer te mogen reguleren. Onder en tusschen sal ick Godt bidden, Hij UE. naer groete te sparen in langdurigh gesontheyt, en gunnen wij in 't corten aldaermet bij UE. paresseren mogen.

In 't schip Wapen van Hollaut, seylende bij 't eylandt Cracatouw, ady 27 x^{ber} 1659.

UE. genegen vrund,
(Was geteyckent) S. Sterthemius.

Den 16 dito,

's morgens stille donckere mist, die met een N.westelijck luchjen op den dagh verdween, des den Commandeur de opperhoofden van de schepen Erasmus ende Loenen aen lant liet comen, met wie na overlegh van saecken dese navolgende resolutie getrocken, te weten,

Maendagh den 16 February A^{o} 1660.

Verleden nacht hier, Gode loff, wel ter rheede g'arriveert wesende 't fluytschip Loenen van Batavia met stijff 60 lasten rijst ende andere nootwendigheden voor dese residentie, beneffens een briefken, gedateert 27 x^{ber} 1659 uyt de straet Sunda, van mijn Heer Pieter

Sterthemius, Raet van India ende Admirael over de laeste van Batavia vertrocken retourschepen, waerbij sijn Ed. is ordonneerende, dat men voorsz. fluytjen ten eersten na sijn arrivement ontladen ende dito Heere in zee te gemoet op de gemelte vloote in 't gesichte van 't landt te cruysen soude senden, hoedanigh oock onse intentie al over langh is geweest, bij paresse van 't Caepse galjoot met 3 masjens alle ueren te gemoet gesien wordende, omme deselve retourschepen kennisse te doen hebben van der Engelse besettinge aen St Helena etc., ende ingevolge oocq van d' ordre onser Heeren Majoors uyt 't Patria, waertoe (soolangh 't selve ende dese gelegentheyt van Loenen heeft gemanqueert) d' opgeboeyde boot 't Schapejachjen met de daertoe geprepareerde brieven, voor yder schip een; heeft gereet gelegen, - Soo is in Rade, versterckt met d' opperhoofden van 't jacht Erasmus ende voorsz. fluytjen Loenen, ten dienste van d'Ed. Comp^{ie} verstaen, soo om voorsz. sijn Ed. ordre te voldoen, als ten aensien van de hooge nootsaeckelijckheyt in dese saecke, dewijle voorsz. fluyt door de contrarie wint niet can buyten raecken, met hulp van alle 't vaertuygh des voorsz. jachts Erasmus ende voorsz. Schapejachjen, van landt sooveel rijst uyt Loenen vooreerst maer te halen, dat hij watervast sal mogen blijven ende met eenen sooveel drinckwater aen boort te doen brengen, dat gemelte Loenen, soo haest morgen de wint slagh boegt, ten eersten tot voorige fine sal mogen in zee loopen, beneffens de brieffkens van ons ende origineele missive van mijn Heeren de 17^{e} aen opgemelte zijn Ed. ende de vordere hoofden der voorsz. vloote, al vaerdigh leggende, gedirigeert, met oock partie cool, wortelen ende andere van de durabelste vruchten tot ververssinge etc.

Vermits d' indispositie van de opperstuerman des fluyts Loenen, is verstaen, dat den opperstuerman van Erasmus, soolangh 't cruyssen duert, op dito fluytjen sal overgaen, om daerna weder op zijn eygen schip te comen.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Pieter Gerritsz.
Jan Schrael.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Vincent Vette.
Abraham Blom, ende
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 17 dito

is des morgens vroegh den fiscael met 't Schapejachjen vol cool, wortelen ende watermeloenen voor de retourvloote, nevens ongeveer 2000 visse herders gesonden na 't fluytje Loenen, met navolgende ordre etc., van inhoude als te weten:

Schipper Schrael, achtervolgende 't besluyt deser annexe resolutie genomen, op d' ordre van mijn Heer Sterthemius, sal UE. deselve dienen tot narichtinge, om geduerigh in 't gesicht van 't landt op de retourvloote (onder sijn Ed. gesagh gehoorende) te cruysen, ten minsten tot halff off 20 Maert, hoewel wij niet twijffelen, off Ul. sal deselve eerder opdoen, als wanneer onse neffensgaende brieven aen sijn Ed. ende vordere opperhoofden derselver vloote, sult hebben over te leveren, beneffens soo vele van de medegegeven verversinge, als Ul. met goede sorgvuldigheyt sult cunnen goet ende buyten 't bederven houden,

ende alsoo hier mede alles aen boort ende sijn volcomen afscheyt hebt, mitsgaders oock genoegsaem voorsien sijt met water, sullen U gerecommandeert laten, met den aldereersten na buyten te loopen, 't zij met laveren, boegseeren off andersints, soo 't beste vallen ende met een soo lichte scheepjen volgens ervaringh genoegh geschieden can. De siecken daervan gesproocken is, sal brenger deses (den fiscael) met onse sloep ofte Schapejachjen mede aen landt nemen om in 't sieckenhuys opgequeeckt te worden, des Ul. maer soo datelijck gelieft t' seyl te gaen, sonder noodigh te sijn om afscheyt aen landt te halen, als gevende UEd. sulcx bij desen, met toewensingh van geluck ende voorspoet op UE. reyse, ende dat de vloote haest moogt opdoen ende behouden binnenlootsen ende geleyden.

In 't fort de Goede Hope, den 17 February 1660.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.

Op welck afscheyt voorsz. fluytjen Loenen ten eersten dan is onder seyl gegaen, ende alhier weder g'arriveert van 't Dasseneylandt het vrijeluyden vaertuygh de Peguijn, met vis, eyeren. Item haer ander vaertuygh de Zeeleeuw uyt de Saldanhabay, met 25 schapen gehandelt, 8 van de Caepmans onse vianden, ende de rest van de cleyne Chariguriquas, daer Herry sigh jegenwoordigh bij onthout, welcke op 't gesonden consent van ons met dito vaertuygh nu gaerne hadden mede herwaerts gecomen; dogh vermits den Hottentoo Claes Das (jegenwoordigh bij 't fort als hooft over de Watermans in Herry plaets aengenomen) daerin was van herwaerts gegaen, om de Caepmans (bij dito baey oocq leggende) te doen gelooven, dat zijn volcq de Watermans weder bij 't fort wierden

gedult etc., ende dat voorsz. Herry ende Claes Das te samen geen heele goeden vrunden sijn, hadden sijluyden dese mael sulcx ergens anders op g'excuseert, 't welcq denselven oocq in te vaster vertrouwen over ons sal houden, ende dies om verscheyde consideratien niet quaet sal wesen.

Voorts rapporteerden ons voorsz. Saldanhavaerders ende den Hottento Claes Das, dat Pieter Otegne Khuma, alias Jan, 2 zoonen van den Caepmans capiteyn Gogosoa Doman, Gotiko Platneus ofte Carabinga, beyde de Zymons ende eenige andere van der Caepmans principaelste geseyt hadden, eerstdaegs met gecommitteerde aen 't fort te willen comen neffens sooveel van 't geroofde vee, alsser nogh in 't leven ende bij haer niet opgegeeten was, op vertrouwen den Commandeur sulcx aennemen ende met haer een vaste, onverbreeckbare vreede sal willen aengaen ende onderhouden etc., ten welcken eynde oock al een goet stucq herwaerts aen geweecken waren.

Ngonnomoa, den anderen oversten der Cochoquas, die wij altijt plachten den swarten capiteyn te noemen, was met de Gorachouquas offte tobacqdieven (onse andere vianden) te samen geworden ende had zich van Oedasoa aff begeven; sulcx wel mochte, vermits Caepman na Oedasoas raet weder vrede soeckt (soo 't altoos schijnen) ende den Gorachouquas te groot is met ons te reconcilieeren, alhoewel zijn volcq ons veel overlast hebben gedaen, dat ons die 2 groote troupen niet genegen sullen wesen, ons gerustigh te laten; dogh dewijl wij nu paerden becomen ende sijluyden lustigh rijck van beestiael zijn, sal der weder lustigh guarant op te halen wesen, beter als van de cale Caep- ende watermans etc.

Dingsdags 's avonts den 17 Febr. 1660.

Is bij den Raet na goet overlegh goetgevonden, om de retourvloote emmers in zee te seeckerder met onse brieven van waerschouwinge etc. bij alle occasien te cunnen dienen, een van der vrijeluyden vaertuygen boven 't cruyssen van Loenen uyt te laten leggen soo verre aen den buytenste hoeck van de Caep, achter eenigh beschut offte elders als deselve sullen mogelijck ende doenlijck wesen, om na de vlote uyt te sien, ende soo haest eenige schepen vernemen, datelijck daer na toe te steecken, waertoe zijluyden moet hebben, schoon het al wat crap voor haer (opgeboeyde boots zijnde) sal wesen, ende volgens dien g'accordeert is voor elcke brieff, die se aen een retourschip bestellen, ofte bij hard weer achterom seylende bescheydentlijcke preyen, dat het die van 't schip off schepen recht verstaen sullen hebben, te betalen 8 Rijksd^{s} van achten, mits tot 20 Maert na de gemelte vlote gehouden sullen wesen uyt te blijven, verstaende soo deselve niet te vooren binnencompt; doch indien se geen van deselve quamen te beseylen, sal haer vergeefse moeyten na discretie vergoet worden.

Ten welcken eynde oocq Comp^{ies} opgeboeyde boot het Schapejachjen geduerigh met insgelijcke brieven op stroom vaerdigh gehouden sal worden, om de vloot hier voor de mont van de baey waer te nemen, daer se dickwils wel comen ende door de schielijcke Z.Z. ooste stijve winden aldermeest het incomen belet worden, die daer te vooren nogh buyten sijnde, uyt meeninge van wel binnen te comen, voorsz. Loenen ende vrijemans vaertuygh mochten ontseylt ende daerna niet gewacht hebben, echter door voorsz. Schaepejachjen de gemelte brieven van waerschouwinge ten uyttersten naseylende, nogh tusschen de Saldanhabaey

ende hier bestelt ende aen boort gebracht cunnen worden, gelijck de vrije luyden met haer ander vaertuygh aen 't Dasseneylandt ten dien fine mede aengenomen hebben uyt te sien, ende op te passen voor die van de gemelte vloot soo laegh mochten comen te vervallen, sulcx dan nu overal, daer 't mogelijck ende doenlijck is, op de vloote gepast ende naer uytgesien wort, met hope Godt de Heere dese aengewende debvoiren ten meesten dienste ende voordeele van d'Ed. Comp^{ie} sal gelieven te segenen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut ante.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Abraham Gabbema.
Roelof de Man.
Pieter Everard, door sieckte absent.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Den 18 dito

is den Commandeur eens uyt wesen sien, hoe 't overal stonde, omme alles in ordre te doen hebben tegen de compste van de retourvloote, ende het dan alsoo aen d' Heer Sterthemius, Admirael van deselve vloote, met te minder moeyte naeckt ende claer te cunnen verthonen etc., comende 's avonts weder thuys, als wanneer de vrije Saldanhavaerders affscheyt namen, om met haer vaertuygh ten fine voorsz. uyt te loopen.

Den 19 dito

is het eene van der vrije luyden vaertuygen met een Z.Z. oostelijck luchjen 's morgens vroegh al na de zuythoeck van de Caep, ten fine voorsz. uytgeloopen, ende haer ander vaertuygh na 't Dasseneylandt ende Saldanhabaey, om met eenen haer neringh aldaer oocq waer te nemen.

Den 23, 24 ende 25 dito

niet sonders gepasseert, als dat het tegen den nacht wederom stijff begond te waeyen uytten Z.Z. oosten, mitsgaders heden den cirkel van den Caepsen omslagh afgemeten ende bevonden is, van de zeecant bij 't eerste wachthuys Kijckuyt aff, achter aen den vrije luyden ende Comp^{ies} landerijen om ende over den rugh van den Bosheuvel heen tot tegen de Bosbergen, bij den vrijhoutsager Leendert Corenbos incluys, te weten 3673 roeden distantie, naementlijck van de zeecant tot de principael geprojecteerde ruyterwacht 1320 roeden ende de ander 2353 roeden, voor de rest dat voorgenomen is (een roe breet) te laten omploeghen, om met bitter amandelboomen ende alderhande braem- ende steeckdoorn (haestigh groeyende) soo dicht te beplanten ende besaeyen, datter geen beesten off schapen sullen cunnen werden deurgedreven, in forma als een lantweer, gelijcq in Duyts ende Keuls landt sommige Graven ende Heeren haere juridictien affscheyden, ende hier ende daer ronde wacht- off waerthoorens hebben, met slaghboomen daerbij, om de boeren voor invallen van buyten te beschermen, hoedanigh alhier de reede gemaeckte wachthuysen ende bijgestelde slagboomen sullen dienen ende te pas comen, welcq omploegen ende beplanten etc. g'oordeelt wort wel 't oncostelijckste ende 't gereeste te sijn, vermits 't ploegen niet boven 2 a 3 weecken werck aen sigh sal hebben, ende de bitteramandelen alhier tegen 't uytgaen van Maert ende begin van April in abondantie (rijp zijnde) cunnen opgesamelt ende dan met dit eerste aenstaende natte mousson gesaeyt ende den doorn geplant worden, welcke in 4 a 5 jaer tot een goede dickte ende stercke beschuttingh (bequaem genoegh tot voorsz. oogmerck) na alle apparentie sal begroeyt ofte bewassen sijn, alsoo men bevindt dat de voorsz. bitter amandel-

boomen al soo weligh als eenigh willigh in het Vaderlant groeyende ende dick hout settende is, ja soodanigh, dat het oocq, met voorsz. doornplant bewassen sijnde, selff qualijck voor menschen sal deur te comen wesen, veel min eenigh beestiael, als dat men met wil van de ruyterwachters op voorsz. wachthuysen door de gemelte slaghboomen sal consenteeren uyt ende in te laten, waerbinnen dan den ganschen omslagh en alle corenbouwerijen, bosschagies etc. als in een halfmaen fraey sal beslooten ende voor de Hottentoos inval bequaem beschermpt cunnen blijven.

Volle maen den 26 dito.

Tegen den nacht al weder harde Z.Z. ooste winden, welcke

den 27 en 28 dito

vrij stijff bleven aenhouden, als wanneer 's middags een schip onder de wal wiert gesien, dat vermits dese stijve winden moeste buyten blijven, dogh naderhant vernomen wiert dat het was 't cruyssende fleutjen Loenen, 't welcq tegen den nacht weder t' zee stack.

Sondagh den laetsten dito.

Tegen den middagh begond al weder even hard uyt den vorigen hoecq te waeyen, waerdoor 't fluytjen Loenen (heden weder voor de baey gecomen wesende) het niet coste binnen leggen, maer onder 't Robbeneylandt ter rheede lopen moste.

Den 1 Maert,

's morgens stijve Z.Z. ooste winden, waermede de gansche retourvloote onder hun negenen in seer goede ordre voor de baey ten ancker quamen, daer sij het vermits gemelte Z.Z. ooste winden mosten geset houden, ende het Schapejachjen met den fiscael is na toe gesonden, met onse brieven van waerschouwinge etc., alsvoren meergemelt, off Loenen misschien de vloot mochte gemist hebben, alsoo desen morgen verde beneden 't Robbeneylandt is vernomen.

Den vrijborger Harman Remanjenne onder sijn drien, op haer eygen houtjen, buyten ons weten geweest hebbende in 't landt tot bij de Saldanhabaey, was bij de Caepmans gecomen, gelatende sigh aldaer off hij op sijn selfs sochte wat beestiael te ruylen, die der onder dat pretext 6 schapen ende een magere koe van becomen hebbende, hadden sij met hem gesonden 3 van haer volcq, daer hij desen avont mede aen 't fort quam, welcke versochte, dat het den Commandeur wilde gelieven, dat Herry ende Doman met eenige beesten ende schapen tot vereeringe aen 't fort mochten comen, om van vrede te handelen, willende haer voortaen dragen als goede vrunden, sonder oyt eenige overlast meer aen d' onse te doen etc., 't welcq na vereysch van saecken beantwoori ende toegestaen wierd.

Den 2 dito,

's morgens quamen al de gemelte retourschepen ende 't fluytjen Loenen al bij tijts heel vroegh met een N.westelijck luchjen fraey op de rheede ende tegen den nacht stond er weder een harde wint op van de Z.Z. oosten.

Den 3 dito

wierden voorsz. Caepmans 3 committeerden met meergemelte vrijborger Harman Remanjenne ende nogh een van Comp^{ies} soldaten weder na hun volcq gelargeert, nadat elcq met wat cost, tabacq ende brandewijn etc. tot vereeringe voor haer ende hunnen capitain versien waren, alsoocq met een briefken, dat se vrij sullen mogen aen 't fort comen om van vrede te handelen etc., 't welcq bij d'Ed. Heer Sterthemius ende den Commandeur Riebeecq in haer presentie onderteyckent wiert, om haer te meer te doen geloven.

Den 4 dito,

's morgens quamen de vrije Saldanhavaerders met een N.west luchjen per hun vaertuygh de Zeeleeuw uyt de Saldanhabaey met partije eyeren,

vis ende 20 schapen, gehandelt van de Caepmans ende Charigurquas, welcke Caepmans al heel herwaerts aen geweecken waren en geseyt hadden, voorts te willen met hun gansche leger omtrent ons comen handelen, wesende Herry oocq al in haer vaertuygh geweest, om hier te comen, maer de Caepmans hadden hem daer weder uytgehaelt ende gewilt dat hij met haer over lant soude gaen, als vresende, alleen hier comende, te veel particulier met ons spreecken soude etc.

Den 5 dito

nogh al harde Z.Z. ooste winden, waermede de vrije luyden vaertuygen sijn vertrocken na 't Dasseneylandt ende na de Saldanhabaey, daerinne den assistent Gijsbert van Campen met wat coopmanschap, om daervoor te sien wat beestiael van d' inwoonders voor de retourvloot (mogelijck sijnde) te handelen, daer 't fleutjen Loenen om toe te brengen sal nagesonden worden.

Den 1 en 9 dito

is 't fluytjen Loenen na de Saldanhabaey gesonden, ten eynde als luydende is navolgende

Memorie voor d'opperhooffden van

't fluytjen Loenen, gedestineert te gaen van hier na de Saldanhabaey.

Alsoo wij de vrije luyden uyt de Saldanhabaey hebben tijdingh becomen, dat aldaer van de Chariguriquas wel eenigh groot ende cleyn bestiael mochte te handelen vallen, daervan men hier jegenwoordigh weynigh voor de retourvloot is versien, soo is ten dienste van de Comp^{ie} verstaen, dat UE. haer sullen hebben te spoedigen, om mogelijck sijnde, nogh desen avont uyt dese baey derwaerts heen te seylen, alwaer den secretaris hier van 't fort met eenige coopmanschap, hem ter hant gestelt, is vooraff heen gesonden, om daervoor sooveel beestiael van de voorsz. ende

andere aldaer sijnde inwoonders voor der gemelte retourvloote meerder verversinge te handelen als doenlijck ende becomelijck wesen sal, ende welck bestiael aldaer op 't Schapeneylandt telckens can geset worden, tot Ul. sooveel hebt opgegadert, als staet maecken sult te cunnen binnen boort bergen, om onse gemelte vloote buyten in zee te gemoet te brengen, die wij staet maecken den 20 deser van hier te sullen opbreecken, ende Erasmus 3 dagen te vooren, om u daervan te cundigen, ende dan ons alsoo gesamentlijck (langs de cust te gemoet) in zee bij te comen; dogh ingevalle Ul. vroeger u last crege, sult dan oocq cunnen alleen langs de cust daermede herwaerts opcomen, om het ons wel tot hiertoe te brengen; des neen, sal UE. altoos onse nader ordre per voorsz. Erasmus vooraff te gemoet comen. Dit dan 't principaelste wesende, waerom Ul. derwaerts aff gesonden wort, willen wij wenschen, dat een goede quantité door handel tot ons meerder verversinge becomen mogt.

In 't heenvaren sal Ul. het Dasseneylandt aendoen, ende aldaer van de vrije luyden sooveel traen voor de vloot innemen als deselve op voorraet hebben, achtervolgens neffensgaende open briefken aen deselve vrije luyden aldaer geschreven.

In 't fort de Goede Hope ady 9 Meert A^{o} 1660.

(Geteyckent) P. Sterthemius.

Volgt nogh een briefken geschreven

Aen de vrije luyden op 't Dasseneylandt.

Omdat de vloot seer om traen verlegen is, soo laet aen 't fleutjen Loenen volgen ten minsten voor elcq schip een, sijnde negen half amen traen, welcke

fleutjen daerom het eylandt expres aendoet, ende d' opperhoofden u een briefken sullen geven, om ons alhier te verthoonen ende Ul. alsdan te betalen; wilt dit dogh maecken te volbrengen: d'Ed. Comp^{ie} sal daerbij dienst geschieden.

In 't fort de Goede Hope ady 9 Meert A^{o} 1660.

Was geteyckent

Ul. goede vrunt
Jan van Riebeecq.

'S nachts is 't fluytjen Loenen daermede ten fine voorsz. vertrocken.

Den 10 dito

tegen den avont den vrijborger Harman Remanjenne, op den derden deser gemelt, weder aen 't fort met Herry en Doman, neffens een heel deel van haer volcq ofte Caepmans, medebrengende 10 beesten ende 5 schapen, om van vrede te handelen, dat aengenomen ende, vermits den avont viel, wat gedraeld wierd, werdende voorsz. vrijborger met goetvinden van mijn Heer Sterthemius voor sijn moeyten toegelegt een vereeringh van 25 Rijksd^{s} van 8^{en}.

Nieuwe maen den 11 dito

sijn op dato van de voorsz. Caepmans de 10 beesten ende 4 schapen in vereeringe ontfangen, ende haer daertegen weder sooveel coper, tabacq ende cralen vereert, dat se rijckelijck betaelt sijn boven 't traktement van eeten ende brandewijn etc., wijders met deselve bij provisie g'accordeert, dat se met haer leger, huysen ende bestiael vrij en vrancq sullen mogen weder aencomen, tot achter off buyten den Bosheuvel, om alsdan nader van vredenstractaten te spreecken etc.

Vrijdagh den 12 Maert A^{o} 1660.

Bij d'Ed. Heer Sterthemius, Raet van India ende

Admirael deser jegenwoordige retourvloote, als commissaris tot de visite alhier aen Cabo de boa Esperance etc., beneffens eenige raetspersonen uyt den breeden Raet van de gemelte retourvloote ende die van 't fort de Goede Hope, geresumeert ende aendachtelijck oversien de stucken, leggende ten laste van de 8 gevangene personen: Pieter Barber van Haemstede, Hendricq Hendrickse van Cloppenburgh, Jacob Dirckse van Antwerpen, Jacob Born van Glasco, Patricq 'T jocq van Glasco, Marcus Tomelson van Ogel, soldaten, Pasquael Rodrigo van Teneriffe, bandit, ende Claes Wiskebroecq, vrijmans knecht, ende daerbij gesien 't quade voornemen van deselve om weder te loopen na Angola, onse vijanden plaetsen, ende aen te vangen verscheyde moorderijen, afloopen van 't fort ende jacht Erasmus, nader bij de stucken blijckende, welckers decisie bij den Commandeur ende Raet van voorsz. fort tot onse compste is opgehouden. Ende wij insiende, dat nogh ten minsten 8 a 10 dagen souden heenloopen, eer de voorsz. halssaecken ten vorder uyteynde souden cunnen na behooren afgehandelt worden, tot groot verlet ende verachteringe van de gemelte costelijcke retourvloote, vermits d' opperhoofden van deselve schepen daertoe dagelijcx souden moeten aen lant wesen, veel in haer dagelijcx scheepswerck souden versuymen, - Soo is (hoewel onse Heeren Majoors ordre bij den gensralen articulbrieff is dicterende, dat alle delicten sullen affgedaen worden ter plaetsen, daer se voorvallen), - ingesien d' importantie van het spoedige vertreck van soo een als dese jegen woordige costelijcke vloote, eenparigh verstaen om de gemelte delinquenten wille daerinne geen meer belet te maecken, in die saecken niet verder te treden, maer die vordere afhandelinge te surcheren ende renvoyeeren aen Haer Edele tot Batavia, met ordre aen

den Commandeur ende Raet deser gemelte fortresse, om die delinquanten verdeelt op de 2 eerst uyt 't Vaderlant aencomende schepen, verseeckert 2 aen 2 geslooten na Batavia te senden, met de stucken ende bescheyden daernevens, om bij opgemelte Haer Ed. vorders daerinne gedaen te worden als deselve bevinden te behooren.

Aldus gedaen ende geresolveert in het fort de Goede Hope, ten dage en jaere als boven.

(Geteyckent) P. Sterthemius.
Jan van Riebeecq.
Justinus Weyns.
Pieter van Borsselen.
Pieter Gerrits.
Roeloff de Man ende
Abraham Gabbema.

Den 20 dito

is d'Ed. Heer Admirael Sterthemius ende onderhoorige retourschepen t'seyl gegaen, neffens oock onder desselfs geleyde 't jacht Erasmus, welcke alle d'Almogende salvo wil in 't Patria geleyden, ende hebben haer met deselve wel 50 persoonen verstoken, soo vrije als Comp^{ies} dienaeren, waervan maer 14 sijn wederom becomen.

Den 22 dito

bij raetsplegingh navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:

Maendagh den 22 Maert 1660.

Alsoo wij per 't fluytjen Loenen uyt Batavia soo goeden secours van rijst hebben becomen, door gebreck van 't welcke ende oock gort als anders meer, bij ons op den 22 Augusty des verleden jaers bij provisie ende tot nader ordre onser Heeren Majoors was gere-

solveert ende oock in train gebracht alle des Comp^{ies} ministers costgelden uyt te reycken etc., 't welcke nu met verhaelden rijst weder soude cunnen executeren, dogh vernomen sijnde dat de luyden beter gecontenteert sijn met de costgelden als het schaffen na scheepsgebruyck, - Soo is verstaen, dat men tot voorsz. nader ordre onsen Heeren Meesters met het uytreycken van costgelden noch sal blijven continueeren, ende in plaets van 40 daertoe te geven 45 ℔ rijst, met 6 ℔ soutevleys ende speck ter maent, in stede van de contante subsidien; dogh als de gelegentheyt sulcx sij, dat vers vleys can geslacht worden, sal men daervoor een derde meer uytreycken, opdat de luyden dogh etens genoegh ende oock dagelijcx een stuyver geld in de handt mogen hebben. Ende aengaende de vrije luyden, sullen hooft voor hooft 50 ℔ ter maent mogen haelen, 't sij dan rijst ofte ander cooren, dat hun sal lusten ofte gelieven.

Heden oock geexamineert de 12 personen, namentlijck 8 Comp^{ies} dienaren ende 4 vrije luyden ende dito knechts, die haer in de retourschepen verstoocken hadden. Ende uyt deselve vernomen hebbende, dat zij meest alle door aenrakingh van 't scheepsvolcq daertoe waren gepersuadeert, ja sommige bij 't lijff ende de cleeren in de boots getrocken, haer dese plaetse wars ende tegen maeckende, mitsgaeders die vervloeckende, neffens belofte van haer secuur genoegh te versteecken ende in 't Vaderlant te leveren, invougen t' eenemael blijckt, sijluyden meest door verleydinge ende veele wijsmaeckingen daertoe gebracht, - Soo is goetgevonden, voorsz. luyden van straffen vrij te laten ende deselve, met een goede vermaninge tot meerder voorsichtigheyt, te largeeren, mitsgaders elck aen sijn voorigen dienst te stellen etc.

Ende aengaende de vrije huyrlingen van Hendrick

Booms bouwerij, die haer mede versteecken ende den bouw verlaten hadden, hebben haer beesten ende graenen voor de schult aen d'Ed. Comp^{ie} overgelaten, met presentatie van 't mancquement mettertijt te willen voldoen, 't welck om meerder schade voor te comen g'accepteert is, te meer dewijl het malcander bijna al sal comen te quadreren, ende volgens dien d'Ed. Comp^{ie} niet te cort schieten.

Is oock goedgevonden onderstaende personen op haer versoeck ende bequaemheyt te benificieren met navolgende verbeteringe, om de consideratien ende reden, in de verleende actens, hieronder volgende, aengehaelt.

Ende nademael men langs soo meer bevindt, hoe weynigh dat men sigh op sommige luyden verlaten magh, ende dat dienthalven Comp^{ies} Schapejachjen groot pryckel loopt om van 't volcq daerop varende d'een off d'ander tijt oock wel verlaten te worden, vermits haer eenige van deselve mede in de laetst vertrocken retourvlote hebben versteecken, ende dus off soo gestaen heeft, off den quartiermeester van 't selve, aen boort gevaren hebbende, oock soude hebben deurgegaen ende 't selve laten drijven, - Soo is goetgevonden, tot voorcomingh van sulck verlies ende om een vast man daerop te mogen hebben, den getrouden vrijborger Jan Reyniersz. van Amsterdam, daer 't dogh soo heel wel niet mede voort wil, tot quartiermeester ende hooft van gem. Schapejachjen op sijn versoeck aen te nemen, omme sigh oock als seylemaeker te laten employeren, ende dat voor sijn selve gagie van 18 gulden, gelijcq hij voor sijn vrijdom gewonnen heeft, volgens d' acte hieronder g'insereert.

Jan Reyniersz. van Amsterdam, hier te lande gecomen met 't schip de Vogel Phenix, den 16 Augusty Anno 1653, voor bosschieter a 11 gl., naderhant mits

tijt expiratie gevordert tot seylmaeker met 18 gulden per maent, welcke sedert 14 April 1657 sigh als vrijman alhier heeft g'erneert, ende sijn vrouw oock uyt Vaderlant becomen hebbende, door den oorloge ende rovinge der Hottentoos gansch in ruyne ende 't onderspit is geraeckt, wort derhalven, ende dat ons oock stoffe mancqueert, op sijn versoeck ende bequaemheyt weder als seylemaeker in Comp^{ies} dienst aengenomen, mitsgaders om een vast vertrouwt man op Comp^{ies} vaertuygh te hebben, gestelt tot quartiermeester ende hooft van het Schapejachjen, mits voor de beyde bedieningen sijn vorige tractement van 18 gulden per ma∂nt sal winnen, primo April aenstaende ingangh nemende, ende gehouden sullende blijven, dat voor gelijck gesegt als seylemaeker ende quartiermeester van gemelte vaertuygh d'Ed. Comp^{ie} 5 jaren te dienen, ten ware eerder resolveerde weder in vrijdom te treden, dat hem dan sal toegestaen worden.

Jan Claesz. van Steenwijck, soldaet, hier te lande gecomen met 't schip Wapen van Amsterdam 28 Maert 1658, a 9 gulden per maent, welcke hem sedert dien tijt vigilant ende getrouwelijck in verscheyde diensten heeft gedragen ende gecomporteert, als een eerlijcq persoon behoort te doen, wort derhalven op sijn versoeck, ten reguarde van diverse goede diensten, gevordert tot de qualité van adelborst, met een belooningh van 12 gulden per maent, heden ingaende.

Nicolaes Delbort van Arien, hier te lande gecomen met 't schip Henriette Louyse, 10 Augusty A^{o} 1656, voor soldaet a 9 gulden per maent, welcke sedert, vermits sijn goede kennisse in het metselen, gebruyckt is geworden als metselaer, ende daerin ten genougen van sijn eerbiedigh opperhooft volcomen contentement gedaen heeft, wort deselven op sijn gedaen versoecq ende bequaemheyt, ten insichte van de metselaers

arbeyt, ende dat soolangh dien dienst heeft waergenomen, verbetert ende voortaen toegeleyt een belooningh van 13 guldən per maent, heden ingaende.

Thomas Harmans van Seevenbergen, bootsman, hier te lande gecomen met het schip de Provintie, 13 Augusty A^{o} 1657, voor bootsman a 10 gulden per maent, welcke sedert in de thuynen is gebruyckt geworden, omdat hem op het thuynieren verstont, hebbende dien dienst wel ende getrouwelijck waergenomen ten vollen genoegen van sijn eerbiedigh opperhooft, waerom op sijn versoeck ende volcomen bequaemheyt gevordert wort met een belooninge van 12 gulden per maent, heden ingaende.

Jacob Pietersz. van Brugge, bosschieter, hier te lande gecomen met 't schip Wapen van Amsterdam, 28 Maert A^{o} 1658, a 10 gulden per maent, sedert dien tijt in de thuynen (dat hem verstont) ende opziener van de slaven is gebruyckt geworden, welcke dienst wel ende getrouwelijck ten genoegen van sijn opperhoofd heeft waergenomen, wordt dierhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt verbetert met een belooninge van 12 gulden maendelijcq, heden ingaende.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Desen namiddagh is 't Schapejachjen na 't Robbeneylandt afgesonden, met navolgende brieffken geschreven:

Aen Otto Jansz.

Wij senden 't Schapenjachjen om te vernemen, off u van de retourschepen oock mede overlast in 't passeren is aengedaen, ende laet ons weten, hoeveel verckens en schapen datter nu in alles noch sijn; laet oock wel letten op het vuyren, alsser 's avonts schepen voor de wal comen, die gij siet dat bij dagh niet binnen cunnen loopen; anders als se bij dagh binnen loopen behoeft het niet: past hier wel op, ende blijff gegroet van u goede vrundt.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.

Den 23 dito

is 't fluytjen Loenen 's namiddags omtrent 2 uyren hier ter rheede geretourneert, uyt de Saldanhabay gisterochtent ten thien uyren vertrocken, sonder de retourvloote affgewagt van dien in 't passeren vernomen te hebben, nochte oock eenige andere Hottentoos als cale strantlopers, ende volgens dien veel min eenigh groot off cleyn bestiael: sulcx sijn reys ende de voyagie, bij Mijnheer Sterthemius derwaerts te laten doen door der vrije luyden vaertuygh altemaelen vruchteloos is uytgevallen.

Den 24 dito

is 't vrije luyden vaertuygh de Zeeleeuw oock (als voorsz.) vruchteloos uyt gemelte baey geretourneert, doch empassant aen 't Dasseneylandt gelopen sijnde, hadde noch drie halff aemen traen medegebracht, seer verwondert opsiende, dat haer mackers waren met de retourvloot mede deurgegaen, ende dat se op haer reeckeninge van andere vrije luyden veele goets hadden opgelicht ende hun ander vaertuygh de Peguijn van alles berooft, hier tegen de wal laten leggen vrij ontramponeert.

Den 25 dito

was men besigh Loenen te lossen etc.

Paesdagh den 28 dito

quam des middags hier wel ter rheede 't schip Wapen van Amsterdam, doch d' opperhoofden

den 29 dito,

's anderdaegs eerst aen landt comende, rapporteerden, dat daer voor oppercoopman op voer Pieter Marreville ende voor schipper Michiel Engelken, den 17 x^{ber} in compagnie van Amersfoort met 337 coppen uyt 't Vlie geseylt, waervan 8 overleden ende de rest fris ende gesont sijn, nergens aengeweest hebbende ende weynigh benoorden de liny van voorsz. Amersfoort affgeraeckt wesende, die doen al eenige dooden ende noch met veel siecken beladen was.

Den 2 April,

's avonts omtrent 11 uyren arriveerde op 't vuyr van 't Robbeneylandt hier wel ter rheede 't schip Amersfoort, hier vooren genoempt.

Den 3 dito

verstonden uyt de opperhoofden, sijnde den schipper Jan Munt ende ondercoopman Willem Boosum, dat gister noch drie seylen westwaerts gesien hadden, ende het sedert den 17 x^{ber}, dat uyt 't Vlie geseylt waren, velen sieckten hadden onderworpen geweest, waervan 31 Comp^{ies} dienaeren overleden, onder welcke den predikant Henricus Cool, sulcx van de 345 coppen daer mede uytgeseylt, noch 314 in 't leven ende altemalen fris ende gesont waren, sonder oock ergens aengeweest te hebben.

Soo quaemen heden noch mede ter rheede 't jacht Naerden, van de camer Enckhuysen, 24 x^{ber} verleden uytgeloopen met 111 coppen, daerop schipper Pieter Egbertsz. Groot ende bouchouder Wijbrant Dubbeldecop, van welck volck maer een overleden ende de fris ende gesont, nochte oock nergens aengeweest waren.

Item 't jacht Zierkzee, van de camer Rotterdam, 17 x^{ber} uytgelopen, daerop schipper Rut Jacobs Buys

ende bouchouder Joannes van Oppijnen, met 192 coppen, daervan 2 overleden ende verdroncken, de rest gesont, ende hadden aen Ilha de Mayo geweest, ende daer bocken genoegh becomen, alsoock wat watermeloenen tot ververssinge, nadat te voren omtrent Caep Finisterre sijn fockemast ende boeghspriet verloren had ende de groote mast oock gebroocken was, neffens meer schade aen sijn ronthout, 't welck, soo best conde, soodanigh noch heeft gerepareert, dat sijn reyse voorts na Batavia sal cunnen vervolgen.

'T jacht Vlissingen quam 's namiddags mede ter rheede, daerop schipper Reynier Reyniers, die sijn been over eenige weecken gebroocken hadde, ende waeraen door toegeslagen accidenten noch ellendigh te coy lagh, volgens raport van den predicant Cornelius Walrandt ende bouchouder Jan Blommert, daermede uytgevaren den 18 x^{ber} verleden in comp^{ie} van de fluyt Diemermeer, met 220 gegagieerde coppen, daervan 9 overleden, 2 verdroncken ende de rest oock vrij sieckelijck waren; hebbende met voorsz. Diemermeer 't eylandt Boa Vista aengeweest, doch aldaer gansch niet tot ververssinge becomen, ende oock maer brack water cunnen becomen.

Sondagh den 4 dito,

is heden door bovengenoemde predicant hier aen lant predicatie gedaen ende 6 kinderen gedoopt, te weten:

1 van den Commandeur met den name	Elisabeth.
1 van de weduwe van den overleden vaendrigh Jan van Harwarden met den name	Johanna.
1 van den vrijmeulenaer Wouter Cornelis Mostaert met den name	Cornelia.
1 van den hovenier Marten Jacobs met den name	Cornelis.
1 van den vrijlantbouwer Jacob Cloeten	Catrijn.

1 van den vrij Saldanhavaerder Joris Jansz. met den name Johannes.

Ende quam hier mede wel ter rheede 't schip de Walvis van de camer Amsterdam, daerop schipper Albert Bruynvis ende ondercoopman Hendrick Duycker ende een predicant, genaempt Nicolaes Heussens ofte Heussinius, uyt 't Vlie geseylt 24 x^{ber} passado, met 379 gegagieerde coppen, waervan 20 overleden ende noch omtrent wel 40 sieck te coy lagen, hebbende nergens aengeweest.

Den 5 ende 6 dito

is van dage met den capiteyn ende overste van de Caepmans Herry, neffens al de principale ende outste, in 't fort weder op nieuws vreede gemaeckt, ende belooft aen weerscanten den anderen niet meer te molesteeren, maer van 't geroofde vee wasser niet overigh om te restitueeren, willende sijluyden in de plaetse haer best doen, dat van ander volck uyt 't lant sooveel als mogelijck was, in tijt ende wijle afgebracht wierd, staende seer daerop, dat wij hier vast langs soo meer van haer landt hadden naer ons genomen, 't welck haer van alle eeuwen eygen tcegecomen had, ende waerop sij gewoon waren haer vee te weyden etc. Vragende oock, als sij in Hollant quamen, off men haer sulcx wel soude toelaten, ende vorder seggende, wat wasser noch aen gelegen dat gijluyden hier bij 't fort bleeff, maer gij comt heel in 't landt 't beste voor u uytkiesen, sonder eens te vragen off 't ons oock aenstaet, off geen ongerieff geven sal. Ende dringende derhalven seer hard om daer ten dien fine weder vrije toegangh te mogen hebben. Op 't welcke eerst geallegeert wierd, dat voor haer ende ons vee daer niet gras genoegh was. Sijluyden in antwoorde seyden: hebben wij dan geen oorsaecken te beletten, dat gij geen beesten crijght, dewijl gij, veel hebbende, onse weyden daermede comt

te beslaen; ende te seggen 't lant is niet groot genoegh voor ons beyden, wie sal dan met 't beste recht wijcken, den rechten eygenaer off den vremden innemer? Blijvende derhalven op haer oude recht van natuyre eygendom etc. seer vast staen, ende dat se bitter amandelen, daer in 't wilt veel wassende, ten minsten souden mogen haelen, alsmede worteltjes vroeten tot haer wintercost, 't welck haer mede niet cost ingewillicht worden, soo ten aensien dat se dan te veel gelegentheyt souden hebben de coloniers te beschadigen, als ten anderen, dat wij de amandelen desen jaers selfs sullen van doen hebben om te planten tot de geprojecteerde lantweer ofte schuttingh etc. Welcke reden haer wel niet gegeven wierden, maer sijluyden, dus vast hierop blijvende, moest er eyndelijck dit woort uyt, dat sij dat landt nu met den oorlogh verloren gadden ende daerom geen ander staet te maecken als hetselve voortaen glad quijt te sijn, te meer dewijl sij haer niet costen laten bewegen, 't geroofde vee te restitueeren, 't welck sij ons onregtvaerdigh ende buyten eenige redenen hebbende afgenomen, ons dan haer landt, door diffencive oorlogh rechtvaerdigh als met 't swaert gewonnen, was toegevallen, ende 't welck wij oock voornemens waren te behouden.

Sij daertegen claeghden seer, dat de coloniers ende anderen daer buyten woonende haer veel overlast hadden gedaen met nu ende dan altemet een schaep ende calff etc. achterom te haelen, hare coralen ende armringen van d' ooren ende armen te nemen ende die hun slaven te geven, oock met slaen, stooten etc., sonder dat het den Commandeur juyst altemalen wiste (daer oock al wat aen is) ende dat se daerom sulcx niet wel langer cunnende verdragen, haer revengie hadden geresolveert met roven van beesten te nemen, in vouge sij rondelijck sustineren, oorsaecke genoegh

gehadt te hebben. Doch wierden haer weder tegemoet gevoert de vele exempelen, bij ons gestatueert, van straffen aen die se ons plachten te beclagen over sulcke ende diergelijcke overlasten etc., ende alsoo daer niet mede tevreeden waren, maer hun selfs als voorsz. met roven ende steelen telckens wilden revengieren, datter dan noyt rust soude cunnen onder ons gehouden worden, ende noch meer van haer landt door 't recht van oorloge souden verliesen, ten ware sij moet hadden ons te verjagen, als wanneer sij door 't selve recht dan eygenaers van 't fort en al souden worden ende blijven soolangh sij het souden cunnen houden, ende stont het haer dan soo aen, wij souden dan sien wat ons te doen stondt.

Sijluyden daerop seyden, dat te wesen een verhael van gepasseerde saecken, ende waren tevreden voortaen noyt meer te dencken d' onse eenige moleste aen te doen, maer die haer molesteerden aen ons te beclagen, om na genomen informatien van ons na verdienste gestraft te worden, gelijck sij van haer cant mede doen souden, ende voorts verwachten een dagh dat den Commandeur sal uytgaen, om haer te wijsen de wegen, die se sullen mogen gebruycken ende de limyten daer se sullen moeten buyten blijven etc., 't welck dan tot vertreck der schepen van de rheede is uytgestelt, ende de pais voorts gesloten, mitsgaders den oversten Gogosoa, Herry ende alle de principaelsten tot omtrent 40 personen, met coper, craelen ende tabacq vereert, ende met eeten ende drincken, voorts soo wel getracteert, dat se altemalen lustigh bestoven wierden, ende soo wij gewilt hadden, in ons macht wel coste gehouden hebben, doch cost sulcx om veel gewichtige consideratien niet goetgevonden worden, dewijl wij daertoe altijt comen cunnen, ende ondertusschen haer geest noch verder can ondertast worden etc.

Verleden nacht is een persoon van 't schip Vlissingen, genaempt Anthony Teyckman, hoogh bootmansmaet, overleeden van een steeck, hem gegeven met een ponjaert in den hals, van den derden waeck van 't schip Wapen van Amsterdam, genaempt Cornelis Jansz. van Flensburgh, welcke aldaer in apprehentie ende ordre gestelt is, om de saecke nader te ondersoecken etc.

Den 8 dito

is het fluytjen Loenen met een Z.Z. oost luchjen buytengesonden, om in 't gesicht van 't landt aff ende aen te cruyssen op de 2 laeste retourschepen, met onse brieven van waerschouwinge, wegen d' ordre onser Heeren Meesters om niet verbij na St Helena te lopen etc., waertoe oock een vrijmans vaertuygh uytlicht ende 't Schapejachjen op stroom in de kaey vaerdigh, om die voor dese bay quamen ende d' ander gemist hadden, te cunnen waerschouwen, ende door harde winden mochten comen te verdrijven etc.

Ende is op 't boven gementioneerde ongeluck, na genomen informatie, navolgende resolutie genomen, luydende als te weten:

Woensdagh den 7 April A^{o} 1660.

Den Commandeur ende Raet van 't fort de Goede Hope, versterckt met d' opperhooffden van de jegenwoordige hier ter rheede leggende vaderlantsche schepen, na verscheyden genomen informatien ende nader examinatien gebleecken sijnde, dat Cornelis Jansz. van Flensburgh, derde waeck bescheyden op 't Admiraelschip Wapen van Amsterdam, den persoon Anthony Tijckman, hooghbootsmansmaet, bescheyden geweest op 't jacht Vlissingen, eergisterenavont met een poock in de strot gesteecken ende doodelijck ge-

quest heeft, aen welcke quetsuyre denselven (volgens raport van de chirurgijns) 's nachts daeraen is comen te overlijden; ende alsoo 't schijnt te blijcken, dat voorsz. derde waeck, volgens sijne confessie ende verscheyde attestatien, eerst van den bootsmansmaet in sijn dienst ende commando soude sijn gemoveert, - Item oock in sijne rugge gequest, sulcx dat, om ten uyteynde te procedeeren, wel cloecke advocaten ende rechtsgeleerden aen dese saecke werck hebben, welcke hier manqueren, alsoock den tijt om tot decisie te comen, dewijle 't schip Amsterdam jegenwoordigh op sijn vertreck ende seylree legt, mitsgaders d' ander schepen mede haest staen te volgen, welckers opperhooffden daegelijcx hun dingen aen boort te doen hebben tot bevorderinge haerder scheepssaecken, ende volgens dien qualijck tijt overschiet om alle dagen tot dese besoignes aen landt te comen etc., - Soo is bij den Raedt (versterckt als voren) om voorsz. schip ende schepen in haer vertreck niet te retardeeren ofte ten eynde voorsz. eenigh belet te causeren, na rijpe deliberatien, ten dienste van d'Ed. Comp^{ie} verstaen, de saecke te renvoyeren aen d'Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia, omme aldaer vorders in gehandelt te worden, als opgemelte haer Ed. nader selver goetvinden sullen verstaen te behooren.

Ende vermits voorsz. schip Amsterdam (daer den perpetrandt bescheyden is) alle uyr met de goede wint staet uyt te lopen, is oock goetgevonden, denselven op 't schip de Walvis gedetineert te laten overgaen, ende tusschen wijle de stucken ende bescheyden, t' sijner laste leggende, dubbelt gereet te maecken, om met den perpetrant etc. mede te laten gaen, als oock den persoon Jan Brouwer, welcke om sijn inobedientie tegen voorsz. perpetrandt schijnt de aenley-

dende oorsaeck geweest te sijn, achtervolgende de stucken daervan oock bij de vorige g'annexeert sijnde.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
P. Marville.
Michiel Engelken.
Jan Munt.
Albert Bruynvis.
Rut Jacobsz. Buys.
Roeloff de Man.
Willem Bosem.
H. Duycker.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Heden is d'Ed. Pieter Marville oock afscheyt gegeven om met den eersten goeden wint per het schip Wapen van Amsterdam in Godes naeme sijn reyse voorts na Batavia te vervolgen, met de brieven, pampieren ende boucken etc., geaddresseert aen haer Ed. aldaer.

Wordende oock tusschen wijlen over de aengeclaegde saecken wegen den sargeant ende eenen Hendrick van der Straten, op 't jacht Zirckzee voorgevallen, door gecommitteerde nader informatien genomen.

Den 8 dito

sijn de Caepmans ende haer gevolgh weder naer huys gegaen, na 't schijnt verblijt over den getroffen pais, die d'Almogende geve gerustigh magh gehouden worden, sijnde van daege den jaerlijcxen danck- ende bededagh gehouden, ende gepredickt bij den predikant Cornelis Walrandt, over ons eerste arrivement alhier, ende over den milde zegen in alles bij Godt almachtigh verleent, ende dat het

Sijn Almogentheyt met genade soodanigh vorders gelieve te laten toenemen etc., na welcke predicatie door denselven predicant noch gedoopt is een kint van den vrijborger Jan Sacharias met den name van Maria.

Na den middagh is over de saecke van den bovenstaende sargeant navolgende resolutie genomen, van inhoude als te weten:

Donderdagh den 8 April A° 1660.

Bij den Raet, versterckt met d' opperhoofden van de schepen Amersfoort, Walvis ende Zirckzee, ter handt genomen ende geresumeert zijnde de stucken ende nader genomen informatien wegen eenige vuyle saecken, die den sargeant van 't jacht Zirckzee soude gepleegt hebben met eenen Hendrick van der Straten op dito schip mede bescheyden. Ende gesien, dat daervan nogh weynigh claerheyt can becomen worden, mitsgaders 't verder ondersoeck ende besoignes oock noch al veele wercq aen sigh heeft, ende de gemelde opperhoofden om de bijwooninge der beraetslaginge dagelijcx veele in haer nodige scheepswerck soude comen te versuymen, tot groote verachteringe in 't spoedigen haerer vorder te doene reyse na Batavia, - Soo is bij opgemelten Raet ten meesten diensten van d' Ed. Comp[ie] verstaen in de voorsz. saecken alhier niet vorder te besoigneeren, maer deselve te renvoyeren aen Mijn Heeren den Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia, omme bij haer Ed. daerin vorder soodanigh vorder gehandelt te worden, als deselve bevinden sullen te behooren.

Ende omme alle vresende onheylen dieswegen op

voorsz. Zirckzee oock vorder voor te comen, is mede verstaen deselve over te laten gaen, namentlijck den gesuspendeerden sargeant op 't schip Amersfoort met 2 Caepse gevangens, ende den persoon Hendrick van Straten op 't schip de Walvis, met insgelijcke 2 Caepse gevangens, neffens de stucken ende documenten bij elck gehorende.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Jan Munt.
Albert Bruynvis.
Rut Jacobsz. Buys.
Roeloff de Man.
Willem Bosem.
Gijsbert van Campen, Secret^{s}.

Tegen den avondt raeckte 't schip Wapen van Amsterdam met een stijve zuytzuytooste wint onderseyl, maer wat beneden de schepen gedreven zijnde, weder ten ancker, de reden waerom ons onbekent.

Nieuwe maen den 9 dito,

's morgens was dito schip weder onder seyl, sijn best doende om buyten te geraecken, gelijcq het tegen den avondt oock geluckte, ende alsdoen weder 2 ander schepen voor de wal gesien wierden, waervan

den 10 dito,

's morgens 't eene met een fraeye westelijcke coelte omtrent halff acht uyren binnenquam, sijnde 't ffuytschip Diemermeer, daerop schipper Carel Alteras ende bouckhouder Eeuwout Teelingh, in comp^{ie} van 't jacht Vlissingen den 18 x^{ber} uyt de Wielingen geseylt, met 154 gegagieerden, daervan maer een gestorven, voorts eenige maer wat scheurbuyckigh, had-

den met Vlissingen mede aen Boa Vista geweest, dogh daer niet gecregen, ende veele stilte omtrent de liny gehadt.

'T ander was het fluytjen Loenen, dat sijn boeghspriet gebroocken zijnde, mede binnenquam, om die te repareeren, claegende seer dat het buyten van de westelijcke winden qualijck houden conde, vermits deselve daer wel sesmael harder deurbloesen als hier in de baey, ende waerdoor oock desen morgen gesien had, dat het schip Wapen van Amsterdam sijn marsseyls had moeten inhaelen, ende met schoverseyls de Caep lustigh voortgaende was boven geseylt, blijvende echter 't vrijmans vaertuygh achter 't Robbeneylandt op de wacht als voren aengeroert.

Heden is overleden een bosschieter, genaempt Albert Alberts van Blocksiel, uyt 't schip Enckhuysen hier sieck verbleven geweest.

Sondagh den 11 dito

de wint westelijcq sijnde, van het jacht Naerden affscheyt gegeven, om met de eerste goede wint hun reis naar Batavia te vervolgen.

Den 14 dito

is 't jacht Naerden onder seyl gegaen ende buyten geraeckt, nadat alvoren op 't schip Amersfoort, bij den Commandeus ende opperhoofden van de hier ter rheede leggende schepen, daeronder oock die van Naerden, bij de raetspleginge 't navolgende was geresolveert over een swaer gequesten, als in deselve onder g'insereert is na te lesen.

Woensdagh den 14 April A° 1660.

Bij den Kommandeur ende Raet van 't fort de Goede Hoope, aen 't schip Amersfoort expres gevaren, ende aldaer versterckt sijnde met d' opperhoofden van de hier ter rheede leggende schepen, oversien ende ge-

recolleert hebbende de stucken ende bescheyden ten laste van Roelof Boute, bosschieter op dito Amersfoort, ende daerbij gesien de genoechsame confessie van den perpetrant, conform de attestatien, doch met die expressie, dat de gequeste hem eerst heeft gemoveert ende verscheyden reysen een mes op hem getrocken, naegeloopen ende na hem gesneden, in vougen hij genootsaeckt was sijn lijff te verweeren, sonder nochtans te weten, off den anderen was van selfs in sijn mes gelopen ofte niet, dat hij niet getrocken, maer in de hant besigh met een stuck specq te eeten hadde, ende overmits den gequetsten oock noch in 't leven ende van de chirurgijns redelijcke hope is ten besten, sulcx men niet wel vooralsnoch tot eenige vorder proceduyren can comen, als met langer tijt met de voorsz. luyden, op gemelte schip Amersfoort bescheyden, dat neffens alle de andere schepen jegenwoordigh seylvaerdigh ligt, om met den eersten goeden wint na Batavia te vertrecken, - Soo is niet verstaen cunnen worden, deselve daerinne eenigh belet dierhalven te veroorzaecken, maer goetgevonden de saecken te staecken, ende met de gemelte stucken ende bescheyden, neffens den voorsz. perpetrant ende patient op voorsz. schip te laten blijven en te vertrecken, om tusschen wijlen te sien, hoe 't sich met den patient sal toedragen en dan nae uytval van saecken daerinne onderwegen te disponeren, als den breeden Raet van de respectieve schepen Amersfoort, Walvis, Vlissingen, Zierckzee ende Naerden sullen bevinden te behooren, vermits deselve alle doch jegenwoordigh gereet leggen om gelijckelijck met den eersten goeden wint ven deese rheede te seylen, met intentie omme (Godes weer ende wint sulcx toelatende) tot Batavia bij den anderen te blijven.

Aldus gedaen ende geresolveert in het schip Amers-

foort, op de rheede voor 't fort de Goede Hoope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Jan Munt.
Albert Bruynvis.
Carel Alteras.
Rut Jacobsz. Buys.
Jan Schrael.
Pieter Egbetersz. Groot.
Roeloft de Man.
W. Bosem ende
H. Duycker.

Desen avont sijn d' opperhoofden van de bovengemelte schepen mede haer afscheyt gegeven na Batavia.

Den 16 dito

sijn de schepen Amersfoort, Walvis, Vlissingen ende Zirckzee ten eynde voorsz. tegelijcq seyl gegaen ende omtrent thien uyren buyten geraeckt; d'Almogende wil se behouden op Batavia laten arriveren.

Den 20 dito

sijn d' opperhooffden van de fluyt Diemermeer affscheyt gegeven om haere reyse na Batavia te vervolgen.

Dincxdagh den 20 April A^{o} 1660.

Bij de gemeene statsborgers hier omtrent 't fort woonende den Commandeur ende Raet voorgedragen sijnde de moeylijckheden ende costen, die sij hebben met het aenfocken van haere verckens ende voornamentlijck om die uyt de thuynen te houden, waerop ten minsten wel een cloecke persoon expres dien te passen, soo in 't uyt- als indrijven, welcke oncosten elck voor sijn particulier te draegen vrij swaer is val-

lende, ende dat se derhalven hadden overslaegen ende metter anderen verdraegen, nae de maniere als op sommige plaetsen boven in 't landt gebruyckelijck is, een persoon in 't generael daerop te houden, ende die elcq bij beurten te betaelen ende de cost te geven, verstaende alle die hier getrouwt ende ongetrouwt in vrije huyshoudinge saten, 't sij dat se veele oft weynigh verckens hielden, die elcq de sijne, 's avonts in sijn eygen hock, dan souden van den generaele trop binnen haelen ende 's morgens op het teycken (bij den verckenhoeder te doen) weder bij den trop uytjaegen, om door voorsz. hoeder opgepast te worden, dat de verckens van de thuynen aftblijven, op pene van ¼ real bij de voorsz. verckenhoeder te verbeuren voor elcq vercken, ende soo menighmael alsser een in eenige thuynen gevonden ende opgevangen wierd, - Soo is, de saecke bij den Raedt nader overwogen sijnde, gemelt overslaegh voor goet gekent ende volgens dien oock verstaen, de stadsborgers in 't gene voorsz. is, met Comp^{ies} authoriteyt behoorlijck te hanthaven, omtrent die voor sijn deel in de betalinge van den verckenschoeder voorsz. na desen traegh ofte weygerigh bevonden mochte worden, sijnde oock deselve dit mede g'accordeert, dat men alle neringhluyden, die voortaen vrij willen worden, daerinne sal doen consenteeren, alvoren haere luyden vrijdom sal vergunt worden, excepto lantbouwers, die daerin na eygen gevalle sullen mogen doen ende laten, soo sij willen. Ende omme de weynige borgers de gemelte belastingen noch minder te maecken, sal het Comp^{ies} dienaers mede toegestaen worden, op de voorhaelde wijse oock verckens te houden, ten eynde de Caep dogh eenmael vol verckens mochte comen te geraecken.

Ende opdat elck te beter mochte oppassen, om sijn verckens in haer eygen hocken 's avonts op te sluyten,

is gestelt gelijcke boete van ¼ real op elck vercken, dat 's nachts ergens buyten eenigh hock gevonden sal worden, te verbeuren bij die daerinne sal verslofft hebben, ende soo 't selve binnen 24 uyren niet gelost wordt, voor d' Ed. Comp^{ie} verbeurt, na 't Robbeneylandt gesonden ofte geslaght worden, na gelegentheyt van tijt ende saecken, gelijck oock geen seugen maer niet als gelubde beeren off biggen sullen mogen geslacht worden, ende dat oock met kennisse ende daertoe een brieffken haelende, sonder nochtans eenige belastinge ofte cijns te betaelen, ende oock vermogende 't selve voor eygen selffs op te leggen ende vercopen, daer 't elcq sal gelieven, ten prijse voor dato beraempt, daer d'Ed. Comp^{ie} (nodigh hebbende) oock voor sal aennemen.

Ende alsoo den Raedt jegenwoordigh door 't vertreck van den adsistent Gijsbert van Campen ontbloot is van haeren secretaris, omme voor welcken sommige acten ende andere instrumenten etc. wettelijck te mogen werden gepasseert, - Soo is goetgevonden den adsistent Hendrick Lacus voortaen in de plaetse te gebruycken ende hem ten dien eynde den eedt daerop aff te nemen, gelijcq dan bij desen alsoo geschiedt sij.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage en jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerd.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 21 dito

quaemen met den dagh 2 schepen voor de baey, die voor den middagh met laveren oock fraey ter rheede arriveerden, wesende de fluytjen

Vogelsangh ende Hilversum, 17 January jongstleden tegelijck in comp^{ie} van Batavia geseylt ende 13 February Sunda's engte buyten geraeckt, mitsgaders tot hier fraey hantsaem weer gehadt, sijnde Vogelsang geen ende Hilversom drie van sijn volcq affgestorven ende voorts de rest meest fris ende gesondt, op 2 a 3 na, die van Batavia al aff sieckelijck sijn geweest.

Den 22 dito

stil weer, dat Diemermeer belette t' seyl te gaen, doch daertegen weder occasie gaff, om tusscgen wijle sonder versuym uyt 't selve de voorsz. retourschepen van eenige nootwendigheden wat te laten versien, 't welck 's middags gedaen sijnde, met een nabrieffken haer Ed. tot Batavia wierd geadviseert, ende voorsz. Diemermeers opperhooffden beneffens een nader affscheyt ter handt gestelt, leggende met 't ancker op ende neer, om met 't eerste bequaeme luchjen van de rheede te seylen; dogh bleeff den ganschen dagh voorts stil, ende stacq tegen den nacht een harde westelijcke wint op tot belet als vooren.

Den 23 dito.

Een van de vaertuygen, uytgelegen hebbende te passen op de gemelte laeste retourschepen, met onse brieven van waerschouwinge etc. ende gister mede binnengecomen wesende, hadde den 17 deeser nae een schip toe gelopen, ende dichtbij comende, vernomen dat het een Engelsman was, die sijn boot uytsetteden ende na voorsz. vrijmans vaertuygh toe geroeyt, doch door deselve ontseylt was, nemende den Engelsman sijn coers noortwestwaerts aen over na St Helena.

'T heeft heden soo hard uytter noortwesten de bay ingewaeyt, dat de fluyt Vogelsang verscheyde maelen driftigh geworden is ende Loenen voor de boegh de blinde ree aen stuck gehoplen had, naderhant Loenen oock gaende, ende de fluyt Hilversom, voor de boegh raeckende, had sijn eygen galjoen aen stucq ende

Hilversum de boegspriet glad affgereden; doch wat ramp d' een ende d' ander verder geleden sal hebben, cost men niet weten, vermits door 't harde weer geen vaertuygh van de schepen aen landt coste comen.

Hoewel 's morgens met den dagh in dit stormigh weer 't ander vrijluydenvaertuygh echter noch aen quam seylen van 't Dasseneylandt, daer se verleden nacht ten tien uyren waren affgescheyden, geladen sijnde vol peguijns-, meeuw- ende kievitseyeren.

Den 24 dito

noch al even onstuymigh weer ende wint als vooren, sijnde Godt de Heere niet genoegh te dancken, over dat sijn Almogentheyt de gemelte retourfluyten daegs voor eergisteren heeft gelieven hier behouden te laten binnencomen; soude anders door dese westelijcke stormwinden gelijck Erasmus anno passato de Caep niet cunnen crijgen, ende mede terugh na Madagascar off elders moeten lopen hebben, ofte altoos ten minsten sooveel te doen gehadt hebben als se soude hebben cunnen afstaen.

Volle maen Sondagh den 24 dito.

Even onstuymigh weer ende wint N.westelijcq met regenvlagen; doch begond tegen den nacht met seer dichten regen te stillen.

Den 26 dito,

's morgenr stil mistigh weer, waren de voorsz. retourschepen besigh haer verloren anckers weder op te vissen ende hunne geledene rampen te repareren, tot dien eynde op haer vertoogh van nootsaeckelijckheyt oocq eenige nootwendichheden van touwen etc. haelende uyt Diemermeer, welcke heden weder affscheyt creegh, doch door de stilte noch belet bleef te vertrecken.

Den 27 dito.

Idem stil weer als vooren, ende is op dato overleden eenen Hidde Siebes van Jellum, matroos siecq van 't schip de Walvis hier verbleven geweest.

Weynigh voor de middagh 't luchjen van den Z.Z.

oosten waeyende, is voorsz. schip Diemermeer daermede fraey onderseyl ende de baey uyt t' zee geraeckt. d'Almogende wil hem salvo tot Batavia geleyden.

Heden sijn aen 't fort verschenen drie gecommitteerde van den oversten der Gorachouquas ofte tabacqdieven, welcke seyden, dat se van gemelte haeren oversten (Choro genaempt) gesonden waren, om te vragen off sijluyden, gelijcq de Caepmans, mede in den hermaeckten vreede souden mogen aengenomen ende gedeelt worden, om weder als voor dato aff ende toe te gaen, onder belofte van haer best te doen, dat wij door handel soo met de hare als andre, nyt het landt ten genouge weder abondant bestiael bequaemen etc., op 't welcke haer is geantwoort: jae, mits dat se vooreerst en tot nader onderhandelinge geen ander passagie souden gebruycken als directelijck deur de gemaeckte slaghboomen onder 't oogh van de wachthuysen Kijckuyt ende Keert de Koe gestelt, die de Caepmans aengewesen waren, met vorder verclaringe, dat wij alsoo wel coper, tabacq, craelen, brand- ende Spaens wijn, aracq, rijst en broot etc. gecregen hadden, om te verhandelen ende haer minnelijck ende vrundelijck mede te tracteren, als paerden ende ander oorlogssaecken, om tegen de quaetwillige te vechten etc., ende dat nooyt onse intentie anders ware geweest, gelijck deselve noch is, als om met al het landtvolcq in vruntschap te leven, mitsgaders deselve uyt ons landt te laten haelen ende beschicken, dat se maer begeeren, tegen sulcx als deselve ons weder sullen verhandelen etc., dat sij begrepen ende wat goet tractement aengedaen wierden tot

den 28 dito

's morgens, fraey lieffelijcq sonneschijn weer, als wanneer de voorsz. drie gecommitteerde van de Gorachouquas haer affscheyt versochten, 't welcq haer gegeven is, neffens weynigh coper, tabacq,

broot ende craeltjes tot vereeringh, voor haer ende oock voor hunnen capiteyn ofte oversten Choro ende sijn broeder Gakingh, die sij seyden dat jegenwoordigh omtrent drie daghreysens van hier bij Gonnoma (secunde van Oedasoa) lagh, met veel beestiael, daer sij cort hiernaer voornemens was dichter herwaerts mede aff te comen, om eenige van dien aen ons te verhandelen.

De tolckinne Eva seyde, dat se uyt de discoursen van de voorsz. ende andere Hottentoos sooveel verstonde, dat wij dit saysoen wel weder machtige partije bestiael mochten becomen, vermits de Hamcunquas voornemens waren bestiael door de Chainouquas aff te laten brengen, daer den capiteyn Chaihantima dan mede soude van des Chainouquas oversten aen 't fort gesonden worden, om aen d' onse te verhandelen; 't succes sal den tijt hiernaer leeren, beginnende sigh de saecken altoos geen quaet aensien te verthoonen.

Den 29 ende ultimo dito.

Ende is op dato navolgende resolutie genomen over de verstreckingen met d' eerste vloot als te weten:

Vrijdagh den laetsten April 1660.

Bij den Raedt gesien, dat geen van al de persoonen, welcke haer met de retourschepen onder d'Ed. Heer Sterthemius hebben versteecken en sijn wederom gecomen per fluytjen Loenen, dat gemelte heer meende voor de Saldanhabay te ontmoeten, dogh gemist is, - Soo is verstaen alle deselve haer reeckeningen te sluyten ende die te goet sijn hunne saldo's voor d'Ed. Comp^{ie} geconfisqueert aff te schrijven, sijnde genaempt ende geweest als te weten:

Comp^ies Dienaeren.

	te goet	te qua et
Willem Jansz. van Alckmaer, boss^r	23. 8. 8	
Willem Driesz. van 's Gravendeel, boss^r		112.17. 8
Carsten Carstensz. van Amsterdam, bootsman	5. 3. 4	
Jan van Overmeer van Overschie, bootsman		65.13. 2
Cornelis Bouwesz. van Dorp van Leyden, boss^r	18. 3. 8	
Cornelis Cornelisz. Luyt van Amsterdam, thuynknecht	94.19. 4	
Fredrick Fredericksz. van Amsterdam, boss^r		32. 7. 8
Marten Cleynpien van Boomgaerden, adelb		56.11. 2
PieterVervenne van Brugge, sold		101.-.-
Erenreigh Dilman Ditman van Barlyn, soldaat		87. 6.12
Niel Breursz. van Slangerop, adelborst		81. 5. 3
Jacob Hendricksz. van Kampen, adelborst	20.18. 9	
Guilljam Sneuwart van St Boevius, soldaat		88.19. 8
David van Guchion, soldaet		100.13.18
Lourens Verstraten van Brugge, adelborst		88. 1.10
Jan van Gent van Deventer, sold	8. 3.-	
Cristiaen Roeloffsz. van Wesselenboere, jong soldaat		89. 9. 9
Joris Cauwel van Houschoten, soldaet	24. 1.10	

Antony Geversz. van Antwerpen, adelborst	135. 3. 8
Anthony Dircx van Haerlem, jonge van 't fluyt Loenen	5. 6. 1

Vrije luyden en Knechts.

te goet	te quaet	
Jurgen Gerritsz. van Weecke		131. 8. 8
Jan Jansz. Macca van Delft	4.10.-	
Dirck Cornelisz. jonge Noteboom		2.11.-
Michiel Bartholomeus van Swol		49.11.10
Gijsbert Arrisz. van Bommel, metselaer		129.10.-
Jochum Elbertsz. van Amsterdam, Saldanhavaerder		166. 6.11
Dirck Rinckes van Masseyck, dito knecht	66. 8.-	
Pieter Jansz. van Middelburgh, dito		
Jan Lourensz. van Haerlem, vrij decker		15.13.-
Jan van Baerlem van Brussel		68.10. 1
Jan Symonsz. Elders van Amsterdam		130. 9. 8
Hans Jacobsz. Lisky van Dantzigh		110.13. 4
Jacob Barthoorn van St Margriet Caspel	20.10.-	
Egbert Dircxsz. van Bremer Caspel		108.13.-
Jan Lievensz. Verloy van Leyden		29. 2. 8
Hendrick Gollalt van Amsterdam		21.11. 6
Michiel Fransz. van Swol		86.15.-
Michiel Brugmans van Antwerpen		60.16.-

Bandieten.

Jan Hendricksz. van Leeuwaerden	van Batavia.
Lourens Albertsz.	"

Lourens Cornelisz. van 't schip N. Enckhuysen hier verbleven.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als voren.

(Geteyckent) Jan van Rietbeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
H. Lacus, Secretaris.

Saterdagh den eersten May 1660.

De schippers van de retourfluyten Vogelsangh ende Hilversum, als oocq die van 't fluytjen Loenen, tot versterckinge des Raets door den Commandeur aen landt ontboden, ende in vergaderinge overlesen ende gecommuniceert sijnde de brieven van mijn Heeren de 17^{e} uyt 't Vaderlandt, soo aen den Commandeur ende Raedt alhier, als die aen de voorsz. opperhooffden der voor ende na retourschepen geschreven sijnde, eygentlijck aengaende 't gunt deselve schepen is raeckende etc., dat sijluyden vermits der Engelse besittinge op St Helena dito eylandt voor dit jaer sullen hebben verbey te lopen, item oocq achter ende benoorden Ier- ende Schotlandt om etc., onaengesien de contrarie ordre van Batavia, die sijluyden sijn hebbende, ende dat oock Mijn Heeren den Gouverneur-Generael ende Raden van India aen den Commandeur ende Raedt, uyt bedenckingen van nader tijdinge alhier bij haer Ed. jongste schrijven van den 17 January passado, denselven Commandeur ende Raedt derhalven oock sijn qualificerende, en dese laetste 2 retourfluyten haer gegeven ordres dienaengaende soodanige veranderinge te mogen maecken, als ten meesten dienste van d'Ed. Comp^{ie} bevonden soude worden te vereysschen, - Soo is de saecke na behooren geven-

tileert, sijnde verstaen in 't stuck van nader ordre ofte veranderinge etc. voor de meergemelte 2 laeste retourfluyten niet te treeden, als leggende eene soo clare instructie alhier van mijn Heeren de 17^{e} voor deselve gereet, beter als bij ons soude cunnen gepractiseert worden, maer dat ons daer geheel aen sullen gedraegen, meldende onder anderen wel expresselijck, dat het eylandt voorsz. gansch niet aengedaen, ende oocq buytenom geseylt sal worden, verstaende soo deselve per tout Augusty, een dagh 5 a 6 meer inbegrepen, in de havenen des Vaderlandts hopen te wesen, ende dat andersints bij later aencomst 't canael binnendoor sullen mogen nemen, ende alsoo de gemelte retourfluyten Dingsdagh aenstaende, Godes weer ende wint toelatende, staen t' seyl te gaen, ende sijluyden omtrent Corvo ende Flores comende aen de voor off tegenspoet, tusschen hier ende daer, alsdan best sullen cunnen weten, off haer tijts genoegh sal over ofte te cort schieten, om achterom te seylen, - Soo is verstaen, datselve te laten aen de dispositie des breeden Raets van de voorsz. 2 retourfluyten aldaer te nemen, vermits men gewoon is, van daer de vaste coursen tot buytenom off binnendeur te beramen, ende sullende dan, gelijcq voorseyt, oock na de spoet die se van hier sullen hebben gehadt, best cunnen weten te overleggen, wat tijt haer in 't een off 't ander tot nacominge van Comp^{ies} ordre sal comen over te schieten, met vertrouwen deselve den meesten dienst van d'Ed. Comp^{ie} ende secouriteyt der gemelte 2 retourfluyten sullen trachten te bevorderen.

Wijders in Rade overlegt, dat jegenwoordigh het fluytjen Loenen van sijn ingehadt hebbende goet voor de Caep t' eenemael gelost ende nu bijna weder wel geballast is, nadat alvooren op d' ordre van mijn Heer Sterthemius sijn aenwesen alhier met de volle

ladinge eerst op de vóór- ende nu jongst op de naretourvloote gecruyst hebbende, sijn dingen t' eenemael heeft afgedaen, vermits de gemelte 2 vlooten behouden hier gecomen ende d' eerste op den 20 Maert passado al na 't Patria vertrocken is, mitsgaders dese 2 laeste, den 4 off 5 deser aenstaende, oock derwaerts staen te vertrecken, boven dat voorsz. Loenen tusschen wijlen door opgemelte mijn Heer Sterthemius is in de Saldanhabaey gesonden geweest, tot opcoop van bestiael etc., 't welcq, vermits der Hottentoos vertrecq te landt in, vruchteloos is uytgevallen, conform 't raport van Loenens opperhooffden genoteert, ende dat 't selve ten dien eynde, conform de gelaten schriftelijck ordre van mijn Heere Sterthemius voornoempt, aldaer voor jegenwoordigh oock geen dienst can doen, als geen van de genoemde inwoonders daeromtrent door de laest van daer gecomen vrije luyden en sijn vernomen, ende wij oock uyt verscheyden Hottentoos verstaen, deselve meest alle herwaerts aen sijn soekende om met ons weder alhier te handelen etc., sulcx daer in handel niet te doen sal wesen, ende ingevolge niet anders ingesien wordende als dat 't fluytjen Loenen, na voorsz. sijn Ed. ordre al derwaerts gaende, maer een vruchteloose reyse soude comen te maecken, behalven dat het beter ende d'Ed. Comp^{ie} proffijtabeler sal wesen, de natie aen 't fort te locken, omdat het bestiael, met groote costen ende pryckel van sterven onderworpen, soude moeten overgevoert worden etc. Ende over sulcx dan bij den Raedt, 't een ende 't ander ingenomen, g'accordeert sijnde de besendinge derwaerts ten eynde voorsz. te staecken, ende wij staende dese vergaderinge geresumeert, de jongste generale brieven becomen van mijn Heeren de 17^{e} uyt 't Patria, welcke in deselve onder anderen ordonneren 't galjon de Parkit voor dese residentie

gemaeckt dogh noch niet hier wesende, maer door de vorst, neffens de schepen Musquaet ende Nagelboom, noch wel een wijl mogende achterblijven, bij goede occasie te senden, om het eylandt St Helena Nova nader te laten opsoecken, om redenen daerbij gestelt, ende, welcke tijt na voorsz. galjot langer wachtende, t' eenemael soude comen te verloopen, om met de aenstaende Maeyschepen ofte wel vroeger, noch de tijdinge aen haer Ed. op Batavia te brengen om nogh te mogen dienen voor de retourvloote, desen jaere in December van daer na 't vaderlandt te vertrecken etc.

Ende oock gesien 't geene mijn Heeren den Gouverneur-Generael ende de Ed. Heeren Raden van India schrijven per derselver jongste van den 17 January, met de gemelte 2 retourfluyten, namentlijck dat haer Ed. willen vertrouwen, naer gemelte Heere Sterthemius, 't voornemen der Engelse aen St Helena alhier verstaen hebbende, te rade sal geworden sijn 't voorsz. fluytjen Loenen, neffens de vloot van de Caep na St Helena sal mede laten seylen hebben, om haer hooghgedachte Ed. ende ons advys te geven van 't gedoente der Engelse aldaer, als oordeelende sulcx seer gevouchlijk soude hebben kunnen geschieden (Nota) sonder daermede veel te versuymen, als eenlijck den tijt dat wat later op Batavia souden comen, die seecker (seggen haer meergedachte Ed.) daerbij niet onnut souden wesen besteet, bij welck een en ander dan volcomentlijck is blijckende, hoe veele, soo wel onse Heeren Majoors uyt Vaderlandt, als oock onse hooge overicheyt uyt India, haer sijn gelegen latende aen een soodanigh ander rendevousplaets voor derselver retourschepen als out St Helena is geweest ende 't nieuwe St Helena soude mogen wesen, - Soo heeft den Commandeur, den Raedt versterckt alsvoren,

alle 't voorige in consideratie gegeven ende voorgeleyt, daerop conclusien te adviseren, wat hier 't swaerste sal wegen ende welck ten meesten dienste van d'Ed. Comp^{ie} ende treffinge onser Heeren Meesters ende Hoge Overicheyts intentie van India sal comen te strecken, namentlijck off men Loenen sal laten gaen na Batavia, dan off wel affvaerdigen om St Helena Nova, gelijcq voorsz., nader op te laten soecken, dewijle na out St Helena alleen te gaen wat te hasardeus geoordeelt wort, ende gelijcq voorseyt men noch niet en weet off het Perkytjen oocq tijts genoegh comen sal, om dit saysoen dat ondersoeck noch te doen, behalven de veele inconvenientien, die het onderwegen op zee mede can overcomen etc., ende daerdeur de gemelte aenstaende retourvloot soude cunnen gefrustreert blijven, bij verlegen weer de Caep verbij raeckende, haer dan van de gemelte ontdeckinge te dienen. Op 't welcke, elck 't sijne ingebracht hebbende, is eenstemmigh g'oordeelt, tot dienst van de Ed. Comp^{ie} best te wesen, Loenen in plaets van Batavia vooreerst aff te senden tot ondersoeck na St Helena Nova, ten eynde haer Ed. tot Batavia, daervan voor 't affsenden van meergeseyde aenstaende retourschepen dogh mogen cuntschap hebben, dewijle dat Loenen oock wat deffenciver is als 't Perkytjen, 't welcq ten minsten met 30 coppen derwaerts gaende soude moeten gemant worden, omdat haer Ed. uyt 't Patria meenen, dito eylandt niet alleen van de Portugeesen gepossideert, maer oocq wel gefortificeert mocht wesen, ende daerom bij d'opperhooffden al wat omsichtigh dienen te gaen etc.

Bij den schipper van de retourfluyt Vogelsangh in rade voorgestelt sijnde, sijne soberheyt van rijst, ende dat omtrent 40 man meer op gecregen heeft, als voor welcke op Batavia soude geprovideert sijn, namentlijck

in plaets van 80, 117 coppen, sulcx sij jegenwoordigh maer nogh schaers drie lasten is hebbende, ende alle maenden weynigh min als 1½ last consumeert, mitsgaders volgens dien versocht om 2 lasten, - Soo is, om denselven van dies op sijn reyse niet verlegen te laten, verstaen, hem daermede uyt 't forts provisien te accommoderen, neffens oock op desselfs versoeck een half aem spaensche wijn voor hem ende een dito voor de fluyt Hilversum.

Welckers schipper voorgedragen hebbende seeckere moetwillicheden ende stoute tegenstrevingen, gepleegt van 2 matroosen, genaempt Joost Joosten van Amsterdam ende Dircq Jansz. van Buysen, tegen den opperende onderstuyrman, in 't stuck haerder commando etc., - Soo is verstaen deselve heden door gecommitteerden te laten verhooren ende, schuldigh bevonden wordende, op voorsz. schippers versoeck door den fiscael te laten aen lant comen, neffens de 2 persoonen die haer op dito Hilversum van Batavia hebben versteecken, om hierna daerinne soodanigh vorders te procederen, als bevonden sal worden te behooren.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Robbert Ram.
Jan Schrael.
Hendrik Francken.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 1 May

is des namiddags raetspleginge gehouden over de verkiesinge van de vrije borgerraden ende officieren van de schutterije, als bij volgende resolutie blijckende sij.

Saterdagh den eersten May 1660.

's namiddaghs.

Bij de vrije luyden na de maniere van de vorige jaeren op nominatie sijnde gebracht 4 persoonen uyt haer, namentlijck:

Jacob Cloeten van Ceulen, vrij lantbouwer,

Leendert Cornelis van Zevenhuysen, vrij houtsager,

Wouter Cornelis Mostaert, vrij meulenaer ende steenbacker,

Joris Jansz. vrij herbergier, omme daervan weder te kiesen tot borgerraden ende in onsen raedt sessie te laten hebben, omme over delicten onder haer voorvallende te helpen besoingneeren ende besluyten.

Soo is verstaen uyt de 4 genomineerde te eligeren ende admitteeren Wouter Cornelis Mostaert van Utrecht tot eerste, als d' outste in vrijdom sijnde geweest, die oocq sijn vrouw hier heeft, ende Leendert Cornelisz. van Sevenhuysen voorsz. tot 2^{e} borgerraedt, hetwelck hun dan sal worden gecommuniceert, omme haer van te mogen dienen na behooren.

Ende alsoo tot te meer verseeckeringh, rust, vreede ende weeringe van alle tumulte, oproer ende hostiliteyt van dese lants natie g'ordonneert is, dat de vrije lantbouwers ende borgers haer altijt van schietgeweer wel gewapent sullen houden ende ingevolge van dien conform de resolutie van den eersten May A^{o} verleeden, om onder hun oock goede ordre te mogen worden onderhouden deselve alsdoen mede onder vereyssende officieren tot een compagnie schutters sijn geformeert, namentlijcq gelijcq Comp^{ies} guarnisoen alhier, met een sargeant, 2 corporaels ende een tamboer, na de verkiesinge van de borgerraden te veranderen, welcken volgende dito borgerraden versterckt

met haren alsdoen gestelten sargeant ende een corporael een dubbelt getal mede op nominatie hebbende gebracht, in confirmatie van de meergemelte resolutie des jaers verleden, naementlijck:

Harman Remanjenne, vrije lantbouwer ende		tot sergeant.
Hendrick Hendricksz. van Surwarde, vrij cleermaecker,		tot sergeant.
Elbert Dircksz., vrij cleermaecker	aen 't fort	tot corporaels.
Marten Jacobsz., vrij thuynier	aen 't fort	tot corporaels.
Hendrick Elbertsz., vrij lantbouwer	in 'tlant	tot corporaels.
Pieter Cornelisz. van Langesont, vrij visser, -	in 'tlant	tot corporaels.

Soo is uyt de bovenstaende g'eligeert ende voor 't aenstaende geaucthoriseert, als te weten,

Hendrick van Zurwarden, met sijn vrouw bij 't fort wonende, tot sargeant,

Harmen Remajenne, tot corporael in 't landt,

Elbert Dircxs tot corporael bij 't fort,

Blijvende den verkosen borgerraedt Leendert Cornelisz., hier vooren genoempt, 't commando over sijn knechts ende vrije houtsagers in 't bos houden, om op 't geweer etc. van dien na behooren te doen letten. Ende de schutters in 't generael g'obligeert (onder subjectie van voorsz. gestelde officiers) hun wijders te reguleren na d' ordonnantien A^{o} passado voor deselve beraempt etc.

Onder dese raetspleginghe de navolgende persoonen verthoogt hebbende redenen hun moverende te versoecken om verbeteringe etc., is daerinne goetgevonden te handelen, als de onderstaende actens (hun dienaengeende verleent) sijn dicterende te weten:

Pieter van Clinckenburgh van Middelburgh, hier te lande gecomen met 't fluytschip de Meese A^{o} 1658,

voor onderchirurgijn a 18 gl. per maent, welcke hem alhier wel gecomporteert ende sijn dienst na behooren heeft waergenomen, oock tsedert het vertreck van den opperchirurgijn Guilljaeme Robbertsz. van Dondy desselfs plaetse bedient; wort derhalven op sijn versoecq ende bequaemheyt aen genomen voor chirurgijn, met een belooninge van 30 gl. per maent, heden ingaende, mits nogh drie jaeren naer d' expiratie sijns eerste verbant daervoor verbonden blijvende te dienen.

Ammon Dircksz. van Bergen, hier te lande gecomen met 't schip Wapen van Amsterdam A^{o} 1658, voor bosschieter a 12 gl. maents, welcke tsedert eenigen tijd herwaerts, door 't vertreck van den gewesen baes, in 't bos over de houthackers is gebruyckt, ende sijn dienst daervoor wel waergenomen heeft, wort ten dien insigte als baes in 't bos geconfirmeert, onder een beloninge van 17 gl. per maent, heden ingaende, mits daervoor noch drie jaren naer 't uyteynde van sijn eerste verbant te moeten dienen, edoch met bespreck dat soo den jegenwoordige Commandeur deser plaetse quaeme te vertrecken, dat hij dan sijn keur sal hebben om mede na 't Vaderlant ofte India te nemen, 't welcke hem omme sigh in sijnen goeden ijver geanimeert te houden, is geconsenteert ende toegestaen.

Pieter Egbertsz. Uyttendam, hier te lande gecomen met het schip de Princes Royael A^{o} 1659, voor matroos a 9 gl. per maent, welcke tsedert altijt vermits sijn kennisse in de smits is gebruyckt ende sigh naerstigh gethoont heeft, wort derhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt aengenomen als smitsknecht, ende daervoor een belooninge toegeleyt te genieten 12 gl. per maent, heden ingaende, mits daervoor sijn loopende tijt uyt te dienen.

Is oocq geaccordeert met de vrij Saldanhavaerders

voor 't uytleggen op de eerste vloot ende handelen voor deselve in de Saldanhabaey, elcq met een vaertuygh gedaen, te betalen hondert guldens, ende dat men haer ontramponeert vaertuygh weder van Comp^{ies} timmerluyden sal laten repareren, vermits de vrije timmerluyden haer altemalen meest versteecken hebben, ende oocq om haer tot Comp^{ies} dienst in toecomende te grager te houden, voor dese laetste mael ½ maent langh op de jongste retourfluyten uytgelegen, de somma van 50 gl., voor alle welcke sommen de eerste retourschepen op hare reeckeningh van oncosten respective na rato aen cassa belast worden, om alles te doen blijcken na behooren.

Aldus gedaen, geresolveert ende g'arresteert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 3 dito

is overleden eenen Jacobus Halsterbeeck van Leyden, hier op den 9 April passado van 't schip de Walvis jongst sieck aen landt verbleven geweest.

Den 4 dito

sijn de retourfluyten Vogelesangh ende Hilversum haer affscheyt gegeven, ende g'intregeert de brieven ende pampieren aen onse Heeren meesters in 't Vaderlandt, daer d'Almogende gemelte schepen salvo wil geleyden.

Den 5 dito

quaemen tegen den middagh eenige van Gorachouquas volcq aen 't fort seggen, dat se met 12 beesten in Caepmans leger (6 a 7 uyren gaens van hier leggende) gecomen waren, die se morgen aen 't fort souden brengen, tot een vast teycken van hare

aengebode vruntschap, dat is onder dese natie de maniere, dat die na eenigh oorlogh weder vreede ofte vruntschap aensoeckt ofte aenbiedt, ende van haere partije gerccepteert wordt, hare oversten dan met 10 a 12 beesten tot vereeringe daerop aencomen, waertegen dan tot teycken van acceptatie van d' ander cant weder eenige schenckagie geeft, 't welck bij ons nu met coper, tabacq, eeten en drincken etc. gedaen wort, welcke beesten nu wel souden mede gecomen hebben, maer schijnt dese voorlopers eerst een weynichjen vooraff getracteert hebben willen weesen, gelijcq (haer begeerigen natuyr doch wel kennende) oock geschiedt is, om te meer aenlock te veroorsaecken etc.

Ende quam tegen den avont den oversten van de Gorachouquas, Choro genaempt, met een gevolgh wel van 100 man noch aen 't fort, daeronder meest al sijn oudsten ende principaelsten, medebrengende 13 redelijcke oudt ende jonge koebeesten tot vereeringe, met versoeck die in teycken van sijn aenbiedende vrundschap wilden aennemen, ende belofften van voortaen genegen te sijn met den anderen in vreede te leven ende sijn best te doen 't volcq uyt het landt met ons na contentement quamen handelen etc., dat dat met vrundelijckheyt aengenomen ende insgelijcke vruntschap te onderhouden toegeseght wierd, latende, vermits den avondt viel, de gemelte beesten (voor d'Ed. Comp^{ie} ontfangen) in 't beestecrael brengen, ende haerluyden met rijst, broot, tabacq ende brandewijn etc. tracteeren ende seggen, dat wij haer morgen vorder met vereeringe in reciproque souden beschencken, wesende Herry ende Doman met haer gecomen, haer als mediateurs ende tolcken gedragende, ende volgens dien met den voorsz. oversten apart getracteert ende in het fort te slapen gedult wordende,

staende deselve weder seer op 't inruymen van haere weylanden etc.; doch scheen sigh de Gorachouquas dat soo seer niet aen te trecken, ende waeromme oock Herry, Doman en de haere geseyt wierden, dat sulcx laest afgeslaegen was, ende dies daervan niet meer mocht gesproocken worden, als hebbende dat met haere oorlogen tegen ons verlooren etc., thonende sigh den Gorachouquas voorschr. wel tevreeden, dat wij sijn aengeboden vruntschap aennamen, ende seggende, dat wij sijn volcq geen ander wegen souden laten passeeren als door de slagboomen regelrecht na 't fort ende daer wij sijn volcq nader ende vorder gelieften te wijsen.

Ankaisoa was mede present ende wierdt op sijn versoeck oock in den pais getrocken, sulcx wij nu met onse drie vijanden, namentlijck de Goringayquas ofte tobacqdieven, Ankaisoa haren adherent, ende Gorachouquas ofte schapendieven, weder vruntschap ende vreede hebben, welcke ons verleden jaar om dees tijt begonden te beoorlogen, stercq sijnde geweest te samen ongeveer 1000 lustige weerbare mannen. Mogen hopen dat dese pais ofte vreede bij deselve maer recht gemeent wordt, soo sal der wel cans sijn om wederom een goede partije bestiael te geraecken, volgens de hoope die deselve en de tolckinne Eva daervan sijn gevende.

Hemelsvaertsdagh den 6 dito

is des morgens voor de predicatie, den gemelten oversten der Gorachouquas ende gevolgh met wedervereeringen van coper, cralen, tabacq ende pijpen begifticht, wel de dubbelde waerde van de voorsz. koebeesten, ende na de predicatie oock getracteert wordende met eeten ende drincken, mitsgaders de baly met aracq ende brandewijn ondereen gemengt, midden in 't pleyn van 't fort, open gestelt sijnde met een locjen daerin, soopen dit

volcq soo droncken ende vol, datter de seltsaempste cuyren van de werelt aengesien wierden, soo met singen, dansen, springen ende meer andre vreemde continantien, vallende nu den eenen, dan den anderen van dronckenschap onder de voet, welcke dan van die nogh wat schappelijck waren, opgenomen, buyten 't fort gedragen ende aldaer in 't gras te slapen geleyt wierden, behalven den voorsz. oversten, die hem redelijck schappelijck hielt ende sigh niet boven halff vol en dronck, neffens drie a 4 van sijn outsten, dogh eenige van die schenen haer echter niet te cunnen onthouden mede te danssen, ende de wijven songen ende clapten soo hard in de handen, dat men 't wel 150 roeden buyten 't fort hooren conde, sulcx dat sij schenen op haer maniere een heele vreedens triumph ende vreughde te houden.

Heden sijn d' opperhooffden van 't fluytjen Loenen affscheyt gegeven, omme met den eersten goeden windt, die Godt sal gelieven te verleenen, t' seyl te gaen om St Helena Nova op te soecken.

Den 7 dito,

's morgens mistigh weer, ende voorsz. Hottentoos met eeten ende tabacq weder getracteert wesende, sijn deselve ten acht uyren seer wel vernoeght vertrocken, uytgeleyt werdende van den Commandeur ende 6 ruyters tot aen de slaghboom, tusschen de wachthuysen Keert de Koe ende Kijckuyt, daer noch eenige uytleggende ruyters achter de struellen van daen tegemoet bijquaemen, ende alsoo met de voorsz. natie gingen tot aen de bracke revier, alwaer hun gewesen sijnde de passagie, die se voortaen te gebruycken ende welck landt sij aff te blijven soude hebben, sijn deselve dito revier overgegaen, ende de Commandeur aen dese cant langs voorts na des Comp^{ies} ende vrije luyden bouwlanden, met een goeden galop haer in der haest uyt 't gesicht lopende, expres om

hun de snelheyt van de paerden met eenen eens te verthoonen, die groot ontsagh onder haer verthonen.

In 't besichtigen van den bouw allomme wierd bevonden, dat al goet deel rogh ende tarwe in d' aerd' gebracht was ende sommigh oock al fraey opquam. Ware te wenschen, dat men wat meer treckossen van dese natie in der haest handelen coste, vermits d'Ed. Comp^{ie} ende vrije luyden overal jegenwoordigh soo schaers daervan voorsien sijn, datter halswerck sal wesen, om 't oude landt dit jaer in 't saet te crijgen, sijnde ongeveer 152 morgen, namentlijck:

50	morgen	bij	d'Ed. Comp^{ies}	bouwerijen.
35	d^{o}	bij	den Commandeurs	bouwerijen.
10	d^{o}	bij	Jacob Cloetens	bouwerijen.
15	d^{o}	bij	Jacob Rosendaels	bouwerijen.
16	d^{o}	bij	Steven Jansz.	bouwerijen.
9	d^{o}	bij	Harman Remajennes	bouwerijen.
3	d^{o}	bij	Jan Martensz.	bouwerijen.
10	d^{o}	bij	Casper Brinckman	bouwerijen.
4	d^{o}	bij	Pieter Vasagies	bouwerijen.

Samen 152 morgen, dogh soo Godt de Heere van elcq morgen gelieft te verleenen maer ⅓ last door malcander, hoopen wij 't nogh al tamelijcq voor menschen ende vee te strecken.

Den 8 dito,

los regenachtig weer ende wint N.west tot belet van Loenens vertreck.

Sondagh den 9 dito.

Vrij hard weer van den N. westen, wierd 's morgens een schip in de baey vernomen, leggende heel aen d' oversijde dight op de wal g'anckert ende latende, na men sien coste, een witte vlagh waeyen, wes den Commandeur met den schipper van de fluyt Loenen, den ondercoopman Roeloff de Man ende eenige ruyters, achter de duynen derwaerts heen reden ende aen stuyrboort van hem,

op de strant verthoningen deden, alsoff soo verde van de handt, overal oocq volck op eenige wachten lagh, daer comende bevonden 't selve seer dangereus dicht op de brandingh te leggen, ende na 't scheen te wesen een vlaems fregat, hebbende rode uytgesnede splitvleugels, maer liet alsdoen geen vlagh wayen, sulcx men geen vorder bescheyt daervan sien coste, noch oock ter degen wat achter tegen 't hackebort stond, sullende apparent een fransman offte een van de Genuesen sijn, die soo periculeus leght om tegen de strandt te geraecken, als hij emmers magh, de stengen geschooten ende sijn fooke-rhae omtrent ⅓ omhoogh om bij breeckingh van sijn touwen het voor de wint op de strant te cunnen laten lensen, ende 't leven daer noch off te mogen brengen, als hebbende niet boven een musquet schoot drift achter hem, off soude tegen de wal aen leggen, maer scheen groot rijtuygh[1] ende touwen te hebben, voor 2 van de welcke dat hij lagh.

N. maen den 10 dito,

's morgens noch al even onstuymigh weer ende wint als gister, tot omtrent den middagh, als wanneer de wint sooveel bedaerde, dat voorsz. schip zijn een ancker inwind' ende op 't ander een springh achteruyt bracht (ende alsoo de groote ende fockerhaes wat omhoogh gebracht hebbende) daerop over backboort ten besten slaegs vallende, met huyck ende schoverseyls[2] van de wal affraeckten, ende naer wensch seer geluckigh op de rhee quaem zeylen, sijnde tusschen wijlen een van de vrijeluyden vaertuygen aen boort geweest met weynigh groente ende eyeren, quansuys te coop, omme door deselve eens te doen vernemen, wat schip off volcq dit was,

1) Ankers en touwen, daar de schepen in zee op rijden.
2) Met gestreken zeilen.

die even voor 't selve wederom quam, met den gewesen luytenant van Monsr Laros, genaempt Monsr Pierre Gelton, sijnde een kruysser, over drie jaren met voorsz. Laros hier oock geweest, waeruyt verstonden, dat dit was het selve schip dat gemelte Admirael Laros doen mede hier was, genaempt La Marichal, den 20 January verleeden voor reeckeningh van Monsr La Melleray, Gouverneur van Nantes, uyt de Nantese revier geseylt met 180 coppen, daervan onderwegen geen altoos gestorven waren, ende nu nogh maer 7 a 8 siecken te coy lagen, sijnde den capiteyn genaempt Monsr Symon Veron geboortigh van Rochel, daer 't meeste volcq was aengenomen, tenderende na 't eylandt Madagascar, alwaer voorsz. luytenant als Gouverneur soude verblijven in plaets van den jegenwoordigen Monsr Durivé, over drie jaren door Laros daer gelaten, welcke nu met dit schip weder terugh sal comen, ende desen staende sijn drie jaren, een fort in de baey St Augustijn leggen, om alsoo dwers over 't geheele eylandt te domineren, ende soude oock noch een schip over 6 maenden volgen met veel getrouwden huysgesinnen, om de colonie aldaer te vergrooten ende oock in Augustijns baey te planten; doch na 't roode meyr souden sij na sijn seggen niet gaen, maer dit schip ten eersten maer na Madagascar retourneren met ebbenhout, huyden ende was, sandelende aloëhout, alsoocq tabacq van 't eylandt Mascarenhas, die sij seyden daer door hun volcq ende slaven treffelijck goet aengeplant wierd.

Hebbende oock voor de sijteelt aldaer te vorderen, ten welcken eynde een sijspinster met haer man met dit schip oock medequam, om haer op voorsz. eylandt Madagascar daermede te erneren, vermits daer al redelijcke quantité sijde is vallende, gelijcq 't blijct aen de sijde bovenrockjes ende middelkleedjes, bij de

Grooten gedragen wordende, ende door desen gemelte kruysser ons verthoont, mitsgaeders oock overeencomende met de rapporten, door den ondercoopman Verburgh zaliger (daer 2 mael met de Tulp geweest ende verongeluckt) voor dato wel gedaen.

Dese Francen hadden tusschen Nantes ende hier geweest aen 't eylandt Teneriffe ende oock aen Cabo Verde, ende wisten ons te seggen, dat weynigh tijts te vooren 't fort van de West-Indische Compagnie aldaer, door een ander Frans schip van Diepe, onder een sweetse vlagh ende commissie was affgeloopen, geplundert ende nogh 2 nederlantse fluyten, volladen leggende om te vertrecken, mede overrompelt ende met haer nevens een buyt van wel drie tonnen gouts weghgenomen hadden, nadat denselven als vrundt 2 maenden langh sijn France vlaggen dagelijcx hebbende laten waeyen onder de vaste cust, ende dickwils alsoo door die van voorsz. fort getracteert ende de fluyten tusschen wijlen volladen sijnde geworden, mitsgaders sij alles tot sijn voordeel wel affgespeculeert hebbende, doen met sijn schip (daerop 200 coppen) bij de gemelte 2 fluyten onder 't fort mede was comen anckeren, om quansuys per courtoisye noch een laeste affscheyt met de vrunden van 't fort ende fluytschepen te helpen houden, waerop dan een gastmael binnen gedachte fort, tot affscheyt van de meergeseyde fluyten aengeleyt, mitsgaders voorsz. Fransman, met 10 stercq (bedectelijcq onder de cleeren met pistoolen versien) mede genodicht, aen landt sijnde, na het opstaen van de maeltijt onder een affscheytdroncq slagh waernam ende den Gouverneur met eenige van de sijne de pistoolen op de borst stelden ende dwongen haer gevangen te geven, met al die binnen sonder geweer off gedachten van quaet waren, als wanneer sij seyn deden, ende waerop date-

lijck 't volch van sijn schip de voornoemde fluyten schielijcq overrompelden ende sij alsoo na wel gedaene plunderinge etc. van daer vertrocq; mitsgaders den gemelten Gouverneur weder in sijn uytgeplunderde fort de possessie overliet, sonder datter ymandt doot was gebleven; dogh had hem noch eenige duysende huyden gelaten die hij niet medeslepen conde, welcq verhael ons hier op dese gasten te omsichtiger maeckte, hoewel wij se nooyt hebben vertrouwt.

Den 11 dito.

Harder weer ende wint als gister met snelle dichte jachtregen.

Den 12 dito.

Den capiteyn van voorsz. schip aen landt comende, verthoonden ons sijn drie commissien: 1 van den Coningh, 1 van Sijne Majesteits moeder ende 1 van den Gouverneur van Nantes La Melleray, dewelcke met complimenten g'excuseert, dogh oock sooveel wel te verstaen gegeven word, dat men bovendien nogh wel meer commissie van andere potentaten coste hebben, maer sulcx van hem niet willende vertrouwen etc., wierd des middags bij den Commandeur met voorsz. luytenant aen taeffel vergast, nadat op alles soo goede ende nauwe wacht was gestelt, dat ons van sulck verraedt mochten verseeckert houden, gelijcq oock dat gelet wierd 't volcq die dagelijcx om water quamen, 's avonts weder aen boort geraeckten, sonder 's nachts aen landt te mogen comen.

Den 13 dito

sijn op dato 6 stucx redelijcke koebeesten, 1 kalff ende 4 schapen gereuylt van de Gorachauquas ofte tabacqdieven, 't eerste begin van handelingh na den gemaeckten pais met haer ende Goringaiquas ofte Caepmans, ende voor de groote soort rode cralen jongst uyt 't Vaderlandt becomen, die se boven 't coper prefereeren ende oock een bijsonder gevallen hadden in de laest gecomen tabacxpijpen met groote colcken, waerdoor de cleyne nu heel

installigh blijven, ende daerom getracht sal worden, deselve onder den borger te vercopen, om d'Ed. Comp[ie] daerbij niet te laten verliesen, maer schadeloos ende, mogelijck sijnde, met eenige winst van te ontlasten.

Soo waren oock des namiddags eenige van Oedasoa, den oversten der Saldanhaesvolcq mede aen 't fort geweest met 9 schapen, die se voor coper, coralen ende tabacq overhandelden; doch was hun principale bootschap om wat tabacq te versoecken voor gemelte haren oversten tegen een vetten hamel voor den Commandeur (quansuys tot vereeringh ende onderhandelinge van vruntschap) met haer gesonden, om welcke consideratie deselve dan oocq omtrent 1 ℔ tabacq met ½ dosijn pijpen ende eenige coralen wederom vereert wierden ende sijn volcq (stercq tusschen de 20 ende 30) met eeten ende drincken getracteert; dogh gingen buyten 't fort in de Watermans huysjens slapen, omdat op de voorsael geen tabacq mochten drincken, noch vuyr stoocken, vermits deselve van een plancken vloer op een kelder staet ende sijluyden in dese coude nachten sonder vuyr om haer sober decksels halven niet wel wesen cunnen etc.

Den 14 dito

is het fluytjen Loenen ten fine, vooren aengeroert, onder zeyl gegaen ende fraey buyten geraeckt.

Den 15 dito

is Oedasoa's volcq tegen den avondt met voorsz. vereeringe aen haren heere ende oocq wat aen deselve elck particulier na huis vertrocken, met belofte van veele vee aen te brengen, waeromme deselve dese drie dagen oock met eeten ende drincken als tabacq etc. driemael daeghs te royaelder getracteert sijn geworden, dat d'Ed. Comp[ie] al wat costelijck valt ende d' incoop van bestiael oock vrij beswaert, dogh ware aen 't selve sooveel niet gelegen als men daerdoor noch maer genoegh na behoeven crijgen coste.

Den 17, 18 ende 19 dito.

Al gedurigh nat, hardt, windrigh weer van den noortwesten, waerdoor oocq desen nanacht 't voren aengevoerde Frans schip La Marechal tusschen redout Duynhoop ende de Soute revier gestrant was, schijnende het met de focq voor de wint, met de neus op de wal geseylt te hebben, nadat sijn vaertuygh (niet cloecker als een Biscaeyse sloep wesende) tegen strandt aen stuck geslaegen was, sijn mast gecapt ende voorts drie anckers verlooren hadden, sijnde al die sij gehadt heeft, en waren besigh (soo men coste sien) om vlotten te maecken ende gestadigh te pompen, houdende de blint voorbey, om niet op sij, maer met het wassende water voorts met de neus op strandt te geraecken. Ende is op voorsz. redout ordre gestelt om te letten, wie ende wat volcq ende goet off geweer etc. aen landt gesalveert sal worden.

Tegen ende na den middagh sonden sijluyden 2 briefkens met een ton aen landt, biddende seer om bijgestaen ende geholpen te worden, vermits sij vreesden op sij te geraecken ende dan 't leven niet te sullen cunnen salveeren. Is derhalven, vermits te water bij haer te comen onmogelijck was, een oude Biscayse sloep op een wagen geset ende langs strandt tot voor 't schip gevoert, die met lijnen maer 2 mael aff ende aen coste comen, ende volgens dien desen dagh oocq maer 3 man heel op den hals met deselve aen landt quamen, sijnde nogh 2 anderen aen landt geswommen deur de brandingh ende een, sieckelijck in een herbergh, sulcx sij nu met hun sessen 't lijff gebracht hadden, waeronder den kruysser, die tot verlosser van den Gouverneur op Madagascar gedestineert ende hiervooren meermael van gesecht is, welcke versochten plaetsen om tenten voor haer volcq ende te bergen goederen op te mogen stellen etc.,

die haer recht voor 't schip onder 't faveur van voorsz. redout Duynhoop gewesen wierd.

Den 20 dito.

Redelijcq fraey, bedaert weer ende 't luchjen westelijcq, sijn 61 persoonen van dage van 't Frans schip aen landt gecomen, waeronder den capiteyn, voorsz. luytenant, den bisschop ende drie papen ofte priesters, versoeckende gemelten capiteyn om der vrije luyden vaertuygen te mogen huyren, om te sien off sij sijn anckers ende touwen daermede souden cunnen opvissen, ende sijn schip ontladen hebbende, mogelijcq sijnde, daermede weder aff te winden, 't welcq hem om geen onbeleeftheyt te thoonen, maer niet anders als genegentheyt tot alle mogelijcke behulpmiddelen, sooveel buyten versuym ende nadeel van onsen schuldigen dienst coste geschieden, is toegestaen.

Is oock dees avont, na gehouden conferentien, om goede consideratien raetsaem geacht, deselve door den secretaris Hendrick Lacus, goet Frans spreeckende, morgen met beleeftheyt te laten aenseggen:

Dewijle sij selffs versocht hebben te mogen weten, hoe ende waer sij haer souden hebben na te reguleren, onder belofte van sulcx te willen nacomen etc.

Dat se gelieven al 't geweer 't welck sij aen landt brengen, ten eersten over te leveren aen d' onse, tot den ontfangh te stellen ende onder notitie daervan te houden.

Item een oprechte rol van haer volcq ende namen van dien, om te cunnen weten, waer elcq ende wie op dees off die plaets gelogeert is, ten welcken eynde ymandt willende tot eenigh borger loogeren, deselve haer aen de secretaris maer behoeven bekent te maecken, om van denselven een brieffken van consent te vercrijgen.

Dat al 't goet, 't geene sij bergen, alle dagen opge-

ven, om opgeteyckent te worden ende te weten waer sij het huysvesten, uyt consideratie van nae te mogen vorssen waer 't gebleven sij, dat sij nu off dan mochten clagen vermist te wesen.

Dat soo sij, naementlijck d' opperhooffden ofte particuliere, yts vercoopen willen, 't selve d'Ed. Comp^{ie} eerst gelieven bekent te maecken, om daerop te letten nae behooren.

Dat se haer gemene volcq niet verder gelieven te laten gaen, als tusschen de redout Duynhoop ende 't vissershuys, alwaer hun het vers water tot gebruyck sal toegelaten worden, alsoocq tot daer toe de strandt ende revier om te vissen.

Ende voorts sulcx haer vorder te willen vougen na alle 't geene haer maer billijck vorder na gelegentheyt van tijt ende saecken sal aengeseght worden, ende vooral geen publicque vergaderinge ergens te houden van roomse godsdienst door haere priesters, noch eenige van d' onse daertoe trecken etc., 't welcq oock den borgers allomme op hooghe peene gelast sal worden in hare huysen, schuyren off erven niet te gedoogen.

Den 21 dito,

's morgens redelijcq weer, sulcx den Commandeur uytgingh, om overal in 't landt een besightingh etc. te doen; doch op den middagh een swaren regen overvallende, ende dies omtrent ten halven keerende ende in 't retourneren de strant langs comende, sagh 't volcqjen van voorsz. Frans schip seer desolaet overal in den regen leggen schuylen in vaten ende onder zeylen, sonder datter eens debvoir gedaen wierd een tent daervan op te slaen, schijnende de opperhoofden als confuys ende soo heel goeden gesagh van ordre niet onder haer volcq te hebben.

Soo had oock heden een van de vrijeluydenvaertuygh aen boort geweest, ende wat goet voor den

capiteyn, luytenant ende papen aen landt gebracht, volgens notitie daervan gehouden wordende, ende wisten de vrije luyden te seggen, dat het aen boort sijnde volcq, naementlijck stuyrluyden ende al te samen, droncken vol ende sonder ordre waren, ende sijluyden volgens dien den capiteyn geseght hadden, niet meer daer te willen comen, alsoo sij alles van boven neer in sijn vaertuygh smeten, ende 't selve daerdoor haest om den hals helpen soude etc.

De gemelte Francen, 't gene vooren genoteert staet, voorgehouden sijnde, hadden daerop geantwoort:

Dat se niet costen verstaen haer geweer over te geven, alsoo daermede hun cost in 't landt souden moeten gaen soecken, ende volgens dien niet haer te laten binden om hun gemeene volcq binnen gestelde limieten te houden, ende schoon hun gesegt wierd dat het haer, wanneer se quaemen haer schip weder in 't diep te crijgen, onbeschadight soude worden gerestitueert, ende wij haerluyden voor deese landts natie wel souden beschermen, als hebbende die soodanigh onder devotie, dat haer geweer buyten onse wachthuysen moeten afleggen, ende sonder dies herwaerts comen, ende aengaende de gestelde limieten voor haer gemene volcq, dat sulcx was opdat sij deselve daerdoor te beter t' haerder devotie ende onderdanigheyt souden cunnen ende mogen houden. Item voor te comen de questie, die tusschen d' onse ende de hare te buyten aff mochten komen te resulteren etc. Soo en coste haer dat echter niet doen tot overleveringe van 't geweer ende voorsz. limieten verstaen.

Aengaende de rest schenen niet tegen te hebben, dogh had den capiteyn Veron geseght, morgen ten acht uyren den secretaris eens te willen alleen spreecken, dat den bisschop nogh luytenant en hoorden, alsoo hij gereformeert ende d'andere paeps wesende,

met den anderen in sommige saecken al wat different waren.

Ende had voorsz. luytenant met Duytse woorden geseght: ons schip aff te crijgen is geen cans, ende daeromme wil ick met mijn volcq te landt in, om onse cost te soecken, dat sonder geweer niet doenlijcq ware, met nogh al eenige meer force desperate redenen

Ende alsoo haer schip daer 't legt dogh geen pryckel heeft te breecken ende dus oock 't volcq datter op is geen noot van 't lijff, is op voorsz. force antwoort bij provisie last gegeven, dat voor nader ordre niet sal gedooght worden, onse ofte vrije luyden sloepen daer aen te vaeren, noch oocq geen vaeten off goet aen landt, alsoo de toesight ons bevolen is, te meer dewijl heden al tot 81 persoonen sijn aen landt geraeckt, daer men niet als moeyelijckheden mede heeft etc.

'T begond tegen den nacht heel fel te waeyen van den Z,Z.oosten.

Den 22 dito

's morgens noch al aenhoudende, ende wierd een groote inobedientie van 't France volcq tegen haer opperhoofden gesien, willende elck gaen daer 't hem belieffde ende gansch na deselve niet hooren, sulcx sij haer dingen om 't goet te bergen, niet doen costen.

Ende quamen den capiteyn met den Pruysser Monsr Gelton, meergenoemt, den Commandeur voormiddags persoonlijck besoecken ende seggen, dat se om geen redenen ter werelt costen verstaen, haer geweer over te geven, seggende den Pruysser die 't harde woort meest voerde, ronduyt, als desperaet, dat voornemens was ende bleeff, met 't volcq te landt in te gaen, ende volgens dien van 't geweer niet begeerde aff te scheyden, boven dat denselven veele redenen inbracht, van daerdoor te veel disreputatie te gedoogen aen sijn heer ende meester oock den Coninch etc. ende dies

het over sijn gemoet niet mochte, willende liever sterven, want soo doende niet als vrunden, maer als vijanden met haer gehandelt wierd.

Waerop met alle beleeftheyt na vereysch g'antwoort ende geseght sijnde, sulcke desperate woorden van gequalificeerde luyden niet verwacht wierden, maer redenen souden gelieven te verstaen van die haer niet als vrunden, maer gelijcq broeders sochten volgens getoonde blijcken te accommoderen in 't bergen van lijff ende goet.

Ende eyndelijck aengaende te landt in te gaen off haer volcq toe te laten hun geweer, dat sulcx 2 pointen waren, strijdende regelrecht tegen d' ordre onser Heeren Meesters, als wordende sulcx selffs niemant van derselver eygen dienaers toegelaten ende volgens welcke versocht wierden, dieshalven geen vorder importumiteyt off versoeck gelieffden te doen.

Ende nademael sij daerop sagen, dat se haer niet souden cunnen laeten desarmeren, wierd hun ses snaphanen ende sooveel sijtgeweer voor de hooftoffianten toegestaen, om daermede hun volcq te beter in devotie te houden ende haer goet met het behoorlijcke gesagh ende authoriteyt te bergen, mits telckens onse visite daerover gaende, om te letten datter meer als voorsz. geweer aen landt gebracht en wierde, 't welcq boven ordre noch over ons namen etc.

Den voorsz. Pruysser niet ophoudende van desperate woorden, ende dat sijn volcq moste haer geweer hebben off dat liever wilde sterven, ende wij toesien mochte dat het in Hollandt niet wederbetaelt wierd, oocq dat hem onmogelijck was sulcx te lijden, wierd hem daerop beleeft geantwoort, ons oock alsoo onmolijck te wesen yets toe te laten buyten ordre, ende hun dies gelieffden tevreden te houden als wordende haer niets te voren gelegt als accommodatie ende aen-

gepresenteert, oock effectievelijck bewesen alle vrundelijcke hulpmiddelen om haer goet te helpen bergen, ende daer se dachten onse hulpe meerder nodigh te hebben, dat se die souden vindeu in alle gelegentheyt, daer 't sonder versuym van den dienst, die wij onse Heeren Meesters schuldigh sijn ende haer Ed. ordre niet en contrarieert, sal cunnen ende mogen geschieden. Op 't welck hij met den capiteyn affscheyt ende buyten gingen.

Doch op den middagh was den voorsz. Pruysser ende meergemelte bisschop aen de poort van 't fort geweest ende door den secretaris laten versoecken, dat het gehuyrde vrije vaertuygh ende Comp^{ies} aen haer geleende chaloup mochten toegestaen worden, weder aff ende aen te varen, om haer goet te bergen, hebbende metter anderen bij nader overlegh verstaen, aengaende 't geweer na ons ordre hun te reguleeren ende visite over de vaertuygen telckens toe te laten, ten eynde wij weten mochten, dat geen geweer als in ons handen over te leveren soude aen landt comen. Willende na den middagh comen om met den Commandeur te spreecken, dat haer daerop dan terstont is geconsenteest, gelijcq oock op hun versoeck van 3 a 4 man, om 't voorsz. gehuyrde vaertuygh van strant aff te helpen, wel 30 a 40 slaven, om emmers te thoonen onse gereede wil tot alle behulpsaemheyt etc., werdende haer oock geseght, dat haer volcq niet gelimiteerd wierd op de geordonneerde plaetse te blijven, anders als dat se uyt haer eygen selfs na eygen fantasyen niet verder soude mogen gaen; maer die sij hier off daer tot den arbeyt in 't bergen van haer goederen van noden hadden, dat se deselve daertoe te absoluyter souden cunnen ende mogen na wil ende wensch commanderen, doch sonder sijd- ofte schietgeweer, ander als 6 stucx voor de hooftofficianten,

gelijck voorsz., van welcke 6 snaphanen hun oock vergundt wierd 2 dagelijcx uyt te mogen laten gaen sien off eenigh wilt voor haer schieten souden cunnen, mits hun wachtende dese landts natie eenige hinder aen persoon, bestiael of goet te doen etc.

Den capiteyn Veron had heden met den secretaris alleen wandelende gesegd, blijde te wesen (nu hem Godt den Heere 't ongeluck dogh had gelieven te laten overcomen) dat hij hier was bij volcq van sijn religie, want ergens anders gestrandt hebbende, soude sonder faut met alle de sijne door de papistische hebben om den hals gebracht geworden, versoeckende oock indien 't mogelijck ware, dat deselve (44 sterck) van 't gereformeerde gelooff mochten in Comp^{ies} dienst aengenomen worden, soo haest haer goet gebergt hadden, ende dat omtrent den Commandeur daerinne 't beste gelieffden te spreecken, als hebbende die alle te Rochel gehuyrt, ende wesende van 't eylandt St Martin oock geboortigh etc.

Tegen den avondt quaemen den voorsz. capiteyn met sijn 2^{e} capiteyn, genaempt Kirequadieu, neffens den bisschop genaempt Monsr Estienne, ende meergenoemden Monsr Gelton, die als vervanger van den Gouverneur op Madagascar gedestineert was, seggen, dat sij te samen raedt gehouden hebbende, willigh ende bereyt hun na alle de voorgemelte articulen ende ons vorder te geven ordre wilden reguleren, bekennende ende wel begrijpende, deselve niet anders als in behoorlijcke billigheyt te bestaen. Jae selfs oock den voorsz. Pruysser, die versochte, dat men hem sijn desperate minen, desen morgen bethoont, wilde ten goede houden, als wesende niet uyt quaet- maer uyt mistroosticheyt geschiedt, vermits sigh dus ongeluckigh van sijn Gouvernement versteecken was door 't stranden hares schips, 't welck al geborsten ende

't water daer uyt- ende invloeyende was etc. Sijnde genegen, staende haer aenwesen alhier, hun als eerlijcke vrunden met ons te leeven. Waerop na vereysch, g'antwoort ende onder dies oock verseeckert wierden dat bevinden souden onse intentie gansch ende gaer tot hun hulp ende accommodatie was streckende, ende tot teycken van 't welck haer 4 persoonen den Commandeur tegen morgen middagh ter maeltijt nodighden, dat sijluyden accepteerden ende na een glas wijn ende bier gedroncken hadden, weder heel wel tevreeden ende danckbaer over alles (soo 't altoos scheen) vertrocken na hun gehuyrt logement in de stadts herbergh.

Sondagh den 23 dito

is den voorsz. bisschop, 2^{e} capiteyn ende den Pruysser bij den Commandeur ter maeltijt geweest, sijnde den opper-capiteyn met der vrijeluyden vaertuygen aen boort geweest, waermede al haer cruyt ende een groot deel schiet- ende sijdgeweer aen landt sond, dat altemaelen onder goede notitie in 't fort ontfangen wierd.

Heden juyst mede een van de dagen wesende, dat al de vrije luyden als schutters optrecken ende oock in 't fort alles wat van buyten gemist conde worden binnen gehaelt, ende daerdoor na Sondagse gewoonte parade gedaen sijnde, mitsgaders elcq oock uyt eygen genereusheyt sijn geweer bijsonder fix ende schoon gemaeckt, ende haer persoonen op 't best oock gecleedt hebbende, sagh men claerlijck, dat haer de Francen over de goede ordre ende het fraye, fluxe, gesonde ende vol couragie sijnde volcq niet genoegh conden verwonderen, comende veele van de haere hunne persoonen tot den dienst van d'Ed. Comp^{ie} aenbieden, die bescheydentlijcq gesegt wierden, eerst een brieffken van ontslagh ende consent van hun opperhoofden te halen etc.

Volle maen, den 24 dito,

waren de Francen vast besigh met der vrije luyden gehuyrde vaertuygh sooveel goet aen landt te brengen als se costen, ende wij toesiende dat geen geweer in haer handen bleeff etc., sijnde oock ondertusschen aengaende 't France volcq in dienst aen te nemen, 't volgende bij den Raedt geresolveert, om de motiven ende pregnantien in de onderstaende resolutie aengehaelt, te weten:

Maendagh den 24 May 1660.

Door den Commandeur den Raedt 't sedert 't stranden des Fransch schip genaempt La Marichal, in bedencken gegeven sijnde, de moeyelijckheden die men van Comp^{ies} wegen met hetselve sal hebben, soo in 't toesien ende oppassen dat ons van hun volcq geen ongelegentheyt overcome, als sijnde 145 a 146 personen stercq, ende wes meer dienaengaende te bedencken ofte duchten, welcke vermits haer schip al gebarsten ende daerom niet weder aff te crijgen is, hunne opperhooffden gansch weynigh obedieren, ende ingevolge wel tot eenige desperatie mochten resolveren, voornamentlijcq door honger, daer se seer over claegen, ende sommige hare persoonen al tot Comp^{ies} dienst al voor de cost alleen comen aenbieden, - Soo is na overlegh van saecken eenparigh g'oordeelt, om voor te minder macht van volck vreese, ende goet deel van deselve onder ons devotie ende gesagh te hebben, niet vreempt te sijn ende volgens dien oock geresolveert, de opperhooffden te presenteeren, haer van alle hun volcq, die se om haer goet te bergen, te veel hebben, t' ontlasten ende in Comp^{ies} dienst aen te nemen, welcke dan in plaetse van die men harenthalven nu bij 't fort moet houden, in 't landt werck gegeven sullen worden sonder schiet- off sijdgeweer

met omspitten ende houwen van de plaetse, daer de levendige hegh ofte lantweer geprojecteert is, met bitter amandel- ende ander boomen te besayen ende totter schepen uyt 't Vaderlandt aencomen, om deselve daermede dan ten eersten na Batavia te versenden, daer dogh voor d'Ed. Comp^{ie} geen volcq te veel can comen, ende tusschen wijle de grondt tot gemelte lantweer vast claer sal cunnen gemaeckt worden, dat anders dit jaer door mancquement van ploeghbeesten nogh soude achterwegen blijven, ende noghtans op 't hoogste nootsaeckelijcq is, om te eerder soo dick ende dicht te bewassen, datter geen beesten cunnen deurgejaegt worden; doch 't principaelste daerop siende, alsvoren gesegt, om sooveel volcq ende al die men bescheydentlijck met wil van d' opperhooffden can becomen onder ons gesagh te crijgen ende alsoo te min ongelegentheyt subject te sijn, daer te meer op staet te letten, omdat men weet een ander Frans schip onder schijn van vruntschap de West-Indische Comp^{ie} soo verradelijcken part hebben gespeelt met het overrompelen ende plunderen van haer fort ende 2 geladen fluyten aen Cabo Verde onder Sweetse commissie, na 't gedaene feyt, de Hollanders aldaer hebbende gethoont etc., om voor soodanige ongelegentheyt ons alhier te bewaren, wij veel volcq tot groot versuym uyt haer werck van 't dorssen etc. ende oock van de noodige wachten buyten op de Hottentoos hebben moeten binnenhaelen, om alhier Comp^{ies} principaelste sterckte etc. te bewaeren, - Welck een ende ander ingenomen sijnde, den Raedt te eerder tot het voorige heeft doen resolveeren, ende oock bij desen vastgestelt, sulcx hoe eer hoe liever op 't fatsoenlijcxste te onderleggen, als niet twijffelende, off sal bij onse Heeren Meesters in 't Vaderlandt ende onse Hooge Overicheyt van India, niet anders als welgenomen

worden, ende dat in desen niet dan ten meesten dienste ende gerustheyt voor d'Ed. Comp[ie] alhier gehandelt is, gelijcq oock dat men d' opperhooffden (passagie versoeckende met Comp[ies] schepen na Batavia) sulcx meede sal toestaen neffens haer te bergen goederen, mits daervoor betaelende sulcx ende sooveele als sijluyden met haer Ed. Mijn Heeren den Gouverneur-Generael ende Raden van India sullen cunnen accordeeren, als ons dies onvermogend ende niet gequalificeert kennende.

Aldus gedaen ende geresolveert in het fort de Goede Hoope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerds.
Hendrick Lacus, Secret[s].

Soo is gister middagh na de predicatie 't navolgend tot waerschouwinge oock gepronunchieert, luydende als te weten:

Den Commandeur ende Raedt etc.

doen te weten:

Dat om wichtige redenen dienstigh is geacht bij desen den vrije luyden bij 't fort ende allomme in 't landt woonachtigh, item oock Comp[ies] dienaeren, te doen de navolgende waerschouwinge, namentlijck:

Dat niemandt eenige luyden van 't gestrande Frans schip voor off naer sonnenonderganck sal mogen aenhouden ofte eenige de minste heul verleenen, opdat deselve te beter onder gesagh van haerluyden opper-

hooffden mogen blijven, ende die daerdoor machtigh wesen hunne goederen te salveren, volgens welcke deselve plaets is aengewesen tusschen de redout Duynhoop ende het eerste vissershuys aen de revier, om aldaer tenten op te slaen ende haere goederen onder te bergen.

Ende ingevalle eenige van dese tegenwoordige gestrande luyden bij yemandt wilde loogeren, soo en sal echter niemandt ingenomen mogen worden, tensij hij haer eerst bekent gemaeckt hebbende aen den secretaris, ende van desselffs handt een brieffken van consent thoone, om emmers derselver opperhooffden met alle mogelijcke behulpsaemheyt in hun bevolen gesagh sooveel doenlijck te helpen mainteneren, als hebbende rheede schade ende ongelegentheyt genoegh geleden, ende volgens dien alle doenlijcke adsistentie op 't hoogste wel noodigh.

Dogh sal niemandt in haere huysen ofte landt eenige andre als de gereformeerde Godtsdienst van deselve toegelaten ofte gedoogen, ende bijaldien sulcx oq 't platte landt off ergens vernomen wordt, sullen deselve datelijcq den fiscael aendienen om daerin dan te handelen als na behooren.

Ende voornamentlijck werd yder gelast, soo ymandt van de Francen met cort off langh schiedt- ofte zijdgeweer in hare huysen comen, dat sijluyden ons off de wacht van de naeste redout off wachthuys sulcx ten eersten sullen bekent maecken, die haer 't selve dan sullen affnemen, ende tot onse nader ordre in bewaeringe houden, op pene van die hierinne naelatigh off dissimulant bevonden wort, bij den fiscael sal in apprehentie genomen ende door denselven criminelijck tegen geprocedeert worden na wichticheyt van tijt ende saecken.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hope, den 22

May 1660, mitsgaders gepronunchieert ende g'affigeert den 23 daeraen volgende.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Heden quam den oversten van de Gorachauquas, Choro genaempt, met sijn broeder Gakingh aen 't fort, met maer drie magere ossen ende 2 koeyen ende wel een sleep van tusschen de 40 a 50 menschen, die na de gedaene ruylingh al weder mosten getracteert worden met eeten, brandewijn ende tabacq etc., doch met een lachend aenseggingh, dat men voortaen niet meer volcq beneffens den oversten sal tracteren, als die beesten te ruylen brengen, vallende deselve anders wat te costelijck, als sij met soo luttel bestiael altijt soo sterck aencomen souden.

Den 27 dito

is op dato aengeplact navolgende billjet, g'intituleert ende van inhoude als te weten:

Waerschouwinge.

Dewijle jegenwoordigh die van 't verongeluckte Frans schip de Marichal vrij wat brandewijn aen landt brengen, die sij d' een ende d' andere presenteeren te vercoopen, soo sullen de vrije borgers daertoe moeten haelen een brieffken van consent ende met eenen betaelen de gerechtigheyt van d'Ed. Comp^{ie}, sijnde ¾ rd^{s} van 8^{en} yder mengelen, op poene van 100 rd^{s} voor den cooper, gelijcq voor dato daerop gestelt is, 't zij bij cleynde off groote maet.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.

Ende nademael de stal voor de uytleggende ruyters buyten in 't velt tegen de Hottentoos ende tot be-

scherminge van der vrije luyden landerijen ende beesten gemaeckt, jegenwoordigh soo verde vaerdigh is, dat deselve aldaer voortaen sullen cunnen gestalt worden etc., - Soo is deselve tot narichtinge dese volgende memorie ter handen gestelt, van inhoude als te weten:

Ruyterwacht.

Sullen expres te passen hebben op 't volgende, namentlijcq:

1°. Dat geen Hottentoos altoos binnen haer limiten na de vrije luyden laten passeren, maer deselve wijsen ende doen gaen na 't wachthuys Keert de Koe, om aldaer door de slaghboomen regelrecht te gaen na 't fort, 't sij dat se yemandt van de vrije luyden bij haer hebben off niet, alsoo tot nogh niet mogen gedacht worden daer aengangh te hebben, waeromme dan den corporael van de ruyterwacht sal vermogen de vrije luyden huysen te visiteren, als hij maer denckt, datter eenige Hottentoos ergens mochten in huys genomen ofte verscholen sijn, die hij dan sal laten gebonden aen 't fort brengen, alsoo deselve maer soecken bij de vrije luyden aengangh te hebben, om te beter occasie aff te speculeren tot roovinge van derselver bestiael etc.

2°. Dat sij derhalven oock niet sullen gedoogen eenige vrije luyden beesten off schapen buyten de limiten van de voorsz. Ruyterwacht gaen weyden, ende sulcx siende, deselve datelijcq weder doen binnen drijven, mitsgaders die soodanige beesten toebehooren laten betaelen ¼ rd^{s} voor elcq beest, dat se buyten de voorsz. bepalinge ofte tersijden uyt haer gesicht sullen bevinden te gaen weyden.

3°. Dat se eenige jacht na buyten toe onder 't bestiael vernemende, datelijck sullen derwaerts rijden,

ende siende sulcx door Hottentoos geschiede, deselve sonder simulatie als vijanden vervolgen ende t' onder sien te brengen om 't bestiael te ontsetten ende d' eygenaers, mogelijck sijnde, wederom te beschicken.

4°. Dat derhalven seer nauw sullen passen op de seynen van 't wachthuys Houdt den Bul, ende datelijck met 4 ruyters derwaerts heen rijden, om te sien watter hapert ende te doen als boven; latende d'ander soo langh op de stal blijven, tot die sien dat de noot haer bijcompste mochte vereysschen, 't welck sij kennen sullen aen een canonschoot, dat die van Houdt den bul in sulcken geval sullen doen met het stuck, aldaer gesteldt, waerschouwende alsdan empassandt mede de passerende vrije luyden, dat se hun bestiael binnen haelen.

5°. Dat soo haest sijluyden op de voorsz. buytenplaetsen sulcq onraedt vernemen, haer vlagh gedurigh laten op- ende nederhaelen, daerop dan oock Keert de Koe, Kijckuit ende Duynhoop mede soo sullen doen, ende als die 2 wachthuysen eerst haer vlag opende nederhaelen tot teycken van onrust, soo sullen haer de gemelte ruyters, gelijcq van Hout den Bul geseyt is, oock derwaerts vervougen. Op welck seyn Comp^{ies} ruyters, voetvolcq ende borgers van 't fort ende alle canten tot adsistentie hun ten eersten met alle mogelijcke vlijt mede sullen maecken bij te vougen.

Dewijl dan oock in dese gemelte memorie van de ruyterwacht te passe comen eenige waerneminge voor de ander wachthuysen, soo is aen 't volcq op deselve bescheyden, mede ter handt gestelt dese navolgende

Nader ordre voor de wachthuysen Keert de Koe, Kijckuyt en de redout Duynhoop.

1°. Dat soo haest sij van de ruyterwacht sien de

vlagh op- ende nederhaelen, datelijck elcq mede soo sullen doen. Item oocq als sij selffs onraedt vernemen, tot waerschouwingh aen 't fort, gelijcq in 't reglement daervan gemaeckt nader is g'ordonneert.

2°. Dat soolangh de Francen hier sijn, altijt een man van Keert de Koe de Hottentoos, met beesten off schapen deurcomende, tot aen 't fort sullen geleyden, ende de Francen van haer affwijsen, maer, geen beesten off schapen, bij hun hebbende, sal 't niet behoeven.

3°. Dat vooral geen Francen, Engelsen noch Hottentoos binnen in de wachthuysen laeten comen, maer eenige Francen off andere natien daeromtrent verscheynende, datelijcq de deur sluyten ende haer naer boven in 't geweer begeven ende met minne affwijsen, soolangh sij geen geweldt thoonen, 't welcq dan magh toegestaen worden om hare plaetsen te bewaren, als vrome soldaten toestaet, sonder haer oocq te openbaren, hoe stercq sij daerop leggen.

Saterdagh den 5 Juny A° 1660.

Heden door den capiteyn van 't verongeluckte Frans schip La Marichal Monsr Veron ende den geprojecteerden Gouverneur van het te maecken fort in de bay Augustijn op Madagascar, genaemt Mone^r^ Gelton, alsoock den bisschop Monsr Estienne aen den Commandeur ende Raedt versoght sijnde, dat men souden willen eenige persoonen van haer in Comp^ies^ dienst aennemen, die sij te veel hebben, ende volgens dien soeckende deselve te ontslaen van haren eedt, om hun alsoo daervan te ontlasten, vermits haer schip rede gebarsten ende 't water met de vloet daerinne wies ende viel, al haer broot nat geworden was, ende sijluyden daeromme niet hadden om soo veele volcx

langer de cost te geven, boven dat se hun oocq te veel waren in 't werck, te doen tot berginge haer vordere goederen etc. - Hetwelcke verstaen ende daerop ingenomen sijnde de goede genegentheyt, die onsen Heeren Majores hebben om onse naburige g'allieerde vrunden in alle noden (ende voornamentlijck aen de voorsz. opperhooffden haren Heer Monsr La Milleray) de behulpende handt te bieden, gelijcq ten dien insichte bij ons van den beginne van 't stranden des voorsz. schips met alle mogelijcke vlijt ende middelen oocq is gedaen, - Soo is bij den gemelten Raedt eenstemmigh verstaen, voorsz. opperhooffden haer versoeck te accordeeren, ende alle die se per notitie gegeven ende haer willigh tot den dienst van d'Ed. Comp^{ie} presenteren, onder den eedt ende articul van deselve aen te nemen voor soodanige tractementen als met haer sal billicq g'accordeert worden, mits dat se voor haere te bedingen gagies, soolangh sij hier sijn, haer sullen laten tot arbeyt gebruycken, ende met de eerste schepen uyt 't Patria verdeelt na India versonden worden, om aldaer gebruyckt te worden, als bij onse Hooge Overicheyt te dier plaetse ende elders verstaen sal worden te behooren etc.

Ende dewijle vooraengetogen capiteyn Veron ende Monsr Gelton ons oock hebben voorgedrageu, dat se dan haer matrosen pleyn meenen te gebruycken om haer goet te bergen, doch dat se mercken haer stuyrluyden, bootsmans, schiemans ende andere scheepsofficianten wat traegh vallen om tot 't een ende 't ander haer debvoir na behooren te contribueren, ende hij capiteyn nochtans seer gaerne ten alderuyttersten genegen is voor sijn Meester Monsr La Milleray eerst al 't goet ende canon te bergen, en dan te sien off 't ledige schip sijn bersten geholpen noch weder van de strant soude cunnen gebracht worden.

Sulcx deselve benevens 't bovenstaende oock vrundelijck versoecken, wij haer met onse authoriteyt daerinne mede wat gelieven te adsisteren, ende volgens dien de gemelte haere onderofficieren tot hun devoir wat ernstigh te vermanen, - Soo is om consideratie alsvooren deselve sulcx mede toegestaen ende ingevolge daerop voorsz. scheepsofficianten oock doen ontbieden ende 't onderstaende aengesegt, te weten:

Hoe dat wij van wegen onse Heeren Meesters uyt genegentheyt, die wij weten deselve te hebben omme alle naburige g'allieerde vrunden ende bijsonderlijck haerluyden Heer ende Meester Monsr Marichal de la Melleray, alle mogelijcke vruntschap ende courtoisye te doen, van den beginne dat haer schip alhier is comen te stranden, deselve datelijcq ende aldereersten met alle vermogen ende bij de handt hebbende middelen hebben getracht te helpen, eerst met een vaertuygh over landt op een wagen tot voor haer schip getrocken, omme hunne persoonen te salveren, dewijl te water door 't harde weer innavigabel ende oock vermits de brandingh niet bij 't schip te comen was, ende 't sedert oock met een schip ende roeyboot van de vrije luyden te huyr, expres den overloop van dien oock uytgenomen om haer goederen bij mooy weer te mogen bergen, daer anders tot Comp^{ies} gerieff bij de gemelte vrije luyden d' eylanden etc. hieromtrent mede bewaren ende vele nodige saecken daermede aengebracht wierden, alle welcke saecken wij (pleyn ende alleen om haer te helpen) voor onse Heeren Meesters lieten stilstaen ende achterblijven.

Ende nademael ons voorcomt, mitsgaders wij oock langs soo meer mercken dat sijluyden, namentlijck de gemelte scheepsonderofficieren, ter contrarie haer seer weynigh beijverden in 't bergen van hunne

Meesters goederen, ende oock al te luttel garen capiteyn in sijn debvoir helpen bijstaen ende mainteneren, boven dat oock de vrije luyden van 't gemelte vaertuygh seer claegen over haerluyden onordentie, die derhalven niet derven met haer vaertuygh meer aen boort varen, omdat de vaten, cassen etc. niet met ordre door touwen ende taeckels affgelaten, maer alles slegs los van boven neder geworpen, ende alsoo niet alleen de goederen, maer oocq hun vaertuygh aen stuck geholpen ende gansch ontramponeert wordt.

Dat sij dierhalven sulcx alles dienen te verbeteren ende hun onder haer gebiedent opperhooft neerstigh ende ordentlijck te comporteeren, ende ingevolge deselve ten alderuyttersten te helpen om te sien off het ledige schip weder sal cunnen vlot gecregen worden etc. Ende des onmogelijck bevonden wordende, als alles ondersocht is, dat men haer dan vorder sal sien te accommodeeren met dienst na India off passagie na 't Vaderlandt, sooals sijluyden op ons alsdan sullen comen te versoecken ende buyten nadeel van d'Ed. Comp^{ie} cunnen g'accordeert worden, maer niet eer voor dat se ons thoonen ende leverden een oprecht handtschrift (van haer alle geteeckent) dat, alle mogelijcke middelen ende bijstant van ons ende debvoir van haer gebruyckt sijnde, bevonden is geen cans altoos meer te wesen, om het schip van de grondt weder in 't vlot te crijgen, ende vervolgens dien 't selve als een onnut vrack t' eenemael abandonneren etc., alsoo wij sulcx verstaen in dier vougen alsoo te behooren, ten eynde onse Heeren Majores t' allen tijden ten vollen souden cunnen ende mogen bethoonen onse debvoir ende gecontribueerde behulpsaemheyt tot ende in alles gedaen, ten welcken eynde ende om ons debvoir noch meer te bethoonen, oock wel opgepast sal worden, dat niemant anders in

Comp^{tes} dienst genomen, noch met de aencomende scheepen na Batavia sal gelargeert worden, als die haren capiteyn ende wettige opperhooffden ous goetwilligh daertoe comen aenbrengen.

Gelijck oock dat sigh niemandt bij eenige particuliere hier begeven.

Noch oocq dat sigh niemandt sal comen in de gemelte Comp^{ies} scheepen te versteecken.

Item dat se haer dierhalven hoe eer hoe liever haesten, want dat men voor haer (door hun lanterfanten hier langh blijvende ende hun cost opraeckende) uyt Comp^{ies} schepen geen cost sal cunnen lichten, tot verlegentheyt van Comp^{ies} veele volck ende schepen in India etc., sullende d'Ed. Comp^{ie} rede ongeriefts genoegh lijden door de consumptie van 't volcq, die den capiteyn t' sijner ontlastinge rede aff- ende in Comp^{ies} dienst aengenomen sijn, gelijck oock met de cost als 't schip niet sal cunnen gesalveert worden, want wij alhier, noch oocq Comp^{ies} scheepen daerop versien en sijn, als brengende deselve sooveel volcx uyt, als voor de schepen ende India in overvloet ten vollen nodigh is, ende cost l'advenant, sulcx sij uyt dese reden dan wel verstaen conde, dat alles pleyn tot haerder accommodatie alleen geschieden, ende wij dies ten vollen sullen trachten te bethoonen, dat wij genegen blijven alle behulpmiddelen te contribueren, ende dat oock met alle naersticheyt ende debvoir, des sijluyden haer dan oock niet min gelieven te benaerstigen. Ende 't welcq wij daeromme willen doen, opdat haere Heer Monsr La Melleray niet ergens over soude te clagen hebben ende voornamentlijck dat men de sijne belet had het goet te bergen, maer ter contrarie, dat denselven sal cunnen sien soo claer als de son, dat men haer in consideratie van de g'allieerde vruntschap etc. heeft getracht met alle

mogelijcke middelen, als voor eygen broeder te adsisteeren ende accommoderen ten uyttersten toe etc., protesterende dierhalven van alle hinder ende schade niet door ons, maer (eenige vallende) door haer onderofficieren indiligentie etc. te resulteeren, alsoo den capiteyn Verons naersticheyt oock ten vollen in alles is blijckende, ende sijluyden derhalven hebben op te passen, alle debvoiren met hem aen te wenden, ten eynde alles mogelijck voor haren Heere geberght worde, gelijck dat behoort.

Welcke reden geeyndicht sijnde, hebben de voorsz. onderofficieren geseght het aen haer debvoir etc. voortaen niet te laten manqueren ende daermede affscheyt genomen, mitgaders den Raedt voorts besigh geweest met het aennemen van de afgedanckte france soldaten, die tot 35 stucx in qualité van soldaten in Comp^{ies} dienst sijn aengenomen tot 7, 8 ende 9 gulden per maent gelt op de handt gegeven, neffens elcq ½ ℔ tabacq, alsoocq voor de naeckte die der onder sijn, wat cleedinge ende hemden etc.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, dato ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Rietbeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Sondagh den 6 dito.

Nota. De bovenstaende resolutie is expres alsoo g'extendeert, ende d'accommodatien daerbij oock wat g'addeert, opdat 't selve soude cunnen ende mogen dienen tot wederleggingh van contrarie praeterijen ende pretensien, die Monsr La

Melleray t' avondt off morgen op d'Ed. Comp^{ie} soude mogen willen offte meenen te maecken, volgens welcke alles oock pertinent wort genoteert, om voor onse Heeren Meesters te dienen daer het soude mogen te pas comen.

Ende opdat het schip te min door 't volcq mochte geschandt worden, is den capiteyn ende voorsz. onderofficieren oock vermaent, dat sij wilden sorgh dragen, datter niets van ontsloopt wierde, off Monsr La Melleray misschien t' avondt off morgen noch wilde versoecken 't selve weder aff te crijgen, om welcke reden sij het dan beloofden.

Doch wierd dese vermaningh onder voorsz. protest ende de bijgevoegden reden expres maer gedaen, opdat sij het daerom mochten laten, doer se anders licht alles wel te schande hacken souden, 't welcq tot verscheyde saecken (heel blijvende) noch souden cunnen tot 't een ende ander te passe comen ende gebruyckt mogen worden etc.

N. maen den 7 ende 8 dito.

De vrije wiltschutten hadden een leeuwin geschoten ende die van Comp^{ies} schuyr 2 wolven, waervoor hun de gestelde premien van Mijne Heeren van Goens is betaelt. om hun te grager te houden tot vernielinge ende te meerder uytrooyinge van sulck schadelijck wilt gedierte, onder 't tamme groot bestiael veel schade doende.

Den 9 dito

quam des avondts met sonnenondergangh hier wel ter rheede 't schip de Vogel Phenix, daerop schipper Jan Lucas Meeuw ende den ondercoopman Albertus Oosterwijck, met oocq een predicant Gerardus van Holckenborgh, 13 Maert verleden uyt Goeree geseylt met 273 coppen, daervan 2 verdroncken ende 1 overleden, hebbende nergens aengeweest, maer tusschen de Canarey ende Soute eylanden ontmoet ende

versproocken 't schip Proventie, dat mede den 13 Maert uytgeloopen was, ende acht dagen bijeen geseylt hebbende, weder van malcander gescheyden, wesende het daermede alsdoen noch wel gelegen, gelijcq oock met het schip de Nagelboom, die se eergisteravondt hier onder 't landt oock gesproocken, ende verstaen hadden dat die den 10 Maert uyt 't Vlie geloopen was, sijnde fraey cort aengeseylt, ende dit schip onderwege geweest niet meer als 2 m. ende 26 dagen. Willen hopen de rest oock haest opdonderen ende behouden aencomen sullen.

Sondagh den 13 dito,

is van dage door den predikant Gerardus Holckenburgh des Heeren H. Avontmael gehouden, ende veele gereformeerde Francen in de kerk geweest, mitsgaders den capiteyn Veron ende andere van sijn volcq mede gecommuniceert, nadat alvooren na 't eyndigen der predicatie door gemelte predikant oock 2 kinderen gedoopt waren, namentlijck 1 van den vrijkleermaeker Hendricq van Surwurden met den name Katarina, ende 't ander van den vrijcleermaecker Elbert Dircksz. met den name van Dirck.

Den 14 dito.

'S morgens met den dagh wierd aen de oversijd een schip in de baey gesien, seylende ende sijn best doende om met het zuydelijck luchjen datter woey, op de rechte rheede te comen, dat hij voor de middagh fray met gemack claerde, sijnde den Nagelboom van de camer Hoorn, daerop schipper Dirck Cornelisz. de Beer ende ondercoopman Samuel Lotz, 10 Maert passado uyt Texel in zee gegaen met 229 gegagieerde coppen, waervan gister den 3^{en} persoon noch maer overleden was, ende voorts de rest wel te pas, behalven datter 't scheurbuyck door outheyt wat onder de leeden scheen te comen, tot 't welcke ten eersten ververssingh genoegb wierdt aen boort bestelt; hebben oock nergens aengeweest.

'T schip Muscaetboom was 2 dagen te vooren, naementlijck den 8 Maert, uyt 't Vlie geloopen, sulcx die ende de Provintie mede alle uyren tegemoet gesien worden.

Den 15 dito

quaemen tegen den avondt 2 van de vrije Saldanhavaerders uyt dito baey over landt hier rapporteeren, dat haer vaertuygh de Zeeleeuw aldaer op Marcuseylandt op de clippen gestrandt ende vrij ontramponeert was, versoeckende twee dommekrachten, om die met haer ander vaertuygh Peguijn (dat de Francen in huur) derwaerts te brengen, ende te sien daermede 't vorige van de clippen te crijgen, neffens eenige andere materialen meer, haer daertoe dienstigh, 't welck hun toegestaen is.

Den 16 dito

is den Commandeur met de schippers van de schepen Phenix ende Nagelboom, neffens 2 timmerluyden van elcq, op 't versoeck van den bisschop ende d'opperhooffden van 't gestrande france schip la Marichal daer aen boort gevaren, om te sien off hetselve noch weder soude cunnen in 't vlot gecregen worden, 't welck na genomen visite bevonden is soodanigh al ontset ende geborsten te wesen, dat sulcx bij de gemelte schippers ende timmerluyden gansch onmogelijck g'oordeelt wordt, ende alsoo deselve versochten daervan een verclaringe te mogen hebben; is haer die verleent van inhoude als 't onderstaende dicteert, te weten:

Huyden den 16 Juny A^{o} 1660.

Wij ondergeschrevene, schippers van de schepen Phenix ende Nagelboom, elck met twee timmerluyden, op 't versoeck van de france geestelijckheyt ende opperhooffden van 't gestrande schip la Marichal ende het toestaen van den Commandeur Riebeeck, aen

dito frans schip gevaren sijnde, ende 't selve met voorsz. onse timmerluyden ten overstaen van den gemelten Commandeur in 't bijwesen der voorsz. geestelijckheyt ende opperhooffden gevisiteert hebbende, verclaren op onse mannewaerheyt in plaetse van eede (des noots oock gereet sijnde daerop te doen) dat het voorgeroerde frans schip soodanigh onder aen sijn backboortssijde geborste ende overal ontset is, dat wij volgens oock het raport van voorsz. onse timmerluyden oordeelen, t' eenemaele onmogelijck te wesen, hetselve met eenige middelen off moeyten ter werelt oyt sal cunnen weder in 't vlot gecregen off hoger op strandt geholpen worden, om het op sij te crijgen ende van onder te helpen, gelijcq den capiteyn Veron is voorstellende, want het glad gebroocken is, ende volgens dien, al in 't diep gebracht wordende, oock niet boven water soude cunnen gehouden worden, boven dat wij oordeelen 't selve oock alsoo vast in 't sandt gewelt te sijn, dat het niet te verreppen nochte een haer breedt van sijn plaets te crijgen soude wesen, wat cracht ende moeyten dat men daer oock toe aenwende.

Actum in 't fort de Goede Hope desen 16 Juny 1660.

Den 17 ende 18 dito

sijn op dato dat de opperhooffden van 't schip Phenix affscheyt gegeven, om met den eersten goeden wint, die Godt sal verleenen, hun vordere reyse na Batavia te vervolgen, met 58 Francen van het meergeroerde verongeluckte france schip, die wel altemalen souden aen boort gecomen hebben, indien men 't had begeert.

Den 19 dito,

't luchjen westelijck, waerdoor de Phenix noch belet bleeff t' seyl te gaen, des den Commandeur met eenige uyt den Raedt is aen boort van de Nagelboom gevaren, ende aldaer ontboden

hebbende den schipper en de ondercoopman van de gemelte Phoenix, is met assistentie van deselve, om de querellen etc. op dito Nagelboom ter neder te leggen, navolgende resolutie genomen, als te weten:

Saterdagh den 19 Juny 1660,

Den Commandeur ende Raedt van 't fort de Goede Hoope, met d' opperhooffden van 't schip de Phenix, aen den Nagelboom aldaer aen boort eens gehoort hebbende sommige querellen tusschen den ondercoopman en de sargeant van de soldaten, voornamentlijck; item oocq eenige weynige mede tusschen den schipper van voorsz. Nagelboom ende gemelten ondercoopman Lotz, welcke ingesien niet wel cunnen tot ruste gebracht worden als met verplaetsinge van voorsz. sargeant, genaemt Thomas Smitz, ende twee adelborsten genaemt Adriaen Decker ende Joannes Heemskerck, - Soo is om meerder geschillen ende daeruit te resulteren onheylen voor te comen, eenstemmig bij ons ondergeschrevenen goetgevonden, den meergemelten sargeant onvermindert sijn qualiteyt over te laten gaen op 't schip de Vogel Phenix, ende die van dat schip weder op de Nagelboom, mitsgaders de voorsz. 2 adelborsten aen landt om met de naeste scheepen na Ratavia te varen, ende gemelte schipper ende coopman te versoecken ende te vermaenen, haer aen weerscanten daerinne gecontenteert, mitsgaders geduyrende de voyagie tot Batavia toe, hun vorders stil sonder questie ende elcq in 't sijne te houden, waervan de articulen ende ordre onser Heeren Meesters bij hun hebbende tot regelement cunnen dienen, mitsgaders ten overvloede van sommige pointjes de interpretatien oock gedaen wierden.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't schip de Na-

gelboom op de rheede voor 't fort de Goede Hoope, den 19 Juny A^{o} 1660.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Jan Lucasz. Meeuwen.
Roeloff de Man.
A.v. Oosterwijck.
Pieter Everaerts.
Hendrik Lacus, Secret^{s}.

Het heeft tegen den nacht een wackere couw gewaeyt van den Z.Z. oosten, waermede de Phenix 's avonts t' seyl ende fray de bay uytgeraeckt is; d'Almogende geleyde hem salvo tot Batavia.

Den 21 ende 22 dito

sijn d' opperhooffden van 't schip Nagelboom afscheyt gegeven ende g'intregeert de brieven ende pampieren gedirigeert aen mijn Heeren den Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia.

Volle maen den 23 dito,

is op dato navolgende biljet gelast, om allomme te publiceren ende affigeren, g'intituleert:

Waarschouwinge.

Alsoo niettegenstaende de gemaeckten pais met dese lants natie ydereen genoegh kennelijck is, dat sijluyden, cans siende, daerom niet nalaten cunnen d' onse het bestiael, waer se maer cunnen, echter noch al te ontroven etc. - Soo wort een yegelijck, soowel Comp^{ies} dienaeren als vrije luyden, niemandt uytgesondert, wel expresselijck bij desen gewaerschout, dat soo haest sijluyden de seynen van onraed vernemen (sijnde het gedurigh op- ende nederhaelen der vlaggens op de wachthuysen), datelijck hun bestiael sullen

sien binnen 't naeste crael te drijven, ende elck met sijn geweer sigh na den onraedt tot adsistentie van d' onse ende affbreuck van de rovende vijanden te begeven.

Actum in 't fort de Goede Hope, den 23 dito, mitsgaeders gepubliceert ende g'affigeert den 24 daeraenvolgende.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.

Tegens den middagh is den Nagelboom met een westelijck labberluchjen onder seyl gegaen, ende laverende 's svontsade bay uyt fray in zee geraeckt, met 58 Francen, een vrouw ende kint van 't meergemelte verongeluckte frans schip La Marichal; d'Almogende verleene deselve eene spoedige behouden reyse na Batavia.

Den 24 dito

is bovenges. waerschouwinge (daer 't behoort) gepronuncieert ende g'afficheert, mitsgaders de ordres op de wachthuysen ende uytleggende ruyters gestelt, allomme weder geronoveert, alsoo men dese natie (schoon den gemaeckten pais) niet verder derff vertrouwen als men se sien can, mitsgaders aen d' onse groote sloffheyt gemerckt wordt, als men se altemet niet opweckt ende elck in 't sijne tot hun debovir vermaent.

'S middags den Commandeur uyt sijnde, om oocq den bouw van d'Ed. Comp^{ie} etc. eens te gaen besichgen, begond het lustigh te regenen, sulcx onverrichter saecken nat ende vuyl omtrent ter halven wederkeeren moste.

Den 25 ende 26 dito

fray weer ende wint als vooren, heeft denselven de visite voorsz. hervat, ende bevonden dat elck sijn oudt landt haest sal in 't saet hebben, brekende sommige weder al voor 't nieuw landt om

tegen 't aenstaende bequaam te hebben tot tarwe ende rogh etc.

Den 28 dito

quam 's morgens tusschen 7 ende 8 uyren hier wel ter rheede te retourneeren 't fluytjen Loenen den 15 May passado affgesonden tot opsoeck van 't eylandt St Helena Nova 't welcq sij niet hadden cunnen vinden, sulcx diesaengaende onverrichter saecken weder herwaerts gekeert, ende den derden deeser van de breete van oudt St Helena gescheyden is, ende alsoo in 25 dagen van daer tot hier over geseylt.

Ende alsoo de rheede door de drie verlooren anckers van 't verongeluckte fransschip la Marichal soodanigh ontsuyvert is, dat Comp^{ies} schepen, hier ter rheede comende, groot preyckel staen te lopen, daarop hare touwen te breecken etc. - Soo is d'opperhooffden van voorsz. fluytjen ten eersten ordre gegeven, met sijn schuyt ende boot alle debvoiren aen te wenden om deselve voor d'Ed. Comp^{ie} op te vissen, op de premien daertoe gestelt, sijnde volgens de gelaten ordre van d'Ed. Heere Sterthemius ¼ van de waarde van 't ijser, gereckent na den taxt onser Heeren Meesters tot thien guldens 't hondert pondt.

Den 29 ende 30 dito

quaemen tegen den avondt 10 man van Oedasoas volcq met maer een beest, ende 8 schapen aen 't fort, die haer naementlijcq 't beest tegen craelen ende taback ende de schapen tegen tabacq ende pijpen afgehandelt wierden, begeerende daervoor geen coper, maer wel een goet tractement van eeten ende drincken etc., 't welck, om haer te meer te gewennen, oock aengedaen wierd', hoewel al van over eenige dagen mits het schielijcq wegh gaen van Herry en Doman ende al de Hottentoos geducht wordt, datter eenige beraetslaginge onder deselve moet wesen, alsoo de Caepmans genaempt Goringhaiqua

(dicht bij gecomen geweest) na 't vertreck der schepen Phoenix ende Nagelboom weder wegh geweecken ende nu dicht bij Oedasoa leggende sijn, mitsgaders de tabacqdieven, genaempt Gorachouquas, vergeselschapt met Guonnoma, Oedasoas ander offte 2^{e} heer der Cochoquas. Oock insisteert de tolckinne Eva seer om met dese bovengenoemde weynige van Oedasoas volcq eens haer suster te gaen besoecken; off dit suster besoecken is, om wegh te comen ende datter wat in til is, valt quaelijck te raden, ende daerom bij ons maer gauw op te passen, gelijcq dan te meer aen alle canten ordre gestelt is te doen: 't waeckende oogh, schijnt, sal hier doorgaens op die natie moeten gehouden worden.

Sondagh den 4 July.

Op dato gelijck meermalen ende oock conform veele teeckenen vernomen sijnde, dat den vrijborger Harman Remajenne van Ceulen sigh niet en blijft ontsien regelrecht, tegen alle het aenschrijven onser Heeren Meesters ende onse daerop g'emaneerde placaten, den handel in bestiael met deese lants natie bedectelijck te exerceeren, mitsgaders deselve des nachts ter schuyl 't huys brengende, alsdan oocq in plaetse van noch voort te teelen, die ten eersten bij 10, 12 en 15 schapen ende beesten 2 à 3 gelijck te slaghten ende dat vleys onder d'andre borgers, ende de schepen, als oock aen de hier sijnde Francen te vercopen etc.

Ende wij des jegenwoordigh gewaerschout sijnde dat hij desen nacht aparent uyt der Gorachouquas leger, met beesten ende schapen weder staat thuys te comen, - Soo is den sergeant in de voornacht met eenige soldaten uyt 't fort na sijn huys gesonden om daerop te passen, welcke hem met sijn maet Hans Bas van Angel, des nachts tusschen 12 ende een uyren heeft bevonden 't huys te comen met een beest, 6

schapen ende een lammeken gereuylt van de voorsz. Gorachouquas, neffens drie Hottentoos, die se met hun 't huys quaemen drijven, welck lopen na de Hottentoos om verscheyden consideratien mede verboden is. Is voorsz. Harmen om 't een ende 't ander na 't fort gebracht, als oocq de gemelte drie Hottentoos genaempt Heyde, Nantisa ende Oedimaekka, welcke voor den Raedt in Harmans presentie verhoort sijnde, 't volgende hebben verclaert, namentlijck:

Dat sij noyt gesint noyt willigh sijn geweest ende oock haer oversten hun geen consent had willen geven om door de verbooden plaetsen na de vrije luyden te gaen, veel min aen deselve eenigh vee te verhandelen.

Maer dat Harman Remajenne altijt tot harent quam, ende wanneer hem gesegt wierd', dat haer oversten met den Duytsen Commandeur had geconditionneert, nergens anders als aen 't fort vee te verhandelen, hij dan g'antwoort had, daer soo veel niet aen gelegen te wesen, ende dat het den commandeur maer al te maelen socht alleen te hebben, ende soo voorts.

Ende op welcke wijse van tijt tot tijt oock al van overlangh den handel soo indirectelijck ende particulier g'excerceert had, mitsgaders 't vee telckens soo haest daermede thuys quam geslacht ende aen andere vrije luyden in 't landt ende oock bij 't fort vercocht, mitsgaders alsser schepen lagen, 't selve aen boort verruylt had tegen soute vleys, specq, broot, kaes ende voornaemelijck tabacq ende coper, daer hij dan sijn handel weder mede dreeff ende gaende hield, hebbende van tijt tot tijt alsoo wel 4 a 500 schapen becomen ende verruilt, mitgaeders hun met haer drien doorgaens ende ordinaris gebruyckt om 't geslagte vlees overal in sacken voor hem te dragen, ja selffs noch laest aen de schepen Nagelboom ende Phenix, welcke sij wisten te noemen; oocq niet langh geleden

had hij 't vlees wel van 10 schapen op sijn waegens onder 't brandthout hier aen de borgers bij 't fort ende gedeelte aen de voorsz. scheepen aen boort gebracht ende vercocht, noemende selffs verscheyde persoonen, die der hem in haer presentie oocq gelt voor gegeven hadden etc.

Seggen oocq, dat hij weet kettingskens van coper te maecken ende daervoor vee te handelen, ende voor één sooveel geeft als den Commandeur voor 5 a 6 beesten oft schapen, hoedanigh een kettingsjen Harman uyt sijn sack haelende den Commandeur overgaff.

Doch had hij omtrent drie weecken geleden met vrije luyden Jan de Wiltschut, Jacob Cloeten ende Caspar Brinckman, doen sij de jonge renoster geschoten hadden, daer geweest, mitsgaeders gehandelt voor hem 8, voor Cloeten 5 ende voor Jan Wiltschut 4 schapen; maer Brinckman had niet cunnen becomen, als eenige tijt te vooren.

Dat hij Brinckman 2 beesten gereuylt ende datelijck, gelijcq oock de bovenstaende schapen, geslacht ende vercocht hadden alsvooren; item mede aen de Francen yetwas, maer hoeveel wisten sij niet.

Soo had hij, Harman, staende den oorlogh verleden jaer met de Hottentoos oock 2 mael bij de Caepmans geweest ende mede weten schapen van haer te crijgen ende secretelijck te praeten.

Dit is, waerbij dat de gemelte drie Hottentoos blijven volharden, ende oocq dat Harman haer had leeren schieten met een snaphaen, als gebleecken aen voorsz. renoster, daer Harman eerst op mis ende doen aen een van haer drie Hottentoos met een carbijn geschooten, mitsgaders Jacob Cloeten een snaphaen op den hals hebbende, daermede dien renoster 't been aen stucq geschooten ende omgebracht hadden. Item dat hij haer ende andere Hottentoos voor den oorloge

wel souden gewesen ende onderrigt hebben, hoe sij ons souden cunnen meest beschadigen etc.

Altoos is volcomen blijckende, dat hij geweten heeft, datter staende den oorlogh in de bosjens achter Steven ende Rosendaels wooninge langen tijt een trop Hottentoos hebben leggen passen op den Commandeur, om die als hij uytgingh, te overvallen; dogh, seght hij, sulcx van de Hottentoos eerst gehoort te hebben na 't vernieuwen van de pais etc.

Wordende bij veele oock g'affirmeert, dat hij staende den oorlogh Doman neffens noch 3 a 4 andere op verscheyden tijden soude hebben cunnen onder de voet schieten, als hij gewilt had; maer dit ontkent hij wel expresselijck.

Doch is weder gebleecken doen in die trouble tijden den sargeant met partije volcq (daeronder hij Harman) op de gemelte vijanden uytlagh, ende deselve seer schoon aenquaemen om in de knip te raecken, dat hij sigh alsdoen ontdeckte ende de vijant, daerdoor gewaerschouwt sijnde, genoeghsaem op de vlucht joegh ende d'Ed. Comp^{ie} daerdoor een aenslagh miste, in dewelcke ten minsten 50 a 60 vijanden stonden in de kaers te vliegen ende terneder gehouwen te worden, tot een bijsonder schrick die 't onder deselve soude hebben gebaert etc.

Soo heeft hem oock laten ontvallen, dat de gestelde ruyterwacht wel goet tot bewaeringh van haer beesten was, maer al te veel in de weegh stond om haer particulieren veehandel te excerceeren. Item den toegangh van de Hottentoos tot de vrije luyden belettende. Ende dat die natie derhalven souden beslooten hebben, deselve, soo se maer best conden, te vernielen, met volcq, paerden ende al, 't welcq hij bekent wel gehoort te hebben. Maer van de seeckerheyt wiste niet, echter blijckt dat hij van heymelijcke aenslagen

deser natie somtijts eenige kennisse heeft ende sulcx niet en openbaert.

Gelijck hij oock al veel kennisse gehadt heeft van de conspiratie A^{o} passado door de conspirateurs op Comp^{ies} fort ende 't jacht Erasmus, als hebbende deselve haer meeste heul ende loop tot sijnent gehad, mitsgaders oock hun meeste provisien bij hem gedaen, ende geweten, wanneer 't spel aen de redout Corenhoop aengaen soude, alsoo Sondags omtrent de middagh, soo als wij tegen den avondt den oppersten conspirateur in hechtenis cregen ende 's avonts 't werck bestempt was, tegen sommige gesegt had: daer sal te nacht wat wonders omtrent de redout beginnen etc.

Alle 't welcke seer suspecte saecken sijnde, boven de indirecte ende tegen Comp^{ies} ordre gedreven particuliere veehandelingen etc., tegen Saterdagh aenstaende de borgerraden aengeseght den Raedt bij te woonen, om hierover te helpen besoigneren etc.

Ende voorsz. Hottentoos weder gelargeert met waerschouwinge haer van die verboden wegen voortaen aff te houden, off dat se seer licht tot een ongeluck souden comen, ende sulcx (als nu weder gewaerschout sijnde) alsdan haer eygen schult soude sijn; want d' onse last hebbende, haer daeromtrent vernemende, doot te mogen schieten, ende als men se al levendigh creegh, dat se dan niet meer souden losgelaten worden. Ende dat derhalven beter sal sijn, sij directelijck met haer vee aen 't fort comen ende in gerustheyt met vreede handelen.

Waerop sij antwoorden: ja dat is goet, maer den Commandeur wil niet gaerne oude off magere beesten ende schaepen hebben ende de vrije luyden sien daer soo nau niet nae, omdat sij het datelijck maer dootslaen, ende oocq daervoor geven sooveel ende sulcx als wij maer begeeren, selffs ijser, sijnde een coop-

manschap die te wenschen ware men dese natie coste uyt de handen houden, omdat sij der niet als hasagayers ende oorlogsgeweer van maecken; echter wierd haer geseyt, dat in 't fort alle dingen genoegh te crijgen was; sij daertegen seyden weder, dat se haer mager ende out goet beter aen de vrije luyden als ons verhandelen costen, gelijcq voor geseght, doch souden hun selffs niet meer na desen in pryckel stellen, ende naecomende contracten met hun overicheyt gemaeckt; oock souden 't soo niet hebben gedaen, had haer Harman selffs niet aen ende thuys gehaelt etc., 't welcke alles dan veel blijck geeft, dat voorsz. Harman den bijsonder hinderpael doorgaens van Comp^{ies} veehandel is geweest; ja verclaren de gemelte Hottentoos dat hij ende andere wel geslaght vleys (van haer aen hun huysen gebracht) gecocht hadden van beesten ende schapen, die gestorven waren, ende daer al even veel voor gaven; doch sij en wisten juyst niet dattet van gestorven vee was; waeraen dan te mercken is, hoe 't op 't laest metter veehandel verlopen ende den aenteelt oock niet gevordert worden soude, om welcke saecken (eenlijck tot ververssinge van de schepen) d'Ed. Comp^{ie} hier sooveel costen doet ende draegende blijft, ende in 't welcke deselve principael gecontraminneert wort, door die d'Ed. Comp^{ie} (soo uit caritate) van onder op geholpen heeft, ende den mont noch al te borgh ende op credit open houdt.

Sijnde jegenwoordigh hier aen landt niet boven 90 schapen bij d'Ed. Comp^{ie} ende hebbende volgens dien den Commandeur in 2 maenden tijt gister eerst het 2^{e} schaep voor hem ende al d' officianten van 't fort laten slachten, om 't selve emmers voor de schepen te verspaeren, want in gansch langen tijt geen 1 ½ dosijn schapen aen 't fort sijn gecomen te verhandelen, 't welcq door voorsz. Harmans particuliere negotie

blijckt principael verhindert is gebleven, boven dat denselven veele praetjens bij de Hottentoos in haer legers legt en maeckt, tot luttel dienst van d'Ed. Comp^{ie} off 't gemeene best etc.

Den 6 dito.

Die van Loenen bleven noch al besigh de france anckers op te soecken, om de rheede daervan weder te suyveren voor de compste eeniger schepen uyt 't Patria, ten eynde deselve haer touwen daerop niet mochten comen aen stuck te vijlen ende alsoo mede in ongelegentheyt te vallen; maer hebben tot noch niet cunnen opvinden, schoon haer de Francen stuyrman tot aenwijsingh binnen boort beschickt was.

Den 8, 9 ende 10 dito.

Met alle moye dagen hebben die van Loenen echter geen ancker cunnen vissen, wat debvoiren daerom gedaen hadden, wes den schipper tot versterckinge des Raets, aen landt ontboden sijnde, navolgende resolutie is genomen, te weten:

Saterdagh den 10 July 1660.

Gesien dat sedert den 28 der verleden maendt Juny bij die van 't fluytjen Loenen geen anckers van 't france gestrande schip, noch oocq eenige andere en sijn cunnen opgevonden worden, wat debvoiren deselve daeromme in al die tijt tot heden met seer schoon lieffelijcq weder hebben gedaen, achtervolgens de verclaringe hieronder g'insereert, luydende als te weten:

Wij ondergeschreven, jegenwoordigh alle bescheyden op 't fluytjen Loenen, verclaren ende attesteeren, hoe dat ons debvoir ende beste sooveel bij ons doenlijck is geweest, hebben gedaen, om in de Taeffelbay seeckere drie anckers (die van het france fregat aldaer gestrant ende gebleven) te vissen, ende deselve niet

en hebben gevonden, alsoo wel 6 a 7 dagen daerover doende sijn geweest, - Soo is, ten versoecke van den Commandeur Jan van Riebeeck aldaer, hiervan verleent dese verclaringe ende bij ons alle onderteyckent, alsoo 't selve waerlijcq ende waerachtigh sonder eenige fraude is geschiet. In teycken der waerheyt soo hebbe dit alles met eygen handen onderteyckent, in 't fluytjen Loenen desen 10 July A^{o} 1660, leggende in de Taeffelbay voor het fort de Goede Hope aldaer, ende was geteyckent

Jan Schrael.
Abraham Blom.
Jan Hendricksz.
Cornelius Heymken.

't mercq van Andries Barentsz, hooghboots^{m}.
Wybrandt Wylesz.
Jilles Pietersz.

Ende gemerckt het hier om dese tijt van 't jaer wel 3 a 4 weecken altemet geen bequaem weer can sijn om na anckers te vissen, gelijcq heden namiddagh gebleecken, dat het wat stijft uytter zee heeft gewaeyt, sulcx de boots dan qualijck met dreggen ende swaerte aen de lijnen, ende alsoo sleepende langs de gront cunnen voortroeyen, boven dat Loenens opperhooffden oocq seggen, dat de grondt jegenwoordigh door de N.weste winden soo vol ruyghte ende trombas leght, dat apparent de touwen ende anckers daeronder t' eenemael souden bedolven sijn, waervan de grondt niet suyver wort voordat de zuytzuytooste winden waeyen (ende sijluyden meenen) alsdan daermede de bay weder uytdrijven ofte boven comen drijven etc., om waerna te wachten een al te langen verblijf voor gemelte fluyt hier maecken soude, - Soo is niet cunnen

goetgevonden worden, 't fluytjen Loenen langer ofte altoos daernae op te houden, noch oocq op 't onseecker tot den veehandel weder na de Saldanhabay te senden, alsoo daer jegenwoordigh geen volcq is leggende; maer eenparigh geresolveert 't selve ten aldereersten na Batavia te largeeren, op hoope het galjot de Parkiet uyt 't Patria voor dese plaetse gedestineert haest opdonderen ende daermede de rheede van de blinde anckers dan gesuyvert cunnen worden sal.

Is mede verstaen navolgende persoonen te benificeeren met soodanige verbeteringen, als onderstaende actens, hun daervan verleendt, is medebrengende, te weten:

Claes Lambertsz. van Aelsmeer, hier te lande gecomen met 't schip Princes Royael, den 22 Maert A^{o} 1659 voor bosschieter a 12 gl. per maent, welcke sedert tot cocq van Comp^{ies} slaven ende backer van des colcx rantsoenbroden is gebruyckt, - Wort, vermits daerinne contentement heeft gedaen, op sijn versoeck ende bequaemheyt in de voornoemde bedieningh van cocq ende backer geconfirmeert, ende bij desen toegevoeght een belooningh van 18 gulden maendelijcx, primo deser ingaende, ende gehouden blijvende daervoor een jaer over sijn eerste verbandt alhier te continueren.

Pieter Jansz. Sampus van Leyden, hier te lande gecomen met het schip Wapen van Hollandt, den 13 Maert Anno 1658, voor hooplooper a 5 gulden 's maents, welcke soo cloecq als een man sijnde, ende sedert sijn aenwesen op 't Robbeneylandt, alsmede oppasser over Comp^{ies} schapen ende verckens etc. aldaer gebruyckt, mitsgaders volgens de getuigenisse van den opsiender aldaer, de goede ende vereyssende diensten gedaen heeft, wort ten dien insichte ende om hem daer te meer toe te annimeren, alsoock vermits desselfs vereyschte bequaemheyt etc., op sijn

versoeck verbetert tot op 9 gl. ter maent, primo July ingaende.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, datum ut ante.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Jan Schrael.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Op dato is bij den Raedt, versterckt met den borgerraden, oocq gewesen dat den vrijborger Harman Remajenne over sijn particuliere bestiael handelinge sal betalen een boete van 20 realen van 8^{en} ende de laest geruylde 6 schapen ende een beest voor d'Ed Comp^{ie} geconfisqueert, doch d' andre vrije luyden, aen dito faut mede handadigh, vrijgesproocken blijven, omdat door gemelte Harman daertoe aengelockt ende verleyt waren, nochtans met die waerschouwinge van haer daer voortaen van te wachten, off dat het soo licht niet weder soude cunnen nochte mogen afflopen etc.
Sijnde wijders oocq eenige verschillen tusschen eenige vrije borgers, onder malcander ontstaen, ter neder geleyt ende g'appaiseert, mitsgaders daer den tijt te cort toeschoot, tot aenstaende Saterdagh uytgestelt.
Comende ondertusschen de vrije Saldanhavaerders uyt dito bay t'huys, hebbende haer gestrant vaertuygh op den 15 passado van gemelt, weder medegebracht, neffens 3 halff amen traen, ende 10 schapen geruylt van de Cariguriquas, die nu te land in geweecken ende geen Hottentoos als strandlopers jegenwoordigh in de voorsz. bay maer waeren, waeromme oocq niet cunnen

goetvinden is, voor in de resolutie aengetogen fluyt Loenen, om beestenhandel op 't ontseecker daer te senden, maer des al mede te liever na Batavia te largeeren etc.

Den 12 dito

is den Commandeur uytgeweest ende door denselven ordre gestelt op het planten van de bitter amandel- ende andere boomen, op de roying van de geprojecteerde lantweer, tot affsluytingh van Comp^{ies} begrepen circkel ende stut voor de Hottentoos, om beesten deur te jagen etc.

Den 13 dito,

stil weer, wierd van de clooffwachters een schip onder het landt gesien, zuytwestwaerts van de Leeuwenclooff, leggende daer van calmte, en dreeff, ende volgens dien heden niet cunnende binnencomen, daer 't fluytjen Loenen na opgehouden wort, dat anders heden sijn affscheyt na Batavia soud becomen, dogh om de gemelte stilte evenwel niet hebben cunnen t' seyl raecken.

Den 14 dito

's morgens betrocken noortlijcke lucht ende stilte sonden 't sloepjen van Loenen na buyten em te vernemen wat schip het was, 't welcq tusschen drie ende 4 uyren 's namiddaghs met de brieven aen landt quam ende met een suytwestelijcq luchjen oocq voorsz. schip op de rheede, sijnde den Muscaatboom, 8 Maert passado in compagnie met 't galjot de Parkiet uyt 't Vlie gelopen, daerop voor schipper Jan Harmans van Amsterdam, ondercoopman Jacob van Dam ende den predikant Francois Caron, op gehad hebbende 299 coppen, daervan 16 overleden ende de rest vrij aen 't scheurbuycq waren, mitsgaders voorsz. galjot onder de liny van haer affgedwaelt.

Ende alsoo men nu 't rechte bescheyt van 't schip had, is 't fluytjen Loenen oock desen avondt noch affscheyt gegeven, om sijn reyse na Batavia te bevorderen.

Den 15 dito

stil weer, waerdoor Loenen niet is cunnen t' seyl geraecken, ende is op dato, weeckelijcke predickdagh sijnde, door bovengemelde predicant in 't fort predicatie gedaen ende gedoopt het kindt van den sieckentrooster Pieter van der Stael, met den name Antonia.

Den 16 dito,

's morgens dat het luchjen zuytzuyt oost was ende hij daermede fray buyten seylde; d'Almogende verleene hem een spoedige geluckige overcompste tot Batavia.

Den 17 dito

is op dato een van de vrije luyden vaertuygen weder vertrocken na de Saldanhabay, idem oocq 't Schapejachjen na 't Robbeneylandt met 30 jongen rammekens, omme aldaer gesneden ende vet geweyt te worden.

Sondagh den 18 dito

retourneerden voorsz. vrijeluydenvaertuygh van 't Dasseneylandt ende Comp^{ies} Schapejachjen van 't Robbeneylandt, geladen met schapenmist voor Comp^{ies} thuynen alhier.

Ende is heden na de predicatie door gemelte predikant oock gedoopt een kindt van den vrije lantbouwer Thielman Hendricxs, met den naeme Jannetgen.

Den 19, 20 ende 2l dito.

Westelijcke wint ende soo swaere regen als nogh oocq in al de tijt, dat d'Ed. Comp^{ie} hier possessie heeft gehadt, is gevallen, ende waerdoor veele particuliere ende oock Comp^{tes} thuynen mits deselve ende groote affwateringe onderliepen en van 't gesaeyde gedeelte weghspoelden.

Volle maen den 22 dito

quaemen tegen den avondt uyt de Houtbay over landt aen 't fort den onderstuyrman ende nogh 2 andere van 't galjot de Parkyt, met tijdingh, dat 't selve aldaer eergister op de wal met een noortweste storm beset door noot ingelopen ende salvo ten ancker gecomen was, conform onderstaende briefken door den schipper geschreven:

Aen den Commandeur etc.

van inhoude als te weten:

E. seer Erentfeste wijse voorsienige Heer.

Saluyt, dient deses om UE. achtbaere bekent te maecken, dat wij op dato den 20 alhier in de Houtbay met het galjot de Parkyt g'arriveert sijn, op dato den 19 op een halff mijl nae onder den Leeuwenbergh geweest hebbende; bij nacht kregen den wint uyt de wal, ende daernaer uyt het noorden met een storm, alsoo dat wij genootsaeckt waren de Houtbay in te loopen met doncker misstigh weer, beset sijnde op den lager wal, den wint uyt den noortwesten comende, ende hebbende een seer ongemaniert schip. Ick sal UE. vorder raport doen, wanneer ick verhoope bij U te comen; ick stuyr UE. met toonder deses mijn brieven, die aen mijn Heer behooren, verwachtende vorders ordre van mijn Heer etc.

Den 22 July A^{o} 1660.

(Was geteyckent) Isbrant van Bancke.

Op welck brieffken dit volgende:

den 23 dito

's morgens over landt weder in antwoorde is geschreven:

Aen den schipper van 't galjot

de Parkit in de Houtbay.

Eersame seer discrete.

Met de compste van u onderstuyrman hebben wij u brieffken van den 22 deser gisteravondt wel ontfangen, ende u behouden arrivement aldaer verstaen,

dienende dit in antwoorde, dat ul. met d' eerste gelegentheyt maer debvoir doet om herwaerts aen te comen, ende wij met de opperhooffden van de Muscaetboom mogen overleggen, hoe de ongelegentheyt van 't galjot te helpen sal wesen etc., ende off ul. de wint contrarie bleeff, soude niet quaet wesen, dat als dan voor 't leegh leggen, ondertusschen wat steen (daer beter als hier te crijgen) innaempt, alsoo 't loot daeruyt ende met het eerste schip na Batavia gesonden moet worden, waer het mogelijcq selffs nogh met de Muscaetboom, die Maendagh off Dingsdagh ten langsten staet te vertrecken, ende alsoo u stuyrman ende ander volcq seer moede sijn, wort u dit door den lantmeeter ende drie andere persoonen toegesonden: hebt ul. haer van doen tot hulp in 't herwaerts comen, cunt se houden ende gebruycken off anders ons morgen weder laten over landt herwaerts comen.

Hiermede
Gode in genade bevolen ende gegroet van ul. goede vrunden ende

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.

In 't fort de Goede Hope, den 23 July A^{o} 1660.

Ondertusschen quaemen, gelijcq mede oocq gister, twee als voorbooden van de Chainouquas (een groot machtigh volcq van menschen ende vee sijnde) met tijdingh, dat haeren Heere aff quam sacken, om aen ons groot quantité bestiael te verhandelen, ende alsoo 't dese dogh om wat te hebben te doen was, wierden se met eeten, brandewijn ende tabacq etc. getracteert, daer hun 't Caepvolckjen als maeckelaers om de slemp na gewoonte mede bijvoughden.

Den 26 ende 27 dito

is 't galjot de Parkit wel ter rheede gearriveert, daerop schipper Isbrant van Bancke, stercq 21 coppen, waervan geen overleeden, maer alle meest stijff aen 't scheurbuyck sijn, uytgeseylt met de Muscaetboom in compagnie, van de camer Amsterdam op den 8 Maert verleeden, ende onderwegen neffens denselven ende 't schip de Provintie oock het eylandt St Vincent aengeweest, maer geen ververssinge sonderlingh becomen, ende oocq maer heel slecht water aldaer cunnen crijgen, sulcx haer de bereyckingh deser Caep vrij nodigh is geworden etc.

Op dato is oock voorsz. schip de Muscaetboom affscheyt gegeven ende g'intregeert de brieven ende pampieren, gedirigeert aen haer Ed. tot Batavia, omme daermede met den eersten goeden wint, die Godt verleenen sal, derwaerts te vertrecken; d'Almogende verlene haer een geluckige overcompste.

Den 28, 29 ende 30 dito,

stil, sulcx gemelte schip met een zuytoostelijck luchjen 's morgens gaende, eerst tegen den nacht buyten de bay cost geraecken, hier gelaten hebbende maer 11 siecken, waertegen weder 9 gesonde ende 6 France sijn medegegaen.

Sondagh den 1 Augusty

waren van Oedasoa omtrent 40 man aen 't fort gecomen met 9 beesten ende 16 schapen, welcke ingeruylt wierden, als te weten:

8 stucx voor coraelen	}tabacq	
1 dito voor coper	}tabacq	}ende pijpen
9 koebeesten, mitsgaders		}ende pijpen
7 schapen voor coper ende		}ende pijpen
9 dito alleen tabacq		}ende pijpen

mits deselve met brandewijn, aracq ende broot etc. na gewoonte moeten getracteert worden, dat de coopmanschappen soo vrij wat beswaert.

Relateerende de gemelte Cochoquas dat Oedasoa's

vrouw, de suster van de tolckinne Eva, overleden was, welcke in des Commandeurs huys woonende, daerover groote droeffheyt thoonden.

Den 2, 3 ende 4 dito.

Tegen avondt waren eenigh volcq van de Chainouquas aen 't fort gecomen, daer sedert eenigen tijt herwaerts ende voornaementlijck op den 23 passado door de Caepmans off Goringhaiquas ende andere soo van geroepen is, al off se met sulcke menichte bestiael souden affcomen, dat wij geen coopmanschappen genoegh souden hebben daertegen te verhandelen; maer laet sigh 't beginsel soo groot niet aensien, vermits maer elff beesten hadden medegebracht, van welcke

4 voor coper ende de andere	tabacq ende pijpen ingereuylt
7 voor coraelen	tabacq ende pijpen ingereuylt

mitsgaders die luyden wat met eeten ende drincken getracteert wierden, om te meer aen te locken, alsoo hope gaven dagelijcx met meer aff te comen, hebbende dit tot een proeff affgebracht, ende soo ons meenighmael gebleecken is, mager goet sijnde van de Caepmane, apparent tegen haer beter slagh verruylt, alsoo sijluyden weten te maecken, dat het volcq uyt landt eerst aen hun leger comen ende dan voorts hier, waerdoor sij seer schoon vee opsamelen ende maecken dat ons alsoo maer hun eygen out affgeslooft refus toecompt, 't welck om verscheyde insichten voornamentlijck in dese tere tijden, nogh alsoo ongemerckt met goede oogen aengesien wort.

Den 6 ende 7 dito

is op dato het Schapejachjen affgevaerdicht na 't Robbeneylandt met navolgende brieffken geschreven:

Aen Otto Jansz.

Hiernevens wort u gesonden 27 jonge rammen om gesneden ende vet geweyt te worden, neffens wat

oude booter; tot den inct moet ghij u kannetjen oversenden. Soo gaet oock nogh een halve legger ende 2 halff amen draff, een vat zemelen ende een vat gruys van broot voor 't vercken, dat opgeleyt, ende voor de zeugen, die suygende jongen hebben; ul. moet het wel suynigen, alsoo men altijt sooveel niet sal cunnen bijeen crijgen. Ende laet ons nu weten, hoeveel jongh ende oude zeugen, beeren, biggen, hamels, rammen ende oyen datter voor d'Ed. Comp^{ie} sijn; de halff amen ende alle vaten met ijsere hoepen moeten ten eersten altijt wederom comen.

Wij senden u oock thien gewortelde wijngaerden, om aen 't noortweste eynde van de stal ende 't huys te setten, ende eenige in de thuyn tegen de muyr, alsoocq wat rancken om steecken van te snijden ende steecken, die 5 leeden langh wesen ende alsoo drie leden onder ende 2 leden boven de aerde moeten gesteecken worden, de aerd met mest toegemaeckt ende fraey vermengt sijnde, sullen se wel wassen, ende laet tegen 't stal ende 't huys tusschen de gewortelde wijngaerdt oock eenige steecken alsoo stellen, alsoo de gewortelde blaauw ende d' ongewortelde witte druyff is.

De sloep gaet mede om daer mest in te draegen ende dan deselve door de brandingh met een lijn in 't vlot aen 't Schapejachtjen te trecken; maer moet de sloep geduyrigh vlot gehouden worden, alsoo d' onse de mest tot den hals door 't water daerin dragen: dit verstaen wij dat het soo wesen can ende daerom oocq alsoo geschieden can.

Als de Parkit wat vertimmert is, sal ick u licht eens bijcomen ende sien, hoe gij 't daer al stelt.

Past wel op 't vuyren voor Comp^{ies} aencomende schepen bij avondt ende blijff gegroet van ul. vrunt etc.

In 't fort de Goede Hoope den 7 Augusty A^{o} 1660.
(Geteyckent) Jan van Riebeeck.

Heden gestelden rechtsdagh wesende, sijn oocq eenige questien (onder de borgers ontstaen) ten overstaen van den vrijborgerraeden terneder geleyt, ende sommige over begaene faulten wat sivile correctie gedaen. Item oocq wegen sommige dienaers van d'Ed. Comp^{ie} bij des forts Raedt etc.

Sondagh den 8 dito

's avonts omtrent tusschen 9 ende 10 uyren is den corporael Elias Giers met sijn paert in de verse revier, geen twee musquetschoot van 't wachthuys Keert de Koe, verdroncken, sijnde vrij beschoncken, aen wie een stout soldaet verlooren ende aen 't paert mede wel 200 r^{s} schade geleden wierd, ten aensien het de alderbeste Caepse merry ende oocq met veulen was, vermits de paerden, hier tot ruyterije toe geschickt, bijsonder ontsagh onder dese natie baren door de miraculen, in haer oogen rede daermede gedaen etc.

Den 12 dito

is op heden bij den Raedt 't navolgende geresolveert als te weten:

Donderdagh den 12 Augusty A^{o} 1660.

Den schipper ende schipsluyden van 't galjot de Perkit, versocht hebbende om de premie, bij d'Ed. Comp^{ie} in den generaelen articulbrief gestelt op de spoedige voyagie naer India, ende gemerckt voorsz. galjot bij mijn Heeren 17^{e} gemaeckt ende gedestineert, mitsgaeders daeromme oocq expres gesonden tot dienst van deese residentie etc., volgens dien niet en staet na Batavia te gaen; item oocq dat geen reden cunnen gevonden worden, waeromme de gemelte opperhooffden meer als andre van de premie tot dese plaetse toe, sijnde ⅔ van de reys soude versteecke sijn, te min dewijle deselve hier op een seer slecht ende crap vaerwater ('t welck al de werelt tegen de borst staet)

hun sullen moeten getroosten te vaeren, - Soo is om haer daerinne te meer aen te moedigen, goetgevonden hun de gemelte premie op ⅔ van de reys gereeckent te laten genieten, sijnde die met de ses maenden op Batavia comen 600 gl., ende volgens dien tot hier 400 gl.; vermits vorder gevaren hebbende bij de seven weecken nog overigh hadden, binnen welcken tijt het veeltijts wel over geseylt wort, boven dat het scheepjen oock wel eerder soude hier geweest hebben, indien 't soo langh niet verbonden had geweest, dat om geen water over te crijgen, selden sijn marsseyls bij eenige de minste 't opseylscoelte heeft cunnen voeren off wierd telckens vol water gesmeten soodanigh dat conform haer eenparige verclaringe al verscheyde maelen ('t water niet haestigh genoegh cunnen losen) hebben gemeent van die overstolpinge te sincken, sulcx sijluyden oock dieswegen hebben moeten voor de wint lensen, tot verachteringe der voyagie, gelijcq laest nogh gebleecken hier onder 't landt door de groove zee om voorsz. oorsaecke niet hebben cunnen bijhouden, veeltijts voor de wint wegh, ende eyndelijcq noch op dese wal beset sijnde, moetende de Houtbay om haer te salveeren inlopen, soudende het anders niet cunnen bolwercken, maer tegen de wal aengeraeckt hebben. Om welck dangereus gebreck te beteren dan verscheyde conferentie gehouden sijnde, niet alleen met de opperhooffden bovengemelt, maer oocq met die van de Muscaetboom, hier bij 't gemelte galjot gelegen, ende in presentie van den Commandeur ende Raedt neffens beyder scheepsoppertimmerluyden etc. gevisiteert ende alsoo eenparigh g'oordeelt sijnde, dat het niet beter te helpen soude sijn, als met een overloop wat hooger als den jegenwoordigen daerin te brengen, mits sloopende de plancken, behalven de lijfhouten van den

jegenwoordigen overloop, om boven off elders weder te gebruycken ende 't oude verbandt der balcken enz. in sijn geheel ende als lastbalcken te laten leggen onder den voorsz. nieuw te leggen overloop, om 't scheepjen daerdoor emmers 't alderminste niet te krencken, maer eenlijcq te maecken, dat het door gemelte middel te min overnemen ende oocq te meer ende beter losinge hebben, alsmede het behoorlijcke seyl sal mogen voeren, 't welcq het nu om de voorsz. cuylachtigheyt des overloops moet spaeren, ende daerom t' eeniger tijt op de wal benart sijnde niet soude cunnen affleggen, maer daerdoor wel ellendlgh t' eeniger tijt comen te verongelucken, - Soo is na gehouden conferentie ende deliberatien eyndelijck eenstemmigh geresolveert, 't selve in forma als voren (aengaende 't verhoogen van den overloop) alsoo te laten vertimmeren ende volgens dien ordre te stellen, om de ribben, plancken, lijffhouten ende andre houtwercken daertoe nodigh in 't bos bij den vrije houtsager Leendert Cornelisz. van Zevenhuysen ten eersten te laten prepareeren, om hoe eer hoe liever aen dat wercq te vallen ende den vereysschende dienst van 't scheepjen te spoediger te mogen trecken.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Isebrant van Bancke.
Abraham Gabbema.
Pieter Danielsz. Coocker.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Sondagh den 15 dito

hebben die van het Robbeneylandt 's avonts gevuert, waeromme

den 16 dito

een roeysloep derwaerts is gesonden, om te vernemen de oorsaecken van dien, welcke, tegen den avondt retournerende, tijdingh bracht dat Comp^{ies} Schapejachjen met de jongste west- ende noortlijcke stormwinden op den 13 ende 14 des nachts aldaer over veel clippen heen is comen te stranden, ende d' eene sijde glad aen stucken gesmeten; doch naedemael het heel hoogh op strand sit, isser noch eenighsints hoop om weder te sullen cunnen worden gerepareert, daer nader sal na gesien worden.

Den 17, 18, 19 ende 20 dito

niet sonders gepasseert, als dat dagelijcx aen 't weder opmaecken des fortswercken (van den swaren regen deses saysoens nedergestort ende noch out werck sijnde) ijverigh g'arbeyt wierd; item oocq aen 't verwijden ende diepen van de gracht, mitsgaders 't leggen van een dam onder de reygerspunt in de revier, om 't water daertegen te stutten ende rontom het fort te leyden, na d' eerste ordre onser Heeren Meesters, bij instructie den Commandeur Riebeeck A^{o} 1651 op sijn vertrecq uyt 't Vaderlandt medegegeven, ende oocq om dito water, alsdan heel diep staende, suyver door craenen ende coockers uyt gemelte dam (dicht tegen 't hooft staende) in de vaten te tappen, tot groote accommodatie ende gemacq van 't volcq der passerende schepen, conform 't project bij gemelte Commandeur in Maert passado aen d'Ed. Heer Commissaris Sterthemius verthoont ende d' ordre bij denselven daerop (als gansch dienstich sijnde) positive gegeven.

Den 23 dito

verschenen eenige Chainouquas ende Cochoquas, geleyt van sommige van de principaelste Goringhaiquas ofte Caepmans aen 't fort met redelijcqe partije bestiael ende schapen, welcke des anderdaegs

den 24 dito

van haer gehandelt wierden, als te weten:

Van de Chainouquas:

36 stucx koebeesten, ende

Van de Cochoquas:

14 dito, beneffens 43 schapen, naementlijck:

35 meest magere oude koeyen	}voor coper, coraelen, tabacq ende pijpen, mitsgaders een voor ende naetractement van broot, rijst ende brandewijn, boven eenige vereeringtjens aen de principaelste gedaen.
5 dito oude ende	}voor coper, coraelen, tabacq ende pijpen, mitsgaders een voor ende naetractement van broot, rijst ende brandewijn, boven eenige vereeringtjens aen de principaelste gedaen.
8 redelijcke jonge osjes ende	}voor coper, coraelen, tabacq ende pijpen, mitsgaders een voor ende naetractement van broot, rijst ende brandewijn, boven eenige vereeringtjens aen de principaelste gedaen.
2 suyghcalveren	}voor coper, coraelen, tabacq ende pijpen, mitsgaders een voor ende naetractement van broot, rijst ende brandewijn, boven eenige vereeringtjens aen de principaelste gedaen.

25 ende 26 dito

is op dato in vergaderinge 't navolgende beslooten, te weten:

Donderdagh den 26 Augusty 1660.

Nademael door den extraordinairen regen dit saysoen, meer als oyt te vooren staende Comp^{ies} residentie alhier gevallen, het eerste oude werck van des forts wallen (noch sonder hout ende thuynwercq gevlochten, gelijcq nu geschiedt, beset sijnde) meest al te maelen is comen neder te storten, in vougen daeraen al een lange wijle groot ende veel wercq voor 't volcq is geweest ende noch blijft aenhouden, behalven oock het nodigh verwijden der grachten ende besettinge des waters met

2 stijve stercke dammen onder de reygerspunt, onder handen genomen, omme conform de gelaten ordre van mijn Heere Sterthemius (op ons verthoonde project) aldaer met beter gemacq ende minder spillinge off tebreecken der vaten door 't volcq der aencomende scheepen, heel suyver, schoon ende gesoncken water te cunnen laten haelen, ende alsoo met eenen tot voldoeninge der medegegeven instructie onser Heeren Majores uyt 't Vaderlandt aen den Commandeur Riebeeck, 't water rontom in des forts grachten

te leyden ende op te stutten, bij 't leggen deser voorsz. dammen ende verlaeten, daerdoor den minsten arbeyt ende costen best doenlijcq etc. - Soo is bij den Raedt overwogen de veele swaere moeyelijckheden van al dat werck ende 't waernemen der posten ende wachten bij nacht al met eenen mede, na overlegh van saecken goetgevonden, om het gemelte werck te eerder te spoedigen, ende 't volcq daerinne wat meer aen te moedigen, te stellen verscheyde perken, om tot daer g'arbeyt sijnde, haer alsdan telckens (verstaende die aen voorsz. extraordinaris wercq der wallen ende grachten arbeyden) te laten tracteren met een vat van 't beste gebrouwen bier ende een vette maeltijt ofte croegh, soo 't den gemeenen man noemt, ende wanneer 't alles sal wesen g'absolveert, yder van deselve alsdan boven d' ordinaris leeninge te verstrecken een maentgelt in contant op reecqeningh, boven noch een generaele vereeringe van tweehondert guldens voor deselve extraordinaire arbeyders, beneffens 2 mael daegs warme coste ende 's middags vleys, vis oft wes anders te crijgen sij, ende een halff pondt rijs yder boven hun ordinair ransoen brooden ende costgelt etc. te laten schaffen, soolangh tot voorsz. wercq sal g'absolveert.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't tort de Goede Hope in date ut ante.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Tegen den avondt, onaengesien 't vuyle weer, quaemen eenige van de Chainouquas volcq weder met 21 beesten aen 't fort, te weten 12 koeyen, 2 oude ende

7 jonge ossen ende bulletjes, die alle tegen coraelen ende tabacq soo civil wierden ingeruylt, dat yder beest niet boven een schellingh quam te staen, schijnende dit volcq seer begerigh na de coraeltjes (d'Ed. Comp^{ie} heel weynigh gelt kostende) te wesen, ende gansch geen werck van 't coper te maecken, gelijcq wel de Cochoquas (onse nabuyren) doen, welcke haer schapen voor coper handelende yder wel omtrent een halff real ende somtijts meer comen te costen, mitsgaders hun beesten al omtrent 2 realen, ontstaende uyt de duyrte des copers, doch worden daerom al even graegh aengenomen, als sij der maer mede willen aencomen, 't welcke wel apparent mochte wesen, soo de tolckinne Eva maer niet al te veel op de mouw spelt ende dat het waer is 't gene sij weet te seggen, naementlijcq dat dese twee volckeren, de Cochoq uas ende Chainouquas, seer jalours op den anderen souden wesen, ende daeromme haer swaeger Oedasoa, overste ende coningh der Cochoquas, omme emmers niet te min van vermogen ende middelen bij ons schijnen soude, soecken alsoo veel vee ende bestiael aen te brengen als de Chainouquas, die nochtans veel meer van volcq ende extraordinarie rijck van bestiael sijn, de Cochoquas daerinne verre overtreffende, hoewel gemeent wordt deselve wel 17 a 18 duizend zielen stercq zijn, in verscheyden troppen ende twee hooftleggers altijt verdeelt, onder Oedasoa voorsz. ende sijn 2^{e}, genaempt Ngonnomoa. 't Succes van de voorsz. handel daer door de Goringhaiquas ende Gorachouquas ofte de tabacqdieven soo van geroepen wordt, staet ons mettertijt te ondervinden, met hope Godt de Heere daertoe geluck ende zegen gelieve te verleenen.

Den 27 dito

vuyl ende onstuimigh weer, waerdoor de zuytsijde van de punt Walvis mede t' eenemael

nederstorten ende affcalffden; doch is noch van 't oude onbethuynde werck in den eersten opgehaelt, vermits men doen geen beesten offte paerden had om hout ende rijsbossen bij te haelen, gelijck men nu door Comp^{ies} ende vrijeluydenwagens fray doen can ende 't wercq daermede soo stercq maken, dat na geen affcalven meer sal omgesien behoeven te worden; doch wort echter niets onder handen genomen om alsoo te vermaecken als 't gene come te vallen, om niet al te veel overhoop te hebben, 't welcq dan nu ter degen gemaeckt ende boven met wackere, dicke, gebrande stormpalen van durabel hard iserhout ingeleght wordt, voor 't overloopen der wallen, die van eerde sijn, wat schuyn moeten leggen ende daerom oock rontsom den barm met een goede staketsel beset wort, van onder uyt de grondt van de gracht, dat een bijsonder sterckte is gevende ende te meer gevordert wort, om van geen Europeanen, die somtijts, doch nu meest uyt Vranckrijck, hier aencomen, eenige schielijcke overrompelinge te lijden, als oock van de Genuesen off andere geveynsde vrunden ende openbare vijanden, dewijle d'Ed. Comp^{ie} om 't missən van St Helena aen dese plaetse nu meer als te vooren sal gelegen sijn; doch sal 't principaelste ende 't eerste werck in soodanigh cas hier wesen, dat men vijanden de voet ende haer canon van 't landt siet te houden, ende tot dien eynde in 't landen sooveel affbreuck te doen, als mogelijcq wesen mochte, alsoo (gelijcq gemelt fort versterckt sijnde) sonder gewelt van canon ende mortiers ofte verraedt, 't fort dan qualijcq te dwingen ofte te incorporeren sal sijn. Doch mogen met den tamboer hopen, dat het daer niet toe comen magh etc.

Sondagh den 5 September

quamen van de Chainouquas 28 persoonen met 77 beesten ende 18 scha-

pen, welcke haer heel civil sijn affgehandelt, namentlijcq
74 koebeesten ende 6 schapen voor coralen, tabacq ende pijpen,
3 koebeesten ende 12 schapen voor coper, tabacq ende pijpen,

neffens het gewoonelijcke tractement van broot ende brandewijn, allen 't welcke ingereeckent, yder beest niet boven 8 a 9 stuyvers compt te staen; doch de schapen, vermits meest voor coper gehandelt, sijn wel bijna eens sooveel.

Deese luyden waren de vrije wiltschutten ende vissers, eergister achter 't Luypaerts geberchten ontmoet, sijnde soo vrempt noch, dat niet een woort wisten met d' onse te spreecken, beduydende al na Caepmans leger, dat se daerheen wilden; maer dewijle men weet, dat die dan 't beste goet tegen haer out vee verwisselen etc., hebben de gemelte vrije luyden haer daer van affgehouden ende recht deur na 't fort getroont, sijnde derhalven met hun versproocken, dat de voorsz. vrije luyden (hun daertoe genegen gethoont) met haer na hun leger telckens heen ende weder sullen gaen, quansuys tot bescherminge van 't wilt gediert met haer schietgeweer, doch ons oogmerck sijnde, om haer van de Caepmans te diverteeren, ende alsoo te beeter tot d' onse te gewennen etc. Ten eynde verhaelde verwisselingh oocq te meer voorgecomen blijve, is derhalven met voorsz. vrije luyden g'accordeert 25 stuyvers daegs op haer eygen cost te genieten, soolangh sij uyt sijn, ende telckens haer sulcx op hun wedercompst contant te betaelen, dat graegheyt maeckte, ende haer gerecommandeert is, wel acht te nemen op alles wat bij dit volcq is ofte te crijgen wesen mochte etc.

Den 6 dito

quaemen des morgens noch eenige van deselve aen 't fort met 8 beesten ende 2 schapen, die

altemaelen ten eersten mede voor coraelen ende tabacq, excepto de twee schapen voor coper, ingereuylt wierden.

Den Commandeur heden de landerijen etc. overal hebbende wesen besichtigen ende op verscheyde saecken (de cultuur aengaende) wegen 't somergesay hier ende daer de noodige ordre gestelt hebbende, is jegens den avondt omtrent 5 uyren (een suytoostelijck luchjen waeyende) met het Parkytjen (nu conform resolutie van den 12 Augusty passado, wegen de vertimmeringh t' eenemael g'absolveert ende treffelijck bequaem gemaeckt tot dit crappe vaerwater) voorts na 't Robbeneylandt gevaren, expres om te sien off het verongeluckte Schapejachjen niet weder sal cunnen gerepareert worden, comende derhalven daer 's avonts doncker te arriveeren ende

den 7 dito

's morgens aen landt varende te bevinden, 't selve geheel ende glad met de laeste stormwinden over de clippen aen stucq gesmeten, soodanigh datter geen repareeren meer aen en was, latende derhalven de touwen, riemen, masten ende wes meer gebruyckelijcq was, bergen, ende voorts 't eylandt oversien hebbende, op alle saecken de behoorlijcke ordre etc.

Na 't welcke 's avonts met de sloep van de Parkyt halff wegen 't eylandt affgeroeyt wel ende behouden weder t' huys quam, mitsgaders alles hier in goede ordre vond.

Den 8 dito

quam 't Parkeytjen (daermede oock) ter rheede, welckers opperhooffden g'ordonneert sijn, nu voorts hun werck vooreerst met dit moye weer principael ende pleyn te maecken om te vissen na de blinde anckers, tot suyveringe der rheede deser Taeffelbay etc.

Soo is oock ordre gestelt om een ander cleyn vaertuygh in plaetse van 't verloren Schapejachtjen te

maecken van seecker op stapel staende roeysloep, om bij absentie van 't Parkytjen onverlegen te blijven, 't Robbsneylandt dickwils nodigh in der haest aff en aen te vaeren.

Volgens welcke dan de scheepstimmerluyden morgen na 't bos sullen gaen met mallen, om de nodige houtwercken enz. daertoe aldaer te prepareren ende dan met vrijeluydenwagens bij 't fort te laten halen.

Ende alsoo de lantbouwers Pieter Vasagie ende Jan Coenraet Visser hun langs soo slapper aenstellen ende ondertusschen groote schult maecken, sonder behoorlijcken ijver te thoonen in hunnen corenbouw, waeruyt het weder soude cunnen betaelt werden, - Soo is na langh genoegh insien eyndelijck ordre gegeven aen Comp^{ies} bouwmeester Cruythoff, dat hij de gemelte luyden, alsoff het Comp^{ies} dienaers waren, dagelijcx op haer eygen landt tot hun behoorlijcke debvoir sal aenpressen, ende dat soo lange tot haer landt soo verde bequaem sal gemaeckt wesen, dat het de gemaecte ende vorder te maecken schult waerdigh sal sijn; Item oocq om andre door dit exempel mede wat te meer tot hun debvoir op te wecken, alsoo haer d'Ed. Comp^{ie} doch alles seer civil is borgende ende de mont open houdt, mitsgaders van onder tot de gront op de been helpt, niet meer als billicq dan sijnde, dat se naersticheyt aenwenden, tot wederbetalinge off dat men hun door Comp^{ies} authoriteyt sulcx laet doen etc.

Den 9 idem,

hebben die van 't Parkitjen een ancker opgevist, sijnde dit nu het vierde, seer out ende swaer stijff 500 ℔, daervoor betaelt is aen dito Parkits volcq het 4^{e} part volgens de jongste ordre van d'Ed. Heer Commissaris Sterthemius, 't ijser gereeckent tegen 10 gl. 't 100 ℔, conform de last onser Heeren Meesters uyt 't Patria, 't welcq monteert 12½ gulden, ende ge-

last is goede notitie te houden, om ter gelegener tijt op 't sluyten der boecken te brengen op reecqueningh van equipagie, omme alles te doen blijcken na behooren, ende alsoo voorts daermede te continueren.

Den 10 ende 11 dito sijn op dato van de Chainouquas weder 24 beesten ingeruylt voor craelen, tabacq ende pijpen, te weten 12 redelijcke koeyen, 3 oude, 9 jonge ossjens en bulletjes.

Met desen handel hebben sigh weder 2 fraye persoonen in geselschap begeven tot den lantbouw, ende daertoe bij den Bosheuvel versocht dertigh morgen landts, dewelcke haer op de conditie als de andere lantbouwers in eygendom sijn beloofft, volgens d'erffbrieff daervan te verleenen, mits boven haere vorige vrij gewesen tijt noch 12 jaeren van medio deser in vrijdom alhier sullen continueren, sijnde den eenen genaempt Cornelis Claes van Utrecht ende den anderen Dircq Mayer van Lunenburgh, beyde al over de drie jaeren langh in vrijdom alhier tot dienst van andere geweest, ende preuve van haer comportement gegeven.

Sondagh den 12 dito

sijn de vrije vissers onder hun vieren met de Chainouquas mede 't landt in gereyst, ten eynde als op den 5 passado is aengeteyckent; d'Almogende sij haer leytsman.

Deese weeck sijn partije hollantse appel, peer ende queen, mispel etc. op eenige jonge stammen bosboomen in 't bos g'ent, item oock in Comp^{ies} thuynen, hoedanigh met lemoen ende orangieappel mede sal geprobeert worden, om, goet bevindende, te meer in overvloet te geraecken.

Den 13 dito

heeft den Commandeur eens weder allomme in 't landt over den bouw etc. visite gedaen, ende onder anderen mede uytgecosen een vetten heuvel achter tegen den Taeffelbergh boven Comp^{ies} bosch tot een wijnbergh voor d'Ed. Comp^{ie}, ende aldaer

partije wijnstocken doen planten ende laten sayen allerhande saden, boonen etc. tot preuve op een parckjen daertoe expres doen prepareren.

Soo hadde oock met eenen besien 't stucq landt, bij de boven op den 11 deser genoemde nieuwe lantbouwers uytgecosen, om d'erffbrieff op te maecken na 't opneminge ende affmetinge des lantmeters etc.

Beginnende jegenwoordigh de vrije luyden (siende 't redelijcq succes van de wijnplantagie van den Commandeur) mede fray aen 't wijngaerdplanten te vallen, die haer bij honderden gegeven ende nogh meer aengeboden worden, vermits 't selve na 't cooren in de grondt gebracht is, sonder verlet van dien bouw fray geschieden can, ende dat op de magerste gronden.

Den 14 dito

hadden die van de Parkit den dagh besigh geweest na anckers te soecken, doch niet anders opgecregen als wat stucken van touwwerck, door die van de schepen nu ende dan over boort gesmeten, gelijcq als eynden van schoots, stroppen, lengen ende diergelijcke.

Is van dage in een fuyck door den lantbouwer Tielman Hendricxs van Uytrecht d'eerste palingh gevangen in de verse rivier, wel twee mans armen, dick, vet ende delicaet.

Den 15 dito

is van dage bij 't Parkits volck een van de Francen anckers gevist van 1600 ℔, daeraen rijckelijcq een halff touw van 13 duym, ende alsoo 't selve touw nieuw ende goet was ende daerom voor eenige sware fluyten ofte jachten can te pas comen, is 't volcq daervoor mede 20 gulden contant vereert, om de graegheyt onder deselve te houden, ende voor 't ancker 40 gl. na de reeckeninge vooren aengehaelt.

18 dito

is den Commandeur 's morgens vroegh uytgeweest met partije volck, schoppen ende spaeden, om de wegh door den swaere regen seer verdorven,

overal te laten verhelpen etc., ende ondertusschen oock de nieuwe vrije lantbouwers hun landerijen aff te meten.

Sijnde die van de Parkit tusschen wijle mede doende geweest aen d'anckervisserij, maer niet als oude strengen dick ende dun touwerck op cunnen vinden, alsoock vast geweest aen een ancker sonder stock, dat gemerckt is, omdat de lijnen wel hondert vadem langs de gront tusschen twee roeyvaertuygen slepende, berooft waren ende telckens overslipten, van wat canten sij oocq diverse maelen daeraen quaemen te geraecken, sulcx het, een stocq hebbende gehadt, voorseeckers soude vastgebleven ende opgecregen sijn geworden; doch alsoo 't nu plat leyt, wordt bij de navigatien g'oordeelt aen dito ancker geen leet can geleden worden, alsoock 't selve ter oorsaecke voorsz. onmogelijcq op te crijgen sij.

Volle maen Sondagh den 19 dito.

Los, regen ende variabel, windrigh weer tusschen het noort- ende zuytwesten, met hagelbuyen, die al de erten op de particulieren haer landt aen stucq geslagen ende bedorven hebben, sijnde van Comp^{ies} wegen nogh geen gesaeyt als weynigh, beneffens andere vruchten, tot preuve op Comp^{ies} wijnbergh, onder de voet van welcke seer vette grondt bevonden sijnde, Comp^{ies} bouwmeester gelast is, morgen de ploeghen in te brengen ende bequaem te maecken tegen May aenstaende jaers bouwtijt met taruw te besayen, alsoo veele van 't oude landt uytgebouwt alsdan altemaelen niet sal cunnen gemest ende besayt worden, maer gedeelte moeten stil leggen braecken, door manquement van genoeghsame mest.

Den 20 dito

is den fiscael uytgesonden, om te sien, off alles wel in ordre gestelt wierd ende 't gebrecq te helpen etc.

Den 21 dito

quaemen den vrijlantbode Jan Sacharias beneffens de vrije vissers Pieter Cornelisz. van Langesondt ende Carel Broers met hun vrije knecht Jan Wolff uyt het landt weder aen 't fort, nadat nu thien dagen uytgeweest, ende met eenige van des Chainouquas volck medegetrocken, na 5 dagen reysens bij haeren coninck gecomen, van denselven ende de sijne seer minnelijcq ontfangen ende bejegent, mitsgaders met melck ende schapen als huysvestinge etc. wel getracteert ende g'accommodeert waren.

Hebbende sigh de voorsz. coningh oft Chocque, 't welck sooveel als coningh te seggen, ende die oock genaempt is Soesoa, noch maer met een leger omtrent 4 dagen reysens van hier ter neder gestelt, ende alle sijne andere onderhoorige troupen ofte legers niet bij hem aff ontboden, om aldaer een goede wijl te blijven ende met ons in nader kennisse ende handelinge te treden (recht contrarie de hieromtrent woonende Saldanhars ende Caepman, die ons altijt van 't binnenlandts volcq soecken aff te houden); doch is sulcx maer om ons van haer legerplaetsen ende weyden onbewust ende (voor) haerselven te houden, alsoff dese ende andere tot ons niet souden gedult worden, sonder haer toedoen ende geselschap, hoedanigh sij oock omtrent ons voorgeven, dat geen volcq uyt 't landt sonder haer tot ons soude comen, 't welcq wel al te waer mochte wesen, mits sij de natie in 't landt 't contrarie van onse goede ende oprechte intentie wijs maecken, gelijcq ons langs soo meer comt te blijcken, ende sijluyden daerdoor vrij machtigh ende rijck van bestiael worden, hebbende niemandt van haer eenigh coper off craelen meer om de armen, ooren ofte halsen, maer alles aen dese Chainouquas ende Saldanhars tegen bestiael verhandelt, daer sij echter niets van aen ons te verhandelen brengen, maer wel haer uyt-

geslooft out bestiael, 't welck evenwel vooralsnoch soo ingesien wort, opdat bij tijt ende wijle de binnenlandts natie beter tot ons gewent ende verseeckert worden van der Nederlanders oprechte intentie, om met alle ende een yegelijcq sonder onderscheyt vruntschap te maecken ende onderhouden, te meer dewijl men nu dees ende dan weder dies volcq siet affcomen, ende volgens dien geen partije, maer elck voor even goet vrunt aen te haelen, ende doch principael oock op te passen, dat de Goringaiquas ofte Caepmans ende de tabacqdieven ofte Gorachouquas d'Ed. Comp^{ie} (gelijcq voorleden jaer beoorloght) geen al te groote hinderpaelen in desen alles en worden, dewijl men bevindt al het binnenvolcq nu ende dan oyt off oyt bij geweest, d'onse niet anders als met alle minne ende vrundelijckheyt hebben onthaelt, ende getracht nader met ons in kennisse te comen ende handelen etc.

Hebbende desen Soesoa, welcke den rechten Chocque ofte coningh van de Chainouquas is, aen den Commandeur een jongh ossjen gestuyrt ende versocht daertegen wat roode coraelen etc. van hem te mogen sien tot teycken van genegentheyt, om nader te willen met hem allieeren, ende dat d'onse daer in 't landt bij hem wilden met de coopmanschappen comen om te handelen, soude ons bestiael genoegh laten negotieren, alsoo een seer out man sijnde ende daerom niet wel cunnende gaen, selfs aen 't fort comen, gaerne den ommegangh van de Duytsen selffs voor oogen wilde sien, daer hem sijn volcq (hier geweest sijnde) al vrij wat meer aff wisten te vertellen, als hij wel coste geloven etc. Gelijcq oock veele van sijn volcq die daeromme, met menichte tot vrouw en kinderen incluys, van wel een daghreysens waren comen loopen om de voorsz. vrije luyden te sien, als hebbende noyt andre als hun eygen natie gesien, elck niet wetende

wat vruntschap sij ons volcq doen soude, verclaerende oocq de twee persoonen, met d'onse heden geretourneert, dat se noyt schepen voor dato oock gesien hadden.

Desen heer ofte coninck, seer out geworden sijnde, soude (volgens d'overtalinge van Doman ende Douckima, door Eva in duyts perfecter doende ende nader ons wetende te beduyden ofte verstaen te geven) maer een eenigh soon hebben, gelijcq de voorsz. vrije luyden volgens alle oogenschijn oock gemerckt hadden, welcke hij jegenwoordigh in sijn plaetse 't regement van 't rijcq had opgedragen ende doen bekennen voor coninck, eenelijck den oppertitul ende alle rijckdommen ende domijnen, soolangh hij leeft, aen sigh houdende, als oock de hoogste eere, die hem (bij sijn soon present wesende) altijt eerst aengedaen ende dan gelijcke eere ende respect sijn soon als erffgenaem ende successeur van de heerschappije etc. bewesen wort, schijnde dese volgens de vertaelinge als boven van soo grooten ontsagh te wesen, dat Oedasoa noch niemant van al sijn onderhoorige Cochoquas, noch andere met ons sullen derven comen handelen, soolangh dese Chainouquas hier dus dichtbij leggen; maer nu se soo nae comen, plaets voor deselve inruymen ende hem sullen comen begroeten, met vereeringe van bestiael etc., tot bethooninge van schuldige onderdanicheyt, als sulcx aen hem volgens sijn qualiteyt schuldigh wesende, ende representerende den naesten van den oppereten coningh, 't welcq den Hamcunquar soude sijn, die wel mede in matten huysen woont, maer noyt heenende wedertreckt, ende sijn onderdaenen haer beneffens 't bestiael oock erneren met d'aenplantinge van het costelijcke cruyt Dacha, daer se bedwelmt van worden in de hersenen, als van amphioen, ginje, stercke tabacq ofte brandewijn ende diergelijcke, ende waeromme dese natie daertoe oock seer genegen sijn.

Den oppersten dan van dese Hamcumquas die (soo ons vertaelt wort) altijt vast woont ende ontelbare menichte van huysen seer verre ende diep omtrent midden tusschen beyde de zeen van 't Caepse landt, soude wesen den opperheer van al het Hottentoos geslacht, ende met een cort woordt genoemt worden den Khoebaha, dat is sooveel als den oppersten van alle de coningen ende landtsheeren, als sulcx dit woort ten vollen beduydende, want khoe is te seggen ende beduyt dit alles: naementlijcq een hoogen bergh, rijck, geluckige, coningh; ende baha wil seggen: die van alles moet onderdanigheyt bewesen worden, sulcx dat hij soude sijn eygentlijck als keyser van het Hottentoos geslacht, ende den gemelten Chainouquar (daer d' onse nu bij sijn geweest) naest hem den aensienlijcksten van de coningen, wordende genaempt den Khoeque, dat is eygentlijck ende recht te seggen: den coningh, wesende desen sijnen naeme, als boven ges., Soesoa ende sijn gemelte soons naeme Goeboe, die hij als voorsz. 't regiment vərmits sijn ouderdom voor sijn doot heeft overgegeven, ende daerom genoempt wort Khoequoa ofte successeur des conings ende daervoor oock erkent wort: anders worden koninc x kinderen (nogh niet in eenigh gesagh ofte regiment gevesticht sijnde) generaelijck genoempt Khoeque Kone (naementlijck soonen ende dochters dooreen); doch den soon ofte prins Kheysa, de dochters 'Khoeque achebasis, ende d' edelijcke Khoequebj, dat is generaelijck te seggen: volck van coninc klijck geslaght.

Humque is een gestelt ofte gecooren heer ofte gouverneur over 't volcq, dogh een persoon echter van de grootste doch geen coninklijcq affcompst, gelijcq als Oedasoa den oversten der Saldanhars soo genaempt offte g'intituleert worden, ende Ngonnomoa sijn tweede

offte adjunct wort genaempt Chamhuma, dat is medeofte tweede heer van sijn streeck lants, volcq ofte provintie etc.

Humque worden oocq genoemt d' overste der Chariguriquas als sijnde d' aensienlijckste uyt haer landt gebooren, maer cunnen alle door den gemelte Soesoa ende sijn soon uyt al haer gouvernementen ende gesagh gedegradeert, verstooten ende verbannen worden; dogh geschiet sulcx selden, als om groote reden ende dan oock niet sonder onlusten ende oorlogh, des sigh met tamelijcke bethooninge van eerbiedigheyt laet geseggen.

De Gorachouquas ende Goringhaiquas, naementlijck de tabacqdieven ende Caepmans, worden onder de groote maer genoempt Khoesanhuma; dogh sij selffs alle arrogeren haer echter al mede den titul van Khoeque over hare troupen, daer se veeltijts oorlogh over den hals haelen ende daerom voor de Chainouquas sulcx openbaerlijcq niet wel derven laten blijcken, ende volgens dien van haere minderen te cleynder ontsagh hebben, voornaementlijck als Soesoa hieromtrent verschijnt, die nu nae 't seggen voornemens soude sijn tot op een a twee dagen reysens bij ons te comen blijven woonen, verstaende de Khoeque Soesoa ende sijn soon Goeboe met haer leger altoos principael om geduyrigh met ons te verkeeren ende sijn andre troupen maer aff ende aen te laten gaen weyden, 't welcq soo uytvallende wel een goede offte de rechte ende langh na gewenste saecke voor d'Ed. Comp^{ie} mochte wesen, vermits d' authoritijt die schijnt dat desen onder sijn volcq heeft, ende daeromme de conditien met hem aen te gaen, te beter sal cunnen staet op te maecken wesen. Wat uytcompst Godt de Heere de saecken sal gelieven te geven, wil den tijt leeren. Ondertusschen sijn sijne twee domestiquen

(met de voorsz. vrije lantreysers geretourneert) wel onthaelt ende onse meeninge door de tolckinne Eva (goet duyts ende redelijck portugees hebbende leeren spreecken) grondigh te verstaen gegeven, ende gerecommandeert, alles haeren Heere recommandabel voor te seggen, werwaerts sij voornemens sijn morgen weder te vertrecken met eenige vereeringen voor denselven, daertegen belooft claer te maecken, dat haer wel beviel, te meer dewijl den Commandeur seyde gaerne Soesoa te erkennen als vader ende sijnen soone Goeboe als broeder, om alsoo als volck van één natuyr met den anderen te verkeeren, ende waerdoor den ouden man (maer een enigh grooten zoone hebbende) in sijn outste dagen noch een ander ofte tweede soone soude aenwinnen, die genegen was hem te beschicken alle dingen wat hij uyt alle oorden van de werelt begeerde, waerdoor sijn naem grootelijcx coste vermeerdert ende verbreyt worden, jae in grooter achtinge comen selffs bij den Khoebaha, als hem alle vreemdichheden door onsen omgangh sullende cunnen beschicken etc.

Welcke voorsz. domestycken, deu eenen genaempt Oocktis Koukoa ende den anderen Hankumma, versorgers van haers heeren groot ende cleyn vee, naderhandt in des Commandeurs camer voor een groote spiegel gebracht sijnde, schenen heel als gealtereert te sijn, dan meenende volcq in een ander camer ende dan weder siende haer eygen ende andere persoonen, imagineerende spoock te sien, soodanigh dat Eva, Doman ende andere Hottentoos bij 't fort woonende, genoegh te doen hadden haer 't rechte verstant wijs te maecken, ende soo heeft men met die vreemde luyden hier veeltijts wondere cluchten ende vermaeckelijcke vremdichheden etc.

Den 22 dito

sijn de voorsz. domestycken van Soesoa

ende sijnen soone Goeboe, om aen haeren Heere te brengen tot teycken van genegen vruntschap ende nader alliantie etc. met deselven te maecken, ende in recompense van 't gesonden osjen aen den Commandeur tot vereeringe ter handt gestelt, voor elcq 9 bossjes roode coraelen, 6 stocken geel coper, 1 spiegeltjen, 6 pijpen ende een pondt tabacq off 1½, sijnde omtrent sooveel als waervoor men 5 a 6 beesten reuylt, des haer die vereeringe seer scheen te bevallen ende genoeghsaem bethoonde, deselve haere gemelte Heeren op 't hoogste soude aengenaem sijn ende bijsondere genegentheyt verwecken, om naderbij te comen, soo haest maer de wateren in de revieren wat gevallen waren, daer se nu gansch qualijcq met hun beesten deur costen comen door den extraordinairen regen, dit saysoen 't landt overal g'innundeert hebbende, jae twijffelende niet off souden selffs in persoon den Commandeur genegen sijn te comen besoecken, vermits sijluyden door de gemelte vereeringen een genegen hart tot hem soude bemercken. Waerop men haer geantwoort heeft, dat wij begeerigh ende gereet waeren deselve met alle eer ende respect etc. te ontfangen ende onthaelen, ende voorts al ons leven met deselve als eygen bloetvrunden om te gaen, item oocq volgens het voorstel van meergedachte haere Heeren, wanneer sij nader sullen comen ende 't landt droger geworden sijn, alsdan over en weer alle dagen ons volcq met de sijne neffens bestiael ende coopmanschappen te laten reysen ende traffiqueren, tot dien eynde seer gaerne sullende sien dat deselve aen 't fort comen, om haer veelderhande dingen te verthoonen ende laten sien, waerinne sijluyden 't beste behaegen mochten hebben, om haer dat dan te versorgen, sooveel sij sullen gelieven te begeeren. Na welcke ende meer redenen van nodiginge ende aenlock, deselve elck

mede met drie bossen coraelen, tabacq ende pijpen etc. beschoncken, ende na genoten tractement haere cnapsacken met broot gevult sijnde,

den 23 dito,

's morgens vroegh, met heel moy weer bijsonder vernoeght sijn vertrocken, nadat haer van den Commandeur door Eva doen seggen was, dat sij haere Heeren toewenschten duysent jaeren levens met veele kinderen ende rijckdom van vee, als wesende deese maniere de aengenaemste begroetinge.

Presenteerende eenige van d' onse weder met haer te laten gaen tot geleyde; maer sij excuseerden 't, vermits het te moeyelijck reysen ende sijluyden te becommerlijck daeromme voor d' onse waeren, dat deselve in 't overswemmen van de reviere hier offte daer mochten comen te verdrincken, ende dan soude haere Heeren niet derven uyt droeffheyt ende beschaemtheyt nader comen: sulcx sijluyden daermede affscheyt naemen ende bijsondər vernoeght na huys keerden.

d'Almogende geve met dit vreemde volcq wat goets voor d'Ed. Comp^{ie} magh uytgewerckt worden; sijn noch heel vreempt, ja hebben noyt soo na de zee geweest dat se schepen in 't water noch ander volcq als haer eygen landts Hottentoos natie oyt gesien hebben, ende wort des te meer gesubtiliseert om de Caepmans den ommegangh met haer sooveel mogelijck (politycq) te becommeren ende aff te snijden, waertoe het reysen van d' onse met haer tot geleyde met roers quansuys over ende weer, ende sijluyden om de te handelen beesten na 't fort te drijven, een goede saecke ende de naeste middel wel sal wesen, om oocq de schadelijcke verwisselingen van haere schoone tegen Caepmans slechte beesten voor te comen.

Den 24 ende 25 dito

is door 't Parkits volcq gister gevist een dregh van 50 ℔ met wat stucken touw

ende heden dito galjot gestuyrt na 't Robbeneylandt met navolgende

Memorie tot ordre voor d' opperhooffden.

Dewijlen met de zuytzuytooste winden in 't ancker vissen gansch niet can uytrechten, soo sullen ul. soo haest die off een ander goede wint dan wat deurcoelt, haer spoedigen eens in der haest te seylen nae 't Robbeneylandt, ende aldaer innemen de seylen, touwen, mast, neffens alles wat daer noch verder van 't Schapejachtjen opgespoelt ende in bewaeringe is, tot vlagh, vleugels, spillen ende anckerstockjens incluys, mitsgaders oock met eenen 't vrackjen laten sloopen, ende alle hout, noch eenigsints gebruyckelijck tot knies, schoyingh ofte andersints, mede al herwaerts brengen onder behoorlijcke notitie, daervan aff te nemen. Ende aengaende de rest, dat nergens anders als tot brandhout bequaem is, sullen ul. van haer volcq met hulp van die van 't eylandt sijn, laten brengen op den Vuyrbergh bij het baecken, daer men dogh anders uyt de Hout- ofte Saldanhabay branthout toe haelen ende laten brengen moet, des hierdoor dan een tochjen sal worden uytgewonnen, ende waeromme ul. oock gerecommandeert blijft 't selve, soo haest als emmers doenlijck is, te laten volvoeren, om in der ijl weder hier te wesen, ende aen 't ancker vissen te vallen, tot vorder suyveringe deser rheede.

Ul. werden oocq medegegeven 2 peyen, 2 baytjens, 2 St Thomese ende een Indis negros cleden, tot cleedingh voor de slaven aldaer, die dan aen Otto cunt overhandigen, ende vernemen off den jongen genaempt Pieter Jansz. Sampus hem noch soo ongehoorsaem tegen Ot aenstelt, 't welck soo bevindende, sullen ul. denselven mede hier brengen ende soo lange een van

u volcq daer laeten; doch soo bijaldien hem voorsz. jongen sal gebetert hebben, sal 't niet behoeven. Hiermede behouden reyse gewenscht, sullen wij 't overige u neersticheyt bevolen laten, ten eynde haest wederom mooght comen.

In 't fort de Goede Hope, ady 25 September 1660.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Beneffens welcke bovengeschreven memorie de gemelte opperhooffden oock ter handt gestelt is navolgende brieffkens ges.

Aan Otto Jansz.

Hierneffens compt met 't Parkietjen 2 pijen, 2 baeytjes ende 2 St Thomese negros cleetjes, tot cleedinge ende verschooninge voor de slaven, te weten voor elcq evenveel, ende een Indiaens negros cleedt voor 't kint daer de slavin mede swanger gaet, dat ul. haer niet eer geven sal, voor sij daervan verlost is.

Soo den jongen Pieter Jansz. Sampus noch even ongehoorsaem blijfft, den schipper is belast hem dan hier te brengen in plaets van een ander uyt het galjot.

Den oly tot u ransoen, laest vergeten, gaet jegenwoordigh oock mede, insgelijcx een halve legger onsuyver graen ende cruymelbeschuyt voor de verckens, die jongen hebben, ende sendt ons de twee qeuen, daer ul. laest van geseght hebt, om hier op te leggen ende mesten, verstaende soo se volwassen sijn, anders sullen wij in de plaets twee volwassen bargen verwachten; ende laet ons telckens weten, hoeveel datter sulcke volwassen qeuen, seugen ende bargen wel sijn, om die dan telckens te laten halen ende hier te doen mesten, alsoo daertoe over te sen-

den te veel omslagh ende moeyten geeft, soo sullen wij nu mede verwachten, hoeveel oyeu, rammen ende hamels datter sijn, idem oock off daer niet noch wel een hollantse ram off twee nodigh onder de oyen sal wesen, om u die dan te beschicken van die hier fray bij de vrije luyden aengefockt worden.
Let wel op het vuyren ende blijff gegroet van ul. vrundt

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.

Sondagh den 26 dito

is na 't sermoen 't navolgende biljet voor de puy gepubliceert ende g'affigeert, van inhoude als te weten:

Alsoo gemerckt wordt, dat bij sommige lantbouwers gansch weynigh acht geslagen wordt om voor 't drooge saysoen, dewijl de grondt noch sacht is, haer gegeven landt voorts te breecken ende om te ploegen, waertoe hun de beesten tot maer 12 guld. 't stuck (op credit noch oocq) sijn verstreckt, maer dat deselve haer meer beijveren om vrachten hout voor d' een ende d'ander, jae selffs voor de Francen, te voeren, ende daerdoor hun beesten seer matteren ende onmachtigh tot de ploegen maecken, tot groote verachteringe van den corenbouw ende verder culture etc. Soo ist dat de lantbouwers bij desen wel expresselijck verboden wort, eenigh hout anders als tot hun eygen brandt meer te voeren voor 't begin van de maent November aenstaende, ende dat sijluyden haer tusschen wijlen sullen hebben besigh te houden, haer ongebroocken landt voorts om te ploegen, sonder meer vrachten hout aen te brengen, als eens ter weeck, namentlijck Saterdagh off Sondags 's morgens voor 9 uyren, op pene van verbeurte des vrachten-

houts voor d'Ed. Comp[ie], alsoo sulcx tot best van 't gemeen aldus verstaen wort te vereysschen.

In 't fort de Goede Hope, ady 26 September 1660.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Den 27 dito

sijn omtrent 30 persoonen van de Cochoquas aen 't fort gecomen met drie oude koeyen, 1 kalffjen ende 26 schapen, die alle meest voor coraelen ende tabacq ingeruylt wierden, relaterende ons den tolcq Doman ende de tolckinne Eva, dat Oedasoa den coningh ofte oppersten der Chainouquas, genaempt Sousoa, ende sijne soone Goeboe door sijn gecommitteerde hadden laten begroeten, ende na drie dagen wachtens op hun versoeck consent gecregen, om bij ons vooreerst noch te mogen blijven omgaen ende handelen, ende dat hij met Oedasoa (dichterbij gecomen sijnde) nader soude spreecken, hebbende de Chariguriquas ende Gorachouquas mede haer schuldige begroetinge door gecommitteerden laten doen, ende de Gorinhaiquas ofte Caepmans hun saecken soo weten te beleggen dat sij voor de beste ende leytsluyden van den voorsz. Soesoa ende zoon aengenomen sijn, seggende Eva dat de Caepmans al de Hottentoos te slim sijn, ende aengaende de vissers ofte Watermans sulcke arme caele gasten, dat se haer niet eens ergens derven bijvougen, maer hun al onder Comp[ies] resort houden, tot dienst van den borger etc. in 't vissen, wassen, schuyren etc., 't welcq deselve al vrij accommodabel valt.

Op dit goet bescheyt dat Oedasoa van Sousoa ende soon gecregen hadde, hoopte Eva, dat hij niet soo verde wegh wijcken soude, als sij wel gevreest hadde, maer soo na noch blijven soude, dat hij haer volcq noch somtijts soude sien hier comen, alsoo sij wel

wisten, dat het hun een groote penitentie soude sijn van den tabacq etc. verstoocken te blijven.

Waerop wij haer induceerden, dat Oedasoa, in plaetse van te landewaerd in, soude wijcken na de noortsijde van de Saldanhabay, daer wij dan de Perkyt soude senden, om van hem jonge koebeesten ende schapen te reuylen, alsoo de Perkyt geen groote oude beesten soude cunnen overvoeren etc., 't welck sij scheen te begrijpen goet te wesen, ende haerluyden te induceren, sulcx soo willende uytvallen, soude men op twee plaetsen, hier met de Chainouquar ende daer met al de Saldanhars den handel cunnen waernemen.

Maer seecker ander volcq, genaempt Hesaquas (bij ons noch noyt hooren noemen) rechte Dachamaeckers van de Hamcumquar ende noch grooter volcq als de voorgemelte Chainouquas (sijnde van de Saldanhars in spraecke soo different, dat se malcanderen niet verstaen cunnen, als door vertalinge van de Chainouquas) seyde sij, dat hadde van hem laten gaen de Saldanhars, Caepman ende al wat hieromtrent was, hem plaets inruymen soude, als willende niemandt ter werelt langer hieromtrent lijden, ofte indien se niet bij tijts vertrocken, dreyghde hij al van verre dat hij se alle soude weghjaegen tot den Chainouquar incluys, ende selffs hieromtrent blijven om met het Duyts volcq alleen te handelen ende om te gaen, ten dien eynde als de sterckste sigh arogerende, wilde hij het hier comen overal in besit nemen, sulcx dus doende wel wat wonders mochte in til wesen. 'T uytval sal den tijt leren; altoos begint te blijcken, dat langs soo vreemder volcq van ons kennisse crijgt ende elcq even seer genegen soude sijn liever selffs met ons te handelen, als door haere tusschen beyde wonende buyren. Op welcke redenen wij dan oocq te meer fondament naemen, de Cochouquas te raden na de

Saldanhabay ende Caepmans na de Houtbay te gaen, vermits men haer daer met de Perkyt can bijcomen. Maer off haer de Caepmans wel weder in die fuyck sullen derven begeven, is twijffelachtigh, vermits haer tot noch soo wat buyten schoots van ons met haer leger ende bestiael blijven houden, ende haer vrij beter in de gratie van den Chainouquar hebben weten te brengen als Oedasoa (die noch wat crigel schijnt ende daerom niet al te ootmoedigh can vallen) apparent omdat de Caepmans wel mercken, dat het doch qualijck mogelijck sal wesen, de gemelte Chainouquas ende andre uyt landt langer van ons te diverteeren, welcke hoorende, dat een volcq hier op 't landt is comen woonen, waervan alle coopmanschappen als uyt d' eerste handt te crijgen is, selffs genegen sijn aff te comen, ende waerop andere noch dieper in 't landt, daer dese haere waeren weder aen verhandelen, oock van ons hoorende, de Hollanders metter tijt 't gansche landt door sullen bekent worden, ende alsoo bij verloop van jaeren, die van Monomotapa haer volcq mede wel eens mochten herwaerts senden, welcke dan siende de civile bejegeningh geconsidereert tegens de superbe heersingh der Portugeesen. wel alsoo lieff haren handel der tanden ende gout etc. met d'Ed. Comp^{ie}, als die van Mosambicque ende Soffola mochten comen drijven, als woonende soo heel veel verder niet van hier; doch dit is een saecke die lange jaeren vereyscht, maer om de voorgeroerde reeden sigh van wat schijn van apparentie wel soude beginnen te laten aensien etc.

Twee outste van Oedasoa raetsluyden met de bovengemelte veehandelaers mede gecomen, hadden door Eva laten ssggen, dat se den Commandeur morgen vroegh wel eens alleen wilden spreecken, des

den 28 dito

's morgens in sijn comptoir geroepen

ende daerbij d' ordinaris raetspersoonen, seyden sij, dat Oedasoa liedt weten, men hem nu emmers niet wilde uyt de gedachten verwerpen met den Chainouquar, willende niet nalaten soolangh hij gedult wierd met ons te handelen, ende tot welcken eynde hij aen Sousoa oock hadde consent gevraeght ende vercregen, die hij anders soo veele niet wel soude cunnen te gemoet gecomen hebben, ende welcken Sousoa na 't seggen deser twee outsten dito consent te eer geaccordeert had, om met Oedasoas macht de voorsz. dreygende Hesequa te beter van hier te mogen houden, anders meenden deselve datter weynigh gehoor voor Oedasoa soude gevallen hebben, alsoo hij geen goet hert op Oedasoa is dragende, vermits Oedasoa, Goeboe wat onstercq op seecker plaets gelegen hebbende, sijn zoons wijff had affgenomen, dat de laest overleden vrouw van Oedasoa (Evas suster) is geweest, sulcx dese tolckinne swagerinne van beyde dese groote Heeren soude wesen, soo sij ons altoos wijs maeckt, doch andere mede confirmeren, hebbende desen Goeboe nu de suster van Osinghkimma ofte dochter van Gogosoa overste der Caepmans, ende waerdoor sijluyden oock te meer in Sousoa ende sijns soons gratie staen, scheynde het Eva met alle man te houden, behalven de Caepmans, die jalours op haer vallen, vermits sij, soo sijluyden ons te veel van haer regenten ende gelegentheyt deses landts openbaert etc., 't welck oocq waer is, want sonder haer souden noch al veel dingen niet weten, hoewel sij somtijts oock wel op een leugentjen bevonden is.

Oedasoa wierde dan op voorsz. ontbiedinge na vereysch g'antwoort, dat aen onse sijde geen twijffel wilde stellen, alsoo wij niet genegen waren van ymants vruntschap aff te scheyden, maer al vaster in te wortelen, ende dat met alle menschen, die haer maer

aen ons quamen openbaeren, ende ten eyndə hij sigh daervan emmers verseeckert houden mochte, soo wierd hem met dese 2 outsten, boven de vereeringe aen haer, eenige plaetjes coper, coraelen ende tabacq tot onderhoudinge van vruntschap toegesonden, dat haer aengenaem scheen te vallen, item oock d' inductie haer gedaen wegen de Saldanhabay, hiervooren genoteert.

Sij wisten oocq te verhaelen, dat Chorou overste der Gorachouquas (een lange wijle met Gnonnoma te samen bijeen gelegert hebbende geweest) gescheyden ende in oneenigheyt geraeckt waren, over dat Chorou Gonnomas vrouw listelijck had weghgenomen, ende waerover sij een wackeren cans tegen den anderen al souden aengaen ende gewaeght hebben, maer dorsten sulcx nu om Sousoa niet doen, schijnende off sij se dan (die ongelijck heeft) wel verbannen ofte degraderen mochte: altoos schijnt off elcq even groote vreese voor desen Sousoas authoriteyt soude hebben, ende over den van ver dreygenden Hesaquas noch meer, mede twee oversten hebbende, dat alle beyde groote Heeren sijn, ende 't welcke sonderlinge speculatie, mitsgaders ons soo allenskens al meer ende meer openinge ende kennisse van dese landts natie geeft. d'Almogende verleene uyt 't een ende 't ander langs soo meer gelucq ende voorspoet ten beste van d'Ed. Comp^{ie}.

Den 29 ende 30 dito

quam de Parkit van 't Robbeneylandt te retourneren, hebbende sijn saken volbracht.

Soo quaemen oocq gister uyt de Saldanhabay geseylt de twee vrijeluydenvaertuygen, de Peguijn ende Zeeleeuw, 't een met traen ende vis ende 't ander met robbevleys voor de slaven, relateerende die vrije luyden dat Ankaisoa, Caepmans adherendt, met sijn halve leger daer aen de suytsijde lagh, ende sijluyden van denselven maer twee schapen hadden cunnen

reuylen door mancquement van tabacq. Ende eenige van de Cariguriquas (daer oocq sijnde) hadden gemelte vrije luyden gevraeght, off er geen vreempt volcq diep uyt het landt aen 't fort verschenen was, een teycken dat derselver compste al vrij herwaerts aen verspreyt is. d'Almogende geve maer dat se (comende) lustigh wat handelen willen ende d'Ed. Comp^{ie} met deselve in beter verstant als de hieromtrent woonende geraecken mogen.

Die van de Perkyt waren besigh 't mede van 't Robbeneylandt gesloopte hout- ende ijserwercq van 't verongelucqte Schapejachjen te lossen, om met 't eerste stil weer wederom aen 't anckervissen te vallen etc.

'S namiddags quam den oppersten ofte coningh van de Chainouquas, genaempt Sousoa, selffs met sijn soons vrouw op een grooten os sittende ende geleyt wordende door een van de ruyterwachters, binnen 't fort gereden, daer sij door een van sijn volcq op de schouderen affgeholpen wierd, medebrengende 33 stucx oude ende jonge koebeesten, die altemaelen voor coraelen, ende 15 schapen, welcke voor coper, tabacq ende pijpen ingeruylt sijn, mitsgaders voorsz. Sousoa ende volcq vrij goede cier aengedaen, seggende dat hem sijn volcq geseght hadde, den Commandeur sijn zoon voor broeder ende hem voor vader wilde aennemen, ende dat hij derhalven daerom sijn nieuwen soon eens quam besoecken ende besien wat het voor een man was etc., waerop na vereysch g'antwoort wierd ende over ende weder presentie gedaen, van onveranderlijcke ende altijtduyrende vruntschap te onderhouden, seggende: ten dien eynde noch nader wilde affcomen, opdat men den anderen te beter over ende weder souden cunnen bereyssen om coopmanschap te drijven, daer hij hem soo 't scheen seer genegen toe thoonde, werdende derhalven met kaes,

vers broot ende suycker in een tinne schotel getracteert, ende op een matjen in des Commandeurs camer met voorsz. smeerige princesse (sijn soons vrouw) te sitten geset, sulcx noch noyt ymandt gedaen ir, item oock eens op de claversingal gespeelt, alle 't welcke hem wonderlijck aengenaem scheen, mitsgaders 't bier, Spaens ende France wijn seer wel smaeckten, doch sooveel niet na sigh nam dat beschoncken wierd, werdende sijn volcq op de voorsael met hard broot ende brandewijn soodanigh getracteert, dat se lustigh songen ende sprongen ende wonderlijcke aperijen aenrechteden.

Voorsz. Sousoa ende soons vrouw de huysingen onder ende boven hebbende laeten besien, ende gevraeght off er wel volcq in 't landt woonden, die mede sulcke huysen hadden, antwoordt: jae, maer wat op ander maniere ende oock vast woonende, wijsende naer den ringh aen des Commandeurs vinger, dat die luyden oock sulcq gout hadden, ende wijders aen 't eynd van sijn eygen pingh, hoe groote ende cleyne witte blinckende gesteenten hij bij deselve gesien hadden, waerop hem France ende fijne gesteenten, soo diamant als robijn ende ander coleur, item mede paerlkettingen etc. verthoont wordende, seyde, dat noyt anders gesien off vernomen hadde als gout ende witte steenen, wijsende op diamanten, ende dat hij met dat volcq genaempt Chobona off Choboqua goede kennisse had, oock wel sijn best doen wilde ymant van deselve herwaerts te crijgen, om de waerheyt aen ons te verthoonen etc. Ende alsoo seecker groot volcq (mede Hottentoos als hij) hem om sijn macht seer jalours waren ende daerom alle mogelijcke affbreuck allomme sochten aen te doen, dat nu noch meer soude geschieden om hem den ommegangh met ons te becommeren; soo vraegde hij, off men hem tegen

sijne vijanden, als se hem quaemen overlastigen, wel souden cunnen goetvinden met soldaten te adsisteren, waerop g'antwoort wierd, indien hij raedt wist ons van bestiael genougsaem te voorsien ende te maecken dat de Chobonas met haer gout ende gesteenten tot ons affquaemen, jae mits het oocq geen van onse g'allieerde hieromtrent ende voornaementlijcq de Cochoquas en waeren, met wiens oversten Oedasoa wij vruntschap besproocken hadden etc.

Hij gaft tot antwoort: voorsz. sijne vijanden waren andre, ende versocht de gemelte assistentie tegens deselve niet als met meeninge om eerst blijcq van sijn seggen te thonen, den Commandeur wist noch niet wat hij voor een man was; maer den tijt soude het hem doen openbaeren, willende met sijn principael leger in 't Hottentoos Hollandt 1½ daghreyssens van hier comen woonen, om dagelijcq met den anderen verder te cunnen spreecken, ende sijne andere troppen ende volcq maer hier ende daer na gewoonte in vliegende legers laten heen ende weer gaen, met meer andere redenen die niet vreempt scheenen.

Den 1 October

quamen noch eenige van Sousoas volcq met 10 beesten na, die mede voor coraelen gereuylt wierden ende 5 schapen voor coper, welcke schapen, vermits 't coper, jegenwoordigh yder wel sooveel costen als drie beesten, die, voor coraelen gereuylt wordende, jegenwoordigh niet boven de 9 a 10 stuyvers 't stuck comen te staen, eenlijcq beswaert het tractement van eeten en drincken wat voor sooveel volcq, daer se telckens mede affcomen.

Den 2 dito,

voorsz. Sousoa met sijn soons vrouw ende volcq sigh gereet maeckende om te vertrecken, is denselven voor hem en dito vrouw, alsoocq sijn broeder ende een ander soon mede bij hem sijnde

met navolgende considerabel schenckagie vereert, te weten:

42 ℔ geele ende coper,
8 ℔ root coper,
6 dosijn coraelen ende france silver kettingkens,
3 paer france steene breseletten,
4 ℔ tabacq,
4 ℔ root corael,
9 stucx ijsere hoepen,
17 ℔ staffijser,
2 bijlen,
2 drijffijsers,
7 mingelen brandewijn,
2 spiegeltjes, ende wel
100 ℔ hart broot,

alle hetwelcke, hem ende dese drie dagen genoten tractementen seer wel behaegende, scheyde met een bijsonder goet genoegen, latende sijn soons vrouw op een witten bonten os setten, ende hij, des vissers huys gepasseert sijnde, gingh op een roden os sitten, hebbende tusschen 't fort ende daer, met Eva te voet gaende, van veel saecken gesproocken, ende haer 't volgende gerecommandeert den Commandeur te seggen, namentlijck:

Dat als den Commandeur den tijt maer wilde verbeyden, wel soude mercken, dat hij de man was, die hem coste contentement doen, doch dat versocht mochte worden, 't gene de Choboquas voor haer gout ende gesteenten begeeren, door sijn handt mocht passeren, om bij haer soowel als ons voor principael oorsaecq van die negotie etc. erkent te worden, hebbende rede door 't landt al sijn volcq vrije toegangh ende de wegh open gestelt, ende consent te geven om tot ons te mogen comen handelen etc.

Voorsz. bonten os, daer sijn soons vrouw op sat,

was mede ingereuylt ende, om sijn gecregen goet te beter te dragen, hem op sijn versoeck geleendt, die hij beloofde bij d' eerste gelegentheyt met meer bestiael wederom te senden.

Sondagh den 3 dito

quamen even na de predicatie weder 13 a 14 persoonen van de Chainouquas, met 27 stucx schoone beesten, waervan 24 voor coraelen ende drie neffens 6 schapen voor coper ende tabacq ingeruylt wierden, hebbende dese luyden in 't herwaerts comen haren coninck Sousoa gemist ende geseght, datter morgen noch meer volcq van de haere met bestiael souden hier comen, als leggende rede in 't Hottentoos Hollandt gelegert, daer doorgaens hun loos rendevous meenen te houden, tot sigh Sousoa daer sal vast gelegert hebben.

Dit wil een wackere knip op onse buyren haer neus wesen, vermits dese plaetse altijt haer beste weyden sijn geweest, hebbende, sedert Sousoa hier geweest is, sigh niet een Caepman noch Saldanhars off ymandt derven verthoonen, ende de strantlopers (hier altijt omtrent woonende) oocq niet derven hun ergens bijvougen, sulcx het schijnt desen Sousoa al vrij ontsien moet wesen, volgens oock 't seggen van de tolckinne Eva ende den tolcq Doman, die der Eva seer fraey weet uyt te botsen, ende haerselven omtrent dit volcq alleen bijsonder aengenaem te maecken, sonder oock de saecken voor Oedasoa ten faveure te versuymen; maer aengaende de Caepmans ende de rest, schijnt se haer weynigh aen gelegen te laeten, ende meer in haer schade als voordeel te wesen, waeromme sij onder deselve oocq dapper gehaet, doch om onsentwil gevreesd ende ontsien wort, soo ons meermalen gebleecken is, om de openinge van de gelegentheyt deses landts ons altemet gedaen ende langs soo meer de waerheyt van beginnende te blijcken

dat hun dapper spijt, als gemeent ende altijt tot een principael maxime voorgehadt hebbende, ons van dies altijt blint te houden, vermits sij telckens tegenspraecken datter Cochoquas, Chainouquas off meer ander volcq in 't landt, maer dat sij (Caepmans) alleen de rechte Saldanhars ende machtigste waren etc., welcke saecke haer nu langs soo meer faljerende, cruypen se al vrij in haere schulp.

Den 5 dito

sijn des voormiddags van de Chainouquas (accorde met de tijdingh van gister) weder aengecomen ende gehandelt 31 stucx jongh ende oude koebeesten voor coraelen ende 37 dito schapen voor coper ende tabacq, onder welcke Evas oom, genaempt Eycouqua, 2 beesten ende 5 schapen hadde aengebracht voor qualijcq de helft van 6 bossjens craelen, 17 ℔ coper ende wat tabacq, hem over omtrent drie weecken op Evas woort op anticipatie ter handt gestelt, om als factoor in 't landt voor d'Ed. Comp^{ie} vee daervoor te handelen, soo goetcoop als hij coste, ende hem dan hier de prijs courant te laten genieten, mitsgaders alsoo met sijn winst ende voorsz. op de handt gegeven capitaeltjen voorts tot een fray negotiant te groeyen, waertoe hem bovengemelte goet noch is gelaten, om hierna eens te betaelen, als hij wat rijcker sal geworden sijn, neffens informatie hoe hij daerdoor metter tijt veel sal cunnen winnen ende overgaderen, gelijcq het met Herry in den beginne soodanigh gemeent was, die door sijn ontrouw sigh selffs in de gront geholpen heeft, daer hij anders op die maniere een heel rijck man ende in 't grootste aensien bij al de Hottentoos soude geweest sijn, in plaetse dat hij ter contrarie nu een bedelaer ende bij niemandt van sijn landtsluyden geacht noch gesien en is, gelijcq Eva wel weet, ende daerom door haer voorsz. haer oom de saecke te rechten wort ingescherpt, om het

hem wel te mogen doen begrijpen, vermits hij dogh in een van des Chainouquas troppen (onder Sousoa gehorende) is woonende, ende van daer 't meeste bestiael can becomen worden, sulcx, dit met hem succederende, wel een fraeye gelegen saecke voor d'Ed. Comp^{ie} soude mogen worden, om alsoo door sijn overende wederreysen continueel bestiael te crijgen, waertoe hij dan oock te beter onthaelt wort, om hem tot soodanigh een dienstige saeck te meer te animeeren ende op te wecken; item oocq sijn grootvader, genaempt Heestkhema, die heden voor hem selfs 5 beesten ende 6 schapen had aengebracht, ende welcken daeromme op anticipatie alsvooren meede 5 ℔ staffijser, 10 plaeten, wegende 15 ℔ ende 12 stocken, wegende 5 ℔ geel coper, neffens 10 bossjes, sijnde een pont coraelen ende ½ ℔ tabacq, gelijcq sijn neeff tot 't vorige oocq sooveel is ter handt gestelt.

Den 6, 7, 8 ende 9 dito

quam des voormiddags Sousoa met sijn broeder ende maer 7 beesten ende 2 schapen aen 't fort, daeronder den os, die hem over 8 dagen geleendt was, des de ander 6 beesten ende 2 schapen wierden ingeruylt, hoewel de schapen tot vereeringe waren medegecomen, 't welcq Eva niet hadde begeert over te tolcken, vermits hij soo weynigh sijn seggen liet blijcken, ende weder dede vragen om vereeringen etc.

Waerover sij haer tegen hem misnoeght thoonde ende als beschaempt, dat hij 't soo slecht liet leggen, seggende 't gene sij seyden van onsent wegen, dat sulcx effectivelijck liet blijcken, ende 't gene sij van hem ende andere Hottentoos aen ons weder seyde, uyt haer eygen monde daerover geduyrigh in beschaemptheyt bleeff steecken etc. Ende vorders seggende, dat se niet en dorste ergens anders van spreecken, als dat hij, nu kennisse met den Commandeur

gemaeckt hebbende, denselven maer quam besoecken uyt genegentheyt. Welcke sij wel wiste dat hem met eeten en drincken wel tracteren ende alle eer soude laten aendoen, maer van de rest, seyde sij, kende sij de natuyr van de Hollanders sulcx te wesen, dat sij liberael genoegh waren ende genegen met alle menschen vruntschap op te maecken ende onderhouden, ende 't gene sijluyden uyt liberaelheyt vereerden, dat sulcx was om alle volcken tot haer te nodigen ende openingh tot handelingh te hebben, insonderheyt van saecken daer hij boven 't bestiael rede van opgegeven hadde, namentlijck van 't gout ende gesteenten, gelijcq (seyde sij) hij emmers uyt des Commandeurs gedaene groete heden wel had cunnen bemercken, als hebbende hem op sijn aencompste aldus laten aenspreecken, namentlijck:

Dat den Commandeur over sijn wedercompste verblijdt ende hij volgens dien welcom was, ende alle eer ende goede ciere soude aengedaen worden, gelievende maer te seggen wat hem luste, als denckende den Commandeur, dat hij volgens toeseggingh, nu t' huys geweest sijnde, ordre sal gestelt ende volcq uytgesonden hebben om 't gout ende gesteenten te laten haelen ende verthoonen; item oock sijn volcq g'annimeert om veel bestiael, struysveeren, oliphantstanden, herte- ende andere vellen aff te brengen om te verhandelen, als wanneer hem groote vereeringen sullen worden gedaen, voornamentlijck als hij verthooningh van 't gout ende gesteenten sal gedaen ende yemandt van 't volcq hier gebracht hebben, daer 't vandaen compt, wordende hem ondertusschen wat kaes ende vers broot met suycker in een tinne schotel voorgeset, ende voorts met wijn ende vrundelijcke aenspraeck soo wat onthaelt ende onderhouden, mitsgaders

Sondagh den 10 dito

's namiddags de gewoonelijcke parade geschiedende, voor hem eens van de musquettiers losgebrandt ofte gechargieert, ende hem wijs gemaeckt, sulcx niet anders als voor groote Heeren (gelijcq wij hem achteden) gedaen wierd, latende wijders voor hem eens op de fiool ende claversingel speelen ende voorts andre vreugden aenrechten ende seggen, dat wij daermede onse goede genegentheyt tot hem bethoonen etc. Ende wanneer hij ons wat gout ende gesteenten (daer hij noch bij bleeff ons te sullen beschicken) verthooninge dede, dat alsdan weder geen clijne vereeringe voor hem soude gereet wesen etc., sulcx hij hieruyt wel begrijpende, dat hij dese mael anders niet als de gemelte goede tractementen te verwachten hadde, niet meer tegen Eva van eenige vereeringen jegenwoordigh en spracq, ende sigh bijsonder verwondert thoonde over de menigte van coper, craelen etc. die hem verthoont waren, dat hem geseght wierd wij hadden om te verhandelen, ende versocht sijn volcq wilde laten affcomen, dat hij seyde haer allomme reede al had laten aenseggen.

'T begond tegen den avond vrij hard te regenen ende den ganschen nacht aen te houden.

Den 11 dito,

westelijcke wint met felle hagel- ende regenbuyen. Echter is Sousoa (met een goet deel tabacq, pijpen, brandewijn, broot ende acht ℔ ijser vereert sijnde) vrundelijck gelatigh vertrocken, met belofte bij tijt ende wijle van sijn opgeven de blijcken te doen verthoonen, waertoe met alle minnelijckheyt dan oocq aengemaent wesende, affscheyt is gegeven, hebbende gister al wegh gewilt, maer is, om hem de bovenstaende ciere aen te doen, tot nu met goede tractementen ende vrundelijcke onderhoudinge van discoursen etc. opgehouden, alsoocq om hem ondertusschen de predicatie ende onse vordere godtsdienst

eens mede te laten sien, ende alsoo occasie te crijgen, om met hem daervan alsoocq van haer gelooff etc. wat te spreecken, gelijcq geschiedt, ende hij, als voorseyt, op dato weltevreden vertrocken is, met beloften vooren aengeroert.

Den 12 ende 13 dito

wierd voormiddags omtrent thien uyren een schip onder de wal gesien meest noortwestwaerts van den Leeuwenbergh ende suytwestwaerts boven 't Robbeneylandt, 't welcke, met dito luchjen voor de mont van de bay comende, aldaer vermits een schielijcq opsteeckende zuytzuytooste windt moste ten ancker loopen, blijvende de wint den ganschen nacht aenhouden; item oock den 14 dito.

Den 15 dito

quam voorsz. schip met een westelijck luchien voor de wint op wel ter rheede, sijnde 't fluytschip Vollenhoven, in compagnie van de fluyt Loosduynen, den 22 May passado voor de camer Amsterdam uyt Texel geseylt met 126 coppen, daervan 4 overleden ende omtrent 30 wat swaer aen 't schenrbuyck waren, de rest redelijck fris, ende den schipper genaempt Bastiaen Jansz. van Nieuwendam, den bouchouder Evert de Keyser, sijnde de Torrebay in Engelandt om water aengeweest, ende van Loosduynen den 24 July tusschen de 14 ende 15 graden noorderbreete affgeraeckt, die alsdoen noch maer een man overleeden ende oock weynigh siecken had, hebbende de gansche reys overal doorgaens al meest slappe wint ende veel stilten gehad, 't welck de voyagie dus langh tot hier had doen suckelen; ware te wenschen, dat d' ander fluyt ende den Oliphant mede quamen: souden genoegh tot ververssinge vinden, soo van vers vleys als vruchten enz.

Den 16 idem

sijn van de Caepmans gehandelt 2 koeyen ende een kalf voor craelen, mitsgaders een schaep voor coper en tabacq.

Den 23 dito

is 't Parkytjen affgevaerdicht na de Saldanhabay, met navolgende

Memorie voor d' opperhooffden

van 't galjot de Parkyt.

Dewijl 't Parkytjen volgens 't voordragen van de gemelte opperhooffden nootsaeckelijck moet droogh geset ende schoongemaeckt worden, dat hier niet can geschieden, soo sullen deselve dan met den eersten goeden wint (die Godt gelieve te verleenen) haer reyse te nemen directelijck na de Saldanhabay, alwaer tot sulcx seer goede gelegentheyt is, ende maecken hetselve soodanigh schoon, datter vooreerst geen omsien meer na behoeve te wesen.

Ende om daer oock een handel bij Hottentoos waer te nemen, worden ul. bij desen medegegeven 76 ℔ coper, 21 ℔ tabacq, ½ gros pijpen, om schapen ende jonge, nota geen groote ofte oude, koebeesten, om te beter over te voeren, te ruylen, ende die telckens als se geruylt sijn, op 't Schapeneylandt te setten, tot ul. laeste vertrecq, om deselve alsdan herwaerts te brengen.

Soo sullen ul. oock dewijle daer bendt, goet deel harder ende ander vis, daer divers in soort vallende, maecken te vangen, vlecken droogen ende insouten, tot abberdaen ende andersints elcq na sijn natuyr, tot provisie voor dese plaetse, waertoe na ende onder 't schoonmaecken wel behoorlijck tijt mooght gebruycken, ende voorts 't galjot soo vol branthout stoppen als mogelijck sij, dat in Lakusbay best te crijgen is.

Soo sullen ul. oock terdegen eens speculeeren ende ons weten te seggen, off daer ergens in de Saldanhabay de schulpen niet met beter gemacq te crijgen

sullen sijn als aen 't Robbeneylandt, tot calcq, die wij haest weder van doen sullen hebben.

Ende alsoo daer oock tongen, schol, bot ende diergelijcke plat- ende oock schelvis etc. valt, sal oock goet wesen, dat ul. eenige in een caertjen, achteraen lopende, levendigh mede siet te brengen; item oocq empassant wat oesters, boven tegen de droogte in de modderkil te becomen, ende goet over te voeren in vaetjes gelijcq uit Engelandt in Hollandt geschiedt. Laet oock eenige roche- ende hayevellen droogen, om ons alhier te verthoonen, off het oocq sulck slagh is, als in Japan getrocken wort, ende vooral geen tijt nodeloos verslijten, om soo haest doenlijck weder herwaerts te keeren, alsoo den Commandeur voornemens is, per 't galjot in de maent Decembers selffs de bay eens te gaen besichtigen. Des hiermede besluytende ul. den dienst van d'Ed. Comp^{ie} gerecommandeert, ende een geluckige spoedige heen- ende wederom reyse toegewenscht blijfft.

In 't fort de Goede Hope, den 23 October A^{o} 1660.

(Was geteyckent) J. van Riebeecq.

Ende op dato des Comp^{ies} provisien, voornaementlijck den stercken dranck, wat beter na d' ordre geoirbaert worde, als volgens de opgenomen reeckeningh blijct, dat op de uytreyse tot hier wel gedaen sij, soo is ontworpen navolgende

Memorie voor d' opperhooffden

van 't galjot de Parkyt, omme haer in 't schaffen na te reguleren, te weten,

Dat wegen den brandewijn, oly, asijn, vleys ende

specq etc. t' eenemael ten vollen sal gevolgt worden den rantsoenbrieff onser Heeren Meester, sonder 't volcq yets 't minste daervan aff te trecken, noch oock aengaende brandewijn, den hooghbootsman off eenigh ander minder scheepsofficier dubbelt te geven, als bij extraordinaire tijden van couw, nat ongemacq, ende dan oocq mede de matroosen, die beneffens soodanigh officier yets extraordinaris gedaen, ende ongemacq ofte coude geleden heeft, alsoo meer stercke dranck droncke officiers maecken soude, die sulcx 't minste past, ende met een hachjen vleys ende specq ende diergelijcke alsoo wel cunneude te gemoet gecomen ende contentement gegeven worden.

Doch aengaende die van de cajuyt, sijn wijs genoegh de maet te houden, ende daerom niet behoevende eenig reglement dienaengaende voorgeschreven.

Vleys- ende specqdagen [sullen altijt na ordre van d'Ed. Comp^{ie} onderhouden worden, verstaende als geen vers vleys aen boort gesonden wort, om met moes- ende aertvruchten in plaets van 't soute vleys te laten schaffen.

Van soodanige vruchten, beneffens de cajuytsversnaperingen uyt Comp^{ies} thuynen, bij den hovenier dagelijcx expres gereet gemaeckt wordende, hier ter rheede 't volcq alle dagen tweemael moet worden opgeschafft, soo veele als sij eeten willen, namentlijcq 's middags ende 's avonts, in plaetse van grau- ende witte erten, die moeten bewaert worden om in zee of elders (van groente ontbloot sijnde) te gebruycken, gelijcq oock als er veel vis gevangen wort, daertegen die potspijs mede moet ingehouden worden, alsoo deselve hier quaelijcq te becomen is, maer gort met pruymen is nodigh, ende moet oocq alle morgen bovendien sonder versuym 't volcq tot vroeghcost geschaft worden, off wanneer der sooveel melcq

aen boort gesonden wort, warme reystenbrij in de plaets.
In 't fort de Goede Hope, den 23 October 1660.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

'S namiddags de wint van den zuytsuytoosten redelijcq deurcoelende, is 't Parkytjen daermede onder seyl ende lustigh voortgeraeckt.

Den 25 ende 26 dito

sijn van de Cochoquas ende Chariguriquas gereuylt 2 beesten ende 8 schapen, wesende twee van Oedasoas domestieken mede gecomen, welcke seer instantelijcq versochten den Commandeur den sargeant met ymandt wilde met Eva tot hem senden omme neffens eenige van sijne oudtsten, met deselve aen 't fort te comen met den Commandeur te spreecken van saecke, die yder mans monde soo niet te vertrouwen waren, 't welcke in antwoort gedient wierde ons lieff was dat Oedasoa eens selffs belieffde te comen, om soo secreet als hij begeerde in persoon met den Commandeur te spreecken. Na 't schijnt soude hij wat nader alliantie met ons willen maecken ende ons oocq sundéren off hij wel met eenige soldaten in 't landt tegen sijne vijanden soude cunnen g'accommodeert worden: 't rechte bescheyt met sijn comste, ende vermits hij sijn gequesten arm qualijcq roeren coste om op een os te comen, ende volgens dien versocht had datter een wagen mochte medecomen, om in 't herwaerts comen daerop te sitten, soo is ordre gestelt tegen morgen een wagen gereet te maecken, ende den sargeant Pieter Everaerts onder sijn elff fixe soldaten derwaerts te senden, om Oedasoa met sijn outsten daermede aen 't fort te halen, ende alsdan te hooren watter voor den dagh sal comen.

Heden is 't jongste graen van Comp^{ies} landt affge-

dorst ende ingecomen van 't gewas des verleden jaers 1659, van omtrent 50 morgen.

24⅛	mud haver
150¼	mud rogh
113⅝	mud garst
214½	mud witte }taruw
6	mud bruyne }taruw
508½	mud, tegen 19 mud p^{r} last, is 2629/38 lasten.

Sijnde hetgeene van de vrije luyden te verwachten staet noch niet al ingecomen, dat boven haer gebruyck oocq qualijcq 6 lasten wesen sal, sulcx het noch al principael op Comp^{ies} bouw ende secours aencompt, waervan oocq veel d'oorsaeck is, dat de vrije luyden haer graenen meest verquanselen, in plaets van tot betalinge haerer schulden aen d'Ed. Comp^{ie} te leveren, sonder dat men sulcx can beletten, hoe nauw daerop oock gepast ende gelet wordt.

Heden d'eerste nieuwe garst op des Commandeurs bouw aen sijn hoffstee, genaempt den Uytwijck, begonnen te maeyen, sijnde dapper van de Z.Z. ooste winden verleeden nacht uytgeslagen, anders is 't bijsonder schoon dicq graen.

Den 27 dito

is den sargeant Pieter Everaerts ende 10 soldaten onder hem, met Oedasoa's twee domestycken ende de tolckinne Eva, ten eynde voorsz. uyt 't fort vertrocken, geprovideert voor 6 dagen, met een wagen daervoor 6 ossen. d'Almogende wil haer leydtsman heen ende weder sijn.

Op dato sijn oock d' opperhoofden van de ffuyt Vollenhoven affscheyt gegeven, ende g'intregeert de brieven ende pampieren aen Mijn Heer den Gouverneur-Generael ende Raden van India tot Batavia, daer hun Godt de Heere salvo wil geleyden.

Doch begond tegen den avondt soo hard uytter zuytzuytoosten te waeyen, dat die van de voorsz.

fluyt geen anckers costen t'huys crijgen om t'seyl te gaen.

Den 28 dito,

's morgens noch al aenhoudende tot 's middags, dat de wint wat slapte ende sijn anckers thuys crijgende fray seylende bij dagh noch buyten in zee geraeckten.

Den 29 ende 30 dito

heeft men aen Comp^{ies} boogaerd gesien, dat den eenen olijffboom (langh in bloey gestaen) al fray begon olijven te setten, sulcx hope is dit saysoen daervan vrucht te smaken, gelijcq sigh oock van soodanige apparentie laten aensien de orangie-, lemoen-, mispel-, que-, kers- ende aelbesieboomen, maer de wijngaerden bovenal.

Primo November.

Hard windrigh weer van den zuytzuytoosten, tot groote schade van de rijp wordende granen.

N. maen den 30 dito quam des namiddags den sargeant uyt 't landt aen 't fort, met den coningh van de Saldanhars, Oedasoa ende sijn tweeden van sijn leger Koukosoa, neffens een goede sleep volcq, met maer 29 schapen, 2 koeyen, een bulletje ende een kalff boven een draeghos, daer sijn matten ende dingen op lagen, omme mede wederom te reysen.

Denselven op de voorzael gecomen sijnde, wierd Oedasoa ende Kukosoa door den Commandeur binnen in sijn camer geleyt ende aldaer op een matjen nedergeseth sijnde, met een glas wijn ende handtreyckingh vooreerst welcom geheeten, ende wijders vers taruwen broot, kaes ende suycker in een tinne schotel opgedist ende door Eva gesegt dat de grooten van Hollandt altijt sulcx broot ende uyt sulcke schootels aten; maer geen gemeen volcq etc.

Coomende sigh Herry (aen 't fort sijnde) daer mede bijvougen, maer dorste sigh niet op de mat setten,

noch oock Doman. Ende nadat met Oedasoa soo eenige vrundelijcke discoursen van geen emporte waren gehouden, ende oock tusschen hem ende Herry, soo nam hij een snee broot ende gaff het met sijn handen aen Herry, doch Doman bleeff wat achteraff sitten, ende creegh op 't laest oock een stuck van Koukosoa, welcke maer in de schotel toetasten, ende Oedasoa gaff 't sijn dochter met de handt, die hij medegebracht had, een fray welbesneden deern sijnde, niet bruynder als een redelijcke blancke mestice, sijnde hij oocq niet leelijck, doch al 't volcq die uyt 't landt comen, fray ende flucx geschapen mannen, jammer sijnde dat se haer soo leelijcq maecken met smeeren etc.

Den 4 dito

is na de Donderdaegse voormiddaghpredicatie ter behoorlijcke plaetse gepronuncieert ende g'afficheert navolgende

Waarschouwinge.

Alsoo gemerckt wort, dat bij veele jae selffs eenige Comp^{ies} gagie ende costgelt treckende dienaers (daerover oocq gecorrigeert), item sommige vrije luyden (doch noch maer met halve preuve gecalangeert) hun niet ontsien 't pont vers gebacken broot, vermits de civile prijs der graenen op een braspenningh gestelt, hoger als tegen drie stuyvers onder den gemeenen man te vercoopen, 't welcq een schandelijcke woecker ende gansch schadelijcq uytsuyperije is, die in een welgestelde regieringe niet magh geleden maer ten eersten moet geweert ende g'extirpeert worden, - Soo ist dat sigh ydereen, niemandt uytgesondert, soowel vrije luyden als Comp^{ies} dienaeren, sigh van voornoemde schadelijcke uytsuyperije sullen hebben te onthouden, ende geen broot hoger als tegen een braspenningh 't pont te vercoopen, noch oocq de boter,

't sij schape- ofte koeyeboter, 't pond hoger als 15 stuyvers, soowel aen 't volcq van de schepen als hier aen lant, omdat de booter om de hoop van meerder prijs daer niet na opgehouden wort, ende 't volcq hier ongerieft blijft, op verbeurte van de boeten daerop anno passado gestelt, alsoo daerinne geene de minste conniventie sal gedult worden, maer met de executie paratelijcq sonder aensien voortgevaren, mitsgaders oocq vrij scharp regard op 't een ende 't ander genomen worden om de overtreders sonder omsien daerover te corrigeeren, des hem yder maecke te wachten voor schade, ende voornamentlijck Comp^{ies} dienaeren, welcke 't brootcopen wel expresselijck verboden wort, ende betrapt wordende dubbelde boete ofte wel swaerder correctie sal te verwachten hebben, na vereysch van saecken ende persoonen, alsoo sulcx ten besten van den gemeenen man ende goede ingesetenen alhier aldus bevonden wort te behooren.

In 't fort de Goede Hope, den 4 November 1660.

(Geteyckent) Jan van Rietbeeck.

'S namiddags Oedasoa ende Koukosoa met Eva sonder eenigh andere Hottentoos in des Commandeurs comptoir bij denselven ende raetspersoonen alleen bij malcander sijnde, omme na Eva's seggen yts bijsonder ende secreets te handelen, scheen der uyt te comen, dat als wij hem met volcq wilden adsisteeren, wanneer hij van sijn vijanden wierde geattaqueert, dat hij dan hier dichtbij wilde comen woonen ende sijn huysen, bestiael ende vrouwen onder de Steenbergen, Houtbay ende berghvaleyen laten comen onder ons bescherminge, dewijl hij (met d' onse g'adsisteert) sijne vijanden soude tegenstaen.

Waerop hem geantwoort is, dat hij ons gelieffde te

seggen wat volcq sulcx was: want alsoo wij met de Chainouquas soowel als met hem nu nieulijck alliantie ende met de Goringhaiquas ende Gorachouquas oocq weder pais gemaeckt hadden, dat het tegen reden soude strijden deselve onse geallieerde vrunden te beoorloogen, gelijcq wij oock geenige van bovengenoemde volcq tegen hem souden cunnen goetvinden te leenen; Eva vertaelde, dat het vreempt volcq van de groote Chariguriquas, Namanas ende Chobonas adherenten waren.

Waerop Oedasoa gesegt wierd, dat wij principaelijcq sochten met 't volcq van 't landt vruntschap te maecken ende handel te drijven.

Dogh indien hij raedt wiste ons te beschicken voor coopmanschappen sooveel bestiael als wij gedurigh noodigh hebben, alsmede het gout ende gesteen ten datter bij de Chobonas ende Namanas etc. schuylde, men soude ons tot alles redelijcx laten vinden, ende cunnen maecken dat hij een van de grootste potentaten deser Hottentoos erkent ende gesocht soude worden om de coopmanschappen, die 't gemelte volcq dan door sijn toedoen souden soecken van ons te becomen.

Maer dat sulcx beter met minne ende vrundelijcke alliantie als door oorloge te bejagen ware.

Op 't welcke weynigh ander bescheyt quam als dat hij meende wij nu emmers van bestiael genoegh versien waren; maer hem g'antwoort sijnde, dat wij jaerlijcx soo voor de schepen ende ons volcq alhier etc. wel 1000 goede beesten van doen hadden, quam daerop gansch weynigh bescheyt, sulcx hij, sigh vaeckerigh veynsende, nae de voorsael gingh wat leggen slapen.

Ondertusschen wierden van sijn volcq de 5 oud ende jonge beesten ende 19 schapen buyten gehan-

delt, ende altemaelen wel treffelijcq met eeten, tabacq ende brandewijn driemael daegs lustigh getracteert.

Ende hij voornaementlijcq met een parade ende chargie van musquettiers (gelijcq Sousoa geschiedt was) vereert, mitsgaders bij ende van des Commandeurs taeffelcost met Koukosoa ende sijn dochter, onder een clavensingelspel fray ende lustigh onthaelt.

Na 't welck Eva quam spreecken van een groot vereeringe voor hem claer te maecken tegen morgen ofte overmorgen, dat hij vertrecken soude.

Den 5 dito

is denselven en de sijne met 't navolgende beschoncken, naementlijck:

Oedasoa.

2 stucken 4cant staffijser, wegende 20 ℔ }samen 35 ℔ ijser.
2 d^{o} plaet d^{o} swaer 13 ℔ }samen 35 ℔ ijser.
6 bossjens rode coraelen, wegende ½ ℔.
1 kettingh om den hals, van ijser gemaeckte craelen.
10 stocken dick geel coperdraet, wegende 9 ℔.
1 bijl.
6 ℔ tabacq.
1 dosijn tabacxpijpen.
6 stucx messen.
3 enden offte worsten out touw.

Koukosoa sijn tweede.

1 stucq 4cant ijser, wegende 20 ℔.
6 bosjens rode coraelen, wegende ½ ℔.
2 messen.
4 ℔ tabacq.
6 stocken dicq draetcoper, wegende 5½ ℔.
½ dosijn tabacqspijpen.
2 enden ofte worsten out touw.

Oedasoas dochter, genaemt Namies.

6 bossjens rode coraelen, wegende ½ ℔.
2 messen.
4 ℔ tabacq,
½ dosijn tabacqxpijpen.
1 dosijn corale kettingkens.
4 stocken dicq draetcoper, wegende 4 ℔.
5 dito dun draedtcoper, wegende 2 ℔.

Eva de tolckinne, bij haerluyden genaempt Krotoa, voor tolcqdiensten, die nu eens weder met Oedasoa medegaen sal.

12 plaetjens geel coper, wegende 18 ℔.
12 bossjens root corael, wegende 1 ℔.
5 stocken dun draetcoper, wegende 2 ℔ }te samen 11 ℔.
10 dito dicq draetcoper, wegende 9 ℔ }te samen 11 ℔.
1 rolletjen tabacq, wegende 4 ℔.
½ dosijn tabacqxpijpen.
2 koehuyden.
1 bijl.
2 stucken 4cant ijser, wegende 40 ℔.
1 dosijn coraele kettinghkens.

Ende op reys wel 80 ℔ rijst ende 100 ℔ broot, 3 can brande- ende 2 can Spaense wijn, 20 ℔ meel, wat suycker ende specerijen.

Boven 't gene dat dagelijcx voor hem en de sijne getracteert geconsumeert is, 't welcke opgenomen, 't volgende bevonden sij:

153 ℔ hart broot.
16 can brandewijn.
254 ℔ rijst.
10 ℔ tabacq.

Den 6 dito

prepareerden sigh Oedasoa om te vertrecken, maer alsoo de gemelte vereeringe niet altemaelen op sijnen eenen medegenomen draeg-os coste geladen worden, resolv∂erde hij hier te blijven tot hij der noch een off meer van huys soude hebben laeten comen, waertoe hij ten eersten volcq uytsond ende wij tusschen wijlen met hem ende een goed deel van de sijne noch belast bleven, welcke al weder getracteert ende in alles de moet lustigh voluit gehouden wierden, om te sien wat vrucht het baren sal willen; maer van geen bijsonder saecken wierd door hem meer gerept, anders als altijt goede vruntschap te onderhouden ende handel met sijn volcq vrij ende vrancq te laten drijven etc., thonende ende wijsende, hoe men de rode copere ende ijsere coraelen maecken soude, ende belovende oock de sijne na vermogen te annimeeren, om beneffens de beesten oock aen te brengen wasch ende witte gesteenten, dat in 't geberchte gevonden wierd ende misschien cristael sal wesen, na de beduydinge dien hij ende Koukosoa ons dede in presentie van Herry ende Doman, op welckers aenspraecke na 't scheen hij oock versocht, dat wij de Goringhaiquas, sijnde de Caepmans, weder op haer landt wilden comen laten woonen, achter den Bosheuvel onder de Steenbergen, buyten ons begrepen cirkel, alsoocq in de Hout- ende Berghvaleyen etc., dat wij toestonden onder de conditie, dat se geen ander als de toegelaten wegen souden gebruycken, deur de gemaeckte slaghboomen buyten de ruyterwachten om, die de uytterste is ende toesicht over alles heeft, ten eynde geen Hottentoos anders dan de gemelte wegen ende slaghboomen regelrecht aff ende na 't fort gaen, ofte wanneer se in de Houtvaley woonen, dan achter de zeecant langs de gevelbergen deur de Leeuwenclooff herwaerts te comen, sijnde dit

de wegh daer se ons anno 1653 't eerste bestiael ontjoegen ende de slaghboomen, daer se ons 't verleden jaer de meeste beesten hebben heen weghgedreven; deur welcke laetste wegh sij ende al 't bestiael ons weder moet toegebracht worden, sijnde haer geen andre plaetsen meer opengelaten, maer fray affgeschut, aen 't welcke men al groote gerustheyt bevindt, ende volgens dien niet alleen soodanigh in ordre mach gehouden worden, maer oocq gepractiseert om die affschuttinge van Comp^{ies} begrepen circkel langs soo vaster te maecken met een dichte mantelingh van bitteramandel- ende doornboomen, desen jaere al begonnen te planten etc.

Oedasoa na weynige andre discoursen als van vrundelijckheyt etc. met Koukosoa weder wat gegeten ende redelijcq met eenige glaessjes wijn getracteert sijnde in des Commandeurs comptoir, is wat na de voorsael gaen leggen slapen, nadat volcq, om weer draeghossen, om sijn becomen vereeringe te voeren hadde uytgesonden, hebbende Herry (na 't scheen omdat de wijn in 't hooft quam) alsoocq Doman wat meer acces te vooren bij hem gehadt om te praten, doch scheen vermits de vrolijckheyt des wijns van weynigh emporte te wesen.

Eenige diverse sorteringe coraelen hem en de sijne verthoont hebbende, seyde dat meest alle wel getrocken soude worden, was 't niet van sijn volcq, het ware dan andre uyt 't landt, die horende onse genegentheyt om met ydereen vruntschap te maecken sonder te oorlogen, in tijt ende wijle al affcomen ende allerhande soorte trecken souden, meer als hij selffs wel bedencken conde; maer soo wij hem in saecke van oorloge wilden adsisteren, daer soude op die manier beesten ende oocq wel volck tot slaven genoegh becomen cunnen worden. Waerop hem g'antwoort

wierd, dat wij liever deselve met vruntschap wilden handelen, alsoo 't met den oorlogh niet altijt seecker gaet, ende wij nootsaeckelijck veel bestiael hebben moeten, ende voor een principael maxime houden, om met alle volckeren, doenlijcq sijnde, vruntschap te maecken ende onderhouden, gelijcq hij nu selffs bevinden ende sijnenthalven sigh dan oocq wel vast op verlaten mochte: dat hem noch de sijne noyt van d' onse gehoont offte beschadight soude worden, maer g'allieert blijven als bloetvrunden etc.

Tegen den avondt quamen van Gonnomoas volcq oock eenige met 19 schapen ende 6 beesten aen 't fort, die ten eersten geruylt wierden. Desen Gonnomoa is den anderen oversten over de cleynste helft der Cochoquos off rechte Saldanhars, die in twee heerschappen sijn verdeelt: een opper, sijnde Oedasoa, die boven alles de hoogste gebooren schijnt, ende een ander ofte tweede, dat Gonnomoa is, elcq in verscheyde legers bestaende, welcke legers elcq in 't particulier mede noch haer minder overste hebben, dan des bovengeseghden Choequas ofte coningen, geacht nadat se van affcompste ofte geboorten zijn, etc.

Sondagh den 7 dito

quamen Oedasoas ontboden twee andere draeghossen.

Den 8 dito

't fel windrig weder noch al even hard aenhoudende, is Oedasoa na een wel gedaeno ontbijt met de sijne ende de tolckinne Eva 's morgens ten thien uyren heel wel vernoeght met de voorgemelte vereeringhe op sijn drie ossen geladen vertrocken, nadat even te vooren in des Commandeurs camer affscheyt genomen hebbende, geseght had, dat hij genegen bleeff al sijn leven nu met Duytsen voortaen vruntschap te houden, ende wanneer hem sijne vijanden quaemen overvallen, dat hij (als hebbende door de quetsure van de leeuw A^{o} passado een lammen

arm gehouden, ende volgens dien soo wel als andere sigh in den oorlogh niet cunnende behelpen) sigh dan met sijn vrouwen ende vee onder ons bescherminge soude comen begeven, ende sijn andere troupen in landt laten gaen oorlogh voeren overal, daer hij om redenen voorsz. nu soo niet mede overwegh cost, ende Koukosoa met sijn leger hem daerom tot geselschap hieromtrent altijt oock soude bijblijven, mitsgaders nu ende dan schapen ende beesten na vermogen laten affbrengen etc., tot welcke hij met alle inductie vrij geanimeert is, indien oocq goede tractementen ende affabele onthalinge etc. wat helpen sullen; deselve sijn specialijcq aen hem ende den coningh van de Chainouquas (Sousoa genaempt) genoegh gedaen ende wel ter degen volop haer begeerten uyt gehouden. Willen hopen, Godt de Heere 't wercq langs soo meer met segen ende voorspoet sal begenaedigen.

De Gorinaipuas ofte Caepmans neygen seer om in de Houtbay ende onder de Steenbergen snde overal buyten onsen circkel in 't Caepse landt weder te comen woonen, hebbende tot noch niet nader als tegen ons over achter 't Lupaerts geberchte derven comen, beloven, vermits noyt van haer bestiael scheyden willen, seer dat ons uyt den honingh in de bossen vallende ende bij haer gegeten wordende, en het was ('t welcq sij dogh den honigh uytgesogen hebbende weghsmijten) beschicken souden, ende

De Soaquas (volcq sonder beesten in 't overgeberghte van Africa haer onthoudende ende meest struyckroovers sijnde) [seggen] dat se ons jonge paerden van daer soude beschicken, hebbende wel twee a drie opgevulde hooffden van dien hier gebracht, extraordinaire schoon gestreept, dogh sulcke lange ooren hebbende evenals esels, voorts is de rest alles een paerts hooft ende mont etc. heel gelijcq; alsser eens een levendigh ge-

bracht wort, sal men 't best sien cunnen, alsoo se ons volcq maer van verre altemets wel hebben sien in 't wilt loopen.

Dese Soaquas eeten se veel, seggende dat het vleys lieffelijcker is als ossevleys. Ende omme emmers eenige te mogen crijgen, is haer voor elcq jongh paert dat se levendigh onbeseert brengen, soo veel belooft als men voor 4 cloecke beesten geeft; met hassegayen weten sij seowel te schieten, soude derhalven jammer sijn dat men geen levendigh soude becomen cunnen, sijnde daeromme den vrije luyden ende particulieren oock belooft die der een levendigh met stricken weet te vangen ende aen 't fort te brengen, daervoor 150 gl. betaelen; wat al dese beloften sullen uytwercken, sal den tijt leeren.

Den 10 dito

is op dato 't eerste was, omtrent ½ pont, van de Watermans aengebracht.

Ende alsoo op de geruchten van een lantreyse te laten doen na Monomotapa, onder capitale premien etc., sigh eenige lieffhebbers uyt eygen drift ende genegentheyt niet alleen aenbieden, maer jegenwoordigh daeromme oock ernstige versoecken doen, - Soo is daerop genomen d' onder g'insereerde resolutie, naementlijck:

Woensdagh den 10 November A° 1660.

Jegenwoordigh Gode loff niet alleen weder in goede vreede staende met de Caepsmans ofte Gorinhaiquas ende Gorachauquas etc., welcke ons verleeden jaer op haere maniere hebben beoorlooght gehadt, maer oocq in goede vruntschap gecomen sijnde met meest al het Hottentoos geslacht te landewaerts in, als naementlijcq de Cochoquas, sijnde de rechte Saldanhars, ende de Chainouquas, noch veel grooter volcq ende onder-

hoorige wesende van de Hamcumquas, welckers heer den oppersten van al 't Hottentoos geslacht soude wesen, aen wiens vruntschap, door die met de voorsz. Chainouquas gemaeckt, oocq niet te twijffelen sij, ende welcq volcq 't naeste aen de Chobonas (dat de Monomotapaers g'oordeelt wort te weesen) meest noortwestwaerts van hier woonen, in vougen door de gemaeckte vruntschap met alle dit volcq, de passagies derwaerts voor ons vrij veyliger als wel voor desen gemaeckt sijn, ende waeromme de gemelten volckeren (hier aen 't fort om vruntschap te maecken geweest) te liberaelder oocq sijn onthaelt ende getracteert, opdat d' onse in 't landt reysende, te meer vruntschap overal mochten comen te ontmoeten.

Ende alsoo op de geruchten laten uytgaen van een tocht na Monomotapa te doen, op de conditie hiernaer volgende sigh dan geopenbaert heeft eenen Jan Danckaert van Nijnoven, voor adelborst hier gecomen met 't schip de Gecroonde Leenw anno passado, een goet ingenieur ende geometricus wesende, mitsgaders oocq aen te sien voor een persoon van wat meer als een gemeen soldaets capaciteyt, om soo een lantsreyse, als hooft van den trop der lieffhebbers te doen, welcke hij met ons toestaen tot noch twaelff beneffens hem heeft opgevonden, naementlijck:

Johannes Doerhagen van Gronou, adelborst.

Pieter Meerhoff van Coppenhagen, anno passato hier gecomen met het schip de Princes Royal voor soldaet, die sedert provisioneel is gebruyckt als onderbarbier.

Jan Baptist van Franckfort, adelborst.

Theunes Kagh van Reygenbagh, adelborst.

George Fredricus Weede van Uts[a] in Lunenburgh, adelborst.

Cristiaen de Soere van Tedegom, soldaet.

Pieter Roman van Schorsel, soldaet.
Pieter Hansz. van Nimmegen, soldaet.
Jacob Pritsel van Dresden, adelborst, sijnde een mineur.
Pieter Harthoven van Ceulen, adelborst.
Pelagius Weckerlijn van Cosmis, adelborst.
Coenraedt Schatman van Duynkercken, soldaet.

Alle fraye rappe couragieuse mannen, welcke uyt eygen lust ende genegentheyt haeren dienst beneffens bovengenoemden Jan Danckert tot de voorsz. lantreyse sijn aenbiedende, op de volgende conditien den gemelten Danckert voorgehouden, naementlijck:

Dat de lantreysers halff sooveel langer uytblijven als den tijt van haer medenemende provisien sal cunnen strecken, hun gagie dan van de uyr haer affscheyt uyt 't fort dubbelt sal lopen.

Ende soo sij eenige vaste plaetsen opvinden in de kaert hun mede te geven aengewesen ende resolveren noch verder te reysen, haer gagie van die tijt aff (bij haer te noteeren) noch een deel hoger sal lopen, naementlijck die *één wint drie*[1] tot hun retour aen die eerste plaetse wederom, ende voorts aen 't fort dubbelt als voorsz.

Dat de costelijckheyt van gout, gesteenten, paerlen off wes het oocq mochte wesen, dese eerste reyse opdoende, haer de waerde hier comende royael ende t' eenemael sal vereert worden in contant, na de prijs van 't Vaderlandt, alwaer 't oocq noch soo costelijcq ende bij haer noch soo civil genegotieert ofte gevonden.

Boven noch de vereeringe die elcq sal genieten na de emportantie van saecken, die uytgevonden sullen worden.

1) Dit zal moeten beteekenen, dat wie één loon trok er drie zou trekken.

Ende voornaementlijck soo sij aen de vaste plaetsen van Monomotapa, Butua ende Davagul op ende omtrent de rivier Spiritu Sancto cunnen comen, ende volcq van daer off daeromtrent, mede hier brengen 't sij sonder ofte onder eenige hostagiers van d' onse daer te laten, die men altijt sal trachten met alle praeticable middelen wederom te haelen etc.

Dat voorsz. Jan Danckertsz. geduerende dese tocht dubbelde gagie sal winnen, ende erkent worden als hooft van den trop, ende sigh yder moeten resolveren te getroosten te gaen soo verde ende uytblijven so lange, mitsgaders te lijden sulcke weelde ende armoede als haer opperhooft voorsz., welcke over die onwillige off tegenstrevige mochten worden, sal vermogen te gebruycken soodanige aucthoriteyt alsoff 't den Commandeur selffs in persoon ware. Ende om bij versterff dat Godt nochtans wil verhoeden, altijt een ander bequaem man te hebben tot hooft, soo sijn daertoe verkosen den persoon Johannes Dorhagen ende aflijvicheyt van die Pieter Meerhoff ende soo voorts op Jan Baptist Theunis Kragh ende George Fredericus successive ofte navolgende. Ende 't gene Jan Danckert met 't merendeel van dito persoonen sal comen te resolveren ende goet te vinden, sullen alle d' ander t' eenemale hebben na te comen ende te gehoorsamen, sonder op ymants tegenstreven (dat wij oocq niet dencken te duchten sal-sijn) acht te slaen, maer met hunne resolutie voort te varen soo dat behoort.

Ende gesien sigh yder van de bovengemelte persoonen hiertoe dan niet alleen lustigg ende rustigh thoonen, maer oocq veele daeronder selffs op 't geruchte tot dese landttocht versoecq hebben gedaen, ende volgens dien 't bovenstaende met beloften van behoorlijcke obedientie etc. uyt eygen genegentheyt ende voorgaende aenbiedingen aennemen, -

Ende dat oocq Mijn Heere Rijckloff van Goens als Commissaris bij sijn Ed. instructie ons onder anderen is ordonneerende tot soodanige lantreysen etc. ende Mijn Heeren de 17^{e} uyt 't Vaderlant bij haer Ed. daerop gevolgde missiven sulcx niet alleen sijn advouerende, maer ons oock wel expresselijck authoriseeren, voor sulcke lantreysers na waerde van saecken premien te stellen, - Soo is na goede deliberatien ende uyt consideratien oocq van de gemaeckte vruntschappen met meest al het Hottentoos geslacht, goetgevonden, dese notable lantreyse niet te vertraegen, maer met den aldereersten sijn voortgangh te laten nemen, mitsgaders de gemelte lieffhebbers te accommodeeren met drie van de macksten draegh-ossen, om sooveel te meer provisien te mogen medenemen, neffens eenige lichte coopmanschappen van diverse soorten, in cleyne quantité uyt te maecken.

Ten welcke eynde ende omdat veelderley coraelen beginnen gewilt te worden onder de vreemde Hottentoos, nu sedert eenigen tijt aen 't fort verscheenen geweest, waervan wij alhier niet sijn versien, - Soo is oock goetgevonden de Francen eenige monsters van haere coraelen ende andere cramerijen tot coopmanschappen voor Madagascar bij haer hebbende sijn, voor d'Ed. Comp^{ie} aff te coopen, indien men met deselve sal cunnen accordeeren.

Is mede verstaen d' navolgende persoonen te benificeren met soodanige verbeteringen ende aennemingh, als d' onderstaende actens (hun dienaengaende verleent) sijn dicterende te weten:

Pieter Raderotjes van Uts$^{a1)}$ in 't landt van Ceulen, hier te lande gecomen voor vrijman met 't schip Arnhem, den 16 Maert A^{o} 1659 met sijn suster Fijtje

1) Wat dit *Uts*^{a}, evenals bl. 441 reg. 3 v.o. beduidt, is duister.

Raderotjes, huysvrouwe van den vrijborger Jacob Cloeten, welcke op ons versocht hebbende om te mogen in Comp^{ies} dienst te werden aengenomen, ende dies sedert primo April verleeden, daerop aen Comp^{ies} schuyr tot preuve gestelt sijnde, wort vermits de goede kennisse aen hem bevonden tot den lantbouw, bij desen voor bouwman aengenomen ende toegeleyt te winnen thien gulden 's maents, mits verbonden blijvende d'Ed. Comp^{ie} daervoor alhier aen de Caep thien jaeren te dienen, verbandt ende gagie primo April voorsz. ingaende, dat aen Comp^{ies} schuyr dienst gedaen ende preuve gegeven heeft.

Pieter Mouw van Dansich, hier te lande gecomen met 't schip Orangie, den I2 July A^{o} 1659 voor adelborst a 10 gl. per maent, welcke hem sedert dien tijt in verscheyde voorvallen vigilandt heeft gedragen, en alsoo door 't overlijden van den corporael Elias Giers die plaetse is comen te vaceren, wort dierhalven op sijn versoecq ende bequaemheyt bij desen in gemelte corporaels plaetse geconfirmeert ende toegevoucht een belooninge van veerthien gulden per maent, ingaende 25 October laestleden, dat de voorsz. corporaels plaets heeft beginnen waer te nemen, mits gehouden sijnde sijn loopent verbandt daervoor uyt te dienen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut ante.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

In confirmatie van bovenstaende resolutie is dan mede geconcipieert navolgende

Memorie voor Jan Danckerts als

hooft over de lantreysers ende bijhebbende lieffhebbers, omme hun te dienen tot narichtinge ende opmerckingen in verscheyden ende oocq op navolgende saecken, principael.

Dewijle ul. uyt eygen genegen lieffhebbentheyt geresolveert sijn ende aengenomen hebben, dese reyse aen te vangen sonder te keeren voor drie a 4 maenden uytwesens, ofte dat vaste plaetse ende ander volcq als de Hottentoos sult opgevonden hebben.

Dat ul. ten dien eynde, om soo haest mogelijck conform de medegevende caerte, te comen aen de eerste plaetse genaempt Cortado op de reviere de Infante, omtrent 40 mijlen van de zeecant ende omtrent 110 mijlen noortoostwaerts te landt van hier leggende, ten eersten na de sijde van 't overlandt van de Caep Fals wijcken, daer Sousoa den coninck van de Chainouquas veeltijts sigh onthoudt, ende wij laest seer goede alliantie ende vruntschap mede gemaeckt hebben, mitsgaders toesegginge van gecregen, dat hij ons van des Chobonas alias Choboquas volcq ende gesteenten soude beschicken, off hij misschien ul. daerom in 't weghwijsen derwaerts wat behulpsaem was, doch behoeft echter niet expres na hem gesoght, alsoo ul. desen wegh wort aengewesen, omdat na sijn onderrichtinge ende des caerts aenwijsinge daerheen de cortste passagie sal gevonden worden, om te comen aen de gemelte eerste plaetse genaempt Cortado, daer na de beschrijvinge santgout in de revier en bij 't volcq soude wesen.

Vanwaer weder noort ten oosten 40 mijlen verder, behalven eenige beseyden plaetsen een stadt leght,

genaempt Belugaris op de revier St Lucia, die de bay van Medaos do Ouro in zee uytloopt, leggende die stadt ofte vlecq stijff 60 mijlen westwaerts van de zeecant.

Ende 30 mijlen noortoostwaerts verder leght de stadt Davagul op de revier Spiritu Saecto, 70 mijlen westwaerts van de zeecant, daer den keyzer van Monomotapa sijn woonplaets ende goutschatten meer houdt als in de stadt Monomotapa selffs, die op deselve revier noch 30 mijlen verder westwaerts op leght.

Over dese revier is 't rechte landt Butua, daer noch 25 a 30 mijlen noortnoortoostwaerts boven de stadt Davagul oock leggen de steeden ofte vlecken Mogax ende Agrasalle recht in 't landt, daer geteyckent staet Buramina de Oro met noch een plaetsjen dicht daer aen, ende vanwaer de Portugeesen in Mosambicque al haer gout crijgen.

Welcke portugese plaetse vrij verder daeraff leyt als dese Caep, ende daerom gehoopt wort dat volcq alsoo wel tot ons als daer affgelockt sullen cunnen worden met minnelijcken ende vrundelijcken ommegangh ende bejegeninghe, daer nootsaeckelijck op gelet ende bij ul. in achtinge ende voor eeu principael maxime moet gehouden worden, ende mochte wel dat eenige inwoonders aldaer de portugeese spraecke eenigsints costen, dat ul. doordien Jan Danckert in Italien gereyst heeft ende Dorhagen de latijnse tale can, veele soude te passe comen om terecht te raecken; doch moet wel op hoede wesen, ten eynde ul. vermits de Portugesen met onsen staet buyten alliantie sijn, sijluyden uyt genegentheyt tot die natie ul. geen ongeval aendoen ofte verleyden. Doch mochte wellicht ende is oocq 't gevoelen vastelijcq, dat die natie vermits der Portugeese heerse regeringe, tot onsen vredigen ommegangh wel genegen gevonden sullen worden, volgens

oocq 't onderricht ons voor dato gedaen van eenen Martinus Martinio, die de gansche werelt meest deurgereyst ende veel ondervonden ende beschreven heeft, ende om haer in sulcq goet gelooff van de Duytse natie te brengen, moeten ul. haer dat met alle mogelijcke middelen sien in te prenten ende te maecken, dat doch ymandt van de haere met ul. hier compt, om sulcx noch verder ende effective aen deselve te bethoonen, al waer 't, dat se ymandt van de uwe daer wilde in hostagie houden, 't welcq wel sal mogen geschieden van die sigh daer gewilligh toe thoont, sullende van hier altijt debvoir gedaen worden, om hem weder thuys te haelen.

Ende nademael 't volcq omtrent Monomotapa ende Davagul, daer den keyzer woont, alsoock 't landt van Butua voornoemt rijck van gout is, insgelijcx op de voorsz. reviære Spiritu Sancto, soo willen ul. gerecommandeert laten, op al 't navolgenden oock naeuw opmerckingen te nemen, met goede ende pertinente aenteyckeninge van alles, ende waernemende

Eerstelijck.

Soo haest ul. over de bracke revier deur de slaghboom sijt, dat van daer ten eersten begint op een compas aff te peylen de cours ende te noteren ofte op te teyckenen hoeveel uyren, half uyren, langer ofte corter, telckens op de genomen cours gegaen sult hebben, in forme als de stuyrluyden ter zee doen, om sulcx in een caert te doen stellen voor de Heeren Meesters in 't Vaderlandt, die moet emmers vooreerst ende vooral wel waergenomen ende niet versuymt worden.

Daer dan mede moet bijvougen waer kley ofte bouwgrondt, sandigh, steenigh, berghachtigh ende water

off lopende revieren sijn ende hoe se strecken, oocq te stellen off ergens in 't gebergte off revieren eenigh minerael steeckt, daer silver off gout uyt te trecken sij, waertoe Jacob Pritsel, een mineur sijnde, te pas comt; item acht te nemen off de wegen overal met wagens sullen te passeren sijn, gevende sommige remarquable plaetse oocq naemen, ende vragen na de naeme van 't volcq ende haer oversten ende steden, om te kennen in toecomende.

Bij al 't ontmoetende volcq moet oocq geleth worden waer se bij leven, wat overste dat se hebben, wat cleedingh, wat erneringh, wat godtsdienst, wooningen ende vasticheden; waer sij meest begerigh nae sijn, ten welcken eynde ul. diverse monsters van coraelen ende lapjens sijde, linne ende geschilderde cleden ende andere cramerije medegegeven worden, om te verthoonen wat haer aengenaempst is, ende te vernemen off se oocq hooningh, was, struysveeren, oliphantstanden, silver, gout, paerlen, schiltpads, hoorn, muscus, civet, amber, eenige fraye vellen ofte yts anders bij haer hebben; wat bequaemen boomoff aertvruchten de landen dragen, ende, ergens aen 't strandt comende, te mercken wat bayen, revieren in zee uytloopen, hoe se strecken ende wat gelegentheyt van water, hout ofte ververssinge etc. daer te becomen sij, off er oocq ergens oesters ofte mosselen met peerels ende schiltpadden bequaem tot cammen ende ander wercq te crijgen is.

Hoe stercq van volcq ende met wie sij in vruntschap off vijantschap leven ende waerom; hoe sijluyden generaelijck genaempt worden, ende speciaelijcq de naemen van haere voornaeme oversten ofte coningen ende plaetsen, steden, dorpen, mitsgaders wat oorlogsgereetschap dat se hebben; hoe sij onse natie genegen sijn, off se oocq wreet, vrundelijcq ende van

eenige redelijckheyt ende politie sijn. Ende opdat ul. emmers ter degen sout mogen weten, hoe ul. alles sult cunnen aenteyckenen ende opschrijven, hebben wij ul. bij desen tot meerder opmerckinge ende narichtinge noch medegegeven: copy van de memorie bij d'Ed. Heeren Bewinthebbers ontworpen, om in 't stellen van de rapporten op te letten, waermede wij hopen ul. boven ons mondelingh onderricht wel voorts sult weten wat ul. in 't een ende 't ander te doen staet, tot betrachtinge van ul. eygen eer ende verdieningh van de premie ul. beloofi, na meriten van 't gene bij ul. opgevonden wort, dat Godt geve considerabel magh wesen, ende waermede wij ten besluyte ul. dan toewenschen een geluckige heen- ende wederomreyse, onder 't beschut van den oppersten Bewaerder aller vroomen, die wij altijt voor ul. in onse dagelijcxe gebeden sullen bidden, dat Hij ul. met sijn genade wil bijblijven. Amen.
In 't fort de Goede Hope, den 10 November 1660.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Den 11 ende 12 dito

hebben de lantreysers hun voyagie na Monomotapa tusschen 11 ende 12 uyren in den naeme des Heeren aengevangen, met de navolgende provisien, ammunitie ende cramerijen, geladen op drie draegh-ossen, te weten:

Tot monsters ende oocq om op de wegh voor montcost wat te reuylen.

100 bossjens root corael quispel greyn, wegende 8 ℔.
3 ℔ alderhande coraelen van de Francen gecoght.
1 bossje geel corael van barnsteen van glas.
10 strengen allerhande coleurde naysij, wegende 2 loot.
1 rol tabacq, wegende 26 ℔.

6 dosijn tabacxpijpen.
1 St Thomees cleetjen.
1 lapjen van een negroos cleet.
1 stucq roode ende witte dito.
2 d^{o} mourus.
2 d^{o} salmpourus.
2 d^{o} chits.
2 d^{o} taffachilas.
1 d^{o} niquanias.
2 d^{o} roode }bethilles.
2 d^{o} blaeuwe ende }bethilles.
2 d^{o} witte }bethilles.
Partije lapjens allerhande sijde stoffen ende witte gewerckte kanten, mitsgaders sijde linten ende passementen.
10 ℔ geel dun draedtcoper.
1 p^{r} braseletten.
4 vergulde keetings.
1 dosijn coraelen dito.
1 brieffken met oorhangers.
2 copere bellen.
2 copere schellen.
2 copere compasjens.
4 France hoetbanden.
1 brieffken met 100 stucq naynaelden.
2 spiegelkens.
2 boucq wit pampier }schrijffgereedschap,
6 potlootpennen }schrijffgereedschap,
1 bos schaften }schrijffgereedschap,

Materialen.

2 pieken.
4 hantbijlen.
1 spae.
1 aveger.

5 lijnen, te weten:
4 witte dito.
1 dito geteerde dito.

Provisien.

520 ℔ hart broot.
50 ℔ specq.
2 mengelen brandewijn }in 2 tinnen vlessen.
2 mengelen Spaense wijn }in 2 tinnen vlessen.
50 pondt sout.
1 sackje met peper }specerijen.
4 loot foelje }specerijen.
1 dito nagelen }specerijen.
4 dito notenmuscaet }specerijen.
¼ ℔ caneel }specerijen.
4 ℔ suycker }specerijen.

Amonitie van oorloge.

13 p^{r} pistoolen.
13 p^{r} snaphaenroers.
12 stucx houwers.
195 ℔ loot.
65 ℔ boscruyt.
4 bossen.
2½ dosijn vishoeckjes vislijntjes ende
1 streng seylgaren met
1 keteltjen.

'S namiddags gingh den Commandeur met Sr de Man de corenlanden eens besichtigen, ende bevond de garst overal meest fray aen te rijpen, die in de ander weeck al veel sal afgemaeyt worden, sijnde de hoyers mede ijverigh doende, ende de rest van 't coren redelijcq fray staende etc.

Den 13 dito

is de tweede mael door een van de Caepmans volckjen een stucq van ongeveer 2 ℔ was aengebracht, dat, alsoo wel heel onsuyver, vrij rijckelijck betaelt wierd om den aenvangh te doen wackeren, ende haer metter tijt beter te leeren.

Sondagh den 14 dito

wierd door de clooffwachters seyn gedaen, datter een schip onder de wal was, 't welcq

den 15 dito

's morgens met den dagh in de bay was ende omtrent elff uyren des voormiddags, Gode loff, wel ter rheede arriveerde, sijnde den Oliphant, daerop schipper Phillips de Backer, ende ondercoopman Jan Raphoen, 27 Juny passado uyt 't Vlie geseylt met 364 coppen, waervan maer 6 verongeluckt ende overleden, ende jegenwoordigh omtrent 40 persoonen aen 't scheurbuyck, die om te beter op te queecken, staende 't leggen, hier in 't sieckenhuys aen landt te comen geordonneert sijn, ende voor 't volcq desen dagh wel drie schuyteu vol versse vis, behalven groote abondantie van cropsalade ende alderhande moescruyden ende vers vleys tot ververssinge aen boort bezorcht is, hebbende sijluyden nergens aengeweest ende de fluyt Loosduynen den 23 passado omtrent d' eylanden van Tristan de Cunha noch bij geweest, die derhalven alle uyr van den dagh tegemoet gesien wort.

Volle maen den 17 dito

sagh men omtrent acht uyren de gemelte fluyt Loosduynen, Gode loff, mede binnencomen ende salvo ter rheede arriveren met 52 coppen, hebbende twee die weghliepen in Gunea aen Cabo Monte (daer als oocq te vooren in Torrebay om water aengeweest was) laten staen, ende een overleden; voorts nergens anders aengeweest, nadat in compagnie van de fluyt Vollenhoven 22 May met 55 coppen uyt Texel gelopen was, sijnde den schipper genaempt

Carsten Crijsz. Rechter ende den bouckhouder Cornelis Valckenier.

Den 20 dito,

d' opperhooffden van de schepen aen lant ontboden sijnde, is met deselve navolgende resoluite genomen:

Saterdagh den 20 November 1660.

Nademael volgens de clachten der opperhooffd en ende 't opnemen van de consumptiereeckeninge des fluytsschips Loosduynen bevonden is, deselve mits hunne lange reyse van potspijse t' eenemael ontbloot sijn, ende volgens dien om sijn vordere reyse na Batavia te doen, nootsaeckelijcq moet worden gesecondeert, - Soo is bij den Raedt, verstercqt met d' opperhooffden van de schepen Oliphant ende Loosduynen, na gemaeckten overslagh van des Oliphants provisien ende rato des volcqx uytgereeckent, uyt dito grootste schips provisien aen de gemelte fluyt sal cunnen overgeset worden 't navolgende, naementlijck:

1 half aem oly.
2 dito brandewijn ende
4 vaten gort ende erten.

Waertoe dan volgens gemelte Raetsbesluyt ordonnantie van des Commandeurs hand is gepasseert.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Phillips de Backer.
Jean Raphoen.
Carsten Crijnsz. Rechter.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Cornelis Valckenier.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 25 dito,

quam des avonts den Choeque, oversten ofte coningh der Cochoquas ofte Saldanhars, Oedasoa, weder aen 't fort met een groote sleep volcq, niet anders medebrengende als 16 schapen, welcke

den 26 dito

haer affgehandelt wierden, ende Oedasoa op sijn versoeck eens aen boort gebracht, om dese schepen te sien, daer hem soo wat goet cier ende onthael is aengedaen.

Den 27 dito

is de fluyt Loosduynen affscheyt gegeven ende d' opperhooffden g'intregeert de brieven ende pampieren aen haer Ed. tot Batavia, daer hun d'Almogende salvo wil geleyden.

Sondagh den 28 dito

is den Oliphant, claer sijnde, mede affscheyt gegeven ende d'opperhooffden insgelijcx ter handt gestelt de principaele brieven ende pampieren aen de opgemelte haer Ed.

Den 29 dito,

's morgens heel mistigh weer ende 't luchjen noordelijcq, waerdoor de gemelte schepen noch belet bleven te vertrecken; doch quam daermede 't Parkytjen wel ter rheede uyt de Saldanhabay, nadat den 23 October van hier gescheyden sijnde, door seer harde zuytzuytooste wint sonder seyl dito bay voorbij ende in de bay St Helena geraeckt was, ende van daer door langh aenhouden der gemelte winden niet hebbende cunnen opcomen, sigh halff ende in de Saldanhabay met een noortelijcke luchjen naderhandt opcomende, voorts heel schoon gemaeckt ende aldaer maer thien schapen gehandelt had, vorders inhebbende tusschen de 6 a 7000 droge harders ende branthout, waermede den 19 verleden al tot op een gotelingh schoot na onder 't Robbeneylandt gecomen, maer door de felle opcomende zuytzuytooste winden, 't ancker niet cunnende houden, weder na 't Dasseneylandt was affgesackt, de schapen daer aen landt geset ende daer

moeten blijven liggen, hebbende tot gister voormiddagh omtrent thien uyren van daer eerst met een zuytweste luchjen gescheyden, ende desen namiddagh hier gecomen is als voorsz.

Ultimo dito.

Idem noortwestelijck luchtjen sijnde, noch al contrary voor de Oliphant ende Loosduynen om uyt te lopen.

Primo December.

Noch al donckere lucht, met stijve noortweste winden tot belet als voren.

N. maen den 2 dito

stil weer, sijn de gemelte schepen wat buyten de rhee gecort.

Den 3 dito

idem stilte, is haer (met hun boots water halende) noch wat schapen ende vruchten uyt de thuynen tot ververssinge medegegeven.

Ende gingh des namiddags tusschen 2 ende 3 uyren den Commandeur Riebeecq per de Perkyt mede onder seyl na de Saldanhabay, omme de gelegentheyt van dien eens selffs in persoon pertinent te besichtigen etc., achterlatende navolgende

Memorie voor den ondercoopman

Roeloff de Man ende den fiscael Abraham Gabbema, beyde gader te samen staende sijn absentie gestelt in desselffs plaetse, om de saecken van Comp^{ies} omslagh alhier waer te nemen ende letten op 't navolgende, namentlijck:

Dat het werck allomme na de in train sijnde orders wel worde gevordert ende in gangh gehouden.

Ende vooreerst dat somerlandt onder de corenschuyr met alle macht suyver ende claer gemaeckt wort, tot

op de reviercant incluys, totdat de sluys op de drinckwaterrevier gereet is. om den dam door dat volcq dan op te cruyen ende in der ijl gereet te hebben.

Dat door Gijsbert ende drie man van de corenschuyr 't hout van 't nieuwe landt altemaelen ten eersten tot branthout gehackt, geclooft ende van 't geploegde lant affgedragen, mitsgaders de dicke wortels met cruyt van den anderen gesprongen worden, om bij gelegentheyt t'huys te haelen tot de calckoven etc., ende 't landt daervan schoon te hebben, om het eerste wintercoren des aenstaende saysoens daerin te cunnen sayen.

Dat Ammon met de sijne in 't bos gedurigh beddinghplancken voor 't canon saeght, ende die alle ofte om de tweede Saturdagen door 't volcq van de schuyr uytgehaelt worden.

Dat de timmerluyden de staketsel rontsom 't fort voort dicht maecken, mitsgaders den barm aldaer dan g'égualeert en de noortwestseyde gedaen sijnde,

dat dan dito werck voor aen 't fort sal begonnen worden, mits ondertusschen 't cat boven met pannen gedeckt ende 't wercq aen 't vernieuwt wordende cleyn magasijn niet stilstaet, noch oock 't nieuwe vaertuygh voor 't Robbeneylandt etc.

Dat den hovenier de thuynen van 't oncruyt suyver hebbende, met alle sijn macht boven in de nieuwe thuynen sal vallen om die te effenen, ende dan de ploegh eens daer deur te haelen ende laten eggen etc.

Dat op alle buyten- ende binnenwachten bovenal wel scherp reguard gehouden worde, sonder dies ergens in te versuymen, ende voorts gelet worde op de onderhoudinge van alle politie, justitie ende wes meer dienaengaende, na d' ordre op alles gestelt ende na gelegentheyt ende voorval met den anderen te beramen, ten welcken eynde den ondercoopman ende

fiscael voorsz. niet sullen ondernemen te doen als met malcanders beyden weten ende communicatie.

Alsoo den Commaudeur om nootsaeckelijckheden per 't Parkytjen na de Saldanhabay is vertreckende, staende desselfs absentie voorsz. ondercoopman ende fiscael in sijn plaetse is stellende ende het commandement bij desen bevelende, soolange hij uyt wesen sal, met authoriteyt om gelijck off hij selffs in persoon present ware, alles in goede ordre te houden, ende des Comp^{ies} fort ende vorderen omslagh waer te nemen, soo dat behoort, bevelende derhalven soowel officieren als mindere Comp^{ies} dienaeren ende oocq vrije luyden ende wie het oocq soude mogen wesen, deselve tot des Commandeurs retour daervoor te erkennen, gehoorsaemen ende onderdanigh te sijn alsvoren, ten eynde alles in behoorlijcke ordre ende discipline gehouden blijve.

Dat oocq voornaementlijcq op den oogst wel naeuw geleth ende Comp^{ies} slaven ende slavinnen daer 't nodigh is, gebruyckt worden tot oplesingh van de airen voor de helfft, gelijcq tot Tielman is gedaen, om te meer graenen op te gaderen, dat het wel waerdigh bevonden is.

Ende wijders dat geleth worde des Comp^{ies} soldije ende negotieboecken effen ende wel correct geslooten worden, om op sijn compste de magasijnen, packhuysen etc. daertegen na te sien ende confronteren, schrijvende elcq op sijn reeckeningh ende plaetse wel op ende aff, ten eynde alles liquide sij, ende blijcke hoe ende waeraen de materiaelen etc. overal toe verbesicht sijn.

Dat hier oocq 't minste in 't minste versuymt ende elcq op 't comptoir ten dien eynde stip aen sijn debvoir gehouden worde.

Item Potter heel cort aen 't caerte maecken.

Ende alsoo dit het principaelste wel is te recommandeeren, vermits door de lange bijwooninge de voorsz. in commando gestelde persoonen kennisse genoegh van saecken behooren te hebben, soo sal 't hierbij genoegh sijn, ende vorders dienen deselve te recommanderen de goede eenigheyt ende discipline, ende betrachtinge van des Comp^{ies} meesten diensten, alle 't gene staende des Commandeurs absentie sal comen voor te vallen.

In 't fort de Goede Hope, den 3 x^{ber} A^{o} 1660.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.

Den 6 dito,

sijn de vrije luyden met haer vaertuyghen nae 't Dasseneylandt en de Saldanhabay vertrocken.

Den 9 dito,

op den middagh tusschen een ende twee uyren retourneerden d' Heer Commandeur Riebeecq met 't galjot de Perkyt uyt de Saldanhabay alhier in de Taeffelbay weder ter rheede, sijnde staende sijn absentie niet anders sonderlingh voorgevallen, als dat door eenige Hottentoos soo wat aengebracht is ende de lantluyden aen den oegst besigh sijn geweest.

Vindende sijn Ed. de saecken alhier wijders in deselve goede ordre, als die gelaten hadde.

Ende heeft de Saldanhabay bevonden een seer voortreffelijck haven met suyver sant in de stecqgronden, voor schepen bijsonder wel in te comen ende beschut voor alle winden te leggen, mitsgaders oocq soo visrijcq van diverse delicate soort (wel te vangen met hoeck ende zeegens) als men soude cunnen offte mogen wenschen.

Maer goet vers water isser gansch niet, noch oock geen 't alderminste bequaem landt om yets in te sayen ofte planten, vermits al de bergen, heuvels

ende valeyen niet anders als witte crael ofte gelijcq bicksteen (defftigh bequaem om te houwen tot metselwercq) sijn, ende maer uyt de salpetricheyt van 't water ontstaet, volgens preuve daervan genomen met eenige van die steenen in Caeps water een etmael geleght ende daerdoor soo siltigh ende salpeterigh van smaecq bevonden, even als 't gene in de rechte water- ende ander plaetsen is.

Sijnde in Lacusbay geen water altoos in de drooge tijt en die bay metter in de caert aengewesen gansch ondienstigh ende al te periculeus voor de zuytzuytooste winden om te leggen.

Maer Pottersbay (mede sonder water doch vol vis) goet voor 2, 3 a 4 retourschepen ten alderhoogsten voor de gemelte winden, om dan mət een noortlucht eensclaps uyt te lopen na de Taeffelbay, doch is in allen gevalle best Salmandersbay, dewijl men met de eb (stercq uytlopende) door een gangh off twee over ende weer doch alsoo wel can buyten comen.

Cunnende derhalven dese Saldanhabay d'Ed. Comp^{ie} nergens anders tot nut sijn off te pas comen als voor retourschepen, die door de zuytzuytoostewinden soo laegh verdrijven, dat se de rheeden van 't Robbenende Dasseneylandt misraecken, 't welcq selden heeft te gebeuren, om reden in de instructie largo aengewesen, sijnde oock de rhee van die eylanden soo gereet, dat men altijt can t' zee raecken ende tot de Taeffelbay weder opcomen, eer men uyt de Saldanhabay (na wint ende getije moetende wachten) can buyten in zee raecken, daer de zuytzuytoostewinden dan weder ontmoetende, heel de schepen wegh souden cunnen comen te drijven ende alsoo in seer desolaten staet vervallen, verstaende in 't suytoost mousson, als bij de nader memorie daervan bij den Commandeur met overlegh van den schipper ende stuyrluyden van

de Parkyt, na ondersoeck van alles te ontwerpen, verder gedeclareert sal worden etc., volgende hier voorts het aengeteyckende van 't voorgevallene op de gsmelte Saldanhareyse.

Vrijdagh den 3 x^{ber},

's namiddags tusschen 2 ende 3 uyren met een zuytwestelijcq luchjen den Commandeur met de Perkyt na de Saldanhabay seylende, passeerden dien avondt 't Robbeneylandt, ende tusschen dat ende 't Dasseneylandt den ganschen nacht meest van stilte hebbende leggende drijven, passeerden

den 4 dito,

omtrent 's middags (coelte alsvoren) het Dasseneylandt, waermede tegen den avondt ongeveer een halff uyr voor son in de Saldanhabay voor Teelingsbay ten ancker quaemen, mitsgaders

Sondagh den 5 dito,

's morgens lucht als voren, met den schipper ende eenigh volcq aen den Oliphantshoeck te landt gingh ende niet alleen denselven, maer oocq de gansche zuytsijde ende haer valeyen altemaelen van de bay gansch onbequaem wit bicqsteenigh lant bevond ende 't water uyt oorsaeck van dito steen heel salpetrigh ende siltigh bouw- noch thuynlandt niet altoos, ende sulcx voor d'Ed. Comp^{ie} aldaer gansch niet te doen, sijnde geen landt in de werelt soo schrael ende sonder zegen van Godt de Heere, na 't schijnt, als de vis die in de bay overvloedigh is ende seer bequaem aen dese sijde voor alle schepen in Teelings- ende Salemandersbay te leggen.

Den 6 dito,

's morgens met een zuytwestelijck coeltjen overseylende na Pottersbay, ende daer g'anckert leggende, gingen over landt Lacusbay besien, die onbequaem bevonden, gelijck oock Potterbay niet meer als voor 2, 3 a 4 schepen heel binnen, vermits den storm soo den Commandeur even aen boort wedergecomen sijnde, 's middags uytten zuytzuytoosten op-

stacq, waerdoor datelijck het teuytouw (vermits wat buyten lagen) bracq ende voor het dagelijcx ende pleght heel uytgeviert, soodanige deyningen ende stortingen affstonden, dat alle ogenblik meenden de gemelte 2 touwen oock te sullen moeten breecken ende met 't schip stranden, breeckende oock de strop van de boot, die noch ter nauwernoot binnen 't schip cregen, in vougen dese bay voor meer als 2, 3 a 4 retourschepen te periculeus sij. Tegen d' avond begond aff te nemen, ende den

7 dito,

's morgens wint suytoost met redelijcq weer, sagen 't vrijmans vaertuygh de Peguijn onder den suythoeck leggen van dese Pottersbay, welcke aen boort comende, rapporteerde dat gisteravondt omtrent 10 uyren hier gecomen met sijn macker, 's morgens ten 9 uyren uyt de Taeffelbay was geseylt, 't Robbeneylandt aengedaen ende van daer met seer moy weer seylende, cort na den middagh 't selve swaer weer mede ontmoet hadden ende, daermede onder 't Dasseneylandt geraeckt sijnde, sijn mackers roer aen 't stucq geraeckt, daer blijven leggen was, ende hij het niet cunnende houden, op den hals hier gecomen was, sonder eenige cost die sijn maet in had, hebbende al verscheyde maelen soo gestelt geweest dat dacht te sincken ende vergaen, ende noyt sulcken storm uytter zuytzuytoosten sijn leven aen de Caep off hieromtrent vernomen.

Hielden hem aen boort om 't ancker van 't gebroocken touw weder te lichten, dogh vermits de wint weder als gister opstacq ende met de Perkyt wat dieper de bay ingelopen waren onder beter beschut, mitsgaders des avonts 't weer afnemende ende alsdoen met verhaelde boot 't verlooren ancker wilden ophaelen, brack de boeyreep, sulcx het daerdoor niet cunnende gecregen worden, isser een dregh bij geworpen, ende

den 8 dito,

's morgens de schipper selffs met de scheepsschuyt na toe gevaeren met een cleyn dreggetjen om het touw op te dreggen, daer hij cort daernaer het ancker ende touw mede creegh ende door hulp van des vrijmans vaertuygh opgehaelt hebbende, aen boort bracht, na 't welcke 't luchjen wat westelijck ende 's namiddags onder seyl gingen, ontmoet ende in de mont van de bay d' ander vrijmans boot, met een brieffken van de Caep dat daer alles noch wel was, voorts seylende ende 't luchjen noortelijck lopende, quam den Commandeur met de Perkyt daermede

den 9 dito,

's namiddags omtrent een uyr in de Taeffelbay weder ten ancker.

'T bleef heden fray regenachtig groeysaem weer.

Den 10 dito,

item met westelijcke lucht, als wanneer den Commandeur met den fiscael eens uytgingh inspectie nemen over de bouw ende ander saecken overal, mitsgaders daer 't nodigh was wat ordre te stellen etc.

Den 11 dito,

idem goet weer, lucht alsvooren, is niet sonders voorgevallen.

Sondagh den 12 dito,

helder sonneschijn weer ende 't windeken N.westelijck.

Den 13 dito,

insgelijck met fraye groeysame deurdringende stoffregen ende stijve noortwesten coelte.

Maendagh den 13 December A^{o} 1660.

Bij den Commandeur in de reyse, jongst gedaen met het Perkytjen na de Saldanhabay etc., ondervonden hebbende de bijsondere ongelegentheyt van deselve

bay, om daer voorbijdrijvende retourschepen (jaerlijcx veel gebeurende) lijdelijcq genoegh weder

herwaerts op te comen, boven datter oocq gansch geen goet water te crijgen, noch geen 't minste lant bequaem is om vruchten tot eenige ververssinge aen te planten etc. ende daertegen gesien de beeter ende seer gereede schoone gelegentheden van de rheeden des Robben- ende Dasseneylandt, om van daer vrij haestigh tot hier te cunnen opcomen, - Soo is bij den Raedt nae overlegh van saecken hoogh nodigh en 't eenemael dienstigh geacht, mitsgaders in gevolge oock goetgevonden, ten aldereersten 't Parkytjen na de voorsz. eylanden weder aff te senden, expres met die ordre, omme nochmael die gronden rontsom deselve pertinent te ondersoecken ende noteren, hoe ende waer de verbijdrijvende retourschepen (alle jaeren meest gebeurende) voor de felle zuyde- ende zuytoostelijcke winden best ende bequaemst op 't secuurst sullen cunnen beschut liggen, om na 't overgaen van dito felle winden met westsuytweste- ende westelijcke-, noordelijck- ende noortwestelijcke luchjens veeltijts onverdeelt aencomende, op 't gereedste weer t' seyl te gaen ende spoedigh in dese Taeffelbay te cunnen opcomen.

Den gesurrogeerden schipper Pieter Danielsz. Koocker, in de plaetse van den na Batavioa vertrocken schipper Isbrant van Bancken, alsoocq de onderstuyrman Christoffel Handelman in plaetse van den opperstuyrman op voorsz. galjot gesuccedeert, bij requeste aen den commandeur ende Raedt versocht hebbende de verbeteringe in gagie tot gemelte qualiteyten, - Soo is gemerckt derselver sufficianten ende goede comportementen etc. goetgevonden hun navolgende actens daervan te verlenen, te weten:

Pieter Danielsz. Koocker van Bommel, hier te lande gecomen den 27 Juny passato met het galjot de Parkyt voor opperstuyrman a 48 gl. manendelijcx, jegenwoor-

digh door 't vertrecq van den schipper Isebrant van Bancken, provisioneel schipper op 't selve galjot, welcke plaetse sedert 28 October verleden tot genoegen waergenomen hebbende, wort bij desen op sijn versoecq ende vereyschte bequaemheyt in de voorsz. schippersqualité absolutelijck geconfirmeert, ende conform den generaelen articulbrieff na d' ordre onser Heeren Meesters bij halveringh van gagie toegevoucht een belooninge van 60 gl. maendelijcx, primo January toecomende ingaende, ende verbonden blijvende sijn tijt daervoor uyt te dienen.

Christoffel Handelman van Yburgh, hier te lande gecomen den 27 July passado met 't galijot de Perkyt voor onderstuyrman a 32 gl. 's maents, welcke aldaer, sedert de surrogatie van den opperstuyrman Pieter Danielsz. Koocker tot de schipperplaetse, dito opperstuyrmansplaetse tot genoegen heeft waergenomen, wordt derhalven op sijn versoecq ende bequaemheyt in de gemelte qualité van opperstuyrman geconfirmeert, ende volgens den generaelen articulbrieff bij halveringh van gagie toegevougt een beloninge van 40 gl. maendelijcx, nieuwe jaer aenstaende ingangh nemende, ende gehouden blijvende sijn tijt daervoor uyt te dienen.

Maerten Jansz. van Hoogh Caspel uytte streecq, hier te lande gecomen den 27 July passado met het galjot de Perkyt voor quartiermeester a 14 gl., welcke meest de gansche reyse door d' opperhooffden aldaer tot cock ende bottelier gebruyckt sijnde in de plaetse van den persoon Jacob Albertsz. Camp van Amsterdam (bij haerluyden daertoe onbequaem bevonden ende daeromme van die plaetse gedechargeert) - Soo ist dan den voorsz. Marten Janssen op de getuygenisse van de gemelte opperhooffden in de voorsz. bedieninge van cock ende bottelier bij desen wort geconfirmeert

ende toegevought een beloninge van 20 gl. per maent, sijnde een gl. meer als halveringh van gagie, ingaende 28 October passado, ende verbonden blijvende sijn tijt daervoor uyt te dienen.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abram Gabbema.
Pieter Everaertsz.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 14 dito,

's avonts quaemen 2 personen van de lantreysers aen 't fort door sieckte, over 10 dagen van de trop affscheyt genomen, blijckende bij onderstaende medegebracht brieffken van getuygenisse, luydende als te weten:

Alsoo Gregorius Fredericus ende Pieter Harthove op mij versocht hebben om weder naer 't fort te mogen keeren, seggende hun selven niet cloecq genoegh te wesen om de voyagie te volbrengen, - Soo ist dat na goede beradingh met Mr Pieter Meerhoff, Jan Dorhagen, Jan Babtist van Franckfort ende Theunis Kagh, wij goetgevonden hebben van hun versoecq toe te staen ende hun te geven voor elff dagen broot, waermede sij wel weder aen 't fort konnen keeren, gaende van ons op den 6 x^{bris} 1660. T' oirconde ons aller hantteyckeninge ende

(Was geteyckent) Jan Danckaert.
Pieter Meerhoff.
Johannes Dorhagen.
T.K.
Jean Baptista.

Volgt het brieffken voor 't opperhoofft van de lantreyssers Jan Danckert geschreven:

Aen den Commandeur,

luydende als te weten:

Mijn Heere van Riebeeck.

Alsoo Gregorius Fredericus ende Pieter Harthove wederkeeren na 't fort, soo hebbe ick niet willen de occasie laten voorbijgaen van Uwe Ed. onse aller gesontheyt te laten weten, behalven dat Theunis Kagh een weynigh flaeuw is van den loop, die ick verhope dat corts gedaen sal wesen. Wij sijn alle noch gemoet om onse voyagie te volbrengen, niettegenstaende dat wij acht ofte thien dagen te vergeeffs g'arbeyt hebben om de geberchten te passeren, 't gene ons tot noch toe onmogelijck geweest is; doch onse hoope is, dat, soo wij niet en cunnen comen aen Corrado, soo sullen wij comen aen Mosata, waertoe wij soo veele noortnoort ten oosten ende noortnoortoost loopen als ons mogelijck is; hopen metter gratie Godts, soo onse reyse niet geluckt naer wensch, weder t'huys te wesen in Februario, ende soo alles na wensch gaet in 9^{bris} in 't jaer 1661, waermede blijvende naer onser aller groetenisse aen UEd. ende aller vrunden.

(Was geteyckent) Jan Danckaert.

onder stont in margine:
bij een fonteyne, 6 x^{bris} 1660.

Bij welck brieffken, merckende hare resolutie om bij ontstentenisse van de plaets Corrado haer te willen begeven na Mossato (volgens Linschotens caerte leggende op de reviere aen de zeecant bij Cabo das

Vacas genaemt Dubaya ende boven C. talhado R. de pescaria) ende alsoo die reviere noortwaerts langs na Samot ende Cumissa, sullen apparent soo seecker alle gebergchten langs ende om voorts trachten te comen op Jouras ende van daer op Monomotapa, Davagul etc., 't welck Godt geve succederen magh, alsoo na 't seggen van de wedergecomen persoonen deselve noch vol moet ende genereusheyt waren om haer voyagie te volbrengen, sijnde dese moeyelijcq genoegh op heer selffs, daer se wegen hun debiliteyt versteecken waren van de eere van soo een notable rare voyagie, vermits de groote hoope, die se hadden, van een goet succes etc.

Gelijck aen boven g'insereert brieffken te mercken, hadden deselve veele vergeeffse moeyten gedaen om over 't steyle geberchte van Afrika (wel eens soo hoogh als de Taeffelbergh) ende na 't seggen van de gekeerde persoonen omtrent 48 mijlen van hier te geraecken, ende daerom heel noortwaerts off moeten keeren, van welck geberghte hun oocq een van de draeghossen was van boven neder gestort dat hij gestorven ware, schoon sij 't goet van deselven affgeladen selffs boven moeten dragen hadden, ende d' ossen ledigh boven over 't geberchten leyden, sulcx sij der nu noch maer twee hadden.

Voor rantsoen namen se elcq alle dagen een biscuyt; item de twee Hottentoos, den tolcq Doman ende Bisenté, die se op 't wederkeeren der gemelte twee swacke persoonen oock hadden gepresenteert wederom te mogen gaen, indien se wilden, maer waren geresolveert gebleven bij de lantreysers te blijven ten uyttersten toe, seggende sulcx den Commandeur belooft te hebben; 't schijnt Doman sijn saecken weder soeckt goet te maecken ende sijn begaene faulten van den gestoockten oorloge des vergangen saysoens (tegen sijn

opinie ende t' haerder disreputatie uytgevallen) met extraordinaire diensten te repareren, dat seer wel voor de gemelte lantreysers t' haeren dienste te passe comt, die tot sterckingh hunner provisie oock al hadden geschooten drie groote elanden.

Ende in de reviere hier ende daer gevangen veel schoone barm ende andre vissen.

Item mede ontmoet seecker cleyn arm volcq, die haer op de passagie ende over 't eerste geberchte geholpen ende goede vruntschap bewesen hadden, haer vereert hebbende met wat gedroogde vis ende hooningh, sijnde deselve cleyne luyden die voor dato bij onse lantreysers (naderbij meer opgedaen sijn geweest) heel arm van conditie, woonende in sleghte lege huttjens van tacken gemaeckt, die d' onse hier ende daer soo vonden ledigh staen, ende daer hun dese gassjens schijnen te vernachten, wel versien wesende van pijl ende boogh ende daermede seer wel wetende te schieten alle wilt tot haer spijse, gelijcq sij oocq den hoonigh daertoe gebruycken, gecleedt even (dogh met gansch slechter vellekens van wilt gediert) als de Hottentoos, ende volgens dien niet soo smerigh, want de smerigheyt is een teycken van rijckdom van bestiael etc., hebbende mede gecrult Caffers hair, ende wesende oocq van deselve coleur ende spraeck, wat bescheyden, echter mede al cloeck ende gelijck calcoense haenen, hoe dieper in 't landt hoe meer, sijnde onder 't Hottentoos geslacht oock een tael daer de groote malcander mede cunnen verstaen, ende den gemeenen man niet, hoewel men nergens noch eenige gevonden heeft die van lesen off schrijven weten.

Een van d' onse genaempt Pieter Meerhoff (hem op de chirurgie verstaende) hadt een wilt paert boven in de manen geschooten, daerdoor, onder de voet gevallen sijnde, voorsz. Meerhoff opgesprongen was met meninge

om hem een hackzenuw aff te snijden, maer sijn mes daertoe niet tijts genoegh hebbende cunnen vaerdigh crijgen, was 't paert met hem op ende drijvende over een revier gesprongen, dat hij der weder affviel ende al een slagh in 't aengesicht gecregen had.

Dit paert was over 't gansche lijff extraordinaire schoon g'appelt graeuw, behalven achter van 't cruys over de billen ende langs de beenen gevlampt, met witte, hemelsblaeuwe ende bruynroode streepen, wonderlijck schoon, hebbende recht als een paert mede cleyne ooren, een fray hooft ende dunne beenen als het beste paert, dat men wenschen mochte.

Sijnde 't ander slagh daer ons de Hottentoos de gevulde hooffden ende stucken vellen somtijts van gebracht hebben, met heele lange ooren, dogh extraordinary raer ende schoon wit ende castanybruyn gevlampt, bij d' onse mede soer veel in 't lant vernomen, bijtende na 't volcq als honden, recht als muylpaerden dat se oocq best gelijcken te wesen, want oocq van de Hottentoos verscheyden genaempt worden te weten: de paerden Haqua, de muylen Douqua, maer cunnen haer daer noch niet meer toe crijgen, dat se ons eenige jonge levendigh hier brengen, wat ende hoeveel daer oocq voor belooff wort, apparent omdat desen langs soo meer wel sien wij haer daermede te veele onder devotie weten te houden etc.

Oliphanten hadden noch maer één vernomen, dogh

Renosters veel, ende

Herten, reebocken ende elanden bij de waterplaetsen overal in groote menichten, alsoocq phasanten, pardrijsen, duyven etc., maer seer schouw overal.

Root coper meenden sij dat door den berghwercker in seecker geberghte vernomen had, maer nogh geen schijn van ander waerdigh minerael.

Weesende dese gekeerde lantreysers een beter padt,

achter 't overgeclommen geberghte heen, wederom gecomen ende maer met haere debile lichaemen 10 dagen gereyst, over 't geene sijluyden in 't uytgaen over de 20 dagen doende waren geweest, ende van de Hottentoos, die haer tusschen wegen hier ende daer ontmoet hadden, wel bejegent, gelijcq oock van 't gemelte cleyne volcq etc. Sulcx diesaengaende het veyligh genoegh is; maer de passagiers vallen, vermits het overal vrij ruygh bewassen is, alsoock ten aensien van heel steyl geberghte, vrij moeyelijck, vermits sij niet gaerne veel omwegen na der Hottentoos paden soecken te gaen, maer hun reyse soo cort te maecken als mogelijcq is.

Souden de gekeerde wel met een wagen cunnen gegebruycken, dat bij occasie seer wel sal connen.

Den 15 dito

moy weer ende den Commandeur daermede eens weder op de bouwlanden, bossen etc. uytgeweest ende tegen den avont t'huys comende, quam Sousoa den coningh off oppersten van de Chainouquas met een grooten sleep volcq ende Herry als tolck aen 't fort, medebrengende een wackeren trop van 83 oud ende jonge koebeesten ende 71 schapen, welcke derhalven nu wel onthaelt ende vrij wel gecoustert wierden, alsoock Herry, omdat sigh hierdoor mede soeckt aengenaem te maecken etc.

Volle maen den 16 dito

's morgens clare lucht met drooge Z.Z. ooste winden, dat den haver, taruw ende rogh lustigh doet rijpen ende de maeyers overal wacker reppen om aff te slaen etc.

Sijnde op dato oock affgevaerdicht d' opperhooffden van de Perkyt, ende gelast ten eersten t' seyl te gaen, na ende ten eynde als dicteert navolgende:

Memorie voor d' opperhooffden van

't galjot de Perkyt.

Alsoo het den dienst van d'Ed. Comp^{ie} op 't hooghste aen gelegen is, tot securiteyt van denselver uyt- ende voornaementlijck de t' huys vaerende schepen, die jaerlijcx door de harde zuytzuytooste winden, dese bay veeltijts mis raecken ende affdrijven, dat de gelegentheyt van de rheeden onder het Robbeneylandt en Dasseneylandt ter degen worden ontdeckt, - Soo sullen ul. jegenwoordigh met 't eerste bequaem weer nochmael eens eerst na 't Robbeneylandt ende, daermede gedaen hebbende, dan na 't Dasseneylandt affsacken ende pleyn uw wercq daervan alleen maecken om de gronden onder deselve principaelijck voor 't beschut van alle zuydelijcke ende suytooste winden wel ter degen wederomme te diepen ende ondersoecken, met aenwijsinge waer die sandig, stecq ende anders alderbest tot secure ende gereetste rheeden voor de gemelte Comp^{ies} groote ende cleyne schepen sijn, sonder te keeren voordat sulcx alles ter degen wel gedaen is, gelijcq wij ul. breeder bij monde oock hebben verclaert, conform onse resolutie van 13 passado daerover expres genomen, ende derhalven ul. om het emmers wel ende te beter te mogen doen, geen ander als de last van derselver hoog nodige saecken alleen opleggende, waermede ul. dan met gesontheyt te sijner tijt wederom verwachtende, sullen wij tot besluyt den dienst van d'Ed. Comp^{ie} in desen voorts op ul. goeden ijver laeten aencomen, ende toewenschen een geluckige heen- en wederreyse, medebrengende empassant de schapen, die ul., van Comp^{ies} wegen in de Saldanhabay gereuylt, daerop geset hebt.

In 't fort de Goede Hope, ady 16 x^{bre} A^{o} 1660.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Gaende de Perkyt noch desen voormiddagh onder seyl ende wierden de Chainouquas het op gister medegebrachte bestiael affgehandelt, te weten:

83 stucx koebeesten voor coraelen, tabacq ende pijpen.

71 stucx schapen.

68 schapen voor coper tabacq ende pijpen

3 stucx dito voor alleen tabacq ende pijpen

Soodat door de trecq in coraelen (soo geringh in prijs sijnde, echter g'estimeert bij haer ver boven 't coper, dat se daerom voor schapen aennemen) drie beesten qualijck meer comen te costen als een schaep, dat al tusschen de 20 ende 30 stuyvers ordinair compt te staen, doch echter mede noch al goetcoop genoegh valt, ende dies oocq aengenomen wordende, soo veele men maer crijgen can, schijnende bij dese Chainouquas (oostwaerts uyt woonende ende haer traffiquen aldaer hebbende) de roode coraelen eude de Kabarijs, sijnde de rode copere kettinghs bij de Cochoquas ofte Saldanhars, noortwestwaert aff woonende, meest getrocken te sullen wesen; dogh van dese laetste becompt men de minste beesten, maer weder de meeste schapen, ende van de Chainouquas de meeste beesten ende de minste schapen, welcke ten respecte van de nobele handelinge wel met hun honderden stercq (dogh daeronder veele Caepmans ende tabacqdieven) met eeten ende brandewijn, dat de coopmanschap wel 't meeste beswaert, lustigh getracteert wierden; maer haeren oversten Sousoa, gecleet met schoone lupaertsvellen, ende Choro den oversten van de tabacqdieven, met Herry in des Commandeurs eetcamer apart, gesuyckert kaes ende vers broot in een tinne schotel ende Spaense wijn, sijnde quansuys een coninckliijck tractement, affgescheyden van 't gemeene volcq etc., welcq tractement hun te meer aengedaen wierd, omdat se oocq seeckeren trecqos, van den lantbouwer Harman

Remajenne eenige dagen geleden hem ontlopen, gevonden, jegenwoordigh mede wederom gebracht hadden, ende voor een cleyne vereeringh van een span tabacq ende 2 bossjens coraelen overgaven, een teycken dat se oocq vruntschap ende trouwicheyt willen schijnen te bewijsen. Na 't welcke voorsz. Sousoa tegen den avondt, noch halff van den wijn verhenght wesende, met al sijn volcq is vertrocken sonder te wachten nae de vereeringh, die Herry seyde dat den Commandeur voor hem tegen morgen liet gereet maecken; maer had g'antwoort, dat binnen weynigh dagen met een ander goeden trop bestiael meende weder hier te wesen, neffens noch een ander groot heer van sijn g'allieerden, die noyt uytgeweest, doch nu genegen was sigh op een draeghos aen 't fort te laten brengen, om den Commandeur te sien ende oock kennisse met hem te maecken, sijnde genaempt Hamkeysooa, met onderhorige van de Hamcumquas, die noyt haer huysen opbreecken ende met dacha te planten hun oock generen, ende werwaerts oock Sousoa sijn coopmanschappen vertiert tegen bestiael, dat deselve in extraordinaire menichte hebben, alsoocq de natien, die noch verder noortoostwaerts aff woonen, die 't van de Hamcumquas weder trecken, ende denselven oocq onderdanigh sijn, genaempt de

Chamaquas.
Omaquas.
Atiquas.
Houtunquas.

Cauquas altemaelen, gelijcq de Humcumquas, dachaplanters ende rijck van bestiael ende volcq op vaste plaetsen, doch in matte huysen, gelijcq al de Hottentoos woonende, ende oocq soo gecleedt ende gesmeert, na 't welcke de Choboquas ofte 't volcq van Monomatapa soude volgen, die Herry bij de Chainouquas wel

gesien, maer noyt aen haer plaetsen geweest is, sijnde swarte Caffers, evenals de Gunese ende Angoolse slaven, gecleet met calffs- ende schapevellen, die se veel hebben; maer van gout off gesteenten etc. wiste hij niet, als dat nu van Sousoa hoorde, ende woonen alle dese voornoemde Hottentoos volckeren meest tusschen 't midden van dit Africase landt ende de zee beoosten de Caep, daer se in verscheyde bayen na Herry seggen te vinden souden wesen ende vruntschap van te ontmoeten, als sij maer seyden dat se van Sourys volcq waren, alsoo den Commandeur met dese naem overal onder 't Hottentoos geslacht bekent is, sijnde sooveel te seggen als Heer van 't landt, die met alle volckeren soeckt vrnntschap te maecken ende deselve alle oock onder den anderen tot vruntschap ende vreede te raeden etc. ende volgens dien yder (van de Duytse natie horende) seer genegen wesende om deselve te sien.

Die nu noortwestwaerts van 't midden van 't Africase lant na de Saldanhabay ende 't Angoolse lant aft woonen, sijn vooreerst de Cochoquas, daer Oedasoa ende Gonnomoa Heeren van sijn.

De groote ende cleyne Chariguriquas gecoren oversten, maer rebellen van de Cochoquas, alle Hottentoos, gelijcq dit Caep volcq, ende daernae

de Namaquas, met bereyde vellen gecleedt, die manden maecken ende vaten groot ende cleyn, oock karnen evenals in Hollandt, in welcke vaten sij haer melcq bewaren, ende eeten met lepels van de schilden van schiltpaddeu gemaeckt hebbende, oocq wel vaste huysen, daer se niet van d' een plaets na d' ander mede reysen, maer geen steene huysen. 'T schijnt Herry jegenwoordigh wat beter begint op te clappen, als wel siende dat wij niet langer cunnen geblinthockt blijven, vermits door de Chainouquas nu dus veel

openingh crijgen, ende Eva haer mont diesaengaen de oock al te veel na sijn sin misgepraet heeft, daer nu veel van begint openbaer te worden, hoewel der hier ende daer nu ende dan oocq wel een cleyn flitsjen onder bevonden is, als wetende al vrij een weynigh te flatteren ende te praten, soo sij meent dat men 't gaerne hoort, onthoudende haer jegenwoordigh in Hottentoos cleedingh weder voor een wijl bij haer swaeger Oedasoa voorsz. ende Herry sigh bij de Choragouquas op de passagie van de Chainouquas, die hij, met bestiael siende affcomen, waerneempt ende met haer dan hier compt om als tolcq te dienen, vermits Doman met de lantreysers uyt is, ende waervoor hem dese mael soo goeden vereeringe is gedaen, omdat soo goeden kneght weder begint te worden, dat hij

den 17 dito

oocq seer weltevreden is naer huys gekeert, nadat hem de monsters van de France coraelen waren verthoont, die hij altemaelen voor goet keurde, ende daerom heden door den fiscael ende sergeant van de priesters op haer lange voorgaende aenbiedinge voor d'Ed. Comp^{ie} sijn ontfangen, nadat alvooren de prijs met den Commandeur was gemaeckt, neffens over de 6000 vuyrsteenen.

Heden namiddagh quam 't Parkytjen vermits de noortwestelijcke wint weder van 't Robbeneylandt, expres om te adverteeren datter cost voor de soogende verckens op 't eylandt manqueerde, ende de jonge biggetjes daerdoor seer quaemen te sterven.

Item oocq dat de stal ende het dacq van dien door de laeste suytooste storm seer ontramponeert was.

Hebbende d' opperhooffden van dito galjot wegen 't afdiepen van de gronden haer saecken mede verricht, ende bevonden deselve ende de rheede voor de schepen te wesen evensoo als de daervan geformeerde

instructie ende caertjes sijn uytwijsende, sulcx deselve dienaengaende aldaer geen veranderingh vereysschen.

Gaende voor den avont met een suytwest luchjen weder t' seyl na 't Dasseneylandt, om sijn saecken dienaengaende daer oock uyt te richten, conform de memorie hiervooren onder dato 16 deser g'insereert.

Op dato waren nogh 9 schapen van de Chainouquas (wat achtergebleven sijnde geweest) aengebracht ende ingeruylt, te weten:

1 voor coper ende tabacq ende pijpen,

8 voor alleen tabacq ende pijpen,

sulcx dat dese tocht van de Chainouquas sijn gehandelt, gelijck boven genoteert, 83 beesten ende met 80 schapen, ende staen (na haer seggen) binnen 8 a 10 dagen weder met een goeden trop te comen.

Sondagh den 19 dito

wiste ons den Hottento Claes Das te seggen, dat eenige van de Cochoquas (Oedasoas volcq) haer hadden laten verluyden, dat noch drie van onse lantreysers vrij verre hier van daen met soo quaeden beenen ende voeten (door de ruyghte etc gecregen) lagen bij de Soaquas, sijnde berghvolcq die principael haer erneren op 't wilt dat se schieten, ende dat gemelte drie persoonen hun aldaer onthielden ende van deselve gespeyst wierden met herteende renostersvleys, mitsgaders na wat rustens over eenige weynige dagen van deselve souden herwaerts geleyt worden.

Den 20 dito

is Comp^{ies} nieuwe seylsloep, genaempt 't Vliegertjen, d' eerste mael affgesonden na 't Robbeneylandt, met navolgend brieffken geschreven:

Aen Otto Jansz.

Wij hebben u brieffken den 17 verleden met de Perkyt ontfangen, verwondert sijnde, dat ul. 't getal

van de oyen niet en schrijft; bij desen worden weder noch een goeden Hollantsche ram gestuyrt, hoewel de laetste twee jongen Hollantse rammen na ons oordeel cloeck ende oudt genoegh sijn om te springen.

Soo sijn wij oock verwondert dat daer verckenscost manqueert, dewijl Rijck Overhagen de verleden jaeren soo schoone cool ende water-lemoenen in de bemuyrde thuyn gehadt, ende van die coolsbladen, gecapt in de backen, aldaer seer goede slobberingh voor de sooghverckens heeft weten te maeken, daer se gewent waren alle avonden op t' huys te comen, gelijcq oock de vrije luyden hier aen 't fort sulcx seer fray doen, ende weten niet wat gij het volcq ende de twee slaven den ganschen tijt hebt laeten doen, anders als beneffens den oppas der schapen ('t welcq geringh is) den thuyn bequaem te maecken ende onderhouden, ten minsten vol crulcool, met de mest!, daer soo overvloedigh, hebbende soo treffelijcq te doen als men soude willen wenschen, ende waeromme d' oncosten van de muyragie voor 't gedierte om de thuynen oocq gemaect is, ende aengaende de gansen sijn der oocq licht uyt te houden met een roer bij die in de thuyn wercken sullen dan door 't schieten wel schouw daervan worden, want hoe can men se hier van soo groote thuynen ende soo veele morgen landts houden, boven dat u de gansen schietende deselve tot seer goede delicate cost compt te strecken; maer 't schijnt, dat men u die selffs wel mede diende in de mont te stoppen, ende soo gij geen raedt weet daer voortaen beter op te passen ende 't volcq in ordre ende op haer debvoir te houden, daer gij oocq soo gemaintineert wort, hier sijn wel luyden, die op dat goede baentjen vlammen ende door ons in u plaets cunnen gesonden worden, comende het d'Ed. Comp^{ie} niet gelegen om wat crac-

keels van 't volcq deselve telckens soo te veranderen; daervoor sijn d' opperhooffden om haer tot hun debvoir ende in rust te houden etc.

Aen u versoecq om op 't eylandt vrij te worden sal niet van vallen, alsoo 't d'Ed. Comp^{ie} daer ongelegen compt vrije luyden te stellen: daerom mooght sulcx wel uyt u sin laten; maer soo gij u bequaem tot den lansbouw bevindt, daer sout gij toe cunnen geraecken hier aen de Caep.

Hierneffens gaet wat gecorven tabacq voor de slaven ende vier tonnen semelen ende meel tot voetsel van de suygende jongen. Indien gij wel op den thuyn had laten passen, soude dit met die vruchten te samen dapper mogen strecken; doch moet gij in de plaets nu laten haelen van de wilde groente ende porceleyn, die de verckens op 't eylandt eeten, ende dat, onder water gecapt, met weynigh van de voorsz. semelen ende meel in plaets van coolsbladen daeronder gemengt, soo wat strecken; want soo met de cost te werck te gaen als gij tot noch gedaen hebt, souden dat al te costelijcke verckens worden. Beeter ordre moet gij op 't een ende 't ander houden, ende dat oock al in 't cort ende ten eersten, off souden een ander moeten in plaets stellen, alsoo het langh wachten d'Ed. Comp^{ie} te schadelijcq vallen soude.

Op 't vuyren moet oock prompt gelet ende alle avonden na schepen wel uytgesien ende op gepast worden, sonder oyt daerin te versuymen.

De negros cleeden ende hoet die gij ontbiet, moet gij laten weten voor wie het is, om op sijn reecqueningh te cunnen stellen.

Den fiscael sal eerstdaegs eens mede overcomen om eens de visite te doen, ende u vorders te seggen watter gedaen moet worden, daer gij u dan sult hebben wijders na te reguleeren; sal oock met den

timmerman sien na de rampen van de stellingh, om die na vereysch dan te laten repareeren.

In 't fort de Goede Hope, den 20 x^{bre} 1660.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Alsoo door 't menighte groot bestiael dat d'Ed. Comp^{ie} jegenwoordigh door den opulenten handel soo gewenst is becomende, deselve met ruyter- ende andere wachten vrij vorder van de hant moeten geweyt worden, als den circkel wel begrepen ende rede met wilde amandelboomen tot een lantweer al beplant is, die oock met redelijcq succes beginnen te wassen, - Soo is den Commandeur op dato expres uytgeweest, om te sien hoeveel wijderuyt men deselve, om weyde genoegh voor 't bestiael daerbinnen te trecken, gansch nootsaeckelijcq op 't bequaemste noch wel sal dienen uyt te breyden etc.; doch sulcx alles heden niet cunnende affsien, sal de rest met den naesten (als om de meerder weyden gansch nootsaeckelijck sijnde) affgespeculeert worden.

Ondertusschen sijn van de Cochoquas aengebracht 1 bul ende twee jongen ossjens, geruylt voor coraelen, tabacq ende pijpen, ende 5 schapen voor coper ende dito; doch wisten deselve van onse lantreysers gansch niet te seggen: sulcx te hopen is, de sleghte tijdingh van gister onwaer mach wesen.

Van avond is oocg ordre gestelt, de ruyters met een corporael van 't fort noch te verstercken ende om den anderen dagh door den fiscael off sergeant oocq visite te laten doen, off d' orders over deselve gestelt wel onderhouden worden, alsoo aen 't bewaren van soo schoonen trop beesten als d'Ed. Comp^{ie} jegenwoordigh is hebbende, ende door handel noch al meer aengroeyende, sooveel gelegen is, dat men niet middel genoegh tot wel bewaeringe can bedencken,

vermits de Goringhaiquas ofte Caepmans ende Gorachouquas ofte tabacqdieven, ende oocq de Soaquas het berghvolcq (die bij 't vangen van 't wilt ende roven van tamme beesten maer leven) ende oocq niet min de Watermans (bij 't fort ende in de Houtbay haer onthoudende), doch de minste cans siende, niet laten sullen cunnen d'Ed. Comp^{ie} 't bestiael na vermogen doorgaens aft te roven, waerdoor dan weder niet alleen 't verlies geleden, maer oorlogh ontstaen ende door deselve dan d' andre natien in 't landt affgeschrickt blijven souden, als de oorsaeck niet sullende weten, waerom het landt hier weder in oorlogh was, tot groot achterdeel van den jegenwoordigh soo schoon vloeyenden handel ende vruntschap, gemaeckt wordende met al het Hottentoos geslacht diep in 't lant, nu soo fray ende gerustigh aftcomende etc. Ende waeromme bij meerder opulentie de voorsz. Caepmans wel heel van de Caepse weylanden souden mogen ende moeten versteecken blijven, als sullende, soo doende, d'Ed. Comp^{ie} 't selve voor haer bestiael selffs wel haest van doen hebben, vermits de weyden binnen de gemaeckte schuttingh ende riviere Liesbeecq alleen voor der vrije luyden groot bestiael (al omtrent de 200 behalven haer schapen in aental) qualijcq genoegh sij, ende in de Taeffelvaley, mitsgaders de vlacte achter den Leeuwenbergh etc. voor de moêrpaerden ende veulens als des Comp^{ies} ende vrije borgers schapen aen 't fort, mede al niet te veel weyden is, sulcx de groote trop verde buytenaff met ruyters ende ander wacht van voetvolcq etc. seer naeuw ende scherp (staende de drooge tijt) hier ende daer moeten geweyt ende bewaert worden om redenen voorsz.

Den 23 dito

wierd des namiddags een scheepjen voor in de mondt van de bay gesien met schoverseyls over ende weder laverende.

Den 24 dito

was dito schip aldaer noch doende met laveren ende bekent aen sijn vlagh voor een Engelsman, welcke, in noortelijcke coeltjen geraeckende, daermede voor de middagh noch op de rhee ten ancker quam, sijnde genaempt de Despasche, groot 40 a 50 last, den capiteyn ofte schipper Benjuin Visser ende coopman Tomas Nieuman, op hebbende 26 coppen ende van sieckte op de westcust van Sumatra verlooren maer een man, doch sedert 14/24 December anno passado, dat van 's Gravesand uyt Engelant vertrocken waren onderwegen noch 4, hebbende nu acht weecken van Sillebar geweest, daer ende op Indrapoura haer ladingh van peper hadden genegotieert voor stucken van achten, met welcke peper sij tendeerden na Livorn, ende waeromme oock niet voornemens waren St Helena aen te doen, om van d'Engelse Comp^{ies} ministers in haer voornemen aldaer niet belet te worden etc., gelijcq het met den Engelschen Dolphijn (mede geweest een particulier schip als dat) anno passado gegaen was.

Kersdagh den 25 dito

was Oedasoa met 16 schapen aen 't fort gecomen, expres om te seggen, dat 't volcq hem wijs gemaeckt had, dat ons geseyt was, door sijn volcq d' onse in 't landt eenigh leedt souden wesen aengedaen, versoeckende wij sulcx niet wilden geloven, maer verseeckert te sijn bij ontmoetinge deselve niet als alle vruntschap souden bewesen worden etc,, waerop na vereysch g'antwoort ende hem geseyt wierd, ons sulcke praet noch noyt was ter ooren gecomen ende dat hij dies vrij gelieffde gerust te wesen, alsoo hem (na sijn seggen) oocq wijs gemaeckt was, dat wij hem daerom in 't landt overal souden comen overvallen ende vervolgen met veele ruyters, daer se bijsonder voor bevreest sijn.

Sondagh 2 kersdagh den 26 dito

is Oedasoa, na ge-

noten tractementen, beschoncken met broot, tabacq ende rijst etc. weder vertrocken, om 't welcke loose bootschap apparent maer aengeleyt heeft, des hem oocq (doch al lachende ende met vruntschap) te verstaen is gegeven, als hij met soo groote troppen vee aencompt als Sousoa den coningh der Chainouquas, datter dan wel brave capitale vereeringe op staen magh, doch dat echter sijn geselschap ons aengenaem was, ende hoe meer bestiael daerbij hoe liever etc.

Ende bleeff de tolckinne Eva weder bij den Commandeur in huys, haer vellen uyt- en de Indische manier van cleedingh weder aendoende, om haer tolcxdienst hier weder waer te nemen, schijnende sij de hare nu weder wat moede te wesen, in welcke veranderlijckheden men haer naer eygen sin al laet begaen, om te beeter deegh van te hebben; doch schijnt alsoo wel aen 't Hollants leven ende cost gewent te sijn, dat sij het noyt t' eenemael sal cunnen verlaten.

[1661]

January 1661.

Ady primo dito

is 't Engels scheepjen de Despasche uyt dese rheede vertrocken, tenderende als vooren meer geroert na Livorn, met een brieffken aen onse Heeren Majores over die plaetse, gedateert heden, ende geadresseert aen de camer Amsterdam ende een aen de camer Zeelant tot Middelborgh.

Den 2 dito

is na 't eyndigen des sermons 't navolgende biljet gepromulgeert ende g'affigeert, van inhoude als te weten:

Alsoo van tijt tot tijt meer ende meer claer ende evident gemerckt wort, volgens oock de clachten van alle de vrije luyden in 't gemeen, dat de vrije wiltschutters soo slap in de jacht ende 't schieten van vogels ende ander wilt sijn, dat niemandt van deselve

en cunnen voor haer gelt eenighsints g'accommodeert worden, daer anders elcq, vrij mogende in 't landt gaen, sijn gerieff genoech soude cunnen becomen, - Soo ist dat men alle niet cunnende verlegen laten, om de traecheyt van een alleen, ende volgens dien prefererende 't gemeen gerieff voor particulier, goetgevonden is, van nu aff tot nader gelegentheyt, ydereen toe te staen in 't landt overal te mogen gaen schieten ende vangen tot sijn eygen huyshoudinge, sulcx ende sooveele wilt als elcq nodigh heeft ende becomen can, mits blijvende van haer buyren ende ander luyden landerijen, ende ten minsten oock drie musquetschooten binnenslants van de Souterevier aff sonder over deselve na de zeecant te mogen gaen schieten, van de mont derselver reviere aff tot 't achterste van de soutpannen, daer de reviere uyt 't landt sijn begin neemt incluys, 't welcq de vrije wiltschutters alleen gelaten wort, alles op poene daertoe gestelt ende noch te stellen.

Gedaen in 't fort de Goede Hoope, den 2 January 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Den 3 dito

is den fiscael met de zeylsloep 't Muskitjen na 't Robbeneylandt gesonden om eenige vervallen saecken wat te redresseren ende aldaer in plaets van Otto Jansz. als opperhooft te stellen den vrijman Jan Sacharias, daertoe bequaem geacht ende aengenomen voor 10 gl. 's maents, om met sijn swarte vrouw (een Bengaelse sijnde) daer te woonen, alsoo doch geen lantbouwer is etc.

Den 4 dito

is den fiscael met de voorsz. zeylsloep na verrichter saecken wederom gecomen, rapporteerende, dat de schapen, verckens ende conijnen seer wel aerden ende in dit drooge saysoen voor de zuygh-

verckens wat cost dient geprepareert, waertoe op 't eylandt groente genoegh ende ordre gestelt was om sulcx wel waer te nemen etc., sijnde de verckens oud ende jongh in getal tusschen de 60 a 70 ende Comp^{ies} schapen, als namentlijck 4 rammen tot 48 cloecke oyen, jonge dito 23, cloecke hamels 40, cleyne hamels 21, sijnde samen 136 stucx, ende conijnen wierden bij honderden hier ende daer vernomen, sulcx dat goetjen mede fray aenteelt, ende noch beter doen soude, waren der sooveel slangen ende adders niet op 't eylandt, welcke dagelijcx door 't volcq vernielt wordende, oock vrij beginnen te verminderen.

Soo quam oock 't galjot Perkytjen even na den middagh van 't Dasseneylandt hier ter rheede, met bescheyt van de hoedanicheyt der rheede onder 't selve, welcke sulcx bevonden heeft, dat voor retourschepen, die dese bay ende de rheede onder 't Robbeneylandt verbij drijvende, daer onder 't noorteynde seer bequame ende secuure rheeden op 16, 17 a 18 vadem suyvere santgronden te vinden is en wel beschut voor de felle zuytzuytooste winden, welcke daer oocq noyt soo hard, gelijcq als hier in de Taeffelbay, deurbloesen, off cunnen noch altijts met boots dito eylandt aff- ende aenvaeren, als breeder in de nader memorie daervan tot narichtinge ontworpen g'extendeert.

Den 6 dito

is van Oedasoa volcq heden gereuylt 22 schapen voor tabacq alleen ende een dito voor coper, ende 't volcq van de Perkyt gesonden achter Leeuwenbergh om uit Leeuwenbaytjen wat branthout op voorraet te hacken ende dan met dito galjot van daer te laten haelen.

Den 8 dito

's avonts ten 9 uyren is 't kint van den vrij tuynier Marten Jacobs overleeden, genaempt Cornelis Martens.

Den 20 dito

sijn des middags weder aen 't fort gekeert d' uytgewesen lantreysers, met welcke het noch al niet heeft willen lucken, als sijnde niet verder gecomen dan 55⅔ duytse mijlen noortoost ende wel soo noortwaerts van hier. Schijnt het ten principaelen gehapert heeft aen d' impotentie ende oock d' onwillicheyt van sommige om verder te reysen, ende dat haer opperhooft Jan Danckaert daerover de vereyssende authoriteyt niet al te absoluyt heeft derven gebruycken ende ingevolge te cleynen ontsagh onder deselve gehadt heeft, soo vernomen wort uyt d' informatien daervan genomen; anders schijnt sijn lust goet genoegh geweest te sijn, gelijck de aenteyckeninge bij denselven hieronder g'insereert verder is uytwijsende, van inhoude als te weten:

Aenteyckeningh gehouden bij Jan

Danckaert, wegen de jongst gedaene lantreyse.

Den 12 *November* 1660.

Begonnen ende aengegaen de voyagie naer Monomotapa, met dese naervolgende persoonen:

Pieter Meerhoff van Coppenhaven.
Pieter Hansz. van Nimmegen.
Theunis Kagh van Reygenbach.
Pieter Roman van Schorsel.
Jan Babtist van Franckfort.
Johannes Dorhage van Gronouw.
Gregorius Fredericus van Uts[a].
Cristiaen de Soete van Tedegem.
Jacob Pritsel van Dresden.
Coenraet Schatman van Duynkerken.
Pieter Harthoven van Ceulen,
Pelagius Weckerlijn van Cosnits ende

Jan Danckaert van Nijnoven, als hooft van den trop, die wij verhopen mette hulpe Godes te volbrengen. Ende sijn den eersten dagh gevoyageert tot aen den voet van den Tijgersbergh in de twee pannen, sonder eenige particuliere saecken te bejegenen, daer wij 's morgens weder vertrocken N.O. ten O. opwaerts, ten suytoosten over den Tijgersbergh tot omtrent de plaets daer Jan Remeus van de leeuw gebeeten is, ende sijn genoodicht geweest aldaer te blijven, doordien onse bagagie in te cleyne sacken was, ende onse beesten flaeuw waren, wesende omtrent de 2 mijlen ende een haelff. Ende sijn den

14^{en}

's morgens weder vertrocken noortoostwaerts op, naer 't crael van den dicken capiteyn, ter lenghte van omtrent 500 roeden van 't selve crael gelaeten aen de N.westsijde ende van daer voorts oostwaerts op passeerende door de valey, daer ons volcq het padt verloor, doen sij de Hottentoos vervolgden, ende soo voorts tot omtrent twee uyren van 't crael van de Tabackteekeman, liggende onder den bergh genaempt de Clapmus, daer wij dien nacht gebleven sijn.

15^{en}

's morgens sijn wij weder vertrocken noortwaerts op, naer gedaen hebbende alle debvoiren van de werelt om een draegos te crijgen van de Tabacqteeckemans capiteyn, die wij niet vercrijgen en conde, tot aen een valeye daer een rivier ofte moras comende uytten bergh de Clapmus, ter lenghte van omtrent 500 roeden, daer wij met de beesten niet door en conden, ende sijn genootsaeckt geweest van cours te veranderen ende te gaen zuytoost ten Z. ter lengte van omtrent 300 roeden, daer wij de revier passeerende, weder noortoostwaerts gingen, passerende een ander rivier, die uytten voorsz. bergh de Clapmus oock spruytende was, ende alsoo voorts gaende door een clooff, laetende een bergh aen de noortwestsijde, die een weynigh

clippachtigh is, ende een bosjen hadden boven op den top, daer wij door passeerende quaemen in een valey bij een ruyge rivier, daer wij dien nacht bleven; den

16^en^

's morgens weder onse cours aenveerdende, trocken wij oostN.oost, laetende de peerl- ende diamantbergen aen de noortwestsijde, ende sijn aldaer gebleven om onse beesten te laeten rusten, logierende aen de berghrevier in een cleyn bosjen, waerdat wij hoorden het lossen van twee stucken geschut, dat wij presumeerden te wesen een schip, dat aen de Cabo de bonne Esperance op rheede quam, ende sijn den

17^en^

's morgens weder vertrocken, nemende onse cours N.oostwaerts op ter lenghte van omtrent 40 roeden, daer wij de berghrevier passeerende sonder eenige moeyten, die sijn coers heeft uytten zuytzuytwesten naer den noortnoortoosten, verdeelende hem deselve revier in 3 aderen, laetende de paerl- ende diamantbergen aen de noortwestsijde, ende alsoo onse coers nemende oostnoortoost naer de bergen, ter lenghte van omtrent 2 mijlen, daer wij een clooff sagen, die mette geladen beesten niet te passeeren was, soodat wij moesten onse cours veranderen, lopende recht N.west ter lenghte van omtrent 2 mijlen, daer wij bleven slaepen, den

18^en^

weder de reyse aenvaerden, recht noortwaert op, passeerende drie a vier ruggen van berghen ende leeghten, streckende oost ende west, ter lenghte van omtrent twee mijlen, ende aldaer onse coers veranderende, reysden wij noortoostwaerts op ter lenghte van 1½ mijl ofte omtrent, passerende 5 ruggen van bergen ende leeghten, een seer moeyelijcken wegh, ende sijn aldaer onder de bergen blijven rusten, den

19^en^

sijn wij daer gebleven, om onse beesten te laten rusten, laetende ondertusschen Pieter Hansz., Jan Babtist van Franckfort ende Georgius Fredericus

gaen sien, off wij de geberghten conden passeren ofte niet; 't selve niet mogelijck bevonden wesende, sijn wij genootsaeckt geweest onse cours te veranderen, ende sijn den

20^en^

van daer vertrocken, nemende onse coers W.N.W. op, ront een bergh ter lengte van omtrent 1½ mijl ende aldaer van cours veranderende, naemen wij onse cours N.N.oost ter lenghte van omtrent drie mijlen, daer wij drie Hottentoos vonden, doch cleynder van persoon als die aen de Cabo de Bonne Esperance wesen, die ons belooften over de geberghten te brengen, 't gene occasie was, dat wij daer dien nacht bleven rusten, ende Theunis Kagh ende Jacob Pritsel gingen om te besien, off wij conden passeren offte niet onder geleyde van een Hottentoo, die voor antwoorde brachten, dat wij niet sonder groote moeyten deselve en souden passeeren, ende alsoo Pieter Roman een hartebeest geschooten hadde, soo sijn wij hier blijven rusten, den

21^en^ ende 22^en^

ons weder begevende op de reyse naer de geberghten, die streckende zuyden ende noorden, daer wij alle het goet mosten opdragen, alsoo onse beesten quaet genoegh hadden om ledigh op te comen, nemende onse cours recht oost, laetende de Taeffelbergh aen de westsijde, ende sijn dien nacht hier boven gebleven; den

23^en^

nemende onse reyse te vervorderen, en conde 't selve niet geschieden, doordien onse beesten niet voort en conden; soodat wij genootsaeckt hebben geweest alle het goet van boven naer omlaegh te dragen, ende op sommige plaetsen cuylen vullen om de beesten een passagie te maecken, loopende oostwaerts ter lenghte van ¾ mijl ende oock soo verde naer den noortoosten, daer wij in een schoone valey bij een revier, die uytter westen naer 't oosten sijn cours heeft,

bleven rusten, alle seer vermoeyt sijnde, ende onse beesten bijnaer affgelopen, om onse beesten wat te laten becomen; den

24^en^

sijn oocq aldaer moeten blijven, om onse beesten wat te laten becomen; den

25^en^

hebben wij weder onse reyse hernomen, tusschen de geberghten die streckende oost ende west, recht oostwaerts op, ter lenghte van omtrent 600 roeden, ende de geberghten aldaer drayende, liepon noortoostwaerts ter lenghte van omtrent 600 roeden een revier langs, ende geberghten aldaer wederkeerende, liepen wij noortwaerts, langs de voorsz. riviere ter lenghte van een mijl ofte omtrent, ende de bergen aldaer draeyende, liepen noortwestwaerts langs de voorsz. reviere, ter lenghte van een goede halff uyr gaens, daer wij de reviere passeerende, bleven rusten ende namiddagh weder beginnende te marcheeren oostwaerts op, ter lenghte van omtrent 400 roeden, ende aldaer veranderde, deur een clooff gaende, loopende noortoostwaerts ter lenghte van omtrent 500 roeden, draeyende sigh aldaer recht noortwaerts langs een revier, ter lengte van ¾ van een uyr ende aldaer goede gissinge vindende sijn aldaer blijven rusten, den

26^en^

hebben wij onse wegh gevordert, gaende recht noortwaert tusschen het geberghte, ter lengte van omtrent 2 mijlen, ende hebben aldaer moeten blijven doordien onsen witten os niet meer voort en conde, ende namiddagh deselve cours hernemende tot 2 goede mijlen, daer de witten os niet meer voort cunnende, bleven slapen ende soo meester Pieter een hertebeest geschooten hadde, sijn daer gebleven, den

27^en^

tot 's namiddags ende alsdan onse cours nemende recht noortwaerts, ter lengte van 2 mijlen, bleven daer slapen; den

28^en^

soo wij een clooff sagen in 't geberghte, die

oost van ons lagen, soo gingh ick daer nae toe met Theunis Kagh, wesende drie goede uyrən gaens daer van daen daer wij lagen. Daer comende, sagen dat het niet mogelijck was daerover te comen, soodat wij wederkeerende, bevonden dat onsen witten os niet meer voort en conde, die ick belaste te dooden ende de rest van den dagh sijn daer gebleven, om het beestevleys daer te koocken.

29^{en}

naermiddagh hebben wij onse cours hernomen na een clooff, die N.N.west van ons lagh, ter lenghte van een mijl ende een haelff, hebbende uytgegeven voor 18 dagen ransoen van broot aen yder man, ende belast, dat soo wie de helft van sijn loot woude affleggen, die mocht het doen, alles om beter voor te comen, daer wij bleven slapen.

Den laesten

sijn wij wederom gecomen over de geberghten, hebben aldaer negen dagen te vergeeffs gearbeyt om over de andere geberghte te comen, lopende N.N.west ter lenghte van ¾ mijl, ende aldaer noortwaerts drayende, ter lenghte van 1½ mijl ofte omtrent, daer wij bleven om onse beesten te laten rusten. Namiddagh hernemende onse reyse, sijn wij recht noortwaert geloopen ter lenghte van omtrent 2 mijlen, latende de bergen aen de oostsijde; ende sijn daer blijven slapen.

Primo December

sijn wij weder noortwaerts aengelopen, ter lenghte van omtrent 50 roeden, waer wij een moras vindende, niet door en conden comen, soodat wij lopende oostwaerts naer de bergen, ook niet door en conden, soodat wij weer westwaerts moesten keeren, ter lenghte van omtrent een goede mijl, daer wij passerende, op de lengte van omtrent ½ mijl noortwaert op omtrent 20 revieren, daer wij mosten rusten, wel drie mijlen gereyst hebbende, sonder aen de voortganck, naer den N. als omtrent

een goede ½ mijl namiddagh weder noortwaert lopende ter lenghte van omtrent 2 mijlen ende bleven aldaer slapen; den

2^en^

weder noortwaert opgetrocken, ter lenghte van 1½ mijl ende aldaer blijven rusten, naermiddagh weder N.waert lopende ter lenghte van een ende een half mijl, passeerden door een ruygachtige revier off moras, daer wij een doorgangh moesten maecken voor de beesten, ende sijn daer blijven slapen; den

3^en^

weder noortwaerts opgetrocken in de voormiddagh ende namiddagh drie goede mijlen, ende sijn daer blijven slapen; dit quartier is kleyachtige gront vol steenen, doch voorsien van diverse wortelen, den

4^en^

dito weder noortwaerts op geloopen, ter lengte van 5/4 mijls, ende meenen daer over een hoochte te marcheeren, was 't selve onmogelijck, doordien de mollen de aerde soo ondergraven hadden, soodat wij mosten van cours veranderen ende trecken noortnoortwest, omtrent ¼ mijl, ende namiddagh deselve cours hernemende, ter lenghten van een mijl, keerden wij weder N.N.oost, ter lenghte van een mijl, daer wij bleven slapen, hebbende cuylen gegraven om water te crijgen. Desen dagh hadden Pieter Harthoven de wacht bij de beesten, ende in 't marcheeren een renoster in 't gemoet comende, ende 't ander volcq nae toe treckende, soodat ick mij allene bevondt nevens den voornoemden Pieter Harthoven, die ick commandeerende de beesten wel gaede te slaen, seyde met mij niet te doen te hebben, waerover hem dreygende de snaphaen tusschen hals ende neck te leggen, heeft voor antwoort gegeven, dat hij een carel was, ende mij de snaphaen presenteerde, heeft geseyt, dat het mij moste gelden ofte hem, waerover gram wordende, hebben hem een slagh op den arm gegeven, ende soo van hem gegaen, hebbende hem geseyt, dat ick 't selve

soude gedencken. Op dees tijt en ben ick geen meester om het volcq in goede ordre te houden, want sij twisten dagelijcx tegen den anderen, soodat ick genootsaeckt ben mijn eygen slagen te drincken, stilswijgende doorgaen, ende hun met goede woorden voortkrijgen, den

5^en^ dito

hebben wij weder onse cours hernomen, gaende N.N.west, ter lenghte van ¾ mijl, ende aldaer draeyende liepen omtrent soo veele noortoostwaerts, waer dat Theunis Kagh flau wesende van de loop, bleven aldaer de rest van den dagh. Desen dagh versocht Georgius Fredericus voor hem ende Pieter Harthoven een brieffken, om weder na 't fort te keeren, 't geene goetgevonden wesende bij Johannes Dorhagen, Mr Pieter Meerhoff, Theunis Kagh ende Jan Babtist van Franckfort, hebben 't selve geconsenteert ende dienvolgende den

6^en^

's morgens hun een brieffken gegeven, ende hebben hun laeten wederkeeren, hun medegevende voor elff dagen broot ende tabacq, ende sijn soo voorts vertrocken N.N.oostwaerts ter lenghte van drie goede mijlen. Gelove dat dit quartier het coninckrijck van de mollen is, want het soo doorgraven is, dat men genootsaeckt is de renosterpaden te volgen, vallende anders overal tot over de knien door het sandt, ende ons daer bevindende onder de bergen, sijn geresolveert geworden om weder over de bergen te trecken, waerover wij de rest van den dagh aldaer sijn blijven rusten, ende sijn den

7^en^ dito

's morgens langs de bergen heengaende, waer dat wij vonden omtrent de 20 Soaquas, die door veel schoone woorden bij ons quaemen, ende ons thoonden een padt om over de gebergten te comen, omtrent 1½ mijl N. ten westen op, van daer wij geslapen hadden, waer wij bleven rusten ende honingh

reuylden van de Soaquas voor tabacq, ende Anthony Doman reuylde een vel voor de coraelen uyt sijn ooren. Ende sijn omtrent de middagh de bergen beginnen op te climmen, loopende omtrent ½ mijl noortwaerts, ende alsdan drayende soo veele noortoostwaerts, waer wij een weynigh gevoeglijcker boven quaemen als de eerste reyse, ende alsdan daelende door een clooff, in 't gemoet quaemen drie andere Soaquas, die alles lieten wat sij hadden ende weghliepen, daer Doman een vel, een maele met gebraden dassen, een met honingh ende eenige saecken van hun gebruyck van kreegh, hebbende hun te vooren diverse reysen doen roepen, sonder dat wij deselve meer gesien hebben bij een boschachtige reviere, op de lenghte van omtrent 2 goede mijlen O.noortoostwaert op, ende sijn daer blijven slaepen, den

S^{en} dito

's morgens sijn wij weder vertrocken N.waert op, ter lenghte van ½ mijl, daer wij de reviere passeerden, die uytten Z. naer den noorden loopt, ons cours oostwaerts nemende naer een clooff, die ick meende over de andere bergen te loopen, op de lenghte van een goede mijl; daer wij bleven rusten mette beesten, ende ben alleene naer de bergen gegaen, om te sien, off men deselve conde passeeren ofte niet, 't geene niet mogelijcq bevonden wesende, ben weder gekeert, ende hebben ons weder mette de beesten op de wegh begeven, tot omtrent 1 mijl N.N.W. ende aldaer keerende recht N.waert ter lenghte van 1½ mijl, daer wij affladen ende bleven slapen bij een groote reviere, daer wij de schoonste vis van de werelt uyt vongen ende dat in groote abondantie, ende wij sagen recht west van ons tegen de bergen wel 2 a 300 oliphanten bij den anderen; deesen ganschen nacht heeft het geregent, ende sijn den

9^{en} dito

weder vertrocken recht noortwaert, ter

lenghte van omtrent 2 mijlen, ende sijn daer blijven rusten. Naermiddagh onse cours hernemende, sijn wij N.N.westwaerts opgetrocken omtrent ½ mijl ende aldaer drayende noertwaert ter lenghte van ¾ mijl, ende alsoo het alreede laat wierd ende regenachtigh weder was, soo hebben wij ontladen ende hebben huysjens opgeslagen, te meer omdat Theunis Kagh, Pieter Roman ende Pieter Hansz. seyde niet wel te wesen, ende hebben den

10^{en}

stil gelegen, ende sij hebben medicijnen genomen, waervan Pieter Roman quijt geworden is wel een ketel vol kersensteenen, ende d' andere hebben der oocq een deel quijt geworden, sijnde van eenige vruchten, daer dese santachtige valey vol van staet, die sij met steenen en al gegeten hebben.

11^{en}

Pieter Roman verlost wesende van alle de vuylicheyt ende Theunis Kagh ende Pieter Hansz. noch heel te midden in wesende, versocht ick onder het volcq, dat ymandt met Doman soude gaen om hooningh te soecken om een posistorie te maecken, soo en was daer niemandt die wou gaen, hoewel ick twee duymen tabacq belooffde aen dengeenen die gaen wou, 't welck siende Pieter Roman soo flaeuw als hij was, is meede noch selver gegaen, sonder yets te connen becomen, ende den

12^{en}

is Pieter Hansz. gesont geworden ende Jacob Pritsel heeft deesen dagh oock medecijne genomen ende geluckelijck weder fris geworden, doch Theunis Kagh die blijft al in een doen, ende heeft den

13^{en}

weder medicine genomen, sonder eenige beteringe in hem te vinden.

14^{en}

wesende al in een doen, ben van resolutie geworden, om met eenigh volcq een pacq op te nemen ende Mr Pieter Meerhoff met 5 ander maets aldaer te laten, ende hebbe dienvolgende

15^{en}

broot ende tabacq uytgegeven tot den 12^{en} van de maent January 1661 ende ben den

16^{en}

vertrocken met Jan Babtist van Franckfort, Johannes Dorhagen, Pieter Roman ende Cristiaen de Soete, Doman ende Bitsenté, ick opnemende de parten broot soo van mijselven als van de Hottentoos, ende sij dragende de eene de tabacq ende d' andre 't goet, de craelen als anders, ende hebbe bij Mr Pieter gelaten de commando over de rest van 't goet ende ander volcq, als den siecken Theunis Kagh, Pieter Hansz. ende Coenraet Schatman, Jacob Pritsel ende Pelagius Weckerlijn, hun latende aen de groote Oliphantsrevier, recht noortwaerts op, ter lengthe van drie mijlen, passeerende twee clipachtige tijden van bergen, latende de Oliphantsrevier recht noortwaerts op, ter lenghte aen de westsijde een seer moeyelijcke wegh, onmogelijck voor de beesten alhier te passeeren, ofte ten waere datter een beter padt over d'ander sijden van de bergen lagh, ende sijn daer blijven rusten dichte aen de voorsz. reviere, vangende een goeden hoop schoonen vis tot ons middaghmael, ende naer de middagh onse wegh vervorderende recht noortwestwaerts ter lenghte van ½ mijl, daer wij een bergh ofte hooghten passeerden die geduyrden omtrent een mijl, ende daer weder bij Oliphatsreviere comende, gingen wij omtrent een mijle weegs langs de bergen ende de reviere, wesende santachtige gront, alle met clipsteenen gemenght, ende met bosch alle van doornen, en sijn soo quaden wegh als men soude cunnen vinden, waer de reviere drayende nae den oostnoortoosten, ter lenghte van een cleyn ½ mijl, daer wij bleven slapen, alle seer vermoeyt sijnde.

17^{en}

hebben wij ons weder op den wegh begeven, recht noortwaert, ter lenghte van 2 goede mijlen, daer een reviere passeerden, die van de bergen uytten

oosten naer den westen loopt, ende alsdan passeerden over een hoogte van een goede mijl, comende aldaer weder bij de Oliphantsrevier, daer wij bleven rusten, hebbende dese voormiddagh gepasseert over 7 hoogten van santschtige bergen, gemengt met clippen ende vol bossjens van doornen, ten minsten soo hoogh als de Leeuwenstaert, ende naermiddagh houdende deselve streeck tot aen de voet van een bergh, ter lenghte van 1½ mijl, daer wij de Oliphantsrevier lieten aen de westsijde van ons. Ende ons over een bergh begevende, recht noortwaert ter lenghte van 1 goede mijl, ende aldaer daelende bij een reviere, die uytten Z.oosten naer den noortwesten loopt, ter lenghte van een goede halve mijl, bleven wij daer slaepen; ende sijn den

18^{en}

weder op de reyse begevende recht oostnoortoost, passeerende een moras ofte revier, die hem verdeelt in acht a thien aderen met ruyghten, en wel de hooghte van 12 voet, ende van daer houdende de voorsz. cours over een grooten hogen bergh tot bij een reviere in een leeghte, bij de groote bergen, ter lenghte van 1½ goede mijle, daer wij bleven rusten, ende naermiddagh beginnende de bergen op te climmen, recht oostwaert, soo verloore sigh van mij alle mijn volcq, behalven Jan Babtist van Franckfort, ende soo als ick doen mijn gevoegh moste maecken, soo is de voorsz. Jan Baptist, een weynigh voorgegaen sijnde dat ick hem noch conde beroepen, ende riep dat hij mij volgen soude, sonder van hem te cunnen een woort verstaen, ende merckende, dat hij naer omhoogh toegingh, soo ben ick oocq naer boven geclommen, waer comende hebben t' allen canten uaer mijn volcq gesocht, doch te vergeeffs, schietende meer als 20 schooten sonder yets te verneemen, steeckende vuyr in een clooff; dogh alles te vergeeffs, soo ben ick ten laesten op een van de hooge plaetsen van de bergen

geclommen, waer comende ende niet vernemende ende dat den nacht aenquam, soo ben ick in een valey bij een revier gedaelt, waer dat ick quam omtrent een uyre in der nacht, soo in 't sweet ende vermoeyt, dat ick niet en wist wat te maecken, soo hebbe ick daer gebleven tot omtrent middernacht, als wanneer de natte cleederen van het sweet, hetwelcq alsdoen heel vercout was, mij soodanige coude maeckte, dat ick anders niet wist te doen als de pack op te nemen ende recht weder naer boven te climmen, ende ben den

19^en^

metten daege wederom hooge gecomen, alwaer weder beginnende te soecken, ende niet te vinden van 't geene ick socht, ben ick van resolutie geworden van wederom uyt de bergen te keeren ende te gaen naer de plaets, daer ick daegs te vooren gepleystert hadde, ende daelende daernaer toe, hebbe ick in een cloove roock vernomen, waernaertoe treckende ben daer gecomen tusschen 9 ende 10 uyren 's morgens, daer ick al mijn volcq bij den anderen vondt, hebbende niet meer geadvanceert als omtrent een mijle weegs oostwaerts, dogh was soo qualijcq gestelt ende soodanigh vermoeyt, dat ick mij moeste leggen tusschen de boomen bij de reviere, ende aldaer den rest van den dagh bleven, ende den

20^en^

recht oostwaert gaende door de voorsz. clooff, ter lenghte van omtrent een goede mijle, alwaer over een hoogen bergh gaende, quaemen in een clooff bij een ander bergh, recht noortoost ten noorden ter lengthe van 1½ mijle, daer wij bleven rusten bij een schoone ruyghachtige reviere, die naer den westen loopt, ende naermiddagh onse wegh hernemende naer omhoogh, ende deselve passeerende, wesende ten alderminsten soo hoogh als de Taeffelbergh, quaemen wij in een clooff voor een ander bergh, wel al soo hoogh als de voorgaende, hebbende geloopen N.O. ten oosten,

ter lenghte van 2½ uyren, ende sijn daer blijven slapen bij een reviere, die uytten suytoosten naer den noortwesten streckt, ende den

21^en^

treckende N.oost ten noorden, quamen wij boven op den bergh, waer wij passeerende 5 ruggen van bergen bij den anderen, den minsten soo hoogh als den Taeffelbergh, quaemen op den lesten, daer wij de maniere van 't landt sagen, 't gene vol ruggen van bergen is, soo hoogh als de steert van den Leeuwenbergh, ende omtrent dertigh mijlen vorder, sagen wij aen de Taeffelberghen, die scheenen aen den hemel vast te staen, ende daelende van den laesten bergh in een valey, daer ons de oogen verschrickten in 't nederdaelen, van wegen de periculeuse paden die wij affquamen, ende sijn daer blijven rusten heel machteloos bij een cleyn reviertjeu, ende naermiddagh hebben wij onse cours genomen noortoost ter lenghte van 2 goede mijlen, laetende een clipachtigen hoecq van de bergen aen de noortwestsijde, ende sijn daer tusschen een deel groote clippen blijven slaepen, ende den

22^en^

onse cours veranderende, liepen wij N.N.oost, daer wij daelende deur clipachtige clooven gemengt met doornbosch, ter lenghte van 2 goede mijlen, daer wij bij een reviere quamen ende rusten; waer dat ick bevondt dat Pieter Roman ende Cristiaen de Soete wel 2 deelen van 3 van hun broot gegeten hadden, ende dat de Hottentoos niet meer voort en conden, ende dat wij waren in een landt, daer niet te bescharen en was, want duysent bunderen niet suffichant en was om een beest de cost te geven, ende dat ick noch de kracq voelde, van doen sij mij verlooren hadden, ende datter tusschen de Dassenbergen, die wij gepasseert waren, ende de andere Taeffelbergen geen groote reviere vernomen wierd; alle 't welcke occasie geweest

is van dat ick resolutie getrocken hebke van wederom te keeren, ende dienvolgende sijn den

23^en^

wederom gekeert, willende Cristiaen de Soete niet meer het touw dragen, nochte Pieter Roman de picq, seggende dat sij het bij den Heer verantwoorden souden, sijn soo wederom den

27^en^

op de Oliphantsreviere gecomen, ende den

28^en^

hadde Pieter Roman de coortse ende seyde geen broot meer te hebben, ende Joannis Dorhage heeft hem een handt vol bijgeset; den

31^en^

hebben de Soaquas bij ons geweest, daer wij hooningh van reuylden voor tabacq; doch sij en hadden de wetenschap niet om deselve te roocken, die ons verwittichden, dat de Namaquas geresolveert waeren te comen naer de Caep ende alles te vermelden watter was; deselve natie voert pijl ende boogh ende sijn gewapent met huyden van ossen, den

4^en^ January 1661,

Johannes Dorhagen heel flaeuw wesende, versocht datter yemandt hem soude helpen dragen, het waere een ketel ofte 16 staven cooper, soo en wasser niemant cloecker ofte die min te dragen hadde als Cristiaen de Soete, die ick sulcx commandeerde, seyde: waer 't dat het dengeenen niet en woude dragen, die het gedragen hadde, die mocht het laten leggen. Waerover dat ick hem seyde sulcx te sullen gedencken, hij mij datelijcq was verwijtende, dat hij mijn hongerigen balg gespijst hadde, met noch eenige andere scheltwoorden, die soo passeerde, ende den

5^en^

weder bij Mr Pieter comende, vonden wij ons volcq noch in goede gesontheyt; doch Theunis Kagh was noch heel flaeuw, ende bevindende, dat het sout heel wegh was, soo commandeerde ick, dat wie eenigh sout genomen hadde, die soude het weder krijgen, hetgeene oock gedaen wierd bij eenige maats, ende alsoo ick Cristiaen de Soete vermaende 't selve te

doen, gaff mij voor antwoort, dat ick noch wel wat wachten soude, waerop ick hem datelijck seyde hem geen ransoen tabacq meer te geven, voor 't selve voor den dagh en quam, soo heeft hij 't selve gegeven, mij seggende, dat mijn commando haest soude uytwesen, ende dat hij mij alsdan soude vinden, 't geene ick hoorende, seyde, dat, wanneer hij sulcx dede, soo soude hij doen als een braeff man.

6^{en}

hebben wij daer blijven rusten aen de Oliphantsrevier, geloove vastelijck, dat dese Oliphantsrevier de groote revier, in de caert gemerckt staende, moet wesen, ende den

7^{en}

hebbe ick een deel broot genootsaeckt geweest bij te setten aen Pieter Roman, ende soo het dien dagh regenachtigh weer was, en ben maer vertrocken naer de middagh recht noortwaert op, ter lenghte van omtrent 500 roe, daer wij, de revier passeerende, van cours veranderden ende recht zuytwaerts gingen, ter lengte van 2 goede mijlen, daer wij bleven slapen, den

8^{en}

weder vertreckende recht zuytwaert, ter lenghte van 3 goede mijlen, bleven bij de reviere rustende, vangende een deel schoone vissen, die wij op ons middaghmael aten, ende op de middagh quaemen bij eenige Soaquas, die oocq soo datelijck weder vertrocken, ende soo Theunis Kagh ende Pieter Roman hun heel qualijcq bevoelden, ben genootsaeckt geweest aldaer te blijven, ende den

9^{en}

heeft Mr Pieter sigh selven bloet gelaten, insgelijcx aen Theunis Kagh ende Pieter Roman, ende sijn stil gebleven, den

10^{en}

hebben wij weder onse reyse hernomen, gaende Z.Z. west, ter lengte van 2 mijlen, daer wij bleven rusten, waer dat bij ons quaemen eenige Soaquas, daer wij hooningh van ruylden voor tabacq, naermid-

dagh hernemende onse cours recht west door een clooff naer boven, de lengte van omtrent 2 mijlen, waerna drayende omtrent ½ mijl zuytwaert ende aldaer weder drayende omtrent sooveele zuytwaert, waerdat wij bleven slapen.

11^en^

sijn wij weder vertrocken recht zuyden ten oosten op, ter lengte van 3 mijlen, daer wij bleven rusten, ende naermiddagh onse wegh hernemende recht zuytwaert ter lengte van 3 mijlen ofte omtrent, ende sijn daer blijven slapen; den

12^en^

sijn wij weder vertrocken recht suytwaert ter lengte van 2 mijlen ende een halff, ende sijn daer blijven rusten, naermiddagh weder onse cours hernemende recht suytwaert ter lengte van 3 goede mijlen, ende sijn daer blijven slapen; den

13^en^

weder broot ende tabacq uytgegeven voor thien dagen, ende sijn oock vertrocken recht suytwaert op, ter lengte van 2½ mijlen ende sijn daer blijven rusten, ende naermiddagh onse wegh vervorderden recht suytwaert op ter lengte van 3 mijlen, ende sijn daer blijven slapen; den

14^en^

onse wegh hernemende recht suytwaert op ter lengte van 3 mijlen, ende sijn daer blijven rusten, namiddagh onse wegh hernemende recht suytwaert ter lengte van 3 mijlen, ende sijn daer blijven slapen; den

15^en^

hebben wij weder onse wegh hernomen recht westwaert ter lengte van 1½ mijl, ende aldaer onse cours veranderende liepen recht suytwaert ter lengte van 2 mijlen, daer wij bleven slapen; ende sijn den

16^en^

weder vertrocken recht suytwest ter lengte van 3 goede mijlen, ende bleven bij de berghrevier rusten, ende naermiddagh passeerden wij deselve revier, gaende van

daer recht Z.Z. west, ter lengte van 4½ goede mijlen, daer wij bleven slapen op een goede ½ mijle

van daer Oedasoa gelegen heeft, doen den sargeant hem heeft wesen halen; ende den

17^{en}

sijn wij weder vertrocken recht Z.Z. west over den bergh, ende aldaer draeyende westwaerts tot op de lengte van omtrent 3 mijlen, ende alsoo Mr Pieter seyde, dat wij in lange geen water souden crijgen, soo sijn wij daer de rest van den dagh gebleven, en alsoo het volcq claegden, dat sij geen broot meer en hadden, soo ben ick genootsaeckt geweest noch voor 4 dagen broot uyt te geven; ende sijn den

18^{en}

weder vertrocken recht Z.W. ten zuyden ter lengte van omtrent 4 mijlen, ende naermiddagh wederom cours hernemende, recht Z.W. ten suyden, ter lengte van omtrent 2 mijlen; ende sijn daer blijven slaepen tot den

19^{en},

dat weder vertrocken recht zuytwest ten zuyden ter lengte van 3 mijlen, daer wij tusschen een deel clippen bij een groot water bleven rusten, ende naermiddagh weder onse cours hernemende, gaende Z.W. ten Z. ter lengte van 2½ mijl ende dan veranderende van cours gingen wij over een hoge rugge daelende in een clooff, recht zuytwestwaert ter lengte van ¾ mijl ofte daeromtrent, ende sijn daer op eenige Hottentoos cralen blijven slapen; ende sijn den

20^{en}

weder vertrocken recht zuytwaert op, ter lengte van ½ mijl ende aldaer draeyende naer den zuytwesten, ter lengte van een groot quartier mijls ende aldaer weder drayende naer den zuytzuytwesten, ter lengte van 2 mijlen ofte daeromtrent, laetende den Tijgersbergh aen de oostsijde ende de groote Soutpan aen de westsijde, ende bleven bij een bossjen een weynigh rusten ende sijn soo datelijck weder vertrocken deselve cours ter lengte van 1½ mijl, alwaer passeerende de Soute revier ende soo voorts den draeyboom, sijn omtrent den middagh weder g'arriveert

aen 't fort de Goede Hoope aen Cabo de bonne Esperance, actum 20 January A^{o} 1661.

(Was geteyckent) Jan Danckaert.

Wegen de compste van de Namaquas herwaerts aff wiste den tolcq Doman ende den Hottentoo Bisenté, met d' onse wederom gekeert, te seggen, dat waer soude wesen ende sulcx heel affirmatyff verstaen had van de Soaquas, sijnde berghvolcq, die haer oocq gesegt hadden, dat de Namaquas 't landt bij de Caep wilden comen innemen ende besitten om met het Duyts volcq alleen te handelen ende het Hottentoos geslacht verdrijven, hebbende al een van Oedasoas legers, wat ver van de hant affleggende, verdestrueert, de huysen verbrant ende 't bestiael met 2 jongens weghgenomen, waervan een gesciappeert ende weder thuys gecomen was, dewijle hij Doman nu uytgeweest is, moetende derhalven sijn volcq overal metter haest gaen waerschouwen om op hoede te sijn etc.; hem wierd gesegt, dat se de Namaquas maer gerust souden laten herwaerts comen, sonder haer daerinne 't minste belet te doen; wij souden haerluyden (achter den Leeuw- ende Bosbergen, hout- ende berghvaleyen maer wijckende) wel bewaren, ende mede een goede vreede tusschen haer en de Namaquas sien te bewercken, om alsoo gerustelijck al te samen met malcander in vruntschap te handelen ende om te gaen, dat hem ende meer Hottentoos daerbij sijnde scheen te bevallen, alsoocq de vereeringh hem ende Bisenté wat liberael gedaen, omdat se met d' onse soo wel uytgeweest ende weder thuys gekeert sijn.

Den 21 ende 22 dito

sijn 14 schapen van Oedasoas volcq aengebracht ende geruylt, soo is oock de Perkyt

ende de seylsloep 't Musquitjen t' seyl gegaen naer 't Leeuwenbaytjen achter den Leeuwenbergh, om 't gecapte branthout aldaer in te nemen ende hier te brengen, eer den tijt noch aencomt om op de retourvloot uyt te gaen leggen ende cruyssen.

Den 24 dito

is 't volgende, na genomen deliberatie, over de landtreysers beslooten, conform de resolutie hieronder g'insereert.

Maendagh den 24 January A^{o} 1661.

Bij nader informatie ondervonden sijnde, dat de meeste van de lantreysers buyten sijnde geweest, soo goeden lust niet hebben gehadt ende veel min sulcken ijver gethoont, als haer op hun vertreck wel lieten blijcken, anders als de persoonen Jan Danckaert het opperhoofft ende den provisioneelen onderchirurgijn Pieter van Meerhoff, neffens maer 2 a 3 andere, ende dat deselve daerom van haren onderhorige, onneerstige ende onwillige, al vrij wat sijn gevexeert ende gequelt geweest, volgens de blijcken in aller presentie openbaer geworden, - Soo is om die ende meer andere redenen niet cunnen verstaen worden, deselve de toegeleyde beloffte van dubbelde gagie etc. toe te leggen, anders als het opperhoofft Jan Danckaert; doch aengaende haer te goet gehouden ransoen brandewijn, dat hun, om al te grooten debauche te prevenieren, in contant sal verstrecqt worden na de prijs als se d'Ed. Comp^{ie} uyt 't magasijn is vercopende, ende Jan Danckaert dubbelt.

Ende gemerckt dan door de gemelte inordentie de reyste weder genoechsaem vruchteloos is uytgevallen, die anders sigh van een bijsonere goet succes heeft verhoont, vermits ons volcq al soo verde sijn geweest,

dat se de vuyren van de Namaquas hebben gesien, selffs in 't wederomkeeren herwaerts, item oocq gesproocken soodanigh volcq, die der geen 4 dagen noch waren aff geweest ende d' onse souden hebben cunnen bijbrengen, soo sij meenden in een a 2 dagen reysens, in vougen het van hier in 20 a 25 dagen ten langsten soude te bereysen sijn, - Soo is goetgevonden de reyse weder te hervatten, ende over de lantreysers als hooft te gebruycken den corporael van d' adelborsten Pieter Cruythoff, Comp^{ies} bouwmeester, welcke preuve van ontsagh gegeven heeft ende sijn dienst daertoe is aenbiedende, mitsgaders moed heeft de saecken in beter ordre uyt te voeren ende 't vereischte ontsagh onder 't volcq wel te houden, neffens hope voorts op te doen hetgeene in de vorige tocht is blijven steecken, waertoe voorgeroerden Jan Danckaert ende Meerhoff onder voorsz. Cruythoffs gesagh oocq goede hoope geven, ende volgens dien beneffens deselve toegestaen, volcq na hun sin tot 13 in getal uyt te soecken, om ten aldereersten weder op reys te mogen gaen etc.

Ende na dien voorsz. Pieter Meerhoff hier ter plaetse nu bij de 2 jaeren de onderchirurgijnsplaetse tot contentement heeft waergenomen, soowel hier aen 't fort als oocq buyten ende overal ten platten lande, op uyttochten etc., - Soo is billick verstaen, hem daervan navolgende acte te verleenen, te weten:

Pieter van Meerhoff van Coppenhaven, hier te lande gecomen A^{o} 1659 den 22 Maert, met het schip Princes Royael voor soldaet a 9 gl., welcke sedert sijn aenwesen alhier tot onderchirurgijn is gebruyckt, soo aen 't fort als in 't landt ende op verscheyde uyttochten etc. ende dies overal preuve van sijn capaciteyt gegeven hebbende, wort bij desen op sijn versoeck ende bequaemheyt in de gemelte qualité van onderchirurgijn geconfirmeert, ende toegevoucht een

beloninge van 20 gl. maendelijcx, primo deser ingaende.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Heden namiddagh is 't galjot Perkyt ende seylsloepjen 't Muskytjen weder binnen ter rheede gecomen met tijdinge, dat vermits de grove deyningen uytter zee jegenwoordigh ongelegen hadden gevonden voor 't Leeuwenbaytjen te leggen, om 't gecapte branthout in te nemen, en dat het dierhalven tot beter gelegentheyt sal moeten uytgestelt blijven.
Ondertusschen had den schipper, na sijn seggen, onder 't opper van de vlacte tusschen den bil van den Leeuwenbergh ende de staert van de duynen, beneden dito bil leggende, even buyten de bay een seer bequaeme rhee gevonden om te anckeren voor schepen, wanneer de Z.Z. oostewinden in 't suytooste mousson soo hard deurwayen, dat se de rhee in de bay niet crijgen souden cunnen etc.

Den 25 dito

is den Commandeur Riebeeck selffs in persoon met den schipper 's morgens heel vroegh in een roeysloep na buyten gevaren, om de gemelte rhee te gaen bespeculeren etc., die hij mede seer bequaem heeft gevonden, soo voor 't beschut der Z.Z. oostewinden, tusschen October en April meest ende alderfelst subject, alsoocq van seer schoone suyvere santgront op een gotelinghschoot na aen de wal tusschen de 11 ende 9 vadem, sulcx nooyt schip sal behoeven

verbij te raecken ofte dese bay te missen, anders als die dese buytenrhee veronachtsamen ende niet willen waernemen, conform de memorie ende caerten, daervan te ontwerpen ende te maecken etc.

Den 28 dito

is 't galjot 't Perkytjen, geen pistoolschoot verre van het strant dicht voor de poort van 't fort, tegen den wal op 't droogh geset, om schoon te maecken ende sijn roer nootsaeckelijck te verhelpen etc.

Den 29 dito

is 't selve van alles weder gerepareert op de rheede gecort.

Sondagh den 30 dito

sijn tusschen 8 ende 9 uyren middags uyt 't fort weder te landt in vertrocken de nieuwe lantreysers, om de vorige tocht weder te hervatten; ende, mogelijcq sijnde, die ten minsten soo verde te volbrengen tot bij de Namaquas etc., conform de resolutie den 24 passado daerover specialijcq genomen, eude toegenomen dese navolgende 13 persoonen, te weten:

Pieter Cruythoff, corporael van d' adelborsten ende Comp^{ies} boumeester, als hooft.
Pieter Meerhoff, onderchirurgijn, als tweede.
Barent Waender, vrij boumeester van des Commandeurs landerijen.
Harman Ernst van Uytrecht, Comp^{ies} bogardier.
Johannes Dorhagen van Gronou, adelborst.
Jan Babtist van Franckfoort, id.
Jan van Asse van Brussel, id.
Mathijs Huybrechtsz. van Overkerk, id.
Frans Martensz. van St Anthonius, soldaet.
Cornelis Jansz. van Royen, bosschieter.
Jan Jansz. van Witmondt, soldaet.
Cristiaen van Kerckhoven, soldaet.

Welcke om voorsz. reyse te doen selffs versocht hebben, ende versien sijn met navolgende

Memorie voor den corporael van

d' adelborsten Pieter Cruythoff, als opperhooft gestelt over den trop der nieuwe lantreysers.

Alsoo de jongste lantreyse door eenige trage ende onwillige gasten weder genoeghsaem vruchteloos is uytgevallen, daer deselve van soo schoone apparentie was, dat Namaquas in een a 2 dagen verder na allen schijn ende 't raport van de wedergekeerde opperhooffden te bereysen sijn geweest, na welcq volck (wat ander slagh als dese Hottentoos sijnde ende noortwaerts van hier woonende) soowel als na de Chobonas ofte Monomotapars lange ende veele moeyten is gedaen geworden, ende de reyse telckens expres oocq op sijn aengeleyt, die gehoopt worden nu in 25 dagen van hier souden cunnen aengetroffen worden, - Soo is goetgevonden, onder 't gesagh van u als sijn dienst daertoe hebbende gepresenteert, de reyse met noch 12 persoonen beneffens u te laten hervatten, te meer sigh deselve persoonen haer bijsonder ijverigh ende genegen hunnen dienst oock aenbieden, om dese hervatte tocht onder u gesagh te willen doen.

Soo sal ul.[1)] ten principaelen al sijn naersticheyt aenwenden, langs de beste en bequaemste wegen na d' instructie van Pieter Meerhoff, doch oock op ul. eygen overlegh off opmerckingh, sigh directelijcq te begeven naer de plaetse, daer de jongste lantreysers de vuyren van de Namaquas door de Soaquas gewesen hebben gesien, welcke Soaquas Mr Pieter Meerhoff meent dat correspondentie met dese Namaquas souden hebben, ende volgens dien ul. derwaerts cunnen geleyden ofte wijsen, ende off sij off de medegaende

1) d.i. Uwer Liefde (beleefdheidsvorm).

Hottentoos van hier, Donckerman ende Hans van Neurenburg als tolcken, ul. wilden yets wijs maecken om u van deselve te doen affhouden, soo moeten ul. dat soo licht niet aennemen, maer selffs maecken te sien ende hooren wat van dat volcq is, alsoo dese Hottentoos altijts daer op uyt sijn geweest om ons van d' andere volckeren diep te lantwaert in te diverteren ende oncundigh te houden, per Gouverno.

Door Godes genaedigh convoy bij deselve dan comende, moet ul. haer met alle vruntelijckheyt bij hun sien aengenaem te maecken, ende wel scherp acht slaen op alle haere hantteringe ende waermede sijluyden haer al erneren, wordende ons von de Hottentoos wijs gemaeckt, dat in gecuypte carnen op deselve manier als in Hollant haere botter carnen ende melcq in vaetjes bewaeren etc., mitsgaders hun met craelen te maecken ende vellen te bereyden, neffens andere hantwercken meer erneren, boven 't bestiael, dat in ongeloofflijcq getal bij haer soude te becomen wesen, alsoock oliphantstanden, struysveeren ende meer andere dingen, oock dat se, van onse residentie alhier gehoort hebbende, al in aentocht ofte ten minsten voornemens souden sijn herwaerts aff te comen, om hier met ons in alliantie te treden ende kennisse te maecken, dat ons te meer hope doet geven ul. bij deselve aengenaem sult ontfangen worden; ende om haer te thoonen, wat bij ons al te crijgen sal sijn, is ul. eenige monsters van verscheyde dingen medegegeven om aen haer te laeten sien ende in te prenten, dat hier aen 't fort van allen 't selve abondantie is te becomen etc., neffens soodanige vordere inductie meer, als practicabel sullen mogen bedacht worden, om haer herwaerts aff te locken off ten minsten eenige gecommitteerde van haer met u, om die waerheyt van alles hier te verthoonen ende fray onthael te mogen aendoen etc.

Lettende wijders op de gins- ende wederreyse oocq voornamentlijcq op 't volgende:

Eerstelijck.

Soo haest ul. over de bracke revier door de slaghboom sijt, dat van daer ten eersten begint op een compas aff te peylen de cours, ende te noteren ofte op te teyckenen hoeveel uyren, halve uyren, langer off corter telckens op de genomen cours gegaen sult hebben, in forma als de stuyrluyden ter zee doen, om sulcx in een caert te cunnen stellen voor de Heeren Meesters in 't Vaderlandt; dit moet vooreerst ende vooral wel mede waergenomen ende niet versuymt worden.

2.

Daer dan mede moet bijvoegen waer kley- off bouwgront, sandigh, steenigh, berghachtigh ende water of affloopende revieren sijn ende hoe se strecken, oock te stellen, off ergens in 't geberchte off rivieren eenigh minerael steeckt, daer silver off gout uyt te trecken sij. Item acht te nemen, off de wegen overal met wagens off hoedanigh anders te passeeren sijn, gevende sommige remarquable plaetsen ende revieren naemen. Item oocq vragende na de namen van 't volcq ende haer oversten ende steden, om te kennen in 't toe comende.

3.

Bij al 't ontmoetende volcq moet oock geleth worden waer se bij leven, wat oversten dat se hebben, wat cleedingh, wat erneringh, wat Godtdienst, wooningen, vastichheden, waer sij meest begeerigh na sijn, ten welcken eynde ul. diverse monsters van craelen ende lapjens sijde, linnen ende geschilderde

cleden ende andere cramerijen medegegeven worden, om te verthoonen wat haer aengenaemst is, ende te vernemen off se oock honingh, was, struysveeren, oliphantstanden, silver, gout, paerlen, schiltpadshoorn, muscus, civet, amber, eenige fraye vellen offte yets anders bij haer hebben.

4.

Wat bequaeme boom- off aertvruchten de landen dragen, ende ergens aen strandt comende, te mercken wat bayen, revieren in zee uytloopen, hoe se strecken ende wat gelegentheyt van water, hout off verversinge etc. daer te becomen sij, off er oock ergens oesters ofte mosselen met paerls ende schiltpadden, bequaem tot cammen ende ander werck te crijgen is.

5.

Hoe stercq van volcq ende met wie sij in vruntschap off oorlogh leven ende waerom; hoe sijluyden gemeenlijck genaempt worden, ende specialijcq de naemen van haere voornaeme oversten ofte coningen ende plaetsen, steeden, dorpen, mitsgaders wat oorlogsgereetschap dat se hebben.

6.

Hoe sij onse natie genegen sijn, off se oocq wreet, vrundelijcq ende van eenige redelijcheyt ende politie sijn, ende opdat ul. emmers ter degen sout mogen weeten, hoe ul. alles sult cunnen aenteyckenen offte opschrijven, hebben wij ul. bij desen tot meerder opmerckinge ende narichtinge noch medegegeven copie van de Memorie bij d'Ed. Heeren Bewinthebberen

ontworpen, om in 't stellen van rapporten op te letten, waermede wij hoopen ul. boven ons mondelingh onderricht wel voorts sult weten, wat ul. in 't een ende 't ander te doen staet, tot betrachtinge van ul. eygen eer ende verdieningh van de premie ul. belooft, na meriten van 't geene bij ul. opgevonden wort, dat Godt geve considerabel mach wesen, bestaende de beloften in 't navolgende te weten:

Dat de lantreysers, halff soo veel langer uytblijvende als den tijt van haer medenemende provisien sal cunnen strecken, hun gagie dan van die tijt dubbelt sal loopen. Dogh ul., namentlijck Cruythoff, gagie van eersten aff aen, ende dat soo langh als de reyse sal duyren.

Dat de costelijcheyt van gout, gesteenten, paerlen off wes het oock mochte wesen, dese eerste reyse opdoende, haer de waerde hier comende royael ende t' eenemael sal verantwoorden in contant, na de prijs van 't Vaderlant, al waer 't oock noch soo costelijcq ende bij haer noch soo civil genegotieert ofte gevonden.

Boven noch de vereeringe die elck sal genieten na de emportantie van saecken, die uytgevonden sullen worden.

Dat voorsz. Cruythoff gedurende dese tocht sal erkent worden als hooft van den trop, ende sigh yder moeten resolveren te getroosten te gaen soo verde ende uyt te blijven soo lange, mitsgaders te lijden sulcke weelden ende armoede, oock op soodanigh ruym ende schaers ransoen, na gelegentheyt des tijts etc. als haer opperhoofft voorsz. sal goetvinden, welcke over die onwilligh off tegenstrevigh mochten worden, sal vermogen te gebruycken soodanige authoriteyt, alsoff den Commandeur selffs in persoon waere.

Ende om bij versterf (dat Godt nochtans wil verhoeden) altijt een ander bequaem persoon te hebben

tot hoofft, soo is daertoe verkosen den persoon Mr Pieter Meerhoff in even groot gesagh; dogh soo lange Godt de Heere Cruythoff gelieft in 't leven te spaeren, sal 't oppergesagh aen hem alleen bevolen blijven, uytgenomen eenige saecken daer hij 't advys van voorsz. Meerhoff mochte goetvinden in te gebruycken, ten aensien hij de wegen ende sommige andre saecken des lants ten deelen bekent sij, 't welcke alles wij de rest van den trop bij desen bevelen prompt te gehoorsaemen, als niet twijffelende aen 't goet beleyt van voorsz. Cruythoff etc., ende oock emmers soo weynigh aen de jegenwoordigh medegaende eerlijcke borsten haere goetwillige genegentheyt etc., op 't welcke dan gerust sijnde, sullen wij in hope blijven van een beter succes als te vooren, waertoe d'Almogende sijn genadigen zegen gelieve te verleenen, met toewenschinge van een geluckige heen- ende wederomreyse, onder het beschut van den oppersten Bewaerder aller vroomen, die wij altijt voor ul. in onse dagelijcxe gebeden sullen bidden, dat hij ul. met sijn genaede wil bijblijven. Amen.

Aen Cabo de Bonne Esperance, in 't fort de Goede Hoope, den 29 January 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

De provisien, ammunitie ende coopmanschappen etc. voor dese tocht geladen op 5 draeghossen, sijn als te weten:

700 ℔ broot.
50 ℔ speck.
2 mingelen brandewijn in 2 tinne vlessen.
2 dito Spaense wijn in 2 tinne vlessen.
2 mingelen asijn.
100 ℔ sout.

13 stucx pistoolen.
13 snaphaen roers.
12 houwers.
80 ℔ loot.
50 ℔ buscruyt.
4 bossen londt.
80 stucx vuyrsteenen.
100 bossjens root corael, wegende 8 ℔.
3 ℔ allerhande France coraelen tot monsters.
1 bossjen geel corael van glas.
10 strengen allerhande coleur nay- ende stick-sij, wegende 2 loot.
1 rol tabacq, wegende 25 ℔.
½ gros tabacxpijpen.
1 lapken van 1 St Thomas cleetje.
1 p^{s} negroos cleedt met roode streepen.
2 d^{o} mouris.
2 d^{o} salmpouris.
2 d^{o} chits.
2 d^{o} taffachelas.
1 d^{o} niquanias.
2 d^{o} roode bethilles.
2 d^{o} witte bethilles.
2 d^{o} blaeuwe bethilles.
Partije lapjens allerhande sijde stoffen, witte gewerckte canten, mitsgaders sijde linten ende passementen.
10 ℔ geel dun draetcoper.
12 stucx kabary, wegende 5 ℔, namentlijcq
8 dito dicke kettingen.
4 dito dunne kettingen.
1 paar braseletten.
4 vergulde kettings.
1 dosijn coraele kettings.
1 brieffken met oorhangers.

2 copere bellen.
1 dito schel.
4 France hoetbanden.
1 brieffken met 100 stucx naynaelden.
2 spiegeltjens.
2 boucq wit pampier.
3 potlootpennen,
½ bos schachten.
1 picq.
2 handtbijlen.
1 spade.
1 lijnen.
1 sackjen met peper.
4 loot foelje.
4 loot nagelen.
4 loot nootenmuscaten.
8 loot caneel.
2½ dosijn vishoeckjes. vislijntjes.
1 strengh seylgaeren.
1 keteltjen.

Ultimo dito.

Fray lieffelijck stil weer, wel te pas comende voor de lantreysers etc., die d'Almogende overal met sijn H. geleyde op haere wegen wil bijwoonen ende met zegen geluckigh laten wederkeeren.

Gister een van de vrijeluyden vaertuygen uyt den Saldanhabay aengecomen wesende met vis, vogels ende eyeren, brachten tijdingh dat geen inwoonders altoos daer vernomen hadden; mitsgaders haer ander vaertuygh haest van 't Dasseneylandt stont te volgen met traen.

'T welck evenwel voor den avont noch quam, mede met eyeren ende andere ververschingen, uyt meninge dat hier soude gevonden hebben een schip, 't welcq

sij den negenthienden verleeden onder 't Dasseneylandt hadden gesien, stevenende met een westelijcq luchjen na dese bay, ende wesende een spiegelschip, vrij groot van aensien, 't welcq derhalven haest sal moeten opdonderen.

Den 1 February

is 't Perkytjen affscheyt gegeven, om na buyten te gaen cruyssen op de retourschepen ende oock van 't Patria etc., ende d' opperhooffden ter handt gestelt navolgende pampieren, te weten:

10 origineele brieffkens gedirigeert aen d'Ed. Heer Commandeur ende elck schip van de retourvloote, een van gelijken inhoude gedateert primo Februari 1661.

Een memorie voor d' opperhooffden van het Perkytjen, waerin begrepen is 't secrete seyn voor de retourvloote.

Seeckeren vaste mercken van de buytenrhee.

Een nieuwe caert, groot bestecq, van de bay ende zeespiegel van de buytenrhee.

Waermede des namiddags met een zuytoostelijck luchjen is vertrocken, ende zeylsloep 't Muskytjen bij hem, om met stil weer empassant oock het gehackte branthout uyt het Leeuwenbaytjen te haelen, ende mede op de wacht uyt te leggen als voorsz.

'S namiddags brachten eenige Hottentoos van de lantreysers 't navolgende brieffken, inhoudende als te weten:

Aen mein Edelen Heer Jan van Riebeeck.

Wie laten U edelheyt weten, dat wie sein Got loff omtrent de 6 meil van 't fort aff, wie UE. weten dat ons ossen beginnen heur wat te skichen, anders niet, dan wie bevelen sein Edelheyt met sein Eedeles

Eedeles frou ende keinder onder den Alderhoogsten bescherminge, den 31 January 1661.

(Was geteyckent) Pieter van Meerhoff.

Den 2 dito

is met den vrijeluydenvaertuygen na 't Robbeneylandt mede gesonden het secrete seyn voor de retourvloote, geslooten in navolgende brieffken geschreven.

Aen Jan Sacharias.

Inydende als te weten:

Dit brieffken wort u expres met der vrijeluydenvaertuygh toegesonden, waerin geslooten is een ordre van een secreet seyn voor de retourschepen, maeckt daer precys ende wel ter degen op te passen ende alle dagen na deselve wel uyt te sien, tot gij siet dat se binnen sijn, dan sult gij tot nader ordre dat seyn ophouden; laet het secreet seyn niemandt lesen, maer hout het bij u selffs alleen bekent.

Soo haest als de Perkyt met de boot het branthout van achter de Leeuwenbergh (daer se nu om uyt sijn) sullen binnengebracht hebben, sal u ten eersten provisie worden toegesonden.

Hiermede etc.

In 't fort de Goede Hoope, dato primo February 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Heden is Oedasoa weder aen 't fort geweest met 11 beesten ende 31 schapen, die meest voor coraelen, kabary, tabacq ende maer 6 schapen voor coper ingeruylt wierden.

Den 3 dito

sijn na Oedasoas vertrecq noch 4 beesten

van eenige nalopers geruylt, hebbende hij van de Namaquas niets gesegt, anders als dat het mede Hottentoos, gelijcq sijluyden met vellen gecleet, waren, in matten huysen oocq woonende ende haer erneerende met bestiael in bijsonder groote abondantie, geen darmen noch kettingen om den hals noch oock cralen in d' ooren, maer craelen om den middel ende roode copere armringen aen d' armen dragende, ende vermits haer menichte bestiael veel lants beslaende, dapper ten oorlogh met hasagayen, pijl ende boogh, haer borst beschermpt met een borststucq van een gedroogde huyt van een os, daer geen pijlen noch hasagayen deur cunnen; altijt met de Saldanhars oneenigh, dogh dewijl hij Oedasoa nu met de Duytsen in alliantie was, meenden niet, dat de Namaquas, hier comende, hem souden leet doen; wetende te seggen, dat se in aentocht souden wesen met 4 legers ofte negrijen; doch costen vermits haer groote menichten bestiael niet als gansch langhsaem voortcomen; seyde oock, dat hij niet wiste waer 't selve de cost souden crijgen, al souden se op de gansche Caep niet halff gras genoegh voor deselve sijn. Den tijt sal 't succes leeren; ende is Oedasoa na wel genoten onthael etc. vernoegt weder vertrocken.

Den 4 ende 5 dito.

Alsoo het verleden nacht wat doncker uytsagh, is 't Perkytje, uyt vreese van quaet weer, van de buytenrhee binnen gecomen met partije branthout.

Sondagh den 6 dito

is 't Perkytjen, 's namiddags 't luchjen wat zuydelijcq gecregen hebbende, weder na buyten geloopen met de seylsloep bij hem ten eynde voormelt. Ende sijn heden van de Cochoquas 3 koebeesten ende 5 schapen geruylt; maer tegen den avont quaemen eenige voorloopers van de Chainouquas met 14 beesten (die ingeruylt wierden) ende

tijdinge brachten, dat niet alleen haeren heere ofte coningh Sousoa weder met een goeden trop aff quam, maer oock eenige van de Soaquas (haere g'allieerde) met noch veel meer bestiael, dat in corte blijcken moet ende niet onwenschelijcq is.

Den 7, 8 ende 9 dito

is Oedasoa heden weder aen het fort geweest met een mageren os ende 20 schapen, eenige heel out ende de rest altemaelen de staerten versch affgesneden, 't welck vernomen wordende, dat haer doet affsterven, als se maer een dagh off 2 geruylt sijn, soo sijn deselve altemaelen ongeruylt gelaten, ende Oedasoa met vrundelijcke inductien te verstaen gegeven, dat ons goet vee voor onse coopmanschappen (die wel goet waren) moeste toegebracht worden, 't welck hij ende sijn volcq in presentie sijnde seer wel verstaen conden, ende daerom van hem geantwoort wierde, dat hij niet beteren coste, wat yder van de sijne aen de marckt brachten, ende derhalven (gelijck als sijn volcq de slechste tabacq uytschoten) wij oock soodanigh haer slechte vee wel mochten uytschieten, opdat de sijne daerdoor mochten leeren beter goet te brengen etc., sulcx met hem daerover alsoo in een verstant blijvende, wierde tusschen den Commandeur ende hem de saecken daerbij gelaten ende hij na gewoonte wel getracteert etc., om emmers alle diffidentie te vermeyden.

Den 10 dito

begond van den noortwesten soo stijff te coelen, dat 't galjot de Perkyt van buyten weder binnen comen moeste, ende de seylsloep 't Muskytjen volladen met branthout in 't Leeuwenbaytjen beset blijven leggen, alsoo 't niet tijts genoech voor 't opcomen van dito winden soo ver coste t' zee raecken, om oocq in dese bay te seylen, sulcx het daer al vrij periculeus sal moeten affrijden.

Den 11 dito

's morgens de gemelte N. weste winden,

noch wel soo stijff aenhoudende ende 't volcq der voorsz. seylsloep onversien wesende van provisie, is haer over landt wat gestuyrt in een gecuypt dicht vaetjen, om het door 't water aen boort te cunnen haelen; maer de affgesondene wederkeerende, brachten tijdinge datter geen cans waer, 't selve aen boort te beschicken, ende dat het de gemelte seylsloep aldaer op den hals sal moeten leggen blijven affrijen tot bequaemer weer, die haer ingeladen branthont oocq al hadden over boort geworpen, ende vermits 't weer vrij verswaerde ende in een volcomen storm uytbrack, groot pryckel loopende, alsoo daer geen cans sij om het leven te bergen.

'S namiddags wierd de Perkyt sijn boot achteraff ende ten halven tusschen de Souterevier ende 't fort tegen 't strant aen gesmeten, daer se waergenomen ende opgehaelt noch sonder schade gesalveert is, sijnde dito galjot oock al deurgegaen, door het breecken van een sijner touwen, die oock al genoegh had aff te rijen.

Heden voormiddagh is hier met 2 van de Caepmansvolckjen aen 't fort gecomen een persoon, die hem uytgaff afgesonden te sijn van den oversten ofte coningh van de Heusaquas, voor dato meer gementioneert, om te vernemen off denselven oock mede soo aengenaem souden werden ontfangen, als hij gehoort had, dat Sousoa, den oversten off coningh van de Chainouquas, geschiet was etc., willende dan (sulcx van desen affgesondenen vernemende) met seer veel bestiael affcomen ende oock treden in een vaste alliantie met ons, om te mogen becomen voor sijn bestiael ijser, om daervan hasegayen ende pijlen te maecken, die hij altemaelen hadden geconsumeert op sijne vijanden, welcke hem dierhalven van sijn landt hadde doen affdeysen: wesende heel swart volcq met dicke

lippen ende gestreepte cleden, lustigh affgerecht op pijl ende boogh, in huysen van leeme muyren, daer houte stijlen ingewerckt waren, wonende, ende meer wonderlijcke dingen, die hij na de tolckinne Eva's vertalinge ofte altoos ons sochte wijs te maecken, waervan de tijt de beste leermeester worden sal.

Den 12 dito

's morgens beter weer ende 't luchjen meest Z.westelijck is de gemelte seylsloep 't Muskytjen al bij tijts, Gode loff, behouden binnen gearriveert, hebbende sijn branthout altemaelen moeten overboort werpen ende op den hals de gemelte storm op een lager miraculeuselijcke affgereden, ende niet sonder Godes voornaeme hulpe behouden gebleven, welcke daervoor gelooft sij, alsoo geen staet gemaeckt was, dit vaertuygh ende daerop wesende 5 man oyt weder te sien; maer dat se tegen de clippen souden aen flenters gesmeten sijn geworden.

Desen voormiddagh is den op gister gecomen Heusaquas buyten Eva bij ander Hottentoos wat ondervraeght, ende bevonden sijnde van redenen te accordeeren etc., alle coopmanschappen verthoont ende oock eenige op sijn versoeck om te verthonen aen sijnen Heer mede gegeven, wel vergnoegt na genoten goet onthael ende vereeringe weder vertrocken, met begeren dat men hem ter degen soude besien, om hem buyten anderen te mogen kennen, vermits sijn woorden waer bevonden souden worden, ende hij daerdoor te aengenamer altijt mochte worden ontfangen etc. D'Almogende verleene ons maer wat goets.

Sondagh den 13 dito

's morgens fray lieffelijck weer, doch op den dagh buyachtigh uytten westen met hagel ende regenbuyen.

Volle maen den 14 dito

is 't galjot de Perkyt, van sijn branthout ontladen wesende, daermede weder na buyten vertrocken, om op de retourvloot te cruyssen

ende uyt te leggen, conform d' ordre onder dato primo February in desen g'insereert.
Soo is mede de zeylsloep 't Muskytjen gesonden na 't Robbeneylandt, met navolgende brieffken geschreven.

Aen Jan Sacharias,

van inhoude als te weten:

Bij desen wort u gestuyrt voor 2 maenden provisie ende wat stockinge wortelen voor de verckens, insgelijcx oock noch een copie van het secrete seyn voor de retourschepen, maeckt daer wel op te passen, ende bij desen te laten weten, hoeveel hamels ende gesneden verckens, bequaem voor de schepen, rammen, oyen ende verckens tot den aenteelt datter noch sijn, ende off noch naersticheyt wort aengewent om de slangen uyt te royen, die anders te veel schade onder de conijnen doen; den thuyn moet oocq wel toegemaeckt worden, om daerinne haest te sayen.

In 't fort de Goede Hoope, den 14 February A^{o} 1661.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.

Den 15 dito

quam Sousoa, opperconingh over de Chainouquas, tegen den avont met 50 beesten, 14 schapen ende een grooten sleep volcq aen 't fort, die wel onthaelt ende

den 16 dito

voorsz. bestiael meestal voor coraelen ende tabacq affgehandelt wierden, mitsgaders haerluyden onderricht gedaen, dewijl der al wat mager goet onder was, dat se in toecomende sulck slecht goet niet meer geliefden te brengen, alsoo ons 't selve telckens affstierff ende volgens dien ondienstigh was; mitsgaders sijluyden de moeyelijckheyt souden hebben om het wederom te brengen etc., hoedanigh het

de Cochoquas (Oedasoas volcq) nu al eenige maelen ervaren was.

Sousoa naderhant apart sijnde met sijn vrouw, drie dochters ende swagerinne, ende denselven dit bovenstaende wat nader ingeplant wordende, seyde dat sijn volcq niet coste dwingen aen de marckt te brengen anders als wat elcq van 't sijne belieffden; maer nam aen haerluyden mondelingh voor te dragen om beter beesten aff te brengen, waerop wij dan 't magere goet vrijelijck mochten laten wederom gaen: soude hem dat niet eens aentrecken.

Den 17 dito

is Sousoa voormiddag omtrent 9 uyren met een goede vereeringh aen hem ende sijn geselschap neffens wat tabacq voor sijn te succederen soon Goeboe, wel vernoegt vertrocken, ende souden na sijn seggen de Heusaquas oock haest, met noch veel meer bestiael als hij, opdonderen, van welck volcq sijn broeder heer offte coningh was, ende de waerheyt gehoopt wort haest mede openbaer magh worden.

Den 21 dito

is bij den Raedt navolgende resolutie genomen, als te weten:

Maendagh den 21 February 1661.

In rade geproponeert, nademael langs soo meer bemerckt wort, dat de vrije luyden van haere schapen, om de meeste penningh voor te crijgen, soo veele slaghten ende particulier vercoopen, als se ter sluyck maer cunnen, voornamentlijck dewijl der schepen liggen tot tractement van d' een en d' ander, sulcx dat men noyt van dat (beste slagh sijnde) voor de schepen can crijgen, maer 't selve doorgaens verdonckert wort, ende alsoo niet van terecht en compt, ende sulcx oocq gansch beswaerlijck is voor te comen, selffs niet met de grootste strengheyt van correctie,

noch het naeuwste reguardt, dat daerop doorgaens genomen wort, welcke restrictie den vrije luyden oocq hardt ende moeyelijck valt, te meer dewijl ondervonden wort, deselve onmogelijck sij haer schapen voor 3 gl. 't stucq aen d'Ed. Comp^{ie} te leveren, vermits eer se tot aenteelt van goet slagh comen, haerluyden deselffe wel compt aff te sterven, hoedanigh d'Ed. Comp^{ie} aen 't haere niet weynigh selffs aldermeest wel is ervarende, ende de vrije luyden mitsdien alsoock om de oncosten van stallingen, hoeders etc., die sij der voor maecken ende ophouden moeten, al vrij costelijck compt te staen, ende daerom onmogelijck op soo sleghten prijs behouden te blijven, boven dat dito goet met oncosten, vetgeweyt ende eygen aenfocq sijnde, mitsgaders metter tijt meest Hollantsche aert wordende (vermits de Hollantse rammen die der elcq al bij houdt) wel 4mael soo goet valt, als 't gene men van dese natie can inruylen, om voor d' aencomende schepen tot ververssinge te distribueren, sulcx men nooyt ter degen een goet stucq vee aen deselve can verstrecken, vermits gelijck voorseyt de vrije luyden het haere om de meeste penningh al soecken aen particulieren ter sluyck geslaght ende ongeslaght (soo maer best cunnen) te vercopen etc.

Ende gemerckt oocq de leverantie, van de beesten voor 12 gulden ende schapen voor 3 gulden, gesien heeft op de vrije reulinge des vees, die in den eersten haer met d'inwoonders was toegestaen, waeruyt sij wel 1 ½ cent op 't selve costen avanceeren, ende 't welcke haer door aenschrijven van onse Heeren de 17^{e} is g'inhibeert om daerin geen schadelijcke duyrte off cladde (die der in was) te brengen, sijluyden ingevolge oocq niet min als exempt sijn van om voorgemelte prijs haer bestiael te leveren, - Ende wijders dat d'Ed. Heer Commissaris Sterthenius noch jongst

sijner schriftelijcke gelaeten ordre oocq verstaen heeft, dat men de vrije luyden soo naeuw niet behoort te binden, maer de handelinge des vees onder malcanderen vrij toelaten, om redenen (naer sijn Ed. gevoelen) tot dienst van d'Ed. Comp^{ie} streckende, daer noch bijgevoucht etc. Item dat de jongste ordre onser Heeren Meesters onder andere oock is, dat men sal maecken de contracten met haer aengegaen te volbrengen, welcke onder anderen sijnde de vrije handelinge met d' inwoonders op conditie van 't bestiael weder te leveren als boven aengeroert, ende door haer Ed. sulcx affgeschreven ende om de schadelijckheyt oock ondienstigh sijnde weder toe te staen, ende vermits men doch volcomentlijck weet, dat sij om de voorgeroerde tedenen op de gemelte prijs des bestiaels niet cunnen behouden blijven.

Off dan niet alsoo goet ware, om emmers de schepen voortaen van dat fraye ende beter slagh oock wat mede te mogen deelen, dat men de vrije luyden voor haere vetgeweyde hamels ende overige rammen soodanigen hoogen prijs toeleyde als waerop sijluyden souden cunnen bestaen ende van voorsz. particuliere sluyckerije affgeleyt ende beter genegen gemaeckt moghten worden alles dat sij boven hun eygen nootdruft overigh hadden, sonder ongenoegen aen d'Ed. Comp^{ie} te leveren etc.

Ende om emmers d'Ed. Comp^{ie} echter buyten schade te houden, dat men maer alleen de ruyl in de rammen ende hamels aenhieldt ende maer de moêrschaepen soo die gereuylt wierden, telckens den vrije luyden bij openbaere opveylinge contant vercochte, om daeruyt voor d'Ed. Comp^{ie} ten eersten sooveel voordeel te doen vervallen, als het deselve daernaer van de vrije luyden nodigh hebbende, weder soude comen te staen, vermits 't vee dogh seer goetcoop wort inge-

reuylt ende de vrije luyden met gerustheyt ende beter genoegen als nu d' een voor d' ander dan sullen soecken 't meeste ende beste aen te focken, mitsgaders (de reuylinge blijvende als se nu is) in corte veel meer soodanigh goet slagh sal aengroeyen als d'Ed. Comp^{ie} tot ververssinge des scheepsvolcq (beneffens de rammen ende hamels, uyt de reuylinge selffs aenhoudende) nodigh sal hebben, ende de rest voor de vrije luyden hier selffs ende door haer onder de coloniers alhier particulier vercoght wordende (daer mede veel toe van node is, ende volgens dien als eerst uyt Comp^{ies} handen comende) dat meer vercocht als weder aengenomen wort, altemaelen tot overwinst voor d'Ed. Comp^{ie} comen soude.

Want dogh langs soo meer ervaren ende voor oogen claer gesien wort, dat de vrije luyden goet veel beter als des Comp^{ies} vee geconditioneert is ende voortgefockt wort. doordien elcq op sijn eygen beter past, als men door Comp^{ies} dienaers wel can laten doen, hoe strengh ende naeuw men deselve oock op den tempel laet sitten, verdrietigh wesende te sien, dat Comp^{ies} jongh aenteelende goet door die verwaerlosinge tusschen de oude soo worden vertreden, doot geparst, gedrongen ende soo schandelijck verlooren gaet, boven dat van de oude oock meer als desselffs doorgaens versterven, ende schoon het al goetcoop wort ingeruylt, compt het d'Ed. Comp^{ie} door de gemelte verstervinge ende verwaerlosingen evenwel noch duyr genoegh te staen.

Ende als d'Ed. Comp^{ie} eerst bij opveylinge van de oyen veel crijght, gelijck geschieden sal, sal 't dogh in allen gevalle d'Ed. Comp^{ie} ten duyrsten weder, maer even gelijck ende bovendien groote accommodatie geven, voor slecht weder goet vee t' ontfangen, ende maer te betaelen na 't selve vet ende swaer sal bevonden

worden, - Ende alsoo eenmael eens mogen comen op te houden de clachten over de magerheyt etc. tot treffinge van Comp^{ies} ordre, ons gesonden, om te maecken dat het vee wat beter in 't vleys mochten gebracht worden.

Waertoe dan geen bequaemer middel als dese cunnende bedacht worden, ende geconsidereert de vrije luyden hierdoor oock een meerder lust in haeren swaeren aenvangh (ons door d' Heeren Meesters op 't hoogst gerecommandeert wordende) alhier sal verweckt ende veele onvergenoechtheyt over voorsz. restrictie etc. benomen worden, oock groote hulpe toegebracht sijn, tot haer beter ende meerder behoudenisse ende opcomen, - Ende dat sijluyden daerdoor oock 't ongenoegen over d' inhibitie van de ruylinge des bestiaels met d' inwoonders heel te beter sullen vergeten ende aen een cant stellen.

Soo is om alle die goede saecken te bereycken ende wes meer, hier vooren aengehaelt, na goet overlegh eenparigh verstaen, 't selve te wesen van bijsondere consideratie ende tot de minste schade, maer integendeel niet anders als tot proffijt van d'Ed. Comp^{ie} streckende ende volgens dien na wel genomen overslagh goetgevonden, de vrije luyden voor elcq cloeck volwassen vet geweyden ram off hamel te betaelen levendigh 2 stuyvers 't pont, 's morgens eer 't na de wey gaet, uyt de stal te leveren.

Ende voor elck koebeest na het cloecq ende wel in 't vleys sal wesen, te calculeren tegen een derde meerder als die eerst mager van d'Ed. Comp^{ie} gecocht sullen sijn etc., daervoor het dan (yets boven haer eygen nootdruft hebbende) oock gehouden sullen blijven in forme voorsz. aen d'Ed. Comp^{ie} sonder tegenseggen te leveren.

Met dien verstaende nochtans, dat d'Ed. Comp^{ie}

niet meer sal behoeven van de vrije luyden aen te nemen, als gedacht sal worden tot behoorlijcke ververssinge voor 't aencomende scheepsvolcq ende guarnisoen etc. nodigh te vereysschen, 't welcq gehoopt wort voortaen haest abondant genouch uyt den handel sal vallen, ende dies g'oordeelt sij, door dese middel 't bestiael beter in 't vleys sal cunnen gebracht ende gehouden worden, tot het rechte accommodement van de ververssinge etc. ende oock, gelijcq geseyt, den vrije luyden te meerder lust tot den nodigen aenfock te verwecken, ende haer van voorsz. schadelijcke verdonckeringen des besten vees aff te leyden, veel min yets aen vreemde natien te vercopen, gelijcq tot ondienst wel geschiet is; welcke vrije luyden, om haer meerder lust te verwecken, oock vrij sal gelaten worden, uyt haer eygen aenfocq ende 't gene in tijt ende wijlen d'Ed. Comp^{ie} niet mochten van doen hebben, voor haer selffs ende andere, die hier woonen, te slachten ende vercopen, mits daertoe altijt haelende van de Comp^{ie} een brieffken van consent, sonder betaelinge van eenige gerechticheyt ter werelt.

Is mede verstaen de navolgende persoonen te benificeeren met soodanighe verbeteringe ende aennemingh als d' onderstaende actens (hun dienaengaende verleent) sijn dicterende te weten:

Jan Jansz. van Eyck van Hasersouw, hier te lande gecomen met het schip de Paerl den 30 Maert A^{o} 1659, voor bosschieter a 10 gl. per maent, welcke sedert sijn aenwesen alhier meest is gebruyckt geworden op Comp^{ies} vaertuygen, waerop sigh ten genougen vigelandt ende neerstigh heeft gedragen, word dierhalven op sijn versoecq ende bequaemheyt voor quartiermeester op Comp^{ies} seylchaloup aengenomen met een belooningh van 14 gl. per maent, 14 deser ingaende, mits gehouden sijnde noch een jaer boven sijn eerste verbandt d'Ed. Comp^{ie} te dienen.

Pieter Hendricxs van Odendael, hier te lande gecomen met het schip 's Gravenlande den 21 January A^{o} 1660, voor bootsman a 11 gl. per maent, welcke sedert sijn aenwesen alhier aen timmerman is gebruyckt, ende bevonden sijnde een goet neerstigh werckman te wesen, wort dierhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt bij desen voor timmerman aengenomen onder een belooningh van 16 gl. per maent, innegaende de 14 deses.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Welcke resolutie van met naervolgende biljet alomme den coloniers is bekent gemaeckt, om haer beste vee voor de aencomende schepen gereet te leveren etc.

Den Commandeur ende Raedt

van 't fort de Goede Hoope etc. doen te weten:

Dat ten besten van 't gemeen goetgevonden is, alle de rammen ende hamels, die de vrije luyden, sonder verlet van den aenteelt, boven haer eygen nootdruft, gehouden sijn voor de passerende schepen etc. aen de Ed. Comp^{ie} te leveren, voortaen sullen aengenomen worden tegen 2 stuyvers 't pondt levendigh, 's morgens uyt de stal te leveren.

Ende om oock elcq gelegentheyt te geven, om na macht ende middelen goede quantité aen te houden

ende lustigh voort te teelen, sal men voortaen de oyen, die d'Ed. Comp^{ie} van d' inwoonders handelt, aen de meestbiedende te coop opveylen, in troppen van 6 off minder teffens, na gelegentheyt van saecken; item oocq de koeyen, die dan gust ende vet off wel in 't vleys geworden sijnde, bij d'Ed. Comp^{ie} ⅓ hooger in prijs voor contant weder sullen aengenomen worden, als deselve van de vrije lantbouwers eerst voor contant sullen wesen ingemijnt, sonder dat die leverantie van de beesten ende schapen sullen ingetrocken worden tegen de gemaeckte schulden der vrije lantbouwers; maer sullen soodanige gemaeckte schulden met de graenen jaerlijcx affgecort worden, ende die sigh eerst tot den lantbou begeeft, evenwel altijt in den aenvangh g'accommodeert worden tot sijn lantbouw met 12 jonge ende 8 oude ossen, naer d'Ed. Comp^{ie} versien is, voor de ploegh, ende 6 off, daer een vrouw is, 12 koeyen a 12 gl. met 25 schapen a 3 gl. te borgh, even gelijck alle overige vrije luyden geaccommodeert ende opgeholpen sijn, ende echter haer aenteelt van dat selve soowel als hetgeene sij, meerder willende aenhouden, comen te mijnen ten selven prijse als boven mede vergunt sijn te leveren; maer sullen geen oyen mogen geslacht worden, ende daeromme, als yemandt eenigh vee wil slachten, een brieffken haelen, om daerop te beter te mogen letten, soowel den lantbouwers als den stadtborgers, die oock koeyen willende houden, sulcx op 't lant buyten de Taeffelbay mogen off laten doen, omdat hier in de Taeffelvaley daertoe, ja selffs voor Comp^{ies} vee weyde manqueert, ende d'Ed. Comp^{ie} daerom haer bestiael ten minsten 3 a 4 uyren gaens hier vandaen moet laten gaen weyden etc.

D' eerste opveylinge van de schapen sal gedaen worden Donderdagh 's morgens aenstaende, ende van

de koeyen sal aen de schuyr geschieden, ende daegs te vooren altijt waerschouwinge van gedaen worden; elcq come ende doe sijn proffijt.
In 't fort de Goede Hoope, den 21 February 1661.

Ter ordonnantie van den Commandeur ende Raedt,

(Was geteyckent) Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 23 dito

wierd' onder de wal gesien 7 schepen, die

den 24 dito

weynigh over de middagh alle seer fray ende geluckigh in goede ordre met een westelijcq luchjen binnen op de rechte rhee ten ancker quaemen, sijnde de retourvloot onder 't commando van d'Ed. Heer Andries Frisius, bestaende in de schepen Wapen van Amsterdam, Amersfoort, Malacca, Hoff van Zeelandt, Orangie, Mars ende Nagelboom. Ende welcke sijn Ed. versien sijnde met commissie om de Caepse residentie te visiteren, is sijn Ed. derhalven als Commissaris aengenaem erkent ende aengenomen.

Den 25 dito

's morgens sijn Ed. commissie ter behoorlijcke plaetse gepronunchieert.
'T heefft sedert midnacht vrij wat hard gewaeyt van den zuytsuytoosten, een geluck sijnde, dat de gemelte schepen gister soo fray binnen gecomen sijn, soude anders vandage daeromme de rhee niet wel hebben cunnen crijgen.

Den 28 dito

is d'Ed. Heer Commissaris Frisius met den Commandeur Riebeeck uytgeweest besigtigen den omslagh van de Caep etc.

N. maen den 2 Meert

is bij d'Ed. Heer Commissaris Andries Frisius ende breeden Raedt, hier aen landt versterckt met den Commandeur ende Raedt

van 't fort de Goede Hope navolgende resolutie genomen, te weten:

Woensdagh den 2 Meert A^{o} 1661.

Bij d'E. Heer Commissaris Andries Frisius den breeden Raedt van sijn Ed. vloote aen landt sijnde beroepen, doch den ondercoopman Samuel de Ligne in de raedtcamer aengewesen sijn sitplaetse, hem nae d' ordre van haer Ed. tot als lit van den breeden Raedt te nemen die sessie, vermits eenige questien tegen sijn schipper, geweygert, gelijcg onder wegen tusschen Batavia ende hier mede gedaen heefft, ende dies sonder hem met de besognes dan voortvarende, mitsgaders bij gemelte sijn Ed. də Vergaederingh voorgedragen, 't geene haer Ed. van Batavia p^{r} derselver missive van 15 x^{ber} anno verleden aen den Commandeur Riebeecq sijn schrijvende, over 't consent gedragen wegen de passagie nae 't Patria aen de France geestelijckheyt hier met haer schip de Marechal verongeluckt, ende wijders van sommige versteeckelingen in de vloot van Batavia mede gecomen etc. Is daerop nae goet overlegh eenparigh 't navolgende beslooten:

Eerstelijck aengaende de geestelijckheyt, dat die op de vloot sullen verdeelt worden als te weeten:

Den bisschop Monsr Estienne, beneffens den priester Monsr Fadijn aen de taeffel in de cajuyt, ende buyten de cajuyt sijn chirurgijn Frere Patte, met de knecht van voorsz. bisschop, genaemt Fantasie, op 't schip Malacca.

Den priester Monsr d'Avroult aen de taeffel in de cajuyt bij d' Heer Vice-Commandeur, ende sijn knecht Cordeleth met den luytenandt de la Cloche buyten de cajuyt, op 't schip 't Hoff van Zeelandt.

Den priester Monsr de Fontaine aen de cajuytstaeffel, neffens sijn knecht Binaire, buyten de cajuyt, op 't schip de Nagelboom.

Den jongen priester Monsr Bartomet aen de cajuytstaeffel, neffens een Frans timmerman buyten de cajuyt, op het schip Amersfoort.

Den 2^{en} cap^{n} van voorsz. Frans schip, genaemt Monsr Carguadion aen de cajuytstaeffel, neffens Monsr Larosse, ende de neeff van de gemelte capiteyn buyten de cajuyt op 't schip Orangie.

Dat wijders alle de versteeckelingen van Batavia (tot 10 in 't getal bevonden) altemaelen ten aldereersten geslooten sullen aen landt in 't fort gebracht, ende hierna met de passerende schepen, uyt 't Patria aencomende, weder terugh gesonden worden, om sulcx oock tot een exempel te laten dienen, die haer van de Caep in de vloot nae 't Vaderlandt souden meenen te versteecken.

Dat mede de 2 stnyrluyden van 't schip de Mars, vermits haer ongebonden, gedebaucheert ende inobediente comportementən etc., sullen overgeset ende daertegen dat retourschip weder besorght worden als te weeten:

Met den 2^{en} schipper van 't schip Malacca genaemt Jacob Claesz. Le Bleu naest den regeerenden, om oock de opperstuyrmans bedieninge aldaer waer te nemen in de plaetse van den stuyrman Gerrit ....., die op 't schip Malacca sal overgaen buyten bedieninge.

Ende den stuyrman Joost ..... van 't schip 't Hoff van Zeelandt voor opperstuyrman op de Mars, tegen den stuyrman Speelman, die op 't Hoff van Zeelandt mede sonder bedieningh sal gaen.

Staende dese vergaderinge, bij den Commandeur Riebeecq oock verthoont sijnde seeckere caerten bij hem doen maecken ende mercken, van een buyten-

rheede even om den hoeck van dese Taeffelbay, bij denselven met den schipper van 't galjot opgesocht om bij harde Z.ooste winden (dese Taeffelbay in dit mousson veeltijts stijff uyt wayende) te mogen anckeren ende alsoo te min gedrongen te sijn, om van dese bay in 't aenseylen te verdrijven. Ende dies vermits dese vloote met veele oude ervare schippers van d'Ed. Comp^{ie} versien is, versocht hebbende eenige gecommitteerde uyt deselve om voorsz. sijn gemaeckte caerte ende zeespiegeltjen van de gemelte buytenrhede te mogen worden nagesien etc., - Soo is verstaen sulcx aen te nemen, doch soo lange daermede noch te supersedeeren tot de respectieve schippers van de gemelte retourvloote vooreerst wat door haer druckste werck sullen gecomen sijn; ende ondertusschen het galjot de Perkyt ten eersten aff te senden om eenige vet geweyde schapen van 't Robbeneylandt te laten haelen, om den schipper van dien alsdan daer oock bij te mogen hebben, als hebbende voorsz. buytenrheede met gemelte Commandeur helpen opsoecken.

Ende belangende de querellen tusschen voorgemelten ondercoopman de Ligne ende sijn schipper Jan Munt, die malcander over veele onbehoorlijcke dingen beclagen, - Is goetgevonden die questien door gecommitteerde uyt den gemelte breeden Raedt nader te laten ondersoecken, omme op 't een ende 't ander bij nader vergaderinge tot de meeste securiteyt van deese costelijcke retourvloote soodanigh vorder te disponeren, als ten meesten dienste van d'Ed. Comp^{ie} bevonden sal worden te vereyschen, wes dat tot gemelte commissie sijn genomineert ende vercoosen: d'Ed. Heer Vice-Commandeur Dirck Knibber, den oppercoopman Jan Abrahamsz. Volcq ende den schipper Pieter Jonasz., ten overstaen van den fiscael des forts de Goede Hope, Abraham Gabbema.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten daege ende jaere als boven.

(Geteyckent) Andries Frisius.
Jan van Riebeeck.
Dirck de Knibber.
Pieter Jonasz.
Jan Abrahamsz.
Jochim Claesz.
Reynout Venhuyzen.
Jacob Enten.
Elbert Kes.
Jan Munt.
Roeloff de Man.
Pieter Danielsz.
Abraham Gabbema ende
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 3 dito

is 't galjot 't Perkytjen met een redelijcke stijve Z.ooste wint nae 't Robbeneylandt gesonden, om eenige vet geweyde hamels voor de retourvloot te haelen.

Den 5 dito

is 't galjot Perkyt van 't Robbeneylandt geretourneert- met 40 excellente cloecke vette hamels, die over de retourvloote gedistribueert sijn.

Idem 't vrijmansvaertuygh 't Zeeleeuwtje uyt de Saldanhabay met 15 a 1600 stucx drooge vissen.

Ende namiddags oock haer ander vaertuygh de Peguijn van 't Dasseneylandt.

Sondagh den 6 dito

was dese naermiddagh aen 't fort gecomen den oversten der Chainouquas genaemt Sousoa, sonder bestiael, gehoort hebbende, datter schepen lagen, ende daerom den Commandeur comende besoecken, welcke dan na gewoonte onthaelt ende gewesen sijnde den Admirael van dese retourvloote, is

hem toegeseyt van denselven morgen voor sijn vertreck mede een vereeringe etc., gelijcq

den 7 dito

oock geschiedt, ende hij daermede seer weltevreden nae huys gekeert is, met beloffte van haest met eenige beesten wederom te keeren.

Heden is bij d'Ed. Heer Commissaris Frisius ende breeden Raedt hier aen landt navolgende resolutie genomen:

Maendagh den 7 Meert A° 1661.

Door den Ed. Commandeur Andries Frisius den breeden Raedt aen 't fort de Goede Hope beroepen, ende ondersocht sijnde, hoedanigh het met de schepen ende vereyschte wsrck aen deselve, alsmede de dispositie van 't volcq stont, is bevonden de schepen alle te samen claer ende haer water in hadden, doch dat op eenige derselver noch vrij goet aental van siecken, soo aen 't water als de barbary[1)] vast lagen, - Soo is bij den Raedt, naer voorgaende mature overweginge, goetgevonden ende verstaen, alhier aen de Cabo nogh tot Saterdagh aenstaende, sijnde den 12 deser, te verblijven, op hoope inmiddels de siecken door de dagelijcxe ververssinge weder op de been te helpen, ende alsdan in Godes name uyt dese rheede naer de havenen onses lieven Vaderlants t' zeyl te gaen ende de reyse te vervorderen.

D'Ed. Vice-Commandeur de Knibber, schipper Jonasz., den coopman Jan Abrahamsz. Valck ende den fiscael deses forts Abraham Gabbema leggen in rade over een schrifftelijck rapport, wegens 't gene bij haer op 't schip Amersfoort, in de questien ontstaen tusschen schipper Jan Munt ende den ondercoopman Samuel

1) beri-beri.

de Ligne, als onbehoorlijckheden van den stuurman Michael Jansz. van Diepen, tegens gemelte schipper gepleeght ondervonden hebben, ende naer lecture desselfs als resumptie van 't geene op den 2^{en} deeser tegen den anderen schrifftelijck ende mondelingh hadden ingebracht, is bevonden: gemelten schipper Munt ende den ondercoopman de Ligne haer in haer plichten tegens den anderen seer groffelijck met woorden ende schelden hebben verloopen, als onthoudinge van eenige nootwendigheden, soodat in plaetse van eenigheyt onder de 2 eerste hooffden van soo costelijck retourschip te houden, ende die onder haer gestelt met een goet exempel voor te gaen, tot de uytterste verwijderingen sijn gevallen, - Soo ist dat den Raedt, met rijpheyt van raede de saecke overwogen hebbende, goetgevonden ende verstaen hebben, gemelte schipper Munt ende coopman de Ligne voor den Raedt te ontbieden offte door gecommitteerden haerluyden over 't gepasseerde ernstelijck te laten berispen ende te gelasten, dat sij voortaen den anderen elcq in hetgeen hem is competerende ende daervooren d'Ed. Comp^{ie} dienen ende t' scheep gestelt zijn, sullen erkennen, houden en ten vollen voor hem ende de haeren te laten genieten, als dat behoort, offte bij verde verwijderingen off nalaticheyt desselffs (dat den Raedt niet wil vertrouwen) daerinne alsdan door vereyschende middelen soodanigh op 't rigoureuste sal werden voorsien, als den waren dienst van d'Ed. Comp^{ie} tot behoudenis van 't schip ende ruste van 't volcq sal bevonden worden te behooren, condemnerende daerenboven gemelte schipper Munt ende coopman de Ligne yder in een pecuniele amende van 30 R^{s} contant, ten proffijte d' eene helfft voor den fiscus alhier ende de ander helfft voor den armen der Gereformeerde Kerck te Amsterdam.

Verders aengaende de clachte door schipper Munt over sijn stuyrman Michiel Jansz. van Diepen gedaen, ende door vooren gemelten Ed. gecommitteerdens ondervonden sijnde, hij stuyrman sich niet ontsien heeft tegens sijn schipper op te stellen ende onbehoorlijck te bejegenen, - Soo is bij den Raedt geresolveert ende g'arresteert, gemelte stuyrman buyten bedieninge op 't schip Nagelboom te laeten overgaen, ende dat hij schipper Munt weder in desselffs plaetse sal stellen een der bequaemste uyt de stuyrluyden, die buyten bedieninge op sijn, schip bescheyden sijn.

Ten jongsten verthoont in Raede Jacob Enten, schipper op 't schip Orangie, hoe Jacob Spinnet hooplooper met 5 gl. per maent, de cocxmaetsplaetse 't zedert van Batavias rheede t' zeyl gegaen was, hadde bedient, alsoo de cock 't werck in de combuys alleen te swaer viel, derhalven versochte, dat desselven daervooren het opgelt mochte toegevoecht worden, waerop in raede gelet sijnde is verstaen, gemelte Jacob Spinnet bij halveringe van gagie toe te vougen een beloninge van 10 gl. per maent, van de tijt dat de plaetse becleet heeft.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Andries Frisius.
Jan van Riebeecq.
Dirck de Knibber.
Pieter Jonasz.
Jan Abrahamsz.
Joachim Claese.
Reynout Venhuysen.
Jacob Enten.
Elbert Kes.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema ende
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 8 dito

is d'Ed. Heer Commissaris Frisius met de gecommitteerde schippers van de retourvloote na buyten gevaren, om de buytengronden ende gemaeckte caertjens daervan nae te sien, welcke soodanigh als die gemaeckt wel bevonden sijn, maer van de oude schippers g'acht wordt voor haerluyden onnodigh, als die plaetse wel kennende, ende voor nieuwelingen wat periculeus, omdat het wat nae aen de wal is, conform de gem̄ caerte groot besteck van de Taeffelbay ende dese buytengronden, ten overstaen van verhaelde schippers daerinne gelecht ende verthoont.

Den 10 ende 11 dito

quaemen des 's morgens omtrent 7 uyren onse lantreysers weder aen 't fort te retourneren, hebbende de Namaquas opgevonden ende eenige teeckenen van deselve medegebracht, die haer seer vrundelijck ende aengenaem onthaelt hadden, al haere mutsen affgehandelt ende hun seer begerigh na root laaken gethoont, alsoock cauris ofte bongys ende meer ander dingen, in 't ondervolgende gehouden daghregister van de landtreysers largo aengeteyckent, sijnde seer cloeck volcq als halve reusen, gecleedt met allerhande fraye, bonte, bereyde vellen, die met coopere, ijsere ende andere coraelen etc. cierlijck beset waren, dragende lange locken en woonende meede in matte huysen als dese Hottentoos, principael haer met seer veel bestiael ernerende, sijnde van den coninck aen den Commandeur een bockjen gesonden, 't eerste dat men hier te lande nogh gesien heeft, ende over welck bockjen sij veele praterijen binnensmonts hadden gemaeckt, eer sij 't overgaven ende souden seer genegen sijn metter tijt herwaerts aff te comen, maer nae 't scheen souden sij de Soaquas offte de bergh-Hottentoos, die haer veel bestiael affrooffden, eerst wat soecken te verdelgen, ende oock Oedasoa, den oversten der Saldanhars gaerne een slagh willen leve-

ren, dogh hadden sigh door d' onse alsoo verde laeten verspreecken, dat ingevalle Oedasoa door 2 a 3 van sijn persoonen met d' onse daer comende, hem de vreede liet aenbieden, dat sij se dan souden accepteren, ende met groote troppen vee affcomen, om aen ons te verhandelen ende oock nader verstand met ons te maecken etc., mitsgaders d' onse voorts wijsen ende geleyden bij haere vaste huysen ende oock een volcq dat se Bryckje noemden, waertegen sij jegenwoordigh oorlogh hadden, als breeder te lesen bij d' onder volgende:

Journaelse aenteyckeninge, gehouden bij den onderchirurgijn Pieter van Meerhoff, wegens dese laetste als 2^{e} persoon mede geweest.

Anno 1661. Den 30 January

is begonnen ende aengenomen de reys nae de Namaquas, met ons 13 man sterck, als volgt:

Pieter Cruythoff, als commandeur van de trop.
Pieter van Meerhoff, als 2^{e}.
Johannes Dorhagen van Gronou.
Jan Babtist van Francfort.
Christiaen van Kerckhoven.
Matthijs Huybrechts van Oberkerck.
Frans Martensz. van St Anthonius.
Corn. Jansz. van Rooyen.
Barent Waender.
Harman Ernst van Gresnigh.
Jan Jansz. Wit van Witmondt.
Johannes van Asschen van Rrussel ende

Pelagius Weckerlijn van Cosnits, met 2 Hottentoos ende 5 draeghossen, die ons goet droegen, de Soute

rivier gepasseert sijnde, hebben wij ons coers N.N.O. genomen tot aen de steert van den Tijgerbergh aen een brack water; daer sijn wij die nacht gebleven, dien dagh gemarcheert 4 mijlen.

Ultimo dito

weer opgepackt, ons cours N.N.O. ende ½ mijl gemarcheert hebbende, veranderden wij ons cours ende sijn N.oost gegaen; wij sagen 7 regnosters ende sijn gemarcheert over den Tijgersbergh aen een cleyne rivier; sijn daer blijven rusten, dien dagh gemarcheert 2½ mijl. Een weynigh gerust hebbende, sijn 4 Hottentoos van Oedasoas volck bij ons gecomen, seyden na de Caep te gaen, schreeff datelijck een klein brieffken aen mijn Heer Jan van Riebeeck, om te laten weten, dat onse ossen haer wel begosten aen te stellen in 't dragen. Denselven namiddagh heb ick, Pieter van Meerhoff, een hartebeest geschooten; dien nacht begost het seer sterck te regenen, dat wij genoegh te doen hadden om ons goet te bergen ende droogh te houden.

Ady primo February

des morgens is Oedasoa bij ons gecomen met 2 schapen om te verruylen; wij souden wel een gereult hebben, maer hij woude 5 staff cooper hebben met nogh een stuck taback, en wij wouden sooveel niet geven; hebben datelijcq opgepackt, onse cours N.O. genomen, ende sijn tot aen een moye revier gecomen, dogh het water staet nu stil, maer in den regentijt gaet daer een sterck water: dit water is gansch vol mosselen, van fatsoen gelijcq in 't Vaderlandt in de binnenwaters, ende sijn daer blijven rusten, wij zagen 2 renosters ende 3 vogelstruysen; dien dagh gemarcheert 2 mijlen.

2^{e} dito.

'S morgens weer opgepakt, ons cours N.N. oost genomen tot aen een kleyne watervaley, daer wij rusten, gemarcheert 1½ mijl. Naedat wij gerust hadden, hebben wij weer opgepakt, ons coers verandert

en sijn noort gegaen tot aen een drooge revier, bequaemen dogh sooveel water als wij van doen hadden, ende sagen 9 muylesels ende 4 vogelstruysen; daer sijn wij deselven nacht gebleven, ende gemarcheert 1½ mijl.

3e dito

weer opgepackt ons coers N.O. genomen, naedat wij een mijl gemarcheert hadden, hebben wij ons coers verandert en sijn N.N.O. gegaen, sagh een leeu voor mij op het padt staen, soodra hij mij gewaer worde, gingh hij aen het loopen; wij marcheerden dien voormiddagh tot aen een drooge kleyachtige revier, ons beesten costen niet langer voort; wij begosten daer te graven om water, bequaemen dogh heel weynigh en dat soo dick dat wij 't niet drincken conden. Dien voormiddagh marcheerden wij 2½ mijl; nu wat gerust hebbende, hebben wij weder oogepakt ons cours N. genomen recht op Riebeecks casteel, 't welck is een bergh bij ons soo genaemt 7 a 8 mijlen in 't rondt, ende daer blijven rusten aen een moye revier, spruytende vyt dit geberchte; aen desen bergh onthout allerhande gedierte, te weeten leeuwen, renosters, paerden, vogelstruysen ende hartebeesten met meenichten, omdat daer altijt goet gras en schoon water is; dit geberchte is heel kenbaer en can even gesien worden van de Caep; om dit geberchte is redelijcq goet bnulandt nae het seggen van Pieter Cruythoff; dien dagh marcheerden wij 4 mijlen en ½ ende dien selven nacht hadden wij de voorsegde leeu gedurigh omtrent ons, dogh deede ons kleyne schade.

4e dito.

Weer opgepakt ons coers oost genomen over den rugh ter sijden Riebeecks casteel, ende aldaer gecomen sijnde, hadden wij een uyr gemarcheert, veranderden wij ons coers en sijn N.O. gegaen, ende sijn dieselve tijt den Taeffelbergh uyt 't gesicht gegaen, dat wij hem niet meer te sien en kreegen;

de rugh over gepasseert hebbende, quaemen aen een kleyne revier, daer wij Soaquas 3 huysen sterck, sijnde van de roovers, die d'andre Hottentoos haer beesten affnemen, soo onse twee Hottentoos ons seyden; ick vraegde haer na de Namaquas, sij wisten ons gansch geen bericht van de Namaquas te doen; nogh een kleyne hooghte overgemarcheert, quaemen wij in een schoone valey aen de oostsijde van Riebeecks casteel daer wij bleven rusten, denselven dagh gemarcheert 1½ mijl; denselven dagh hebben wij 13 paerden gesien en 5 regnosters en eenige vogelstruysen en duysenden van hartebeesten.

5^{e} dito.

Weer opgepackt met regeriachtig weer, ons coers noortoost genomen. Ick ben vooruyt gegaen, gelijck ick altijt plagh te doen en ons 2 hottentoos volgden mij nae, quaemen aen een holle rivier, daer een leeu op de Hottentoos uytsprongh, waerover sij begosten te roepen Mr Pieter bytemar. Soodra deselve leeu mij gewaer worde, liep hij nae Riebeecks casteel; nogh een weynigh voortgaende, treffte ick een trop hartebeesten aen, daek ick vier van queste, maer bequaem daer een van, dat leyden op een van onse ossen, marcheerden tot aen de groote berghrevier, sijn die Gottloff sonder moeyte gepasseert en de daer blijven rusten: hadden dien dagh 3 mijl gemarcheert; ende dewijle wij nu doende waren om het hartebeest in stucken te cappen, souden daer eenige van ons volcq vuur maecken om te kooken, raeckte de ruyghte en drooge boomen in brant, soodat wij genoegh te doen hadden om ons cruyt en brootsacken aen een cant te crijgen, soodat wij in groot pericul stonden van ons leven: want had daer een vonck vuur aen het cruyt gecomen, soo hadden wij met malcander in de lucht gevloogen, het vuur had ons bijna omcingelt. Denselven nacht is daer een zeekoe dicht bij ons

vuur gecomen, soodat de schiltwacht sijn snaphaen daerop loste, ende oock drie wolven hedden wij oock gedurigh omtrent ons huylen de heelen nacht.

6e dito

waeren wij genootsaeckt onse beesten te laten rusten; denselven dagh heb ick Harman Ernst gepurgieert, die hem niet wel bevond.

7e dito

weer opgepackt, ons cours N.O. ½ mijl gemarcheert hebbende, sijn wij gecomen aen een rivier, spruytende uyt het vaste geberchte, streckt nae het N.N.W. die wij genaemt hebben de kleyne berghrevier; die rivier is gansch vol zeekoeyen, daer sijn wij blijven rusten; nadat wij gerust hadden sijn 8 Soaquas bij ons gecomen, die wouden ons wijs maecken dat die Namaquas ons doot souden slaen; ick liet haer vragen van onse Hottentoos, off daer 1 a 2 met ons wilden gaen en wijsen ons de Namaquas: ick soude hem tabacq en coraelen geven; maer daer woude niemandt aen, sij gingen van ons aff, ende ons 2 Hottentoos gaven de moet halff verlooren en seyden, gelijck de andere, dat de Namaquas ons souden doot slaen. Ick gaff haer goede moet en belooffde, dat sij geen noot souden hebben; wij packten datelijck op en gingen N.N.O. aen ter sijden een groote uytsteeckende hoeck van 't vaste geberchte, genaemt Blocxbergh; 1½ mijl gemarcheert hebbende sijn gecomen aen een moras, is spruytende aen de N.zijde van de voorsz. Blocxbergh; dit moras gepasseert hebbende, hebben wij ons cours verandert en sijn N.N.O. gegaen ¼ mijl, sijn daer blijven rusten, denselven dagh gemarcheert 2½ mijl, worden daer een trop paerden gewaer wel 16 in getal, ginck daer na toe, meynden aen te schieten, ick queste daer een van, maer hij ontquam 't. Ondertusschen een van ons, genaemt Jan Jansz. Wit, hadde fenijn ingecregen, ick gaff hem datelijcq wat in, en hij worde geholpen.

8e dito

weer opgepackt, ons coers genomen nae het geberghte ende een uur gemarcheert, veranderden wij ons coers, en sijn het geberchte gevolcht streckende N.N.O., marcheerden tot aen 2 schoone rivieren loopende neffens malcander, daer wij rusten, gemarcheert 1½ mijl; naedat wij gerust hadden is weder een van de Soaquas bij ons gecomen die des daeghs te vooren bij ons geweest hadt, en seyde, dat hij met ons na de Namaquas woude gaen, ick belooffde hem, indien hij met ons wilde gaen, ick soude hem een stuck taback geven soo langh als mijn snaphaen, een copere stock, een copere kettingh, een weynigh coraelen; oock dat hij ons maer bequaeme passagie wijsen soude, daer wij met de beesten soude cunnen comen; maer hij woude alle dingen vooruyt hebben, dat stont ons niet wel aen, want hij meende ons te abuseren hadt hij maer kans gesien; ick liet hem al ons dingen sien om dies beter moet te krijgen, het stont hem wel aen; ons 2 Hottentoos cregen oock goede moet; nae dat wij wat gerust hadden, hebben wij weder opgepackt ons coers N. langs het geberchte, ende passeerden twee schoone rievieren, en sijn aen de derde blijven rusten, gemarcheert twee mijlen.

9e dito

weer opgepackt, ons cours N.O., passeerden onderwegen redelijck goet boulant nae het seggen van Pieter Cruythoff, en 10 a 12 schoone valeyen met loopende rivieren, in deselve valeyen staet gras, een halff mans lenghte, seer goet om hooy van te maeyen; marcheerden tot aen een schoone rivier, daer wij rusten, gemarcheert 2 mijlen; nadat wij wat gerust hadden, sijn weder voortgegaen ons coers noort tot aen een valey met een schoone lopende rivier, daer sijn wij den nacht gebleven; gemarcheert 2 mijlen.

10e dito

weer voortgevaeren, ons coers al N. langhs het geberchte, hetselve geberchte begint hier met een

cromme bocht allenskens naer het west te trecken; marcheerden 2 mijlen, doen hebben wij wat gerust, dewijl wij nu rusten, heb ick Barent Wander ader gelaten, die van groote hoofftpijn klaechde; naedat wij wat gerust hadden, hebben wij weder opgepackt ende sijn al N. gegaen, volgende de regnosterspaden, die langhs onder het geberchte loopen; hadden wij die paden niet gevonden, het soude ons heel moeyelijck gevallen hebben, want het is hier anders niet dan dorens ende kreupelbos; sagen onderwegen een regnoster met een cleyn jongh bij haer; quaemen aen een fontijn ende sijn daer gebleven, 2 mijlen gemarcheert.

11^{e} dito.

Weder opgepackt, ol noort gegaen sijnde tot op het casteel Meerhoff aen: is een ronde bergh, leggende op het vaste geberchte gelijcq een casteel, ende is heel kenbaer, kan wel 17 a 18 mijlen gesien worden eer men daer aencomt, marcheerden tot aen een valey aen de Z.W.hoeck van 't selve casteel ende hebben aldaer gerust, gemarcheert 2 mijlen. Onder de voornoemde bergh sijn 4 a 5 schoone fontijnen, bij deselve fonteynen staen veel Soaquas huysen, daer sij uyt- ende intrecken, ende een musquetschoot aen de noortsijde van dit casteel is een bequaeme plaets, om over het geberchte te comen na de Oliphantsrivier, daer wij de eerste reys overgingen in 't jaer 1660; naedat wij wat gerust hadden hebben wij weder opgepackt, sijn al noort gegaen, passeerden onderwegen veel Soaquas huysen daer se uyt- en intrecken; wij marcheerden tot aen 't voorsz. padt, dat over 't geberchte gaət, vonden daer nogh eenige Soaquas huysen, die ledigh stonden, bleven dien nacht daerin, quaemen ons wel te pas, want het begost sterck te regenen; 2 mijlen gemarcheert, deweyle dat wij hier geen Soaquas en vonden op dees sij van 't geberchte, en de Soaqua, die ons beloofft had met ons na de Namaquas

te gaen, is den 10 verleden van ons in 't geberchte geloopen om dassen te schieten, is nogh niet weer gecomen, dat wij twijffelen aen sijn wedercompste, soo hebben wij den

12^{e} dito

goetgevonden als volgende, dat Pieter Cruythoff hier aen dees sij van 't geberchte soude blijven met de beesten, en ick, Pieter van Meerhoff, hebbe nogh 4 man bij mij genomen, ende een Hottentoo genaemt Hans van Neurenburg met broot voor 4 dagen, om over het geberchte nae de Oliphantsrivier te gaen en sien off ick de voorseyde Soaquas niet conde vinden, want wij souden geen een van haer met ons gehadt hebben na de Namaquas; ick heb mijn coers Z.O. over het geberchte genomen, en een stuck weegs in 't geberchte gecomen sijnde worden wij 3 Soaquas gewaer; gingen in 't eerst voor ons loopen, maer soo ras sij mij sagen, quaemen sij terstont bij mij, sij kenden mij nogh van de voorige reys, sij sijn met mij gegaen naer de Oliphantsrivier; aldaer gecomen sijnde, hadden wij 2 groote mijlen gemarcheert, gingh bij haer sitten, liet haer een pijp taback zuygen en liet 2 man van mijn bijhebbende volcq visschen, in de tijt van ½ uyr hadden sij sooveel gevangen als sij dragen konden, te weten schoone carpers, liet de Soaquas van ons Hottentoos vragen waer de bequaemste wegh was om na de Namaquas te gaen; sij seyden, wij mosten de Oliphantsrivier volgen, en gaff tot antwoort dat ick de paden volgen woude aen de westzijde van 't geberchte; sij seyden, dat daer geen water die wegh meer te becomen was; ick liet het volck wat eeten; ondertusschen is Pieter Cruythoff weder bij mij gecomen met 3 a 4 man om de rivier te besien, hadde de beesten aen d' ander sijde van 't geberchte laten blijven, ick verhaelde hem alle gelegentheyt ende hij is weder terugh gegaen; ick ben met drien daer ge-

bleven om haer wat uyt te vragen; dewijle wij hier saten, quam de Soaqua bij ons, die den 10e verleden van ons gegaen was en hadde de andere gewaerschout van ons compste.

13e dito

is Pieter Cruythoff bij mij gecomen met de beesten, ende wij sijn nogh 1½ mijl verder langs de rivier gegaen, die al noort is streckende.

14e dito

hebben wij stil gelegen om onse beesten te laten rusten, ende dewijle wij stil lagen, hebben ons volcq maghtigh veel vis gevangen, ende des namiddaghs sijn 3 Soaquas bij ons gecomen. Wij vraeghden haer nae den Soaqua, die met ons gecomen was; sij seyden, dat hij nae de Namaquas gegaen was, hij soude morgen wedercomen, ick gaff haer broot te eeten en yder een stucq taback; sij seyden, dat de Namaquas geseyt hadden, dat sij ons schapen wilden geven, als wij daer quamen, dan souden sij ons sien te vatten met alle man en slaen ons doot; wij seyden, wij hadden daer geen vrees voor; sij aten wat en scheyden soo van ons, ende ick, Pieter Meerhoff, heb mijn snaphaen genomen en ben een weynigh langs de rivier gegaen om een vogel te schieten, soo heb ick een levendigh monster vernomen met 3 hooffden, gelijcq drie kattenhooffden en hadt drie lange staerten, in 't water uytcomende, niet wetende wat het voor een gedierte is geweest.

15e dito

weder opgepackt en sijn de rivier gevolght, die al noort loopt, passeerden onderwegen veel Soaqua huysen die al ledigh stonden, marcheerden 2½ mijl, doen hebben wij wat gerust, ondertusschen sijn 12 Soaquas bij ons gecomen, brachten 5 a 6 dassen en een weynigh honigh, die ons volck reuylde voor taback, een uur gerust hebbende, is onse Soaqua weergecomen en seyde dat hij de Namaquas gesien hadt, begeerde dat wij onse beloffte aen hem gedaen

souden voldoen; hij meende ons met bedrogh aen te gaen, maer ick seyde, als wij de Namaquas sagen soude hij 't hebben; hier maeckte hij ons veel leugenen wijs, ick cost het voor de waerheyt niet geloven; hij seyde, dat de Namaquas hem hadden vernomen, hadden nae hem geweest met hasagayen en hij ontliep haer; wij costen hem niet verder met ons crijgen, nogh niemant van de andere, al wat wij haer oock belooffden: de Namaquas souden haer doot slaen, was altijt haer antwoort. Wij hebben opgepackt en sijn voortgegaen langs de revier, ende sij sijn weder teruggegaen, naedat wij verstaen costen, soo wouden sij ons niet gaerne bij de Namaquas hebben, marcheerden tot aen een morassische rivier, spruyt west van ons uyt 't geberchte en loopt in de Oliphantsrivier, daer hebben wij gerust; gemarcheert 2½ mijl.

Den 16e

weer opgepackt en sijn de rivier gevolght nogh al noort; wij hadden dien dagh een heele moeyelijcke wegh, want de bergen loopen hier dight aen malcander op beyde de sijden van de rivier, soodat hier qualijck te passeren was met onse beesten; omtrent 1½ mijl gemarcheert, sijn wij op de hooghte gecomen, daer wij d' ander reys het vuur sagen, 't welck de Soaquas seyden de Namaquas te sijn; wij verlieten hier de Oliphantsrivier en sijn tusschen het geberchte N.W. gegaen, ½ mijl de coers gegaen, hebben wij de beesten gerust, 2 mijlen gemarcheert, ondertusschen dat de beesten rusten, hebben wij overal in 't geberchte lopen soecken off wij daerdoor costen comen, hebben de rest van den dagh lopen soecken eer wij een bequaeme passagie vonden voor de beesten, want noordelijcq woude ick niet verder gaen, want ick wist wel, dat wij daer niet opdoen souden, want wij costen anders niet sien dan groote geberghte, en naer het west wist ick wel, dat daer vlack landt

was, soo ick voor desen gesien hadt van een hoogh geberghte.

17e dito

weder opgepackt, en sijn N.west gegaen tusschen het hoogh geberghte, volgden de oliphantspaden, anders had het onmogelijck geweest om te passeeren met beesten; marcheerden 4 mijlen.

18e dito

weer opgepackt en sijn N.W. gegaen, gecomen in een valey tussen 't geberghte, begosten daer uytcompst te sien: sagen daer vlack landt; tusschen W. en N. kosten wij geen bergen meer sien, marcheerden omtrent 3 mijlen, quaemen aen een crael daer de Namaquas mochten 3 a 4 weecken gelegen hebben ende sijn daer blijven rusten. Wij hebben de rest van den dagh van d' een bergh op d' ander geloopen, om te sien off wij se gewaer konden worden, vernamen haer niet; sagen overal oude cralen bij cralen daer sij gelegen hadden, met meenighte van beesten ende schapen, tegen den avondt word daer een vuur aengestoocken W.Z.W. van ons op een bergh. Ick Pieter van Meerhoff hebbe bij mij genomen onse twee Hottentoos en sijn daer nae toe gegaen, halff weegh van 't geberghte gecomen sijnde, begost Donckeman te roepen: Mr Pteter, Namaqua, ick sagh omhoogh, telden 23 stucx, die op de clippen stonden en sagen nae ons; ick gingh nogh wat hooger, ende onse Hottentoos worden soo vervaert, die ick bij mij hadt; sij namen haer schoenen van haer voeten en wouden weer terughloopen, seyden Namaqua boeba, Krosmoscoqua; ick nam mijn verrekijkor om te sien off het soo waer, ick sagh dat sij gewapent waeren met drooge huyden en hadden een vel op haer slincker arm hangen, pijl ende boogh op haer scholderen ende in yder handt een hasagay; ick gaff mijn Hottentoos goede woorden en seyde: sij souden niet vervaert wesen, Namaqua soude ons niet doen, ick belooffde haer

wat, sij souden met mij gaen, en soo ver als sij dat niet doen en wouden, soo soude ick het mijn Heer seggen, als ick aen de Caep quam: sij kosten van bangheid haest niet een woort spreecken doen ick sulcx seyde; eyndelijck soo sijn sij met mij gegaen; boven gecomen sijnde costen wij haer niet gewaer worden waer sij in de klippen waeren geloopen, ick liet onse Hottentoos roepen: sij souden bij ons comen: wij souden haer taback, coraelen en bras geven, maer sij gaven ons geen antwoort; ick wachte daer een halff uyr op een bergh, meynde: sij souden bij mij comen, ick cost niet langer wachten: want den avont overviel mij, soodat het heel doncker was, doen ick weder bij ons volcq quam; wij verhoopten: sij souden wel des anderen daeghs bij ons comen, soo sij bij ons wouden wesen.

19^{e} dito

hebben wij goetgevonden die voormiddagh stil te leggen, verhoopten dat sij souden bij ons comen, gelijcq sij deden; omtrent 10 uyren denselven voormiddagh sijn wij se gewaer geworden, daer sij des avonts te vooren geweest hadden, sij quaemen wat aff, begosten te roepen, dat sij bij ons souden comen: wij waren niet quaet; sij quaemen een weynigh aff, doen riepen sij weder aen, sij quamen eyntelijcq met haer 7 omtrent een musquetschoot van ons, de andere bleven in 't bosch sitten, ick liet onse Hottentoos haer te gemoet gaen; de Namaquas gingen sitten aen de eene sijt van een moras, en onse Hottentoos aen d'ander sijde riepen malcander langh toe, eer sij dorsten bij ons comen; op het lest quamen sij over, soo heb ick Pieter van Meerhoff een pijp taback in mijn mont genomen en sijn deselve te gemoet gegaen om te sien off sij oock eenige kennis van taback hadden; bij haer gecomen wesende,quam datelijcq een van haer die mij de pijp uyt de mont nam, begost te roocken: die

hadt meer bij de Caepse Hottentoos geweest; ick deed haer geleyt tot de plaets daeer sij lagen, ick liet Donckman vragen, off het capietyns waren, omdat sij soo costelijcq versien waren, gelijcq hiernaer breder gementioneert; Donckman vraeghde aen een van de slechtste: wie de coninck van de Namaquas was; hij worde mij gewesen doch was kenbaer genoegh, want is een man gelijcq een reus, veel grooter als Cattibou de grootste slaeff die aen Comp^{ies} schuyr leydt; wij gaven haer datelijck wat broot, sij aten daer lustigh van; doen sij gegeten hadden, heb ick yder een schoone pijp met taback gegeven, sij wouden wel roocken, maer de meeste part costen niet, den coninck in plaets van na hem te trecken blies van hem aff, nam sijn pijp tot 4 a 5 reysen en wees: hij soude nae hem trecken, hij begost te leeren, sij leerden alle te samen deweyl wij hier waeren, soowel mans als vrouwen, dat sij geck na den tabacq begosten te worden. Wij lieten den coninck al ons dingen sien, 't welck hem wel aenstont, principael de stocken cooper ende taback, ick vereerde den coninck een France hoetbandt met eenige France coraelen en sijn soon een vergulde kettingh, dat sij beleeffdelijck aennamen; den coninck liet ons seggen: wij souden morgen aen sijn huys comen, 't welck ½ dagh reysens daer vandaen lagh; wij begeerden, dat daer een off twee van sijn volck bij ons mochte blijven om ons het reghte padt te wijsen, waerop hij antwoorde: jae, ende liet daer 2 blijven; de coninck woude vertreckten; doen hij bij dat ander volcq quam die in 't bos saten, heefft er nogh 2 affgestuyrt ende sijn met haer vieren bij ons gebleven tot des anderen daecths.

20^{e} dito,

opgepackt om na des coninghs huys te gaen, ons coers W. genomen over den rugh van een klipachtigh geberchte, ende over 't selve gecomen wesende,

hebben wij ons coers Z.W. gestelt, 2 a 3 santduynen over gepasseert hadden, quamen wij in een santachtige valey, daer sij met haer crael lagen; doen wij haer crael begosten te naderen, is den coninck ons tegemoet gecomen met sijn 3 soons, die al soo cloeck van stature sijn als haer vader; sij wesen ons aen een plaets ter sijden haer crael, daer wij leggen souden, soo hebben wij ons leger nedergeslagen bij twee groote klippen, wij packten ons goet op malcander, lieten ons beesten gaen eeten, dogh daer was weynigh gras, want sij hebben een machtige groote quantiteyt beesten; wij gaven de 4 die ons het padt gewesen hadden yder een bosjen coralen met een stuck taback, de coningh bij ons sittende met sijn soons en drie capiteyns, wij vereerden haer yder een kettingh van de France coralen tot welcompst, die sij heel beleeffdelijck aennamen ende ick gaff de coninck een soopjen brandewijn, den coninck liet datelijck een jongh vet kalff halen ende sijn soons lieten oock een schaep haelen, sij lieten ons seggen dat sij ons die vereerden, en lieten oock seggen ons volck soude daer lustigh op aen eeten, als die op waren, souden wij meer crijgen; wij wouden het ten eersten voor niet niet aennemen, vereerden haer nogh een stock cooper, een bosjen roode coralen met een stuck taback, daermede sijn se in haer crael gegaen; doen ick wat gerust had, ben ick, Pieter van Meerhoff, in haer leger gegaen, de coninck liet mij seggen: ick soude in sijn huys comen, ick gingk met hem; doen ick in sijn huys quam, breyde hij datelijck een schoone bereyde huyt necr, daer ick op moest gaen sitten, de huyt was soo sacht alsoff het laaken had geweest; de coninck liet een groote houte kan met soete melck comen, daer hij mij meede tracteerde; den coninck vereerde ick nogh eenige France coralen, die hij heel beleeffdelijck aennam: sij hongen se al datelijck om

haer hals; ick kreegh mijn tabacksdoos voor den dagh en liet se taback roocken, ende ick liet den coninck seggen door onsen tolck: dat dit altemael maer een proeff was, maer aen de Caep was van alles genoegh wat hij mocht begeeren, als hij daer comen woude; hij liet mijn seggen, dat hij ditmael niet cost comen: hij moste eerst slagh leveren met Oedasoa offte vreede maecken, oock waeren der eenige Soaquas, die most hij aen een kant helpen, dan soude hij na de Caep comen; ick versocht, dat daer eenige van sijn volcq met ons mochten gaen, wij souden een Duytsman in de plaets soo langh laeten hier blijven, totdat wij se weder brachten, den Duytsen capiteyn sou desen geven wat sij hebben wouden, als hij se maer sagh; hij antwoorde, dat hij ditmael geen volcq kost van hem laeten gaen, want hij hadde voor de Soaquas op te soecken. Tegen den avondt bracht den conincx soon nogh een schaep met een jongen bock, die wij aennemen mosten, vereerden haer weder yder een stock cooper met een stuck tabacq; de meesten tijt van de middagh heefft den coninck bij ons geseeten, ende wij tracteerden haer met broot, schapenvleys ende taback; tegen den avondt liet den coninck een triumph blasen, daer ick bij stont, op dese manier, te weten: sij stelden haer wel 1 a 200 kloecke persoonen in 't ront in een ronde ringh, hadden elck een hol riet in de handt, sommige waeren langh, sommige kort, andere dick, andere dun, ende een stont daer in 't midden met een lange stock, die songh, de andre bliesen in de rieten en dansten in 't ront, deden veel schoone actien met haer voeten, de vrouwen dansten rontsom den ringh, het gaff soo een geluyt, off men basuynen hadde hooren blasen; den coningh sadt een stuck weegs daer van daen op sijn stoel, de stoel is een rondt hout, 3 a 4 vinger dick, heerlijcq met coopere

coraelen beset, die dragen sij gemeenlijck mede waer sij gaen. Dit spel duyrde omtrent 2 uyren met allerhande dansen, doen scheyden sij uyt, de coninck gingh met mij naer onse plaets, daer roockte hij oock een pijp taback off twee, ende begost doncker te worden, scheyden hij hier van ons en ginck na huys, sij begosten weer te blasen in haer instrumenten, dat duyrde tot 3 a 4 uyren in den avont, daermede hebben sij gerust; volcht de

Memorie van haer gelegentheden

ende maniere van cleedingh etc.

Vooreerst daer den coningh huyshout hebben sij haer leger gemaeckt gelijcq de Hottentoos aen de Crep, hare huysen sijn oock met matjens gedeckt, daer staen 73 huysen in 't ront, buyten deselve crael staen drie huysen ende die daerin woonen, hebben geen beesten, sij sijn gelijck posten, die van d' eene crael nae d' ander loopen, waer de coninck haer stuyren wil; haer huysraedt sijn groote pullen van een heel hout uytgeholt, boven met enge halsen, oock hebben zij calbassen, daer 20 a 30 mengel nat in magh, die diep in 't landt groeyen, daer vergaeren sij haer melck in en sij karnen haer booter oock in de houte pullen; de coninck is genaemt Akembie, is een man na gissinge out omtrent 60 a 70 jaeren, als hij spreeckt soo spreeckt hij met heel bedachte redenen; haer dracht sijn allerley schoone bereyde vellen, als tijgers-, luipaerts- ende dassenvellen, heel treffelijck bereyt en met coopere cooraelen heerlijck versiert; sij hebben hair op 't hoofft gelijck de Hottentoos aen de Caep, maer sommige hebben locken soo langh alseen Duytsman, deselve locken hebben sij gans vol copere coraelen

geregen, dat hanght haer hoofft rontom; aen haer hals hebben sij kettinghs die 15 a 16mael om gaen, veel hebben ronde coopere plaeten onder aen de kettingh hangen, aen haer armen hebben sij veel yvore ringen en coopere ringen onder malcander; om haer middel hebben sij kettinghs van cooper ende ijsere coraelen onder malcander, die wel 30 a 40mael om haer lijff gaen; voor haer schamelheyt hebben yder een yvoren plaet hangen, aen beyde haer beenen hebben sij gevlochte riemen met coralen beset; sij sijn omtrent 330 kloecke persoonen en 400 wijven ende kinders, sij erneren haer meest van haer bestiael, haer koebeesten, die sij in de crael hebben sijn omtrent 4000 en wel 3000 schapen, sij gaen oock veel op de jacht soo men aen haer vellen sien; sij arbeyden anders niet dan in cooper ende ijser, daer sij heel nette coraelen ende kettinghen van maecken, sij bereyden oock treffelijcke huyden ende vellen; als sij ten oorlogh trecken hebben sij schilden van dubbelde ossenhuyden, die droogh sijn; die schilden sijn soo groot, dat sij daer heel voor schuylen connen; haer geweer sijn hasegayen, pijl en boogh; sij sijn heel vrundelijck tegen onse natie, oock sijn sij gansch trou, soodat wij anders niet van haer vernomen hebben dan alle vruntschap. 'T welck is hetgeen, dat ick van deese natie hebbe connen vernemen; van wegen het landt: dat is anders niet dan zantduynen met kreupelbosch en doorens begroeyt; hier ende daer is een valey, daer sij haer onthouden, dieper in 't landt vertrouw ick wel dat het goedt landt sal wesen; dat sij nu hier leggen, dat is om des oorloghs wil.

21^{e} dito

heefft de coninck opgebroocken, en is vertrocken een uyr gaens van daer O.Z.O. van ons, daer is hij weder blijven leggen, dat sij om 't gras deden

dat daer soo weynigh voor de beesten was; des namiddachs liet den coningh ons een jongh osjen brengen ende liet ons seggen, dat hij mij en Cruythoff dat schonck; wij vereerden hem 6 stocken cooper ende een stuck taback.

22e dito

hebben wij opgepackt nae haer crael te gaen om ons affscheyt te nemen van den coningh; aen de crael gecomen sijnde, quamen sijn zoons ons te gemoet en wees ons waer sij leggen souden. Wij ontladen onse beesten ende lieten se wat rusten, ondertusschen lieten wij de coningh bij ons haelen met sijn soons en vier capiteyns, vereerden haer te samen over de 50 ℔ hart broot ende yder een vadem taback met pijpen daerbij en het overschot van 't cooper, daer sij machtigh op vlamden, een van des conings soons hadde beyde sijn ooren uytgescheurdt, hechte deselve aen malcander en oock een van de capiteyns, waerover sij mij seer beminden, ick most belooven, dat ick metten eersten weder bij haer most comen; ick hadde een fijne lakense slaepmuts, die de coningh machtigh behaeghde, begeerde se van mij, ick schonck se hem, doen sijn soons dat sagen wouden sij der oock elck een hebben; wij maeckten datelijcq 3 a 4 stuck van de blaauwe cleetjens, die wij hadden en hebbe haer yder een gegeven, maer sij hadden machtigh sin in de roo mutsen; daer waeren eenige van ons volck die roode mutsen hadden, ick deed se haer geven en ick belooffde haer betalingh als wij aen de Caep quamen; de muts die de coningh van mijn creegh, wees hij mijn, dat hij se met coraelen rontsom woude behangen. Wij namen ons affscheyt, packten ons beesten, om weder na huys te reysen, de coningk gingh met ons met sijn capiteyns wel een groot mijl, ende wesen ons waer wij best door het geberchte conden comen, naemen ons coers recht oost

van haer crael tot aen een kleyne revier, daer rusten wij, ick trackteerde haer nogh met broot en schapenvleys, taback en een soopie brandewijn; ½ uyr voor den avont scheyden sij van ons, sij hadden het geberchte in brandt laten steecken des daegs te vooren, omdat sij bequaemelijck daerdoor souden connen drijven met haer beesten; de brandt begost omlaegh te comen ende brande soo machtigh sterck, dat wij des nachts omtrent een uyr mosten oppacken, marcheerden een groot uyr gaens eer wij het vuur verbij quaemen, ontpackten ons beesten weer en sijn op het affgebrande gebleven, dat den dagh aenquam.

23^en^

weer opgepackt en sijn recht oost tusschen 't geberchte gegaen, wij quaemen in een valey, daer wij rusten, gemarcheert 1½ mijl, dewijl wij hier rusten, sijn sij hier in de valey met haer beesten gecomen, sloeghen haere huysen neer omtrent ¼ uyr van ons; doen wij wat gerust hadden packten wij weer op en sijn nogh al oost gegaen; omtrent ½ uyr veranderden wij ons cours en sijn Z.O. gegaen ½ mijl, doen veranderden wij ons cours weer en sijn recht oost gegaen omtrent ½ mijl; quamen doen weder aen de Oliphantsrivier, daer wijl rusten; gemarcheert 2 ½ mijl.

24^en^

weer opgepackt, ons coers Z. genomen langs de Oliphantsrivier, omtrent ½ mijl gemarcheert, sijn wij de riviere over gepasseert, want de Soaquas hadden al 't gras op dees sij affgebrandt, naedat wij de rivier gepasseert hadden, sijn wij nogh al zuyt gegaen tot onse oude plaets, daer ick de eerste reys lagh, doen Jan Danckaert van mijn aff was, daer hebben wij gerust; gemarcheert 3 mijlen. Wij waren genootsaeckt in 2 a 3 dagen hier stil te blijven om onse beesten te laeten rusten, want sij waeren soo affgedreven in 't geberchte, dat sij niet langer voort kosten.

25e ende 26e dito

hebben wij oock stil gelegen.

27e dito

hebben wij opgepackt en sijn de rivier gevolcht, marcheerden tot aen een plaets daer de oliphanten over de revier gaen; daer sijn wij weer gepasseert, ons cours al zuytwaert, marcheerden omtrent 2½ mijl, daer hebben wij gerust; naedat wij wat gerust hadden, hebben wij weer opgepackt, marcheerden tegen de clooff over, daer het padt over het geberchte gaet, daer wij rusten: hadden gemarcheert 2½ mijl.

28en dito

weer opgepackt, ons cours N.W. genomen over het geberchte, ende hetselve gemarcheert sijnde, quamen wij aen een moye valey daer wij rusten; gemarcheert 2 groote mijlen; hier cregen wij het casteel Riebeeck weer te sien Z.Z.W. van ons; naedat wij wat gerust hadden, hebben weer opgepackt, ons coers recht Z.waert genomen tot aen een schoone valey aen de Z.W.hoeck van 't casteel Meerhoff, daer sijn wij denselven nacht gebleven, gemarcheert 2 mijlen.

Primo Meert

weder opgepackt ende ons cours nogh al Z.waert genomen, marcheerden omtrent 2 mijlen; doen hebben wij ons cours verandert en sijn Z.O. gegaen tot aen een valey dicht onder 't geberchte, daer wij rusten; gemarcheert 3 mijlen. Dewijle wij hier rusten, heb ick Matthijs Huybrechts ader gelaeten, die hem niet wel bevondt; wij sijn de rest van den dagh daer gebleven.

2e Meert

weer opgepackt, ons coers al zuyt genomen, marcheerden tot aen een moye valey, daer wij rusten, gemarcheert 3 mijlen; daer heb ick, Pieter van Meerhoff, een hertebeest geschooten, naedat wij wat gerust en het hartvlees ingezouten hebben, wederom opgepackt, ons cours al zuyt genomen, marcheerden tot aen een moye valey, daer hebben wij gerust; gemarcheert 3 mijlen.

3e dito

weer opgepackt, met regenachtigh weer, ons

cours stellende al Z.waert recht op de Blocxbergh aen, marcheerden tot aen een moye valey met een schoone loopende riviere, daer wij rusten, hebben wij weder opgepackt, ons cours nogh al Z.waert genomen, omtrent 2 mijlen gemarcheert, veranderde ick ons coers en sijn Z.Z.W. gegaen tot aen het padt, dat door het moras gaet, hetwelck is spruytende ter zijden den Blocxbergh, daer sijn wij dien nacht gebleven, gemarcheert drie mijlen.

4^{en} dito

weer opgepackt, ons cours al zuytwaert omtrent 1½ mij; doen veranderde ick ons cours, liet de Blocxkbergh O. van ons, sijn Z.Z.W. gegaen, recht op het casteel Riebeeck aen, nogh 1 mijl dese cours gemarcheert, quamen wij aen de cleyne berghrivier, daer wij rusten: gemarcheert 2½ mijl. Wij sagen onder weegen 23 schoone peerden bij malcander; dewijl wij hier rusten, heb ick Frans Martens ader gelaeten, die hem niet wel bevondt. Naedat wij wat gerust hadden, hebben wij weer opgepackt, ons cours nogh al Z.Z.W. genomen, marcheerden tot aen de groote berghrievier, daer wij rusten: gemarcheert een mijl.

5^{e} dito

des achtermiddags omtrent 2 uyren opgepackt, ons coers nogh al Z.Z.W., marcheerden tot aen de oosthoeck van 't casteel Riebeeck, daer wij rusten: gemarcheert omtrent 3 mijlen.

6^{e} dito

weer opgepackt, ons cours Z.W. genomen tot op den rugh aen de Z.O.hoeck van 't casteel Riebeeck, daer cregen wij de Taeffelbergh weer te sien Z.Z.W. van ons; doen veranderden wij ons cours en sijn W.Z.W. gegaen omtrent ½ mijl, tot aen een cleyne rivier aen de W.Z.W.hoeck van het casteel Riebeeck, daer wij rusten, ende gemarcheert 1½ mijl.

7^{e} dito

wij met ons beesten stil gelegen.

8^{e} dito

weer opgepackt ons cours Z.Z.W. genomen tot aen een drooge rivier, bequamen dogh sooveel

water als wij van doen hadden, daer wij rusten: gemarcheert 3 mijlen. Nadat wij wat gerust hadden, hebben wij weder opgepackt, ons coers Z.W. genomen, marcheerden tot aen een morassige rivier, daer wij rusten: gemarcheert anderhalff mijl. Hier sagen wij 15 schoone paerden, die hier gedroncken hadden; soo ras sij ons sagen, liepen sij nae 't geberchte.

9e dito

weer opgepackt, ons coers Z.waert genomen, marcheerden tot aen de Mosselbanck, daer wij rusten: gemarcheert omtrent 3 mijlen. Naedat wij wat gerust hadden, hebben wij weder opgepackt, ons coers Z.W. genomen; wij waren genootsaeckt een van ons draeghossen achter te laten, die niet meer voort cost; marcheerden tot aen een cleyn brock water, daer wij rusten: gemarcheert 1 ½ mijl. Naedat wij wat gerust hadden hebben wij weder opgepackt, ons coers Z.Z.W. genomen recht op de bracke rivier aen, marcheerden tot aen 't wachthuys Keert de Koe; daer sijn wij dien nacht gebleven: gemarcheert omtrent 3 a 4 mijlen.

10e dito

weer opgepackt, ons coers recht na 't fort de Goede Hoope genomen. De reys is begonnen den 30 January ende volbracht

den 11e Meert

van UE. onderdanighen dienaer

(Was geteyckent) Pieter Meerhoff.

Den 12 dito

heefft den breeden Raedt deser jegenwoordige hier ter rheede liggende retourvloote naervolgende resolutie genomen.

Saterdagh voormiddagh den 12 Meert 1661.

D'Ed. Commandeur Frisius ende den breeden Raedt der jegenwoordige retourvloote in 't fort de Goede Hoope vergadert, ende in denselven gecompareert

wesende den flscael van 't fort de Goede Hoope voorsz., dewelcke ten laste van eenen Hans Ditmars van Hamborgh gewesen bootsman, ende nu buyten bedieningh wesende schieman op 't schip Wapen von Amsterdam, hadde gedaen mondelinge eysch over dat op den 11 deser met eenen Ariaen Joppen van Haerlem, cock op 't schip Orangien, omtrent de waterplaets alhier met messen hadden gevochteu ende malcanderen d' een in 't aengesicht ende d' ander in 't hoofft ende handt seer grootelijcq gequest, jae tot dootsteeckens toe hadden aen malcander geweest etc. Ende over sulcx bij den Raedt (om alsulcke onheylen in tijt ende wijlen voor te comen) goetgevonden, de voorsz. personen als den genoemden Hans Ditmars alhier in apprehentie sittende te condemneren, dat (als van de quetsure genesen wesende) sal worden gebracht aen 't galjot de Perkyt, ende aldaer 3mael van de groote rhee te vallen ende voor de mast wacker gelaerst te worden, neffens confiscatie van 6 maenden gagie, halff voor den armen ende de rest pro fisco, mitsgaders bovendien nogh een jaer aen de Caep over te blijven, als hem onweerdigh hebbende gemaeckt met de retourvloot naer huys te vaeren. Ende den anderen, sijnde den meergemelden cock van Orangie nogh buyten apprehentie ende t' soeck weesende, dat sijn reeckeningh op dito schip sal worden geslooten, ende denselven cock met sijn goet geslooten sal aen landt in apprehentie gebracht worden, om hem gelijcq den anderen over sijne begaene faulten voor den Raedt van 't fort aengesproocken ende sententie t' sijnen laste gewesen te worden.

Wijders nogh, dat eenen Willem Salomonsz. van Haerlem, bootsman van 't schip Malacca, gisteravondt onder en voor de poort van 't fort hem seer moetwilligh tegen den sargeant deser fortresse, die de wacht in de poort waernam, heefft aengestelt, ende denselven

sargeant heefft willen buyten de poort hebben, hebbende alsdoen een stock, dien hij weder te neder wierp ende den gemelten sargeant met steenen begon te werpen, ende veele onfatsoenelijckheden bejegende ende g'affronteert, - Is goetgevonden, dat denselven mede driemael van dito galiots rheede sal lopen ende met honderd slagen gelaerst te worden, neffens verbeurte van 6 maende gagie te verdeelen als boven, mitsgaders oock hier aen landt te blijven ter discretie van den Commandeur ende Raedt deser fortresse.

Gemerckt dat den persoon Pieter Dircksz., soldaet op 't schip de Nagelboom bescheyden, die de huysvrou van den vrij herbergier, genaempt Jannetjen Ferdinandus, op den eersten deser des nachts voor haer huys met gewelt ende groote moetwillicheyt in de rechterarm omtrent den elleboogh heefft gehouwen ende gequest, tot nogh niet en is te voorschijn gecomen offte cunnen in apprehentie gecreegen ende genomen worden, maer, nae 't schijnt, hem secuur genoegh weet te verschuylen etc., - Is verstaen denselven sijn reecqueningh te sluyten, ende in 't schip opgevonden wordende, met sijn plunderagie geslooten aen landt te brengen in hechtenis, om te gelegener tijt sijn proces gemaeckt ende daerover gestrafft te mogen worden naer behooren.

Bij den schipper Jan Munt van 't schip Amersfoort in raade voorgedragen, dat er een persoon op sijn schip genaemt Hendrick Jansz. van de Nes door sijn selffs offte een ander gequest was geworden, - Is verstaen (om de waerheyt te mogen hebben, off het onnosel offte door vechterije gecomen was) dat denselven gequesten persoon met reeckeningh ende plunderagie sal aen landt geset worden.

Ende dat den bedienende hooghbootsman van 't schip Wapen van Amsterdam, om sijn trage ende

inobedient comportement, buyten bedieninge op 't schip Amersfoort sal overgaen, tegen den hooghbootsman Isbrandt.....[1] van dito schip weder op 't Wapen van Amsterdam over te comen, om aldaer de bootsmans plaetse te becleeden.

Aldus gedaen ende gepasseert ten dage en jaere als boven, in 't fort de Goede Hoope.

(Geteyckent) Andries Fricius.
Jan van Riebeeck.
Dirck de Knibber.
Pieter Jonasz.
Jan Abrahamsz.
Jochim Claesz.
Reynoyt Venhuyzen.
Jacob Enten.
Elbert Kes.
Jan Munt.
Roeloff de Man.
Hendrick Lakus, Secret^{s}.

Saterdagh namiddagh den 12 Meert A^{o} 1661.

In Rade door den sieckentrooster Pieter van Stael verthoont d' expiratie van desselffs eerste 5jarigh verbandt ende ingevolge oock sijn genegentheyt, om nogh langer in den dienst van d'Ed. Comp^{ie} te continueeren, ende daerom versoeckende eenige verbeeteringe van gagie, vermits oock het sieckenhuys is waernemende, soo volgens sijn cranckbesoeckers ampt alsmeede regent van 't selve, item debvoire doet om sommige Hottentoos te leeren lesen onse Nederlandsche taele, alsmede des Comp^{ies} ende haer dienaeren lijffeygenen, - Soo

1) oningevuld.

is goetgevonden, hem de novo aen te nemen, onder conditie als navolgende acte hem daervan verleent is, dicterende, te weten:

Pieter van der Stael van Rotterdam, hier te lande gecomen den 4 Meert A^{o} 1656 met het jacht Weseph voor sieckentrooster a 36 gl. 's maents, wordt bij desen op sijn versoeck ende bequaemheyt vermits sijn 5jaerige tijts expiratie voor nogh drie (3) jaeren in voorsz. qualiteyt gecontinueert ende vermits oock het sieckenhuys als meederegenet van dien is waernemende, mitsgaeders des Comp^{ies} slaven ende de Hottentoos in de Nederlandsche taele ende Christelijcke leere is onderwijsende, waerinne al voordeelen is doende, op approbatie van d' Heeren Majores in 't Patria toegevoecht een maendelijcx tractement van 45 gl., beyde ingaende 4 meert passado, dat voorsz. sijn tijt is comen te expireren.

Ende alsoo den geweldiger deser fortresse, Nathaniel West, sijn 5 jaeren meede heefft uytgedient a 15 gl. primo Meert, ende sigh genegen thoont onder verbeteringe van gagie off costgelt nogh langer te continueeren, - Soo is verstaen hem in voorsz. ampt van geweldiger en bij gelegentheyt oock als scherprechter voor deselve gagie nogh 3 jaeren te continueeren, ende in plaetse van 2 voortaen drie realen costgelt te laeten genieten.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope, ten daege ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Andries Frisius.
Jan van Riebeecq.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Sondagh den 13 dito

heefft d'Ed. Heer F*r*isius (sijn visite aen de Caep gedaen ende ververssinge in overvloet ende drinckwater etc. ingenomen hebbende) affscheyt genomen ende nae boort gevaeren, uytgeleyt van den Commandeur Riebeeck, die voor den avont weder aen landt quam, latende den ondercoopman Roeloff de Man met den fiscael Abraham Gabbema aen boort tot de visite na de versteeckelingen etc.

Den 14 dito

is sijn Ed. bovengemelt des namiddags ten 2 uyren (een fraeye Z.Z. ooste wint krijgende) met de retourvloote onder zeyl gegaen, ende treffelijcq deselve salvo in 't lieve Vaderlandt.

Ende is 't galjootjen de Perkyt medegegaen, om eenige, die haer in de vloote versteecken hebben, ende nogh niet opgevonden wordende, in zee over te nemen ende weder herwaerts te brengen, ende met eenen op de laetste retourschepen te cruyssen.

Den 15 dito

is den Commandeur Riebeeck eens uyt wesen besien, hoe de saecken overal in 't landt onder de vrije luyden ende Comp^{ies} bou al stonde, vermits sulcx sedert eenige dagen herwaerts te doen door 't aenwesen der retourschepen belet is, ende daerom oock op 't een ende 't ander de noodige orders weder wat heefft herstelt etc.

'S avonts is den tamboer van 't fort, genaemt Louys Isaacqs van Amersfoort, van een schielijcke sieckte overleeden.

Soo is oock op dato den onderchirurgijn Pieter van Meerhoff gesonden na den coningh van de Saldanhars, genaemt Oedasoa, vermits hij sigh soo weynigh haeste herwaerts te comen, om over de saecken van de Namaquas te spreecken etc., welcke den

16 dito

's middaghs met sijn 2^{e} van sijn leger, genaemt Koukosoa, ende eenige outsten, neffens den eersten zoon van de Caepmans overste aen 't fort

quam, ende hem voorgedragen wordende, hoe dat d' onse soo verde met de Namaquas versproocken waren, dat soo wanneer hij 2 a 3 van de sijne wilde met d' onse mede senden ende laeten weten sijn genegentheyt tot vrede, dat hij deselve dan soude accepteeren, ende hier comende hem dan de minste quellingh off schade aendoen, maer t' eenemael met hem in vreede leven, daer hij anders grooten overval van te verwachten hadde, 't welcke wij als vreedemaeckers sochten te middelen, te meer dewijle wij merckten dese Namaquas op hem Oedasoa seer verbittert waren, ende omdat hij onsen g'allieerden vrunt is, hem gaerne met haer wilden bevreedigen, gelijcq sij aengenomen hadden 't selve te accepteeren, indien hij maer 2 a 3 van sijn volcq met d' onse wilde stuyren, welcke eerstdaeghs met vereeringe weder derwaerts souden gaen om haer herwaerts te halen offte ten minsten eenige gecommitteerde om nader met deselve te allieren, ende soodoende met alle de landtsvolckeren vruntschap te maken, ende oock te bewerken, dat se met malcander oock in vreede mochten leven, ende wes meer dienen mochte om hem te verstaen te geven, dat wij niet anders als vreede ende vruntschap met alle volckeren sochten.

Doch Oedosoa gaff op 't laest ten antwoorde, dat hij niemandt van de sijne cost bewegen derwaerts te gaen, oock dat de Namaquas wel sterck van bestiael, maer nergens nae soo veel van volcq waeren als sijluyden, ende dat se dierhalven voor deselve weynigh bevreest waeren, ende, deden se hem geen quaet, hij soude haer oock niet moeyen, ende aengaende de vreede soude tusschen hem ende haer, als se hier quamen, wel geslooten worden; soo niet, hij lagh hieromtrent met de Goringaiquas offte Caepmans een halff daghreyssens van daen, sterck genoegh om wederstant te doen,

waertoe oock sijn cameraet offte ander overste der Gochoquas, genaempt Gonnoma, mede wel 6 a 8000 man sterck affquam, ende alsoo de Namaquas, yets op haer willende attenteren, wel getroost waren, schoon deselve met schilden vochten ende groote postuyren van menschen waeren etc.; maer de Hottentoos, die met d' onse als tolcken soude medegaen, wilde hij sijn woordt wel in de mondt geven, om de Namaquas sijn vreede te laeten aenseggen.

Hem wierde g'antwoort, dat wij hem als een vrunt de saecke hadden willen communiceeren om te doen blijcken, hoe 't ons maer te doen is om te maecken, dat zij en alle volckeren dogh mochten in goede vruntschap leven, item oock om sijn meeninge te verstaen ende dan met hem als onsen g'allieerden vrunt de saken ten besten te mogen overleggen, 't welck hem wel liet bevallen, maer wierp het voorts van dese discours op een ander praetje van tabacq, eeten ende drincken, sulcx wij anders omtrent Oedasoa niet cunnende uytrechten, hier voorts niet meer van gesproocken wierd.

'S avonts quam den ondercoopman Roeloff de Man ende deu fiscael Abraham Gabbema met de zeylsloep 't Muskietjen Weder aen 't fort, hebbende in 't monsteren nogh maer één versteeckelingh cunnen vinden, ende 2 nachten aen 't Robbeneylandt verwaeyt gelegen, sijnde 't Perkytjen nogh verder met de retourvloot affgeseylt, om de rest, mogelijcq sijnde, oock weder te brengen.

Den 17 dito

is navolgende resolutie genomen:

Donderdagh den 17 Meert A° 1661.

Alsoo bij de jongst gedaene lantreyse eyntlijck de langh na gesochte volckeren, om de noort woonende

ende genaempt Namaquas, sijn opgevonden, conform het rapport ende teyckenen van ons volcq op den 11 in 't daghregister g'insereert, - Soo is om de lieffhebbers couragieus te houden, goetgevonden de lantreysers, 13 sterck, hoofft voor hoofft, voor 't opvinden van de Namaquas ende de teyckens daervan medegebracht, te vereeren elck met 6 realen van 8^{en} contant, ende daerenboven 't medegebrachte bockjen te betalen tot 3 gl. ende 't jonge osjen tot 12 gl., conform de beloffte aen deselve gedaen, naementlijck, dat al 't geene sij opvonden offte negotieerden, hoe civil het was, haer de eerste reyse soude vereert ende in contant betaelt worden, gelijck dan oock haer te goet gehouden ransoen brandewijn, debauche voor te comen, mede verstaen is, haer in contant goet te doen na de prijs als deselve uyt Comp^{ies} packhuys vercocht wordt, mitsgaders 't gewesene opperhoofft den corporael van d' adelborsten Pieter Cruythoff, volgens belofften desen tocht dubbelde gagie gewonnen hebbende, dat surplus mede in contanten te laeten betaelen, ende alles stelle op reeckeningh van extraordinaire oncosten, beneffens 't geene van de meede gehadt hebbende provisien ende coopmanschappen aen de voorsz. natie etc. vereert ende verteert is, opdat alles blijcke nae behooren.

Ende alhoewel den coninck der Saldanhars Oedasoa weynigh genegentheyt schijnt te hebben om aen de voorsz. Namaquas (sijne vijanden) eenigh volcq te senden tot aenbiedinge van vreede, welcke vreede sijluyden aen d' onse beloofft hebben t' accepteren, als Oedasoa maer 2 a 3 man tot dien eynde met ons mede derwaerts sond, - Soo is echter geresolveert, 't sij Oedasoa daertoe wil of niet, voor de regentijt eventwel noch een tocht nae die voorsz. Namaquas te doen met een aensienlijcke vereeringh voor den coninck ende sijn 3 soonen, beneffens eenige van de princi-

paelste, omme hun daerdoor te meer tot ons genegen te maecken ende herwaerts aff te locken, off ten minsten eenige gecommitteerden van deselve, om die wat wel alhier te onthaelen etc., met verseeckeringe van haer voor de Saldanhars hunne vijanden te bewaeren, te meer dewijle veele van de gecochte coraelen der France geestelijckheyt de meeste soorte bijsonder onder dit volcq getrocken is, alsoock roode mutsen ende root laecken, om soodanige mutsen van te maecken, die daeromme sooveel mogelijck onder 't volcq gesocht ende de slechste tegen ½ R^{d} betaelt worden, costelijcker l'advenant, om de gemelte natie al ten eersten te thoonen hoe dat men haer van alles sal cunnen accommoderen, dewijle het een actyff volcq bevonden wordt, die dieper in 't landt met ander luyden handel drijven ende misschien meer bij haer hebben, als men nogh vooreerst heeft cunnen vernemen.

Ende nademael tot dese tocht sigh dan weder aenbied den onderchirurgijn Pieter Meerhoff, welcke de beschrijvinge van de laetste tocht heeft gehouden ende de 2^{e} is geweest, mitsgaders seer wel met dit volcq weet om te gaen, - Is verstaen hem jegenwoordigh daertoe als hoofft te admitteren met nogh 8 persoonen, meest van de laetste liefhebbers, die met hem hunnen dienst daertoe oock aenbieden.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten daege ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 18 dito

heeft Oedasoa geresolveert 3 van sijn domestycquen te laeten met d' onse medegaen nae de

Namaquas, om sijn vreede aen te bieden, welcke 3 luyden hij ons gewesen ende beloofft heeft morgen ten dien fine aen 't fort te senden, sijnde hij heden met Koukosoa ende sijn medegebrachte outsten nae genoten vereeringen ende goet onthael daerop naer huys gegaen.

Sondagh den 20 dito

sijn de voorsz. 3 gecommitteerden domestycquen van Oedasoa tdn fine voorsz. aen 't fort gecomen.

Den 21 dito

he*bb*en ons volcq met Hottentoos als tolcken ende voorsz. 3 gesanten van Oedasoa haer op reys begeven met navolgende vereeringen:

Voor den coningh offte oppersten van de Namaquas, genaemt Akembie.

1 strengh van de grootste lichte blaeu corael.
1 dito wat kleynder soort dito blaeu corael.
2 dito van de 3^{e} sorteringh van dito corael.
1 bosje blaeu corael van de kleynste slagh sijn quispel greyn.
2 strengen doncker blaeu groot slagh glinsterende van cristal.
1 bosje fiolette coleur kleyne corael }quispel greyn.
1 dito orangie dito wat grooter slagh }quispel greyn.
1 dito melckwitte van denselve groote }quispel greyn.
1 dito van 14 strengen root quispel, daer koebeesten voor gehandelt wort.
1 strengh wit corael van de grootste soorteringh.
1 dito wit gestreept van cristal.
1 dito vergult ende blau groot slagh.
1 dito geel vergult.
1 dito groen, geel gesprickelt.
1 dito blaeu, wit gesprickelt.
1 strengh phioleth groot slagh.

2 vergulde kettingen tot bresaletten.
2 coraele bresaletten.
1 silveren kettingh.
1 geel copere dito.
1 ringh daerin een esmarautsteen.
1 France hoetbandt.
1 muts van roode sergie met 3 passementen, ende
1 bagge, sijnde eeu roos van 7 roode, witte ende groene steenen daerop genaayt.
2 geele coopere plaeten wegende 3 ℔.
2 stocken dick ende }draetcooper ... ℔.
2 stocken dun }draetcooper ... ℔.
2 stucken ijser wegende ... ℔.
1 ℔ Brasilische taback ende 1 ℔ Vergines dito.
1 dosijn tabacxpijpen.
1 mes.

Voor sijn eerste soon.

1 bosje root quispel greyn corael, daer koebeesten voor gehandelt worden.
1 dito violeth dito }quispel greyn.
1 dito licht blaeu dito }quispel greyn.
½ dito melckwit }quispel greyn.
1 strengh licht blaeu corael van den middelste slagh.
2 dito van de 3^{e} sorteringh.
1 dito wit corael van de grootste slagh.
1 dito fioleth groot sorteringh.
2 strengen doncker blaeu groot slagh glinsterende van christal.
1 dito blaeu met witte streepen.
1 dito groen met geele dito.
1 strengh blaeu sijnde vergult.
1 dito geel vergult.
1 strengh wit gestreept corael van cristal.

1 copere ringh met een esmaraudesteen.
1 vergult kettinghjen.
1 coraele brasaleth.
1 France hoetbandt.
1 muts van roode sergie met 2 passamenten.
1 plaet geel kooper.
1 stock dick ende }draetcooper.
1 dito dun }draetcooper.
¾ ℔ Brasilische tabacq.
½ dosijn tabacqpijpen.
1 mes.

Voor de 2e soon.

Alles als boven.

Voor de 3e soon.

Idem als vooren.

Voor den eersten capiteyn.

1 bosje roode corael, daer wij koebeesten voor handelen.
1 strengh licht blaeu corael van den middelste slagh.
1 dito van de 3e sorteringh.
1 dito fiolet groote dito.
1 dito doncker blaeu groot slagh glinsterende van cristal.
1 dito wit corael van de grootste slagh.
1 strengh blaeu met geele en swarte stippelen.
1 bosjen blaeu quispel greyn cleyne sorteringh.
1 France bant.
1 roode Rouaense muts.
1 silver Frans ringetjen.
1 mes.

Voor den 2^{en} capiteyn.

Als boven.

Voor den 3^{en} capiteyn.

Meede als vooren.

Provisien, amonitie van oorloge
voor ons volcq ende medegaende
Hottentoos Jan Koninkey end
Tousabé als tolcken, neffens
Oedasoas 3 gecommitteerde.

- 350 ℔ hart broot.
- 50 ℔ speck.
- 4 mingelen brandewijn }in 4 tinne vlesschen.
- 4 dito Spaense wijn }in 4 tinne vlesschen.
- 50 ℔ sout.
- 1 piek.
- 1 spaa.
- 2 hantbijlen.
- 1 sackjen peper.
- 4 loot foelie.
- 4 dito nagelen.
- 4 dito nootenmuscaten.
- 8 dito caneel.
- 26 ℔ buspoeder.
- 26 ℔ loot.
- 12 ℔ hagel.
- 2 bossen londt.
- 40 vuursteenen.
- 1 rol tabacq a 30 ℔.
- 6 lijnen.
- 9 pistoolen.
- 9 snaphaenroers.
- 9 houwers.

alle welcke goederen etc., op drie draeghossen geladen,

en d' onse (9 stuck) voorts tot narichtinge ter handt gestelt sijn navolgende

Memorie voor den onderchirurgijn

Mr Pieter Meerhoff, als
hooft gestelt over 't volcq,
met hem gesonden wordende
na de opgevondene Namaquas.

Dewijle de Namaquas nu opgevonden sijn, soo is bij ons in rade goetgevonden, een nader besendingh aen die natie te doen, ende dat met een fraye vereeringe van soodanige goederen ende coraelen, als nae u ondervindingh ende oordeel uytgemaeckt, ende daer 't bequaem g'oordeelt is, den coningh beneffens sijne 3 soonen ende andere mindere hooffden mede te vereeren ende congratuleren, met versoeck deselven haer huysen ende vee, offte eenige van dien, met u mede willen laeten affcomen, om hier nader kennisse met ons ende oock vaster vreede met Oedasoa te maecken, welcke op onse aenmaninge 2 van sijn huysvolcq nogh laet medegaen, om de Namaquas sijn vreede oock aen te bieden, ten eynde de wegen voor haerluyden alomme te veyliger mochten wesen, ende waertoe ul. haer oock wel moocht presenteeren, dat wij gaerne altijt ymandt van d' onse bij haer willen laeten over ende weder reysen, als wanneer meet Oedasoa al geen vreede cunnende treffen, denselven haer om ons volck halven niet sullen derven eenigh hinder doen, ende wes meer ul. cunt bedencken, om haer met al haer have aff te locken ende te sien, off se beneffens het bestiael oock genegen te maecken sijn om van haere bereyde vellen ende fraye struysveeren aen ons te verhandelen, item oock oliphantstanden, muscus,

civet, groote schiltpadtshoorn, bonte vellekens, ende, let wel, off er oock gout onder haer ciraet van armringen ende coraelen is, nemende verscheyde toetsen daervan op u toetsteentjen, om ons hier te thoonen.

Ende wijders nae alles wel scherp vragende ende ondersoeckende, conform de memorien die Pieter Cruythoff voor desen mede gehadt heeft ende nu oock om nae te cunnen sien mede gegeven wordt, daertoe ons dan gedragen.

Ende off dese Oedasoas gesanten u onder wegen mochte affvallen ende door vreese off andersints haer bedachten de reys te volbrengen, soo moet ul. echter sulcx niet onderlaeten, maer u saken bevorderen ende sien door de meedenemende vereeringen als andersints de Namaquas te bewegen, onder ons eygen volcq geleyde etc. In de mosselpoel, die wij in u aenteyckeningh sien dat gij gins en weder gepasseert ende veel mosselen in sijn, doet eens een deel van deselve open ende siet off er geen saetperel in is, ende voorts scherp acht op alles slaende ende merck nemende, omme ons daervan raport, ende voornamentlijck dogh de Namaquas herwaerts aff te brengen, om deselve hier allerhande saken te thoonen ende lustigh te onthaelen, waeraen ul. d'Ed. Comp^{ie} goeden dienst sult doen, welcke niet ongecompenceert sal gelaten worden nae wicht van saken, als oocq 't volcq, die met u gaen, welcke bij desen expresselijck bevoolen worden, ul. in alles als haer hoofft te gehoorsamen ende doen wat haer van u sal gelast worden, gelijcq off wij selffs in persoon waeren, die wij dan de saken toevertrouwende, bij desen geluck ende den zegen des Heeren op haere heen- ende wederreyse sijn toewenschende.

In 't fort de Goede Hoope den 21 Meert 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Heden is oock den Commandeur uyt wesen besien den toestant van den bou etc.

Den 22 dito

quamen des 's morgens vroegh over landt aen 't fort den bouckhouder van 't jacht Anckeveen, Hendricp Pax, met den opperchirurgijn ende 2 matroosen, neffens den vrij Saldanhavaerder Gerrit Harmansz., tegenover 't Dasseneylandt op dese cust aengeset met tijdinghe, dat het gemelte jacht Ankeveen aldaer onder dito eylandt den 11 deser verleden was aengecomen, heel ontbloot ven water, dogh gans geen siecken ende maer 2 dooden onder wegen gehadt hebbende, ende uyt Texel geseylt sijnde den 24 November 1660 met 78 gegagieerde coppen, daeronder den schipper Barent Jochimsz. ende voorsz. bouckhouder, in compagnie van 't schip Marseveen en de fluyt Vogelsangh, van welcke hij op 28½ ende 47 gr. noorderbreete waeren affgeraeckt, op welcke 28½ gr. Marseveen al 30 siecken te kooy had leggen, doch de Vogelesangh niet een, sijnde voorts de liny op den 20 January redelijcq spoedigh gepasseert, ende hier omtrent de hoogte van de Caep wat in suckelingh geweest van Z.ooste coelte ende stilte, sulcx dat sij eyntelijck, gelijck voorseyt, onder voorsz. Dasseneylandt waeren aengecomen, en aldaer bij haer op den 15 oock het galjot de Perkyt, dienselven dagh gescheyden van de retourvloot, welcke met een fraye deurgaende wint dien nacht de Saldanhabay al sullen gepasseerd sijn; d'Almogende verleene haer een spoedige behoudene reyse, ende dat se weder conjugeren mogen, alsoo den admirael Frisius met de Nagelboom alleen voor uyt 't gesicht van de ander 5 schepen was, welcke 2 's morgens vooruyt ende d' andere 5 tegen den avont bij d' opperhooffden van voorsz. jacht Anckeveen gesien sijn 't gemelte eylandt passeeren ende malcander opsoecken, volgens oock het advys van

d' opperhooffden van 't galjot de Perkyt, bij voorsz. Anckeveen leggende te wachten nae goede wint om op te comen, ende alsoo ons den bouckhouder meergemelt wiste te seggen, dat haer schip gansch van water ontbloot was, is datelijck het seylsloep 't Muskytjen affgesonden met 20 halff amen water, ende voorts vol wortelen, knollen, cool ende watermeloenen etc. tot ververssingen, beneffens onderstaende brieffken geschreven.

Aen schipper Barent Jochimsz.

Eersame discrete.

'T brieffken van 20 deser, gedateert onder 't Dasseneylandt, is desen morgen met den bouckhouder over landt wel ter handt gecomen, waerop gesien u schraelheyt van water, wij de seylsloep het Muskytjen jegenwoordigh vol water in halff amen affsenden met goede partije cool, wortelen, pastenaken, cnollen, watermeloenen ende ander verversingh, dat ul. ten eersten maer cunt overnemen, ende ons datelijcq voorsz. vaertuygh weder terughsenden; als ghij hier compt, sult beesten ende vruchten genoegh vinden tot ververssingh, waermede ul. dan met Godes hulpe haest hier verwachtende, sullen dit besluyten ende u te samen gegroet laten.

Ul. goede vrunt

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

In 't fort de Goede Hope, den 22 Meert 1661.

Den 23 dito

quam des avonts een schip de bay inzeylen, daer 's nachts den fiscael Abraham Gabbema met een roeysloep nae toe gesonden wierd, welcke

cort daeraen wedercomende, rapporteerde, dat het was voor aengetogen jacht Anckeveen, gister met de Perkyt van 't Dasseneylandt gescheyden, ende tusschen wegen aldaer wel ontfangen ende overgenomen hebbende 20 halff amen waters ende ververssingen, hem met de zeylsloep 't Muskitjen toegestuyrt.

Woensdagh den 23 Meert A° 1661.

Bij de particuliere missive van mijn Heeren de Bewindhebberen uyt de camer Amsterdam in dato 11 9ber 1660, jongst aen ons geschreven, vernemende haer Ed. ordre omme ons alhier in postuyre van deffentie te houden tegen soodadige 8 France scheepen als gerucht wierd dat uyt Vranckrijck naer India stonden te gaen, - Soo is goetgevonden de 10 stucken geschuts op strandt bij de zoute rivier leggende voor 't gestrande France vrack, ten eersten aen 't fort binnen 't hoorenwerck te laten haelen, alsoock om de ramparden uyt het vrack, opdat haer sulcx niet te gereet mochten weesen ons daermede te quellen, ende sijluyden, yets voor hebbende, eerst wat werck mogen hebben om canonnen aen landt te brengen, sonder kracht van 't welcke wij met Godes hulpe hoopen, dat se ons soo heel veel niet sullen cunnen deeren.

Jacob Huybrechtsen van Roosendael van Leyden, hier te lande gecomen met 't schip de Walvis den 9 April anno verleeden, voor adelborst a 10 gl. ter maent, welcke zedert 15 May daeraen dat Compies baes hovenier Marten Jacobsz. van Amsterdam is vrij geworden, des Compies thuynen ende de verstreckingh der vruchten uyt deselve aen de schepen als baes heefft waergenomen, ende daerinne tot heden beter contentement ende preuve van wetenschap als gemelte laetsten vóór hem heefft gegeven, wordt bij

desen op sijn versoeck ende vereyschte bequaemheyt in de voorsz. qualiteyt als baes hovenier geconfirmeert, ende toegeleyt de volle gagie van 25 gl. per maent, daer den eersten baes hovenier Hendrick Boom bij de Heeren Bewindhebberen voor aengenomen is geweest ende meede contentement gedaen heefft, de gagie heden ingaende, ende verbonden blijvende daervoor sijn eerste 5jaerigh verbant aen de Comp^{ie} te voldoen.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 24 dito

is 't jacht Anckeveen met boegseren op de rechte rheede g'arriveert.

Ende retourneerde op den middagh beneffens voorsz. zeylsloep oock 't galjot de Perkyt, rapporterende den schipper van dien wegen de retourvloot, in substantie als hier vooren aengeteyckent staet, welck Perkytjen datelijcq weder affgevaerdight is na buyten te gaen, om op de laetste retour- ende andere schepen te cruyssen, ende van Comp^{ies} goeden toestant hierbinnen cuntschap te doen, mitsgaders bij opdoeninge van Francen, ons ten eersten waerschouwingen te brengen.

Den 25 ende 26 dito

is Sousoa, den coningh van de Chainouquas, aen 't fort gecomen met 9 schapen, daeronder 2 vette rammen, die hij aen den Commandeur tot vereeringe bracht, ende denselven quam adieu seggen, omdat hij nu weder nae sijn landt ende volcq soude vertrecken, tot 't aenstaende jaer, als wanneer

hij hoopte weder 4 a 500 beesten te comen verruylen, ende oock ymandt mede te brengen van 't volcq daer hij aff gesproocken hadde dat gout ende witte gesteenten souden hebben etc.

Tot 't welcke ende onderhoudinge van de begonnen alliantie etc. dan vrundelijck aengenomen sijnde, ende sijn vrou, zoon etc. voor 't laest nogh een fraye vereeringe gedaen, daer hij met seer goet genoegen ende belofften alvooren desen morgen meede is vertrocken.

Sondagh den 27 dito

is uyt 't Patria wel ter rheede gecomen 't ffuytscheepjen Hilversum, daerop schipper Jacob Backer ende bouckhouder Daniel Raphoen, met 66 coppen den 17 November uyt Texel geseylt ende van deselve een persoon overleden, in Brouwershaven door storm moeten inlopen, ende aldaer 3 persoonen aen landt verloopen.

Den 28 dito

is de seylsloep 't Musquietjen nae 't Robbeneylandt gesonden met een secreet seynbrieffken, geschreven aen d' onse aldaer, neffens ordre om met eenen te laeten weeten hoeveel hamels datter weder cloeck genoegh voor de schepen te leveren etc.

Den 29 dito

stijve Z.Z. ooste winden tot belet van Anckeveens vertreck, die anders op den 21 affscheyt becomen hadde, sijnde dese dagen van Oedasoa mede al wat beesten ende schapen aengebracht.

Nieuwe maen den 30 dito

's morgens schoon lieffelijck weer.

Ultimo dito

idem met regen ende westelijcke lucht, waerdoor 't jacht Anckeveen noch beleth bleeff t' zeyl te gaen.

Den 2 April

's morgens claere zuytoostelijcke lucht sijnde ende redelijck deurcoelende, is daermede 't jacht Anckeveen na Batavia vertrocken, met de brieven ende pampieren gedirigeert aen haer Ed. aldaer.

Jan van Riebeeck, *Dagverhaal*

Item oock affscheyt gegeven aen 't fluytjen Hilversum, om met secrete seynen ende orders etc. buyten in zee beneffens 't galjot 't Perkytjen buyten wesende te cruysen op d' aencomende uyt- ende thuysvaerende schepen, ende haer van den toestant alhier advertentie te doen.

Sondagh den 3 dito

's morgens stil weer, was Hilversum daerdoor noch niet cunnen buyten geraecken.

Den 4 en den 5 dito

even stil weer tot belet alsvooren, ende 't Perkytjen in 't gesicht geweest, die met een roeysloep de nader secrete seynen sijn aen boort gestuyrt, waermede weder t' zee stack; ondertusschen bij raetspleginge hier aen landt navolgende resolutie genomen wierd, te weten:

Dinghsdagh den 5 April 1661.

Bij de nader missive van mijn Heeren de Bewinthebberen ter camer Amsterdam, gedateert 11 November, aen ons alhier geschreven, noch al siende haer Ed. continuerende ordre omme niet nae te laeten ons te houden in postuyre van diffentie tegen soodanige 8 France schepen, alsser in de havenen van Vranckrijck wel sterck bevolckt ende gemonteert, mitsgaders oock voor langen tijt gevictualieert, in equipagie hebbende gelegen, als in zee souden sijn etc., sulcx den Commandeur Riebeeck den Raedt oock is voordragende hem bij opgemelte haer Ed. ter camer voorsz. onder anderen secrete saecken bij apparte missive van den 25 October 1660 te vooren noch breeder is aengeschreven; item mede dat om des Comp^{ies} schepen van de gelegentheyt hier binnen buyten in zee te waerschouwen, expres oock g'ordonneert sij, 't fluytjen Hilversum neffens 't galjot de Perkyt op deselve te laeten cruyssen etc. ende 't guarnisoen alhier tot nader ordre te ver-

stercken met 40 a 50 coppen, mitsgaders tot dien eynde soo veele van voorsz. fluytjen als 't selve sal cunnen ende mogen missen offte lichten, om naderhant bij aencompste van andere schepen deselve tegen soldaten te verwisselen.

Gesien dan dat de andere schepen tot dato al vrij langh weghblijven, ende misschien uyt vreese van de voorsz. Francen, na 't gegeven consent van mijn Heeren de Bewinthebberen, andere ververschplaetse gecosen hebbende, desen haeven ditmael wel souden mogen excuseren, ende wijders gefrustreert sijn, niet alleen ons alhier soodanigh te verstercken, als d' ordre van opgemelte haer Ed. wel meedebrenght, maer dat men daerdoor oock belet soude blijven tot bewaringe van den toestant alhier (ons nootsaeckelijckste werck wel weesende), niet alleen te repareren de oude vervallen eerde redout Duynhoop, maer oock nogh een ander tusschen die ende 't fort te stellen, bij den Raedt reede affgesien ende op 't hooghste noodigh bevonden als yets ter werelt, om 't landen van canon te verhinderen, sonder 't welcke hier weynigh cans sij des Comp^{ies} fortresse te overwinnen, al wiert er oock veel volcq aen landt gesmeten, dat anders canon daervoor krijgende nae eenigh belegh wel soude tot overgeven cunnen gedwongen worden.

Ende daerdoor deese soodanige water- ende ververschplaetse d'Ed. Comp^{ie} tot groote verlegentheyt comen te derven, mitsgaders dit saysoen door 't affdringen van de secrete seynen etc. oock veel schepen in deese bay onbewust arriverende, comen te verliesen, - Soo is ingesien de soo seer hooge nootwendicheden om de strandt te verstercken, nae veele lange ende rijpe deliberatien eyndelijck goetgevonden, met alle cracht ende hulp van voorsz. Hilversums volcq ende timmerluyden, vermits mancquement van 't volcq van

van andre schepen, voor jegenwoordigh in der ijl op de uytgesiene plaets tusschen de voorsz. oude redout Duynhoop aen de strandt op te richten een goede hechte stercke houte redout van 20 voeten in 't viercant, met een cap bedeckt, om door hantgranaden daer niet uyt gedwongen te worden, ende dubbelt met gevoerde plancken, voor een drieponder uyt boots te schieten, schootvrij, mitsgaders onder de grondt in elcke sij 2 breede vallende schietpoorten, gelijcq de schepen, om met canon door te cunnen speelen etc., mitsgaders daertoe om de gereetheyt te gebruycken, de houtwercken van het France vrack dicht ende fray bij de wercken leggende, conform d' autorisatie tot het slopen etc. van haer Ed. uyt Batavia becomen.

Ende nademael den schipper van voorsz. fluytjen Hilversum, sigh daerop verstaende, als sulck werck meer bij de handt gehadt hebbende, aenneemt de gemelte redout met sijn volcq ende timmerluyden dese weeck bijnae vaerdigh te krijgen, ende oock seght dat het de Perkyt, in zee reede wesende om te cruyssen, het aldaer alleen nogh wel can waernemen, beneffens de uytkijckers die men hier aen alle canten heeft, die van eenige schepen in zee waerschouwinge brengende, datelijck met eene snedige roeysloep nae buyten seer wel cunnen cuntschap gebracht worden van de gelegentheyt alhier, boven dat het de schepen voor de bay comende, oock een seer groote gerustheyt sal geven een Hollants scheepjen alhier op de rheede te sien leggen, om waer te nemen de seynen daertoe mede beraempt, ende met de Perkyt oock in zee sijnde, wijders oock ingesien dat de swaericheyt voor des Comp^{ies} eerste ende costelijcke principaele retourvloot al wel ververscht van hier sijnde gepasseert sij, ende dies de versterckinge alhier om de vooraengetogen reden voor 't nootwendichste worden

opgewogen, - Soo is eenparigh verstaen den schipper voornoemt met sijn volcq ende timmerluyden 's morgens aen landt comende ende 's avonts weder aen boort vaerende, terstont te laten aen 't werck vallen, ende tusschen wijle dito fluytjen de zeynen op de rhee doen waernemen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage en jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Jacob Backer.
Abraham Gabbema.
Pieter Everarts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 6 dito

is het werck van de bovengemelte redout begonnen, ende omtrent 9 uyren de mist opgeclaert, den fiscael uytgesonden met den tolcq Doman ende den Hottento Carabingo, toegenaemt Platneus, om haer aen te wijsen de plaetsen achter den Boschheuvel, buyten Comp^{ies} begrepen cirkel over al de bergen ende dalen liggende tot in de Hout- ende Berghvaleyen incluys, alsmede langs de zeecant onder de Gevelbergh, mitsgaders de wegen, die se van daer tot ons ende tot haer overal ongemolesteert sullen mogen passeeren, hetwelcke de Goringhaiquas off Caepmans ende Gorachouquas offte tabacqdieven door haer op ons aldus hebben laten versoecken, om daer overal onder ons bescherminge te mogen comen wijck nemen van den Saldanhar Oedasoa, die haer schijnt op 't lijff te willen, volgens de vreese, die sij seggen daervoor te hebben uyt sijn ongenoegen over haer, omdat hij meent (soo sij seggen), dat wij de beesten ende schapen, die hij te ruylen brenght, door haer instigatie, jegenwoor-

digh in de mont na de tanden ende ouderdom besien, soeckende ons wijders tegen denselven wat op te hitsen met veele quaets, dat sij voorgeven hij met ons soude in 't zin hebben; doch sulcx behoefft niet al te licht geloofft ende maer met discretie aengenomen, dewijl jongst doch oock met al te goeden genoegh vertrocken is, dogh echter evenwel niet min opgepast.

Den 18 dito

deden des namiddaghs de clooffwachters seyn, dat sij 2 schepen van de zuyt sagen aencomen, ende alsoo deselve door de weynige wint niet costen binnen comen, is de fiscael met de zeyl- ende roeysloep na buyten gesonden met navolgende brieffken geschreven:

Aen d' opperhooffden van de aencomende

schepen buyten de bay.

Erntfeste, voorsienige, seer discreete, goede vrunden.

Dewijl wij sien, dat de Perkyt soo laagh is vervallen dat UE. van deselve geen waerschouwinge sal cunnen gedaen worden, - Soo hebben wij goetgevonden onse zeyl- ende roeysloep UE. met onsen fiscael in zee te gemoet te senden, om UE. van de gelegentheden alhier cuntschap te doen, ende dan ten aldereersten ons met de roeysloep in der ijl advertentie terugh te senden, wie ende van waer de vrunden sijn comende, die wij toewenschen een behouden incomste, ende geliefft gegroet te blijven van

UE. genegen vrund ten dienste

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

In 't fort de Goede Hoope, 18 April 1661.

'S nachts ten 1 uyren quam den schipper van het galjot de Perkyt met sijn schuytje aen landt, rapporteerende, dat daer meede aen de scheepen was geweest seinende de fluyt Venenburgh ende 't jacht 't Calff, 27 January van Batavia onder 't commando van d'Ed, Johannes Boucheljon vertrocken, ende met moy weer tot hier, mitsgaders

den 19 dito

's morgens met seer lieffelijcq weer ende een N.westelijck luchjen bij nacht op 't Robbeneylandtvuyr ingeseylt sijnde, al bij tijts Goode loff wel ter rheede geraeckt met de brieven van haer Ed. uyt India aen den Commandeur ende Raedt alhier g'addresseert ende overgelevert; onderwegen 4 man bij Venenburgh ende 3 bij 't Calff gestorven, voorts redelijcq wel gedisponeert sijnde, uytgenomen 10 a 12, die g'ordonneert sijn in 't sieckenhuys, om er wat beeter opgequeeckt te worden.

23 dito

omtrent 8 uyren in den morgenstont comen onse lantreysers van de Namaquas wederom, hebbende haeren coningh op de voorige plaetse niet gevonden, maer 5 dagen ende elcken dagh 6 duytse mijlen noortwaerts verder gereyst sijnde, waeren eyntelijcq gecomen bij de groote Chariguriquas, daer eenige van des Namaquas volcq bij waeren, die d' onsen datelijck kenden ende te verstaen gaven, dat haeren coningh aen de overste van de voorsz. groote Chariguriquas last had gelaeten, d' onse met Oedasoa volcq daer comende, in sijne naeme den vreede te accepteeren ende besluyten, gelijcq oock geschiede, daer mede onder getrocken de Soaquas offte 't Berghvolck, nadat se van de Namaquas overwonnen sijn geweest, sulcx het nu overal vreede onder haer was, soo 't scheen tot groote blijtschap van alle deselve, hebbende de voorsz. Soaquas aen d' onse belooft oliphantstanden, honingh ende was aff te brengen.

Desen oorlogh, die de Namaquas voor hadden op Oedasoa, was niet voor hem selven, maer opgenomen geweest voor de bovengemelten groote Chariguriquas, welcke door Oedasoa al haer vee ontnomen was, doch met recht, vermits sij 't selve voor hem om loon maer te weyden plachten ende sijluyden het haer selffs hadden geapproprieert, waervoor het Oedasoa haer met gewelt weder affgenomen had, ende sij haer doen onder de Namaquas begeven, die haer van sijn beesten op gelijcke maniere weder te weyden heefft versien ende tot sijn tributarissen aengenomen hout; doch echter geene wil dat se jegenwoordigh met Oedasoa vreede houden, om gerustigh herwaerts te mogen comen, gelijck hij dan tegen den overste van de voorsz. groote Chariguriquas 't geene voorsz. is, hadde gelast te seggen, idem mede

dat hij jegenwoordigh nootsaeckelijck moeste optrecken tegen de Brigodijs, voor desen abusivelijck Brichje genoemt, om haer te beoorlogen, alsoo tot vreede ende devotie te brengen, als wanneer hij dan tegen 't begin van de drooge tijt soude maecken bij de groote Chariguriquas weder te comen ende aldaer te gemoet sien de ordinaris affgesanten van Oedasoa, genaemt Kerrahi ende Hachora met eenige Duytsen, gelijck nu daer gecomen geweest, ende altijt tot sulcx gebruykt worden, om met deselve dan selffs aen de Caep bij den Duytsen Commandeur te comen, niet leedigh, maer met allerhande goet van al 't volcq daer hij mede bekent ende omgingh, waeronder oock gout soude wesen van een volcq in 't landt genaemt Geyry-Eyqua ende bij de Hottentoos Chori-Cyqua, dat is te seggen Goutvolcq, die oock root cooper in haer landt, ende jegenwoordigh de armringen daervan aen ons verthoont hebben, ende beneffens de Namaquas ende Brigoudijs oock frequentatie met de Choboquas offte

die van Monomotapa tot malcander comende bij de vaste plaetse Vigiti, Magna, Mossata, Samot cumissa Jouras deur of heen, ende om sulcx dit wel wat soude beginnen te schijnen overeen te comen met 't geene Linschoten onder anderen is meldende, naementlijck dat de swarten van Angola somtijts over landt wel souden comen bij die van Monomotapa, welcke haer gout op Soffala aen de Portugeesen affbrengen, want nae 't jegenwoordige meer en meer crijgende bericht souden de Geyry-Eyquas offte het Goutvolcq gout geven aen de Brigoudijs ende die weder aen de jegenwoordigh bij ons opgevondene Namaquas, ende dat na ons desen Kerrahi ende Hachora, Oedasoas ordinaris affgesanten bericht, al vrij groote stucken, 't welck de Namaquas dan gewoon sijn te verhandelen aen een volcq gelijck Duytsen heel verde noordwaerts aff woonende op de zeecant, daer schepen aencomen ende fortressen met geschut leggen, dat apparent de Portugeesen in Loango St Poulo ande daeromtrent sal wesen, maer nademael dese Namaquas nu saegen, dat aen de Caep mede volcq lagh, daer alle dingen van de werelt bij te crijgen was, wilde hij nu, met de Brigoudijs gedaen hebbende, met al sijn macht herwaerts aen trecken, ende tegen den drooge tijt na de Caep comen, met alderhande dingen, die bij veelderley volckeren hier te lande te becomen waeren, om te verthoonen wat de Duytsen mochte aengenaem sijn, omdat het hem oock soo moeyelijcke ende langh niet te reysen valt na de Caep, als wel nae de Portuogese plaetsen; 't succes sal tegen October ende wat laeter moeten affgewacht ende te gemoet gesien worden.

Alle dit bericht hebben wij (accorde met 't rapport van onse lantreyssers) uyt de voorsz. Kerrahy ende Hachora, die van bijsonder veel saecken weeten te spreecken, onder anderen oock datter volcq diep te

lande in vaste huysen ende steden souden woonen, met veelderley huysraedt versien, heel swart met dicke lippen, die veel oliphantstanden hadden ende gout, dat se aen andre weder verhandelen.

Oock datter seecker kleyn volcq soude wesen, niet grooter als kinderen van 4 a 5 jaeren, behangen met glinsterende coraelen, welcke, aen stuck gestooten sijnde, vergelijcken haer glinsteringh bij de straelen van de zon.

Dat de Namaquas jegenwoordigh tegen de Brigoudijs in optocht waren, soude wesen omdat 't gout 't welck de Geyry-Eyquas aen de Brigoudys hadden gelanght voor de Namaquas, bij de Brigoudys wel de helfft daervan voor sigh selffs affgehouwen was ende den Namaquar gefraudeert ende vercort hant, schijnende mede halff onder desen Namaqua te moeten submitteren, altoos 't gemelte gout van de voorsz. Geyry-Eyquas aen hem te moeten altemaelen overbrengen, daer dese Brigoudys somtijts wat bedriegelijck in handelen ende hem vercortende, dan door de wapenen tot devotie moet gebracht worden; de vordere opgeningh sal metter tijt moeten comen.

Den coningh van de Namaquas is genaemt Akey; de coningh van de Brigoudys is genaemt Eyra, maer des coninghs naem van de Geyry-Eyquas offte het Goutvolcq cost men nogh niet vernemen.

Volcht de

Aenteyckeninge, gehouden bij den

onder-chirurgijn Pieter Meerhoff[1].

Anno 1661 den 21 Meert,

is wederom aengegaen de

1) Slechts wat eenig bijzonder belang had en bij gelegenheid van den vorigen tocht niet gemeld was, is hier overgenomen.

reys na de opgevonden Namaquas, met ons 9 man sterck, als volgt:
Ick, Pieter van Meerhoff, als hoofft gestelt over 't volcq.
Johannes Dorhagen van Gronou.
Johannes van Asschen van Brussel.
Frans Martensz. van St Anthonius.
Christiaen van Kerckhoven.
Jan Jansz. Wit van Witmont.
Bartholomeus Rudolphus van 't Weert.
Lourens Jansz. van Delff.

Pelagius Weckerlijn van Cosnits ende 3 Hottentoos van Oedasoas volcq, om vreede te maecken tusschen de Namaquas ende Oedasoa ende 2 Caepse dito als tolcquen, 3 draeghossen, die ons goet droegen, oock eenige vereeringen die den Èd. Commandeur aen de Namaquas vereerden.

22 dito

ons cours nogh al N.oost, marcheerden tot aen de Mosselbanck daer wij rust hadden: gemarcheert 2 mijlen, en dewijl wij rusten, heb ick een parthij van de mosselen opgedaen uyt last van den Ed. Heer Commandeur; meende dat daer eenigh gelijckenis van peerlen in soude wesen, maer deselve gansch niet cunnen vernemen.

24 dito,

in den avondt is ons een leeu aen boort gecomen en hielt ons bijcans den heelen nacht in 't geweer, dat wij genoegh te doen hadden om ons selffs ende de beesten te verdiffenderen.

26 dito,

dewijl wij hier rusten, quaemen der eenige Hottentoos van de Gonnomas, alias de Saldanhars, brachten ons tijdingh, dat de Namaquas slaeghs hadden geweest met Soaquas, en maeckten ons wijs, dat de Soaquas de slagh gewonnen hadden en hadden de Namaquas al haer beesten affgenomen, maer en coste het voor de waerheyt niet aennemen, maer ter con-

trarie presumeerde, sij dat seyden om ons de reys te beletten, hadden sij het maer te weegh connen brengen; oock seyden sij: wij souden de Namaquas niet vinden, en mochten wel weder terugge nae de van daen gecomen plaets keeren. Gaff haer tot antwoort: souden soo lange soecken totdat ick se vont.

27 dito,

den capiteyn van de voornoemde Gonnomas volgde ons al nae, en hadde een Caepse Hottentoo bij hem, die wij kenden, dewelcke seyde naer de Caep te gaen; schreeff datelijck een kleyn brieffken aen d'Ed. Heer Commandeur en liet sijn Ed. weeten 't geene van de Hottentoos verstaen hadden.

29 dito,

in den nacht isser een reynoster voorbij ons comen gaen, soodat ons beesten seer begosten te springen, en quaemen met alle man in 't geweer, meenden daer een leeu hadde geweest, commandeerde de schiltwacht een schoot te schieten, 't welck hij dede; sijn cruythoorn raeckte in den brandt, soodat hij sijnen eenen arm en handt gansch verbrandde.

Primo Aprilius

quamen aen een vuur, dat de Soaquas aengesteecken hadden, liet onse Hottentoos roepen dat de Soaquas bij ons souden comen; ten eynde quam een over de rievier nae ons toe sweeven, liet hem vragen na de Namaquas, liet mij seggen, dat de Namaquas oorlogh hadden met eenige ander natie nogh dieper in 't landt, daer sij nae toe waeren, en seyden dat de Namaquas geseyt hadden: als de Duytsen quamen hem te soecken, dat de voorseyde Soaquas ons seggen souden, dat sij wederom souden coomen als het regenmousson voorbij was; sij mosten eerst met de ander een slagh leeveren; sij raaden ons heel hart om weder na de Caep te gaen. Gaff tot antwoort: soude soolangh soecken totdat se vont, hetwelck de Hottentoos niet wel aenstont, want sij anders niet en seyden dan te retourneren, wij souden

de Namaquas dogh niet vinden; wij scheyden van de Soaquas.

2 dito

quamen wij in de valey daer te vooren in ons jongste tocht van de Namaquas scheyden; bevonden aen 't gras als oock aen de mest van de beesten, dat sij daer maer 1 a 2 nachten (naedat wij van haer affgegaen waren) hadden gelegen, 't welck mij niet wel aenstont, evenwel en gaff de moet niet verlooren, nam voor het spoor van haer beesten te volgen, denckende haer noch wel te vinden.

3 dito

volgden al gedurigh 't voorgeseyde spoor van haer beesten, anders was 't onmogelijck die passagie te vinden; quamen op 't laest in een cleyne valey, daer de Namaquas een nacht met haer beesten gelegen hadden.

4 dito

quamen weder aen de Oliphantsrievier, daer de Namaquas met haer beesten over gedreven waren; omtrent middernacht hebben wij 4 canonschooten gehoort, maer scheen verde van ons te wesen, nae gissingh 16 a 18 mijlen noort van ons, dat ick presumeerde dicht bij 't strant offte eenige vasticheden moeste wesen.

5 dito

quamen op een plaets daer de Namaquas een nacht gelegen hadden, hier ontlaaden wij ons beesten om te rusten, sagen 2 Hottentoos naer ons coomen loopen, dewelcke inwachten, ende bevonden dat het Soaquas waren; liet haer vragen na de Namaquas; worde door onsen tolcq overgeseyt, desen jaere niet bij haer te coomen, omdat sij soo verde gereyst waren; vraeghde vorders, off daeromtrent geen ander natie van eenigh volck was; maer de voorsz. tolcq weygerde sulcx om te vertaelen: coste derhalven wel mercken aen die Soaquas als oock aen onse medegenomen Hottentoos, dat wij niet verde daervan aff en waeren; presenteerde de Soaquas elck een plaet cooper, met

parthijen allerhande coraelen en tabacks, als sij ons maer eenigh de minste aenwijsing wilden doen, 't welck sij souden gedaen hebben, hadden onse Hottentoos haer 't niet affgeraeden, want ick 't selve wel conde mercken; gaff de Soaquas taback en droncken lustigh in den roock; sprack selffs met haer, en wees dat ick een liberaele vereeringh aen haer woud doen, wanneer sij ons maer wilden verzellen, 't welck sij mijn belooffden; gingen naer huys om haer geweer te haelen, en seyden dien avont nogh weder bij ons te weesen, dewelck omtrent 10 uyren in den avont vernamen; brachten noch 4 ander Soaquas bij haer, onder welcke twee waren, die ick de jongste reys bij de Namaquas gesien hadde. Sij bleven bij ons en belooffden met mij te gaen; ons Hottentoos hielden vergaderingh met de voorseyde Soaquas den ganschen nacht van de reyse ende van Oedasoa en van de andere Caepse Hottentoos; vraaghde onsen tolcq wel 10mael wat voor reden sij onder malcander voerden, gaff tot antwoort: niet met al, dat gemeenelijck 't bescheyt was; costen niet anders dencken, off onse tolcken moesten de Soaquas veele onware redenen wijs gemaeckt hebben.

6 dito

verlieten ons de Soaquas, quamen weder aen de Oliphantsrivier, hier hadden de Namaquas 3 a 4 dagen stille gelegen; verlieten hier de Oliphantsrievier.

Den 7 dito

vonden wij Hottentoos, die genaemt waeren de Chariguriquas, van dewelck ik verstont, als oock van de voorseyde Soaquas, dat ick voor de regentijt de Namaquas niet conde begaen; doen 't selve van haer verstont, versocht aen dese natie off 1 a 2 ouden metgaen naer de Caep, belooffden haer sooveel cooper, coraelen ende tabagq als een van ons dragen conde, en soude haer bovendien weder thuys

brengen; gaven tot antwoort, dat de regentijt te dight voor de handt was: sij en couden dit jaer niet wederom comen, anders sij het geerne doen; dese Chariguriquas hebben voor desen met Oedasoa oorlogh gehadt, en deselve heefft haer alle de beesten affgenomen. Dese voorseyde Chariguriquas ende Namaquas sijn seer goede vrunden, omdat de Namaquas den oorlogh en Oedasoa voor dese natie hadden opgenomen, anders was daer rust ende vreede met de Namaquas, ende hebben het soo verde gebracht, dat de vreede gemaeckt en geslooten is, met 3 envoyees van Oedasoa met dese volckeren, ende belooffden soo ras de regentijt gapasseert was, souden sij ende de Namaquas gelijck affcomen naer de Caep, 't welck sij malcander seer vast hadden toegeseyt. Siende dan daer geen cans te weesen de Namaquas te begaen, en conden oock dit jaer niet verder comen om te cort comende water, resolveerden dierhalven weder naer de Caep te keeren, en maeckten een schenckagie uyt van eenige coraelen ende tabacq voor den capiteyn van de voorsz. volckeren, ende liet hier mede een vereeringh bij hem, om 't selve te behandigen aen den coningh van de Namaquas, en liet hem vorders het ander goet sien, soo coopere plaeten als cooraelen ende tabacq; seyde tegens ons dat het den coninck van de Namaquas heel seer soude spijten, wanneer denselven hoorende, dat daer geweest waeren, want de Namaquas hadden met haer van de Duytsen gesproocken, dat zij van alles hadden ende seyden de coninck eenlijck om sijn ander beesten ta haelen vertrocken was, die nu nogh vrij dieper in 't landt waeren, ende wouden de Namaquas altijt aen de Caep blijven en van daer altijt reysen; hadden haer deselve vertelt aen de Caep van de Chariguriquas, want de vruntschap tusschen haer beyden seer groot is, 't welck wel mercken conde]

want de Namaquas haer weder beesten gegeven ende den oorlogh als geseyt voor haer tegen Oedasoa opgenomen, ende nae 't slot van vreede tracteerden sij de ambassadeurs van Oedasoa seer lustigh en waren seer vrolijck met den anderen. Ick schonck den capiteyn met brandewijn, dat hij droncken wierde, vraechde haer van wie zij al 't cooper ende ijser creegen, daer sij haer coraelen van maeckten; seyden van de Coboquas; vrachde verders hoe verde sij van deselve aff lagen, seyden omtrent 1 maent reysens: dese Coboquas sijn meede Hottentoos, maer vallen wat swarter als dese, haer hanteringe en is niet anders dan in bestiael gelijck dese, maer dese Coboquas handelen met reghte Cabonnares van Monomotapa, wisten mij dit wel duydelijck te segqen, dat daer Portugesen woonden, daer al haer cooper ende coraelen van daen quam, en seyde: als men daer woude wesen, soo moest men cort nae 't reegenmousson beginnen te reysen, want het anders niet mogelijck was door de machtige drooghte, want hier anders niet dan santduynen en sijn, en de beesten hier anders niet en eeten als cort gras en tacken van creupelbosch, alsoo mijn leeven soo een schrael landt niet gesien hebbe, dat geen hant vol goet gras draaght; namen ons affscheyt om weder te retourneren, want het begost al aen te regenen, en vreesden, hadden wij wat langer gewacht, en souden over de Oliphantsrievier niet gecomen hebben, gelijck de jongste mael hadden bevonden, ende voor oogen gesien, dat deselve in 12 uyren 9 voeten van water verhooghde en dat nogh in de drooge tijt.

8 dito

namen ons affscheyt van de capiteyn om weder als geseyt naer de Cabo te keeren.

10 dito

amen eenige Soaquas met eenige dassen, die sij ons volcq verreuylden voor tabacq. Dese Soaquas hebben voor desen altijt oorlogh met Oedasoa

gevoert, en bracht het verde met ons bijhebbende affgesanten van Oedasoa ende Soaquas vreede maeckten, ende den oorlogh terneder geleyt ende vast met malcander beslooten. Versochte dese Soaquas, om mede naer de Caep te gaen, ende belooffden almede na 't uytwesen van de regentijt te doen, met honingh ende oliphantstanden om te verhandelen, die hier bij de Soaquas in overvloet is; oock vallen hier mede oliphantstanden, die sij aen de Cabonas voor desen hebben verhandelt, ende de Cabonas deselve wederom aen de Portugesen negotieren, 't welck sij mij alles beduyden; sij jegenwoordigh seer genegen om met de Duytsen te handelen, dewijl sij sagen, dat wij van alles hadden, en de vreede nu geslooten is. 'S avonts omtrent 10 uyren is daer een gediert bij ons been comen gaen, waervan ons beesten begosten te springen, presumeerde een zeekoe te weesen, ben ick selffs met mijn snaphaen heen gegaen om daerop te schieten, opdat het van ons aff soude wijcken, ende de snaephaen spronck wel in 25 stucken om mijn ooren, ende Godt almachtigh mij nogh werckelijck bewaerde, dat mijn gansche hant niet quijt en raeckte, altoos soodanigh dat sonder groote quetsuyr daervan quam, als eenlijck mijn duym die in stucken raeckte, dancke Godt voor de genadige affcompst.

12 dito

sijn omtrent 40 Soaquas bij ons gecomen met eenige dassen ende honingh, die ons volcq voor tabacq ruylden.

16 dito

parteerden ons broot, om yder 't sijn te dragen, want 2 van onse beesten costen qualijcq ledigh medegaen, door het gedurigh sterck marscheeren nacht ende dagh.

19 dito

sijn genootsaeckt geweest stil te leggen, om ons beesten te laeten rusten.

23 dito

sijn recht naer 't fort de Goede Hoope ge-

gaen, alwaer wij van de Ed. Commandeur wel wierden onthaelt. Ady 23 april 1661.

(Was geteyckent) Pieter van Meerhoff.

Bij den Raedt de bovengemelte aenteyckeninge gelesen, onder 't mondelingh raport van den lantreysers gehoort hebbende, is bij deselve daerop genomen navolgende resolutie, als te weten:

Saterdagh den 23 April A° 1661.

Alsoo bij de jongste lantreysers gedaen bij den onderchirurgijn Pieter van Meerhoff met d' affgesanten van Oedasoa door denselven 't werck soo verde gebracht is, dat tusschen den Saldanhars en de Namaquas een onderlinge vreede is getroffen, ende de voorsz. Namaquas beloofft hebben tegen 't aenstaende droogh weer herwaerts aff te comen, niet alleen met veel bestiael, maer bijsonderlijck oock nae sijn seggen met veelderhande dingen, die hij van andere natie uyt 't landt sal haelen om ons alhier te verthoonen, onder 't welcke oock gout soude sijn etc., - Soo is om de lieffhebbers couragieus te houden, goetgevonden, de lantreyssers 9 sterck, hoofft voor hoofft, voor dese tocht, die vrij moeyelijcker als de voorige is gevallen, als d hebbende 6 daagen verder gereyst ende veel slijtagie aen cleederen etc. gelden, te vereeren elck met 4 Rd^{s} contant, gelijck dan oock haer te goet gehouden ransoen brandewijn, om al te groote debauche voor te coomen meede verstaen is, haer in contant goet te doen, nae de prijs als deselve uyt Comp^{ies} packhuysen vercoght wort, mitsgaders 't geweesend opperhoofft voorsz. Pieter van Meerhoff volgens beloffte dese tocht dubbelde gagie gewonnen hebbende,

dat surplus meede in contant te laeten betaelen, en alles stellen op reeckeningh van extraordinaire oncosten, beneffens 't geene van de meede gehadt hebbende provisien ende coopmanschappen aen de voorsz. natie etc. vereert ende verteert is, opdat alles blijcke naer behooren.

Ende wijders om de 3 gesanten van Oedasoa ende 2 meede gewesene Hottentoos van de Caepmans als tolcquen, oock willigh te houden om bij alle occasien altijt meede te gaen ende trou te dienen, - Is oock verstaen deselve alle met een goede vereeringe te versien in conformité als voor dato is geschiedt.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten daege ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

'S namiddaghs wierden 2 schepen van de uytkijckers in de clooffwacht gesien, ende alsoo door de stilte de Perkyt off Hilversum daer niet costen bijcomen, om deselve van den goeden toestant alhier te waerschouwen etc., sijn haere ende oock onse zeylende roeysloepen derwaerts gesonden ende den heelen nacht buyten gehouden, die

den 24 dito

's morgens sonder aen deselve hebbende cunnen geraecken, weder gekeert wesende, dat datelijck met versch volcq wederom nae buyten gesonden ende aen boort gecomen sijn, tijdingh brengende dat het waeren de Vogelsangh van Amsterdam ende Erasmus van Rotterdam, welcke beyde

den 25 dito

's morgens heel vroegh met een rede-

lijcke stijve N.weste coelte wel ter rheede quamen, sijnde de Vogelsangh den 24 November uyt Texel geseylt met 198 coppen, daervan 2 overleeden, 3 a 4 te koy ende de rest redelijck wel te pas, den schipper genaemt Tomas Michielsz. ende bouckhouder Jacob van Straten, wesende spoedigh door de liny geraeckt ende hier bij de Caep oock maer een dagh a 2 van stilte gedreven hebbende, naedat aen Cabo Verde aengeweest ende redelijcke ververssingh becomen hadden.

Erasmus, 't jacht van Rotterdam, was den 17 January uyt Goeree geseylt met 163 man, daervan 1 gestorven ende I verdroncken, de rest altemaelen fris ende gesont, alsoock den schipper genaemt Dirck van Duynen ende bouckhouder Johannes van Hul, mitsgaders een predicant genaemt Johannes Doncker, hebbende ongeveer 3 weecken omtrent de liny ende wel 253 a 26 dagen hier om bij de Caep van stilte gesuccelt: soude anders een heele corte reys hebben gehadt.

'S avonts wierd weeder een schip gesien tusschen 't Robbeneylandt ende de overcust.

Den 26 dito

's morgens doncker mistigh weer, 't welcke 's namiddaghs opclaerde met een fray westelijck luchjen, is daermede voorsz. schip tegen den avont wel op de rheede comen te arriveren, sijnde 't schip Dordrecht, daerop voor coopman Pieter de Lange ende schipper Adriaen Gilde voor de camer Delff, den 16 Dec. A^{o} 1660 uyt Goeree geseylt met 291 gegagieerde coppen, daervan 5 overleden ende de rest wat scheurbuyckigh, hebbende soo sij meenen bij de Martijnbaes 't eylandt Trinida aengeweest, daer de boot aen landt gestuyrt, maer geen teycken van water cunnen vinden hadden, dogh schoone anckergronden.

N. maen den 30 dito

sijn op dato de fluyt Volgel-

sangh ende jacht Erasmus haer affscheyt gegeven, om met d' eerste goede wint, die Godt verleenen sal, te vertrecken nae Batavia, beneffens de brieven ende pampieren aen haer Ed. aldaer.

Sondagh den eersten Mey

tegen den avond begond wat uytten noortwesten de bay in te waeyen, waerdoor de op gister gedepecheerde fluyt Vogelesangh ende 't jacht Erasmus noch niet costen t' seyl raecken om buyten te comen.

Den 2 dito

idem contrarie wint voor de gemelte schepen.

Den 3 dito

besigh sijnde onse brieven na 't Patria geslooten te overhandigen aen d'Ed. Heer Johan Boucheljon, soo comt hier ter rheede te arriveren 't langen na uytgesiene schip Maerseveen, vrij desolaet gestelt, als sijnde den oppercoopman Willem van de Graeff 2 February passado overleden, ende den schipper Pieter Barchout daegs voor eergister, beneffens welcke nogh 71 persoonen, daeronder den opper- en onderchirurgijn, leggende nogh wel 80 te coy en d' andere soo swack, dat niet costen vertuyen, sulcx de schippers Gilde van Dordregt en Pieter Danielsz. van de Perkyt met den ondercoopman Roeloff de Man ende den fiscael deser fortresse datelijck derwaerts gestuyrt wierden, omme 't schip te versorgen en wijders op te nemen, hoe het daer verders gelegen was, welcke 's namiddags wederom comende bovenstaende desolatie confirmeerden, ende wijders relateerden, dat de regeringe daer noch gerustige was; mitsgaders bij den scheepsraedt in de schippersplaets gesurrogeert den opperstuyrman Jan Jansz. Swart, voor dato meer in India geweest. De onder- tot opperstuyrman en den seylmaecker tot derde waeck, sijnde den predicant D^{o} Cornelius Colledius mede heel sieck, ende hebbende 54 etmael van stilte onder de liny (driemael

gecruyst) gesuccelt, ende alsoo van 348 coppen daer se den 24 November in compagnie van Vogelesang en Anckeveen mede uytgevaeren sijn, maer 265 coppen aengebracht, die wij hoopen door de ververssingen, naest Godt, hier haest op de been te helpen, sijnde van de liny tot hier in 2 maenden comen seylen, dat noch redelijck gegaen is.

Den 4 dito

wierden de sieken van Maerseveen aen landt gebracht.

Den 5 dito

sijn t' seyl gegaen de fluyt Vogelesang en 't jacht Erasmus naer Batavia, ende weynige later noch voor de middagh oock d'Ed. Heer Joan Boucheljon met de fluyt Venenburge ende 't jacht Calff na 't Patria, met de laeste brieven en annexe pampieren aen d' Ed. Heeren Bewindhebberen van de Generaele Nederlantse Oost-Indische Comp^{ie}; d'Almogende wil voorsz. haer Ed. rijke retouren salvo laten thuys comen, en oock d' andere schepen met haer cargasoenen voor India wel op Batavia.

Ondertusschen is van dage oock gecommitteert aen 't schip Maerseveen den oppercoopman Pieter de Lange met schipper Gilde en fiscael van 't fort, om te gaen opnemen, hoe 't met de kisten ende goederen van den overleden oppercoopman Willem de Graeff en schipper Pieter Barchout gelegen, sij, en wijders te vernemen, hoe alles daer staet, soo met de regeringe als andersints, welke des avonts aen landt comende haer verrichten communiceerden, als oock de memorien van de voorsz. overledens kisten ende goederen, deese met eenen versegelt hadden, ende vermits de regieringe bij de provisioneel gesurrogeerde hooftofficianten het behoorlijk gesag redelijck wel scheen te weesen, is

den 6 dito

's morgens den Commandeur selffs eens met bovengenoemden oppercoopman de Lange ende verdere gecommitteerde na 't gemelte schip Maerse-

veen gevaren, en de saken alles buyten eenige de minste disordre vindende, heden daerop genomen navolgende resolutie, te weten:

Vrijdagh den 6 May 1661.

Naer voorgaende tweemael genomen inspectie en verscheyde examinatien door expresse gecommitteerdens bevonden hebbende, een goede eenigheyt te wesen onder de gesurrogeerde hooffofficianten van het schip Maerseveen, en dat volgens alle getuygenissen geen de minste disordre noch debauche onder deselve oyt is geweest, maer ter contrarie luyden schijnen van nuchteren ommegangen, sulcx daerop dan nagesien de gehouden journaelen van den gesurrogeerden schipper snde gevolgde stuyrlieden respectieve, en daerbij niet anders oock cunnende vernemen, als dat elck voor 't sijne bequaemheyt genoegh schijnt te hebben, - Soo is na rijpe deliberatie en overleg bij den Commandeur en Raedt van 't fort de Goede Hope, versterckt met den oppercoopman Pieter de Lange ende Adriaen de Gilde, schipper op 't schip Dordregt, eenparigh verstaen, de gedane surrogatie van den scheepsraedt op den 2 deser op 't schip Maerseveen genomen in haer vigeur en geheel te laten en deselve persoonen in die qualiteyten voor alle den volcke te authoriseeren, gelijck dan op dato oock geschiedt is, namentlijck

den opperstuyrman Jan Jansz. Swart van Letko in des overledens schipper Pieter Barchouts plaetse tot schipper.

Den onderstuyrman Cornelis Jansz. van Bergen tot opperdito.

Den 3^{e} waeck Jan Evertsz. van Nes van Batavia tot onderdito.

Ende den seylmaecker Sacharias de Groot tot derde waeck, voor dato in India meer voor onderstuyrman gevaren.

Latende de approbatie der voorsz. qualiteyten en augmentatie van de gagies gereserveert aen mijn Heeren den Gouverneur-Generael en Raden van India tot Batavia.

Sijnde wijders op 't een en 't ander de verdere nodige orders gestelt, soo in 't nemen van den rang aen de taeffel als andersints, opdat sigh elck soude weten, waernaer te reguleren.

Aldus gedaen en geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten daege en jaere als boven.

(Wat geteyckent) Jan van Riebeeck.
Pieter de Lange.
Adriaen de Gilde.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 10 dito

hebben de opperhooffden van 't schip Dordrecht hare ververssingen voor de reys aen boort gehaelt, en becomen haer despeche om met d' eerste goede wint, die Godt verleenen sal, te vertrecken na Batavia, met de brieven en pampieren aen haer Ed. aldaer.

Den 11 dito,

verhaelde schip is vertrocken en voor den doncker noch fray buyten geraeckt; d'Almogende verleene deselve vorder behouden reyse.

Den 12 dito

is den Commandeur eens de visite in 't landt wesen doen over den bouw en ander saken, vindende sommige vrije luyden wat traeg en noch niet eens een ploegh in de grondt geset, daer d'Ed. Comp^{ie} en andere vrije luyden bijna haer halve landt

(jegenwoordigh den bouwtijt sijnde, en nu oock moetende waergenomen worden) al met taruw in 't saet hebben. Is derhalven haer wat tot debvoir aengemaent, off dat geen provisie uyt Comp^{ies} magasijn voor deselve te coop soude wəsen, en wes meer dienen mochte, om haer tot wat beter en meer debvoir aen te porren.

Den 13 dito

is den Commandeur wesen affroyen de lantweer, A^{o} passato begonnen met wilde bitteramandelboomen te beplanten, die seer fray opcomen en in 5 a 6 jaren tot een bijsonder schoone dichte hegh staen te groeyen, binnen welck nu mede getrocken is beyde de bosheuvels ende de baersrevier, die bij grooten regentijt sijn uytloop heeft, soowel in de bay Fals als in dese Taeffelbay, en dat om de weyden en het hoy, die aen weercanten van deselve hoogh nodigh sijn voor 't bestiael on paerden.

Heden isser van Gonnomas volcq aen het fort geweest met 26 schapen en 3 beesten, seggende dat hij selffs haest mede eens comen soude.

Den 16 dito

is Gonnoma den tweeden oversten van de Saldanhars offte Cochoquas aen 't fort gecomen met 3 koebeesten en 29 schapen, nadat hij nu in 7 jaeren sigh niet had derven hier verthoonen, namentlijck 't sedert dat Herry d'Ed. Comp^{ie} in 't jaer 1653 d' eerste mael de beesten ontrooffde, vermits hij des avonts te vooren mede aen 't fort geweest was en gevreest heefft dat wij, hem swarten capiteyn plegende te noemen, daer mede schuldigh aen hielden, des hem nu om een vast vertrouwen van ons te hebben, te liberaelder onthaelden, en seyden, dat wij nu met alle de grooten des landts vreden hadden en met alle de volckeren noch meer sochten te maken, mitsgaders oock soodanigh met hem te onderhouden onverbreeckelijck, dat sigh seer wel geliet te behagen en sigh machtigh te verwonderen over de gebouwen overal sedert sijn

affwesen van hier gestelt, seyde dat nu niemandt in de werelt op de Duytse eenige quaet meer dachten, maer dat alle de grooten hieromtrent wegen de gepasseerde voorvallen nn volcomentlijck in gerustheyt waren, en met hart en sin genegen waren voortaen altijt tot ons aff te comen handelen en wandelen, daer sigh Herry jegenwoordige bij 't fort woonende met Doman als tolck bij laet gebruycken, en dogh de tolckinne Eva de principaelste uytleggerse van de tael, omdat die ter degen perfect Duyts spreeckt, welcke uyt den mondt van Gonnomoa seyde, dat hij expres gecomen was om den Commandeur, van sijn aenstaende vertreck gehoort hebbende, noch eerst eens te sien, en te versoecken, dat mede soowel als Oedasoa en meer andere, in deselve vruntschap niet alleen mochte aengenomen, maer oock gecontinueert en ten dien eynde sijn persoon aen den nieuwen Commandeur in goede recommandatie gelaten worden, sullende het sijn cants halven met aenbrengen van vee niet laten gebreeken, waerop hem na vereysch tot contentement is g'antwoort ende van onse vruntschap verseeckeringe gedaen, nae 't welck sijn volcq oock lustigh met eeten en brandewijn tot vrolijkheyt toe getracteert, en avont geworden sijnde, wat gingen slapen.

Den 17 dito

is den Commandeur weder uytgeweest, hebbende door den fiscael en lantmeter de beplant wordende lantweer, soo die affgerooyt is, op sijn streckingen altemaelen laten affmeten en peylen, om voor sijn vertreck oock nogh in de caert te brengen en wijders op den bouw soo voorts wat nodige ordre gegeven.

Den 18 dito

fray weer als vooren is Gonnoma met een goede vereeringe en contentement weder naer huys gegaen.

Den 19 dito

sijn d' opperhooffden van 't Maerseveen hare despeche gegeven, en g'intregeert de brieven en pampieren aen haer Ed. mijn Heeren den Gouverneur-Generael en Raden van India tot Batavia, omme daermede met den eersten goeden wint, die Godt sal gelieven te verleenen, derwaerts te verseylen.

Den 20 dito

's morgens doncker regenachtigh weer en passelijcke stijve wint uytter zee van den noortwesten, tot belet van voorsz. schips vertreck, en sijn door Gonnomoas volcq weder 8 schapen en 2 koebeestjes aengebracht en verruylt.

Den 21 dito

is 't schip Maerseveen fray t' seyl en voor den avont noch buyten in zee geraeckt met 280 gesonde coppen, sijnde de siecken tegen gesonde verwisselt en met noch 15 man meer van hier vertreckt als aengenomen was; d'Almogende verlene haer wijders behouden reyse.

Soo waren heden weder eenige voorloopers van de Chainouquas met 3 beestjes aen 't fort geweest, seggende, dat haren Heere weder met goet deel bestiael herwaerts affcomende was en daermede wel wat eerder mochte hier wesen, als de gissinge wel geweest sij, dat niettemin te wenschen is.

Den 24 dito

sijn 4 schaepjes door Oedasoas volcq aengebracht.

Den 27 dito

quam Hilversum eens binnen om wat water, hebbende noch geen schepən in zee vernomen, en de Perkyt sigh heden oock in 't gesicht van 't landt verthoont.

N. maen den 28 dito

is Hilversum des namiddags met een zacht Z.Z.O. luchjen weder na buyten gegaen, om beneffens de Parkyt noch al te cruyssen op de te verwachten winterschepen uyt 't Patria.

Heden is over de navolgende persoonen wegen haer ondertrouw onderstaende resolutie genomen:

Saterdagh den 28 May 1661.

Jochum Blank van Lubeck, dispencier en houder van de soldijboecken deser fortresse de Goede Hoope, sigh in trouwbelofte hebbende begeven met Johanna Boddys van Doesburgh, weduwe jongst wijlen zaliger Jan van Harwarden, in sijn leven vendrigh in dese fortresse, Ende dus te samen in rade verschenen, versoeckende omme metten anderen in den heylige echten staet te mogen worden bevestight, - Soo is bij den Raedt, niet anders hebbende cunnen vernemen, als dat beyde lyber en vrije persoonen waren, welcke met niemant ter werelt volgens haerluyden eygen verclaringe, onder presentatie van eede, ytswes dienaengaende uytstaende hebben, goetgevonden dese luyden haer billick versoeck te consenteeren.

Ende alsoo voorsz. Jochum Blanck vermits sijn trouwen sigh ten eersten meent in vrijdom te begeven, - Soo wort denselven ten aensien van sijne naerstige diensten in 't waernemen van Comp^{ies} magasijnen en dependentien, als oock het houden van de meergemelte guarnisoens soldijeboecken en specificatie van oncosten der schepen als andersints, nu omtrent de 3 jaeren tot genoegen waergenomen, bij desen oock gebeneficeert, soo haest sigh in vrijdom sal begeven hebben, tot lantschout der vrije colonie alhier, mits sigh ook tot den lantbou sal hebben te erneren.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten daege en jaere voorsz.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema. bij overstemmingh in cas van lantschout.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 30 en 31 dito

is den Commandeur eens weder overal buyten in 't lant geweest 't een en 't ander te besichtigen, item oock de plaetse daer de Caepmans en Gorachouquas versocht hadden mogen comen leggen met haere huysen en vee, meest oostsuytoostwaerts, omtrent een uyr gaens van hier over de Soute en Bracke revieren, achter de strantduynen ruym ½ uyr buyten Comp^{ies} begrepen circkel, omdat na haer voorgeven in de Hout- ende Berghvaleyen, voor dato met ons consent daervan Oedasoa affgeweeken, geen gras meer voor haer bestiael genoegh was, en daerom den fiscael gister met Doman voorsz. plaetse aengewesen en versogt, waer dat sij souden mogen comen logeren, 't welcke haer toegestaen is, mits te blijven buyten van den beplant wordende lantweer en van de verse revie*r*en binnen deselve voor d'Ed. Comp^{ie} begrepen, item oock geen ander wegen gebruyckende, als door de slaghboomen in de affschuttingh daertoe expres volgens de conditie van de jongste vreede met haer gemaeckt en waertoe alle natien hier te lande soodanigh ook al gewent sijn, alsoff het waren poorten van een stadt off provintie.

Den Commandeur tegen den avondt shuys comende, vond in 't fort den opper- ende tweede coninck van de Cochoquas ofte Saldanhars, Oedasoa en Gonnomoa met 15 tamelijcke goede oude ende jonge koebeesten en 48 schapen, die van haer voor geel cooper, roode coraelen, tabacq en kabary, dat kettingen van root cooper sijn, ingeruylt en voorsz. coningen vrij wat goet chier aengedaen wierden.

Aengaende den bouw daertoe moesten noch al veele luyden vrij aengeport worden, echter staet dit jaer een wackeren deel taruw in de grondt te raecken, die op veele plaetsen oock alsoo fray opcomt, dat een lust om sien is.

Den 2 Juny

sijn op dato de voornoemde 2 opperen onderconingen der Saldanhars met een tamelijcke vereeringe na goet onthael wel gemockelt weder vertrocken, hebbende op onse aenradinge aengenomen, wanneer den nieuwen Commandeur gecomen sal wesen, selffs alsdan met eenige vette koebeesten en schapen hier te comen presenteren, om denselven daermede wellecom te heten, ende van den jegenwoordigen Commandeur aen hem bekent gemaeckt te worden, ten eynde hij sien ende weten soude mogen, welcke persoonen sij waren, die met ons g'allieert sijn, ende genegentheyt hadden met denselven, soo wel als den jegenwoordigen, in alle vreede en vruntschap oock om te gaen en handelen.

Herry en Doman dit voor een goet werck opvattende, namen aen de Hunquas ofte overste der Gorachouquas ofte tabackdieven ende Goringhaiquas ofte Caepmans mede daertoe aen te raden, als wel cunnende mercken, dat dit affectie baren sal.

De Chainouquas wonen te verde van de hant, anders souden die ten selven fine mede wel comen; maer die luyden sullen op haer tijt altijt wel affcomen, als genoegh gesien hebbende de genegentheyt der Hollanders tot een familljaren ommegangh en handel drijven met alle volckeren van dit landt.

Pinxterdagh 5 dito

is te vermoeden, dat de Vaderlantse schepen, vermits de continueele stilte, hieromtrent vrij na 't landt verlangende leggen en swerven. d'Almogende wil haer haest laten aencomen, sijnde Hilversum en de Perkyt buyten op haer noch cruyssende.

Den 6 dito

noch al drooge stilte, heel tegen de natuyr van 't saysoen.

Heden voormiddagh na 't lesen des sermoens sijn de navolgende persoonen voor den Raedt in openen

raedtcameren getrout achtervolgende resolutie hieronder g'insereert.

Maendagh den 6 Juny 1661.

Na 't eyndigen des sermoens desen voormiddagh sonder eenige de minste verhinderingen volgens Christelijck gebruyck de derde affroepinge van de ondertroude personen Jochum Blancq van Lubeck ende Johanna Boddys van Doesburgh, weduwe, ende ons niet voorgecomen wesende, waerdoor deselve in haer voornemen souden cunnen ofte mogen geretardeert ofte beleth worden, - Soo is bij den Raedt verstaen, achtervolgens de resolutie van den 28 May verleeden, de vordere solemnisatie van de trouw in den name des Heeren te laten voortgaen, en ten dien eynde oock goetgevonden, opdat alles wettelijck en met goede ordre tot Godes meeste eere magh toegaen, de gemelte solemnisatie (alsoo geen predikant hebbende) door den secretaris van onsen Raedt voor allen den volcke in opene raedtcamer te laten bedienen, gelijck sulcx op dato na 't lesen- des Christelijcken sermoents in den naeme des Heeren dan openbaer en wettelijck geschiedt ende g'effectueert.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hope, datum ut supra.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lakus, Secret^{s}.

Den 8 dito.

tegen den avondt zijn de fluytjes Hilversum ende Perkyt onder 't Robbeneylandt versche-

nen, sijnde gister en heden van Oedasoas volcq gehandelt 3 schapen, en van eenige, die haer uytgaven voor de boden van de Chainouquas, 6 oud en jonge koebeestjes, welcke met eenen wilden seggen, dat haeren coningh Oedasoa weder met een groot deel bestiael uyt 't landt herwaerts aff comen soude, dat niet te miswenschen is, alsoo van hem de grootste plocken wel gehandelt worden.

Den 9 dito

is 't schip Prins Willem 's namiddags ten 2 uyren hier wel te rheede g'arriveert, daerop den oppercoopman Johan Pelletier en schipper Daniel de Looper, item een predicant genaemt Johannes van den Swaerden, wesende den 7 February passado uyt de Wielingen geseylt in compagnie van 't Slot van Honingen ende Nieuwenhoven, die ten eersten vooruyt van haer sijn affgeraeckt, dewijl dit schip in de spleet van 't vlak hadde vastgeseten gehadt, uytgevoert 392 gegagieerde coppen, daeronder 15 overleden ende noch wel 50 a 60 jegenwoordigh aen 't scheurbuyck sieck te coy leggen, hebbende nergens aengeweest.

Soo quam oock mede buyten uytter zee het fleutjen Hilversum, welcx opperhooffden datelijck last wierd gegeven, conform de ordre met Prins Willem uyt Patria nu becomen, om sijn inhebbende goederen voor India aen voorsz. schip over te geven, ende sigh vorders op 't aldaer spoedigste gereet te maken, om in allerijl na Ceylon t' seyl te gaen, met sulke ordre als voor denselven na luyt onser Heeren Meesters last sal vaerdigh gemaeckt worden, insgelijcx voor de Perkyt, die noch buyten in zee cruyssende is, ende alle uyr mede binnen verwacht wort.

Den 10 dito

is de Perkyt meede binnen gecomen, en d' opperhooffden gelijcke last als die van Hilversum gegeven.

Volle maen 12 dito

sijn noch een deel siecken van

Prins Willem aen landt gebracht, ende gesont gewordene van Maerseveen en andere in de plaets weder na boort bestelt om plaets te maken.

Desen morgen is een timmerman van Maerseveen overleeden, genaemt Cornelis Hermensz. van Uytrecht.

Ende wierd 's namiddags seyn gedaen in de Clooffwacht, datter 2 schepen onder 't landt waren.

Den 13 dito

's nachts omtrent 1 uyren sijn de voorsz. 2 schepen op 't vuyr van 't Robbeneylandt wel binnen op de rhee gearriveert, wesende Slot van Honingen en Nieuwenhoff, met 't hier ter rheede liggende schip Prins Willem den 7 Februari passado in compagnie uyt de Wielingen t' seyl gegaen; op Slot van Hooningen was schipper Willem Volckertsz. en ondercoopman Cornelis van Essen, met 374 coppen, van welcke 4 overleden en de rest, op 6 a 7 na, wel gedisponeert waren, hebbende onder wegen Cabo Verde aengeweest en aldaer van 't opperhoofft Hendrick Kops gehoort, datter twee dagen voor haer compste 5 groote Engelsen, ophebbende over de 1200 coppen, hadden geweest, en hem geseght dat hij in 6 maenden soude maecken die plaetse voor den coninck van Engelandt in te ruymen, met hoedanige last sij de gansche custe van Africa waren geordonneert voorts te gaen tot heel aen Cabo de bonne Esperance, gelijck breeder bij den gemelten Cops aen haer Ed. tot Batavia oock is schrijvende.

'T jacht Nieuwenhove, daer schipper op is Frederick Jansz. ende bouckhouder Jan de Witte, had uytgevoerd 136 coppen, waervan 6 overleden waren, hebbende nergens als voorleden weeck in de Saldanhabay aengeweest, daer eenigh water en maer een mager beestjen en 3 a 4 schapen becomen had, wesende het volcq anders altemaelen wel gedisponeert op 5 a 6 nae, die wat scheurbuykigh waren.

Den 14 dito

aengenaem weer, dogh wat te stil voor de schepen, die voor de wal sijn, om binnen te comen.

Den 15 ende 16 dito

idem, dogh quam met eenige variable luchjens, en boucheerde daermede 's morgens wel ter rheede 't schip Zeepaert voor de camer Zeelandt, den eersten Maert uyt de Wielingen geloopen met 242 coppen, daervan 2 overleden, en de rest meest altemalen fris ende gesont, hebbende nergens aengeweest, ende eergister 2 schepen hier dighte bij gesien, sijnde den schipper genaempt Hendrick Lucifer ende den ondercoopman Cornelis van den Mande.

Soo wierd oock weder een ander schip gesien, dat des namiddags met boucheeren en cleyne variable luchjens, Gode loff, mede wel binnen quam, sijnde 't schip Arnhem den 7 February passado in compagnie van 't Wapen van Hollandt en Overveen uyt Texel, met 358 gegagieerde coppen, daervan 31 overleden ende onder dies oock den schipper Rens Jansz. ende de predikant Henricus Pelius met vrouw en 2 kinderen, wesende anders op 8 a 10 na de rest redelijck, en in voorsz. plaetse gesurrogeert den opperstuyrman Dirk Gerrits van Norden, den ondercoopman genaemt Abram Ardes met vrouwe en kinderen, hebbende nergens aengeweest noch yets notabels meer ontmoet, is derhalven gelijk voor d' andere schepen mede ten eersten de ververssinge aen boort beschickt en tot het dagelijcx ordre gestelt.

Den 17 dito

's morgens regenachtigh weer en redelijk stijve coelte uyt den noortwesten, waerdoor de Perkyt, gereet leggende, belet bleeff t' seyl te gaen na Ceylon.

Tegen den avont quamen weder 2 schepen voor de bay, cunnende vermits een opeomend Z.Z. oostewint niet binnen comen; dogh raeckte daermede in den naeht 't galjot de Perkyt fray t' seyl.

Den 18 dito

's morgens stil weer en den fiscael aen

boort geweest van de voorsz. 2 schepen, wiste te seggen, dat 't was 't schip Wapen van Hollant en 't jacht Overveen in compagnie als voorsz. op den 7 February verleden met Arnhem uyt Texel geseylt, wesende den Commandeur Gerrit van Harn, tot vervanger van den Commandeur Riebeeck aen de Caep gedesigneert, den 17 Maert al comen te overlijden ende op 't eylandt St Vincent begraven, daer voorsz. 2 schepen aengeweest waren, opgehadt hebbende 't Wapen van Hollant 343 gegagieerde coppen, daeronder den schipper David de Coninck ende ondercoopman Hendrik Henk, van welcke boven voorsz. Commandeur noch 25 personen waren overleden.

Ende 't jacht Overveen, daerop schipper Hendril: Franken en bouckhouder Cornelis Rosendael, was uytgevaren met 164 gegagieerde coppen, daervan geen overleden, hebbende altijt bij 't Wapen van Hollant gebleven geweest, omdat oock den schipper aen St Vincent genouchsaem op sijn sterven en alsoo dito schip in groote desolatie was, dogh nu beyde, soowel officieren als 't volck, altemaelen redelijck gedisponeert, uytgenomen den ondercoopman op het Wapen van Hollant, die heel sieck is.

Sondagh den 19 dito

is door den predikant Johannes van de Swaerde hier aen landt des Heeren Avontmael bedient.

'S namiddags 6 beesten en 4 schapen geruylt van de Gorachouquas en gister 13 van Oedasoas volcq.

Den 20 dito

's morgens mistigen weer en stil, waerdoor Hilversum noch niet coste t' seyl raken na Ceylon, schoon daertoe gister sijn depeche al had becomen.

Soo sijn oock heden mede d' opperhooffden van 't jacht Nieuwenhove met haestige brieven voor affscheyt de Vergaderinge van 's Gravenhage aen haer Ed. tot Batavia gedepecheert.

Op dato is den ondercoopman van 't schip Wapen van Hollant overleden.
'S avonts is Hilversum noch onder seyl gegaen, trachtende met laveren buyten te geraecken, maer te vergeeffs.

Den 21 dito

is Nieuwenhove noch buyten geraeckt maar Hilversum niet. Ende is 't Seepaert mede affscheyt gegeven met soodanige brieven aen haer Ed. te Batavia als Nieuwenhove sijn medegegeven; d'Almogende wil deselve tijdigh laten overcomen.

Den 23 dito

is Hilversum en het Zeepaert noch fray buyten geraeckt, sijnde die van Prins Willem oock besigh haer ververssinge voor de reys in te nemen, om morgen mede t' seyl te gaen.

Den 24 dito

's morgens vrij onstuymigh weer en wint van den N.westen, tot belet van Prins Willems vertreck.

Den 25 dito

noch noortwestecoelte en los weer, tot belet als vooren, en is op dato een soldaet overleden, genaemt Anthonio de Wit uyt 's Gravenhage.

Den 27 dito

meest al één doch wat sachter weer en wint van den noortwesten gelijk gister, hebben die van 't Slot Hooningen mede hun depeche gecregen.

Den 29 dito

heel moy stil weer, doende Prins Willem ende Honingen haer best om na buyten te werpen, maer tegen den avont, 't luchjen van den Z.Z. oosten, sijn deselve daermede buyten in zee geraeckt; d'Almogende wil haer behouden op Batavia laten comen.

Den 30 dito

stijve Z.Z. ooste wint, waerdoor geen schuyts costen varen, soudende anders Arnhem heden mede sijn despeche becomen hebben, en soo 't Godt belieft over drie dagen oock 't Wapen van Hollant ende Overveen de laeste hier aengelangt.

Den 1 July

's morgens fray lieffelijck weer, waer-

door Arnhem, sijn despeche becomen hebbende, niet coste t' seyl raeken.

Den 2 dito

onstuymigh nat weer en noordelijcke coelte tot belet als boven, soo is heden over de navolgende personen wegen haer ondertrouw onderstaende resolutie genomen.

Saterdagh den 2 July 1661.

Thomas Cristoffel Muller van Leypsigh, jongman out 25 jaren, vrij Saldanhavaerder, sigh in trouwbelofte hebbende begeven met Catarina Croons van Bommel, jonge dochter, out 21 jaren, gewesene dienstmaegt van den overleden predicant Henricus Pelius, bescheyden geweest op het tegenwoordige hier ter rheede leggende schip Arnhem, welke versoekende omme metten anderen in den hechten staet wettelijck te mogen worden bevestight[1] ....

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope, datum voorsz.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Roeloff de Man.

Abraham Gabbema.

Pieter Everaerts.

Hendrick Lacus, Secret[s].

Den 5 dito

deden die van Arnhem haer best om met werpen naer buyten te raecken, maer te vergeeffs, en wierden 't Wapen van Hollant en Overveen mede haer affscheyt gegeven, en d' opperhooffden g'intregeert de brieven en pampieren gedirigeert aen haer Ed. Mijn Heeren den Gouverneur-Generael en Raden van India tot Batavia.

Den 6 dito

sijn de voorsz. drie schepen Arnhem,

1) en hetgeen verder volgt met het gewone gebruik en de gewone formules het paar toegestaan.

Wapen van Hollant ende Overveen met den dage seyl gegaen en te samen fray gewenst buyten geraeckt; d'Almogende geleyde deselve salvo ter gedestineerde plaetse.

Den 8 dito

den Commandeur Riebeeck heeft met den fiscael Gabbema en sergeant Everardt uytgeweest, en allomme buyten eens een visite gedaen, bevindende den bouw van d'Ed. Comp^{ie} in goeden voortgank, alsook van sommige vrije luyden, die daerinne gemoedigt, en andere slapper vallende wat aengeport wierden.

Wesende de posten van de ruyter- ende andere wachten buyten overal wel in ordre, ende warsn de Caepmans gisteren ende Gorachouquas heden in voorsz. Commandeurs gesigt, buyten onse gestelde limitpalen van achter den Bosheuvel henen comen trecken, en haer gaen legeren achter de duynen tegen de soute rievier aen, omtrent halff wegen de soutpannen offte stijff 1½ uyr gaens van hier, conform haer versoeck daeromme voor desen gedaen, daer se, geen vers water hebbende, noch bij 't onse mogende comen off gedult worden (conform de gemaeckte contracten) cuylen in de bracke gronden maken voor haer vee om te drincken.

Sondagh den 10 dito

't huwelijk ingezegend en voltrokken (zie 2 Juli).

Dien dagh was den 2^{en} oversten van de Cochouquas ofte Saldanhars Gonnomoa aen 't fort geweest met 5 beesten en 21 schapen, die hem affgeruylt sijn, wesende onder de gemelte 5 beesten eenen grooten bul, die hij den Commandeur vereerde, welcke voor d'Ed. Comp^{ie} aengenomen sijnde, met wedervereeringe rijkelijk betaelt en hem goet onthael aengedaen wiert om te meer tot ons te gewennen.

Bij opnemingh van Comp^{ies} cassa heden bevonden

dat bij deselve qualijck 200 Rd^{s} meer was, en dat de luyden in 9 maenden geen contanten op reeckeninge genoten, nootsaekelijk, om haer buyten misnoegen te houden, elk ten minsten een maent gelt sal moeten uytgereyckt worden, - Soo is bij den Raedt verstaen, eenige van de weeskinderenpenningen a deposito voor d'Ed. Comp^{ie} te gebruycken, achtervolgens de resolutie hieronder g'insereert, van inhoude als te weten:

Dinxdagh den 12 July 1661.

Dewijle jegenwoordigh qualijk 200 realen van achten meer in Comp^{ies} cassa sijn, uyt welke boven de dagelijxen uytgeeff van costgelden, subsidien en andere betalinge van traen voor India, robbenvleys voor de aslaven hier en materialen etc., niet can vervullen soo swaeren uytreykinge onder 't volcq van een maentgelt, beneffens haer opnemende goet, welcke nu in 9 maenden geen contanten op reeckeninge genoten hebben, en om haer niet te mismoedigen, niet veel langer sonder misnoegen over dies souden te houden sijn, - Soo is eenparigh verstaen tot versterkinge van Comp^{ies} cas, en om het vorige daeruyt te cunnen doen vervallen, voor d'Ed. Comp^{ies} a deposito op te nemen een som van duysent realen a drie guldens yder, tegen een halff percento 's maents, en dat uyt de penningen van de wesen in Comp^{ies} bewaringh sijnde, ter tijt toe de cas weder soo sterk worde, dat het sal cunnen affgeleyt worden.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage en jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 14 dito

is op dato bij affcundinge en affixie van billet ydereen bekent gemaeckt:

Dat bij d'Ed. Comp^{ie} tot gerieff van alle vrije luyden ende Comp^{ies} dienaers voor contant, off de vrije luyden die het te goede hebben op haer reeckeningh, te coop sijn dese naervolgende goederen, te weten:

Inlantse ende	Guinees linnen
Engelse lakens	taffachelas
sargie	smalle bafftas
here sayen	St Thomese cleetjens
sijde	gebreyde sayette coussen
garen	hoeden
chits	coren en
linten	saetseven
mourissen	gestreepte cleden
salmpouris	combaersen
tabacq	nootenmuscaten
suyker	nagelen en
peper	caneel.

Die gadingh heeft come alle Saterdagh 's morgens, sal gerieft worden voor sijn gelt, ofte dat hij te goede heeft.

Segge 't voort.

Den 15 dito

's morgens soo couden weer alsoff het ijs vroos.

Den 18 dito

is den ondercoopman Roeloff de Man met den fiscael Abraham Gabbema en de sargeant Everaerts uytgeweest, om te besien het lant ende plantagie van den Commandeur Riebeeck aen den Boscheuvel, dat hij soeckt te vercoopen, om dienstigh bevonden wordende 't selve wel voor d'Ed. Comp^{te} aen te nemen en met een grooten boogaert van

orangie, lemoenen, wijn etc. te beplanten, gelijk het reede begonnen ende daertoe alderbest bevrijd van de harde winden gelegen is, mitsgaders tot hetselve dogh anders nootsaeckelijck voor d'Ed. Comp[ie] een groot stuk lant opgesogt ende van sijn wildernisse gesuyvert moet worden, 't welck dit saysoen te laet vallende om de gewortelde sinckelingen en jonge uytspruytjes van orangie ende lemoenen tegen September, en de wijnloten over 10 a 12 dagen in te verplanten. Ende voorsz. Commandeur voor sigh selfs, als menende haest te vertrecken, dogh niet verder soeckende aen te planten, maer, gelijck voorseyt, dito bouw en plantagie te vercoopen, soo sijn daerop de voorsz. raetspersonen als gecommitteerde ten gemelte fine uytgegaen om hetselve eens ter degen op te nemen en dan te sien, hoedanigh het voor d'Ed. Comp[ie] voor den Commandeur aen te nemen, - welke jegens den avont thuys gecomen sijnde en gerapporteert hebbende, 't selve volgens ook lange experientie ondervonden hadden, ten reguarde van de bevrijdingen der harde winden voor den bequaemste hoek ende plaets om groote boomen aen te focken des ganschen circkels, bij d'Ed. Comp[ie] tot haer ende der vrije luyden bouw beslagen, - Soo is daerop na al langh van te vooren genomen deliberatien ende overleggingen volgende resolutie genomen.

Dinxdagh den 18 July 1661.

Langs soo meer ondervonden wordende, dat hier in Comp[ies] thuynen, noch ergens in dese Tafelvaley hooge ofte groote vruchtboomen sullen cunnen comen te groeyen, en dat om die cleyne maer weynige voor te comen staet, sulcx voor d'Ed. Comp[ie] dienstigh is en oock hoogh tijt begont te worden, om nootsaeckelijck

een groot stuck lants uyt te kiesen en van sijn wildernissen te suyveren ende claer te maecken, daer men de affsetsels niet alleen van olijffboomen maer insonderheyt die van orangie-, pompelmoes- en lemoenbomen in goede menichte tegen September, beneffens verscheyde Hollantse jonge fruytboomtjes, staende gewortelt te wesen, sal mogen affsetten en in ordre verplanten tot eenen grooten boomgaart, om na volwassingh de schepen daeruyt abondant tot ververssingen te cunnen dienen, alsoock de wijnlooten, in 't eerste van Augusty aenstaende haer tijt wordende, en na dien aen nieuw landt daertoe te prepareren seer lang en costelijck werck valt, en tot soodanige plantagie geen beter, ja 't alderbest van de gansche Caep bijsonder gelegen, en bevrijt voor de felle Z.Z. oostewinden leyt, - De begonnen orangie-, lemoen- en wijnplantagie van den Commandeur Riebeeck, die se met de corenbouwerij en al wat daer vorders aen vast is, doch tracht te vercoopen. Ende 't welcke al binnen den begrepen circkel voor d'Ed. Comp^{ie} best gelegen, onder 't wachthuys Hout den Buls gesigt en genouchsaeme bewaeringe is leggende, ook groot jammer en schade soude sijn, dat die schoone plantagie aen particuliere raecte, die men dogh siet dat sulken dienstigen wercken eer weder terugh als te vooren setten souden, als sijnde niemant van de vrije luyden seer genegen tot boom- ofte wijnplantagie, maer hun landt anders niet als tot cooren, thuyn- en aertvruchten te gebruyken, omdat se ten eersten proffijt daervan trecken, boven dat ymant eenige van de rheede geplante boomen ende wijngaerd al aenhoudende de vruchten van dien, als se soo verde al gecomen sijn, gelijk men reede selffs aen 't cooren merckt, weynigh genegen sullen wesen deselve aen d'Ed. Comp^{ie} sullen leveren, maer alles naer haer eygen sinnelijckheyt trachten

aen ydereen te vercoopen, soodat d'Ed. Comp[ie] noyt de macht off de vrucht van soo schoonen orangieappel en lemoenen als daer beloven te groeyen, souden in handen hebben, om de aencomende schepen naer rato van haer volcq ende sieken te distribueren, gelijck sulcx al seer gewenst, wegen moes-, aerd- en eenige andere vruchten uyt Comp[ies] thuynen van overlangh geschiet is, en daerom nootsaekelijck soodanigen grooten boomgaerd voor d'Ed. Comp[ie] dogh moet gemaekt worden, boven dat insonderheyt gelijk boven te vresen, ja volgens exempelen wel vast te stellen is, de particuliere gemelte plantagie van jonge orangie en lemoenen ook de wijngaerden daer in goede ordre en meenighte aengeplant ende groeyende, eerde verwaerlosen als bevorderen soude, gelijk tot heden incluys is blijkende, dat qualijck yemandt van al de planten, insonderheyt van wijngaerd, haer jaerlijcx bij honderden gegeven, een degelijke wijnstock noch aen sijn huys off op sijn lant heeft. Wijders geconsidereert, dat, gelijk begonnen te seggen, dogh nootsaekelijk een grooten orangie- en lemoenboogaerd voor de Ed. Comp[ie] ten fine voorsz. Seer dienstigh vereyscht en om de voorgemelte redenen ook van noode wesen sal, en dat om daertoe nieuwe landt gereet te maken, seer groote costen ende seer lange arbeyt met uytroeyen van boomen ende ander wildernissen vast sijn, boven dat ook dese noodige boomplantagie dan ook sooveel te later souden bijcomen om voort te setten, daer des Commandeurs landt jegenwoordigh van sijn wildernissen uytgeroeyt al gereet legt, ende dogh geen plaets aen de gansche Caep soo bequaem is om groote boomen aen te focken als desen Boscheuvel, best van al de landerijen bevrijt leggende voor de felle Z.Z. ooste winden, door welke wint men hier in Comp[ies] thuynen, gelijk voorseyt, maer seer corte crucken van boomtjes moet houden, hondert

niet veel meer vruchten als eenen grooten boom aen den voorsz. Boscheuvel sullen cunnen voortbrengen, - Is derhalven, al de voorsz. consideratien ingenomen, bij den Raedt op 't hoogste en ten meesten dienste van d'Ed. Comp[ie] nodigh en dienstigh geacht de voorsz. plantagie aen den Bosheuvel van den Commandeur voornoemt voor de comp[ie] in eygendom aen te nemen; dogh voor sijne gedane costen is de prijs, soo wegen voorsz. lant en plantagie, als den ganschen opstal van schuyr, bergen, wagens, ploegen, eggen ende verdere gereetschappen (op den propositie van den Commandeur) verstaen gereserveert te laten aen de beraminge ende het goetvinden van d'Ed. Heer Commissaris van Batavia hier jaerlijcx tot de visite aencomende, omme buyten alle bedenkelijkheden te blijven, en waermede het dan, namentlijk, al dat sijn wildernissen uytgeroeyt ende van de ploegen eenige maelen omgehaelt is, soo besayt, bepoot, beplant als onbeplant off braek leggende lant voor d'Ed. Comp[ie] aengenomen, wesende alles .... morgen, waervan jegenwoordigh .... morgen besayt en aen 't wassen is met tarw en garst, mitsgaders wijders bepoot ende beplant met

1162 jonge orangie-, lemoen- ende pompelmoesboomen,
10 pisangh
2 olijffen

70 Hollantse vruchtboomen, te weten:

3 ockernooten
6 queen
5 appel
2 peeren
11 carssen
24 castanien en
19 pruymboomtjes
makende alsoo een aental van
1244 stucx jonge vruchtboomtjes,

boven het besayde,

ende eenige duysende jonge wijnstockjes van redelijcke tier, partije van welk lant voor 't aenstaende ten eersten oock gereet sal te pas comen om vroegh coren in te sayen, en de rest bequaem tot wijn-, orangie-, lemoenen andere vruchtboomen, die vermits de harde zuytzuytoostewinden aen 't doornbosjen in Comp^{ies} cleynen boogaert mede niet geraden gevonden worden meer aen te planten, maer deselve tot een queekplaets te houden, moetende dogh nootsakelijk plaets gemaeckt worden om wel over de duysent jonge orangie- ende lemoenboomtjes, tegen September aenstaende gewortelt sullende wesen, aen te planten, behalven de menighte looten van den wijngaerd, waertoe dit landt aen den Bosheuvel, gelijk meer geseyt, fray te pas gereet is leggende; hebbende oock de Heeren Majores, insiende de schrale gronden en stijve zuytzuytoostewinden in dese Tafelvaley, dierhalven bij Haer Ed. generaele missive van den 2 September 1658 g'ordonneert 't gene wegen de welgemelte harde winden (selffs waervan moescruyden in dese Taeffelvaley niet wassen off wel voort en willen), dat men daermede achter den Taeffelbergh omtrent de coorenlanden off elders souden gaen, waer men deselve winden niet subject is, hoeveel te meer dan om soo dienstige plantagie van orangie-, lemoen- ende andere vruchten, wijn etc., bij den gemelten Commandeur met groote sorghvuldigheyt dus verde beplant ende in ordre gebracht, welcke, uyt sijn handen aen particulieren comende, dogh geen voortgank nemen, maer (als gesegt) t' eenemael weder tot vervallinge raken soude, boven dat ook het cooren ofte witte boontjes, daer aen te bouwen, mede in Comp^{ies} magt en handen sal sijn, daer ten hoogsten mede aen gelegen is, alsoo men dogh langs soo meer siet, dat de vrije luyden haer cooren en boontjes meest verquanselen aen 't volcq van de passeerende schepen,

sulcx men haer cooren het 10de part en van de boontjes gansch niet in Compies magasijnen becomen, hoe naeuw dat men daerop ook doet passen, waerdoor d'Ed. Compie genootsaeckt blijfft, alle jaeren selffs ten minsten 60 a 70 morgen met graen te besaeyen, ende gemerckt dat dan aen voorsz. Bosheuvel ook nogh eenigh weynigh landt boven 't gene besaeyt en beplant is, sijn wildernissen uytgeroeyt, gereet, omgeploegt ende braek ligt, - Soo is om 't coorenshalven, dat men toecomende jaer daer noch eenighsints mede sal cunnen teelen, doch voornamentlijk om den olijff beneffens de voorsz. andere boomen, daer beeter als aen eenige oorden van de Caep mede aen te focken, tot dese resolutie eenparigh en ook te meer verstaen, omdat de gemelte boomplantagie is een saeke, om de voorgeallegeerde ende verscheyde andere wichtige redenen meer, voor d'Ed. Compie op 't alderhoogsten dienstigh wesende, in dat landt ook partije pattattysen geplant aen 't groeyen, en dien bouw daer rede in ordre met 2 vrije Duytse huyrlingen en 8 slaven, beneffens 22 goede treckossen ende alles meer tot deselve behoorende, staende den gemelte Commandeur op de prijseringe van d'Ed. Heer Commissaris van Batavia in toecomende te beraemen, met eenen ook t' eenemael aff van alle den vorderen eygendom van de gansche rest van 101 morgen lants, bij hem op voorsz. Bosheuvel beslagen, ende bovengemelte besayingh ende bepotingh met een mantelingh van wildeboomen rontom besayt gehadt, transporterende deselve derhalven bij desen op conditien alsvooren t' eenemael aen d'Ed. Compie, voor en ten behoeve van welke dese resolutie sal dienen tot volcomen transporte en opdrachte, mitsgaders den Commandeur, omme over de prijs wijders te accorderen met d'Ed. Commissaris meergemelt.

Aldus eenparigh geresolveert.
(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Woensdagh den 20 July 1661.

Navolgende luyden in Rade verthoont hebbende d' expiratie van hunnen verbonden tijt en inclinatie vannoch wel langer onder nieuw verbant hier te continueeren, is daerop bij den Commandeur en Raedt goetgevonden, deselve onder de conditien ende verbeeteringen aen te nemen, als onderstaende actens haer daervan verleent sijn, dicteerende namentlijck:

Jan Carstense van Sunderburgh, hier te lande gecomen met het schip Prins Willem in July 1658, voor bosschieter a 10 gl. per maent, welcke sedert dien tijt in Comp^{ies} groote beestecrael en schapestal hier aen 't fort gebruyckt, en in 't suyveren ende stroyen van gemelte stallen ende opgaderen van den mest voor de thuynen in 't landt seer wel opgepast ende volgens dien goet genoegen gegeven heeft, wort derhalven ende vermits sijn tijt in July verleden al geexpireert is, op sijn versoek ende vereyschte bequaemheyt tot bovenstaende saken de novo voor noch drie jaren weder aengenomen als beosschieter, onder een belooninge van 13 gl. per maent, gagie heden ende verbant February toecomende tegen de compste van de aenstaende retourvloot ingaende.

Marten Reselaer van Berenburgh, hier te lande gecomen met 't jacht Hasselt, 10 Augusty 1657, voor cuyper a 15 gulden 't maents, welke sedert gebruyckt sijnde in Comp^{ies} magazijn, ende aldaer gegeven heb-

bende goet genoegen, wort op sijn versoek ende vereyschte bequaemheyt, vermits tijtsexpiratie de novo weder aengenomen voor noch 3 jaren als oppercuyper van Comp^{ies} magazijnen onder een beloninge van 20 gl. per maent, verbant en gagie ingaende den 10 Augusty verleden, dat sijn eerste verbant is geexpireert.

Roeloff Michielsz. van Gotlnt, hier te lande gecomen met den Oliphant 16 Nov. 1660, voor bosschieter a 12 gl. per maent, welke sedert sijn aenwesen alhier aen timmerman is gebruyckt, en bevonden sijnde een goet neerstigh werckman te wesen, wort dierhalven op sijn versoek ende bequaemheyt bij desen voor huystimmermen aengenomen, onder een beloninge van 15 gl. per maent, beden ingaende, ende verbonden blijvende sijn tijt daervoor alhier uyt te dienen.

Willem Adamsz. van Amsterdam, hier te lande gecomen met 't jacht 't Gravenlandt in January 1660 voor bootsman a 11 gl. per maent, welke sedert sijn aenwesen alhier aen 't timmeren is gebruyckt, ende waerinne genoegen heeft gegeven, wort dierhalven op sijn versoek ende bequaemheyt voor huystimmerman aengenomen, onder een beloninge van 15 gulden per maent, heden ingaende, en verbonden blijvende sijn tijt daervoor alhier uyt te dienen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't for td eGoede Hope, ten dage en jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloft de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 25 dito

donckere gure coude lucht, die yemandt eer bij 't vuyr als buyten jagen soude, met tamelijke

stijve N.W. coelte, waermede des middags hier wel ter rheede arriveerde 't schip de Beurs, voor de camer Amsterdam, daerop schipper Reyer Mauritsz. en twee adsistenten, Anthony van Zoomeren ende Gerrit Pauw, in compagnie van de schepen 't Huys te Swieten, Reysende Zon, Wassende Maen ende 't Raedthuys van Amsterdam, den 11 April verleden uyt Texel geseylt met 247 coppen, daervan 9 gestorven ende drie over boort verongelukt; de rest wat scheurbuykigh, dog boven 7 a 8 niet plat te koy, hebbende gisteren 't Raedthuys onder de wal noch gesien en 't Huys te Swieten omtrent de liny, sijnde omtrent Caep de Finisterre door storm altermaelen van den anderen geraeckt, en voorts nergens als nu op dese plaetse aengeweest, waerdoor 't volcq wat veroudert en scheurbuykigh was en dies te meer met ververssinge versorgt sijn.

'S namiddags heeft den Commandeur Riebeeck met sijn huisvrouw d' eerste 2 lemoenen van een boomtjen in Comp^{ies} thuynen staende affgepluckt, sijnde fray geel gecouleurt ende al moy groot St Helenas slagh, van jonge boomtjens voor dato van daer doen haelen, en te hopen, datter haest meer sullen beginnen te dragen.

'S avonts met vallen van den doncker quam noch een schip de bay inseylen, 't welcq vermits 't mottigen ende regenachtigh weer niet verkent wierd, dogh echter op de seynen weynigh buyten de rhee ten ancker quam, mitsgaders des anderen daegs,

26 dito,

voorts op de rechte reheede, relaterende de opperhooffden van dien, aen landt gecomen sijnde, dat het ws 't schip 't Raedthuys van Amsterdam, mede den 11 April passado in compagnie, als boven verhaelt, uyt Texel geseylt met 241 coppen, daervan 8 gestorven, onder welcke den bouckhouder Antonio

Lafaille en adsistent Salomon Sandra, wesende het volcq redelijcq wel op eenige weynige, die door 't scheurbuyk wat meer als andere verswakt, dogh noch op de been waren; hebbende nergens aengeweest, maer op den 8 Juny drie graden benoorden de liny aen boort gehadt den schipper van de Mayboom, daer 't alsdoen noch heel wel mede stont, sonder sieken off dooden, bij welke een Engelsman was, die ook na India tendeerde en al 7 dooden neffens verscheyden siecken had, voorts geen bijsondere ontmoetinge noch verkenninge van schepen staende de reys meer gehadt.

Den 27 dito

brachten de vrije wiltschutters de huyt van een wackere leeuwein aen 't fort, die se gisteren op 't versoeck van de Caepmans omtrent haer beestenrael, 5 uyren gaens van hier leggende, hadden geschooten; dogh waren den eenen wiltschut Carel Broers en haer kneght Jan Wolff beneffens ook 2 Hottentoos al vrij van de leeuwein gequest, welke quetsuren der voorsz. wiltschutten geordonneert sijn, boven de premie op 't vernielen van dat schadelijk gedierte gestelt, bij Comp^{ies} chriurgijn costeloos te laten cureren, wetende de Hottentoos voor hun selffs raedt genoegh.

Den 28 dito

sag men met den dagh een schip de bay in comen laveren, welke, voormiddags noch ter rheede rakende en d' opperhooffden aen landt comende, verstonden te wesen het jacht de Mayboom, daerop schipper Gijsbert Jansz. Strantwijck en bouckhouder Willem de Coster, voor de camer Rotterdam den 11 April mede uyt de Maes gelopen met 91 coppen, daervan een over boort gevallen is, de rest noch fris ende gesont, hebbende met een schip van Rotterdam, Ida Marie genaemt, in comp^{ie} geseylt tot aen Boa Vista, daer se water sochten, maer niet becomen anders als 12 a 13 bocken ende wat pattattissen, sulcx hij, van daer sijn reys vervorderende, omtrent de liny

een Engelsman ontmoet had genaempt de Lojal Marchiant, groot omtrent 250 lasten, gemonteert met 36 stucken, tenderende naer Batavia met 120 a 130 eters, den capiteyn genaemt Nicolaes Milet ende voor coopmen ook eenen Vincent Vette, A^{o} 1660 met het overwinterende jacht Erasmus in Comp^{ies} dienst voor bouckhouder na 't Vaderlant gevaren, hebbende wel 12 a 13 dagen bij den andere geseylt en 2 a 3 maelen malcander aen boort wesen vergast, in 't welcke den Engelsman groot beleeftheyt en vruntschap hadde bewesen.

Heden is den Commandeur op de rheede geweest om eenige bevolen saken in ordre te stellen.

Den 29 dito

is den Commandeur ter diergelijke eynde weder op de rheede geweest.

Den 30 dito

is desen nacht door de vrije luyden een wolff geschooten, waervoor de gestelde premie contant is betaalt.

Sondagh den 31 dito

schoon weer met stilte, dat de hier leggende schepen haer saecken dapper doet spoedigen om te vertrecken, en die buyten sijn, vermits de stilte, traineren om binnen te comen.

Des nachts is een soldaet overleden, genaemt Claes ter Maet uyt 's Gravenhage.

Ady 1 Augusty,

's namiddagh woey het soo stijff van den N.westen, dat de boots van de schepen al wat belet leden in 't aff- en aenvaren, en daerdoor de schepen Beurs en Raethuys van Amsterdam, om heden t' seyl te gaen, waertoe hun affscheyt gereet legt.

Den 2 dito

's morgens bijsonder schoon lieffelijkc weer, sijn de gemelte schepen tegen den avondt met slappe variable luchjens t' seyl gegaen ende den

3 dito

eerst tegen den avondt buyten geraeckt; d'Almogende verleene deselve een spoedigen behouden reyse.

Ondertusschen wort 's avonts weder een ander schip ver westwaerts in zee gesien van de uytkijkers.

Ende was desen namiddagh aen 't fort geweest eenen Chaihantima, onderdaen van de Chainouquas met 13 beestjens, die voor coraelen, coper ende taback ingeruylt wierden, seggende dat sijnen Heere Sousoa tegen de drooge tijt met al grooter partije als anno passado affcomen soude. Desen Chaihantim heeft men jegenwoordigh in bij drie jaeren niet gesien, en is denselven die ons sooveel had wijs gemaeckt van sijn vrouw in der Chobonas hoff opgevoet en met veel juweelen behangen, mitsgaders naderhant door de Cochoquas off Saldanhars verslagen geweest, daer hij noch bij blijft, maer bij ons soo hoogen niet meer en can aengenomen worden; wat van het opgeven van voorsz. sijn Heere sal openbaren, wil den tijt leren.

Den 4 dito

navolgende resolutie bij den Raedt genomen:

Donderdagh den 4 Augusty 1661.

Alsoo de gewesene weduwe van den vendrigh Jan van Harwarde saliger, jegenwoordigh hertrout met den dispencier van 't fort, om dies wille de gast- en tapneringe van de groote herbergen is verlatende, ende vermits ter accommodatie van des passerend' volck der schepen wel weder yemandt anders van de vrije luyden daertoe magh worden gepreviligeert, - Soo is ingesien de bequaemheyt van den vrijborger Hendrick Hendriksz. van Surwarden en sijn huysvrouw, denselven op sijn versoeck ende sollicitatien daeromme gedaen, de voorn. Gastneringe en groot herbergen te laten houden, mits daertoe op sijn verleende een bequaem huys ten aldereersten bouwende.

Ende gesien dat er hier seer met vuyl lelijk gelt

begint te vermenichvuldigen en 't beste achter handt blijft, - Is daerop navolgende billjet gepubliceert en ter behoorlijcke plaetse g'affigeert namentlijck:

Alsoo men dagelijcx meer en meer bevindt, dat men van 't volcq met de Vaderlantse ende t'huys varende retourschepen verscheyde gelde door Comp^{ies} dienaeren en vrije luyden werden ontfangen ende uitgegeven, die in India niet ganghbaer en sijn, maer aldaer bij de Hooge Overigheyt affgeset, en daerdoor alhier sulcken slegten gelde te meer becomen ende in 't cort geschapen soude sijn, daervan in abondantie te crijgen, en alhier van de goede gelde t' eenemael ontbloot te worden, ten ware bij tijts daerinne versien worde, - Soo ist dat den Commandeur en Raedt deser fortresse alle Comp^{les} dienaeren en vrije luyden alhier alsmede van de respective aen- ende affvarende schepen waerschouwen, dese navolgende gespecificeerde gelden niet te ontfangen nogh uyt te geven, op pene van 2 Rd^{s} van achten voor d' eerste en dubbelt voor de tweede reyse, te weten:

De Spaense matten genaemt paternosters off peruanen.
De Spaense matten daer de twee pilaren van Hercules op staen, genaemt plus ultra.
De daelders van 28 stuyvers.
Alle 8 stuyvers penningen.
Flabbe ofte 4 stuyvers penningen.
Item alle halve schellingen.

Mitsgaders alle enkelde stuyvers sonder peylen, sulcx alleen van de stuyvers geen ander als met de 7 palen van onsen algemeenen staet gemunt sijn, in wandelinge genaemt besemstuyvertjes, gangbaer sullen wesen.

Bijaldien eenige Comp^{ies} dienaeren en vrije luyden van dese bovenstaende affgesette penningen onder hun

macht mochten berustende weesen en voor desen al van d'Ed. Comp[ie] mochten hebben ontfangen, sullen gehouden weesen, deselve binnen een tijt van 2mael 24 uyren na publicatie deses aen 't comptoir deser fortresse te brengen, om opgewisselt en ingetrocken te worden, en die langer als deselve tijt wacht, sal 't hem niet goet gedaen worden, alsoo wij sulcx ten dienste van d'Ed. Comp[ie] alhier bevinden te behooren, en elcq wachte hem voor schade.

Aldus gedaen en geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage ende jaere voorsz. en wijders sooveel billiet aengaet gepubliceert.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret[s].

Den 5 dito

's morgens lieffelijck weer en 't gemelte schip noch wat buyten de rhee leggende, is 't selve met een labber Z.Z. oost luchjen onder seyl gegaen en over en weer laverende tegen den avondt op de rheede gecomen, sijnde ondertusschen met het sloepjen aen landt gecomen den capiteyn Borger Cox, welcke, maer tamelijck gedisponeert sijnde, relateerde dat het was het Huys te Swieten, daerop schipper Gerrit Pietersz. van Vlaerdingen en bouckhouder Johannes Brakel, 11 April passado met de voorgenoemde schepen Beurs etc. uyt Texel geseylt met 326 coppen, daervan door swaere sieckte, onderwegen gehadt, overleden waren 48 ende niet boven 10 a 12 persoonen van dese sieckte vrij geweest, doch nu weder altemaelen redelijck op de been, ende niet anders schortende als wat scheur-

buyck, welcke hier door ververssingen haest weggaet, hebbende nergens aengeweest, maer omtrent de liny gesproocken 't schip de Jonge Prins van Hoorn, daer 't doen noch gansch wel mede was, sonder eenig siecken. Willen hopen dat haest meede opdonderen sal.

Desen nacht is overleeden den bottelier van 't schip het Raethuys, heel swack, beneffens meer andere aen landt verbleven, genaemt Lubbert Olphertsz. Tettens.

Den 6 dito

sijn 14 soldaeten uyt de Mayboom in 't Huys te Swieten overgeset.

Sondagh den 7 dito

sijn heden 11 beestjens geruylt van eenige van de voorloopers van de Chainouquas, schijnende haer het goede weer aff te locken.

Den 8 ende 9 dito

is van dage 't jacht de Mayboom sijn affscheyt gegeven, ende des nachts met een Z.Z.O. luchjen fraey de bay uyt in zee geraeckt; d'Almogende wil 't selve ter gedestineerde haven brengen.

Den 12 dito

sijn der weder eenige van des Chainouquas voorloopers geweest met 14 beestjens ende 2 schapen, die haer affgeruylt en om te meer aen te locken, goet tractement sijn aengedaen, relaterende dat haeren Heere Sousoa met een goeden trop al sachjens mede affcomende was, om 't bestiael niet al te veel te vermoeyen. 't Succes wil d'Almogende gewenst verleenen.

Den 15 dito

teu 11 uyren voormiddaghs quam wel ter rheede 't schip de Reysende Son, daerop schipper Andries Blauw, uytgeseylt in compagnie van 't Huys te Swieten etc. den 11 April verleeden met 253 coppen, daervan 14 overleden, een vermist ende een aen de Serra Lionas weghgelopen is, daer se (om de veele siecken in den eersten) aengeweest, en na 14 dagen leggens (redelijcke ververssingen van lemoenen en pisangen becomen hebbende) vertrocken, in 9 weken van daer tot hier geseylt sijn, wesende 't volcq alte-

maelen fris en gesont op maer 7 a 8 nae, hebbende wijders geen notable voorvallen onder wegen gehadt, sulcx met desen corte expeditie sal gemaeckt cunnen worden.

Comende het schip de Jonge Prins, van Hoorn, ondertusschen meede binnen seylen, dogh vermits de wint uytten Z.Z. oosten wat begond op te steecken, raecten eerst tegen den avont op de rheede, en den schipper Cornelis Veldemuys met den ondercoopman Melchior Houwardt aen landt comende, verhaelden, dat se waren alleen uyt Texel geseylt, den 11 April passado met 316 coppen, daervan maer 2 verongeluckt, doch onder de rest 't scheurbuyck vrij toenam, hebbende nergens aengeweest ende geen andere bijsondere voorvallen gehadt, sijn hierop oock een predikant met sijn vrouw, genaemt Godefridus van Akendam.

Heden sijn 20 soldaeten en matroosen, daeronder een scheepstimmerman, van 't fort aen 't Huys te Swieten overgeset.

Den 16 dito

is den Commandeur Riebeeck op de rhee gevaren, hebbende aldaer met capiteyn Cocx 50 van de cloekste soldaeten van 't schip de Jonge Prins uytgesoght en op 't Huys te Swieten eordonneert en van daer 16 lichte gasten weder op de Jonge Prins, mitsgaders 6 siecken gelandt, en wijders ordre gestelt om 't Huys te Swieten morgen, de wint dienende, t' seyl te laeten gaen.

Den 17 dito

sijn die van 't Huys te Swieten haer affscheyt gegeven, ende

den 18 dito

des middags ten 4 uyren met een redelijck Z.Z. oost luchjen t' seyl gegaen en fray de bay uyt in zee geraeckt; d'Almogende verleene haer een voorspoedige behouden reyse.

Den 19 en den 20 dito

is den Commandeur weder op de rhee gevaren, hebbende aldaer noch 24 van de

resterende cloeckste soldaten van 't schip de Jonge Prins uitgesocht en op 't schip de Reysende Zon overgeordonneert, tegen 15 inpotente van de Zon, in 't sieckenhuys aen landt gecomen, om op te queken tegen de compste van andere schepen.

Ende hebben op dato navolgende personen voor den Raedt haer ondertrouw gedaen, als bij de resolutie hieronder geinsereert is blijkende.

Saterdagh den 20 Augustus 1661.

Den Commandeur en Raedt van 't fort de Goede Hoope, versterckt met d' opperhooffden van 't jegenwoordige hier ter rheede leggende schip de Jonge Prins gecommuniceert sijnde, dat sigh in trouwbelofte hadden begeven Jan Pietersz. van Caspeltermare, lantbouwer alhier aen de Caep de Bonne Esperance, out 33 jaren, weduwenaer van wijlen Hubbeken Reymers, met Beatrix Weyman van Uytregt, jonge dochter out 22 jaeren, bescheyden op gemelte schip de Jonge Prins, welcke versoecken omme metten anderen in den hechten staet te mogen worden bevestigt, is dit hun toegestaen, en de trouw op den gestelden tijd en wijze voltrokken.

Sondagh den 21 dito

sijn drie Hottentoos gesonden met dit onderstaende brieffken:

Aen d' opperhooffden van

't onbekende schip in de Saldanhabay.

Alsoo de geruchten uyt Hottentoos loopen, dat aldaer in de bay een schip soude leggen, soo hebben wij dese drie Hottentoos affgesonden, waermede wij dan van Ul. behoorlijck bescheyt sullen verwachten,

met hope Ul, ondertusschen ook haer best sullen doen om herwaerts op te comen, soo 't d' indispositien van 't volcq off andersints niet en comt te verhinderen, van welck een en ander ons per dese boden de weet doende sullen. Ul. hiermede etc.
In 't fort de Goede Hoope den 21 Augusty 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

> Vult dese drie Hottentoos etc. haer knapsak vol broot, en geeft elq ½ vadem tabacq met een hoeckjen kaes, boven het tractement dat se moeten gedaen worden van eeten en drincken, dewijle aen boort sijn, en laet se ten eersten wederom comen.

Den 22 dito

is 't schip de Reysende Son affscheyt gegeven, ende deden des avonts die van 't eylandt met vuyren seyn, datter noch een schip de bay quam inseylen, 't welcke

den 23 dito

's morgens gesien wierd, even om den hoeck van de bay op de buytengronden te leggen, ende van 't welcke ook een vaertuygh aen lant quam met den schipper genaemt Hendrick Pietersz. Springer ende bouckhouder Abraham van de Woesteyne, relateerende, dat het was het schip de Wassende Maen, 11 April passado in compagnie van de Reysende Son etc. mede uyt Texel geseylt met 258 coppen, waervan 23 overleden ende de rest meest heel sleght aen 't scheurbuyck; sijn schoon aen St Vincent 6 dagen geweest ende omtrent de 30 bocken tot ververssingen becomen en hun vaten met water gevult hadden; maer hebben stijff 5 weeken omtrent de liny gesukelt, dat hun reyse dus verlengt en 't volcq soo scheurbuykigh heeft doen maeken, waertoe de hier sijnde ververssinge met Godes hulpe een goede remedie

is; hebbende over 6 dagen voor de Saldanhabay geweest, waeruyt de geruchten ontstaen sijn, datter een groot schip in de bay lagh.

Ende waervan ons heden de vrije Saldanhavaerders gisteren met 14 halff amen traen van daer gecomen, oock tijdinge gebracht hebben, dat geen schip hadden vernomen, sulcx de besendingen, door drie Hottentoos met een brieffken derwaerts gedaen, wel te vergeeffs sal sijn, maer echter niet ondienstigh om deselve natie tot de overbrengingen van tijdingh te meer te gewennen, door de reykelijcke betalinge, die men haer daervan doet.

N. maen 24 dito

redelijck stijve N weste coelte, contrarie sijnde voor de Zon om te vertrecken.

Den 25 dito

is 't schip de Zon al vroegh onder zeyl gegaen met 248 flucxe en wel ververste gesonde coppen; maer alsoo de wint weder stijff uyt den noortwesten quam te coelen, cost hij niet wel buyten raecken.

Ondertusschen comt Sousoa den coningh ofte overste van de Chainoquas aen 't fort met 16 koebeesten en 22 schapen om te verruylen, neffens 2 lustige vette hamels aen den Commandeur te vereeren, welck eerste ingeruylt en 't ander voor d'Ed. Comp^{ie} oock aengenomen sijnde, met goede tegenvereeringe en liberale tractementen wel gerecompenseert is.

Den commandeur Sousoa onder anderen vragende, off hij nu eenig monster van gout en witte steenen, als oock ymant van 't volcq daer sulcx bij te vinden was (volgens sijne toeseggingen van anno passado) hadde medegebracht, antwoorde neen, omdat voor dese mael soo verde niet geweest was, maer alleen vooreerst getracht had, weder een goet deel bestiael aff te handelen, van soo nabij als hem mogelijk was, ende waerom nu wel met een cleyntje begoste, maer

met d' aenstaende drooge tijt abondant genoeg vervolgen soude, dat namentlijk de koebeesten voor coraelen en de schapen voor coper, tabacq en pijpen ingeruylt wort, waerdoor 2 koebeesten qualijk sooveel als een schaep comen te costen, op 't welke daerom niet gesien maer slegts getracht wort nae becomingh van veelheyt (gelijck men oock gemerckt hebbende anno passado, dat het weder terughsenden van het al te magere en out bestiael een stut in den handel ende wat affkerigheyt veroorsaeckte); daerom men niet goet vindt daer meer na te sien, al soud men deselve voor de slaven gebruycken, alsoo 't oock wel soo goetcoop als 't robbenvleys comt te staen, ende de gemelte natie te min ongenegentheyt causeren sal.

Den 26 dito

's morgens stijve noortwestewinden, die de Zon in de mont van de bay noch dede ten anker blijven.

Den 27 dito

wat beter weer, is de Reysende Zon daermede onder seyl gegaen ende 's namiddags fray buyten in zee geraeckt; d'Almogende geleyde hem ter gedestineerde haven.

Heden quamen oock nogh eenige meer van des Chainouquas volcq met 11 oud en jonge beesten en 5 schapen, die alsvooren ingeruylt sijn, ende 't volcq om aen te locken wel onthaelt.

Wesende oock op dato wederom gecomen de 3 uytgesondene Hottentoos met het brieffken na 't gemeende schip in de Saldanhabay, en alhoewel die besendingen te vergeeffs is geweest, is haer hunne moeyte echter evenwel rijkelijk betaelt om haer altijt graeg te houden.

Op dato sijn noch 20 uytgesochte soldaten van de Jonge Prins op de Wassende Maen overgeseth.

Sondagh 28 dito

is naervolgende biljet ter behoorlijke plaetse geaffigeert en overal alhier omtrent laten aenplacken, luydende als volgt:

Den Commandeur en Raedt etc.

Alsoo langs soo meer vernomen wort uyt de gedurige clachten, ons telckens voorcomende, van de luyden der hier aencomende ende passeerende schepen, dat hare goederen en lijwaten, dewelcke sij aen landt comen wassen ende op 't velt leggende te bleyken ende droogen, van dese lants brutale inwooners, ja selfs wel in hun bijwesen, ontnemen ende ontsteelen, sonder 't selve ofte yets van dien wederom te cunnen becomen, doordien se ten eersten daermede weghlopen en vermits hun raddigheyt niet te achterhaelen sijn, - Ende ook gemerckt sulcx niet alleen bij voorsz. brutale ofte dese landts natie en souden worden gepleegt, ten ware bij eenige van de hier woonende Nederlantse inwooners (de vrome buyten) daer wierde onder gespeelt, die haer weten op te houden en voorsz. gestolen en genome goederen voor seer geringe prijse aff te coopen, waerdoor die gemelte luyden in plaetse van deselve brutale menschen, volgens haer schuldige pligt met goede exempelen behooren voor te gaen, tot die ontneminge en affrovinge van voorsz. luyden haer goederen meer en meer opwecken en aenporren, ja soodanigh dat deselve de luyden haere hoeden en mutsen van de hooffden derven affnemen en daermede deurlopen, en gelijck voorsz. aen de Nederlanders weten te vercoopen, waerinne der nootsaeckelijck dient voorsien, alsoo sulcx in soo een beginnende en opluykende colonie niet moet geleden worden, - Soo is 't dat den Commandeur en Raedt van meergenoemde fortresse, ingesien hebbende de groote stout- en moetwilligheden van de voorsz. brutale in 't stelen der gemelte goederen, als de vuyle lelijke en schandelijke aenhoudinge der voorsz. natie door onse Nederlanders geschiedende en 't affcopen

van de ontnomen ende gestolen goederen, bij desen alle en een yegelijck wel expresselijck verbieden ende interdiceren, geenige goederen van de voorsz. natie altoos aen te nemen off te copen, waervoor het oock soude mogen wesen, verstaende van goederen, die men weet en sien can dat bij haer genomen en gestoolen moeten sijn, alsoo sulcke bij haer in 't landt niet gemaeckt off gebracht en worden, op pene van dat d' overtreders van dien, als praemdieven in 't openbaer aen den lijve sullen gestrafft en gecorrigeert worden. Ende yemandt soodanigen persoon wetende aen te wijsen, die al sulcke praemdieverije sijn ophoudende en voorsz. natie haer gestoolen goet, gelijck voorsz., affcopen en daerin voeden, sal daervoor genieten een vereeringe off premie van 10 realen van 8^{en} en sijn naem verswegen worden, alsoo sulcx ten dienste en welstant van 't gemeen bevonden wort te behooren.

Aldus gedaen in 't fort de Goede Hoope, den 27 Augusty 1661, mitsgaders gepronunchieert en g'affigeert den 28 daeraenvolgende.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Den 29 dito

is 't schip de Jonge Prins van Hoorn sijn affscheyt gegeven, 't welck den

30 dito

t' zeyl en oock t' eenemael buyten in zee raeckten; d'Almogende wil hun vorders spoedigh en behouden laten varen.

Soo is oock Comp^{ies} vaertuygh het Muskytjen heden met een van de vrije Saldanhavaerders mede nae de Saldanhabay gevaren, om van daer een ladinge ingesouten robbenvleys (op voorraedt leggende) voor de slaven te haelen.

Den 2 September

wierd van 't wachthuys Kijckuyt, op 't strant staende, seyn gedaen, datter een schip onder de wal gesien wierdt, 't welck des voormiddags wel ter rheede arriveerde, en d' opperhooffden van dien aen landt comende, rapporteerde, dat het was het schip de Paerl van Amsterdam, den 23 April passado uyt 't Vlie geseylt in compagnie van de Princes Royael en 't galjot de Nachtegael (voor dese plaets gedestineert), ophebbende gehadt 323 gegagieerde coppen, daeronder den schipper Robbert Ram ende den ondercoopman Pieter van Leeuwen, sijnde van de Princes Royael en 't Nachtegaeltje in de Noortzee door hard weer affgeraeckt, ende nergens onderwegen aengeweest, maer seer geluckigh door de liny geraeckt en nu eenige dagen herwaerts omtrent de Caep harde winden gehadt, ende onderwegen van sieckte en anders verloren 17 persoonen, hebbende noch wel omtrent 120 siecken van scheurbuyk gaende en staende, en daervan maer 30 te coy lagen, sijnde gister omtrent Dasseneylandt vervallen geweest, van waer het, naer de Caep overgeleyt, hedenmorgen door 't harde weer, den heelen verleden nacht gehadt, sijn voorstenge over boort geraeckt was, sonder yets notabels meer op de reyse voorgevallen te sijn.

Den 3 dito

sijn d' opperhooffden van 't schip de Wassende Maen hun ververssinge voor de reys aen boort gebracht, hebbende affscheyt gegeven om ten eersten, de wint dienende, t' seyl te gaen.

Tegen den avondt retourneerde 't seylsloepje 't Muskytje weder hier, met raport dat eergister beneffens de vrije Saldanhavaerdersvaertuygen, op den 30 Augusty verleden van hier geseylt, omtrent de Saldanhabay was gecomen, ende vermits de stilte niet binnen conde raecken, dogh tegen den avondt de wint seer vehement hard uyt den westen opcoelende, genoot-

saeckt sijn geweest herwaerts te keeren, welcke weer des nachts veel harder aennam, dat haer van den anderen hadden doen verspreyden en voorsz. Muskytje op een lager wal besette, van dewelcke sij 't noch te naeuwernoot met een cleyn seyl hadden affgehaelt, de mast aen stuck geslagen, eenige schade geleden hadde, maer 's anderdaegs, de wint ruymende en haer compagnon niet vernemende, hadden hun cours na dese bay geset, alwaer se heden noch Gode loff behouden aengecomen sijn, hopende dat het ander mede noch behouden aen 't Dasseneylandt off in de Saldanhabay sonder schade sal aengelandt wesen.

Ende brachten heden die van 't schip de Paerl hare sieken, sijnde over de 100, aen landt, om onder een tent, vermits hier in 't siekenhuys voor sooveel persoonen geen plaets genoegh was, te beter weder op de been te helpen en reconvaliseren, waertoe de behoorlijcke ordre tot refrissingen van deselve gestelt wierd.

Sondagh den 4 dito

is 't schip de Wassende Maen onder seyl en fray de bay uyt in zee geraeckt; d'Almogende verleene hem vorders een voorspoedige en behouden reyse.

Ende sijn den verleeden nacht noch drie persoonen van de sieken van 't schip de Paerl overleden.

Den 5 dito,

't seylsloepje 't Muskytje van sijn geleden rampen, in 't verleden harde weer gecregen, weder gerepareert wesende, is na de Saldanhabay, ten eynde als voor dato t' seyl gegaen, en met eenen g'ordonneert 't Robbeneylandt aen te doen, om te vernemen na d' oorsake waerom sijluyden verleden nacht gevuyrt hadden.

Ende wiert in de clooft bij de uytleggende wachters seyn gedaen, datter een schip onder de wal gesien wierd en deselve 's avonts t'huys comende oock sulcx

gerapporteert, dat het westwaerts van de Leeuwenkop was, en sij niet anders sien conde off was redelijck groot, dat vermits de harde Z.Z. oostewint van desen avondt niet wel sal cunnen op de rhee seylen.

Sijnde heden een matroos van 't schip 't Huys te Swieten hier siek verbleven, overleeden, genaemt Jan Teunisz. van Muyden.

Den 6 dito

was het vooraengetogen schip voor daegen al ter rheede g'arriveert, sijnde 't schip de Princes Royael, in comp[ie] van 't schip de Paerl en 't galjot 't Nachtegaeltje uyt 't Vlie gelopen den 23 April verleeden met 340 coppen, waervan onderwegen van siekte gestorven en verongeluckt waren 35 persoonen, sijnde den schipper genaemt Marten Doedesz. en ondercoopman Cornelis Bartels van Marsere, als oock de rest van 't scheepsvolck noch redelijck wel gedisponeert, behalven omtrent de 20 die wat van 't scheurbuyk gequelt sijn, en 5 a 6 heel swack te coy lagen, hebbende nergens aengeweest, noch ook t' sedert dat van de Paerl en 't Nachtegaeltje in de Noortzee door hard weer afgeraeckt en sijn, alsoock de Paerl benoorden Schotlandt omgeseylt sijnde, geen schepen versproken noch yets aenmerckenswaerdigh meer vernomen, maer onder de liny van stilte en contrarie winden wel drie weeken leggen suckelen, dogh van daer met redelijcke spoet herwaerts gecomen sijnde, ten eersten de ververssingen van moes- en aertvruchten alsoock versch vleys tot ververssingen en refrissingen der scheurbuykige claer gemaeckt ende aen boort gesonden.

'S namiddags is de wint wat hard uytter zee opcomende, quam daermede wederom 't Muskytje gisteren na de Saldanhabay affgesonden, maer door contrarie wint sijn reys niet hebbende cunnen volbrengen, had 't Robbeneylandt aengedaen, en vernomen waerom

verleenden Sondaghavondt gevuyrt had, 't welck geschiedt was om seker sieke slavin, die sij mede hier gesonden hebben, doch is voorsz. seylsloepje weder gelast met d'eerste goede wint derwaerts te seylen en met eenen 't Robbeneylandt aen te lopen, en aldaer 't onderstaende brieffken te overhandigen geschreven.

Aen Jan Sacharias.

Wij verwonderen ons seer, dat ul. tegen onse ordre 't vaertuygh weer terugsent, en schoon genomen de wint al contrary geweest is, soo souden sij emmers aldaer hebben cunnen wachten, boven 't welck ul noch goet des nachts vuyren, en dat om een slavin, daer je noyt ter degen hebt opgepast, wanneer der schepen de bay incomen, gelijk daervan noch een vers exempel hebben van voorleden nacht, doen de Princes Royael is binnen comen seylen, die geen vuyr hebben cunnen sien, ia selffs den quartiermeester Jan Peguijn getuygt sulcx mede, datter verleden nacht niet gevuyrt is, want hij den geheelen nacht rontom het eylandt leggen drijven heeft, om 't welck wij sullen genootsaeckt wesen een ander in de plaets te senden, dogh waerschouwen u noch voor de laetste mael datter beter moet opgepast worden, off souden ul. voor elck versuym dat gij daerin comt te plegen, een maent gagie affcorten en op u reeckeninghe doen stellen, en daerenboven noch doen aenspreeken. De slavin sullen wij hier houden en laten cureren, doch can geen ander in de plaets gesonden worden, maer moet ul. hun ginder soo lange behelpen tot sij genesen is, als wanneer se ul. weder toegesonden sal worden.

'T vaertuygh uyt de bay (sijn reys volbracht hebbende) terughcomende en 't Robbeneylandt aendoende, sal ul. Otto Jansz. mede herwaerts laten comen, dat hem toegestaen wort, en met eenen, soo in de boot

plaets is, medesenden een van de alderbeste en vetste burgen[1)], en past beter op 't vuyren.

In 't fort de Goede Hope, den 6 September 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Den 7 dito

is voor de derde reyse, ten fine als voor dato, na de Saldanhabay onder seyl gehaen 't seylsloepje de Muskyt.

Ende soo wierd ook door den vrijborger Frans Gerrits van den Uythoorn aengedient, at sijn knecht genaemt Jan Quever van Hammerbergen voorleden nacht was comen te overlijden.

Ende is men heden en oock gister in Comp[ies] thuynen doende geweest om alle Hollantse vruchtboomen te verplanten, en voornaementlijk met 't enten van quee op de Vaderlantse en Caepse doorn, welke van goeden thier schijnen, alsook de lemoenboomen, waervan eenige meer als verleden jaere hun bloey sal beginnen te laten sien en vrucht beloven, dat metter tijt bij aengroey van vruchten seer schoone ververssinge voor de passerende schepen sullen geven.

Den 10 dito

wierd 's namiddags van Gonnomoas volck 3 schapen aengebracht, die haer voor coper en taback affgehandelt sijn, en wisten sij oock te seggen, dat denselven haren Heer over eenige dagen met partije beesten selver meede aen 't fort zou comen; wat daervan comen sal, wil den tijt ons wijser maeken: altoos worden se daerom wel getracteert, op hope dat se wat meer soude affbrengen om te verhandelen.

Den 12 dito

tegen de middagh harde noortweste wint, quam daermede weder alhier aen te landen ons vaertuygh 't Muskytje, dat volgens rapport van den quartiermeester tot tweemaelen onder 't Dasseneylandt

1) zwijnen.

was geweest, maer telckens door de haestige en stijve opcomende noordewinden terugge heeft moeten wijcken, en sulcx al weder een verlore tochjen gedaen heeft.

Ende worde oock des namiddags d' opperhoofden van 't schip de Paerl, nadat alvooren visite over haer aen lant gebrachte sieken gedaen was, van dewelcke maer 5 bevonden wierden hier te moeten verblijven, affscheyt gegeven, om ten eersten de wint dienende naer Batavia te seylen, tot dien eynde g'intregeert de brieven ende andere pampieren, gedirigeert aen haer Ed. aldaer; Godt den Heere wil haer leysman wesen, en een voorspoedige en behouden reyse verleenen.

Nemende de wint seer harde tegen den avondt aen, waerdoor de boots van de schepen Paerl de ververssinge voor de reys ingenomen hebbende, en van de Princes, vol water leggende, niet hebben cunnen aen boort geraecken, maer aen lant moeten blijven leggen wachten naer beter weer.

Sijnde ook verleden nacht op de hoftstede van d' Heer Commandeur Riebeeck, genaempt den Uytkijk, een van de bijhuysen tot de grondt toe affgebrant; hoedanigh 't selve vermits de weyffelachtighe rapporten toegenomen was, is onseker; altoos wort vastelijk gepresumeert, dat het door onvoorzichticheyt van de luyden daerop woonende soude bijgecomen wesen.

Den 13 dito

idem, onstuymigh en regenachtigh weer uytten noortwesten, tot belet van 't schip de Paerels vertrek; maer begost des namiddags wat beter off handsamer weer te worden, dat de boots van de schepen noch aff en aen boort conden vaeren.

Sijnde oock heden een soldaet van 't schip 't Huys te Swieten, genaempt Joost van Cortvelt van Gent, hier aen lant siek verbleven, in den Heere gerust.

Den 14 dito

idem weer en wint, tot belet van 't selve schips vertreck als gister.

Den 15 dito

sijn d' opperhooffden van 't schip de Princes Royael affscheyt, om hun reyse met de eerste goede wint naer Batavia te vervolgen, en ten dien fine ook de brieven en pampieren aen haer Ed. den Gouverneur-Generael en Raden van India gedirigeert ter handt gestelt; Godt de Heere wil haer salvo ter gedestineerde haven laten aencomen.

Den 16 dito

regenachtigh weer en wint tot belet als vooren.

Den 17 dito

's morgens moy weer en 't luchjen wat oostelijck, waren daermede al voor dagh de bovengenoemde schepen Paerl en Princes Royael onder seyl en de bay uyt in zee geraeckt; d'Almogende verleene hun een behouden reyse.

Sondagh den 18 dito

gingh weder naer de Saldanhabay onder seyl 't seylsloepje 't Muskytje, volladen wesende met branthout voor het Robbeneylandt, om te vuyren alsser 's nachts schepen de baey willen inseylen, volgens d' ordre rede gestelt etc., gaende met eenen den vrij Saldanhavaerder Thomas Muller mede om te sien en vernemen, hoe 't met henluyden vaertuygen in 't laeste harde weer, beneffens 't onse geweest sijnde, gelegen is.

Den 19 dito

is de huysvrouw van den vrij steenbacker Woutert Mostaert van een jonge dochter verlost, en in 't kinderbedde comen te leggen, en

'S namiddags 't luchjen vrij stijff aen de overseyde van de bay uytter Z.Z. oosten, dat in dese tijden van 't jaer soo altemets aen die cant ordinair tegen den avondt al begint te verthoonen, is alhier in 't siekenhuys een van de sieken van 't schip de Paerl verbleven, genaemt Wiggert Saackes van Leeuwarden, soldaet, comen te overlijden.

Den 20 dito

is tot dato wat moeyten en debvoiren daeromme met soecken door Duytsen en Hottentoos ook gedaen en aengewendt is noch niet cunnen opgevonden ofte te voorschijn gecomen seeker persoon van het schip de Princes Royael, door siekte hier aen lant verbleven, sijnde genaemt Cristiaen Pietersz. van Sunderborgh, soldaet, welcke den voorleeden Vrijdagh 's morgens heel vroegh, soo als de reveillje geslagen wierd, uyt 't siekenhuys gegaen en 't sedert alsvooren niet weder gesien ofte vernomen, sulcx wel te presumeren en te geloven is, dat vermits sijn inpotentheyt, niet langer hebbende cunnen voortcomen, yetwers sal blijven leggen wesen, en van eenigh wilt gediert hieromtrent, altemets alleenig swervende gevonden, en soo om hals geraeckt, verscheurt en verslint sijn.

N. maen den 23 dito

quamen eenige affgesondene uyt des Chainouquas negorije, medebrengende 11 redelijcke groote ende kleyne beestjens en 36 stucx schapen, met versoeck uyt haeren Heere en oversten Sousoas naem aen den Commandeur, dat denselven hem met haer wat tabacq etc. gelieffde mede te senden, 't welck naer gedaene handelinge der voorsz. beesten en schapen, die voor cooper, ende beesten voor coraelen en tabacq ingeruylt wierden, beneffens wat goet tractement aen de affgesondene gedaen sijnde; claer gemaeckt sijnde en voorsz. Heere oock toegesonden is, op hoope en om denselven meer en meer te animeren tot affbrengingh van beestiael.

Sijnde oock heden een van Comp^{ies} Guinese slaven comen te overlijden, tot groot schade, alsoo deselve seer beginnen in de handt te comen, en soo goet als eenige Duytse in de thuynen sijn.

Sondagh 25 dito

wierde wederom van Chainouquas volcq 17 beesten ende 9 schapen aen 't fort gebracht,

die ook voor coper, coralen en tabacq ingeruylt sijn geworden; dogh wisten sijluyden te seggen, dat haeren oversten Sousoa, meermalen genoemt, en eenige van sijne voornaemste gooote siek en niet wel te pas waren: soude anders selffs in persoon, volgens sijne voor dese gedane beloften, met grooter quantité bestiael om te verhandelen affgecomen hebben.

Sijnde oock des naermiddags door eenige van onse beeste- en schapenwachters weder opgevonden den voor dato weghgelopen persoon Cristiaen Pietersz. van Sunderborgh, hebbende denselven alsnu thien etmael, soo gemeent wort, sonder eten in 't velt gelegen, wonder sijnde dat vermits den grooten regen des daegs gevallen ende coude des nachts geleden, als de perykelen van 't wilde gedierte onderworpen geweest, noch in 't leven gebleven en terecht gecomen is.

Soo worde ook gerapporteert, datter een schip westwaerts van de Leeuw noch heel verde in zee gesien was, dat vermits de slappe en sachte winden niet wel coste van avont binnen comen, dogh

den 26 dito

's morgens al voor dagh op de rhee geset lagh, sijnde van de nacht op 't vuyr van 't Robbeneylandt soo verde binnengeseylt, en d'opperhoffden van dien, aen landt comende, rapporteerden, dat het was Klaverskerke, 't fluytschip van de camer Zeelant, den 13 May uyt de Wielingen in zee gelopen met 94 gegagieerde coppen, daeronder den schipper Jacob de Bruyne en bouckhouder Jan de Loper, sijnde onder wegen 3 man van sieckte overleden en een over boort geraeckt, de rest vrij wat scheurbuykigh, achterom geseylt met quaedt weer, en van primo tot 6 July St Vincent aengeweest, daer water en branthout gehaelt en oock wat bocken gecregen hadde.

Den 27 dito

sijn heden 11 schapen van de Saldanhars ofte Cochoquas geruylt.

Den 28 dito

sijn der van 't selve volcq weer 11 schapen geruylt.

Sondagh den 2 October

nat onstuymigh weer ende wint van den N.W. waermede Comp^{ies} seylvaertuygh 't Muskytjen en der vrije luyden vaertuygh de Peguijn in 't verleeden harde weer noch behouden sijn gebleven, geladen met vis en traen, alsook partije ingesouten robbenvleys voor de slaven uyt de Saldanhabay, wederom quamen.

Ende waren oock eenige weynige van Chainouquas volcq aen 't fort geweest met 8 koeyen, 11 ossjes en 2 kalffjes, beneffens 12 schapen, die haer, namentlijk de koebeesten, voor coraelen en schapen (wel 2 a 3 mael soo duyr als 't groot bestiael) voor coper, om de meerder waerden als de coraelen en tabacq affgehandelt worden.

Den 3 dito

sijn d' opperhooffden van de fluyt Klaverskerke haer affscheyt gegeven, om met een eersten goeden wint, die Godt sal verleenen, t' seyl te gaen, en wijders g'intregeert de brieven en pampieren gedirigeert aen haer Ed. tot Batavia, daer hun d'Almogende behouden wil geleyden.

Den 5 dito

is de fluyt 's middags t' seyl gegaen en fray t' zee geraect, sijnde wijders op dato bij den Raedt genomen navolgende resolutie.

Woensdagh den 5 October 1661.

Alsoo den vrije houtsager Leendert Cornelisz. van Zevenhuyse, anno passado gecoren tot borgerraedt, in plaetse van de vrije luyden met alle eerlijcke en stichtelijke exempelen voor te gaen, sigh dagelijcx en langs soo meer gedebaucheert aenstelt met drincken, clinken, vechten, smijten en leelijk spreeken etc., tot

disrespect niet alleen van sijn eygen persoon en soo eensienlijk ampt, maer oock tot verdovinge van de luyster des Raets, in dewelcke over vrije luyden misusen yets te doen wesende, sijn sitplaets en stem heeft gehadt, om te helpen sensureren etc., - Soo is om die en verscheyde andere redenen meer, als tot conservatie van des Raets respect ende luyster etc. goetgevonden, denselven niet langer in den Raedt te admitteeren, maer van voorsz. sijn Borgerraetsampt te dechargeren, en uyt het dubbel getal bij de gecommitteerde borgers daertegen opgebracht in sijn plaetse te verkiesen den vrijborger en out Borgerraedt Hendrik Boom van Amsterdam.

Aldus gedaen en geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten daege en jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Volle maen 8 dito

hebben Frans Gerritsz. van den Uythoorn, jongman out 27 jaeren, vrije lantbouwer, en Neeltjen Jacobs van Rosendael, jonge dochter out 22 jaren, ondertrouw gedaen, conform de resolutie daerover genomen; den bruydegom geadsisteert met Jacob Claesen van Ceulen en Jacob Pietersz. van Caspel ter Maere, beyde mede vrije landtbouwers, ende de bruyt met haer vader Jacob van Rosendael, baes hovenier van Comp^{ies} thuyn, neffens haer schoonmoeder Barbara Geens in rade verschenen, versoeckende omme metten anderen in den hechten staet bevestigt, is goetgevonden deselve luyden haer billick versoeck te consenteren.

Den 10 dito

sijn heden van de Cochoquas ofte Saldanhars gehandelt 2 koeyen en een kalff voor coper, coraelen en tabacq, mitsgaders 5 schapen voor tabacq alleen.

Den 14 en 15 dito

sijn t' sedert verleden Maendagh gehandelt, namentlijck:

Van de Caepmans.

3 jonge bulletjes en voor coper, coraelen, etc., tabacq etc,
3 schapen voor coper, coraelen, etc., tabacq etc,

Van de cleyne Chariguriquas.

7 schapen voor idem en gewone tractementen.

Ende is gister overleden een vrijman, genaempt Barent Waender van Varik, en heden in 't sieckenhuys twee bootsgesellen, genaempt Claes Salomonsz. van der Gauw, beyde jongst van de Parel ende Princes Royael hier siek aen landt verbleven.

Den 18 en 19 dito

heeft den Commandeur 't eerste na sijn siekte weder uytgeweest en in 't landt overal een visite gedaen, daer alles door den fiscael (de buyten en meer ander saken ten principalen aenbevolen) wel waergenomen bevond, sooveel desen dagh heeft cunnen besightigen.

Heden is weder een van Comp^{ies} beste Guinese slaven, op den lantbouw fray gedresseert, overleden, en liggende ook jegenwoordigh veele siek, hebbende de vrije luyden eenigen tijt herwaerts door sterffte in deselve ook al vrij schade geleden.

Den 20 dito

is noch een van Comp^{ies} Guinese slaven, bijgeweldiger sijnde gestelt geweest, overleden.

Den 21 en 22 dito

sijn dese twee dagen overleden noch twee Guinese Comp^{ies} slavinnen, daeronder een van 't Robbeneylandt.

Den 24 dito

weer een slavinne van d'Ed. Comp[ie] overleden.

Den 25 dito

is den Commandeur weder buyten geweest de vordere saken besichtighen, die insgelijcx, als op den 19 genoteert, wel heeft bevonden, en aenwijsingen gedaen tot het wijder vervolgen ende onderhoudinge der saken, staende 't coren al fray, waerover d'Almogende sijn zegen wil verleenen. Ondertusschen sijn der aen 't fort geruylt 5 schapen voor coper en taback van de Cocoquas en drie dagen verleden noch seven dito.

Den 26, 27, 28 en 9 dito

sijn dese 2 dagen 2 koebeesten en 5 schapen gehandelt van voorsz. volcq. Ende van Comp[ies] lantbouwers omtrent de schuyr geschooten een leeuw, onthoudende haer noch drie stucx omtrent de lantbouwers, welcke dagelijcx soo al wat schade onder deselver bestiael, dogh eenige hare ossen en eergisternacht een lantbouwer twee schapen en een ander den hondt uyt sijn huys, de deur opstootende, gehaelt hebbende; daertegen sijluyden met andere in de plaets, om de ploegh gaende te houde, van d'Ed. Comp[ie] weder sijn g'accommodeert.

Ultimo dito

is den ondercoopman Roeloff de Man met den fiscael Abraham Gabbema ende den sargeant Everaerts bij haer uytgeweest om 't volcq onder voorsz. sargeants toesight, te repareren ende te versterken van de Pega Pega in ordre te brengen, soodanigh het corts bij den Commandeur in voorsz. persoonen haer presentie aengewesen ende goetgevonden was te doen, waertoe de vrije luyden met al haer wagens om boomen toe te voeren, te hulp sijn genomen, verstaende voor een vereeringh aen deselve belooft, hoewel het tot stuttinge van het deurjagen door de Hottentoos altijt te vresen, haerder soowel als Comp[ies] beesten gedaen wort.

'T heeft 's nachts seer hard gewaeyt ende sijn in de

crael achter 't fort twee leeuwen deur eenige oude paelen in de gracht, nu juyst om eenige reparatie droogh gestelt, deurgebroocken geweest, en hebben een jongh ossjen en een jongh calff vernielt, en noch meer andere beesten schadeloos gemaeckt, sonder dat men haer noch heeft cunnen attrapeeren.

Den 4 November

is den fiscael Abraham Gabbema met de seylsloep 't Muskytjen, de wint Z.Z.O. sijnde, eens na 't Robbeneylandt gesonden, om de saken aldaer te besichtigen en met eenen een vlaggespil op te rechten tot het secrete seyn etc.

Den 5 dito

is weder een van Comp^{ies} slaven overleden.

Volle maen Sondagh den 6 dito

's morgens is den fiscael voornoemt met een westetijck luchjen wederom gecomen, hebbende gemelte vlaggespil op den vuyrbergh opgerecht, om het secrete seyn mede waer te nemen voor de retour- en andere Comp^{ies} schepen, naer nieuwe jaer hier aen te comen. Ende wijders alles wel gevonden. Item oock een trop verckens off twee in 't wilde sigh ernerende, ende beter voor 't fockende als die bij 't huys aengehouden worden, te samen al tot over de hondert weder aengegroeyt, tierende de schapen jegenwoordigh 136 stucx in aental ook wel, alsmede de conijnen; dogh cost men die weynigh sien, als hun in hare hoolen bij dagh onthoudende.

Den 8 dito

is noch een van Comp^{ies} Guinese slavinnen overleden.

Den 9 dito

is oock overleden eenen Isaacq de Graeff van Leyden, adelborst, leggende noch al vrij eenige meer in 't sieckenhuys, 't welck dit saysoen vrij vol gebleven is en noch niet vermindert, vallende die opcomen al ten eersten weder in. Sijnde onder de Hottentoos mede groote siekte en sterfte geweest, sulcx

het schijnt een gemeene plaegh te wesen, die de vrije luyden al mede gevoelt hebben met het affsterven eeniger haerer slaven, aleer 't onder Comp^{ies} leyffeygenen noch gecomen, die jegenwoordigh veele siek worden en seer cort sterven: willen hopen dat Godt de Heere het haest wil gelieven te laten beteren.

Heden sijn 5 schapen gehandelt van Oedasoa ende Gonnomoas volcq voor coper ende tabacq.

Den 10 dito

is op dato bij den Raedt genomen navolgende:

Donderdagh den 10 November 1661.

Nadien vermits de drooge tijt jegenwoordigh de wegen baginnen bequaem te worden om weder een lanttocht te cunnen doen na de Namaquas, die anno passado opgevonden sijn, en welkers coningh ende zoonen onse lantreysers alsdoen belooft hebben haer in dese maent op sekere plaetse omtrent 60 a 70 mijlen van hier te laten vinden, om vandaer met d' onse hier aen 't fort te comen, - Soo is om dat werck naer d' ordre onser Heeren Meesters meer en meer op 't spoedighste nader te ontdecken, goetgevonden met den aldereersten de tocht weder te ondernemen, neffens een goede vereeringe aen voorsz. coningh en zoonen. Ende opdat alles met des te beter ordre uytgevoert en 't volcq op de wegen overal onder te ordentlijker discipline gehouden mochten worden, - Is ook verstaen den sergeant Pieter Everaert, hooft van de militie alhier, als opperhoofft van den lantreysers te gebruyken, dewijle daertoe van selffs sijn dienst is aenbiedende, ende voor d'Ed. Comp^{ie} langen jaeren in India gedient, ende hier den Raedt als een lith mede een goede wijle bijgewoont hebbende, door ervarentheyt en bewustingh van saken vertrouwt wort, alles

na Comp[ies] maximen beeter als een minder sal betrachten ende eer soeken in te leggen.

Ende vermits den onderchirurgijn Pieter Meerhoff anno passado tweemael daer geweest, eens als tweede en laeste tochjen als hooft en sigh alsdoen ook wel gequeten heeft, - Is geresolveert, denselven als tweeden van den voorsz. sargeant weder te laten gaen, en uyt het comptoir den scribent Cornelis de Cretser als derde, om bij afflijvicheyt malcander in dese ordre als hooffden over den trop te succederen, en door voorsz. Cretser opgeteyckent te worden de voorvallende saken over al, conform de memorie haerluyden tot instructie medegegeven, beneffens navolgende persoonen, door gemelte sargeant de beste gecosen uyt die haer selffs hiertoe ook hebben aengepresenteert, te weten:

Jan Dorhagen van Gronouw, adelborst	verleden jaer op deselve tocht mede uytgeweest.
Jan Baptist van Frankfort, dito	verleden jaer op deselve tocht mede uytgeweest.
Pelagius Weckerlijn van Cosnits, dito	verleden jaer op deselve tocht mede uytgeweest.
Pieter Roman van Schorsel, soldaet	verleden jaer op deselve tocht mede uytgeweest.
Lourens Jansz. van Delff, dito	verleden jaer op deselve tocht mede uytgeweest.
Bartholomeus Rudolps van 't Weert, adelborst	verleden jaer op deselve tocht mede uytgeweest.
Coenraet Schatman van Duynkercken, dito	verleden jaer op deselve tocht mede uytgeweest.
Jan Bartelsz. van Steenbergen, dito.	
Hendrick Hagens van Lochum, dito en	

Jan Hendricxs de Vries van Leeuwarden, dito, voor sijn tour in 't Vaderlandt, mede op verscheyde lanttochten geweest, ende dus alle fray uytgelesen, couragieus volcq wesende, die dan tot dese tocht, gelijk voorseyt, uyt eygen lust, selffs begerigh, onder gesagh van den gemelten sargeant Pieter Everaerts, sijn geadmitteert, op de conditien ende belofften anno passado g'expresseert bij resolutie van den 10 November daerover genomen, en hun jegenwoordigh weder voorgehouden.

Ende alsoo onse Heeren Majores bij haer Ed. mis-

sive, gelijck voor aengeroert, noch al blijven ordonneren de saken te landewaert in sooveel mogelijk vorder te doen ontdecken, - Soo is, na goede deliberatie en uyt consideratie van de goede vruntschappen, die dese lantsvolkeren met ons seer fray blijven onderhouden, waerdoor 't overal veyligh voor deselve te reysen sal sijn, goetgevonden dese notable lantreyse niet te vertragen, maer tne eersten sijn voortgangh te laten nemen, mitsgaders gemelte sargeant t' accommodeeren met 6 van de bequaemste draeghossen, om haere provisien ende coopmanschappen te dragen.

Is mede verstaen de ondergenoemde persoonen met navolgende verbeteringe te beneficieren, om redenen in d' onderstaende actens hun daervan verleent, geexpresseert.

Cristiaen Cristiaensz. van Vleckeren, hier te lande gecomen met het schip Arnhem den 22 Maert A^{o} 1659 voor bootsman a 8 gl. per maent, welcke sedert dien tijt in Comp^{ies} bosch aen 't houthacken ende sagen is gebruyckt, ende sijnen dienst naer behooren waergenomen heeft, wort ten dien insichte op sijn versoek ende vereyschte bequaemheyt als houthacker en sager geconfirmeert, onder een beloninge van 12 gl. per maent, gagie heden ingaende, mits gehouden sijnde, noch drie jaeren naer d' expiratie sijns eersten verbants daervoor te dienen.

Jasper Andriesz. van Langesondt, hier te lande gecomen met 't fluytschip Vollenhoven den 21 October 1660, voor bosschieter a 12 gl. per maent, welke sedert 't vertrek van den gewesen baes in 't bosch over de houthackers en zagers is gebruyct ende sijne dienst daervoor wel waergenomen heeft, wort ten dien insichte op sijn versoek en bequaemheyt, als hebbende voor sijn tour na 't Patria deselve plaets na behooren al

becleet, weder als baes in 't bosch geconfirmeert, onder een beloninge van 16 gl. per maent, heden ingaende, mits gehouden sijnde, sijn verbonden tijt daervoor alhier uyt te dienen.

Aldus gedaen en geresolveert in het fort de Goede Hope, ten daege en jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 11 dito

sijn des avonts aen 't fort gecomen beide de oversten van de Saldanhars ofte Cochoquas, Oedasoa ende Gonnomoa; niet anders seggende, dan nadien sij nu heel dichtbij gecomen sijnde met eenige van hare legers, namentlijck achter de soutpannen, 5 uyren gaens omtrent van hier, dat se daerom quamen, om den Commandeur te besoecken, welk besoek aengenaem geaccepteert ende sijluyden wel getracteert wierden, schoon niet een levendigh oogh van bestiael medebrachten, claegende seer van sterfte onder 't selve en oock onder haer volk.

Aengaende de reyse, die wij voor hadden na de Namaquas, gelieten haer sulcx heel wel te weesen ende daer gansch niet tegen te hebben.

Heden sijn 2 kinderen van Comp^{ies} slaven overleden en oock den vrij lantbouwer Steven Jansz. van Wageningen sijn alderbeste slaeff, daer hem corts noch 500 gulden voor gebooden is.

Den 12 dito

sijn de verhaelde oversten der Saldanhars na goet onthael en genooten vereeringe 's namiddags vertrocken, en 18 schapen van haer volcq aengebracht en ingeruylt.

Sondagh den 13 dito

sijn van de Saldanhars 5 schapen ingeruylt.

Den 14 dito

hebben ons volcq des morgens ten negen uyren haer goet op 6 draeghossen gepact, hun in den naeme des Heeren tot de landttocht op reyse begeven, versien tot instructie met navolgende:

Memorie voor den sargeant Pieter

Everaerts, als hoofft gestelt over 't volcq, met hem gesonden wordende naer de verleden jaers opgevonden nieuwe volckeren, genaemt Namaquas.

Omme emmers in alles verseekert te mogen wesen, dat alle behoorlijke debvoiren wel souden worden aengewent, hebben wij niet willen affslaen de presentatie van uwen dienst gedaen tot de jegenwoordige lanttocht, na de verleden jaers opgevonden nieuwe volckeren, genaempt Namaquas, en dat ook met een fraye vereeringe van soodanige goederen en coraelen, als met u overlegh ende goetvinden uytgemaeckt en bequaem geoordeelt is, den coninck beneffens sijn drie soonen en andere mindere hooffden mede te vereeren en congratuleren, mitsgaders denselven te versoecken, dat selffs met sijn huysen, coopmanschappen en alle 't vee met u gelieven mede herwaerts aff te comen, om hier nader kennisse en alliantie met ons te maecken, en om haer te beter vertrouwen van ons doen te hebben, sal ul. wel mogen yemandt van d' onse (daertoe willigh sijnde) tegen eenige van de haere hier aen 't fort te laten in 't reysen over en weder aenbieden, tot haer meerder gerustigheyt voor de Saldanhars en andere Hottentoos volkeren, die tusschen haer ende ons woonen en met ons goede vreede en

vruntschap onderhouden, waervan d' overste der Cochoquas en Saldanhars, Oedasoa en Gonnomoa, ons wel bekent sijn, en dies ons volcx halven haerluyden niet wel sullen derven eenige hinder te doen, en wes meer off anders ul. cunt bedenken, om haer met alle haer haeve aff te locken en te sien, off se beneffens het bestiael ook genegen te maeken sijn om van haere bereyde vellen ende fraye struysveeren aen ons te verhandelen, item ook oliphantstanden, muscus, civet, groote schiltpatshoorn, bonte vellekens, ende, let wel, off er ook gout onder haer cieraedt van armringen ende coraelen is, nemende verscheyde toetsen daervan op ul. toetsteentjes om ons hier te thoonen.

Ende off de tot diensten als tolcken medegaende Hottentoos u onderwegen mochten affvallen, en door vreese off andersints haer bedachten de reys te volbrengen, soo moet ul. echter sulcx niet onderlaten, maer u saecken evenwel bevorderen, en sien door de medenemende vereeringe als andersints, de Namaquas off andere vreemde volkeren te bewegen, onder ons eygen volcqx geleyde herwaerts aff te comen, off wel yemant in forma als vooren, tegen eenige van hare principaelste aldaer in hostagie te laten, verstaende soo sigh yemandt daertoe willigh toont, die daervoor dan na behooren van d'Ed. Comp^{ie} geloont sal worden.

Ende dewijle vastelijck vertrouwt wort, dese Namaquas frequentatie hebben met het benaemde goutrijke volcq van Monomotapa, daer de Portugeesen van Mosambicque haer meeste gout van crijgen, soo willen ul. gerecommandeert laten na alles wel scherpelijck te vernemen en onder anderen ook waernemen.

Eerstelijck.

Soo haest als ul. over de bracke revier deur de slaghboom sijt, dat van daer ten eersten begint op

een compas aff te peylen de cours en te noteren ofte op te teyckenen hoeveel uyren, halve uyren, langer off corter, telckens op de genoemde cours gegaen sult hebben, in forma als de stuyrluyden ter zee doen, omme sulcx in een caerte te cunn∂n stellen, voor de Heeren Meesters in 't Vaderlant en haer Ed. tot Batavia; dit moet emmers vooreerst en vooral wel waergenomen en niet versuymt worden.

2.

Daer dan mede bijvoegen, waer cley offte bougront, sandigh, steenigh, berghachtigh en water afflopende rivieren sijn, en hoe sij strecken; ook te stellen oft ergens in 't geberghte ofte revieren eenigh minerael steekt, daer silver off gout uyt te trecken sij. Item acht te nemen, off de wegen overal off ergens met wagens sullen te passeren sijn, gevende sommige remarcable plaetsen ook namen, van 't volcq ende haer oversten ende steden, om te kennen in toecomende.

3.

Bij al 't ontmoetende volcq moet geleth worden waer sij bij leven, wat oversten dat se hebben, wat cleedingh, wat erneringh, wat godtsdienst, wooningen, vasticheden en waer sij meest begerigh na sijn, ten welcken eynde ul. diverse monsters van coraelen en lapjens sijde, linnen en geschilderde cleden ende andere cramerijen medegegeven worden, om te verthoonen wat haer aengenaemst is, en te vernemen off se ook honingh ende was, amber off yets anders bij haer hebben.

4.

Wat bequaeme boom- off aertvruchten de landen dragen, en, ergens aen 't strant comende, te merken, wat baeyen en rivieren in zee uytloopen, hoe se strecken ende wat gelegentheyt van water, hout, ofte ververssingh etc. daer te becomen zij, off daer oock ergens oesters ofte mosselen met peerlen, ende schiltpadden bequaem tot cammen ende ander werck te crijgen is.

5.

Hoe sterck van volcq zijn ende met wie in vruntschap off vijantschap leven ende waerom; hoe sijluyden generalijck genoemt worden, ende specialijck de namen van haere voornaeme oversten ofte coningen, ende plaetsen, steden, dorpen, mitsgaders wat oorlogsgereetschap dat se hebben.

6.

Hoe sijluyden onse natie genegen sijn, off sij oock wreet, vrundelijck ende van eenigh redelickheyt ende politie sijn, ende opdat ul. emmers ter degen sout mogen weten, hoe ul. alles sult cunnen aenteyckenen ofte opschrijven, hebben wij ul. bij desen tot meerder opmerckinge ende narichtinge noch medegegeven copie van de Memorie bij d'Ed. Heeren Bewinthebberen ontworpen om in 't stellen van rapporten op te letten, waermede wij hopen ul. boven ons mondelingh onderricht wel voorts sult weeten wat ul. in 't een ende 't ander te doen staet, tot betrachtinge van ul. eygen eer ende bedieningh van de premie ul. beloofft, nae merite van 't geene bij ul. opgevonden wort, dat Godt geve considerabel mach wesen, ende waermede wij

ten besluyte ul. dan toewenschen een geluckige heenen wederomreyse onder 't beschut van den oppersten Bewaerder aller vromen, die wij altijt voor ul. in onse dagelijcxe gebeden sullen bidden, dat hij ul. met sijn genade wij bijblijven. Amen.
In 't fort de Goede Hope ady 10 November 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Ende om 't volcq te beter onder dessipline te mogen houden is voorsz. sargeant oock versien met navolgende commissie, te weten:

Jan van Riebeeck, Commandeur

ende Raedt van 't fort de Goede Hope etc. doen te weten:

Alsoo bij resolutie van den 10 November 1661 goetgevonden is een capitaele besendinge te doen nae de Namaquas ende andere vreemde volckeren, die meer souden mogen opgevonden worden, ende geoordeelt is dese saecke soo wel te meriteren, om daertoe als hooft wel een wijden raedt te gebruycken, tot welcke sigh dan den sergeant Pieter Everaerts al van overlangh ende jegenwoordigh noch is aenbiedende, hebben wij denselven, als van sijn capaciteyt meenende verseeckert te zijn, daertoe dan geadmitteert ende g'authoriseert, gelijck wij hem admitteren ende authoriseren bij desen, omme als opperhoofft over 't volcq gedurende dese lanttocht, conform sijn medegegeven instructie, te commanderen, ende te doen sulcx hij tot bevorderingh sijner bevolen saecken uyt de mede hebbende instructie sal bevinden te behoren, bevelende derhalven alle die meedegaen, den voorsz. sargeant Pieter Everaerts voor haer opperhoofft te erkennen ende gehoor-

saemen in alles wat hij haer gebieden sal, alsoff wij selffs in persoon, gelijck oock in gelijcke cracht bij sijn overlijden (dat Godt verhoede) sullen erkent ende gehoorsaemt worden soodanigen persoon off persoonen als bij extractresolutie, in dato 10 November 1661 genomen ende onder voorsz. sargeant berustende, door ons daertoe successive sijn genomineert ende bij desen als g'ordonneert, alsoo verstaen wort dit aldus ten meesten dienste van d'Ed. Comp^{ie} te behoren.

Gegeven in 't fort de Goede Hope, den 10 November 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Volght de notitie van de goederen ende provisien, op 6 ossen geladen, bij de landtreyssers medegenomen.

Voor den coninck offte oppersten van de Namaquas.

1 strengh van de grootste lichtblaeu corael.
1 dito wat cleynder soort dito corael.
2 dito van de 3^{e} sorteringh van dito corael.
2 dito bleau corael groot slagh, glinsterende van cristal.
1 dito violeth groot sorteringh.
1 dito cleyne dito quispelgreyn.
1 dito orangie wat grooter sorteringh }quispelgreyn.
1 dito melckwitte van dito groote }quispelgreyn.
1 dito van 12 strengen root corael, daer men koebeesten voor handelt.
1 strengh melckwit corael van de grootste sorteringh.
1 dito wit gestreept corael van cristal.
1 dito vergult blauw groot slagh.
1 dito vergult ende geel.
1 dito groen met geele sprenkels.

1 dito blaeu met witte dito.
1 dito violeth corael groot slagh.
1 copere ringh, sijnde daerin geset een esmeraude steen.
1 France hoetbant.
1 rode sergie muts met 3 passanten daerop.
1 roos, sijnde een gesteente op dito muts geset.
2 vergulde kettingen, sijnde bresaletten.
2 coraelen bresaletten.
1 silvere kettingh met schakels.
1 geele copere kettingh.
2 copere plaeten wegende 3½ ℔.
2 stocken dick draat }coper, wegende 6 ℔.
2 dito dun dito }coper, wegende 6 ℔.
2 stucken ijser, wegende 3 ℔.
1 mesch.
1 ℔ tabacq, te weten ½ ℔ ordinaris en ½ ℔ brazillis.
1 dosijn dito pijpen.
2 spiegeltjes.

Voor sijn eersten zoon.

1 bosje root corael quispelgreyn, daer koebeesten voor gehandelt worden.
1 dito melckwit }quispelgreyn.
1 dito blaeu }quispelgreyn.
1 dito violeth }quispelgreyn.
1 strengh licht blaeu corael van de middelste sorteeringh.
2 dito van de 3^{e} sorteeringh.
1 dito wit corael van de grootste slagh.
1 dito fioleth groot slagh.
2 strengen doncker blaeu, groot slagh, glinsterende van cristal.

1 dito blaeu met witte strepen.
1 dito groen met geele dito.
1 dito blaeu sijnde vergult.
1 dito geele als boven.
1 dito wit gestreept corael van cristal.
1 copere ringh met een esmeraude steen daerin.
1 verguld kettinghje sijnde een bresaleth.
1 coraele bresaleth.
1 france hoetbant.
1 muts van roode sergie met 2 passanten geboort.
1 plaet coper, geel, wegende 1½ ℔.
1 stock dick draet }coper, wegende 3 ℔.
1 dito dun draet }coper, wegende 3 ℔.
¾ ℔ Brazilische tabacq.
½ dosijn tabacqspijpen.
1 mes.

Voor den 2^{en} soon, idem als boven.

Voor den 3^{en} soon, mede als vooren.

Voor den eersten capiteyn.

1 bosjen roode coraelen, daer koebeesten voor gehandelt worden.
1 strengh licht blaeu corael van de middelste slagh.
1 dito van de 3^{e} sorteerigh.
1 dito violeth groot corael.
1 dito doncker blaeu groot slagh, glinsterende van christal.
1 dito wit gestreept van cristal.
1 dito wit corael van de grootste slagh.
1 dito blaeu met geel ende swarte stippelen.
1 bosjen blaeu quispelgreyn cleyne sorteringh.
1 france hoetbant.

1 rouansze muts.
1 silver frans ringetje.
1 mesch.

Voor den 2^{en} capiteyn, idem als boven.

Voor den 3^{en} capiteyn, mede als vooren.

Coopmanschappen tot handelingh, te weten:

30 bossen of 2½ ℔ coraelen, daer men koebeesten voor handelt.
20 ℔ tabacq.
1 gros dito pijpen.
37 ℔ coper, te weten:
10 ℔ dick ende }draetcoper.
9 ℔ dun }draetcoper.
18 ℔ plaetdito sijnde 12 stucx.

12 stucx kabary, wegende 17 ℔.
12 stucx rode rouaense mutsen.
6 dito vilmessen.
3½ ℔ diverse france couleur coraelen.

Comptoir- off schrijffgereetschappen.

3 boucken papier.
1 bos schafften.

Amunitie van oorloge.

55 ℔ buspoeder.
60 ℔ cogels.
10 ℔ hagel.
4 bos lont.
100 stucx vuursteenen.
11 snaphaens roers.
12 pistolen.
12 houwers.

Materialen.

17 lijne van 12^{e}.
20 stucx vishoecken.
3 strengen zeylgaren.
3 zeylnaelden.
wat cleynde spijkertjes.
1 legertent met sijn toebehooren.
1 pick off houweel.
1 spaa.
2 hantbijlen.

Cocxgereetschappen.

1 coper keeteltjen.

Provisien.

750 ℔ hart broot.
70 ℔ speck.
4 mingelen brandewijn }in een kelder met 4 tinnen vleeschen.
2 flapcan Spaense wijn }in een kelder met 4 tinnen vleeschen.
2 mingelen asijn }in een kelder met 4 tinnen vleeschen.
10 ℔ suycker.
50 ℔ zout.

Specerijen.

4 loot foelie.
4 loot nagelen.
4 loot notenmuscaten.
8 loot caneel.
4 loot peper.

Equipagie.

60 ellen nieuwe zeyldoek tot sacken vermaeckt, daer 't goet ingepackt is.

Nae het vertreck dan van de gemelte lantreyssers, die door de onwillicheyt van d' ossen wat gesuckelt ende niet verder alss tot aen de bracke rivier hadden cunnen comen, sijn heden van de Saldanhars oock aengebracht 3 beestjens ende 12 schapen voor coper, tabacq ende pijpen ingeruylt.

Den 15 dito sijn onse lantreysers omtrent ten acht uyren voormiddaghs wel over de bracke rivier geraeckt ende voorts te landewaert ingereyst, mitsgaders heden aen 't fort gereuylt niet meer als 10 schaepjes van de Saldanhars, hoewel deselve ons jegenwoordigh, als op den 11 genoteert, heel sterck sijn comen bijwoonen, ende nietjegenstaende de sterffte noch al veel schoon bestiael bij haer hebben; doch is haar gewoonte niet anders als refuys te verhandelen, gelijck oock blijckt, dat ons de helft doorgaens wel affsterft, comende dagelijcx met noch al meer volcq ende huysen daeromtrent legeren, des oock te nauwer toesicht op de ruyter- ende ander buytenwachten te nemen bevolen is, ende wes meer op 't een ende 't ander nodigh door den Commandeur heden uytwesende gestelt, die't coorn meest overal seer fray in airen heeft bevonden te staen, mitsgaders de garst op veele plaetsen aen 't rijpen, ende aen sijn hoffstede genaemt den Uytwijck al laten beginnen eenige rijpe garst te mayen, daer 't coorn alle jaren wel eerst rijp wort.

Den 18 dito is den Commandeur met 21 paerden eens in 't landt naer de Saldanhars geweest, bijde de opperste van deselve, Oedasoa ende Gonnomoa besoeckende, die denselven, buyten vermoeden vernemende, seer blijde schenen te wesen, alsoock al haer volcq, vrou ende kinderen met hantgeclap ende rasend blij gebaer, daervan blijck thonende, ende haer gelatende als dit besoeck te wesen den alderbondichsten

bant van onverbreeckelijcke vruntschap etc., brengende tot dien eynde ydereen in potten sooveel melck voor al 't volcq om te drincken als sij begeerden, mitsgaders Oedasoa ende sijn eerste raedt Coukasoa elck een vetten hamel tot vereeringe, dat met tabacq, broot ende brandewijn wel gecompenseert ende van dies oock lustigh onder veele royael gespeneert wierd, nae 't welcke Oedasoa den Commandeur selffs brachte nae 't leger van Gonnomoa, daer 't selve onthael aen weêrcanten ende beloffften van eeuwighdurige vruntschap in 't openbaer wederom geschiede, ende haerluyden nevens veel van haer volcq soo getracteert wierden, datter veele het staen ontgingh ende op verscheyde plaetsen in 't velt bleven liggen, oock selffs Gonnomoa, doch hield hem Oedasoa ende Koukosoa soo cloeck, dat sij met hun beyden desen avont noch met den Commandeur mede aen 't fort quamen, ende daer voorts met goet onthael in slaep geholpen wierden.

'T bestiael, dat van haer bij, in ende omtrent haer legers vernomen wierd, was ontelbaer ende 't landt overal meest als mede bedeckt, wonder zijnde, dat sij der soo node aff scheyden, want dese 3 dagen niet meer hadden aengebracht om te verhandelen als 5 slechte beesten ende 27 schaepjens, soodat al de goede tractementen echter van haer weynigh goet bestiael schijnt te cunnen afflocken.

Echter heeft den Commandeur Riebeeck, met den ondercoopman Roeloff de Man bij hem selffs in persoon, dit besoeck ende bijsondere vruntschap door 't spenderen onder sijn volcq heden soo wat liberael gedaen, opdat zij haer te meer aen ons verbonden souden kennen, ende dese verthoninge van ruytermacht, oock expres opdat sijlieden, siende dat men soo schielijck daermede overal can wesen, te minder dencken mochten, om eenigh quaet op onse lantreys-

sers voor te nemen, maer ter contrarie deselve overal hulp ende accommodatie te bewijsen etc.

Den 19 dito

is Oedasoa met sijn eerste raedt off capiteyn van sijn leger Koukosoa elck wel vereert, ende daerover fray in haer schick weder na huys gekeert, menende jegenwoordigh eerst de rechte feest off kermis gehouden te hebben, over de onderlinge belooffde vruntschap eeuwigh te onderhouden etc.

'T begond op den dagh vrij te regenen ende stijff uytter zee aen te coelen, waermede Comp^{ies} vaertuygh van 't Robbeneylandt quam, derwaerts doorgaens meest heenvarende om branthout tot de vuyrseynen te brengen, ende met schulpen om calck te branden wederom kerende, hoewel nu mits 't hard opgecomen weer niets hadden cunnen innemen, ende der vrije luyden vaertuygh daerdoor oock genootsaeckt was geweest van 't Dasseneylandt te scheyden met 20 halff amen traen, leggende haer ander vaertuygh in de Saldanhabay mede noch op de traenbranderij, met welcke sake, alsoock vis, eyeren, verckens etc. sij goede accommodatie ende den traen fray te pas voor Batavias leervetterije alhier aenbrengen.

Sondagh den 20 dito

is Gonnomoa met eenige van sijn outsten ende vrouwen aen 't fort geweest, welcke mede gelijck Oedasoa soo vrij wat goet onthael aengedaen sijn; doch van haerluyden gister ende van daegh geruylt maer elff schapen.

N. maen den 21 dito

is Oedasoa tegen den avont mede aen 't fort geweest, insgelijcx als Gonnomoa voordragende, dat se genootsaeckt wierden nader te comen woonen ende dies al wel rijckelijck ten halve met gedeelte van haere legers gecomen waren, sijnde ondertusschen de Caepmans ende Goragouquas (haer soo 't schijnt cederende) desen nacht al binnen Comp^{ies} begrepen circkel comen wijcken onder ons beschut-

tinge; doch alsoo sij 't gras (d'Ed. Comp^{ies} vrijelijck rede schaers genoegh daer binnen vallende) in seer corten tijt souden affweyden, is haer van dage aengesecht, dat se van daer wilden opbreecken ende elders weyden soecken, 't welck sij beloofft hebben tegen overmorgen te doen, haddende geerne dat men den Saldanhar Oedasoa en de sijne terughield, die ons relateerden, dat haer wijck herwaerts aen mede genootsaeckt was om de volckeren van de Chainouquas, Heusaquas ende meer andere groote meenichte diep uyt 't lant affcomende met ons te handelen, volgens de tijdingen hem door het berghvolcg de Soaquas gebracht, ende vermits ondertusschen dese Saldanhars ende Caepmans etc. ons vast rontom heel nau op den hals comen, ende dat men niet weten can, off er wel schelmerij mochte onder schuylen, want wij rede al halff buytenom genoechsaem al beset sijn, zoo is de ruyterwacht met noch 3 paerden versterckt ende alomme wijders tot naeuwe toesicht de behoorlijcke ordre bestelt, sijnde Oedasoa voor 't vallen van den doncker nae genoten goet traktement etc. weder nae huys getrocken, willende nae sijn seggen morgen met den Commandeur nader comen spreecken, om sigh achter den Bosheuvel neder te slaen, ende wel maken te versorgen, dat sijn vee binnen Comp^{ies} begrepen cirkel niet en quam, waerdoor de Caepmans haer plaetsen seer ingedrongen worden; hoe 't afflopen sal, leert den tijt: altoos Oedasoa schijnt maer voort te willen ende de andere voor hem te wijcken; doch 't meeste jammer is, dat men van dese luyden al haer vee gansch weynigh can ruylen, sijnde heden van deselve maer 2 schaepjens aengebracht.

Op dato is overleden den baes smith, een fray nuchteren goet werckman, genaemt Pieter Egbertsz. uytter Dam; leggende ende vallende noch al meer

volcq in, sulcx wij dies al wat swackjes jegenwoordigh sijn, houdende de sieckte onder de slaven oock noch niet op, ende is den vrijman Steven Jansz. boven sijn slaeff op den 11 deser van geroert verleden weeck oock sijn slavin affgestorven tot haerluyden groote schade.

Onder de Saldanhars grasseert die sieckte oock soodanigh, dat Oedasoa een heel leger, die niet reysen cunnen, noch heeft moeten achterlaten, ende maer allenskens sal bijhalen, soo 't anders geen achterhoede is, die hij onder schijn van sieckte aldaer in houdende, hoewel nae sijn gelaet geen quaet schijnt in 't zin te hebben.

Den 22 dito

is Comp^{ies} zeylvaertuygh weer nae 't Robbeneylandt gesonden met hranthout tot de vuurbakens enz.

Heden waren de Saldanhars met haer vee al tot tegen Comp^{ies} schutpalen binnen de jongh bepoote lantweer comen weyden, waerdoor de jonge boomen seer vertreden wierden, ende voor dit jaer de plantagie vrij ten achteren sal geset worden, dewijl men doch niet als met soeticheyt haerluyden daerbuyten wijsen mach, gelijck oock de Caepmans, tegen den Boscheuvel leggende, ver binnen voorsz. plantagie selffs de gestelde ende haer limietpalen al vertreden hadden, mitsgaders haer vee bijnae onder 't bestiael der vrije luyden van d' oversijde der riviere al hadden laten weyden, die daeromme oock innewaerts geweecken waren, sulcx haer vertreck van daer ten hooghsten noodigh sal sijn, ende dies den corporael van de ruyters haer sulcx in 't minne hebbende vermaent, hadden versocht daer noch wat te mogen blijven tot sij den Commandeur gesproocken hadden, daer se jegenwoordigh niet dorsten bijcomen uyt vreese van door de Saldanhars (haer op de passagie in de wegh

leggende) aengehouden te worden, derhalven versoeck hebbende gedaen aen voorsz. corporael om met hem te gaen, ende die hetselve op sigh selffs niet hebbende derven nemen, is denselven daertoe dan ordre gegeven, om morgen eenige van haere principaelste hier te mogen geleyden, nae 't wil schijnen (indien der geen bedrogh op ons gemunt onder en schuylt, daer oock soo nau doenelijck op gelet wort) souden sij dapper vervaert sijn voor Oedasoa ende denselven oock wel wat met haer in den zin hebben, mitsgaders sijluyden haer daerom niet derven op de ruymte nae 't overgeberchte begeven, als cruypende langs soo dichter nae ons toe.

24 dito

is gepromulgeert navolgende

Waarschouwinge.

Alsoo jegenwoordigh dese lants inwoonders: Saldanhars, Caepmans etc., haer met al haer woningen en vee dicht omtrent, jae sommige al binnen onse uyterste lantweer, onthouden, ende dat onder deselve alsoock principalijck onder haer bestiael groote sieckte is, 't welck daervan gestorven sijnde, zijluyden aen stucken te coop brengen, ende alsoff het geslacht was, overal aen d' onse comen verruylen, waerdoor (onder ons, Godt betert, mede groote sieckte sijnde) deselve noch meerder soude cunnen doen toenemen, - Soo is 't dat wij een jegelijck, soowel Comp^{ies} dienaeren als vrijeluyden, bij desen nochmaels waerschouwen ende belasten, gelijcq deselve bij promulgatie ende afficxie deser gedaen wort mits desen, dat hun niemandt, wie het oock soude mogen sijn, hem in 't alderminste zal bemoeyen, eenigh geslacht off ongeslacht vee te verruylen, directelijck noch indirectelijck, onder wat

pretext het oock mooge wesen, op pene voor dato daerop gestelt.
Aldus gedaen in 't fort de Goede Hope, den 24 November 1661.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

Op dato is een van Comp^{ies} slaven uytte smith overleden, die sijn werck daer al soowel als een Duytsman doen coste, wesende in 3 a 4 dagen fris ende doot, hoedanigh het met meer andere oock gegaen is, vallende dagelijcx noch al meer in, daeronder jegenwoordigh oock Comp^{ies} timmermans slaeff, mede soo goet als een Nederlander sijnde, ende veele Comp^{ies} dienaeren, dat jegenwoordigh soo heel wel niet comt, dewijl ons al de Saldanhars mitsgaders oock de Caepmans ende adherenten soo nau op den hals leggen, alsoff se ons in een halve maen van buyten met voordaght van den voet des Boshevels aff tot aen de zeecant besingelt hadden met uyttermaten veel bestiael, waerdoor al de weyde aen d' overzijde van de riviere Liesbeecq binnen Comp^{ies} begrepen circkel ende ruyterwacht seer cael ende de bouluyden aldaer wonende oock vrij groote ongelegentheyt gemaeckt wort ende 't welck d'Ed. Comp^{ie} ende de vrije lantbouwers aen dees sijde der gemelte rivier de binnenweyde haest cael sullende hebben gemaeckt, mede alsso qualijck sal comen; echter is niet als sachtjes met de gemelte natie te handelen, ten aensien van hare menichte ende onse weynige menschen enz.
Schijnende de Caepmans ende tabacqdieven noch met schoon praten op te crijgen te sijn, houdende haer alsoff se van ons niet dorsten affwijcken om der Saldanhars wil, die oock de cale vissers selffs verboden hebben omtrent d' onse te comen, willende Oedasoa

ende Gonnomoa expres, dat nu haer volcq de frequentatie tot d' onse alleen sullen hebben, voor melck ende veelderhande worteltjes seecker goet slagh van aertakers etc. seer veel aenbrengende, ende oock met waterhalen, wassen, plassen etc. dienst willende doen, om tabacq, broot, brandewijn ende andere dingen, dat sij de andere hierboven genoemt glad aff ontzeyt hebben, ende daerom oock niet een van deselve meer vernomen wort, maer hun altesamen seer cort bij den anderen op voorgemelte plaetse getrocken hebben, om, oft den Saldanhars soo zij seggen te vresen yets tegen haer wilden attenteren, sij des te stercber bijeen mochten wesen, derwende selffs Doman noch niemandt van allen sonder ymant van d' onse bij haer aff- off aencomen.

Heden ende gister sijn van de Saldanhars geruylt maer 3 beestjens ende 15 schapen, doch is noch beter als niet.

Den 25 dito

heeft den Commandeur selffs eens weder uytgeweest, ende onder anderen gesien de legers van de Saldanhars, haer vast rontsom aen d' oversijde van riviere Liesbeecq legerende, ende de Caepmans aen den voet van den Boscheuvel naderbij comende, die daer tusschen de 90 ende 100 huysen sterk leggen, elck geestimeert op 8 a 10 weerbaere mannen, behalven vrouw ende kinderen ende vrij goet deel bestiael; maer de Saldanhars schijnen wel 10mael soo sterck. Echter blijven 't de Caepmans ende Gorachouquas bij den anderen daer noch al houden; souden seer geerne tot ons nader in comen, dat om de weyde voor Comp^{ies} ende vrijeluyden bestiael niet mach wesen, ende haer daerom met alle minnetijcke inductie vermaent wort in de Houtbay te wijcken, dat se seggen qualijck te derven doen, om van de Saldanhars daer niet t' eenemael besloten te worden, ende aengaende de Saldan-

hars valt niet anders als noch better mede te praten, soo om den handel van haer noch yets meer comende als ander consideratien.

Den 26 dito

is Oedasoa met den capiteyn van sijn leger coukosoa nevens Herry van wegen Caepman etc. te samen aen 't fort geweest, schijnende namentlijck de Saldanhars ofte Cochoquas, daer Oedasoa opperste van is, met de Gorachouquas ofte tabacqdieven ende Goringhaiquas offte Caepmans verdragen te wesen, doch nae wij vernemen uyt vreese van de Chainouquas, Heusaquas ende eenige van de Hancunquas opcomende wegen herwaerts aen zijnde, ende gisternacht de voorsz. Saldanhars ende Caepmans haere legers al hebben comen verspieden, stellende derhalven voorsz. Oedasoa ende Herry voor, om adsistentie de voorsz. natie ende d' overste, die aen 't fort souden comen vast te houden; doch wiert haer onse tusschenspraeck tot vermijdinge van attacque wel toegesegt, ende wes meer tot onderlinge vruntschap soude mogen strecken, maer om ymanden eenigen leet te doen, was tegen ons gemoet, voornaementlijck luyden die met ons sochten te handelen ende ons noyt quaet gedaen hadden, boven dat wij anno passato met de Chainouquas oock soowel als haerluyden goede vruntschap gemaeckt hebben, die wij niet costen breecken; doch indien Oedasoa ende Caepmans ons hadden believen sooveel bestiael (dat se doch bij duysende in seer grooten overvloet hebben) voor onse coopmanschappen te beschicken, als wij voor Comp^{ies} schepen etc. nodigh hebben, souden noyt nae ander volcq gedacht hebben te soecken, sulcx dat wij daerom niet cunnen laeten deselve tot ons te locken, boven dat het der Hollanders natuyr is, met alle menschen van de werelt vruntschap te soecken ende elck te beschicken wat hij begeert, waeruyt dan onse meninghe genoch

verstaen hebbende, versocht onse toesicht ende verhoedinge door tusschenspraeck enz., dat haer volcomen belooft is nae vermogen te doen, sullende sijluyden haer dan begeven nae het zuyderdeel van de Caep in de houtberghvaleyen, achter den Bosheuvel, Taeffel-, Bos- ende Steenbergen wesende, een bequaeme fuyck om haer altemaele daer te cunnen altijt binnen besloten houden, als het d'Ed. Comp^{ie} maer voor haer dienstigh achteden.

Sondagh 27 dito

Herry seyde heden tegen den Commandeur, in 't comptoir alleen sijnde, dat de Caepmans ofte Goringhaiquas en Gorachouquas de tabacqdieven geen ander staet gemaeckt hebben, als een slagh van de Saldanhars te souden hebben moeten affslaen, die, hoewel zij op verre nae soo sterck niet waren, liever hadden geresolveert te verwachten ende wagen, als d' overige weyden deser Caep buyten onse cirkel aen haer over te laeten, ende den Saldanhar daerentegen hadde gemeent, deselve voor hem in te nemen ende t' eenemael over haerluyden te heerschen, gelijck reede al begonnen ende haer volcq glad van ons affgesneden ende verboden had meer aen 't fort te comen, oock daerop gespitst sijnde geweest, gelijcq over 4 jaeren, om de Chainouquar weder een slagh te leveren ende sijn bestiael affhandigh te maecken, dat hij vernomen had denselven opcomende was om aen ons te verhandelen, om alsoo 't heertjen hieromtrent te speelen ende sijn volcq alleen de frequentatie tot ons te dulden. Maer sedert gistermorgen vernomen hebbende van de Soaquas het berghvolcq, dat oock de Heusaquas ende eenige van de Henucumquas te samen affquaemen, waertegen met sijn thiene niet te doen was, had hij quansuys uyt liberaelheyt de voorsz. Caepmans ende tabacqdieven toegestaen, dat haer volcq weder soude mogen nae vorige gewoonte tot ons gaen

en comen, ende wijders geseght met den anderen een nader verbant te maecken, om gesamentlijck haer nae 't zuyderdeel van de Caep te begeven ende aen malcander een stercker hant te hebben, ende haer sooveel doenelijck onder ons beschut aldaer voor de gemelte volckeren uyt het landt te onthouden, want nu niet dorsten weder in 't landt terughwijcken, vermits de andre al te nae op handen gecomen waren, maer ten waere dies ende dat Oedasoa maer van des Chainouquas affcompste alleen gehoort hadde, 't soude voorseeker gister off desen dagh haer beurt al gevallen hebben ende den Chainouquas dan daernae, ende waertoe alles al gestelt was ende sijluyden oock voor nemens aen ons om hulp te versoecken, liever als haer eygen landt van de Caep buyten ons noch overigh hebbende, soo 't eenemael aen den Saldanhar over te geven; doch vermits haer den Saldanhar te sterck is, was het haer op dese manier lieffst, ende Oedasoa oock geradenst, om malcander verswackt hebbende, dan niet van de voorsz. volckeren uyt 't landt mede te beter overwonnen te worden etc.

Den 28 dito

is Comp^{ies} zeylvaertuygh 't Muskytjen weder van 't Robbeneylandt gekeert met schulpen tot de calckoven.

Ende van d'Ed. Comp^{ie} weder een tuynslaeff vrij haestigh overleden, als hebbende maer 5 dagen gelegen.

Mitsgaders gister ende heden gehandelt niet meer als 1 ouden mageren os en 9 soodanige schapen van de Saldanhars, hoewel Oedasoa met ontallick bestiael in 16 negorijen sigh in manieren als voorsz. op onse grensen gelegert heefft ende de Caepmans met de haere oock noch van geen opbreecken en weten, houdende d' advenuen voor andere van buyten tot ons op dese maniere als heel besloten, en in plaets dat

sij te samen al van eergister aff beloofft hadden op te breecken, isser oedasoa noch stercker comen leggen. Wat er uyt broeyen wil, is onbekent; altoos wort van onsen kant nae vermogen wel opgepast.

Den 29 dito,

't Muskytjen is weder met branthout voor de vuurbakens nae 't Robbeneylandt gesonden, om schulpen wederom te brengen.

Ultimo dito quamen desen morgen al vroegh aen 't fort den oversten van den Gorachouquas, genaemt Choromet, sijn broeder ende 3 van haere outste, onder geleyde van een van onse buytenwachters, met haer brengende 6 beesten tot vereeringe, ende versoeckende dat men haer doch wilde beschermen voor de Cochoquas offte Saldanhars, die haer sedert gister weder alle passagien tot ons hadden affgesneden, mitzgaders veele overlasten begonden aen te doen, dwingende haer alle hunne huysen, sacken ende packen te laeten deursoecken, quansuys om tabacq, die se wel wisten dat bij haer niet en was, beginnende oock hun bestiael al bijna onder 't haere te drijven, ende alsoo willens onverhoets gisteravont eenige medegenomen, ende bovendien verboden hebbende, dat se niet souden repeen nae de Houtbay off ergens te wijcken, alsoo 't Oedasoa eerst affgeweyt hebbende, die plaetsen voor haer selffs alleen wilden inhouden, sonder ymant anders eenigh 't minste acces tot ons open te laeten, hebbende hunne negorijen jegenwoordigh al beginnen op soodanigen wijse te legeren, als onder haer de macxime sij om yemant te benauwen: sulcx sij vreesen noch wel desen avont off morgen de clop op 't hooft te verwachten ende, van alles berooft, mitsgaders met vrou ende kinderen, tot knechten van den Saldanhar gehouden te worden, biddende derhalven om hulp offte tusschenspraecke, dat sulcx geweert mochte blijven, willende nae vermogen besorgen ons bestiael

genoegh toegebracht worde, ende dat vooreerst alle morgen een van onse buyten wachters bij haer mochte comen om onder zauvegarde van deselve den Commandeur dagelijcx te mogen comen spreecken, welcken soldaet haer toegestaen is. Ende van de Saldanhars (veel in 't fort ende hieromtrent nu dagelijcx alleen verkerende) bij den Commandeur etc. apart, seyden onder anderen, dat Oedasoa over 2 a 3 dagen maer een schijn hadde gethoont met haer te allieren, om ondertusschen haer soo nau te besetten, dat se nergens souden heen cunnen, maer nootsaeckelijck eer se om onse hulp versochten in sijn handen moeten vervallen, gelijck het al bijnae soo verde was beschickt, versoeckende derhalven, dewijle de noot op 't hoochste was, onse bijstant.

Op 't welcke geconsidereert, dat haer dit landt toecomt, ende 't beslagene aen d'Ed. Comp^{ie} seer gewilligh hebben overgelaeten, ende dat Oedasoa ons al wat te stercken ende stouten buyrman valt ende noch meer worden soude als men hem heel liet geworden, dewijl men hem siet trachten over voorsz. volcq ende Caepmans, alsoock de vissers (die sedert gister almede weder hier vandaen gebeten hadde) t' eenemael 't heertjen te speelen, boven dat hij de Chainoquas (onse beste handelaers) oock dreyght van ons aff te houden, ende alsoo de frequentatie tot ons alleen aen sigh te trecken, dat voor d'Ed. Comp^{ie} in dier vougen niet vorderlijck ingesien wort, vermits men van hem oock maer heel weynigh, ende dat oock maer van sijn magerste bestiael can handelen, - Soo is de voorsz. Gorachouquas ende Caepmans vooreerst toegeseyt, dat wij Oedasoa daerover souden spreecken ende desen avont noch laeten versoecken, niet eer yets op haer te attenteren voor hij ons off wij hem nader gesproocken hadden, waerover dese luyden soo

verblijt waren, alsoff men se reede al uyt de slavernij verlost had, ende versocht hebbende, dat men haer om hun landt te mogen behouden doch wilde helpen, is haer daerop in 't secreet geantwoort sulcx wel doenelijck te weesen; maer ons in ymants verschillen te steecken, cost echter soo heel wel niet vallen als met tusschenspraeck, ten waere sij (dewelcke noch alsoo weynigh als Oedasoa tot dato niet halff bestiael genoegh voor ons alleen hadden beschickt, veel min voor de aencomende schepen) voor elcq schip dat hier aenquam voortaen costen ende wilden vaststaen, telckens te leveren tegen rijckelijcke betaelinge 20 beesten ende 20 schapen, als wanneer ons dan niet eens meer bemoeyen souden, ander off meer volcq uyt 't landt (om bestiael) aff te locken, ende haer dan oock t' eenemael onder ons bescherminge ende hoede aennemen, ende waerop sij dan gelieffden te beraetslagen ende soo haest mogelijck te resolveeren, dewijle sijluyden doch anno passado door ons toedoen in goede vruntschap sijnde geraeckt met de Chainouquas, van denselve altijt tegen coopmanschappen van ons voorgemelte leverantie te genieten, telckens weder ander cunnen crijgen met groote advance, 't welck haer soo wat wel ingedruckt is, om ter degen te doen verstaen, ende dat sij soo doende rijck ende in ontsagh door ons souden raken etc., 't welck dan bij haer aengenomen is met haere outsten van 't volcq op te beraetslagen, ende ons affscheyt te doen hebben, met welcke tijdinge zij 6 van haer volck onder geleyde van een van onse soldaten nae huys stuyrden, 't welcke Gonnomoa den 2^{en} oversten van de Saldanhars (tusschen wijlen in 't fort gecomen, ende vernomen ende gesien hebbende dat se met ons in 't heymelijck hadden gesproocken) datelijck met al de sijne was nae huys gegaen, als wanneer dese onder haer sessen noch hier

sijnde gebleven om antwoort van hun vooraaf gesonden volcq te verwachten, baden dat men haer doch mede wilde door een soldaet laten thuys brengen, als vreesende, dat haer Gonnomoa 't naest hebbende belegert, noch desen avont wel mochte overvallen, hetwelck dan gedaen is en oock de tolckinne Eva aen Oedasoa gesonden, dat hij voor ons nader te spreecken, op onsen bodem geen hostiliteyt aen de voorschreven aen ons om hulp versoeckende buyrluyden en gelieffde te plegen, die ons door deselve tolckin liet wederom weten, dat hij den Commandeur morgen eerst soude comen spreecken; maer sij hadden sooveel gratie aen hem niet verdient, noch oock aen ons (liet hij weten) dewijle ons over twee jaeren soo leelijck berooft ende noch niets van 't gerooffde bestiael hadden overgelevert, maer het beslagen lant quansuys daertegen gecedeert, omdat se doch wel sagen sulcx van ons niet wederom te nemen was: in somma elck soekt ons tegen den anderen op te maecken.

Primo December

is Oedasoa met den capiteyn van sijn negrij ofte leger, genaemt Koukosoa, aen 't fort gecomen, welcke vooreerst belooffde ten respecte van ons versoeck voorsz., niets op onsen bodem aen te vangen, maer haerluyden daerom oock niet quijt te schelden, doch echter niet langer te wachten, als tot de Chainouquas (daer se hun verleden jaer mede verbonden hadden) afquamen, ende te seggen, dat se van haer sooveel volcq sochten te crijgen tot bijstant, dat se gelijck in getal mochten wesen en op de ruymte comen dorsten, alsoo de questie deur een camp off door arbiters moste geslecht ende bij dese Caepluyden ende tabacqdieven vooral bekent worden, dat hij Oedasoa den oppersten was niet alleen van ds Saldanhars groote ende cleyne Chariguriquas, maer oock van

al dit Caepvolcq, welcke haer al te groots omtrent hem begonnen aen te stellen, ende daerom wat tot oitmoedicheyt moesten gebracht worden, oock was het eens gebeurt, aleer d'Ed. Comp^{ie} hier noch geseten was, dat een leeu, omtrent haerluyden wesende, van Oedasoas broeder (nu overleden) met een hasegay soodanigh door 't lijff heen geschooten was, dat deselve een van Caepmans volcq daerachter staende treffften, ende tegelijck mede ter doot velde, 't welck emmers een onnosele saeck was, ende waerover zijn evenwel soo gepicqueert sijn geweest, dat se voorsz. sijn broeder met haer andermael op de jacht van een leeu sijnde, ende die beset hebbende, in plaets van na den leeuw te schieten nae sijn broeder schoten, ende die alsoo trachten, quansuys onversiens, om te brengen; maer 't was t' alle gelucke langhs de zijde op het been maer heen gepasseert; soodat sij een ongeluckige daet met een schelms verraet sochten te wreecken, ende dat moest hij haer leeren vergeten ende eens doen gevoelen wie hij was: want, seyde hij, 't is een stout volcq, die haer eygen Heer Gogosoa, dien ouden man, niet meer achten als een kindt, ende die was nochtans mede van geslacht een reght overste van haerluyden, ende met Oedasoa sijn vader wel vereenight ende seer goede vrunden geweest, jae sij sloten hem altemets eens voor bedelaer wegh, 't welck ons oock gebleecken ende wij hem dagelijcx als een arm man wel gespijst hadden, ende dat sij hem nu aenhouden, was meer schijn als daet, maer Osinghkkamma sijn eygen outsten soon speelde capiteyn ende achtede sijn vader al te weynigh, ende die was denselve, die de hasegay op sijn broeder, als voorschreven, door een ander mans handt gestuyrt had, 't welck betaelt off bij haer schult bekent moeste wesen, boven dat Oedasoa's vader hem gesecht had

te wesen heer over al dese Caepgasten, te maecken dat se hem niet al te stout wierden en een leelijcke part speelden, als se sijn voorouders wel gedaen hadden, want gedurigh daerop uyt sijn, om haer onder 't een off 't ander pretext op eygen heerschappij van sijn onderdaenigcheyt aff te breecken, gelijcq sijluyden tot dien eynde haer principaelst met de Chainouquas hadden geallieert, op conditie haer die voor hem beschermen soude etc.

Oock hielden sij haer mede voor gegraveert, dat Oedasoa's broeder in voortijden met een vrou van haerluyden was deurgegaen ende die voor sijn eigen gehouden, doch oock niet met gewelt, maer onder sijn thienen sterck sonder geweer, als 2 uyt liefde, die sij tot malcander hadden, soodat de Caepmans ende Gorachouquas maer sochten oorsaeken hier en daer op te rapen, om onder niemants heerschappij, maer op hun selffs te leven, en alsoo hem sijn vader al te wel hadde ingeprent, dat hij ende niemant anders den rechten Heer van haerluyden was, soo cost hij nu tot mannelijcke kennisz gecomen sijnde, niet nalaeten hem daervoor te doen erkennen. Sousoa den oversten van de Chainouquas was weder meer als hij, die hij als denselven hier compt daervoor erkent, waerom souden dese, seyde hij, hem dan oock niet voor haer meerder erkennen, dat moeste hij haer leeren, ende als Sousoa hier quam, ende dat die verstonde dese om voorsz. redenen oorsaeck genoech hadden hem daervoor niet te erkennen, soo had hij dan met de Namaquas soodanigen vaste bont gemaeckt (niet ondienstigh voor d'Ed. Comp^{ie} sijnde), dat hij oock hem, Sousoa, mede niet meer voor sijn overheyt soude behoeven te erkennen, ende den opperheer op sigh selffs met adsistentie van anderen maecken te blijven, gelijcq dese Caepmans doch sochten te doen etc.

Nae welck verhael dan wat getracteert sijnde, is Oedasoa (met ons seer wel tevreeden) tegen den avont nae huys gegaen.

Den 2 dito

's middachs waren Herry ende Doman onder geleyde van een van de ruyters aen 't fort gecomen, relaterende, dat Oedasoa sedert gister haerluyden wel had laeten aenseggen geen quaet te doen, maer zijluyden dorsten evenwel niet openbaer tot ons comen ende gaen als te vooren, want hij daer oock had bijgevoucht, dat hij haer daerom op de ruymte buyten onse palen crijgende niet quijt scholde, versoeckende dierhalven seer, dat wij Oedasoa wilden laeten vertrecken off daer se anders noyt rust van hem hebben, maer altijt benaut ende becommert souden worden.

Wij gelieten ons mede als wel te cunnen verstaen, dat Oedasoa haer als op hun eygen lant sittende wel behoorde met vreden te laeten, ende dat sij derhalven van haer recht niet behoeffden te wijcken, maer dewijl hij haer overmocht, datter om buyten sijn dienstbaerheyt te blijven, geen beter middel was, als haer altemaelen met bestiael ende al onder ons beschermingh te begeven, onder de conditien eergister Choro, den oversten der Gorachouquas hare geallieerde, voorgestelt, namentlijck, dat hij ende sij Caepmans, doch bestiael genoegh hebbende, ende van de Chainouquas, haere goede vrunden om onsent wil anno passado mede geworden, wilden volstaen te leveren voor elck schip, datter aenquam, 20 goede beesten ende 20 schapen tegen coopmanschappen, alsoo om dat ten minsten te mogen hebben, wij dus veele moeyten deden om alle volckeren uyt 't landt te locken, 't welck wij, zijluyden tot voorsz. leverantie resolveerenden, dan naelaeten ende haer voor d' een soowel als d' anger beschermen ende mede genoegh

van haer eygen landt, buyten Comp^{ies} begrepen cirkel, maken souden, in vougen sijluyden haer aen de dominatie van Oedasoa niet souden behoeven gelegen te laeten ende haer eygen heerschappij behouden cunnen, sonder aen yaemandt, gelijcq sij doch nu om gerust te leven contribueren moeten, dan aen Oedasoa ende dan aen andre, die haer machtshalven overmogen, anders als de gemelte leverantie aen d'Ed. Comp^{ie} voor coopmanschappen, daer se telckens meer als een cent weder op winnen costen, ende alsoo voor deselve coopmanschappen doorgaens ander bestiael handelende, als coopluyden heel rijck ende in corten tijt alsso groote meesters worden souden, als die haer nu sochten te overheeren etc., ende 't welck sijluyden (soo langh met ons omgegaen hebbende) emmers behoorden te cunnen begrijpen. Sij gelieten haer wel van jae, maer seyden, dattet het volcq soodanigh noch qualijcq ter degen wijs te maecken was.

Waertegen haer wederom te verstaen gegeven wierd, wij Oedasoa om sijn bestiael (dat men noch meer van hem als van haer handelde) dan geerne hieromtrent wilden houden, ende dat het soo doende maer haer eygen cleyn begrijp souden te wijten hebben, indien men, langh dralende, t'eenemael onder sijn heerschappij quame te raecken, als presenterende ons al de helfft van haer bestiael, soo wij maer willen toestaen, dat se haer op onsen bodem mochten aentasten, daer hij hun nu soo naeuw becingelt heeft, dat se nergens anders als tot ons eenige wijck hebben, sulcx dat haer nu t' overleggen stont wat haer best was: op haer eygen heerschappij te leven, off onder dienstbaerheyt van de Saldanhars te vervallen, ende wes meer haer mochten begeven (nae ons begrijp) ten besten van d'Ed. Comp^{ie} etc.

Sij versochten seer om maer 2 soldaeten in haere

legers te mogen hebben, om welckers wille sij verseeckert waeren, haer dan geen moleste van Oedasoa soude aengedaen worden, waerop haer te verstaen gegeven wierd, sulcx om verscheyde reden niet coste geschiedeu, voor zij haer t' eenemael onder de voorsz. conditie in ons bescherminge overgaven ende met eenen een goet getal bestiael voor eenige schepen (alle dagen te verwachten) op voorraedt, beneffens soodanige vaster verseeckeringe meer, als waerop men aen weerscanten altijt soude mogen en cunnen staet maecken.

'T welck Oedasoa (haer dus soeckende wijs te maecken) aengepresenteert werdende, welhaest accepteren ende haer dan travailleren soude soo hij wilde: behoorden derhalven nu best te weten ende haer wel te beraden, wat haer te doen stonde ende soo voorts.

Den 5 dito

heeft Oedasoa met sijn capiteyn Koukosoa aen 't fort geweest met 2 vette hamels tot vereeringe ende affscheyt, alsoo voornemens waeren, nu 't gras op was, weder te vertrecken langs strant, achter het Luypaertsgeberchte heen wegh, werdende derhalven oock met een vereeringe tot maintenue van vruntschap en goede tractementen etc. versien; doch is weynigh van sijn volcq cunnen gehandelt worden, maer de hoop is met haer vertreck noortwaerts uyt, dat de Chainouquas van den oost op handen sijn, die zooden aen den dijck brengen, wesende sedert primo deser van alle Saldanhars niet meer als 12 jongh ende oude slechte beesten ende 34 schapen gehandelt, hoewel sij wel met sooveel duysent stucx hier bij ons gelegert sijn.

Den 7 dito

is op dato navolgende resolutie genomen:

Woensdagh den 7 December 1661.

Na d'uytdelinch bedragende in contant ƒ 2059.4, primo November jongst weder aen 't volcq gedaen hebbende, bij opneming van Comp^ies cas bevonden, quaelijck sooveel penningen op voorraedt meer te weesen, als de resterende ƒ 990.1 van de weeskinderen van den overleden vendrigh Jan van Harwaerden sijn bedragende, sulcx al yets van 't selve is aengetast, ontstaende ten principale mede door de betaelinge aen traen voor Batavia, vis, materialen ende verscheyde versnaperinge voor de schepen, boven den dagelijcxen uytgeeff van costgelden en subsidien etc., - Soo is eenparigh verstaen, tot versterkinge van Comp^ies cas ende om het een ende 't ander daeruyt te doen blijven vervallen, vooreerst noch boven de 1000 Rd^s in dato 12 July van voornoemde weeskinderengelt voor d'Ed. Comp^ie noch a deposito op te nemen de 320 realen, sijnde voorschreven 990 gl. 1 van deselve bij cassa sijnde, ende uyt de verlopen intressen 20 gelijcke realen daerbij te voegen, wesende alsoo te samen drie hondert en vrijfftigh realen van 60 stuyvers, yder a ½ per cento 's maents, ingaende 12 November verleden, dat de gemelte penningen in gebruyck sijn genomen geweest.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten daege ende jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Hendrick Lacus, Secret^s.

Heden sijn de Saldanhars met hun legers altemaelen ten eynde voorsz. opgebroocken, ende Oedasoa met

sijn capiteyn Koukosoa noch een tractement aen 't fort wesen halen; hoe sij met de Gorachouquas geaccordeert sijn can niet recht vernomen worden, sijnde maer gesien, dat wat hasegayen van haer aen Oedasoa sijn overgebracht in bossen gebonden.

Den 8 dito

de bouwluyden overal meest aen 't mayen van de garst.

Den 10 dito

sijn sedert den 7 gehandelt een koe ende 7 schaepjens van de Saldanhars, die haer nu omtrent 1½ uyr gaens van de Zoutrievier nae het Luypaertsgeberchte hebben gelegert.

Sondagh den 11 dito

is van een merrypaert, daer den esel mede gespeelt had, een muylpeert geworpen, ende sijn noch 2 a 3 merryen van den esel drachtigh, dat wel comt, omdat d' eselin verleden jaer in 't werpen gestorven is.

Den 12 ende 13 dito

is den fiscael met eenige coopmanschappen eens gesonden nae de negerijen van de Corachouquas ende Caepmans, om te sien off daer beter wat van haer mochte te handelen wesen als hier aen 't fort, dewelcke van de steert des Bosheuvels nu məede opgebroocken sijnde, haer met de Caepmans in ende omtrent de Clooffpas na de Houtvaley hadden gelegert, en gansch weynigh genegen gevonden wierden om te handelen. sulcx tegen avont met maer 3 beesten ende 12 schapen quam te retourneren.

Op dato is aen den vrijman Tielman Hendricx van Uytrecht (3 jaeren al vrij geweest ende nu met sijn vrou noch 12 jaeren vrijdom aengenomen hebbende) omtrent 50 morgen lants, daer de redout Coorenhoop staet, in eygendom affgemeten ende gegeven, om tot den corenbou etc. te gebruycken, waertoe dito parck ongeveer het 3^{e} part maer bequaem is, sijnde noch omtrent sooveel tusschen den Bosheuvel ende de Bosbergen, maer omdat het 't alderverste van de hant

leght niet seer begeert; doch mach alsoo wel tot weyde overigh blijven, alsoo deselve noch schrael ende luttel genoech valt.

Den 14 en 15 dito

is de fiscael oock eens met coopmanschap na de Saldanhars gesonden, ten eynde als boven, van dewelcke dese 2 dagen maer 2 koebeesten ende 13 schaepjens sijn aengebracht, die omtrent het Luypaertsgeberchte op reyse verder uyt bevond ende Oedosoa sijn legers nederslaende, om sijn volcq te laten handelen, cost echter niet meer als 3 koebeesten ende 17 schaepen becomen, daer hij 's avonts mede thuys keerde.

Den 16 en 17 dito

was noch een koe ende 4 schapen aengebracht van de cleyne Chariguriquas, die oock seyden, dat se over 4 dagen een groot ende een cleyn schip in de Saldanhabay hadden gesien, dewelcke nae 3 dagen leggens weder in zee gelopen waren, doch hoe 't met volcq etc. gestelt was, cost niet vernomen worden, sullende apparent West-Vrieslandt van Enckhuysen voor Batavia, ende 't Nachtegaeltjen van Amsterdam voor de Caep gedestineert wesen.

Sondagh den 18 dito

al weder harde Z.Z. ooste winden met regen, tot beleth voor de buyten in zee sijnde schepen, om binnen te comen.

Den 19 ende 20 dito

's morgens voorsz. harde winden, noch al felder aenhoudende, ende te min goet doende aen 't jegenwoordigh affgemaeyt wordende rijpe cooren, dat op veele plaetsen en voornamentlijck op Comp^{ies} landerijen dit saysoen seer schoon geslaegt is, jammer sijnde datter binnen Comp^{ies} begrepen cirkel geen meer landt tot cooren bequaem is.

Soo laeten haer oock de Hollantsche vruchtboomen mede langhs soo meer van gewenscht succes aensien, voornaementlijck appelen ende queen, aen eenige jonge boomtjens (hoewel noch maer 3 a 4 stucx) fraey

staende, en andere al bloeyende ende dies belovende in toecomende haere vruchten te verthonen, wanneer se wat ouder en stercker gewortelt worden, ende 't welck 't beste van de vruchten noch sal wesen, is dat se tegen de aencomste van de retourvloot ende patriasche herffst- ende winterschepen op haer fleur rijp sullen sijn, gelijcq sulcx aen de lemoenen ende orangieappelen oock gemerckt wordt, van welcke verscheyde boomtjens jegenwoordigh al redelijck wat aen hebben, en de wijngaerdt bijsonder vol, alsoock weder denselven olijffboom van anno passado, dat hem sijn tacken daervan op de aerde buygen; maer den anderen heeft noch niet als maer 2 a 3 bloeysels verthoont; wat hij doch doen sal, wil den tijt leeren; ael- ende cruys-besien hebben haer dese maent eenige weynige rijp verthoont en de kersen beginnen jegenwoordigh te rijpen, die, ouder wordende, misschien beter dragen sullen, maer die vrucht is voor die hier wonen, omdat er dan selden schepen sijn.

Nieuwe maen den 21 dito

quam Comp^{ies} vaertuygh 't Muskytjen met een westelijck luchjen van 't Robbeneylandt wederom, vol schulpen voor de calcoven, hebbende in 3 dagen door de Z.Z. ooste winden niet cunnen opcomen, nochte oock yets vernomen van de schepen (op den 17^{e} genoteert) die de Hottentoos in de Saldanhabay souden gesien hebben, ende belet blijven op te comen, door dese continueerende Z.Z. oostewinden tegen den nacht weder begonnen op te steecken ende

Den 22 dito

oock aenhielden.

Den 23 dito

's morgens is den fiscale Abraham Gabbema, met wat coopmanschappen, op 2 draeghossen geladen, weder eens nae de Saldanhars, een daghs reysens van hier liggende, gesonden, om noch wat bestiael, mogelijcq sijnde, van deselve te ruylen,

dewijl men van de geruchte affcompste der Chainouquas ende Heusequas noch niet verneemt, ende gemerckt wort, van de Saldanhars beter wat bestiael te handelen valt, als se veraff leggen dan naebij, omdat se dan voor melck, seecker soort aerdackers, wortelkens ende andere wilde vruchten, als pory, ende oock voor ondeugende struysveeren ende doppen, schiltpadjes ende andere diergelijcke leuren en seuren, sooveel tabacq weten te crijgen van de vrije luyden ende particulieren, dat voor d'Ed. Comp^{ie} alsdan gansch weynigh bestiael te crijgen valt, boven oock de moeyelijckheyt, die men bevindt met deselve hieromtrent leggende te hebben, vermits haere onbeschaemde importuniteyt etc.

Den 24 dito

is sedert den 17^{e} van de Saldanhars 4 ende Caepmans 2 schaepjens gehandelt.

Den 27 dito

is den fiscael Abraham Gabbema tegen den avont van de Saldanhars (vrij verder als gegist leggende) wederom gecomen, van haar gehandelt hebbende 4 goede beesten ende 90 schapen, van welck 6 op reyse door de verheyt des weghs niet voort cunnende, achter moeten laeten had, ende sulcx een fraeyen trop van 84 schapen neffens de voorsz. 4 beesten thuys bracht.

Den 28 dito

is op dato genomen navolgende,

Woensdagh 28 December 1661.

Alsoo het Godt de Heere geliefft heeft dit jaer den corenbouw redelijck wel te zegenen, soo op verscheyde vrijeluyden- als voornaementlijck oock des Comp^{ies} landerijen, sulcx dat eenige, die tot noch haer brootcoorn van d'Ed. Comp^{ie} hebben moeten haelen, niet alleen van haer eygen connen leven, maer oock al wat overigh sullen hebben aen d'Ed. Comp^{ie} te leveren, tot affcortinge haerer schulden etc.

Soo is om deselve te meer tot den nootsaeckelijcken bou aengemoedight te houden, als oock op de hoop van een rijstsecours uyt India, goetgevonden deselve, namentlijck de landtbouwers, van haer eygen cooren voor haer ende derselver huysgesins gebruyck voortaen toe te laten des maents voor yder hooft 't sij man off vrou off meyt 1¼ schepel, sijnde 50 ℔ cooren, ter meulen te mogen brengen, ende dat haer sulcx ten aldereersten oock sal worden affgemaelen, omdat se, in 't landt wonende, alle dagen niet bij de meulen comen cunnen, ende daernae die hier bij 't fort woonen, sullende d' overige tijt voor Comp^{ies} volcq waergenomen worden.

Reynier Drijver van Cleeff, hier te lande gecomen met 't schip de Musquaetboom 23 July A^{o} 1660, voor adelborst a 10 gl. per maent, ende jegenwoordigh provisionelijck becledende de vacante plaets van corporael, waerinne tot dato contentement is gevende, wort ten dien insichte op sijn versoeck ende bequaemheyt bij desen in gemelte corporaels qualité geconfirmeert ende togevoecht een beloninge van 14 guldens 'smaents, ingaende Nieuwejaersdagh 1662.

Aldus gedaen en gearresteert in 't fort de Goede Hope, ten daege en jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

January 1662.

Den 2 dito

is van 't Robbeneylandt aengecomen Comp^{ies} zeylsloep 't Muskitjen, vol schulpen tot de calcoven.

Den 4 dito

hebben navolgende personen ondertrou

gedaen conform de resolutie daerover genomen ende hieronder g'insereert.

Woensdagh den 4 January 1662.

Abraham Gabbema, jongman geboortigh in 's Gravenhage, fiscael in dienst van de Generale Nederlantse Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, bescheyden in dese fortresse de Goede Hope, sigh in trouwbelofte hebbende begeven met Petronella Dous van Doesburgh, jonge dochter alhier, ende dies te samen in Rade verschenen sijnde, de bruyt geadsisteert met haere moeder Johanna Boddijs, versoeckende omme metten anderen in den heilige egte staet wettelijck te mogen worden bevestight, - Soo is bij den Raedt goetgevonden, dese luyden haer billick versoeck te consenteren.

Tegen den avondt is voorsz. fiscael Gabbema met partije coopmanschap op 6 ossen geladen, weder gesonden nae de Saldanhars, om te sien off wederom soo een frayen handel als laetst soude mogen aentreffen.

Den 9 dito

is Comp^{ies} vaertuygh 't Muskitjen vol schulpen tot de calcoven weder van 't Robbeneylandt gekeert, daer alles noch wel was.

Comende 's avonts oock aen te langen der vrijeluyden vaertuygh Peguijn; met 11 halff amen traen, uyt de Saldanhabay gistermorgen geseylt met tijdingh, dat aldaer in de bay wel een maent gelegen hadden 't schip W.-Vrieslandt van Enckhuysen ende 't Nachtegaeltjen van de camer Amsterdam, conform navolgende brieffkens geschreven aen den Commandeur, ende hieronder geinsereert, luydende van woorde te woorde als te weeten:

Erentfeste, achtb. wijse voorsienige

seer discrete Heer.

Mijn Heer.

Alsoo wij den 18 July passado voor d'Ed. Oost-Indische Compagnie ter camer Enckhuysen, met het schip West-Vrieslandt uyt het Vlie sijn geseylt met 374 zielen, van waer tot dato desen 34 personen sijn overleden, soo ist dat wij den 6 deser vervielen benoorden Dasseneylandt, in meninge om aldaer op de rheede te lopen, sagen daer onder de wal een schip, hetwelck een Princevlagh liet wayen, schoot een schoot, hijste doen de vlagh tot een schouw[1)], over sulcx hielden nae hem toe, bevonden hetselve te wesen 't schip de Nachtegael, bij d'Ed. Heeren Bewindhebberen van d'Ed. Comp[ie] ter camer Amsterdam uytgerust, sijnde den 15 Juny in zee geloopen uyt Texel met 20 eters, hadt 4 doden gehadt en de rest van sijn volcq was heel swack, soodat het schip niet conde regeren, soodat wij op sijn versoeck hem 8 man hebben overgedaen, en conden doen de rheede niet becomen, alsoo de wint zuydelijck was, soodat genootsaeckt waren Sardeynybay in te lopen, alwaer wij noch sijn leggende neffens het voornoemde schip de Nachtegael, verhopende den Almogende Godt ons goeden wint sal verleenen, en sal bij ons geen tijt worden versuympt, soo haest doenlijck is onse reyse te vervorderen, om bij u Achtbaere te comen, edoch versoecken gansch vrundelijck, soo lange wij hier sijn leggende, u Achtbare ons met eenige ververssingen gelieft te voorsien, waervoor op het hooghste sullen

1) De vlag in sjouw geheschen geeft te kennen dat het schip in nood is.

danckbaer wesen, alsoo hetselve voor onse scheepsvolcq seer nodigh hebben van doen.
Hiermede Erentfeste achtb. wijse voorsienige seer discrete Heer, zijt neffens die U achtbaren lief sijn, den Almogende en sijn genadige protexie bevolen ende van haer gegroet

UE. Achtb. dienstv. vrunden

(Was geteyckent) Cornelis Jansz. Backer, schipper.
Elbert Brouwer, ondercoopman.

In 't schip W.-Vrieslandt, leggende in Saldeynebay, den 7 January 1662.

Volgende brieff bij de schipper van 't galiot Nachtegaeltje geschreven, van inhoude als hieronder:

Ady 27 December 1661 in 't jacht

Nachtegaeltje, leggende in de baya d'Saldanhae.

Mijn Heer.

Na behoorlijcke reverentie dient dese het haestigh resolveren van Bartholomeus, om van hier nae de Taeffelbay te seylen, vermits de wint in de voornacht schielijck noordelijck begon te waeyen, is d' reede ick geen occasie hebbe van alle omstandigheden te schrijven, dient alleen desen te thonen onse alhier behouden arrivement, dat de 6 dato was, hebbe met verlangen van die tijt tot nu nae een goede wint gewacht, dan off noch deurwaeyen sal staet te twijffelen, vermits de flauwe coelte; wat onse reys belangt hebbe een langdurige reys gehad door onbequaemheyt van ons onderhebbend schip, wij sijn den 15 Juny uyt

Texel geseylt, naedat wij te vooren twee bijsondere reyse van Amsterdam vertrocken sijnde, ydermael door fout van het schip wederom gecomen sijn, 't rapport van dese dat mijn 3e tocht met het schip is, sal ick mondelingh beter rapport van conne als bij UE. present mocht sijn. waernaer ick seer verlange, te meer omdat eenige van mijn volcq wel weer uyt de koy op d' been sijn, maer noch niet recht gesont: heb 8 in de koy alhier gebracht ende 8 dooden gehadt, aen d' scheurbuyck gestorven, 2 van de 4 hier in 't gesicht van 't lant off voor de wal, dat 12 persoonen maeken, die absent waren om yets te connen doen, van 't getal van de 20 die wij sterck waren, doen uyt Patria zeylden, waeronder 3 jongens, ende onder dese overige 8 die gesond heeten te sijn, vermits wij het met crachte ende forzeringe onser ligchaems uyt de koy hielden, wasser maer een soo machtigh, dat hij 4 achtereenvolgende glasen aen 't roer con staen, hetwelck een droeffheyt was aen te sien, vermits wij ons schip niet conden regeren, als 6 passado u vrije lieden van 't Dasseneylandt sagen, vermits wij door suydelijcke wint daer vervallen waren, ende de rhee aldaer meende te beseylen, toesiende, sagen met vreughden een schip dat wat benoorden 't voorsz. eylandt was ende mede rhee socht; ick schoot een schoot ende liet een schou waeyen, waerop hij affquam, ick hem prayende bevond het schip West-Vrieslandt te sijn, van de camer van Enckhuysen; ick riep: haelt mijn aen boort, ick ben onmachtigh mijn boot uyt te setten off oock het schip te regeeren, dat hij dee, ende nae ick van hem met volcq versien, was geresolveert wij gesamentlijck alhier te zeylen, cortend' blijve

UEd. dienaer,

(Was geteyckent) Schipper Fijaert Meynderts Backer.

Noch een naebrieffken, geschreven bij den schipper van 't galjot Nachtegaeltje, inhoudende als volcht:

Ady 7 January 1662,

in 't jachje de Nachtegael.

Na groet en reverentie dient desen, door veranderingh van wint is d' ingesloten de laetsmal niet versonden ende dewijl het nu haestigh te doen is, dat d' boot vertreckt, heb ick geen occasie meer te cunnen schrijven, hoop dat de tegenwoordighe noortoostewint sal deurcoelen, cortende blijve

Mijn Ed. Heers dienaer
(Was geteyckent) Schipper Fijaert Meynderts Backer.

Den 10 dito

een moy N.westelijck coeltjen.

Den 11 dito

't coeltjen alsvooren worden daer de voorsz. schepen alle uyr mede uyt de Saldanhabay te gemoet gesien, als cunnende nu wel van daer herwaerts, om hier ververssinge te vinden, geseylt, maer niet van hier derwaerts gevaren worden, om yets daer te brengen.

Den 12 dito

is de seylsloep 't Muskytjen met der haest ongeladen affgesonden met de secrete seynen voor de retourvloote ende Vaderlantsche schepen nae 't Robbeneylandt, om deselve daer bij tijts te hebben, ende met eenen schulpen voor de calcoven wederom te brengen.

Ondertusschen is oock het vrijmans vaertuygh met dese variable luchjens voormiddachs al vol cool ende verscheyde aertvruchten affgesonden nae de Saldanhabay, voor Comp^{ies} schepen aldaer leggende, met navolgende brieffken tweedubbelt geschreven.

Aen d' opperhooffden van 't schip

West-Vrieslandi ende 't galiot Nachtegael

luydende als te weten:
Eersaeme voorsichtige seer discrete goede vrunden.

Met het vrijeluydenvaertuygh hebben wij ul. beyder brieffkens wel ontfangen, ende met dese westelijcke luchjens haerluyden oock al tegemoet gesien, ende alhoewel wij niet en twijffelen off sult jegenwoordigh daermede al dicht hteromtrent gecomen wesen, soo hebben echter, off door 't een off 't ander mocht gemist sijn, twee vrijmansvaertuygh voor u beyden affgesonden vol cool ende verscheyde aertvruchten; bestiael can het als te cleyn sijnde niet innemen; doch twijffelen niet, off sult in de bay wel wat becomen hebben, alsoock gansen, eenden ende andere vogels, alsmede dat ten minsten met de voorsz. westelijcke winden onder 't Dasseneylandt sult sijn geraeckt en aldaer cunnen crijgen van de vrije luyden schapen ende verckens, die sij daer genoegh hebben, alsmede redelijcke goede groente om aen UE. te verstrecken, ons lieff sijnde te verstaen, dat de gemelte vrije luyden haer accommodabel dragen in het haelen van water, groente ende vangen van vogels ende andere dingen als UE. met lieff hier comt (daer de hapjens met alle mogelijcke middelen toe willen waergenomen sijn) sal 't hier aen beter water en ververssinge in genoeghsaemheyt niet mancqueren; indien UE. saeght, dat het daer noch langh mocht duyren, soo laet ons de brieven aen de Caep gesonden met d' eerste boot mede opcomen, ende de ververssinge (naedat elcq volcq opheeft) verdelen, en die dit vaertuygh eerst ontmoet, 't sijne

daer affnemen, hopende dat UE. d'Almogende in corte sal herwaerts geleyden, sullen affbreecken ende denzelven UE. in genaeden bevelen, mitsgaders gegroet laten van

UE. goede vrunt

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

In 't fort de Goede Hoope, den 12 January 1662.

'S namiddags begond weer seer hard uytten Z.Z. oosten te wayen, tot belet van de voorsz. schepen, om herwaerts op te comen.

Den 13 dito

even fel aenhoudende, quam de fiscael Abraham Gabbema des namiddachs uyt 't lant van den Saldanhars (3 dagen reysens van hier leggende) wederom thuys met een trop van 117 schapen ende 17 geruylde beesten, sulcx sijn reys weder wel affgericht ende goetgemaeckt hadde; maer soude nae sijn gevoelen jegenwoordigh vooreerst van deselve niet meer te crijgen wesen, alsoo veel medegenomene coopmanschappen (gehoopt te verruylen) wederom brachte, omdat se daer nu wat van vervult waren, te verwonderen sijnde dewijle se soo bijsonder heet nae de tabacq sijn en 't bestiael seer veel hebben, dat se soo quaelijck daer aff scheyden willen; doch blijckt langhs soo meer hetselve te sijn den eenigen acker die se bouwen van te leven, als 't vleys ende melck tot spijse nuttigende en de vellen tot cleedingh gebruyckende.

Den 14 dito

lieffelijck weer ende 't luchjen variabel.

Sondagh den 15 dito

idem aengenaem weer met een moy labber noordelijck luchjen.

Den 16 dito

insgelijcx, vremt sijnde dat de schepen uyt den Saldanhabay daer noch niet mede op en donderen.

Den 17 dito

betrocken noortwestelijcken luchjens,

seer dienstigh voor de gemelte schepen om op te comen, is de fiscael Abraham Gabbema met parthijen coopmanschappen op 2 ossen geladen nae de negrije van de Gorachouquas offte tabacqdieven, om te sien, wat oock van haer sal mogen te becomen wesen, sijnde gelegerd omtrent den uyttersten hoeck van de Steenbergen ende bay Fals, stijff 1 dagh reyssens van hier, verstaende met gelade ossen etc.

Tusschen wijle nae een seer lange reyse comt hier ter reede te arriveren voormiddaghs omtrent 10 uyren 't galjot Nachtegael, heden van 't Dasseneylandt gescheyden, ende den 15 Juny anno passado voor de derde mael uyt Texel geseylt, met 20 coppen, waervan 4 overleden waren, hebbende volgens rapport van den schipper Feyaert Meyndertsz. Backer, den 12 Augusty nodigh om water aen Cabo Verde aengeweest ende aldaer vernomen, dat de Engelse die van de West-Indische Compagnie t' eenemael den handel in de riviere Gamla verboden ende oock hadden laten aenseggen haer fort binnen 3 maenden aen den coningh over te leveren, sulcx die luyden daer in groote becommeringh leefden, versterckt waren van volcq, maer seer sober versien van provisien, boven de moeilijke quellingh van d' Engelse dagelijcx op den hals hebbende etc.

Is wijders voorsz. galiot den .. 8bre de liny op 5 a 6 graden lenghte gecruyst, aldaer ende oock de gansche reyse seer met stilte gequelt sijn geweest, den 6 Dec. anno passato onder 't Dasseneylandt heel machteloos van sieckte bij 't schip West-Vrieslandt geraeckt, ende van die 8 man overgecregen hebbende, denselven dito de rhee van voorsz. eylandt misgedreven sijnde, te samen de Saldanhabay ingelopen, daer hij tusschen den 11^{e} ende 12^{e} deser 's nachts met een noordelijck luchjen uytgeseylt ende onder voorsz. Dasseneylandt

door stilte weder geanckert, gister van daer gescheyden met dese N. luchjens was herwaerts opgecomen.

Soo retourneerde oock Comp^{les} seylsloep Muskytjen van 't Robbeneylandt met schulpen.

Ende tegen den avont sag men oock 't schip West-Vrieslandt comen aenseylen, met de vrijeluydenboots vol traen uyt de Saldanhabay, welck groot schip met den doncker noch binnen dese bay ten ancker quam, doch wat buyten de rhee, daer sigh

den 18 dito

met seer moy weer vorder naetoe schickte, ende den schipper genaemt Cornelisz. Jansz. Backer ende den ondercoopman Elbert Brouwer, aen lant comende, rapporteerenden, dat se waren uyt 't Vlie geseylt den 18 July verleden, met 374 coppen gagiewinners, waervan 34 overleden ende 8 op het Nachtegaeltjen, omtrent 't Dasseneylandt onmacht gevonden hebbende, overgegeven had, sulcx noch met 332 man hier gecomen is, altemaelen op 4 a 5 nae fris ende gesont geworden door de ververssinge in de Saldanhabay, als hebbende daer 15 schapen van de Hottentoos becomen ende alle dagen redelijck groente van d' eylanden, door de vrijeluydenvaertuyghen aengebracht, van welcke sij, beneffens 't waterhalen wel dienst genoten hadden, hebbende wijders nergens anders aengeweest ende meest de gansche reyse voornaementlijck omtrent de liny al van contrariewinden vrij gesuckelt, mitsgaders deselve den 3 October verleden op 253 graden 27 minuten lenghte gecruyst; doch heeft haer de verlegentheyt van 't Nachtegaeltjen op den 6 December verleden 't meeste verlet veroorsaekt, alsoo doen de rheede van 't Dasseneylandt soude gecregen ende des anderen daegchs hier cunnen wesen hebben, omdat die rhee soo gereet is om herwaerts op te comen ende de hapjens dickwils over sijn, eer men uyt de bay can raecken, daer se met dese N.

wint gistermorgen uytgeseylt ende al 's avonts hier gecomen sijn; doch het luckt uyt de bay om dees tijt van 't jaer soodanigh wat selden, ende van 't Dasseneylandt gansch gereet.

N. Maen den 19 dito.

Tegen den avont quam de fiscael wederom van de Caepmans ende tabacqdieven niet meer als 20 schapen ende 7 beestjens hebbende cunnen becomen, hoewel deselve nae haeren doen rijck ende met fray bestiael genoegh versien sijn: sulcx noch al blijft blijcken, dat men het meeste van de volckeren diep te lant wonende crijgen moet.

Den 26 dito

is den fiscael Abraham Gabbema nae de Donderdaegsche predicatie met juffrouw Petronella Does voor den Raedt getrout, conform de resolutie van bevestinge.

Den 28 dito

is op dato 't galjot Nachtegael sijn affscheyt gegeven, om met den eersten bequamen wint sijn reyse naer India te spoedigen, ende ten dien eynde den schipper geintregeert de brieven ende pampieren aldaer gehorende, doch, alsoo de wint schielijck seer hard uytten Z.Z. oosten opstack, is hij daermede van avont niet cunnen aen boort geraecken, noch oock

Sondagh den 29 dito,

vermits het doen noch al even hard uyt voorsz. hoeck bleeft aen houden te waeyen.

'S middags wierd een schip onder de wal Z.W.waerts van de clooffwachters in zee gesien, drijvende daer van stilte, ende woey in de bay alhier soo hard, dat de schepen haer stengen schieten moesten.

'S morgens wierd stil en voorsz. schip, onder de wal drijvende noch gesien wordende, is den fiscael met een roeysloep daer nae toe gesonden, met naevolgende brieffken geschreven:

Aen d' opperhooffden van 't onbekende

schip onder de wal.

Eerzame voorsienige seer discrete goede vrunden.

Dewijl 't Nachtegaeltjen gereet leght om te vertrecken, ende wij UE. onder de wal vernemen, soo senden bij desen den fiscael Abraham Gabbema met der haest, om de brieven die van d'Ed. Comp^{ie} aen de Caep gehooren, alsoo wij gissen daer eenige saecken sullen in sijn, welcke met hetselve scheepje wel metter haest moeten voortgesonden worden: gelieft derhalve alle deselve brieven aen den voorsz. fiscael Gabbema over te leveren, opdat wij ons sooveel te vroeger daervan mogen dienen, ende 't gemelte scheepjen daernae te min ophouden; d'adviso ende dienst, vrundelijck gegroet.

UE. goede vrunt

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.

In 't fort de Goede Hope, den 30 January 1662.

'S middachs 't luchjen uytten N.westen braeff opcoelende, quam voorsz. schip daermede wel ter rheede, ende weynigh daernae den fiscael met de brieven, daer niets in gevonden wierd om met 't Nachtegaeltje aff te senden.

'S namiddachs den schipper Jan van Campen met den ondercoopman Casper van Dalen aen lant comende, verstonden met des fiscaels rapport d' accorde te wesen 't schip Wapen van Amsterdam, 27 September 1661 in compagnie van het schip Amersfoort uyt 't Vlie gelopen met 350 coppen, van welcke maer 3 overleden ende 2 verongeluckt waren en de rest fray bij haer gesontheyt, sonder ergens aengeweest te hebben, ende van Amersfoort denselven dag dat se uytseylden, affge-

raeckt sijnde, mitsgaders 't schip Malacca oock veerdigh om ten eersten mede uyt 't Vlie t' zeyl te gaen

Ultimo dito,

de wint N.westelijck uytter zee, is 't galiot Nachtegael gelast daermede echter onder zeyl te gaen, om het met laveren, mogelijck sijnde, buyten te leggen.

Ende sijn oock d' opperhooffden van 't schip West-Vrieslant heden haer depeche gegeven ende geintregeert de brieven en pampieren gedirigeert aen d'Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende d'Ed. Heeren Raden van India.

Sijnde 's namiddagchs 't Nachtegaeltjen met laveren noch fraey buyten geraeckt met 52 coppen; d'Almogende verleene hem een spoedige behouden reyse.

Den 1 February

't luchjen N.westelijck, tot beleth voor 't schip West-Vrieslant om te vertrecken, ende waermede 't Nachtegaeltjen oock weder halff binnen quam, maer

den 2 dito

's morgens 't luchjen van den Z.Z. oosten opcoelende, is 't selve weder buyten in zee geraeckt, ende daermede oock vertrocken 't schip West-Vrieslant met 301 coppen; d'Almogende wil haerluyden een spoediger behouden reyse verlenen, als se van 't Patria tot hier gehadt hebben.

Heden sijn oock de 2 vrijeluydenvaertuygen nae 't Dasseneylandt en Saldanhabay vertrocken op haer traen- ende visneringh.

Den 4 dito

des morgens vroegh quam binnen boucheren ende seylen sooveel hij cost 't schip Malacca, daerop schipper Pieter Jansz. Veltmuys ende ondercoopman Isaacq Grammond, 3 October 1661 uyt 't Vlie geseylt met 345 gagiewinnende coppen, daervan 12 overleden, de rest redelijck fris, hadden op 3 plaetsen tusschen Jarmuy ende de Wells wel vrij gestoten,

welcke particulaeriteyten al met een oorloghschip uyt het canael hebben g'adviseert aen d'Ed. Heeren Meesers, sijnde wijders recht deur zee herwaerts aengecomen ende omtrent 3 weecken bij de linie gesuckelt, sonder ergens aengeweest te hebben, maer hadden over 19 dagen bij 't schip Amersfoort hieromtrent mede geweest, sulcx die alle dagen met Godes hulpe mede hebben binnen te verwachten.

Den 7 dito

's middachs begond soo stijff te waeyen van den Z.Z. oosten, dat d' opperhooffden van 't Wapen van Amsterdam, om haer affscheyt aen landt sijnde, niet weder costen aen boort comen, maer vernachten moesten.

Den 8 dito

noch even fel aenhoudende tot den

9 dito,

's morgens was het stil, als wanneer gemelte opperhooffden nae boort voeren, g'intregreert sijnde de brieven en pampieren aen haer Ed. tot Batavia en geraeckten met een Z.Z. oost windeken op den middagh met 345 coppen fray t' zeyl ende in zee; d'Almogende verleene deselve een geluckige voorspoedige behouden reyse.

Den 11 dito

sijn zedert des fiscaels laetste uyttocht, van welcke den 19^{en} verleden geretourneert was, aen 't fort geruylt hebbende 3 koebeesten ende 23 schapen van de Saldanhars.

Sondagh den 12 dito

quam 's avonts omtrent negen uyren tijdingh aen 't fort door een van 't wachthuys Keert de Koe, dat onse lantreysers onder den sergeant Pieter Everaerts daeromtrent gecomen waren, alle op een nae, die van een oliphant gedoot was, fris ende gesont, ende dat se hoopten morgen al vroegh aen 't fort te wesen, wierd derhalven een vlesch wijn ende wat eeten haer te gemoet gestuyrt, om haer wat te ververssen etc.

Den 13 dito,

's morgens donckere westelijcke lucht

sag men een schip van d' overseyde van de bay comen nae de rheede seylen, 't welcke ten 6 uyren al op de rheede quam, ende d' opperhooffden van dien, aen landt comende, verstonden te wesen 't schip Amersfoort, daerop schipper Adriaen Joosten Swaen ende den ondercoopman Rudolph van Ommeren, met 341 gegagieerde coppen, daervan 14 soo gestorven als verongeluckt, sijnde naedat met 't schip 't Wapen van Amsterdam den 27 Septr uytgeseylt was, den 7 October in Zeelant weder ingeloopen geweest, ende van daer

den 14 dito

wederom zee genomen hebbende, waren tusschen den 6 en den 7 deser door harde storm uytten Z.Z. oosten dese bay misgedreven, onder 't Dasseneylant ten ancker gecomen ende daer met groente, eyeren, vogels, oock schapen ende verckens, van de vrije luyden redelijck wat ververscht, gister voor dagh van daer gescheyden, ende alsoo desen morgen, Goode loff hier wel g'arriveert, sonder onderwegen eenige andere plaetsen aengedaen, ende stijff 3 weecken onder de liny gesuckelt te hebben.

Ondertusschen comen den sergeant Pieter Everaerts met sijne 12 lantreysers gesont ende wel te pas wederom aen 't fort, wesende haeren 13^{e} man, naedat se maer 10 dagen van hier waren geweest, door een oliphant omgebracht, ende relaterende wijders in substantie, dat sij de Namaquas niet hadden cunnen opvinden, schoon wel 48 mijlen verder gereyst waren, als daer se verleeden jaer sijn opgedaen geweest, doch indien sij hadden cunnen verder water vinden om te drincken, dat den sergeant onder sijn drien met den capiteyn van de groote Chariguriquas 4 dagen langh hadde gesocht, souden deselve noch eyndelijck wel opgedaen hebben, maer tusschen seecker water, dat in een binnenzee uytloopt, genaemt Oliephantsrevier, en daer de Namaquas nu lagen, was een spatie soo dor en

souten lant, datter onmogelijck was over te reysen, ende desen voorsz. capiteyn met eenige van sijn volcq deselve ter vlucht overgeloopen hebbende nae de Namaquas, brachten d' onse nae 10 a 12 dagen wachtens tijdinge, dat de Namaquas hadden geseyt dit saysoen gansch geen cans te wesen, om tot malcander te comen, als oock bleeck, want den sergeant sulcx 4 dagen langh onderstaen hebbende, was halff versmacht bij sijn ander volck wederom gekeert, wesende gemelte capiteyn en sijn volcq 10 a 12 dagen heen ende weder over die zoute gronden geloopen, hebbende noch al vrij slechter van dorst gestelt, want het lant soo dor ende droogh daer was als een planck, ende voorts vol sandige molhopen, sonder lover off gras, ende hier en daer maer een cuyltjen sout modderigh water, dattet aen de canten wit daer van was, ende die ongelegentheyt haer voor dees tijt had gedrongen te retourneren, alsmede een off 2 die vrij sieck waren, doch naderhant uyt die dorre gronden comende weder gesont geworden sijn, ende verclaren dat nergens op het thiende deel soo goeden lant ende water als hier aen 't hoeckje van de Caep gevonden hadden, gelijck in haer dachregister hieronder geinssereert breeder aengeteyckent staet.

Journael, gehouden bij mij Cornelis

de Cretser, van de heenende wederreyse gedaen in 't lant van Africa, bij Pieter Everaert, sergeant (in conformité van seeckere memorien denselven daervan ter hande gestelt) in qualiteyt als opperhoofft met sijne bijhebbende compagnie, bestaende in 12 personen, door last van d'Ed.

Jan van Riebeeck, Commandeur van 't fort de Goede Hope ende verderen ommeslach aen Cabo de bonne Esperance etc., aengegaen den 14 November 1661, als doen van 't voorsz. fort vertrocken sijnde[1].

21 dito

kwamen bij een groote rivier, die bij d' onse den naem van den grooten berghrivier voerde, daer wij verbleven, sijnde in dese rivier extraordinaire schoone versche visch, daer bij ons in abondantie aff gevongen wierde.

22 dito

hebben den geheelen dagh, vermits de groote diepte der voorsz. rivier, besigh moeten wesen met het overvlooten van onse victualie; derhalve des nachts aen den oversijde verbleven.

Wat aengaet de lantsdouwe tot hier van de clooff van Riebeecks casteel, mitsgaders ¾ uyrs aen d' oversijde naer de Caep off 't fort van dien gepasseert, is redelijck goet tot bouwinge, doch al wat sandigh, maer nopende 't voor gepasseerde geheel sant-, steenende clipachtigh. Ende welcke passagie met een wagen tot aen dese voorgemelte rivier mede (indien 't noot waere) soude te gebruycken zijn.

23 dito,

des morgens geheel vroegh, voor het opgaen van de zon, onse beesten gepackt sijnde, begaven ons weder op reys, ende de cours genomen N.O. gingen soo 1½ uyr, sijn doen aen een cleyn riviertjen 't welck den cleynen berchrivier genaemt wierde, daer wij (als met de beesten soo ten deele gepackt als ongepackt doorcomende) bleven rusten ende nae dat het

1) Slechts wat van dit verhaal eenig belang had, is er van overgenomen. Den 15^{den} Nov. vertrokken do landreizers.

heetste van den dach een weynigh over was, namen de cours N.O. ten N., passerende inmiddels 16 soo cleyn als groote rivieren, die alle haeren loop tot ende in den voorn. grooten berghrivier waeren hebbende.

'T landt desen dach gepasseert is geheel sant- ende steenachtigh.

24 dito.

Des morgens vroegh van meninge wesende ons op de reys te begeven, dochten nootsaeckelijcker dien voormiddach stil te leggen, ende ons inmiddels met hertebeesten als anders te provideren, doordien verder sijnde deselve niet wel en bennen te becomen, ontpackten des nachts, verbleven aen een rivier, voor welcke voorsz. nacht als in 't vallen van den avondt niet verre van onse rustplaetse vernamen een oliphant, die sigh gelatende tot ons te willen affcomen, derhalven tot bevrijdinge van onse beesten denselven te gemoet gegaen, om hem soo een weynigh indien 't mogelijck ware van ons aff te crijgen, in welcke te gemoet cominge (niettegenstaende al verscheyden schooten op denselven waeren gedaen) een van onse mede comp^{en}, genaemt Pieter Roman, niet alleen van wierde achterhaelt, maer oock soo deerlijck gequest, dat hij ongeveer 2 uyren daerna is comen te overlijden.

25 dito,

soo over 't begraven van den overleden als de swackheyt van Coenraedt Schatman, des voormiddags stil gelegen.

'T landt als voorsz., doch soude noch yets wesen om hooy te winnen.

26 dito,

vermits de swacheyt van den bovengenoemde noch hadde toegenomen, stil gelegen.

Den 6 December

hadden geerne volgens onse genoemen opinie ons vroegh op reys begeven, maer doordien de swackheyt van Schatman noch meerder hadde toegenomen, dien dach noch stil gelegen, heb-

bende inmiddels ons wat geprovideert ende versorgt met 't schieten van gevogelte, 't vissen in de rivier, (de Olifantsrivier), daer bij d' onse in abondantie ende oock seer groote ende schoon aff gevangen wierden.

Den 7 dito,

's morgens vroegh voor het opgaen van de zon, 3 van onse beesten gepackt ende de resterende 2 met 2 man van onse comp[ie] bij den voorsz. siecken met genoeghsame victualie hier gelaten sijnde, begaven ons op reys, vervolghden onse cours van noorden 2½ uyr, passeerende weder over de Oliphantsrivier, daer wij vermits de moeyelijckheyt van 't gepasseerde bleven rusten, ende des achternoens ons weder op reys begeven, namen de cours N. ten W., gaende soo 2 uyren, doen weder onse cours van noort 1 uyr, sijnde doen ter plaetse daer Meerhoff de Chariguriquas, mitsgaders de Namaquas, de jongste reys bij hem creegh, de Oliphantsrivier dicht op sijde.

'T lant noch even schrael als vooren, doch de veerte van ½ uyr nae 't gepasseerde goede bougront.

Den 9 dito

passeerden soo over de voorsz. rivier, vervolgens onse laetste cours rijckelijck 3 uyren, sijnde doen in een seer schoone vlacke groene valey, dicht aen de meergemelte Oliphantsrivier, daer wij yets vertoeffde, ende naedat de zon sijn meeste cracht betoont hadt, begaven ons weder op reys, namen onse cours N. ten O., gaende soo ½ uyr, doen de voorsz. Oliphantsrivier vervolght, die sijnen loop meestendeel N.N.W. was nemende, rijckelijck 1½ uyr, daer wij des nachts verbleven, voor welcke voorsz. nacht als naer zonnenondergangh twee Chariguriquas geassisteert met eenige Soaquas bij ons gecregen, die ons belooffden aen haer crael te brengen, omme daeraen sijnde, alsdan terecht soude cunnen vernemen, waer de Namaquas leggende waren.

10 dito,

's morgens ut supra, nemende onse cours

(vergeselschapt met de voorsz. comp^{ie}) O.N.O. gaende soo ½ uyr, doen daervan verandert ende gingen rijckelijck 2 uyren N.O. ten O., sijnde doen neffens een rivier, die uyt 't geberchte quam, alwaer wij ons selve een weynigh terneder stelden en nae yts verblijvingh vervolghden de voorsz. rivier 1 uyr, die sijnen loop O. ten N. was hebbende, doen deselve verlaten, ende gingen ½ uyr N.O., sijnde doen weder aen een cleyn riviertjen, daer wij verbleven, gaende niettemin onse voorn. comp^{ie} verder ende alsoo vermogens presumptie naer de voorseyde crael.

11 dito

des voormiddags vermits de swaeck- ende vermoeytheyt onser beesten stil gelegen, in welcke ons quamen besoecken 2 capiteyns ofte oversten der voorsz. Chariguriquas, die onder andere versochten aen haer crael te willen comen, die sij seyden hier niet ver van daen te wesen. Derhalve des achternoens ons met deselve op reys begeven, nemende de cours van N.W. ten N., alwaer wij sonder eenigh de minste water te vernemen des nachts verbleven, gaende de voorsz. capiteyn inmiddels nae haere crael,

12 dito,

's morgens vroegh onse beesten gepackt sijnde, begaven ons weder op reys, vervolghde voorsz. laetste cours ½ uyr, mitsgaders 1 uyr noorden, sijnde doen bij ende aen voorsz. crael hebbende 't vorder van den dach aldaer verbleven ende ons een weynigh ververscht.

'T landt desen dagh gepasseert, redelijcke goede bougront.

13 dito

noch stil gelegen, doch middelertijt vernomen naer de Namaquas, die ons berichten voor desen mael daer niet bij te connen comen, vermits deselve geheel ver landtwaert in getrocken waren, ende op derselver passagie geen water noch yets voor de beesten en is te becomen, ende wat belangde de tocht der

voorsz. Namaquas seyden, dat deselve haer in de regentijt op reys hadde begeven, niettemin resolveerden als haer seggen in geen vast gelove accepterende, ende om ons deligentie sooveel doenelijck te bethonen, morgen geheel vroegh ons weder op reys te begeven ende haer crael ofte gelegene plaetse te soecken, ende deselve vindende, 't spoor, indien 't eenighsints mogelijck is, te vervolgen.

14 dito,

achtervolgende onse voorsz. genomen resolutie vergeselschapt met de meer genoemde capiteyn, ons weder des morgens geheel vroech op reys begeven, nemende onse cours Z. ten W., gaende soo een crommen hoeck naer 't noorden, te reeckenen ½ uyr, doen verandert ende gingen gelijcq ½ uyr W.N.W., bevonden doen te wesen ter plaetse daer de voorsz. Namaquas met haer vee gelegen hadden, namen doen de cours conform derselver spoor N.N.W., gingen soo 1 uyr, mitsgaders ½ uyr W.N.W., passerende alsoo over een geberchte, daerover sijnde, gingen soo ½ uyr Z.W., sijnde doen bij een weynigh brack water, daer wij dien dach mitsgaders des nachts verbleven.

'T landt redelijcq goet tot bouwinge.

15 dito

's morgens vroegh als voorsz. namen onse cours Z.W. ten W., gaende soo redelijck 1 uyr, doen verandert ende gingen ½ uyr west, item ½ uyr W. ten N. mitsgaders gelijcke ½ uyr Z.W., sijnde alsdoen weder bij de Oliphantsrivier, en op 't rechte spoor daer de voorsz. Namaquas gedreven hadden, 't welck bij ons vermist was, hebbende daer 't vorder van dien dach, over 't wachten van den capiteyn der Chariguriquas, die wij belooft hadden heden aldaer te verwachten ende hij met sijn vee bij ons te comen, stil gelegen, omme hier sijnde alsdan met den anderen indien 't mogelijck ende wij geen gebreck van water en leden, 't welck hij voor vast stelde te sullen ge-

schieden, 't voorsz. spoor te vervolgen, ende alsoo de meergenoemte Namaquas op te soecken.

16 dito,

's morgens den voorsz. capiteyn noch niet vernomen, sustinerende met ons gegeckt te hebben, derhalven ons weder op reys begeven ende van meninge onsen reys alsoo te vervolgen, erscheen ons den voorgemelten capiteyn, die sijn vee, ter plaetse daer wij van den morgen van daen getrocken bennen, seggende gelaeten te hebben. Ende onder anderen repeterende, dat indien wij noch verder marscheren wilden, de rivier nu t' eenemael sullen moeten verlaeten, ende verseeckert te weesen in 1 dach a 4 geen water meer hebben te verwachten, ende dan al bij water comende, 't selve soo sout soude sijn, omme onmogelijck voor ons te connen nuttigen, mitsgaders niet voor de beesten, en sijn dienst presenteerende, om ons 't selve te doen sien, indien wij metgaen wouden; derhalve alle hetselve in deliberatie genomen hebbende ende nae genoeghsame overlegginge verstaen, dat 2 a 3 man twee a 3 dagen 't voorsz. spoor souden vervolgen, ende wel scherpe toesight nemen off alle 't selve conform voorsz. sijn seggen alsoo mochte weesen, ende ons van al hetselve (die haer hier ter plaetse weder sullen inwachten) rapport te doen, omme 't selve gesien ende gehoort alsdan te resolveren naer behooren, onder welcke sigh dan den sargeant als een derde wil laten gebruycken, ende van meninge op morgen geheel vroegh hem op reys begeven.

17 dito

des morgens geheel vroegh den voorsz. sargiant met 2 van onsen trop offte comp^{ie} vergeselschapt met den voorsz. kapiteyn ende onse medegenomen tolcq sigh ten fine voorsz. op reys begeven, die den 20^{e} daeraenvolgende ons met sijne voorsz. medegenomene in redelijcke gesontheyt weder is verschenen, die rapporteerden gansch geen water, mitsgaders gras

noch yts voor de beesten vernomen te hebben dan yts brack ende zoutachtigh water, als anders breder uyt navolgende bij haer gehoudene journael geexpresseert, d'welcke luydende was aldus:

17 dito 's morgens vroegh met 't beginnen van den dagh ons op reys begeven, namen onse cours N.N. oost, gingen soo 1 uyr, doen veranderende en gingen N. ten W. rijckelijck 3 uyren, sijnde doen bij een weynigh water, maer soo brack ende zout, onmogelijck om voor ons te connen drincken, daer wij yts verbleven ende een weynigh tijt geexpireert wesende, vervolchende onse laetste gegaene cours 2 uyren, daer wij weder sonder eenigh water te vernemen yts rusten, ende naer yts verblijvingh noch vervolgens voorsz. cours gemarscheert 3 uyren, sijnde doen weder bij water, doch een weynigh beter als 't voorsz, alwaer wij een Soaqua vernamen, die ons naer examinatie seyde, de Namaquas noch 3 dagen hier van daen te leggen, over sulcx geresolveert, ons daernae te begeven, ende daerbij comende deselve te bewilligen, om met ons naer onse gelegerde plaets aff te trecken om haer vereringen te ontfangen, waertoe den medegenomene capiteyn insgelijcx resolveerde, derhalven alhier des nachts verbleven.

18 dito

achtervolgende genomen resolutie ons vroegh op reys begeven, vervolghende onse laetste gepasseerde cours 4 uyren, daer wij aen een weynigh water, doch als 't voorsz., yts vertoeffden, ende naer een weynigh verblijvingh weder vervolgens voorsz. cours gemarcheert 3 uyren, bevonden doen te wesen aen een crael, daer de Namaquas met haer vee gelegen hadden, ende water als voorsz. vernomen, en meergemelte cours noch 2 uyren vervolght, alwaer wij 2 Soaquas huyskens, doch sonder menschen vernomen, daer den voorsz. medegenomen capiteyn verblijven

ende wij noch verder marscheeren wouden, daerbij seggende, dat wij daer niet bij conden comen, ende al bijcomende (de noterende voorsz. Namaquas) met ons niet en souden willen afftrecken ende meer andere uytvluchten, ende dienaengaende ongenegentheden bethonende ende in 't corte weder terugh wilden, 't welcke wij grootelijcx tegenstonden; doch naer lange tegenhoudinge als aensiende de groote armoede nopende 't gebreck van water, eyndelijck naequamen; dienvolgende begaven ons weder rugwaerts ende cours conform 't gepasseerde Z. ten O., gaende soo 1 uyr, sijnde doen aen een clip, daer wij een weynigh regenwater, dat dien dagh gevallen was, vernamen, ende des nachts verbleven.

19 dito

's morgens vroegh voor het opgaen van de zon, ons weder op reys begeven, vervolghde voorsz. couss rijckelijck 2 uyren, doen aen water als vooren, een weynigh gerust ende naer yts vertoevingen noch vervolgens voorsz. cours 4 uyren gemarscheert, sijnde doen weder aen de gementioneerde huyskens, daer wij des nachts verbleven.

20 dito

weder des morgens vroegh vervolgens voorsz. cours gemarscheert 4 uyren doen aen yts water als vooren gerust, ende nae een weynigh verblijvingh noch vervolgens dien in 2 schofften gegaen 6 uyren, ende doen verandert, gingen 1 uyr Z.Z.W., sijnde doen weder ter plaetse, daer wij van daen gemarscheert ende onse vorder comp^{ie} gelaten hadden.

'T landt soo in 't gins als wederreysen gepasseert, is geheel steen- en zantachtigh.

21 dito,

siende geen apparentie om de voorsz. Namaquas verder (ten aensien 't gebreck van water ende gras ofte yts waerbij onse medegenomen beesten 't leven souden behouden) te cunnen vervolgen: dienthalven versoght op den voorsz. capiteyn, om eenige van

sijnen volckeren nae deselve te willen affsenden, en haer onse compste bekent te maecken, mitsgaders ter cause voorschreve te bewilligen haere vereeringen, die wij seyden bij ons te hebben ende hem oock verthoont, die 't selve (naedat wij hem een vereeringe voor sijne genomen moeyten hadde gedaen ende met belofften, indien hij de Namaquas conde doen hier comen, noch een groten vereeringe doen soude) aennam, ende ons in een corten tijt daerop antwoort sou laeten toecomen.

Hebbende inmiddels mede geresolveest, vermits 't op ende afflopen deser voorsz. Oliphants ende 't ruyschen dat wij alle daegen, insonderheyt des avonts, sijn horende, om de voorsz. rivier sijnen loop ofte cours door 2 a 3 man te laeten vervolgen, ende te sien off daer ergens geen ander water en is, waer de meergemelte rivier sijnen loop toe en in is nemende, presumerende dat de zee hier dichte bij is, ende alsoo oorsaeck van 't selve soude mogen wesen. Dienvolgende den sergeant

22 dito

geheel vroegh met 3 van onse comp^{ie} ten dien fine sigh op reys begeven, die den

23

als den anderen daechs met sijn medegenomen tegens den avont weder is verscheenen, die rapporteerden de voorsz. rivier vervolcht te sijn rijckelijck 7 uyren, de cours was vervolgens voorsz. rivier Z.W. ende nae expiratie van dien bevonden deselve Z.W. in een zee te lopen, separerende aleer sij in die zee comt, seecker stuck lants, dat alsoo tusschen de voorsz. rivier ende aen die zee is leggende, moetende oock rijckelijck 4 uyren van de gemelte zee wesen, aleer het water in de voorsz. rivier sijne zout- ofte brackachtighe smaeck verlooren heeft, gelijcq sulcx bij haerluyden vermogens derselver seggen wel is vernomen.

23 dito,

sijnde den dagh van haere terughreysinge, de cours was conform 't gepasseerde N.O., gaende ge-

lijcqe 7 uyren, sijnde doen ter plaetse daer sij van ons gescheyden waeren, ende vermits aldaer langer geen eeten voor de beesten en was te becomen, reyckelijck 1 uyr rugtwaerts gereyst, de cours van Z. ten W., alwaer wij weder aen d' Oliphantsrivier verbleven, ende ons aldaer denselven dito bevonden, voor welcke haer compste besocht wierden van de meergenoemden capiteyn vergeselschaft met 3 man, die ons onder anderen te kennen gaff, achtervolgende de beloften ofte toeseggingh op den 21^{e} deser gedaen, 3 man naer de Namaquas toegesonden te hebben, die den 9^{e} dach sonder twijffel weder hier souden wesen ende ons alsdan deselve hier te brengen, offte ten minste behoorlijck bescheyt, waernaer wij ons sullen hebben te reguleeren.

26 dito.

Aensiende de schraelheyt der weyde voor de beesten dochten gedienstiger nae de Chariguriquas haere crael te trecken, die in onse te doene passagie sijn leggende ende aldaer ons bescheyt te verwachten; derhalven begaven ons op reys.

27 dito

's morgens vroegh ons weder op reys begeven, quamen doen weder bij de voorsz. crael, dicht aen de gemelte rivier leggende, daer wij ontpackten ende verbleven.

29 dito,

vermits den hier gelegene capiteyn met sijn crael op gisteren een weynigh rugwaerts (ten aensien van de weyde ende andere sijnde moverende redenen) was vertrocken, hebben denselven gevolght, nemende onse cours Z.O., gingen soo 2 uyren, sijnde doen weder als op den 27 deser.

Ult^{o} dito,

vermits als op den 29 denselven weder gevolght.

In welcke voorsz. dach des achtermiddags bij ons vernomen eenige Chariguriquas, die bekent maeckten offte voor de waerheyt aendiende als dat de Namaquas

op comende wege ende dichtbij waeren, bovendien, dat haere voorsz. capiteyn deselve heden geheel vroegh te gemoet was gegaen ende in corte hier soude wesen, over sulcx contrarie onse genomene opinie geresolveert 1 dach a 2 daer nae te wachten.

[1662]

Primo January 1662

en drie volgende dagen, ten dien fine stil gelegen.

5 dito

vermits de vordere hier gelegene met haer op gisteren opgebroocken ende noch rughwaerts sijn getrocken, deselve weder vervolght, en quamen doen weder aen haer crael, dicht aen de meergemelte Oliphantsrivier leggende, daer wij verbleven.
'T landt geheel sant-, steen- ende clipachtigh.

6 dito,

tegen den avont eenige voorsz. Chariguripuas ontboden, die (soo wij verstonden) van de Namaquas waeren gecomen, sijnde diegene daer den meergemelte capiteyn ons den 23 December anno passado aff geseyt had, welcke ons berichten, naer scherpe ondervragingh, dat deselve Namaquas met haere capiteyn, soo haest de mane geeindight ofte naer haer seggen doot soude wesen, alsdan hier soude sijn. Ende aengesien 't selve alsoo noch wel 10 a 12 dagen soude aenlopen oordeelden (insonderheyt omdat onse bijhebbende provisie sulcx niet was toelaetende) niet gedienstich daer langer naer te wachten, maer ons op morgen weder op reys te begeven dienvolgende

7 dito

des morgens met 't beginnen van den dag ons op reys begeven, quamen doen weder in die schoone valey, daer wij den 9 December anno passado yts verbleven, nochmaels (doordien in een corten tijt aen geen ander water was te becomen) gerust, ende nae een weynigh verblijvingh vervolgende de voorsz. cours noch rijckelijck 3 uyren, sijnde doen aen de rivier, daer wij den 8 December voorsz. des nachts verbleven, weder onse nachtrust genomen.

8 en 9 dito

zetten wij de reis voort.

10 dito,

over het purgeren van den sergeant, alsoo hij sigh niet wel en was gevoelende, des voormiddachs stil gelegen; derhalven des achternoens ons weder op reys begeven, quamen ter plaetse, daar wij den 7 December voorsz. smorgens vroeg van daen trocken, ende onser alhier gelatene mede compie in goede gesontheyt, doch onder alle eenen genoemt Laurens Jansz. geheel sieck ende swack bevinden, ende naer haer seggen bijnae 3 weecken bed offte coylegerigh geweest te sijn, doch verhopende, met de hulpe van Godt almachtigh, hem haest weder op de been te helpen, over sulcx des nachts aldaer verbleven.

Van den 11 dito

stil gelegen tot

den 24 dito,

ende van meninge (doordien de voorsz. siecke nu een weynig sterkte weder heeft becomen, en de sigh wel gedisponeert voelende) ons morgen weder op reys te begeven.

25 dito,

smorgens vroegh ons weder op reys begevende, quamen ter plaetse daer wij den 3 December des nachts aldaer verbleven; in welcke ons quam besoecken den langh naer gewachten capiteyn, die onder andre seyde als nu van de Namaquas gecomen te sijn, ende tot antwoort te dienen dat hij niet soude aft connen comen.

26 dito,

weder des smorgens vroegh als voorsz. vervolghde onse voorsz. laetste gegane cours en quamen ter plaetse, daer wij den 2 December verbleven, dien nacht nochmaels verbleven.

27 dito,

(over het purgeren van den voorgemelde Laurens Jansz. alsoo sijne dispositie noch niet al te wel en was) stil gelegen.

28 dito,

quamen ter plaetse, daer wij primo December onse nachtrust namen, alwaar wij yets rusten, ende nae een weynigh vertoevingh, hebben weder opge-

packt, quamen aan neffens een spruyt der gemelte Oliphantsrivier daer wij des nachts verbleven.

29 dito,

smorgens vervolghden onse laetste gepasseerde cours.

30 dito,

ter cause als op den 27 dezer, weder stil gelegen.

Ultimo dito,

namen onse cours W. gaende alsoo naer ende over 't geberchte, dat wij den 30 November overgecomen waeren; quamen ter plaetse, daer wij den 30 9^{ber} voorsz. des morgens vroegh van daen trocken, alwaer wij rusten, ende naerdat het heetste van den dach een weynigh gepasseert was, namen onse cours Z., quamen ter plaetse daer wij den 28 November onse nachtrust namen, weder des nachts aldaer verbleven.

Primo February,

des morgens weder als voorsz. vervolgde onse laetste genomene cours, alwaer wij vermits den gedurigen regen 't vorder van den dach moeten verblijven; sijnde hier een weynigh water.

Na de voorgaende dagen de reys voortgezet te hebben, verbleven wij den nacht van den 5 dito aen de cleyne berghrivier.

6 dito

des voormiddachs vermits de swack- ende vermoeyheyt onser beesten stil gelegen, begaven wij ons des achternoens weder op reys en quamen aen de groote berghrivier, daer wij des nachts aen d' overseyde verbleven.

7 dito

weder ter cause als op den 27 January stil gelegen.

8 dito

's morgens vroegh met het krieken van den dagh ons weder op reyse begeven, quamen wij aen de clooff van Riebeeckx voorsz. casteel, daer wij (als een weynigh water vernemende) yets rusten, ende naedat het heetste van den dach gepasseert was, gingen wij, naedat wij over voorsz. clooff gepasseert waeren,

1 uyr N.W., sijnde doen ter plaetse, daer wij den 20 November yets rusten, alwaer wij des nachts verbleven.

9 dito,

des morgens weder als voren, naemen de cours Z.W. ten Z., quamen wij ter plaetse, daer wij op den 19 November des nachts verbleven, alwaer wij (sonder eenigh water te vernemen) uytrusten, ende naer een weynigh verblijff sijn weder voortgegaen, bevonden doen te sijn ter plaetse, daer wij den 18 November geslapen hadden, alwaer wij weder ons nachtrust namen.

10 dito

weder des morgens vroegh ons op reys begeven, quamen weder ter plaetse daer wij den 17 November des nachts verbleven, alwaer wij (sonder als op den 9 deser) ons een weynigh nederstelden, ende nae yts vertoevingh hervatten wij de reis en quamen aen de mosselbanck, daer wij des nachts verbleven.

11 dito

des voormiddachs alhier stil gelegen, derhalven des achternoens ons op reys begeven, quamen wij ter plaetse, daer wij den 16 November des nachts verbleven, alwaer wij weder onse verblijff- ende rustplaetse naemen.

12 dito,

des morgens vroegh begaven ons weder op reys, quamen wij tusschen de Tijgersbergh ende ter plaetse, daer wij den 15 November des nachts verbleven, alwaer wij yts rusten, ende naedat de son sijn grootste cracht betoont hadde, quamen wij weder aen de Zoutrivier ende ter plaetse, daer wij met dese onse journaele begin genomen hebben, danckende derhalven de Almogende voor sijne genaede aen ons bewesen. Amen.

Heden was oock 't vrijmans vaertuygh van 't Dasseneylandt vol eyeren ende vis, met het schip Amersfoort aen comen seylen, en een van haerluyden op dito

schip in 't opseylen hadde sigh als loots laeten gebruycken, mitsgaders veel gerieff ende accommodatie aen dito schip gedaen, volgens oock verclaringe van d'opperhooffden selffs, sulcx haerluyden residentie somtijts tot dienst van d'Ed. Comp^{ie} voor de schepen daer al fray te pas compt.

Ende is op dato mede affscheyt gegeven aen d' opperhooffden van 't schip Malacca, ende geintregeert de brieven ende pampieren aen haer Ed. tot Batavia, om derwaerts met d' eerste goede wint te vertrecken, drijvende noch desen avondt ten dien eynde van de rhee ende

den 14 dito

's morgens de Z.Z. oostewint moy stijff deurcoelende, raeckten daermede fray t' zee; d'Almogende geleyde haer in salvo.

Den 15 en 16 dito

is bovengemelte vrijmansvaertuygh weder nae 't Dasseneylandt vertrocken, medenemende voor 't Robbeneylant empassant wat cost voor Comp^{ies} verckens ende navolgende brieffken geschreven:

Aen Jan Sacharias aldaer,

luydende als te weten:

Alsoo ons de vrije luyden weten te seggen, dat ghij toegeroepen had cost van noden te hebben voor de jonge biggen ende zuygende zogen, soo wort u bij desen ½ legger vol affval van gerst, meel enz. ende andere dingen daertoe gesonden; laet het nae den oirbaer wel gebruycken. Ende maeckt jegenwoordigh gestadigh wel uyt te sien ende te passen op de seynen voor de retourschepen uyt India, alsoo die alle uyr jegenwoordigh te gemoet worden gesien, ende haer

daer op sullen verlaten, daerom past gau op ende blijft Gode bevolen ende gegroet van

Ul. goede vrunt

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
In 't fort de Goede Hope, den 16 Feb. 1662.

Soo is oock heden genomen navolgende resolutie over de thuys gecomen lantreysers, te weten:

Donderdagh den 16 February 1662.

Alhoewel den sergeant Pieter Everaerts dese mael vrij verder als de vorige tochten 't lant ingetogen, bij de verleden jaer opgevondene Namaquas niet heeft cunnen comen, wat debvoirən daeromme heeft aenaengewent, vermits deselve van dees sijde des Oliphantsrivier seer verre wegh getrocken waren over eene groote spatie dor, sout en sanderigh lant, dat jegenwoordigh in de drooge tijt door manquement van versch water onmogelijck was over te reysen, hoewel se beloofft hadden haer omtrent 60 mijlen van hier d' onse te gemoet te comen, sulcx 't selve bij ander gelegentheyt sal moeten waergenomen worden, - Soo is omme de liefthebbers daertoe lustigh te houden, verstaen, de belofften, op haer uyttocht aen denselven gedaen, echter evenwel te voldoen, sijnde naementlijck dat het opperhoofft den sergeant voorsz. staende dese tocht sou dubbelde gagie winnen, en d' andere oock dubbelde, van den dagh aff dat se langer uytbleven als se geprovideert waren, ende alsoo dan maer voor 1⅔ maent geprovideert hebben cunnen worden ende 3 maenden, sijnde 1⅓ maent daerboven, sijn uytgeweest, is verstaen haer die 1⅓ maent gagie in contant e voldoen, ende oock haer te goet gehouden ransoen

brandewijn in gelt, nae de prijs als 't bij de Comp[ie] uyt 't magasijn vercocht wort, opdat sij niet al te veel in debaucheren souden etc.
Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hope, ten dage en jaere als boven.

(Geteyckent) Jan van Riebeeck.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Hendrick Lacus, Secret[s].

N. maen den 17 en 18 dito

sijn noch gehandelt gister van de Saldanhars 6 beestjens ende 4 schaepjens.

Den 20 dito

sijn d' opperhooffden van 't schip Amersfoort gegeven haer affscheyt, ende geintregeert de brieven ende pampieren gedirigeert aen d'Ed. Heer Gouverneur-Generael ende d'Ed. Heeren Raden van India, omme daermede met den eersten goeden wint haer reyse te vervolgen nae Batavia.

Den 21 dito

is voorsz. schip des middachs onder zeyl gegaen ende tusschen 't Robbeneylant ende de overwal heen fray buyten in zee geraeckt met 328 coppen; d'Almogende verleene deselve een spoedige ende geluckige behouden reyse.

Den 23 en 24

dito sijn heden geruylt 5 beestjens ende 10 schapen van de Saldanhars, welckers oversten Oedasoa den Commandeur met eenen mede was comen besoecken ende seggen, dat hij seer verblijt was ons volcq soo wel uyt 't landt geretourneert was: sij hadden nu al soo naebij geweest, dat hij niet en dachte off souden niet alleen de Namaquas maer oock meer andere volckeren opgevonden hebben, soowel die aen dees sijde als die aen d' oversijde van de groote revier bij Vigity Magna leggen, en als se die overgecomen waren geweest, seyde hij, dat se het daer overal vol

vaste plaetsen ende volcq souden gevonden hebben, als namentlijck de Brigondj, Chory-Eyquas, dat is te seggen Goutvolcq, want Chory is gout ende Eyqua is volcq, item de Cumissoquas; off dit nu volcq van Cumissa, in Linschotens caert wat noordelijcker op voorsz. revier als Vigitjmagna leggende, sal sijn, valt te gissen, ende wiste hij wijders oock te spreecken van een groote binnenzee, bij d' onse gevonden, die rontsom in 't landt besloten is, ende oock dat de voorsz. rivier bij Vigitj Magna der Hottentoos ende het ander volcq haer landt van den anderen scheyde, sulcx dat alle die aen dese sijde zuytwaerts van die rivier wonen Hottentoosgeslacht was, en aen d' over swarte volcq, gelijck onse Angoolse ende Guinese slaven, die oock een groot Heer onderdanigh waeren, welck noyt uyt sijn huys (veel grooter als 't onse weysende) gingh off wierd van menichte tot staet etc. gevolcht; maer sij Hottentoos hadden sulcken gesach niet onder de haere. Wiste oock te seggen van strijtbare vrouwen met eene borst die desen Heer souden hebben, ende dat dito vrouwen, haer zoontjes baerende, datelijck bij de mans moesten beschicken ende maer de dochterkens bij haer houden, om in strijtbaerheyt mede op te trecken, ende dese vrouwen souden voorsz. Heer nae sijn seggen gedurig overal in actie van oorloge houden, daer hij die met sijn naebuyren ende tegenstrevige onderdanen mochte hebben. Hoe verre dit ende van steene huysen met koemest ende kley opgemetselt, daer hij oock van spreeckt, te geloven valt, is te hopen metter tijt voor d'Ed. Comp^{ie} sal worden ontdeckt.

Ondertusschen comen ons de Caepmans clagen, dat Oedasoa haer weder hier van daen doet gaen, ende drijght haer te willen ruyneren, sijnde daeromme met haer huysen ende vee heel comen wijcken binnen onse

ruyter- ende andere wachten in, ende versoeckende derhalven oock onse beschuttinge etc. Ende nademael dat de Caepmans haer beesten daerbinnen een dach 3 a 4 sullen affeeten al het graen voor Comp^{ies} ende der vrije luyden bestiael, tegen dese drooge tijt gereserveert, is haer aengesecht, dat se nootsaeckelijck moeten van daer vertrecken, off dat anders, haere beesten ons gras affweyende, onse beesten van honger souden comen in 't velt te sterven etc. Sij daertegen baden, dat men haer wilde onder bescherminge nemen, off souden altemalen niet alleen beroofft van haer bestiael, maer oock t' eenemael onder slaverney van de Saldanhars raecken, ende wouden dan noch liever haer bestiael en haer selffs aen ons overgeven als aen de Saldanhars, alsoo deselve tyrannigh met haer souden te werek gaen etc.

Den 24 dito

is den Commandeur Riebeecq met al de paerden, die men eenichsints bereyde coste, 21 sterck, heel vroegh selfs met den sergeant bij hem, daerop eens na de voorsz. Caepmans gereden, vindende deselve tegen de voet van den Bosheuvel binnen Comp^{ies} begrepen cirkel, geconjugeert met de Gorachouquas off tabacqdieven gelegert, in 4 negerijen, te samen 104 al groote huysen met tacken beschampt, elck huys ten minste op 20 zielen, soo mans, vrouwen als kinderen, die alle den voorsz. Commandeur aencomende met vreuchden schenen te willen omhelsen, latende eenige matten met staken oprechten, daer hij voor de zon onder soude sitten off staen, als wanneer den oversten van de Caepmans, den ouden vetten Gogosoa met sijn zoon Osinghkimma ende die van de Gorachouquas Coro met sijn broeders ende alle haere outsten voor de paerden in 't velt quamen nedersitten, waeronder Doman voor de Caepmans ende Herry voor de Gorachouquas 't woort deden; doch Herry princi-

pael van haer allen daer geroepen ende in den rangh van den oversten ende haere outsten nedergeset sijnde, orateerde generalijk, ende stelden voor, hoe dat de gemelte oversten etc. gaeren aen 't fort gecomen hadden, om den Commandeur te spreecken, doch door de dwinglantse dreygingen van de Saldanhars hadden haer niet derven van huys begeven, maer al haer volcq te samen getrocken, om hun selffs sooveel mogelijck te beschermen, ende alsoo haer tegen de Saldanhars niet sterck genoegh kenden, waeren sij onder ons beschut comen wijcken, biddende den Commandeur haer aldaer te willen dulden, ende als 't er op aencomt off wanneer haer de Saldanhars binnen Comp^{ies} palen quamen aengrijpen, dat men haer aldaer dan wilde met de ruyterwachten deffenderen ende helpen.

Den Commandeur daerop seyde, dewijl hij gister hadde gesien de heersche bejegeningh van Oedaeoa aen haer gedaen, als haer van 't fort ende van al de Hollanders wegh nae huys jagende etc. ende dies wel gissende haer benaude staet, als dat se dierhalven niet dorsten van huys comen etc., soo was den Commandeur nu selffs in persoon eens bij haer gecomen, om haerluyden het voorstel van laest noch eens in memorie te brengen, namentlijck, indien sij costen resolveren ende vast beloven ende presteren voor yder schip, datter aenquam, te leveren 10 beesten ende 10 schapen, 't welck in een jaer voor 30 schepen gerekent van elcq maer 300 stucx soude wesen, mitsgaders yder huys maer 3 van elcq in mangelinge tegen soodanige coopmanschappen, als sij daervoor souden willen off begeren, dat dan van dese jegenwoordige uyre aff onse bescherminge voor haer gereet stont, ende voortaen haer alle binnenpaden over ende weer tot ons souden opengestelt worden; doch des niet, quam het d'Ed. Comp^{ie} soo ongelegen, vermits haer bestiael al 't gras

affweyden, dat den Commandeur dan liever sagh, dat se van daer ten eersten opbraecken, eer hij noch van haer affscheyde, als dat se daer langer souden blijven, haer wijders seggende, hoe sij soo mal waeren altijt die heerschende quellingh en ongerustheyt van Oedasoa te lijden, dewijl om 't voorgestelde bestiael niet tot tribuyt, maer in mangelinge tsgen coopmanschappen, onse bescherminge tot haerluyden groote gerustheyt soo gereet stont, ende daer se voor de coopmanschappen tegen bestiael in mangelinge te ontfangen, van de Chainouquas haere goede vrunden oock weder ander ende veel meer costen ruylen als sij ons souden hebben te leveren, ende alsoo metter tijt veel rijcker als uyt haeren aenteelt alleen van bestiael te worden. Welcke pit van saken haer wat duydelijck ingescherpt wierd en door Herry als orator overluyt voorgedragen wesende, seyden de voorsz. oversten nae een weynigh mommelens onder malcander, dat se met al haere outsten souden spreecken, staende op ende gingen in haer huysen, gaende een out patriot aen yder leger vooruyt, roepende, dat se bij Choro en sijn huys souden bij den ander comen horen ende helpen beraden, wat haer in dese jegenwoordige tijden te doen stont etc., versoeckende den Commandeur daer in 't velt soolangh te willen vertouven. 'T welck denselven deede ende haer wel 4 uyren langh op 't paert sittende uytwachtende; nae welcke tijt sijluyden ende Herry met noch wat ruymdte marscheerde van het gemeen, dat rontsom liep, gingen weder als te vooren voor de paerden nedersitten met alle haere principaelste omtrent wel 100 sterck, ende Herry bijnae noch wel een uyr langh redevoerende, dan tegen d' eene dan tegen de andere, ende overleggende 't getal van bestiael dat geeyscht wierd etc., seyde hij eyndelijck: Commandeur om beesten te leveren juyst telckens als er schepen aen-

comen, souden sonder schade van den aenteelt niet cunnen vallen, maer sij hadden onder malcander verdragen een seecker getal 's jaers, ende was van elck volcq uytgestuyrt om yder haer cote bijeen te halen, ende dan den Commandeur te laten sien, hoe hem dat soude aenstaen. Ende nadien het avont soude worden, eer se die bijeen hadden, soo gelieffde den Commandeur om niet bij doncker thuys te comen, maer nae huys te gaen, ende een corporael van d' adelborsten, Pieter Cruythoft, Comp^{ies} boumeester daer op 't landt dichbij haer wonende, morgen ochtent vroegh aen haere legers te senden, om dan de binnenpaden langhs met dat bestiael ende oversten aen 't fort te comen, ende het den Commandeur aldaer te verthoonen, mitsgaders met eenen met haerluyden dan nader te spreecken, versoeckende ondertusschen aen de ruyterwachters ordre mochte gegeven worden, dewijl sij aen 't fort souden sijn, wat op haer legers te passen, 't welck geschiede, alsoo 't voor d'Ed. Comp^{ie} oock niet voorderlijck wort ingesien, dat den Saldanhars t' eenemael over dese luyden soude heerscher worden, dewijl noch moedigh is, ende dan wel soo stout souden worden, dat hij de Chainouquas onse beste handelaers ende de Caepmans ende Gorachouquas goede vrunden van ons soude derven affhouden etc.

Nae 't welck den Commandeur dan nae 't fort kerende ende omtrent 5 uyren daer comende sag men een Hollants schip onder de wal, 't welck vermits een schielijcq opcomende stijve Z.Z. Ooste wint de rechte Rhee niet cunnende vatten, weynigh daer buyten met den doncker ten ancker quam.

Heden hadden de Saldanhars een kalff met 7 schapen aengebracht, die haer aff gehandelt ende 't ordinaire tractement aengedaen sijn.

Den 25 dito,

smorgens hield' voorsz. Z.Z. Oostewint

noch even hart aen ende quamen ondertusschen den overste van de Caepmans ende Gorachouquas aen 't fort, met maer 14 beesten ende 11 schapen, seggende voor eerst niet meer te cunnen missen, ende haerluyden daarop geantwoort sijnde, dat men om soo een cleyn genot noch tegen coopmanschappen etc. niet en coste soo een capitaele sake van haer in bescherminge te nemen aennemen, sij daerop dat se altemet wat soude geven, ende wij weder, dat wij op 't haere soo wel moeste staet cunnen maeken, als wij vast souden staen voor 't onse, sijn eyndelijck de voorsz. beesten en schapen oock maer refuys sijnde van haer geruylt, ende de soecken op vorigen stant gebleven, mitsgaders sijluyden nae gaet onthael ende tractement weder vertrocken, met versoeck dat se onse weyden doch wilden verlaten, op dat ons bestiael van geen honger en quame te sterven. Sijluyden daertegen allegeerden, dat se niet en dorsten, omdat haer de Saldanhars dan souden op den hals vallen, staende seer hard daerop, dat wij met haer tegen de Saldanhars behoorden den oorlogh aen te vangen; wij daer tegen repliceerden geensins de meningh te sijn met yemant ter werelt oorlogh te beginnen, maer vruntschap te onderhouden met die wijse hadden ende te maecken met die wij niet en kenden, ende sulcx haerluyden maer in bescherminge souden aennemen voor die haer souden willen op onse liemiten beschadigen, ende dat wanneer sij ons wat meer bestiael costen leveren, wij ons dan souden cunnen getroosten, dat sij onse weyden gebruycken, anders was daer toe soo niet te resolveren, willende ons liever met haer saecken niet bemoeyen. Waercp sij dan nae genoten brandewijn en eeten etc. weder met ons convoy sijn vertrocken, willende den Commandeur nader comen spreecken, die haer seyde daertoe altijt bereyt te

wesen, als 't haer maer belieffde, ende sochte maer fraye saken tot hun eygen voordeel ende gerustheyt met haer aen te gaen ende soo voorts.

'Snamiddachs compt voorsz. fluytje ter Rheede sijnde de Zeeridder met rijs ende andere nootwendigheden voor de Caep van Batavia geseylt den 17 November 1661 passado daerop schipper Jan Foran ende ondercoopman Johannes Barentsz. van der Veer, sterck in alles 32 coppen waervan 2 overleden, ende hadden in de straet Sunda bejegent 't schip de Paerl ende Klaverskercken, als oock 2 Engelse schepen, gemonteert wel met 36 't eene ende 't ander met 30 stucken tenderende nae Bantam, ende op 't eene capiteyn Duttem, die voor Gouverneur op Pouloron nae Banda soude gaen, voor d'Engelse, bij hem sijnde oock eenen Vincent Romeyn als coopman voor desen d'Ed. Comp^{ie}, meede gelijcq capiteyn Duttem meer gedient hebbende ende voor bouckhouder over 2 jaren met 't jacht Erasmus nae 't Vaderlant voor de Rotterdamse camer t' huys gevaren sijnde.

Bij het schrijven van Haer Ed. uyt Batavia met dit fluytje vooraff bekomen, cregen onder anderen advys, dat d'eerste besendingh van de retourvloot soude bestaen in 7 schepen, d'Almogende wil deselve haest behouden dese ververschplaetse aentreffen.

Ende alsoo de reyse van dit scheepjen de Zeeridder dus lange geduyrt heeft, dat wij jegenwoordigh alle ogenblicq selfs de retour vlote in 't gemoet sien, soo is den schipper last gegeven, dat sigh ten eersten van water sal versien ende prepareren, om morgen avont off overmorgen ochtent ten langhsten noch nae buyfen te gaen cruyssen op de gemelte vlote met onse brieven van advertentie etc. waertoe 't selve bij haer Ed. voor aff gesonden is, om eerst ontlast ende weder geballast te mogen worden, 't welck nu om de tijtspillinge ten

insichte boven gemelt niet can geschieden, maar met sijn volle ladingh daerop uyt moet, laetende met ons vaertuygh daer empassant, dewijl sij water haelen, soo veel rijs uytslepen als geschieden can.

Sondagh 26 dito,

smorgens seer fray lieffelijck weer gingh voorhaelde werck te beter sijn gangh.

Den 27 dito,

om 't insgelijcke moy weershalven, vermits daerdoor de Zeeridder soo veel water in creegen, dat desen namiddach noch sijn affscheyt gegeven is, om buyten in 't gesicht van 't lant te cruyssen op de gemelte retourvloote, met brieven van advertentie van den goeden toestant etc. alhier, aen d'Ed. Admirael ende d'opperhooffden van de schepen derselver vlote, conform de memorie tot ordre d'opperhooffden ter hant gesteld, ende onder dato van gister in Caepse brieffbouck geinsereert.

Primo Meert,

betrocken noordelijcke lucht, daer 't Zeeriddertjen mede onderstont om nae buyten te lopen.

Den 2 dito

stille variable luchjens, talmde 't voorsz. scheepjen ten gemelte fine al voort, totdat hij eyndelijck buyten quam; d'Almogende wil hem de retourvlote haest laeten ontmoeten ende met deselve binnen geleyden.

Heden is den baes hovenier (een expertman in sijn thuynsaecken) van een seer corte sieckte overleden, genaemt Jacob Huybertsz. van Rosendael, achterlatende een bedroeffde onbemiddelde weduwe met 2 kinderen ende van noch een swanger gaende.

Is derhalven den bogardier Harman Gresnich van Uytrecht, goede preuve in Comp^{ies} bogaerd ende andere plantagies achter den Taeffelbergh etc. gegeven en een wacker jonghman, sijnde 6 jaer hier gemoreert en van nuchter ende sorghvuldige comportementen

bevonden, van daer geroepen ende alhier het groote werck van den voorsz. Rosendael overgegeven, onder beloffte van de vereyschende verbetering etc. na bewesen suffisantie, want nu tegen de retourvlote uyt India ende winterschepen uyt Patria cort over hoop comende, om die wel te accommoderen, sijn hoochste proeffstuck sal hebben aff te staen etc.

Volle maen 4 dito

is van den avont een zeyl onder wal gesien, doch sal 't cruyssende Zeeridderken wesen.

Sondagh 5 dito

sag men in de schemeravont een schielijcken brant opgaen in 't France vrack de Mareschal, des ten eersten om te lessen een sloep vol volcq met brantemmers etc. derwaerts gesonden wierd, maer eer sij daer quamen, was den brant van voren met de Z.Z. ooste wint al soodanigh naer achteren gedreven ende 't gansche vrack sulcx in den brant geraeckt, datter geen bijcomen, veel min lessen aen was, sulcx in corten tijt tot heel schier op de gront, omdat oock juist laegh water was, affbrandde, niet recht wetende hoe den brant daer ingecomen was: off door Hottentoos tot den middel in 't water daer bijcomende om eenigh ijsers wille, bij avont daer mogende in geweest sijn, ende met haer taback drincken ergens eenige voncken laeten vallen hebben, off hoedanigh anders is qualijck recht te ondertasten, ten waere oock door timmerluyden desen dagh daer aengeweest om eenigh hout tot reparatie van 't hooft uyt te sien, welck daerop verhoort sijnde eenpaerlijck verclaren, wel vuur heden in 't vrack gehadt te hebben, maer dat het voor haer weggaen wel ter deegen weder hadden uytgedaen; altoos 't is wegh en groote accommodatien aen die houtwercken verloren; doch 't vrack dat seer in den wegh lach weder uyt den wegh wierd; anders de noot niet vereyschte om 't gerieff van de houtwercken, die der nu en dan als men se nodich hadde,

soo wat suynichjens om te strecken, aff gehaelt wierden.
Heden is een vrijmans jongen overleden, genaemt Jan Matthijsz. van Geertruydenbergh, sijnde met West-Vrieslandt jongst hier gecomen.

Den 7 dito,

den Commandeur Riebeeck is heden eens uytgeweest, besien de saecken in 't landt, ende op 't een ende 't ander de nodige ordre gelaeten hebbende etc., is 's namiddags met dese wint 't Zeeridderken binnen gecomen om voor de stijve Z.westewinden te schuylen, als hebbende het met de focq op de bouch buyten quaelijck cunnende gaende houden, soo den schipper 's avonts stil geworden ende aen landt gecomen sijnde rapporteerde, die sonder ¼ uyr te vertoeven datelijck weder affscheyt gegeven ende gelast is, ten eersten weder in zee te gaen, vermits de vloot alle uyr moet opdonderen etc.

Den 8 dito,

omtrent 10 uyren voormiddachs 't luchjen van den Z.Z. oosten comende, is 't Zeeridderken daermede ten eynde voorsz. weder nae buyten geseylt.
Ende de vrije Saldanhavaerders met haer vaertuygh nae het Dasseneylandt met een briefken, empassant te bestellen aen Comp^{ies} volcq op 't Robbeneylandt, van expresse belastingh dat se wel souden maecken geduerigh op de seynen te passen etc.

Den 9, 10 en 11 dito,

seer lieffelijck stil weer behalven heden avont, begond wat te wayen van den Z.Z. oosten, goet wesende voor de retourvloot, die deselve wint oock hebbende fray daermede sal cunnen vertrecken, waertoe d'Almogende gelieve sijn zegen te verlenen ende deselve haest laeten behouden aencomen, blijvende al wat langer als ordinaris achter, alsoo over 3 daegen jarigh sal sijn dat de retourvloot onder d'Ed. Heer Frisius verleden jaer al weder weghgingen nae 't Patria.

Heden is overleden eenen Jan Evertsz. van Emmerick, van 't schip Malacca jongst hier sieck aen lant verbleven.

Sondagh den 12 dito,

's morgens fray lieffelijck weer, doch al te stil om de vloot voort te helpen, insgelijcx.

den 13 en 14 dito,

doch wierden heden 2 schepen onder de wal gesien, waervan 't eene boucherende desen avont noch binnen quam, ende den schipper genaemt Cornelis Stamper aen landt, rapporterende dat het was 't schip de Phenix, daerop d'Ed. Joan van der Laen als Schout bij nacht van de vloot ende bouckhouder ... Gouda, ende van welcke vloot d'Ed. Heer Arnold de Vlamingh van Outshoorn, ordinaris Raedt van India etc. Admirael was, bestaende noch in de schepen boven de Phenix, Wapen van Hollandt, daerop bij d'Ed. Heer Admirael voornoemt schipper Marten Doedese ende bouckhouder Vrijenbos, Prins Willem, daerop de Heer Vice-Commandeur Jacob Willemsz. ende schipper Adriaen van Leenen met den bouckhouder Jacob de Voocht, Princes Royael, daerop de coopman Gillis Nonnemans ende schipper Cent Hamers, met den bouckhouder Jan van Schrieck, Maersseveen met schipper ... Hoen ende bouckhouder Denis de Meteren, Arnhem met schipper Pieter Anthoniesz. ende bouckhouder Pieter Jansz. Kermer, Gecroonde Leeu daerop schipper Pool ende bouckhouder ..... met alle welcke schepen sijluyden te samen den 23 November 1661 sijn van Batavia geseylt ende den 9 January passado eerst uyt de straet Sunda geraeckt, mitsgaders den 11 February daeraen omtrent de lengte van St Brandan door harde storm heel van den anderen verspreyt.

Den 15 dito

heel stil weer, nae 't welcke tegen den middach een donckere mist ende N.westecoelte uytter zee opcomende, quamen daermede heden noch binnen

te arriveren de schepen Maerseveen ende Princes Royael, sijnde van d' uytkijkers noch een onder landt gesien ende bij die van 't Robbeneylandt 3 daerenboven wat dieper zeewaerts, volgens tijdingh becomen van de vrije Saldanhavaerders, die heden van 't Dassen-eylandt vestrocken waeren ende empassant 't Robbeneylandt aengedaen, ende van Comp^{ies} volcq 't selve aldaer verstaen hadden, sulcx te hopen is dat de gansche vloot met Godes hulpe morgen de wint wat dienende al mede sal binnen comen.

Den 16 dito,

's morgens stil ende op den dach de wint weder uytte westelijcken kant, quam 't Zeeridderken daermede eens binnen, geen meer als dese 3 hier gearriveerde schepen, noch onder 't landt gesien hebbende, sulcx 't rapport van 't eylandt abusyff is, sijnde dito Zeeridder derhalven 's middachs een boot water gehaelt ende wat ververssinge ingenomen hebbende, weder uytgesonden ende met een Z.Z. oost luchjen ten eersten nae buyten gelopen, om noch al op den Admirael ende de andere schepen te cruyssen.

Den 23 dito

lieffelijcq weer met een westelijck luchjen, waermede 't Zeeridderken weder eens binnen quam seggen, dat hij noch niet vernomen, maer veel schade aen de rijs met de laetste harde Z.oostewint geleden had, als hebbende wel 17 duym water in 't ruym geweest, verclarende oock dat met de minste wint telckens moeste binnen comen, uyt vrese van te verdrijven, als moetende wanneer groote schepen al de zeylen noch al cunnen voeren, met de fock op steven leggen hacken, om de swaeren last halven van de rijst, is derhalven ordre gestelt, 't selve in der haest van de rijs te ontlossen ende met steen te ballasten, om dan te beter tegen 't cruysen te mogen.

Den 29 dito

goet weer, ziende d'Ed. Heer Admirael Vlamingh met d' andere 4 schepen noch niet opdon-

deren, heeft den Commandeur Riebeeck met d' Heer van der Laen weder uytgeweest ende sijn Ed. den ganschen omslach etc. van de Caep nader verthoont, om daervan in 't Patria aen de Heeren Meesters rapport te cunnen doen, off 't gebeurde ('t welck Godt verhoede) dat d'Ed. Heer Admirael niet aenquam etc.

'S namiddachs omtrent 3 uyren begond soo wat te donderen en regenen, 't eerste wel in 4 maenden, ende daerom op de plantagies overal treffelijcq te pas comende.

Primo April,

wierden 2 schepen onder d wal gesien, maer costen door de stilte niet binnen geraecken.

Den 2 dito,

quaemen voorsz. 2 schepen des voormiddaghs met een westelijck luchjen fray binnen sijnde 't jacht d'Angelier ende de fluyt den Oyevaer voor de 2 besendingh, den 30 January van Batavia vertrocken, onder 't commando ende gesagh van d'Ed. Zacharias Wagenaer, voor Commandeur tot vervanger van den Commandeur Riebeecq aen de Caep gedesigneert, aehtervolgens de brieven van Haer Ed. ende commissie op voorsz. sijn Ed. gedepecheert, welcke op dato met de behoorlijcke solemniteyt is ingehaelt ende verwilcompt.

Den 3 dito,

heeft ons d'Heer van der Laen gecommuniceert, dat met den breeden Raedt van 3 eerste ende 2 laetste retourschepen hadden geresolveert, haer te conjungeeren ende te samen nogh te wachten na d'Ed. Heer Vlamingh tot den 10 dezer ende dan niet verscheynende, met hun 5 onder 't gesach van de Heer van der Laen haere reys na 't Vaderlant te nemen, ende S^{t}. Helena aen te doen, om te sien off den Admirael de Vlamingh met d'andere 4 verdwaelde scheepen van d'eerste besendingh daer mochten leggen.

Den 4 dito,

is den Commandeur Riebeecq met d'Ed.

Heeren Commandeurs van der Laen ende Zacharias Wagenaer uyt gereden, soo om sijn vervanger den omslagh te verthonen, om die haest overtenemen, als oock om door d'Ed. Heer van der Laen, van 't een en 't ander aen de Heeren Majores rapport te cunnen gedaen worden, off 't gebeurde, 't welck Godt verhoede, dat d'Ed. Heer Admirael de Vlamingh niet aen quam etc.

Den 6 dito,

sijn heden geruylt 38 schapen ende 1 koebeest van de Saldanhars.

Den 7 dito,

sijn van deselve geruylt 28 schapen, 4 beesten ende 1 calff.

Den 8 dito,

geruylt 1 koe ende 9 schapen.

Paesdagh den 9 dito,

haelden de retourschepen, lustigh haere ververssinge voor de reys aen boort, ende is van daach overleden eenen Jacob Jansz. van Antwerpen, soldaet.

Den 10 dito,

sijn de 5 retourscheepen, Maarseveen, Princes Royal, Phoenix, Angelier, ende fluyt den Oyevaer, onder 't gesagh van den Schout bij nacht, d'Ed. Heer van der Laen, met een cleyn Z.Z. oost luchjen onder zeyl gegaen, met intentie om S^{t}. Helena aen te doen, ten eynde als boven, dringende seer hard daer op aen, om 't Zeeridderken te laeten mede gaen, om de redenen in onderstaende resolutie aengehaelt.

Maendagh den 10 April 1662.

Na dien d'Ed. Heer van der Laen, als Commandeur Schout bij nacht, proponeerde, neffens oock alle de schippers van de retourschepen, onder sijn Ed. gesagh, gereet lagen te vertrecken, dat men behoorde 't fluytien de Zeeridder mede met haer na St Helena te laten varen, om daermede tijdingh wederom te zenden, off

d'Ed. Heer Arnold de Vlamingh met de van haer afgedwaelde costelicke retourschepen, wapen van Hollant, Prins Willem, Arnhem, ende Gecroonde Leeuw, daer gevonden souden wesen, ende dan Haer Ed. op Batavia daervan te adviseren, ende ingevalle daer tael nogh teycken van vernomen wierd (als wanneer noch souden menen seecker te mogen stellen, dat se noch achter souden sijn, 't sij aen Madagasear off Mauritius om haer van geledene rampen misschien te repareeren, dat men oock soude cunnen overleggen off men 't selve wel over de gemelte plaetsen nae Batavia soude senden, ende van haer opsoecken aldaer oock wijders rapport te geven aen opgemelte haer Ed., soo is bij ons, om te bethonen alsoo genegen te sijn tot presteringe van de debvoiren ten eynde gemelt, naer eenige corte deliberatie tot het vertreck van de Zeeridder met haer naer St Helena gecondescendeert, stellende derhalven gemelte Ed. van der Laen ordre, dat hij datelick 15 leggers water, om watervast te wesen, aen boort creegh, alsoo terstont zeylree raeckende, desen avont met hem noch moghte mede onderzeyl gaen etc.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage en jaere als boven.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Z. Wagenaer.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everard.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 11 dito,

lag de fluyt Oyevaer noch dicht onder 't landt, ende Zeeridder op de Rhee, die echter heden met boucheren ende andersints noch buyten raecten, sijnde heden geruylt 7 beesten ende 9 schaepen.

Saterdagh den 15 April 1662.

Navolgende persoonen gethoont hebbende haer genegentheden tot continuatie, ende dies versocht om wat verbeteringe, eenige vermits tijtsexpiratie, andere uyt anderen consideratien, soo sijn deselve bij de Raedt, nae gcede deliberatien, daerinne soodanigh te gemoet gecomen ende verbetert, als d' onderstaende actens, hun daervan verleent, sijn dicterende te weten:

Jochum Blanck van Lubecq, hier te lande gecomen, met 't schip den Salamander A^{o} 1655, voor adelborst, à 10 gl. per maent, naderhant door den Commandeur ende Raedt alhier verbetert tot op 24 gl. met de qualité van dispencier, om de packhuysen ende Magasijnen deser fortresse waer te nemen, waerinne als doen alle preuve van sijn capaciteyt hadde gegeven, zedert welcke tijt naer genoegen, ende tot volcomen contentement daerinne gecontinueert ende de soldijeboucken van voorsz. fortresse onder opsight van de ondercoopman S^{r}. Roeloff de Man mede gehouden hebbende, - Wort op sijn instantelick versoeck ende bequaemheyt jegenwoordigh, sonder verbeteringe van gagie, gequalifiecert tot eerste adsistent, mits sijn verbonden tijt daervoor uyt te dienen.

Harman Ernst van Eresingh van Utrecht, hier te lande gecomen met het schip de Parell, A^{o} 1656 voor thuynier à 11 gl. 'smaents, naderhant verbetert tot op 12 gl., welcke zedert overlijden van den laesten baes Hovenier Jacob Huybertsz. van Rosendael, des Comp. thuynen ende verstreckingen. der vruchten uyt deselve aen de schepen als baes heeft waergenomen, ende daerinne contentement als oock preuve van sijn capaciteyt geduyrende sijn aenwesen alhier in verscheyde occasien, thuynwerck aengaende, gegeven, - Wordt dierhalven op sijn versoeck ende vereyschte

bequaemheyt in de voorsz. qualiteyt als baes hovenier geconfirmeert ende toegeleyt de volle gagie van 25 gl. per maent, daer den eersten baes Hovenier Hendrick Boom bij d'Ed. Heeren Bewinthebberen voor aengenomen is geweest, mits daer voor noch 3 jaeren alhier dienende, verbant ende gagie ingaende primo May aenstaende.

Nicolaes Delbort van Arien, hier te lande gecomen met het schip Henriette Louyse voor soldaet a 9 gl., den 10 Augusty 1856, naderhant, vermits geduyrende ende zedert voorsz. tijt ende sijne goede kennisse aen het metselen als knecht sijnde gebruyckt geworden, op den 22 Meert 1660 verbetert tot 13 gulden 's maents ende oock sedert het vertreck van den baes metselaer die plaets tot contentement waergenomen, ende geduyrende sijn verbonden tijt, die nu oock comen te expireren is, sigh in de voorsz. ende andere diensten neerstigh gedragen heeft, wort ten dien insichte op sijn versoeck ende vereyschte bequaemheyt tot baes metselaer geconfirmeert, onder een beloninge van 20 gulden 's maents, mits gehouden sijnde d'Ed. Comp^{ie} alhier noch 2 jaeren te dienen, verbant ende gagie 15 Meert deeses jaers ingaende.

Christiaen Jansz. van Hoesum, hier te lande gecomen den 9 July A^{o} 1654 per 't schip de Goutsbloem voor soldaet a 9 gulden 's maents, naderhant verbetert tot op 12 gulden, als opsiener van Comp^{ies} paerdestall, waerinne tot dato goet genoegen heeft gegeven, endc alsoo Comp^{ies} paerden beginnen te vermenighvuldigen, dat den dienst vrij beswaert, ende vermits over de sorge van den aenqueeck goet contentement geeft, mitsgaders sigh wijders well verstaet op het dresseren van de paerden ende wes meer dien als de sorgh over Comp^{ies} stall is aengaende, wort ten dien insichte op sijn versoeck ende bequaemheyt geconfir-

meeet tot stallmeester, ende toegeleght een belooninge van 15 gl. per maent, heden ingaende, ende sijn verbonden tijt daervoor alhier uyt te dienen.

Jaspar de Boye van Brugge, bosschieter, hier te lande gecomen met 't jacht Hoogelande in Aprill A^{o} 1659 a 10 gl. per maent, naderhant verbetert voor wagemakersknecht tot 12 gl. 's maents, welcke tot noch sijnen dienst tot genoegen heeft gepresteert, wort bij desen op sijn versoeck ende bequaemheyt als wagenmaker aengenomen voor 15 gl. 's maents, heden ingaende, mits daervoor noch 2 jaeren alhier uyt te dienen.

Jan Jansz. van Arnhem, soldaet, hier te lande gecomen in Aprill A^{o} 1660 met 't schip Wapen van Amsterdam o 9 per maent, welcke sedert dien tijt meest in Comp^{ies} watercoornmolen als meulenaer is gebruyckt ende daerinne goet genoegen heeft gegeven, wort ten dien insichte van dien swaere arbeyt, met het opende affdragen van sacken etc. als slijtagie van clederen, op sijn versoeck ende vereyschte bequaemheyt bij desen toegestaen een belooninge van 14 gl. 's maents, mits daervoor sijn lopent verbant alhier als meulenaer uyt te dienen.

Pieter Tobyas van Harlingen, bootsman, hier te lande gecomen met 't schip Princes Royael 22 Meert A^{o} 1659 a 8 gl. per maent, welcke sedert in Comp^{ies} thuyn als thuynknecht is gebruyckt, waerin goet genoegen heeft gegeven, soo wort denselven op sijn versoeck ende vereyschte bequaemheyt bij desen als thuynknecht geconfirmeert onder een beloninge van 14 gl. per maent, mits daervoor noch 3 jaeren na de expiratie sijns eersten verbandt (sijnde den 22 Meert deses jaers 1662) alhier te dienen.

Johannes van Asschen van Brussel, adelborst, hier te lande gecomen met 't schip de Gecroonde Leeuw

in December 1659 a 10 gl. per maent, ende jegenwoordigh gebruyckt wordende, vermits sijn goede kennis als cuyper, wort bij desen op sijn versoeck ende bequaemheyt voor ondercuyper toegevought een verbeteringe van gagie tot op 13 gl. per maent, mits sijn verbonden tijt daervoor uyt te dienen.

Adriaen Pietersz. van Groningen, bootsman, hier te lande gecomen met 't schip de Paerl in September 1661 a 10 gl. per maent, welcke gebruyckt wordende aen 't metselen, wort dierhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt voor metselaer aengenomen, onder een beloninge van 12 gl. per maent, heden ingaende, mits daervoor sijn verbonden tijt alhier uyt te dienen.

Frans de Coninck van Gent, soldaet, hier te lande gecomen met de fluytschip Leerdam in Augusty 1659 a 9 gl. per maent, welcke sedert ende noch gebruyckt is aen 't metselen, wort derhalven op sijn versoeck ende bequaemheyt als metselaer toegeleght 12 gl. per maent, heden ingaande, mits daervoor sijn verbonden tijt alhier uyt te dienen.

Laurens Jansz. van Delff, soldaet, hier te lande gecomen met 't ffuytschip Venenburch 1657 a 9 gl. per maent, welcke hem ten genoege gedragen hebbende, wort op sijn versoeck en bequaemheyt toegevought de qualité van adelborst, met een belooninge van 10 gl. per maent, heden ingaende, mits noch een jaer naer d' expiratie sijns eersten verbants daervoor te dienen.

Cornelis Willemsz. van Lienen, adelborst, hier te lande gecomen 12 July A^{o} 1659 met het schip Orangie a 10 gl. per maent, welcke sedert eenige tijt de corporaels plaetse provisionelick becleet heefft, wort op sijn versoeck ende bequaemheyt bij desen in gemelte corporaels plaetse geconfirmeert met een beloninge van 14 gl. maendelick, heden ingaende, ende verbonden blijvende sijn tijt daervoor uyt te dienen.

Jan Jansz. van Munster, adelborst, hier te lande gecomen met 't jacht den Hector 28 Meert 1659 a 10 gl. per maent, welcke sedert de meesten tijt gebruyckt is in Comp[ies] paerdestall om dagelicx het gras voor de paerden te maeyen, alsoock de mestwagens te voeren in Comp[ies] thuynen ende daer se wijders nodich sijn, wort ten insichte, dat dien arbeyt wat moeyelijck valt, verbetert tot op 12 gl. 's maents, heden ingaende, mits sijn tijt daervoor uyt te dienen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten daege ende jaere als voren.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Z. Wagenaer.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Pieter Everaerts.
Hendrick Lacus, Secret[s].

Den 17 dito

is overleden den tamboer, genaemt Huybert Roothoff, van Sluys in Vlaenderen.

Heden sijn de eerste 2 rijpe Hollantse appelen affgepluckt in Comp[ies] fockboomgaerd van een boomtjen niet boven 5 voeten hoogh, genaemt wijnappel, waeren tusschen de 11 ende 12 loot d' een, d' ander geen aes overwegende ende dicht bij malcander gewassen, sijnde tot volcomen wasdom; mispelen sijnde aen verscheyde boomtjes mede al bijna rijp.

Den 19 dito

is de Ed. Heer Zacharias Wagenaer ende den fiscael Gabbema bij sich, eens met de zeylsloep 't Muskytgen over na 't Robben-eylandt gevaren, om 't selve ende den omslach etc. aldaer eens te besichtigen.

Den 20 dito

is sijn Ed. voornoemt daermede des voordemiddaghs wederom gecomen, hebbende op 't

eylandt bevonden 170 bijsondere schoone vette schapen, 4 geytjens ende wel 300 verckens, die haer all in 't wilt erneren ende fraey aerden, welcke beyder vee mede oordeelt dat eylandt bequaem ende groot genoegh te wesen om goet getall aldaer te laeten aengroeyen.

Soo wierd oock een schip onder de wal gesien, ende van de Saldanhars gehandelt 3 koebeesten ende 10 schapen.

Den 21 dito

arriveerde voorsz. schip des namiddaeghs well ter rheede, sijnde het jacht Calff, daerop schipper Gerbrant Sterckman, gemant met 100 coppen, daervan 1 overleden ende de rest fris ende gesont, uyt Texel geseylt eerst op den 9 January passado, neffens de fluytschepen Venenburgh en Amstelant, mitsgaders 't Veldhoen voor Amsterdam, de Nagelboom voor Hoorn ende Bunschoten van Enckhuisen, van welcke hij in de Noortzee affgeraect ende in Zeelant ingelopen wesende, was van daer den 26 January voor de 2 mael weder t' zeyl gegaen in compagnie van de schepen Walcheren ende Hoff van Zeelandt.

Den 22 dito

quamen oock ter rheede 't fluytschip Bunschoten van Enckhuizen, daerop schipper Aelbert Croll ende bouckhouder Hero Vesterman, met 51 coppen; geen doden, altemael gesont volcq, met de bovenstaende uytgeseylt.

'T schip de Mars van de Camer Rotterdam, daerop schipper Jacob Boom, ondercoopman Jacobus van Nes, uyt Goeree geseylt met de Peperbael, van de Camer Delff den 25 January verleden met 189 coppen, daervan 1 overboort verongeluckt, nergens aengeweest.

De fluyt Venenburch van de Camer Amsterdam, daerop schipper Eldert Jansz. van Amsterdam ende bouckhouder Marcelis Boevius, uyt Texel geseylt den 9 January met 158 coppen gagiewinners, daervan 5

overleden ende 1 verongeluckt, hebbende 28 siecken, de rest van 't volcq redelick ende nergens aengeweest.

Den 25 dito

quam 't schip voor de bay, dat om de stijve Z.Z. oostewinden niet cost binnencomen.

Den 26 dito

's morgens stil helder weer, wierd een schip onder 't landt gesien, 't welck beneffens 't vorige om de calmte mede noch beleth bleeff binnen te comen.

Den 27 dito

stille lucht uytten westen, quam de fluyt Amstelant ter rheede boucheeren met schipper Meyndert Hermens, uyt Texel gevaren 9 January met 154, daervan 8 overleden, onder welcke den ondercoopman Dirrick van Wijngaerden, de rest van het volcq redelijck, hebbende nergens aengeweest.

Ende sijn heden vertrocken nae Batavia 't jacht Calff ende fluyt Bunschoten, met brieven ende pampieren aeu haer Ed. aldaer.

'S avonts quam de fluyt Peperboom van de camer Delff op de rhee.

Den 28 dito,

's morgens de schipper genaemt Vincent de Lange met den bouckhouder Levinus van Harpe aen landt comende, seyde, dat se waeren uyt Goeree geseylt, den 25 January passado met 175 coppen, daervan niemant verloren, ende de rest van 't volcq wijders nogh fray gesont.

Soo quamen dese morgen ter rheede 't schip de Nagelboom van de Camer Hoorn, daerop schipper Jacob Claesz. Coper ende voor onderccopman Cornelis Portier, uyt Texel geseylt den 9 January passado met 249 coppen, waervan 27 overleden, onder welcke den predicant Oly, sijnde de rest van 't volcq noch redelieck well gestelt.

Sondagh den 30 dito

is het H. Avontmael hier aen landt gehouden, ende bedient door den predikant Petrus Sibelius, bescheyden op Amstelant ende 's na-

middachs de danckpredikingh door D^{o} Henricus Walleus, varende op de Peperbael, sijnde Onne Slippert van Venenburgch sedert gisteren seer sieck geworden, die anders 't Nachtmael soude hebben bedient.

Den 2 May

is navolgende resolutie genomen:

Dingsdagh den 2 May 1662.

Dewijle van Mijn Heeren de Gecommitteerde Bewindhebberen binnen 's Gravenhage vergaedert ons aengeschreven ende geordonneert wort, bij Haer Ed. missive van den 30 November 1661, boven ons ordinaris besettingh te lichten noch 100 à 150 soldaten, sonder op 20 off 25 min off meer noch te sien etc.

Item oock daerop Mijn Heeren de Bewinthebberen ter Camer Amsterdam bij desselver aenschrijvens van den 6 December 1661, dat de soldaten die men volgens de gemelte ordre sall hebben te lichten, sullen dienen te wesen van de cloecksten ende ervarentse, ende daeronder eenige van de voornaemste officieren om de redenen daer verder bij gedruct, ende dewijll over soo veel volcq dan oock verstaen wordt, wel een hooger crijghs officier te vereysschen, als onsen sergeant als hoofft van de weynige militie alhier sijnde, - Soo is bij den Raet goetgevonden, tot hooffofficier over de jegenwoordige versterct wordende swaere militie te lichten den vaendrich Francois Tullekens, nevens nogh 2 sargeanten ende soo veele eorporaels als verder nodigh sall gedacht worden, mitsgaders den gemelte Tullekens om te meer ontsagh over soo veel soldaten te hebben op sijn hoge instantie, ende ten insichte dat seer gerecommandeert wort, te beneficeeren met de qualité van luytenant provisioneel sonder verbeteringh in gagie, ende dat soo lange de Heeren meesters

over de gemelte Militie, verder ordre sullen ccmen te senden ende om voorn. sargeant, ten insichte van sijn goede diensten aen de Caep, mede wat te animeren, als oock wegens de nootsaeckelickheid etc. is goetgevonden denselven neffens sijne sergeaentsplaets tot wachtmeester te stellen, conform d'actens hieronder geinsereert.

Op ontfangene ordre van onse Heeren Majores, jongst uyt 't Vaderlant becomen, om noch groot getall soldaten uyt derselver schepen te lichten ende alhier aen lant te nemen, mitsgaders over deselve bequaeme hooffofficieren te stellen, soo hebben vooreerst, ende tot nadere ordre den persoon van Francois Tullekens, op 27 April deses jaers per de fluyt Amstelant in qualité van formeel vendrigh alhier g'arriveert, in de fortresse doen guarnisoen nemen, om hem voortaen als 1e bevelhebber over de militie te gebruycken; doch ten aansien deselve liever hadde willen voort naer India gaen, als hier aen landt leggen te blijven, onder voorwaerde sijn vorder advance op de medegebrachte aensienelijcke recommandatien hem aldaer niet ontstaen sou, soo hebben hem ten dien insichte als op sijn ernstigh versoeck de qualité van luytenant bij provisie sonder verhogingh van tractement toegevoucht, op approbatie van de Heeren Meesters in 't Vaderlandt ofte Haer Ed. tot Batavia.

Ten aensien Pieter Everardt van Cruybaert tegen-woordigh sergeant en geruymen tijt eenigste bevelhebber van de crijsluyden deser fortresse geweest sijnde, ons heeft versocht, dat, vermits 't advanceren van den vendrigh Tullekens tot provisioneel luytenant, hij mede bij provisie in 't selve vacerende vendrichs ampt moght vergunt worden te treden, maer omdat als nogh (vermits bijsondere redenen) denselven sijn versoeck niet hebben cunnen toestaen, is hem nevens

sijn sergeantsbediening (ten reguarde van vigilantie en dapperheyt in verscheyde gelegentheden bethoont) oock het wachtmeestersampt deser fortresse met een verbeteringh van 20 tot 25 gulden ter maent toegeleght, dato deses ingaende, mits gehouden blijft sijnen verplichten tijt daervoor alhier niet alleen behooren uyt te dienen, maer ook voorn. luytenant als adjungent allesints voortaen getrouwelijck bij te wonen.

Aldus gedaen ende geresolveert in 't fort de Goede Hoope, ten dage en jaere als voren.

(Was geteyckent) Jan van Riebeeck.
Z. Wagenaer.
Roeloff de Man.
Abraham Gabbema.
Hendrick Lacus, Secret^{s}.

Den 3 dito,

moy westelijck wint met regen

den 4 dito,

doch vrij harder, waerdoor geen van de schepen costen t'zeyl gaen, noch den commandeur Riebeeck sijn goet aen boort crijgen, alsmede op sijn vertreck.

Den 5 dito

is desen morgen de fluyt Venenburch onder seyll ende omtrent den middagh buyten geraeckt om sijn reys naer Batavia te vervorderen, daertoe Godt sijnen zegen gelieft te verleenen.

Den 6 dito

is de Ed. Heer Zacharias Wagenaer in behoorlijke forma, voor alle den volcke alhier, als commandeur voorgestelt, ende sijne commissie van d'Ed. Heer Gouverneur-Generael en Raeden van India, van de puye door den Secretaris affgelesen, waerna eenstemmich voor Commandeur in de plaetse van d'Ed. Heer van Riebeeck is aengenomen, ende erkent. Godt den Heere geve geluck en voorspoet in sijne begonnen regieringe.

Is mede den vendrich Francois Tulleckens, in presentie van alle de hier leggende soldatesque voorgestelt als hoofft over deselve, ende begiftight met de qualiteyt van luytenant, ende tot sijn secunda persoon Pierer Everaert met de qualiteyt van wachtmeester.

Sondagh den 7 dito,

weer ende wint als gister, met regen tot naer de middagh, dat het begoste op te claeren, ende waermede d'Ed. Commandeur Jan van Riebeecq met sijn huysffrou ende famille aen boort van het schip de Mars is gevaeren, omme daermede naer Batavia te vertrecken, ende is de voorsz. Commandeur de behoorlijcke geleyde, soo van ons als van de vrije luyden, gegeven etc.

Den 8 dito,

zuytooste luchtjens ende sijn dese nacht met de lichte maen de schepen Mars en Amstelant zeyl gegaen naer Batavia, als oock desen morge de fluyt de Peperbael, die noch omtrent de middach buyten geraeckt, crijgende de Nagelboom contrarie wint, sulcx dat noch moste blijven leggen. Tegen den avont is de huysfrou van den vrij herbergier Hendrick van Zeurwaerden comen te geleggen van een jongen soon, ende een dito dochter.

EINDE VAN HET DERDE EN LAATSTE DEEL.